Digitized by Google

ZIONALE
8
5 I
9
ROMA
VITT. EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA
8
35 I
9

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CANDELABRVM MYSTICVM SEPTEM LVCERNIS ADORNATVM,

SACRAMENTORVM ECCLESIÆ DOCTRINAM

PASTORIBVS, CONCIONATORIBVS, SACERDOTIBVS

PERNECESSARIAM ILLVSTRANS.

AVCTORE R. D. IACOBO MARCHANTIO

PASTORE COVVINENSI,

In celebri Cœnobio cùm Floreffienſi tùm Lobienſi quondam S. Theol. PROFESSORE.

REPERIES POST SINGVLOS TRACTATVS Reſolutiones caſuum Paſtoralium, Sacramentorum adminiſtrationem concernentium.

Nox præceſſit, dies autem appropinquauit.

Rom. 13.

MONTIBVS,

Typis FRANCISCI WAVDRAEI, *ſub Biblijs.* 1630.

Cum Gratia & Priuilegio.

INCLYTO MARTYRI ET PONTIFICI

D. LAMBERTO

VERITATIS ET CASTITATIS

EXIMIO PROPVGNATORI,

LEODIENSIVM

PATRONO ET TVTORI,

APOSTOLO TAXANDRIÆ, BRABANTIÆ, BELGII

SACRVM AVCTORIS VOTVM.

CANDELABRVM hoc Mysticum in idęa mentis meæ primùm exordiens, tuam (*ô Beatißime Parens*) opem & benedictionem imploraui. Modò illud de sub modio in publicum exponens, *vt luceat omnibus qui in domo sunt*, lubens Tibi refero acceptum, peroptans vt omnes tuum esse agnoscant, & si quid lucis ab eo mutuarint, tuis meritis refundant. Ex eo tempore quo illi fabre faciendo animum & calamum applicui, in Te mentis oculos conuertens, dicebam illud: *Vidi septem Candelabra aurea, & in medio similem Filio hominis, vestitum Podére, & pręcinctum ad mamillas zonâ aureâ:* Apoc. 1.

Oculi eius tamquam flamma ignis : Pedes eius similes aurichalco sicut in camino ardenti : De ore gladius ex vtraq; parte acutus exibat. Quid enim? An non similis es Filio hominis, Sacerdotij dignitate, Pontificio munere, gratiæ vnctione? *Podêre honoris* vestitus es, virtutum & gtatiarũ polymita & talari tunica; quæ intuentium oculos speciosa varietate oblectat, *quasi contexta ex hyacintho, byssi, purpura, & cocco bis tincto.* Vestem enim Sacerdotij cęlestem conuersatione hyacinthinam, & castitatis candore byssinam, aspersisti martyrij purpureo colore, & velut cocco bis tincto, Sanguine scilicet Christi, & cruore proprio; vt similis fores Filio hominis, supremo Sacerdoti, *Candidus & Rubicundus.* OCVLI tui vt flamma ignis, duplicis charitatis ardore scintillantes sunt, cuius ignis scintillæ dissilientes frigida corda valent succendere. MAMILLÆ quoque non desunt lacte doctrinæ & pietatis exuberantes, quibus olim & paruulos lactare potuisti, & ablactatos solidiori cibo enutrire. ZONA AVREA castitatis has duas adornat Mamillas, lumbos præcingens, ac lenocinantis voluptatis sensum interimens. Tantus castitatis cultor fuisti, vt pro eius tutela sanguinem volueris oppignorare, aduersus incęstos personans diserti oris clamore; & modò etiam fortius fusi cruoris valida voce. PEDES tui velut in camino ardenti, quia nũnc impios conculcas, qui verbis oris tui olim rebelles ferrum crudele contra Te
Rom. 10 exacuerunt. *Sic Pedes illi speciosi super montes omnibus*

euan-

Digitized by Google

euangelizantes pacem, nunc calcant & conterunt inſenſatos & induratos. Et os illud mellifluum *annunciantis bona æterna*, modò Romphęam bis acutā contra eos diſtringit, condemnationis ſententiam cum Iudice pronuncians; cuius ſicut Regni es conſors, ita & iudicij. Verùm ſicut in impios es ſeuerus, diuinæ Te conformans iuſtitiæ: ita & in pios benignus, diuinam illis obſecrans bonitatē. Ideò Te intucor *in medio Candelabrorum Aureorum*, vt lucem impetres & gratiam: STELLAS SEPTEM in manu gerentē, vt nos inuites ad gloriam, & æterni luminis ſortem. Candelabra igitur ſeptem, ſeptem interpretor Sacramenta, inter quæ olim verſatus es in terris, cum zelo pietatis & ardoris ſacris incumbens functionibus, Sacrorum Myſta & Hierarcha. Inter quæ adhuc modò verſaris, licet beatus in cęlis, dum eundē ſpiritum pietatis reſuſcitas, & impetras illū Miniſtris, Sacerdotibus, Paſtoribus, qui ſub tua protectione ſacrū obeunt munus, & animarum curam quaſi operis tui Vicarij exercent, intra pomeria Pontificiæ iuriſdictionis tuæ; hoc eſt, in Leodienſi ſolo ſanguinis tui rore ſacrato, quaſi agro meſſis tuę, à ſupremo Patre-familias Tibi concredito. Excitas enim eos, & gratiam imploras, vt gregi tuo dignè præſint, & Sacramentorum ac doctrinæ paſcuis illum piè iuxta ac ſtudioſè paſcant, donec reducant ad æternitatis ſemper virentia paſcua, *vbi modò paſcis, vbi cubas in meridie*. Atq; ego, pro modulo meo huic pio Paſtorum tuorum zelo collaborans, Sacramentorum

doctrinam explanandā ſuſcepi: vt ſcientia inſtruantur qua indignos poſſint ab his arcere myſterijs, dignos hortari & inuitare; ac ſemetipſos dignos gratiæ & ſanguinis Chriſti diſpēſatores exhibere. Tu igitur (*ô Sanctiſſime Parens*) mihi omnium minimo, ac Sācerdotibus ſub tuo patrocinio ſperantibus benedictionem ex Sion impertire; & impetra, vt qui ſimiles ſumus Filio hominis æterni participatione Sacerdotij, charactere eius ſignati, ſimiles etiā fiamus morum conformitate, & gratiæ puritate. Et qui ſacratis veſtibus fulgemus exteriùs, *quaſi Podére honoris*: ſic interiùs induamur veſte juſtitiæ, *& ſuper nos efflореat ſanctificatio eius*. Impetra quoque duplicem oculū pellucidum & flammantem, zelum gloriæ Dei, zelum ſalutis animarum, junctum Mamillis fœcundis, quibus paruulos in Chriſto lactemus, ne illam Prophetæ maledictionem incurramus: *Da eis Domine vuluam ſine liberis, & vbera arentia*. Sub Mamillis verò noſtris, fac vt zona aurea caſtitatis effulgeat, eximiū Sacerdotij ornamentum. Sic digni erimus inter aurea Sacramentorum Candelabra conuerſari, non inſtar Candelarum, quæ alijs lucem, ſibi detrimentū pariunt & conſumptionem: ſed inſtar Lucernarum oleo inconſumptibili refertarum, iugem ſibi alijſque lucem, ſine diſpendio afferentium: donec è Militantis Eccleſiæ inferiori Candelabro in ſublimius aliud Triumphantis transferamur, vbi lucebimus tecum in perpetuas Æternitates.

REVE-

Digitized by Google

REVERENDO ADMODVM DOMINO,

D. IOANNI ROBERTI

COENOBII FLOREFFIENSIS

PRÆSVLI MERITISSIMO

ORDINIS S. NORBERTI IN BELGIO

PRIMATI,

NECNON R.mi GENERALIS EIVSDEM ORDINIS

VICARIO.

SALVTEM ET FÆLICITATEM.

REVERENDE ADMODVM DOMINE,

Quàm præclarè de Eccleſia meruerit Candida S. NORBERTI Religio, iam à primordijs ſuis, nulla Orbis Chriſtiani pars ignorat. Nam quæ de eius auſpicijs & fælici progreſſu ſcriptis ac tabulis publicis conſignata ſunt, palam id omnibus, qui vel aures vel oculos habent, eloquuntur. NORBERTVS enim non ſolùm è Bel-

è Belgio, è primario illius Emporio, ſerpentem hæreſim Sacramentariorum cum Auctore ſuo TANCHELINO profligauit: ſed & facem doctrinæ ac pietatis Galliæ, Germaniæ, alijſq; Orbis partibus, per ſe ſuoſq; intulit. Præclaros namq; inſtituti ſui ſectatores nactus, ſpiritus ſui comparticipes effectos, ad curam & meſſem animarũ varijs in Prouincijs deſtinauit. Et ſicut olim ſpiritus Moyſis Legiſlatoris in ſeptuaginta Seniores diuiſus fuit, vt populo ritè præeſſent, & cum iudicarent: ita in diſcipulos non paucos NORBERTI noui Legiſlatoris, & populi Dei Ducis ſpiritus & Zelus, ſine detrimento ipſius diſpertitus fuiſſe videtur; cum vt plebi præeſſe diſcerent, tum vt Cœnobia varijs in locis erigerent, propagandæ gloriæ Dei maximè proficua. Quid enim fuere primitus Ordinis Candidi Cœnobia, niſi Sacrata Alueuria, in quibus cæleſtes viri, velut Apes argumentoſæ, Domino nocte dieq; deſeruirent, & mel fauoſq; conficerent, quos populis deinde partirentur, & in ſuauem animarum cibum proponerent? Quid iterum fuere, niſi Gymnaſia & Paleſtræ militiæ Chriſtianæ, è quibus poſt longum tyrocinium, poſt velitationes exercitationeſq; diuturnas, educerentur inclyti Bellatores (gladium ſicut Aod vtraque manu tractare periti) in doctrina & pietate verſati: qui deinde populis præficerentur, vt in acie caſtriſq; Chriſti Præfecti Militum Chriſtianorum exiſterent, & tanquam Tribuni, Curiones, & Decuriones, in Ciuitatibus, Oppidis, Villis, Pagis, ſtationes figerent? Denique, quid fuere Cœnobia Norbertina, niſi florida & fœcunda Plantaria & Seminaria Sacerdotum,

qui

Digitized by Google

qui ſemen verbi, & bonum odorem Chriſti quaquaverſum diffunderent, nouoq; germine ſanctitatis Eccleſiam multiplicarent, vt exinde meſſis ampla exurgeret, in aream Domini inferenda? Quapropter gauiſi Epiſcopi, Primarij Meſſores, & meſſis Præfecti, hos nouos Operarios à Domino meſſis emiſſos obuijs vlnis amplexi ſunt, tanquam in partem ſollicitudinis vocatos: ideoq; Curas Paſtorales, Vicariatus, Parochias, eorum Cœnobijs vniri conſenſerunt; vt illorum alumni, poſtquam ſpiritum Dei in quiete contemplationis hauſiſſent, ad aliorum regimen tranſlati, illum in eos transfunderent. Præclarum igitur inſtitutum iſtud, & Reipublicæ Chriſtianę maximè frugiferum. Illius primęuum germen olim in Africa inſtituit & plantauit AVGVSTINVS; multis porrò poſt ſęculis in Europa reſtituit, & rigauit NORBERTVS; magnum deinde illi incrementum dedit DEVS, ſine quo neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid.

Attamen fateri oportet, nihil adeò eſſe floridum, quin hybernali aurâ marceſcat; nihil adeò candidum, quin fuligine terrenâ labem contrahat; nihil adeò ignitum, quin paulatim à feruore deſciſcat. Ita nempè viſum eſt temporum iniuria, florem, candorem, feruorem inſtituti huius, aliquo tempore flacceſcere & obſcurari, aliquo tepore deficere & cinere obduci. Dum Hæreſi & Bellonâ per violentiam ſacra quælibet temerante, contigit Cœnobia diripi, libertatem inualeſcere, diſciplinam prius virentem quaſi hybernali pruina emarcidam reddi, Religionem eliminari, oues diſpergi, Paſtores percuti; ac hoſtili impetu

nimiùm efferuescente, etiam Curarum & Parochiarum stationes deseri. Testis est Gallia, Anglia, Germania, & Belgica nostra. Tunc potuit Candida hæc Religio cum
Cant. 1. *Sponsa dicere:* Nolite me considerare quod fusca sim, quia decolorauit me Sol; *æstus nimius persecutionis vstulantis, fuliginem istam nitori meo primigenio induxit.* Filij Matris meæ pugnauerunt contra me; *& cùm essem electa vt custos in Vineis, tanto inualescente impetu Vineam meam non potui sartam-tectam custodire. Tunc potuere eius consodales condolentes conqueri;* Quo-
Thrē 4. modò obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Dispersi sunt Lapides Sanctuarij per plateas. *Verumtamen non permisit Deus, hanc plantā frugiferam penitus euelli, licet decorticata & fronde floreq; spoliata, quasi per hyemis algorem ingemisceret. Mansit ergo radix vitæ, quæ tempore destinato rore cæli nouo infusa, quasi verno tempore decorem suum & florem recuperaret. Reliquit illi Deus semen, vt iterum* germinans germi-
Isa. 35. naret sicut lilium, lætabunda & laudans, gloria Libani, *hoc est dealbationis, recuperata. Prouidit ei hoc sæculo Deus viros præclaros, qui antiquas macerias neglectæ disciplinæ regularis è ruderibus erigerent, & reædificarent. Atque ita, quę prius quasi tempestate conuulsa videbatur, erexit caput, ad Religionis perfectionem respirauit, libertatem à se abdicauit, ignorantiæ caliginem dispulit, contractam fuliginem eluit Prælatorum cura quasi Fullonum arte, & in candorem primitiuum postliminio est restituta. Vnde fit, vt modò bonum odo-*

rem

rem vndique ſpargat, viros eruditos Curis Taſtoralibus preficiens, Seminaria Doctrinæ in Academijs erigens, Plantaria pietatis per Nouitiatus vigilantius fouens, ſpiritum denique Fundatoris ſui primæuum reſuſcitare enitens. Itaque iam ei congratulari mihi licet, & dicere: Candidi facti ſunt Nazaræi eius, ſplendorem Deo dederunt, Candidiores niue, nitidiores *Thren.* 4
lacte, rubicundiores ebore antiquo, Saphyro pulchriores. *Nazaræorum enim typum adimplentes Norbertini Religioſi, nónne caſtitate & puritate lac & niuem, charitatis & zeli feruore ebur ſpecioſum, pietate & conuerſatione cæleſti Saphyri colorem & pretium longè ſuperant, & ſupereminent?*

Quantam porrò Reuerenda Dominatio Tua ad eam rem operam nauarit, vt NORBERTI *Religio ſancta candorem recuperaret, florem nouum ſuaueolentem germinaret, teſtantur tot itinera, non ſolùm ad Belgicas oras, ſed & in Galliam, ac in Germaniam, non ſine diſcrimine vario ſuſcepta, ad viſitandum, reformandum, formandum, quicquid in Cœnobijs à Reuerendiſſimo Ordinis Generali Tibi commiſſis, difforme reperiebatur. Atque ita Zelo tuo etiam alios exſtimulare & accendere potuiſti, vt non parcerent animæ ſuæ, pro gloria Dei, & Ordinis ſui propagatione, aut reſtauratione.*

Quapropter liceat mihi de Te, tuiq; ſimilibus, dicere illud: Cor meum diligit Princeps Iſraël: *Iud.* 5.

qui propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, benedicite Domino. *Licet enim cum infirma ſemper ſis valetudine colluctatus, à viginti & amplius annis quibus Præſul electus, &* Princeps Iſraël, *hoc eſt populi quærentis Deum, es conſecratus; nulli tamen labori domi foriſq; pepercisti, vt adimpleres Symbolum inſignijs & ſtemmatibus Dignitatis tuæ adſcriptum,* LABORE ET PATIENTIA. *Ac primò domeſticos mores formare Tibi cordi fuit: ſed quia ad id non parum conferebat aptas Religioſæ quieti cellas condere, muros vndique nouos erexiſti, è vetuſta maceria. Locumq; ampliſſimum exædificaſti, tum Nouitijs ſeparatim erudiendis, tum Paſtoribus tuis recipiendis, qui ſingulis annis ſpiritum nouum in recollectione mentis & exercitijs pietatis hauſturi venirent, feruentiores ad Paſtoralia munia poſt redituri; tum & alijs iam emeritis, & ſenio prægrauatis, qui quietem optantes & ſepulchro oculos figentes, ad Cœnobium ſpiritualis ſuæ natiuitatis reuerterentur, tanquam ad ſinum Matris quæ eos genuit & lactauit: vt illic iam ſibi & cæleſtibus vacarent,* Æternitati propinquantes, Æternitatis Candidati. *Sic aptiſſimum cuilibet ætati domicilium adaptaſti. Vnde & memini ad* FLOREFFIAM *tuam recenter reædificatam, me quondam ſic luſiſſe:*

Parte carens fueras, & parte minante ruinam:
Quàm ſubitò, rutilum tollis in aſtra caput?
Quid tamen id mirũ? LABOR ET PATIENTIA iunctim,
Cur nequeant ſpeciem mox renouare tuam?

Flos

Flos, candorque, tuis nouus eſt FLOREFFIA cellis,
Sed tuus eſt cælis, fructus odorque nouus.
Lumina ſpectantûm murorum lumine paſcis,
Numina ſed roſeo paſcis odore tuo.
Sicque places terris, celſo de Monte refulgens,
Fulgidior mente es, ſic placeas ſuperis.
Quàm ſuaue-fragranti flores FLOREFFIA flore,
Nunc ſpecioſa ſolo, poſt ſpecioſa polo?

Exinde R. Tua propaginem ſacram, examen pium & nouellum, ſuis condere Aluearijs recenter iam ædificatis, ſollicita fuit. Quapropter Adoleſcentum greges, ab ingenio & indole commendatos, laribus tuis excipiens, nullis pepercisti expenſis, vt vocationi ſanctæ & functionibus Ordinis idoneos redderes. Et ita oſtendiſti, non tam tibi curam de lateritijs & luteis muris quàm de Lapidibus illis, qui expoliti tunſionibus, preſſuris, ſuis coaptantur locis per manus Artificis, diſponuntur permanſuri Sacris ædificijs. *Partem ergo Adoleſcentum iſtorum, poſt annuæ probationis tyrocinium, ad Louanienſem, partem ad Duacenam Academiam deſtinaſti: vt ibi tanquam Lapides Sanctuarij expolirentur. Partem in Cœnobio voluiſti in pietate & exercitijs Theologiæ erudiri, ad quem effectũ olim peracto Louanij Theologico ſtudio me aduocaſti, & eis præfeciſti Theologiæ Lectorem, Ac ne fructus & meſſis amplior anguſto Collegiorum limite impediretur, etiammodò in Vniuerſitate Louanienſi præclarum & amplum erigis Seminarium; vt ſemper magis ac magis germinet floreatq; FLOREFFIA tua, & Candidus Ordo, Deo operante,*

operante, Te cooperante. Atque ita iam bene iactis auſpicijs, conſummationem & coronidem quibus poſſumus votis adoptamus. Poſſem & hic commemorare tuum erga decorem Domus Dei eximiè Zelantem affectum, quem teſtatum relinquis, dum Eccleſiam tuam, quaſi Agni Sponſam, *auguſtis & polymitis ornamentis ad vſum Sacrificij & miniſterij ſacri condecoras. Dum Sanctas Reliquias, & pignora Sanctorum quæ olim iſthuc detulit* S.^mus P. NORBERTVS *pretioſis inuolucris & hierothecis exornas: vt ſicut* exultant Sancti in gloria, *ita* lætentur in cubilibus his ſacris, *vbi eorum oſſa tanquam depoſitum pretioſiſſimum adſeruantur. Denique, dum ipſum etiam Templi verticem ſonoris campanis illuſtras, tanquam* Cimbalis beneſonantibus, *quibus plebs ad diuinas laudes aduocetur & excitetur. Cætera quoque quæ in Baſilica Tua perampla & perantiqua deſiderari poſſent, paulatim in corde tuo* diſponis ſuauiter *lenta prouidentia ac ſapientia, vt tandem* attingas à fine vſque ad finem fortiter, *efficaci* LABORE ET PATIENTIA. *Sic etiam in Te, tam litterali quàm ſpirituali ſenſu, illud præconium Eccleſiaſtici quadrare poterit*: Sacerdos ma-
Eccl. 50. gnus qui in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroborauit Templum. *Pleraque alia prætereo, nec etiam plura niſi ægrè admittit modeſtia tua, quâ præcepiſti vt frenum & capiſtrum calamo inijcerem, ne in laudum tuarum campum laxatis excurreret habenis in Epiſtola hac dedicatoria. Obſequor igitur, & ſuperſedeo.*

Hæc verò è multis pauca attingere & referre hic viſum

Digitized by Google

ſum eſt, non vt auribus tuis darem; ſed tum quia hæc alijs ſtimulus, ac calcar eſſe poterit, vt ſimilem in ſe zelum ſuſcitent; tum quia meritò congratulari debeo ego Paſtor, de Paſtorũ refloreſcente pietate, gloriæq; Dei promotione; ac de illis quos eligit, & erigit, tanquã aptiſſima inſtrumẽta gloriæ ſuæ. Atq; etiã, cum Paſtorum communi bono labores meos vouerim, iure Paſtores Paſtorum veneror: & quoad in me eſt, illos ſuſpiciens, quæ in cõmunem vtilitatem calamo meo elucidaui, illis ſoleo vouere & dicare. Hunc igitur de Sacramentis Tractatum R. Tuæ lubens offero & conſecro; ac per Te omnibus Candidi Ordinis Paſtoribus. Speciali verò titulo Tibi illiſq; debetur, eoquod originem ſuam ducat ex FLOREFFIA *Tua: vbi hæc quæ de Sacramentis hic trado, ſcholaſtico olim ſtylo expreſſi, nunc & morali doctrina adornatum Tractatum, in gratiam Paſtorum, Concionatorum, & Catechiſtarum emitto. Sic Tiaræ Tuæ fæliciſſima omnia voueo: & obſecro, vt Superi dent Tibi ætatem quam mereris, ſeruentq; animum quem dederunt.*

R. D. T.

Addictiſſimus Cliens,

IACOBVS MARCHANT

P. C.

SACRVM

SACRVM GALLICINIVM.

NOVÆ LVCIS FERENS PRÆNVNTIVM.
ANNI NOVI SIGNANS AVSPICIVM.
VIGILIS ANIMI REPRÆSENTANS SPECVLVM.

Nox præceſſit, dies autem appropinquauit.
Rom. 13.

ÆTERNO ab Oriente lux candicat; aperi oculos, qui quis oculos habes: quæ ſurſum ſunt in illo Oriente, reſpice, quæ deorſum in noſtro Occidente, deſpice. Iungitur cum illa luce ſibilus auræ lenis, ſuſurrus diuinus: aperi & aurem, ad cæli auram, in ſilentio ſonoram; quam ſecum vehit aurora, ſolis primigenia & aurea hora. Nonne Aquilæ inſtar, ad intuendum ſolis' lucidum globum progenitus es? Illius ergo iubare exorto quid tibi cum Noctuis, Volucribusque noctuagis & cœcis? Nonne Filius lucis in generatione tua es, vocatus *in partem ſortis ſanctorum in lumine*? quid tibi cum tenebris, aut Tenebrionibus? Excute veternum, lippientem tergementis aciem: en Galli cantus, & is ſonorus, aurem tibi mentemque vellicat, in illuni nocte. Quid porrò canit?

Coll. 1.

HORA EST NOS DE SOMMO SVRGERE:
NOX PRAECESSIT, DIES AVTEM APPROPINQVAVIT.

Vis apertiùs eloquar, & quid canor ille velit, ediſſeram? Maximam vitæ tuæ partem nox, torpor, caligo, ſibi vendicat. *Reuela oculos tuos*, & lucidi examinis accende facem, animoque circumfuſas introſpice tenebras; quæcumque in te

Digitized by Google

in te ſunt, indagine ſagaciori perluſtra. Multa in obſcuro deliteſcunt maculoſa, quę autumas benè fulgida. Sordet in diſcretione Iudicis, quod fulget in æſtimatione operantis; & teſtimonium dante Sapientia, *faſcinatio nugacitatis obſcurat bona.* Ergo age, vendica te tibi, & quærens te in te, quicquid tabidum eſt, quicquid caliginoſum, expunge. Sic futuræ ætati proſpice, ne vacua lucis, lubrico properet veſtigio, *ad Regionem vmbræ mortis* Nouo iam ſole oriente, cum fælicibus Anni noui auſpicijs, animi noui fęliciora ordine auſpicia; diſpereant vmbræ, diſpereant ſomnia. Sap.

Caligo terræ ſcinditur,
Percuſſa ſolis ſpiculo:
Cedant tenebræ & nubila,
Confuſa mundi & turbida.

Illum te Solem adſpicere opto, cui ſoli ex ſe lucere conuenit, à quo lucent, quæcumque lucent; in quo tenebræ non ſunt vllæ, nec vel vmbra vmbræ. *Lux lucis, & fons luminis, micans nitore perpeti, dies diem illuminans.* Solem dico illum, qui ſurſum refulget in Montibus Æternis, rutilat in mentibus Æternis: deorſum verò, luteas domos noſtras illuſtrat, aridamque cordis noſtri tellurem peruadens, lutum in aurum conuertit. Audi de illo Apoſtolum, primogenitum lucis filium, de vaſe contumeliæ, in vas tranſlatum gloriæ: *Ille qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie* IESV CHRISTI. Noli oculos claudere huic Soli, caue huic rebellis eſſe lumini. Atque vt ocyùs à te pernicioſum excutias ſomnum, diſce quàm ſit ille periculoſæ plenum opus aleę, exemplis quæ Tibi de ſacris litteris propono, velut in ænigmate: ac dum interrogo, animum auremque arrige. 2. Cor. 4.

Quid ſopore deprimeris, cum IONA in ſentina? *Ioan.* 1.
Quid cum ISBOSETH, jaces in meridie? 3. *Reg.* 4
Quid cum SAMPSONE, in ſinu quieſcis DALILAE? *Iud.* 16.

Iud. 3. Quid cum SISARA, ſomnum iungis cum morte?
3. Reg. Quid ad vmbram Iuniperi, inſtar ELIAE?
19. O IONA, iratus ſequitur vltor à tergo Deus, mare tumet, fremunt venti, allidunt ſcopuli, mergitur ratis: vno tantùm gradu mors à te diuiditur, & tu ſecurus, vtramq; in aurem ſic indormis?

O ISBOSETH, patens eſt janua domus, obdormit janitrix, irrumpunt exploratores, irrepunt inſidiatores: ad conclaue & cubile vſque tuum penetrant, iamque tuo imminent iugulo; tu verò alto ſopore ſtertis?

O SAMPSON, Nouacula Tonſoris acuta, aureos capitis tui cincinnos complectitur, iam cum crinibus ſeptem, ſpiritum eradit ſeptemplicem, fortitudine tuâ fatiſcente: *Iud. 16.* iam inclamatur: *Philiſtÿm ſuper te Sampſon*, nec ſomnum excutis?

O SISARA, hoſtilis mucro à tergo te premit, dolus muliebris iam iam te perimit: apparatur malleus, ad mannm eſt clauus, tibi tempora transfixurus; & tu lacte epotato, tempus illud autumas quietis?

O ELIA, perſequitur te Ieſabel, excitat Angelus, vocat Deus; an tu ſomno indulgens, negliges hoſtem inſequentem, Angelum excitantem, Deum vocantem? *Surge, grandis adhuc tibi reſtat via.*

Hæc ſingula ad tè dirigo, te alloquor, quicumque læthalis culpæ ſomno deprimeris, aut deſidioſo ſpiritus torpore ſtertis: illa te concernunt, in illis es deſignatus. Tuis nempè auribus inſonat, excitantis Galli noſtri cantus ille:

HORA EST DE SOMNO SVRGERE,

NOX PRAECESSIT, DIES AVTEM APPROPINQVAVIT.

Etſi nox adhuc perduraret, accelerandum tibi, vt itineri adeò longo, confragoſo, arduo, te accingeres: Primam

Digitized by Google

mam saltem arripe lucem, cuius Ales iste canorus, est prænuncius. Veniet nox altera, *in qua nemo poterit operari*: matura, dum dies est, *exi ad opus tuum vsque ad vesperam.* Veniet nox, in qua nemo poterit ambulare: *Ambula dum lucem habes, ne tenebræ te comprehendant.* Nónne duodecim sunt horæ diei? Nunquid duodecim menses anni? *Io. 9.* *Ps. 103.*

Heu, heu, fugaces Posthume, Posthume, labuntur Anni.

Voluuntur menses propero gressu, & currunt dies citato gradu, auolant horæ irreuocabiles. Interim sopor grauans animos, maxima ex parte nostros deterit annos; sicque cogimur conqueri: *Noctes laboriosas & menses vacuos enumerauit mihi.* Sed si Gallus præcinens, & somnolentos increpans, diei Præco, non satis animum excitat: audi vocem Excubitoris, ab Æternitatis specula cuncta prospectantis, & altiùs insonantis. Interroga eum; *Custos quid de nocte? Custos quid de nocte?* Respondet ipse: *Iob. 7.* *Isa. 21.*

VENIT MANE ET NOX: SI QVAERITIS QVAERITE:

CONVERTIMINI ET VENITE:

Sacrum hic Ænigma est, obscuritatem habet, quia prolatum in Prophetiæ nocte, ideoque non Oedipo, sed ipso Propheta egeret Interprete. Est verò vox mystica Speculatoris, velut insonantis: Surgite qui jacetis in caligine, instat mane, licet videatur nox perdurare. Succingite igitur vos, quærite quod quærendum est: & quod quæritis, sollicitè & perseueranter quærite; CONVERTIMINI ET VENITE. At quò, vel vndè? Ab Occidente ad Orientem, à tenebris ad lucem, à vanitate ad veritatem, à sęculi obscuro tramite, ad lucidum Æternitatis callem. Solida quærite ad lucem, non fugaces vmbras ad noctem. Cur

homo cui animus peruigil, mens prouida, cor cæleſtium capax, inanibus vmbris adhæreſcat? Cur ſomnijs, quæ infeſta ſolent eſſe & infauſta? Omnia porrò in hoc fugitiuo ſæculo, aut delirantium ſomnia, aut ſomniantium ſunt deliria. *Præterit figura huius mundi.* Quomodo præterit? Velut rerum prætereunt ſpecies, in ſomno depictæ. Vis ſingillatim id exprimam? Percurre mecum quæcumque ſpecioſa, quæcumque pretioſa, quęcumque celſa, quæ hic orbis ſuſpicit: & vide, an non meritò poſſis ingemiſcere, ac dicere:

O curas hominum! O quantum eſt in rebus inane!

Quid Principatus & Regna? *Vigilantium ſomnia*, aiebat Plato. Nec Sacra diſſonat Scriptura: *Omnis potentatus breuis vita.* Quam breuis? Vtique breuis, inſtar ſomnij tranſuolantis. *Eccli.* 10.

Nonne ideò Regi apud Danielem, tot regna diuerſa & aduerſa, in ſomno repræſentantur? Fugit ſomnus, fugere & Regna, periitque ab illo Regnorum memoria. Quid verò orbis deliciæ, vel voluptates? Somniantium epulæ & conuiuia. *Somniat eſuriens & comedit, cum autem expergefactus fuerit, vacua eſt anima eius*: voluptate quid fugacius? Grammaticè & Poeticè ludens dicam. *Dan.* 2. *Iſa.* 29.

Tota breuis Venus eſt, Væ longum poſt habitura:
Inſtar apis breue mel, ſpicula longa jacit.

Habet hoc voluptas omnis, vbi grata mella fudit, fugit: & nimis tenaci, ferit icta corda morſu. Quid honorum gradus & faſtigia? *Velut ſomnium ſurgentium Domine, imaginem ipſorum ad nihilum rediges.* Quid verò diuitiæ, aut pompoſa opulentia? *Dormierunt ſomnium ſuum, & nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus ſuis.* Quid denique omnis *Pſ.* 72. *Pſ.* 75.

ſæcu-

Digitized by Google

sæculi sollicitudo? Quid spes, resque mortalium omnes? Certè vel timidæ sunt, vel tumidæ; & cùm benè inspexeris, nonnisi picta fictaque somniantis imago est. An non audis Prophetam? *Verumtamen in imagine pertransit homo, sed & frustrà conturbatur.* Vis pleniùs id intelligere? Priùs, quid sit somnus, intellige. Illius istud est Ænigma, nec inconcinna descriptio: Ps. 38.

Sponte mea veniens, varias ostendo figuras,
Fingo metus varios, nullo discrimine veri.
Sed me nemo videt, nisi qui sua lumina claudit.

Claudentur oculi nostri, veniente mortis fato: immò aperientur oculi nostri, aduentante morte inuncti, velut collyrio. Et tunc perspicaciùs agnoscemus, quàm verum sit, omnia hic esse somnia. Tunc *conturbati sunt omnes insipientes corde*, qui vmbris inanibusque laruis adhærere, in cæca nocte. Tu igitur Domine, *illuminans à Montibus Æternis*, laruas detrahe, deterge quam nobis Orbis hîc noctuans affricuit caliginem: vt ad candicantem Æterni Orientis lucem, calcatâ Occidentis sæculi vmbrâ, respiremus. Ps. 75.

EPIGRAMMA AD IDEM.

N tibi vox Galli, post turbida ſomnia, lucem
Nuntiat: illa oculos vult reſecare tuos:
Nox fugit, ecce dies, iter accipe, pelle ſoporem:
Hæc canit, his aures vellicat ipſe tuas.
Ecquid adhuc hæres æterni luminis hæres?
Cur Aquila genitus, Noctua cæca iaces?
Quid tenebris commune tibi, Soboles Orientis
Stirpſq; Dei. An neſcis nobile ſtema tuum?
Mens tua nata polo, lucem ſpirare perennem
Te monet, ac vigili quærere mente Deum.
Mens tua nata polo, Solis radiantis imago eſt:
Ergo procul tenebræ, nox procul atra fuge.

Surge

Digitized by Google

Surge quid indormis? Vigil hic dũ præcinit Ales
Somnia vana fugans, aura beata venit,
Aura beata venit, surda cur præteris aure?
Cur placet aura fori, displicet aura poli?
Aura beata venit, oculos mox figere Soli
Disce tuos: generis sic memor esto tui.

APPRŌ

CANDELABRI MYSTICI
TRACTATVS I.
DE SEPTEM SACRAMENTIS IN GENERE.

ROMA
BIBLIOTECA NAZ
ROMA

PROEMIVM.

CHRISTVS IESVS lux lucis & fons luminis, antequam humanitatis suæ diuinitati hypostaticè coniunctæ, lucem & præsentiam visibilem subtraheret, Ecclesiam nouam extruxit suam, Patrisque domum inclytam: quam voluit sacræ doctrinæ & cælestis gratiæ perenni lumine adornari: Vt ergo *maior foret gloria nouissimæ domus quàm primæ*, excellenti modo, sublimi consilio, admirando mysterio, septem Lampades in ea constituit, lucis diuinæ & cælestis nunquam exortes. Hæc sunt septem Sacramenta, à quibus promicat *Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: quæ illuminat omnem hominem egredientem ex hoc mundo. Hæc enim constituta sunt à Sapientia æterna, vt omni tempore proficua sint filijs lucis, contra Rectores tenebrarum harum: qui à facie luminis ab illis Sacramentis promicantis, diffugiunt, & tartareis antris confusi se remergunt. In sublimi igitur Candelabro positę hę Lampades,

pades, lucem quaquauersum diffundunt; *vt luceant omnibus qui in domo sunt:* imò vt luceant & ijs qui extra domum sunt, extra Ecclesiam iacentes in tenebris & vmbra mortis; vt scilicet in domum veniant, & Ecclesiæ aggregentur, dirigantque pedes suos in viam pacis & lucis, de regione vmbræ mortis. Interim, quia lux odiosa est vespertilionibus, importunaque furibus, qui tenebras amant, vt omnia quæ in domo sunt confundant, euertant, diripiant: Hinc hæretici cæcutientes & lucifugæ, fures & tenebriones, extinguere has Lampades conantur, flatu doctrinę suæ serpentinæ. Vel certè eas nituntur reddere olei & luminis vacuas; dum gratiam sanctificantem, quæ lux cælestis est, denegant per Sacramenta conferri; dum etiam Confirmationis, Ordinis, Extremæ-Vnctionis, Eucharistiæ Sacramenta reddere volunt inania. Nos igitur vt eis obuiemus, & filios lucis in veritate doctrinæ à Christo traditæ, ab Apostolis deriuatæ, ab Ecclesia continuâ sęculorum reuolutione pronunciatę confirmemus: de singulis Sacramentis eorumque institutione, materia, forma, effectu, ritu, particulariter hoc libro differemus. Et sacræ doctrinæ floribus, de horto sacræ Scripturæ, & Areolis SS. Patrum, Exemplisq; Historiarum Sacrarum depromptis, has Ecclesiæ Lampades exornare conabimur. Elucidabimus quoque abscondita Fidei nostrę mysteria sub rebus sensibilibus in his Sacramentorum symbolis obiecta, in gratiam Concionatorum, Catechistarum, Pastorum, Sacerdotum. Et ita non nudam tractationem scholasticam de his instituemus, quę steriliter solùm pascat intellectum, nuda notitia veritatis de his mysterijs: sed & moralem, quæ efficaciter influere possit in cor & voluntatem, vt faciat eam spiritus & vnctionis ibi latentis participem; & medullæ frumenti, quæ latet sub cortice Sacramenti.

LECTIO

Digitized by Google

LECTIO PRIMA.

DE AVCTORE SACRAMENTORVM.

1. *Docet Christum esse auctorem.*
2. *Assignat causam institutionis eorum.*
3. *Docet esse septem numero.*

PROPOSITIO PRIMA.

CHRISTVS *Dominus Sacramentorum nostrorum auctor est.*

Ad pleniorem intellectum aduerte, Sacramentum quandoque generaliter, quandoq; specialiter sumi. Generaliter quidem, idem significat quod Græcis, *Mysterium*, siue sacrum secretum. Sic accipitur primæ ad Timoth. 3. *Magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestum est in carne, iustificatum in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.* Vbi Apostolus Incarnationis mysterium (ex quo alia mysteria originem habent) vocat Sacramentum magnum. Sic quâdam analogiâ extenditur nomen Sacramenti in Scripturis ad secreta Regum. Tobiæ 12. *Sacramentum Regis abscondere bonum est, opera autem Dei reuelare honorificum.* Nos autem specialiter hic loquimur de Sacramento nouæ legis, iuxta acceptionem Ecclesiæ ac Theologorum. Sic definitur in Catechismo Concilij Tridentini. *Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibile signum, ad nostram sanctificationem institutum.*

Quæ deſcriptio vt perfectiùs intelligatur, oportet meminiſſe ex Auguſtino, nomine Signi intelligi id quod præter rem, quam ſenſibus ingerit, aliquid aliud in cogitationem venire facit. Triplicis autem generis ſigna diſtingui poſſunt. Alia ſunt naturalia, quæ ſcilicet ex natura ſua ſolent aliquid nobis indicare. Sic fumus ſignũ eſt ignis, veſtigium terræ impreſſum, ſignum eſt tranſeuntis, imago ſignum eſt ſui prototypi. Alia ſunt ex inſtituto vel conſenſu hominum, vt hedera appenſa, ſignum vini venalis; ſonus tubæ & tympani, ſignum prælij ineundi; campana ſonans, ſignum officij diuini. Alia denique ſunt ex diuina inſtitutione; ſic Circumciſio à Deo inſtituta, fuit ſignum populi electi; Serpens æneus, ſignum Chriſti in Cruce eleuati, & multa ſimilia reperies in Scriptura.

Sacramenta itaq; ſunt ſigna viſibilia gratiæ inuiſibilis, non ex natura, nec ex hominũ inſtituto, ſed ex ſola Dei Chriſtiq; inſtitutione. Ratio eſt, quia res naturalis nõ poteſt ex ſe habere ſignificationẽ rei ſupernaturalis, niſi ad id inſtituatur à rerum ſupernaturalium authore: & maximè quia Sacramenta non ſolùm ſunt ſigna nuda, ſed ſunt efficacia gratiæ; nulla autem creatura, nec angelica, nec humana, gratiam poteſt conferre ex propria aut primaria authoritate: ſic nec viſibili ſigno, vim gratiam conferendi infallibiliter, alligare. Chriſtus verò quatenus Deus, id potuit ex propria & primaria poteſtate; quatenus verò homo, ex poteſtate excellẽtiæ, quam habuit ex vnione ad verbum, per quam *Filius hominis habet poteſtatem in terra remittendi peccata*, non ſolùm vt Miniſter ſecundarius (qualiter Sacerdotes etiam eam habent) ſed vt principalis Miniſter, ex vi ſummi Sacerdotij, quod illi proprium eſt & ſingulare. Ratione ergo huius ſupremi Sacerdotij, à Theologis attribuitur Chriſto homini, ſingularis poteſtas, quam vocant excellentiæ, cuius actus ipſi ſunt proprij. Per hanc, ſecundùm humanam naturam, habuit au-

Marci 20.

thori-

thoritatem ſanctificandi homines ſine Sacramentis; & conſequenter inſtituendi Sacramenta, per quæ infallibiliter ſanctificaret, in quibus meritum, & virtus Paſſionis eius operarentur.

Itaque cùm Chriſtus ſolus, Caput ſit Eccleſiæ eiuſque author, conſequenter ſolus debet dici author Sacramentorum, quæ ſunt velut baſes, & columnæ, quibus Eccleſia noua ſuperſtruitur, quibus forma Reipublicæ Chriſtianæ conſtat, & in vnum corpus ſub vno capite compaginatur.

Hoc indicat Sapiens Prou. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, miſcuit vinum & poſuit menſam; miſit ancillas ſuas* (ſiue iuxta ſeptuaginta ſeruos ſuos) *vt vocarent ad arcem & mœnia ciuitatis*. Sapientia vtique incarnata, Eccleſiam domum ſuam à fundamentis excitauit; & ſeptem Sacramenta quaſi ſeptem colũnas illi ſubſtrauit, in quibus ſolidâ initiaretur compagine, aduerſus omnes infidelium & hæreticorum turbines inuiolabilis menſura, tali manu, tali ſtructore, tali arte, talibus columnis ſuperſtructa, tali cæmento, nimirũ Sanguinis eius, coagmentata. Non ergo Angeli, non homines, non Prophetę, non Apoſtoli, huius domus fuêre ſtructores, columnarum artifices, Sacramentorum authores. Sed ipſi ſunt ſerui & ancillæ miſſi à Sapientia, vt vocarent ad ciuitatis huius mœnia, & promulgarent hæc diuina Sacramenta, omneſque ad eorum participationem conuocarent, per quæ ſola ſalus, & gratia poſſet prouenire.

Itaque definit Trid. *Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis, non fuiſſe omnia à Domino noſtro IESV Chriſto inſtituta, anathema ſit*. Per hęc verba, excluditur opinio exiſtimantium, Chriſtum aliqua Sacramenta reliquiſſe Eccleſiæ determinanda, aut ab Apoſtolis eſſe inſtituta. Apoſtoli promulgatores fuêre, ſed illa à Chriſto accepêre, tanquam inſtitutore. Quod expreſsè definit Tridentinum, de Extrema-Vnctione (de qua dubium aliquod poterat eſſe) docens

14. ff. Can. 1. docens à Christo institutũ, sed à Iacobo promulgatũ. Nec enim Apostolis cõmunicata est illa potestas excellentiæ, à qua pendet hæc institutio, nec singularis illa auctoritas supremi & dependentis Sacerdotij. Hinc nec Apostoli, nec Pontifex, nec tota Ecclesia potest Sacramenta mutare, nec in eis dispensare, quantum ad eorum substantiam, vt definit idem Concilium. ff. 7.

Sed quæres quando Christus hæc instituerit, quum de paucis Scriptura faciat mentionem? Respondeo, de singulis quando instituta fuerint, suo loco dicemus: Generaliter dici potest, partim imminente passione de his erudiuisse Apostolos, partim post resurrectionem. Indicatur Act. 1. vbi dicitur, per dies 40. apparens locutus fuisse de regno Dei, hoc est de Ecclesia sua regenda, & administranda; illa enim regnum Dei vocatur in Scripturis, Christo in ea regnante per dona interiùs, & per suos Vicarios exteriùs. Docebat ergo Apostolos formam & materiam Sacramentorum, & modum ea administrandi.

Cæterùm antiqui Patres passim docent, Sacramenta originem habere ex passione & latere Christi. Audi Augustinum: *Vigilanti verbo Euangelista vsus est, vt non diceret, latus eius percussit, aut vulnerauit, aut quid aliud, sed, aperuit: vt illic quodammodo vitæ ostium panderetur, vnde Sacramenta Ecclesiæ manauerunt, sine quibus ad vitam, quæ vera vita est, non intratur.* August. in Ioan. In huius rei signum, dicunt fluxisse è latere Christi sanguinem & aquam, symbola Baptismi & Eucharistiæ præcipuorum Sacramentorum, ad quæ alia reuocantur. Docent ergo è latere Christi in Cruce soporati, formatã fuisse Ecclesiam, secundam Euam, sicut prima ex latere viri dormientis. Audi Tertulianum: *Si Adam de Christo figuram dabat, somnus Adæ mors erat Christi dormituri in mortem, vt de iniuria proinde lateris eius vera mater viuentium figuraretur Ecclesia.* Tertul. de anima. His omnibus nihil aliud significare voluerunt, quàm Sacramenta virtutem habere ex passione Christi;

Christi; hoc est, Christum suâ Passione meruisse & impetrasse, vt Sacramenta haberent hanc vim conferendi gratiam, ita vt per illa filij Ecclesiæ spiritualiter generarentur, crescerent, & multiplicarentur: in cuius rei signum, voluit aquam & Sãguinem è latere suo profluere, iam initians ritum quendam Religionis Christianæ, & significans Ecclesiam Sponsam, suam, vi Sanguinis sui per aquam Baptismalem applicati, generandam esse, & emundandam, vt tandem sit sine macula, sine ruga, in æternitatis gloria.

Quapropter rectè dixit D. Thomas ex doctrina SS. Patrum, Sacramentum habere rationem signi triplicis.

1. Est signũ rememoratiuũ Passionis præteritæ, quę causa est iustificationis nostræ per Sacramentum acceptæ.

2. Est signum demonstratiuum presentis gratię, quam de facto, quantum in se est, confert suscipienti.

3. Est prognosticũ, siue prænuntiatiuũ futuræ glorię, ad quam sanctificatio nostra in Sacramento accepta, tanquã ad finem refertur. Hæc triplex ratio signi apertè demonstratur in Sacramento Eucharistiæ, dum de illo canitur: *O sacrum Conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passionis eius*: Ecce signum rememoratiuũ rei pręteritæ. *Mens impletur gratiâ.* Ecce signum demonstratiuũ rei præsentis. *Et futuræ gloriæ nobis pignus datur*: Ecce prænuntiatiuum rei futurę. Idem significat Apostolus de Baptismo ad Rom. 6. *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.* Ecce iterum Baptismus signum rememoratiuũ Passionis & Mortis. *Vt in nouitate vitæ ambulemus, sicut & Christus surrexit à mortuis*: Ecce signum demõstratiuum gratiæ cœlestis. *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus*: Ecce signum prognosticum æternæ resurrectionis.

PROPO-

PROPOSITIO SECVNDA.

SApientia disponens omnia suauiter, multiplici de causa instituit Sacramenta.

Primò: Quia naturale est homini per sensibilia, & corporalia, ad spiritualia intelligenda deduci. Animus enim noster immortalis, in hoc obscuro & caduco corpore velut carcere quodam incluſus, sensuum ministerio vtitur, nec citra hoc adminiculum, ad diuina capessenda solet assurgere. Ideo visum est Sapientiæ diuinæ, mortalium imbecillitati se accommodare, & per externa symbola, siue Sacramenta, spiritualia & diuina dona indicare & conferre. Hæc est ratio D. Chrysostomi hom. 6. ad Pop. *In Baptismate*, inquit, *per rem sensibilem aquam, donum tibi confertur, intelligibile verò quod perficitur, generatio, & renouatio est; si enim incorporeus esses, nuda & incorporea tibi dedisset ipsa dona, sed quoniam anima corpori conserta est, in sensibilibus intelligibilia tibi præbet.* q. d. Angeli, quia toti spiritus sunt, non egent sensibilibus & exterioribus illis symbolis, sed voluit Deus se naturæ tuæ accommodare, vt sublimia illa dona, per exteriora ista symbola, melius intelligeres. Vis videre quomodò intellectus eleuetur per sacramentales actiones, vt inuisibilia gratiæ dona consideret? Attende in singulis, vt quid adhibetur ablutio aut immersio in Baptismo, nisi vt per hoc externum symbolum, eleuetur intellectus ad considerandam inuisibilem animæ lotionem, spiritualemque mortem dum immergitur, ac resurrectionem dum emergit? vt quid adhibetur Vnctio in Confirmatione aut extremo Sacramento, nisi vt eleuetur animus ad considerandam interiorem & inuisibilem Spiritus Sancti per gratiam Vnctionem? Quid aliud significat absolutio Sacramentalis, quàm dissolui vincula peccatorum, quibus anima vincta tenetur, rea æternarum pœnarum? Quid aliud Communio animo repræsen-

præſentat, quàm caritatis coniunctionem, pacem, vnitatem cum Chriſto & membris eius? Quid Confirmatio in fronte, qui locus eſt pudoris, quam nos debere Crucem, quâ ibi ſignamur, & fidem vſque ad mortem confiteri? Ideo ergo diximus, Sacramenta eſſe ſigna ſenſibilia gratiæ inuiſibilis. Et hæc eſt prima ratio inſtitutionis eorum, à viſibilibus ad inuiſibilia nos transferre, naturæ noſtrę accommodatè.

Secundò, inſtituit Deus Sacramenta, vt eſſent voluntatis diuinæ erga nos beneuolæ & beneficę certa teſtimonia, ac fœderis eius nobiſcũ, promiſſionumq́; quędã ſigilla. Promiſit Deus nobis peccatorum veniam, cœleſtem gratiam, Spiritus Sancti communicationem, æternam ſalutem. Hanc promiſſionem, Sacramentis quaſi viſibilibus ſignis voluit nobis eſſe confirmatam & oppignoratam. Licet enim Dei promiſſio ſit infallibilis, ſolet tamen eam in rebus grauis momenti ſignis exterioribus confirmare, vt teſtantur Scripturæ.

1. Cùm iniuit fœdus cum Noë, de non immittendo vlteriùs diluuio, per Iridem in cœlo fulgentem, tanquam per ſigillum, ſuam obſignat promiſſionem.

2. Paciſcens cum Abraham, ſignum fœderis & promiſſionis, dat circumciſionem.

3. Quando miſit Moyſen ad educendũ Populum, cùm ille de ſua dubitaret inſufficientia, dat ei miraculorum virgã, promiſsionis ſuę adimplendæ teſtimoniũ certum.

4. Promittens Ezechiæ Regi ſanitatem, promiſsionẽ confirmat vmbra in horologio Achaz retrocedente.

5. Gedeon Iud. 6. cùm dubitaret futurum, vt ductu ſuo Iſraël vindicaretur in libertatẽ, duobus ſignis à Domino eſt confirmatus.

6. Cùm antiquis Patribus promiſiſſet redemptionem per Chriſti Paſsionem, dedit eis varia Sacramenta & ſimbola, quaſi ſigilla hanc redemptionem proteſtantia, eorumque fidem, ac ſpem excitantia.

Itaque, cùm iam nos huius redemptionis exhibitæ, gratiæq; ac ſalutis particeps efficit, vult per hæc Sacramenta, tanquam infallibilia teſtimonia & ſigilla, fidē noſtram, ſpemq; excitari ac corroborari. Dicamus ergo legē nouam iam exhibitam, eſſe librum Agni varias continentem promiſſiones, de remiſſione peccatorū, de gratiæ donis, de Spiritus ſancti communicatione & noſtra ſanctificatione; Sacramenta autem eſſe ſeptem ſigilla, quibus liber ille & promiſſiones eius obſignantur.

Tertiò inſtituta ſunt Sacramenta, vt eſſent notæ quædam & ſymbola Religionis noſtræ & profeſſionis chriſtianæ; quibus Eccleſię filij ſeſe mutuò agnoſcant, & ab infidelibus diſtinguantur; & ſic his quaſi nexibus & fœderibus Religionis Chriſtianę, in vnione, humilitate, & obedientia ſe fructuosè exerceant, & contineant. Hæc eſt ratio D. Auguſtini dicentis l. 19. contra Fauſtum c. 11. *In nullum nomen Religionis, ſeu verum ſeu falſum, coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur.* Adde quod cùm homo corpore & animâ conſtet, debet Deo duplicem cultum, ſecundùm animam interiorem, ſecundùm corpus exteriorem, cum interiore coniunctum. Hunc autem cultum, per Sacramenta externa pietatis ſymbola optimè rependit, & ad id ſunt inſtituta.

Quartò inſtituta ſunt, vt eſſent medicinę & obuia ſalutis remedia. Hęc enim ſunt Samaritani medicamenta, ad animarum ſanitatem vel recuperandam vel tuendam ordinata, quę ex vulneribus Domini vim habent ad vulnera ſananda; quia per illa fructus Paſſionis eius nobis applicantur. Vnde SS. Patres interpretantes parabolam illius, qui ſpoliatus, vulneratus, ſemi-mortuus, à Samaritano tranſeunte aſſumptus fuit, & in locum tutum deportatus, alligatis vulneribus; dicunt Chriſtum Samaritanum eſſe, qui per incarnationem tranſiens per hunc mundum, compaſſione motus ſuſcepit in ſe infirmitates,

mitates, & vulnera miſeri Adę, ſeu filiorum eius, & ex ſanguine ſuo, ac gratiæ vnctione, tanquam vino & oleo, medelam ei ſalutarem compoſuit, illumque cōmendat Stabulario, vt curam habeat, hoc eſt Paſtoribus Eccleſiæ, in qua inueniuntur Sacramenta vaſa medicinalia, à Miniſtris applicanda. Eſt enim Eccleſia apotheca myſtica, in qua reperiuntur omnia remedia efficaciſsima, ad ſanandum omnia vulnera, ſiue omnia peccata, originale, mortale, veniale. Propterea conqueritur Dominus per Prophetam: *Nunquid non eſt reſina in Galaad, aut medicus non eſt ibi? Quare ergo non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei.* Reſina eſt lachryma, vel gutta ſtillans ſponte ex inciſione arborum, puta, Pino, Cedro, Terebyntho, mitigatque dolorem, adſtringit vulnera, obducit cicatricem: Galaad eſt pars Arabię, aromatum & medicorum feraciſsima. Allegoricè ergo vult dicere Propheta: Nunquid in Eccleſia Dei deſunt medicamēta, & medici ſpirituales, qui poſſunt curare populi vulnera? cur ergo illa fluunt adhuc ſanguinolenta? Corpus Chriſti pro nobis crucifixū, nunquid eſt velut Terebynthus expandens ramos, ex qua fluit hæc reſina, & medicina ſacra? Cùm ipſe adhuc in medio Eccleſiæ radicē habeat, & ramos extendat, nunquid deerit medicinalis fluor ad vulnera noſtra ſananda? Adſcribenda ergo culpa torpori & ſocordiæ ægrorum, non accedentium.

Certè magna eſt bonitas diuina, meritò à Fidelibus admiranda, qui tam facilia & prompta dat remedia, ſalutis efficacia. Quid eſt pauculum aquæ, cum leui aſperſione? Quid pauca verba à quolibet homine pronuntiata? Hæc tamen coniuncta adeò ſalutifera ſunt, vt in ictu oculi, in momento, innumera poſſint abluere & ſanare peccata. Voluit ipſe crudelē pati ſanguinis effuſionem, in acerbo crucis altari: ſed vt hominis peccata abluātur, pauculâ aquâ ſuauiter aſpergitur homo, non ſanguine proprio; quia illa aqua ſufficientem habet efficaciam ex

ſanguinis prioris aſperſione, quâ caput noſtrũ aſperſum eſt acerbo cũ dolore, vt membra eius myſtica poſtea aſpergerẽtur,& ſanarentur à peccatis ſine tolerantia doloris, per ſolam repræſentationem in aqua, ſanguinolentæ præcedentis in ipſo aſperſionis.

Iterum quàm pauca ſunt verba: *Ego te abſoluo?* & tamen gratiam perditam reſtituunt, vulnus obducunt, ſanitatẽ reducunt, ſpem gloriæ in anima pœnitente producunt.

Quintò, inſtituta ſunt Sacramenta, ad hominis ſuperbiam edomandam, dum homo, qui peccando corporalibus ſe ſubiecit, in pœnam humiliare ſe cogitur, & ſenſibilibus elementis ſubijcere, ac per illa remedium requirere. Admirabilis hic vtique elucet Dei ſapientia, dum ſenſibilia & vilia elementa eligit, vt opus noſtræ redemptionis, iuſtificationis, glorificationis, operetur. Dixit D. Paulus: *Quia in Dei Sapientia non cognouit mundus Deum,* 1. Cor. 1. *placuit per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Prædicando ſcilicet Crucis myſterium, Iudæis ſcandalum, gentibus ſtultitiam.* Similiter & nos dicimus, quia per opera Dei magnifica homo non cognouit Deum, eligit elementa egena, quibus ſalutem noſtram operetur, & quibus ſubdatur homo, vt ab eis ſalutem expoſcat; vtque ſub illis homo ſuperbus ſe humiliet, & ſuperbiæ ſuæ pœnam agnoſcat. An non vides id quotidie in Sacramento Pœnitentiæ? Principes & Reges depoſito ſceptro & diademate, denudato capite, ad Sacerdotis pedes debent aduolui, ibi humiliati Sacramenta petere, agnoſcere ab illis iudicium ſuum dependere, veritatiſque ſententiam. Notum eſt exemplum Theodoſij ad pedes Ambroſij ſeſe proijcientis, & rogantis ne ianua ſibi occludatur veniæ, & non tantùm flexis genibus ſupplicantis, ſed & humi pronum ſe ſternentis cum Dauidica illa voce. *Adhæſit pauimento anima mea, viuifica me ſecundum verbum tuum.* Hiſtoriam retuli Tract. de Indulg. Lect. 2.

Iterum dico: Nunquid infirma eligit Deus, vt confun-

dat

dat fortia, dum per guttulam aquæ, dum per modicum olei consecrati, tantas dat homini vires, contra Potestates & Rectores tenebrarum? Vis aquæ, est expellens Satanam, auferens ei prædam, lauans animam, stolâ iustitiæ eam vestiens, excutiens Spiritum malignum, tribuens adoptionis spiritum. Carens autẽ homo hâc aquæ guttulâ, hâc vnctione exiguâ, infirmus est, nullas habet vires, dæmoni & inferno præda est. Hæc cum gratitudine recolamus, admiremur diuinæ sapientiæ opera, discamus superbiam comprimere, exercitio humilitatis sanctæ in Sacramentis insinuatæ.

Sed dices, perfectioni legis gratiæ repugnare, vt seruiamus Deo sub elementis huius mundi, vt dicit Apostolus, & sub vmbris, & figuris? veritas enim per Christum facta est, veniente ergo veritate, cessant hæ Sacramentorum figuræ. Respondeo, non repugnare perfectioni legis gratię institutionem Sacramentorum; quia licet respectu status veteris, videatur quædam perfectio in lege noua, est tamen adhuc imperfectio, respectu status futuri, in quo cessabunt Sacramenta. Præsens ergo Ecclesiæ status, est medius inter statum veteris legis, & statũ gloriæ, ideòque necessaria est nobis memoria præteritorum beneficiorum Dei, Fidei profesio & cultus exterior, applicatio gratiæ, & veritatis per Christum factę, ac pignus quoddam æternitatis futuræ; quæ omnia in Sacramentorum institutione habemus. Neque verò ob hæc dicimur seruire sub elementis mundi, eo sensu, quo hoc dicebatur Iudæis, qui multitudine Cæremoniarum opprimebantur, & non iuuabantur, quia illis gratiã non conferebant. Vnde de eorum Sacramentis contemptibiliter loquitur Apostolus, & eos seruisse dicit sub elemẽtis mundi huius. Nostra verò & numero sunt pauciora, & vsu faciliora, nec ita sunt egena elementa, vt gratiam non conferant: quinimò copiosissimè eam in nobis pariunt, infirmitatemque nostram adiuuant, & inopiã supplent,

plent. Vnde de illis dicit Augustinus: *Hoc tempore postquam Resurrectione IESV Christi, manifestissimum iudicium nostræ libertatis illuxit, ne eorum quidem signorum, quæ iam intelligimus operatione graui onerati sumus, sed quædam pauca pro multis, eademq; facta facillima, significatione præstantissima, intellectu augustissima, obseruatione castissima, vsuq; saluberrima, ipse Dominus & Apostolica tradidit Disciplina.*

Aug. l. 3. de doctr. christiana.

PROPOSITIO TERTIA.

SAcramenta à Christo instituta, sunt septem numero, Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, extrema-Vnctio, Ordo, Matrimonium.

Numerus septenarius in Scripturis solet esse mysticus. Vnde ab initio vsque ad finem mundi, septem ætates enumerantur, per quas filij Adæ voluuntur ad æternitatis sæculum interminabile.

Prima ætas est, ab Adam vsque ad diluuium: Secunda à diluuio vsq; ad Abraham: Tertia ab Abraham vsq; ad Moysen: Quarta à Moyse vsque ad Dauid: Quinta à Dauide vsque ad captiuitatem Babylonicam: Sexta ab illa captiuitate vsque ad Christum: Septima à Christo vsque ad finem mundi. Sic multi enumerant, licet Augustinus paulo aliter, vt alibi dixi.

Septem quoque ætates hominis enumerantur, ab infantia vsque ad decrepitam: & per septem dies continuò homo voluitur, donec pertingat ad octauum æternæ resurrectionis & beatitudinis; in quo non erit amplius reuolutio temporum, annorum, dierum, sed stabilis & permanens possessio sabbathi & quietis æternæ. Ad hanc autem possessionem, deducitur per septem Spiritus dona, & per septem virtutes, tres Theologicas, & quatuor Cardinales, ac per septem hęc Sacramenta, etiam numero suo aliquid mysticum designantia.

Hinc diximus, hæc esse septem sigilla, quibus liber

Agni,

Digitized by Google

Agni, eiuſque promiſſiones de gratia, remiſſione, ſanctificatione, obſignantur.

2. Eſſe ſeptem columnas, quas excidit Sapientia, quibus domum ſuam ſuperſtruxit.

3. Rectè di xeris eſſe præfigurata per ſeptem lotiones quibus olim Naaman in Iordane à lepra mundatus: Per ſeptem vices, quibus digitus in feſto expiationis in ſanguine intingebatur, aut quibus leproſus ſanguine Paſſeris aſpergebatur. 4. Reg. 5. Num. 19.

4. Dicamus eſſe ſeptem tubas Iubilęi ſubuertentes muros Iericho: quia Apoſtolis hæc Sacramenta per orbem annunciantibus, Dæmonis & peccati muri conciderunt, iubilantibus populis ad fidem vocatis. Ios. 6.

5. Dicamus eſſe ſeptē cornua Agni, quibus hoſtes eius ventilantur. Nā per hæc Sacramenta, fortitudo nobis datur à Chriſto Agno, ad Satanæ & inferni vires atterēdas.

6. Dicamus eſſe 7. ſtellas in Eccleſia quaſi cœlo myſtico relucentes, ad peccati tenebras fugandas, & amoris diuini lucem in cordibus fidelium diffundendam.

7. Dicamus eſſe 7. lucernas, quas vidit Zacharias in Candelabro Tabernaculi effulgentes, oleo abundanter fluente nunquā deficientes, nunquam luminis exortes.

Interim noſtri hæretici, hęc ſigilla libri Agni conantur diſrumpere, has columnas domus Dei demoliri; hæc Agni cornua conterere; has ſtellas obſcurare; has lampades extinguere; hos puteos Abrahæ Patris Fidelium obſtruere & ruderibus obruere: quia modò vnum tantùm Sacramentum aſſerunt, modò duo aut tria admittunt, reliqua denegantes. Sic dirutis his columnis Sapientiæ dum ædificare volunt, nonniſi turrim Babel exſtruere poſſunt, confuſi linguis & inter ſe diuiſi. Caluiniſtæ ponunt tria, Baptiſmum, Cænam, Ordinationem, Lutherus modò vnum, modò tria. Audi eius verba: *Principio mihi neganda ſunt ſeptem Sacramenta, & tria tantùm pro tempore ponenda, Baptiſma, Pœnitentia,* Lutherus lib. Paris.

de Capt. Babyl. *Panis. Quanquam si ex vsu Scripturæ loqui velim nonnisi vnum habeant Sacramentum.* Hæc ille, linguis in seipso diuisus. Verùm tota antiquitas in septenario consentit, ita vt consensus in doctrina sacramentali, rectè inter Ecclesiæ notas numeretur.

Licet verò hic numerus à Christi instituentis voluntate pendeat, cuius testis est Ecclesię traditio, nec possit certis demonstrationibus declarari, oportuisse in tali numero Sacramenta institui; non desunt tamen rationes probabiles declarantes congruum fuisse, vt Christus septem hæc Sacramenta institueret.

Ac inprimis Concilium Florentinum numerum hunc congruum esse declarat, ex proportione inter vitam corporalem & spiritualem. Homini enim ad viuendum, vitamque conseruandam, necessarium est, vt in lucem edatur, crescat, alatur, deinde si in morbum incidat, opus est, vt sanetur, & imbecillitas virium reficiatur: Denique ad commune bonum (quia Reipublicę membrum est) oportet, vt legitimus Magistratus semper sit, cui subdatur; ac vt humanum genus conseruet, legitimâ prolis procreatione opus est. De vita ergo spirituali proportionaliter loquendum est, ad quam corporalis tanquam ad finem refertur. Vnde Sacramentorum quinque prima, ad spiritualem vniuscuiusque hominis in seipso perfectionem, duo vltima ad Ecclesiæ totius regimen multiplicationemque ordinata sunt. Per Baptismum spiritualiter renascimur. Per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide. Renati & roborati nutrimur diuinâ Eucharistię alimoniâ. Quod si per peccatum ęgritudinem incurrimus animę, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam & corporaliter (si animæ expedit) per extremam Vnctionem. Per Ordinem verò Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter. Per Matrimonium corporaliter augetur.

Alij considerant Sacramenta, vt medicamenta septemplicis

plicis noſtræ infirmitatis. Eſt enim triplex infirmitas culpæ, peccatum nempe originale, mortale, veniale. Eſt & quadruplex infirmitas pœnæ, malitia ſiue ad malum procliuitas, ignorantia, timor inordinatus, ſiue languor ad confitendam fidem, ac carnis concupiſcentia. Baptiſmus ordinatur directè contra peccatum originale, Pœnitentia contra mortale, Extrema-Vnctio contra reliquias peccati, ac contra veniale. Ecce ergo medela omnis culpæ. Deinde Euchariſtia ordinatur contra propenſionem ad malum: Confirmatio contra timorem humanum, ac fidei languorem: Ordo contra ignorantiam: Matrimonium contra carnis concupiſcentiam.

Aliqui denique conſiderant Sacramenta, vt ordinata ad virtutes in nobis producendas, tum eas quas Theologicas, tum eas quas Cardinales appellamus: Et cùm illæ ſint ſeptem numero, ſeptenarius congruit Sacramentis. Baptiſmus eſt Sacramentum Fidei, eſt janua & porta Eccleſiæ, in qua fidem profitemur. Confirmatio ordinatur ad virtutem ſpei ſpecialiter in nobis producendam, quâ reddamur fortes & conſtantes contra aſſultus hoſtium. Euchariſtia eſt myſterium perfectæ charitatis & amoris. Pœnitentia eſt Sacramentum Iuſtitiæ, in quo ſatisfacimus Deo pro culpa & pœna. Extrema-Vnctio producit in nobis donum fortitudinis contra extremas tentationes, & præparat nos ad perſeuerantiam: Ordo requirit prudentiam in illo, qui ordinatur, in cuius manu deponitur clauis ſcientiæ. Matrimonium ordinatur ad temperantiam, dans auxilium & frenum incontinentiæ noſtræ, ne fluctibus ſuis turbulentis extra littus maritalis thalami exundet.

Aduerte tamen hæc omnia non eſſe niſi collectiones quaſdam probabiles & congruentes, nec ex illis certo ſtatui hunc numerum: imò neque ex Scripturis poſſe abſolutè conuinci, ſed ex traditione Eccleſiæ, *quæ eſt columna & firmamentum veritatis*. Vnde ſi illam reijciant Hæ-

retici, reijciant etiam omnia Sacramenta, nunquam enim poterunt ostendere ex Scriptura Baptismum vocari Sacramentum, aut cænam suam, aut impositionem manuum, siue ordinationem.

EXPLICATIO PSALMI XXII.

DECLARATVR HIC QVOMODO SACRAMENTA omnia dicto Psalmo propheticè insinuentur.

DEus per omnipotentiam suam, sapientiam, bonitatem, prouidentiam, omnem regit creaturã; & à supremo Angelo ad infimum vsq; vermiculũ, alimento naturæ cuiusq; congruo pascit & conseruat. Hæc verò potentia, sapientia, bonitas, prouidẽtia, erga hominẽ varijs modis eluescit: Spiritus ergo diuini impulsu Propheta in persona omnis Fidelis gratias agit & dicit: *Dominus regit me*, vel secundùm Græca: *Dominus me pascit*. Optimè verò D. Hieronymus: *Dominus est Pastor meus*. Loquitur vtiq; de Christo vt Pastore, qui ad genus humanũ, ouem errabundã venit, ouinâ se pelle contegens per incarnationis mysteriũ, vt varijs gratiæ auxilijs reducat, & tandem in humeris eam reportet, in montibus æternitatis inter angelicos choros vberrimis gloriæ pascuis reficiendam. Interim hic eam pascit Sacramentis & gratię donis, doctrinæque sacræ pascuis. Rectè ergo inchoat.

Dominus regit me, & nihil mihi deerit. q.d. Dominus est Pastor meus, speciali curâ dirigit me, speciali amore diligit me; & ideò venit ad me errantem, & in loco vberi, in Ecclesiæ agro, rore cœli irriguo, aquis gratiæ circumfluo, diuinâ Sacramẽtorum alimoniâ fœcundo, me ipse collocauit. Quid ergo mihi poterit deesse, quid vltrà possum desiderare, quandoquidem etiam post hæc omnia, promiserit ad æternitatis pascua me deducere, & in bonis desiderium meum satiare? Hæc autem spiritualia alimen-

alimenta & Sacramenta, quibus oues pascuæ suæ aluntur, non obscuris verbis designat sequentibus versibus.

Primò, Baptismus illis verbis designatur: *Super aquam refectionis educauit me*. Quæ est ista aqua refectionis, nisi aqua Baptismi, quæ animam reficit, restaurat, regenerat. Sic enim interpretantur Sancti Patres. Audi Basilium: *Regenerationis aqua significatur, quâ baptisatus ad gratiam admittitur, & peccati vetustatem exuit, & pro eo qui senuerat, iuuenis redditur.* Audi & Augustinum. *Super aquam refectionis educauit me, id est, super aquam Baptismi, quo reficiuntur, qui integritatem virium amiserunt.* Cui non dissonat Cassiodorus, dicens: *Aqua refectionis, est Baptismi lauacrum, quâ anima sterilis ariditate peccati, ad bonos fructus ferendos diuinis muneribus irrigatur.* Satis ergo intelligitur ex doctrina horum Patrum, quomodò aqua Baptismi, refectionis aqua sit; quia regenerando spiritualiter hominem, animum renouat, reficit, restaurat, sanctificat, & enutrit per gratiam, quæ est animi cibus congruus.

Secundò, Sacramentum Pœnitentiæ indicatur in illis verbis: *Animam meam conuertit, & deduxit me super semitas iustitiæ.* Homo enim post Baptismum iterum potest aberrare; & innatâ sibi libertate ac instabilitate, potest à via vitæ, à veris pascuis gratiæ, à Creatoris amore conuerti ad amorẽ peruersũ creaturæ. Potest deserere fontẽ vitæ, aquas refectionis, & ad cisternas dissipatas conuerti, quæ non valent continere aquas, aut nonnisi putidas. Ideò institutum est Pœnitentiæ Sacramentum, per quod iterum ad Deum fontem viuum reuertatur, abluatur, reficiatur. Hinc animæ peccatrici dicit Propheta: *Quid tibi in via Ægypti, vt bibas aquas turbidas? Scito & vide, quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum.* Tres verò partes Pœnitentiæ, Contritio, Confessio, Satisfactio, sunt semitæ iustitiæ, per

quas nos deducit ille bonus Paſtor, vt totaliter à peccato conuerſi adipiſcamur interiorem animæ iuſtitiam. Cui conſonat illud Eccleſiaſtici 17. *Pœnitentibus dedit viam iuſtitiæ.* Per illud quoque Pœnitentiæ Sacramentum, à via lata peccatorum ad ſemitas deducimur, hoc eſt, ad obſeruationem, cùm mandatorum, tùm conſiliorum Dei: vt ſemper in iuſtitia proficiamus, & operibus iuſtis inſiſtamus, ſicque impleatur illud Apocalipſis: *Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc, qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc.* Rectè verò addit: *Deduxit me propter nomen ſuum,* quia Deus animas per pœnitentiam conuertens, iuſtificans, deducens, perducens; hæc omnia facit non ob meritum noſtrum, ſed vt glorificet nomen ſuum, vt ab omnibus agnoſcatur verè Paſtor, verè IESVS, & Saluator verè miſericors & miſerator.

Tertiò, Sacramentum Confirmationis, licet quoad materiam poſſit deſignari illis verbis: *Impinguaſti in oleo caput meum,* tamen quoad effectum, optimè dicitur ſignificari in verſu ſequenti: *Et ſi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam mecum es.*

Effectus enim Confirmationis eſt, vt homo Baptiſmi gratiâ acceptâ, Chriſti miles conſignetur, ac fortificetur. Hoc eſt, abundè Spiritum ſanctum recipiat, Spiritum fortitudinis, quo intrepidè reſiſtat vmbræ mortis, peccati periculis: Et maximè vt in fide ac gratia perſeueret etiam imminentis mortis timore repudiato, ſciens quod regeneratus ſit in ſpem gloriæ: & vt tanquam fortis athleta ſpiritu Dei ſignatus, fortiter dimicet contra mundi, carnis, ſathanæ vires, contra omnia fidei & gratiæ baptiſmali aduerſantia. Quapropter infracto animo perſecutione imminente poterit cum Apoſtolo dicere: *Quis nos ſeparabit à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto IESV? Tribulatio, an anguſtia, an periculum, an perſecutio, an gladius? Sed in his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Conuenit ei tunc dicere cum Propheta hic: *Et ſi ambulauero in medio*

Rom. 8.

medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. q.d. Etiamsi instent pericula, animum non despondeo, quia miles tuus sum, signaculum militiæ meæ non desero, sed te Ducem semper intueor, qui auxilio, consilio, præsidio, continuò cor meum confirmat, & in medijs periculis signaculo militiæ suæ, & spiritu suo me animat: Dominus mecum est, tanquam bellator fortis, à dextris est mihi ne commouear, *Dominus virtutum nobiscum susceptor noster Deus Iacob.* Quod verò addit: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt,* non alienum est à nostro proposito, quia in Confirmatione Cruce signamur. Vnde S. Basilius, postquam dixisset virgam hanc fortificare imbecillitatem Fidelis, & baculum ducere in viam rectam, addit: *Non admodùm errauerit, si quis salutarem Crucem ita nominauerit, huius enim signaculo & commemoratione ab hostibus liberati, ad rectam salutem ducimur.* Alij sic explicant: Virga tribulationis, & baculus Crucis, mihi consolationem peperetunt. q.d. In medijs afflictionibus, intuebar te caput ac Ducem meum vndique afflictum, & plagis consperſum, & ego tanquam membrum gaudebam conformari capiti, tanquam ouis Pastori, tanquam miles Duci; sciens me per Baptismum non ideò Christianum factum esse, vt à tribulationibus liberarer, sed vt passionibus tuis cõformarer, & pati ac pugnare discerem. Hinc Augustinus scribit ad amicum. *Noli mirari, Frater, si postquam Christianus effectus es, te vndique tribulationes vexant. Quoniam Christus nostræ Religionis caput est, nosq; eius membra sumus. Debemus ergo non solùm eum, sed & eius vitam cumulatissimè sequi: vita enim Christi respersa fuit angustijs plurimis, summaq; paupertate circundata. Vnde coniectura est, cùm te Deus immensis persecutionibus corripit, te in electorum suorum numerum transcripsisse, nam sine tribulationibus ad Deum peruenire non possumus. Omnes ad Paradisum redeuntes oportet transire per ignem & aquam, siue fuerit Petrus Apostolus, cui datæ sunt claues regni cælorum, siue Paulus vas electionis, siue Ioannes, cui reuelata sunt secre-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

quas nos deducit ille bonus Pastor, vt totaliter à peccato conuersi adipiscamur interiorem animæ iustitiam. Cui consonat illud Ecclesiastici 17. *Pœnitentibus dedit viam iustitiæ.* Per illud quoque Pœnitentiæ Sacramentum, à via lata peccatorum ad semitas deducimur, hoc est, ad obseruationem, cùm mandatorum, tùm consiliorum Dei: vt semper in iustitia proficiamus, & operibus iustis insistamus, sicque impleatur illud Apocalipsis: *Qui iustus est, iustificetur adhuc, qui sanctus est, sanctificetur adhuc.* Rectè verò addit: *Deduxit me propter nomen suum,* quia Deus animas per pœnitentiam conuertens, iustificans, deducens, perducens; hæc omnia facit non ob meritum nostrum, sed vt glorificet nomen suum, vt ab omnibus agnoscatur verè Pastor, verè IESVS, & Saluator verè misericors & miserator.

Tertiò, Sacramentum Confirmationis, licet quoad materiam possit designari illis verbis: *Impinguasti in oleo caput meum,* tamen quoad effectum, optimè dicitur significari in versu sequenti: *Et si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam mecum es.*

Effectus enim Confirmationis est, vt homo Baptismi gratiâ acceptâ, Christi miles consignetur, ac fortificetur. Hoc est, abundè Spiritum sanctum recipiat, Spiritum fortitudinis, quo intrepidè resistat vmbræ mortis, peccati periculis: Et maximè vt in fide ac gratia perseueret etiam imminentis mortis timore repudiato, sciens quod regeneratus sit in spem gloriæ: & vt tanquam fortis athleta spiritu Dei signatus, fortiter dimicet contra mundi, carnis, sathanæ vires, contra omnia fidei & gratiæ baptismali aduersantia. Quapropter in fracto animo persecutione imminente poterit cum Apostolo dicere: *Quis nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo IESV? Tribulatio, an angustia, an periculum, an persecutio, an gladius? Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.* Conuenit ei tunc dicere cum Propheta hic: *Et si ambulauero in*

Rom. 8.

medio

medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. q.d. Etiamsi instent pericula, animum non despondeo, quia miles tuus sum, signaculum militiæ meæ non desero; sed te Ducem semper intueor, qui auxilio, consilio, præsidio, continuò cor meum confirmat, & in medijs periculis signaculo militiæ suæ, & spiritu suo me animat: Dominus mecum est, tanquam bellator fortis, à dextris est mihi ne commouear, *Dominus virtutum nobiscum susceptor noster Deus Iacob.* Quod verò addit: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt,* non alienum est à nostro proposito, quia in Confirmatione Cruce signamur. Vnde S. Basilius, postquam dixisset virgam hanc fortificare imbecillitatem Fidelis, & baculum ducere in viam rectam, addit: *Non admodùm erraverit, si quis salutarem Crucem ita nominaverit, huius enim signaculo & commemoratione ab hostibus liberati, ad rectam salutem ducimur.* Alij sic explicant: Virga tribulationis, & baculus Crucis, mihi consolationem pepererunt. q.d. In medijs afflictionibus, intuebar te caput ac Ducem meum vndique afflictum, & plagis consparsum, & ego tanquam membrum gaudebam conformari capiti, tanquam ouis Pastori, tanquam miles Duci; sciens me per Baptismum non ideò Christianum factum esse, vt à tribulationibus liberarer, sed vt passionibus tuis cõformarer, & pati ac pugnare discerem. Hinc Augustinus scribit ad amicum. *Noli mirari, Frater, si postquam Christianus effectus es, te vndique tribulationes vexant. Quoniam Christus nostræ Religionis caput est, nosq; eius membra sumus. Debemus ergo non solùm eum, sed & eius vitam cumulatissimè sequi: vita enim Christi respersa fuit angustijs plurimis, summaq; paupertate circundata. Vnde coniectura est, cùm te Deus immensis persecutionibus corripit, te in electorum suorum numerum transcripsisse, nam sine tribulationibus ad Deum peruenire non possumus. Omnes ad Paradisum redeuntes oportet transire per ignem & aquam, siue fuerit Petrus Apostolus, cui datæ sunt claues regni cælorum, siue Paulus vas electionis, siue Ioannes, cui reuelata sunt secre-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ſecreta cœleſtia. Neceſsè eſt, vt omnes dicant. Per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.

Quartò, Euchariſtiæ Sacramentum deſignatur in illis verbis: *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me*. Duplicem menſam præparauit nobis Paſtor ille noſter, vnam doctrinæ ſacræ, alteram pretioſiſſimam Corporis, ac Sanguinis ſui. De vtraque Thomas à Kempis ſic ait: *Menſæ duæ ſunt hinc inde in Gazophilacio Eccleſiæ poſitæ. Vna eſt Sacri Altaris, habens panem ſanctum, id eſt, Corpus Chriſti pretioſum. Altera eſt diuinæ legis, continens doctrinam ſanctam, erudiens fidem rectam, vſque ad interiora velaminis, vbi ſunt Sancta Sanctorum, perducens. Gratias tibi, Domine IESV, lucis æternæ lux, pro doctrinæ ſacræ menſa, quam nobis per ſeruos tuos Prophetas & Apoſtolos, aliosq; Doctores miniſtraſti. Gratias tibi, Redemptor hominum, qui ad declarandam toti mundo charitatem, cœnam paraſti magnam, in qua non agnum typicum, ſed ſanctiſsimum Corpus & Sanguinem propoſuiſti, & lætificans Fideles conuiuio ſacro, & calice inebrians ſalutari, in quo ſunt omnes deliciæ Paradiſi, & epulantur nobiſcum Angeli ſancti, ſed ſuauitate fæliciori.*

Lib. 4. de imit. Chriſti.

De hac potiſſimùm menſa hic loquitur Propheta. Vnde Caſſiodorus ſic explicat: Paraſti, id eſt, prædeſtinaſti altare ſanctum, quod cuncta videt Eccleſia, quod circũdat populus Chriſtianus: Et hæc menſa parata eſt aduerſus eos, qui tribulant nos, vt eius alimento refecti, confortemur contra hoſtes inuiſibiles, peccatum, ſathanam, infernum. Illam dicit menſam Cyrillus Hieroſol. paratam eſſe contra menſam dæmoniorum: Sic enim ait, explicans hæc verba: *Ante aduentum tuum, menſam Dæmones parauerant, plenam doloris, pollutam, refertam omni diabolicâ potentiâ, ſed poſteaquam tu aduenisti, ô Domine, paraſti in conſpectu noſtro menſam aduerſus omnes, qui tribulant nos.* Vtiq; hæc menſa ex aduerſo eſt menſæ dæmoniorum, quia illa, quam Dæmones parauerant, efficit, vt homines cum Dæmone quandam habeant communionem. Hæc verò

Cyrillus Catecheſi 4.

cum

cum Christo & Deo habet participationem, nos Deiformes & Christiformes efficiens. Hanc verò mensam parauit, vt iam non solùm lacte alamur, vt paruuli, sed solidiori cibo grandiores effecti, quo solidas accipiamus vires aduersus omnes, qui tribulant nos. Hæc est mensa bellantium, de qua verificari potest mysticè illud Prophetæ: *Pone mensam, contẽplare in specula. Comedentes & bibentes surgite Principes, arripite clypeum.* Hæc verò mensa durabit donec vocemur ad cœnam nuptiarũ agni, ad mensam æternitatis, vbi verũ erit: *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua.* Isa. 21.

Quintò, Sacramentum extremæ-Vnctionis designatur illis verbis: *Impinguasti in oleo caput meum.* Ter enim solet quilibet Christianus inungi in capite; Primò in Baptismo in vertice inungitur chrismate, à quâ vnctione dicitur Christianus. 2. in fronte inungitur in Confirmatione. 3. in extrema-Vnctione caput inungitur, quia ibi maximè vigent sensus, per quos homo peccauit. Vis autem scire, cur illa vnctio fiat? vt possit dicere cum veritate, & spe christiana quod sequitur: *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.* Ideò enim forma extremæ-Vnctionis habet. *Per istam Vnctionem & pijssimam misericordiam suam indulgeat tibi Dominus, &c.* Illaque misericordia maximè necessaria est in illo vltimo die, in quo serpens insidiatur calcaneo nostro, hoc est, extremæ parti vitæ nostræ. In illo ergo die certaminis, oportet nos fortes pugiles esse, ideò vngimur, & iustitiæ lóricâ induimur, fidei clypeo munimur, diuinâq; misericordiâ protegi exoptamus; vt quandoquidẽ multo cum dolore, luctâ, agone, domus nostra terrestris, & habitatio lutea debeat dissolui, illâ misericordiâ nos protegente, deducente, subsequente, possimus inuenire non manufactam æternam in cœlis: & vt oleo hoc inuncti possimus victoriam reportare, & de Ecclesia militante ad triũphantem transferri; vbi non erit amplius neque luctus, neque lucta, neque dolor, neque clamor, sed pleniſſima lætitia

per

per oleum designata. Felix ergo, qui tunc poterit dicere: *Impinguasti in oleo caput meum, & misericordia tua subsequetur me, vt inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum.*

Sextò, Sacramentum ordinis etiam in illis verbis designari potest: *Impinguasti in oleo caput meũ.* Sacerdotes enim inungi solent oleo ab Episcopo consecrato: in quo significatur vnctio interior, *descendens à Christi capite vsq; ad barbam, genas, & faciem eius*, hoc est, vsque ad Episcopos & Prælatos, qui sunt velut genæ & barba in Corpore Christi mystico, quia eius designant pulchritudinem & virile robur. Sed & vnguentum illud à capite Aaronis, siue Christi, etiam descendit in oram scilicet superiorem vestis sacerdotalis, per quam inferiores Sacerdotes designantur. Sacerdotes inferiores vnguntur in manibus, Episcopi tamen supremi Sacerdotes, vnguntur chrismate non solùm manibus, sed etiam in capite, quia perfectiùs repræsentãt Christum caput nostrum, auctoritatis suæ eminentiâ. Rectè ergo Sacramentum Ordinis dixeris designari dictis verbis, *impinguasti in oleo caput meũ*, nisi malueris sequentibus verbis indicari: *Calix meus inebrians quàm præclarus est.* Solis enim ordinatis solet tradi ministerium calicis illius pretiosi, in quo Sanguis Domini continetur. Illis solis conuenit dicere: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio Sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nónne participatio Corporis Domini est?* dicitur autem hic calix inebrians, quia terrenorum omnium facit obliuisci, & vitam præsentem contemni. Vnde Laurentius, cui huius calicis cõmissa erat dispensatio, illo saginatus & velut inebriatus, occurrens Sixto Pontifici eunti ad mortem & martyrium, eius pedibus aduoluitur, brachijs charitatis filialis, arctè eum complectitur, & inclamat: *Noli me deserere, Pater Sancte, quò progrederis sine Filio, quò Sacerdos sancte sine ministro properas, hostiam te Deo immolaturus, & sacrificium odoriferum Sanguinis tui, sacram libamen Deo oblaturus. Experire vtrum Minister idoneum*

idoneum elegeris, cui commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationẽ. Hoc item calice præclaro ebrius, inter crepitantes flammas exultabat, & tyranno inſultabat, dicens: aſſatum eſt, iam verſa & manduca. Poteratque dicere illud ebriorum apud Sapientem: *Verberauerunt me, & non dolui, percuſſerunt me, & non ſenſi.* De iſto calice (inquit Chryſoſtomus) *Bibit Eccleſia, inebriauit Martyres, vt non agnoſcerent proximos carnis ſuæ, nimio Chriſti amore.* Hæc eſt ebrietas ſancta, quæ mentem ſanctâ inflammans caritate, facit immemorem inferiorum, & ſitibundam diuinorum. O ergo quàm præclarus eſt hic Calix tot producẽs electos milites, tot virgines, tot Martyres, qui Eccleſiã ſuo Sãguine & Paſſione illuſtrẽ reddiderunt. Præclarus calix noſter, qui eſt Paſtoris noſtri calix, quem dat ouibus paſcuæ ſuæ: omnis illius efficacia, originem habet ab amaro illo calice Paſſionis & Mortis, quem pro nobis bibit, & ex illo amore, quo Sanguinem fundens, etiam animam pro ouibus dedit.

Sed dices, nulla fit mentio Sacramenti Matrimonij? Reſpondeo, illud à Propheta ſupponi; agit enim de beneficijs nouæ legis per Chriſtũ Paſtorẽ Eccleſiæ collatis, Matrimoniũ autẽ inſtitutũ fuit ante Chriſtũ: cùm ſcilicet in Paradiſo de coſta viri ſoporati formata eſt eius coniux, quod in ſpiritu cognoſcẽs dixit: *Hoc nũc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea, ideò relinquet homo Patrẽ & matrẽ, & adhærebit vxori ſuæ.* Inſtitutum tunc Matrimonium, Chriſtus perfecit, & eleuauit ad rationem Sacramenti, vt ſuo loco dicemus. Hoc ergo Sacramentum dicimus hic præſupponi, quia per illud legittimi Filij generantur, qui poſſint regenerati in aqua, creſcere in gratia, nutriri alimento viuifico huius Paſtoris. Per illud naſcuntur oues in loco paſcuæ collocandæ, hoc eſt, procreantur perſonæ, quæ fiunt capaces ſalutis, dum in Eccleſia collocantur, vt poſſint paſci eſcâ ſacræ doctrinæ, ac fidei chriſtianæ; & tandem deduci ad paſcua æternæ vitæ. Sic nimirum per Matrimonij Sacramentũ efficitur, vt nunquã deſint oues quas Paſtor ille regat, quibus prouideat, quas deducat.

LECTIO SECVNDA.

DE MATERIA ET FORMA SACRAMENTORVM.

1. *Docet in quo Materia aut Forma consistat.*
2. *Docet à Christo determinata esse, non ab Ecclesia.*

PROPOSITIO PRIMA.

SACRAMENTVM *perficitur rebus vt materia, verbis vt forma.*

Duæ ergo sunt partes Sacramenti, & per analogiam quandam ad compositum naturale, vocari solent materia & forma. Res sensibilis v. g. aqua, oleum, panis, aut actiones sensibiles, puta ablutio, vnctio, contritio, censentur concurrere per modum materiæ; eoquod res talis vel actio exterior sit valdè indifferēs & imperfecta ad significandum. Verba autem Sacramentalia dicuntur concurrere per modum formæ, quia determinant significationem rei, quæ geritur, & sic constituunt ac complent Sacramentum. Declaratur exemplo. Aqua in Baptismo indifferens est ad multa significanda, tam enim potest refrigerationem, quàm ablutionem significare. Sed accedente formâ Baptismi, iam apta cladationem scilicet spiritualem applicari. Hinc Augustinus, Tract. 80. in Ioannem. *Detrahe verbum, ecquid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi*

niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? Nam in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens. Non enim hic prouenit effectus, tam ab exteriori verborum ſono, quàm ab interiori virtute ſignificata, quæ ſolâ fide perficitur, & ideò dicit Auguſtinus, efficaciam à verbo prouenire, non quia dicitur, ſed quia creditur. Vnde iterum idem contra Fauſtum Manichæum cap. 6. *Deus æternus eſt, nec tamen aqua, & omnis actio illa corporalis, quæ agitur, cùm baptiſamus, & fit, & tranſit, æterna eſt. Rurſus illæ ſyllabæ celeriter ſonantes & tranſeuntes, niſi dicantur, non conſecratur. Hæc omnia fiunt & tranſeunt, ſonant & tranſeunt; virtus tamen, quæ per iſta operatur, iugiter manet, & donum ſpirituale, quod per iſta inſinuatur, æternum eſt.* Licet verò verba determinent ſignificationem, & materiam applicent ad effectum, tamen ex parte etiã materiæ ſolet reperiri proportio quędam ad id ſignificãdum, ad quod applicatur, ita vt dixerit Auguſtinus: *ſi Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omninò Sacramenta non eſſent.* Vbi ſatis ſignificat res naturales, quæ aſſumuntur, habere quandam ſimilitudinem & proportionem cum gratia, & effectibus Sacramenti; & ideò placuiſſe Deo eas eleuare ad rationem Sacramenti, ſiuè ad gratiam illam, tùm ſignificandam, tùm efficiendam. Sic in aqua, ſimilitudo & analogia reperitur, vt ſignificet effectum gratiæ abluentis peccata noſtra in Baptiſmo: in pane & vino, ad ſignificandam gratiam reficientem animam in Euchariſtia: in oleo optima proportio, ad ſignificandam gratiam fortificantem in Confirmatione & extrema-Vnctione. Propterea elegan-

Epiſt. 23. ad Bonif.

ter dixit Tertulianus: *Caro abluitur, vt anima emaculetur. Caro ungitur, vt anima conſecretur. Caro ſignatur, vt & anima munietur. Caro manus impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur. Caro Corpore & Sanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de Deo ſaginetur.*

Tertul. De carnis reſurrectione c. 8.

Admiraris, quòd Deus rebus corporeis, verbiſque

paucis tantam virtutẽ voluerit alligare? Audi rationem.

Primò, ipſe Deus verbum ſuum æternum in Incarnationis myſterio carni ſenſibili voluit eſſe vnitum, & in ipſo omnis gratia, virtus, ſalus continetur. Inſtituens ergo Sacramenta ſalutis inſtrumenta, voluit illa ſibi conformari, dum rei ſenſibili verbũ intelligibile voluit vniri, cui virtutem efficacem communicauit gratiæ & ſalutis.

Secundò, cùm homo conſtet animâ & corpore, conueniens fuit illi proportionari Sacramentorum mediçinam, quæ per rem ſenſibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Sicut ergo res viſibilis carnem tangit; ita verba mentem, & vtraque iunctim virtutem obtinent, adſpirandi nobis gratiam, & Diuinitatis participationem.

Tertiò, per Verbum facta ſunt omnia: *Dixit: Fiat lux, & facta eſt lux.* Dum ergo ad meliorem ſtatum, ad Diuinitatis conſortium reparamur, vt ſimus noua creatura; voluit iterum verbum myſticum adhiberi, illiq́ue virtutem communicare, vt ad ſtatum perfectum, per illud reformemur: *Renati eſtis, non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili, per verbum Dei*, inquit D. Petrus de Baptiſmo. Itaque verba Sacramenti myſtica, ſemen quoddam ſpirituale ſunt: habent enim vim generalem gratiæ, quæ per illa nobis ingeneratur, vel augetur. Hoc ſemen diuinum accipit Eccleſia ſponſa, à Chriſto ſponſo ſuo: quia hæc verba illi à ſponſo commiſſa ſunt, vt per miniſtros illis vtatur, & filios gratiæ, ac adoptionis Chriſto concipiat, generet, multiplicet, & tandem æternitati illos pariat, regni & gloriç filios ac hæredes.

Iuxta diuerſa autem Sacramenta, diuerſam efficaciam ſortiuntur hæc verba. Diuiſiones enim gratiarum diuerſis traditę ſunt Sacramentis, multiformi ſapientiâ verbi incarnati, per verbum ſiue formam ſacramentalem, tanquam per vocem ſuam, mirabiliter operante. Vndè, de voce Domini agens Propheta in Pſal. 28. ſepties illam repetit:

Digitized by Google

repetit: nec incongruè de voce Christi in 7. Sacramentis diuersos effectus operante, potest intelligi.

Primò dicit: *Vox Domini super aquas*, quod rectè intellexeris de Baptismo, in quo vox sacramentalis in persona Christi prolata, siue forma ipsius Baptismi, vim regenerandi & sanctificandi aquis confert.

Secundò dicit: *Vox Domini in virtute*. Vbi Confirmationis Sacramentum, eiusque forma designari potest, per quod virtus nobis præstatur, ad intrepidã fidei confessionem.

Tertiò dicit: *Vox Domini in magnificentia:* Ibi insinuatur Eucharistia & eius forma; quia per verba consecrationis, tota magnificentia Deitatis humanitati coniuncta, sub panis specie sistitur, vt ibi adoretur: & orbe paruulo quodammodò concluditur, magnus ille totius orbis Dominus; omniaque mirabilia & opera Dei magnifica, in hoc Sacramento tanquam compendio comprehenduntur; dum verbum abbreuiatum in incarnatione, nouo quodam modo abbreuiatur in mysticâ consecratione.

Quartò dicit: *Vox Domini confringentis Cedros*. Quibus verbis designari potest Sacramentum Ordinis, in quo datur potestas ligandi & soluendi; quæ quidem potestas, potentissimos quoslibet, qui tanquam Cedri eleuati videntur, Sacerdotum pedibus subijcit, humiliat, incurùat, & eorum superbiam confringit. Ita vt per illam demittatur omnis altitudo extollens se contra Deum; dum cor potentiâ tumidum, humili confessione conteritur, & manuum impositione à peccatis expiatur per Ordinis potestatem, per quam etiam regnum Cælorum superbis anteà clausum, humilibus aperitur.

Quintò dicit: *Vox Domini intercidentis flammam ignis*. Quàm aptè hoc Matrimonio conuenit, in quo per verba sacramentalia, & per sacerdotalem benedictionem, gratia datur, ad sanctè & religiosè vtendum coniugio, & exundantem concupiscentię flammam, aut extinguen-

dam, aut intercidendam, ne violetur caſtitas coniugalis.

Sextò dicit: *Vox Domini concutientis deſertum.* Attende ibi Sacramentum Pœnitentiæ, per quam Deus timore ſancto concutit cor noſtrum, quod à gratia deſertũ erat, & euellit vepres, & dumeta, radiceſque huius deſerti; hoc eſt, inueteratas occaſiones peccatorum, & conſciẽtię ſpinas pungentes, vt ibi oriatur viror calami & iunci, (vt loquitur Propheta) & flores ac lilia germinet; hoc eſt, diuerſæ odoriferæ & vernantes virtutes, quarum odore & virore attractus ſponſus, ibi ſuauiter quieſcat.

Septimò dicit: *Vox Domini præparantis Ceruos.* Ibi Sacramentum extremæ-Vnctionis videtur adumbratum, cuius munus eſt iuſtos præparare, ad alacriter currẽdum (excuſſo omni onere, & peccatorum reliquijs expiatis) ad montes æternitatis, & ad belligerandum contra ſerpentes in hac via inſidiantes: quo quidem bello feliciter conſummato, pertingunt ad vitæ fontes aquarum.

PROPOSITIO SECVNDA.

Materia & forma Sacramentorum à Chriſto ſunt determinata, nec Eccleſiæ licet immutare.

Hoc agnoſcit Tridentinum, dicens ſemper in Eccleſia poteſtatem fuiſſe, vt in Sacramentorum diſpenſatione, ſaluâ illorum ſubſtantiâ, illa poſſet ſtatuere vel mutare, quæ ſuſcipientium vtilitati, ſeu ipſorum Sacramẽtorum venerationi, pro rerum, locorum, & temporum varietate magis expedire iudicaret. Dum ergo dicit, *ſaluâ ſubſtantiâ*, manifeſtè oſtendit Eccleſiam nõ habere poteſtatem, ad mutandam ſubſtantiam, hoc eſt, materiam & formam, eoquod à Chriſto hæc determinata ſint poteſtate excellentiæ, quam Eccleſiæ non communicauit. Et cùm in Sacramentorum forma ac materia, primarius & eſſentialis ritus colendi Deum conſiſtat, conueniebat ad maiorem Eccleſiæ vnitatem, & membrorum illius conſen-

Trid. ſſ. 2 c. 2.

conſenſum, vt à Chriſto capite Eccleſiæ determinarentur, ne ſchiſmata, quandoque circa ſubſtantiam Sacramentorum naſcerentur. Hinc fit, vt ſi aliud ſumatur pro materia, quàm id quod Chriſtus inſtituit, nullum efficiatur Sacramentum, quia oporteat Chriſti inſtitutioni ſe conformare. Et quia quandoque res determinata eſt à Chriſto in ſpecie, oportet rem eiuſdem ſpeciei aſſumi. v.g. quia aqua in Baptiſmo, oleum in extrema Vnctione determinatum eſt, nullum eſt Sacramentum, ſi alterius ſpeciei res aſſumatur. Quandoque tamen non eſt determinatio, niſi in rebus eiuſdem generis, & tunc ſufficit vnitas generica. v. g. confeſſio doloroſa in Sacramento Pœnitentiæ, ſiue fit doloroſa per attritionem, ſiue per contritionem, quæ ſpecie differunt, ſiue ſit de peccatis venialibus, ſiue de mortalibus, ſiue verbis, ſiue nutibus, explicetur. Sic in Euchariſtia ſufficit panis & vinum, licet vinum vnum ab altero ſpecie differre dicas.

Quantum ad formam, ſi ita immutetur, vt ſenſus principalis cenſeatur immutari, nihil efficitur: ſi idem ſenſus manet, etiamſi aliquid addatur vel detrahatur, peccatum quidem incurritur, validum tamen Sacramentum efficitur. Licet verò formæ non omnes in ſcripturis expreſsè habeantur, ſufficit tamen Eccleſiæ traditione haberi, cuius etiam eſt interpretari ſenſum illarum. In initio Eccleſiæ non conueniebat verba ſacramẽtalia paſſim ab omnibus ſciri, ne infidelibus myſteria contemnenda, aut deridenda traderentur, aut margaritæ porcis conculcandæ exponerentur. Vnde dicit D. Dionyſius: *Conſecratoria inuocationes non debent ſcripto exponi, nec earum arcanum in publicum efferri, ſed traditione conſeruari.* Sed dicunt Hæretici, genus ſuperſtitionis eſſe, in Sacramentis certis verbis velle adſtringi: ſic enim diabolus, & eius miniſtri certis formulis in incantationibus vtuntur, & vim ſuam illis alligant, homineſque in errorem traducunt. Reſpondeo, non fuiſſe ſuperſtitioſum olim Deum, dum certam

certam formulam benedictionis Sacerdotibus præscripsit Num. 6. vbi dicitur : *Sic benedicetis filijs Israël, & dicetis eis : Benedicat tibi Dominus, & custodiat te: Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tibi : Convertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem.* Non erat etiam superstitiosus, dum illis, qui sacris ritibus vti debebant, præscripsit certam formam, iuxta illud Deuteronomij : *Accedes ad Sacerdotem, qui fuerit in diebus istis,* Deut. 26 *& dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingressus sum in terram, pro qua iurauit Patribus nostris, vt daret eam nobis.* Neque Christus superstitiosus fuit, qui certis verbis consecrauit, certis verbis baptisauit, & nos illis baptisare voluit, quamuis ipsis verbis non fuerit obligatus, ob potestatem excellentiæ; per quam poterat effectum Sacramentorum conferre sine Sacramentis. Certè verba Christi ab ipso nobis tradita, non possunt esse superstitiosa, cùm sint ad sanctificationem nostram instituta. Sicut nec superstitiosum est, quod certis rebus tanquam materiæ vicem gerentibus, voluerit nos obligari in Sacramentis.

Nec obstat, quòd Sathan & eius ministri certis formulis vtantur in suis maleficijs, quia diabolus tanquam Dei simia, diuina opera solet æmulari, vt peruertat & fallat. Sic & sacra mysteria, quoad potest, imitatur, in cultu quem suis præscribit. Sicut enim Deus habuit olim propitiatorium, habuit oraculum, ex quo respondebat, habuit certa Sacramenta: ita & Dæmon Ecclesiam malignantium constituens ad instar Ecclesiæ Christi, habet sua Sacrificia, sua signacula & Sacramenta, suos Martyres, Apostolos, Præcursores, sua denique oracula, ex quibus responsa dare solitus est. Quæ quidem oracula, frequenter à Dei seruis virtute Christi impedita fuêre, omni virtute Sathanæ elisa.

Memorabile est, quod de B. Gregorio Thaumaturgo legimus. Hic cùm Episcopalem curam Neocæsareæ sus-

cipere

cipere vrgeretur, diuino impulſus ſpiritu ſolitudinem deſerens, palam contra Satanæ errores dimicare reſoluit. Veniens ergo Neocæſaream, nemora omnia, & mõtes, idolorum templis conſecratos reperit. Quâdam autem vice itinerans, pluuiâ & nocte vrgentibus, eſt coactus in quodam Apollinis templo hoſpitari, vbi præerat ſacrificulus quidam & idolorum Sacerdos, oraculum conſulere ſolitus, & reſponſa plebi confluenti referre. Totam ergo noctem inſomnem in oratione duxit, ſigno Crucis locum purificans. Cùm ſequenti die poſt diſceſſum eius Sacerdos acceſsiſſet, vt ſacris ſuis operaretur, audit vlulatum dæmonum reſpondentium, ſe per hoſpitem Gregorium impedimentum accepiſſe, ne vltra hoc in loco reſponſa darent: Ille totus turbatus videns nihil prodeſſe ſua reiterata Sacrificia & Sacramenta, omnemque ſpem lucri, quod inde captabat excidiſſe; omni diligentiâ Gregorium inſequitur, & tandem aſſequitur, multiſque apud eum verbis conqueritur de iniuria, tum Dijs ſuis, tum ſibi ab eo facta. Hunc lenioribus verbis excipiẽs B. Gregorius, excuſat iniuriam, & dicit ſe talî Domino ſeruire, in cuius poteſtate ſit Sathanam vnde voluerit depellere, & quò voluerit introducere. Hoc admiratus Sacerdos, obſecrat, vt velit Sathanæ imperare ad prius oraculum regreſſum, ſicq; certior fiat huius poteſtatis. Itaque B. Gregorius è libello, quem gerebat, fragmentum chartulæ dilacerans, tria hæc verba illi inſcripſit: *Gregorius Satanæ: Ingredere.* Hoc epiſtolium detulit ille, & altari impoſuit, ſacrificijſque ſuis operans, vt prius reſponſa accepit. Admiratione igitur percuſſus, cæpit ſecum maturiùs cogitare infirmitatem Deorum ſuorum, & poteſtatem veri Dei, cui ſeruiebat Gregorius. Vnde ad illum reuerſus in vera fide illuminatus eſt, & inſtructus, deſertis idolorum ſacrificijs & Sacramentis.

Surius 17. Nou. Ribad. & aly.

LECTIO TERTIA.

DE GRATIA, EFFECTV SACRAMENTORVM.

1. *Docet nos iuſtificari per gratiæ donum.*
2. *Deum eſſe cauſam principalem iuſtificationis.*
3. *Sacramenta eſſe cauſam inſtrumentalem.*

PROPOSITIO PRIMA.

CAVSA *formalis iuſtificationis & remiſſionis peccatorum, eſt donum gratiæ ſanctificantis.* Porrò donum illud reddit animam Deo gratam, filiam Dei, ſponſam, templum, hæredē vitæ æternæ, habetque annexa dona fidei, ſpei, charitatis. Hæc ergo gratia hominem ſanctificat, deificat; ita vt planè eius excellentia explicari non poſſit, nec comprehendi, niſi etiam diuinæ naturæ infinita perfectio comprehendatur, quia definiunt eam Doctores: *Participationem quandam diuinæ naturæ ſecundùm quod eſt pelagus infinitarum perfectionum.* Eſt ergo participatio ſecundùm infinitatem, non ſecundùm aliquam determinationem.

Ad eius verò vim oſtendendam, vtuntur plurimis exemplis.

Primò, exemplo ferri candentis. Etenim ferrum candens licet maneat in natura ferri, tamen ita participat qualitates ignis, vt in naturam ignis verſum videatur, calore, feruore, colore, ſplendore, ignem referens. Sic anima per hoc gratiæ donum, Deiformis eſt, diuinæ cōſors naturæ, diuinarumque perfectionum, ſanctitatis, bonitatis, nobilitatis, puritatis.

Secundò, vtuntur exemplo ſpeculi ſiue radiorum ſolis in ſpeculo reuerberantium. Sol in ſpeculo imaginē ſuam impri-

imprimit, radioſq; cum repercuſſione & miro ſplendore. Ita Diuinitatis Sol, in anima per gratiæ donum, lucem radiantem, & ardorem imprimit.

Tertiò vtuntur exemplo aquæ ſalientis in vitam æternam. Ioan. 4. Quomodò autem aquæ nomine gratia ſignificetur, alibi dixi. *Lib. 1. Tract. 4. Lect. 2.*

Quartò, deſignatur per veſtem, & ornatum Filiæ Regis, textum à Spiritu ſancto, per veſtem prodigi, per veſtem nuptialem, per monile ſponſæ, per annulum & *ſignaculum, quo cognoſcit Dominus, qui ſunt eius.*

Licet verò gratiæ donum perfectè cõprehendere non poſſimus, nec eius excellentiam; de illo tamen aliquid cognoſcere poſſumus ex effectibus.

Primus effectus eſt, tantam pulchritudinem conferre animæ, vt gratiâ ornatam non poſsit non amare Deus; quia non poteſt non amare ſuam pulchritudinem in hoc ſpeculo reſplendentem: *Ecce*, inquit, *tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es.* Pulchra per naturam, ad imaginem Dei in creatione; pulchrior per gratiam in reformatione, altioris ordinis imaginem recipiens.

Secundus effectus eſt, impertiri fortitudinem animæ. Eſt enim velut armatura totum hominem fortificans, eſt lorica totum veſtiens: eſt ſcutum bonæ voluntatis, coronans & protegens. Gratiæ minimus gradus, inquit D. Thomas, ſufficit ad vincendũ tẽtationes, dæmones, peccata, quia ſemper habet adiunctum auxilium Dei ſpeciale. Vnde ſicut in crinibus Sampſonis non ſolùm eius pulchritudo conſiſtebat, ſed etiam fortitudo; ita in hoc gratię dono.

Tertius effectus eſt, reddere omnia opera meritoria, & proportionata vitæ æternæ, licet naturalia ſint, vt bibere, dormire, ambulare: omnia enim hęc vt à gratia procedunt, ſortiuntur dignitatem & proportionem ad gloriam, eſtque ipſa gratia ſicut vita animæ: Sicut enim corpus ab anima vitã habet, ita à gratia anima vitã ſpiri-

tualē. Sine illa mortua eſt, cadauer eſt, nullas operationes vitales habet, nullas actiones meritorias vitæ æternæ.

Quartus effectus eſt, efficere hominem Dei Filium & hæredem. Hoc ſummum bonum eſt, quod cor humanū poteſt in hac vita deſiderare. Vnde Chriſtus Diſcipulis gaudentibus, quòd dæmones eis ſubijcerentur, ait: *Gaudete, quòd nomina veſtra ſcripta ſint in Cælis.* Hæc inſcriptio fit per præſentem iuſtitiam, quę culpâ hominis poteſt adhuc deleri: Nam eſt & alia ſcriptio per æternam prædeſtinationem, à qua non poteſt homo excidere. Imò gratia facit animam velut Cælum aut Paradiſum; quia illam tota Trinitas inhabitat.

Luc. 10

Ex his patet, gratiam eſſe Fructum nobiliſſimum, quem Spiritus Sanctus diffundit in nobis, & primum in donis Dei, parens cæterorum. Vndè quod de charitate diximus, de gratia quoque poſſumus dicere, quòd ſicut inter elementa eminet ignis, inter cælos empyreum, inter metalla aurū, inter planetas ſol, inter Angelos Seraphim, ita inter dona Dei gratia ſanctificans.

Quæris igitur, quid ſit gratia? Eſt ignis cœleſtis, qui animam inflammat, vt ſit rubus ardens incombuſtus.

Eſt aurum fulgidiſſimū, quo cœleſtes merces emimus, & ipſum Cælum. Quæris iterum, quid ſit gratia?

Eſt ſol illuminans, fœcundans, viuificans aridā cordis noſtri terram. Quęris tertiò, quid ſit gratia?

Eſt Seraphicum donum mentem accēdens, homineſq; Angelis reddens æquales, quandoq; & ſuperiores. Quid non ergo agere & pati debemus, vt hoc donū cum ſuis effectibus acquiramus? quid non vt acquiſitū conſeruemus? & tamē quàm exili pretio hanc gemmā vendimus? quàm facilè peccātes illā perdimus? quàm parui facimus hunc fructū pretioſum Crucis & Sanguinis Chriſti, qui vt gratiam nobis acquireret, totum Sanguinem fudit? Quàm multi ſimiles Eſau, qui propter edulium, propter rem nihili, ob paruum lucrum temporale, ob momenta-

neam

ream voluptatem, vendunt hanc primogenituram, & ius ad regnum & cælum? Hæc eſt vna ex miſerijs hominum maxima, non attendere, quòd cùm à gratia ad peccatum proruunt, exuentes veſtem gratiæ pretioſæ, induunt maledictionẽ, inducunt ſuper ſe horribile ſimulacrum diaboli, & loco imaginis Dei, characterem beſtiæ & ſathanæ ſibi imprimunt. Ex templo Trinitatis & Spiritus S. ſacrario, domicilium ſerpentum & viperarum inferni conſtituunt; vaſa iræ, filij damnationis, cibus Ignis, hæredes inferni efficiuntur.

Ideò dicebat S. Anſelmus: Reduc, ô anima ærumnoſa ad memoriam delictum tuum, & perduc in cælum rugitum & lamentum. Cogita perfida Dei, adultera Chriſti quid feceris. Dereliquiſti in çælo caſtum amatorem tuum, contempſiſti factorem tuum, repudiaſti ſponſum tuum, turbaſti Deum tuum, irreuerenter tractaſti Angelum cuſtodem tuum. Eras templum Chriſti, ſponſa Chriſti, ſacrarium Spiritus ſancti. Quæ eſt iſta mutatio, quòd facta es ſubitò corruptio ſathanæ, ſcortum diaboli? nihil te fœtidius in oculis Dei: *Abominabilem feciſti decorem tuum.* Si quis non credit ineſſe hanc deformitatem peccato, conſideret quantus ſit horror, & turpitudo in dãnato Angelo, hoc eſt diabolo. Auferpeccatũ, nobiliſſima eſt creatura. Quanta ſit pulchritudo iuſtitiæ & gratiæ, edocta fuit diuinitùs B. Catharina de Senis, quæ ſçpè veſtigia annunciantiũ verbum diuinũ oſculabatur, & causã interrogata dicebat, Dominũ oſtendiſſe ſibi aliquando animarũ in gratia exiſtentiũ pulchritudinẽ; cuius amore ſic ſe captã dicebat, vt continere ſe nõ poſſet, quin terrã oſcularetur, quã eorum pedes calcant, qui verbo Dei animas à peccatis ad pulchritudinẽ diuinę gratiæ reducunt. Nẽpè tanta eſt animæ pulchritudo, vt ſummus ille formarũ Conditor & Amator, vidẽs nullam animam decorem ſuum aſſequi poſſe, niſi Sanguinis ſui rubore tingeretur, non dubitarit Sanguinem fundere, vt illam pulchritudinem aſſequerentur. *Exec.16*

PROPOSITIO SECVNDA.

CAusa principalis effectiua sanctificationis nostræ est Deus solus: Causa meritoria est Christus, vt homo.

Primùm patet, quia solus Deus principaliter potest peccatum remittere: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne tu, qui solus es?* Nemo præter eum potest in anima creare donum gratiæ sanctificantis; quia ad hoc requiritur virtus infinita, vt docent Theologi. Eoquod gratia sit participatio diuinæ naturæ secundùm suam infinitatem, & ita solius Dei est ad talem participationem, & diuinæ naturæ consortium elenare. Solius illius est lumen cœleste animis infundere: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum. Ad illum solum, qui auctor est puritatis, spectat purificare corda nostra à macula & fœtore caliginoso peccati: sicut solus potest cordi illabi, & illud quasi templum suum inhabitare, ita & solus potest sanctificare. Iterum sicut solus potest imaginem cœlestem & diuinam nobis imprimere, ita solus potest illam deturpatam reformare. Denique ad illum solum spectat condonare, & à reatu liberare, qui potest mittere in gehennam, qui habet claues vitæ & mortis.

Secundùm etiam notum est, ex eo quòd Christus Mediator & Redemptor, gratiam, peccati remissionem, aliaque nobis dona promeruit: ideòque vt homo salutis auctor & vitæ nominatur, quia in genere causæ moralis & meritoriæ primatum habet. Imò eius meritis non tantùm nobis datur gratia, sed etiam omnis ad illam dispositio, & omne auxilium supernaturale. Adde quod & electio nostra ac prædestinatio, licet ab æterno fuerit, ex meritis tamen Christi facta sit, vt docent Theologi ex Apostolo ad Eph. 1. dicente Deum nos in Christo elegisse, & omni benedictione cœlesti repleuisse.

Cùm

Digitized by Google

Cùm autem per Sanguinem & Paſſionem meruerit, ideò ſanguini attribuitur ſanctificatio noſtra, & peccatorum remiſſio. Fuit enim medium, quo reconciliati fuimus Patri. Quapropter in Scriptura diuerſi tituli ob id ei tribuuntur.

Primò vocatur, *Sanguis redemptionis*, quia fuit pretium, quo illa facta eſt.

Secundò, *Sanguis propitiationis*, quia facti ſumus propè in ſanguine ipſius, & Deus propoſuit illum Propitiatorem per ſanguinem.

Tertiò, *Sanguis ablutionis*, quia emundat nos ab omni peccato, & lauamus conſcientias noſtras in ſanguine ipſius, quaſi ſtolas in ſanguine Agni.

Quartò, *Sanguis aſperſionis & ſanctificationis*, quia aſpergimur per fidem ſanguine Agni in ſanctificationem.

Quintò, *Sanguis Teſtamenti*, quia per illũ confirmatum eſt teſtamentum, quo hæredes inſtituimur futuræ fælicitatis.

Ob has cauſas quoties in diuinis officijs nominatur Sanguis Domini, Eccleſia ſolet ſe inclinare cum veneratione, teſtando omnia bona veniſſe per illum.

PROPOSITIO TERTIA.

Sacramenta ſunt cauſæ inſtrumentales noſtræ ſanctificationis & remiſſionis peccatorum.

Hanc propoſitionem ſic explicat D. Thomas Sacramentum operatur, ad gratiam cauſandam per modum inſtrumenti.

Eſt autem duplex inſtrumentum, vnum quidem ſeparatum, vt baculus, aliud coniunctum, vt manus. Per inſtrumentum autem coniunctum mouetur ſeparatum, ſicut baculus per manum. Principalis autem cauſa efficiens gratiæ eſt Deus; ad quem comparatur humanitas, ſicuti inſtrumentum coniunctum; Sacramentum autem

ſicut

ſicut inſtrumentum ſeparatum. Et ideò oportet quod virtus ſalutifera à Diuinitate Chriſti per humanitatem in Sacramenta deriuetur. Similitudinibus rem explicemus.

Sacramenta ſunt ſeptem lucernæ oleo gratiæ refertæ, quod oleum deriuatur à lampade in ſuperiore parte candelabri eminente, hoc eſt, à Chriſti humanitate, cui gratia ſuperabundans & ſupereffluens communicata eſt. Sic deſcribit Zacharias: *Vidi & ecce Candelabrum aureum, & lampas eius ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ ſuper illud, & 7. infuſoria lucernis.* Itaque in ſummitate Candelabri erat lampas ardens cæteris maior, & circa illam 7. lucernæ minores; & ex illa ſuperiori lampade defluebat omne oleum, quo lux illa multiplex fouebatur. Siue ergo per ſeptem lampades intelligas ſeptem Spiritus dona, & per ſeptem infuſoria ipſa Sacramenta, vt aliqui volunt, ſiue aliter interpreteris, ſemper hęc manet ſignificatio, à Chriſto in Eccleſiæ Candelabro ſuperiorem partem tenente omnem vim illuminandi deriuari, omnia dona, omnia Sacramenta.

Aliam ſimilitudinem deſigno, ex Gen. 40. vbi ſeptem ſpicę fœcundę deſcribuntur, è culmo vno prodeuntes, quę deſignabant in Ægypto fœcunditatem frumenti futuram. Sic à Chriſto tanquam culmo ſeptem prodeunt Sacramenta, non vacua, ſed fœcunda, abundantiam gratiæ continentia, quâ tanquam ſpirituali frumento, eius Filij reficiantur & alantur.

Vlteriùs, ſcimus Chriſtum Puteum eſſe aquarum viuentium: Sacramenta ſeptem ſunt ſitulæ, quibus è puteo hoc aqua viua hauriatur, aqua Samaritanæ, aqua ſaliens in vitam æternam, vt nobis iam non poſſit dicere Samaritana: *Domine*, puteus altus eſt, & non habes, in quo haurias. Vel ſi mauis, Chriſtus fons eſt, Sacramenta ſunt riuuli, ſiue ſeptem fontes ſecundarij, ab illo fonte principali deriuantes, ad quos patet omnibus acceſſus, vt abun-

abundè bibant, & ſitim extinguant, vt animas ſuas irrigent & fœcundent, vt corda aſpergant & purificent.

De his fontibus gratiæ agebat Propheta Iſaias, vaticinans & ad gratiarum actionem excitans nouellam turbam ad Chriſtum conuerſam primigeniam Chriſti Eccleſiam his beneficijs Sacramentorum, & gratiæ donis adornatam: ſic enim dicit, c. 12. *Et dices in illa die*, ô congregatio à Chriſto redempta & electa! *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, conuerſus eſt furor tuus, & conſolatus es me*. q. d. Exultabo in te, & gratias agam, quòd poſt longam iram tuam, conuerſus ſis ad clementiam, & ad gratiam mihi impertiendam paratus. *Ecce enim Deus Saluator meus, fortitudo mea, & laus mea, factus eſt mihi in ſalutem*. Dum ſcilicet in terris viſus, & cum hominibus conuerſatus, à iugo dæmonis & peccati me liberauit, & ideò gloria mea *ipſe* erit, & continuæ laudis ac gratiarum actionis obiectum.

Subdit Propheta: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris*; Haurietis abundantiſſimam gratiam cum ſpiritus iubilo, promanantem de Chriſti meritis, & fonte Sanguinis eius, ac Sacramentorũ riuulis: Hi ſunt fontes IESV, fontes Saluatoris, è quibus aquæ ſalutis cum gaudio ſpiritus eliciũtur, ab omnibus accedere volentibus. Erit enim Chriſtus fons patens, & omnes ad bibendum & lauandum inuitans: *Patens erit domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem*, hoc eſt, filijs Eccleſiæ, ad amorem & viſionẽ æternæ paçis aſpirantibus. Fons ille, qui antea videbatur clauſus aut abſconditus, iam liberum dabit acceſſum *in ablutionem peccatoris & menſtruatæ*, in ablutionem animarum peccati maculoſo ſanguine cruentarum: quia per hos ſeptem riuulos, quamlibet grauia, quamlibet inueterata peccata, poterit emundare, & puritatem nitoremque gratiæ reſtituere; ſolum opus eſt haurire, hoc eſt, per cordis humilitatem ſe incuruare, & per contritionem ſibi aquam ibi fluentem applicare. *Confitemini*

fitemini ergo Domino, & inuocate nomen eius, notas facite in populis adinuentiones eius. q.d. Celebrate cum gratiarum actione Dei beneficia, & alios excitate, vt iunctis vocibus & animis vobiſcum gratias agant; Publicate adinuentiones, hoc eſt, ſublimia eius conſilia & cogitationes in generis humani redemptione, & redemptionis illius per talia Sacramentorum ſymbola, certâ applicatione. *Excelſum enim eſt nomen eius laude dignum, quia magnificè fecit.* Res admirandas & ſublimes oculis noſtris propoſuit, dum in Sacramentorum inſtitutione, dona gratiæ & ſalutis, rebus ſic obuijs effici voluit. *Exulta ergo habitatio Sion*, jubila quantum potes, ô cætus Fidelium, Eccleſia ſancta, *quia magnus in medio tui ſanctus Iſraël*: Longè ſublimiùs tecum eſt Deus tuus ſanctus, quàm fuerit cum Synagoga: *Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus tuus adeſt tibi*, eſt enim in medio tui carne veſtitus; *Emmanuel eſt, nobiſcum Deus.* Quotidie adhuc in medio tui eſt, operans & dans virtutem Sacramentis, ſuo & Corpore & Sanguine te ſaginans & ſatians, donec æternis bonis benedicat te in loco æternitatis. Hæc eſt mens Prophetæ Iſaiæ, Sacramenta noſtra intuitu Prophetico contemplantis.

Ex his patet, quomodò Sacramenta à Sanctis Patribus dicantur eſſe vaſa Sanguinem Chriſti continentia; quia ſcilicet per applicationem meritorum Chriſti ac Sanguinis, ex Dei promiſſione virtutem habent, ad conferendam nobis gratiam: ita vt non ſint arida & nuda gratiæ ſigna, ſed virtute Chriſti fœcunda. Procul ergo Hæreticorum opinio erronea, quæ negat his ſignis gratiæ efficaciam aut virtutem annexam. Nempè Sacramenta apud eos nudæ & aridæ ſiliquæ ſunt, nihil grani continent. Ideò meritò Diuus Gregorius Nyſſenus comparat eos Filio Prodigo, qui relinquens domum paternam opulentam, & adipe frumenti abundantem,

dantem, & ſolidum panem contemnens, quo deliciari poterat, & famen exſaturare, in longinquam pergit Regionem, vbi poſt meretricium nihil niſi ſiliquas reperit, quæ fami & egeſtati nequeunt ſatisfacere. Audi eius verba: *Fugitiuus à fide in longinquam Regionem ſeceſsit, & ipſe paterna bona in duas dimidias partes diuiſit, dum ſublimia dogmata ad humiles & ſuillas opiniones deiecit, & cum meretricibus hæreſibus ſuas diuitias diſsipauit, meretrix enim eſt hæreſis, quæ voluptatibus quaſi præſtigijs attraxit.* Hæc ille, oratione in ſuam ordinationem. Vbi aduerte, hoc maximè verum eſſe hîç. Deſerens enim hæreticus Eccleſiam, deſerit opulentam Dei domum, deſerit Sacramentum illud, in quo menſa opipara ex Sanguine & corpore Chriſti præparata nobis eſt, quo tanquam frumenti ſpiritualis adipe ſaginamur & deliciamur: & inuenit Cænam quandam Caluinianam, inanem, aridam, nihil diuini aut ſacri continentem; ſed ſolam figuram vacuam, quæ minùs continet quàm manna, quàm panes propoſitionis veteris menſæ. Deſerit quoque hæreticus ſublimia alia dogmata de Sacramentis tradita, de gratia ſanctificante ab illis collata, de virtute Chriſti illis inſita, de charactere ſigno ſpirituali animæ impreſſo per illa: & ad inanem doctrinam conuertitur, in qua nihil ſolidum, omnia vana, nihil ſtabile, quod poſsit menti ſatisfacere. Ideò nouis quotidie opinionibus ſtudet ſibi ſatisfacere, profanis quibuſdam adinuentionibus putat famem explere, ſed omnia ſiliquæ ſunt, & in furfures abeunt, mentemque inanem relinquunt. Sic meretricando cum hęreſibus, diſſipat omnia bona ſpiritualia, fidem auitam perdit quaſi ſacrum annulum, cœleſte Sacramentorum alimentum deſerit, quaſi menſam paternam: charitatis ſtolam & pallium diuendit: calceos hiacinthinos ſpei expendit, egeſtateque conficitur.

Quod verò docent noſtri hęretici, Sacramenta eſſe ſolùm

lùm ſigna fidem excitantia (per quam ſolam nos volunt iuſtificari) planè repudiandum eſt tanquam dogma peruerſiſſimum. Nam Scriptura manifeſtè de Baptiſmo docet, nos ibi mundari *lauacro aquæ in verbo vitæ*. Vbi efficaciã gratię emundantis animam non fidei tribuit, ſed lauacro ſiue aquæ coniunctæ verbo. Et Baptiſmum vocat *Sacramentum regenerationis*, ad quod non ſufficit, quod ſit obiectum excitans fidem, nam & imagines excitant fidem, conciones, bona opera aliorum, nec Sacramenti ratio ideò eis tribuitur. Adde, quod Baptiſmus paruulis non poſſit fidem excitare, quos tamen ſanctificat & iuſtificat. Denique, cùm Sacramenta non minùs excitent fidem cuiuſcunque videntis & conſiderantis quàm ſuſcipientis, non minùs illos iuſtificarent quàm ſuſcipientem.

Maneat itaque fixum & certum Eccleſiæ dogma, Scripturis & Sanctorum Patrum doctrinæ conforme, Sacramenta verè & per ſe, virtute à Deo ſibi inditâ, iuſtificare, ſanctificare, corda purificare, animaſque à peccatis emundare, infuſo gratiæ interioris dono, per quod Spiritus S. animã inhabitat. Ad hoc ſignificandum initio Eccleſiæ in Sacramentorum adminiſtratione (vt notat D. Chryſoſt. Hom. 12. in Mattheũ:) Miraculoſa ſigna apparebant, & viſibiliter Spiritus ſanctus in primos deſcendebat Chriſtianos, ad ſignificandũ interiorem effectum Sacramentorum, quem operatur Deus virtute Spiritus ſancti in cordibus noſtris: vt etiam idem iam crederetur à Fidelibus, cùm ſigna illa ceſſarent, quæ inſtituta erant ad firmandam nouellam fidei plantam. Quæ vbi iam coaluit, deſierunt illa ſigna, ſicut irrigatio ceſſat, inquit D. Gregorius, cùm iam planta radicem fixit, quam adhibemus cùm nouiter arbuſta plantamus.

Sic Act. 19. Paulus duodecim viris imponens manus per Sacramentum Confirmationis, dedit eis Spiritum ſanctũ, ita vt prophetarent & linguis loquerentur nouis.

Adue-

Digitized by Google

Aduenienſ quoque Epheſum, inuenit quoſdam diſcipulos, qui ſolùm Ioannis Baptiſma receperant; à quibus cùm quæſiſſet, an Spiritum ſanctum accepiſſent: Reſponderunt, ſe nec ſi Spiritus ſanctus ſit, audiuiſſe. Vnde iuſſit eos in Chriſti nomine baptiſari, & cùm poſt baptiſmum illis manus impoſuiſſet, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Cæleſtium ergo donorum effuſio, per impoſitionem manuum, hoc eſt, per Confirmationem, in eos deſcendit.

In vita quoque S. Pachomij legimus, nocte ipsâ quâ Baptiſmum receperat, cùm iam eſſet viginti annorum, in ſomnis vidiſſe velut cœleſtem rorem ſuper dextram manum ſuam defluentem, qui in mel conuertebatur: Et audiuit vocem ſibi dicentem: *Pachomi, aperi oculos cordis tui, quia roſeus hic fluor, & mellita pluuia, quam intueris, ſignum eſt gratiæ, quâ per Baptiſmum cor tuum, tanquam rore cæleſti eſt perfuſum.* Exẽplũ

Similiter B. Maria Oigniaca, dum ſuſciperet quẽdam puerum in Baptiſmo, in pago Itrenſi propè Niuelllas, vidit viſibiliter Spiritum ſanctum in animam pueri deſcendentem, & Angelorum multitudine circundatam: cùm iam priùs per exorciſmos in Baptiſmo adhibitos, vidiſſet dæmonem viſibiliter fugatum. Hoc quod tunc ſigno viſibili voluit Deus ancillæ ſuæ manifeſtare, quotidie inuiſibiliter accidit, quoties quis dignè Sacramentum ſuſcipit. *Vitriaco in vita eius. l. 2. c. 2.*

Sic dum B. Martinus Sacramenta miniſtraret, globus igneus & pellucidus caput eius ambiebat; in ſignum gratiæ & lucis interioris, quam in ſe habebat, quamque alijs per Sacramenta miniſtrabat.

In ordinatione S. Remigij deſcendit ſubitò radius noui luminis ſuper S. viri verticem, ac ſi ipſe ſol de cælo motus ſuper eum decidiſſet. Quia ſcilicet ipſe illuminandarum lux parabatur animarum, lumine debuit declarari viſibili. Placuit etiam omnipotentiæ diuinæ huic miraculo

raculo aliquid addere: nam radio illustrante, sensit capiti suo vnguenti sacri infusum liquorem, quo totum eius delibutũ est caput. Sic diuinitùs ordinatur & inungitur, Spirituque sancto visibiliter repletur, ad significandam gratiam interiorem, quàm inuisibiliter confert Ordinis Sacramentum. Ita habetur in eius vita apud Surium.

LECTIO QVARTA.

DE SACRAMENTALI GRATIA.

HÆC LECTIO EXPLICAT

Quomodò singula Sacramenta propriam gratiam conferant.

PROPOSITIO.

GRATIA *Sacramentalis aliquid superaddit gratiæ habituali animam sanctificanti.*

Sacramenta quædam ordinata sunt, ad conferendam gratiam primam, quę peccatum originale vel mortale tollit: quædam verò ad augmentum & confirmationẽ gratiæ in anima iam existentis. Sic Baptismus & Pœnitentia per se instituta sunt, ad gratiam primam conferendam, quæ remittat peccatum mortale; Baptismus quidem per modum regenerationis, quapropter tollit etiam originale, quo nascebamur filij iræ. Pœnitentia verò per modum resurrectionis & sanationis spiritualis. Vnde sanat animam à vulnere lethali, vel etiam resuscitat à morte peccati. Confirmatio autem dat gratiam secundam, hoc est robur & augmentum ipsius gratiæ: sicut & Eucharistia, quæ instituta est ad augendam & nutrien-

dam

Digitized by Google

dam charitatem. Similiter & alia Sacramenta, hominem ſupponunt eſſe in gratia, illamque adaugent. Itaque duo ſunt principales effectus Sacramentorum. Vnus eſt remittere peccatum, vitam gratiæ communicando. Alter eſt illã vitam conſeruare, augere, & contra ea quæ huic vitæ aduerſantur, nos corroborare, vt poſſimus à vita gratiæ, ad vitam gloriæ tandem pertranſire. Vide huius rei quoddam ſymbolum in facto Elyſæi Prophetæ deſignatum 4. Reg. 4. Multiplicauit Elyſeus miraculo quodam oleum in vaſculo pauperis viduæ, ita vt ex illo vaſe multa alia potuerit adimplere. Præcepit autem ei, vt hoc oleo ad duos effectus vteretur; vt ſcilicet ex illo ſolueret debita ſua, & eximeret ſe ab omni creditore: de reliquo autem, ipſa ſe filiumque ſuum aleret. *Vade*, inquit, *vende oleum, & redde creditori, tu autem cum filio tuo viuite de reliquo.* Sic Chriſtus oleum gratiæ ſacramentalis in Eccleſia multiplicauit, vt ipſa & filij eius debita ſua exſoluant: Hoc eſt, pro peccatis ſuis & pænis ſatisfaciant, quæ ſunt debita grauiſſima, & de meritis & ſatisfactione Chriſti in Sacramentis contentis, exſoluuntur. Vult etiam ex eodem oleo, vitam animæ conſeruent, ſe alentes & corroborantes per interiorem fortitudinem, quam diuinus ille liquor gratiæ communicat. Sed & ſimul hic attende, quod ſicut oleum illud viduæ fluere non ceſſauit, quamdiu vaſa habuit, quibus infunderetur. Sic oleum gratiæ à Sacramentis nunquam ceſſabit fluere vſque in finem ſæculi, quamdiu reperiet vaſa capacia, hoc eſt, homines diſpoſitos ad gratiæ infuſionem, quia originem habet à fonte gratiæ inexhauſto.

Porrò ad pleniorem intellectum eorum, quæ diximus, aduertẽdum eſt, ſingula Sacramenta propriã ſacramentalem gratiam conferre, iuxta diuerſos fines, ad quos ordinantur. Fruſtrà enim eſſet tanta Sacramentorum varietas, niſi etiam foret diuerſus gratiæ effectus per illa colla-

collatus. Hinc distinguenda est gratia habitualis, & gra tia sacramentalis; omnia enim conferunt gratiam habi tualem, hoc est donum illud gratiæ sanctificantis anima inhærēs per modum cuiusdam habitus; sed gratia sacra mētalis est singulis peculiaris, & super gratiā sanctificam tem addit auxilium quoddam speciale ordinatū ad pro prium finem cuiusque Sacramenti: & ita gratia sanctifi cans cum tali auxilio speciali sibi correspondēte in quo libet Sacramento, dicitur sacramentalis.

Explicemus hoc breuiter in singulis Sacramentis Imprimis in Baptismo, gratia sacramentalis est gratia illa simpliciter prima, quâ primò homo sanctificatur; qua datur per modum spiritualis regenerationis, quia da primum esse diuinum, simul cum speciali auxilio ad cō formandum se Christo, & mandata eius obseruandum aliaque Sacramenta dignè suscipiendum.

Secundò, gratia sacramentalis in Confirmatione, est gratia illa sanctificans, siue augmentum gratię & dono rum, cum speciali auxilio ad constanter profitendam fi dem in Baptismo susceptam, imminente licet persecu tione, & mortis periculo,

Tertiò, gratia sacramentalis in Eucharistia, est incre mentum gratiæ habitualis, & donorum ex gratia, tan quam ex essentia ortum habentium, fidei scilicet, spe & charitatis, cum speciali auxilio ad nutriendam han charitatem, ad præseruandum à peccato, ad ingeneran dam deuotionem interiorem, aliosque spirituales effe ctus producendos, ad quos hoc Sacramentum ordina tur.

Quartò in Pœnitentia, gratia sacramentalis est grati non simpliciter prima, sed prima post lapsum ac spiri tualem mortem: ideòque non datur per modum rege nerationis, sed per modum resurrectionis cuiusdam spi ritualis, vt diximus, siue per modum curationis à vulne re lethali; cum speciali auxilio ad efficaciùs detestan dum pec

Digitized by Google

dum peccata, & pro illis ſatisfaciendum.

Quintò, in Extrema-Vnctione, gratia ſacramentalis eſt gratię augmentum, ad abſtergendum reliquias peccatorum, & ad vincendas tentationes, quę in articulo mortis occurrunt, cum ſpeciali auxilio ad eundem effectum.

Sextò in Sacramento Ordinis, gratia ſacramentalis eſt augmentum gratię, cum auxilio ſpeciali, ad ſanctè & religiosè exercendas ſacras actiones ad cultum Dei ſpectantes, ad quas quis per Ordinem deſtinatur.

Septimò in Matrimonio, gratia ſacramentalis eſt illa gratia, quæ datur coniugibus ad mutuum amorem, ad fidem coniugalem, ad piam prolis educationem, & ad hęc omnia dantur ſpecialia auxilia, ad hoc Sacramentum ritè diſpoſitis.

Ex his collige, licet gratia ſanctificans ſtatim infundatur, ſuſcepto Sacramento, ſi non ſit obex, hoc eſt, ſi non ſit aliquid diuinæ gratiæ repugnans, & diſpoſitio in ſingulis Sacramentis requiſita inueniatur: tamen ſpeciale illud auxilium non ſemper ſtatim datur, ſed tempore oportuno, iuxta finem & inſtitutionem Sacramenti. Statim tamen accipit ius ad tale auxilium, quando ei neceſſarium fuerit, accipiendum, habetque illud quodammodò ſibi paratum, ita vt infallibiliter illud conſequatur, ſi illo tempore obicem non poſuerit. Exempli gratia, qui confirmatur, non ſtatim accipit auxilium actuale ad profitendam conſtanter Fidem, quia non ſtatim illo opus habet, & tale auxilium non eſt quid permanens aut durabile; accipit autem illud auxilium conſequendum tempore quo illo indiguerit. Et ita dicunt aliqui Theologi, in Confirmatione accipi tale auxilium, quaſi in actu primo, tempore autem quo fides confitenda eſt, illud tunc haberi velut in actu ſecundo.

LECTIO QVINTA.

DE SACRAMENTIS ANTIQVIS.

1. *Docet, an in ſtatu innocentiæ forent Sacramenta.*
2. *In lege naturæ fuiſſe aliqua.*
3. *In lege Moyſis non defuiſſe.*

PROPOSITIO PRIMA.

PROBABILE *eſt in ſtatu innocentiæ, ſi perduraſſet, futura aliqua Sacramenta.* Ratio eſt: quia in illo ſtatu fuiſſet Religio viſibilis. Dicit autem D. Auguſtinus 19. contra Fauſtum *in nullum nomen Religionis, ſiue verum, ſiue falſum, coadunari homines poſſe, niſi aliquo Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur.* Vnde etiam dicit idem Auguſtinus, Myſterium vitæ æternæ, ab exordio generis humani, per quædam ſigna & Sacramenta temporibus congrua, quibus oportuit per Angelos prædicatum eſſe. Confirmatur ex eo quòd Sacramenta contineant externam fidei profeſſionem, quæ quidem omni tempore, & in omni ſtatu, homini congrua fuit, eoquòd animo & corpore conſtet. Etenim in ſtatu illo innocentiæ, homines Hierarchiam diſtinctam ab ea, quæ eſt ex Angelis compoſita, conſtituerent, quam quidem diſtingui per ſigna viſibilia & Sacramenta, omninò congruum fuiſſet. Hinc & aliqui admittunt futura tunc publica Sacrificia viſibilia, quid igitur repugnat etiam conſtitui tunc Sacramẽta? Maximè cùm in illo ſtatu eguiſſent gratiâ, & gratiæ augmen-

L. 7. de Ciuit. c. 32.

Digitized by Google

ugmento, conferre autem gratiam per res ſenſibiles, :ſt vnum ex maximis operibus ſapientiæ, potentiæ, bo- itatis diuinæ, tali opere ſuprema infimis mirabiliter :oniungentis. Sic autem reluçere attributa diuina con- gruebat ſtatui illi perfectiſſimo.

Sed opponit D. Thomas, non decuiſſe in illo ſtatu perfecto, vt homo ſubijceretur rebus inferioribus, & ab illis gratiam emendicaret ſupernaturalem, aut cognitio- nem, cùm hoc in pœnam peccati ad humiliationem ho- mini fuerit ordinatum. Reſpondeo: Etiam in illo ſtatu congruiſſe homini, vt per corporalia & ſenſibilia ſigna, deueniret in cognitionem ſupernaturalium & ſpiritua- lium, quia hic eſt naturalis modus cognoſcendi homi- nis, & prouenit ex eo quòd homo eſſentialiter conſtet animâ & corpore: vnde fit vt nihil ſit in intellectu, quod non priùs fuerit in ſenſu. Quapropter etiam de facto Adam per res ſenſibiles de multis ſpiritualibus inſtru- ctus fuit: nam in illo ſtatu cognouit Chriſti incarnatio- nem, ex ſenſibili Matrimonio, quod diuinâ auctoritate inter ipſum & Euam erat celebratum. Deinde ſubjectio illa, quæ videretur ad res ſenſibiles, non tam ſubiectio tunc foret, quia non eſſet ordinata in pœnam, quam or- dinatio quædam Dei, quæ tot bonis dictis decoraretur, & congruentiam acciperet. Itaque Sacramenta, quæ tunc fuiſſent, paulò alterius rationis fuiſſent, quàm no- ſtra; quia non ordinarentur præcipuè in remedium & medicinam, ſicut noſtra ordinata ſunt. Quidquid ſit, li- cet quis neget aliqua tunc Sacramenta fuiſſe gratiã con- ferentia, non debet tamen negare certas cæremonias di- uinitùs inſpiratas, quæ in toto genere humano ſeruarẽ- tur ad vnitatem & conſenſum in eadem Religione & externo Dei cultu, ob rationes ſupradictas. Ob quam cauſam multi admittunt fore ſacrificia, & fauet D. Tho- mas 2. 2. q. 85. art. 1. vbi dicit offerri ſacrificium eſſe de lege naturæ. Quia verò ſtatus ille breuiſſimus fuit, cuius

etiam breuitatem eius præſciebat, ideò docent paſſim Theologi primis Parentibus non fuiſſe præſcripta aliqua Sacramenta proprie dicta: Nam loquendo de Sacramento ſub quadam ratione generali, quâ omne myſterium & ſignum rei ſacræ comprehenditur, fuerunt aliqua Sacramenta.

Sic enim Matrimonium Adami & Euæ fuit Sacramẽtum, quia in illo ſignificata fuit incarnatio verbi diuini, illaque ſignificatio fuit Adamo propheticè reuelata: voluitque ſimul ſignificare Deus deſponſationem verbi cum Eccleſia per incarnationem. Non tamen inſtituit propriè contractum Matrimonij in Sacramentum, quia nec illud ad aliquam hominis ſanctificationem ordinauit, nec vt Religionis cæremoniam eſſe voluit; ſed tantùm in officium naturæ inſtituit, eleuandum ſuo tempore ad propriè dictam rationem Sacramẽti per Chriſtum, adiunctâ illi virtute gratiam conferendi.

Similiter generali ratione Sacramenti vtens S. Auguſtinus, vocat lignum vitæ Sacramentum. l. 13. de Ciuit. c. 20. Quia in illo myſterium aliquod deſignabatur. *De ligno*, inquit, *vitæ guſtabatur, ne mors eis vndecũq; ſubreperet, tanquam cætera eſſent alimenta, illud Sacramentũ; vt ſic fuiſſe accipiatur in Paradiſo corporali, ſicut in ſpirituali Paradiſo Sapientia Dei, de qua ſcriptũ eſt: lignũ vitæ eſt omnibus amplectentibus eam.*

PROPOSITIO SECVNDA.

Poſt peccatum in lege naturæ fuerunt aliqua Sacramẽta. Ratio eſt, quia poſt peccatũ nullus ſanctificari potuit, niſi per Chriſtum, *quem propoſuit Deus Propitiatorem per fidem, in Sanguine ipſius.* Oportebat ergo ante Chriſtum eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homines fidem ſuam de futuro Saluatore proteſtarentur, eum colerent, eiuſque deſiderium & ſanctificationis per illũ accipiendæ, in ſe excitarent & fouerent. Talia autem ſigna & cæremoniæ rectè Sacramenta dicuntur, nam ad rationem Sacramenti

ſuffi-

ſufficit, quòd aliquam ſanctificationem etiam imperfectam conferant, veram tamen animæ ſanctificationẽ deſignando & ſignificando, vt docent Theologi. Antiqua ergo Sacramẽta, licet ex opere operato ſanctitatẽ perfectã animę non cõferrent, illam tamen per Chriſtũ conferendã ſignificabãt, & legalẽ quandã iuſtitiã conferebant.

Adde quod in lege naturæ ante inſtitutionem Circumciſionis, opus fuerit aliquo remedio inſtituto à Deo pro ſalute paruulorũ. Hæc eſt ſententia Theologorum ex D. Auguſt. l. 5. contra Iulianum c. 9. *Non eſt credendũ*, inquit, *ante datam Circumciſionem famulos Dei, quandoquidẽ in eis inerat mediatoris fides, nullo Sacramento opitulatos fuiſſe paruulis ſuis, quamuis quid illud eſſet, Scriptura tacere voluerit.* Idem docet Innocentius 3. rationem indicans, quia Deus neminem vult perire, & ſic non eſt veriſimile, in vniuerſum paruulos deſertos fuiſſe ſine ſufficienti medio ad ſalutem. Deinde hoc idem colligitur ex ijs, quæ peracta ſunt in veteri lege: nam licet tunc maſculis ſubuentum fuerit per Circumciſionem, de nullo tamen remedio mentio fit pro fæminis: & ita veriſimile eſt, remedium illud quod in lege naturæ erat ante Abraham pro omnibus paruulis, permanſiſſe etiam tempore Circumciſionis pro fæminis ſiue puellulis natis. *Innocẽt. cap. maiores de Bap.*

Sed quæres, quodnam illud eſſet remedium? Reſpõdeo licet id ſit incertũ, aliqua tamen poſſunt etiam cum quadã certitudine aſſeri. Primò, remediũ illud applicari debuiſſe paruulis per actionẽ Parentũ, vel illorũ qui curam gerunt paruuli; horum enim voluntate regitur paruulus, quamdiu propriã non habet; vt qui per alienam peccatũ contraxit, per alienam quoque curari poſſit. Secundò, rectè aſſeritur, remediũ iſtud ſitũ fuiſſe in aliqua profeſſione fidei & cultus religioſi, quo paruulus Deo dicabatur, per illos ſub quorũ poteſtate erat. Ratio eſt, quia fundamentum omnis iuſtitiæ & cultus diuini eſt fides, vnde actio, quâ paruulus ſanctificabatur, rectè dicitur fuiſſe

aliqua fidei professio. Tertiò etiam probabilius est, non solùm internam oblationem fuisse, sed etiam externam requisitam fuisse; vt scilicet per aliquem externũ actum fidei, remedium hoc applicaretur. Ratio est, quia cùm ad salutem non solùm sit necessaria fides, sed etiam externa fidei professio, paruuli quantum poterant, fidem illam profitebantur, per suos scilicet curatores externo cultu: & expediebat, vt remedium illud sensibiliter applicaretur, ad hoc vt constaret applicatum esse, quod alioqui incertum mansisset. Et cùm ista fidei professio, seruiret ad exteriorem quandam coniunctionem cum Ecclesia visibili, quæ tunc erat, oportebat vt esset in aliqua sensibili cæremonia, iuxta vniuscuiusque populi ac Regionis consuetudinem ac ritum. Non existimo enim fuisse omninò determinatam cæremoniam ex diuinâ institutione, sed ex populorum consuetudine: Nam nihil, nec ex Patribus, nec ex Scriptura, constat de determinato signo. Nec conueniebat ista tunc particularis determinatio, quia non omnes Fideles conueniebant in eodem externo cultu seu modo colendi Deum, quòd eo tempore difficillimum fuisset. Hanc rationem tangit S. Thomas 3. p. q. 70. a. 4. ad 2. Putamus ergo suffeciisse quodlibet signum fidei protestatiuum ad sanctificandos paruulos, licet illud in diuersis populis diuersum foret.

Quæres iterum, an præter istud remedium pro paruulis, fuerit aliquod aliud Sacramentum in lege naturæ, ordinarium pro adultis? Respondeo, ex singulari Dei beneficio & reuelatione, potuisse esse aliquem vsum alicuius particularis Sacramenti in aliqua gente vel familia; per expressam inquam reuelationem, aut singularem instinctum Dei, ad præfigurandum aliqua gratię mysteria in noua lege per Christum consummanda. Sic existimant aliqui Theologi in oblatione Melchisedech, non tantùm fuisse Sacrificium, sed etiam propriè dictum Sacramentum, præfigurans nostram Eucharistiam in pane & vino

& vino institutam, & vt Sacrificium, & vt Sacramentum. Vniuersaliter verò loquendo, non inuenimus, vel in Scriptura, vel in Patribus, aliud propriè dictum Sacramentum pro omnibus institutũ. Et fortè non conueniebat statui adhuc illi imperfecto, specialis promissio gratiæ prçter meritum operantis, excepto remedio, quo extremæ paruulorum necessitati subueniebatur; quandoquidem adulti per propriam dispositionem saluari poterant.

PROPOSITIO TERTIA.

IN lege veteri Moysis etiam instituta fuerunt aliqua Sacramenta.

Ratio eadem est, quæ suprà, quia per illa conueniebat homines tunc fidem protestari de futuro Saluatore, & desiderium sanctificationis per ipsum accipiẽdæ in se excitare. Et hæc est ratio D. Thomæ. Multùm ergo differentia fuerunt illa Sacramenta à nostris, dicente Augustino: *Alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Saluatorem, Sacramenta noui Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Saluatorem. Mutata sunt Sacramenta, facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, feliciora.* Ita ipse in Psalmum 73. & 19. contra Faustum idem dicit: *Prima Sacramenta ideò ablata, quia impleta: & alia sunt instituta virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.* Nimirùm ad nihil perfectum adduxit lex, & ideò reprobatio fit illius, & Sacramentorum eius, propter infirmitatem & imperfectionem: eius quippe Sacramenta, tantùm legalem quandam sanctitatem conferebant, quamuis significarent per Christum gratiam perfectam conferendam.

Sed dices: Nunquid per Circumcisionem vera gratia paruulo conferebatur? Respondeo, gratiam quidem tunc collatam fuisse ob necessitatem paruuli, non tamen tanti vi

tam vi ipsius Circumcisionis, quàm ratione interioris fidei, & exterioris eius professionis in Circumcisione, quam faciebant parentes vel curatores offerentes paruulum. Circumcisio ergo erat conditio sine qua non: ex opere tamen operato non conferebat gratiam, quia nondum erat pretium nostræ redemptionis exhibitum. Itaq; dici potest collatã fuisse gratiam in Circumcisione, quatenus illa applicabat fidem vel offerentis, vel Synagogæ, vel Abrahæ; & ratione huius fidei Deus paruulum iustificabat. Ita loquitur Bellarminus de hac re latè differens l. 2. de Sacramentis c. 15. & Theologi in 3. p. q. 62. a. 6. Ad quos Lectorém remittimus, ne vltrà nostrum institutum progrediamur.

Sed cùm Circumcisio præcipuum fuerit illius legis Sacramentum, & frequenter de illa occurrat mentio, maximè in die Circumcisionis Christi, pauca de eius cæremonijs nobis dicenda sunt.

Quæritur ergo 1. Cur signum Circumcisionis fuerit adhibitum in occulto, & pudendo corporis membro? si enim datum sit ad distinguendum populum fidelem ab infideli, conuenientius fore videtur, vt daretur in aperta & decenti corporis parte. Item cur in tenera ætate, datum est signum adeò afflictiuum, quo facilè infans periculo mortis exponebatur? Respondeo. Licet plenissimam huius mysterij rationem assequi nequeamus, plures tamen rationes afferri possunt.

Prima, quia Circumcisio fuit signum fidei Abrahæ, qui credidit Christum ex se nasciturum: & ita posituma est in generationis parte, vt significaretur Christus ex Abraham secundùm carnem nasciturus. Hoc significatur Gen. 27. *Circumcidetis carnem præputij vestri, & erit signum inter me & vos.* Præcipuum autem fœdus inter Deum & Abraham fuit, quod Deus promisit illi Messiam ex suo semine, & ipse tunc credidit Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Vnde ad Rom. 4. dicitur:

Signum

signum accepit Circumcisionis signaculum fidei, illius scilicet, quâ credidit Christum ex semine suo oriundum. Secunda ratio est, quia Circumcisio fuit in remedium peccati originalis, illud autem per actum generationis carnalis traducitur; & ideò in membro illo generationis signum ponitur. Tertia ratio, quia Circumcisio ordinatur ad diminutionem carnalis concupiscentiæ significandam, significabat enim concupiscentiam illam carnis in homine maximè vigentem, per Christum eiusque gratiam minuendam fore, superandam & circumcidendā. Quarta ratio, quia in hoc membro Adam primum sensit inobedientiæ suæ effectum, & carnis rebellionem.

Quæritur 2. an Circumcisio debebat fieri cultro lapideo? Respondeo non id necessarium fuisse, nam cùm traditur Gen. 27. ritus & præceptum Circumcisionis, nulla fit mentio cultri lapidei, & testatur S. Iustinus Iudæos suâ ætate, non lapideo sed ferreo cultro vsos, quod etiam modò in vsu est apud eos. Neque obstat factum Sephoræ vxoris Moysis, quæ petreo cultro vsa est, dum præcepit ei Dominus circumcidere filium: neque etiam quòd Iosue c. 5. præceptum datur, vt petreo cultro vtatur. Nam quod spectat ad Sephoram, non ob præceptum, nec fortè ob mysterium, sed ob festinationem & minas mortis, quas Angelus Domini ei intentabat, vsa est instrumento, quod maximè habuit obuium. Quod verò spectat ad Iosue, cum speciali præcepto illud ei fuerit significatum, id satis indicat non fuisse in primo illo generali Circumcisionis præcepto comprehensum. Hoc ergo factum fuit tunc ob singulare mysterium, & significabatur primam Circumcisionem futuram carnalem, secundam spiritualem, dandam per Christum, qui est petra.

Quæritur 3. de tempore Circumcisionis, an absolutè necessarius fuerit octauus dies? Respondet affirmatiuè D. Thomas cum Hugone, dicens non potuisse etiam ob

periculum præueniri, & probat ex Gloſſa Prou. 4. ad hæc verba: *Vnigenitus eram coram matre mea.* Vbi indicat filium priorẽ Dauidis exBerſabee non numerari, quia incircumciſus mortuus fuerit ante octauum diem. Quod ſi puer ante illum diem periculo mortis erat obnoxius, poterat ei ſubueniri per illud remedium quod erat in lege naturæ ante circumciſionem, & adhuc pro puellulis perdurabat. Putant verò aliqui Theologi, ſi miniſter octauum diem præueniſſet, validum fore Sacramentum, licet peccaret. Ratio vero octauæ diei determinatæ, erat teneritudo infantis, ne ſi ante circumcideretur, certo periculo exponeretur. Myſtica vero ratio eſt, quia per octauum diem circumciſionis, ſignificatur octauus dies reſurrectionis, quæ fit octauo die, id eſt octaua mundi ætate: in qua circumcidetur omnis carnis naturæque corruptio, & vetuſtate depoſita, natura perfecte renouabitur. Poterat tamẽ iuſta de cauſſa circumciſio differri poſt octauum diem, ſicuti dilata fuit in deſerto per quadraginta annos, ob continuam peregrinationem; nec enim ſine periculo multorum fieri poterat, quamuis aliqui hic velint fuiſſe aliquam diſpenſationem.

Maior Palude.

Maior.

Quæritur 4. de loco circumciſionis. Reſpondeo nihil ſpecialiter inſtitutum fuiſſe. vnde Abraham ſeipſum & ſuos circũcidit domi, & Chriſtus in Bethlehem circumciſus eſt. Nihil etiam conſtitutum eſt de miniſtro. Vnde modò viri, modò fæminæ, circumciſionem peregiſſe dicuntur. In circumciſione autem nomen dabatur, vti nos damus in Baptiſmo, quia tunc aſcribebantur in Eccleſiam Dei, & erat Sacramentum initiatiuum veræ Religionis & fidei. Quapropter etiam Abrahæ nomen tunc mutatum fuit, vt qui priùs Abram, poſteà Abraham vocatus fuerit.

Vbi notant cum Sancto Hyeronimo Lipom. & alij ad Abram addi litteram, *he*, vt fiat Abraham, eandem addi quoque Sarai vt fiat Sarah: quæ littera, *he*, præcipua eſt

in no-

in nomine Tetragrammato Dei; bis enim in eo ponitur, quasi per hoc indicet Deus, Messiam qui Deus est, Deique Filius, siue IESVM Christum ex Abraham & Sarah nasciturum.

LECTIO SEXTA.

DE CHARACTERE SACRAMENTALI.

1. *Allegat loca Scripturæ ad probationem Characteris.*
2. *Explicat officium Characteris.*
3. *Docet Characterem esse indelebilem.*

PROPOSITIO PRIMA.

CHARACTEREM *imprimi per aliqua Sacramenta Scripturis est conforme.*

Primò deduci potest ex Apostolo ad Ephes. 1. *In quo credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ.* Vbi aduerte, frequenter Fideles in Scripturis vocari *signatos* siue *sigillatos*, hocque nomen eis multiplici ratione posse competere. Primò quidem ratione prædestinationis & electionis, quia per illam tanquam oues (quas nemo rapiet de manu Pastoris æterni Christi) signatæ sunt signaculo electionis, quo ab hœdis, hoc est, reprobis distinguuntur. De hoc signaculo loquitur Apost. 2. ad Tim. 2. *Firmum Fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognouit Dominus qui sunt eius.* Nempè Dei præscientia, omnia tempora, & quæ quolibet tempore sunt,

aut fiunt, anteuertens præuidendo, quasi signat omnes, qui sui perpetuò futuri sunt, in fide & gratia constantes: eosque in prædestinatorum libro conscribit & cõsignat, hoc est, in mente & memoria sua æterna. Atque signans eos, gratiam eis prædestinationis præparat, quam aliqui vocant *signatam*, hoc est, gratiã quam prę uidet fore efficacẽ, & finalis etiam perseuerantiæ effectũ consecuturam. Hâc etiam ratione gratiam & vocationem electorum & prædestinatorum, vocat Augustinus, *altam & secretam*, quia scilicet signata est secreto & arcano sigillo diuinæ præscientiæ, & amoris æterni præordinantis eos ad vitam per gratiam & perseuerantiæ donum. Itaque oues, quæ permansuræ sunt in æterno ouili iam designatæ sunt, & sigillo Pastoris signatæ, etiam antequam ad Pastorem per fidem aggregentur, dicente B. Augustino in Ps. 45. *Secundùm istam Dei præscientiam & prædestinationem, quàm multæ oues foris sunt, & quàm multi lupi intùs? Et quàm multæ oues intùs, & quàm multi lupi foris?* Et ita manet verum: Firmum fundamentum Dei stat, habẽs signaculum hoc, cognouit Dominus, qui sunt eius, quia nouit Dominus, inquit idem Augustinus, *qui permaneant ad coronam, qui permaneant ad flammam: nouit in arca sua triticum, nouit palcam: nouit segetem, nouit zizania*. Et ob id Christus Ioan. 17. v. 6. & 20. vocat iam suos, eos qui adhuc non crediderant, sed in illa prædestinatione iam erant sui, iam erant signati, & certò credituri, ac in fide & gratia finaliter permansuri. Ideò etiam Apoc. 7. de electis loquens Ioannes, vocat eos *signatos signo Dei viui*.

Tract. 12. in

Secundò Fideles vocantur *signati*, ratione ipsius fidei: est enim fides signaculum quoddam, quia est nota & veluti tessera, quâ Fideles ab Infidelibus distinguuntur. Et illa rectè etiam intelligitur per illud signum Dei viui, quod Angelus ascendens ab ortu solis, imprimebat non solùm cordibus, sed & frontibus seruorum Dei, ad significandum quod licet fides sit in corde, tamen gerenda

sit &

sit & in fronte: quia scilicet nunquam debemus erubescere publicam fidei Christi Confessionem. Vnde vnus ex signatis in fronte erat Paulus, qui dicebat: *Non erubesco Euangelium, virtus enim est Dei in salutem omni credenti.* Et omnes Christianos erudiens, clamabat: *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Itaque in illo loco Apoc. non agitur solùm de fine mundi, sed maximè de initio & propagatione Ecclesiæ Christi; ad quam per fidem aggregati sunt aliqui ex Iudeis, qui per 144. millia indicantur (numero certo pro incerto) vt paucitas designetur: plurimi autem ex gentibus, & ideò de illis subiungitur. *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, &c.* Iste ergo Angelus ascendens ab ortu solis, Christus Dominus est, magni consilij Angelus, cuius nomen est Oriens; & maximè cùm ab inferis viuus resurexit, quasi ab ortu ascendere, hoc est, quasi sol nouus exoriri visus est, & tunc Euangelij prædicatio cæpit, & ipse sigillo fidei suos consignauit, qui præordinati erant ad vitam æternam, tam ex Iudæis quàm ex gentibus. Et hoc est sigillum quod ei à Patre commissum est, sigillum regni sui, ei datum in sua inauguratione, cùm data est ei potestas in cælo & in terra. Quod adumbratum videtur Gen. 41. in Ioseph, cui Rex annulum suum signatorium dedit, vt vice sui vniuersas Ægypti Prouincias regeret. Quod autem dicitur clamasse quatuor Angelis tenentibus quatuor ventos, rectè intellexeris non Angelos bonos, sed Principes vniuersi orbis, qui in quatuor angulos diuiditur. Hi ab Angelis Rectoribus tenebrarum incitati, tenebant *quatuor ventos terræ*, id est, vniuersos Euangelij Præcones impediebant, ne sacræ doctrinæ flatum mortalibus inspirarent. *Ne flarent super terram*, siue super eos, qui in quauis orbis plaga morabantur; *neque super mare*, siue super eos, qui in maris insulis habitabant; *neque in vllam arborem*, hoc est, in illos Fideles, qui se in siluas & abdita loca persecutionis metu ab-

Rom. 1.

Carthuſ. Blaſius Viegas & alij. Rupert.

diderant. Hos ergo imperio ſuo coërcuit, quaſi clamans Chriſtus, & vim eorum compreſſit, ne Apoſtolicorum ventorum flatum coërcerent, ſed liberum curſum Euangelicæ Prædicationi darent in ſuis Regnis & Prouincijs; vt ſic Venti hi Cæleſtes vniuerſum orbem flatu ſuo ſalutari perflarent. Ita multi Interpretes.

Tertiò Fideles vocari poſſunt *ſignati*, ob ſignaculum gratiæ & charitatis animam ſignantis & ſanctificantis. Hoc eſt ſignaculum Spiritus Sancti, quo obſignamur, quo character bonitatis & ſanctitatis eius nobis imprimitur, vt illam in moribus exprimamus: vnde in Spiritum ſanctum iniurij ſumus, dum per peccatum, illum gratiæ characterem expungimus. Nam peccatum eſt character Spiritus maligni, quem peruerſitate noſtrâ ſuperinducimus; eſt imago ſathanæ ſigillo eius expreſſa, quæ totaliter corrumpit & commaculat in anima ſigillum Regis æterni, imaginem Dei & Chriſti, ſignaculum Spiritus ſancti. Hoc ſignaculo ſignantur Filij lucis, & diſtinguuntur à filijs tenebrarum; ſignantur hæredes Regni, & diſtinguuntur à filijs perditionis; quia nemo ſine hac teſſera & nota, Regnum ingredi poteſt. Ad id ſignificandum, cùm Adam hanc diuinam imaginem iuſtitiæ & ſanctificationis, per peccatum expunxiſſet, è Paradiſo eiectus fuit, tanquam carens teſſerâ Filiorum Dei. Vndè ei dicitur: *Adam vbi es? Vbi imago mea formoſiſsima? Vbi Paradiſi pretioſius ornatus? Vbi manuum mearum artificium? Vbi imago regni mei nuper depicta?* Ita D. Ambroſius.

Quartò Fideles ſpecialiter dici poſſunt, *ſignati*, ob characterem in anima impreſſum, per Sacramentum tum Baptiſmi, tum Confirmationis. Eſt enim character ſignum indelebile animæ impreſſum, quod etiam gratiâ ſanctificante per peccatum depulſa remanet, quia nec ab illa pendet in fieri, nec in conſeruari: licet enim quis obicem ponat gratiæ, dum actualiter

peccato

peccato inhærens, Baptiſmum ſuſcipit vel Confirmationem, non tamen deſinit ſuſcipere characterem. De illo itaque rectiſſimè intelligitur, illud ex Apoſtolo allegatum: *In quo credentes ſignati eſtis Spiritu promiſsionis Sancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ.* Loquitur enim de Baptiſmo, in quo accipimus Spiritum promiſſionis: hoc eſt, Spiritum olim per Prophetas promiſſum, & iam credentes ſignamur à Spiritu ſancto, non ſolùm per gratiam ſanctificationis, ſed etiam per ſignum indelebilis characteris: quo agnoſcimur tanquam veri Fideles de populo & Eccleſia Dei, habentes ius ad Sacramenta ab eo inſtituta, & ad gratiam (ſi quandoque deperdatur) per illa recuperandam, ſimulque ad hæreditatem cæleſtem, tanquam ſignati de populo acquiſitionis.

Altera Scriptura huic non abſimilis, eſt ad Eph. 4. vbi dicitur: *Nolite contriſtare Spiritum S. in quo ſignati eſtis in die redemptionis.* Vbi iterum dicit Apoſtolus, nos per Spiritum Sanctum ſignari, & velut ſigillo obſignari, *in die redemptionis*, hoc eſt (interprete Oecumenio) in die quo baptiſati ſumus, quando iam redemptionis Chriſti participes effecti fuimus, & illo die à ſeruitute peccati & ſathanæ redempti. Hæc autem obſignatio, licet, dici poſſit per gratiam fieri, tamen etiam propriè ac optimè dicitur fieri per characterem, cuius proprium munus eſt ſignare. Vndè, ſicut oues in corpore ſignatæ, agnoſcuntur cuius ſint Domini, & Iudæi per ſignaculum Circumciſionis agnoſcebantur, de quo populo forent: ita & nos per characterem (non exteriorē ſed interiorem) conſignamur de grege Chriſti, & de populo illo, de quo dicit Diuus Petrus: *Vos genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.* Et licet per peccatum à gratia excidamus, & poteſtatem Sathanæ in animam demus: ſemper tamen characteris

ſigillum manet, & monet nos tanquam rem furtiuam ad aliumDominum ſpectare,cuius ſigillum adhuc gerimus; & tanquam ſeruos transfugas iniuſtè imperium & obedientiam proprij heri ſubterfugere; aut tanquam milites perfidos, cum ſigno Ducis ad aliena caſtra tranſire. Nam ideò voluit Deus ſignum hoc nullâ etiam culpâ expungi; vt eſſet in teſtimonium obligationis, quam habet Chriſtianus in familiam Chriſti receptus, ſemper in ea manendi, aut ſi quandoque fugerit, redeundi. Voluit quoq; vt eſſet in teſtimonium voluntatis diuinæ, quam habet erga nos; per ſigillum illud characteris teſtificans, ſe quantum ex ſe eſt, velle nos ſemper & indelebiliter ſuos eſſe; ſibi ſignatos & conſecratos, habentes ius inchoatum ad hæreditatem cæleſtem per hunc characterem; niſi perfidiâ noſtrâ in hoſtis poteſtatem nos dedamus, & hæreditate illâ indignos nos reddamus, nolentes in gratiam eius, qui nos ſignauit, redire, & ſignum ſubjectionis ac obedientiæ noſtræ humili ac cõtrito corde agnoſcere. De qua quidem rebellione ac perfidia,velut contriſtatur Spiritus ille, qui nos ſignauit, quantum in ſe eſt in gratiam nos reuocans, vt memores militaris ſigni noſtri, ac fidelitatis cùm ſignati fuimus promiſſæ, deſeramus caſtra diaboli, & redeamus ad caſtra Ducis noſtri Chriſti: & permaneamus ei milites fidi, donec regnum illud cęleſte cum ipſo aſſequamur, ad quod iam inchoatiuè ſumus quaſi ciues & regalis grex conſcripti. Proptereà ergo monet Apoſtolus: *Nolite contriſtare Spiritum S. in quo ſignati eſtis in die Redemptionis.*

Exemplum.

Noluit B. Agnes contriſtare Spiritum ſanctum,in quo ſignata fuerat in Baptiſmo, per quem etiam tunc pretioſa dona acceperat, fidem, ſpem, charitatem, obedientiam, & Chriſti amatoris ſui characterem. Vndè, cùm ad nuptias cum filio Præfecti ineundas, & ad fidem chriſtianam ciurandam vrgeretur: hiſce omnibus donis cum baptiſmali gratia acceptis, fidem ſuam oppignoratam

ratam reſpondit, nec ſine perfidia poſſe violari. Audi quomodò ad ſingula hæc Baptiſmi dona alludens, intrepidè reſpondeat. 1. *Annulo ſuo*, inquit, *ſubarrauit me*: ecce fidei donum, quo anima tanquam arra, cęleſti Sponſo, per Spiritum S. velut pronubum, deuincitur & obſignatur. 2. *Et tanquam Sponſam decorauit me coronâ*: En donum Spei, quo tanquam corrollâ cingitur & exornatur anima, donec in æternitatis thalamo accipiat diadema ſpeciei. 3. *Induit me cyclade auro texta, & immenſis monilibus.* En nuptialis veſtis charitatis, varijs connexa donis, vt ſit hæc ſponſa in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus. 4. *Sanguis eius ornauit genas meas.* Ecce nitor & pulchritudo gratiæ baptiſmalis, quæ ſine macula, ſine ruga animam efficit, virtute Sanguinis Agni immaculati. 5. *Poſuit ſignum in faciem meam, vt nullum præter eum amatorem admittam.* En Character, qui indicat obligationem, quam habemus gratiam hanc conſeruandi, & fidem Chriſto in Baptiſmo datam: qui rectè dicitur tanquam ſignum indelebile imprimi in facie animæ, hoc eſt; iuxta multos Theologos, in ipſa eſſentia animæ. 6. *Tradidit auribus meis inæſtimabiles margaritas*: Ecce donum obedientiæ, per quod dicere poteſt baptiſatus: *Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico.* 7. Mel & lac *ex ore eius ſuſcepi*: Alludit ad antiquam cęremoniam, quâ baptiſatis aliquid mellis & lactis prælibandum tradebatur, ad ſignificandum quod ipſi quaſi modò geniti infantes deberent ſine dolo lac & mel doctrinæ ſacræ concupiſcere, & ex ore Chriſti cum ſuauitate ſuſcipere. Huius cæremoniæ teſtes ſunt antiqui Patres. 8. *Iam corpus eius corpori meo ſociatum eſt.* Hęc ſociatio fiebat per ſacram Communionem Corporis Chriſti, quæ Baptiſato præbebatur. Itaq; varijs modis ſignati ſumus à Spiritu S. ſed omninò propriè id fit per Characterem, ſignum interius in anima Chriſtiana inexpungibile, de quo etiam aliqui intelligunt illud Iſaiæ: *Ponam in eis ſignum, & mittam ex eis qui ſaluati fuerint*

Gabriel Marſil. Suarez Bellar.

Iſa.

rint ad gentes, in mare, in Africam & Lydiam, in Italiam & Græciam, ad eos, qui non audierunt de me. Loquitur enim de nouis Christianis, qui signati charactere Christi, in vniuersum orbem fidem detulerunt.

Tertius Scripturæ locus, qui de charactere loqui videtur, est 2. ad Cor. 1. *Qui confirmat nos, & qui vnxit nos Deus, qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Hic specialiter agere Apostolus existimatur à plerisque Doctoribus, de charactere Confirmationis: distinguit enim hæc omnia, *Confirmauit nos, dedit pignus Spiritus, vnxit, signauit,* quæ aptissimè distincta reperiuntur in Sacramento Confirmationis.

1. Ibi specialiter confirmamur, siue roboramur ad fidem profitendam, quâlibet vrgente persecutionis procellâ.

2. Ibi specialiter Spiritum sanctum accipimus tanquam pignus & arram futuræ gloriæ. Dona enim Spiritus, quę ibi nobis abundè infunduntur (in cuius signum olim Spiritus sanctus etiam visibiliter in Confirmatione descendebat) seruiunt nobis tanquam arra quædam, donec perfectiùs dona gloriæ promissa à Spiritu Sancto accipiamus.

3. Ibi specialiter vngimur, tanquam athletæ fortes, ad viriliter luctandum contra aduersarias potestates, & copiosè replemur Chrismate spirituali designato per Chrisma materiale, vt iam simus perfecti & consummati Christiani.

4. Ibi specialiter signamur & sigillamur signo ac sigillo Crucis in fronte, & in anima Charactere: vt simus generosi milites insigniti hoc Ducis nostri signo, vsque ad sanguinem pro eius gloria dimicare parati. Et ita verum est tunc illud D. Ambro. l. 1. de Spir. S. c. 6. *Exteriori specie signamur in corpore, veritate tamen signamur in corde.*

PROPO-

Digitized by Google

PROPOSITIO SECVNDA.

TRiplex eſt Characteris Officium in Chriſtianis.

Primò Chriſto configurare. 2. ad diuina Sacramenta ſuſcipienda vel miniſtranda, ſiue ad ſpeciales aliquos actus deputare. 3. ab alijs diſtinguere. Hæc tria reperiuntur in tribus Sacramentis.

Primum quidem characteris officium in illis reperitur, quia Baptiſmus nos in Chriſto ſpecialiter configurat, tanquam mẽbra capiti: Confirmatio illi nos ſubijcit & cõfigurat tanquã milites Duci. Ordo illi nos configurat, tanquã inferiores miniſtros ſummo Sacerdoti. Hinc character ſacramentalis rectè dicitur character Chriſti (teſte D. Thomâ) quia illo nos Chriſtus inſigniuit, ſibi conformans, & ſui ſupremi Sacerdotij participes efficiens. Sed nunquid etiam Chriſti character dicitur, eo quod illo Chriſtus inſignitus fuerit? Reſpondeo, in Chriſto non fuiſſe characterem, cùm enim ratione Diuinitatis ſuæ excellentiori quodam modo in Caput Eccleſiæ, in ſupremum quoque Ducem, ac in ſummum Sacerdotem, à Patre deſignatus fuerit; non indiguit charactere, qui imperfectionem quandam in ſubjecto cui ineſt, ſupponit; cùm ſit participatio quædam Sacerdotij Chriſti, ſupponens illum, cui imprimitur eſſe membrum, aut militem, aut miniſtrum, reſpectu alterius ſuperioris Capitis.

Secundum characteris Officium, etiam in dictis Sacramentis declaratur. Quia per Baptiſmum reddimur idonei ad reliqua Sacramenta ſuſcipienda. Per Confirmationem deputamur tanquam milites, ad intrepidè fidem confitendam. Per Ordinem deputamur, ad conficienda & conferenda Sacramenta. Hinc character à Theologis cenſetur eſſe in genere moralis cuiuſdam potentiæ paſſiuæ vel actiuæ, nos aptos reddens ad aliquid vel ſuſcipiendum vel agendum; ita vt eo ipſo,

quo Deus nobis characterem Sacramentalem imprimit, quodammodò deputet nos, & se velut obliget, vt in functionibus sacramentalibus sua omnipotentia concurrat. Vbi aduerte, aliter Deum, aliter homines se gerere, dum ad aliquod munus nos deputant: hominum enim deputatio, quia solùm externa est, non est ita efficax, vndè ad arbitrium Reipublicę vel Principis tolli solet. At verò Deus, efficaciori & excellentiori modo potestatem ad munia sacra exercenda, in Sacramentis vel percipiendis vel conficiendis solet tribuere, per internum aliquod donum animæ infusum & immobiliter inhærens, quòd hominum arbitrio tolli nequeat. Sicut etiam cùm vult offensam nobis remittere, non id solùm facit exteriori condonatione & reconciliatione, vt solent homines, sed interiùs in anima infundit & imprimit qualitatem, per quam nos sibi obligatos efficit, & acceptat in amicitiam. Et cùm vult nos in se credere, sperare, diligere, per interiora spiritualia dona animæ inhærentia id præstat; per habitum scilicet fidei, spei, & charitatis, quæ interiùs animum exornant, & ad id promptum reddunt. Itaque efficax & perfecta est diuina deputatio in munijs Sacramentalibus, per signum spirituale characteris, quo & anima exornatur & consecrationem quandam indelebilem accipit ad ea quę sunt cultus diuini: quæ nec Magistratuum, nec Principum, nec hominum quorumcumque subest arbitrio aut potestati; in quo antiqui & nostri falluntur hæretici. Hinc Tertullianus lib. de præscrip. c. 41. illos irridens & perstringens, dicit. *Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconstantes: nunc Neophytos collocant, nunc sæculo adstrictos (hoc est coniugio) nunc Apostatas nostros, vt gloria eos obligent, quia veritate non possunt: Nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium, vbi ipsum esse, illic promereri est. Itaque alius hodiè Episcopus, cras alius: hodiè Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras laicus*

laicus : nam & laicis Sacerdotalia munia iniungunt.

Tertium Characteris officium, in dictis Sacramentis declaratur. Quia Baptiſmus nos tanquam domeſticos Chriſti, diſtinguit ab illis, qui nullo modo ei coniuncti ſunt, hoc eſt, Fideles ab Infidelibus. Et id quidem præſtat non ſolùm exteriori, ſed & interiori notâ & charactere. Nam Nationes à Nationibus exteriori quodam ſymbolo & veſte differre, ſemper conſuetum fuit. Sic Græci agnoſcebantur per Palſium, Romani per Togam, Iudæi per ſignaculum Circumciſionis, Gentes per Præputium. Et olim pueri diſtinguebantur per Prætextam, Milites per Sagum, Victores per palmatam veſtem, Imperatores per purpureum Paludamentum, Sacerdotes per Cydarim & Poderem. Verùm Deus, qui interiùs in anima agit, non ſolùm vult Fideles ab Infidelibus exteriori ſigno diſtingui, ſed & interiori in anima impreſſo charactere, eos conſignat, & agnoſcit ipſos ſiue vt domeſticos, ſiue vt milites, ſiue vt miniſtros & Sacerdotes, per diuerſos characteres. Et ita ſicut per Baptiſmum ſibi ſignat ſpecialiter ſuos Fideles; ita per Confirmationem ſuos milites ſpeciales, quo ſigno diſtinguuntur confirmati, ab illis qui nuper baptiſati, adhuc ſunt quaſi modò geniti infantes. Similiter & per Ordinem ſuos ſignat & deſignat miniſtros ſpeciali notâ, vt diſtinguantur à reliquis Fidelibus, tanquam deſtinati, vt ſtent coram Domino in ſacris Functionibus.

PROPOSITIO TERTIA.

CHaracter per hæc Sacramenta impressus, indelebilis est, & ideò illa iterari non possunt.

Sic definit Concilium Tridentinum. ſſ. 7. Can. 9. *Si quis dixerit in Baptismo, Confirmatione, Ordine, non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, vndè ea iterari non possunt, anathema sit.* Dicitur verò character indelebilis, quia de facto perpetuò in anima quamdiu illa durarit, in quocunque eius ſtatu, manebit: Eſt enim character, participatio quædam Sacerdotij Chriſti: quod cùm ſit perpetuum, etiam perpetuitatem quandam communicat characteri. Vndè aduertenda eſt differentia inter characterem, & alia Dei dona, fidem, ſpem, charitatem, gratiam ſanctificantem, & ſimilia. Licet enim gratiæ donum, quod etiam per Sacramenta infunditur, ex ſe ſit perpetuum, quia à nulla cauſa creata poteſt deſtrui, nec phyſicè loquendo habet contrarium à quo deſtruatur (eſt enim qualitas ſpiritualis, incorruptibilis, in ſubiecto ſpirituali incorruptibili) tamen demeritoriè per peccatum quodlibet mortale deperditur. Eſt enim in libero animæ arbitrio, hanc gratiam & charitatem deſerere per prauæ voluntatis actum, ſicut & fidem ac ſpem, per actus fidei ſpeique contrarios. At non eſt in poteſtate animæ, vllo etiam infidelitatis aut deſperationis peccato, hunc characterem deſerere, aut expungere. Sic nec in eius poteſtate eſt, dum hæc ſuſcipit Sacramenta ex conſenſu ſuo & voluntate, dicti characteris impreſſionẽ impedire, quamlibet prauâ indiſpoſitione. Etiamſi hæreſis eſſet imbutus errore, non credens ipſum Sacramentum habere vim talem imprimendi characterem, imò credens characterem figmentum eſſe, tamen illum recipit, ſi in

Sacra-

Digitized by Google

Sacramentum conſentit.

Itaque quantumlibet quis fidem eiuret & Baptiſmum, imò omnia Sacramenta, & ipſum Deum, manet hoc ſignum indelebile in ipſo, aduerſus ipſum teſtimonium ferens, & ſententiam pronuncians condemnationis, niſi reſipiſcat, & ad Chriſti caſtra reuertatur. *An minùs fortè (inquit B. Auguſtinus) Sacramenta Chriſtiana poterunt, quàm corporalis nota, quâ miles inſignitur? Illa namque militi ad militiam quam deſeruiſſet reuertenti, non noua imprimitur, ſed antiqua agnoſcitur & approbatur.* Idem ergo iudicium ferendum eſt, de hoc Chriſti charactere, qui à Sanctis Patribus ſignum ac teſſera Ducis, militiæque noſtræ ſolet vocari, quo ad fidelitatem ſeruandam vrgemur. Audi Sanctum Baſilium: *Teſſeram Duces ſub ſe militantibus dant, vt amici faciliùs inuicem ſe noſcentes exhortentur, & ſi cum hoſtibus commiſceantur, eo faciliùs diſcerni ac ſeparari poſsint. Quod ſi fortè commilitonum ſeparatio fiat, nemo te quarum ſis partium, noſtrarum an aduerſarij, nouerit, niſi myſticis ſignis familiaritatem præ te feras: niſi ſignatum ſit ſuper te lumen vultus Domini, niſi characterem in te agnoſcat Angelus, quonam modo pro te pugnabit aut ab inimicis vindicabit? Quomodo inquam dices, Dei ſum, ſigna non oſtendens. An ignoras quemadmodum ſignatas domos in Ægypto exterminator præterijt, in non ſignatis verò primogenita peremit?* Theſaurus non obſignatus furibus facilè patebit.

Lib. 2. c. 13. cõtra epiſt. Parm.

Baſil. in exhort. ad Bap.

Iulianus Apoſtata, vt refert Hiſtoria Tripart. l. 9. poſt viginti annos à Baptiſmo factus Apoſtata, à Chriſtiani nominis & cultus abdicatione, imperium fuit auſpicatus: Chriſtianamq; fidem tali eſt odio proſecutus, vt indicto publico victimarum ſacrificio, illarũ ſanguine impuro lauari voluerit & baptiſari, putans ſic delere ſignaculum ſacrum characteris, quod ei in Baptiſmo impreſſum fuerat; ac ſignaculum vnctionis ſacrę, ſignum crucis Chriſti, ſacraque omnia chriſtiana hiſce nefarijs & diabolicis ſacris penitùs à ſe abolere. Immò & in ſangui-

Exemplum.

Quæ sunt quinque, genus, species, differentia, proprium, & accidens. Genus est, quod de pluribus differentibus specie in quid quæstionem respondentibus dicitur, vt animal. Species est, quæ de pluribus differentibus numero in quid quæstionem respondentibus dicitur, vt homo. Differentia est, qua species à genere differt, vt rationale. Proprium est, quod vni tantum speciei conuenit, vt risibile. Accidens est, quod neque genus, neque species, neque differentia, neque proprium est, vt album.

hærere, rectè id intelligatur absolutè & sine limitatione: maximè quia cùm character sit spiritualis qualitas, & à corpore non dependeat, non est ratio cur morte pereat.

Sed quæres, ad quem vsum post mortem duraret? Respondeo, in Beatis rectè manere, cùm sit qualitas spiritualis animam quodammodò perficiens: & seruire potest, ad hoc vt eos designet, quibus abundantiùs datum est frui hic diuitijs Christi. Respondeo 2. in damnatis manere ad ignominiam & maiorem confusionem, vt notior sit ingratitudo eorum, qui gratia hic accepta vti neglexerunt.

Concludo 2. ob hunc characterem non posse iterari Sacramenta dicta. Et ita asserunt plerique Theologi, quòd baptisatus qui resuscitaretur, non deberet iterum baptisari, sicut nec Sacerdos resuscitatus deberet iterum ordinari; vt pote in quibus sacer ille character, tum Baptismi, tum Ordinis, permanserit. Itaque generaliter loquendo, quicunque voluntariè reiterant tria ista Sacramenta, sacro characteri Deoque sunt iniurij, Ideò olim veri Catholici maluerunt subire mortẽ, quàm in se pati Baptismi reiterationem.

Præclarum est, quod hac de re refert Victor Vticensis. Hunericus Rex, inquit, cùm esset Arianus, iussit omnes Catholicos rebaptisari ab Arianis, & ita Arianismum profiteri. Rebaptisatis curabat dari chyrographum, quo significabatur illos paruisse Regi. Hoc chyrographum erat character bestiæ, siue Antichristi, sine quo nemo quid emere aut vendere, vel de loco in locum transire poterat. Steterunt tunc ortodoxi (præsertim Clerici) fortes in fidei confessione. Inter alios sex Monachi, cum Liberato Abbate. Qui protracti Carthaginem, cùm Præses offerret amplos honores, opes, Regis amicitiam, ipsi generosi milites omnia hæc velut contagia respuentes, vno ore clamabant: *Vnus Deus, vna fides, vnum*

L. 3. Wandal. persecut.

Exẽpla

vnum Baptiſma: Nec poterit, adiuuante Deo, in nobis iterari, quod ſemel in Euangelio præceptum eſt dari. Facite quod vultis, melius eſt ad modicum temporalia ferre ſupplicia, quàm æterna ſubire. Habete quæ promittitis, cum ipſis diuitijs paulò poſt perituri, nobis nullus de Poſtibus frontium valebit euellere, quod in vno Baptiſmate, artifex Trinitatis dignatus eſt titulare. Iuſſit ergo Hunericus poſt tetrum carcerem, eos imponi naui aridis lignis plenæ, vt in medio mari cremarentur. Incedebant illi ad ſuppliçium, quaſi ad epulas, vnâ voce cantantes: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Votiua nobis hæc dies eſt, & omni feſtiuitate ſolemnior: Ecce nunc tempus acceptabile, dies ſalutis, cùm pro fide Dei noſtri perferimus ſupplicium, ne amittamus fidei indumentum.* Publicâ quoque voce populum ad conſtantiam excitabant. *Ne timeatis, ô populi Dei! minas & terrores præſentium tribulationum, ſed moriamur pro Chriſto, qui mortuus eſt pro nobis.* Erat inter eos puer nomine Maximus, huic dicebant Ariani: *Infantule, quid feſtinas ad mortẽ? dimitte eos, inſaniunt, ſequere conſilium noſtrum, vt vitæ reperias remedium, Regiſq; Palatium glorioſus ingrediaris*: At puer: *Nemo me ſeparat à Patre meo Liberato Abbate, & Fratribus meis, cum ipſis ſum in timore Dei in Monaſterio enutritus; cum ipſis deſidero paſſionem ſuſcipere, cum quibus credo futuram gloriam inuenire. Ne putetis poſſe ſeducere pueritiam meam, nos ſeptem voluit Dominus congregare, ſeptem dignabitur vno Martyrio coronare, ſicut pueros ſeptem Machabæos. Si negauero eum, ipſe me negabit.* Ducti ergo ſunt in altum mare, ſed ignis accenſus mox diuino nutu extinctus eſt, idq; ſecundò & tertiò. Vnde Tyrannus fremens, iuſſit vectibus remorum cerebrum eis comminui, ſic fælicem animam exhalarũt. Horum corpora mare eâdem horâ illæſa in terram expoſuit, quod eſt contra eius naturã: nec auſum fuit (vt moris eſt) triduanâ dilatione, in profundo retinere, ne dominico præcepto minimè paruiſſet. Ad quod miraculi genus, Tyrannus ipſe expauit: ſed Clerus ea honorificè ſepeliuit. Hæc ex Victore Vticenſi.

LECTIO

LECTIO SEPTIMA.

DE MINISTRO ET SVSCIPIENTE.

1. *Docet miniſterium ad Sacerdotes pertinere.*
2. *In miniſtro requiri debitam intentionem.*
3. *Conſenſum requiri in ſuſcipiente adulto.*

PROPOSITIO PRIMA.

ORDINARIA *Poteſtas Sacramenta conficiendi vel miniſtrandi, eſt penes Sacerdotes vel Epiſcopos.*

Dico, *ordinaria*, nam in caſu neceſſitatis, non ſolùm Miniſtri inferiores baptiſare poſſunt, ſed etiam laici, imò & mulieres: quia cùm hoc Sacramentum ſit neceſſitatis, noluit Deus vllum excludi à miniſterio. Similiter poteſt Diaconus in defectu Sacerdotis, Euchariſtiam miniſtrare. Et quandoque ex Sacerdotis commiſſione illi caliçis diſpenſatio conceſſa fuit, vt patet ex Hiſtoria S. Laurentij dicentis ad Xiſtum Pontificem: *Experire, an idoneum Miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem.* q. d. experire an & ipſe ſuum pro Chriſto Sanguinem poſſit fundere, & in martyrio tanquam ſacrificio, quo tuum Deo ſanguinem tanquam ſacrum libamen profundis, conſors eſſe. Ex ordinaria itaque auctoritate, quam iure diuino habent, ſolis Sacerdotibus competit dicere: *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* In hos inſufflauit Chriſtus & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: quæ verba in eorum ordinatione repetuntur. Ipſi verò Spiritum

tum ſanctum alijs infundunt, & peccata remittunt, ac per gratiam animas illuminant, Sacramenta adminiſtrando, quæ ſunt gratiæ ac luminis interni, remiſſionisque peccatorum, cauſæ & ſigna efficaciſſima.

Sic & olim Deus habuit ſpeciales miniſtros, qui tabernaculo deſeruirent, & ſacris functionibus præeſſent, portarentque vaſa Domini. Et hi typus erant noui teſtamenti Sacerdotum, quibus Sacramenta, tanquam vaſa Sanguinem Chriſti continentia, quo populus aſpergatur & emundetur, commiſſa ſunt, vt eorum arbitrio & authoritate diſpenſentur. Vnde his rectè poſſumus dicere, quod olim Moyſes Leuitis. *Audite filij Leui. Nunquid vobis parum eſt, quod ſeparauit vos Deus Iſraël ab omni populo, & iunxit ſibi, vt ſeruiretis ei in cultu tabernaculi, & ſtaretis coram frequentia populi, & miniſtraretis ei?* Num.16

Sicut verò ſacris ſe functionibus ingerere, olim grauiſſimum piaculum fuit non habenti auctoritatem; ita multò magis in noua lege. Extendit Oza manum ad arcam Dei, quoniam calcitrabant boues: Sed iratus Dominus, percuſſit eum ſuper temeritate, & mortuus eſt ibi iuxta arcam Dei. Scilicet ſolis Leuitis licitum erat arcam Dei tangere. Grauiſſimè quoque percutitur Ozias Rex, qui ingreſſus templum adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis: ſed ſtatim poſt ingreſſus Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes 80. reſtiterunt, & dixerunt: *Non eſt tui officij Ozia vt adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad huiuſmodi miniſterium. Egredere de ſanctuario, ne contempſeris; quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.* Iratuſque Ozias, & tenens in manu thuribulum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in fronte eius coram Sacerdotibus; & feſtinatò expulerunt eum, fuitque leproſus vſque ad diem mortis ſuæ, & habitauit in domo ſeparata plenus leprâ, ob quam eiectus fuerat è domo Domini. 2. Paralip. 26. 2.Reg.6.

Aduer-

Aduertant hæc noſtri hęretici, qui ſine miſſione legittima, ſine ordinatione præuia, ſacris ſe functionibus ingerunt, ſacra miniſteria peruertunt, laicis omnibus ac coniugatis, opificibus & vilibus perſonis, ea exercere permittunt cum confuſione. Meminiſſe deberent illius ex Apoſtolo: *Nemo ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.* Omnes miniſtri & Sacerdotes Eccleſiæ Catholicæ à Chriſto vocati cenſentur, & ab illo ſaltem mediatè ordinati, ex eiuſque ordinatione auctoritatem ad Sactamentorum miniſterium ſortiti. Quia Presbyteri ab Epiſcopis ordinem acceperunt, & hi ab alijs Epiſcopis, & hi rurſus ab alijs, & ſurſum verſus aſcendendo venies ad Apoſtolos, qui proximè à Chriſto ordinem & authoritatem habuêre: & ſic longâ ordinationum ſerie omnes à Chriſto poteſtatem participant. Ita oleum vnctionis ſacræ, à Chriſto tanquam Capite, in Apoſtolos tanquam genas, & ab illis in Epiſcopos tanquam barbam (quia virile robur Chriſti ſunt) & exinde in oram ſuperiorem veſtis, hoc eſt, in inferiores miniſtros deſcendit. Accedant hæretici, & euoluant ordinẽ Epiſcoporum & Sacerdotum ſuorũ, & oſtendant ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, vt poſſint recurrere ad aliquẽ ex Apoſtolis ſuæ ordinationis authorẽ, deinde ad ipſum Chriſtum. At quia id non poſſunt, tanquam fures & latrones habendi ſunt, qui per oſtiũ ingreſſi non ſunt, ſed furtiuè vel irrepunt, aut violenter irrumpũt. Et cùm non ſit eis poteſtas paſcendi, Sacramenta miniſtrandi, euangelizãdi à Paſtõre & Epiſcopo animarum noſtrarum Chriſto Domino communicata, aſſumunt ſibi honorem miniſterij, ad quod à Deo nequaquam vocati ſunt.

Mirabile verò eſt, iam ex vtero certis prodigijs, aliquos ad miniſteria ſacra quaſi vocatos, & deſignatos à Deo fuiſſe. Sic refert Diuus Gregorius Turonenſis de Sancto Nicetio. A primo, inquit, ortu ſuo, diuinis quibuſdam ſignis, in ſortem Domini electus fuiſſe vide-

videtur Nicetius. Nam cum partu effusus, aliorum infantium instar prodiret in lucem, capillis nudus, in circuitu tamen capitis tenuis pilorum ordo aptè distinctus apparuit; haud secus ac si clericali corona ex arte ornatus fuisset. Vnde Abbati cuidam sancto, disciplinis sanctis traditus est imbuendus, cui successit omnium votis dignissimus, & postea Episcopus est creatus.

Exempla

Illud etiam mirabile est diuinæ prouidentiæ signum, quod de SS. Medardo Nouiodunensi, & Gildrardo Rotomagensi Episcopis, sacri tradunt historici: qui fratres vterini, vna die, ex vno matris vtero in lucem prodiere, vna & eadem die fuerunt Episcopi creati, & eadem die sunt defuncti, eademque die Sanctis adscripti.

ar. 419.

Voragin & alij.

Vna dies peperit, Mitras dedit altera, mortem
Altera, & in Sanctos lectus vterque fuit.
Felices fratres quorum communis origo:
Vita, Corona, obitus, gloria festa dies.

Simile quid refertur in Chronic. Fratrum Dominicanorum de F. Petro & Arnoldo Gallis vno partu editis: eadem die ad studia missos esse Lutetiam Parisiorum: eadem die Religionis habitū susceptisse, & vota emisisse: eadem die primum sacrum celebrasse, eadem die & hora mortuos esse.

ari 1250.

De S. Iuliano Episcopo refert Ribadeneira 28. Ianuarij statim atque materni vteri claustris egressus est, brachiolo suo in altum sublato, præsentibus omnibus facto signo crucis (vt solent Episcopi) benedictionem impertijsse.

Sed neque hic prætereundum quod de Athanasio refertur qui ante tempus sacris se mysterijs adhuc puer ingessisse videretur, nisi secretior quædam diuina prouidentia agnita fuisset, quo puerum hunc ad altiora destinari designabat. Ruffinus sic refert. Tempore quo apud Alexandriam S. Petri martyris diem Alexander Episcopus agebat, expletis solemnijs, Clericos suos ad conui-

Ruff. l. 10. hist. c. 14.

uium

uium expectabat, in loco mari vicino, Videt autem ſuper oram maris ludum puerorũ imitantium Epiſcopũ, & quæ in Eccleſijs geri ſolent; cumque intentus ſpectaret, videt ab his geri ſecretiora quædam & myſtica. Illicò vocat Clericos, & hos pueros ad ſe perduci imperat. Percunctatur quis eis ludus, quid egiſſent, & quomodo. Tandem rem geſtam ordine pandunt, & baptizatos quoſdam Catecumenos fatentur, per Athanaſium Epiſcopi perſonam gerentem. Tum ille diligenter inquirit à baptiſatis, quid interrogati fuerint, quid reſponderint, ſimulque à baptizante quid egerit. Vbi videt iuxta Eccleſiæ ritum cuncta conſtare, cum Concilio Clericorum ſtatuiſſe traditur, illis baptiſmum non debere iterari, ſed adimpleri ea quæ à Sacerdotibus mos eſt. Athanaſium verò & illos pueros, vocatis parentibus, ſub Dei obteſtatione tradidit ſuæ Eccleſiæ nutriendos. Et cum Athanaſius paruo tempore ſufficienter fuiſſet inſtructus, traditus eſt à parentibus Sacerdoti Chriſti, tanquam alter Samuel in Templo nutriendus. Vnde & ab eo pergente ad Patres in ſenectute bona, ad portandum poſt ſe Ephod ſacerdotale deligitur. Ita Ruffinus & alij hiſtorici.

Hic ergo exiſtimo quodam ſpiritus inſtinctu ſpeciali, Epiſcopum Alexandrum agnouiſſe (diuina quadam prouidentia ad altiora in Athanaſio fundamentum iaciente) rem hanc rite geſtam fuiſſe, vnde noluit iterari baptiſmum. Nam alias ſaltem ſub conditione videbatur iterandus, nec aliter iudicaretur ſi quid ſimile nunc contingeret, niſi alia reuelatio adeſſet.

Inquirit D. Thomas: An Angeli poſſint Sacramenta miniſtrare? Reſpondet primò, miniſtrum oportere eſſe hominem, quia Sacramentorum miniſter eſt miniſter Chriſti, vt homo eſt, cui ſic conformantur in natura homines, non Angeli. Vnde & in ſcripturis, hominibus ſpeciatim Sacramentorum miniſterium committitur.

Qua-

Heb. 5. Quapropter & Apoſtolus dicit: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumitur, vt offerat dona & ſacrificia.* Cum autem miniſterium Sacramentorum etiam Pontificis & Sacerdotis munus concernat, hominibus à Chriſto commiſſum dici debet, non vero Angelis.

Reſpondet ſecundo. Si tamen conſtaret aliquod ſacramentale miniſterium per Angelos factum, ratum habendum eſſe: eo quod id fieret ex voluntate diuina, qui ſicut virtutem non alligauit ſacramentis, quin poſſit ſine illis effectum eundem conferre; ita nec miniſtris, quin etiam poſſit Angelis virtutem eandem communicare.

Sic frequenter legimus Angelos ſacram Euchariſtiam miniſtraſſe. S. Onuphrius confeſſor ſeruus Dei per annos 60. in eremo vaſtiſſima Ægypti manſit incognitus. *Exempla* Ex quibus, 30. annis vſus fuerat ſolis palmæ fructibus & herbarum radicibus pro cibo; alijs vero 30. pane cælico ſibi per Angelum miniſtrato: vbi multas Diaboli inſidias perpeſſus fuit quas tamen Dei gratia ſuperauit. Dicitque Paphnutius Abbas, qui deſertum illud circuiens illum reperit, ſingulis Dominicis diebus Angelum ſacram ei Euchariſtiam detuliſſe.

S. Bonauentura cum adhuc iunior ſcrupulis angeretur, & præ humilitate diu abſtinuiſſet à ſumptione ſacratiſſimi Sacramenti, exiſtimans ſe indignum, Angelus Domini particulam conſecratæ hoſtiæ eius ori immiſit, quam de manu celebrantis acceperat. Sic reſpexit Deus humilitatem ſerui ſui, & hoc ſingulari beneficio indicauit, amouere ipſum debere omnẽ ſcrupulum & frequẽtare hoc diuinum Sacramentum, vt familiarius cum ſuo Creatore conuerſaretur.

B. Staniſlaus Koſka Soc. IESV, nobiliſſimus adoleſ- *Franciſ. Saccinus in v. ſa.* cens Polonus, deuotionem feruentem concepit erga S. Barbaram, in cuius vita legerat, illi deuotos ſine ſacra Euchariſtia ex hac vita non migrare. Confeſſus

ergo

Digitized by Google

ergo est die sacro S. Barbaræ & communicauit, supplicans vt illius intercessione cùm ex hac vita illi egrediẽdum esset, sine viatico non discederet. Cum igitur desperata esset à medicis valetudine, vidit duos Angelos Sacramentum sibi deferre & ex manibus illorum illud suscepit S. Barbarâ assistente.

Admirabilius est quod de B. Amphilochio Iconij Episcopo refert Nycephorus l. 11. hist. c. 20. Hic cùm vitæ & doctrinæ gratia emineret, misit Deus ad eum Angelos, qui mystica & arcanâ benedictione, ad Episcopalem eum dignitatem consecrarent. Paulo verò post venêre Episcopi, vt eum eligerent & ordinarent. At vbi ex ipso agnouerunt ab Angelis Dei consecrationem accepisse, datâ de tam sacra & diuina gratia Deo gloriâ, vt Pontificem Dei & Euangelij præconem ac fidei defensorem cum timore reuerenter admisere, & solita salutatione atque osculo impertito, ea quæ Episcopalis functionis sunt administrare permiserunt.

Refert quoque de Einolpho puero Cæsarius. Angelum animâ iam egrediente, ipsum sacro oleo inunxisse, eo quod ei sacramentum extremæ vnctionis datum non fuisset. Vide Cæsarium l. 12. c. 57.

Sed hæc planè extraordinaria esse nouimus: non est tamen infrequens diuinæ prouidentiæ, vt mediantibus Angelis procuret suis electis Sacramentorum gratiam, sed tamen per ministerium eorum qui ad id sunt deputati. Sic rapuit Angelus Philippum, vt Eunuchum Caudacis Reginæ baptizaret. Similiter Angelus Cornelium Centurionem mittit ad Petrum, vt ab eo baptizetur. Sic & Angelus post martyrium B. Lamberti, Patroni nostri, baculum eius Pastoralem & stolam, Romam ad Sergium Pontificem defert, vt ad limina Apostolorum B. Hubertus peregrinus, successor eius inauguretur. Denique Honoratus Episcopus Vercellensis, Angelicâ voce ter admonitus fuit, vt ad B. Ambrosium

Actor. 8. & 10.

v. to. 1. lec. 4.

cum morte iam conflictantem accurreret, eique sacrum viaticum præberet; quo sumpto conformatis in crucis similitudinem manibus, orans animam Deo reddidit.

Sed iterum quæres, an beatæ animæ possint Sacramenta ministrare? Videri enim possit respondendum esse affirmatiuè, quandoquidem adhuc in illis Sacramentalis character permaneat. Negatiua tamen respõsio verior est: tum quia non sunt homines, tum quia Sacramentalis character non sufficit sine organo corporeo, quo vox aut alia vitalis actio ad Sacramentum necessaria, exerceatur. Si corpus resumerent, tunc probabiliter dicimus posse. Hæc tamen intelligenda sunt secundum ordinariam institutionem Sacramenti, nam loquendo de extraordinaria voluntate Dei, idem dicendum quod de Angelis, cum virtus diuina operari possit gratiam, per quoscunque voluerit ministros.

Hinc supra retulimus ex Ribadeneira & alijs an. 1120. venisse Ioannem Patriarcham Indorum, & narasse Calixto Pontifici, Cardinalibus alijsque Prælatis in Consistorio publicè, qualiter Sanctus Thomas Apostolus, omni anno communicet populum ibi manu sua, dignis Eucharistiæ Sacramentum porrigens, quam etiam retrahit ab indignis.

Refert etiam Baronius, templum in memoriam sancti Petri, Londini ædificatum à Seberto nepote regis Ethelberti per S. Augustinum conuersi, ab ipso beato Petro consecratum fuisse, nocte eius consecrationem præcedente, vt viro cuidam pio indicatum fuit. Vnde & Episcopus mane ingrediens, inuenit pauimentum alphabeti vtriusque inscriptione signatum, & parietem oleo sanctificationis bis senis in locis linitum, cum totidem cereis & crucibus.

Baron. tom. 8. an. 610.

PRO-

PROPOSITIO SECVNDA.

IN ministro requiritur intentio, non tamen necessariò bonitas aut fides.

Primò quantum ad intentionem, Definitum est in Tridentino qualis requiratur, dum disertis verbis pronunciat: *Si quis dixerit in ministris dum Sacramenta conficiunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Ratio est, quia Sacramentorum ministri, non sunt quasi nudi internuncij litteras deferentes; sed tanquam dispensatores vicem Christi & Ecclesiæ gerentes, ex potestate sibi commissa, & arbitrio suo concredita. Ideoque debent habere voluntatem & intentionem perficiendi & exequendi potestatem sibi commissam, hoc est sacramentum administrandi, siue faciendi quod Christus instituit, aut quod Ecclesia facit, vel sub simili aliqua & æquiualenti ratione. Hinc sacerdos qui non nisi iocò & simulatè omnia faceret, sine intentione prædicta, non consecraret, aut absolueret, aut baptizaret. Sicut nec Sacerdos qui in ebrietate iudicio rationis totaliter absorpto aliquem absolueret, aut verba consecrationis supra panem proferret, censeretur validè absoluere aut consecrare. Voluntas enim humana & rationalis in tali deficeret, quæ Sacramento necessaria est, eo quod potestas administrandi Sacramentum, data sit homini vt homo est, siue vt ea vtatur per humanam & rationabilem voluntatem, & non solum per vim aliquam imaginatiuam, qualiter perfectè ebrio posset contingere, aut dormienti. *ff. 7. can. 11.*

Aduerte verò intentionem distingui à Theologis in actualem & virtualem. Actualis in hoc consistit, quod actu eliciatur voluntas faciendi Sacramentum, eo tempore quo exterius fit. Virtualis est, quando initio actio-

actionis cum minister se incipit applicare ad faciendum Sacramentum, præcedit aliqua actualis voluntas, à qua inchoatur actio, & in progressu perficitur, licet actu non perseueret, sed tantùm virtute. Hæc intentio sufficit, secundum cõmunem sententiam. Nam si semper requireretur actualis, omnia plena forẽt scrupulis, & obligaremur quasi ad impossibile. Nã mẽs hominis adeo lubrica est, vt cogitationẽ diu in vna re tenere non possit.

Hinc sequitur, sufficere si minister proposuit actu baptizare, absoluere, consecrare, & ex vi huius propositi humano more se applicet ad agendum, licet postea in ipsa actione distrahatur, nec cogitet quid faciat. Sic satis est, vt Sacerdos dum se induit, habeat animum consecrandi panes siue formulas ad id allatas. & ad hoc ante se positas: licet tempore consecrationis, non recordetur nisi illius, quam habet præ manibus.

PROPOSITIO TERTIA.

Sicut in ministro, sic & in suscipiente, aliqua requiritur intentio & consensus, si sit adultus.

Requiritur scilicet in adultis voluntas aliqua, aut actualis, aut virtualis, aut saltem interpretatiua recipiendi sacramentum. Hæc est doctrina communis Theologorũ, estque definitum ab Innocentio PP. quod is qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem nec characterẽ suscipit Sacramenti. Hoc enim ad suauem Dei spectat prouidentiam, vt nullus adultus per Sacramenta consecretur, sine præuio consensu, sicut nullus illorum iustificatur absque præuio consensu.

Cap. maiores de bap.

Strictiùs tamen loquuntur Theologi de voluntate in ministrante, quam in suscipiente, Nam quantùm ad Sacramentum extremæ vnctionis, sufficere docent voluntatem qua vnusquisque fidelis pœnitens ac dispositus, vult frui omnibus remedijs à Christo institutis,

& cupit

& cupit ſibi applicari, ſi illis eguerit. Similiter in Baptiſmo & Pœnitentia, licet requiratur voluntas, quæ fuerit quandoque expreſſa, tamen ſi homo poſt illam incidat in ægritudinem, ſomnum, amentiam, poterit abſolui aut baptiſari. Quæ non ſufficerent in miniſtro, nam licet voluerit antea baptiſare aut abſoluere; ſi tamen poſt ſuperueniret ebrietas, ſomnus, amentia, ebriuſque, aut amens, aut dormiens baptiſaret, non iudicaretur validè baptiſaſſe, aut abſoluiſſe. Ratio diſcriminis eſſe poteſt, quia miniſter eſt principium morale efficiens Sacramentum, vnde intentio in eo requiritur, vt principium & forma exterioris actionis, quæ humanâ ac rationali voluntate fieri debet: at in ſuſcipiente, tantùm illa requiritur intentio, quæ ſit quædam diſpoſitio, vt ſit ſubiectum capax, ſiue non repugnans Sacramento, ad quod ſufficere cenſetur interpretatiua illa voluntas, quæ cenſetur eſſe in amente & dormiente, qui priorem voluntatem non reuocauit.

Seria tamen, & non ſimulata, aut deluſoria voluntas eſt neceſſaria: quia Deus non irridetur, aut eius ſacra, quinimò illuſores non ſinit innocuos, aut impunitos: Talis illuſoria voluntas fuiſſe videtur in Radbodo Rege, ſiue Principe Friſonum, de quo ex multis Hiſtoricis Baronius anno Domini 719. & Surius 20. Martij. Hic cùm ad percipiendum Baptiſma imbueretur, percunctabatur à S. Wlfrano Epiſcopo, vbi eſſet maior numerus Principum & Nobilium gentis Friſonum: an in illa cæleſti Regione, quam per Baptiſmum promittebat, an in tartarea quam dicebat Regione. Cui ille: Noli errare, Princeps inclyte, apud Deum certus eſt numerus electorum, Prædeceſſores tui ſine Baptiſmo decedentes, certam damnationis ſubiêre ſententiam. Hæc audiens ille incredulus, qui iam ad fontem proceſſerat, pedem retrahit, dicens ſe non poſſe carere conſortio Prædeceſſorum, & cum paruo pauperum numero, reſidere in illo cæleſti *Exemp.*

Regno: quin potius non fuisse facilè nouis dictis assensum præbere; sed se mansurum in ijs, quæ tanto tempore cum omni Frisonum gente seruârat. Sic infæliciter recessit, B. Episcopo ei interminante damnationem æternam, cui multi Frisonum credentes baptisabantur. At posteà tamen Dux Willebrordum Doctorem & Episcopum præfatæ gentis, accersiri iubet, vt eius consilio & doctrinâ, si cum Wlfrano concordaret, fieret Christianus. Verùm, quia in maleuolam animam non introit sapientia, & tentando sanctos Antistites, hæc loquebatur; non meruit obtinere quod strictè quærebat. Cùm eius Legatum suscepisset Willebrordus; Respondit. *Quia Prædicationem S. Fratris nostri VVlfrani Dux vester contempsit, quomodò meis obsecundabit dictis? Nam hâc nocte vidi illum in visu catenâ religatum igneâ, ita vt certum sit, illum iam damnationem subijsse æternam.* Cumq; iter carperet, quod ad Ducis damnati Palatium ducebat, nunciatur ei, ipsum sine Sacramento Baptismi iam mortuum esse.

Aliter planè, & fæliciùs contigit Martyri Genesio. Hic sub Diocletiano Mimus erat, & inimicæ artis Magister. Cùm ergo vellet Diocletianus de mysterijs Christianis ludum exhiberi, Genesius in medio theatri quasi æger decumbens, se baptisari deposcit, Christianumque se velle mori asserit. Euocatus ergo est Presbyter, & Exorcista, qui ei adstantes, interrogant quid velet. At ille interiùs inspiratus: *Gratiam*, inquit, *Christi consequi cupio, per quam renatus, liberer à ruina iniquitatis meæ.* Cùm ergo Sacramentorum mysteria complessent, & vestibus albis esset indutus, veluti per ludum à militibus raptus, & ad similitudinem sanctorum Martyrum de Christi nomine discutiendus, Imperatori fuisset exhibitus; stans in editiori loco, ita concionatus est. *Audi Imperator & omnis exercitus, Sapientes & populi huius vrbis: In tanta derisione Christianos habui, vt ex eorum sanctificatione ludum vobis vellem exhibere. At vbi me aqua nu-*

Martyrol. Vsuard. 25. Aug.

dum

lum tetigit, & interrogatus credere me respondi, vidi super me manum calitus venientem, & Angelos Dei radiantes iuxta me stetisse, qui omnia facinora à iuuentute commissa, recitarunt de libro, & dixerunt mihi. Aqua hæc delet omnia ista, quæ te feciſſe cognoscis, quæ mox in ipsa aqua lauerunt, & me ipsumq; librum niue candidiorem posteà ostenderunt. Nunc ergo Imperator, & vos populi credite Christum verum Deum, & per ipsum nos ad indulgentiam posse pertingere. Indignatus est vehementer Diocletianus, vndè Præfecto traditus fustibus crudeliſſimè cæsus est. Dein equuleo suspensus, & vngulis laceratus ac lampadibus inflammatus. At in fide persistens, dicebat: *Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum de corde non poteritis auferre.* Sic Martyrij palmam capitis obtruncatione promeruit.

LECTIO OCTAVA.

DE MALIS MINISTRIS.

1. *Docet malos ministros ritè conficere Sacramentum.*
2. *Nouum peccatum incurrere indignè ministrando.*

PROPOSITIO PRIMA.

MALITIA *Ministri non tollit virtutem Sacramenti.* Primò quidem ex Scripturis id declarari potest, quæ satis indicant ministros in Sacramentis agere in virtute Christi; & ideò si vtantur eâ materiâ & formâ, quam Christus instituit, non impedire suæ vitæ improbitate effectum ipsius gratiæ, quem Christus per ipsos tanquam instrumenta producit.

Sic

1.Cor.3. Sic Apoſtolus dicit: *Quid eſt Apollo? Quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicuique ſicut Dominus dedit: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus incrementum dedit: ſed neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* q. d. Ego per Euangelij prædicationem fidei ſemina jeci in cordibus veſtris. Apollo deinde ſuperueniens, hanc fidei plantam medio Baptiſmate rigauit. Deus autem fecit, vt hæc planta radicem firmam agens germinaret, creſceret, ac fructum ferret. Sicut ergo plantæ nihil obeſt, plantantis aut rigantis improbitas, & ſemini bono nihil nocet, quod ſordidis manibus ſeminetur, modò terra ſit diſpoſita, roſque cæli, ac ſolis deſuper radij accedant: Ita nihil nocet miniſtrantis culpa, illi qui Chriſto per eius miniſterium inſeritur: quia ſemen gratiæ, non ab illo, ſed à Chriſto per eius miniſterium in corde ſeritur, à quo vim habet germinandi, creſcendi, fructificandi. *Baptiſmus Chriſti*, inquit Auguſtinus, *& per adulteros, & in adulteris ſanctus eſt, quamuis illi ſint impudici & immundi: quia ipſa eius ſanctitas pollui non poteſt, & Sacramento ſuo diuina virtus aſsiſtit. An verò ſolis vel lucerna lux, cùm per cænoſa diffunditur, nihil inde ſordiũ contrahit, & Baptiſmus Chriſti poteſt cuiuſquã ſceleribus inquinari?* Aliâ iterum ſimilitudine idem declarat Auguſtinus. Scio, inquit, quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt, & per lapideos canales aqua tranſit ad areolas, & in canali lapideo nihil generatur, ſed hortus plurimum affert fructum. Spiritualis verò virtus Sacramenti, vt lux pura ab illuminandis recipitur, ſed cùm per immundos tranſit, non inquinatur.

L.3.con. Donatiſt c. 10.

Altera Scriptura idem confirmans, eſt illa Ioan. 1. *Super quem videris columbam, hic eſt qui baptizat.* Vbi iterum ſignificatur effectum Baptiſmi, non tam à miniſtro pendere, quàm ab ipſo Chriſto, per columbam deſcendentem à Patre aucto rato, & velut inaugurato. Per quam columbam, didicit Ioannes quandam in Chriſto proprietatem

ratem talem futuram, vt quamuis multi miniſtri baptiſaturi eſſent, ſiue iuſti, ſiue iniuſti, non tribueretur ſanctitas Baptiſmi, niſi illi ſuper quem deſcendit columba, de quo dictum eſt: *Hic eſt qui baptiſat, Paulus baptiſet, hic eſt qui baptiſat.* Ita explicat B. Auguſt. Tract. 6. in Ioan. Cui conforme eſt, quod dicit Sanctus Ambroſius, Prologo in libros de Spiritu Sancto. *Non mundauit Damaſus, non mundauit Petrus, non mundauit Ambroſius, non mundauit Gregorius, Noſtra enim ſunt ſeruitia, ſed tua, Domine, ſunt Sacramenta. Neque enim humanæ opis eſt diuina conferre, ſed tuum, Domine, munus eſt & Patris.*

Ex his collige, à meliori miniſtro per Sacramentum non conferri ampliorem gratiam, quam ab improbo, ſi æqualis ſit ſuſcipientis diſpoſitio: quia gratia ſacramentalis non à miniſtro pendet, ſed à Chriſto; qui ex certa & ſtatuta lege definitam gratiam confert per Sacramentum, quam ex ſola ſua voluntate aut prædeſtinatione, non auget (vt aliqui dixerunt) nec ex merito ſolo miniſtri, ſed ſolùm ob perfectiorem diſpoſitionem ſuſcipientis, ſciens cui diſpoſitioni, qualis gratia correſpondeat. Hinc paruulos omnes æqualem Sacramenti gratiam recipere exiſtimo, cùm nulla in ipſis ſit inæqualitas. Et hoc quidem intelligendum ſecundum legem Dei ordinariam: nam ſine dubio per ſpeciale miraculũ, Deus ex voluntate ſua paruulo etiam ab ortu maximam gratiam per Sacramentum Baptiſmi conferre poteſt, cùm etiam ſine Sacramento poſſit.

Hinc in vita S. Iuliani Epiſcopi legimus, cùm aquis Baptiſmi tingeretur, ſuauiſſimam à multis fuiſſe auditam Angelorum harmoniam decantantium: *Hodie natus eſt infans, qui parem ſibi non habet in gratia.* Teſtis eſt Ribaden. in vita eius 28. Ian.

Super vaticem quoque S. Modeſti Patriarchæ (vt refert Raderus in Viridario) cùm baptiſaretur, viſa eſt columna ignea deſcendere atque conſiſtere. Ac in Natiui-

tate B. Patris noſtri Caroli Borromęi viſus eſt fulgor cæleſtis, radio ſolis ſimilis, duabus horis ante ortum ſolis cubiculum in quo naſcebatur, contegens. Quæ omnia prodigia, vel gratiam ſignificant ampliſſimam iam ab ortu & Baptiſmo his pueris ſpeciali Dei fauore infundi; vel certè à Deo electos eſſe ad ampliſſimam gratiam ſuo tempore per media ordinata illis conferendam, vt cæteris prælucere queant: Dico per media ordinata, licet enim ex diuina prędeſtinatione oriatur, quod vnus maiorē gratiam recipiat quàm alius: id tamen ſecundùm ordinariam Dei legem, non fit niſi per media congrua, & ad eum effectum accōmoda, & ita ſuauis Dei prouidentia poſtulat, ac perfectæ prædeſtinationis ratio. Vndè ſicut non diçimus, ratione prædeſtinationis vnū ſine Baptiſmo ſaluari, aliū cum Baptiſmo: ita nec ordinariè verum eſt, ratione prædeſtinationis eundē Baptiſmum vni maiorē gratiā conferre, quàm alteri ęqualiter diſpoſito.

Quod verò etiam miniſtri maior vel minor bonitas, Sacramenti effectū non variet, diſertè aſſerunt SS. Patres. Audi Greg. Naz. Ne dicas, baptiſet me Epiſcopus, atq; is quidē Metropolitanus; non enim locorū eſt gratia, ſed Spiritus. Nec dicas, baptiſet me ſaltem Presbyter qui celebs ſit, qui pietatis aut continentiæ laude floreat: Tibi quiuis ad purgationē ſatis idoneus eſt. Tu qui curationis indiges, in iudices iudicium ne arripe, nec eorū à quibus purgaris, dignitates excute, nec inter genitores delectum habe. Eſt quidē alius alio pręſtantior, vel inferior, te autem quiuis eſt ſuperior. Sint duo annuli, alter ferreus, aureus alter, ambo eandem Imperatoris imaginem inſculptam habeant, ac ceræ imprimant. Quid hoc ſignum ab illo differet, agnoſce ſi potes, vtrùm è duobus ſignis aureo annulo, vtrùm ferreo expreſſum ſit. Sic tibi, omnes qui baptiſandi munere funguntur, idonei habeantur. Quamuis alius alium vitæ probitate antecellat, eadem tamen Baptiſmi vis eſt. Hæc ille.

Orat. 40. de Bapt.

In

In eandem sententiam audi D. Augustt. *Nouit Dominus, qui sunt eius, diuersarum gratiarum sunt, non omnes paria merita habent, sunt alij alijs sanctiores. Cur igitur si vnus à Sancto baptizetur, alius ab altero inferioris meriti, inferioris gradus, inferioris vitæ, vnum tamen & par & æquale est, quod acceperunt, nisi quia, Hic est qui baptizat?* Eodem modo loquendum de alijs Sacramenris. Vnde de Eucharistia loquens idem Augustinus sic ait: *Intra Catholicam Ecclesiam, in mysterio Corporis & Sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus Sancti. Et sicut qui baptizat Christus est: ita ipse est, qui per Spiritum Sanctum suam efficit carnem, & transfundit vinum in Sanguinem. Credendum enim est, quod in verbis Christi Sacramenta conficiuntur; cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur ad melius.* Ita citatur ex Augustt. 1. q. 1. c. Intra.

Non est tamen hic negandum, quod licet effectus Sacramenti non detur ob meritum ministri, sed Christi; posse tamen ministrum, de congruo mereri & impetrare aliquid vltra effectum Sacramenti, per orationem quam specialiter fundit pro suscipiente: ita vt quandoq; maiorem ei de congruo impetret dispositionem. Et propter hoc meritum de congruo, quod in gratia & sanctitate impetrantis fundatur, potest quis requirere Sacramenti ministerium, vel Missæ celebrationē, ab vno potius quàm ab altero ministro; non dubitando tamen de virtute eius à quolibet procedat ministro.

Tertia Scriptura doctrinam datam confirmans est illa Mat. 23. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, omnia quæ dixerint, vobis seruate, secundum opera eorum nolite facere.* Manet ergo in malis potestas iurisdictionis, consequenter manet & potestas ordinis, cùm eadem sit ratio; & sic valida sunt, quæ ab vtraq; potestate in illis procedunt. Hâc Scrip. vtitur D. Aug. vt eandem doctri-

Heb. 5. Quapropter & Apoſtolus dicit: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumitur, vt offerat dona & ſacrificia.* Cum autem miniſterium Sacramentorum etiam Pontificis & Sacerdotis munus concernat, hominibus à Chriſto commiſſum dici debet, non vero Angelis.

Reſpondet ſecundo. Si tamen conſtaret aliquod ſacramentale miniſterium per Angelos factum, ratum habendum eſſe: eo quod id fieret ex voluntate diuina, qui ſicut virtutem non alligauit ſacramentis, quin poſſit ſine illis effectum eundem conferre; ita nec miniſtris, quin etiam poſſit Angelis virtutem eandem communicare.

Sic frequenter legimus Angelos ſacram Euchariſtiam miniſtraſſe. S. Onuphrius confeſſor ſeruus Dei per annos 60. in eremo vaſtiſſima Ægypti manſit incognitus. *Exempla* Ex quibus, 30. annis vſus fuerat ſolis palmæ fructibus & herbarum radicibus pro cibo; alijs vero 30. pane cælico ſibi per Angelum miniſtrato: vbi multas Diaboli inſidias perpeſſus fuit quas tamen Dei gratia ſuperauit. Dicitque Paphnutius Abbas, qui deſertum illud circuiens illum reperit, ſingulis Dominicis diebus Angelum ſacram ei Euchariſtiam detuliſſe.

S. Bonauentura cum adhuc iunior ſcrupulis angeretur, & præ humilitate diu abſtinuiſſet à ſumptione ſacratiſſimi Sacramenti, exiſtimans ſe indignum, Angelus Domini particulam conſecratæ hoſtiæ eius ori immiſit; quam de manu celebrantis acceperat. Sic reſpexit Deus humilitatem ſerui ſui, & hoc ſingulari beneficio indicauit, amouere ipſum debere omnẽ ſcrupulum & frequẽtare hoc diuinum Sacramentum, vt familiarius cum ſuo Creatore conuerſaretur.

B. Staniſlaus Koſka Soc. IESV, nobiliſſimus adoleſ- *Franciſ. Saccinus in v.ta.* cens Polonus, deuotionem feruentem concepit erga S. Barbaram, in cuius vita legerat, illi deuotos ſine ſacra Euchariſtia ex hac vita non migrare. Confeſſus

ergo

itized by Google

ergo est die sacro S. Barbaræ & communicauit, supplicans vt illius intercessione cùm ex hac vita illi egrediendum esset, sine viatico non discederet. Cum igitur desperata esset à medicis valetudine, vidit duos Angelos Sacramentum sibi deferre & ex manibus illorum illud suscepit S. Barbarâ assistente.

Admirabilius est quod de B. Amphilochio Iconij Episcopo refert Nycephorus l. 11. hist. c. 20. Hic cùm vitæ & doctrinæ gratia emineret, misit Deus ad eum Angelos, qui mystica & arcanâ benedictione, ad Episcopalem eum dignitatem consecrarent. Paulo verò post venêre Episcopi, vt eum eligerent & ordinarent. At vbi ex ipso agnouerunt ab Angelis Dei consecrationem accepisse, datâ de tam sacra & diuina gratia Deo gloriâ, vt Pontificem Dei & Euangelij præconem ac fidei defensorem cum timore reuerenter admisere, & solita salutatione atque osculo impertito, ea quæ Episcopalis functionis sunt administrare permiserunt.

Refert quoque de Einolpho puero Cæsarius. Angelum animâ iam egrediente, ipsum sacro oleo inunxisse, eo quod ei sacramentum extremæ vnctionis datum non fuisset. Vide Cæsarium l. 12. c. 57.

Sed hæc planè extraordinaria esse nouimus: non est tamen infrequens diuinæ prouidentiæ, vt mediantibus Angelis procuret suis electis Sacramentorum gratiam, sed tamen per ministerium eorum qui ad id sunt deputati. Sic rapuit Angelus Philippum, vt Eunuchum Caudacis Reginæ baptizaret. Similiter Angelus Cornelium Centurionem mittit ad Petrum, vt ab eo baptizetur. Sic & Angelus post martyrium B. Lamberti, Patroni nostri, baculum eius Pastoralem & stolam, Romam ad Sergium Pontificem defert, vt ad limina Apostolorum B. Hubertus peregrinus, successor eius inauguretur. Denique Honoratus Episcopus Vercellensis, Angelicâ voce ter admonitus fuit, vt ad B. Ambrosium

Actor. 8. & 10.

v. to. 1. *lec.* 4.

cum morte iam conflictantem accurreret, eique sacrum viaticum præberet; quo sumpto conformatis in crucis similitudinem manibus, orans animam Deo reddidit.

Sed iterum quæres, an beatæ animæ possint Sacramenta ministrare? Videri enim possit respondendum esse affirmatiuè, quandoquidem adhuc in illis Sacramentalis character permaneat. Negatiua tamen respõsio verior est: tum quia non sunt homines, tum quia Sacramentalis character non sufficit sine organo corporeo, quo vox aut alia vitalis actio ad Sacramentum necessaria, exerceatur. Si corpus resumerent, tunc probabiliter dicimus posse. Hæc tamen intelligenda sunt secundum ordinariam institutionem Sacramenti, nam loquendo de extraordinaria voluntate Dei, idem dicendum quod de Angelis, cum virtus diuina operari possit gratiam, per quoscunque voluerit ministros.

Hinc supra retulimus ex Ribadeneira & alijs an. 1120. venisse Ioannem Patriarcham Indorum, & narasse Calixto Pontifici, Cardinalibus alijsque Prælatis in Consistorio publicè, qualiter Sanctus Thomas Apostolus, omni anno communicet populum ibi manu sua, dignis Eucharistiæ Sacramentum porrigens, quam etiam retrahit ab indignis.

Refert etiam Baronius, templum in memoriam sancti Petri, Londini ædificatum à Seberto nepote regis Ethelberti per S. Augustinum conuersi, ab ipso beato Petro consecratum fuisse, nocte eius consecrationem præcedente, vt viro cuidam pio indicatum fuit. Vnde & Episcopus mane ingrediens, inuenit pauimentum alphabeti vtriusque inscriptione signatum, & parietem oleo sanctificationis bis senis in locis linitum, cum totidem cereis & crucibus.

Baron. tom. 8. an. 610.

PRO-

Digitized by Google

PROPOSITIO SECVNDA.

IN miniſtro requiritur intentio, non tamen neceſſariò bonitas aut fides.

Primò quantum ad intentionem, Definitum eſt in Tridentino qualis requiratur, dum diſertis verbis pronunciat: *Si quis dixerit in miniſtris dum Sacramenta conficiunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, anathema ſit.* Ratio eſt, quia Sacramentorum miniſtri, non ſunt quaſi nudi internuncij litteras deferentes; ſed tanquam diſpenſatores vicem Chriſti & Eccleſiæ gerentes, ex poteſtate ſibi commiſſa, & arbitrio ſuo concredita. Ideoque debent habere voluntatem & intentionem perficiendi & exequendi poteſtatem ſibi commiſſam, hoc eſt ſacramentum adminiſtrandi, ſiue faciendi quod Chriſtus inſtituit, aut quod Eccleſia facit, vel ſub ſimili aliqua & æquiualenti ratione. Hinc ſacerdos qui non niſi iocò & ſimulatè omnia faceret, ſine intentione prædicta, non conſecraret, aut abſolueret, aut baptizaret. Sicut nec Sacerdos qui in ebrietate iudicio rationis totaliter abſorpto aliquem abſolueret, aut verba conſecrationis ſupra panem proferret, cenſeretur validè abſoluere aut conſecrare. Voluntas enim humana & rationalis in tali deficeret, quæ Sacramento neceſſaria eſt, eo quod poteſtas adminiſtrandi Sacramentum, data ſit homini vt homo eſt, ſiue vt ea vtatur per humanam & rationabilem voluntatem, & non ſolum per vim aliquam imaginatiuam, qualiter perfectè ebrio poſſet contingere, aut dormienti. *ſſ. 7. can. 11.*

Aduerte verò intentionem diſtingui à Theologis in actualem & virtualem. Actualis in hoc conſiſtit, quod actu eliciatur voluntas faciendi Sacramentum, eo tempore quo exterius fit. Virtualis eſt, quando initio actio-

actionis cum minister se incipit applicare ad faciendum Sacramentum, præcedit aliqua actualis voluntas, à qua inchoatur actio, & in progressu perficitur, licet actu non perseueret, sed tantùm virtute. Hæc intentio sufficit, secundum cõmunem sententiam. Nam si semper requireretur actualis, omnia plena forẽt scrupulis, & obligaremur quasi ad impossibile. Nã mẽs hominis adeo lubrica est, vt cogitationẽ diu in vna re tenere non possit.

Hinc sequitur, sufficere si minister proposuit actu baptizare, absoluere, consecrare, & ex vi huius propositi humano more se applicet ad agendum, licet postea in ipsa actione distrahatur, nec cogitet quid faciat. Sic satis est, vt Sacerdos dum se induit, habeat animum consecrandi panes siue formulas ad id allatas. & ad hoc ante se positas: licet tempore consecrationis, non recordetur nisi illius, quam habet præ manibus.

PROPOSITIO TERTIA.

Sicut in ministro, sic & in suscipiente, aliqua requiritur intentio & consensus, si sit adultus.

Requiritur scilicet in adultis voluntas aliqua, aut actualis, aut virtualis, aut saltem interpretatiua recipiendi sacramentum. Hæc est doctrina communis Theologorũ, estque definitum ab Innocentio PP. quod is qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem nec characterẽ suscipit Sacramenti. Hoc enim ad suauem Dei spectat prouidentiam, vt nullus adultus per Sacramenta consecretur, sine præuio consensu, sicut nullus illorum iustificatur absque præuio consensu.

Cap. maiores de bap.

Strictiùs tamen loquuntur Theologi de voluntate in ministrante, quam in suscipiente, Nam quantùm ad Sacramentum extremæ vnctionis, sufficere docent voluntatem qua vnusquisque fidelis pœnitens ac dispositus, vult frui omnibus remedijs à Christo institutis, & cupit

Digitized by Google

& cupit ſibi applicari, ſi illis eguerit: Similiter in Baptiſmo & Pœnitentia, licet requiratur voluntas, quæ fuerit quandoque expreſſa, tamen ſi homo poſt illam incidat in ægritudinem, ſomnum, amentiam, poterit abſolui aut baptiſari. Quæ non ſufficerent in miniſtro, nam licet voluerit antea baptiſare aut abſoluere; ſi tamen poſt ſuperueniret ebrietas, ſomnus, amentia, ebriuſque, aut amens, aut dormiens baptiſaret, non iudicaretur validè baptiſaſſe, aut abſoluiſſe. Ratio diſcriminis eſſe poteſt, quia miniſter eſt principium morale efficiens Sacramentum, vnde intentio in eo requiritur, vt principium & forma exterioris actionis, quæ humanâ ac rationali voluntate fieri debet: at in ſuſcipiente, tantùm illa requiritur intentio, quæ ſit quædam diſpoſitio, vt ſit ſubiectum capax, ſiue non repugnans Sacramento, ad quod ſufficere cenſetur interpretatiua illa voluntas, quæ cenſetur eſſe in amente & dormiente, qui priorem voluntatem non reuocauit.

Seria tamen, & non ſimulata, aut deluſoria voluntas eſt neceſſaria: quia Deus non irridetur, aut eius ſacra, quinimò illuſores non ſinit innocuos, aut impunitos: Talis illuſoria voluntas fuiſſe videtur in Radbodo Rege, ſiue Principe Friſonum, de quo ex multis Hiſtoricis Baronius anno Domini 719. & Surius 20. Martij. Hic cùm ad percipiendum Baptiſma imbueretur, percunctabatur à S. Wlfrano Epiſcopo, vbi eſſet maior numerus Principum & Nobilium gentis Friſonum: an in illa cæleſti Regione, quam per Baptiſmum promittebat, an in tartarea quam dicebat Regione. Cui ille: Noli errare, Princeps inclyte, apud Deum certus eſt numerus electorum, Prædeceſſores tui ſine Baptiſmo decedentes, certam damnationis ſubiêre ſententiam. Hæc audiens ille incredulus, qui iam ad fontem proceſſerat, pedem retrahit, dicens ſe non poſſe carere conſortio Prædeceſſorum, & cum paruo pauperum numero, reſidere in illo cæleſti *Exemp.*

Regno: quin potius non fuisse facilè nouis dictis assensum præbere; sed se mansurum in ijs, quæ tanto tempore cum omni Frisonum gente seruârat. Sic infæliciter recessit, B. Episcopo ei interminante damnationem æternam, cui multi Frisonum credentes baptisabantur. At postea tamen Dux Willebrordum Doctorem & Episcopum præfatæ gentis, accersiri iubet, vt eius consilio & doctrinâ, si cum Wlfrano concordaret, fieret Christianus. Verùm, quia in maleuolam animam non introit sapientia, & tentando sanctos Antistites, hæc loquebatur; non meruit obtinere quod strictè quærebat. Cùm eius Legatum suscepisset Willebrordus; Respondit. *Quia Prædicationem S. Fratris nostri VVlfrani Dux vester contempsit, quomodò meis obsecundabit dictis? Nam hâc nocte vidi illum in visu catenâ religatum igneâ, ita vt certum sit, illum iam damnationem subijsse æternam.* Cumq; iter carperet, quod ad Ducis damnati Palatium ducebat, nunciatur ei, ipsum sine Sacramento Baptismi iam mortuum esse.

Aliter planè, & fæliciùs contigit Martyri Genesio. Hic sub Diocletiano Mimus erat, & inimicæ artis Magister. Cùm ergo vellet Diocletianus de mysterijs Christianis ludum exhiberi, Genesius in medio theatri quasi æger decumbens, se baptisari deposcit, Christianumque se velle mori asserit. Euocatus ergo est Presbyter, & Exorcista, qui ei adstantes, interrogant quid velit. At ille interiùs inspiratus: *Gratiam*, inquit, *Christi consequi cupio, per quam renatus, liberer à ruina iniquitatis meæ.* Cùm ergo Sacramentorum mysteria complessent, & vestibus albis esset indutus, veluti per ludum à militibus raptus, & ad similitudinem sanctorum Martyrum de Christi nomine discutiendus, Imperatori fuisset exhibitus; stans in editiori loco, ita concionatus est. *Audi Imperator & omnis exercitus, Sapientes & populi huius vrbis: In tanta derisione Christianos habui, vt ex eorum sanctificatione ludum vobis vellem exhibere. At vbi me aqua nu-*

Martyrol. Vsuard. 25. Aug.

dum

dum tetigit, & interrogatus credere me respondi, vidi super me manum cælitus venientem, & Angelos Dei radiantes iuxta me stetisse, qui omnia facinora à iuuentute commissa, recitarunt de libro, & dixerunt mihi. Aqua hæc delet omnia ista, quæ te fecisse cognoscis, quæ mox in ipsa aqua lauerunt, & me ipsumq; librum niue candidiorem posteà ostenderunt. Nunc ergo Imperator, & vos populi credite Christum verum Deum, & per ipsum nos ad indulgentiam posse pertingere. Indignatus est vehementer Diocletianus, vndè Præfecto traditus fustibus crudelissimè cæsus est. Dein equuleo suspensus, & vngulis laceratus ac lampadibus inflammatus. At in fide persistens, dicebat: *Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum de corde non poteritis auferre.* Sic Martyrij palmam capitis obtruncatione promeruit.

LECTIO OCTAVA.

DE MALIS MINISTRIS.

1. *Docet malos ministros ritè conficere Sacramentum.*
2. *Nouum peccatum incurrere indignè ministrando.*

PROPOSITIO PRIMA.

MALITIA *Ministri non tollit virtutem Sacramenti.* Primò quidem ex Scripturis id declarari potest, quæ satis indicant ministros in Sacramentis agere in virtute Christi; & ideò si vtantur eâ materiâ & formâ, quam Christus instituit, non impedire suæ vitæ improbitate effectum ipsius gratiæ, quem Christus per ipsos tanquam instrumenta producit.

Sic

1.Cor.3. Sic Apoſtolus dicit: *Quid eſt Apollo? Quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicuique ſicut Dominus dedit: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus incrementum dedit: ſed neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* q. d. Ego per Euangelij prædicationem fidei ſemina jeci in cordibus veſtris. Apollo deinde ſuperueniens, hanc fidei plantam medio Baptiſmate rigauit. Deus autem fecit, vt hæc planta radicem firmam agens germinaret, creſceret, ac fructum ferret. Sicut ergo plantæ nihil obeſt, plantantis aut rigantis improbitas, & ſemini bono nihil nocet, quod ſordidis manibus ſeminetur, modò terra ſit diſpoſita, roſque cæli, ac ſolis deſuper radij accedant: Ita nihil nocet miniſtrantis culpa, illi qui Chriſto per eius miniſterium inſeritur: quia ſemen gratiæ, non ab illo, ſed à Chriſto per eius miniſterium in corde ſeritur, à quo vim habet germinandi, creſcendi, fructificandi. *Baptiſmus Chriſti*, inquit Auguſtinus, *& per adulteros, & in adulteris ſanctus eſt, quamuis illi ſint impudici & immundi: quia ipſa eius ſanctitas pollui non poteſt, & Sacramenta ſuo diuina virtus aſsiſtit. An verò ſolis vel lucerna lux, cùm per cænoſa diffunditur, nihil inde ſordiũ contrahit, & Baptiſmus Chriſti poteſt cuiuſquã ſceleribus inquinari?* Aliâ iterum ſimilitudine idem declarat Auguſtinus. Scio, inquit, quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt, & per lapideos canales aqua tranſit ad areolas, & in canali lapideo nihil generatur, ſed hortus plurimum affert fructum. Spiritualis verò virtus Sacramenti, vt lux pura ab illuminandis recipitur, ſed cùm per immundos tranſit, non inquinatur.

L.3.con. Donatiſt c. 10.

Altera Scriptura idem confirmans, eſt illa Ioan. 1. *Super quem videris columbam, hic eſt qui baptizat.* Vbi iterum ſignificatur effectum Baptiſmi, non tam à miniſtro pendere, quàm ab ipſo Chriſto, per columbam deſcendentem à Patre aucto rato, & velut inaugurato. Per quam columbam, didici, Ioannes quandam in Chriſto proprietatem

tatem talem futuram, vt quamuis multi miniſtri baptiſaturi eſſent, ſiue iuſti, ſiue iniuſti, non tribueretur ſanctitas Baptiſmi, niſi illi ſuper quem deſcendit columba, de quo dictum eſt: *Hic eſt qui baptiſat, Paulus baptiſet, hic eſt qui baptiſat.* Ita explicat B. Auguſt. Tract. 6. in Ioan. Cui conforme eſt, quod dicit Sanctus Ambroſius, Prologo in libros de Spiritu Sancto. *Non mundauit Damaſus, non mundauit Petrus, non mundauit Ambroſius, non mundauit Gregorius, Noſtra enim ſunt ſeruitia, ſed tua, Domine, ſunt Sacramenta. Neque enim humanæ opis eſt diuina conferre, ſed tuum, Domine, munus eſt & Patris.*

Ex his collige, à meliori miniſtro per Sacramentum non conferri ampliorem gratiam, quam ab improbo, ſi æqualis ſit ſuſcipientis diſpoſitio: quia gratia ſacramentalis non à miniſtro pendet, ſed à Chriſto; qui ex certa & ſtatuta lege definitam gratiam confert per Sacramentum, quam ex ſola ſua voluntate aut prædeſtinatione, non auget (vt aliqui dixerunt) nec ex merito ſolo miniſtri, ſed ſolùm ob perfectiorem diſpoſitionem ſuſcipientis, ſciens cui diſpoſitioni, qualis gratia correſpondeat. Hinc paruulos omnes æqualem Sacramenti gratiam recipere exiſtimo, cùm nulla in ipſis ſit inæqualitas. Et hoc quidem intelligendum ſecundum legem Dei ordinariam: nam ſine dubio per ſpeciale miraculũ, Deus ex voluntate ſua paruulo etiam ab ortu maximam gratiam per Sacramentum Baptiſmi conferre poteſt, cùm etiam ſine Sacramento poſſit.

Hinc in vita S. Iuliani Epiſcopi legimus, cùm aquis Baptiſmi tingeretur, ſuauiſſimam à multis fuiſſe auditam Angelorum harmoniam decantantium: *Hodie natus eſt infans, qui parem ſibi non habet in gratia.* Teſtis eſt Ribaden. in vita eius 28. Ian.

Super Vrbicem quoque S. Modeſti Patriarchæ (vt refert Raderus in Viridario) cùm baptiſaretur, viſa eſt columna ignea deſcendere atque conſiſtere. Ac in Natiui-

In eandem ſententiam audi D. Auguſt. *Nouit Dominus, qui ſunt eius, diuerſarum gratiarum ſunt, non omnes paria merita habent, ſunt alij alijs ſanctiores. Cur igitur ſi vnus à Sancto baptiſetur, alius ab altero inferioris meriti, inferioris gradus, inferioris vitæ, vnum tamen & par & æquale eſt, quod acceperunt, niſi quia, Hic eſt qui baptiſat?* Eodem modo loquendum de alijs Sacramentis. Vnde de Euchariſtia loquens idem Auguſtinus ſic ait: *Intra Catholicam Eccleſiam, in myſterio Corporis & Sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus Sancti. Et ſicut qui baptiſat Chriſtus eſt: ita ipſe eſt, qui per Spiritum Sanctum ſuam efficit carnem, & transfundit vinum in Sanguinem. Credendum enim eſt, quod in verbis Chriſti Sacramenta conficiuntur; cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur ad melius.* Ita citatur ex Auguſt. 1. q. 1. c. Intra.

Non eſt tamen hic negandum, quod licet effectus Sacramenti non detur ob meritum miniſtri, ſed Chriſti; poſſe tamen miniſtrum, de congruo mereri & impetrare aliquid vltra effectum Sacramenti, per orationem quam ſpecialiter fundit pro ſuſcipiente: ita vt quandoq; maiorem ei de congruo impetret diſpoſitionem. Et propter hoc meritum de congruo, quod in gratia & ſanctitate impetrantis fundatur, poteſt quis requirere Sacramenti miniſterium, vel Miſſæ celebrationē, ab vno potius quàm ab altero miniſtro; non dubitando tamen de virtute eius à quolibet procedat miniſtro.

Tertia Scriptura doctrinam datam confirmans eſt illa Mat. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia quæ dixerint, vobis ſeruate, ſecundum opera eorum nolite facere.* Manet ergo in malis poteſtas iuriſdictionis, conſequenter manet & poteſtas ordinis, cùm eadem ſit ratio; & ſic valida ſunt, quæ ab vtraq; poteſtate in illis procedunt. Hâc Scrip. vtitur D. Aug. vt eandem doctri-

doctrinam confirmet Tract. 5. in Ioan. Vbi sic dicit. Quid tibi facit minister malus, vbi bonus est Dominus? Sint ministri iusti, si volunt: si autem noluerint iusti esse, qui cathedram Moysi sedent, securum me fecit Magister meus. Quomodò securum me fecit? Scribæ, inquit, & Pharisæi super cathedram Moysi sedent, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, nolite facere. Si fuerit minister iustus, computo illum cum Paulo, computo cum Petro. Si fuerit superbus, computo illum cum Zabulo, sed non contaminatur donum, quod per illum fluit purum. Baptisma quod dabatur à Paulo & à Petro Christi est, & quod datum est à Iuda Christi est: dedit Iudas, & non est baptisatum post Iudam, dedit Ioannes & baptisatum est post Ioannem. Non Iudam Ioanni, sed Baptismũ Christi etiam per manus Iudæ datum, Baptismo Ioannis etiam per manus Ioannis dato, rectè præponimus. Hæc ille.

Itaque in sententia Scripturæ allegata, duo facit Christus, quia & ipsos reprehẽdit Sacerdotes, quod aliter docendo, aliter viuendo, seipsos muto quodã eloquio condemnent: & simul tamen monet populos, ne eorum authoritatem & ministerium vilipendant, aut respuant. Ad prius respiciens Diuus Chrysost. explicans illum locum sic alloquitur Sacerdotes: *Multi Sacerdotes & pauci Sacerdotes, multi nomine, pauci opere, quia cathedra non facit Sacerdotem, sed Sacerdos cathedram, non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa, qui malè, iniuriam facit cathedræ. In iudicio enim sedes: si bene vixeris & docueris, omnium Iudex eris: si autem bene docueris & malè vixeris, tui solius. Nam bene viuendo & bene docendo populum instruis, quomodò debeat viuere. Bene autem docendo & malè viuendo, instruis Deum, quomodò debeat te condemnare.* Hæc ille.

Ad posterius respiciens D. Gregorius, sic queritur. *Multi sæcularium, cùm plus Sacerdotis vitam, quàm suam discutiunt, in contemptum diuinorum Sacramentorum incurrunt. Ma-*

gnâ

gnâ trabe habentes vulneratos oculos eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum oculis conspiciunt, quam dum incautè festinant auellere in erroris foueam dilabuntur: minus considerantes, quod eos sacerdotum vita non lederet, si humiliter bonis sacerdotum monitis aures accommodarent. Sed dum *hypocrytarum more, plus illorum famam, quam propriam vitam vel vitæ negligentiam diiudicant, spernunt sancta monita & spiritualia dona. Vndè fit vt non solùm ab eis dicta respuant, sed quod est deterius, diuina etiam mysteria contemnant.* Hæc Gregorius & habentur 1. q. 1. cap. Multi.

Patet igitur tum ex Scripturis, tum ex Sanctis Patribus, quomodo Sacramenti valor & gratia, non dependeat à bonitate vel malitia ministri. Immò & hic admiranda est & benedicenda diuina bonitas; qui cum omnes ministros malos ab Ecclesia potuisset repellere, imò igne absumere, tam impurè tractantes tam pura mysteria, & decernere vt nihil efficerent cum conscientia impura accedentes; id tamen noluit ob nostram vtilitatem, sed voluit esse firmissimum id quod agerent, & ideo non minus eum adoramus inter manus impijssimi Sacesdotis, quam inter manus SS. Petri aut Pauli. Cur ita ô Domine decreuisti, nisi propter nos, ne facilè perturbaretur Ecclesiæ tuæ regimen, ob incertitudinem quam haberemus frequentissimè de vita & iustitia ministrorum, & consequenter de Sacramenti valore & effectu. Nullum nobis voluisti offensionis lapidem relinquere aut petram scandali, in quam impingeremus. Hæc verò petra esset scandali, lapisque offensionis in quem impingere quotidiè posset fides nostra, dubitando continuò de veritate Sacramenti, si mali ministri non ritè consecrarent aut baptizarent, cum eorum nobis ignota sit probitas vel malitia. Voluisti ergo nos credere quod Sacramentum nostræ contineat pretium redemptionis, licet in impuris manibus sacerdotis: quia non ab illo est, cuius cor & animus velut cloaca est impu-

Digitized by Google

impuritatis, ſed à tuis manibus puriſſimis in cruce fixis, adhuc quotidiè per Sacramenta fluit, ab illo puritatis perfoſſo latere vim ſanctificandi habent, etiam per malos miniſtrata, te in bonum noſtrum ita volente, ita decernente. Tibi ergò ideò à nobis debetur laus & gratiarum actio.

Hac de re ſuppeditauimus exempla ſuper 4. Decalogi præcepto, vbi declarauimus quod honor debeatur etiam malis Sacerdotibus,& quod efficax ſit eorum miniſterium ac benedictio. v. ibi.

PROPOSITIO SECVNDA.

Miniſtrans Sacramentum in ſtatu peccati mortalis, nouo ſe peccato mortali obſtringit.

Ratio eſt, quia miniſter obligatur eſſe in ſtatu gratiæ dum ex officio miniſtrat; quæ quidem obligatio oritur tum ex ſanctitate Sacramenti, tum ex conſecratione miniſtri. Accepit enim miniſter in conſecratione ſua gratiam ſanctificantem, vt ſe conformet principali agenti Chriſto, qui illo tanquam diuino inſtrumento vtitur ad primarias functiones ſui ſacerdotij, & ad gratiam alijs infundendam per ipſa ſigna efficacia ſanctitatis. Si ita- *Iſa. 52.* que in veteri lege clamabatur, *Mundamini qui fertis vaſa Domini:* quantò magis id legis nouæ Sacerdotibus inclamatur, quibus ipſa Sacramenta quaſi vaſa Chriſti ſanctiſſimum ſanguinem continentia committuntur, vt per illa plebem veræ ſanctitatis participem efficiant? Mundentur ergo cum hæc tractant alioqui contra ipſos ille ſanguis teſtimonium dabit. Meminerint quoque illius quod Exod. 19. dicitur: *Sacerdotes accedentes ad Dominum ſanctificentur, ne percutiat eos.* Meminerint Nadab & Abiu filiorum Aaron, qui offerentes coram Domino ſacrificium in igne alieno, igne cœleſti à Deo conſumpti ſunt, dixitque Moyſes: Hoc eſt quod locutus

Digitized by Google

cutus est Dominus: *Sanctificabor in illis, qui appropinquant mihi.* Illi verò censentur in igne alieno ad Dominum accedere, qui charitatis & gratię igne extincto, peccato mortali obnoxij, ignis tartarei scintillam, concupiscentiæ aut odij flammam, in corde alunt, & sic ad ministerium sacrum accedunt, illi ergo timeant Dominum percutientem, dum nouo sacrilegio illum irritant. Quamuis enim Sacramentorum ministerio alios sanctificent, seipsos tamen commaculant, & diuino se iudicio reos obstringunt. alijs fructum, sibi perniciem afferunt. *Num.* 26.

Eleganter Nicolaus Pontifex eos comparat faci accensæ, quæ alijs lucem affert, sibi verò detrimentum. Et Diuus Gregorius aliâ vtens similitudine, dicit: *Ingrediuntur electi Sacerdotum manibus expiati, cælestem Patriam; & Sacerdotes Christi per vitam reprobam, ad inferni supplicia descendunt. Cui rei similes dixerim Sacerdotes malos, nisi aquæ baptismatis, quæ peccata Baptisatorum diluens, illos ad regna cælestia mittit, & ipsa in cloacas descendit?* An non ergo dolenda sors eorum, quod cùm quotidie inter mysteria sanctitatis & salutis versentur, nihil tamen illis profectus indè redundet, sed maiorem sibi damnationem acquirant? Quam verè adimpletur in ipsis illud Prophetæ in sensu mystico: *Tu seminabis, & non metes: Tu calcabis oliuam, & non vngeris oleo; & mustum, & non bibes vinum.* Seminant vtique semen vitæ æternæ, semen gratiæ, per Sacramenta in Sordibus Fidelium: sed quem fructum inde sibi referunt, nisi nouum peccatum? Administrant alijs fluorem olei, vnctionem Spiritus & gratiæ interioris, de Christo tanquam oliua fructifera in medio Ecclesiæ plantata fluentis, ipsi verò non vnguntur, nihil vtilitatis ex hoc oleo in medelã fluente participant, nisi nouũ animæ vulnus, per sacrilegã tractationem. Ipsi mustum eliciunt Spiritus S. de viscеribus Domini nostri IESV Christi, à quibus *Gregor. hom. 17. in Euãg.* *Mich. 6.*

vim

vim habent Sacramenta. Ipſe eſt vua myſtica, botrus Cypri in torculari crucis expreſſus, vt Sacramentorum vaſa ſpirituali vino impleat. At cum ipſi quotidiè hæc ſacratiſſima vaſa cœleſtis liquoris tractent & diſpenſent, tamen illo liquore ſacro non reficiuntur, illum non bibunt, ſed potius venenum ſugunt. Et ideò meritò eorum miſerandam ſortem deplorare poſſumus cum Propheta.

Itaque functiones ſacræ, quatenus à Chriſto ſunt per eos operante, multam efficaciam gratiæ & benedictionis habent erga ſuſcipientes. Sed quatenus ab ipſis prodeunt per conſcientiam impuram maculatæ, ſic ipſiſmet maledictionem ſpiritualem afferre eſt neceſſe, quia ſunt operationes ſacrilegæ. Ita de impio Sacerdote conſecrante aut abſoluente, dicere poſſes quod olim Iſaac: *Vox quidem vox Iacob eſt, ſed manus, manus ſunt Eſau. Vox eius, vox Chriſti eſt*, benedicentis, conſecrantis, abſoluentis; quaſi vox gratiſſima Iacob, cum veſte ſacerdotali odoris ſuauiſſimi, à Patre efficacem benedictionem impetrantis. Sed manus, manus ſunt Eſau, hoc eſt opera, quæ per manus deſignantur, opera ſunt hominis impij, maledictionem potius quàm benedictionem attrahentis.

Gen. 27.

Ad horum omnium confirmationem facit quod in vita S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi legimus. In villa quadam Galliæ Sacerdos erat vitæ diſſolutæ; quodam autem die celebrans, cum ſacramentum dominicũ eleuatum ſuper calicem diuidere deberet, dubitare cœpit an hoc eſſet verum corpus Chriſti, maximè hæſitans ob reprobam vitam ſuam. An ſcilicet talis peccator qualem ſe agnouerat conſecrare poſſet. Hunc autem diuina bonitas ſacrilegij, quod celebrando committebat admonere volens, ſimulque ad pœnitentiam vocare, & fidem huiuſcè myſterij vacillantem in eius corde firmare; protinus fecit vt ſanguis ex hoſtia frangenda

Exemplum.

emana-

emanaret. Quam ipſe dimittens in calicem, ſubitò Sacramentum Sanguinis mutatum fuit in cruorem, quaſi de aliquo corpore profluxiſſet recentiſſimè. Vndè & ipſe vitam in melius mutauit, magnalia hæc Dei publicans, & totâ vitâ pœnitentiam agens. Cùm autem Sanctus Hugo iter illac faceret, allocutus eſt dictum Sacerdotem, qui iam ſanctitate vitę & auſteritate pœnitentiæ notus & famâ celebris erat. Cũ ergo S. Epiſcopo narraſſet prodigium, hortabatur vt cruorem veritatis teſtem inſpicere dignaretur: Sed non acquieuit, quinimò famulis idem ſuggerentibus, fertur reſpondiſſe: *Habeant increduli ſigna infidelitatis ſuæ, nobis qui credimus ſub ſpeciebus ſacramentalibus, verè Corpus & Sanguinem Chriſti contineri, ſigna quid proderunt?* Quoſdam etiam ire volẽtes ad videndum, duriùs obiurgabat, quod non deuotione, ſed curioſitate id facerent, ſiquidem ſcriptum nouerat: *Beati qui non viderunt & crediderunt.*

Surius 17. Nou: Speculũ V. Enchariſtia.

Refert quoque Thomas à Kempis, in partibus Friſiæ quendam fuiſſe Sacerdotem, & exiguæ ſcientię & minùs laudabilis vitæ. Hic cùm accederet diuina celebraturus, quædã matrona, quę eius nouerat imperitiam & vitam, cæpit intra ſe cogitare ac murmurando dicere: *Quid tu imperite, vis facere? Et tu homo indigne, quomodò poteris tantum Sacramentum conficere?* Celebrat interim Sacerdos iſte & conſecrat, hæc illâ cogitante. At dum hoſtiam eleuat cõſecratam, videt figuram hominis Chriſti, tota ſtupens & perplexa. Miſsâ finitâ, adit Confeſſarium, exponitq; viſionem, prauamq; quam conceperat de Sacerdote illo opinionẽ. Diligẽter examinat rem geſtam Confeſſarius, & illi reſpondit: *Hoc Deus pro tua ſalute fieri permiſit, ne de cætero malè de ſacerdotibus cogites, nec de vera conſecratione dubites, licet ſint indignæ vitæ.* Illa ergo exinde in fide roborata eſt, Deoq; de Sacerdotibus & miniſtris ſuis iudiciũ cõmiſit.

Kempis in vita Henrici Brune. c. 7.

Concludens igitur hanc Lectionẽ & Tractatum, omnes Sacramentorum adminiſtros verbis Apoſtolicis adhortor

hortor in Domino: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam queritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur.* Si nos ipsi nos ipsos primum existimemus vt IESV Christi ministros, seriâ & efficaci mentis consideratione: Si vita & moribus nos tales geramus, sanctitatem in omnibus sectantes; iam etiam populis facilè persuaderi poterit, ministerium nostrum sublime esse, venerandum, admirandum: ac mysteria quæ tractamus & dispensamus, Sacro-sancta esse purisque mentibus ab vnoquoque cum timore & reuerentiâ suscipienda. Si ministri Christi sumus, iam illi assimilari debemus, non solum auctoritate & potestate, aut Sacro ipsius per ordinationem accepto Charactere: sed & gratia interiori, mentis puritate, animi perfectione & sanctitate, ne ministerium nostrum deturpemus, aut mysteria dispensanda vilia populis reddamus. In medio Candelabrorum aureorum aut lampadum ardentium frequenter agimus, dum Sacramentorum ministerio continuè vacandum est. Videamus ergo vt similes filio hominis esse possimus, qui apparuit Ioanni Apostolo vestitus Podêre, oculis flammantibus instar ignis, Zona præcinctus aureâ, gladium in ore gerens, stellas in manu. Veste celestis gratiæ perseueranter induamur: hoc est Podêris ad talos vsque pertingens, quæ sanctificat Sacerdotes. Ignis cælestis in corde & oculis nostris ardeat, Zelus amoris diuini voluntatem & intentionem nostram semper accendat & purificet; ne qua impuritas in diuino ministerio sese interserat. Zonæ nostræ nunquam obliuiscamur & fasciæ pectoralis; hoc est castitatis quæ renes nostros præcingit, & dilectos Deo & hominibus efficit. Gladius nobis in ore commissus est, verbum scilicet Dei, siue sacramentale in formis consistens Sacramentorum, siue concionatorum in populi instructione & exhortatione. Vtroq; vtamur fideliter, acutissimũ ex vtraq; parte est ad amputandum peccatũ & iniquitatem resecandam

è cordi-

è cordibus fidelium: nam id præſtat verbum Sacramentale ex opere operato, verbum verò exhortatorium ex virtute quam habet à verbo æterno, quãdo, vbi, & quomodò illi placitum eſt. Denique ſtellas ſeptem nos in manu gerere ſciamus, dum ſeptem Sacramentorum diſpenſatio nobis concredita eſt: quibus tanquam ſtellis myſticum Eccleſiæ cælum decoratur: quibus etiam tanquam ſacris Syderibus facibuſque cæleſtibus, datum eſt nobis animos illuminare & caliginem excutere. Cur ergo nos tenebris peccati obuoluti jacebimus, qui alijs lucem adminiſtrare debemus? Cur impuri erimus, fuliginoſi, aridi, frigidi, & fœtentes, qui inter aquam puriſſimam, ignem fulgidum, lucem ardentem, vnctionis odorantis pinguedinem, continuò agere debemus, dum Sacramentorum miniſterio ex officio incumbimus? Procul ergo ſordes & fœtor peccati, procul caligo & frigus iniquitatis, inter balnea myſtica, inter olei ſacrati vaſa, inter Lampades & Candelabra, inter ſtellas & ſidera lucentia degentibus. Aut alioqui maius ſuper nos trahentes iudicium ſine excuſatione, ad cloacas fœtentes inferni, ad frigus & ſtridorem dentium, ad tenebras inextricabiles, ad ignem perpetuum, nos citò relegandos nouerimus. Vbi tanquam contemptores miniſterij Chriſti, & violatores myſteriorum eius, atque infidos Domini diſpenſatores, tormenta & pœnæ cum verme non intermoriente, acerbiùs cæteris Chriſtianis maiorique confuſione torquebunt: qui deſtinati eramus, vt ad iuſtitiam cæteros erudientes & perducentes, *fulgeremus vt ſtellæ in perpetuas æternitates*.

RESOLVTIONES QVÆSTIONVM PASTORALIVM ET CASVVM CONSCIENTIÆ CIRCA SACRAMENTA.

POST singulos Tractatus, breuem collectionem subijciam principalium dubiorum occurrentium, in gratiam Confessariorum & Pastorum: vt practicè possint resolui, quæ conscientiam concernunt in ministerio Sacramentorum: nec citationibus Auctorum inhærebo, sed Resolutiones ratione aliquâ ponderandâ firmabo.

CAPVT PRIMVM.

DE MATERIA SACRAMENTORVM.

QVAERO PRIMO. Quomodò peccetur circa materiam Sacramentorum? R. si materia substantialiter sit diuersa, ab ea quam Christus instituit, non solùm est peccatum mortale, sed etiam nullum Sacramentum. Exemplis declaro. 1. Si quis aquâ artificiali è floribus aut herbis expressâ, baptizet. 2. Si quis aceto vtatur in consecratione. 3. Si sicerâ aut alio liquore vinum imitante, qui ex vuis non sit. 4. Si oleum quod non sit ex oliuis, sed ex nucibus, amygdalis, aut ex alijs fructibus, adhibeatur in Confirmatione, aut extrema-Vnctione.

QAERO SECVNDO. Quid si materia substantialiter non sit diuersa, sed tamen multùm corrupta? R. Licet vali-

ralidum tunc fiat Sacramentum, peccari tamen mortaliter. Declaro exemplis. 1. Si quis ſcienter pane mucido, & vetuſtate corrupto, vtatur ad conſecrandum. 2. Si vino aceſcente notabiliter, aut aquâ, aliâve mixtione, notabili ex parte corrupto. 3. Sacerdos poteſt grauiter peccare, qui infirmorum oleo benedicto, addit oleum non benedictum, non guttatim, ſed ſimul in maiori quantitate, & poſtea vtitur pro Sacramento extremæ-Vnctionis.

QVAERO TERTIO. An nunquam liceat vti materiâ probabili tantùm? R. Nunquam licet vti materiâ probabili & incertâ, omiſsâ certâ; niſi in neceſſitate, quando certa haberi nequit. Ratio eſt, quia qui ſe exponit periculo nihil agendi ſine neceſſitate, cenſetur grauiter peccare. Vbi verò moralis quædam neceſſitas occurrit: tunc non tam cenſetur periculo ſe exponere, quàm illud pati & permittere, cùm aliter non poſſit, & melius ſit hic & nunc in tali caſu Sacramentũ probabile conficere, quàm Sacramento carere. Declaro exẽplis. 1. Si quis non haheat ad baptiſandum puerum morientem, niſi aquam fœtidam & lutoſam, aut lixiuium, aut aquam, in qua aliquid carnis coctum fuerit, in tali neceſſitate poteſt tali materiâ baptiſare. 2. Si in dominica die, quando populus debet audire Miſſam, non poſſit haberi niſi aliquid vini aceſcentis (quod tamen ſubſtantialiter putetur vinum, non acetum) poteſt in illo tunc celebrari. 3. Similiter ſi non habeatur niſi panis aliquantùm mucidus & corruptus, putetur tamen non mutaſſe ſubſtantiam panis, etſi aliqua leuis formido de oppoſito rem non ita certam faciat, in caſu iam dicto poteſt conſecrari. 4. Si quis in articulo mortis nonniſi in genere ſigna doloris oſtenderit coram aſtantibus, aut vocarit Sacerdotem: non peccat Sacerdos abſoluendo, licet hæc ſit materia abſolutionis ſatis incerta; quia tamen aliquibus cenſetur probabilis, illâ opinione tunc poteſt vti.

CAPVT SECVNDVM.

DE FORMA SACRAMENTORVM.

QVAERO PRIMO. Quomodò peccetur circa formam Sacramenti? R. si mutatio sit substantialis, nullum est Sacramentum: est autem talis, quando mutatur, aut peruertitur sensus formæ sacramentalis. R. 2. si sit accidentalis mutatio, & maneat idem sensus, valet Sacramentum; est tamen ex genere suo peccatum mortale, nisi leuitas materiæ excuset.

QVAERO SECVNDO. Qualiter fiat ista mutatio? R. posse multipliciter fieri. 1. per mutationem idiomatis, mutando latinũ in vernaculũ idioma, aut partim latinè, partim vernaculè proferendo. 2. per transpositionẽ verborũ, aut vtendo verbis alijs eiusdem idiomatis, sed idem significantibus. 3. per interpolationẽ verborũ, cùm spatium interponitur inter verba priora & posteriora. 4. per additionem alicuius verbi aut subtractionẽ. 5. per corruptionem committendo barbarismum in quacunque lingua, aut certè corruptè pronuntiando ob impedimentum linguæ. De quibus sequentes casus sunt resoluendi.

Primus est. Quid sit dicendum, si quis vtatur idiomate valde corrupto aut barbaro. Exempli gratia. Carbonaria Leodiensis sic puerum baptisauit: I'et bateſe à no do Per, & do Fy, & do Saint Esper. Altera mulier sic inuenitur baptisasse: Efan i'et batise à no des Pere & des Fils & des Saint Esprit. Resp. Valere Baptismum illum, quia idem sensus vtrobique relinquitur in forma: licet enim multa corruptio in pronunciatione intercurrat, à vulgari tamen idiomate non ita est aliena, vt sensum mutet; nec ex intentione pronunciantis, nec ex significatione verborum, alicuius populi vsu illis adnexa. Addo ordinariè expedire, vt obstetrices vernaculâ linguâ baptisent, quam intelligunt; Latinam enim

non

non intelligentes, faciliùs poſſunt etiam ſubſtantialiter violare. Porro ſi corruptè tantùm, idioma latinum pronuncietur, valere Sacramentum definit Zacharias Pontifex, afferens exemplum de quo multis poterat eſſe grane dubium. Baptiſarat enim quidam hâc formâ: *Ego te baptiſo in nomine Patria & Filia & Spiritua ſancta*: Aſſerit verò Pontifex valuiſſe Baptiſmum, quia ille non intendebat errorem inducere, aut mutare ſenſum; ſed ſolùm latinæ locutionis ex ignorantia infringens linguam, volebat facere quod Chriſtiani faciunt, dum baptiſant.

Secundus caſus. Quid dicendum de eo, qui ob linguæ impedimentum balbutiens, & linguâ titubans, ſyllabas vel abſorbet, vel multiplicat? Sic aliqui balbi linguâ præcipitante, pro *Baptiſo*, dicerent *Babaptiſo*, pro in nomine Patris, in nomine *Papatris*. Alij ſic abſorbent, vt medietatem verborum non pronuntient. Reſp. ſi exigua ſit balbuties, parum eſſe. Si magna, certè tales ad ſacerdotium non deberent admitti, ob multa incongrua, tum in celebratione Miſſæ, tũ in officijs & miniſterijs diuinis. Noui ego aliquos Sacerdotes ita linguâ impeditos, vt ſi pronunciando velint feſtinare, ſingula ſyncopent; ſi morosè & modeſtè velint ſyllabas edicere, non poſſint ſine multiplicatione. Et non infrequenter admiratus ſum, quomodò ſe in Canone gerant, & in forma conſecrationis: ſcio enim quod nonniſi corruptè enuncient; cui rei etiã Epiſcoporum cura aduigilare deberet, ob indecentiam & incongruitatem notabilẽ. Exiſtimo tamen (ordinariè loquendo) eos validè conſecrare: quia hic & nunc idẽ exurgit ſenſus ex verbis ſacramentalibus (ab eis corruptè licet prolatis) eadẽq; ſignificatio generatur in mente audientiũ: quod moraliter iudicari poteſt, ab illis qui ſoliti ſunt eos audire, & cũ eis conuerſari; ideoque faciliùs eos intelligere, & quid dicant percipere poſſunt. Similiter dicendũ de illis, qui ob linguę impedimentum

nequeunt

nequeunt pronunciare litteram, *r*, & ſic conſecrantes videntur dicere: *Hoc eſt Corpus vel Colpus meum*? ; quia ex tali pronunciatione hic & nunc ab illa perſona prodeunte, natus eſt in nobis idem ſenſus generari.

Tertius caſus. Quid dicendum, ſi quis interrumpat verba formæ. Exempli gratia. Sacerdos baptiſans dum dixit: *Ego te baptizo*, dicit pueris tumultuantibus, Recedite indè & nolite ibi garrire, poſteà addit: *In nomine Patris, &c.* Aut fortè dum baptizando dixit, *Ego te baptizo*, retrahente ſe puero dicit, Admouete propiùs fonti puerum, & poſteà addit: *In nomine Patris &c.*

R. licet in his irreuerentia interuenire poſſit, alienis verbis interpolando verba formę, tamen valere Sacramẽtum : quia moraliter iudicatur ex antecedentibus & ſubſequentibus verbis vna fieri oratio. Si autem notabilis ſit mora, idem non iudicatur, & ideo nullum foret Sacramentum. Exempli gratia: Si quis nunc dicat: *Ego te baptiſo*, & poſt quadrantem horæ adijciat, *In nomine Patris &c.*

Quartus caſus. Quid dicendum, cum aliquod verbum formæ additur, vel aliquod detrahitur. R. conformiter dictis: Si additio vel detractio mutet ſenſum, nihil effici: ſi maneat idem ſenſus, licet peccetur, validum tamen eſſe Sacramentum. Exempla prioris modi. Si quis dicat ſolũ, *Ego te baptiſo*; non addens, *In nomine Patris*. &c. Aut obſtetrix quæ dixit: *In nomine Patris & filij & Spiritus S.* aquam proijciendo; ſed non addidit, *Ego te baptiſo*. Vtrobique nullum eſt Sacramentum, quia deſunt ſubſtantialia aliqua verba. Similiter ſi addendo formæ dicat Arianus aliquis: *Ego te Baptiſo in nomine Patris & filij minoris, & Spiritus S. procedentis ab vtroque*; nihil efficit, quia verum formæ ſenſum corrumpit. Exempla poſterioris modi, vbi validum eſt Sacramentum, nonobſtante quod detrahatur vel addatur aliquod verbum, hæc eſſe poſſunt. 1. mulier quædam baptiſans dixit: *Ego baptiſo te in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus Sancti*, Talis Baptiſmus validus fuit,

fuit, quia non immutatur ſubſtantialis ſenſus formæ, nec ex intentione baptiſantis, nec ex vi verborum. 2. Alia ſic baptiſauit: *Baptiſo te in nomine Patris & Filij & Spiritus S. & benedictæ Virginis Mariæ, ac omnium Sanctorum.* Talis baptiſmus validus fuit, quia non cenſetur mulier Catholica (ex ignorantia aut deuotione indiſcreta hoc adijciens) voluiſſe mutare ſenſum formæ, aut errorem introducere profitendo æqualitatem B. Virginis cum perſonis diuinis, ſed tantum voluiſſe inuocare B. Virginem & Sanctos eo ſenſu quo ſolet Eccleſia eos inuocare, & iungere cum perſonis Sanctę Trinitatis, vt orent pro Baptiſandis, aut eos in ſuam protectionem ſuſcipiant. 3. Si quis dicat, *Baptiſo te in nomine Patris, Filij, Spiritus S.* relinquendo vocem ego, voculam *&*, vocem *Amen*, validum eſt Sacramentum: quia illæ voces non ſunt eſſentiales. Poſtremò addendum hic ordinariè non vitiari formam per verborum tranſpoſitionem. v. g. *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, ego te baptiſo.* Similiter, ſi verba ſynonyma eiuſdem vel diuerſi idiomatis adhibeantur, cenſetur mutatio accidentalis. Exempli gratia, ſi quis dixerit pro baptiſo, abluo; aut ſi quis partim gallicè, partim latinè dicat: *Ie te baptize, in nomine Patris & Filij & Spiritus S.*

CAPVT TERTIVM.

DE MINISTRO SACRAMENTORVM.

QVAERO PRIMO. Quomodò peccet, qui in ſtatu peccati mortalis miniſtrat Sacramentum. R. dupliciter. 1, ſi ad miniſterium ſit ex officio conſecratus, & ex officio etiam miniſtret, peccat mortaliter. 2. ſi non ſit conſecratus ad miniſterium, aut certè non miniſtret ex officio, non cenſetur peccare mortaliter. Exemplis declaro. Mulier baptiſans in peccato mortali non peccat mort. quia ad id muneris non accepit conſecrationem,

nem, aut gratiam, quâ obligetur tale miniſterium in ſtatu gratiæ exhibere; ſicut Sacerdos eam accepit in ordinatione. Similiter Sacerdos priuatim ſine ſolemnitate baptiſans, non peccat mortaliter: etſi in peccato exiſtat, iuxta communiorem doctrinam Theologorum. Quia ſic baptiſãs non cenſetur ſe exhibere vt miniſtrum ex officio, ſed potius ſubuenire neceſſitatem patienti, ſicut faceret quilibet vir, aut mulier tunc baptiſans. Ex his, caſus ſequentes reſolui poſſunt.

Primus caſus. Quid dicendum de Sacerdote, qui aſſiſtit & benedicit matrimonio in ſtatu peccati mortalis. R. non peccare mortaliter, quia non eſt miniſter Sacramenti, ſed ſolùm benedictionem adhibet, tanquam cæremoniã accidẽtalem, non tanquã formam eſſentialem: quãuis eius præſentia neceſſaria ſit poſt Tridentinum, tanquã teſtis principalis & auctoritatiui, nomine Eccleſiæ præſidentis tali contractui per Eccleſiam approbando.

Secundus caſus. Quid de contrahentibus, cùm ipſi dicantur miniſtri Sacramenti Matrimonij, an peccent mortaliter, ſi ſint extra gratiam? R. peccare quatenus ſuſcipientes ſunt, quia tenentur in gratiæ ſtatu Sacramentum ſuſcipere. Non tamen peccant mortaliter, quateuus miniſtri ſunt, quia non ſunt miniſtri ad illud munus conſecrati, nec ſpecialem ad id gratiam acceperunt.

Tertius caſus. Quid dicendum de Sacerdote, qui puero domi baptiſato poſtea in templo ſolemniter adhibet cęremonias in peccato mortali exiſtens. R. non peccare mortaliter, quia non eſt adminiſtratio Sacramenti, nec actio ex opere operato gratiam ſanctificantem conferẽs. Idem reſpondent Theologi de Epiſcopo conferente primam tonſuram, conficiente Chriſma, benedicente Oleum, de Sacerdote etiam benedicente aquam.

Quartus caſus. Quid dicendum de Diacono cantante Euangelium, & Sacerdoti miniſtrante? R. ſi in mortali peccato id facit, multos Theolog. eum condẽnare peccati mor-

Digitized by Google

mortalis. In quam ſententiam non parum inclinor, rationibus ſequentibus impulſus. Prima, quod ad dignè miniſtrandū, gratiam acceperit in ordinatione, idq; per ſolemnem manuum impoſitionem, per quam indicatur eius miniſterium eſſe graue, vtpote proximè accedens ad myſterium Euchariſtiæ. Vnde cùm offertur calix, Diaconus contingēs brachiū Sacerdotis, tanquā proximè cooperans ſacrificio & ſacratiſſimo myſterio, ſolet dicere cum Sacerdote: *Offerimus tibi Domine calicem &c.* prout præſcribitur in Miſſali Rom. Secunda ratio ex Apoſt. deſumitur 1. Tim. 3. vbi de Diaconis agens dicit: *Miniſtrent nullū crimen habentes.* Vbi licet Apoſt. inſinuare velit, non eſſe ordinādos Diaconos, niſi qui irreprehenſibiles inuenti fuerint, & per examen probati: tamen etiā rectè ad futurum refertur, vt inſinuet eos teneri irreprehenſibiles ſe gerere in vita & officio, nec criminis alicuius cōſcios ad miniſteriū ordinis ſui debere accedere. De quo iterum præceſſit: *Habentes myſteriū fidei in conſcientia pura*, id eſt tractantes Euchariſtiæ myſteriū, cui debēt cooperari, purâ mente & manibus, vt aliqui interpretantur. Nam Euchariſtia antonomaſticè *fidei myſterium* ſolet vocari, & olim Diaconi illam etiā populo adminiſtrabāt. Sūmatim ex his omnibus, quæ de Diaconis & eorū qualitatibus ſcribit S. Paulus, rectè ſaltē colligitur & infertur, graue eſſe eorū miniſteriū & magnipendendum; vt non mirum ſit, ſi etiam dicatur illi annexa grauis obligatio illud in gratiæ ſtatu obeundi. Tertia ratio, quę me non parū mouet, eſt, quod in ſacris hiſtorijs reperiā pluries contigiſſe, vt Spiritus S. ſuper tremendis myſterijs non deſcenderit, prout tunc ſolebat, idque ea ſolùm ex cauſa, quòd Diaconus aſſiſtens Sacerdoti ſacrificanti cum conſcientia impura adſiſteret. Cuius rei exemplum habes Prati ſpiritualis, c. 150. ex Sophronio. Itē in vita S. Epiphanij apud Suriū 12. Maij: ita vt ibi referatur quidā Diaconus leprâ percuſſus, quod indignè miniſtraret. Hoc autē non videtur

fore, niſi miniſtrando mortaliter peccaret. Item in vita S. Chryſoſt. 27. Ianuarij apud Surium iterum lego impeditum Spiritus ſancti deſcenſum viſibilem, ob Diaconum in peccato aſſiſtentem: quod rurſus non videtur fore, niſi miniſterium tale foret graue peccatum. Has hiſtorias ſacras pleniùs referam, cùm de Sacramento Ordinis, & de Diaconatu agam, Tract. 7.

QVAERO SECVNDO. An Sacerdos peccet mortaliter, non ſolum dum in peccato mortali conſecrat: ſed etiam dum communionem adminiſtrat, idque toties, quot ſunt perſonæ communicantes? R. ex communiori ſententia Theologorum, eum peccare mortaliter miniſtrando cõmunionem, quia eſt graue miniſterium ad quod tenetur ſe per gratiam diſponere. An verò toties, quot perſonis diſtribuit, non vniformiter loquuntur Theologi. Aliqui aſſerunt toties peccare, quia tot ſunt actus miniſtrandi; ſicut quot perſonas abſoluit in peccato toties peccat, quia toties penitentiæ Sacramentum adminiſtrat. Ego rem moraliter conſiderandam opinor: vnde dum multis ſimul concurrentibus adminiſtratur Euchariſtia, licet plures miniſtrandi actus phyſicè interneniant, moraliter tamen loquendo cenſetur vnum miniſterium, in quod vna etiã voluntate fertur Sacerdos, per quam vult communionẽ dare plebi hîc & nunc ſe præſentanti. Rectè ergo dicitur eſſe vnum peccatum, dum continuat. & quamdiu notabilis mora aut interruptio non interuenit. Nam ſi poſtquam populi pars communicauit, applicet ſe Sacerdos alijs actionibus aut functionibus, & poſtea iterum miniſtret alijs, cenſebitur pluries peccare ob interruptionem. Itaque quod plures perſonæ ſimul concurrant videtur quodammodò materialiter conſiderandum. Sic quod cẽtum Hoſtias ſimul in peccato mortali exiſtens Sacerdos conſecret, aut iam præconſecratas ſumat, non inducit plura peccata: ſimiliter licet ſumptio calicis & corporis diuerſæ actiones ſint phyſicæ, tamen non conſtituunt diuerſa

Digitized by Google

nersa peccata in Sacerdote indignè sumente, quia sunt vna moralis sumptio, & participatio eiusdem sacrificij. Sic dicas esse in casu nostro vnam (moraliter loquendo) distributionẽ, vt plebs participet de sacrificio & Sacramẽto; & sic vnum peccatum, licet ob continuationem aggrauari non negem, sicut & meritum augetur, dum multis simul piè administratur.

Neque verò similiter iudicandum puto de Sacramento pœnit. quia quot pœnitentes absoluit in pec. mor. toties censetur peccare mort. Ratio diuersitatis afferri potest, quia quot personę accedunt, toties variatur iudicium, nouumque conficitur Sacramentum, & toties forma sacramentalis repetitur, animam sanctificans. Quod si plures in necessitate. v. g. in naufragio, aut in domo contagiosa jacentes simul absolueret, dicens: Ego vos absoluo; iam solum vnum peccatum censeretur committere.

QVAERO TERTIO. An Sacerdos in pec. mor. transferẽs Eucharistiam de altari in alium locum, peccet mort. aut fortè de pixide extrahens, vt exponat in die solemni? R. nõ videri hoc adeò graue, vt pec. mort. inuoluat, quia non est actio ad animæ sanctificationem ordinata. Sic nec peccat mortaliter Clericus, vel etiam Laicus, tangens in mortali Calicem, Corporalia &c. licet ab aliqua irreuerentia non excusetur.

CAPVT QVARTVM.

DE DISPOSITIONE MINISTRI.

QVAERO PRIMO. An teneatur præmittere Confessionem, si pec. mor. sit conscius? R. non teneri, sufficit enim quod contritionem eliciat, per quam se sufficienter ad gratiam disponit. Vnde Confessio est consilij, non stricti præcepti. De qua re in Rituali Rom. iussu Pauli V. edito,

edito sic legitur: *Sacerdos si fuerit sibi peccati mortalis conscius, ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat: sed si habeat copiam confessarij, & temporis locique ratio ferat, conuenit confiteri.* Nempe hoc consulitur, quia difficilis est contritionis actus, & perfectus ille dolor ex toto corde & ex Dei amore proueniens. Est verò necessaria confessio, nec sufficit contritio, si quis Sacerdos debet celebrare aut communicare, ex speciali præcepto, de quo agemus, cùm de Eucharistia tractabitur.

QVAERO SECVNDO. An non sufficiat attritio, vt quis digne ministret? R. non sufficere, quia tenetur quantum in se est, ita se disponere, vt gratiæ statum recuperet, quod non fit sufficienter per attritionem. Vnde si solùm putet se habere attritionē, tenetur præmittere confessionem, vt ex attrito fiat contritus, vel maiori conatu ad contritionem perfectam se erigere. Quod si accedat cum attritione, putans se verè habere contritionem, iam excusatur à noua culpa per ignorantiam. Ex his resolue casus seqq.

Primus casus. Quid faciendum, dum duo Pastores vicini ad se mutuo accedunt vt confiteantur, & vterque est in peccato mortali. Resp. necessariò illum qui prior audit & absoluit, debere elicere contritionem; is autem qui confitetur, non tenetur nisi ad attritionem.

Secundus casus. Quid faciendum, dum subito Pastor vocatur ad ægrum morientem & petentem confessionem, aut in plateis vulneratum, ad quem festinandum est, ne moriatur sine confessione? R. si Pastor sic subito vocatus, extra statum gratiæ est, ob accelerationem tamen non se reflectat super peccato suo, excusatur à nouo peccato, absoluendo talem moribundum sine contritione. Quod si vero meminerit peccati sui, non excusatur ab eliciendā contritione ob festinationem aut angustiam temporis; quia sufficit breuissimum tempus ad eliciendam contritionem; ideoque tenetur ad eam eliciendam omnem conatum exercere: ita vt sine peccato nouo non possit ministrare, nisi se eam bonâ fide putet habere.

Tertius

Digitized by Google

Tertius caſus. Quid dicendum de Sacerdote qui conſcius peccati mortalis incipit audire confeſſiones, ſed prius quam abſoluat conteritur. Similiter accipit Venerabile Sacramentum, & defert ad ægrum, nec curat conteri niſi immediate antequam ęgro porrigat. Reſp. 1. ſi talis ſperauit & intendit ſe diſponere per contritionem ante conſummatum actum ſui miniſterij, puta ante abſolutionem in qua conſummatur Sacramentum Pœnitentię, aut ante Euchariſtiæ in os communicantis porrectionem, in qua conſummatur & perficitur miniſterium Euchariſtiæ, non cenſetur peccaſſe mortaliter: quia ſufficit eſſe in gratia ante illam conſummationem & perfectionem actus principalis miniſtrandi. Reſp. 2. quod ſi talis peccati ſui memor, negligens ſtatum gratiæ, non curabat adminiſtrare in peccato, ideoque accingebat ſe miniſterio ſine voluntate contritionis, etiamſi mutet in progreſſu voluntatem, iam peccauit; ideoq; tenetur non ſolũ de alijs peccatis, ſed & de hac ipſa volũtate indignè adminiſtrandi, aut de periculo idipſum faciendi cui ſe proximè expoſuit, conteri, ac ſuo etiam tempore idipſum confiteri.

QVAERO QVARTO. An liceat recipere Sacramenta ab eo qui indignè eſt miniſtraturus? R. 1. nunquam facilè exiſtimandum eſt quempiam indignè miniſtraturum, eriamſi ſciatur eſſe in peccato, quia poteſt ſe per contritionem ad gratiam diſponere. Reſ. 2. licet ſim moraliter certus eum cum peccato miniſtraturum, ſi tamen ſit rationabilis cauſa petendi Sacramentum, nec facilè ab alio poſſim recipere, non pecco. Ratio eſt, quia bonum eſt quod petitur, & ille poteſt ſi velit licite dare, & ego iuſtam petendi cauſam habeo. Si verò mihi fuerit copia alterius, teneor ex charitate eius impedire peccatum, nec inducere ad miniſtrandum: quia etiamſi ius habeam petendi, tunc tamen iuſta etiam cauſa occurit eo iure non vtendi, & nihil me vrget, vt ab eo petam, cùm ab alio poſſim: & maximè ſi non ſit paratus ad miniſtrandum, videor ei peccati occaſionem ſuggerere, à qua nullo meo

meo incommodo posſem abſtinere. Ex his deducitur reſolutio caſuum ſequentium.

Primus eſt. Quid faciendū ſi Parochus ſit concubinarius, aut in notorio peccato, & illius occaſione hærens? R. poteſt ſubditus petere ab eo Sacramēta, nō ſolū in Paſchate aut ęgritudine quando vrgetur prȩcepto cōmunionis aut confeſſionis: ſed etiam dum iudicat animæ ſuæ vtile, Pœnitentiæ v.g. & Euchariſtiæ Sacramentum percipere; nec ei oportunitas eſt alterius Confeſſarij aut miniſtri. Et id verum eſt, non ſolùm quando ad miniſtrandum ſe paratum exhibet, puta ſedens in confeſſionali, vt excipiat confeſſiones venientium, aut in altari diſponens ſe ad miniſtrandam accedere volentibus Euchariſtiam: ſed etiam quando ad id paratus non eſſet, nec libenter faceret, poſſum inducere & petere, ſi alius mihi non ſuppetit, & rationabilis cauſa me impellit ad Sacramenti perceptionem, v. g. quia eſt ſolemnitas aliqua principalis, in qua ſoleo ex pietate communicare: aut à longo tempore non ſum confeſſus, & opto confiteri vt conſulam puritati conſcientię, & ſaluti animæ meæ. In tali enim caſu, cum ſit bonū quod peto, & ille per contritionem bene poſſit dare; quamuis id ex malitia ſua non ſit facturus, non teneor eius peccatum cum tali incommodo meo vitare.

Secundus caſus. Quid faciendum, ſi Parochus ſit excommunicatus? R. ſi non ſit denunciatus, aut manifeſtus Clerici percuſſor; poſſum ab eo petere & recipere Sacramenta, ſicut in priore caſu: hoc eſt, ſi rationabilis mihi adeſt cauſa, nec alium miniſtrum facilè habeam. Quod ſi ſit denunciatus vel notorius percuſſor Clerici, iam non poſſum niſi in extrema neceſſitate, ob præceptum Eccleſiæ, quæ præcipit tales eſſe vitandos in Extrauag. ad euitanda, prohibetque participationem in diuinis cum talibus. In articulo verò neceſſitatis, poſſum petere ab eo Baptiſmum & Pœnitentiam, & vt aliqui docent

docent etiam Communionem. Atque ille licitè etiam poteſt miniſtrare, concipiendo contritionem, ſi non poſſit facilè curare abſolutionem. Quod etiam dicendum de illo qui non eſt denuntiatus, à quo Sacramenta peterem ſecundùm iam dicta extra neceſſitatem; poteſt enim dare concipiẽdo contritionem, ſi tunc non poſſit curare abſolutionem: quia ſi ille non poſſet dare, ego non poſſem petere; nec enim ab aliquo poſſum petere, quod ſine peccato non poteſt exercere.

Tertius caſus. Quid faciendum, ſi ſit aliquis parochus qui ſine ſuperioris auctoritate ſe in beneficium intruſit. Vel ſi contingat Parochum ipſo iure, aut per ſententiam Iudicis ob crimen ſuo titulo priuari, & nihilominus ſeſe manuteneat vi in poſſeſſione beneficij? R. à tali non licet petere Sacramenta, quia non poteſt licitè dare carens iuriſdictione; imo aliqua non dat validè: non enim validè abſoluit, aut matrimonio coniungit, ſi notoriè ſit intruſus, aut notoriè priuatus titulo per ſententiam: ſi autem communi exiſtimatione habetur legittimus Parochus, licet ob occultum impedimentum canonicè non fuerit inſtitutus, aut occultè ſit priuatus à iure vel per ſententiam, quę paſſim ignoratur, aſſerunt Doctores, ſuppleri ab Eccleſia iuriſdictionem.

CAPVT QVINTVM

DE INTENTIONE MINISTRI.

QVAERO PRIMO. Quę intentio requiratur in miniſtro? R. requiri intentionem faciendi quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtus fecit, vel quod Chriſtiani faciunt. Vnde cùm hæretici hanc habeant intentionẽ, ex ea parte Sacramentũ baptiſmi ab illis datum non reputatur dubium. Diço ex ea parte, nam fortè aliunde dubiũ reddi poſſet: nam cũ dicant non eſſe neceſſariũ ſeſe alligare verbis aut formis in Sacramentorũ miniſterio, poſſent verbũ

aliquod eſſentiale in forma mutare, & ſic nihil efficere. Ipſi putant ſolum requiri verbum concionatorium & non conſecratorium, ideoque circa formam etiam baptiſmi, error aliquis eſſentialis poſſet contingere. Addo iuxta relationem quorumdam qui apud Caluiniſtas conuerſati ſunt, quandoque contingere quod Prædicans è ſua cathedra peracta concione pronunciet verba ad baptiſandum; inferiori vero loco alius quiſpiam aſpergat aqua puerum: qui baptiſmus vel nullus, vel dubius foret. Hinc non mirum ſi ob has & alias rationes aliqui Epiſcopi curent ſub conditione rebaptizari, ab hæreticis baptiſatos.

QVAERO SECVNDO. An requiratur intentio actualis? R. ſufficere virtualem, quam habet is, qui ex virtute actualis intentionis quæ præceſſit, procedit ad opus. In proceſſu ergo operis cenſetur manere virtute, quia non eſt reuocata per aliquam contrariam intentionem. Sic qui ſe intentione actuali parat ad Sacrum, & hoſtias ad conſecrandum diſponit, licet poſtea diſtrahatur in conſecratione, nec cogitet actualiter de hoſtijs ibidem præſentibus, nihilominus cenſetur conſecrare, & habere intentionem virtualem: quia virtute permanet prior intentio, ex qua ſe applicauit ad ſacrificium & Sacramentũ conficiendum. Conſulendum verò, vt quiſque quantum in ſe eſt actualem intentionem renouet circa conſecrationem, aut in alijs Sacramentis dum formam pronunciat & materiam applicat, quia illa perfectior eſt. Reprobamus tamen hic modum agendi quorundam ſcrupuloſorũ, tunc repetentium: *Volo conſecrare: Intendo baptiſare: volo hoc vel illud in hac actione agere.* Hoc enim non eſt neceſſarium corde vel ore dicere; ſed eſt verè actualis intentio, dum tu tibi actualiter es præſens, & animo attendis ad id quod peragis. Hæc vocatur actualis intentio in actu exercito, illa autem prior dicendo, *Volo, Intendo*, eſt actualis in actu ſignato: ſed non eſt neceſſaria, quando prior illa adeſt, eſtque ſuperflua & impertinens ſi ſit cum anxietate coniuncta

iuncta, vt aliquibus contingit.

QVAERO TERTIO. Quam intentionem debeat habere miniſter circa perſonam aut materiam? R. 1. quantum ad perſonam ſuſcipientem, debet intendere adminiſtrare Sacramentum huic perſonæ præſenti. Vnde licet error materialiter contingeret circa illam perſonam, valet Sacramentum. v. g. putat eſſe filium Pauli, & eſt filius Petri; putat eſſe marem & eſt fœmina. In matrimonio tamen contrahentes qui ſunt miniſtri, recte determinant ſuam intentionem ad determinatam perſonam: ita vt ſi eſſet alia, nullum eſſet Matrimonium, quia eſt contractus oneroſus, in quo iuſta de cauſa limitatur conſenſus pro hac perſona, & non pro alia. Reſpondeo 2. quantum ad materiam, in Euchariſtia debere illam determinari per intentionem miniſtri. Quare ſi quis ante ſe haberet decem hoſtias, & non intenderet conſecrare niſi quinque in confuſo, nihil faceret: quia cur potius hæ quàm illę eſſent conſecratę, ſi non determinarit intentionem ad has ſpecialiter præ illis? Non eſt tamen opus, cùm vult plures conſecrare, vt numerum determinet, ſed recta intentio erit, velle conſecrare quas ibi ante ſe præſentes habet & prępparatas. Vnde hæc intentio conſulenda eſt Sacerdoti. Et cùm ſupponamus illam communiter ab illis haberi, ex illa reſoluendi ſunt caſus ſequentes.

Primus caſus. Quid dicendum ſi Sacerdos putet ſe habere vnam tantùm hoſtiam, & reuera inueniat ſe habere duas, quia vna alteri cohærebat? R. vtramque eſſe conſecratam, quia eius intentio eſt, quod præſens eſt, & vt conſecretur appoſitum, conſecrare, quam intentionem non deſtruit priuata deceptio. Dices, ille non voluit conſecrare niſi hoſtiam quam videt, vnde ſi latebat altera ſub illa, eius intentio ad eam non pertigit. R. ſi ita præcisè habuiſſet intentionē, vt dicitur, cōcedo quod opponitur; ſed dicimus hoc ordinariè non fieri, nec debere fieri.

Secundus casus. Apponit Clericus miniſtrans aliquot hoſtias in parte extrema corporalis, vt conſecrentur pro aliquot communicantibus: ſed non monet huius rei Sacerdotem; aut ſi monuit, Sacerdos non intellexit quid vellet, vnde nec aduertit illas præſentes: quæritur, an cenſeantur conſecratæ poſt verba conſecrationis? R. non eſſe, quia non habuit intentionem vnquam actualē circa illas, quapropter nec virtualem nunc cenſetur habere: ſed quod præſens præ manibus habet, ſolum cenſetur velle conſecrare, cùm de alijs ibidem exiſtentibus ne ſuſpicetur quidem, nec tunc cùm conſecrat, nec antea. Aliud foret, ſi poſtquam ipſe aliquot ibi conſecrandas appoſuit, alius quiſpiam etiam ipſo non admonito, aliquot ſuperaddat; intentio enim fertur ad cumulum hoſtiarum ibi præſentiū, non limitatè ad eas quas appoſuit.

Tertius casus. Accidit cuidam Parocho in die Aſſumptionis B. Marię in quo magnus populus ad communionem ſe parabat, quod poſt offertorium procedens ad cōcionem, dixerit matriculario, vt notabilem numerum hoſtiarum in altari collocaret, ad conſecrandum pro communicantibus. Ille præparat, & in fine altaris collocat, vt Sacerdos rediens, eas vidēs, ſuper corporali poſſit illas diſponere. Sacerdos regreſſus, nō aduertit, donec poſt cōſecrationem & poſt memento defunctorū, eas ibi relictas conſpicit. Quid ageret, anxius eſt. Plebis meminit quæ vult communicare, illas hoſtias non putat conſecratas, quod ſi communio non detur, ſcandalum timet. Ipſe igitur apponens occultè illas hoſtias corporali, iterum pronunciat formam conſecrationis. Quæritur hic primò, an illæ hoſtiæ non erant conſecratę? Quęritur ſecundò, an poterat iterum formam pronunciare & conſecrare? Ad primum reſpondeo non cenſeri conſecratas, quia eius intentio nō cenſetur ſe porrigere ad eas in tali loco conſecrandas, cùm non cenſeatur voluiſſe peccare, peccaret autem conſecrando ſic ſuper nudam mappam appoſitas.

positas. Ad 2. Resp. etiam posse excusari à peccato iterum consecrando, tum quia sic putauit remedium adhibendum scandalo; tum quia non existimanti quidem consecratas formido aliqua leuis de oppositio occurrens, anxium reddebat, quid de illis hostijs foret agendum; tum denique, quia in tali subito casu inops consilij, nec hærere valens ad pleniùs rem examinandam, egit quod prudentia hic & nunc ei suggerebat. Interim difficultas manet, quid simili casu iterum occurrente peragendum foret; an relinquendæ ibi illæ hostiæ tanquam non consecratæ, & relinquendus populus sine Communione: an verò bis pronuncianda forma, durante eâdem Missâ, cùm hoc sit bis consecrare, & per consequens bis sacrificare. Quâ de re mihi satis dubia lubens peritiores Theologos resoluentes audirem.

CAPVT SEXTVM.

DE SVSCIPIENTE SACRAMENTVM.

QVAERO PRIMO. Quæ dispositio requiratur in suscipiente? Respondeo in Baptismo & Pœnitentia sufficit attritio. Ad Eucharistiam requiritur Confessio cum contritione vel attritione; nisi vbi non est copia Confessarij, & adest necessitas vrgens communicandi; tunc enim sufficit contritio. In omnibus alijs sufficit contritio etiam sine Confessione, puta in Confirmatione, Ordine, Matrimonio, Extrema-Vnctione; nec attritio sufficeret, nisi putetur contritio.

QVAERO SECVNDO. An ignorantia non possit simplices excusare? Resp. posse, si non sit crassa & supina, sed inuincibilis. Exempli gratia, in Sacramento Confirmationis. Vidi ego nouissimè in Germania FVLDAE, dum Illustrissimus Nuncius Carafa ministraret ibi Sacra-

mentum Confirmationis, ſtatim accurriſſe multa millia virorum & mulierum è pagis, quorum multi abſque dubio vix inſtructi erant de diſpoſitione ad Sacramentum, quia nec ſolitũ à multis retrò annis in iſtis partibus hæreſi infectis miniſtrari. Vnde nec confeſſione ſe præparabant, nec vt apparebat, contritione; donec id primo die aduertentes, monuimus Illuſtriſſimum, vt ſequenti die per Concionatorem publicè eos curaret præmoneri, & inſtrui de diſpoſitione neceſſaria. Horum itaque multos puto à peccato excuſatos, licet fortè in ſtatu peccati mortalis eſſent: quia ignorabant excuſabiliter diſpoſitionem neceſſariam, de qua nunquam fuerant inſtructi. Non tamen facilè excuſarim Paſtores, quod ſupinâ ſæpius negligentiâ plebem ſuam de his non inſtruxerint.

QVAERO TERTIO. An ſuſcipiens Sacramenta in ſtatu peccati mortalis ſine diſpoſitione ſufficiẽti, poſſit repelli? R. ſi occultè petit, poſſunt ei denegari Sacramenta: ſi publicè non poſſunt, ob ius quod habet ad famam ſuam, niſi etiam publicum ſit peccatum, de qua re agemus, cùm de Euchariſtia.

TRA-

CANDELABRI MYSTICI
TRACTATVS II.
DE SACRAMENTO BAPTISMI.

PROEMIVM.

PRIMA Lampas ſeu Lucerna in ſublimi Eccleſiæ Candelabro à IESV Chriſto omnis luminis fonte conſtituta & ſuccenſa, Baptiſmus dicitur. Qui de Filijs tenebrarum potens eſt ſuo fulgore nos lucis Filios efficere, & de filijs iræ, filios gratiæ. Ab illo enim primam fidei gratiæque cæleſtis lucem depromimus, per quam de Regione vmbræ mortis, *vocamur in partem ſortis Sanctorum in lumine*, & adſcribimur libro vitæ. In huius rei ſymbolum, recenter baptiſato cereus accenſus in manus traditur, eique dicitur: *Accipe Lampadem ardentem, irreprehenſibilem cuſtodi Baptiſmum tuum, vt cùm Dominus venerit ad nuptias, occurrere ei poſsis, vnà cum omnibus Sanctis in aula cæleſti, habeaſque vitam æternam.* Ergo Sacramentum hoc rectè Lampas nominatur, quæ prima caliginem diſcutit ab oculis noſtris, & præuio ſuo lumine nos ſemper ducit, dirigitque pedes noſtros in viam æternitatis: vt tandem redda-

reddamur participes nunquam intermorituri luminis, in visione diuinæ claritatis. Quia ibi est fons vitæ, ad quem ducit fons Baptismatis: *Ibi in lumine videbimus lumen*, ad quod ducit luminosus cereus baptismalis. Hinc & à sanctis Patribus, Baptismus non solùm *Lauacrum regenerationis*, sed & *Sacramentum illuminationis* nuncupatur: à quo primi Christiani vocati sunt *illuminati*, iuxta illud Apostoli ad Hæbreos. *Impossibile est eos, qui semel illumtnati sunt, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* Quod de Baptismo accipiunt Sancti Patres, in quo homo accipit primi & increati luminis consortium, omniumque diuinarum illustrationum principium, vt loquitur Sanctus Dyonisius Eccles. Hierarchiæ capite tertio. Quem Baptismum cum lumine suo & pœnitentia, quæ in adultis solet illum præcedere, negat Apostolus post lapsum posse iterari. Itaque de huius primæ Lampadis cælestis materia, forma, oleo & lumine, siue effectu & gratiâ, denique ministro & suscipiente, ritu & ornatu mystico cæremoniarum eius, sigillatim nobis hic differendum est.

LECTIO

LECTIO PRIMA.

DE MATERIA BAPTISMI.

1. *Docet materiam esse aquam.*
2. *Congruè aquam esse designatam in materiam.*
3. *Agit de aqua benedicta, & eius vtilitate.*

PROPOSITIO PRIMA.

MATERIA *Sacramenti huius est aqua naturalis.*

Hęc Propositio manifesta est ex Scripturis, siue consideremus noui testamenti apertissimam hâc de re doctrinam, siue veteris figuras & oracula.

Primò igitur, notissimum est illud Christi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei.* Quo quidem loco, agit Saluator de generatione spirituali, quam opponit generationi carnali, & quia carnalis illa, quâ nascimur filij iræ, non potest reiterari, declarat aliam sublimiorem, quâ nascimur filij gratiæ & hæredes regni ac gloriæ, quam omnibus necessariam dicit. Quia etiam generatio carnis ex duobus fit principijs, matre scilicet & patre, duo quoque generationis spiritualis principia expressit, aquam quæ Matris, & Spiritum S. qui Patris vices gerat. Hæc ergo spiritualis generatio fit per aquam in Baptismo, vbi *dedit potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Hæc enim filiatio non obtinetur per viam generationis carnalis, nascendo per voluntatem hominis, carne & sanguine interueniente; sed renascendo per virtutẽ & operationem Spiritus S. qui est Deus, qui per Baptismi

aquam nouum nobis esse spirituale & diuinum tribuit, nouamque natiuitatem quæ ex Deo est.

Sic quilibet Christianus duas habet natiuitates, vnam naturalem, quâ generatur secundùm carnem in ventre matris: alteram supernaturalem, quâ regeneratur secundùm spiritum per aquam in baptismo: vt sicut per primam genitus fuit filius Adæ, ita per secundam certus sit se genitum esse filium Dei. *Tres* enim *sunt qui testimonium dant in terra*, quod simus filij Dei, *Spiritus, Aqua, & Sanguis.* Spiritus nos regenerans in baptismo: Aqua ex qua regeneramur velut ex semine spirituali & incorruptibili: Sanguis Christi, qui nobis per aquam applicatur, quo lauamur & renouamur. Et hæc est generatio cælestis, quę custodit nos; quam si voluerimus custodire, permanebit in nobis quoadvsque nos æternâ & consũmatâ regeneratione, filios gloriæ & hæredes regni, Æternitati pariat. Vides ergo cur Saluator dicat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest intrare regnum Dei? Vides quàm apertè materiam baptismi necessariam designet, per quam regeneramur?

Sed & consonat dicto Saluatoris, Apostolorum doctrina & obseruatio. Doctrina quidem, nam D. Paulus Bap-
Tit. 3. tismum vocat: *lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus S.* & asserit, quod Christus sic dilexit Ecclesiam sponsam
Eph. 5. suam, vt eam mundare voluerit *lauacro aquæ in verbo vitæ.* Quid clarius? lauacrum aquæ nominans, designat baptismi materiam: Verbum vitę iungens, designat eius formam: Hæc coniuncta dicit vim habere ad emundandam Christi Sponsam, vt sit sine macula, sine ruga, tandemque gloriæ decorem assequatur; & sic baptismi designat effectum. Obseruatio verò Apostolorum ex Actis colligitur, quæ satis indicant Apostolos nunqam sine aqua baptisasse. Actorum 8. Cùm Philippus Eunuchum catechisasset, simulque ad aquam quandam in via peruenissent: *Ecce*, inquit Eunuchus, *aqua, quis me prohibet baptisari?*

Intel-

Intellexerat vtiq; baptiſmum in aqua ſibi neceſſarium, vnde vterq; ad aquam deſcendit, & baptiſauit Philippus Eunuchũ. Actorũ 10. ſimiliter dicit Petrus: *Nunquid aquam quis prohibere poteſt, vt baptiſentur hi qui Spiritum S. acceperunt ſicut & nos.* Ecce aqua neceſſaria iudicatur, etiam poſt Spiritum S. acceptum. Imò vbi aqua defuit optantibus baptiſmum, quandoque ſpeciali miraculo eam educi voluit Deus, vt eius neceſſitas deſignaretur.

Præclarum hac de re extat exemplum, inter ea quæ à D. Petro & Paulo geſta ſunt. Cùm enim Proceſſus & Martinianus milites cuſtodientes S. Petrum in Carcere Mamertino, viderẽt eius cæleſtẽ vitam & doctrinã, ad Chriſtum conuerſi ſunt. At cũ aqua deeſſet, Petrus ſigno crucis in rupe impreſſo, fontem eduxit, qui adhuc hodie poſt annos plus mille quingentos fluit, nec exaruit. Videre eſt adhuc illũ Romæ, & experientiâ conſtat, quantũuis quis hauriat, nunquã exhauriri, cùm nemo tamẽ ſit, qui quotannis ex vrbe Rom. illuc ad hauriendũ non concurrat: & licet nullus ex illo hauriat, in eodẽ tamen permanet ſtatu, non exuperat, aut redundat, inquit Bozius. Milites ergo illi hâc aquâ baptizati, mox tantâ gratiâ, robore & jubilo ſunt donati; vt cũ Paulinus Prefectus, ſaxo ora eorũ, maxillas & dentes contundi juberet, illi oculis in cælum fixis canerent: *Gloria in excelſis Deo.* Rursũ cùm equuleo, laminis candentibus, alijſq; ditis tormẽtis cruciarentur, non aliud reſonabant, quàm *Benedictum ſit nomen tuum, Domine in ſæcula.* Tandem ſecuri percuſſi, exultantes martyrium ſubierunt, tanquam qui hauſerant aquas de fontibus Saluatoris per baptiſmum, & iam properabant ad vitæ fontem æternum. *Exemplum.*

Secundò declaratur ex figuris: iam enim ab initio ſæculi vt Deus deſignaret ſe aquæ Sacramento ſalutem hominum operari velle, multa in aquis præmiſit myſtica ſigna. Hinc D. Petrus diluuium figuram geſſiſſe baptiſmi aſſerit, quia ſicut per aquas diluuij mundus purgatus eſt,

eſt, ſubmerſis impijs: ita per baptiſmum ſpiritualiter purgatur, demerſis in aqua peccatis. Et ſicut Noé ſaluatus eſt per arcam & aquam, ita & nos per Crucem & Baptiſmum. Expende verba Apoſtoli Petri: *In diebus Noé cum Fabricaretur arca in qua pauci, id eſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam, quod vos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: non Carnis depoſitio ſordium, ſed Conſcientiæ bona interrogatio in Deum.* Sic Petrus. Quod Græci omnes ac Latini ita latiùs interpretatur: Sicut aqua ſupernè infuſa ex omni parte arcam abluebat, eamque non obruebat, ſed ſubleuabat, vt qui in ea erant, illæſi ab vndis ſeruarentur, impijs abſorptis: Eodem modo vos baptiſmi aquæ abluunt ſupernè infuſæ, euehuntque ad cæleſtia: ne obruamini ab vndis vel iræ diuinæ vel ſcelerum, quibus impij & peccata abſorbentur: ex quo fit vt non carnis ſordes deponatis, ſed Conſcientia veſtra bona efficiatur, vt Deo interroganti reſpondeatis deuotione mentis, infuſione charitatis, parati ad omnia illius mandata obeunda. Aſſerit etiam D. Paulus, tranſitum maris rubri eiuſdem aquæ ſignificationem habuiſſe. Quod explicans D. Gregorius l. 9. ep. 39. ſic ait: *Certè maris rubri tranſitus figura Sancti Baptiſmatis fuit, in quo hoſtes à tergo ſunt mortui, ſed alij, contra faciem, in Eremo ſunt inuenti. Sic quippè omnes qui Sancto baptiſmate tinguntur, eorum peccata præterita laxantur; quia eis velut Aegyptij hoſtes à tergo moriuntur, Sed in eremo alios hoſtes inuenimus, quia dum in hac vita viuimus, prius quam ad promiſſionis patriam pertingamus, multæ tentationes nos fatigant & ad terram viuentium tendentibus iter intercludere feſtinant. Qui ergo dicit peccata in baptiſmate funditus non dimitti, dicat & Ægyptios in mari rubro non veraciter mortuos.*

1. Pet. 3.

Bozius l. 1. de ſig. Eccl.

Alteram figuram agnoſcere poſſumus in aquis Iordanis, quibus ſepties lauari iubetur Naamam Syrus, & à lepra mũdatur, eiuſque caro pura redditur, quaſi caro pueri. In Baptiſmi aquis virtute ſeptiformis Spiritus S. anima ab omni lepræ & peccati contagio emundatur, & puritati perfectæ reſtituitur.

Deniq́ue in aquis miracula multa rei huius prę̃nia extitiſſe reperiet, qui ſcripturis Sacris intenderit. Sic aquæ marath. dulces redditæ ſunt immiſſo ligno; quia baptiſmi vnda ſuauis & efficax redditur, per virtutem ligni crucis & paſſionis Chriſti. Sic & virtus probaticæ piſcinæ, aut natatoriæ Siloë ad quã cæcus natus à Chriſto miſſus fuit, virtutẽ noſtri baptiſmatis præſignauit vt docẽt SS. Patres. *Exo.* 15.

Tertiò declaratur ex oraculis Propheticis. Præuiderat ſpiritu Prophetico Rex Dauid has baptiſmi aquas (teſte S. Baſilio) dum filios Dei ſolemnibus verbis inuitat & aduocat, vt afferant Deo munera, afferant gloriam & honorem intrantes cum victimis in atria eius. Quid ita? Quia vox Dei admirabilis eſt, inquit, *ſuper aquas, in maieſtate, virtute, magnificentia, confringens cedros, commouens deſertum, intercidens flammam ignis.* Quæ omnia virtuti baptiſmi conueniunt. Hæc gentes elatas inſtar cedrorum, humiliauit & fidei iugo colla ſubmittere fecit. Hæc populos qui erant inſtar deſerti vitijs & vepribus errorum obſiti, in quibus nullus adhuc erat ſulcus prædicationis, ad fidem commouit. Hæc flammas tartareas, quibus hę̃ gentes erant obnoxiæ, intercidit & ab eis auertit; flammas que fuliginoſas prauæ cupiditatis, quibus in vita exę̃ſtuantes ruebant, in aquis ſuis ſuffocauit. Hæc cernos præparat, expeditos reddens fideles, ad tranſilienda huius ſæculi ſpineta ſiue ſolicitudines, & ad celeriter & expeditè belligerandum, ſicut cerui ſolent, contra ſerpentis venenum. Hæc omnia facta ſunt voce Domini ſuper aquas baptiſmi reſonante & illis virtutem tribuente, ac ipſo Domino Apoſtolos per vniuerſum orbem deſtinãte, vt voce ſua virtutem hanc baptiſmalis aquæ omnibus gentibus nunciarent. Hæc ergò præuidens Propheta, meritò omnes ad laudem inuocat, & prædicit fore quod illa voce Dei & aquarum virtute vndique permeante, tandem Dominus populo benedicens, perfecta eos pace frui faciet, vt in templo eius omnes dicant gloriam *Sedebit,* *Pſ.* 28.

bit, inquit, *Dominus Rex in æternum, & populo ſuo benedicet in pace.* Magnifica ergo eſt hæc de baptiſmi aquis prænunciatio.

Ezechiel ſimiliter has præuiderat, dum ait c. 36. *Congregabo vos de vniuerſis terris, & effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis, & dabo vobis cor nouum & ſpiritum nouum.* Ecce aqua, ecce aquæ noſtræ baptiſmalis effectus, mundatio hominis, cordis & ſpiritus renouatio. Idem Propheta vidit aquas de templo egredientes c. 47. de latere dextro; & in his quoque allegoricè ſignificabantur aquæ baptiſmi, quæ à latere Chriſti vim habent, & ab altari crucis; & in totum orbem deriuatæ ſunt, dum baptiſmi doctrina & gratia per Apoſtolorum prædicationem omnibus innotuit. De quo etiam oraculum habemus Prophetæ Zachariæ: *In illa die exibunt aquæ viuæ de Ieruſalem, & medium earum ad mare orientale, & medium ad mare nouiſſimum.* q. d. Per totum orbem diſpergetur doctrina, baptiſmus, & gratia Chriſti. Nominat quidem duo maria orientale & occidentale, ſub illis alias duas mundi plagas intelligens, Auſtrum ſcilicet & Aquilonem. De his aquis Ezechielis vide latiùs Cornelium in illum locum, & Baradium tom. 11. l. 2. c. 6.

Zach. 12

Denique Iſaias Propheta hoc myſterium aquæ baptiſmatis præuiderat, dum cap. 55. adeo liberaliter omnes ſitientes conuocat ad aquas: & dum c. 12. prædicit: *Haurietis aquas de fontibus Saluatoris, & dicetis in illa die: Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius,* quod ſcilicet inuento adeo nouo, per vndam regenerationis, ſalutem hominum voluerit Dominus operari.

PROPO-

Digitized by Google

PROPOSITIO SECVNDA.

Conuenientiſsimè aqua deſignata eſt Baptiſmi materia:

Primò quidem, quia cùm hoc Sacramentum inſtitueretur omnibus neceſſarium ad vitam æternã, congruebat rem communiſſimam adhiberi, qualis eſt aqua, quæ nunquam non præſto eſt, & ab omnibus facilè haberi poteſt

Secundò, quia Baptiſmi effectum aptiſſimè ſignificat. Vt enim aqua ſordes abluit, ita & proportionem habet ac analogiam ad ſignificandam munditiem interiorem, quam Baptiſmus operatur. Hinc & multæ Gentes crediderunt vim ineſſe aquis ad expianda peccata & crimina, nec accedebant ad Sacra ſua, niſi ſe aquis viuis abluiſſent. Hanc Græcis fuiſſe religionem ſcribit Herodotus in Euterpe. Vnde & Ægyptij in hieroglificis ſuis, per aquam & ignem, ſignificabant puritatem, quia his duobus omnis luſtratio contineretur. Hanc gentibus fidem permiſit Deus, vt crederent aquis ineſſe vim ad expianda peccata, ne poſſent eandem fidem denegare Baptiſmo, ſicque humanæ menti ſterneret viam, ad credendam diuinam baptiſmalis aquæ virtutem.

Tertiò, aptiſſima eſt aqua refrigerandis corporibus, flammęque extinguendæ: cùm autem Baptiſmus etiam inſtitutus ſit, vt æſtuantem cupiditatis ardorem reſtringat vitiorumque flammas, aptè eius materia aqua eſt deſignata.

Quartò, aliam adhuc analogiam & rationem affert D. Ireneus. *Sicut de arido tritico maſſa vna fieri non poteſt, ſine humore, neque vnus panis: ita nec nos multi vnum fieri in Chriſto Ieſu poteramus, ſine aqua quæ de Cælo eſt. Et ſicut arida terra, ſi non percipiat humorem, non fructificat: ſic & nos lignum aridum, nunquam fructificaremus vitam, ſine ſuperna voluntaria pluuia. Corpora enim noſtra, per lauacrum illud quod eſt ad incorruptionem,* Iren. l. 3 c. 39.

ruptionem, vnitatem acceperunt, animæ autem per Spiritum. Vnde vtraque neceſſaria, cùm vtraque proficiat in vitam Dei, miſerante Domino noſtro Ieſu Chriſto. His verbis alludit D. Irenæus ad illud Apoſtoli: *Omnes nos in vno ſpiritu in vnum corpus*
1.Cor.12. *baptiſati ſumus*: Et iterum: *Vnum corpus ſumus, quia de vno pane participamus.* Ex his ergo omnibus notum fit, Deum meritò aſſumpſiſſe aquam tanquam principium noſtræ regenerationis, cùm etiam Philoſophi dixerint aquam cunctarum rerum eſſe principium: nam cùm corpora omnia conſtent quatuor elementis, ſeminis tamen cuiuſlibet (è quo illa conflantur) potiſſimam partem ſibi vindicat aquæ elementum.

Quia verò Dæmon præſenſit aquæ elementum à Deo ſic eleuari ad effectus diuinos & ſupernaturales, ad hominis ſalutem ordinatos; ideò aquis immiſcuit miras ſuperſtitiones, vt illas etiam in baptiſmo ſuſpectas redderet, & doceret fugiendas. Fuerunt enim olim aquæ immolatitiæ idolis conſecratæ, quas vt idolotyta Chriſtiani abhorruerunt. Vnde cùm Valentinianus, Iulianum Fortunæ templum in Occidentali Gallia ingredientem præcederet, contigit vt Sacerdos idoli frondibus quibuſdam roſcidis conſpergeret, adeò vt gutta vna in Valentiniani veſtem inciderit. Quod factum ægrè ferens, enſe eam partem veſtis, in quam humor ille inciderat, præſcidit, & percuſſo pugnis miniſtro à ſe abjecit, vt refert Niceph. l. 11. cap. 1. Sic & Satan Colophonicas
Iambl. l. de myſt. aquas dæmoniaco ſpiritu implebat, quem ſimul cum aquis Sacerdotes ſui hauriebant, vt teſtatur Iamblicus.
Tert. de anima. De quibus etiam mentionem facit Tertul. dicens: *Lymphaticos facit, Colophonis origo dæmoniaca.* Idemque teſtatur, Gentiles ſolitos lauacro initiari, ſacris quibuſdam Iſidis & Mythræ: ipſos etiam Deos, villas, domos, templa, totaſque vrbes, aſpergine circumlatæ aquæ expiare,
Tert. de Bapt. ludiſque Apollinarijs & Peluſijs aquis ſolitos tingi, in regenerationem & impunitatem ſcelerũ & periuriorum ſuorum.

iorum. Denique ſcimus, per aquam ſolitum reſponſa lare, & nefanda docere dæmonem, & hæc ars diabolica *ydromantia* vocatur. Hæc ſcilicet omnia Satan, peruerſus diuinorum operum æmulator, impio vſu inter ſuos vſurpari voluit, inuidẽs ſanctificationem aquis impertitam à Domino, ad vſus ſacros & diuinos in baptiſmo & alijs myſterijs. Sic puſillorum fidei hunc offenſionis lapidem, & petram ſcandali in quam impingerent, opponere voluit, vt etiam aquas à Deo ſanctificatas horrerent.

DE AQVA BENEDICTA.

IN hanc petram ſcandali, noſtri impingunt hæretici, aquæ benedictionem in Eccleſia impiè ſugillantes, & vocantes ſatanicam incantationem. Quos tanquam canes latrantes deſpicit Eccleſia, iubens vt ſingulis Dominicis, ſacrâ benedictione ſolemniter præmiſsâ, populus aquâ aſpergatur: cuius etiam aquæ portio ad domos deportetur, varijs vſibus ſactis profutura, pioſque effectus habitura. De illa ſic ſcribit Alexander I. poſt Petrum Pontifex Quartus. *Aquam ſale conſperſam populis benedicimus, vt eâ aſperſi ſanctificentur & purificentur. Nam ſi cinis vitulæ aſperſus ſanguine, populum ſanctificabat & mundabat, multo magis aqua ſale aſperſa, diuinisq; precibus ſacrata populum ſanctificat & mundat. Et ſi ſale aſperſo per Elizeum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt, quanto magis diuinis precibus ſacratus ſterilitatẽ aufert, & coinquinatos ſanctificat mundatq; & cætera bona multiplicat, inſidias diaboli auertit, & à phantaſmatis verſutijs hominem auertit. Nam ſi tactu fimbriæ Saluatoris ſanatos infirmos non dubitamus, quanto magis virtute ſacrorum verborum eius elementa ſacrantur, quibus ſanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas.* Hęc ille. Hinc patet non eſſe nouum aquæ illius vſum, nec virtutem eius ex magica incantatione, ſed ex Eccleſiæ benedictione prodire. Ideò multipliciter prodeſt. *Heb. 9.*

Prima vtilitas eſt, quod per illam memores reddimur baptiſmi noſtri, in quo aquâ aſperſi, ab omni labe fuimus emundati, ad purè ſeruiendum Deo viuenti. Optat ergò Eccleſia, vt ſimus ſtudioſi huius puritatis conſeruandæ & augendæ per gratiæ incrementum; aut recuperandæ per pœnitentiam, ſi eam amiſerimus per peccatum. Hinc ad ingreſſum Eccleſiæ vaſculum huius aquæ apponi ſolet, vt ſciamus per aquam nos in Eccleſiam Chriſti ingreſſos eſſe; & ideo cum puritate domum Dei ingredi debere, ad offerendum nos Deo, & renouandum votum baptiſmale, quo renunciantes ſatanæ, Chriſto fuimus conſecrati.

Secunda vtilitas eſt, quod per illam à peccatis venialibus expiamur. Habet enim ſpecialem hanc vim per meritum Eccleſiæ, quæ per ſpecialem ad id benedictionem, precemque fuſam, ſua merita applicat, vt id à Deo impetret. Et ideo dicit Alexander: *Si cinis vitulæ aſperſus populum ſanctificabat atque mundabat, multo magis aqua ſale aſperſa diuiniſque precibus ſacrata. Et* quidem à legali munditia populus antiquus mundabatur per aſperſionem cineris & ſanguinis v. g. ab immunditia contracta ob contactum mortui; nos autem per noſtram aſperſionem ab immunditia ſpirituali, quam quotidie contrahimus conuerſatione humanâ, habitantes in domo lutea, ambulantes in via puluerulenta, in qua impoſſibile eſt non adhæreſcere puluerem aliquem & immunditiam pedibus noſtris, hoc eſt affectibus; cum Apoſtolorum pedibus etiam inhæſerit. Sed ſicut illi à Domino ablutione pedum myſticâ emundati ſunt, ita & nos hâc ſacratâ aſperſione. Et: *qui lotus eſt* (à peccato originali & mortali per baptiſmũ & pœnitentiam) *non indiget niſi vt pedes lauet;* à venialibus, per talem aſperſionem, ſiue per ſimilia remedia ab Eccleſia ordinata, animæ affectus purgando.

Tertia vtilitas eſt, quod per illam dæmonis inſidiæ, præſtigia, vexationes, depellantur. Hinc S. Hubertus

è quo-

quodam loco Satanæ tentationes & verſutias volens eliminare, ſic ait ad miniſtrum: *Nunc vade, aqua quæ ſacerdotali conſecratione ſale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam impregnata eſt, liquorq; olim itidem Apoſtolicâ auctoritate benedictus huc deferatur; quorum aſpergine atque liturâ, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, vt amplius non audeat ſua inferre machinamenta.* Ita auctor vitæ apud Surium 3. Nouembris. Ideò in pleriſque Cænobijs, ſolet Sacerdos diebus dominicis ſingula clauſtra & habitacula pererrare, & hâc aquâ aſpergere, ad effugandas impottuni hoſtis inſidias. Et optima conſuetudo eſt, veſperi cùm quieſcendum eſt, illâ ſe munire, imò quoties aliquid aggrediendum eſt. Nam & Leo VI. de bellico apparatu ſcribens, inter alia ordinat quod pridie eius diei, quo prælium eſt ineundum, curare debeat Dux exercitus, per Sacerdotem vniuerſum exercitum expiari aquâ luſtrali. Ibidemque habetur, vt quotidie, mane, & veſperi totus exercitus dicat Trishagium Hymnum. Multis porro exemplis demonſtrari hic poſſet vis huius aquæ contra dæmones eorumque inſidias, ſed mitto Lectorem ne prolixior fiam ad Daueroultium in Floribus, Tom. 2. c. 4. tit. 20. *Baron. ar. 911.*

Quarta vtilitas eſt, corporum ſanitas, morborumque depulſio, ſterilitatis aliorũque temporalium damnorum ſedatio, vt indicat Alexander Pontifex, & ipſa aquæ huius benedictio ſuis verbis demonſtrat piuſque vſus. Vide vitas Sanctorum.

S. Chryſoſtomus per aquam benedictam filium ægrum matri ſanum reddidit, monens propter parentum peccata, illi ægritudinem illam periculoſam contigiſſe.

S. Anſelmus aſperſione aquæ benedictæ cæco viſum reſtituit, vt habet eius vita.

S. Malachias Hyberniæ Epiſcopus filium Regis Scotiæ, & mulierem cancro laborantem ſanauit, vt teſtatur S. Bernardus in eius vita.

S.Bernardus mulieri periclitanti in partu misit aquam benedictam, quâ gustatâ, confestim natus est puer, quem baptisans Episcopus Carnotensis Gaufridus Bernardi ei nomen imposuit. Auctor vitæ l.4. c. 4.

S. Eligius cùm tollere vellet quasdam superstitiones in vico quodam Nouiomensi, nec concionibus proficeret, sed auditores rebelles haberet; secutus exemplum Apostoli tradidit illos Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret, nec nisi post annum eos aspersione aquæ benedictæ à spiritibus liberauit, de quo egi suprà præcepto. 3.

Agros à locustis vel muribus vexatos hâc aquâ fuisse sæpè liberatos inuenies apud Aueroutium suprà.

Oblatrent ergo quantum voluerint hæretici, scimus ex litteris Indicis & Iaponicis, per hanc aquam mira peragi in nouis illis feruentioribus Christianis, morbosque illâ haustâ curari. Si velint incantatione satanæ hæc fieri, dicant satanam alterum satanam expellere, regnum quoque eius diuisum, vt Dominus opponit Phariſæis. Dicant quoque aquam illam, quæ antiquitùs à Sacerdotibus benedicebatur ad manifestandam adulteram, incantatam fuisse, de qua Num. 5. multaque similia blasphemo ore reprehendant.

DE

DE
FONTIBVS BAPTISMALIBVS.
LECTIO SECVNDA.

Continet explicationem Sententiæ Propheticæ vaticinantis de Baptiſmo.

ZACHAR. 13.

In illa die erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Ieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ.

PROPHETAM hiſce verbis ad noui teſtamenti tempus reſpicere, & gratiam tunc effundendam deſignare, ac de Chriſti myſterijs vaticinari, haud dubium eſt. Sed Fontis nomine multa poſſunt deſignari. Imprimis aptiſſimè Deus incarnatus IESVS CHRISTVS hoc nomine indicatur, ſiue diuinitatem ſpectes, ſiue humanitatem. Nam ſecundùm diuinitatem, Fons eſt Sapientiæ, à monte ſublimi, à Patris æterni mente originem habens, de quo Sapiens: *Fons Sapientiæ verbum Dei in excelſis.* At ſecundùm humanitatem, Fons eſt à fœcunda terra viſcerum Mariæ conſurgens, vt ſterilem mundi terram irrigare poſſit, & præſignatus videtur per fontem illum Paradiſi, de quo Gen. 2. *Fons aſcendebat de terra ad irrigandam ſuperficiem vniuerſæ terræ.* Vlteriùs ſi ſingula myſteria vitę eius percurras, aptè videbis illi Fontis nomen conuenire. 1. In Natiuitate & pueritia quadrat ei illud Eſther 11. *Fons paruus creuit in fluuium* Eccl. 1.

fluuium magnum, & in aquas plurimas redundauit: Puer enim IESVS creſcebat ætate, ſapientiâ & gratiâ. *O ſi quis mihi det potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethleem*, dicebat olim Dauid. Reſpiciebat (inquit Sophronius) ad myſticum illum fontem gratiæ Chriſtum, qui debebat in Bethleem ortum habere. 2. In perfecta ætate, iam cum hominibus conuerſans, fons eſt doctrinę & gratię, arentia corda irrigans. *Si quis*, inquit, *ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, de ventre eius fluent aquæ viuæ.* 3. In Paſſione fons eſt pietatis, per quinque canales emanans in ablutionem peccatoris; & tunc fons qui antea abſconditus & clauſus videbatur, clauis & lanceâ apertus fuit, vt omnibus pateret, ſcaturiens aquam & ſanguinem, Sacramentorum ſymbola. 4. In Reſurrectione fons eſt glorię & beatitudinis, alijs eam impertiens, fluminis impetu lętificans ciuitatem Dei, cęleſtis Paradiſi arbores continuò irrigans aquâ & rore perfectiſſimi gaudij & lętitię æternæ. Illi ergo conuenit illud Iſaię 58. *Fons hortorum cuius non deficient aquæ.* 5. In Aſcenſione fons eſt tantùm aſcendens quantùm deſcendit: *A ſummo cælo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius*: & inde Spiritus S. donis inſtar riuulorum ab hoc fonte profluentibus, ager Eccleſię perfuſus fuit, & fœcundus effectus. 6. In Sacramentis omnibus tanquam fons aquæ viuæ agnoſcitur, fons deriuans in nos copioſam benedictionẽ & gratiam quotidie, quouis etiam ſæculo futuro. Ac pręſertim in Euchariſtia, vbi ipſe agnoſcitur Fons amoris. Ob hæc ergo omnia Chriſtus ipſe rectè dicitur his verbis Prophetæ deſignari: *In illa die erit fons patens*, fons vtique doctrinæ, gratię, ſalutis, ex quo perpetuò ſalus fluit, quia nullis hominum peccatis areſcit.

Sed aptiſſimè quoque D. Hieronymus, Rupertus, Hugo, & alij per hæc verba putant Baptiſmi Sacramentum ex mente Prophetæ deſignari. An non hic eſt fons patens, & omnibus obuius? Nemo prohibetur haurire, omnes

omnes inuitantur in eo ſe abluere. Patens eſt domui Dauid & habitantibus Ieruſalem. Per domum Dauid, intellige Principes, per habitantes Ieruſalem, intellige communem plebem. Nemo enim reijcitur quamlibet vilis conditionis & generis, nemo excuſatur quamlibet ſublimis dignitatis, quin huc debeat accedere, & ſe incuruare ad hunc fontem, ſi vult haurire ſalutem. Patens quoque eſt domui Dauid, hoc eſt, Eccleſiæ & filijs eius generandis & habitantibus Ieruſalē, hoc eſt, adſpirantibus ad æternæ pacis viſionem. Denique patens eſt, *in ablutionem peccatoris & menſtruatæ.* Litteraliter per peccatorem potes intelligere viros, per menſtruatam fęminas peccato ſordidatas. q. d. ad eluenda peccata tam virorum, quàm mulierum. Nullus alius fons reperiri poteſt, qui omnia peccata abluat, niſi fons baptiſmalis. Hæbrea Lectio habet: *Ad peccatum & menſtruam immunditiam*, abluendam ſcilicet & expiandam à peccatore & menſtruata. Alludere videtur ad aquas expiationis confectas ex cinere vitulæ rufæ, quibus immunditia ex menſtruo, morticino, aliaq; quauis pollutione (quæ erat peccatum legale veteris teſtamenti) contracta abluebatur. Num 19. Hoc enim Chaldęa Lectio ſic exprimit: *Dimittam peccata eorum, ſicut mundantur aquâ aſperſionis & cinere vaccæ, quæ oblata eſt pro peccato.* Immunditia vtique legalis præſertim menſtrui, typus erat peccati, nam peccatum eſt menſtruum animæ, quia eſt eius virus, pollutioque fœda. Vult ergo ſignificare hunc fontem animas facilè abluere, quantumlibet maculoſo peccati ſanguine cruentas: quia nulla eſt tam fœda macula, nec tã inueterata, quam non poſſit eluere. Rectè quoque aliqui cum Lyrano per peccatũ, intelligunt actuale, per menſtruũ, originale: hoc enim transfunditur generatione, cuius fæces & reliquię in puerpera ſunt menſtrua, & fluxus ſanguinis, ſiue ſordes inſtar menſtruorũ. Et ſic ſignificabitur, hunc fontem tam actuali quã originali peccato delendo eſſe inſtitutũ.

Vide Cornel. loc. cit.

Ex his ſatis notum fit quanta in veneratione & honore ha-

re habendi ſint ſacri illi fontes, qui tanto apparatu & ſolemnitate ab Eccleſia cum myſtica prece conſecrantur, per quos regeneramur in filios Dei, & Chriſtiani efficimur, imò membra Chriſti. Si ergo eorum encomia noſſe pleniùs deſideras, illa proſequor tum ex ſacris Scripturis, tum ex doctrina Sanctorum Patrum.

Primò, ſi quæras quid ſint fontes illi, & vnde originem ſuam habeant? Rectè dixero, ex latere Filij Dei. Ad ictum enim lanceæ exiuit ſanguis & aqua: Sanguis implet calicem menſæ Domini: Aqua ſacros Fontes Baptiſmi. Ex latere primi Adam dormientis formata eſt ſponſa eius Eua, ex latere ſecundi Adam in cruce ſoporati, formata eſt ſecunda Eua, Eccleſia mater viuentium; quæ tanquam ſponſa per ſanguinem & aquam debebat immaculata reddi, deſponſari, fœcundari. An non id fit in baptiſmali fonte, vbi per aquam Sanguis Chriſti applicatur, animæque lauantur, & à Filio Dei deſponſantur? Vtique non ſine myſterio ſanctæ illæ mulieres veteris teſtamenti, Rebecca, Rachel, Sephora, Eccleſię figuram gerentes, apud fontes & puteos reperiuntur; ibique diuinâ ſic ordinante prouidentiâ, ad matrimonium initiantur. Ibi enim initiatum eſt matrimonium Rebeccę cum Iſaac Gen. 24. Rachelis cum Iacob Gen. 29. Moyſis cum Sephora Exodi 20. Significabatur ergo (teſte D. Auguſtino) Eccleſiæ matrimoniũ *in aqua* baptiſmatis initiandum. Typus erat, at nos videmus veritatem adimpletam.

Secundò, ſi quæris quid ſint fontes illi? Reſpondet D. Chryſoſtomus cum D. Leone, eſſe vterum Matris noſtræ Eccleſiæ, in quo fit ſecunda natiuitas noſtra, per quam eſſe nouum, eſſe ſpirituale & diuinum participamus. Eſtque hic vterus inſtar vteri virginalis, quia ſicut in illo ſemel formatus eſt Chriſtus, ita & per ſacri fontis vterum formantur quotidie myſtica membra Chriſti, dum per illum generantur Chriſtiani. Vnde & Eccleſia

ſuos

ios Cathecumenos ad fidei doctrinam aç christianam itam inuitans & sollicitè erudiens, rectè cum Apostolo dicere potest: *Filioli quos parturio donec formetur in vobis Christus*, siue donec formetur in vobis tanquam membris spiritus Christi, spiritus gratiæ & salutis, vt Christus viuat in vobis & vos in Christo. Est quoque hic vterus Ecclesiæ virgineus & immaculatus sicut & Mariæ. Quia sicut illa peperit Christum caput nostrum virgo permanens; ita & per hunc immaculati fontis vterum, omni tempore immaculata eius membra parit, nec virginitatem amittit. Audi hac de re D. Leonem: *Omni homini renascenti, aqua baptismatis est instar vteri virginalis, eodem spiritu replente fontem, qui repleuit & virginem: vt peccatum quod ibi euacuauit sacra conceptio, hic mystica tollat ablutio.* Et iterum: *Originem quam sumpsit in vtero Virginis, posuit in fonte baptismatis, dedit aquæ quod dedit matri: virtus enim Altissimi & obumbratio Spiritus S. quæ fecit vt Maria pareret Saluatorem, eadem facit vt regeneret vnda credentem.* Quid clarius aut elegantius hac de re dici possit? S. Chrisostomus verò de eodem fontis vtero mystico, sic ait. *Quod est mater embryoni, hoc est, fideli aqua, siquidem in aqua fingitur & formatur. Nam primum dictum est: producant aquæ reptile animæ viuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum viuentium, sed animas rationales ac spirituales aqua producit.* His consonant quæ antè diximus explicando verba Christi, nisi quis renatus fuerit &c.

Ser. 4. & 5. de Natiuit.

Hom. 25 in Ioan.

Tertiò si quæras, quid sint fontes illi? Respondet Apostolus, esse sepulchrum veteris Adam. Ibi enim sepelitur & submergitur vetus homo cum actibus suis; vt inde nouus homo resurgat & emergat, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate. Audi Apostolum. *An ignoratis fratres, quia quicunque baptisati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptisati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, vt quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.*

Rom. 6.

Ibi ergò deſtruitur, in hoc ſepulchro deponitur cor. pus peccati, ſiue originalis labes quam trahimus ex veteri Adam, cum actualibus alijs pecatis, quæ ex originali quaſi quædam membra prodeunt, ſimulq; quaſi vnum corpus conſtituunt. nam vt alijs verbis exprimitur apud D. Auguſtinum: *Ibi antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantiæ noſtræ facinora priſca delemus, vbi & veterem hominem cum ingenitis ſceleribus exuimus.* Hinc monet Concilium Nicænum ante Canonem octauum: *baptiſma noſtrum non oculis corporis conſiderandum eſt, ſed* mentis oculis. Aquam vides, conſidera virtutem Dei in aquis abſconditam. deſcendit is qui baptiſatur peccatis obnoxius, & ſeruitutis corruptione detentus; aſcendit autem à ſeruitute & peccatis liber, Filius Dei & hæres, cohæres Chriſti. Hoc idem monemus quemlibet Chriſtianum, dum in ingreſſu Eccleſiæ Fontes videt, non ſolùm aquam conſideret, ſed & locũ ibi regenerationis & ſepulchrũ veteris hominis agnoſcat, quicunque illuc deſcendit filius mortis, aſcendit filius reſurrectionis. Hoc inuiſibiliter peragitur, nec videre poſſunt id oculi corporis, ſed fidelium pietas id optimè nouit, dum aperire vult oculos mentis. Vnde & hac de re ſic ſacer canit Poëta.

Aug. Cõ. Iul. c. 3.

Culpa perit, ſed vita redit, vetus interit Adam.
Sed nouus æternis naſcitur imperijs.

Quartò ſi vlteriùs quæras, quid fons baptiſmalis? Reſpondet Eccleſia, eſſe fontem illum Paradiſi, quem voluit Deus totũ orbem irrigare. Sic enim canit Eccleſia in benedictione Fontis: *Benedico te creatura aquæ, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum Sanctum, qui te de Paradiſi fonte manare fecit, & in quatuor fluminibus totam terram rigare præcepit.* Fons ergo ille figuram gerebat Baptiſmi, qui lætificat Paradiſum Dei, hoc eſt, Eccleſiam Chriſti; & ſuâ aquâ eius plantas, animas fideles rigat, & fructiferas efficit. Huius quoque Fontis aquæ ſalutiferæ per vniuerſam terram diſperguntur, dum in quatuor orbis parti-

Digitized by Google

partibus in Oriente, Occidente, Meridie, Septemtrione, virtus Baptiſmi promulgatur. Continentur verò hoc Fonte aquæ illæ propter quas Spiritus Domini initio ferebatur ſuper aquas. Vt quid enim ferebatur? Niſi vt ex tunc virtutem ſanctificationis aquarum natura conciperet, & vt ſignificaret quod tempore à ſe ordinato, aquam regenerandis hominibus prçparatam, arcanâ ſui numinis admixtione fœcundaret; vt ſanctificatione conceptâ, ab immaculato diuini Fontis vtero, in nouam renata creaturam, progenies cæleſtis emergere poſſet, vt canit Eccleſia. Et quidem tertiò repetens in Fontium benedictione illam vocem: *Deſcendat in hanc plenitudinem Fontis virtus Spiritus S. vt hanc aquæ ſubſtantiam regenerandi fœcundet effectu*, ſatis ſignificat totam virtutem huius Fontis à Spiritu illo procedere, qui ſuper aquas naſcentis mundi initio ferebatur. Vnde notatu dignum eſt, quod cum D. Hieronymo, Baſilio, & alijs aduertunt ſacri Interpretes, Hæbræa legere: *Spiritus Domini incubabat aquis*, more ſcilicet gallinæ aut columbę nidificantis, & oua calore animantis, inquit D. Hieronymus. Nempè à Spiritu S. auram quandam calidam adſpirante, & aquis incubante ac fouente, illæ acceperunt vitalem quandam vim & prolificam, vt piſces ac volatilia poſſet producere, hoc quidem pro initio naſçentis mundi: at tempore renaſcentis mundi, quia idem Dei Spiritus & aura, incubat, ſuperfertur, fouet aquas Baptiſmi, accipiunt vim nouos homines procreãdi, cęleſtes viros quaſi aues cæli. Sacra itaque Columba his Fontibus Eccleſiæ ſuperuolitans, vim prolificam indit, ſacro eos & diuino pectore illos calefacit, ſicut aues oua: vt enaſcantur paruuli illi, de quibus dicitur: *Quaſi modò geniti infantes, ſine dolo, lac concupiſcite.* Et iterum: *Sinite paruulos ad me venire, & nolite eos prohibere, talium enim eſt Regnũ Cælorum.* Et ita ſi Pater æternus nos creat, ſi Filius nos redimit, Spiritus S. nos regenerat, fœcundãs aquas fontis noſtri, ad nos viuificandos. Gen. 1.

Hæc consideret Christianus, hæc ruminet, sacros intuens Fontes.

Quintò, si adhuc quæris quid Fons baptismalis? Respondeo esse probaticam illam piscinam, in quam descendebat Angelus, & mouebat aquam, & qui illam tangebat, sanus fiebat à quacunque infirmitate. Omnia hæc in sacro baptismi Fonte contingunt. 1. Piscina illa probatica dicitur, siue ouilis, aut piscina ouium (Probaton græce, ouis latinè est) quia illic oues immolandę congregabantur, & intestina lauabantur. Sic & nos vt fiamus hostię Deo, & exhibeamus corpora nostra hostiam viuam Deo placentem, & omnia interiora benedicant nomen sanctum eius, ac in odorem suauitatis illi offerantur, oportet prius in lauacro regenerationis, in Fonte baptismatis ablui. Imò si ante quasi hædi fętidi fuimus, iam per illud lauacrum oues reddimur, candidi efficimur, & de grege Domini censemur. 2. Quinque porticus habebat: ibiąue indicantur quinque præcipua Domini vulnera, passionisą; eius virtus, per hæc baptismum ingredimur, & accessum habemus ad lauacrum hoc, quod vim habet ex sanguine Agni. 3. In his jacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum. Hæc quatuor genera infirmorum vniuersa denotant genera peccatorum, qui in baptismo sanantur. Cæci enim sunt, qui ignorantia fidei laborant: Claudi, qui in duas partes claudicant seruire volentes Deo & mammonæ, aut qui ex naturæ infirmitate delinquunt: Aridi, qui affectu charitatis Dei & proximi carent: Languidi, qui ab internis affectibus inordinatis, quasi à prauis humoribus superantur, imbelles ad ea quæ Dei sunt, fortes vt faciant malum. Hi omnes sanantur si accedant ad quinque porticus, hoc est, ad vulnera Saluatoris, & ad Piscinam baptismalem. Aut si mauis cæci sunt omnes antę lucem, quam recipiunt in Baptismo: Claudi sunt, cùm olim diaboli, nunc filij Dei esse nitantur, & inter hæc diabolicis

suspen-

ſuſpendantur inſidijs : Aridi quoque ſunt & languidi, quia natura eorum corrupta eſt per peccatum, & carent gratiâ Dei. 4. Expectant hi aquæ motum, quia qui baptiſmate ſunt initiandi, ſolent ad fores Templi expectare antequam abluantur, ſolent & voluntatem ſuam aliquoties proteſtari, reſpondentes *Credo, Volo, Abrenuntio*, antequam ſanctificentur. 5. Angelus Domini ſecundùm tempus deſcendebat, & mouebatur aqua. Hic eſt Chriſtus magni conſilij Angelus, qui tempore præordinato à Patre deſcendit, & aquam turbauit, eamque ſanguine ſuo tinxit, virtutem illi cõmunicans. Emouit ergo aquã, cùm ei vim ſuæ benedictionis infudit. Nec enim interprete Chryſoſtomo, Theophilacto & Euthymio, quod aquam ab Angelo moueri oportebat, aliud ſignificabat quàm ſecretam aquam in baptiſmate, morbos eluere nõ poſſe, niſi virtus Chriſti acceſſerit. Iterum deſcendit Angelus in Piſcinam tempore ordinato, dum Sacerdos, qui Angelus in Scriptura nominatur, Chriſti perſonam gerens deſcendit fontes ſanctificans, ſacramque benedictionem eis imprimens : vt vim habeant omnem infirmitatem & languorem tam originalis quàm actualis peccati abſtergendi. Denique deſcendit Angelus, hoc eſt Sacerdos, quoties baptiſat, mouetque aquam elementarem cum verbo ſacramentali, & aqua poſt motionem illam à quacumque infirmitate ſanat, quæ immota non ſanaret.

Poſtremò, ſi quæris quid illi Fontes ? memineris vaſis illius ænei (quod mare vocabatur ob aquarum congregationem, quam Hæbræi mare vocant) quod præ foribus Templi antiqui conſtitutum fuit, & duodecim boues ſuſtinebant illud, è quibus tres reſpiciebant ad Aquilonem, tres ad Occidentem, tres ad Meridiẽ, tres ad Orientem. An non illud amplum vas, fontes noſtros ac baptiſmum deſignabat ? Ad limen Templi poſiti ſunt, quia baptiſmus Eccleſiæ militantis oſtium & Sacramentorum eſt la- 3. *Reg.* 7.

est Ianua. Boues duodecim Apostolos designant, qui tanquam boues in area Domini laborarunt, nullis fracti laboribus: hi Baptismi Sacramentum Regionibus diuersis inuexerunt, & velut humeris suis apportarunt. Et tres quidem boues respiciebant Orientem, tres Occidentem &c. Quia Apostoli orbis totius curam suis humeris à Christo impositam habentes, sortiti sunt diuersas inter se orbis plagas. Vnde & breui in quatuor orbis partes, baptismi & Trinitatis mysterium translatum fuit. Hinc canit Ecclesia: *Qui gratiæ tuæ affluentis impetu lætificas ciuitatem Dei: Fontemq; baptismatis toto orbe aperis gentibus innouandis.* Vbi alludit ad illud Prophetæ: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, sanctificauit tabernaculum suum Altissimus.* Quibus verbis largam gratiæ baptismalis effusionē, atq; exvberantiam, in sancta Dei Ecclesia designat, quâ irrigetur & sanctificetur, gaudium & exultationem inde percipiens. Alludit quoque ad illud Isaiæ 41. vbi prædicit Fontis baptismalis apertionem in persona Domini dicens: *Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum Fontes. Ponam desertum in stagna aquam, & terram inuiam in riuos aquarum.* Ibi enim per supinos colles, & campos, gentes intelliguntur, primùm infructuosæ & infœcundæ, diuinæque societatis præsidio destitutæ; ob quod ibidem & desertum nominantur, & terra inuia. Per flumina verò & fontes, lauacri baptismalis accipitur scaturigo, emanatio atque eruptio; quæ vbi diuino instituto exundauit, gentes à pristinis sordibus abluit, sanctificauit & innouauit.

Itaque, ô Christiane, dum sacri fontis benedictioni interesse te contingit, aut considerationi ibi latentis mysterij vacare cupis, horum omnium memineris. Memineris, inquam, hic contineri aquam, quæ de Latere Christi vim habet emundandi, esseque sanguini iunctam, quia virtutem Sanguinis Christi applicat baptisandis. Memineris, hunc esse vterum tuum

spiri-

ſpiritualem, ex quo renatus es, omniſque progenies cæleſtis, ex illo ſecundam natiuitatem hauriat, neceſſe eſt. Memineris quoque, hic eſſe ſepulchrum veteris Adam, hoc eſt, in quo omnis macula originalis ex Adamo contracta, omniſque actualis noxa ex illo oriens ſepelitur, vt nouus homo reſurgat. Recorderis etiam, hic eſſe fontem Paradiſi, cuius aquis irrigatus es, ne lignum fores aridum, æterni ignis alimentum. Denique recordare hanc eſſe probaticam piſcinam, in qua ouis Chriſti effectus es, & hoſtia Deo immolanda; his aquis primam ſanctificationem accipiens, vt te deinceps Deo offerres in odorem ſuauitatis. In hac etiam Angelo deſcendente, & aquam mouente, hoc eſt, Sacetdote cum verbo vitæ Sacramentum hoc aquę tibi adminiſtrante, purus & ſanus à contracta macula & morbo euaſiſti. An hæc parui pendenda exiſtimas? Ingratus eſt, qui hęc non recogitat, & ſanctificationi ibi acceptæ, conſeruandæ & augendæ, aut ſi eam amiſerit recuperandæ, ſolicitus non incumbit; & tanta myſteria humili & pio animo non recolit, per quę tot percepit beneficia.

MIRACVLA FONTIVM.

SAncta Mater noſtra Eccleſia, vt memoriam imprimat horum omnium, & gratitudinem ſinceram inſerat cordibus Filiorum ſuorum cum reuerentia coniunctam, tantâ celebritate bis in anno Sacratiſſimo tempore Paſchatis, & Pentecoſtes, hos ſacros Fontes benedicit. Quo quidem tempore olim ſolebat ſolemniter adminiſtrari baptiſmus, nec alijs id fiebat temporibus, idque diuinitus multis miraculis tunc fuit approbatum. Refert enim Paſchaſinus in epiſtola ad Leonem,

nem, (habetur inter epiſtolas D. Leonis) in Sicilia in quodam vico, qui Meltinas dicitur, Fontes Eccleſiæ ſingulis annis in vigilia Paſchæ miraculosè impletos fuiſſe, quamdiu aliqui baptiſandi erant: ſtatim verò omnibus baptiſatis, eadem aqua deperibat, nec amplius apparebat. Idem refert quod Occidentalis Eccleſia tempore Zoſimi Papæ celebraret Paſcha 25. Martij, & Orientalis 22. Aprilis; ſed miraculo Fontium diuinitùs adimpletorum declaratum fuit Orientalem Eccleſiam ſuo tempore Paſcha celebrare, & occidentales, in errore fuiſſe, de quibus miracula ſimilia videre potes apud Baronium, tom. 5. anno 417. & apud Daueroulſium in Floribus exemplorum tom. 2. cap. 4. titul. 1.

Quod ſi quæras, cur illis diebus baptiſaret Eccleſia. Reſpondet D Leo: *quia ille erat legittimus dies, in quo orta eſt & veritas muneris, & ſpecies actionis.* Nempe baptiſmus figura eſt mortis & reſurrectionis Chriſti, dicēte D. Leone, epiſt. 4 cap. 3. *In morte Crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis*, potentia baptiſmatis nouam condit creaturam ex veteri. Ideo ergo in Paſchate baptiſmus ſolebat adminiſtrari. Sed & id aptiſſimè fiebat in Pentecoſte, quia multa millia tunc baptiſata ſunt à Petro, & omnis virtus baptiſmi eſt à dono Spiritus Sancti, qui tunc deſcendiſſe recolitur. Denique quia tunc primùm publicata fuit lex noua, cuius hoc eſt primum myſterium.

Admirabile eſt iterum quod hac de re refertur ex Gregorio Turonenſi, in Luſitania dicit fuiſſe ſacrum baptiſterium apud Oſem campum, ad quod conuenientibus die Iouis ſacro ante Paſcha Epiſcopo & populis, vacuum reperiebatur. Tunc oſtia Epiſcopus muniri iubebat cum ſignaculis, aduentumque virtutis Dominicæ præſtolabantur, Die autem tertiâ (hoc eſt Sabato) conuenientibus ad baptiſandum populis, aduenies Epiſcopus cum ciuibus ſuis, inſpectis ſignaculis, oſtia reſerabat clauſa. At mirum dictu, piſcinam quam reliquerant vacuam, repe-

reperiunt plenam, ſed ita cumulo altiore refertam, vt ſolet ſuper ora modiorum, ſiue menſurarũ triticum aggregari, videaſque huc illuc latices fluctuare, nec partem in aduerſam defluere. Tunc exorciſmo facto, & conſperſo deſuper Chriſmate, omnis populus pro deuotione haurit, & vas plenum domum portat, agros, vineaſque aſperſione ſalubri tutans. Et cùm multitudo amphorarum hauriatur, id cumulum non minuit, ſed baptiſatis omnibus, aquæ diſpereunt: Cùm verò Theodegifilus Rex huius Regionis, vidiſſet hoc miraculum, cogitauit intra ſe: Ingenium eſt Romanorum (ſic vocabat Chriſtianos) & dolus eorum, non verò Dei virtus. Veniens ergo oſtium ſigillo ſuo etiam muniuit, & cuſtodes poſuit, ſi fortè deprehenderet aliquẽ fraudis huius conſcium. Et hoc primo & ſecundo fecit, tertio verò anno foſſas in circuitu baſilicæ & piſcinæ fieri fecit, ne fortè occultis locis aqua deduceretur, erantque viginti quinque pedum in profunditate, quindecim in latitudine, ſed nihil abditum reperire potuit. Anni verò ſequentis diem quo hoc myſterium celebrabatur, morte præuentus videre non meruit, eoquod arcanum virtutis diuinę inueſtigare præſumpſit. Hæc ex Gregorio Turonenſi, de gloria Martyrum, cap. 24. & 25.

In Lycia Prouincia, in Pago Cedebratis, ſimile baptiſterium erat, quod à ſeipſo implebatur aquâ in die Paſchæ, & durabat vſque ad diem Pentecoſtes, tunc verò euaneſcebat. Ita habetur in Prato ſpir. cap. 25. His omnibus ſignificare voluit Deus, quanta veneratio his ſacris Fontibus debeatur. Vnde & antiquitùs habitum fuit tanquam præſagium improbæ vitæ, ſi fortè puer, qui immergebatur, ſordibus infantilibus inter baptiſandum Fontem macularet.

Hoc refertur contigiſſe Conſtantino Copronymo, de quo ſic Theophanes. Anno tertio imperij ſui natus eſt Leoni Iſauro Filius Conſtãtinus, qui magis illo impius,

Baro. to.9.ad an.719.

fuit dictus Antichristi Præcursor. Cùm à matre ad Baptismum delatus esset, & Germanus Episcopus baptisaret, contigit eum sordibus emissis, sacrum lauacrum fœdare, ita vt Germanus vir sanctus propheticè diceret: *Constat Christianis & Ecclesiæ, maximi mali per eum efficiendi hoc signum esse.* Quod contigit dum non solùm imperij, sed & nequitiæ parentum successor fuit. Dicitque Zonaras & alij Constantinum ob stercus tunc egestum in sacrum lauacrum, cognomento dictum Copronymum.

Simile quid refertur de Vencesta Rege Bohemiæ, qui natus Carolo. 4. 1361. Matrem suo partu interfecit, & baptisma primo ingressu coinquinauit; vt prouerbium inde fieret fore improbum, quod & reipsa cùm adoleuisset, comprobauit. Non solum enim Sacramentum baptismatis, sed totam Christianam religionem coinquinari passus est, homo otiosus, somno, Venerique deditus. Sub ipso enim ingressa hæresis Hussitarum in Bohemiã, quæ hodie adhuc durat: illius verò socordia & luxus, huic rei dedit causam. Cùm enim à pueritia in Bohemorum & Romanorũ Regem sublimatus esset, ventri tantum studuit, maiorem curam gulæ habens, quàm regni, luxuique deditus, neglexit his erroribus occurrere.

Cuspinianus in eius vita

Idem narrat de Ethelredo Angliæ Rege Valateranus, l. 3. Geographiæ, anno 979. Hic illo anno Regnum Angliæ adeptus, potiùs obsedit quàm rexit annis 37. Eius vitæ cursus, sæuus in principio, miser in medio, turpis in exitu asseritur. Ita parricidio cui conniuentiam adhibuerat immanis, ita fugâ & mollitie infamis; ita morte miserabilis fuit. Ignauiam eius prædixerat S. Dunstanus Archiepiscopus fœdo exemplo admonitus, nã cùm Pysiolus in Fonte Baptismi mergeretur, circumstantibus Episcopis alui profluuio Sacramenta interpolauit. Quâre ille turbatus: *Per Deum*, inquit, *& matrem eius ignauus erit homo.* Hæc ille.

Narrat etiam Bredembachius, anno 1579. quòd cùm oppi-

Digitized by Google

oppidum Kerpenſe prope Coloniam, nunc Statuum vt vocant, nunc Regiorum militum irruptione inuaderetur, miles quidam Eccleſiæ baptiſterium fœdarit ſordibus. At non impunè, nam ſtatim oculorum lumine diuinitus priuatus fuit; cumque vagis greſſibus huc illuc oberraret, in hoſtes incidens captus eſt, & ante valuas Eccleſiæ quam fœdarat ſuſpenſus: Peior hic Copronymo, quia is infans polluit, at iſte iuſtæ ætatis ſenio. Vterque tamen certam ſpeciem dedit Conſtantinus futurę, hic præſentis. Ita. Bredembach. l. 7. Collat. c. 53.

LECTIO TERTIA.

DE FORMA BAPTISMI.

1. *Docet, quibus verbis Baptiſmus conſtet.*
2. *Quando fuerit ea forma inſtituta.*
3. *Quomodò etiam laicos conueniat ſcire formam.*

PROPOSITIO PRIMA.

FORMA *Baptiſmi eſt: Ego te baptiſo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Hoc eſt verbum vitæ, quod accedens ad lauacrum aquæ, iuxta Apoſtolū, vim animam mundandi & purificandi ei confert. *Quæ eſt enim tanta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat niſi faciente verbo, inquit D. Auguſtinus? Accedit enim verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Hęc eſt, *vox Domini reſonans ſuper aquas*, & vim ei miram ad regenerandos populos ingenerans; vt ſicut initio verbo omnia creata ſunt, ita & verbo hoc Sacramentali, nouam quandam creationem homo

mo (qui est mundus abbreuiatus, in quo omnia creata continentur) accipiat. Hæc est iterum vox, quæ producit lucem in hoc microcosmo, diuidens illam à tenebris. *Ille enim qui de tenebris dixit lumen splendescere*, per hanc vocem, *illuxescit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei*: hoc est, lucem infundit & gratiam Iesu-C. ad effugandā caliginem originalis peccati; & diuidit lucem à tenebris per hanc vocem, hoc est, veros Fideles iam illuminatos, à populis qui jacent in cæca nocte ignorantiæ & infidelitatis, habentes obscuratum cor & intellectum, nescientes videre vias vitę, semitas iustitiæ, portas fælicitatis æternæ. Denique hæc est vox Angeli turbantis aquam piscinæ; quia sicut Angelus ille descendens, faciebat vt sanguis hostiarum, quæ solebat ibi lauari, è fundo in summum enataret, & sic aquæ illæ cruore illo rubeæ efficerentur, & vim sanandi acciperent: Sic Sacerdos hoc verbo sacro commouet aquā huius piscinæ, quam Christus Sanguine suo sanctificauit, & velut è fundo Sanguinem hunc Christi euocat: vt vi illius vim sanandi à peccato habeant, sine quibus verbis aqua non prodesset, nec Sanguis Christi efficaciter applicaretur. Postremò hęc est *Vox intercidentis flammam ignis*: quia in aquis baptismalibus suffocatur obligatio illa, quam habet ad flammas æternas infidelis nondum baptisatus, tanquam filius irę & reus gehennæ; & per hanc sacramentalem vocem, velut interciditur & amouetur ab illo pæna illa ignis, vt suprà dixi.

Est autem in forma Baptismi, ita necessaria expressa inuocatio trium Personarum Sanctissimæ Trinitatis, vt aliter nullum sit Sacramentum. Definitur id in Concilio Florentino, & per plura Pontificum decreta, quæ passim à Scholasticis Doctoribus allegantur. Deduci id etiam potest ex Sacris Scripturis.

Primò, quia cùm Dominus misit Apostolos in vniuersum orbem, dixit eis: *Ite, docete omnes gentes, baptisantes*

eos

ri in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Vbi significatur voce expresâ nominandum esse, & inuocandum Patrem, & Filium, ac Spiritum Sanctum, quia intendebat ibi Christus docere ritum & formam Baptismi, vt docent Sancti Patres locum illum interpretantes. Vnde Dydimus Alexandrinus: *Non arbitror quemquam tam vecordem, vt perfectum Baptisma putet, quod datur in nomine Patris & Filij, sine assumptione Spiritus Sancti, aut rursus: in nomine Patris & Spiritus Sancti, prætermisso Filij vocabulo, aut certè in nomine Filij, & Spiritus sancti, prætermisso vocabulo Patris. Licet enim quis possit existere saxei vt ita dicã cordis, & penitus mentis alienæ, qui ita baptisare conetur, vt vnũ de præceptis nominibus prætermittat (videlicet contrarius Legislator Christo:) tamen sine perfectione baptizabit, imò penitus à peccatis liberare non poterit, quos ita à se baptisatos existimauerit.* Idem affirmat Diuus Ambrosius c. 4. l. de his qui initiantur: *Catechumenus nisi baptisatus fuerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti non potest accipere remissionem, nec spiritualis gratiæ munus haurire.* Condemnandi ergo hæretici nostri, qui quidem admittunt hanc baptisandi formam, negant tamen esse absolutè necessariam, sed posse sine illa Baptismum constare, putantque superstitiosum certis verbis inhærere. Sed de hâc re egi suprà. *l. 2. de Spir. S.*

Secundò declaratur ex Actis c. 19. Vbi cùm aliquos interrogasset Paulus, an Spiritum Sanctum accepissent credentes? Responderunt illi: *neque si Spiritus Sanctus sit, audiuimus.* Subiungit Paulus: *In quo ergo baptisati estis?* Quæ interrogatio supponit illos non potuisse baptisari, non audito nomine Spiritus Sancti, qui in forma expresè nominabatur. Vnde illi responderunt, se in baptismate Ioannis baptisatos esse, in illo autem non exprimebatur Spiritus Sanctus, aut Trinitas; immò nulla fortè verborum certa forma constabat. Quamuis enim aliqui existiment hanc fuisse eius formã, *Baptisate in fide venturi*, eo quod Scriptura asserat Ioannem bapti-

baptisasse in eum, qui venturus esset post ipsum: hoc tamen non est necessarium, quia solùm significare vult Scriptura, Ioannem baptisando docuisse illos credere in Christum venturum post se, & baptisaturum in Spiritu Sancto. Non verò his verbis censetur asserere, hanc vel similem formam Baptismi Ioannis necessariam fuisse, *Baptiso te in fide vel in nomine venturi.*

Tertiò, declaratur ex Baptismo, quem Christus suscepit, nostrum initians & instituens Baptismum. In illo enim S. Trinitas speciatim apparuit, vt doceremur Christi Baptismum in nomine trium Personarũ debere consecrari & confici. Apparuit Pater in voce, Filius in persona, Spiritus in specie columbæ. Itaque Ecclesia tum ex verbis, tum ex facto Christi, edocta est hanc debere esse formam: *Ego te baptiso in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Vbi imprimis exprimitur actio ministri, in verbo, *Baptiso*, secundo persona quę baptisatur, in voce, *Te*, tertio causa principalis Baptismi, ipsa scilicet Trinitas Personarum, quarto vnitas essentię diuinæ, dum dicitur, *in nomine*, non autem, *in nominibus*, per hoc etenim significatur eadem virtus & potestas in tribus illis Personis.

Actо.2. 8.10.19. Sed opponitur hic, quòd Baptismus ab Apostolis datus legatur in nomine IESV Christi. Respondet D. Ambrosius, in nomine, *Christus*, totam Trinitatem designari, Christus enim idem est quod, *vnctus*, & sic qui dicit Christum, dicit filium qui vnctus est, dicit Patrem à quo vnctus est, dicit Spiritum S. quo vnctus est. Eodẽ modo interpretatus est S. Basilius, dicens: *Christi inuocatio totius Trinitatis est professio, quippe quæ simul declaret Deum qui vnxit, filium qui vnctus est, & Spiritum S. qui vnctio est.* Idem secuti sunt aliqui Theologi antiquiores, cum quibus connumerandus est Nicolaus Pontifex: qui ob id existimarunt valere Baptismum, qui conferretur in solo nomine IESV Christi. Attamen licet verum sit, in nomine Christi

Ambr. l. 1 de Spir. S. c. 3.

Basil. de Spir. S. c. 12.

Cap. à quodam Iudæo. de cõsecrat. d. 4.

hristi implicitâ quâdam ſignificatione, poſſe iudicari es perſonas triadis, iuxta illud, quod Chriſtus ex Iſaia e ſe dicit ſcriptum: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxe- t me &c.* Vbi tres perſonæ deſignantur in voce, *Domini*, ater, in illa voce, *ſuper me*, Filius, in voce quoque, *piritus*, tertia perſona manifeſtatur, Pater ergo Filium piritu S. vnxit, & ideò Chriſtus dicitur. Hęc, inquam, era ſunt; ſed cùm ſit illa ſignificatio valdè implicita, di- endum illam non ſufficere, cùm expreſſa Trinitatis in- ocatio requiratur. Alioqui is qui in ſolo Spiritus S. no- nine baptiſaret, dici poſſet etiam validè baptiſare, quia odem atteſtante Ambroſio: *Si Spiritum S. dicas, & Patrem quo procedit Spiritus, & Filium quia quoque Spiritus eſt, nuncu- aſti.* Et tamen nemo dixerit Baptiſmum valere, ſi ſolum Spiritus nomen inuocetur.

Reſpondent ſecundò alij, id factum fuiſſe ab Apoſto- is ex afflatu Spiritus S. & diſpenſatione diuina, propter xaltationem nominis Ieſu-C. quod Iudæis erat ſcanda- um, gentibus autem ſtultitia: vt paulatim illud amabile edderetur, & initio naſcentis Eccleſiæ illuſtrius foret, iuſque diuina & eximia poteſtas magis celebraretur. Hæc eſt antiquorum reſponſio, quam non improbat Ca- echiſmus Concilij Trid.

Reſpondetur tertiò, cùm in Actis dicitur, aliquos eſſe aptiſatos in nomine Domini Ieſu, aut in nomine Chri- ti, non intelligendum eſſe, quod ſub hac forma baptiſa- entur: *Ego te baptiſo in nomine Ieſu Chriſti.* Sed tantum ult ſignificare D. Lucas qui acta ſcripſit, illos fuiſſe bap- ſatos baptiſmo Chriſti, ſiue à Chriſto inſtituto, & non fuiſſe ſolum baptiſatos baptiſmo Ioannis. Hoc loquendi modo etiam Paulus ad Galatas vtitur dicens: *quicunque in Chriſto baptiſati eſtis, Chriſtum induiſtis.* In Chriſto vocat baptiſatos, qui Chriſti baptiſmo, & in fide Chriſti bap- tiſati ſunt, formâ tamen comuni à Chriſto inſtitutâ: *Ego te baptiſo in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Illi ergo, de qui-

quibus in Actis, baptisabantur etiam hâc formâ communi. Et fortè B. Ambrosius non vult dicere, quod aliquando fuerit baptisatum in nomine Christi, sed solùm dare rationem, cur ille baptismus, qui in nomine Sanctissimæ Trinitatis dabatur, dicatur datus in nomine Iesu Christi: quia scilicet in nomine Christi virtualiter continetur tota Trinitas, vt explicatum est.

PROPOSITIO SECVNDA.

Forma baptismi instituta est ante passionem Christi, & ante mandatum Apostolis datum, vt irent per totum orbem

Ratio est, quia ante Christi mortem discipuli Christi leguntur baptisasse, ergo & materia & forma baptismi tunc erat designata. Ipsos autem baptisasse asserit Ioannes c. 3. *Venit Iesus & discipuli eius in Iudæam, & ibi demorabatur cum ijs & baptisabat.* Explicat autem cap. 4. quomodo Christus dicatur baptisasse, quia scilicet discipuli eius baptisabant, vtique baptismo à Christo instituto, vt docet D. Augustinus & alij Patres. Nec enim dici potest discipulos Christi baptisasse baptismo Ioannis: quia erat æmulatio inter discipulos Ioannis, quod plures accederent ad baptismum Christi datum per discipulos eius, quàm ad baptismum Ioannis, dicebant enim: *Ecce is, cui tu testimonium perhibuisti trans Iordanem, baptisat & omnes veniunt ad eum.* vnde & Ioannes suâ responsione satis signi-
Ioan. 3. ficat, baptismum illum à Christo siue discipulis eius datum esse suo excellentiorem, dum ait: *Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo, dixit vobis, Non sum ego Christus, sed missus sum ante illum: Qui de cælo venit, super omnes est.*

Confirmantur hæc ex illis, quæ asserit Euodius Episcopus Antiochenus apud Nicephorum l. 2. c. 3. Asserit quod Christus manibus suis Petrum tantum baptisarit: Petrus Andream & Filios Zebedei, Iacobum & Ioannem:

Illi

Digitized by Google

Illi denique reliquos Apoſtolos. Septuaginta autem Diſcipulos, Petrus & Ioannes baptiſarunt. Eadem de Petro à Chriſto baptiſato teſtatur Clemens, addens Petrum baptiſaſſe Andream & Ioannem, illos verò baptiſaſſe reliquos. Pium tamen & probabile eſt, quod aſſerit Euthymius, Chriſtum ante Apoſtolos baptiſaſſe Deipaſam. Hęc autem omnia dico peracta fuiſſe ante Paſſionem Chriſti, quia non eſt veriſimile Chriſtum dediſſe Euchariſtiam non baptiſatis, aut non baptiſatos ordinaſſe Sacerdotes, ordinati autem ſunt Apoſtoli ante Paſſionem, Euchariſtiamq; receperunt.

Quapropter non aſſentior D. Chryſoſtomo dicenti Apoſtolos non fuiſſe baptiſatos ante diem Pentecoſtes. Opponi poteſt quod Ioannis 7. dicatur: *Nondum erat Spiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.* Ex quo loco poſſet quis colligere, vel Apoſtolos ante Chriſti aſcenſionem aut reſurrectionem, necdum fuiſſe baptiſatos; vel ſaltem baptiſmum non tribuiſſe Spiritum Sanctum ante illam, prout videntur indicare aliqui ex antiquis Patribus, inter quos Rupertus, Theophylactus, Chryſoſtomus. Sed dicendum ibi ſermonem eſſe de viſibili Spiritus Sancti effuſione, quæ in die Pentecoſtes facta eſt, quando de ventre, ſiue de intimis Apoſtolorum ſenſibus, flumina quædam Spiritus Sancti fluere inceperunt; Taliter ergo non fuit ſpiritus datus, niſi poſtquam Ieſus fuit glorificatus; quamuis datus fuerit ſufficienter ad remiſſionem peccati, & effectum baptiſmi.

Sed dices. Nunquid baptiſmus omnem vim habet ex Paſſione Chriſti? Quomodo igitur ante Paſſionem eſſet inſtitutus? Reſpondeo, Paſſionem Chriſti pręuiſam potuiſſe dare vim ſufficientem baptiſmo ad iuſtificandum: nam etiam ex vi paſſionis præuiſæ & ſanguinis Agni effundendi, iuſtificati fuerunt quicumque in veteri Teſtamento iuſti reperti ſunt. Et propterea dicitur: *Agnus occiſus ab origine mundi*, quia eius mors & paſſio præuiſa fuit, & effi-

& efficaciam habuit ab origine mundi ad ſanctificandos Fideles. Hoc tamen aduerte, quod Baptiſmus ante Chriſtum paſſum non aperiret Regnum Cælorum, eo quod necdum plenè Chriſtus ſatisfeciſſet, nec debitum totius naturæ plenè perſoluiſſet, quod in Paſſione peractũ fuit. Diuino itaq; decreto ſancitum erat, vt Chriſtus peractâ ſatisfactione, & perfecto Redemptionis noſtræ pretio oblato, primus per proprium Sanguinem in Sancta introiret.

Colligе ergo ex dictis, formam materiamque baptiſmi ex eo tempore deſignatam fuiſſe, quo Chriſtus fuit baptiſatus, vt communior Patrum ſententia decernit: & Chriſtus tunc ſolemniter inauguratus, baptiſmum, quo ſua membra reddimur, ac in filios adoptamur, inſtituit. Tunc itaque aqua in materiam deſignata fuit, quia vt ait D. Ambroſius: *Baptiſatus eſt Dominus, non mundari volens, ſed mundare aquas, vt ablutæ per carnem Chriſti, quæ peccatum non cognouit, baptiſmatis vim haberent*, hoc eſt, vt aptæ eſſent & deſignatæ ad baptiſmum. Hoc ipſum eſt, quod aſſerunt alij Patres, dum dicunt, Chriſtum contactu ſuo aquas ſanctificaſſe, ſiue virtutem regeneratiuam aquis contuliſſe: quæ virtus non eſt qualitas aliqua aquis impreſſa, ſed eſt deputatio & moralis quædam conſecratio, per quam aqua deputatur vt materia, ad vſum effectumque baptiſmi. Deſignata forma fuit, vt ſuprà dixi, in apparitione illa totius Trinitatis, in cuius inuocatione forma conſiſtit. Denique effectum baptiſmi ibidem deſignatum manifeſtum eſt. Nam adoptio in Dei Filiationem, deſignata eſt per vocem Patris atteſtantem Chriſtum, qui tunc baptiſabatur, eſſe Filium ſuum, ſimulque nos per Baptiſmum in filios eleuari, & reddi conformes imaginis filij ſui. Apertio quoque regni cęleſtis, qui eſt alter effectus baptiſmi, deſignatus eſt per cælum tunc Chriſto baptiſato apertum. Denique abundans Spiritus Sancti gratia, quæ per baptiſmum in animam deſcendit,

ſigni-

ſignificata fuit per Columbam, quæ ibi apparuit. Eſt enim illa ſymbolum Spiritus ſancti, & candoris, ac puritatis interioris, quam ille operatur in nobis. Vide quæ diximus, Tom. 1. Tract. 4. Lect. 2.

Cæterùm licet tunc baptiſmum inſtitutum dicamus, tamen non fuit in præcepto, antequam Chriſtus miſit Apoſtolos in vniuerſum orbem poſt ſuam reſurrectionem. Imò non obligauit ante ſufficientem Euangelij promulgationem, vt colligitur ex Concilio Tridentino dicente: *Poſt Euangelium promulgatum, neminem iuſtificari ſine Baptiſmo.* Quod intelligendum eſt, de ſolemni promulgatione toti orbi facta: quæ quidem ſolemnis promulgatio requirebat aliquod tempus ſufficiens, vt poſſet notitia ad omnes homines peruenire tanti remedij ad ſalutem neceſſarij. Vnde licet prima promulgatio facta fuerit in die Pentecoſtes, tum per aduentum Spiritus ſancti, tum per tot ſigna & miracula tunc facta, tum per Prædicationem D. Petri: illa tamen non fuit adhuc vniuerſalis, ſiue ſufficiens pro vniuerſo orbe, quoad vſque per Apoſtolos tanquam Legatos, varijs in Prouincijs innotuit, & ideò nec ante fuit obligatoria.

PROPOSITIO TERTIA.

FOrmam Baptiſmi conuenit ſcire non ſolùm Sacerdotes, ſed & laicos & mulieres.

Ratio eſt quoad Sacerdotes, quia ſunt ex officio miniſtri ad baptiſandum deſignati. Cùm enim per baptiſmum Eccleſiam ingrediamur, & ius acquiramus accedendi menſam dominicam; illorum eſt ad Eccleſiam & menſam illam nos admittere, quibus Eccleſiæ gubernaculum eſt commiſſum, Corporiſque Dominici diſpenſatio & conſecratio.

Quantum ad laicos, ratio eſt, quia & illis ius competit baptiſandi, vbi neceſſitas occurrerit. Hæc enim fuit beni-

benigna diſpoſitio Chriſti inſtituentis hoc Sacramentum ad ſalutem neceſſarium, vt neminem ab hoc miniſterio excludi voluerit, nec laicum, nec mulierem, imò nec hęreticum, aut infidelem; ſi modò vtatur formâ debitâ cum intentione faciendi quod Chriſtus inſtituit, aut Eccleſia facit, vt ex decretis Eccleſiæ conſtat. Dico ſi vtantur formâ debitâ, nam conſtat quandoque hæreticos formam peruertiſſe, & ſuo infeciſſe errore. Sic Ariani, cùm nollent Filium Patri æqualem, non vtebantur eiſdem verbis, quibus Catholici, ſed quandoque immutatâ formâ, Filium ſignificabant Patri minorem. Hinc Deuterius Arianorum Conſtantinopoli Epiſcopus, anno Dom. 506. vt ex Nicephoro, & alijs refert Baronius, tom. 6. cùm quendã cui nomen Barbas baptiſaret, auſus eſt dicere: *Baptiſetur Barbas in nomine Patris, per Filium, in Spiritu S.* Sed Deus eius temeritatem manifeſtare volens, fecit vt ſtatim aqua euaneſceret è fonte baptiſmali, & ſe impio cultui creatura denegaret. Vnde qui baptiſandus erat, fugâ ſe ex manibus huius impij baptiſatoris eripiens, miraculum hoc in eius confuſionem cunctis promulgauit. Noſtro ſæculo contigit aliud mirabile cuidã Caluiniſtæ. Hic volebat prolẽ recenter natam, à Miniſtro Caluiniano baptiſari more eorũ: obſtabat mulier, quę Catholica exiſtens ritu catholico prolem ſuã baptiſari peroptabat. Igitur ille explorans occaſionẽ, clam prolem à latere matris dormientis ſurripuit, & ad Prędicantem ſuum attulit baptiſandam. Prædicans, ſeu Miniſter Caluiniſta volens baptiſare, deprehendit prolem mortuã, & expoſtulat cum Patre infantis, quod eũ tali impoſturâ illudere voluerit, afferẽs prolem emortuã. Ille inopinato caſu cõſternatus, clam domũ reuertitur, & vxore adhuc dormiente, puerum loco priore reponit, & diſcedit. Paulò poſt vxorem euigilantem inuiſens, inquirit quomodò valeat? quid agat infans? Illa ignara rei geſtæ, infantulum complexa Patri exhibet, & optimè valere dicit. Pater ſtupefactus mira-

Bredembach. l. 7. collat. 8. c. 50.

miraculo, abiurat hæresim, & Catholicam fidem complectitur cum vxore.

Quantum ad mulieres, cum illis frequentiùs contingat baptisandi occasio, (eo quod periclitanti puero in partu soleant adesse) planè oportet eas de Baptismi forma & ritu instrui etiam publicè à Pastoribus, siue in Catechismo, siue in Concione. Nam varios errores comperi per crassam ignorantiam committi, etiam ab illis quæ obstetricandi munere funguntur: quæ quidem ignorantia in ipsos Pastores frequenter redundat. Multæ reperiuntur baptisasse solâ hâc formâ: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* non addendo, *Ego te baptiso.* Cùm quidam Doctor Theologus præclarè concionatus fuisset, accessit mulier quædam ad illum, & osculans eius manum: *Benedicta,* inquit, *dies quo ego te baptisaui in nomine S. Trinitatis, & Virginis Mariæ, & omnium Angelorum.* Miratus ille, rem pleniùs explorat, curatque se iterum baptisari, vt refertur ex S. Vincentio à Valencia, conc. 2. in dom. 3. 4.

Cùm quâdam vice diligenter examinarem obstetricem, de Baptismo collato puero periclitãti, parte corporis extra vterum protensâ; ipsam quidem reperi rectè pronunciasse formã, sed aliam mulierẽ aquam adhibuisse: existimabantq; optimè omnia esse peracta, cũ tamen talis apud plerosq; Theol. dubius Baptismus haberetur.

Contigit & aliâ vice quandam mulierem partu præuentam carere obstetrice, attamen cùm vicinæ accurrissent, & operam adhibuissent, partus editus fuit: at cùm periclitari videretur de vita, rudes illæ mulieres offerunt eum matri baptisandum, dicentes eam plus iuris habere ad prolem propriam baptisandam, quàm habeant extraneæ. Sic Mater eam baptisauit, cùm aliæ id possent, & scirent formam, ignara sicut illæ, de impedimento, quod poterat contrahere cum marito, per cognationem spiritualem, quæ oritur ex Baptismo.

Postremo quoque hoc Iubileo extranea quædã mulier ad me

ad me venit confessionis gratia; quæ quandoque obstetricis munere functa fuerat, & plures baptisarat, sed semper tertiò repetitâ formâ super quemlibet baptisandum, Putârat enim ignara mulier, quod sicut tertiò puer aquâ aspergitur, ita & ter formam repetendam esse. Altera quoque mihi declarauit, quod quinquies & amplius eundem puerum periclitantem baptisasset, vt tanto certior foret de baptismo. Hæc omnia rememoro, vt Pastoribus per pagos & rura habitantibus constet, plurimos in rudibus illis mulierculis defectus comperiri: & vt ritum modumq; baptisandi frequenter inculcent, ne fortè pueri salutis quandoque dispendium patiantur, ob earum ignorantiam.

Quæres, an baptisati ab obstetricibus sint iterum sub conditione baptisandi, si post examen, non inneniantur malè baptisasse? Respondeo, cùm in hoc diuersę opiniones inter Theologos, maximè recentiores, reperiantur, & diuersæ Diœcesis Manualia Parochialia diuersimodè ordinent: rectè quemlibet facturum, qui se loci & Diœcesis suæ ordinationi accommodarit: ego postquam diligenter examinaui obstetricem & præsentes mulieres, si inuenio eam recte formam scire, & pronunciasse adhibita simul ab ipsa aqua, & hoc ipsum præsentes illæ mulieres dicunt se audere sub iuramento asserere, rectè scilicet ab ipsa pronunciatam formam, nec tumultuariè quicquam factum, non rebaptiso: quia & nostrum Manuale Leodiense ordinat non rebaptisandum.

Allegant alij, etiam interobstetrices quandoque repertas fuisse sagas satanæ ministras, sine debita intentione baptisantes, quin potius infantes dæmoni vouentes. Respondeo, id quidem esse potest. An tamen sufficiens fundamentum ad rebaptisandum vniuersim baptisatos à mulieribus? An non etiam & pessimi ministri reperiuntur, de quorum intentione potest suspicio oriri? Scio ego vbi contigerit Sacerdotem ob vindictam & odium

dium in parentem baptisasse eius puerum sine intentione? An non & inter illos aliquando magiæ addicti reperti sunt? Nec tamen ideò ordinariè baptismus repetendus, etiam à flagitiosissimis datus.

LECTIO QVARTA.

DE SVSCIPIENTIBVS BAPTISMVM.

1. *Docet etiam paruulos esse Baptismi capaces.*
2. *Non posse infantes saluari nisi per Baptismum.*
3. *Baptismum sanguinis supplere Baptismum aquæ.*

PROPOSITIO PRIMA.

BAPTISMI *capaces esse paruulos, Scripturis conforme est, & Ecclesiæ traditioni.*

Primò, pro hac re facit illud Mathæi 19. *Sinite paruulos ad me venire, & nolite eos prohibere.*

Quibus videtur Saluator redarguere nostri temporis Hęreticos, Anabaptistas, & similes erroneos, qui paruulos nolunt baptismi capaces, & per consequens neq; capaces esse salutis, quia eam non possunt assequi sine baptismo. Qui sunt igitur, qui prohibent ad Christum venire paruulos, nisi qui similes comminiscuntur errores? Multi ad Christum veniunt, sed non omnes ab eodem, neque ab æquè distante loco, & ideò non eâdem viâ veniunt. Qui enim iam baptisati sunt, & in fide permanent, si per peccata mortalia à Deo recesserint, quanto plura aut maiora commiserint, tanto magis elongantur. Sed si ad Deum redire voluerint, vnicam habent viam,

viam, videlicet pœnitentiã. Si verò etiã per infidelitatem ceciderint aut hæresim, debet & fides iungi cum pœnitentia, per quam tanquã duplicẽ viam ad Deum veniant; parum enim eis prodesset pœnitentia sine fide; aut fides sine pœnitentia. Qui verò nullo peccato mortali sunt obnoxij, sed solum propter originale elongati sunt à Deo, sicut paruuli, vnicam habent viam ipsum baptismum, per quem debent renasci, & filij Dei fieri hæredes vitæ eternę, & capaces regni. Præuidens ergo Saluator quosdam futuris temporibus venturos, qui hos pueros renasci prohiberent, & sic participes esse regni, dicit: *Sinite paruulos venire, talium enim est regnum Cælorum* Vbi licet historicè loquatur discipulis adhuc ignaris, impedientibus paruulos Christo offerri, vt ab ipso benedicerentur: tamen generaliter redarguere censetur in hoc ipso facto, omnes qui quacumque de causa negaturi forent paruulis ius ad regnum, iusque veniendi ad Christum. Vnde & de facto paruulos amplectitur, illis benedicit, illis manum imponit, ad illos regnum pertinere asserit.

Et aduertendum est, quod non dicat paruulis sicut adultis: *venite ad me*, quia id propriâ voluntate & proprijs pedibus facere non poterant, sicut adulti qui proprio vtuntur arbitrio & propriâ fide, vt ad Christum veniant. Sed loquitur illis qui eorum curam gerant, aut quorum adminiculo paruuli indigent, & præcipit: Sinite paruulos ad me venire & nolite eos prohibere, imò potius adiuuate & portate eos. Nam manifestè Lucas de infantibus loquitur, & indicat ad Christum fuisse portatos, & ita non tam suis quàm alienis pedibus appropinquasse. Itaque vos, ô hęretici, nolite ita esse paruulis crudeles, quibus Christus ita benignus est; nolite eis remedium salutis denegare, quibus ius ad regnum asseritur; nolite peruersâ vestrâ doctrinâ benedictionem quam Christus eis impertiri paratus est denegare: nolite prohibere eos ad fontes Saluatoris accedere, pro quibus natus est paruulus,

Digitized by Google

nulus, pro quibus & grandior eſt crucifixus. Ieſus Chriſtus, inquit D. Ioannes, ad ſalutem animarum noſtrarum venit: *per aquam & ſanguinem, non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine.* Aqua proficit ad lauacrum, ſanguis ſpectat ad pretium. Vtrumque Chriſtus fudit pro paruulis, vt in baptiſmate regenerarentur ſanguine per aquam applicato, & ſpiritum acciperent adoptionis & æternæ benedictionis. Nolite ergo eos prohibere ab hoc tam ſalutifero & efficaci regenerationis & renouationis lauacro.

Eccleſia paruulorum illorum mater, attendens hæc verba Chriſti, non ſolùm non prohibet eos, ſed & accõmodat eis aliorum pedes vt veniant, aliorum cor vt credant, aliorum linguam vt fidem fateantur, & ſic accedant ad gratiam baptiſmalem, vt ſi moriantur, ipſorum ſit regnum Cælorum. Cùm enim paruuli nec fidem habeant, nec prorpriam voluntatem, quâ velint baptiſari; omnia hæc tamen habent in patrinis, qui pro eis reſpondent, Credo, Volo, Abrenuncio. Imo ſi nullus adeſſet patrinus, ipſamet Eccleſia mater ſuam fidem & voluntatem eis communicat, quæ abundè ſufficit, dicente Auguſtino: *Os maternum commodatum paruulis, vt ſacris myſterijs imbuantur, quia necdum poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiam, aut ore proprio confiteri ad ſalutem.* Quod aptâ ſimilitudine declarat D. Thomas docens, quod aliter nutriantur pueri, dum adhuc in vtero ſunt, aliter dum iam nati ſunt: quia nati alimentum trahunt de vberibus matris ore proprio; ſed necdum nati recipiunt illud de ore matris. Mater enim proprio ſuo ore alimentum recipit, paruulis verò participat de illius ſubſtantia alimenti. Sic paruuli in Eccleſia antequam regenerati ſint, ſunt adhuc velut in matris parituræ vtero. Sufficit ergo eos ex ore matris recipere id quod videtur neceſſarium, ad baptiſmum recipiendum: ſiue, non habent neceſſariam intentionem aut voluntatem propriam, ſed ſufficit eis voluntas ipſius Chriſti & Eccleſiæ matris. Quid enim? nunquid ſine pro-

pria voluntate per voluntatem parentis ſui Adę, & matris Euæ damnationi ſunt obnoxij? Cur non ergo per Chriſti voluntatem, & Eccleſiæ, quæ mater eſt omnium viuentium, ab illa damnatione poſſint liberari? Gratis venundati eſtis, ô paruuli! ſine propria vtique offenſa, ſine proprio demerito. An non & gratis oportuit vos liberari? Gratis vtique, quia ſine propria veſtra diſpoſitione, ſine proprio merito. Minimè tamen gratis, ſi pretium attendamus, quod obtulit frater veſter Chriſtus.

Hinc patet reſponſio ad Anabaptiſtas noſtros & antiquos ſimiles hæreticos, qui ideo negant paruulis baptiſmum, quod non poſſint habere voluntatem & diſpoſitionem ad illum: & idcirco in ætate adulta volunt rebaptiſari eos qui in ætate infantili fuerunt baptiſati; hoc enim decernunt Anabaptiſtæ. Imò neminem volunt baptiſare ante ætatem triginta annorum, in qua Chriſtus fuit baptiſatus.

Cùm tempore D. Bernardi ſimiles errores quidam ſuſcitaſſent, ſic eis reſpondet Bernardus, ſic inſectatur. Videte detractores, videte canes, irrident nos, quia baptiſamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum, & in vtroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis. Hinc quidem infantibus ex impoſſibilitate naturæ, inde verò adultis ex difficultate continentiæ præſcribentes. Quid enim ſi infans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris, clamat ad Deum de terra? Adſtat & clamat nihilominus mater Eccleſia. Quid tamen infans, nonné & ipſe videtur tibi inhiare quodammodò Fontibus Saluatoris, vociferari ad Deum ſuiſque vagitibus clamitare: *Domine, vim patior, reſponde pro me?* Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Clamant hæc omnia, ſanguis fratris,

tris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Non ergo dicas, quia non habet fidem, cui mater impertit ſuam: inuoluens illi in Sacramento, donec idoneus fiat proprio non tantùm ſenſu, ſed aſſenſu, euolutam puramq; percipere. Nunquid breue eſt pallium, vt non poſſit ambos cooperire? Magna eſt Eccleſiæ fides. Nunquid minor fide mulieris Chananeæ, quam conſtat & filiæ ſufficere & ſibi? Hęc eleganter Bernardus, non ſolùm ſui temporis, ſed & noſtras hæreſes elidens, hæreticoſque perſtringens.

Secundò, ad eiuſdem rei probationem facit, quod Scriptura aſſerit integras familias tempore Apoſtolorum baptiſatas fuiſſe: omninò autem veriſimile eſt, in integris familijs etiam paruulos fuiſſe, & hos generalis locutio comprehendit. Sic Act. 16. baptiſata eſt Lydia & domus eius, cuſtos carceris & omnis domus eius, & 1. ad Corinth. 1. baptiſata à Paulo Stephanæ domus.

Tertiò, idem declaratur exemplo Circumciſionis, quę manifeſta fuit baptiſmi figura teſte Apoſtolo. Cùm ergo paruuli in veteri lege, Cicumciſionis & conſequenter ſalutis capaces fuerint, multo magis in noua lege baptiſmi & ſalutis. Nam & lex gratiæ benignior eſt, & gratia eius vniuerſalior: quapropter copioſa redemptio & ſufficientiſſima prouidentia, quâ Chriſtus vnicuique prouidet iuxta capacitatem ſuam, non ſinit nos dubitare quin paruulis de remedio prouiderit.

Quartò, notiſſima eſt Eccleſiæ hac de re praxis, notiſſima & eius decreta de ea re in Concilio Trid.

PROPOSITIO SECVNDA.

NOn potest paruulus aliter consequi salutem, quàm per Baptismum aquæ vel sanguinis.

Quidam ex antiquioribus Theologis, ex quadam commiseratione infantium, docuerunt quandoque eos saluari ex speciali Dei misericordia & gratia; puta si cum baptismus administrari cæpit, defectus aliquis essentialis superueniat in materia vel forma aut intentione ministri. Imò aliqui addiderunt, quando nullus est modus baptisandi, votum & desiderium parentum sufficere, aut oblationẽ pueri factam Deo signo aliquo exteriori v. g. signo crucis cum inuocatione Trinitatis. Ita docuit Cardinalis Caietanus in 3.p. q.68. ar.3. cui fauet Gerson in quodã sermone de Natiuit. Virg. in Concilio Const. & Gabriel in 4.d. 4. q. 3.

Verùm communis Doctorũ sententia id reprobat, fundata in verbis Christi & Ecclesiæ praxi. Etenim Christus generaliter pronunciat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei:* quod etiã de paruulis intelligit Apostolica traditio, & Patrum auctoritas. Vnde velle ea verba restringere, vt solùm intelligenda sint, cùm Baptismus possibilis fuerit, temerarium foret. Audi hac de re Augustinum l. 3. de origine animæ c. 9. *Noli dicere, noli docere, infantes antequam baptisentur morte præuentos, peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.* Et iterum alibi: *Nulla ex nostro arbitrio (præter baptismum Christi) salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura diuina humanis omnibus ingenijs præferenda.* Vides D. Augustinum illam etiam reprobare opinionem, quæ ex quadam pietate paruulis vellet salutem tribuere, absque reali baptismo. Vides & idipsum existimare à Scriptura id sacra alienum esse.

Attende quoque ipsius Ecclesiæ praxim. Non sepelit illa

lit illa paruulum vllum ſine baptiſmo mortuum, in loco ſacro. Nunquid ſepeliret, ſi exiſtimaret eorum corpora quandoq; ad gloriam ſuſcitanda, aut animas quæ illa informarunt, ſalutis capaces eſſe? Nullam quoque pro eis precem fundit, aut oblationem facit, aut gratiarũ actionem, ſatis ſignificans nullam ipſis ſpem ſalutis ſupereſſe. Nec dicas durũ videri paruulos illos abſque culpa condemnari, cùm nulla eis diligentia potuerit ſubuenire. Non enim ſine culpa perire dicendi ſunt, quos originalis culpa premit, & ſicut filios iræ, & ad maſſam damnationis pertinere. Quæ quidẽ originalis culpa non tollitur, niſi Chriſto per Sacramentum incorporentur, & in ſecundo Adam viuificentur per lauacrum regenerationis. Nec poſſumus aliter Scripturam interpretari, aut diuinã amplificare bonitatem, quàm Eccleſia à Spiritu S. directa, nos ſuâ docet auctoritate & notiſſimâ praxi. Peccaſti ergo, ô Adam, extendens manũ ad lignum ſcientiæ boni & mali; in te erant poſitæ omnes voluntates paruulorum à te generandorũ, quorum eras conſtitutus & Parens & Caput: Peccarunt ergo & ipſi in te tanquã in capite, & ecce neſcientes bonũ aut malum, pereunt & condẽnantur niſi voluntate noui Adam nouiq; capitis Chriſti, per Sacramentum ab ipſo inſtitutũ, ab hac condẽnatione liberentur. Ecce miſericordia, quia iudicium præceſſit: ſi gratis ſunt venditi per primũ Adam; gratis in libertatem aſſeruntur per ſecundum, certo ſalutis remedio inſtituto, quod facillimum eſt, & maximè obuium. Quod ſi illis non applicetur hoc miſericordiæ remedium, ecce remanet illis iudicium: *Miſericordiam ego & iudicium cantabo tibi Domine*. Agnoſco, laudo, & benedico bonitatem tuam in paruulis, quos vix huiuſce lucis participes feciſti, ex vtero matris ſuæ mortalis egredientes, & ſtatim lucis gratię per baptiſmũ conſortes redditos, etiã ad æternę lucis & immortalitatis ſortẽ facis peruenire, ex hac vita & luce mortali egredientes. Nempè ſi de vtero, per vterum, in

prolem non prolem peperit, anno 1428. mortua enim erat. In terra igitur prophana, de more ſepelitur. At matri duplex luctus, & à morte prolis, & à tali morte, quòd non fuiſſet particeps Baptiſmi. Plangit igitur & ſe affligit, fiduciam tamen in Virgine ponens: eo quod ſolita foret annuâ peregrinatione ad Templum Hallenſe, eam colere. Votum itaque facit, & de die in diem iterat, vſque ad decimum quintum diem, à prolis morte. Tunc fidentior cæpit affirmare eam viuere, certamq; ſe de ea re factam viſo nocturno. Vnde mulieres ſibi miniſtrantes importunè vrget, vt cum marito adeant tumulum. Abeunt, & refodiunt tres circiter pedes defoſſum puerum, inueniuntque viuidum & rubentem, nulla nota mortis in corpore, nec noxa quidem, niſi quod maxilla vna, terræ impreſſione attrita leuiter eſſet. Mirantur trepido gaudio, nec audent tollere, ſed vt obuient calumniæ, Paſtorem aduocant. Venit, & attonitus ſigna vitæ videns, ſuadet quoniam in D. Virginis patrocinio puer eſſet, deferri ad proximum pagum Vertenguelium, vbi ea colebatur: eunt obſtetrix & fœminæ: & quia dies inclinabat, & pagus ſecundo lapide aberat, prouida mater ſacratæ candelę cereæ partem donat, quæ in laterna pręluceret: Mirum hic alterum. Cùm lento paſſu iret, vt ſolet, hic ſexus, pars illa cerei, cuius modulus ſeſquipalmis erat, perſeuerauit ardere à ſexta Veſpertina ad lucem ſequentis diei, ſine vlla diminutione. Mirum tertium. Via anterior quam inibant, tota illuſtris inſtar diei erat, ſtatim ab agmine, tenebræ & nox excipiebant. Iam in propinquo Vertenguelij erant, audiuntque Paſtorem non adeſſe, ſed in arce cum Præfecto viro nobili conuiuari. Illuc ergo Pater cum vna muliere ſibi comite procedit. At reperiunt arcem ſub tempus prandij clauſam; Pulſant, repulſant, nemo audit vel admittit. Et ecce quartum miraculum. Nam ſpontè aperitur portula minor, maiori portæ (vt ſolet in arcibus) inſer-

Lipſius de Virg. Hallenſi, c. 21.

mentum; atque hoc etiam in votis habuit. An non ergo habuit gratiam quam desiderauit? Imò habuit, quia popoſcit. Mortuus fuit inquit Baronius, anno 392. Valentinianus ille iunior filius Valentiniani Magni, erat autem adhuc cathecumenus, qui paulò ante obitum profecturus cum exercitu aduerſus Barbaros in Italiam irrumpentes, cupidus ante eam expeditionem initiari ſacro baptiſmo, Viennę cùm eſſet, in Gallia, Sanctum Ambroſium Mediolano (vt ab illo quem patris loco habebat, baptiſaretur) accerſit; ſed ipſo adhuc in itinere conſtituto, proditorum appetitus inſidijs, occiſus eſt; & dicitur inuentus in palatio ſubitò ſtrangulatus. Hunc ergo per votum baptiſmi ſaluum exiſtimat Ambroſius. De quo Baron. tom. 4. an. 392.

Sed huiuſce baptiſmi flaminis præclarum ſymbolum exhibitũ fuit S. Philemoni martyri. Hic cùm Chriſtum conſtanter confiteretur, & ei obijceret tyrannus, quod nec Chriſtianus eſſet, nec baptiſmum accepiſſet, cæpit exclamare: *O ignem ſpiritualem, qui accenſus eſt in meis præcordijs! Quantum tibi debeo, ô præſes, quod ſacrum baptiſmum in mei memoriam reuocas.* In media autem turba ſtans ad præſentes clamabat. *Si quis inter vos præeſt Chriſtianis, & contemnit tormenta propter Chriſtum, adſit obſecro, & me diuino impertiat baptiſmate.* Videns autem omnes timore victos, irrumpens in lacrymas dixit: *Deus meus Chriſte, qui me benignè* aſpiciẽs à profundo errore renouaſti, ne me *deſpicias non baptiſatum ſed quouis modo, oſtẽde mihi Sacerdotẽ & aquam, à quo & in qua poſsim baptiſari.* Cũ hæc dixiſſet, nubes deſuper deſcendit, & poſtea aſcendit, omnibuſq; vidẽtibus fluento quodam cæleſti baptiſatus eſt. Tunc ille. *Ecce, ô Chriſtiani, cùm nullus ad me auſus fuerit accedere, videre vobis licuit, quod ipſe Dominus me dono impertijt boptiſmatis. Tu quoque, Præſes inſpice, & relictâ inſaniâ, cognoſce cuinam Deo repugnes, coram quo vt iudice, pœnas luiturus es.* Itaque nubes illa defluens, eumque abluens, ſymbolum fuit baptiſmi flaminis, quo per Spiritum Sanctum interiùs anima expiatur, cùm deeſt baptiſ-

Surius 14. Decemb.

baptiſmus fluminis: ſed & poſtea in ſanguine ſuo martyr inuictus baptiſatus eſt, pro Chriſto moriens.

Baptiſmus ergo ſanguinis, non eſt niſi martyrum, quo effunditur ſanguis pro Chriſto, & habet eandem vim, vt baptiſmus aquæ, quando ille haberi non poteſt. Hoc aſſerit D. Auguſtinus 13. de Ciuitate cap. 7. & probat, quia qui dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, etiam dixit: *Omnis qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre. Et qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* Hinc inquit ſcriptum eſt, *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius.* Quid enim pretioſius quàm mors, per quam fit vt delicta omnia dimittantur, & merita cumulatiùs augeantur? *Si pro pietate & iuſtitia pendatur mors, fit gloria renaſcentis, & cùm ſit mors peccati retributio, aliquando impetrat, vt nihil retribuatur peccato.* Idem docent alij Patres, inter quos Cyprianus, Epiſt. 73. *Nunquid poteſt vis baptiſmi eſſe maior aut potior quàm Confeſsio? quàm paſsio? vt quis coram hominibus Chriſtum confiteatur, & ſuo ſanguine baptiſetur?* Quis non pati exoptet, inquit Tertullianus, vt totam Dei gratiam redimat? vt omnem veniam ab eo compenſatione ſui ſanguinis expediat? *Omnia enim huic operi delicta donantur; nec Martyribus delicta poſſunt imputari, quibus in tali lauacro vita ipſa deponitur.* Apertiſſimè autem definit Clemens idipſum, & ait: *Qui martyrio habitus eſt dignus, is letitiam in Domino percipiat, quod tantam coronam adeptus ſit, & quod propter confeſsionem ex hac vita exeat. Et ſi Cathecumenus ſit, recedat ad Deum lætus: cruciatus enim quo propter Deum afficitur, erit ei verior baptiſmus: quia is quidem experientiâ ipsâ mortuus, commoritur Chriſto, reliqui verò myſticâ repræſentatione.* *Tertul. in Apolo. & Scor.*

Hocipſum Eccleſia docet, colens vt martyres Cathecumenos necdum baptiſatos, pro Chriſto tamen mortuos. Sic colit S. Emerentianam, de qua ita loquitur Breuiarium Romanum ex Ambroſio, ſermone 91. *S. Emerentiana virgo Romana collactanea B. Agnetis adhuc Cathecumena fide*

fide & charitate flagrans, furentes in Christianos idolorum cultores cùm vehementiùs accusaret, à concitata multitudine lapidibus obruta est. Quæ in cruciatibus orans ad sepulchrum S. Agnetis, proprio sanguine quem pro Christo cõstanter effudit baptisata, animam Deo reddidit.

Legimus quoque de Philosophis illis quinquaginta, qui ad conuincendã S. Catharinam conuenerant, conuersos fuisse ad Christum, facundiâ & spiritu illius. At Maximinus iratus iussit in medio eos ciuitatis igne cremari. Illi verò cùm per virginis disputationẽ edocti essent in fide, & baptismũ expeterent; monuit illos Catharina nihil hęsitare, cùm in suo forẽt sanguine baptisandi. Hi ergo benedictione virginis acceptâ, signantes se crucis signaculo & vnanimiter perseuerantes; in ignem missi, ita animas Domino reddiderunt, vt nec corpora illorum, nec capillus, nec vestes, aliqualiter adusta essent. Quo miraculo plurimi conuersi sunt, & corpora rapientes in eadẽ ciuitate sepelierunt.

Sur. 25. Nouem.

Antonin. in Chron. Vincent. in Spec. P. Nat. l. 5. c. 137

Apud Alexandriam Armeniæ, tempore Adriani Imperatoris, exercitus decem millium militum ab Angelis de Christi fide instructus fuit, Imperatorum verò iussũ singuli primùm flagellis cęsi, tum spinis coronati, tãdem humi clauis Crucifixi, in monte Ararath proprio sanguine baptisati, triumphantes intrarunt in Cælum.

In vita S. Georgij, refertur apud Surium, quod cùm carcere detineretur, multi ægri ad pedes eius per Christi nomen & signum sanarentur. Inter quos quidam Olicerius agricola cùm id beneficij accepisset, per ciuitatem inclamabat: *Magnus est Christianorum Deus.* Hunc comprehensum iussit Imperator gladio obtruncari. Ipse gaudẽs, currebat ante milites quasi ad epulas, & magnâ voce inuocabat Dominum vt mattyrium sibi baptismatis loco esset, & ita vitam finiuit.

Neque tantùm vim habet hęc effusio sanguinis in adultis, qui baptismi desiderium possunt elicere, sed & in paruulis.

nulis. Ratio eſt, quia hoc priuilegium eſt datum martyrio, non ratione deſiderij illius aut affectus baptiſmi, quem elicit Martyr, ſed ratione cuiuſdam conformationis cum Chriſto, quæ reperitur in illa mortis perpeſſione pro ipſo; ita vt re ipsâ inueniantur commori Chriſto, qui pro ipſo occiduntur, quod in baptiſmo ſolùm myſticâ fit repræſentatione. Et ita paruuli, dum in odiũ Chriſti aut fidei occiduntur, realiter Agno, ſiue Chriſto configurantur. Acceptat ergo Deus illam mortem, ſicut & aliorum martyrum; & ſuplet Chriſti merito defectum propriæ voluntatis: quia conformãtur particulariter per hanc mortem Chriſto martyrum duci & capiti; ſicque ad ipſum tanquam membra ad caput pertinent: & voluntas illius qui eſt caput, ipſis veluti membris tribuitur, cùm aliam habere nequeant. Vt ſicut voluntas & peccatum Adæ illis obfuit, quod naſcendo contrahunt: ita voluntas & meritũ Chriſti illis profit, vt renaſcendo iuſtitiam conſequantur. Ideò Eccleſia illos etiam colit vt martyres, dicitq; teſtimonium quod nondum poterant ſermone, perhibuiſſe paſſione.

Hinc tanquam martyres coluntur paruuli, ab herode in odium Chriſti occiſi: & primitiæ ac flores Martyrum vocantur, primitiæ Deo & Agno, in cuius perpetuo ſunt corſortio, quos venien[illegible] voluit ſibi tanquam agniculos immolari balantibus matribus, inquit Auguſtinus. de quibus diſertè Prudentius in hymno: *Saluete flores martyrum*, de quo in Breuiario. Habentur autem Romæ in Templo S. Stephani, hi quoque verſus non inamœni.

Sinceræ animulæ, candidi puelluli;
Vix nata nato, dant Deo corpuſcula:
Pugnantque inermes, & relicta paruula;
Vincunt cohortes; quas ferire neſciunt.
Iam pulchriores lilijs & gemmulis,
Iam clariores igneis ſcintillulis,
Beata mulcent voculis ſedilia.

Ferox tyrannus, ferreique pectoris,
Qui parricidas intulit vobis manus,
Ferrumque sacris polluit ceruiculis.
Heu sic auicula tollitur de nidulis,
Matrisque rapitur sic papillis hinnulus,
Recensque nati, sic leguntur flosculi.

Ideo etiam inter Martyres Treuirenses colit Ecclesia infantes, qui in communi Vrbis cæde fuêre in odium fidei occisi; quorum aliqui sine dubio baptismo necdum erant initiati: quia & hi præconium Christi, non loquẽdo, sed moriendo, censentur confessi. Et nihil maculæ, nihil damnationis in eis manet, qui suo sepulti triumpho, gloriosè in se mortem & sepulturam expressêrunt Christi. Sicque verum est illud Prosperi.

Et quidquid sacri fert mystica forma lauacri,
Id totum impleuit, gloria martyrij.

LECTIO QVINTA.

DE EFFECTIBVS BAPTISMI.

1. *Docet remittere peccatum originale & actuale.*
2. *Remittere omnem pœnam peccati.*
3. *Non tollere concupiscentiam, nec pœnalitates.*

PROPOSITIO PRIMA.

BAPTISMVS *remittit omne peccatum tam originale quàm actuale, gratiamq; ac dona infundit.*

Primò quidem peccata omnia per baptismum remitti, Scriptura Patrumque doctrina apertissimè asserit; & ideò in Symbolo confitemur, *Credo vnum baptisma in remissionem peccatorum.*

rum. Quam remiſſionem ſpecificat D. Auguſt. Enchir. 64. *Baptiſmatis munus contra originale peccatum donatum eſt; vt quod generatione attractum eſt, regeneratione detrahatur: & tamen actiua quoque peccata quæcunque ore, corde, opere, commiſſa inuenerit, tollit. Et in hac magna indulgentia, vnde incipit hominis renouatio, ſoluitur omnis reatus & ingeneratus & additus.* Ideo & Apoſtolus poſtquam monuiſſet ſuos Corinthios, cap. 6. *Nolite errare, neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque ebrioſi, neque maledici, regnum Dei poſsidebunt:* Tandē oſtendit, quid baptiſmi gratia in eis potuerit, dum addit: *& hæc quidem aliquando fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.* Nimirum baptiſmus in illis non ſolùm originale, ſed & omnia illa actualia, quę enumerat peccata, diluerat, dicente iterum Auguſtino: *Generante carne, tantum contrahitur peccatum originale, regenerante autem Spiritu, non ſolum originalium, ſed & voluntariorum peccatorum fit remiſsio.* Et ne fortè dicas cum hæreticis, illa tantùm ſuperficietenus dimitti, aut non imputari, aut radi, expreſsè dicit Apoſtolus: *abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis*, & non eſtis quod fuiſtis. Nam ſicut in Chriſto vera mors, ita in nobis vera peccatorum remiſſio; ſicut in illo vera reſurrectio, ita in nobis vera iuſtificatio, vt dicit idem Auguſtinus Enchir. 52. quia ſcilicet, *conſepulti ſumus cum Chriſto per baptiſmum in mortem, vt ſicut ille ſurrexit à mortuis, ita nos in nouitate vitæ ambulemus.* Neque vllum adeò graue peccatum eſſe poteſt, quod non moriatur cum Chriſto in baptiſmo: quandoquidem & illud inæſtimabile flagitium, quo impij ipſi mortem inflixerunt, & diuinitatis perfoſſo ſacrario eius ſanguinem fuderunt, paulò poſt in multis per baptiſmum expiatum fuit, illo ipſo ſanguine, quem fuderunt. Quia hic non eſt ſanguis Abel, qui inclamet vindictam; ſed ſanguis pietatis, qui omnibus illo aſpergi optantibus aduocat, & impertit miſericor-

Aug. l. 1. de peccatorum meritis, c. 15.

Rom. 6.

ricordiam. Vnde cum ex ore Petri intellexissent, se authorem vitæ interfeciſſe, & compuncti corde interrogarent: *Quid ergo faciemus?* Respondet D. Petrus: *Baptiſetur vnuſquiſq; veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsionē peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus S.* Olim Medici ad lepram omnem expurgandam, iudicarunt aptiſſimum remedium eſſe balneum ex tenero infantium ſanguine confectum, quod & Græci Medici Conſtantino Imp. leproſo conſuluerunt. Sed procul crudele & diabolicum illud lauacrum, quod non poteſt niſi immaniter lactentium ſanguine tepere & vaporare. Baptiſmus noſter, ſalutiferum eſt balneum, in virtute ſanguinis filij Dei (quo myſticè & incruentè repletum eſt) potens omnem veteris lepræ maculam & contagium expiare: ſiue illius quæ parentali labe ad nos deriuatur per originem, ſiue illius quam proprio arbitrio contrahimus per noxiam & flagitiosā conuerſationem. Hoc cælitus edoctus fuit Cõſtantinus, qui cum impium balneum motus pietate & & matrum planctibus auerſaretur, à D. Petro & Paulo monitus fuit aduocare Sylueſtrum Pontificem ob perſecutiones tunc latentem; vt ab eo ſalubriùs lauacrum baptiſmi perciperet, quo omnis tam animæ quàm corporis lepra foret expianda. Vnde & baptiſmatis aquā ingreſſus, immaculatus euaſit, relictis in aqua velut quibuſdam piſcium ſquammis, quaſi recenti carne indutus foret, ſimulque animo eſt renouatus, vnde & B. Sylueſtro dixit, ſe cum adhuc in ſacris eſſet vndis, manus cuiuſdam velut è Cælo miſſæ attactum ſenſiſſe Niceph. l. 7. c. 33.

Secundò, baptiſmum non tantum peccata remittere, ſed & gratiam, virtutes & dona infundere etiam paruulis certum eſt: & diſertè aſſerit D. Chryſoſtomus hom. ad Neophitos: *Ecce inquit, libertatis ſerenitate fruuntur, qui tenebantur paulo ante captiui; & ciues Eccleſiæ ſunt, qui fuerunt in peregrinationis errore; & in iuſtitiæ ſorte verſantur qui fuerunt in pec-*

peccati confusione. Non enim sunt tantum liberi sed & sancti, non tantum sancti sed & iusti, nec solum iusti sed & filij, nec solum filij sed & hæredes, nec solum hæredes sed & fratres Christi, nec tantum fratres Christi sed & cohæredes, non solum cohæredes sed & membra, non membra tantum sed & templum, nec tantum templum sed organa Spiritus. Vides quot sunt baptismatis largitates? sed multis videtur cælestem gratiam tantum in peccatorum remissione consistere, nos autem honores computauimus decem. Hac de causa etiam infantulos baptisamus, vt non sint coinquinati peccato, vt eis addatur sanctitas, iustitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, vt eius membra sint omnes, vt Spiritus habitatio fiant. Propter hęc etiam dona quę confert baptismus, gratiam, fidem, spem, charitatem, de anima baptisata rectè à Christo sponso dici potest: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te,* Quia per baptismum non solum omnis peccati labes extersa est, sed etiam mira pulchritudo animæ est superinducta. Quod vtrumque indicans Apostolus, dixit sponsum per lauacrum aquæ sponsam suam mundare, *vt exhibeat sibi gloriosam, non habentem maculam, neque rugam.* Extensus fuit in cruce Christus & mirâ distentus violentiâ, vt eius sponsa foret sine ruga: effudit sanguinem, vt esset sine macula, & velut purpureo gratiæ colore tota pulchra. Eph. 5.

Declarare id voluit Sponsus Christus in persona S. Catharinæ, de qua legimus, Beatam Mariam Virginem ei apparuisse, antequã foret baptisata, habentẽ in vlnis suis Filium suũ Iesum. Et cùm illi cõmendaret Catharinam, auertit ipse faciem suam, dicens nimiam ei inesse deformitatem. Illa intelligens id dici ratione defectus baptismi, festinauit illum suscipere. Paulò autem post, apparuit ei Christus, & annulo speciali sibi illam despondit, in præsentia sanctissimæ matris suæ multorumque Angelorum. Cumque illa somnium esse putaret, experrecta annulũ reperit; quem tanquam pignus sacri amoris

omnibus vitæ ſuæ diebus ſanctiſſimè conſeruauit. Ideò inuenies hanc virginem aliquando pingi, adſtantem virgini Mariæ & puero Ieſu annulum digito eius inferenti, & eam deſponſanti. Poterat ergo hæc dicere: *Sanguis eius ornauit genas meas, & annulo ſuo ſubarrhauit me Dominus.* Vide quæ diximus ſuprà, de S. Agnete. Item quæ diximus de S. Pachomio.

Pet. de Natal. l. 10. ca. 105.

Ribad. in vitacius.

Similiter de nouiter baptiſatis rectè dicimus illud Threnorum: *Candidiores Nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſaphyro pulchriores.* Hæc enim omnia vera ſunt ob puritatem, quam in baptiſmo acceperunt, propter quam niui & lacti comparantur; ob charitatem feruentem, propter quam ebori rubicundo aſſimilati ſunt; ob ſpem cæleſtem, propter quam ſaphyro ſimiles ſunt. Et veri Nazaræi poſſint dici, hoc eſt, floridi & Deo conſecrati à Chriſto Nazaræno ſanctificati. *Propter hanc gratiam baptiſmalem, & virtutes connexas, eos ſic alloquitur Diuus Auguſtinus: Vos alloquor nouella germina ſanctitatis, regenerata ex aqua & Spiritu Sancto, germen pium, examen nouellum, flos noſtri honoris, & fructus laboris, gaudium & corona mea, omnes qui ſtatis in Domino, Apoſtolicis verbis* vos alloquor: Nox præceſſit, dies appropinquauit: *abijcite opera tenebrarum, induimini arma lucis.* De ipſis quoque rectè dixerimus. *Iſti ſunt agni nouelli, qui modò venerunt ad Fontes, & repleti ſunt claritate,* & induti ſunt agni immaculati vellere, digni eius ſequelâ & conuerſatione.

PROPOSITIO SECVNDA.

Baptiſmus etiam remittit omnem pœnam peccatis debitam. Hinc ſequitur, animas cum baptiſmo ſtatim decedentes, nullam Purgatorij pœnam luere, ſed immediatè ad gloriam tranſire; quod verum eſt & de infantibus & de adultis, ſi nullum impedimentum poſuerint. Efficaciſſimè enim applicari voluit Chriſtus paſſionem ſuam

in hoc

in hoc lauacro, vt renouet perfectiſſimè animam ab omni culpa & pœna, tanquam regeneratio nouum gratię eſſe tribuens, nullâ obligatione pœnæ vel culpę maculatum ob priorem vitam, quæ perfectè Chriſto commori & conſepeliri in baptiſmo cenſenda eſt. Hoc in alijs Sacramentis non reperitur, quæ culpam poſſunt eluere, frequenter tamen aliquid pœnæ relinquunt, per opera pœnalia diluendæ, hinc in Sacramento Pœnitentiæ, ſolet pœnalis aliqua afflictio per modum ſatiſfactionis imponi, non autem in baptiſmo. Ideo dicit Ambroſius: *Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum, neque planctum, vel etiam opus aliquod, ſed ſolam fidem & omnia gratis donat.* Vbi non debet intelligi negare opus eſſe in peccatore adulto, ſaltem attritione de peccatis tanquam diſpoſitione ad gratiam baptiſmalem; ſed ſolum vult nullam baptiſato imponendam pœnitentiam, ſiue pœnale opus, cùm nulli reatui maneat obnoxius.

Ac quidem de infantibus ſic loquitur Auguſtinus: *Si percepto baptiſmate de hac vita migrauerint, ſoluto reatu, quo originaliter erant obnoxij, perficientur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens, in æternum iuſtificatos præſentia corporis illuminat.* Hoc & Eccleſia approbat ſuâ praxi, quæ Miſſam Angelorum pro pueris defunctis celebrat, ſatis ſignificans illorum conſortio aſcriptos. Confirmat id exemplum, quod ex Gregorio lib. 4. Dial. cap. 26. habemus, in ea inquit, mortalitate, quæ ante triennium hanc vrbem vaſtauit, in Portuenſis Ciuitatis Monaſterio Mellitus Monachus, adhuc in iuuenilibus annis conſtitutus, ſed miræ ſimplicitatis & humilitatis vir, appropinquante vocationis die eâdem clade percuſſus, ad extrema deductus eſt. Quod Vir vitæ Venerabilis Felix eiuſdem Ciuitatis Epiſcopus audiens (cuius & hæc relatione cognoui) ad eum accedere ſtuduit, & ne mortem timeret, verbis confortare, & de diuina miſericordia longiora vitæ ſpatia polliceri. Sed ad hæc reſpondit ille, curſus fui tempora eſſe completa, apparuiſſe ſibi iuuenem epiſto-

Aug. l. 1. de pecca. merit. c. 20.

las deferentem, & dicentem, aperi & lege. In his apertis vidit omnes qui à dicto Episcopo in Paschali Festiuitate baptisati fuerant, scriptos aureis litteris: & nomen quidem suum primum reperit, ac deinde omnium illo tempore baptisatorum. Quapropter certum tenuit, & se & illos de hac vita breui migraturos. Mortuus igitur est eâdem die, & post eum intra paucos dies, qui baptisati fuerant, omnes secuti sunt, ideò nimirùm viderat eos auro scriptos, quia eorum nomina apud se fixa, æterna claritas habebat.

Audi quid hac eadem de re senserit Clotildis vxor Clodouęi Regis Gallorum. Hæc cùm habuisset è Rege filium suum primogenitum, Baptismo illum consecrare optauit, Rege licet adhuc infideli regugnante. Baptisatus autem puer, Ignomerus vocatus est, sed in albis adhuc constitutus obijt, qua de causa commotus felle Rex increpabat Reginam, dicens: *Si in nomine Deorum meorum puer fuisset dicatus, vixisset vtique, nunc autem, quia in nomine Dei vestri baptisatus est, viuere omnino non potuit.* Ad hęc Regina. *Deo omnipotenti gratias ago, qui me non vsquequaque iudicauit indignam, vt de vtero meo genitum regno suo dignaretur adscire. Mihi autem dolore huius causæ animus non attingitur, quia scio in albis ab hoc mundo vocatos Dei obtutibus nutriendos.*

Gregor. Turon. l. 2. hist. Franc.

Habes & de Ceadualla Rege Britonum apud Bædam, lib. 5. Historiæ cap. 7. quomodò Romam venerit, hoc sibi gloriæ singularis desiderans adipisci, vt ad limina Sanctorum Petri & Pauli Fonte baptismatis ablueretur: sperans etiam quod mox baptisatus, carne solutus, ad æterna gaudia mundus transiret. Quod vtrũq; vt mente dispoſuerat Deo iuuante factum est. Nam illuc perueniens baptisatus est Sabbatho Paschæ, anno 689. & in albis adhuc positus, languore correptus, solutus carne, ad Beatorum consortium transiuit. Ita Bæda.

Requiritur verò in baptisato adulto dispositio, vt dixi, saltem

ſaltem per attritionem; vt hunc effectum perfectum baptiſmi aſſequatur, ſi ante agebat in peccatis. Vnde concors Theologorum aſſerit ſententia, ſi nulla talis diſpoſitio reperiatur, iam obicem poni gratiæ & effectui Sacramenti, etiam ſi quis verè conſentiat in baptiſmum & fidem illi adhibeat. Quod non ſatis intellexerunt noſtri Hæretici.

Digna eſt commemoratione quędam quæ tempore Luteri contigit hiſtoria, hanc rem concernens. Quidam eius aſſecla Franciſcus Conradus nobilis Germanus, cum Francofurto nauigaret Moguntiam, mercator quidam Iudæus eius ſocietati eſt adiunctus: quem ſtatim ille aggreſſus eſt de doctrina & religione. Cùmque Iudæus ille obmurmurans ſatis inſulsè ei reſponderet, nobilis ille vir robuſtus, eum inuadit & in flumen præcipitat; brachio tamen ſuſpenſum in aquis eum tenens & inclamās: Agnoſce Chriſtum pro Deo & Saluatore, & baptiſmum pete, aut modò in profundum te demergo. Trepidus Iudęus necem ſibi imminentem videns, implorat miſericordiam, dicit ſe agnoſcere Chriſtum pro Meſſia, petitque bapriſmum. Interrogat alter, an hoc ex veritate cordis petat? Affirmat ipſe. Accipiens ergo nobilis manu aquam, eiuſque capiti infundens, pronunçiat formam: *Ego te baptiſo in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.* Poſtmodùm fingens ſe velle eum ex aqua eleuare, magno impetu in profundum mergit & ſubmergit; quaſique re optimè peractâ: Ecce inquit animam Deo miſi. Nam ſi tempus ei vitæ prolongaſſem, potuiſſet baptiſmi pœnitere, eamque Diabolus poſſidere. Huiuſce facti Luterus ſuſcepit defenſionem, cùm ab omnibus crudelitatis argueretur. Ita refert Florimundus, lib. 2. de ortu hęreſeos, cap. 2.

Quæres, an hic Iudęus cenſeri debeat verò baptiſatus? Reſpondeo, ſi conſenſit baptiſmo (licet hic conſenſus per metum violentum & iniuſtè incuſſum fuerit extortus),

tus) tamen validè baptiſatus eſt: quia vt definitum eſt, ab Innocentio 3. *Cap. maiores*, eſt ſolùm ſecundùm quid inuoluntarius, abſolutè tamen voluntarius cenſetur. Nec refert, quod talis metus irritaret Matrimonium: cùm enim Matrimonium fundetur in contractu, qui iuris diſpoſitioni ſubeſt; per iuris diſpoſitionem irritatur talis contractus, cui metus per vim & iniuſtitiam incuſſus cauſam dederit: Baptiſmi autem Sacramentum non ita ſubeſt iuris humani diſpoſitioni, ſed à Chriſto ſic inſtitutum cenſetur, vt ſufficiat voluntas illum ſuſcipiendi, à quocunque extorta ſit etiam per iniuriam: quia ſaltem ipſe Chriſtus nullam facit iniuriam, qui etiam ſine conſenſu poſſet omnes ad baptiſmum cogere. Quod ſi verò ille Iudæus fictè conſenſit, non fuit verè baptiſatus, quia non voluit Chriſtus aliquẽ per baptiſmũ ſibi obligari, ſine aliquo præuio conſenſu & intentione, quando illius capax cenſetur, vt ab Eccleſia declaratũ eſt. Si verò conſentiens per metum, nullam præteritorum peccatorum diſplicentiam vel actualem vel virtualem concepit; non iam Deo victima, ſed inferno lignum aridum demerſum eſt, per manifeſtam baptiſantis illius crudelitatem & impietatem. Quia licet characterem baptiſmi potuerit ſuſcipere, gratiam tamen baptiſmalem non cenſetur accepiſſe ſine vlla diſpoſitione, aut cum voluntate peccatis adhærente.

Innocẽ de bap. & eius effect.

Cæterùm ex dictis collige, quàm rectè dicatur effectus baptiſmi eſſe apertio regni cæleſtis: quia ſcilicet per ſe ordinatus eſt ad tollendum omne impedimentum, quod animam poteſt à regni ingreſſu remorari. Cùm enim ſola culpa & pæna ab illo nos remorentur, vtrumque baptiſmus tollit. Et quidem Chriſtus impedimentum totius naturæ ſuſtulit, oblato ſanguinis ſui pretio, quo remota fuit romphæa illa flammea & verſatilis, quæ Paradiſi ingreſſum prohibebat; illa enim figura fuit impedimenti illius, quo cæleſtis Paradiſi ingreſſus intercludebatur.

Sed

ſed manet perſonale impedimentum, niſi per baptiſmum applicetur nobis pretium illud & ſatisfactio Chriſti, & tunc à ſingulis perſonis baptiſatis ſtatim remouetur, & regni capaces redduntur. In ſignum huius rei in Baptiſmo Chriſti Cæli aperti ſunt. Id enim ſignificare poterat. 1. Baptiſmum ingreſſum nobis præbere ad Eccleſiam, quæ regni cælorum nomine in Scripturis deſignatur. Eſt enim baptiſmus ianua Eccleſiæ, ſine qua nemo poteſt eſſe particeps Sacramentorum, Sacrificiorum, Indulgentiarum, aut theſauri, quo Eccleſia fruitur ob cõmunionem SS. Non poteſt quis communicare opibus regiæ illius domus, quam ædificauit ſapientia, niſi per hanc ingrediatur portam. Non poteſt à diluuio peccatorum liber eſſe, qui arcam Noë ingreſſus non fuerit, cuius vnica erat porta, baptiſmatis noſtri figura, per quam ſi non ingredimur Dei arcam, infallibiliter peribimus; ideo enim & paruuli pereunt quia per hanc ianuam ingreſſi non fuerunt. 2. Etiam propriè loquendo regni cęleſtis deſignabatur apertio, dicente Bedâ ſuper illum locum: *Virtus baptiſmatis oſtenditur, de quo quiſque cùm egreditur; regni cæleſtis ei ianua aperitur.* Quod modo iam dicto intelligendum eſt, ſublato ſcilicet omni impedimento culpæ & pœnæ. 3. Significabatur Cælum iam apertum, ad influendum copiam donorum & gratiarum in illos qui baptiſmo initiarẽtur; vt & ipſi per baptiſmum ſurſum ſemper aſpiciant, & reſpirent *ad Patrem luminum, à quo omne donum perfectum*, à quo adoptio & filiatio in nos deriuatur, à quo & columba mittitur, hoc eſt Spiritus ille, *qui in nobis & pro nobis poſtulat gemitibus inenarrabilibus.*

PROPO-

PROPOSITIO. TERTIA.

BAptiſmus non tollit huius vitæ pœnalitates, nec concupiſcentiam aut eius paſſiones.

Quantum ad pœnalitates, poſt baptiſmum manere manifeſtum eſt: manet enim *graue iugum ſuper filios Adæ, à die exitus ventris vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium.* Hoc iugum trahimus per varios dolores & miſerias, morbos & anguſtias; nec voluit Chriſtus illa tollere in hac prima reſurrectione aut regeneratione ſpirituali, donec vltima veniat reſurrectio & regeneratio: *quando corruptibile hoc induet incorruptionem & mortale hoc immortalitatem.* Tunc enim plenè tota reſtituetur natura primis donis ſuis & opibus; tunc plenè reparabitur: nunc autem ſolum Deus tollit peccatum & pœnas æternas vel temporales in futuro debitas, quæ ſunt quaſi perſonales. Illæ autem pœnalitates ſunt totius naturæ quas relinquit vſque ad vltimam renouationem totius naturæ, in illa ſtatus electorum renouatione. Hoc diſertè explicans D. Thomas ſic ait: *Peccatum originale hoc modo proceſsit, quod primò perſona infecit naturam, poſtea verò natura infecit perſonam. Chriſtus verò conuerſo ordine, prius reparat id quod peerſonæ eſt, & poſtea ſimul in omnibus reparabit id quod naturæ eſt. Et ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ viſionis diuinæ, quæ reſpiciunt perſonam, ſtatim per baptiſmum tollit ab homine: ſed pœnalitatis præſentis vitæ quia reſpiciunt naturam (ex cuius principijs cauſantur, prout eſt deſtituta originali iuſtitiâ) non tollentur, niſi in vltima reparatione naturæ per reſurrectionm glorioſam.*

Multiplex verò ratio afferri poteſt, cur eas Deus voluerit relinquere. Primò vt ſeruirent nobis tanquam occaſio & ſeges maioris gloriæ. Patet in Sanctis, maximè in Martyribus & Virginibus. Quomodo enim illi ad talem gradum gloriæ pertigiſſent, ſi non fuiſſent tormenta, mors,

impassibilem vitam, quia *qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum in vobis*, inquit Apostolus. Vnde & D. Thomas baptismo tribuit, quod illo pœnalitates in altera vita auferantur; quia scilicet baptismus confert gratiam, quæ est semen gloriæ, per quam in resurrectione omnis defectus à Beatis auferetur.

Tertiò, ideo relictæ sunt pœnalitates & passiones, vt semper feramus nobiscum testimonium lapsus nostri, & intelligamus, quantum Deus superbis resistat, vt dicit Augustinus Confess. cap. 1. vt etiam semper appareat gratia Saluatoris, dum videmus quantum suo pondere in malum procliuis sit vitiosa natura, & quantam opem requirat: quæ ratio deducitur ex August. 22. de Ciu. c. 22.

Quantum ad concupiscentiam, licet illa non tollatur per baptismum, non tamen sequitur in baptisatis aliquid manere peccati: quia verè & propriè in renatis peccatum non est, quamuis aliquando peccati nomen sortiatur in Scriptura, *quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat*, vt interpretatur Concilium Tridentinum ex doctrina Sanctorum Patrum. Quod explicat Augustinus exemplis quibusdam: Sic inquit vocatur lingua, locutio quam facit lingua: & manus vocatur Scriptura, quam facit manus. Item frigus vocatur pigrum, quia ad pigritiam inclinat. Relinquitur ergo illa ad agonem, inquit Tridentinum, nec nocere potest, quando illi ad illicita opera non consentitur, sed dominante ratione reprimitur. Alioqui per consensum iam fit peccatum, & tunc verum est illud Augustini: *Concupiscentia carnis peccatum est, quia illi ineſt inobedientia contra dominatum mentis: & pœna peccati, quia reddita est meritis inobedientiæ: & causa peccati est, defectione consentientis, vel contagione nascentis.*

Rom. 7.

l. 5. cont. Iulian. c. 3.

Licet verò non tollatur concupiscentia per baptismum, tamen rectè dicitur alligari, diminui, debilitari. Hoc sensu, quia Spiritus per gratiam baptismi plurimùm adiu-

adiuuatur ad illi reſiſtendum & pugnandum, & per gratiam illam fit, vt minorem habeat efficaciam inclinandi ad peccatum. Sic licet non diminuatur, quantum ad ſubſtantiam, diminuitur quantum ad efficaciam. De hac re ſic loquitur D. Bernardus: *Dixi vobis ſæpius, nec mente excidere debet, quoniam in caſu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem ſuper aceruum lapidum, & in luto: vnde non ſolum inquinati, ſed etiam vulnerati, & grauiter quaſſati ſumus. Lauari quidem cito poſſumus, ad ſanandum verò opus eſt curatione multa. Lauamur igitur in baptiſmo, quia deletur chyrographum damnationis noſtræ, & gratia hæc nobis confertur, ne iam nobis concupiſcentia noceat, ſi tamen à conſenſu abſtineamus: atque ita tanquam ſanies inueterati vlceris remouetur, dum tollitur damnatio & reſponſum mortis, quod prius inde manabat.* Ser. de Cana Dom. Itaque baptiſmalis gratia, quia in mente eſt, non tollit concupiſcentiam aut fomitem peccati, qui in carne eſt: ſed tamen roborat mentem contra peruerſam carnis inclinationem, & miram efficit in homine mutationem.

Habes hac de re exemplum D. Cypriani epiſtola 2. l. 2. ſic de ſeipſo ſcribentis ad Donatum: *Cum in tenebris atque in nocte cæca iacerem, cumque in ſalo iactantis ſæculi nutabundus ac dubius veſtigijs oberrantibus fluctuarem, vitæ meæ neſcius, veritatis ac lucis alienus; difficile prorſus ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in ſalutem mihi diuina indulgentia pollicetur: vt quis renaſci deuuò poſſet, vtquè in nouam vitam lauacro aquæ ſalutaris animatus, quod prius fuerat, exponeret, corporis licet manente compage, hominèm animo ac mente mutaret. Cui poſſibilis, aiebat, eſt tanta conuerſio, vt repente ac perniciter exuatur, quod vel genuinum ſitu materiæ naturalis obduruit, vel vſurpatum diu ſenio vetuſtatis inoleuit? alta hæc & profunda pœnitus radice ſederunt. Quandò parſimoniam diſcit, qui epularibus cœnis & largis dapibus aſſueuit, Hæc egomet ſepè mecum. Sed poſtquam vndæ genitalis auxilio, ſuperioris æui labe deterſa, in expiatum pectus deſuper ſe lumen infudit; poſtquam cælitus Spiritu Sancto, in nouum me hominem natiuitas ſecunda reparauit: tunc facilè viſum eſt,*

eſt, quod impoſsibile prius videbatur &c. Attende etiã quomodo D. Auguſtinus caſtitatem poſt baptiſmum facilem inuenerit, quam ante adeo difficilem exiſtimabat ob concupiſcentiæ luctam.

Inter effectus quoque baptiſmi enumeratur Character, qui efficit vt baptiſmus non poſſit iterari. Iniuria enim fit Characteri, quaſi ille malitia perire poſſit aut extingui: ſed de illo effectu Characteris ſupra differui agens de Sacramentis in genere. Hoc ſolum breuiter addo ad intelligendum quomodo baptiſmus iterari non poſſit: quod ſicut vnica eſt generatio, ſic & vnica à Chriſto inſtituta eſt regeneratio, oppoſita vitioſæ illi primæ generationi. Quod ergo Nicodemus de carnali illa natiuitate loquẽs, dixit: *An poteſt homo iterato in matris ventrem introire, & naſci denuo?* applcandum eſt etiam hinc ſpirituali regenerationi: *Iam natus ſum de Adam*, inquit Auguſtinus, *non poteſt me iterum generare Adam: iam natus ſum de Chriſto, non poteſt me iterum generare Chriſtus: quomodo vterus non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus.* Idipſum ſignificare videtur Chriſtus, dum in ablutione pedum ad baptiſmum reſpiciens, dicit: *Qui lotus eſt non indiget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus*: quaſi dicat. Qui totus ſemel in baptiſmo lotus eſt, abolita qua totus erat infectus generationis vetuſtate, quæ merito capitis, manuum, pedum, totiuſque corporis ſordibus comparatur; opus non habet, vt totus iterum ex vetuſta generatione ad nouam in hoc ſæculo transferatur; ſed ſatis fuerit peccata poſt regenerationem contracta, lachrymis pœnitentiæ & Chriſti ſanguine diluat.

Auguſt. Tract. 11 in Ioan.

LECTIO

LECTIO SEXTA.

DE SVSCEPTORIBVS IN BAPTISMO.

1. *Docet ex ordinatione Eccleſiæ adhiberi Patrinos. Item eos ſuſcipere baptiſatum in curam ſuam.*
2. *Ipſorum eſſe nomen imponere.*

PROPOSITIO PRIMA.

EX *ordinatione Eccleſiæ, Patrinus aliquis in baptiſmo ſolet adhiberi.*

Huius munus eſt baptiſandum Sacerdoti præſentare, & de ſacro Fonte in ſuam curam ſuſcipere, & ſi idoneus non ſit ob ætatis defectum, debet pro illo fideiuſſor eſſe. Cùm enim baptiſmus ſit ſpiritualis regeneratio, per quam reddimur quaſi modò geniti infantes, qui lac veræ ſapientiæ ſine dolo debemus concupiſcere, hinc eſt quod alicuius fidei & prudentiæ committimur, à quo doctrinæ neceſſariæ inſtructionem, & ad veram fidem cohortationem poſſimus haurire. Quaproter D. Dionyſius hac de re agens, dicit olim hæc fuiſſe Sponſoris verba: *Spondeo me puerum inducturum, cùm ad ſacram intelligentiam venerit, ſedulis cohortationibus meis, vt abrenunciet contrarijs omnino, profiteatur, peragatq; diuina quæ pollicetur.* Nõ eſt ergo nuda cæremonia, ſed eſt obligatio, quam ſe ſuſcipere, & voce reſpondendo, & manu contingendo, ſignificat. Et illa maximè vrget, ſi baptiſatus eguerit, fortè habẽs infideles parentes aut hæreticos, aut ita negligentes, vt prolẽ non inſtruant: quod ſi ſufficienter aliundè inſtrui ſciat puerum ſuſceptum, ab hac

ab hac obligatione exoneratur. Item quando baptisatus iam sufficienter in rebus fidei & morum instructus est, non ita vrget hæc obligatio: quia non est perpetua, sed maximè extẽdere se videtur ad statum infantię spiritualis, in quo eget pædagogo. Cùm ergo post sufficientem instructionem extra illum statum esse videatur, tunc non adeo stricta esse censetur. Nec tamen omninò etiam postea negligenda, quia monet D. Augustinus: *Vos ante omnia, tam mulieres quàm viros, qui filios in baptismo suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deum extitisse, pro illis quos visi estis de sacro fonte suscipere: idcoq; semper eos admonete, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant, charitatem teneant. Ante omnia symbolum & orationem dominicam & vos ipsi tenete, & illis quos suscepistis ex sacro fonte ostendite.* Hac etiam de re D. Dyonisius sic loquitur, vt Patrinum vocet *sanctæ salutationis susceptorem, sub quo reliquum vitæ puer debeat degere tanquam sub spirituali Patre.* Quapropter quoties suâ operâ, consilio, monitis, Patrinus viderit egere illum, quem in suam clientelam & fidem receperit, non debet deesse.

Ser. 183. & 215. temp.

Dionys. cel. hier. c. vlt.

Hanc obligationem considerans Muritta Diaconus accessit Elpidoforum, quem de fonte susceperat, videns eum à fide discessisse tempore Hunerici Regis Vandalorum, ipsumque crudeliter Confessores Christi persequi: cùm apud se igitur reseruasset albam vestem, quâ fuerat indutus in baptismo Elpidoforus, illam coram omnibus expandens, & ventilans, verbis sequentibus totam ad lacrymas commouisse dicitur ciuitatem. *Hæc sunt linteamina, Elpidofore, minister erroris, quæ te accusabunt, dum Maiestas venerit iudicantis: quas custodiuit diligentia mea, ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abysso putei sulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerat de fonte surgentem. Hæc te acriùs persequetur, cùm flammantem gehennam caperis possidere, quia induisti maledictionem sicut vestimentum scindens atque amittens veri baptismatis & fidei Sacramentum. Quid facies, miser,*

Victor Vticen. de pers. Vandal.

uiſer, cùm ſeruis Patrisfamilias ad cœnam congregarint inuitatos. dicet tibi Rex: Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptia- em? Non video veſtem quam tibi dedi, perdidiſti militiæ chlamy- dem, quam aquâ mundaui & purpurâ mei Sanguinis decoraui. Characterem non video Trinitatis, ligate ergo eum pedibus & ma- nibus, qui ſe ſeparauit à fratribus catholicis, & in tenebras proÿcite. His & ſimilibus ignem conſcientiæ accendebat in corde Elpidofori, quo vrebatur cum rubore, ante ignem æternum, quo ob ſcelera infælix ille Apoſtata erat conſumendus.

Neque verò pauci ſunt, qui Patrinorum ſuorum diligenti curâ & inſtructione, ad ſanctitatem pertigerunt.

S. Autbertus, Landelinum Adoleſcentem nobilem de ſacris Fontibus ſuſceperat, ideoque illi traditus fuit à Parentibus, bonis moribus ac litteris imbuendus. At poſtea, cùm conſanguineorum ſuorum prauo conſilio & conſortio ad flagitioſam vitam abreptus foret, rapinis ac cædibus deditus; pius hic Patrinus multo mœrore afflictus, quaſi mortuum filium ſuum lugebat: & continenter Deum orabat, vt vitam mortuo reſtitueret, & medicinam afferret adoleſcenti huic ſatanico vulnere ſauciato. Tandemque paternis lachrymis & precibus apud Deum meruit eius conuerſionem, vt latiùs alibi deſcripſi ex Surio 15. Iunij. *V. dicta ſup. præcepto 7.*

B. Gertrudis S. Gudilam è ſacro etiam fonte leuarat, vnde & illam Niuellæ chriſtianis inſtitutis imbuit, ac orationi, & vigilijs, ieiunijs incumbere docuit. Vnde & in tenera ætate, exemplo Suſceptricis ſuę, oratoria noctu etiam frequentabat: cuius deuotioni inſidians diabolus, lucernam eius quam pediſſequa ferebat cùm extingueret, ipſa orationis ſuę virtute poterat extinctum lumen reſtaurare. Huius corpus Bruxellæ colitur, & eius vitam ſcribit Surius 8. Ianuarij.

S. Auguſtinus Angliæ Apoſtolus, miſſus à Gregorio Papa, de ſacro Fonte ſuſceperat Saliuinum in Scotia, & ita

Quæ ad Ecclesiæ Anglicanæ Ritus, Liturgiam, Sacramenta, Ordines, Officia, Cæremonias, Vestes, Festa, Jejunia, Preces publicas, Psalmodiam, Lectiones, Concionem, Catechismum, Visitationes, Excommunicationes, Absolutiones, Dispensationes, Consecrationes, Benedictiones, Peregrinationes, Vota, Cantica, Exorcismos, Conjurationes, Processiones, Supplicationes, Litanias, Rogationes, Funera, Cantus, Organa, Luminaria, Imagines, Altaria, Baptisteria, Templa, Cœmeteria, Agendi Formulas, Ritualia, Pontificalia, Missalia, Breviaria, Manuale, Hymnos, Legendas, Collectas, Homilias, Martyrologia, Kalendaria, Computum Ecclesiasticum, Festorum Mobilium Tabulas, Indices Expurgatorios, Prohibitos Libros, Scholas Theologicas, Concilia Provincialia, Synodos Diœcesanas, Capitula, Decreta, Constitutiones, Rubricas, Canones, Ecclesiæ Anglicanæ Leges, Jura, Privilegia, Consuetudines, Statuta, Ordinationes, Mandata, Literas Pastorales, Monitoria, Edicta, Citationes, Appellationes, Inhibitiones, Sententias, Interlocutorias, Definitivas, Executiones, Pœnas, Censuras, Mulctas, Pœnitentias, Pœnitentiarias, Pœnitentiarios, Confessarios, Confessiones, Absolutiones, Reconciliationes, Dispensationes, Commutationes, Relaxationes, Indulgentias, Remissiones, Peregrinationes, Jubilæa, Sanctuaria, Asylum, Sacras Reliquias, Sacra Pignora, Miracula, Visiones, Revelationes, Ecclesiæ Anglicanæ Patronos, Sanctos, Sanctas, Beatos, Beatas, Venerabiles, Confessores, Martyres, Virgines, Viduas, Continentes, Anachoretas, Eremitas, Cœnobitas, Monachos, Monachas, Fratres, Sorores, Abbates, Abbatissas, Priores, Priorissas, Archimandritas, Archiepiscopos, Episcopos, Archidiaconos, Decanos, Præpositos, Præbendarios, Canonicos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos, Exorcistas, Lectores, Ostiarios, Cantores, Organistas, Campanarios, Custodes, Sacristas, Ædituos, Parochos, Vicarios, Curatos, Capellanos, Clericos, Scholares, Pueros, Pueras, Ecclesiæ Anglicanæ Ministros, Ministras, Famulos, Famulas, Mancipia, Ancillas, Servos, Servas, Ecclesiæ Anglicanæ Filios, Filias, Proselytos, Neophytos, Catechumenos, Catechumenas, Energumenos, Energumenas, Hæreticos, Hæreticas, Schismaticos, Schismaticas, Excommunicatos, Excommunicatas, Pœnitentes, Pœnitentias, Confessarios, Confessarias, Ecclesiæ Anglicanæ Inimicos, Inimicas, Persecutores, Persecutrices, Tyrannos, Tyrannas, Ecclesiæ Anglicanæ Hostes, Hostias, Infideles, Infidelitates, Paganos, Paganas, Ethnicos, Ethnicas, Idolatras, Idolatrias, Idola, Simulacra, Templa, Aras, Victimas, Sacrificia, Auspicia, Augurationes, Divinationes, Sortilegia, Incantationes, Veneficia, Maleficia, Ecclesiæ Anglicanæ Ritus, Liturgiam, Sacramenta, Ordines, Officia, Cæremonias, Vestes, Festa, Jejunia, Preces publicas, Psalmodiam, Lectiones, Concionem, Catechismum, Visitationes, Excommunicationes, Absolutiones, Dispensationes, Consecrationes, Benedictiones, Peregrinationes, Vota, Cantica, Exorcismos, Conjurationes, Processiones, Supplicationes, Litanias, Rogationes, Funera, Cantus, Organa, Luminaria, Imagines, Altaria, Baptisteria, Templa, Cœmeteria, Agendi Formulas, Ritualia, Pontificalia, Missalia, Breviaria, Manuale, Hymnos, Legendas, Collectas, Homilias, Martyrologia, Kalendaria, Computum Ecclesiasticum, Festorum Mobilium Tabulas, Indices Expurgatorios, Prohibitos Libros, Scholas Theologicas, Concilia Provincialia, Synodos Diœcesanas, Capitula, Decreta, Constitutiones, Rubricas, Canones, Ecclesiæ Anglicanæ Leges, Jura, Privilegia, Consuetudines, Statuta, Ordinationes, Mandata, Literas Pastorales, Monitoria, Edicta, Citationes, Appellationes, Inhibitiones, Sententias, Interlocutorias, Definitivas, Executiones, Pœnas, Censuras, Mulctas, Pœnitentias, Pœnitentiarias, Pœnitentiarios, Confessarios, Confessiones, Absolutiones, Reconciliationes, Dispensationes, Commutationes, Relaxationes, Indulgentias, Remissiones, Peregrinationes, Jubilæa, Sanctuaria, Asylum, Sacras Reliquias, Sacra Pignora, Miracula, Visiones, Revelationes, Ecclesiæ Anglicanæ Patronos, Sanctos, Sanctas, Beatos, Beatas, Venerabiles, Confessores, Martyres, Virgines, Viduas, Continentes, Anachoretas, Eremitas, Cœnobitas, Monachos, Monachas, Fratres, Sorores, Abbates, Abbatissas, Priores, Priorissas, Archimandritas, Archiepiscopos, Episcopos, Archidiaconos, Decanos, Præpositos, Præbendarios, Canonicos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos, Exorcistas, Lectores, Ostiarios, Cantores, Organistas, Campanarios, Custodes, Sacristas, Ædituos, Parochos, Vicarios, Curatos, Capellanos, Clericos, Scholares, Pueros, Pueras, Ecclesiæ Anglicanæ Ministros, Ministras, Famulos, Famulas, Mancipia, Ancillas, Servos, Servas, Ecclesiæ Anglicanæ Filios, Filias, Proselytos, Neophytos, Catechumenos, Catechumenas, Energumenos, Energumenas, Hæreticos, Hæreticas, Schismaticos, Schismaticas, Excommunicatos, Excommunicatas, Pœnitentes, Pœnitentias, Confessarios, Confessarias, Ecclesiæ Anglicanæ Inimicos, Inimicas, Persecutores, Persecutrices, Tyrannos, Tyrannas, Ecclesiæ Anglicanæ Hostes, Hostias, Infideles, Infidelitates, Paganos, Paganas, Ethnicos, Ethnicas, Idolatras, Idolatrias, Idola, Simulacra, Templa, Aras, Victimas, Sacrificia, Auspicia, Augurationes, Divinationes, Sortilegia, Incantationes, Veneficia, Maleficia,

ter Martyres colitur. Sacerdos ipſe fuit, ſingulariter incumbens orationi, ieiunio, eleemoſynis, agens circa partes noſtræ Hasbaniæ. Cùm autem quodam die exorta eſſet quæſtio inter quendam agricultorem, & ſuum filium ſpiritualem, ob metam inter confinia agrorũ; communi conſenſu deſignatus fuit arbiter, ad rem decidendam ſecundùm ius & æquitatem. Beatus autem vir ſententiam decidit contra ſuum filiolum. Vnde is irâ percitus foſſorium è manu Patrini ſuſcepit, & in verticem eius violenter direxit, ſciditque ei caput medium. Deus autem in deteſtationem huius criminis, & approbationem iuſtitiæ & ſanctitatis, vbi ſanguis ille iuſtus effuſus eſt, fontis venas mox aperuit, de cuius lotione multi reſtituti ſunt ſanitati. Corpus eius Hugardiæ quieſcit, & venerationem habet. *Molanus 25. Iunij.*

PROPOSITIO SECVNDA.

OFficium quoque Patrini eſt, nomen baptiſando puero imponere.

Sicut olim in Circumciſione, ita modò in Baptiſmo à Suſceptoribus nomen imponi ſolet alicuius Sancti: vt ſignificetur hæreditati cæleſti tanquam ciues per baptiſmum nos adſcribi, ac in libro viuentium: de quo nonniſi culpâ noſtrâ poſſumus eradi aut obliterari. *Deleantur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur*, inquit Propheta. At quinam illi? Qui ſcilicet peccatis ſuis & flagitioſa vita indignos ſe reddunt, & nomine Chriſtiano, & nomine Sanctorum, quo in baptiſmo fuerunt decorati, ac nomine æterno, quo per illum baptiſmum in libro vitæ iam inchoatè erant conſcripti, ob acceptam iuſtitiam æternâ gloriâ coronãdam, ſi perſeuerare voluiſſent. De hoc libro dicit Apoſtolus ad Philip. c. 4. *Adiuua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio, cum Clemente & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.* Qui ergo bapti-

baptiſatur, cenſetur conſcribi in libro vitæ; quatenus per præſentem iuſtitiæ & gratiæ ſtatum, de ſtatu peccati & mortis tranſlatus, ad vitam æternam ordinatur, & per adoptionem in numerum filiorum Dei tranſſcribitur. Et ideo nomen nouum imponitur Cathecumeno, vt vitam nouam ſciat ſe inchoare, per quam tandem æternam aſſequatur, *dignus factus ſortis Sanctorum in lumine*.

Itaque Patres aut Parentes ſolliciti ſint eis nomina dare non aliquorum Gentilium, aut nomina ignota vel etiam incerta; ſed nomina Sanctorum cum Chriſto regnantium, quos Eccleſia Dei ob præclara geſta celebri memoriâ recolat; aut nomina Angelorum per Scripturam nobis nota: vt ſcilicet horum patrocinio & interceſſione poſſint fulciri, eorumque veſtigijs inhærere, ſanctitatem ſectari, geſta imitari, & cum illis tandem regnare.

Non infrequenter verò contigit, illos ad quos ſpectat nomen dare diuinitus inſpiratos fuiſſe, vt certa nomina imponerent rei futuræ præſagia, vel præteritæ rememoratiua.

S. Edmundus præter communem naſcentium morem, ita mundus è maternis viſceribus prodijt ſingulari Dei beneficio (quod futurã eius puritatem declarauit) vt mundiſſimus pannus cui inuolutus fuit, nullã maculam ab eo contraxiſſe videretur, ita vt obſtetrices planè rei nouitatem admirarentur. Ideo Mater, in baptiſmo Edmundum, à munditia, nuncupandum cenſuit.

Surius 16. No.

S. Victor Confeſſor, hoc nomen obtinuit, quod adhuc in vtero matris exiſtens, dæmonibus terrori fuerit, teſte Bernardo, ſer. de S. Victore. *Miror*, inquit, *& ſtupeo, infantem adhuc in vtero, pauori fuiſſe pauendis dæmonijs: quippe ab ipſis præcognitum & iam tunc ex nomine deſignatum. Nec vacuum nomen, vbi hoſtium fuga, & extorta confeſſio victoriam conceſſit infantulo.*

Sur. 26. Februar.

B. Hortulana S. Claræ Mater, fructiferam Horto Eccleſiæ

cleſiæ plantam editura, cùm non parum de partus periculo ſollicita ante crucem in templo oraret, vocem ſibi audire viſa eſt: *Ne paueas mulier, ſalua enim lumen quoddam parturies, quod ipſum mundum clarius illuſtrabit.* Quo edocta miraculo, natam infantulam voluit Claram appellari. *Seduus in hiſt. Seraph.*

Cùm Patrini S. Vincentij Ferrarienſis Ord. Pręd. diſceptarent de nomine imponendo, & in baptiſmo vnuſquiſq; ei ſuum nomen imponere vellet. Sacerdos vt ſedaret diſcordiam, *Vincentius* inquit vocetur, illiq; ſtatim id approbarunt. Nec ſine diuina prouidentia id à Sacerdote factũ eſt, cùm nemo ex familia, aut amicis aſtantibus ſic vocaretur: manifeſtè autem eius opera declararũt, quantum hoc nomen ei congrueret velut cęlitus datum. *Surius 5. Aprił.*

In Hiſpania Ferdinando Rege, S. Chryſtophorus puer trium annorum, in oppido cui nomen eſt Guardia prope Toletum, omnia Chriſti tormenta à Mauris ſigillatim perpeſſus eſt. Dum ad columnam cæditur crudeliter, nec vocem, nec ſignum vllum doloris dedit, niſi in vltimis quinque plagis, quod eo numero ſuæ illas Chriſti ſuperaſſent, exclamans. Effodienti ſibi latus dextrum in cruce ait: *Si cor quæris, alterum latus effodias.* Quo effoſſo & corde extracto ad veneficium contra Chriſtianos conficiendum, obijt Sanctus puer. Hunc, vt in numerum Sanctorum Innocentium adſcriptum, Innocentem à Guardia vocant vicini. Porrò ſeries hiſtoriæ ſeruatur in Actis ſacrorum quæſitorum. De quo Verſus: *Riccius in triũpho crucis.*

Dum Chriſti tormenta refers in corpore, & ipſum
Pectore; Chryſtiphori nomen & omen habes.

Aduertant hic Chriſtiani, quòd pręter Patrinum quem habent in terris, duos tanquã Patrinos colere debeant in cælis; ſcilicet Angelum cuius fidei & tutelæ commiſſi ſunt, & Sanctum cuius nomen & patrocinium aſſumpſerunt. Primò quidem Angelus rectè Patrinus dicitur, qui ab ortu noſtri curam ſuſcipiens, ad baptiſmum addu-

adduxit, & contra insidias dæmonis protexit; quo (in nostram perniciem conspirante, antequam per baptismalem vndam renati essemus, suffocari aut extingui poteramus. Deinde tanquam tutor non solùm corporalis, sed & spiritualis vitæ nostræ, varijs auxilijs vt gratiam adeptam conseruemus, nobis adest, nec deserit vsque ad vltimum spiritum. Quapropter vt sciremus quomodò baptismo nostro inuisibiliter adsint hi Angeli, voluit ipsos Deus quandoque visibiliter etiam Patrini officium exercere.

Eusebius Vercellensis temporibus Diocletiani & Maximiani Cathecumenus, cum parentibus Romam venit adhuc paruulus, & ab Eusebio Papa baptismum & nomen accepit. Papa verò Eusebius, ab Angelo qualis & quantus esset futurus instructus est, & quo eum nomine vocaret. In ipso eius baptismo manus Angelicæ visæ sunt, quę eum de Sacro Fonte leuauerunt. Ipse ergo angelicam vitam duxit, virgo semper mansit, nullamque fœminam post baptismum, nec etiam matrem osculando tetigit, non despiciendo matrem, sed culpam fugiendo.

S. Antonin. 2. p. hist.

S. Pelagia Tarsensis virgo & martyr, adhuc infidelis obuiam facta Clinoni Episcopo, eius alloquio conuersa est. Cùm verò instanter poscceret baptismum, fons aquę viuæ eo in loco erupit ad orationem viri Sancti: & duo Angeli in figura duorum militum supra Fontem stantes, & manibus linteum fulgidissimum tenentes visi sunt, aquisque fulgorem impertientes. Ille ergo gratias Deo agens, vocem eleuauit & dixit: *Gratias tibi Rex vniuersorum qui feciſti Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos flammam ignis: Tu me dignum effice, qui hanc virginem, quam ipſe mihi obtuliſti, tibi offeram hoſtiam viuentem in odorem ſuauitatis. Fac & ipſam dignam numerari de grege electorum, & in die regni tui cum Virginibus lampade accensâ in thalamum introire.* Exultans igitur in spiritu, ob hæc à Deo facta, his cælestibus Patrinis

V. Surium 4. Maij ex Mephraſt.

patrinis & teſtibus, eam baptiſmate Domino conſecrauit.

S. Franciſcus ab Angelo quoque de Sacro Fonte ſuſceptus traditur, eiuſque rei memoria adhuc habetur Aſſiſij, quam ſe vidiſſe in ſuo ad Capitulum Generale itinere mihi aſſeruit R. P. Petrus Marchant Prouinciæ Flandriæ Miniſter. Nec id mirum, cum & de eodem legamus, quod cum Mater ipſum enixura per plures dies aſperrimis doloribus torqueretur, à quodam in ſpecie mendici apparente (quem fuiſſe Angelum meritò exſtimaueris) admonitam fuiſſe, vt in vicinum ſtabulum ſe deferri curaret, ſtatimque partus difficultate liberandam, quod vbi factum fuit, illicò partus faciliter & fæciliter editus eſt. Sic Franciſcus humilis, Chriſtum humilem in ſtabulo naſcentem debuit imitari, cui & in cruce morienti debebat per ſtigmata ſimilis eſſe. Erectum eſt ad perpetuam rei memoriam, eo ipſo loco ſacellum, quod à S. Franciſco paruulo etiam modo nomen retinet, & miraculi ſeries parietibus appicta viſitur. *Chron. l. 1. c. 19*

Præclarum quoque hac de re exemplum eſt apud Baronium. Puella quædam Alexandriæ in ſuo obambulans horto, vidit quendam laqueo ſe prefocare volentem. Accurrit & inquirit cauſam. Aperit ille ſe à creditoribus premi, & egeſtate ac carceris metu vrgeri ad finiendam vitam. Illa pre commiſeratione facultates omnes à parentibus ſibi relictas (erat enim pupilla) obtulit, vt eum & à fœda morte & ære alieno liberaret. Poſtea videns ſe inopem corpus libidini proſtituit, multiſque annis in peccato perſeuerauit, donec morbo lethali perculſa, à Deo illuminata cæpit deteſtari peccatum, emendationem proponere fidemque Chriſtianam ac baptiſmum ardenti deſiderio expoſcere. At quia ob fœdam conuerſationem exoſa erat, nemo eam è ſacro fonte ſuſcipere dignabatur. Interim dum ob id lachrymis conficitur, apparet ei iuuenis ſimilis illi quẽ à nece liberarat, & in-

& inquisita mœroris causa, eam bono animo esse iubet, desiderio eius se satisfacturum asserit. Discedens ergò paululũ, adducit duos illustres viros, formâ repræsentantes Ciuitatis duos Consules, qui curam eius suscipiunt & ad baptisma perducunt in Ecclesiam deducentes, Presbyterumque aduocantes. Cùm pro illa respondissent, baptisata est & albis induta, postea euanuerunt. Vicini conspicientes eam in albis, interrogant à quo, & quibus Patrinis fuerit baptisata? Asserit illa se ad Ecclesiam deductam à duobus sibi ignotis. Re ad Episcopum delatâ, vocatur Sacerdos qui baptisarat, qui ait se baptisasse, exoratum à duobus Ciuitatis Consulibus. Interrogãtur illi, at se nec mulierem nosse asserunt, Dei ergo hoc opus fuisse agnoscitur. Inquirit itaque ab ea Episcopus: dic filia, quid gessisti boni, quia Deus tecum est. Cui illa. Meretrix paupercula existens quid potui agere boni? Vrget eam Episcopus, an nihil boni se vnquam gessisse meminerit? Aperit ipsa quomodo viro illi necem sibi molienti patrimonium dederit, & enarratâ re statim obdormit in Domino. Fuerunt ergo Angeli custodes, tum viri illius, tum huius mulieris, qui Patrini extiterunt

Secundò, Sanctus cuius nomen adsumitur, Patrinus quoque rectè dicitur, quandoquidem in regeneratione illa spirituali inter eos qui in cælo degunt, Patris loco eligitur, vt sua intercessione nobis adsit, tueatur, auxilietur, & vestigijs vitæ sanctę quæ prætriuit, faciat nos insistere, donec regni consortes reddamur. Vnde certum est multis ad sanctitatem eorum merita & intercessiones profuisse, quorum sibi nomen in baptismo adoptarant.

S. Franciscus de Paula ad tantum sanctitatis gradum pertigit, quia S. Francisco fuerat oblatus, eiusque nomen susceperat, voto illi facto, à parentibus impetratus, hinc & eius humilitatem, castitatem austeritatem, mirè est imitatus.

S. Nico-

S. Nicolaus Tolentinas impetratus fuit à Parentibus, voto facto S. Nicolao Epiſcopo; ideoque eius nomine fuit inſignitus & virtutibus adornatus. Nam & ab infantia multarum virtutum ſpecialiterque abſtinentię ſpecimen dedit, illum cuius nomen ſuſceperat imitatus. Anno enim necdum ſeptimo ętatis plures cępit hebdomadę dies ieiunare, quam conſuetudinem totâ vitâ retinuit, ſolâ aquâ & pane contentus.

Audi & de S. Stephano Rege Hungariæ, quomodo Stephani martyris meritis & patrocinio, mirè à Deo fuerit benedictus. Geiſa Rex Hungarorum factus Chriſtianus ſecum conſilia agitabat quomodo poſſet omnes ſuæ ditionis ad Chriſtum perducere, rebelles domare, ſacrilegos ritus abolere. Sed ecce in quiete fulgidus ei iuuenis apparet, & blandâ voce ait: *Faceſſat hæc ſuperuacanea cogitatio, nam quod meditaris ob manus humano ſanguine pollutas effectui mandare nequis. Naſcetur autem tibi filius, qui Regis titulo decorandus id peraget.* Experrectus Princeps, humi proſtratus principatum cum naſcituro filio Deo lachrymabundus commendat. Sed & vxori eius S. Stephanus habitu Leuitico ornatus apparuit, dicens: *Confide mulier in Domino, paries filium, cui primo huius gentis regnum & corona debetur: Tu verò nomen meum illi imponito. Ego namque Stephanus, qui primus pro Chriſto ſanguinem fudi, eum meo tutabor patrocinio, & in fide promouebo.* Hæc in eius vita. *Surius 2. Aug. Baron. tom. 10.*

Concludendo adijcio, ex dictis ſatis colligi, ad Suſceptoris officium non eſſe admittendos hæreticos, tum quia non poſſunt ſuâ ſe exſoluere obligatione (quia in recta fide puerum inſtruere nequeunt, quam abnegant) tum quia Sanctorum venerationem reijciunt. Vnde ſuis nolunt imponi nomina Sanctorum etiam in Eccleſia celebrium, v. g. Georgij, Franciſci, Claudij, Catharinæ, dicunt fuiſſe idololatras, reijciunt tanquam nomina Papiſtarum. Frequentiùs imponũt nomina Iudæorũ, quàm Chriſtianorum, Ionas, Moyſes, Tobias, Elias, &c. aliaq; igno-

ignota & incerta: quibus quidem nominibus in baptiſmo vix vtitur Eccleſia, ſicut nec illis Sanctis veteris teſtamenti decernit feſta, vt ſignificet prærogatiuam nouæ legis ſupra legem Moyſis, quæ ad perfectum non adduxit,

Certâ relatione didici, in Britannia inferiori in Diœceſi Leonenſi, intra Landernacum & Montem-Relaxum, vulgò Morlayk, anno 1622. in Februario contigiſſe, quod ſequitur. Cùm puellulæ baptiſandæ Patrinus hæreticus adhibitus foret, illeque nomen vellet dare, miraculoſa loquela infans omnibus ſtupentibus inclamauit: *Maria eſt nomen meum.* Vnde nec Patrinus ille admiſſus fuit, nec nomen quod optabat imponi, quandoquidem diuinitus repudiari cenſerentur.

LECTIO SEPTIMA.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

1. Explicat ad quem locum cæremoniæ fiant.
2. Particulariter de ſingulis agit.

PROPOSITIO PRIMA.

RECTE *in Eccleſia cæremoniæ ſunt inſtitutæ.*

Hæretici noſtri, qui ſacra omnia linguâ ſuâ venenatâ prophanant, in ritus ſolemnes & cæremonias ab Eccleſia vſitatatas, mirè hoſtili odio feruntur, & impiâ nugacitate, aut nugaci impietate, eas irrident, & nituntur conuellere. De his rectè conqueri poſſumus cum Ioële: *Gens aſcendit ſuper terram noſtram, dentes eius vt dentes Leonis; poſuit vineam noſtram in deſertum, & ficum noſtram decorticauit, nu-*

Ioël. 1.

das

lans ſpoliauit eam. Quænam illa Gens ? Vtique Congregatio & colluuies hæreticorum, qui crudeli impietate Eccleſiam vineam Chriſti depaſcitur: & ſicut ſolent locuſtæ, & ſimilia animalia damnoſa arborum cortices cortodere, quo fit, vt ſuis quaſi tunicis nudatæ, virorem ſuccumque deperdant & areſcant: ita illi cæremonias & ritus ſolemnes Eccleſiæ dente venenato corrodentes, eam tunicâ ſuccum & virorem pietatis ſouente ſpoliare conantur, vt & totus pietatis fructus areſcat, ſitque Eccleſia inſtar ficus & vineæ aridæ, deſolatæ, emortuæ. Itaque ſicut cortex licet exterior ſit, tamen omnino iuuat ad virtutem arboris fouendam: ita licet cæremoniæ quid extrinſecum videantur, omnino tamen conducunt ad interiorem pietatem in Eccleſia conſeruandam. Vnde Diuus Thomas triplicem inſtitutionis earum rationem profert.

Primò ad excitandam fidelium deuotionem, ac reuerentiam erga Sacramenta. Si enim ſimpliciter fieret ablutio abſque alio ritu, facilè quis æſtimaret eſſe communem lotionem. Secundò ad fidelium inſtructionem, ſolent enim ſimplices erudiri per aliqua ſenſibilia ſigna, & eorum mens ſic eleuari ad ſublimiora percipienda. Vnde dum ſolemnes illos ritus intuentur, vel erudiuntur, vel ſaltem ſollicitantur ad quærendum quid eis ſignificetur. Cùm Clodoueus Rex à B. Remigio baptiſandus foret, via quâ à domo Regia ad baptiſterium procedendum erat, velis ac cortinis depictis ex vtraque parte adumbrabatur; plateæ ac baptiſterium balſamo ac odoramentis conſperſa erant: tantam verò gratiam Deus ſubminiſtrabat in populo, vt æſtimarent ſe Paradiſi odoribus refoueri. Sic præcedentibus ſacro-ſanctis Euangelijs & crucibus, cum hymnis, canticis, & litanijs, Sanctorum acclamatis nominibus, Sanctus Pontifex manum tenens Regis, pergit ſubſequente Reginâ & populo. Dum autem ſimul pergerent, admiratus Rex, interrogat Epiſcopum:

Surius 1. Octob. pum: *Patrone eſt hoc regnum Dei, quod mihi promittis?* At ille: *Non eſt hoc*, inquit, *regnum Dei, ſed initium viæ per quam venitur ad illud*. Nempè ſolemnes illi ritus in Eccleſia Dei, ſacræ proceſſiones, hymni reſonantes, ordo diſtinctus miniſtrorum, adumbratio quædam eſt gloriæ, quæ erit in Eccleſia triumphante in diuerſis Angelorum ac beatorum hominum choris, laudes diuinas reſonantibus: monemurque per hæc quæ in Eccleſia celebri officio geruntur, regnum illud quærere, & ad perennem illius ſolemnitatem adſpirare. Quapropter etiam per illas extrinſecas cęremonias, Deus etiam quandoque non ſolum in animis fidelium pietatis ſenſum ad meliora inſtigantem imprimit: ſed etiam in mentibus infideliũ conuerſionem operatur, his eos alliciens ad fidẽ capeſſendam. Scimus enim in Indijs & Iaponicis prouincijs, hiſce ritibus ſacris interiùs plurimos infidelium quotidie cõmoueri, ad fidei veritatem allici, & inſtrui ad cæleſtia cogitanda.

Tertiò per Sacamentales ritus, orationes, benedictiones, vis dæmonis cohibetur, ne quandòque impediat Sacramentalem effectum. Nam & aliquandò viſus eſt dęmon viſibiliter ad illarum vim fugari, prout vidit B. Maria Ogniaca in quodam puero, quem Itris prope Niuellas è ſacro fonte ſuſcipiebat, vt alibi dixi.

Compeſcant ergò linguam maledicã noſtri Nouatores, nec dente venenato arrodant vineæ aut ficus noſtræ decorum corticem, fructum & virorem pietatis conſeruantem. Non diſcerpant fimbrias aureas veſtis ſponſæ Chriſti, per quas circumamicta eſt varietatibus: diuerſi enim ritus & cæremoniæ ſacræ ſunt velut fimbriæ variegatæ decorem ei afferentes. Nam licet principalis gloria & pulchritudo huius ſponſæ Regis filiæ ſit ab intus, in donis interioribus conſiſtens, tamen per hunc cæremoniarum decorem, interior eius pulchritudo eluceſcit, & conſeruatur. Quod ſi his non commouentur, ſed ſolem-

nes

nes noſtros Sacramentorum ritus proſcindere pergunt, Chriſti exemplo & auctoritate, *obſtruimus omne os loquentium iniqua*. An Chriſtus ſuperſtitioſus? An non ipſe cæremonijs vſus, dum lutum imponit oculis cæci, digitum auribus ſurdi, ſaliuam linguæ muti? An non ritu ſacro vtitur, dum lauat pedes diſcipulorum, dum in horto tertiò proſternitur, dum inſufflat in Apoſtolos, & ait: *Accipite Spiritum S.* dum amplexatur pueros, & illis benedicens imponit manus? Quid verò, dum ſuſcitat Lazarum, quot cæremonijs vtitur? Eleuat oculos in cælum, ingemiſcit, commouet ſeipſum in ſpiritu fremens, tandem voce magnâ inclamat: *Lazare veni foras*: Deinde funereis adhuc faſcijs ligatum, tradit diſcipulis ſoluendum. Omnes hæ cæremoniæ ſunt, non ſine myſterio adhibitæ; à quibus Eccleſia ſuos ritus eſt edocta. Sed & Baptiſmum Chriſti attende. Quot ibi cęremoniæ? Cæli apertiuntur, vox auditur, columba aduolat, Chriſtus ſe humiliat. Similiter in Euchariſtiæ inſtitutione, ritus multos extrinſecus adhibitos conſpicaris; lauantur pedes, grande cænaculũ eligitur, tapetibus adornatur, preces iunguntur, gratiarum actiones admiſcentur, hymnus decantatur, ſermo amoris ſçintillis plenus adhibetur. Vt quid hæc omnia? niſi vt exteriori ritu tale Sacramentum, tale teſtamentum, tale amoris pignus commendetur? Sic & in Pentecoſte dum confirmantur Apoſtoli, quanta ſolemnitas cælitus adhibetur? Splendor ignis rutilat, linguæ flammeæ apparent, ventus & commotio loci admirationem omnium concitat, Spiritus vehemens deſcendit, loquela diuerſa in Apoſtolis ſubſequitur, verbi prædicatio omnes in ſtuporem rapit. An non ſolemni hoc ritu viſibilibuſque ſymbolis effectum Spiritus Sancti voluit Deus deſignari? Sic & Eccleſia ſuis cęremonijs effectum Saçramenti. Hæc ſi æquâ lance cõſideret pietas, oppilabit os ſuum iniquitas. Sed ad particulares baptiſmi cæremonias explanandas deſcendamus.

Sunt

Sunt tamtem in triplici differentia. Quędam baptiſmum prędecedunt, quædam comitantur, quædam ſubſequuntur, de ſingulis ſpecialiter differemus.

DE CAEREMONIIS BAPTISMVM. PRAECEDENTIBVS.

PRimò, Sacerdos inſufflat in faciem pueri, & ſignificatur ſathanam cum contemptu ab illo eijci, vt cum pudore locum relinquat: ſic cùm aliquem nihilifacimus, exſufflamus. Addo alludi ad ſpiraculum vitę in faciem primi hominis in creatione; & ſignificari quod per baptiſmum nouus homo creetur & regeneretur: ideòque ſpiraculum nouæ vitę ei afflatur, & Spiritus S. ei infunditur, quem inſufflando Chriſtus Apoſtolis communicauit.

Secundò, ſignatur Crux in fronte & pectore, quia hoc eſt ſignum noui Chriſtiani, ſignum ſalutis, quo dæmon pellitur. Vnde de baptiſandis dicit D. Auguſtinus: *Crucis ſigno in fronte hodie, tanquam in poſte ſignandus es.* Quibus verbis alludit ad poſtes Agni cruore ſignatos, vt ab internecione ſeruarentur immunes. Signamur etenim ſigno Paſſionis Chriſti, ſigno quod nobis applicat ſanguinem Agni immaculati, vt à mucrone æternæ mortis præſeruemur. Ponitur autem in fronte pudoris loco, vt illud liberè confiteamur. Ponitur & in pectore, vt illud amemus, illoque cor muniatur, à quo procedit omnis in nobis iniquitas, tanquam ab infecta origine. Huius ſigni pectori frontique ſuo in baptiſmo impreſſi memores pueri aliqui, mortem crucemque pro Chriſto tolerare parati fuere, vt poſſent dicere: *Chriſto confixus ſum cruci: vita Ieſu manifeſtatur in corporibus noſtris.* Cupiebant enim videre Ieſum, at quia ſtaturâ puſilli erant, arborem crucis conſcenderunt, vt certiùs inde eum viderent, & inde brachiola ſua ad eum extenderẽt,

Gal. 2. 2. Cor. 4.

qui

qui eos aduocans, amplexari optat, benedicere, & fructum vitæ ex crucis arbore decerptum, eis impertiri. Multa possem adscribere exempla puerorum virili animo crucifixionem perpessorum, vnum ex Iaponicis litterisad Papam, 25. Ian. 1604. sufficiet. Sæuiente persecutione, puer octo annorum Ludouicus, in parentum cubiculo decumbebat, illis vigilantibus ex alto repentè somno euigilans, inclamat: *Mater mea, non sinam, non patiar, Fochecium capiti meo imponi.* Sic vocant librum superstitionum Iaponicarum & rituum in idolis colendis adhibendorum, quem venerationis causa capiti solent imponere. At mater: *Quid ais fili, sile, non curabimus imponi.* Tum puer monet ipsos parentes, ne & ipsi patiantur suismet capitibus librum imponi. Indormit iterum puer, sed frequenti voce somnum intercidens, repetit cum audientium stupore: *Nunquam sinam, vt liber detestabilis verticem meum tangat.* Paulò post puer cum matre comprehenditur. Illa puerum (quem ad martyrium instruxerat, sciens hoc esse *testimonium Domini fidele, quod sapientiam præstat paruulis,*) præmonet, vt Iesu & Mariæ nomen ab eius corde non recedat, nec ab ore. Cùm ergo ad supplicij locum ducerentur, non cessabant alternis dicere. *Iesus, Maria, mi fili: Iesus Maria, mea mater.* Ad vrbis celebriorem locum ventum est, vbi cruces pręparatæ erant, eas summo cum gaudio salutarunt. Acta est in crucem Mater, & filiolus ex opposito. In illam hic defigit oculos, nil mortem horrens: illa inclamat, *Iesus Maria*, hic respondet, *Iesus Maria*. Hæc est Echo cælestis resonans. Tandem lanceà vterque confixus, Iesus Mariæ nomina ingeminans, animam reddit Creatori.

Ex litteris Ludouici Carquiera Epis. Iapon.

Tertiò, sal benedictum adhibetur, adijcitur quoque oratio, quâ Deum precamur, vt ad gratiã baptismi puerum perducat, faciatque gustare diuinæ sal sapientiæ. Nempè sal mysticã habet in Scripturis significationem: hinc Leuit. 2. ordinat Dominus: *Quicquid obtuleris sacrificij*

ficij, ſale condies: ſignificaturque in omnibus bonorũ operum ſacrificijs, nos ſal diuinæ ſapientiæ iungere debere iuxta Bedam. Cibis ſal guſtum & ſaporem inſpergit, eſca ſine illo inſipida eſt, & vomitum prouocans. Rectè ergo ori Cathecumeni ab Eccleſia imponitur, vt ei guſtum Deus, & rerum cæleſtium doctrinęque fidei ſaporem impertiat. Quid enim iuuat noſſe res fidei, niſi & cum ſapore guſtentur? Suauis eſt Dominus, & quicquid ab ore eius prodit, omnia noſtræ redemptionis myſteria ſuauitatem inditam habent; ſed hæc ſuauitas non percipitur, niſi illa cum ſale myſtico iungantur, cum attentione ruminentur, cum deuotione guſtentur. Dum oras, legis, meditaris, niſi hoc ſale palatum ſit diſpoſitum, omnia cenſentur tibi inſipida. Eſt igitur ſal ſymbolum ſaporis deuoti cordis, quo in rebus diuinis & cæleſtibus, ſiue auditis, ſiue lectis, delectatur. Sapor ille nobis commendatur, dum apud Marcum dicit Dominus: *Habete ſal in vobis*. Adde naturam ſalis à corruptione & putrefactione conſeruare; quod indicat non ſatis eſſe animam per baptiſmum renouatam eſſe, & à putredine liberatam, ſed prouidendum etiam eſſe, ne poſtea peccatis nouis corrumpatur. Et ita per ſalem admonemur, puritatis conſeruandæ, incorruptionis, perſeuerantiæ, mortificationis carnalium deſideriorum, quæ corrumpunt animam. Denique optimè per ſalem deſignatur prudentia & diſcretio, quę noſtras debet comitari actiones & ſermones, totamque noſtram conuerſationem: *Sit ſermo veſter ſale conditus*, inquit Apoſtolus, vt *ſciatis quomodo vnicuique reſpondere debeatis*.

Marci c. 9.

Quartò, Sacerdos per varias orationes contra ſatanam dimicat, vt omni eum poteſtate expoliet, omnique iure quod per peccatum in animam pueri ſibi vindicare poſſet. Inter cætera exprobrat: *Ergo maledicte, recognoſce ſententiam tuam, da honorem Deo vero & viuo, da honorem Ieſu Chriſto. Recede ab hac imagine Dei, increpatus ab eo, & da locum Spiri-*

Col. 4.

Spiritui S. Paracleto. Signum S. Crucis, quod fronti eius damus, nunquam audeas violare &c. Audiueratque ſatanam per eum qui venturus eſt iudicare ſæculum; quia illum diem ſummè formidat, in quo Chriſtum agnoſcere cogetur coram toto cælo & mundo; tuncque palam irreuocabiliter ad abyſſum remergetur, nunquam tartareo carcere egreſſurus.

Quintò, ſaliua ad aures apponitur, nareſque. Exemplum Chriſti circa ſurdum & mutum imitatur Eccleſia. Quid verò per ſaliuam deſignatur, niſi ſapientia & virtus diuina filio attributa? Sicut ſaliua è capite, ita & ipſe procedit à Patre: & ſolus eſt, qui aperire poteſt aures pueri ad fidem & veram ſapientiam, & nares ad bonum odorem notitiæ Chriſti, fugiendo fœtorem noxium peccati. Ideò inclamantur puero verba à Chriſto circa ſurdum prolata: *Effeta, quod eſt adaperire.* Iam enim aures eius aperiri conuenit ad diuinas promiſſiones Chriſti, ad quas ius habet per gratiam baptiſmi. Aperiri quoque congruit ad diuinas comminationes & commonitiones; & ad illas nunquam obſurdeſcere, ne grauiori iudicio inuoluatur. Iam de ouibus Chriſti eſt, ad Paſtoris vocem aures habeat apertas, vt illam norit diſcernere à voce alienorum; mandata eius auribus exterioribus interioribuſque percipiat. *Math. 7.*

DE CAEREMONIIS BAPTISMVM COMITANTIBVS.

PRimò petitur, an renunciet Satanæ, iterum an omnibus operibus eius. tertiò, an omnibus pompis eius. Quæ ſunt illa opera ſatanæ, niſi opera tenebrarum, flagitia & peccata? Nec enim aliud operari nouit ſatan niſi peccatum: quia ab initio diabolus peccat, & continuo peccat, & in æternum peccabit, quia non ceſſabit Deum creaturaſque, Angelos, & Sanctos blaſphemijs impetere: deni-

denique in hominibus vſque ad finem ſæculi omnis peccati auctor cenſetur & incentor. Ac inter eius opera, præſertim cenſenda ſunt opera carnis, ad quæ toto niſu impellit, licet ipſe Spiritus ſit: *Manifeſta ſunt autem opera carnis*, inquit Apoſtolus, *Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes; qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* In hoc verò apparuit Filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli: & ideò quos ſibi per baptiſmum tanquam membra incorporat, his operibus vult renunciare, vt iam aguoſçantur Filij Dei à filijs diaboli. Nec ſolùm operibus, ſed & pompis eius imperat nuncium remittere. Quænam hæ pompæ? Vanitas, faſtus, luxus, inanis gloria, ſuperſtitiones, vanæ obſeruationes, diuinationes, incantationes, & ſimilia: quibus dum humanus adhæret animus, ſacris ſatanæ operari cenſetur, pompiſq; eius adhæreſcere.

Solebat olim baptiſandus hanc renunciationem faciens, vertere ſe primò ad Occidentem, deinde ad Orientem. Audi & Diuum Dionyſium: *Sacerdos Occidentem verſus, baptiſandum ſtatuens, illuc intendentem manuſq; impingentem ad eandem regionem conuerſas, inſufflare ter ſathanam iubet, at abrenunciationem profiteri. Et poſt trinam abrenunciationem ad orientem illum traducit, aſpicientemque in cælum atque intendentem manus, ſacriſque omnibus diuinitus traditis conſentire jubet.* Quod ſic interpretatur D. Hieronymus: *In myſterijs, primò renunciamus ei qui in occidente nobiſcum moritur cum peccatis: & ſic verſi ad orientem, pactum inimus cum Sole iuſtitiæ, & ei ſeruituros nos promittimus.* Cui conſentit Cyrillus: *Aperitur tibi Paradiſus Dei, quem ad orientem plantauit: ab occaſu conuerteris ad ortum, quæ eſt regio lucis.* Hæc eſt Chriſtianorum Patria ſita ad orientem, ad ipſam lucem & Solem, vt reſponderunt Tyranno Martyres illi de quibus in vita S. Pamphili, vt dixi, explicans illud Orationis Dominicæ: *Qui es in Cælis.*

Hierar. Eccleſ. c. 2.

Hier. in 6. cap. Amos.

Cyril. Catech. myſtag.

Tom. 2. Tract. 3.

Est ergo hæc quædam professio, & votum commune Christianorum: & licet non sit votum omnino propriè dictum (quia alioqui omne peccatum Christiani esset sacrilegium, & duplicem haberet malitiam, quod est contra communem sensum) est tamen declaratio solemnis, quâ profitemur non quidem nouam obligationem, sed eam quæ iure diuino inest nos acceptare; & paratos esse ad omne obsequium Christi, & ad fugiendum omne consortium diaboli, omne contagium peccati, tanquam in familiam filiorum Dei solemniter recepti. Quapropter non parui æstimanda est hęc solemnis abrenunciatio, quam etiam SS. Patres quandoque sponsionem promissionemque vocant: & volunt tanquam ad virtutem calcar nostræ sępe occurrere menti.

D. Ambrosius sic loquitur: *Aperite aures, & bonum odorem vitæ æternæ, inhalatum vobis munere Sacramentorum carpite: quod vobis significauimus, cum apertionis celebrantes mysterium, diceremus, Effeta, quod est adaperire. Posthæc reserata sunt Sancta SS. ingressus es sanctuariũ Dei. Repete quid interrogatus sis, recognosce quid responderis. Renunciasti diabolo & operibus eius, mundo & luxuriæ eius ac voluptatibus. Memor esto sermonis tui, & nũquam tibi excidat tuæ series cautionis. Si chyrographum homini dederis, teneris obnoxius, vt pecuniam eius accipias: teneris obstrictus, & reluctantem te fenerator astringit: Si recusas, vadis ad iudicem, atque illic tuâ cautione conuinceris. Vbi promiseris considera, vel quibus promiseris. Leuitam vidisti, sed minister est Christi. Ergo chyrographum tuum tenetur, non in terra sed in cælo.* Eodem modo loquitur B. Augustinus. Vide dicta tom. 1. lect. 2. Vide Augustinum cit. in Breuiario vigiliâ Pentecostes. *Ambr. l. 1. de Sacram. c. 2.*

Certè non inaniter nos monent Sancti Patres hac de re, quia non parum efficaciæ habet hæc renunciatio bene ruminata; sed magnum stimulum animo ad meliora subijcere valet. Audi quod hanc rem concernens, in historijs FF. Dominicanorum legimus.

Contigit quendam iuuenem Iuri Canonico Parisijs operam nauantem, vesperis quodam festo decantatis, in templo S. Petri moram facere, dum ibidem vigiliæ defunctorum canerentur. Sacellanus vir bonus & simplex, dum lectiones recitarentur accedit eum, & inquirit an sit sibi Parochianus & subditus. Affirmat ipse, se intra Parochiam illam domicilium figere. Bene est, inquit pius hic Sacerdos, quandoquidē meæ curæ subsis, cupio me exonerare, & verbulum salutis tibi insinuare. Scis quid Deo promiseris in baptismo? Nonne abrenunciare satanæ & pompis eius? Hoc enim vice tui Patrinus respondit. Admirans Iuuenis, cur mihi inquit, id modò proponis. Aperit Sacerdos causam, dicitque se ad id moueri, quia multi Iuuenes studijs altioribus incumbentes, scopum sibi vanitatis proponunt, inanem gloriam aucupantes; & cruciant se multùm, vt ad honores sibi gradum sternant. An non, inquit, in illis pompa fastusque satanæ locum habere censetur? Hanc igitur vanam curuamque abs te intentionem remoue: quin potius inspice tot exempla virorum scientiâ illustrium & eximiorum Magistrorum, qui hoc sæculo deserunt sæculum, probè videntes, quod quicquid ambiunt homines in sæculo, ferè ad pompam spectet satanæ. Vix hæc breui, sed efficaci sermone insinuarat, & finitâ lectione mox Cantor inchoat: *Hei mihi Domine, quia peccaui nimis in vita mea: quid faciam miser? quo fugiam nisi ad te Deus meus*. Et ecce verbum sacerdotis huic verbo iunctum, quasi duplicis tubæ sonus, cor eius penetrans, lachrymas copiosas compunctionemque elicit. Sed & exindè quocunq; pergeret, hæ duæ voces cōcurrebant, & ad cordis aures pulsabant, nec vlla societatis aut oblectationis varietate, poterat animum ab illis diuertere. Responsum autem persentiscebat interiùs, quasi auram lenem diuini susurri sibi dicentem: *Ingredere ordinem PP. Prædicatorum, ibi ad Deum tuum fugias, & pompam satanæ fugies.*

Vita Prædic. p.4.c.10

Nec

Nec animo fuit quietus, donec paulò post ordinem illum est ingressus.

Secundò adhibetur vnctio per oleum sanctificatum in pectore & inter scapulas. Monet hæc vnctio Christianum, tanquam Christi Athletam luctamen huius sæculi luctaturum, inquit Ambrosius. Olim enim solebant luctātes inungi, meritò ergo in pectore & humeris inungitur, qui forti resolutione & inuictâ fortitudine, contra carnem, mundum, satanam, debet obluctari; ad hunc effectum sub crucis vexillo militiæ Christi adscriptus. Oleumque illud, sybolum est gratiæ Christi, quæ instar olei interiùs penetrat & imbuit cor sanans vulnera interiora animæ tanquam medela, leniens passiones fomitemque, roborans contra insurgentes tentationes, viresque suppeditans ad heroica opera peragenda. Neque verò sine mysterio etiam humeri inunguntur, indicatur enim *dari nobis* robur ad iugum Christi crucemque eius ferendam: vt *intelligat* nouus Tyro, Christianam vitam non esse delicijs plenam, sed laboriosam, & proinde non mirandum esse Christiano, si in hac vita multa tristia & aduersa patiatur, hæc est enim eius vocatio, ideo antè & retrò signatur cruce, in capite quoque & alijs membris, quia tota vita eius crucibus est circũsignata. Sed ne animum despondeat, crucis nomem & omen horrens, oleo fit hæc consignatio: quia copiâ & pinguedine cælestis gratiæ crux hæc iugumque aspersum, ponderis asperitatem amittit, suauitatemque induit, iuxta promissionem Domini per Prophetam: *In die illa auferetur onus eius de humero tuo, & iugũ eius de collo tuo, & computrescet iugum a facie olei*. Non ergo turbetur Christianus, dum audit vitam christianam crucẽ esse, iugum esse. Crux est, sed inuncta; iugum est, sed à facie olei, asperitas fugit. Nec sine cruce Christum sequi possemus, nec sine vnctione crucis asperitatem ferre. Vtrumque ergo inunxit Dominus, vt non fugiamus Crucis afflictionem, sed introspiciamus diuinam *Isa. 10.*

uinam vnctionem, quæ noſtram adiuuat infirmitatem.

Tertiò interrogatur, an credat in Patrem, in Filium, in Spiritum S. quia hoc eſt Sacramentum fidei, in quo eius ſolemnis fit profeſſio ab adultis, aut à Patrinis vice infantium. Et adultorum quidem fides gratiâ Dei illuſtratur & perficitur; infantibus autem donum cæleſte habitualis fidei infunditur. Neque verò ſolùm generaliter inquiritur, an credant Deum Trinum & vnum, ſed & ſigillatim de ſingulis perſonis Trinitatis, cum articulis eas concernentibus: vt diſcamus non ſufficere ad ſalutem quamlibet fidem generalem aut impliçitam. v. g. credendo quod Eccleſia credit: ſed etiam expreſſam fidem requiri, tum myſterij Trinitatis, tum Incarnationis, aliorumque.

Quartò interrogatur: Vis baptiſari? Ad imitationem Chriſti, qui cęcum illuminandum prius interrogatum luto cum ſputo inungit? Poſtea dicit: *Vade & lauare in nata-*
Ioan. 9. *toria Siloe, quod interpretatur, miſſus.* Fuit illa figura baptiſmi, ſicut & cæcus figura baptiſandi, vt paſſim interpretantur SS. Patres. Sic & Paraliticum ſanaturus prius interrogat: *Vis ſanus fieri?* Significat verò Eccleſia hâc interrogatione, ſe neminem inuitum velle baptiſmo abluere. Vnde filios infidelium non vult inuitis parentibus baptiſari, vt docent Theologi. Filios tamen fidelium etiam hæreticorum, ratione iuris quod habet in parentes, inuitis etiam illis poteſt baptiſare: quia & ipſos parentes ratione characteris baptiſmalis ſibi ſubditos, meritò cogit fidem in baptiſmo promiſſam ſeruare, & rebelles etiam nece & flammis poteſt cogere. Vide latè Theol. in 3. p. q. 68. art. 10.

DE

DE CAEREMONIIS BAPTISMVM. SVBSEQVENTIBVS.

PRimò, vngitur chrismate, & significatur esse membrum Christi illi incorporatum per baptismum, & vnctionis eius ac pinguedinis gratię particeps effectum; ita vt à Christo dicatur Christianus, ob vnctionem inuisibilem Spiritus Sancti, per quam fit particeps regalis Sacerdotij Christi.

Quapropter hoc nomen magnificiendū esse, alibi docuimus. Magnificiebat illud Sanctus Ludouicus Rex Francorum, qui sacro baptismate renatus fuit in fundo Possiaco. Quapropter illo loco plurimùm delectabatur, illumque frequentabat. Vnde factum est, vt passim jactaret se plus accepisse eo loco dignitatis & beneficij, quàm alio quocumque; quod eius familiaribus admirationem pariebat. Interrogantibus verò illis, an non plus honoris Rhemis esset assecutus, in celebri inauguratione, & miraculosi olei vnctione; subrîdens respondit: Ego verò Possiaci Christi diademate & oleo sacro redimitus, plus majestatis & honoris accepi, quàm alibi vsquam, aut quocumque gradu homo euehi possit. *Surius in vita eius.*

Hoc etiam nomen à sacra vnctione deriuatum, aliquibus Sanctis tanquam proprium nomen in baptismo datum est. Habetur in Ciuitate Teneremunda in Flandria in Diœcesi Gandensi corpus *B. Christianæ* virginis. Hæc Regis Anglorum Migranimi filia fuit vnica, quam omnipotens Deus aspiciens de cælo, illi Angelum sub specie pauperis transmisit, qui eam catechizaret, atque in Christi nomine ipsam baptizari præcepit, & baptizata à Christo voluit *Christiana* nominari. Cumque virginitatem profiteretur, Aurelium Ducem, Protum suum ad Christi fidem attraxit. Et in Ecclesia Dikliuennæ, cum Sanctimonialium secum congregata caterua, sanctam vitam *Molanus 26. Iulij.*

vſtam erexit. Hanc verò famulam ſuam mirabilibus ſignis clarificauit Chriſtus, cuius nomen ſibi aſſumpſerat.

Secundò, datur puero albula, quæ ſignificat puritatem animæ, quâ ab omni ſorde expiata, quaſi candido veſtimento eſt induta. Item ſignificat libertatem chriſtianam, quam per hoc Sacramentum aſſecuti ſumus, erepti de tenebris carceris & dæmonis ſeruitute. Sic olim ſerui qui libertate donabantur, albis veſtiebantur. 3. Deſignatur lætitia interna & gaudium Spiritus. Sicut enim veſtis nigra, eſt ſignum triſtitiæ: ita & candida lætitiæ. 4. Significatur ſplendor animarum, quem habent dum veſte Chriſti, imò ipſo Ieſu Chriſto veſtiuntur, & nouum hominem induuntur. Hoc verò fit in baptiſmo, vbi Chriſtus ſuum nobis induſium gratiæ diuinæ, ſua veſtimenta charitatis pretioſę, ſua arma per Spiritus ſancti dona, ſuum arcum & gladium, per ſignum cruçis communicat: vt victores contra ſatanam triumphemus & exultemus. Sicut enim olim Ionathas vt affectum ſuum erga Dauidem teſtaretur, omnes ſuas veſtes, omnia arma, etiam vſque ad baltheum illi impertitus eſt: ita Chriſtus in ſignum affectus veſtimenta omnia, & panopliam ſalutis, quâ fuit adornatus, nobis impertitur ſub vexillo ſuo militare aggredientibus. Et ſicut Dauid ſic veſtitus & armatus, quaſi alter Ionathas apparebat: Sic & Chriſtianus armis & veſte Chriſti adornatus, debet eſſe alter Chriſtus, Spiritu quoque eius animatus. Nam ſi verum
Cor. 15. eſt, *qualis terrenus Adam, tales & terreni eius filij.* Sic & verum debet eſſe, *qualis cæleſtis Adam, tales & cæleſtes eius filij.* Igitur, *ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.* Vndè veſtis illa non ſolùm ſymbolum eſt puritatis, quam accepimus; ſed & innocentiæ, quam poſt ablutas veteres maculas, ſtudio ſanctę conuerſationis immaculatam ſeruare debemus, ad præſentandum ante Tribunal Chriſti; quia tam pura & nitida à Chriſto exige-

exigetur, quàm pura & ab omni ſorde vel puluere aliena, in baptiſmo eſt data. Vnde veteres ſolebant totis octo diebus à Sabbatho Paſcæ vſque ad alterum Sabbathum, vti poſt baptiſmum candidis veſtibus, ad inculcandam nobis vitæ puritatem, quæ Chriſtianos decet poſt tanta Dona à Chriſto accepta. Si quis verò in albis diſcedebat, iam beatus exiſtimabatur, vt multis ſuprà exemplis declarauimus. Hinc inter belgicos Sanctos etiam celebratur Dentelinus puer filius Sancti Vincentij Comitis Hannoniæ fundatoris Cœnobij Altimontenſis & Sonegienſis Collegij ac Sanctæ Waldetrudis maritus, qui ſeptem annorum in albis mortuus eſt. De quo ſic legimus apud Canonicos Reſſenſis Oppidi in Cliuia, qui annuè eum colunt decimâ quartâ Iunij: *Poſtremò genuit Sanctus Vincentius Sanctum Dentelinum patronum noſtrum glorioſum, qui in Chriſto renatus, infans migrauit ad Dominum, vt de eo impleretur ſermo Dominicus: Sinite paruulos ad me venire, talium eſt enim Regnum Cœlorum. Et quod Propheta dicit: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. In huius enim mundi procellarum fluctibus diu quaſſari, nequaquam eſt permiſſus, raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius, aut fictio deciperet animam illius, placita enim erat Deo.* 5. Veſtis etiam illa alba, ſymbolum eſt ſtolæ fulgidæ, quam habebimus in beatâ reſurrectione & vltimâ regeneratione: in cuius ſignum Angeli in albis apparent Chriſto reſurgente. *V. Moſanum 14. Iunij*

Huius veſtis memoria chriſtianis cordibus deberet eſſe impreſſa, vt dignè moneantur ambulare vocatione ſuâ ſanctâ. Vndè cùm Dominicâ in Albis candidam veſtem deponerent Neophiti, vt ſemper illius meminiſſent, loco eius dabatur eis Agnus candidus ex Cereo Paſchali à Pontifice benedictus, quem ex collo ſuſpenſum geſtarent, ſeruandæ perpetuò puritatis monumentum. Huiuſce veſtis memoria Dionyſia Nobilis mulier Chriſtiana, puerum ſuum animabat ad martyrium. De illa ſic refert Victor Vticenſis. Dionyſia nobilis mulier Chriſtiana,

nunciat, dum hanc candelam ceream porrigit : & simul aduertendum nos tertiò illam solere gestare. Primò in baptismo: Secundò in die Purificationis Mariæ, quando verbum incarnatum, quod erat lux de lumine, inter brachia Symeonis, esse lumen ad reuelationem gentium, est pronunciatum; tunc verò sponsionem nomine nostro à Patrinis factam ratificamus. Tertiò in agonia mortis, quia tunc protestamur viuere & mori in fide & lumine Iesu Christi.

RECAPITVLATIO ET EXHORTATIO.

EX his omnibus patet quàm mystica sit noui Christiani Creatio, per Sacramentum fidei, dum exorcisatur, signo redemptionis consignatur, vngitur, sacratur, lauatur, vestitur, nomen nouum accipit, ambulat, cum ardenti in manu Cereo. An hæc omnia sine causa mater Ecclesia, mysterijs sponsi sui imbuta, vsurpare putanda est? Imò verò, nihil horum mysticâ caret significatione: Et quicquid hic agitur, sacram continet admonitionem cuilibet Christiano frequenter rememorandam. Sępius igitur, ô Christi miles, memineris horum omnium, candelæ accensæ, albulæ, promissionis tuæ, rènunciationis, signi fidei, Olei, Chrismatis. Memineris deniquè & altaris, in quo quasi victima Deo oblatus es, Sanguinisque Christi quo ablutus es, characteris sacri qui signum est filiorum Dei, seminis diuini, quę est gratia per quam regeneratus es. Et his omnibus consideratis, ambula, vt filius lucis, vt dignus tandem fias sortis Sanctorũ in lumine. Vtinam det tibi Deus gratiã, vt possis filî mî, semper accensum tenere Cereum tuum, hoc est, illuminatam conscientiam, fide viuâ, spe erectâ, ardente charitate. 2. Det Deus tibi gratiam, vt serues immaculatam albulam, candidam animulam, quam possis ante tribunal Iudicis securè repræsentare. 3. Det tibi chrismatis sacri sigillum, & olei

& olei ſanctificati ſignaculum nunquam violare: *Oleum de*
Eccleſ.9 *capite tuo nunquã deficiat*, ſed animũ pinguedine deuotionis ſemper imbuat. 4. Sollicitus sẽper ſis ſemẽ illud diuinitatis conſeruare, ſemen gratiæ, per nouam natiuitatem animo tuo ſatum: *qui natus eſt de Deo non peccat, quia ſemen in ipſo manet.* 5. Det tibi Deus, nunquam aliquid indignum agere ſanguine quo lotus es; nec Agni cruorem in iniuriam Redẽptoris commaculare peccatorum puluere. 6. Semper memor ſis characteris quo conſecratus es Miles Chriſti, vt non cedat tibi in grauiorem confuſionem, & in penę incrementum poſt condemnationem. 7. Sit ſemper mens tua victima Deo, & teipſum in interiori cordis tui altari, offer in odoriferum holocauſtum. 8. Sit Spiritus Sanctus qui te regenerauit, ſemper te viuificans, illius afflatum & impulſum ſemper ſequere, & vt nunquam te deſerat, humiliter exora. Denique ſit promiſſio tua & renunciatio inuiolabilis, ſit ſtabilis profeſſio: quam vt poſſis illibatam conſeruare, committe te ex integro Angelo ſancto, qui te ad baptiſmum deduxit; & fidum ſe comitem ac tutorem exhibet vſque ad vltimam vitæ tuæ periodum. Illius ſemper ſequere conſilia, donec te reducat ad locum ſecurum regenerationis æternæ. Vis ſcire cur horum omnium meminiſſe te velim. Quia quoties peccatum mortale committis, candelam extinguis, albam ſordidas & cruore inficis, promiſſionem infringis, profeſſioni tuæ contradicis, ſignum Chriſmatis in capite violas, ſignum filiorum Dei commaculas: ſemen ſacrum gratiæ, quo regenera tus es, à te abijcis, ſanguinem quo ablutus es proculcas, vnctionem adeò frequenter repetitam violas, & ex victima Dei victimam te efficis ſathanæ, & ignis æterni. Fuge ergo peccatum, quo ſolo, ſacro tuo baptiſmo eiuſque myſterijs contrarius, ingratus, & infidus exiſtis.

RESOL

RESOLVTIONES QVÆSTIONVM ET CASVVM PASTORALIVM.

DE BAPTISMO.

CAPVT PRIMVM.

DE MATERIA BAPTISMI.

QVAERO PRIMO. Quæ aqua eſſentialiter requiratur ad baptiſmum? Reſp. ſufficere & requiri veram aquam & naturalem, quæ retineat ſubſtantiam elementi aquæ. Hinc deducitur reſolutio caſuum ſequentium.

Primus. Si quis baptiſarit in lixiuio, aut in aqua multùm permixta pulueri aut terræ, valet baptiſmus. Ratio eſt, quia cenſetur in his tantùm alteratio, non verò immutatio ſubſtantialis aquæ.

Caſus ſecundus. Si quis baptiſarit in aqua, in qua carnes coctæ fuerint, diſtinguendum eſt; nam poteſt eſſe talis decoctio, vt immutet eſſentiam aquę, & faciat mixtum aliquod aliud ex pinguedine aut ſucco carnis: aliquando eſt leuis decoctio, ita vt licet aquam bullientem pinguedine aſpergat & alteret, cenſeatur tamen eſſentia aquę non immutata: & communis tunc opinio tenet valere baptiſmum.

Caſus tertius. Si quis baptiſarit in cereuiſia, cenſetur nullum Sacramentum. Ratio eſt, quia ordinariè eſt alia ſpecies

cies ab aqua, ob digestionem aquæ & grani incorporationem. Dico ordinariè, nam tam parua videtur esse posse cereuisia, tam exigua coctio & mixtio grani, vt aquam extra speciem suam non videatur trahere.

Casus quartus. Si quis baptisarit in aqua rosacea, aut aqua ex floribus, nullum est Sacramentum: sunt enim hæc quædam mixta, ab aqua elementari diuersa.

Casus quintus. Si quis baptisarit in aquâ, quæ resoluta fuit ex sale: tunc satis communis opinio censet valere Sacramentum, nec talem aquam ab elementari essentialiter differre.

Casus sextus. Si quis baptisarit in vrina, lachrymis, sudore, sputo, nullum est Sacramentum.

Aduerte generaliter, si quis in istis quæ diximus probabiliter esse materiam, puta lixiuio, carnium iure, aquâ ex sale, & similibus, baptisarit in necessitate: si postea alia aqua habeatur, opus esse iterum sub conditione baptisare; quod si non possit haberi, & moriatur puer, potest sepeliri in loco sacro ob probabilem Baptismum.

QVAERO SECVNDO. Quæ ablutio, aut cuius partis contactus requiratur ad valorem baptismi? R. requiri talem ablutionem, talemque in aliqua parte corporis aquę attactum, vt homo possit dici ablutus. Ex hac generali responsione deducenda est resolutio casuum particularium.

Primus casus. Puer solùm emittit ex vtero matris partem aliquã manus, an sit baptisatus si illa pars aquę attingatur? Respondent multi Theol. cùm in qualibet corporis parte sit tota anima, per contactum cuiusuis etiam minimæ, illam ab originali posse purgari. Itaque in periculo quælibet pars baptisanda, dum non possunt principales partes attingi. Si postea perfectiùs enascatur, repetatur baptismus sub conditione.

Casus secundus. Quædã obstetrix retulit mihi, se cùm non posset extra vterũ habere aliam partẽ quàm vmbilicum,

per

per quem infans ſugit alimentum à matre, & illi coniũgitur, baptiſaſſe infantem in vmbilico; an ſit validus baptiſmus? Exiſtimo quod non, quia vmbilicus non cenſetur pars hominis, ideoque præſcinditur. Sed quærebatur, an talis infans deberet priuari Eccleſiaſticâ ſepulturâ? Cõſequenter reſpondẽdo, videtur quod ſic. Tamen contrariam opinionẽ poſſet quis cum aliqua fortè probabilitate tueri, dicendo vmbilicum non minùs cenſeri aliquid infantis in tali ſtatu, quàm capilli cenſeantur aliquid hominis, licet ſint quædam excrementa, ſicut & vmbilicus: & ita ſicut per capillos cenſetur homo ablutus (vt multi docent) ſimiliter videtur per vmbilicum dici poſſe infantem ablui, tanquam per aliquid ſui, quia etiam per illum aqua ad corpus infantis cenſeri poſſet pertingere. Ob has & ſimiles rationes, quæ afferri poſſent in fauorem pueri, & Baptiſmi dati; non planè condemnarim, ſi talis ſepeliatur in loco ſacro, quia ſaltem apparens aliquod ius eĩ poſſit adſcribi, ratione talis baptiſmi diſputabilis. Et quamuis longè infirmior ſit pars fauens, cur tamen debeat priuari iure loci ſacri, niſi manifeſtè & irrefragabiliter conſtet priuandum, ſiue illi tale ius non competere?

Caſus tertius. Contingit infantem aliquam partem extra vterum protendere, ſed pelle ſecundinâ ſeu pelliculâ ſuæ generationis inuolutam: ita vt non poſſit attingi per aquam, niſi illa pelliculâ infantile corpus inuoluens: an ſic valide poſſit dari baptiſmus? R. non poſſe, quia non cenſetur propriè tunc infans ablutus, cum illa pellicula ſit ei quid extrinſecum. Sic ſi aqua veſtes tantùm alicuius attingeret, non cenſeretur baptiſatus. Vnde non eſt exiſtimandum S. Petrum, dum in diebus Pentecoſtes plura millia baptiſauit, ſimili modo baptiſaſſe quo nos populum nunc aquâ aſpergimus benedictâ. Illam enim ſufficit veſtes attingere, quia ex opere operantis, ſiue ex deuotione ſuſcipientis vim habet, quocircà morali quâdam

dam ratione operatur, licet corpus non attingat. In baptiſmo autem requiritur realis quidam corporis attactus, quia ex opere operato vim habet; vnde ſi tali aſperſione multitudinis vſus fuiſſet S. Petrus, quali nos, potuiſſet nullitas contingere Sacramenti, reſpectu aliquorum, quos vel aqua non attingeret, vel certè ſolas veſtes tingeret. Ergo dicendum eſt, quòd ſingulos baptiſarit ſingillatim, vel paucos ſimul: dicere enim quod Deus diſpenſaret circa illos quos aqua non attingeret, ſolido caret fundamento; maximè cùm initio legis non congrueret in tali Sacramento legem initiante, diſpenſatio.

Caſus quartus. Contingit infantem cerni vel tangi ab obſtetrice, ſed intra vterum, nullâ ſui parte protensâ extra vterum; foretne validus baptiſmus ſi aqua illum attingat? Reſp. negatiuè, quia nequit regenerari, qui necdum eſt generatus, ſaltem ſecũdùm aliquam ſui partem. In his tamen duobus vltimis caſibus, exiſtimarunt aliqui Theologi ſub conditione baptiſandum: *Si tu es capax, ego te baptiſo, &c.* Quia de nullitate Baptiſmi in his caſibus non eſt ita definitum, vt contrariæ ſententiæ ſint erroneæ, quamuis parum probabilitatis cenſeantur habere.

CAPVT SECVNDVM.

DE FORMA BAPTISMI.

QVAERO PRIMO. An non ſit ſufficiens forma, ſi quis dicat: *Ego te baptiſo in nomine S. Trinitatis?* Reſpondeo non eſſe, quia neceſſaria eſt explicita Trinitatis inuocatio ad Baptiſmum: ſicut & in adultis requiritur ad ſalutem explicita illius fides. Cùm ergo hic mutetur explicita inuocatio in implicitam, eatenus etiam formæ ſignificatio cenſetur immutari, & ſic nullum reddi Sacramentum.

Simi-

Similiter certum eſt nullum eſſe Sacramentum, ſi quis licat: *Ego te baptiſo in nomine Ieſu Chriſti*: licet diſputabile it, an Apoſtoli non baptiſarint ſub hâc formâ ex diſpenſatione.

De varijs modis quibus forma poteſt alterari vel corrumpi. Vide dicta ſuprà in reſolutione caſuum, de Sacramentis in genere.

QVAERO SECVNDO. An formę poſſit adijci aliqua conditio? Reſp. duplicem eſſe conditionem, quæ poteſt vſu Eccleſiæ apponi in caſibus dubijs. Primò, cùm dubitatur, an viuit proles, aut an ſit capax Baptiſmi, rectè dicitur: *Si tu viuis, ego te baptiſo* &c. *Si tu es capax, ego te baptiſo* &c. In rigore autem ſufficit mente concipere conditionem. Secundò, dum dubitatur an fuerit baptiſatus, ſolet addi: *Si non es baptiſatus, ego te baptiſo &c.* Non eſt autem neceſſe dicere: *Si es baptiſatus, ego non te baptiſo*, licet id in aliquibus Paſtoralibus exprimatur. Imò vt iam dixi, etiam mente hanc conditionem ſufficit concipere.

Aduerte verò, illum qui temerè, nullâ adhibitâ diligentiâ, etiam ſub conditione rebaptiſat, peccatum mortale incurrere. Tamen talis non incurrit irregularitatem. Ratio eſt, quia non eſt rebaptiſatio ſimpliciter, cùm non ſit actio procedens ex intentione dandi Baptiſmum homini baptiſato. Irregularitas autem cùm imponitur ob rebaptiſationem, debet intelligi de rebaptiſatione ſimpliciter, ſiue de peccato in illa ſpecie conſummato; non eſt autem rebaptiſatio ſimpliciter, nec peccatum in ea ſpecie conſummatum. Vnde licet conditio moraliter tunc quaſi non adiecta habeatur, quantum ad hoc quod non excuſet à graui peccato: magni tamen ponderis eſt, quantum ad hoc quod intentionem rebaptiſandi, & formalem rebaptiſationem impediat.

An rebaptiſandi ſint ab obſtetrice baptiſati, dixi ſuprà, & de illarum inſtructione.

De Baptiſmo Monſtri vide Parochiale Leod. f. 5. & paſſim

passim Doctores.

QVAERO TERTIO. An valeat Baptismus, vno pronunciante formam, altero adhibente materiam. Exempli gratia. Contigit in Parochia mea, quod obstetrix vtraque manu impeditâ ad tenendum brachium infantis extra vterum protensum, formam pronunciarit, dum interim altera mulier aquam proijciebat & puerum abluebat. R. non valere. quia quæ dicit, *Ego te abluo*, falsum dicit, si aquam non adhibeat: ergo similiter si dicat, *Ego te baptiso*, quia idem est quod abluo. Saltem sub conditione deberet repeti baptismus.

QVAERO QVARTO. An sub conditione repeti debeat baptismus, super pueris qui reperiuntur apud portas Ecclesiæ vel Hospitalis, vt passim fit in vrbibus, vbi multi exposititij infantes sunt ex fornicatione nati. R. primò, si nullum testimonium de baptismo eorum possit haberi, baptisandos esse, saltem sub conditione R. 2. si scriptum habeant collo appensum quo indicentur esse baptisati, res magis videtur dubia, multi enim tunc putant ne quidem sub conditione baptisandum. Attamẽ Synodus Cameracensis (si res aliter non possit constare) statuit sub conditione posse baptisari. Ratio esse potest; quia tale testimonium non est ita certum, vt fidem indubiam faciat. Ergo cùm in casu dubij semper inclinandum sit in fauorem baptisandi, ne periculo exponatur eius salus ob carentiam baptismi; & altera ex parte, examine diligenti præmisso, & conditione appositâ, non videtur periculũ reiterationis baptismi; nulla videtur fieri tunc iniuria Sacramẽto. Hic igitur locũ videtur habere illud Leonis ep. 92. *Conferendum esse videtur, quod collatum esse nescitur; quia non temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligentia pietatis: nec intelligitur esse iteratum, quod ambigitur esse datum.* Fauent & aliqua iuris capitula, de consec. d. 6. Cap. *Placuit* cum sequentibus. Addo ego, quod licet illud scriptum aliquam faceret fidem, quod sit baptisatus

iſatus talis infans; cùm tamen ignoretur à quo, & quomodò, ſiue an debitâ formâ, & à perſona quæ ſciret Baptiſmi ritum eſſentialem; imò contingat talibus caſibus quæri tenebras, & ab idiotis mulierculis, rem occultè & cum defectu quandoque eſſentiali peragi: non mirum ſi dicatur hic aliquid ambiguitatis remanere, quæ ſufficiat ad reiterationem ſub conditione; cùm non poſſint ſciri & examinari perſonæ quæ Baptiſmo adfuerint, vel illud adminiſtrarint, vt ſciatur an ritè collatus fuerit baptiſmus. Si enim quando obſtetrix baptiſauit, volumus vt ſtrictè & diligenter examinetur, ne error aliquis contigerit: quanto magis timeri poteſt, ne in ſimilibus caſibus muliercula magis ignorans baptiſarit?

CAPVT TERTIVM.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

QVAERO PRIMO. An citra neceſſitatem liceat baptiſare ſine cæremonijs, vt aſſecuretur puer, & poſtea tempore Parentibus aut Patrinis oportuno, adhibeantur cæremoniæ? Reſp. hanc paſſim inualeſcere praxim; ita vt Paſtores in pagis, vbi aliquis eſt Domicellus, vel vbi auctoritatis alicuius vir id poſcit, ſtatim baptiſent puerum à Natiuitate; ſed cæremonias differant ad libitum Parentum expectantium Patrinos. Quo autem iure id faciant, non video. Tum quia eſt Clementina expreſſa prohibens baptiſare extra Eccleſiam, niſi in neceſſitate, aut Principis filium. Vide Clem. 1. de Bapt. Tum quia inuertere ordinem cæremoniarum, vt poſtponantur Baptiſmo cæremoniæ quæ debent præcedere ex inſtituto ipſius Eccleſiæ, cenſetur grauis materia. Vnde Nauarrus inter cætera peccata mortalia, quæ circa baptiſmum committuntur, iſtud recenſet dicens: *Sextò peccat, qui cùm non ſit Presbyter, baptiſat abſque neceſſitate: imò & Presbyter, qui baptiſat citra neceſſitatem, ſine exorciſmis & alijs ſolem-*

ſolemnitatibus debitis, vel cum illis extra Eccleſiam, præter filios Principum. Ita ille Man. c.22, n.7. Aduerte etiam, quod is qui aduocatur Patrinus ad cęremonias ſolùm, non ſit verè Patrinus, nec ſpiritualem affinitatem contrahat: quia talis affinitas oritur ex tenentia in Baptiſmo, ſiue in adminiſtratione ipſius Sacramenti, non verò ex aſſiſtentia ad ſolas cæremonias.

Cæterum, cùm aliquando contingat Paſtores vrgeri importunitate in caſu poſito, imò & moleſtari pro infantibus quorumlibet nobiliũ priuatim ſic baptiſandis: operæ pretium foret, vt Epiſcopi publico decreto Paſtoribus ſuã mentem ea de re indicarent. Tum ad importunitatẽ quę eis ſolet inuehi propulſandã. Tum etiam ne ipſi Paſtores, aut alij id petentes ab eis exiſtiment hoc communiter licitum ob conſuetudinis præſcriptum; quæ tamen errori potius videtur adſcribenda aut adulationi.

QVAERO SECVNDO. Quid ſi Parochus baptiſet, præmiſſis exorciſmis & alijs cæremonijs baptiſmum præcedentibus: ſed eas quæ ſequuntur differat ad aliquot dies, donec Patrinus aduocatus aduenerit? Reſpoudeo, hoc non tam facilè condemnandum putarim, quàm prius: quia inuerſio ordinis quâ cæremoniæ baptiſmum præcedentes poſtponuntur & differuntur, grauior eſt quàm dilatio aliquot cæremoniarum, quę naturâ ſuâ & inſtitutione baptiſmum ſequuntur: & ideo occurente cauſa *iu*dicari poſſit iſtud licitum. Hoc tamẽ facilè in praxim deduci etiam non probarim, quia Eccleſiæ conſuetudo non admittit diſcontinuationem cæremoniarum, niſi grauibus de cauſis.

Caſus. Si puer occurrat baptiſandus in die Veneris Sancto, cùm ſacrum Chriſma nouum non recipiant plerique Paſtores à Metropoli diſtantes, ante feſta Paſchalia; poſſunt interim baptiſare adhibitis exorciſmis, & alijs cęremonijs baptiſmum præcedẽtibus; chriſmationem verò & ſubſequentes cæremonias poſſunt differre: quia præ

ceptum

ceptum eſt, non vti chriſmate anni præcedentis, niſi in neceſſitate. Similiter dic de oleo Cathecumenorum.

CAPVT QVARTVM.

DE PATRINIS.

QVAERO PRIMO. Quinam excludantur ab hoc munere. R. 1. excludi eum qui non eſt baptiſatus, & ſi de facto ſuſcipiat, non contrahit affinitatem ſpiritualem. R. 2. excludi Abbatem vel Monachum cap. Non licet de conſecr. d. 4. Si tamen de facto ſuſcipiant, contrahunt affinitatẽ. Miror verò, cũ tam claro iure id eis prohibeatur, quod paſſim contrariũ practicent Abbates vel Monachi; niſi quod putent conſuetudine ius iſtud eneruatum. Sed apud pios & eruditos Religioſos hęc conſuetudo non viget, ideòque potius corruptela dicenda eſt. Et cum Cypriano hic dicimus: *Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt; propter quod relicto errore, ſequamur veritatem.* R. 3. Rectè etiam quibuſdam in locis decerni, vel ſaltem moneri Sacerdotes maximè Paſtores per ſtatuta Synodalia, vt Patrinorum officium non ſuſcipiant. Ita deçernit quędã conſtitutio in Diœceſi Auxenſi, Tit. de Bapt. ç. 5. vbi ſtatuitur, vt ſine Epiſcopi licentia id non fiat. Idẽ ordinat Synodus Mediolan. 2. Decret. 17. Idipsũ cõtinetur in Decretis editis pro Leod. Diœceſi, per Ill. Anton. Albergatũ Nuncium Apoſtolicũ f. 23. Ratio horum decretorum eſt: quia eadẽ cauſa quæ militat in Religioſis, ob quam arcentur ab hoc munere per Canones, etiam locum habet in Sacerdotibus maximè Paſtoribus, vt expendit Synodus Mediol. citata: & inſinuat Cathalogus Romanus agens de Patrinis: quum enim, inquit, Paſtores polyticæ Parochiarum curationi præpoſiti ſint, ſufficere illis debet hoc onus, nec opus eſt quod Patrinorũ particulari oneri ſe immiſceãt: nã & generaliter Patres ſunt omniũ, & maximè eorũ quos baptiſant. Addo quod ex more commu-

De hæreticis dixi ſup.

communi Patrini videantur ſortiri etiam aliquas obligationes temporales, tum erga eos quos ſuſcipiunt, tum erga compatres & commatres: ita vt inde frequentes importunitates parum eorum ſtatui congruæ Paſtoribus aduehantur. Denique id iure ſtatuitur, vt omnis ſuſpicio tollatur, & omnis occaſio conuerſationis cum mulieribus; oriri enim ſolet quædam familiaritas ex compaternitate, quæ nonnunquã in fumũ caliginoſum libidinis poteſt exardeſcere, aut certè ſuſpicionem alijs mouere. Hinc populari prouerbio ſolent dicere: *De compere & de commere les noms, ſont toutes entrées de maiſons.* Quare cùm Canon prohibet id Religioſis, ſic dicit: *Non licet Abbati, vel Monacho habere compatres vel commatres, nec oſculari fœminas.* Vbi inſinuat ex compaternitate oriri quandoq; libertatis etiam carnalis occaſionem.

Aduerte porrò Sacerdotem qui baptiſat contrahere etiam affinitatem cum patre & matre, & cum baptiſato. Quapropter notent hic Parochi, quod ſi inciderent in tactum libidinoſum, vel cogitationem voluntariam, aut delectationem moroſam, circa puellam à ſe baptiſatam, vel circa fœminam cuius aliquam prolem baptiſarint; non ſufficere in Confeſſione explicare, quod attigerint vel conſenſerint in puellam aliquam, vel in mulierem coniugatam, aut viduam; ſed etiam addendum eſt, talem eſſe à ſe baptiſatam, vel aliquam prolem illius mulieris ſe baptiſaſſe. Cùm enim ſit hic affinitas ſpiritualis, talis actus vel conſenſus ad inceſtum reducitur. Et hunc quidem caſum puto non infrequentem, vbi Paſtores lubrici degunt, quia facilè eſt cogitatione labi: hanc tamen circumſtantiam vix exiſtimo in Confeſſionem venire ex ignorantia. Sed non eſt excuſabilis in Parocho, quia tenetur hæc ſcire.

QVAERO SECVNDO. Quam ætatem debeant habere qui ſuſcipiunt? Reſp. ſi puer ſit doli capax, & habeat ſufficiens iudicium ad peccandum mortaliter, poteſt ſuſcipere

cipere & contrahit cognationem: ſufficit enim quod aliquo modo percipere poſſit quid agat, & quænam hic obligatio imponatur. Quod ſi infra ætatem octo vel ſeptem annorum admittatur puer ad ſuſcipiendum, non contrahit cognationem. Sed ordinariè non debent admitti niſi qui eam ætatem ſuperant, puta circa duodecimum annum aut vndecimum, cùm ſolent pueri communicare; quia tunc cenſentur capaces ad obligationem illam pleniùs intelligendam, ſi inſtruantur. Imò in aliquibus Diœceſibus requirunt pubertatem, hoc eſt, annos duodecim in puellis, quatuordecim in maſculis: & abſurdum ducunt eos fieri Patres ſpirituales, qui per ætatem non poſſunt eſſe carnales.

Neque tamen magno ſcrupulo ducendum puto, ſi quandoque contingat admitti etiam inferiores ſeptennio (ſic aliquando ſollicitantur Nobiles, vt permittant filios ſuos necdum ſeptennes nomen dare, & leuare de Fonte) nam tunc non admittuntur propriè vt Patrini, nec vt contrahant affinitatem, ſed potius honoris Parentibus debiti gratia aſſiſtunt: ſufficit autem juxta Concilium Trident. quod vnus vel vna ſuſcipiant. Sic ſatis erit quod vnus adultus ſuſceptor ſit, licet adiungatur ex altera parte puellula necdum ætatis ſufficientis: aut contrà, quod mulier aliqua Matrina adhibeatur, licet ex altera parte puer ſeptennio inferior aſſiſtat. Cauendum tamen ne hæc nimis facilè in praxim deducantur, conſuetum Eccleſiæ morem temerando.

QVAERO TERTIO. An Maritus & vxor, eundem de ſacro fonte leuare poſſint? R. hoc non eſſe prohibitum; & certum eſt inter ſuſceptorem & ſuſceptricem nullam oriri cognationem aut impedimentum matrimonij. Vnde anile commentum eſt quarumdam vetularum, neceſſe eſſe dum iuuenculus & iuuencula eundem ſuſcipiunt, vt obſtetrix inter vtrumque ſe interponat, alioqui inter ipſos oriri impedimentum ad matrimonium. Aduigilent

gilent Paſtores, ne obſtetrices aliquæ antiquæ adhuc redoleant hanc ſuperſtitionem; nam vidi alicubi practicari, ſed acri reprehenſione remedium attuli. Examinentur etiam num circa puerperam pro faciliori partu ſuperſtitionem aliquam adhibeant, vel obſeruationem vanam, eſt enim anile ingenium in hæc ſatis procliue, & valdè tenax. Examinans quandam ea de re, dixit ſe inuocare Chriſti & B. Virginis opem, & verſum illum pio affectu recitare: *Et verbum caro factum eſt & habitauit in nobis*: ſeque didiciſſe hoc habere vim ne partus mulieris aliquo maleficio impediatur. Cùm autem nullam vanam circumſtantiam huic orationi ab ea annexam potuerim deprehendere, non putaui id reprobandum, quia abſque dubio pius affectus ad Incarnationem & Natiuitatem Filij Dei, & ad Virginem parientem, plurimùm prodeſſe poteſt, ſiue contra maleficium, ſiue ad faciliorem partum impetrandum. Sed quia cautus eſt Dęmon, & per mulieres pijs etiam actibus circumſtantiam aliquam erroneam ſolet immiſcere, ſicque de pietate ſuperſtitionem efficere, ideo debent ſuſpecta etiam nobis eſſe quæ pia apparent, donec examine ſerio tanquam lidio lapide probentur, & aurum verum ab adulterino diſcernatur. Sic ſuperſtitioſè ſolent diem obſeruare, quo poſt puerperium ad Templum redeunt: nam diebus Lunæ, Mercurij, Veneris, non ſolent accedere, neſcio quâ obſeruantiâ & vanitate. de qua re aliquando in Catechiſmo agere non ſuperuacaneum erit, quærendo An dies Sanguine Ieſu Chriſti conſecratus & redemptionis noſtræ consũmatione obſignatus dies ſcilicet Veneris inidoneus cenſeri debeat, in quo mater puerum Deo offerat ſanctificandum & benedicendum, ac ſeipſam quoque? An non & vniuerſim omnes dies à Deo creati ſunt & benedicti, dum ea quæ in eis fecit, dixit valdè bona? ſicque diem aliquem ex ſe infauſtum recenſere, nunquid Creatori illius eſt iniuriã facere? His interrogationibus & earum

um elucidatione, è multarum mulierum mente, eam ſuſpicionem eliminaui.

Examinet etiam Parochus obſtetrices, circa aliquas ſuperſtitiones ab eis adhiberi ſolitas tertio die à baptiſmo, dum puero albulam auferunt & abluunt(hoc vernaculè vocant, *des aubles)* vtuntur enim aliquibus ceremonijs, quæ paganiſmum ſapiunt aut ſuperſtitionem: ouum ei in manus tradendo, panem, ſalem, partem pecuniæ & ſimilia; omnem ei proſperitatem & copiam rerum cum ſolemnitate quorumdam verborum apprecantes.

QVAERO QVARTO. An quis poſſit plures proles parentum eorumdem ſuſcipere? R. id nullo iure prohiberi. Similiter quicumque de parentela etiam in gradu aſcendente poteſt ſuſcipere, excepto Patre & Matre. Sic auus vel auia, neptem vel nepotem poteſt ſuſcipere, licet in vſu non ſit. Aduerte etiam cùm maritus eſt Patrinus alicuius, non propterea vxorem contrahere cognationem; nec è contra cùm vxor eſt ſuſceptrix, non ideo Vir eius contrahit cognationem, aut propriè eſt Patrinus: quamuis populari vſu, baptiſati, vtroſque coniuges(licet alter tantum ſuſceperit) ſoleant Patrini aut Matrinæ nomine honorare.

QVAERO QVINTO. Quandò quis deſignatur vt nomine alterius puerum ſuſcipiat, quis contrahit affinitatem, an is qui vice ſui aliquem deſignat, an is qui loco alterius eſt ſuſceptor? R. quod procuratorio nomine tenens non contrahit, ſed mandans. Ita habet probabilior ſententia, & fertur eſſe de ea re declaratio aliqua Congregationis Card. Interpretum Concilij Trid.

QVAERO SEXTO. An diu differri poſſit baptiſmus infantium? R. Parentes & Paſtores debere curare, vt paruuli maturè baptiſentur, ob tenellam ætatem periculis multis obnoxiam. Quando tamen cenſenda ſit dilatio nimia, prudenti iudicio eſt expendendum. Poſt aliquot

aliquot dies si differant parentes, tunc sunt monendi, vt diligentem curam susciplant tam die quàm nocte; debetque Pastor se exonerare, si quid ei contingeret. Non tamen existimarim peccatum mortale si diligentem omnino curam adhibeant & ad octo vel septem dies differant. Hoc quidem dixerim secundum ius commune, quia præceptum Ecclesiasticum hac de re in iure non reperitur, vt possit determinari, quæ dilatio mortale peccatum inuoluat. In diuersis autem Episcopatibus constitutiones possunt esse magis vel minus rigorosæ; & hæ sequendæ sunt

In Parochiali Leodiensi sic habemus: *Viderint Pastores ne Nobiles, aut cuiuscunque sortis subditi, quouis excluso prætextu vel colore prolium suarum baptismum vltra diei vnius naturalis spatium differant, nisi obtenta ob causas sufficientes ab ordinario licentia, de qua apud Pastorem fidem debeant facere competentem.* Hoc autem intelligo pro Parochijs non longè distantibus à residentia ordinarij; nam in locis distantibus, Parochus prudenti suo iudicio ob causam videtur posse indulgere vnum aut alterum diem, suppositio quod cura diligens habeatur circa puerum.

QVAERO SEPTIMO. An plura nomina rectè imponantur in baptismo? R. licet id prohibitum non reperiatur, magis tamen congruere vt vnum imponatur; vt sicut vnicus Angelus inter beatos spiritus nobis deputatur à Deo ad custodiam à natiuitate & baptismo: ita inter beatas animas, vna eligatur ad specialem protectionem, directionem, cultum, imitationem, intercessionem apud Deum. Et hæc certè multiplicitas nominum à vanitate aliqua inter Magnates ortum habuisse videtur, vt sic à plebæis distinguerentur; nunc autē passim etiam plebæi volunt imitari sub titulis aliquibus deuotionis erga Sanctos; quæ quidem deuotio & zelus fortè non est secundùm scientiam, saltem non est secundùm communem Ecclesiæ morem antiquum. Moneant etiam Parochi

hi Parentes, ne nomina in Baptiſmo poſita patiantur corrumpi, & alterari à domeſticis aut popularibus, ob quod frequenter contingit nomina Sanctorum fieri ridicula. Similiter Ethnica & profana nomina non facilè admittat Parochus.

QVAERO OCTAVO. An poſſit Parochus admittere duos Patrinos, quando nulla adhiberetur Matrina, vel contrà duas Matrinas, quando nullus adhiberetur Patrinus. Reſp. non poſſe, quia Concilium Trid. expreſsè dicit, vt tantùm admittatur vnus vel vna, vel ad ſummum vnus & vna: ergo nec duo viri, nec duæ fæminæ admitti poſſunt, quia cùm hic ſit ius poſitiuum, ſpecialiter expreſſum, in rigore verbis Concilij ſtandum eſt. Sic etiam declarauit Sacra Congregatio Interpretum Concilij, addens Epiſcopum non poſſe concedere licentiam, vt duo viri loco viri & mulieris aliquem baptiſatum ſuſcipiant.

Corrigendum ergo hic Parochiale Leodienſe fol. 6. agens de *Patrinis*, vbi inſinuat duos ſuſceptores, vbi nulla ſuſceptrix, vel duas ſuſceptrices, vbi nullus ſuſceptor.

Sed quid ſi plures de facto ſic admiſſi fuerint, contrahuntne cognationem? Reſpondet Congregatio. Si plures ſuſcipiant, omnes contrahere cognationem, ſi non conſtat quis primò tetigerit, & plures fuerint electi, & æquè principaliter admiſſi & deſignati. Si enim vnum tantùm deſignet Parochus, & nihilominus plures tangant, illi non contrahunt, ſed is ſolus qui deſignatur à Parocho.

DE PATRINO CONFIRMATIONIS.

QVAERO. An debeat eſſe alius à Patrino baptiſmi? R. affir. tamen in neceſſitate idem eſſe poteſt. Debet verò eſſe confirmatus, alioqui non contrahit cognationem, & grauiter peccaret. Item debet eſſe vnus vel

vna. Et quidem in Belgicis Eccleſijs conſuetudo optima obtinet, vt in Confirmatione viri non teneant fæminas, nec fæminæ mares. Vnde non approbaui, nec approbo, quod quidam Sacerdos, cui ex Regulis Patrinum eſſe non conueniebat, nouiſſimè in Confirmatione tenuerit puellam contra morem harum Eccleſiarum, licet dicat ſe à Nuncio Apoſtolico tunc confirmante licentiam petijſſe. Quia nec hanc petere debuit, nec auſam alijs dare infringendi morem Eccleſiæ ſimilem licentiam inſuetam aliàs petendo, ob reſpectus quoſdã nimis humanos.

Caſus: Errauit magis mulier quædam tunc temporis, quæ viri ſui filiam ex fornicatione cum altera ante matrimonium natam ſuſcepit in Confirmatione: nam per hoc cum viro cognationem contrahit, quæ à petendo debito coniugali eam poſſet impedire, niſi quod ex ignorantia talis impedimenti excuſanda veniat; ignorantia enim iuris vel facti in ſimilibus excuſat. Quapropter re longè poſtea detectâ non putaui monendam, cùm bonâ fide id fecerit, nihil ſuſpicans ibi erroneum vel illicitum, & in bona conſcientia peſeueret.

CANDE-

CANDELABRI MYSTICI

TRACTATVS III.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

PROEMIVM.

SECVNDA Lampas ſeu lucerna myſtica noſtri Candelabri eſt Sacramentum Confirmationis; quo nouus ardor, noua gratia accenditur in cordibus Fidelium: vt nunquam primam fidei lucem per Baptiſmum ſuccenſam patiantur in ſe extingui, vel deſidiâ & torpore, vel flatu tentationum incurſante, vel periculo mortis exterrente. Sed exerant ſemper nouum fidei fulgorem, nouum gratiæ vigorem, nouam Chriſtianiſmi profeſſionem, etiam in medio vmbræ mortis, hoc eſt, in quolibet periculo exiſtentes. Ad hoc nempè ſeruit Confirmatio ſacramentalis, vt quos inuenit tyrones, efficiat ſtrenuos & infractos milites, in hoſtili prælio inter vulnera etiam exultantes. Ita vt inſtar militum Gedeonis, pugnantiũ contra Madianitas hoſtes populi Dei, ſint hi Chriſti Ducis ſupremi milites; quibus dum confringitur vas fragile corporis, lux maior fidei & gratiæ effulgeat, & confortet ad præliandum prælium Domini, hoſteſque ſpirituales terrens, in fugam conuertat. Itaque de huius ſecundæ Lampadis Candelabri noſtri myſtici, inſtitutione, materia, forma, miniſtro, ſubiecto, effectu, ritu, breuiter hic diſſeramus.

LECTIO PRIMA.

DE INSTITVTIONE CONFIRMATIONIS.

Explicatur hic, à quo, & quando, hoc Sacramentum fuerit institutum.

PROPOSITIO.

CONFIRMATIO *est Sacramentum à Christo institutum in vltima cœna.*

Tria hic asserimus. Primò, Confirmationem inter Sacramenta esse censendam; & hoc est fidei definitum à Concilio Trident. ex doctrina tum Scripturæ, tum SS. Patrum. De illo Sacramento in Actis fit mentio. dum ab Apostolis missi dicuntur Petrus & Ioannes in Samariam, vt ibi credentibus imponerent manus & acciperent Spiritum S. Item Acto. 19. cum Paulus aliquis baptisasset, imponente *ipso* manus venit Spiritus S. super eos. Hæc enim impositio manuũ non aliud est, quàm confirmatio, in qua Episcopus Apostolicæ auctoritatis succcssor dupliciter manus imponit; tum orando, tum frontem vngendo & signando: ac Spiritus S. gratiam hâc impositione impertitur, non quidem visibiliter, vt olim frequenter accidit, sed inuisibiliter. Illa enim visibilia signa initio Ecclesiæ erant oportuna, ad commendationem rudis fidei, & Religionis Christianæ primordia dilatanda; his irrigabatur nouella planta, donec firmam radicem ageret, ramosque

oportebat; ſed tantùm quod deerat, à Petro & Ioanne factum eſt, vt oratione pro ijs habitâ, & manu impoſitâ, inuocaretur & infunderetur ſuper eos Spiritus S. Quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Eccleſia baptiſantur, per Præpoſitos Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem & manus impoſitionem Spiritum Sanctum conſequantur, & ſignaculo Dominico conſũmentur. Peruersè igitur noſtri hæretici, vt Confirmationis Sacramentum obnubilent, & eius vim elidant, dicunt hanc impoſitionem manuum, non fuiſſe aliud quàm cæremoniam ad poteſtatem miraculorum pertinentem, vel ſimilem gratiam gratis datam: Nec enim illæ gratiæ gratis datæ, puta donum linguarum, donum ſanitatis, & ſimilia, dicuntur in Scriptura ſimpliciter Spiritus S. *ille enim non habitat in corpore ſubdito peccatis*, inquit Sapiens, dona autem illa etiam cum peccato poſſunt conſiſtere. Neque adeo ſolliciti fuiſſent Apoſtoli, collegas ſuos ad Samariam deſtinare, pro ſolo hoc dono non neceſſario, & inter infima dona ab Apoſtolo Paulo recenſito. Et teſtatur Diuus Lucas cap. 8. per Philippum Diaconum magnas virtutes & ſigna in Samaria facta, dæmones eiectos, claudos, & paralyticos ſanatos, ac magno gaudio perfuſam ciuitatem, habebat ergo gratiam miraculorum. Quid opus, Apoſtolos illuc excurrere ad edenda miracula? Vt quid ergo? Ad fidei ædificationem, per illam manuum impoſitionem, quâ fides & gratia baptiſmalis confirmabatur, & Spiritus S. dabatur ad robur. Quod quidem eo tempore non conueniebat differri, quo perſecutionis vis credentes impetebat, & rapiebat ad tormenta & confeſſionem: ad quam intrepidè faciendam Confirmatio vires ſuggerebat.

Cor. 13. 14.

Secundò aſſerimus Chriſtum Dominum hoc Sacramentum inſtituiſſe. Et hoc quoque in Tridentino definitur, contra quoſdam Catholicos Theologos, qui antiquitus docuerunt, in Concilio Meldenſi ſpeciali Spiritus S. inſtinctu inſtitutum fuiſſe. Verùm generaliter ſu-

prà

prà definiuimus, nullum niſi à Chriſto inſtitutum Sacramentũ: quia ſolius Chriſti eſt dare infallibiliter gratiam, aut certo ſigno illam alligare. Inſtituit autem Chriſtus Dominus, non vt tempore vitæ ſuæ in vſu foret, ſed poſt paſſionem ſuam; quia Spiritus ſancti plenitudo non erat danda, antequam ipſe glorificaretur.

Tertiò aſſerimus inſtitutum eſſe in vltimæ cænæ nocte: & hoc probabiliſſimũ eſt, quia tunc multoties Spiritum S. Eccleſiæ ſuæ promiſiſſe legimus; ille autem in hoc Sacramento exhibendus erat. Tunc quoque nouum teſtamentum condidit, inter illius autem teſtamenti primaria legata, Sacramentum hoc rectè cenſetur. Deniq́ue aſſerere id videtur Fabianus Pontifex dicens: In illa die, Dominus Ieſus poſtquam cænauit cum diſcipulis, & lauit eorum pedes, ſicut à Sanctis Apoſtolis cum ſuis diſcipulis prædeceſſores noſtri acceperunt, nobiſq́ue reliquerunt, chriſma conficere docuit. Vbi nomine chriſmatis, intelligit Pontifex vel totum ipſum Sacramentum, vel ſaltem materiam eius: eadem autem ratio eſt materiæ & formæ. Quod ergo quidam inſtitutum docuere Mathæi 19. vbi Dominus oblatis ſibi pueris manus impoſuit, ſine fundamento aſſeritur: tum quia illi pueri necdum erant baptiſati, tum quia plenitudo Spiritus S. vt iam dixi, non erat danda ante Chriſti glorificationem: *Nondum erat Spiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.* Non ergo negamus aliquam fuiſſe manuum impoſitionem, qua paruulis vel adultis benedictio aliqua dabatur, aut ægris ſanitas reddebatur: ſed illa non erat Sacramentum, nec Apoſtolis reſeruabatur, nec per illam Spiritus S. dabatur, ſicut per illam quam eandem fuiſſe cum Sacramento Confirmationis aſſerimus, de qua ſuprà in Actis Apoſtolorum fit mentio.

Fab. ep. 2

Ioan. 7.

LECTIO SECVNDA.

DE MATERIA CONFIRMATIONIS.

PROPOSITIO.

MATERIA *huius Sacramenti est chrisma, siue oleum balsamo mixtum, ab Episcopo benedictum.*

Non sine mysterio Sapientia incarnata, quæ omnia suauiter disponit, ad materiam huius Sacramenti cuncta hæc requisiuit, in quibus aptissimè vis & efficacia huius Sacramenti designatur.

Primò quidem oleum requiritur: quia sicut oleũ corpus nutrit & confirmat, ita hoc Sacramentum animum corroborat. Solebant enim antiqui oleo frequenter caput perfundere ad sanitatem & robur, & ad intimos spiritus confirmandos. Ideoque monet Salomon: *Omni tempore vestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat.* Eccl. 9. Litterali quidem sensu non aliud vult significare, quàm congruum esse, vt corpus animumque quis conseruet sanum, robustum, lętum; eo quod olei vnctio & vestis candor, antiquis symbolum erat lætitiæ. Optimè tamen altiori sensu id dirigimus ad baptisatos ac confirmatos, monentes vt vestimẽtum candidum lætitiæ spiritualis semper illibatum conseruent, & robur sacræ vnctionis in Confirmatione acceptum, perire non sinant, quin potius adaugeant. Est & alia olei proprietas, quod pingue sit, quod alendo igni aptissimum. Sic hoc Sacramentum pinguedinem infundit deuotionis, fidei lucem fouet, ignem accendit augetq; charitatis. Deinde oleum solidis corporibus splendorem conferens, illa conseruat, ferrum,

ferrum, lignum, lapidem; & à rubigine, tineis, carie, illa præseruat. Sic hoc Sacramentum soliditatem nobis impertitur ac splendorem; & ne à desidia & rubigine, carieque vitiola, animus exedatur, vim præseruatiuam habet; valetque contra vitiorum virus: sicut & oleum efficax est remedium contra venenum. Denique luctaturi olim oleo vngebantur, & victores in olympicis certaminibus oleâ coronabantur: Sic & Christo victori & triumphatori, cum ramis oliuarum obuiam procedunt pueri Hæbrei. Similiter ergo & nos hic vngimur ad certamen spirituale contra dæmones & fidei hostes: vt tandem victores coronam adipiscamur ex ramo oliuæ, quem Columba Noë attulit, cælestis & æternæ pacis symbolum. Si ergo antiqui, oliuam consecrarunt Palladi, quam dixerunt Deam sapientiæ è capite Iouis progenitam: nos veriùs Christo Domino, qui est sapientia æterna è mente Æterni Patris progenita, illam sacram dicimus. Quia ab ipso censetur electa, dum oleo ab oliua defluente, in tot mysterijs vti nos voluit; in Baptismo, in Confirmatione, in Ordine, in Extrema-Vnctione. Et id quidem ad effectus sacros, quibus & nos redderemur *Socij radicis & pinguedinis, ex siluestri oleastro excisi, in bonam oliuam inserti.* Rom. 11. Vt tandem etiam possemus cum Psalte dicere: *Ego quasi oliua fructifera in domo Dei, speraui in misericordia Dei in æternum.* Psal. 51. Certè cùm toties vngantur mystico oleo Christiani, & ab ipsa vnctione hoc nomen sortiantur; ideo è tot Sanctorum corporibus oleum quoddam mirificum profluxit, tanquam sacræ huius & adeo frequenter repetitæ vnctionis symbolum, quo comprobaretur illos esse exteriùs interiusque diuinæ virtutis oleo delibutos.

Sic è corpore Sancti Nicolai oleum sacratum effluxit, sanitatem multis reddens. Idem testatur S. Gregorius Turonensis de corpore S. Andreæ l. 1. de gloria Martyrum c. 34. Idem de corpore S. Catharinæ ab Angelis in montem Sinai delato, comprobatum fuit. Ac de pleriſque

risque alijs reperies in Sanctorum historijs.

Secundò requiritur balsamum. Huic proprius est odor præstantissimus: *Quasi balsamum aromatizans odorem dedi*, inquit sapientia. Significatur igitur primò, nos hoc Sacramento bonum odorem consequi, quo grati Deo efficimur cælestium donorum fragrantia: ita vt verificari possit de nobis illud Isaac ad Iacob filium suum, repræsentantem personam electorum coram Deo suauem odorem afflantium: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Quàm bene id Fidelibus in Confirmationis Sacramento conuenit! Quandoquidem spiritus plenitudine repleantur, donisque cælestibus, odorem suauem (instar agri balsamo alijsque aromatibus odoriferis consiti) exhalantibus, imbuantur. Significatur secundò, odor quem ad proximum debent Christiani diffundere, per sanctam conuersationem, & fidei cum spiritus exultatione coniunctam confessionem: etiam impios aut infideles ad Christum attrahendo, vt in illis verum sit illud Apostoli: *Christi bonus odor sumus in omni loco*. Hoc est ergo vnguentum odoriferum, cuius fragrantia (teste Cypriano) *Adolescentulæ & nouellæ animæ, accedentes ad fidem, illectæ delectantur: & exinanitionis eius suauitate delibutæ, diligunt sequunturq; aromatum largitorem: & vsque ad Regis accubitum spiramine illo trahuntur, & post odorem illum, vbique desiderio sancto perurgente, sitibundæ discurrunt*. Alludit D. Cyprianus ad illud Cant. *Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te nimis*. Nomen Christi in Christianos effusum est, dum per sacrũ Chrisma vnctionis eius facti sunt participes nominisque. Ideò suauem fundentes odorem, plurimas animas ad Christi amorem attraxerunt. Quàm multa infideliũ millia, Martyres in medijs tormentis Christum confitentes, christianumque nomen suâ fortitudine, zelo, inuincibili pietate confirmantes, ad fidem pellexerũt? Nempe tunc Vnctio interior quâ diuinitùs imbuti erant, apparuit; tunc balsami

Cyp. de Vnct. Chrism.

ab his ſuis ſacris Credo aliquem adeſſe de cultoribus Chriſti, quem Deum crucifixum aſſerunt, quorum præſentiam Dij noſtri non ferunt. Require ergo ſacratiſſime Auguſte, num quis adſtet baptiſatus, & balſamo vnctus, & abſcedat protinus. Hęc dicens quaſi ipſum cerneret Chriſtum de his vltorem, procidit ad terram exanimis, offenſa proclamans Numina. Tunc & ipſe Imperator depoſito diademate ait: *Quis hic numinibus noſtris contrarius, religionis Chriſtianæ ſectator, frontem chriſmate ſignatam gerens, crucemque adorans? non moretur edicere.* Tunc vnus de armigeris Auguſti in medium prodiens, arma ſolo proſternens ait: *Ego ſum, cuius Deus Chriſtus eſt, baptiſmo ablutus, cruce redemptus, eius nomen inuocabam, dum Sacerdotes veſtri dæmonijs hæc conſecrabant; ideo fugiunt Dij veſtri eius nomine perterriti.* Obſtupefactus Imperator tremenſque, reliquit templum dæmoniorum: Et tantus adſtantes timor inuaſit, vt nullus eum ad palatium ſequeretur, ſed erectis ad cælum manibus & oculis, Dominum Chriſtum, vno ore & conſenſu laudarent ac benedicerent.

Tertiò, requiritur vt oleum iſtud ab Epiſcopo ſit benedictum, hoc ſcilicet inſtituit Chriſtus, vt hâc benedictione oleum quod vulgare aliàs cenſeretur, iam tanquam ſacrum & religioſum haberetur. Vnde Cyrillus hac de re ſic loquitur: *Sicut Chriſtus poſtquam baptiſatus eſt, aſcendit de aquis, & factus eſt ſuper eum ſubſtantialis aduentus Spiritus S. ſimili ſuper ſimilem requieſcente: ſic etiam nobis poſtquã ex aquis ſacri lauacri aſcendimus, datũ eſt Chriſma; imago illius quo vnctus eſt Chriſtus qui eſt Spiritus S. de quo apud Iſaiam dicit. Spiritus Domini ſuper me, quapropter vnxit me, euangeliſare pauperibus miſit me.* Oleo enim aut vnguento corporali Chriſtus ab hominibus vnctus non eſt: ſed Pater Saluatorem illum mundi totius conſtituens, vnxit Sancto Spiritu: Cæterùm vide, ne illud eſſe putes vnguentum tantum: *Quemadmodum enim panis Euchariſtia, poſt ſancti Spiritus inuocationem, non amplius eſt panis communis, ſed eſt corpus Chriſti; ſic & Sanctum hoc vnguentum, non amplius eſt vnguentum*

Cyrill. Hieroſo. Cathec. 3. a.

tum nudum, neque commune, poſtquam iam conſecratum eſt; Cyrillus ſed eſt Chriſma Chriſti, quod aduentu Spiritus Sancti per ſuprà ipſius diuinitatem energiam habet; quo quidem ſymbolicè frons pervngitur, Sancto verò viuificoque Spiritu anima ſanctificatur: Hoc enim oleum ratione benedictionis Epiſcopalis, à ſanctis Patribus ſacro-ſanctum, imò & ſacratiſſimum appellatur. Blaſphement ergo quantum voluerint hęretici, vocantes illud oleum incantatum: nos eis reſpondemus incantatum eſſe, ſed *voce veneſici incantantis ſapienter*, hoc eſt, voce Hierarchæ repræſentantis perſonam Chriſti; quod iam erat in vſu tempore S. Dyoniſij, vt ipſe teſtatur Eccl. Hierar. c. 4.

Figura ſacrati huius & benedicti vnguenti, fuit illud quod olim præcepit Dominus ex oleo, myrrha, caſia, & cynamomo confici, quo tabernaculum, vaſa, & ſuppellex vniuerſa diuino cultui dicata, aſpergerentur & conſecrarentur: ita vt quicũq; illud tangeret, Sanctus foret, ſanxitq; vt illo delibuta eſſent Sãcta Sanctorũ. Nos dicati ſumus cultui diuino, corporaque noſtra, tanquam vaſa ſanctitati deſeruientia: ideoque voluit Chriſtus ſacro hoc Chriſmate à ſacrorum Principe conſecrato nos invngi, tanquam filios olei, vt poſſimus aſſiſtere in eius ſacrata domo, Dominatori vniuerſæ terræ.

Hanc verò benedictionem cenſent Theologi adeò eſſe neceſſariam, vt licet benedictio à Sacerdote ſimplici (ſiue non Epiſcopo) fieret in oleo & balſamo, materia tamen Sacramenti huius ſufficiens non foret. Similiter exiſtimant plerique non fore validum Sacramentum, ſi ſine balſamo oleum conſecratũ adhiberetur: vtrumque enim exiſtimant de eſſentia huius Sacramenti.

Sed dices. Rarum eſt balſamum, & paucis in locis oritur: ita vt olim vni Iudęæ illud conceſſum fuiſſe Strabo, Plinius, Solinus teſtentur. Reſpondeo & hoc ſpeciali diuinæ Prouidentiæ adſcribi, quod inſtituto hoc Sacramento, non ſolùm Iudæa (ad quam dicit Ioſephus Reginam

ginam Saba primam plantam attuliſſe, quam obtulit Salomoni) ſed & Ægyptus, Arabia, & Indiæ Occidentales abundanter balſamum ſubminiſtrent. Et notatu dignum eſt, quod Burchardus (qui ante annos trecentos diu moratus eſt in Oriente) refert: Nempe, vidiſſe ſe hortum balſami in Ægypto, qui tamen nullum ex ſe fructum aut plantam balſami produceret, niſi irrigatus fonte vicino, in quo ſæpius Maria Ieſum lauit. Dicitque Saracenos cùm experirentur fruſtrà irrigari alijs aquis, duxiſſe aliunde aquam in illum fontem: vt virtutem diuinam inde hauriens, ſufficeret ad irrigationem. Quam rem dicit notiſſimam non ſolùm Chriſtianis, ſed & nationibus in Chriſtum non credentibus.

LECTIO TERTIA.

DE FORMA CONFIRMATIONIS.

PROPOSITIO.

FORMA *huius Sacramenti eſt: Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.*

Hanc formam traditione conſeruat Eccleſia. Et quidem expreſsè in ſcriptura non habetur, nec apud antiquos Patres: qui noluerunt fidei noſtræ myſteria, maximè Sacramentorum formas, omnibus propalare; vt tanto maiori reuerentiâ haberentur, ſi ab his qui rebus ſacris pręſunt ſilentio tegerentur. Attamen indicatur ſatis ab Apoſtolo dicente: *Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos Deus, qui & ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Quem locum de hoc Sacramento alibi explicuimus. Singula autem

2. Cor. 1.

eo professionem fidei Christi, & abrenunciationis satanæ in Baptismo factam confirmemus; sed maximè quia noua gratia ad illam fidem tenendam, & professionem eius publicè, cùm opus fuerit faciendã, corroboramur & confirmamur. Ibi spiritus ille principalis, siue spiritus fortitudinis nobis datur, quem petere docet Propheta dicens: *Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me*. Et iterum: *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*. Est tamen & alia confirmatio in gratia, de qua Theologi, per quam aliqui Sancti speciali Dei dono & fauore, gratiam quam acceperunt, nunquam perdiderunt. Sic putamus Apostolos post Spiritus sancti gratiam acceptam, nunquam peccatum mortale commisisse, de quibus Augustinus illud interpretatur. *Liquefacta est terra, & qui habitant in ea*: *Ego confirmaui columnas eius*. q. d. Totam terram inueni peccatricem, cupiditate inferiorum rerum defluentem, sed columbas eius Apostolos, confirmaui superiorum rerum inamissibili charitate. *Terræ motu ipsæ columnæ nutauerunt, in passione Domini Apostoli desperauerunt, sed resurrectione firmatæ sunt. Ergo confirmaui columnas, quia ostendi mortem non esse metuendam; resurrexi & ostendi timentibus, nec ipsum corpus perirè in morientibus. Tenuerunt eos vulnera, firmauerunt cicatrices*. Hæc Augustinus. Confirmatio ergo Apostolorum in fide & in gratia, inchoatiuè facta fuit in resurrectione, completiuè in Spiritus sancti missione. Neque vero illa datur ordinariè in hoc Sacramento (quia non efficit, vt non possimus gratiam perdere & peccare) sed pendet à specialibus auxilijs Dei; quibus munimur contra incentiua & pericula omnia peccati, prouidentiâ eius & curâ particulari circuũuallati: hoc omnibus non datur, sed quibusdam hunc specialem fauorem æterna Dei decreuit prædestinatio. Post hanc vitam autem, omnibus electis dabitur confirmatio in gratia talis, vt peccare nec venialiter possint: & quidem ab intrinseco impeccabiles erunt ob visionem & amorem

Psal. 74

Aug. in illum locum.

rem beatificum; in hac vita autem ab extrinſeco quidam impeccabiles fuere, ob extrinſeca illa auxilia cælitus illis data, quibus à peccato præſeruati fuerunt. Confirmatio porrò illa, quę per hoc Sacramentum datur, non aliud eſt, quàm gratia interior cum auxilio ſpeciali ad ſuo tempore confitendam fidem. Quam quidem gratiam ſæpe contingit Chriſtianos à ſe abijcere, & auxilio illo ſe indignos reddere: quamuis & ex vi illius de pluribus verum ſit illud: *Paratum cor eius ſperare in Domino, confirmatum eſt cor eius, non commouebitur, donec deſpiciat inimicos ſuos.* Quod in millibus martyrum apparuit ex virtute huius Sacramenti, vt ſtatim dicemus.

Tertiò additur: *In nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Quæ verba eſſentialia ſunt huic formæ, ſicut & in Baptiſmo: vt ſignificetur Trinus Deus & vnus principalis cauſa operans in hoc Sacramento, ad profeſſionem myſterij Trinitatis ſuo tempore faciendam: operans quoque perfectionem chriſtianam, ad quam hoc Sacramentum ordinatur, & induens nos virtute ex alto, ad viriliter pro Trinitatis fide dimicandum. Ideo cùm ſuæ fidei fortem confeſſionem, inter crepitantiũ ſaxorum turbinem faceret D. Stephanus, adfuit ei ſpecialiter S. Trinitas eius animum nouo confirmans robore. Vidit enim gloriam Patris, cælis apertis, per quam mirè animatus fuit, quandoquidem ad illam adſpirabat tanquam ſcopum & præmium ſui certaminis. Vidit & Ieſum ſtantem ad dexteram Dei, tanquam exemplar quod debebat imitari. Aſpiciebat ergo *in authorem fidei & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem*, & ideo exultabat & ipſe & animo non deficiebat. At non vidit ibi Spiritum ſanctum, quia iam ille in corde eius erat, tanquam ſcutum illud protegens & confirmans ne læderetur, dum corpus vndique ſaxis contritum emoritur. Quem ergo non vidit oculis corporis in cęlo, vidit oculis cordis tanquam protectorem in ſeipſo: ideo dicitur Stephanus plenus fuiſſe Spiritu S.

Heb. 12.

Miſſenus orat. de S. Steph.

LECTIO QVARTA.

DE EFFECTIBVS HVIVS SACRAMENTI.

1. Docet differentiam gratiæ Baptismi & Confirmationis.
2. Agit de Charactere Confirmationis.

IAm pleraque attigimus de effectu huius Sacramenti. Pauca subijciemus de eius differentia ab effectu Baptismi, & de illo quem imprimit Charactere.

PROPOSITIO PRIMA.

GRATIA *Confirmationis longè differt à gratia baptismali.*

Ratio est. Quia effectus Baptismi est gratia & character, qualis requiritur ad procreandum infantem spiritualem, dicente B. Petro: *Quasi modò* 1. Pet. 2 *geniti infantes lac concupiscite*. Effectus Confirmationis est gratia & character, qualis requiritur ad creandum militem Christianum, vt pugnet aduersus hostes inuisibiles, Eph. 6. dicente B. Paulo: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & Potestates, rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.*

Sed audiamus Melchiadem Pontificem hac de re eleganter differentem. *Attendat charitas vestra: sicut exigit militaris ordo, vt cùm Imperator quemcumque in militum receperit numerum, non solùm signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum: ita in baptizato, benedictio illa munitio est, dedisti militem, da ei adiumentum militiæ. Numquid prodest, si quisquam parentum magnam pupillo conferat facultatem,* Melch. epist. ad Episc. Hispan.

tatem, niſi prouidere ſtudeat & tutorem? Itaque Paracletus regeneratis in Chriſto, cuſtos & conſolator & tutor eſt. Ideo dicit ſermo diuinus: Nisi Deus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam. Ergo Spiritus ſanctus qui ſuper aquas Baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendum eſt, in Baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt Baptiſmum regeneramur ad pugnam, in Baptiſmo abluimur, poſt Baptiſmum roboramur. Etſi continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſaluat, mox in pace ſæculi recipiendos; Confirmatio autem armat, & inſtruit ad agones mundi huius, & prælia reſeruandos.

Audi & P. Damiani. In Baptiſmate, Spiritus datur ad veniam, hic ad pugnam; ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus præmunimur. Nonne in ſuperliminari fronte domus noſtræ terreſtris, conſecrata manus ſacri Chriſmatis imprimit vnctionem? Nec quilibet tanti myſterij legitur executor, ſed ſolus Epiſcopus, ſuper cuius caput fuſum eſt Vnctionis oleum, & cuius ditioni ſacerdotalis ſubditur multitudo. Inde eſt quod decretales paginæ & ſanctorum Patrum inſtituta decernũt, non eſſe differendam poſt Baptiſmum Sacramenti huius virtutem, ne nos inermes inueniat fraudulentus ille contortor, à quo nemo vnquam nocendi inducias extorſit. Delibuti igitur vtriuſque roris vnguento, illo ſanati, confortati iſto, ſecuriùs deſcẽdamus ad ſingulare certamen. Nec nos deterreant arma Goliæ vel magnitudo, quia nobiſcum eſt magnus Dominus Deus noſter, & magna virtus eius, apprehendens arma & ſcutum, vt exurgat nobis in adiutorium. Hæc ille. *P. Damiani ſer. 1. de dedicat.*

Sed vt plenius intelligas effectum huius Sacramenti in homine Chriſmate vncto, hoc eſt in milite Chriſtiano; attende quas vires acceperint Apoſtoli, in ſua Confirma-

firmatione in die Pentecoſtes. Licet enim ipſi hoc Sacramento nonfuerint inuncti, tamen (vt loquitur Diuus Thomas & Theologi effectum acceperunt Sacramenti ſine Sacramento, ab illo qui Sacramentis non eſt alligatus, ſed eandem gratiam poteſt quo voluerit medio impertiri Acceperunt ergo ſapientiam, eloquentiam, charitatem, fortitudinem, & miraculorum donum, quæ omnia igneæ illæ linguæ deſignabant cum ſonitu vehementi: ſiquidem lumen ignis ſapientiam, calor eius charitatem, figura linguæ eloquentiam, ſonus vehemens fortitudinem & miraculorum donum. Et quidem ceſſauit donum illud, quod non tam ad perfectionem Chriſtianorum ſpectat, quàm ad infidelium conuerſionem; Dantur tamen in hoc Sacramento alia dona. Donum ſapientiæ ſpiritualis datur, vt per illud magnifaciamus æterna bona, & contemnamus caduca, hæc eſt enim ſapientia Sanctorum. Donum quoque datur charitatis, cum dono fortitudinis; vt armis charitatis fortiter dimicemus, contra aduerſarias poteſtates in hac militia chriſtiana. His armis confirmati, & contra quælibet aduerſa obfirmati Apoſtoli, orbem ſibi totum ſubiecerunt. Et qui antea vacillantes intra domeſticos parietes latebant, ad ſonitum folij territi; poſtea non ſolùm in Iudæa palam loquuntur, ſed ad Samariam progrediuntur, deinde ad Gentes, denique ad Romanũ Imperium. Ibi Ieſu Crucifixi fidem intrepidi, inter minas, gladios, ignes, equuleos, ſartagines, cruces, confitentur & prædicant. Sic idolorum cultum demoliuntur, terrenas ac tartareas poteſtates debellant, & rebellium corda ſub veritatis iugum mittunt.

Eodem ſpiritu, ijſdem armis, per Sacramentum Confirmationis inſtructi Martyres, pro eadem fide vſque ad ſanguinem decertarunt. Certè Martyrum ſucceſſionem perpetuam in Eccleſia, meritò attribuimus huic Sacramento: per quod robur accipimus ad fidem profitendam,

dam, per quod Christiani perfecti reddimur, á Christo vncti & milites consignati. Vtiq; B. Cyprianus Martyrum coronas Sacramento Chrismatis attribuit, dum ait: *Frons cum signo Dei pura, diaboli coronam ferre non potuit, coronæ Domini se reseruauit.* Agit de illis qui in Natalitijs Principum infidelium, & festis aut sacrificijs Deorum, noluerint floridas quasdam coronas capiti imponere: ne illis forent tanquam infidelitatis symbola, & fidei tacita abnegatio. Quare ergo illi id noluerunt? Quia frontem sacro Chrismate inunctam, & fidei charactere signatam, polluere prophanâ coronâ indignum iudicarunt: sed potius elegerunt necem, vt coronæ Domini per martyrium, possent esse participes. Hi ergo præclari Christi milites, inuincibili suâ fortitudine & confessione, manifestam omnibus fecerunt vim sacri in fronte signaculi, per Chrismatis indelebilem Vnctionem. *Cypr. ser. de lapsis.*

Similiter meritò asserimus multos in hæresim cecidisse, & in apostasiam à fide, ob neglectũ hoc Sacramentum, quo confirmari potuissent in eius professione. Non enim frustrà à Sacrorum Pontifice inuocatur hic Spiritus S. septiformis gratia; quam dum negligunt aliqui Christiani, meritò & ipsi à Deo negliguntur: vt facilè omni vento doctrinæ circũferantur, & in errorem inducantur: vel cũ fides palã profitenda est, territi, corde quidẽ illam retineant, ore verò palã confiteri non audeant. Quod tamen necessarium esse ad salutem planè asserit Apostolus, idque velle negare, error est, contra quem depugnat omnis sanguis Martyrum, effusus ab Abel iusto, vsq; ad Christũ caput Martyrũ. Et omnis sanguis à sanguine Stephani primi post Christum Martyris, vsq; ad sanguinem vltimi electorum, qui debet pro fidei cõfessione in fine mũdi effundi, huic errori contradicit. Nec enim martyres ita vitam profudissent, nisi necessarium sciuissent, non solùm corde credere ad iustitiam, sed etiam ore confiteri ad salutem. Nam qui erubuerit, & vel solis verbis negauerit,

gauerit, etiam negandus est à Patre coram Angelis Dei.

Non ergò parui momenti est neglectus huius Sacramenti, quandoquidem eius tanta sit vis & efficacia. Hinc Eusebius Cæsariensis tantum illius gratiæ defert, vt dicat Nouatum hæresiarcham non meruisse Spiritum S. recipere, eo quod æger in lecto baptisatus, sanus effectus neglexit cæremoniarum supplementum; & maximè quia neglexit consignari siue confirmari per Episcopum. Audi eius verba. *Vbi exorcistarum præsidio spiritu illo malo esset liberatus, post tam grauem morbum, vt iam fermè mori putaretur, in lecto aqua circumfusus, baptismum accepit. Verum morbo tandem elapsus, neque cætera quibus per baptismũ secundùm Ecclesiæ canonem imbui oportuerat, acquisiuit; neque Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Quo quidem neutiquam potitus quomodo Spiritum Sanctum adeptus est?* Hæc ille l. 6. c. 43.

PROPOSITIO SECVNDA.

HOc Sacramentum præter gratiam, etiam imprimit characterem indelebilem,

Ratione illius non iteratur hoc Sacramentum. Vnde si quandoque apud veteres reperitur scriptum, manuum impositionem repeti posse; non est intelligendũ id de impositione manuum quæ fit in confirmatione; sed de reconciliatiua quâ hæretici vel peccatores iterum in gratiam ab Ecclesia recipiebantur: quam quidem iterari & frequenter repeti posse, notum est ex D. Augustino: At verò hoc Sacramentum non repetitur, eo quod sit Sacramentum perfectæ & virilis secundùm spiritũ ætatis: Sicut enim semel tantùm in hac corporis vita, virilis constituimur ætatis: ita in vita spirituali, semel tantùm Sacramento hoc confirmamur. Hac de re sic loquitur Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis: *Illa quæ ab Episcopis fit confirmationis vnctio, non iteratur: quia semel Christianus post baptismum, armis spiritus Dei per illam vnctionem aduocati*

Aug. l. 3. cont. Donatist. c. 16.

Cluniac. l. 6. ep. 1.

com-

contra ſatana mundique bella munitus: alio rurſum ſpiritu, vel alijs armis, illa ſimplici vnctione muniri non poſſe monſtratur. Et poteſt quidem ſegnitie propriâ ab hoſte his armis depoſitis vinci; poteſt & eiſdem reſumptis, iterum hoſtem vincere, nec tamen ea de cauſa vnica vnctio iteranda eſt: quia quotieſcunque hoſtem ſuperat, non per alium & alium Spiritum, ſed per eundem Spiritum S. id fieri ſimplicitate ſuâ vnctio ſacra deſignat.

Sed de hoc charactere plura dixi, cùm de Sacramentis in genere tractaui. Hoc ſolùm adijcio, hunc Cofirmationis characterem ſupponere baptiſmalem, vnde nec validè conferretur non baptiſato: eo quod Baptiſmus janua ſit cæterorum Sacramentorum. Et cùm hoc Sacramentum perficiat Baptiſmum, eiuſque gratiam augeat, illum ſupponit eiuſque characterem.

Opponet tamen fortè quiſpiam Cornelium Centurionem ante Baptiſmum Spiritum ſanctum accepiſſe, vt Acta Apoſtolorum teſtantur. Reſpondeo accepiſſe Spiritum ſanctum, non tamen ſequitur accepiſſe characterem Confirmationis; vnde manſit adhuc capax huius Sacramenti. Quod ſi dixeris, eum vltetiùs confirmatum non fuiſſe; non abnuo: quia per extraordinarium modum, in teſtimonium fidei gentium, potuit Deus Sacramenti huius gratiam ſine Sacramento conferre, imò & characterem. Vide Bedam in Commentario loci.

LECTIO QVINTA.

DE MINISTRO ET SVSCIPIENTE.

1. *Docet solos Episcopos esse Ministros.*
2. *Omnem baptisatum capacem esse Confirmationis.*

PROPOSITIO PRIMA.

MINISTER *ordinarius huius Sacramenti est solus Episcopus.* Ita decernit Concilium Trid. ſſ. 7. & Florentinum in doctrina de Sacramentis, rationem subijciens ab Apostolorum exemplo. Cùm cæteras, inquit, vnctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum vicem tenent Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant. Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili & vrgente admodũ causa, simplicem sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Sacramentum. Ratio quoq; congruentiæ, ob quam Christus hoc Sacramentum reseruauit sũmis Sacerdotibus est: quia cùm hoc Sacramentum sit Sacramentum perfectionis, illi rectè reseruatur, qui inter ministros statum obtinet perfectionis. Deinde quia Episcopus in Ecclesia est velut Dux in exercitu, ad quem spectat milites recipere & consignare.

Itaque si simplex Sacerdos præsumat hoc Sacramentum conferre, nihil efficit defectu potestatis. Quod si quandoque legis in antiquis Concilijs, vel in veterum Patrum scriptis Presbyteros in absentia Episcopi posse infantes

fantes baptiſatos chriſmate vngere, id ſcias non eſſe accipiendum de hoc Sacramento, ſed de vnctione in vertice: quæ quidem olim honoris gratia Epiſcopis erat ab Eccleſia reſeruata (niſi fortè abſens foret Epiſcopus) at modo ob multitudinem baptiſandorum, Sacerdotibus eſt conceſſa. Illa verò quę fit in fronte per confirmationem, non ab Eccleſia, ſed ab ipſo Chriſto, illis ſolis cenſetur conceſſa, niſi ex ſpeciali cõmiſſione ipſius Pontificis. De qua re fusè Theologos videre potes in 3. p. D. Thomæ. *Hugo de Sacram. p. 7. c. 24*

Hoc ſolum obiter ſubiecerim. Quandoquidem Epiſcopis hæc reſeruata ſit poteſtas, non debere illis graue eſſe & moleſtum, ad hunc effectum Diœceſes ſuas frequenter viſitare: maximè in locis vicinis hæreticorum, cùm plurimum valeat hoc Sacramentum contra ſeductionem illorum. Item in locis agreſtibus & incultis, in quibus ſæpius huius Sacramenti defectu, inueniuntur fraude dæmonum multæ mulieres viriſque abrepti ad ſortilegia, veneficia, & cultum dæmonum; contra quorum dolos vis huius Sacramenti eos poterat præmunire. Imitentur ergo Apoſtolorum Petri & Ioannis diligentiam, qui ad confirmandos Neophytos Samaritanos, tam alacriter mox excurrerunt.

PROPOSITIO SECVNDA.

OMnis baptiſatus capax eſt huius Sacramenti. Apoſtoli omnibus baptiſatis manus leguntur impoſuiſſe; & poſt Apoſtolorum tempora, ſtatim cum baptiſmo dabatur hoc Sacramentum, cuiuſcunq; ætatis, ſexus, & ſtatus hominibus. Vtique cum effectus huius Sacramenti ſit robur & perfectio gratiæ, illa conuenit omnibus. Et licet pueri necdum ſint de facto apti ad pugnam ſpiritualem, ad quam Sacramentum hoc ordinatur; ſunt tamen apti vt armentur & conſignentur charactere militari, & gratiæ perfectionem ſuſcipiant, vt ſuo tempore poſſint dimicare, &

re, & auxilium oportunum reperire. Nam & infantes olim, cùm bis tantùm in anno baptiſaretur, cum baptiſmo confirmationem accepiſſe teſtis eſt Auguſtinus. Immò non deſunt Theologi, qui iudicant magis expedire, vt confirmẽtur infantes: eo quod certiùs effectum huius Sacramenti percipiant, quo & Chriſto arctius coniunguntur, & ad maiorem gloriam ius accipiunt. Ita inter cæteros iudicarunt D. Thomas & D. Bonauentura, l. 4. ſententiarum. d. 7.

Auguſt. Tract. 6. in Ioan.

Alij cenſent differendum vſque ad annum ſeptimum, cui opinioni fauet Catechiſmus Pij V. & præſens Eccleſiarum multarum conſuetudo. Nec deeſt ratio. Primò, ob maiorem Sacramenti reuerentiam, dum per propriam diſpoſitionem recipitur. 2. vt ſic ſuſceptum maiorem effectum conferat. 3. vt profeſſio in Baptiſmo per alios facta, in confirmatione per ipſum ſuſcipientem fiat. 4. ad vitandum periculum iterationis, dum meminit ipſe ſuſcipiens ſuæ confirmationis. Vnde quidam etiam putant ob id alapam impingi.

Diſputant verò Theologi, an ſit præcepti abſoluti ſuſcipere hoc Sacramentum? Et quidem communior ſententia cenſet non eſſe obligationem ſub peccato mortali; nec culpam incurrere mortiferam eum qui ſecluſo contemptu, etiam toto vitæ ſuæ tempore illud non ſuſceperit: eo quod expreſſum hac de re in Scriptura aut Eccleſiæ decretis præceptum non reperiatur. Altera tamen opinio etiam omnino probabili fundamento non caret.

Primò quidem, quia in Actis Apoſtolorum Petrus & Ioannes à Samaritanis, Paulus autem ab Epheſijs, exegit huius Sacramnti ſuſceptionem. Ex quibus locis videtur D. Hieronymus præceptum huius Sacramenti deducere, dum Dial. contra Luciferanos ſic dicit: *An neſcis etiam Eccleſiarum hunc eſſe morem, vt baptiſatis manus imponatur, & ita inuocetur Spiritus ſanctus. Exigis vbi ſcriptum*

ptum sit? In actibus Apostolorum. *Etiamsi Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus, instar præcepti obtineret. Nam & multa alia quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis vsurpant.* Videtur ergo D. Hieronymus in traditione præceptum quoddam fundare. Fauent & alij Patres, qui dicunt per hoc Sacramentum nos fieri plenè Christianos, de qua re sic loquitur S. Cyrillus. *Sicut enim Saluator per Baptismum & Spiritus sancti descensum, aggressu cæpit aduersarium deuincere: sic & vos per sacrum baptisma, induti mysticum chrisma (quæ est Spiritus sancti armatura) state aduersus hostes, eosque debellate dicentes: Omnia possum in eo qui me confortat, Christus, à cuius Chrismate Christiani appellamini, perducentes ad veritatem nomen christianum, quod à Baptismo cæpit nominari: siquidem ante hanc gratiam, non eratis propriè digni eo nomine; sed potius cò progredientes tendebatis, vt Christiani essetis.* Cyril. Hieros. cathe. 3.

Clemens Pontifex & Martyr videtur præceptum indicare dum dicit: *Omnibus festinandum sine mora Deo renasci, & demum consignari ab Episcopo, id est septiformem gratiam Spiritus sancti percipere, quia incertus est vniuscuiusque exitus vitæ. Quum autem regeneratus fuerit per aquam, postmodum septiformi Spiritus gratia confirmatur: quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit; nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed iniuria aut voluntate remanserit, nec habeat quod à Beato Petro accepimus, & cæteri Sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt.* Epist. 4. ad Iulium.

Addi potest & Melchiadis auctoritas, dicentis Baptismum & Confirmationem esse ita coniunctas Sacramenta, *vt ab inuicem nisi morte præueniente nullatenus possint segregari, & vnum sine altero ritè perfici non posse.* Additque, licet continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia.

Addi denique potest sacro-sancta Sinodus Laodicena Canone 48. Oportet baptisatos post baptismum, sacratissimum

tiſſimum Chriſma percipere, & cæleſtis Regni participes fieri. Vtitur hæc Sinodus verbo præceptiuo, ſicut & Patres citati verbo neceſſitatis: ergo videtur alicuius præcepti neceſſitas indicari. Quod licet non eſſet ita in Scripturis expreſſum, in ipſa tamen inſtitutione, à Chriſto videtur incluſum: quia valde credibile eſt, tantum Sacramentum Chriſtianam perfectionem conſummans, ſub conſilio non reliquiſſe.

Quidquid ſit de rigoroſo præcepto generaliter loquendo, certè in aliquibus caſibus ſub graui peccato videtur obligare, v. g. quando inſtat occaſio publicè confitendi fidem, in perſecutionibus. Tunc enim ſi poſſit Sacramentum hoc ſuſcipi, non videtur ſine graui culpa poſſe negligi. Quia omnino periculoſum eſt adire diſcrimen fidei & militiæ Chriſtianæ, ſine huius Sacramenti præparatione, & armatura ſpirituali.

Porrò ſuſcipiens hoc Sacramentum debet eſſe in ſtatu gratiæ. Ratio eſt, quia ordinatur ad augmentum gratiæ, igitur illam ſupponit. Hinc ſi quis peccato mortali ſit obnoxius, neceſſaria eſt illi contritio, vel ſaltem attritio cum Pœnitentiæ Sacramento, ſine qua aliàs gratia recuperari non poteſt. Si quis tamen ſolùm attritus omninò exiſtimaret ſe contritum, etiam in hoc Sacramento gratiam & remiſſionem reciperet, Sacramento ſupplente attritionis inefficaciam, taliſque fieret de attrito contritus vi Sacramenti. Confeſſio autem licet ſit *conſilij*, non eſt tamen præcepti, ſi quis ſe contritum exiſtimet. Sicut nec ieiunium, quod olim ſolebat præmitti ex Eccleſiæ pio vſu, ad imitationem Apoſtolorum, qui per Spiritum ſanctum confirmati fuerunt ieiuni. Monendi interim ſunt acceſſuri, vt conſcientiæ munditiam, quantũ potuerint, procurent, dignum locum Spiritui ſancto præparantes, & vt magnum deſiderium concipiant augmenti gratiæ & plenitudinis Spiritus ſancti. Ille enim Spiritus ſanctus, qui in Baptiſmo ſuper ipſos deſcendit, ad habitatio-

tationem Deo consecrandam: nunc iterum venit, vt septiformi gratiâ cum plenitudine sanctitatis & virtutis, eos confirmet, illustret & perficiat. Sedulâ ergo oratione se præparent, sedentes in silentio, donec virtute induantur ex alto; vt possint dicere: *Os meum aperui, & attraxi Spiritum.*

LECTIO SEXTA.

DE CÆREMONIIS CONFIRMATIONIS.

Explicat hæc Lectio sigillatim cæremonias.

PRIMO, confirmato manus imponitur, & significatur nos Spiritu Sancto tanquam manu Dei protegi, & tanquam solido scuto aduersus hostium tela & insultus defendi.

Secundò, significatur nos quasi victimas Deo consecrari & offerri; sic enim olim manus imponebantur victimæ, dum illa Deo offerebatur.

Tertiò significatur nos speciali modo à Deo attingi, eiusque manu regi tanquam filios Spiritum adoptionis iam perfectius participantes. Quartò significatur venialia peccata nobis remitti, imo & mortalia quorum non occurrisset memoria. Attactus enim manus significat reconciliationem & vnionem cum Deo. Vnde aduerte multiplicem fuisse manuum olim impositionem. 1. erat quędam reconciliatiua, & fiebat in signum Ecclesiasticę vnionis, per quam hæretici recipiebantur ad vnitatem & Charitatem. De qua Concilium Arausicanum 1. Can. tertio. 2. erat quædam curatiua, de qua Marcus: *Super ægros manus imponent.* Talem fuisse putamus illam impositionem manuum Ananiæ super Paulum, de qua Acto-

Actorum nono. Nec enim erat ad dandum Spiritum Sanctum, quia Paulus necdum erat baptisatus: sed erat ad gratiam sanitatis, vt illi visus redderetur 3. erat quędam deprecatiua, de qua actorũ decimo tertio: *Ieiunantes & orantes imponentesque eis manus dimiserunt eos*, scilicet Barnabam & Paulum qui tunc nec confirmabantur, nec ordinabantur, nec reconciliabantur; sed solum deprecabantur pro illis, fælicem gressum & rerum omnium progressum. 4. est & alia ordinatiua, de qua ad Timoth. *Nemini cito manus imposueris.* Denique est hæc confirmatiua manus impositio; siue illam intelligas; qua Episcopus orans manum imponit, & aduocat Spiritus sancti plenitudinem quæ cæremonialis est: siue illam quâ frontem signat, quę essentialis est. Ab vtraque hoc Sacramentum sortitur nomen impositionis manuum, & de vtraq; loquens Tertul. dicit: *Caro vngitur, vt anima consecretur: caro signatur, vt & anima muniatur: caro manuum impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur.*

Tertul. de resur. carnis.

Secundò, post confirmationem alapa impingitur ab Episcopo, vt sciat se militem iam esse creatum, non ad percutiendum, sed ad patiendum, non ad iniurias inferendas, sed ad tolerandas; in hoc enim eius consistit pugna & victoria. Sic dimicandum est in militia Christiana, non aduersus homines quos videmus, sed aduersus dæmones, quos non videmus. Sic pugnauit & vicit Imperator noster Christus qui cruci affixus debellauit aëreas potestates. Sic pugnabant Apostoli recens confirmati, qui flagellis grauiter cæsi *ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Sic pugnabant & martyres aduersus persecutores, non feriendo sed patiendo, & glorianter alteram maxillam præbendo percutienti.

Tertiò in confirmatione solet adhiberi Patrinus, vt scilicet baptisatum tanquam adhuc spiritualiter imbecillem, quodammodo sustentet & Duci exercitus Dei armandum

quidem hæc Ecclesia, quæ Christum amavit, dum ei tanquam sponso se subjiciebat, imo, dum crucifixo Christo tanquam sponsa fuerat fœdus inibat. Ambigamus ab hujusmodi Ecclesia, quæ ejus amicitiæ, quæ ejus fœderis, quæ ejus sponsalium, quæ ejus matrimonii, quæ ejus sacri nuptialis connubii Vinculo tenetur, quæ ejus Sacramentis, quæ ejus Sacrificio, quæ ejus sacrificiorum, quæ ejus cultus communione.

Quapropter ne hujus fœderis tanquam fœdissimi violatores in vos hanc Sanctæ Synodi querimoniam conferamus Patres amantissimi fœderis ab primo exordio, Abraham & mater ejus Sara Catechumenæ in Templo. Historiam ita refert Hieronymus: Abraham & Sara Catechumeni in templo, ut credunt, ut offerrent pecora, quæ Deus Deo immolatus Dei fœderis religioni incorporatus Sacrificio & Sacramento Baptismatis celebret, & hoc est, hoc mysterii illi cum fuit, ex virtus Gaza, quam Abraham habuit, quæ Regum Sodomorum, & Gomorrhæ fœdus Sacramento quarumcumque infigurans, non Sacramento Baptismatis, quem omnia mysteria Legis & Prophetarum ad Christi religionem ducit, qui fœderis per se mandatum Circumcisionis, & Sacramentum Baptismatis, & Sacrificium, & Sacramentum Altaris ad Baptismatis mysteriorum & exordia, & finem Christi in Ecclesia Sanctificationem, & exordia, & finem ad Sacramentum Baptismatis, & Sacrificium, & Sacramentum Altaris Christi in Ecclesia Sanctificationem, & exordia, & finem. Quæ omnia ita sunt, ut nemo ea, quæ Christi sunt, ignorare, & non ad Sacramentum Baptismatis, & Sacrificium, & Sacramentum Altaris Christi in Ecclesia Sanctificationem, & exordia, & finem, &

ctis, diligenter quæsitus, spirans adhuc inueniretur. Quibus cùm breuiter exposuisset, à quo tantam iniuriam accepisset, viatico adhuc dominici corporis eorum sollicitudine munitus fuit, & paulò post ad cælos migrauit, vndecimo Kalẽdas Octobris, multisq; miraculis claruit.

Molanus in Octob.

Porrò, licet iuxta Ecclesiæ consuetudinem, in Baptismo & Confirmatione diuersi sint Patrini, necessitate tamen cogente eundẽ vtrobique esse posse, ius decernit: simulq; cõstituit, non posse quẽ suscipere alium in confirmatione, nisi sit confirmatus, sicut & in Baptismo, nisi sit baptizatus. Ex quo colligunt Doctores, si de facto confirmatus suscipiat, nullam contrahere cognationem; grauiter interim peccaret. Sed de Patrinis eorumque obligatione, plura diximus, cùm de Baptismo egimus.

RECAPITVLATIO

ET EXHORTATIO AD CONFIRMATOS.

EYa milites Christi, pugiles generosi, à Duce exercitus Dei consignati & auctorati: abijcite opera tenebrarum, & induimini arma lucis. Illa sẽper prẹsto vobis sint, ad depugnandũ contra regionẽ vmbræ mortis.

Primò igitur semper memores estote *Galeæ*, quam in capite gestare debetis, quæ est *Spes salutis*, vos munite potens, tam in aduersis quàm in prosperis. Huic iuncta sit *Lorica* charitatis, cum *Baltheo* castitatis, quâ renes lumbosque vestros succingi conuenit, quasi cingulo militari. Si ingruat belli tempestas, proponite vobis *Scutum fidei*, quo omnia tela ignitaq; jacula inimici elidatis. Sint & in pedibus calcei militares, siue ocreæ calcaribus adornatæ; hoc est, sit in vobis alacritas & promptitudo ad currendam viam mandatorum Dei. Nolite obliuiscì sacramenti militaris, quo fidelitatem vestram obstrinxistis in sacro Baptismate; & renouastis in confirmatione, nouam firmitatem illi adijcientes.

Secundò oportet vos ſemper memores eſſe *Vexilli Regalis*, ſub quo militatis. Illius figura frontibus veſtris impreſſa eſt, vt ſciatis vos ſub Rege Crucifixo militare; & eius humilitatem, contemptum, mortificationem, tolerantiam imitari debere. Hæc ſunt arma, quibus regiam adeptus eſt coronam: illa eadem arma teſtamento vobis conſignauit, vt regnum per hęc acquiratis, ac regiæ coronæ participes efficiamini. Nolite erubeſcere Ieſum, & hunc crucifixum, Iudæis licet ſcandalum, ſtultitiam Gentibus. Ideo in fronte crucem geritis, vt nunquam erubeſcatis, nulliſque tormentis ab eius confeſſione dimoueamini. Et vt non ambuletis ſicut illi, de quibus flens dicit Apoſtolus: *Multi ambulant inimici crucis Chriſti, quorum Deus venter eſt, quorum finis interitus, & gloria in confuſione.* Gloriam ergo Crucis, Regiſque Crucifixi, mente, ore, ſanguine, ſi opus ſit, promouete & prædicate.

Memineritis quadraginta Martyrum, qui vrgebantur ab Agricolao Prefecto fidem abnegare, vt gratiam Imperatoris captare poſſent remuneraturi, vt aiebat, honoribus & muneribus obſequia generosè ab eis in bello præſtita. At ipſi in vexillum Crucis animum erigentes, forti voce reſponderunt: *Si adeo generosè militauimus ſub Aquilis & vexillis Imperatoris terræ, quâ fortitudine nobis certandum putas, ſub ſignis militaribus Imperatoris cæli, cùm ipſemet ſuo ſanguine laureatus exercitum ſuum præcedat? Nunc igitur dum præliandi pro eius gloria ſeſe offert occaſio, ad ſanguinem vſque parati ſumus confligere, vt ſimus digni milites Crucis, Regiſque crucifixi: nec animis diuidemur in obſequio Regis immortalis, qui nunquam diuiſi fuimus pro gloria Regis mortalis. Alios verò ab eo præſtolamur honores, ampliorem longè gloriam & coronam, quam victoribus ſuis æternam repromittit: & iam vertici noſtro illam imminentem ſpectamus, & certamine conſummato ſtatim reddendam expectamus gaudentes.*

Similiter cùm S. Sebaſtianus Marcum & Marcellianum fratres aduerſus Parentum lachrymas, amicorũ inſidian-

tes illecebras, Tyranni furentis minas, verbis cælesti quâdam eloquentiâ depromptis roborasset, totus incensus Marcus iam Christi miles: *Eya frater*, inquit, *certemus generosè, pro Christo moriamur, pro illo qui pro nobis mortem oppetijt: nec aliud nobis modò cordi sit, quàm decertare quis primus mortem obeat, vt alteri viam præmonstret.*

Tertiò memores estote vnctionis per deificum vnguentum vobis impressæ: quæ symbolum est spiritualis pinguedinis & deuotionis, quâ delibuti estis; ob quam dicere vos cõuenit: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum.* Quoties vnctio odorifera in vobis repetita est, toties vnctionis interioris conseruandæ admoniti estis. Quater vos inunctos memores esse debetis, ter in baptismate, & iterum in Confirmationis Sacramento. Primùm quidem vncti fuistis in pectore, deinde in humeris, vt cum suauitate & pinguedine deuotionis internæ, crucem in corde gerere noueritis, eamque adamare, & lubenter post Christum Ducem humeris vestris portare. Vlteriùs vncti fuistis in vertice, vt regium & excelsum animum geratis, ad omnia hęc caduca siue prospera, siue aspera proculcandum: tanquam ad sublimiora vocati quia estis: *Genus electum, regale sacerdotium, populus acquisitionis, gens sancta.* Denique vncti fuistis in fronte: quâ quidem vnctione perfectionem christianam adepti estis, perfecti Christiani effecti. Attendite igitur, ô Christiani, vos toties vnctos & consecratos esse, vt sitis toti Deo destinati, & non prophanis actibus. Quod si ara & calix quia consecrationis vnctionem acceperunt, prophanis vsibus applicari nequeunt absque sacrilegio: an non & sacrilegium admittitis, dum sacratiùs vos inunctos, criminosis & Deo iniurijs actionibus commaculatis?

Quartò memores estote *Balsami odoriferi*, in his vnctionibus admixti. Per id vtique significatur odor sanctæ vitæ, quam alijs afflare debetis, & odorifera conuersatio, quâ

quã debetis eos ad Deum ac diuina allicere. Non ſit *Balſamum mixtum* vita chriſtiana in vobis, non ſit ſpurijs peccati fœtoribus commixta & commaculata: ne ab illo reprobetur, qui omnem reprobat peccati corruptelam, inimicus mixtionis, amator puritatis. *Eccl.* 24

Quintò memores vos volo *Spiritus illius diuini*, in Confirmatione accepti: quo tanquam Tyrones in hac ſacra militia, vos deduci conuenit, regi, protegi. Ille eſt qui animos vireſque ſuggerit, ad fortiter dimicandum contra omnes ſatanæ vires, mundi illecebras, carnis inſultus, omniaque ſpiritualia diſcrimina. Datus eſt vobis ſpiritus ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis, ſpiritus quoque timoris Domini. Septuplex illius gratia vobis data eſt, tanquam fortis interior armatura contra omnia in bello ſpirituali aduerſantia. Attendite vobis, & nolite ſpiritum extinguere, nolite illius lumen & gratiam cinerulentâ & deſidioſâ vitâ conſopire: quin potius vt Apoſtoli verbis vtar, *reſuſcitate gratiam*, nouo deſiderio, feruore, deuotione, oratione, alijſque ſanctis exercitijs, quaſi ſacro flabello. Bene ponderate gratiam, vocationem, gloriam, ad quam electi eſtis, & his omnibus correſpondere ſatagite.

Sextò memores eſtote *Alapæ*, quæ vobis inflicta eſt in ſignum patientiæ; quæ eſt virtus propria Militis Chriſtiani, vt iniuriam paſſus de vindicta non cogitet, ſed in ſpiritu exultet & lubenter condonet. Et hæc eſt gratia Sacramenti Confirmationis, efficere vt iniuſtè cæſus, gaudeat ſe propter iuſtitiam pati. In Baptiſmo datur guſtus ſalis, vt iam diuinæ ſuauitatis dulcedinem Chriſtianus nouellus incipiat guſtare, & per illam animari. Sed in Confirmatione, cùm iam ſignificatur debere eſſe perfectus, impingitur ei alapa: vt non ſemper omnia in vita chriſtiana ſuauia eſſe cogitet, ſed & ad aſpera forti animo ſe præparet. Hæc omnia corde ſerio rememorata, magnã vim habent & ſtimulũ ad perfectiora capeſſenda.

CANDELABRI MYSTICI

TRACTATVS IV.

DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ.

PROEMIVM.

TERTIA Lampas, ſeu Lucerna myſtica noſtri Candelabri, eſt Euchariſtiæ Sacramentum: *de quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum, quia multi facti ſunt imbecilles ad audiendum.* Hoc enim myſterium, non inter elementa exordij ſermonum Dei cenſendum eſt, vt ad paruulos ſpectet; ſed eſt ſolidus cibus, qui ad perfectos pertinet, vt illum ruminent, terant ſacræ meditationis dentibus, maſticent & bene digerant, vt illi incorporentur. Lux huius Lampadis tanta eſt, vt infirmos oculos reuerberet & fatiget. Dum enim in eã nimis voluit oculos figere, excæcata eſt humana pręſumptio. Eſt quoque hæc Lucerna myſtica, omnibus alijs ſupereminẽs dignitate & fulgore, quia illum qui eſt ipſa Lux per eſſentiam, & à quo omnis lux deriuatur, verè, realiter, ſubſtantialiter continet. Ipſe eſt qui in hac licet Lampade abſconditus, radios

Digitized by Google

radios tamen fulgurientes lucis ſuæ, manifeſtè eiaculatur in corda filiorum hominum, vt ea & illuſtret & accendat. Videtur autem iſta Lampas in ſublimi poſita à parte Aquilonis, vnde venti validi impetunt: quia inter cætera fidei Sacramenta, iſtud maximè flatum ſatanæ & frigidum ventum regionis tartareæ patitur; dum per hæreticos, omnes vires exerit infernus & ſpiritus malignus vt lucernam hanc poſſit extinguere, & è ſublimitate ſua exturbare. Sed fruſtra, nam inde magis accenditur eius fulgor, eluceſcit virtus, augetur gloria, quo plures hæreſum contradictiones inſurgunt, vt eam exſufflent & opprimant.

Itaque differemus in hoc Tractatu, de eius inſtitutione, materia, forma, ſublimitate & honore, miniſtro & ſubiecto, effectu & gratia; ac in eius lucem intuitum dirigemus, quatenus infirmus mentis noſtræ oculus poterit.

LECTIO

LECTIO PRIMA.

DE EVCHARISTIÆ MYSTERIO ABSCONDITO.

PROPOSITIO.

Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël, Saluator. Iſaiæ 45.

CHRISTVS Dominus hoc Sacramentum in vltima cæna inſtituit, vt manifeſtum eſt ex Euangeliſtis. Sciens enim Ieſus, quia venit hora eius (vtique *Sol cognouit occaſum ſuum*, Chriſtus mortem ſuam) Apoſtolos ſuos duodecim conuocans, more & amore patris extremo eos alloquitur: & quos *expetierat ſatan vt cribraret quaſi triticum*, inſtruit ipſe, animat, ſolatur. Tandem extremi amoris extremum pandens indicium, ſeipſum panis & vini ſymbolis ſubuelatum & abſconditum, tradit in edulium. Præcepit deinde vt iugiter coleretur per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium: & hoc eſt myſterium abſconditum à ſæculis, propter quod dicimus Ieſu Chriſto filio Dei: *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël ſaluator.*

Pſal. 103

Luc. 22.

Attende pulchram figuram. Egrediebatur olim Sampſon, vt acciperet ſibi vxorem de filiabus Philiſtinorum, occurritque ei in via catulus leonis ſæuus & rugiens. Inſiluit in eum Sampſon, & diſcerpſit quaſi hædũ in fruſta. Poſt aliquot dies venit ad cadauer leonis, & inuenit in ore eius examen apũ & fauum mellis, quem cùm ſumpſiſſet, come-

Iud. 14.

comedebat in via. Paulò poſt in conuiuio nuptiali, proponit Philiſteis hoc ænigma: *De comedente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.* At illi non potuerunt conijcere, quis eſſet ille comedens, quis cibus, quis fortis, quæ dulcedo, donec ab vxore eius didicerunt, cui aperuerat cor ſuũ. Proponitur nobis ſimile ænigma in hoc myſterio: *De comedente exiuit cibus, & de forti dulcedo.* Chriſtus Dominus ipſe eſt comedens, ipſe cibans, ipſe cibus, ipſe fortis, ipſe dulcedo. De ore eius in vltima cæna comedentis, exiuit cibus cęleſtis: in ore huius leonis de tribu Iuda morientis, inuenta eſt diuini hũius Sacramenti dulcedo; quaſi fauus mellis, quem comedamus in via, de quo apud Sponſam: *Comedi fauum cum melle meo.* Sacramentum igitur hoc, ęnigma eſt ſacratiſſimũ, problema eſt ſecretiſſimum, ac: *liber ſignatus, quem nemo apperit niſi leo de tribu Iuda,* idem ipſe verus Sampſon. Nec ſolum hic vnum eſt ęnigma, ſed tot ænigmata, quot miracula ad Sacramenti huius perfectionem concurrentia. Quis intelligit, quomodo vna ſubſtantia in alteram tranſſubſtantietur, panis in corpus Chriſti? Quis comprehendit, quomodo totum corpus ſit ſub qualibet ſpeciei minima particula? Quis capere poteſt, quomodo accidentia ſint ſine ſubiecto? Quis intelligere valet, quomodo quantitas ſit ſine extenſione? Ænigmata hæc ſunt, aliaque plurima, quæ nemo poteſt reſoluere, niſi ab ipſo Chriſto vero Sampſone fuerit edoctus, vel ab eius vxore Eccleſia Catholica, cui ille aperuit cor ſuum. Propter hæc igitur omnia, nunquid verè dicimus de Chriſto in hoc Sacramento: *Verè tu es Deus abſconditus Deus Iſraël Saluator?* Explicemus id paulò latiùs, & paulò altiùs rem repetamus, vt hanc myſticam ſententiam Prophetę, perfectiùs intelligamus.

Iud. 14. *Cant.* 5.

Certè ſpecioſos ſacræ Scripturæ ſpatioſoſque hortos, ſi ſagaciori cogitatione circumluſtremus, inueniemus Sapientiam æternam, Deum noſtrum, ſub varijs eius folijs, ſacris corticibus, myſticis ſimbolis, abſconditum. Inue-

niemus inquam sæpius ab origine rerum, antiquis Patriarchis & prophetis Deum sese exhibuisse; sed in ænigmate, in caligine, in obscura & vmbratili aliquâ prænotione, vt meritò dixerit Propheta: *Vere tu es Deus absconditus.*

Ac inprimis si Dei in se naturam spectemus, absconditus est, quia teste Psalmistâ: *Posuit tenebras latibulum suum:* aut si malis cum Apostolo loqui, quia *lucem habitat inaccessibilem*, omni intellectui creato imperuiam. Iam inde ergo ab æternitate latebat Deus noster, in condenso & vmbroso monte, in æterni Patris mente: *In principio erat Verbum*, hoc est in Patre, inquit Augustinus. Aliquatenus verò visibilem se exhibuit in rerum conditione, quando omnia per ipsum facta sunt: *Inuisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & Diuinitas.* Quapropter in confessionibus Diuus Augustinus dicit. *Cælum & terra & quæ in eis sunt, omnia mihi testimonium dant de te; omnia mihi clamant vt amem te, & omnibus clamant, ita vt sint inexcusabiles.* Hinc & ipsi Philosophi, solo luminis naturalis ductu Deum agnouerunt, ab effectis arguentes, vsque ad causam primam, motorem primum, agens vniuersaliſſimum. Sed voluit Deus, speciaſiorem electis testibus aliquibus sui notitiam impartiri, etiam vt nobiscum in carne nostra conuersaturi. Quamuis notitia illa semper fuerit ænigmatica & obscura, in imaginaria aliqua visione, in assumpta externa forma, in absçondito aliquo schemate. Percurramus breuiter singulos hominis status, & videamus Deum nostrum absconditum.

Psal. 17.

Primò in statu innocentiæ, licet breuissimo durarit tempore, visibilem se exhibuit primo Parenti. In illa enim soporante dicam extasi, an extatico sopore? Cognouit Christum, vt gloriæ suæ consummatorem. Ita loquitur D. Thomas. Non dicit vt Redemptorem, quia aliàs præscius fuisset casus sui, quod nemo admiserit. Cognouit, teste Augustino, mulieris tunc ex sua costa ædifica-

edificationem, & in illo cum ea Matrimonio, coniunctionem perſonæ diuinæ cum natura humana, & inuiolabile connubium cum Eccleſia, quæ de Chriſti latere erat formanda. Vnde & propheticè ſubiunxit Adam: *Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo Patrẽ & Matrem, & adhærebit vxori ſuæ.* Reliquit Chriſtus Patrem ſuum cæleſtem, Patriam Ieruſalem, Matrem Synagogam, & adhæſit Eccleſiæ. Quod ibi ſignificatum inſinuat Apoſtolus ad Epheſ. 5. dum poſtquam recitaſſet dicta verba, ſubiungit: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & Eccleſia.* Ecce ergo in illo ſtatu Deus noſter ſeſe exhibuit, ſed abſconditus eſt ſub iſtis myſticis ſignis, in viſione, in ænigmate.

Secundò, in lege naturæ apparuit Abrahæ, dum tres vidit, & vnum adorauit. Ibi eſt exhibita ei Vnitatis & Trinitatis imago: & vix ambigi poteſt, quin ſecundam perſonam cognouerit, tanquam ex ſemine ſuo carnem aſſumpturam. Vnde quando miſit Eliezer Oeconomum domus ſuæ, ad quęrendã filio vxorem, ait ei: *Veni pone manum ſub femore meo, vt adiurem te.* Vult tangi femur ſuum cum iuramento, quia illud iam tanquam ſacratius habebat, ex quo Chriſtus erat oriundus. Apparuit etiã Iacob pergenti in Meſopotamiam ſub ſchemate ſcalæ terram Cælumque tangentis, in qua Angeli aſcendebant & deſcendebant. Scala illa Chriſtum ſignificabat, qui per humanitatem infixus eſt in limo, per Diuinitatem ad Cælos vſque pertingit. Et de illo Ioannis 1. dicitur. *Videbitis Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis.* Vidit poſtea eum reuertens ſub ſpecie viri: *luctantis cum eo vſque mane.* Tunc interprete D. Auguſtino & Iſidoro, præuidit Paſſionis Chriſti myſteriũ, pręuidit ſcilicet quomodò progenies ſua contra Chriſtũ luctatura foret, & prævalitura, eius tamen liberâ voluntate, qui poſuit animã à ſe, quã nemo poterat violenter tollere. Et quidẽ poſt illam luctam benedictionẽ reportauit, ſed & claudicationẽ: benedi- Gen. 24.

nedictionẽ pro electis, claudicationẽ pro reprobis; quia ex eius progenie ad vtramq; ſortem aliqui debebant pertinere. Ecce igitur iterum Deus noſter ſe exhibuit; ſed abſconditus eſt ſub aliena ſpecie & apparet in tenebroſa nocte. Verum ergo iterum hic eſt: *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël ſaluator.*

Tertiò in lege antiqua exhibuit ſe Moyſi, in rubo, in caligine, in nube. Deſiderabat & ardenter efflagitabat videre faciem, at quid reſponſi accepit? *Ponam te in Foramine petræ, & protegam dexterâ meâ, donec tranſeam, tollamque manum meam, poſteriora mea videbis, faciem autem videre non poteris.* q.d. videbis me, ſed ex parte, ſicut qui hominem à tergo: videbis adhuc obſcurè, quia ego ſum Deus abſconditus, nemini faciem meam adhuc clarè manifeſtans. Sic vidit Iſaias Dominum, ſed Seraphim duabus alis velabant pedes eius, duabus faciem eius. Vidit etiam Ezechiel, ſed ſub figura quatuor animalium. In figura hominis agnouit incarnationem; in facie vituli immolationem in paſſione faciendam; in ſpecie leonis reſurrectionem; in Aquilæ figura aſcenſionem. Ecce igitur meritò iterum dicimus: *Verè tu ès Deus abſconditus, Deus Iſraël.* Nam & Propheta teſtatur, quod hęc ſimilitudo abſcondita fuerit in turbine, in nube, in igne.

Exo. 33.

Iſa. 6.

Quartò tandem in lege gratiæ, vt imbelles oculi noſtri fulgurientem diuinitatis lucem ſuſtinere poſſent, eam carnis nubeculâ aſſumptâ circũuelatam exhibuit; & ſic fulgorem aliàs intolerabilem, ægris oculis noſtris temperauit. Hæc eſt nubes de qua Iſaias (interprete D. Ambroſio & Bernardo) loquitur. *Ecce aſcendet Dominus ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum.* Hoc factũ eſt, cùm ipſe carnis nubeculâ velatus, hunc mundum eſt ingreſſus, ac in Ægyptum etiam deportatus. Nempe ſicut nubes de terrę vaporibus per vim ſolis extractis concreſcit; ita & caro Chriſti de terrę virgineo vapore virtute Solis noſtri efformata eſt, quâ ſeipſum ſol noſter obumbraret. Quàm meri-

Iſa. 19.

meritò igitur hic dicimus: *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël Saluator?* Abſconditus vtique Deus ſub carne, virtus ſub infirmitate, gloria ſub opprobrijs, vita ſub morte. Ecce Iacob abſconditus ſub pellibus Eſau, vt à Patre nobis benedictionem reportaret. Ecce Deus noſter pro nobis vbique abſconditus; abſconditus in vtero; abſconditus in ſtabulo & præſepio; latens & abſconditus in Ægypto; abſconditus in deſerto; abſconditus in patibulo; Denique abſconditus in ſepulchro. Vbique ergo iure repetimus: *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael Saluator.*

Quintò, qui formam Dei per Incarnationis myſterium abſconderat ſub forma ſerui, *Sui moras incolatus miro claudens ordine*. Vtramque formam abſcondit ſub modica panis & vini viſibili ſpecie. Nam panem in viuificam ſuam carnem transelementans: *Dedit fragilibus corporis ferculum*: vinique liquorem in ſuum prouehens ſanguinem, *Dedit & triſtibus ſanguinis poculum*, remanentibus ſolis ſymbolis ſe ſubuelans & abſcondens, vt potiori adhuc cæteris ratione poſſemus inclamare: *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël Saluator.* Abſconditus vtique, non ſolùm dum te tradis in Natiuitate ſocium, in cruce & morte pretium; ſed & maximè te donans in hoc ſacro myſterio mentium edulium: vſque in finem ſæculi abſconditus manens, donec reuelatâ facie, te regnans dones præmium. Hoc itaque eſt myſterium abſconditum, myſteriorum myſterium, Sacramentorũ Sacramentum: in quo ſe Deus abſcõditè nobis coniungit, & vnit vſque ad germaniſſimam ſocietatem, vt loquitur B. Cyprianus, non fide tantùm & gratiâ, ſed & re ipsâ. Quapropter SS. Patres hoc Sacramentum vocarunt *Metalepſin*, hoc eſt, *Aſſumptionem*, quia per illud ineffabili vnione Deitatem aſſumimus. B. Dionyſius vocauit *Perfectionem & conſummationem omnium Sacramentorum.* Iterum dico abſconditum eſt hoc Sacramentum, in

quo latet Deus & Saluator noſter abſconditus, taliter quod ſit ænigma ſacratiſſimum, ſuprà omnem intelligentiam, ſupra omnem captum, ſupra omnem ſenſum, ſupra omnem experientiam, ſupra omnem rationem. Si conſulis de hoc ænigmate intellectum, hæret, ceſpitat, contradicit; niſi in Dei obſequium per fidem captiuetur & firmetur. Si de illo conſulis carnis oculum, diuinum repudiat oraculum: & quemlibet tandem conſulas ſenſum, latenti hic veritati negat aſſenſum. Ideò ſapientes huius ſæculi, qui quod ſenſu non palpant aut probant, quantocius reprobant; & quod ratione non comprehendunt, dementiæ aſcribunt: inſultant nobis, & dicunt per ſingulos dies, vbi eſt *Deus tuus?* Eſtne panis, eſtne vini particula Deus tuus? An illis diuinos decernis honores? Forſitan aut Ceres, aut Bacchus, eſt Deus tuus. *Quis te faſcinauit?* Nonne panem ego video & tango? *Nonne vinum guſto,* & odoratu percipio? Aut *delirus tibi ſomnia fingis*, aut doloſus impoſtor es. Dic verò, nonne ſub dimenſione vnius digiti corpus Chriſti, corpus quinque aut ſex pedum conſtitui poſſe putas, aut etiam forſitan in puncto? Stulte, fac conſequenter corpus non eſſe corpus, fac & dic ſpiritum eſſe. Vlteriùs. Eſtne totum hic corpus Dei tui, an tantùm pars eius? Si totum eſt, vbi caput, vbi collum, vbi pes, vbi brachia? Si vbique eodem loco omnia, ergo hic confuſum chaos, indigeſta moles, Babel aliqua, ſine diſtinctione, ſine ordine. Denique quomodò in mille locis exiſtimas idem corpus poſſe exiſtere? Si enim in diſſitis locis eſt, ergo à ſe diſſitum eſt; ergo à ſeipſo diuiſum, ergo nec idem eſt.

Similia deblaterant, effutiunt, replicant noſtri hæretici
Io. 6. Scioli, murmurantes cum Capharnaitis : *Quomodò hic poteſt nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* Et conuerſi in arcum prauum, abeunt retrò; Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. Durus eſt, inquiunt, hic ſermo, cùm ipſi duri ſint,

ſint, non ſermo. Sed ad iſta omnia ex infrà dicendis patebit reſponſio.

Videte (inquit Auguſtinus in ſimili) quibus argumentis diuinæ omnipotentiæ humana obnititur infirmitas, impiè eius abbreuians manum. Interim, *Firmum hoc fundamentum Dei ſtat*, aduerſus omnes machinas, etiam ex inferorum portis aduocatas; *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus.* Quibus verbis Chriſtus ipſe teſtimonium perhibet veritati. Interrogabant olim Iudæi videntes manna: *Quid eſt hoc? Man hu?* Interrogabant illi præ admiratione, tu interrogas præ incredulitate, videns hoc Sacramentum, *Man hu? Quid eſt hoc?* Et Chriſtus reſpondet tibi in forma: hoc, eſt corpus meum, hoc, eſt ſanguis meus, vt legunt Græca. Quomodò apertiùs, aut magis categoricè reſponderet! Crede igitur Sapientiæ & veritati æternæ, quæ non poteſt falli aut fallere. Sed non video, ais, non tango: fateor equidem. Sed quid manus explorare conatur quod ſupra ipſam eſt? Quid oculum interrogas, de eo ad quod non ſufficit: *Exo. 16*

Viſus, guſtus, tactus hiccè fallitur,
Sed auditu ſolo tutè creditur.

Dic ergo cum Propheta: *Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorſum non abij.* Dic cum Apoſtolis: *Domine, verba vitæ æternæ habes, ad quem ibimus?* Adſciſce tibi fidei oculum, & diuinum videbis Oraculum, Deum hic tuum videbis: quia oculus fidei omnia penetrat quãlibet abſcondita; qui vltra parietem humanæ infirmitatis agnouit Deum abſconditum in crucis patibulo, vitam in morte, ſummum ſpiritum in expiratione: Et modò orbe hic clauſum modico, agnoſcit orbis Dominum, in myſtica conſecratione. Cernens ergo panem, guſtans vinum; nega panem, nega vinum: tangens Eſau crede Iacob: cibus mentis eſt, non ventris. Odor, ſapor, color, ad myſterij manent ritum, ad guſtus ſuffragium, ad meriti augmentum. Non eſt itaque hic illud quod natura *Iſa. 50.*

tura formauit, ſed eſt illud quod benedictio conſecrauit; hæc fortior, etiam naturam poteſt tranſmutare. Sed fidem exemplis vis iuuari? Attende: Virgam tenebat Moyſes, proiecit eam in terram, & in ſerpentem verſa eſt. Vxor Loth egrediebatur è Sodoma, & retrò aſpiciens conuerſa eſt in ſtatuam ſalis. Eadem potentia, aquam in nuptijs Chriſtus conuertit in vinum. Eadem iterum po-
Mat. 3. tentia, *Potens eſt Deus de lapidibus filios Abrahæ ſuſcitare.* Quid igitur dubitas? Cur non valebit operatorius ſermo Chriſti, naturam panis & vini in corpus ſuum & ſanguinem tranſmutare? Secedat terrenarum caligo rationum, ab illuminato per fidem oculo; crede & inclama cum Propheta: *Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël Saluator.*

Abſcondebat ſe olim primus Parens, poſt infelicem illam noxam inſpiciens nuditatem ſuam, & vocem Dei ambulantis in Paradiſo percipiens. Terrebat eum Deus ſuus, cum quadam maieſtate veniens, iuſtitiæ gladium in ore ferens, decretum punitionis & exterminationis è Paradiſo in hominem trepidum fulminaturus. Meritò ergo fugit Adam pauidus, & abſcondit ſe. Dicam ego hodiè: *Adam vbi es?* Quò trepidus fugis! Ecce adeſt iterum Dominus Deus tuus, ſed non vt olim ibi terribilis; non puniendum requirit, ſed ſanandum; non venit cum armis aut maieſtate, abſconditus venit cum benignitate: Omnis eius potentia carnis velata eſt infirmitate, & caro ipſa, ſpecierum Sacramentalium velamine: vt ſe in cibum poſſit tibi tradere & in mortis antidotum ac immortalitatis electuarium.

Interim qui iam ſub vmbra ſpecierum Sacramentalium nos paſcit, ibi latens abſconditus, tandem *ſedens ſuper*
Pſ. 79. *Cherubim*, limpidiſſimè *manifeſtabitur coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe*, coram tribus ſcilicet ordinibus electorum. At quando iſtud? Quando iam inclinabuntur Sacramentorum vmbræ; & aſpirabit dies ille æternitatis, qui neſcit veſperam, & meridies illa quæ neſcit occaſum. Tunc ſilebit

lebit Cælum & terra, omne ſomnium, omne ſignum, ipſa etiam anima ſibi: & tunc loquetur ipſe nobis, non per linguam carnis, neque per vocem Angeli, neque per ſonitum nubis, neque per ænigma ſimilitudinis; ſed per ſeipſum, quem in his amauimus. Tunc videbimus Deum noſtrum non amplius abſconditum, ſub Sacramenti cortice, ſub fidei velamine, ſub aſſumptitia aliqua imagine: ſed oculus nullo iam obtuſus næuo, nullâ ſordens rubigine, in ſereniſſimo diuini vultus gloriabitur ſplendore; vbi patebunt ei viſcera miſericordiæ, cogitationes pacis, diuitiæ ſalutis, arcana diuinæ benignitatis. Ad hoc conſiderandum monet nos dilectus Dei diſcipulus Ioannes: *Chariſſimi, nunc Filij Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus,* 1. Ioan. 3 *quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Quaſi dicat. Erigite animũ, eſtote ſpe gaudentes, contemplamini non quæ apparent nunc, ſed quæ aliquando apparebunt. Nunc quidem filij Dei ſumus, per gratiam ius habemus ad hæreditatem eius, menſa fruimur: ſed nondum omnia poſſidemus, aliqua adhuc ſunt abcondita. Habemus intra nos Spiritum Sanctum, habemus Chriſtum ſed abſconditum, necdum enim intuemur illum. Percipimus aliquos eius fructus, ſed omnes ſunt velut ſtillæ roris, & guttæ aquæ reſpectu maris. Aliquid guſtamus, ſed nondum perfectè fruimur. Plurima ſunt nobis conceſſa gratiarum genera & cæleſtia dona, quæ nobis Dei indicant præſentiam, oſtendunt maieſtatem, ſed per fidem, nube & caligine circumfuſam. Credimus nos eſſe filios Dei, ſed nondum apparuit mundo quid erimus, nec quę filijs Dei præparata ſunt bona. Nondum apparuit nobis infinita Dei ſapientia, immenſa pulchritudo, ſumma poteſtas. Adhuc latet hæreditas promiſſa, felicitas æterna, fructus laborum, præmium bonorum operum. Scimus autem per fidem, maiori certitudine quàm ſi oculis corporis videremus, aut ſcientiâ euidenti; quod cùm apparuerit, ſimiles

ſimiles ei erimus, excellentiori ſimilitudine quàm modò, eo quod videbimus eum ſicuti eſt. Similitudo planè admirabilis, quia videndo eum ſicuti eſt, erimus beati ſicut ipſe: videbimus eum ſicut ſe videt: amabimus ſicut ſe amat: gaudebimus ſicut ipſe gaudet: carebimus omni malo, ſicut ipſe caret: affluemus omni bono, ſicut ipſe affluit. Similitudo noſtra, nunc eſt velut imago cum ſolis lineamentis, necdum perfectis coloribus efformata, multis maculata defectibus, paſſionibus turbata, anguſtiata ſcrupulis, agitata tentationibus, ſolicitudinibus, infirmitatibus, preſſuris; inſuper multis ignominijs, ignorantijs, dubijs & anxietatibus referta: At cùm apparuerit, erimus ei ſimiles diuinâ quâdam ſimilitudine, ſine vlla macula, ruga, imperfectione deturpante. Similes erimus in ſanctitate ſine peccato; in ſapientia ſine errore; in bonitate ſine malitia; in pulchritudine ſine fæditate; in potentia ſine imbecillitate; in diuitijs ſine indigentia; & in plenitudine totius boni ſine mixtione minimi mali.

Itaque dum Deum noſtrum, Saluatorem Iſraëlis, Dominumque gloriæ, ſub Sacramentalibus ſpeciebus abſconditũ conſideramus, & fide credimus, acin abſcondito, in mentis ſolitudine, clauſo cordis oſtio fructus eius diuinos deguſtamus; reſpirare nos tunc conuenit ad eius lympidam faciem in æternitatis ſplendore contuendam, & fructus immortalitatis pleniſſimâ fruitione & ſapore percipiendos. Ad hoc enim iſtud Sacramentum inſtitutum eſt, vt tempore peregrinationis habeamus ſolatium, ſed & calcar excitans noſtrum deſiderium, quod quieſcere non poterit, donec de ſpe pertingat ad ſpeciem, de fide ad faciem, de cortice ad medullam, de notitia humanitatis ad manifeſtationem abſconditæ diuinitatis.

LECTIO

LECTIO SECVNDA.

DE CAVSA INSTITVTIONIS HVIVS SACRAMENTI.

Explicatur hic cauſa inſtitutionis varia.

1. *Vt foret memoriale perfectionum admirabilium Dei.*
2. *Myſteriorum veteris teſtamenti.*
3. *Myſteriorum omnium noui teſtamenti.* Pſal. 110.

Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe.

PROPOSITIO PRIMA.

HOC *Sacramentum continet memoriale quoddam primariarum perfectionum Dei.*

Ratio eſt, quia illę in hoc admirabili opere diuino, mirum in modum elucent.

Primò quidem elucet omnipotentia, ſi vnquam in aliquo opere, dum Deus omnipotenti ſuâ virtute Verbum ſuum & Filium æternum, ſub hoc ſiſtit Sacramento; idque toties quoties Sacerdos verba à Chriſto inſtituta reiterarit. Verè, *hic digitus Dei eſt*, & mutatio, quâ panis fit Corpus Chriſti, non poteſt eſſe niſi *mutatio dexterę excelſi*. Verè, hîc *vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia*. Quapropter ſi Moyſes olim, tantâ verborum emphaſi populũ antiquum alloquitur moriturus, & ad potentię ac diuinorũ operum conſiderationẽ aduocat: quanto maiori hic ratione populum chriſtianum ad idem debemus extimulare? dicere meritò poterat Chriſtus, teſtamentum condens, Sacramentum hoc inſtituens: *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei: Concreſcat in pluuiam doctri-*

Deut. 32 *doctrina mea, fluat vt ros eloquium mëum: Date magnificentiam Deo, Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius iudicia*. Vtiq; perfectum eſt hoc opus omnipotentiæ & magnificentię Dei, in quo cætera admirabilia eiuſdem potentiæ opera, tanquam in memoriali recolliguntur: in quo cæli & terra concurrunt, audientes verbum Domini ; dum è cælo diuinitas, è terra prognata humanitas, mox miro modo ſe hic ſiſtunt, id etiam cæli & terra obſtupeſcunt, obſtupeſcentibus nimirum hominibus & Angelis, àç totâ naturâ, ob mirabilia quæ iſtud myſterium conſequuntur, de quibus ſpecialiùs infrà. Itaque quoties Sacerdos conſecrat, quoties populus communicat, quoties Sacrificio mens deuota aſſiſtit ; toties renouat memoriam & fidem omnipotentiæ diuinæ, & illi ſubſternit iudicium humanum, rationem, ſenſum, contra hæc omnia dicens: *Credo in Deum Patrem omnipotentem*.

Secundò, memoriale eſt Sapientiæ diuinæ, illi enim ſpecialiter hoc myſterium tribuitur: *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, miſcuit vinũ, & poſuit mensã*. Sapientiã alicuius ſolemus admirari, tum in adinuentione ſubtili alicuius rei aut operis, tum in debita ordinatione. Sapientẽ architectum dicimus, qui pręclaram ſibi domus idęam format, & eius omnes partes aptiſſimè diſtinguit & coordinat. Sapiens Dux belli eſt, qui excogitato prudenter ſtratagemate, aciem etiam ſuam ordinatè nouit diſponere. Sapiens eſt Orator, non ſolùm qui ſubtilia adinuenit ad differendum, ſed & aptâ methodo dicit. Idem iudicium eſt de ſapientia quorumlibet in ſua profeſſione aut arte. Admiranda planè diuina ſapientia in hoc myſterio, tum ob adinuentionem, tum ob aptam diſpoſitionem. Vnde ad hoc myſterium videtur reſpicere Propheta inclamans: *Notas facite in populis adinuentiones eius: Cantate Domino, quoniam magnificè fecit, annunciate hoc in*
Iſa. 12. *vniuerſa terra: exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael*. Quæ ſunt illę adinuentiones per quas adeò

adeò magnificè fecit, quas decantari vult & omnibus annunciari Propheta? Illæ vtique per quas in mediò noſtri habitat Sanctus Iſraël. Vide admirabilem adinuentionem. Chriſtus Sanctus Sanctorum, ad Patrem debebat redire, optabat nihilominus vſque in ſæculi finem nobiſcum eſſe. Quid igitur facto opus eſt? In conſilium adhibetur æterna Sapientia, & adinuenit modum ſupra omnem modum, quo vtrumque fiat: vt & mundum deſerat, & ad Patrem redeat ſeſſurus ad eius dexteram ſecundùm præſentiam viſibilem; & tamen nobiſcum maneat, in medio noſtri ſit vſque in ſæculi finem, modo quidem incomprehenſibili, tamen ſecundùm veritatem. Exulta ergo & lauda ô Sion, ô Eccleſia Sancta! & vbiq; hanc celebra Sapientiæ adinuentionem, per quam ſic magnus eſt in medio tui Saluator, Sanctificator, & Deus tuus. *Da magnificentiam Deo, omnes viæ eius iudicia.*

Admirantur antiqui Myrmecidis adinuentionem & artificioſam manum, quâ potuit currum omnibus ſuis partibus inſtructum fabricare, quatuor rotis volubilem; ita tamen vt hæc omnia muſcæ ala poſſet contegere. Simili artificio efformauit Nauem ſuis funibus, velo, anchorâ, malo, puppi, gubernaculo adornatam, quam apis ala contegebat. Id quidem opificis ſui miram deſignat induſtriam, dum hæc omnia in adeò exiguo opere diſtincta & ordinata poſſunt conſpici: At quanto magis ſapientiam admirabimur ſupremi illius Artificis, qui humanitatem ſuam cum omnibus membris, diuinitatem quoque immenſam, & ipſam cæli gloriam omnem, ſub adeò exiguo ſpecierum ſacramentalium velo potuit concludere? Verè attingit hic *Sapientia à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.*

Tertiò memoriale eſt Bonitatis & Charitatis diuinæ. Etenim ad bonitatem ſpectat ſe diffundere, & alijs ſe communicare. Non potuit autem altiùs ſe diuina bonitas communicare, quàm noſtræ naturæ perſonam ſuam vniendo,

vniendo, vt nos diuinitatis ſuæ faceret participes, quod fecit per incarnationem. Vt autem non ſolùm illa natura quam in indiuiduo aſſumpſit, tanti boni particeps foret omnibus qui ei vniri volunt & incorporari, ſeipſum cõmunicat per modũ cibi ac potus, vt admirabili eos modo deificet & ſibi coniungat, cõcorporeos & conſanguineos reddens vſq; ad germaniſſimam ſocietatẽ, vt loquuntur SS. Patres. An magis bonitatem aut charitatẽ Deus poterat exprimere, quàm propriâ nos paſcendo ſubſtantiâ, & ſuâ nos reficiendo deitate? Hoc eſt ergo Sacramentum amoris & diuinæ vnionis, in cuius inſtitutione meritò
Ioan. 13. dicitur: *Cùm dilexiſſet ſuos, in finẽ dilexit eos.* Quod intellige non ſolũ quia vſque ad finem vitæ ſuos dilexit; ſed quia licet omni tẽpore dilexerit, tamen in fine amorẽ hunc admirabiliter & incõparabiliter declararit. Imò tanta amoris eius efficacia fuit, vt ad vltimã lineam & extremũ terminum progredi viſus ſit amor, dum Sacramentũ hoc inſtituit; ita vt hic figere potuerit illud, *Non plus vltrà.* Hæc eſt corona, quam operi & doctrinę ſuæ imponere voluit ſacri Deus amoris, dum finem daret legi timoris. Hoc eſt vltimum Vale & Memoriale ardentiſſimæ charitatis, pignus & ſymbolum paternæ dilectionis.

Petebat olim Heliſęus ab Helia in cælũ rapiendo pater-
4. Reg. 2 næ dilectionis ſymbolũ, *Pallij ac ſpiritus eius duplicis* cõmunicationem. Et impetrauit, tanquam memoriale mirabilium Parentis ſui Heliæ, quo etiã mira operatus eſt. Præcioſius longè legatũ habent Apoſtoli, habet Eccleſia, & eius filij à Patre ſuo Chriſto; Palliũ vtiq; diuinitatis, eius Corpus ſcilicet deificũ & viuificũ: Spiritũ quoque duplicem, humanum ſcilicet & diuinũ, creatum & increatum, animam & diuinitatem; quæ mira in nobis operantur, & renouant memoriam omnium Chriſti mirabilium.

Quartò, Memoriale eſt diuinæ Iuſtitiæ. Etenim & ipſa hic elucet, quia iuſtè ordinauit Deus, vt eâdem viâ vita homini reſtitueretur, quâ venenũ mortis ei propinatum fuerat:

Digitized by Google

fuerat: per cibum homo perierat, per cibum vitam recipit. Extenderat homo per inobedientiam manum ad eſcam prohibitã; & inde virus omne & radix omniũ malorum, rebellio ſcilicet partis inferioris contra ſuperiorem, carnis contra ſpiritum, animæ contra Deum, inde omnis ad mãlum propenſio, ad bonum torpor. Viciſti ergo, ô ſatan per cibum, ſed iuſtè ad ad tuam confuſionem cibus alter inſtituitur, quo vincaris, & omne damnũ quod intuliſti, reparetur. Sic nempe, cibi illius vetiti acerbitate obſtupuerunt dentes filiorum, dum de illo ſumpſerunt Patres noſtri. At Chriſtus cibo cibum, mortis edulio, vitæ oppoſuit alimoniam:

Multiformis proditoris ars vt artem falleret,
Et medelam ferret inde hoſtis vnde læſerat.

Hic eſt ergo cibus, qui in Eden nos reſtitueret, vultus deterſo ſudore. Nam ſi de primo dicitur, *in quacumque die comederis, morte morieris*: Ita & de hoc poſteriore: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Admirare Adam, voſq; filij Euæ, diuinam hic non ſolùm benignitatem, ſed & iuſtitiam, ſic infælicis noxæ diſpendium almo germine refundetis. Accedite, & qui cum præſumptione ad noxialem cibum manum extendiſtis; cum confidentia ad vitæ alimoniam porrigite. Et ſi fraudulenter & mendaciter vobis promiſit ſerpens: *Quocunque die comederitis, eritis ſicut Dij*: Ego vobis certò & ſecurè ex parte veritatis aſſero: *Quotieſcunque dignè hunc cibum comederitis, eritis ſicut Dij.* Eius etenim effectus eſt, nos Deitatis reddere conſortes; & falſam promiſſionem ſatanę, iuſtiſſimâ diuinæ ſapientiæ ordinatione, ad eius confuſionem in veritate vobis exhibere. Hâc ergo ſpe certâ, accedite & *date magnificentiam Deo, quia Dei perfecta ſunt opera, & omnes vię eius iudicia.*

PROPO-

PROPOSITIO SECVNDA.

EVchariſtiæ Sacramentum memoriale quoque eſt multorum Dei mirabilium ab initio ſæculi.

Ratio eſt, quia compendio quodam continet multa quæ præceſſerunt mirabilia, tanquam illorum impletiuum: & altiori modo illa iterum in hoc myſterio intuemur, eorumque memoria nobis renouatur.

Primò quidem, dum hoc Sacramentum contemplaris, memineris eorum quæ in ſtatu innocentiæ admirationem pariunt. Lignum illud vitæ, quàm admirabile fuit? arbor vtique arborum, continens in ſe virtutem aliarum: inſuper immortalitatem quandam homini conferre potens, vim contra defectum tribuens, quicquid per naturalem calorem deperditum erat reſtituens. An non huius memoriam nobis renouat *Euchariſtiæ Sacramentum*? Lignum eſt vitæ in medio *Eccleſiæ*, ſicut illud in medio Paradiſi, continens virtutem longè eminentiorem, ad vitam gratiæ in nobis conſeruandam & immortalitatem acquirendam; robur tribuens contra defectum, & contra concupiſcentiæ calorem continuò nos depaſcentem. Fons etiam ille de terra ſurgens, Paradiſum quaqua-verſum irrigans & fœcundans, ſine quo plantæ eius elanguidę forent, admiratione dignus eſt. Illius porrò memoriam nobis refricat Chriſtus in hoc Sacramento, tanquam fons viuus, originem ducens de terra virginea, & aquas vitæ profundens, ſcilicet vberrima gratiæ fluenta, ad irrigandas plantas Horti ſui Myſtici fideles animas; vt ſint *quaſi nouellæ oliuarum in circuitu menſæ Domini.*

Secundò poſt lapſum in lege naturæ, memineris ſacrificij pueri iuſti Abel; ſacrificij Noë, de quo odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis: ſacrificij Patriarchæ noſtri Abrahæ; panis ſubcineritij quem fecit Sara tribus Angelis; oblationis panis & vini per Melchiſedech cum benedictione

dictione datâ Abrahæ: & ſcias omnia hæc figuram noſtri huius geſſiſſe ſacrificij Euchariſtici, & in illo impleta eſſe.

Tertiò, tempore moyſis, memineris rubi illius ardentis & incombuſti, ad quem cùm appropinquare vult Moyſes, dicitur ei: *Ne appropies huc, ſolue calceamenta de pedibus tuis.* Exod. 3. Ibi ergo diuina latebat maieſtas cum homine colloquens. Illius admirabilis rubi nobis aptè memoriam renouat hoc myſterium, in quo diuinitatis ignis continetur in rubo humanitatis latens, Sacramentali ſpecie quaſi folijs circumuelatus; nec rubus ab hoc igne comburitur, nec folia circumambientia conſumuntur. Interim indè alloquitur nos Deus noſter, & inſtruit ac excitat de egreſſu ex Ægypto. Et nemo poteſt dicere: *Accedam & videbo viſionem hanc magnam,* niſi prius ſoluerit calceamenta de pedibus: quia nemo debet accedere ad huius myſterij contemplationem, niſi deponat paſſiones & affectiones, ſimulque rationes humanas & terrenas, ſciens nihil hic eſſe eorum quæ ſenſu aut mente comprehenduntur. Qui aliter accedit, cum periculo accedit, nihil niſi ſpinas reperit, quibus pungitur & læditur (nodoſas ſcilicet & ſpinoſas difficultates quibus fides lædi poteſt) & ignem quo aduritur. Audi B. Ephrem lib. de natura Dei non ſcrutanda. c. 5. *Quid ſcrutaris inſcrutabilia? Si iſta curioſè rimaris, non iam fidelis vocaberis, ſed curioſus. Eſto fidelis atque innocens, participa immaculato corpori Domini tui fide pleniſſima, certus quod Agnum ipſum integrum comedis. Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti, noli temerè ea perſcrutari, ne in ipſorum perſcrutatione comburaris.*

Vt verò credant hæretici rubo huic myſtico ſine læſione Diuinitatis ignem cotinenti, voluit Deus quandoque hoc Sacramentum in igne etiam materiali illæſum permanere. Exhibeo tibi hac de re recentem hiſtoriam, per plurimos teſtes irrefragabiliter comprobatam. Accidit in comitatu Burgundiæ in Eccleſia Abbatiali Dominæ

noſtrę de Fauerney an. 1608. 25. Maij, quod ſequitur. Celebris eſt ad eam Eccleſiam concurſus in feſtis Pentecoſtes, ob Indulgentiam plenariam à ſede Apoſt. conceſſam. Ob deuotionem igitur plebis numeroſæ, erectum fuit (iuxta morem) altare quoddam ligneum ad cancellos chori, cum debitis ſolemnitati ornamentis, tabernaculo, cortinis; vt ibidem exponeretur Venerabile Sacramentum loco eminenti. Contigit autem dicta ornamenta igne corripi, ita vt mappæ, cortinæ, tabernaculum, & altaris menſa omnia ſuſtentans, in cinerem redacta conciderent. Inter has verò flammas, Sacramentum cum Ciborio argenteo, in quo expoſitum erat populis adorandum, illęſum manſit in aere ſuſpenſum, in eadem quâ prius altitudine, nulli rei ſubnixum, ſolâ virtute diuinâ, & à caſu, & ab ignis læſione, illud protegente. Sic manſit triginta trium horarum ſpatio, populis ad id miraculi vndique confluentibus cum ſtupore. Die autem Martis, qui eſt tertius dies feſtus Pentecoſtes, acceſſit Paſtor quidam vicinus cum toto populo ſuo proceſſione celebri ad locum illum indictâ, & ibidem in ſupremo Altari Miſſam celebrauit. In ea porrò ſacrificij hora, Cereus qui coram miraculoſo hoc Sacramento accenſus fuerat, tertiò extinctus eſt nullo vel vento flante, aut aliâ extinctionis causâ apparente. Et in inſtāti eleuationis Hoſtię cōſecratę, quam dictus Sacerdos in ſuo offerebat Sacrificio, altera Hoſtia quæ miraculo ſuſpenſa hærebat, cum ſuo Ciborio loco emota eſt. Cumque Sacerdos repoſuiſſet in Corporali Hoſtiam ſuam poſt eleuationem ſolitam fieri ſtatim à conſecratione; ſtatim & altera ſuaui motu cum ſuo vaſe (nemine manum adhibente) ſuper altero Corporali deſçendit: quod quidem Corporale, infra locum vbi ſuſpenſum Sacramentum in aere hęrebat, diſpoſitum aptè fuerat, vt ſi diuinâ dignatione ſeſe demitteret, cum reuerentia reciperetur. Hæc autem viſibiliter peracta ſunt, aduertente multitudine, ſuper qua re examinati

ſunt

ſunt ſupra quinquaginta teſtes irrefragabiles. Hæc ex litteris Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Ferdinandi de Longuy Archiepiſcopi Byſuntini, qui veritate diligenti informatione examinatâ, & cum Theologis & Canoniſtis fideiqúe Inquiſitoribus çonſultâ, miraculum iſtud promulgari, & typis publicis mandari decreuit. An non hic aliquid ſimile Rubo ardenti incombuſto? Vtique voluit Deus, Sacramentum hoc inter flammas vndique exæſtuantes illæſum conſeruari, ad probationem ibi contentæ veritatis, & confuſionem erroris. Venite ergo increduli & errantes, & videte viſionem hanc magnã, non iam ſcrutando ſed adorando; de pedibus veſtris calceamenta ſoluentes, hoc eſt, affectus & opiniones veſtras erroneas diuinæ auctoritati ſubijcientes.

Quartò memineris arcæ fœderis ac teſtamenti apud Hæbreos, quæ ex incorruptibili materia erat, & in ipſa propitiatorium, in quo Dominus ſedere dicitur inter Cherubim. Vnde & adorabatur ab Hæbreis: *Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt.* Per illam quoque factum eſt, vt populus ſicco pede Iordanem pertranſiret ad adeundam promiſſionis terram, & muri Iericho conciderent. Hæc omnia reperiuntur in hoc Sacramento renouante memoriam mirabilium Dei. Etenim & Corpus Chriſti, hic arca fœderis eſt & teſtamenti, arca incorruptibilis, ex illa omnia nobis bona proueniunt. Hic Cherubim adorantes reſpiciunt, & nos quoque adoramus, vt pote diuinitatis arcam, ex qua propitiatur nobis Deus: per quam fit vt ad terram æternitatis deducamur, diabolicâ poteſtate (quę nobis impedimento eſt) coram illa concidente inſtar muri Iericho, aut idoli Dagon. Denique, ſicut Hæbrei non poterant indignè arcã tangere aut aſpicere, ſine mortis periculo: ita nec indignè poteſt quis ad hoc Sacramentum accedere, ſine nouo crimine, & mortis æternæ diſcrimine. An non igitur & hic renouantur antiqua Dei mirabilia? Pſ. 98.

Quintò memineris mannæ, quæ multa ſecum vehebat mirabilia. Erat enim Panis Angelorum, illorum miniſterio confectus & è cælo miſſus, & quidem nocte inuiſibiliter deſcendebat. Simul cum manna deſcendebat ros, & ſapiebat ille panis id quod quiſq; cupiebat; cumq; colligeretur, omnes de eo æqualiter participabant, ſiue plus ſiue minus collegiſſent. Quotidie hæc omnia mirabilia in Euchariſtico Sacramento intuemur. Panis eſt cæleſtis, Angelorum, hoc eſt Sacerdotum miniſterio cõfectus: inuiſibiliter de cælo deſcendit, & non videtur niſi per noctẽ, hoc eſt, per fidei obſcuritatẽ. Deſcendit cũ illo & ros gratię animas irrorans & fæcundãs. Ceſſauit manna cùm filij Iſraël terram ſunt promiſſionis ingreſſi, quia cibus peregrinationis erat. Ceſſabit & hoc Sacramentũ, cùm cęleſtem patriam ingreſſi fuerimus, quia non eſt nobis niſi pro tẽpore peregrinationis in deſerto huius vitæ communicatum. Quomodò autem ſapiat omnis ſaporis ſuauitatem, quomodò non plus habeat qui plus collegit quàm qui minus, infrà dicã. Nec enim hiç ſingula perſequi mens eſt, ſed ſolũ mirabilia antiqua breuiter inſinuare, quorum nobis memoriã renouat hoc Sacramentũ. *Num.* 11

Poſtremò itaque memineris Agni Paſchalis; Columnę ignis & nubis populum deducentis, in qua Deus Moyſi loquebatur, & populus in ea adorabat Dominum; Panis qui voluebatur contra caſtra Madian; Menſæ & Panum propoſitionis; Panis ſubcineritij Eliæ, quo vſque in montem Dei pertigit. Hęc omnia admirabilia hic continẽtur.

PROPOSITIO. TERTIA.

EVcharistia non ſolum eſt memoriale mirabilium antiqui teſtamenti, ſed & Myſteriorum noui teſtamenti.

Primò quidem memoriale eſt Incarnationis, quæ eſt primum fidei noſtræ myſterium, cæterorum fundamentum. In hoc autem Sacramento illius renouatur memoria, quia quoties illud intuemur, toties agnoſcimus Verbum

bum Caro factũ, quod habitauit in nobis, & modo adhuc habitat ſub velo ſpecierum Sacramentalium: *Quoniam hic eſt Deus Deus noſter in æternum & in ſæculum ſæculi, ipſe reget nos in ſæcula.* Et ſicut ſemel prolatis illis à Virgine verbis: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum,* Æternũ illud verbum carni iunctũ fuit, & Chriſtus in vtero virgineo productus eſt: ita quotidie poſt verba Sacerdotis conſecrantis Chriſtus in altari reproducitur, & Verbum, Anima, Caro, ibidem vnita ſiſtuntur, ſicq; toties Incarnationis myſterium quodãmodò renouatur. Ita hic meritò dicimus illud Eccleſiaſtici 26. *Innoua Domine ſigna, immuta mirabilia, glorifica manum tuam & brachium dextrum tuum, vt cognoſcant Gentes, quia non eſt Deus præter te, & enarrent magnalia tua, & videant potentiam tuam. Verè enim non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis.* Pſ. 47.

Secundò, eſt Memoriale myſterij Natiuitatis. Facta eſt illa *in Bethleem,* quod interpretatur, *Domus panis:* ibi natus eſt ille qui de ſe dicit, *Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi.* Ibi reclinatus eſt in præſepio, adoratus ab Angelis & animalibus: ibi primùm apparuit alienâ ſpecie occultatus, Emmanuël, noſter Deus. Horum omnium memoria quotidiè renouatur in Eccleſia, per myſticam conſecrationem. Quid eſt Eccleſia niſi Bethleem, hoc eſt, domus panis de cælo deſcendentis! Quid altare, niſi ſacrum præſepium, in quo Deus homo reclinatur? Quid corporalia altaris repræſentant, niſi ſacra lintea & faſciolas, quibus Deus infans fuit obuolutus? An non & ibi adoratur ab Angelis, à Paſtoribus, à populis, tanquam animalibus & iumentis? Pro eis Verbum incarnatum fieri dignatur pabulum, vt iam animalem vitam relinquentes, tranſeant in conſortium Angelorum, quandoquidem eodem paſcantur alimento. Aduigilent igitur Fideles, vt iam non ſint amplius quaſi iumenta quæ computruerunt in ſtercore ſuo: & dum venit ad eos Verbum incarnatum,

non amplius ei præparent ſtabulum immundum, ſed dignum locum. Etenim in prima ſua Natiuitate in ſtabulum venit, quia tanquam animalia bruta in ſordibus agebamus; ibi nos debebat quærere, vbi eramus; vt de putrido ſtatu ad Angelicam transferret puritatem. Modo igitur dum adhuc venit, non amplius ſordes, lutum, aut ſtabulum quærit, ſed locum cæleſtem cupit in te, hoc eſt, puram & mundam conſcientiam: quia & cor & animum tuum vult quaſi cælum quoddam inhabitare, & lumine ſuo illuſtrare, cæleſtemque quandam Natiuitatem nouo modo in te celebrare.

Apparuit frequenter Chriſtus in Euchariſtia inſtar pueri recens nati, vt oſtenderet hoc myſterium Natiuitatis ſuæ memoriale continere. De B. Ida Virgine Moniali, ſic referunt Annales Ciſtercienſes. Cùm ſacrâ Natiuitatis nocte, Matutinis decantatis Sacerdos primũ Sacrum faceret, & populo hoſtiam ſpectandam exhiberet, illa puerulum formâ ſpecioſiſſimum intuetur. At ſubuereri cæpit, ne quid in poſterum de fidei merito ob eam viſionem deperderet: ſed recreata benigniſſimi Dei (cui explorata Virginis fides erat) alloquio interiori, ibidem cum incredibili voluptate permanſit, donec laudibus abſolutis ad os manuſque abluendas ſeſe conferret. Inde rurſus ad templum profecta, dum ſecundo ſacro attendit, pueri conſpectu ſecundo recreatur. Ex hoc ipſo loco ſub tertium ſacrum, grandior formâ puerum ad ſe venientem vidit, ſic eam compellantem. *En ego me tibi, dilectiſsima, panis inuolucro tectum detego, non quod de fide tua ambigam, ſed vt amorem hoc ſigno tibi teſtatum faciam.* Cui illa ſuſpirans: *O ſi mihi diuinitatis tuæ conſpectu ſatiari daretur!* At puer. *Fruſtrà id optas mortalibus non conceſſum, ſufficiat tibi quod modò offertur, tandem fiet, vt ſublato ænigmate voto fruaris.* Verita pia Virgo ne à conſodalibus notaretur, ſi communionem adeò celebri die intermitteret; puerum obteſtatur, vt ſibi pretioſi corporis ſumendi faciat poteſtatem.

tem. Euaneſcit ergo puer, Sacramentum percipit Virgo, tanto pietatis ſenſu, vt 40. dies ſequentes incredibili voluptate perfuſa tranſigeret.

Tertiò memoriale eſt Præſentationis & Oblationis Chriſti in templo à Maria factæ, quando ſacrum pignus ſuũ inter brachia depoſuit S. Simeonis & Annæ, qui cũ jubilo confitebantur Domino. Nimirum cuilibet Sacerdoti venienti in ſpiritu in templum, cuilibet etiam animæ piæ, datur iterum hic ſacrum illud pignus Corporis Chriſti: vt poſſit cum lachrymis, votis, oſculis, amplecti illud & adorare, ac in voce exultationis & confeſſionis ſonum illum epulantis efferre: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, &c.* Ad huius rei confirmationem, tempore Sacrificij Miſſæ, apparuit quandoque B. Virgo quibuſdam pijs perſonis, filium ſuum offerens & in vlnas deponens: ita vt exinde mirâ cæleſti conſolatione (inſtar Simeonis vel Annæ) perfunderentur. Duo hic exempla ſubijcio vtriuſque ſexus.

Refert Pelbartus Ord. Minorum grauis Theologus, Sacerdotem quendam B. Virgini deuotiſſimum, multis dubijs & ſcrupulis de hoc Sacramẽto fuiſſe agitatum. Commendabat interim frequentiſſimè hoc negotium Deiparę Virgini Matri ſuæ, obſecrans eius his in fluctibus opem. Cùm autem in honorem dictæ Matris Sabbato celebraret Miſſam, diſparuit Hoſtia, dum recitaret *Pater noſter*. Reſpicit ipſe circumquàque ſtupens, & ecce cernit Matrem gloriæ, coram ſe filium in vlnis tenentem & dicentem: *Ecce quem ſacra puerpera portauit, ecce quẽ conſecras, quem manibus tractaſti, quem eleuaſti. En igitur iterũ trado tibi filium meum, accipe & conſumma Miſſæ Sacrificium.* Accipit Sacerdos puerum, Corporali reclinat; & cùm ad fractionem Hoſtiæ pertigiſſet, non amplius in forma pueri, ſed in forma panis apparuit: ſicque ille mirum in modum conſolatus eſt, & in fide roboratus.

Pelbart. in Pom. D. Virg. l. 12.

In vita

In vita quoque B. Angelæ de Fulginio c. 45. ſic legimus: In Purificatione B. V. cùm eſſem (inquit illa) manè in Eccleſia Fratrum Minorum de Fulginio, facta eſt mihi locutio dicens: *Hæc eſt hora quâ Virgo venit cum Filio in templum.* Et hæc audiuit anima mea, magno cum amore, & vidi Dominam intrantem, & cùm vererer accedere ad eam, extendit ad me Filium ſuum, magnam animæ meæ dans ſecuritatem & dicens: *ô dilectrix Filij mei, illum accipe inter brachia tua.* Sic ſubitò remanſit puer in brachijs meis totus nudus: & cùm direxiſſet in me oculos, quos priùs videbatur habere clauſos, mirum ſenſi amorem. Exijt enim de eius oculis tantus ſplendor & ignis amoris ac lætitiæ, vt ſit mihi indicibile. Et tunc ſubitò apparuit immenſa quædam maieſtas ineffabilis, dixitque mihi: *Qui non viderit me paruum, non videbit me magnum.* Iterumque dixit: *Ego veni ad te, & obtuli me tibi, vt tu te offeras mihi.* Hæc omnia vidit & audiuit anima mea eleuata, & tunc modo mirabili & indicibili obtulit ſeipſam; nihil ſibi, nec de ſe, nec de ſuis reſeruando. Et intellexit Deum hanc oblationem gratiſſimam & acceptiſſimam habuiſſe.

Quartò, Memoriale eſt Transfigurationis Chriſti. Mirabilis vtique hic Transfiguratio, quâ albicanti panis ſpecie Chriſti corpus glorioſum circumueſtitur; & facies ſole ſplendidior, triticeâ vmbrâ contecta, figuram aliam induit, Angelorum & hominum oculis admirandam. Perhibent hic quoq; moyſes & Elias teſtimonium, quia lex & Prophetæ de hoc myſterio vaticinantur, & loquuntur de amoris exceſſu, qui hic manifeſtatur. In monte ſublimi, in Eccleſia Catholica, quæ eſt mons in vertice montium, hæc transfiguratio quotidiè perficitur: ſed qui voluerit nimis fixè in eam aciem mentis intendere, nimis curiosè ſcrutari, acie hebeſcat neceſſe eſt, & retrò cadat. Quia nec Petro, nec Ioanni, nec Apoſtolorum Coriphæis, datum eſt eam, quæ hic fit transfigu-

gura tionem perfectè inſpicere, plenè intelligere. Solus oculus fide illuminatus, eam poteſt intueri. Is verò qui cum fide acceſſerit, & rerum diuinarum ſapori aptum palatum contulerit, poterit dicere cum Petro: *Bonum eſt nos hic eſſe*, poterit rapi ad videndum hunc exceſſum amoris. Deniqué quiſquis interiorem aurem erexerit, audiet hic Patris æterni vocem inſonantem: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite.*

Quintò Memoriale eſt Paſſionis Domini. *O Memoriale mortis Domni, panis verus vitam præſtans homini*, canit Eccleſia ex D. Thoma Aquinate. Ideo etiam Chriſtus hoc inſtituens Sacramentum ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* In commemorationem vtique redemptionis per ipſum factæ, & per paſſionem conſummatæ, quotidie ſacrificiũ offertur, & Sacramentum hoc conficitur à Sacerdotibus, ſumiturque à fidelibus. Quid aliud altare repræſentat, in quo hæc hoſtia incruentè ſacrificatur & offertur, niſi Crucem in qua eadem hoſtia pro mundi reconciliatione cruentè in pretium fuit oblata? Quicquid veſtium circa ſacerdotem eſt, paſſionis Chriſti aliquod myſterium deſignat, ſimiliter quicquid in miſſa peragitur: Cur ſeparatim corpus à ſanguine conſecratur, niſi vt mors Domini repreſentetur, per quam corpus à ſanguine ſeparatum fuit? Si quis Apoſtolorum in mortis triduo conſecraſſet, iam etiam de facto corpus mortuum, ſub ſpeciebus panis, & ſanguinem ſeparatim ſub ſpecie vini conſtituiſſet. At nunc, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, amplius non moritur, ſemper iuncta ſunt ſub vtraque ſpecie corpus & ſanguis: quamuis ad mortis & paſſionis memoriam, corpus ſub ſpecie vini ſeparatim conſecretur, & ſanguis ſeorſim in calice velut myſticè effundatur, qui ſemel verè & cruentè pro nobis effuſus fuit. Iterũ ergo Patri hic repręſentamus filij ſui cruorem, *& accedimus ad aſperſionem ſanguinis melius loquentẽ quam Abel*: Sanguis illius (quod exterũ à Deo eſt) poſcebat vindictam,

ctam, iſte, quod illi proprium eſt, efflagitat miſericordiam. Denuo repræſentamus tunicam Ioſeph ſanguine tinctam & dicimus: *Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem ſanguinolentam Chriſti tui.* Reſpice hoc corpus, vide an tunica Filij tui hæc ſit, quẽ fera peſſima deuorauit. Vtique illius tunica eſt, non iam hœdi alicuius alieno, ſed ipſius proprio perfuſa cruore: effunde ergo ſuper eam cor tuum, pietatis ſinum, viſcera miſericordiæ; eiuſque participes effice eos, qui eam tibi repræſentant.

Denique Memoriale eſt Reſurrectionis, Aſcenſionis, aduentus Iudicis, ac omnium myſteriorum fidei noſtræ. Sic enim orat Eccleſia: *Suſcipe, Sancte Pater, hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam Paſsionis, Reſurrectionis, Aſcenſionis Ieſu Chriſti Domini noſtri &c.* Cur putas, Chriſtus hic ſub diuerſis quandoque ſe figuris manifeſtauit, niſi ad indicandum diuerſa hic myſteria rememorari, in quibus filij Dei incarnati corporiſque aſſumpti diuerſa forma fuit? Audi ex Thoma Cantiprato huius rei memorabilem hiſtoriam: Duaci in Eccleſia Sancti Amati Epiſcopi, cum Sacerdos in Paſcha communicato populo, corpus Chriſti ſuper nudam terram ſtupefactus inueniſſet, & flexis genibus eleuare tentaſſet: mox per ſe in aëra ſubleuatũ, pãniculo, quo conſecratos digitos ſacerdos detergere ſolet, inhæſit. Clamans ergo Presbyter Canonicos vocat, accurrunt illi, ſpectãt in panno corpus viuificum in ſpecie venuſtiſſimi pueri. Et mox conuocato populo ad ſpectaculum præſentatur, & indifferenter nulli tanta cælitus viſio denegatur. Hæc audiens fama vulgante, veni in oppidum quod prædixi. Acceſſi ad Decanum Eccleſiæ, cui optimè notus eram: petij videre miraculum. Præcipiente ipſo aperta eſt theca, cucurrit populus, moxque vbi pixis reuoluitur, clamant omnes: Ecce iam video, ecce conſpcio Saluatorem. Stabam ergo attonitus, nihil videns niſi ſpeciem panis albiſſimi, nihilque mihi quidem conſcius cur ſacrum corpus cum cæteris non viderem-

derem. Nec diu mecum iſta voluebam, cum ecce vidi faciem in menſura ætatis plenitudinis Chriſti ſpineam habentem coronam, & duas guttas ſanguinis de fronte deſcẽdentes per faciem. Mox genibus flexis, cum lachrymis adoraui. Surgens, nec coronam in capite, nec ſanguinem vidi, ſed faciem hominis ſuper omnem effigiem honorabilem & maieſtuoſam. Eam autem diuerſi diuerſimodè ſub vnius temporis ſpatio videre ſolebant. Alij in cruce extenſum, alij quaſi ad iudicium venientem, pleriſque ſub pueri forma. Hæc Cantiprato.

Certâ etiam relatione didici, in Herkenrode nobili Abbatia Dominarum Ord. Ciſtercienſis in Leodienſi Ditione, Sacramentum miraculoſum aſſeruari, in quo modò Chriſtus conſpicitur ſub forma reſurgentis, modò ſub forma aſcendentis, ſic à diuerſis ſub diuerſa figura frequenter fuit viſus.

LECTIO TERTIA.

DE PRÆSENTIA REALI CHRISTI IN HOC SACRAMENTO.

PROPOSITIO.

Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur. Luc. 2.

PROPHETIA his verbis continetur de Christo, qui à Patre cælesti bis manifestè assertus fuit esse Filius Dei, cum magnificentia; in Baptismo scilicet & in transfiguratione, vbi ei acclamatum est: *Hic est Filius meus dilectus, in quo benè mihi complacui, ipsum audite*. Et cùm tot miraculis idipsum testatus sit, nihilominus non defuturi erant plurimi, cùm Iudæi, tum Ethnici, denique & hæretici, qui in eum crediturі non erant vt Deum; aut certè falso dogmate eius incarnationem aut diuinitatem erant impugnaturi. His omnibus Christus futurus erat in ruinam, & in signum contradictionis. Sic Ebion & Cherintus spiritu contradictionis imbuti, negarunt Christum Deum esse: contra quos Aquila cælestis Ioannes, in Diuinitatis radios fulgurientes mentis oculos intendens, suum Euangelium è Cælo afferens, exorsus est sublimi illo principio: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Alij dixerunt quidem esse Filium Dei, sed asseruerunt Patre esse minorem. Sic Arius cum suis. Alij verò dixerunt non esse verum hominem, nec verum corpus assumpsisse, sed tantùm phantasma. Sic Manichæi & eorum sectatores. Alij denique duas in eo voluerunt personas. Sic cum suis asseruit Nestorius. Hi ergo omnes impegerunt in fundamentum, Iesum Christum, & cor-

& corruerunt, & qui erat Petra fidei, factus eſt eis Petra offenſionis & ſcandali: & apparuit verum eſſe quod Simeon prophetârat: *Poſitus eſt hic in ruinam multorum, & in ſignum cui contradicetur.*

Hæc quoque Prophetia optimè conuenit Chriſto in hoc Sacramento: qui cùm illud inſtituerit, vt ſuæ immortalitatis ac æternæ reſurrectionis nos conſortes redderet, nihilominus cedit in ruinam multis, & in ſignum contradictionis, in ſcopum ad quem virulenta linguæ ſuæ jacula dirigant.

Primò quidem Iudæis in ruinam & ſignum contradictionis eſt. Quia cùm de hoc Sacramento eis loqueretur Chriſtus dicens: *Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, illi murmurantes & contradicentes abierunt retrò: dicentes: *Durus eſt hic ſermo.* At verò fidelibus diſcipulis, ex tunc in reſurrectionem vitæ factum eſt; qui interrogati, *Nunquid & vos vultis abire?* Reſponderunt: *Domine, verba æternæ vitæ habes, ad quem ibimus?*

Secundò Ethnicis & Gentilibus. Nam & hi obiecerũt Chriſtianis, quòd Deum ſuum comederent: & ob hanc cauſam aliqui eorum alieni à fide facti ſunt; tanquam id magnæ ſtultitiæ imò & impietati adſcribentes, quod eum quem adoramus, manducemus. Sic illi neſcierunt illud Apoſtoli: *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt omnibus hominibus.* Referunt quidam, Auerroëm Philoſophum à fide noſtra ob eam cauſam fuiſſe alienatum, dicebat enim: *Placet mihi lex Chriſtianorum, ſed quia Deum quem adorant, deuorant, moriatur anima mea morte Philoſophorum.* Quaſi dicat, ob hanc ſtultitiã legem illam repudio, ac Philoſophorum legem prę̨fero. Necdum legerat aut intellexerat illud Prophetę: *Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ.* Vbi interprete Auguſtino, reſpicit Propheta tempus legis gratiæ, in quo illi potentes, diuites, & ſapientes terræ manducabunt panem dignum adoratione. Tertiò

Tertiò malis Christianis. Hi enim vita sua pessima contradicunt: & sic multis illorum fit in ruinam, quod in resurrectionem erat institutum. Licet enim credãt, quasi tamen non credentes se gerunt, dum immunda conscientia accedentes, hoc Sacramentum non honorant, sed iniuria afficiunt. Ita & Ethnici cum aduertunt adeò irreuerentem tractationem huius Sacramenti inter Christianos, vix credere possunt verè ibi Deum contineri.

Refert Historia Iaponica, quemdam nobilem ex India, audisse Xauerium Indiæ Apostolum concionantem, tres in orbe Religiones diuersas inualuisse, Iudaicam, Mahometanam, & Christianam; Christianamque securam esse ad salutem: Hoc audito, impulsum quadam curiositate, optasse videre exercitia illarum religionum, in locis vbi illæ celebriores erant. Quapropter in Palestinã profectus, vbi adhuc Reliquiæ Iudæorum synagogas suas conuocãt, considerauit eorum cæremonias, sabbata, Sacerdotes, leges, sacrificia. Exinde in Turciam pergens ibidem considerat leges Mahometi, ritus, templa, precandi modum, sacerdotia. Tandem ad Europam progressus contemplatur cæremonias Christianorum, Sacramenta, Sacerdotes, modum quoque viuendi, flagitia & vitia in Christianis regnantia. His omnibus visis, cum in Indias regressus, à suis interrogaretur, quid sibi videretur de tot diuersis in orbe religionibus? quænam sibi arrisisset? Respondet. Censeo Iudęorum religionem, mimicam quamdam superstitionem continere: Turcarum verò congregationem, censeo velut porcorum esse colluuiem. Denique censeo Christianorum religionem, esse audacem stultitiam; quia cum se incarnati Dei corpus comedere dicant, in omnes tamen voluptates ac vitia liberè proruunt. Sic nimirum improba Christianorum vita, fidei maculam aspergit, & infideles ab illa auocat, & verè stulta est audacia, Christianum se dicere, & vitam improbam ducere; Christi deificum corpus credere &

& frequenter ſumere, attamen flagitioſa vita illi con-
adicere & iniuriam inferre.

Quartò, hoc Sacramentum hæreticis poſitum eſt in ignum cui contradicitur: negantes enim illi veritatem orporis Chriſti, figuram tantum comminiſcuntur; & Eccleſiam idololatriæ, ſuperſtitionis, magiæ, accuſant. nter primos qui publicè veritati huius Sacramenti cõ-radixerunt, recenſetur Berengarius Andegauenſis Ar-hidiaconus, qui Eccleſiam turbauit circa annum mille-imum quinquageſimum: ſed condemnatus fuit à quin-que Concilijs, Romano & Vercellenſi ſub Leone 9. Tu-onenſi ſub Victore 2. vbi comparuit & conuictus fuit: nihilominus paulo poſt rurſus populos ſeducere præ-umpſit. Iterum ergo condemnatus eſt à Romano Con-cilio ſub Nicolao ſecundo, vbi etiam comparuit, & ab-iurauit Hęreſim. Sed vel ficta fuit abiuratio, vel valdè nconſtans, nam iterum relapſus eſt. Quintum ergo Con-cilium ſub Gregorio 7. iterum Romę conuocatum fuit, & receptus eſt ad pœnitentiam cum hac fidei profeſſio-ne.

Ego Berengarius, corde credo & ore confiteor, panem & vinum quæ ponuntur in altari, per Myſterium ſacræ orationis & per verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter conuerti in veram ac propriam carnem & ſanguinem Ieſu Chriſti: & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus quod natum eſt de Virgine, & pepẽdit in cruce, & quod ſedet ad dexteram Patris, & verum ſanguinem qui de latere eius effuſus eſt; non tantum per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed etiam in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ, ſicut in hoc breui continetur, & ego legi & intelligitis. Sic credo, vltra hanc fidẽ vlterius docebo. Sic me Deus adiuuet & hæc ſacra Euangelia. In hac confeſſione ſiue abiuratione (quæ fuit eius ſecunda, nam prima paulo aliter habetur de conſecratione diſt. 2.) nouem annis perſeuerauit, moriens Catholicus anno milleſimo octuageſimo, vt multi tradunt, licet Baronius id certo aſſeuerare non audeat. Mortem

tem tamen timebat, & grauiorem damnationem, ob perditionem tot animarum quas ſeduxerat nec poterat reuocare ad veritatem, quia iam pœnis æternis obnoxiæ cremabantur. Dies autem obitus eius fuit dies Epiphanię ſiue Apparitionis Domini, vnde moriens dicebat: *Hodie apparebit mihi Dominus Ieſus Chriſtus, propter pœnitentiam (vt aſpero (ad gloriam, vel propter alios (vt timeo) ad pœnam.* Illud verò non eſt prætereundem, quod S. Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis illius errores doctrinamque peſſimam præuiderit, adoleſcente adhuc Berengario. Cum enim morti vicinus decumberet, multis ad eum conuenientibus, aſfuit & Berengarius. At eum eijci curat, proteſtans ſe vidiſſe immanem Dęmonem illius humeris incumbentem, qui blando anhelitu multos allicere videbatur. Iam in ſpiritu Deus ei reuelabat huius viri affl itu per prauam doctrinam multos ſeducendos. Ita referr Guillemus Bibliotecarius *lib. 3. de geſtis* Anglorum.

Hanc verò hiſtoriam fuſius referre volui, vt videant hæretici quem Anteſignanum ſint ſecuti; vt ſi ſequantur errantem tandem & ſequantur pœnitentem. Non ignorant ipſi eius pœnitentiam & publicam abiurationem; ſed veneno inuidiæ excæcati, in Eccleſiam Chriſti conſpirant: & putantes eam diruere, præcipuam eius columnam nituntur concutere. At quia nequeunt conuellere, in ſignum ponunt cui contradicant & maledictæ linguæ tela contorqueant. Maximè Caluinus & Suinglius qui ſunt quaſi peruerſi illi ſenes inueterati dierum malorum, de quibus apud Danielem, dum ob hoc Sacramentum idololatriæ & adulterij accuſant Eccleſiam verè caſtam Suſannam. Canes rabidi & fœtidi inclamant contra lucentem lunam. Noctuæ cœcutientes ęgrè ferunt radiantem hunc veritatis ſolem. Paucis verò ratiunculis putant hanc conuellere veritatem corporis Chriſti, illamque abnegant, quia non comprehendunt: quaſi Deus non

Digitized by Google

non poſſit plura facere, quàm ipſi comprehendere. Imò plura facere, quàm ipſi comprehendere. Imò cum multa coram nobis poſita etiam naturalia, non ſatis comprehendat ratio humana; quid mirum ſi perfectè non poſſit attingere ſublimia hęc myſteria.

Audiant ipſi quid Eſdrę contigerit. Cum ſublimioribus Dei myſterijs ſcrutandis nimis inhæreret, apparuit ei Angelus, tres proponens quæſtiones & dixit: *Extendens exceſsit cor tuum in ſaculo hoc, & comprehendere cogitas viam altiſſimi. Ideo miſſus ſum tres ſimilitudines proponere coram te, de quibus ſi mihi renunciaueris vnam, docebo te quæ deſideras. Vade pondera mihi ignis pondus, aut menſura mihi flatum venti, aut reuoca mihi diem quæ præterijt.* Et reſpondit, & dixit: *Quis natorum poterit facere vt me interoges de his?* Et dixit Angelus. Si eſſem interrogans te: *Quantæ habitationes ſunt in corde maris, aut quantæ venæ in principio abyſsi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut qui ſunt exitus Paradiſi?* diceres mihi fortaſſis. *In abyſſum nõ deſcendi, neque infernum adhuc, nèq; in cælum vnquam aſcendi.* Nunc autem non interrogaui te niſi de igne, & vento, & die per quem tranſiſti, & à quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis; Et dixit iterum Angelus: *Tu quæ tua ſunt, tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere: Et quomodo poterit vas tuum capere altiſsimi viam?* Hæc eadem proponimus nos illis qui hoc myſterium ſcrutari volunt, & comprehendere ſui intellectus anguſtijs; vt tandem præſumptionem ſuam agnoſcant & reſipiſcant. Approbamus interim pium Chriſtianorum zelum, qui in hoc myſterio ſuum exercent & intellectum & affectum. Hi non ſicut illi ruminatores infidi, quæ ſunt fidei volunt comprehendere, de quibus verum eſt illud Oſée, *Super vinum & triticum ruminabant, receſſerunt à me*: Sed ſicut animalia munda, per ſacrã meditationem ruminant, & conſiderant hoc magnũ pietatis Sacramentum. Hi ponderant pondus ignis, diuini pondus amoris, in ſui intellectus & affectus bilance; amoris inquã quem hic

Eſdræ 4.

Oziè 7.

hic effudit Filius Dei: ſciunt verò ſe nunquam ſatis illum amorem poſſe intelligere. Hi etiam menſurant flatum venti, hoc eſt diuinæ miſericordiæ & bonitatis afflantem Spiritum conſiderant, qui ſe per hoc Sacramentum ab Oriente vſque in Occidentem, à Meridie vſque in Septemtrionem extendit, & animis Fidelium inſerit. Sciũt verò ſe intellectus aut affectus menſura, non poſſe adęquare aut comprehendere, quæ ſit hic latitudo aut longitudo, profundum aut altitudo, diuinæ hic afflantis & perflantis nos miſericordiæ. Denique hi reuocant diem qui præterijt, dum diem ſacratiſſimæ Paſſionis Domini, quæ hic repræſentatur, in memoriam reuocant; & ſimul dies quos illi Paſſioni, & huic memoriali amoris ingrati, in peccatis aut tepore contriuerunt, per cordis amaram contritionem & nouum animi feruorem recogitant.

Abſit ergo à cordibus Fidelium, vt putent hoc myſterium ratione naturali poſſe perfectè intelligi; quandoquidem per Antonomaſiam rectè vocetur, *Myſterium fidei*, in quo intellectus & ſenſus ſe debent captiuare in obſequium Chriſti. Subtiliter quidam depinxerunt fidem inſtar ſpecioſæ Virginis, quæ coronam geſtabat in capite, & labia eius aureâ in aure clauſa erant; pedibuſque illius ſubſtrati jacebant quinque milites velut enecati & emortui. Manu autem gerebat catenam auream, quâ Principem quendam circumligatum & captiuũ circumducebat. Omnia hæc indicabant ea, quæ in hoc geruntur myſterio. Primò quidem fides Virgo pingitur, vt eius indicetur & puritas & integritas: debet enim pura eſſe, nullius erroris macula infecta, debet eſſe & integra, quia omnes debet articulos ab Eccleſia & Chriſto propoſitos credere; vt ne vnus quidem deſit, vel minima in vllo vacillatio adſit.

Secundò coronam gerit in capite, tum vt eius denotetur excellentia, quâ fidem humanam omnino ſupereminet: tum vt indicetur eſſe Regina Deo appropinquãs, & nos

& nos ad illum trahens, nos illi primo vinculo vniens, vt cæleſtis coronę faciat conſortes.

Tertiò inauris eius obſerans labia, ſignificat fidem ex auditu procedere, linguam verò eius myſteria non poſſe perfectè expliçare, ſed potius ſacro quodam ſilentio debere adorare.

Quartò in manu funis aureus quo Regem captiuum ducit, ſignificat intellectum qui in homine dominatur, & inter potentias eius excellit, captiuũ eſſe ſub fide in obſequiũ Chriſti: vt credat quæ ſunt fidei ſine multa ratiocinatione, ſubijciatque ſe licet ratio naturalis çontradicat.

Quintò pedibus eius milites ſubſtrati velut ſuffocati, ſunt ſenſus humani qui in fidei myſterijs enermes ſunt, & viribus priuati: maximè in hoc myſterio Euchariſtico, quia ibi oculus non videt, tactus non attingit, nec guſtus aut odoratus percipit, quod velatum continetur.

Interim vt intelligas quomodò hæretici duro & rebelli corde huic myſterio contradicant, tot commoti teſtimonijs: audi breuiter irrefragabilia teſtimonia, quæ proponit eis Eccleſia *Columna & firmamentum veritatis*, quibus manifeſtè arguit eos eſſe rebelles lumini.

ARGVMENTA ECCLESIÆ CATHOLICÆ

VERITATEM HANC STABILIENTIA.

PRimò proponit Eccleſia promiſſionem Chriſti de hoc Sacramento, quæ habetur apud S. Ioannem, cap. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem &c. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Quid omnibus his clarius? Quibus verbis potuiſſet mentem ſuam plenius aperire? Nec ſine myſterio addit bis, *verè cibus, verè potus*, vt iam eos condemnet, qui negant verè in cibum, verè in potum dari nobis carnem illam & ſangui-

ſanguinem: ſed ſolùm figuratiuè dari, aut ſymbolicè & ſignificatiuè, non realiter, non in veritate. Quid habent hic reſpondere, niſi: *Quomodo poteſt hic carnem ſuam dare ad manducandum?* Sed hæc eſt vox infidelis, eorum qui primi huic Sacramento increduli fuere, dum tunc à Chriſto promitteretur; quam licet non eodem ſenſu, eâdem tamen incredulitate, noſtri imitantur hęretici. Et aduertit D. Ioannem non amplius agere de hoc Sacramento toto ſuo Euãgelio: ſupponit quippe eius eſſe debere ſatis notam veritatem, ex illis Chriſti diſertis verbis, quæ ipſe ſpecialiter Euangelij ſui capite ſexto propoſuerat; vnde nec eius repetit inſtitutionem, cùm agit de cæna, quod aduertit D. Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Euangeliſt. cap. 1.

Secundò proponit eis Eccleſia claram huius promiſſionis exhibitionem, & Sacramenti inſtitutionem, in qua diſertis verbis exprimit Saluator: *Hoc eſt Corpus meum.* Et ſignata eſt hæc inſtitutio Chriſti, per quatuor eius irrefragabiles Secretarios & Notarios, Mathæum, Lucam, Marcum, & Apoſtolum Paulum: qui omnes licet ſcripſerint diuerſis locis & temporibus, eundem tamen ſenſum expreſſerunt, & nemo eorum dixit: *Hoc ſignificat Corpus meum*, vel, *hoc eſt figura Corporis mei.* Ergo credendum eſt voci veritatis, & authentico Euangeliſtarum, & Apoſtoli inſtrumento, juxta proprietatem verborum. *Qui auctor eſt muneris, teſtis eſt veritatis*, inquit Euſebius Emiſſenus. Et bene ponderandum eſt, quod Chriſtus vltimum ſuum teſtamentum condiderit, & legatum amoris in illo teſtamento, ſponſæ ſuæ ac filijs conſignarit. Cùm igitur in teſtamentis proprietas ſit ſectanda verborum: cur non interpretabimur propriè omnino ab illo dici: *Hoc eſt Corpus meum?* Et nullo modo ſignificari, *Hoc eſt figura Corporis mei?* Si quis teſtamento alteri legaſſet domum aut pallium, an is deberet eſſe contentus figurâ repręſentante

Digitized by Google

ſentante illam domum aut pallium? Vtique, ſi ſolùm intelligitur, hoc eſt corpus meum, id eſt, hoc ſignificat aut figura eſt corporis mei; iàm de Agno quem comederat potuiſſet dicere, Hoc eſt corpus meum. Quia Agnus paſchalis apertiſſima fuit figura Chriſti immolandi in Cruce.

Cùm itaque figurę ad antiquum ſpectarent teſtamentum, & panes quoque propoſitionis ac manna figura forent noſtri Sacramenti; nobis in lege euangelica debetur veritas, nobis datum eſt legatum pretioſum amoris, non panis figurans, ſed Deificum Corpus olim per manna & propoſitionis panem figuratum. Si hæretici eſſent boni filij, crederent Patri ſuo teſtamentum condenti: crederent Matri ſuæ Eccleſiæ, hæc de amore Parentis, & teſtamento eius filijs atteſtanti. Crederent myſteriorum eius Secretarijs abeo electis, à Spiritu Sancto deſignatis, veritatem apertis verbis atteſtantibus; nec tropos quærerent, figuras ac metaphoras, doni huius pretium & valorem eleuantes, imò euacuantes.

Quartò proponit iterum Apoſtoli Pauli auctoritatem dicentis: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti? Et panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt.* Et iterum: *Qui manducat & bibit indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini: Iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans Corporis Domini.* Quibus omnibus verbis, ſatis aſſerit Apoſtolus veritatem corporis & ſanguins: alioquin ſi eſt ſolùm figura, indignè ſumens non verè communicaret corpori & ſanguini, nec verè reus eſt Sanguinis & Corporis Domini, neque opus eſſet, vt diiudicaret ibi eſſe Corpus Domini. Reus ergo Corporis Domini dicitur, quia indignâ ſumptione, quātum in ſe eſt, iniuriam facit præſentiæ Corporis Chriſti.

Quintò proponit eis plurimas Conciliorum generalium definitiones, in quibus tota Eccleſia repræſentatur. Vbi

Vbi in pondere Sanctuarij res fidei ponderantur, ad quę conuocantur & concurrunt ex omnibus nationibus eximij pietate viri ſcientiaque pręſtantiſſimi, ab Oriente, Occidente, Meridie, Septemtrione: quorum auctoritati obniti ſtultiſſimum eſt & impium, maximè ob Spiritus S. auctoritatem Concilijs generalibus infallibiliter aſſiſtentem. An forté per mille quingentos annos Spiritus ſanctus Eccleſiã in errore deſeruit? An Sponſa Chriſti à Sponſo tanto tempore deſerta eſt, & permiſſa fruſtulum panis pro Deo, ſiue Dei incarnati corpore adorare, & idololatriæ (vt inclamant) vacare? Itane verâ fide ac religione concidente, contra Eccleſiam Chriſti portæ inferi prævaluerunt tali erroneo dogmate inualeſcente? Blaſphemiæ vox iſta eſt, & dementiæ adſcribenda. Si errauit, ô Chriſte, Eccleſia Sponſa tua, tu eam decepiſti: Credidit enim quod dixiſti, quod diſertis verbis docuiſti. Te adorauerunt in hoc Sacramento, Regina, nationes, populi vniuerſi, quia te hic præſentem vſque ad conſummationem ſæculi, ex tuo promiſſo, ex tua aſſertione, crediderunt verè nobiſcum, Deum verè Emmanuëlem. Crediderunt voci magnæ de throno dicenti: *Ecce tabernaculum Dei* (hoc eſt Corpus Chriſti, in quo Deitas tabernaculum ſuum fixit) *cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipſi populus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.* Apoc. 21

Sextò proponit eis tot atteſtationes ſanctorum Patrum, ab ipſis Apoſtolis per ſingula ſæcula, conſtanter hanc veritatem docentium & voce & ſcriptis. Authoritates eorum ſigillatim à primo ſæculo poſt Chriſtum vſque ad hæc tempora videre potes apud Bellarminum, & alios hâc de re ſpecialiter tractantes. Quorum recitationi prolixæ ſuperſedeo, quia luce clarior eſt eorum doctrina, quàm ſolæ noctuæ erroneæ, caliginem amantes, repudiant: Neque verò aliqui ex illis ſanctis Patribus, ſolùm aſſerunt hic veritatem Corporis Chriſti; ſed etiam falſam inter-

Digitized by Google

nterpretationem hæreticorum noſtrorum manifeſtè ex-cludunt. Sic D. Damaſcenus dicit: *Non eſt figura Corporis aut Sanguinis, ſed eſt ipſummet Corpus.* Vide inter cæteras auctoritates ſanctorum Patrum homilias, quę leguntur infra octauam Corporis Chriſti in Rom. Breuiario ex D. Hilario, Cyrillo, Ambroſio, Cypriano, Chryſoſtomo, Auguſtino; quæ ita euidenter hac de re loquuntur, vt mirum ſit, adhuc reperiri animas adeò inſtabiles & inſenſatas, quæ malint credere duobus aut tribus miniſtris ſatanæ ſpiritu contradictionis agitatis, quàm tot teſtibus omni exceptione maioribus, in cælo modò regnantibus.

Sed dicet hęreticus, SS. Patres vtuntur hic nomine figuræ, nam dicit Auguſtinus: *Non dubitauit Dominus dicere, hoc eſt corpus meum, cum ſignum daret corporis ſui.* Ita ille contra Adamantum c. 12. Reſpondeo. Cum vtuntur Patres nomine ſigni aut figuræ, in hoc Sacramento, non excludunt veritatem; neque vnquam dicunt ſolam eſſe figuram, aut ſolum ſignum. Quia ergo hoc Sacramentum ita continet Chriſtum inuiſibiliter ſub ſpecie viſibili, vt ſimul ſit ſignum eius & repræſentet ipſum vel pro nobis crucifixum, vel vt in cælo exiſtit glorioſum, ideo ſub hac ratione ei nomen ſigni aut figuræ, poteſt competere. Itaque corpus Chriſti abſque dubio ibi eſt, quia tamen ibidem eſt ſub quodam Sacramento, ſacrum ſignum debet eſſe; ſignum inquam non vacuum, ſed plenum eodem corpore, ſeipſum ſub propria ſpecie repræſentante. Sic nomen figuræ poteſt ei competere ſine veritatis excluſione. Nam & filius Dei ab Apoſtolo vocatur, *figura ſubſtantiæ Patris*, non quia veritate eiuſdem ſubſtantiæ careat, ſed quia per eam Patrem repręſentet. Vnde D. Anſelmus ita de hac re loquitur: *Chriſti benedictione panis fit corpus eius, non ſignificatiuè tantum, ſed etiam ſubſtantiuè; nec enim ab hoc Sacramento figuram omnino excludimus, nec eam ſolam admittimus: veritas eſt, quia Corpus Chriſti eſt: figura eſt quia immolatur quod incorruptibile habetur.* *Anſelm. de diuin. Officijs.*

Septi-

Secundò propono : eis innumera miracula, quibus tanquam luce clarius, hæc veritas est confirmata, ita vt merito hoc quilibet nostrum dicere possit cum D. Augustino, *multa fecit, quæ in gremio Ecclesiæ Catholicæ in ipsum me commendat. Tanta enim ostensa sunt populorum atque gentium. Tantam diuinæ misericordiæ molitus, sive virtutis, charitatis suæ, testificationem.* Plurimos ex his miraculis referunt Garetius l. de Missæ Adorationibus in sonibus, speculum exempl. v. Eucharistia.

Hæc illi vnicuique aliquot, quibus notum fat ipsos dominos multi, hodie agnoscere præsentiam Christi in hoc Sacramento, cum vi è corporibus obsessis sunt exacti. Ita vt hac in parte agnoscamus hæreticos quotidiam damnari non posse, qui nulla miraculorum virtute ad credibilitatem veritatis adduci possunt. Ac primò exemplum habemus in vita S. Bernardi, qui virtute huius Sacramenti pulsos in Ecclesia Mediolanensi è Matrona nobili dæmones eiecit. Illi hic [illegible] Abbas. Adducta ad Ecclesiam S. Ambrosii matrona, conuersus ad populum [illegible] ostendit; & Clericis ac Monachis locum vnde alter conscendendum, Mulierem adduci iubet conscendi ad altare. Illa verò reluctans, & vi [illegible] non naturali virtute reluctatus, non sine admiratione [illegible] ipsum Abbatem pede percussit. Quem [illegible] eadem mulier & contempsit, & in eius exaltationem non indignata est, sed humilis supplicationem [illegible] adhibuit, [illegible] hostiam Angelicam accipit. Quotiès igitur eandem hostiam Sacrificium [illegible] eadem signo crucis impugnat. Nam [illegible] crucis signum in[illegible] & recalcitrans [illegible] prodit inuitus. [illegible] hostem ag[illegible] corpus impo[illegible]

nens,

nens, & mulieris capiti ſuperponens, ſic loquebatur. *Adeſt inique ſpiritus iudex tuus; adeſt ſumma poteſtas, iam reſiſte ſi potes; adeſt ille qui pro ſalute noſtra paſſurus, nunc inquit, Princeps huius mundi eijcietur foras. Hic illud corpus quod de corpore Virginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus Diſcipulis aſcendit in cælum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio, vt ab hac Ancilla eius egrediens, contingere eam de inceps non præſumas.* Cumque eam inuitus deſerens, & vltrà manere non valens atrociùs afflictaret, tam magnam iram, quàm modicum tempus habens; rediens Pater ad altare, fractionem hoſtiæ ſalutaris ritè compleuit, diffundendamque in populo pacem miniſtro dedit: & confeſtim pax & ſalus integra mulieri eſt reddita. Satanque quantæ ſint efficaciæ viuifica myſteria, non tam confeſſione, quàm fugâ çoactus eſt oſtendere.

Simile exemplum anno 1565. contigit Lauduni: vbi ab Vrbis Epiſcopo à dæmone eſt liberata quædam, cui nomen Nicolaa, per exhibitionem ſacræ Euchariſtiæ cum adiuratione ſacra, ſimili huic à Bernardo pronunciatæ. Et cùm præſentiam Chriſti non poſſet ferre dæmon, admirandis planè modis obſeſſæ corpus torquebat; atque interrogatus cur ita timeret, & ſeſe agitaret ad præſentiam huius panis? publicè reſpondit, ſe pane illo torqueri, propter vocem, *hoc eſt*: Alludebat autem ad formam conſecrationis huius Sacramenti, quę efficit vt ex pane verum Corpus efficiatur Chriſti Domini & Iudicis tam hominum quàm dæmonum. Sæpius ergo hâc confeſſione repetitâ, tandem cum fragore egrediens, fœtidiſſimiſque veſtigijs relictis, liberam reliquit hanc obſeſſam. Adfuerunt hominum decem millia, Notarij publici acta ſcriptis conſignarunt, quia & hoc præſertim agebatur contra Caluiniſtas, vt diuino teſtimonio probaretur veritas Corporis Chriſti in hoc Sacramento. Vnde & multi

tem tamen timebat, & grauiorem damnationem, ob perditionem tot animarum quas ſeduxerat nec poterat reuocare ad veritatem, quia iam pœnis æternis obnoxiæ cremabantur. Dies autem obitus eius fuit dies Epiphanię ſiue Apparitionis Domini, vnde moriens dicebat: *Hodie apparebit mihi Dominus Ieſus Chriſtus, propter pœnitentiam (vt aſpero (ad gloriam, vel propter alios (vt timeo) ad pœnam.* Illud verò non eſt prætereundem, quod S. Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis illius errores doctrinamque peſſimam præuiderit, adoleſcente adhuc Berengario. Cum enim morti vicinus decumberet, multis ad eum conuenientibus, adfuit & Berengarius. At eum eijci curat, proteſtans ſe vidiſſe immanem Dęmonem illius humeris incumbentem, qui blando anhelitu multos allicere videbatur. Iam in ſpiritu Deus ei reuelabat huius viri affl itu per prauam doctrinam multos ſeducendos. Ita referr Guillemus Bibliotecarius lib. 3. de geſtis Anglorum.

Hanc verò hiſtoriam fuſius referre volui, vt videant hæretici quem Anteſignanum ſint ſecuti; vt ſi ſequantur errantem tandem & ſequantur pœnitentem. Non ignorant ipſi eius pœnitentiam & publicam abiurationem; ſed veneno inuidiæ excæcati, in Eccleſiam Chriſti conſpirant: & putantes eam diruere, præcipuam eius columnam nituntur concutere. At quia nequeunt conuellere, in ſignum ponunt cui contradicant & maledictæ linguæ tela contorqueant. Maximè Caluinus & Suinglius qui ſunt quaſi peruerſi illi ſenes inueterati dierum malorum, de quibus apud Danielem, dum ob hoc Sacramentum idololatriæ & adulterij accuſant Eccleſiam verè caſtam Suſannam. Canes rabidi & fætidi inclamant contra lucentem lunam. Noctuæ cœcutientes ęgrè ferunt radiantem hunc veritatis ſolem. Paucis verò ratiunculis putant hanc conuellere veritatem corporis Chriſti, illamque abnegant, quia non comprehendunt: quaſi Deus non

Digitized by Google

non poſſit plura facere, quàm ipſi comprehendere. Imò plura facere, quàm ipſi comprehendere. Imò cum multa coram nobis poſita etiam naturalia, non ſatis comprehendat ratio humana; quid mirum ſi perfectè non poſſit attingere ſublimia hęc myſteria.

Audiant ipſi quid Eſdrę contigerit. Cum ſublimioribus Dei myſterijs ſcrutandis nimis inhæreret, apparuit ei Angelus, tres proponens quæſtiones & dixit: *Extendens exceſsit cor tuum in ſæculo hoc, & comprehendere cogitas viam altiſſimi. Ideo miſſus ſum tres ſimilitudines proponere coram te, de quibus ſi mihi renunciaueris vnam, docebo te quæ deſideras. Vade pondera mihi ignis pondus, aut menſura mihi flatum venti, aut reuoca mihi diem quæ præterijt.* Et reſpondit, & dixit: *Quis natorum poterit facere vt me interoges de his?* Et dixit Angelus. Si eſſem interrogans te: *Quantæ habitationes ſunt in corde maris, aut quantæ venæ in principio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut qui ſunt exitus Paradiſi?* diceres mihi fortaſſis. *In abyſſum nõ deſcendi, neque infernum adhuc, neq; in cælum vnquam aſcendi.* Nunc autem non interrogaui te niſi de igne, & vento, & die per quem tranſiſti, & à quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis; Et dixit iterum Angelus: *Tu quæ tua ſunt, tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere: Et quomodo poterit vas tuum capere altiſsimi viam?* Hæc eadem proponimus nos illis qui hoc myſterium ſcrutari volunt, & comprehendere ſui intellectus anguſtijs; vt tandem præſumptionem ſuam agnoſcant & reſipiſcant. Approbamus interim pium Chriſtianorum zelum, qui in hoc myſterio ſuum exercent & intellectum & affectum. Hi non ſicut illi ruminatores infidi, quæ ſunt fidei volunt comprehendere, de quibus verum eſt illud Oſée, *Super vinum & triticum ruminabant, receſſerunt à me.* Sed ſicut animalia munda, per ſacrã meditationem ruminant, & conſiderant hoc magnũ pietatis Sacramentum. Hi ponderant pondus ignis, diuini pondus amoris, in ſui intellectus & affectus bilance; amoris inquã quem

Eſdræ 4.

Ozie 7.

hic effudit Filius Dei: ſciunt verò ſe nunquam ſatis illum amorem poſſe intelligere. Hi etiam menſurant flatum venti, hoc eſt diuinæ miſericordiæ & bonitatis afflantem Spiritum conſiderant, qui ſe per hoc Sacramentum ab Oriente vſque in Occidentem, à Meridie vſque in Septemtrionem extendit, & animis Fidelium inſerit. Sciũt verò ſe intellectus aut affectus menſura, non poſſe adæquare aut comprehendere, quæ ſit hic latitudo aut longitudo, profundum aut altitudo, diuinæ hic afflantis & perflantis nos miſericordiæ. Denique hi reuocant diem qui præterijt, dum diem ſacratiſſimæ Paſſionis Domini, quæ hic repræſentatur, in memoriam reuocant; & ſimul dies quos illi Paſſioni, & huic memoriali amoris ingrati, in peccatis aut tepore contriuerunt, per cordis amaram contritionem & nouum animi feruorem recogitant.

Abſit ergo à cordibus Fidelium, vt putent hoc myſterium ratione naturali poſſe perfectè intelligi; quandoquidem per Antonomaſiam rectè vocetur, *Myſterium fidei*, in quo intellectus & ſenſus ſe debent captiuare in obſequium Chriſti. Subtiliter quidam depinxerunt fidem inſtar ſpecioſæ Virginis, quæ coronam geſtabat in capite, & labia eius aureâ in aure clauſa erant; pedibuſque illius ſubſtrati jacebant quinque milites velut enecati & emortui. Manu autem gerebat catenam auream, quâ Principem quendam circumligatum & captiuũ circumducebat. Omnia hæc indicabant ea, quæ in hoc geruntur myſterio. Primò quidem fides Virgo pingitur, vt eius indicetur & puritas & integritas: debet enim pura eſſe, nullius erroris macula infecta, debet eſſe & integra, quia omnes debet articulos ab Eccleſia & Chriſto propoſitos credere; vt ne vnus quidem deſit, vel minima in vllo vacillatio adſit.

Secundò coronam gerit in capite, tum vt eius denotetur excellentia, quâ fidem humanam omnino ſupereminet: tum vt indicetur eſſe Regina Deo appropinquãs, & nos

& nos ad illum trahens, nos illi primo vinculo vniens, vt cæleſtis coronę faciat conſortes.

Tertiò inauris eius obſerans labia, ſignificat fidem ex auditu procedere, linguam verò eius myſteria non poſſe perfectè explicare, ſed potius ſacro quodam ſilentio debere adorare.

Quartò in manu funis aureus quo Regem captiuum ducit, ſignificat intellectum qui in homine dominatur, & inter potentias eius excellit, captiuũ eſſe ſub fide in obſequiũ Chriſti: vt credat quæ ſunt fidei ſine multa ratiocinatione, ſubijciatque ſe licet ratio naturalis contradicat.

Quintò pedibus eius milites ſubſtrati velut ſuffocati, ſunt ſenſus humani qui in fidei myſterijs enermes ſunt, & viribus priuati: maximè in hoc myſterio Euchariſtico, quia ibi oculus non videt, tactus non attingit, nec guſtus aut odoratus percipit, quod velatum continetur.

Interim vt intelligas quomodò hæretici duro & rebelli corde huic myſterio contradicant, tot commoti teſtimonijs: audi breuiter irrefragabilia teſtimonia, quæ proponit eis Eccleſia *Columna & firmamentum veritatis*, quibus manifeſtè arguit eos eſſe rebelles lumini.

ARGVMENTA ECCLESIÆ CATHOLICÆ

VERITATEM HANC STABILIENTIA.

PRimò proponit Eccleſia promiſſionem Chriſti de hoc Sacramento, quæ habetur apud S. Ioannem, cap. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem &c. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Quid omnibus his clarius? Quibus verbis potuiſſet mentem ſuam plenius aperire? Nec ſine myſterio addit bis, *verè cibus, verè potus*, vt iam eos condemnet, qui negant verè in cibum, verè in potum dari nobis carnem illam & ſangui-

ſanguinem: ſed ſolùm figuratiuè dari, aut ſymbolicè & ſignificatiuè, non realiter, non in veritate. Quid habent hic reſpondere, niſi: *Quomodo poteſt hic carnem ſuam dare ad manducandum?* Sed hæc eſt vox infidelis, eorum qui primi huic Sacramento increduli fuere, dum tunc à Chriſto promitteretur; quam licet non eodem ſenſu, eâdem tamen incredulitate, noſtri imitantur hęretici. Et aduerte D. Ioannem non amplius agere de hoc Sacramento toto ſuo Euãgelio: ſupponit quippe eius eſſe debere ſatis notam veritatem, ex illis Chriſti diſertis verbis, quæ ipſe ſpecialiter Euangelij ſui capite ſexto propoſuerat; vnde nec eius repetit inſtitutionem, cùm agit de cæna, quod aduertit D. Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Euangeliſt. cap. 1.

Secundò proponit eis Eccleſia claram huius promiſſionis exhibitionem, & Sacramenti inſtitutionem, in qua diſertis verbis exprimit Saluator: *Hoc eſt Corpus meum.* Et ſignata eſt hæc inſtitutio Chriſti, per quatuor eius irrefragabiles Secretarios & Notarios, Mathæum, Lucam, Marcum, & Apoſtolum Paulum: qui omnes licet ſcripſerint diuerſis locis & temporibus, eundem tamen ſenſum expreſſerunt, & nemo eorum dixit: *Hoc ſignificat Corpus meum*, vel, *hoc eſt figura Corporis mei.* Ergo credendum eſt voci veritatis, & authentico Euangeliſtarum, & Apoſtoli inſtrumento, juxta proprietatem verborum. *Qui auctor eſt muneris, teſtis eſt veritatis*, inquit Euſebius Emiſſenus. Et bene ponderandum eſt, quod Chriſtus vltimum ſuum teſtamentum condiderit, & legatum amoris in illo teſtamento, ſponſæ ſuæ ac filijs conſignarit. Cùm igitur in teſtamentis proprietas ſit ſectanda verborum: cur non interpretabimur propriè omnino ab illo dici: *Hoc eſt Corpus meum?* Et nullo modo ſignificari, *Hoc eſt figura Corporis mei?* Si quis teſtamento alteri legaſſet domum aut pallium, an is deberet eſſe contentus figurâ repręſentante

ſentante illam domum aut pallium? Vtique, ſi ſolùm intelligitur, hoc eſt corpus meum, id eſt, hoc ſignificat aut figura eſt corporis mei; iàm de Agno quem comederat potuiſſet dicere, Hoc eſt corpus meum. Quia Agnus paſchalis apertiſſima fuit figura Chriſti immolandi in Cruce.

Cùm itaque figurę ad antiquum ſpectarent teſtamentum, & panes quoque propoſitionis ac manna figura forent noſtri Sacramenti; nobis in lege euangelica debetur veritas, nobis datum eſt legatum pretioſum amoris, non panis figurans, ſed Deificum Corpus olim per manna & propoſitionis panem figuratum. Si hæretici eſſent boni filij, crederent Patri ſuo teſtamentum condenti; crederent Matri ſuæ Eccleſiæ, hæc de amore Parentis, & teſtamento eius filijs atteſtanti. Crederent myſteriorum eius Secretarijs ab eo electis, à Spiritu Sancto deſignatis, veritatem apertis verbis atteſtantibus; nec tropos quærerent, figuras ac metaphoras, doni huius pretium & valorem eleuantes, imò euacuantes.

Quartô proponit iterum Apoſtoli Pauli auctoritatem dicentis: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti? Et panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt.* Et iterum: *Qui manducat & bibit indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini: Iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans Corporis Domini.* Quibus omnibus verbis, ſatis aſſerit Apoſtolus veritatem corporis & ſanguins: alioquin ſi eſt ſolùm figura, indignè ſumens non verè communicaret corpori & ſanguini, nec verè reus eſt Sanguinis & Corporis Domini, neque opus eſſet, vt diiudicaret ibi eſſe Corpus Domini. Reus ergo Corporis Domini dicitur, quia indignâ ſumptione, quātum in ſe eſt, iniuriam facit præſentiæ Corporis Chriſti.

Quintò proponit eis plurimas Conciliorum generalium definitiones, in quibus tota Eccleſia repræſentatur. Vbi

Vbi in pondere Sanctuarij res fidei ponderantur, ad quę conuocantur & concurrunt ex omnibus nationibus eximij pietate viri ſcientiaque pręſtantiſſimi, ab Oriente, Occidente, Meridie, Septemtrione: quorum auctoritati obniti ſtultiſſimum eſt & impium, maximè ob Spiritus S. auctoritatem Concilijs generalibus infallibiliter aſſiſtentem. An fortê per mille quingentos annos Spiritus ſanctus Eccleſiã in errore deſeruit? An Sponſa Chriſti à Sponſo tanto tempore deſerta eſt, & permiſſa fruſtulum panis pro Deo, ſiue Dei incarnati corpore adorare, & idololatriæ (vt inclamant) vacare? Itane verâ fide ac religione concidente, contra Eccleſiam Chriſti portæ inferi prævaluerunt tali erroneo dogmate inualeſcente? Blaſphemiæ vox iſta eſt, & dementiæ adſcribenda. Si errauit, ô Chriſte, Eccleſia Sponſa tua, tu eam decepiſti: Credidit enim quod dixiſti, quod diſertis verbis docuiſti. Te adorauerunt in hoc Sacramento, Regina, nationes, populi vniuerſi, quia te hic præſentem vſque ad conſummationem ſæculi, ex tuo promiſſo, ex tua aſſertione, crediderunt verè nobiſcum, Deum verè Emmanuëlem. Crediderunt voci magnæ de throno dicenti: *Ecce tabernaculum Dei* (hoc eſt Corpus Chriſti, in quo Deitas tabernaculum ſuum fixit) *cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipſi populus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.*

Apoc. 21

Sextò proponit eis tot atteſtationes ſanctorum Patrum, ab ipſis Apoſtolis per ſingula ſæcula, conſtanter hanc veritatem docentium & voce & ſcriptis. Authoritates eorum ſigillatim à primo ſæculo poſt Chriſtum vſque ad hæc tempora videre potes apud Bellarminum, & alios hâc de re ſpecialiter tractantes. Quorum recitationi prolixæ ſuperſedeo, quia luce clarior eſt eorum doctrina, quàm ſolæ noctuæ erroneæ, caliginem amantes, repudiant: Neque verò aliqui ex illis ſanctis Patribus, ſolùm aſſerunt hic veritatem Corporis Chriſti; ſed etiam falſam inter-

Digitized by Google

interpretationem hæreticorum noſtrorum manifeſtè excludunt. Sic D. Damaſcenus dicit: *Non eſt figura Corporis aut Sanguinis, ſed eſt ipſummet Corpus.* Vide inter cæteras auctoritates ſanctorum Patrum homilias, quę leguntur infra octauam Corporis Chriſti in Rom. Breuiario ex D. Hilario, Cyrillo, Ambroſio, Cypriano, Chryſoſtomo, Auguſtino; quæ ita euidenter hac de re loquuntur, vt mirum ſit, adhuc reperiri animas adeò inſtabiles & inſenſatas, quæ malint credere duobus aut tribus miniſtris ſatanæ ſpiritu contradictionis agitatis, quàm tot teſtibus omni exceptione maioribus, in cælo modò regnantibus.

Sed dicet hęreticus, SS. Patres vtuntur hic nomine figuræ, nam dicit Auguſtinus: *Non dubitauit Dominus dicere, hoc eſt corpus meum, cum ſignum daret corporis ſui.* Ita ille contra Adamantum c. 12. Reſpondeo. Cum vtuntur Patres nomine ſigni aut figuræ, in hoc Sacramento, non excludunt veritatem; neque vnquam dicunt ſolam eſſe figuram, aut ſolum ſignum. Quia ergo hoc Sacramentum ita continet Chriſtum inuiſibiliter ſub ſpecie viſibili, vt ſimul ſit ſignum eius & repræſentet ipſum vel pro nobis crucifixum, vel vt in cælo exiſtit glorioſum, ideo ſub hac ratione ei nomen ſigni aut figuræ, poteſt competere. Itaque corpus Chriſti abſque dubio ibi eſt, quia tamen ibidem eſt ſub quodam Sacramento, ſacrum ſignum debet eſſe; ſignum inquam non vacuum, ſed plenum eodem corpore, ſeipſum ſub propria ſpecie repræſentante. Sic nomen figuræ poteſt ei competere ſine veritatis excluſione. Nam & filius Dei ab Apoſtolo vocatur, *figura ſubſtantiæ Patris*, non quia veritate eiuſdem ſubſtantiæ careat, ſed quia per eam Patrem repreſentet. Vnde D. Anſelmus ita de hac re loquitur: *Chriſti benedictione panis fit corpus eius, non ſignificatiuè tantum, ſed etiam ſubſtantiuè; nec enim ab hoc Sacramento figuram omnino excludimus, nec eam ſolam admittimus: veritas eſt, quia Corpus Chriſti eſt: figura eſt quia immolatur quod incorruptibile habetur.* *Anſelm. de diuin. Officijs.*

Septi-

Septimò proponit eis innumera miracula, quibus tanquam ſacris ſigillis, hæc veritas eſt confirmata, ita vt meritò hic quilibet noſtrum dicere poſſit cum D. Auguſtino: *multa ſunt, quæ in gremio Eccleſiæ Catholicæ iuſtiſſimè me tenent. Tenet conſenſus populorum atque gentium. Tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata.* Pleraque ex his miraculis referunt Garetius l. de Euch. Auerontius in floribus, ſpeculum exempl. v. Euchariſtia.

Hic ſolum rememoro aliquot, quibus notum fiat ipſos dæmones coactos fuiſſe agnoſcere præſentiam Chriſti in hoc Sacramento, cuius vi è corporibus obſeſſis ſunt expulſi: ita vt hac in parte agnoſcamus hæreticos quoſdam dæmonibus peiores eſſe, qui nulla miraculorum virtute ad confeſſionem veritatis adduci poſſunt. Ac primò exẽplum habemus in vita S. Bernardi, qui virtute huius Sacramenti publicè in Eccleſia Mediolani è Matrona nobili ſatanã eiecit. Rẽ ſic refert Guilielmus Abbas. Adducta ad Eccleſiam S. Ambroſij Matrona, conuerſus ad populum numeroſiſſimum, orare iubet attentius; & Clericis ac Monachis ſecum iuxta altare conſiſtentibus, Mulierem ibidem iubet conſtitui ac teneri. Illa verò reluctans, & vi diabolicâ, non naturali virtute recalcitrans, non ſine aliorum iniuria ipſum Abbatem pede percuſſit. Quem diaboli auſum manſuetè ipſe contempſit, & in eius expulſionem non indignatione iræ, ſed humili ſupplicatione Deum inuocat adiutorem, & ad immolationem hoſtiæ ſalutaris accedit. Quoties tamen eandem hoſtiam ſignat, toties ad mulierem conuerſus, eodem ſigno crucis edito ſpiritum nequam fortis athleta impugnat. Nam & ille malignus quoties aduerſus eum crucis ſignum intenditur, percuſſum ſe indicans acriùs ſæuit, & recalcitrans contra ſtimulum, quidnam toleret prodit inuitus. Expletâ autem oratione dominicâ efficaciùs hoſtem aggreditur. Patenę ſiquidem calicis Domini corpus imponens,

nens, & mulieris capiti ſuperponens, ſic loquebatur. *Adeſt inique ſpiritus iudex tuus; adeſt ſumma poteſtas, iam reſiſte ſi potes; adeſt ille qui pro ſalute noſtra paſſurus, nunc inquit, Princeps huius mundi eijcietur foras. Hic illud corpus quod de corpore Virginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus Diſcipulis aſcendit in cælum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio, vt ab hac Ancilla eius egrediens, contingere eam de inceps non præſumas.* Cumque eam inuitus deſerens, & vltrà manere non valens atrociùs afflictaret, tam magnam iram, quàm modicum tempus habens; rediens Pater ad altare, fractionem hoſtiæ ſalutaris ritè compleuit, diffundendamque in populo pacem miniſtro dedit: & confeſtim pax & ſalus integra mulieri eſt reddita. Satanque quantæ ſint efficaciæ viuifica myſteria, non tam confeſſione, quàm fugâ çoactus eſt oſtendere.

Simile exemplum anno 1565. contigit Lauduni: vbi ab Vrbis Epiſcopo à dæmone eſt liberata quædam, cui nomen Nicolaa, per exhibitionem ſacræ Euchariſtiæ cum adiuratione ſacra, ſimili huic à Bernardo pronunciatæ. Et cùm præſentiam Chriſti non poſſet ferre dæmon, admirandis planè modis obſeſſæ corpus torquebat; atque interrogatus cur ita timeret, & ſeſe agitaret ad præſentiam huius panis? publicè reſpondit, ſe pane illo torqueri, propter vocem, *hoc eſt*: Alludebat autem ad formam conſecrationis huius Sacramenti, quę efficit vt ex pane verum Corpus efficiatur Chriſti Domini & Iudicis tam hominum quàm dæmonum. Sæpius ergo hâc confeſſione repetitâ, tandem cum fragore egrediens, fœtidiſſimiſque veſtigijs relictis, liberam reliquit hanc obſeſſam. Adfuerunt hominum decem millia, Notarij publici acta ſcriptis conſignarunt, quia & hoc præſertim agebatur contra Caluiniſtas, vt diuino teſtimonio probaretur veritas Corporis Chriſti in hoc Sacramento. Vnde & multi

in fide confirmati ſunt, & aliqui hæreſim abiurarunt huic ſpectaculo præſentes. Latius refert hiſtoriam hanc Florimundus Remundus, qui & ipſe præſens fuit, hocque miraculo ne in hæreſim laberetur, præſeruatum ſe fuiſſe fatetur.

Florimundus l. 2. c. 12 de ortu hæreſ.

Tertium eiuſdem argumenti exemplum ſubijcio, ex Thoma Cantiprato. Anno 1231. hæreticus quidam conabatur omni arte Fratrem quendam Ord. Prædicatorum in hæreſim allicere. Cùm fruſtrà id ſæpius tentaſſet, tandem ait: Cùm pertinax mihi credere nolis, ſi fidem mihi adhibere volueris, oſtendam tibi Chriſtum, ac Matrem eius cum Sanctis. Præſtigias ſuſpicatus Frater ille, ait ſe crediturum ſi oſtendat. Gaudens hæreticus, diem ſtatuit. Die condicto, defert ſecum Religioſus Euchariſtiam pixidi incluſam. Venêre ambo in ſpecum montis altiſſimi, exinde in amplum Palatium luce mirâ circumfulgens. Vbi aſpiciebatur Rex ſolio inſidens, ſidereo lumine micans, Reginaque illi aſſiſtens, & multi inclyti viri in gyrum. Hæreticus ingreſſus, genua flectit & adorat, Religioſus ex parte attonitus, nullum tamen adorationis ſignum exhibuit. Quidni, inquit hæreticus, Chriſtum, Matremque & Superos veneraris? Accede & fidei noſtræ aroma intellige. Accedit Religioſus, & pixidem aperiens ad Reginam dicit. *Si mater Dei es, ecce Filius tuus, ipſum agnoſce & adora, & te ego agnoſcam & venerabor.* Statimque totum illud ſpectaculum euanuit cum fulgore: illi autem tenebris circumfuſi, vix è ſpelunca, ad montis faſtigium euaſêre. Quibus ſpectris agnitis, hæreticus ad fidem Catholicam eſt conuerſus: Nempè cùm plurima in teſtimonium veritatis edita fuerint miracula, nunquam potuêre hæretici vllum in ſuæ fidei teſtimonium producere miraculum; nec id permittet Deus, ne falſitatem approbare videatur. Attendant hæc, & ſepoſito velamine, quod ſuper oculos cordis geſtant, ad veritatis lucem reſpirent, nec ſint ipſis dęmonibus veritatem ban-

hanc agnoſcentibus excæcatiores.

Addo hic, quod & ipſa animalia irrationalia quandoque veritatem hic latentem miro quodam modo agnouiſſe, ex certis legamus teſtimonijs; quæ & ipſos rebelles hæreticorum animos meritò debeant confundere. Notum eſt quod Toloſæ accidit miraculum editum à B. Antonio de Padua, quo Hæreſiarcha Bouillus, ad ſanam mentem eſt reductus. Nam cùm diſputaſſet hic publicè cum ſancto viro, contendens in Euchariſtia non eſſe verũ Chriſti corpus, & iam conuictus eſſet; palam cunctis audientibus dixit ſe tum demum crediturum in Euchariſtia haberi verum Chriſti Corpus, ſi huiuſmodi miraculum contingat: Triduana, inquit, ego inedia iumentum famelicum reddam, poſt triduum producam illud in populi conſpectum, parataſq; eſcas proponã. Tu ſtabis ex aduerſo cum tuo illo, vt dicis corpore Domini, ſi iumentũ poſthabito pabulo ſuo properauerit ad adorandũ Deum tuum, Eccleſiæ tuæ fidem cõplectar. Accepit conditionem Vir Sanctus, dies tanto certamini dicta, qua adueniente omnes vndique in plateam conueniunt. Adducitur ab Hæretico famelicus mulus. Sanctus interim miſſam celebrat in proximo ſacello, qua peracta egreditur ad populum maxima reuerentia geſtãs Euchariſtiam. Proponitur ante mulum congrua pabuli copia ex vna parte, ex altera autem profertur Euchariſtia. Tum Sanctus, ad animal cõuerſus cunctis audientibus & exitum rei præſtolantibus: *In virtute, inquit, & nomine Creatoris tui, quem in manibus licet indignus teneo; tibi præcipio, vt confeſtim huc humiliter accedas & eam quam par eſt illi præſtes reuerentiam, vt hinc perſpicuè intelligat peruerſitas hæreticorum, omnem creaturam ſuo ſubdi creatori, quem dignitas ſacerdotalis in altari contrectat*: His dictis dimittitur ſuæ libertati bellua, frena illi laxantur, ac protinus neglecto pabulo ante oculos poſito, vſque ad poplites dimiſſo capite, & corã diuiniſſimo Chriſti corpore genua curuans mirabiliter, con-

concidit. ibi catholicorum lætitia incredibilis, hæreticorum confusio maxima: Hæresiarcha Catholicę se Ecclesiæ reddidit, hæresim pessimam detestatus. Refert quoque B. Bonauentura fuisse ouiculam S. Francisco, quæ soleret ingredi Ecclesiam: cumque in sacratissima missa de more attollebatur Eucharistia à præsentibus adorãda, caput inclinans, genua flectebat, aliaque signa exhibẽdi cultus præstabat, vt cuncti id çonspicati obstupescerent, & ad omnem reuerentiam maximè inflammarentur.

Denique scribit Thomas Cantiprato accidisse, vt quidam fures argenteum vasculum in quo condita erat Eucharistia furto surriperent; & fugientes sacratissimum corpus sub alueare quoddam proijcerent. post aliquot dies, Dominus aluearis videt apes certis horis, dimissis operis ad cibos conuehendos, totas esse in quodam mellifluo concentu edendo. Cumque fortè de media nocte surrexisset, conspicatur supra alueare illustrissimam lucem, suauissimèque præter omnem modum modulantes apes. Rei nouitate inusitata & prorsus admiranda perculsus, Dei monitu intimo agitatus, rem defert ad Episcopum. Is plurimis secum assumptis eo se conferens, aperto alueari videt vasculum elegantissimè effectum è candidissima cera, propè aluearis fastigium. In eo reposita erat Eucharistia, circa illud choros apum circumsonantes, & excubias agentes. Acceptum igitur Episcopus Sacramentum, maximo cum honore in templum reportauit, quo multi accedentes ab innumeris sunt morbis liberati.

LECTIO

LECTIO QVARTA.

DE MIRABILIBVS CONTENTIS IN HOC SACRAMENTO.

PROPOSITIO.

Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe. Pſ. 11.

IN hoc Euchariſtico myſteriorum myſterio, in quo Dei potentia ſapientiæ admirabili coniuncta elucet, nec ſatis ab intellectu humano concipi aut laudari poteſt, meritò vtimur verbis Prophetæ: *Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius?* Eluxit mirè diuina potentia, ſæculi initio, dum ſummis ima coniungens, confœderauit ſpiritum vitæ, cum limo terræ, in hominis formatione. Eluxit & illa in progreſſu ſæculi, per tot prodigia in terra, aquis, aëre, per virgam Moyſis patrata.

At magis admirabilis eſt in ætate nouiſsima mundi, dũ prodigium à ſæculis inauditũ exhibetur, virginitas iuncta cum maternitate, maternitas fœdus habens cum virginitate; in illa quæ parit ſine corruptione; quæ grauida eſt ſine grauamine, & puerpera ſine dolore. Sed maximè dum, *Verbum, Anima, Caro*, Trinitas mirabilis cõiunguntur, & fiunt vnum non confuſione ſubſtantię, ſed vnitate perſonæ. Hanc Trinitatem in ſubſtantia, vnitatem in perſona, exhibuit nobis Trinitas in perſona, vnitas in ſubſtantia. Iterum verò innouantur ſigna, augentur mirabilia, creſcunt Dei miracula, dum Verbum Caro factum, in hoc ſe ſiſtit Sacramento, mentium edulium. Pauca verò hic ex innumeris mirabilibus attingemus.

MIRABILE PRIMVM.

PRimùm Mirabile, quod hic credit fides, eſt, totam ſubſtantiam panis & vini per conſecrationem conuerti in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti: ita vt propterea hæc conuerſio vocetur *Tranſſubſtantiatio*, & ab aliquibus ſanctis Patribus, *Tranſelementatio*. Non eſt ergo hæc conuerſio ſimilis conuerſionibus naturalibus: quia in his fit ſolùm vt diuerſę formæ ſibi in eodem ſubiecto ſuccedant: vt autem tota ſubſtantia conuertatur in totam ſubſtantiam, non poteſt fieri, niſi virtute ipſius Dei; ad hoc nullius agentis naturalis virtus poteſt attingere. Quapropter hæc conuerſio eſt omnino ſupernaturalis, & ideò ineffabilis & incomprehenſibilis, licet ex alijs mutationibus à Deo factis, declarent ſancti Patres eam poſſibilem eſſe. Quantis vtimur exemplis, inquit D. Ambroſius, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit: maioremque eſſe vim benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur? Virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis ſanguis cępit erumpere. Rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſauit, aquarum natura remeauit. Circumcluſus erat vndique populus Hebræorum, hinc Ægyptijs vallatus, inde mari clauſus: Virgam leuauit Moyſes, ſeparauit ſe aqua in murorum ſpeciem, & inter vndas via pedeſtris apparuit. Iordanis retroſum conuerſus, contra naturam in ſui fontis conuertitur exordium. Nonne hic claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis fluxus eſſe mutatam? Sitiebat populus, tetigit Moyſes petram. Nunquid non præter naturam operata eſt gratia, vt aquam vomeret petra, quam non habebat natura?

natura? Marath fluuius amariſſimus erat, nec bibere poterat populus. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperauit. Sciamus ergo maioris eſſe virtutis gratiam, quàm naturam. Et tantùm valuit ſermo Eliæ, vt ignem de cælo deponeret; non valebit Chriſti ſermo, vt ſpecies elementorum mutet? Si de cunctis mundi operibus, *ipſe dixit, & facta ſunt*; qui potuit ex nihilo facere quod non erat; non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant? An minus eſt nouas rebus dare, quàm mutare naturas? Pręter naturæ ordinem virgo generauit, & hoc quod conficimus corpus, ex virgine eſt. Quid quæris naturę ordinem in Chriſti Corpore, cùm pręter naturam ſit ipſe Dominus Ieſus natus ex virgine? Sic ergo Ambroſius, ſic & alij Patres, ex cæteris mirabilibus Dei, admirabilem hanc conuerſionem confirmant: quia multa miracula antiquitus præceſſerunt, vt ad miraculorum miraculum viam ſternerent, eiuſque fidem adſtruerent; fidem ſcilicet Incarnationis, ex qua innumera debebant oriri miracula & myſteria, quorum omnium compendium continet hoc Sacramentum.

MIRABILE SECVNDVM.

SEcundum Mirabile, quod hic aſſerit fides, & ex priori ſequitur, eſt accidentia quę ibi remanent eſſe ſine ſubiecto, v.g. albedo, rotunditas, ſapor. Abſit enim vt dicamus ineſſe pani, quandoquidem tota panis ſubſtantia, etiam materia, in Chriſti Corpus ſit conuerſa. Et ita licet viſus, guſtus, odoratus, tactus, iudicent ibi eſſe panem; decipiuntur, niſi à fide corrigantur. Olim Iſaac dum Iacob ad eum acceſſit, in omnibus ſenſibus deceptus fuit: in viſu, quia caligabant oculi: in odoratu & guſtu, quia putauit ſe comedere de venatione: in tactu, ob pelles hœdi, quibus Iacob erat circumuelatus: ſola

vox

vox ei non impoſuit, nec decepit : *Vox quidem, vox Iacob eſt.* Ita in hoc myſterio ſenſus omnes decipiuntur, ſolus auditus eos corrigit, credens verbo Chriſti, & redigens in obſequium fidei. Neque etiam accidentia illa dici poſſunt inhærere Corpori Chriſti: neque enim illud (vt ibi apparet) album eſt, aut rotundum, aut inſtar panis ſapidum, cùm ſit glorioſum. Veſtitur tamen & circumuelatur hiſce accidentibus, licet ei non inſint; voluitq; Deus illa permanere ad ſignificationẽ myſterij, & exercitium meritumque noſtræ fidei. Vis ergo ſcire quid ſint hæc accidentia? Quid ibi ſpecies ſacramentales agant?

Primò quidem rectè dixerim, velum eſſe ſpecies illas, & quidem ſacratum, intra quod latẽt Sancta Sanctorum, humanitas ſcilicet Diuinitati coniuncta.

Secundò dico eſſe nebulam operientem gloriam Domini, ſiue *nubem illam leuem*, intra quam latens, *commoratur in Ægypto noſtra*, quamdiu per fidem ambulamus, doneç ad vultus ſpeciem pertingamus. Iſa. 19.

Tertiò vmbra ſunt, contegens fulgurientes Solis noſtri radios, quos aliàs in propria ſpecie infirmi oculi noſtri ſuſtinere, aut intueri non poſſent. Interim temperatos lucis ſuę radios, per hanc vmbram jacit in corda noſtra: dum deuotionis ac gratię lumen, per hoc Sacramentum in nobis accendit; *donec adſpiret dies, & inclinentur vmbræ.* Tunc enim paſcet nos in meridie fælicitatis æternæ, *& in lumine videbimus lumen*, in lumine æternitatis, lumen Diuinitatis.

Quartò accidentia ſiue ſpecies illæ ſacramentales, conficiunt parietem, retro quem Sponſus noſter latet: ita vt hic verè dicere poſſimus cum Sponſa: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.* Cant. 2. Nam rectè Sancti Patres, per *Parietem noſtrum*, intelligũt carnem quam ex nobis aſſumpſit; appropinquauit enim parieti, dum adhæſit carni: & ſicut paries occultat eum qui poſt parietem eſt; ſiç caro occultat eum qui poſt parietem

rietem eſt; ſic caro occultabat diuinitatem. Tamen paries ille habebat feneſtras & cancellos, quibus aliquo modo poterat à nobis videri: actus ſcilicet multos Diuinitatis, & opera miraculoſa, quæ manifeſtabant eum qui poſt parietem latebat eſſe Deum verum, vt notat D. Gregorius. *Opera*, inquit, *diuina fecit, & humana pertulit, ſicq; quaſi per feneſtras & cancellos ad homines proſpexit, vt Deus appareret ex miraculis, & lateret ex paſſionibus, & homo cerneretur ex paſſionibus, ſed tamen eſſe vltra hominem, ex miraculis agnoſceretur.* Sicut verò verbum diuinum ſtetit occultum poſt parietem carnis aſſumptæ: ſic humanitas ſimul cum Diuinitate, latet poſt parietem ſacramentalium ſpecierum, accidentibus panis occultatus. *V. Greg. in Cant. & hom. 13. in Ezech.*

Dicat ergo Eccleſia, dicat anima fidelis: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum.* Quis ipſe? Ipſe Filius Dei, ipſe Deus & homo, ipſe dilectus, Sponſus ipſe animarum, Paſtor & Saluator, interſtitio accidentium nobis occultatur, & Sacramento noſtro obtegitur: Stat tamen, ſeipſo cibo vitæ paratus nos paſcere, præcinctus & paratus, vt auxilium nobis aduerſus hoſtes ferat, aduerſus eos qui tribulant nos. Ibi nos reſpicit per feneſtras, proſpicit per cancellos, per modos ſubtiles & inenarrabiles. Videt is nos clarè, licet ſe videndum non prębeat, niſi per fidei noſtræ cancellos & obſcurè. At reſpiciens nos, jacit ſacri amoris affectus in cor noſtrum, & inuitat nos, inuitat omnem animam fidelem: *Surge, propera amica mea, columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Inuitat ad vulnerum ſuorum ſacram conſiderationem, in hoc memoriali Paſſionis; & ad exprimendam vocem contritionis & amoris. *Cant. 2.*

MIRABILE TERTIVM.

TErtium mirabile, quod hic credit fides, eſt Corpus Chriſti ſub his ſpeciebus eſſe æquè magnum ac in Cruce, ſiue in Cælo. Quod mirum planè eſt, ſub adeò exigua panis formula, Corpus quinque aut ſex pedum contineri. Sed id fit ſupernaturali virtute & modo, per quem licet quantitas Corporis Chriſti ſit eadem ac in Cruce, non habet tamen extenſionem ad locum: & ita partes eius non impediunt ſe in eodem loco. Non eſt tamen hic confuſio partium Corporis Chriſti; quia habent diſtinctionem & ordinem corpori humano congruẽtem. Et quãuis actu extenſæ non ſint, aut locũ non occupent; ita tamen inter ſe diſpoſitæ ſunt, vt niſi ſupernaturaliter impedirentur, etiam actualem in loco extenſionem habituræ forent. Itaque diſtinguunt Theologi extenſionem actualem & aptitudinalem, ſiue intrinſecam; hęc poſterior eſt eſſentialis quantitati corporis, per quam fit, vt aptũ ſit occupare ſpatium extenſum: illa autẽ prior actualis, non eſt de eſſentia quantitatis. Et ita quia Corpus Chriſti in Sacramento habet ſuam quantitatem, habet & illam aptitudinalem ſiue intrinſecam extẽſionem, per quam fit, vt ſit ordo partium in toto; non habet autem (ob myſterium) actualem extenſionem: & ideo non eſt ordo partium in loco, ſiue non occupat actu tantum ſpatium, quantum naturaliter requirit, aut quantum in cruce, aut cæna de facto habuit. Quia eſt ibi modo omninò ſupernaturali, & non ſicut locatum in loco, nec ſub dimenſionibus proprijs, ſed ſub dimenſionibus quæ prius fuerunt panis & vini.

An non hoc eſt *Verbum abbreuiatum, quod fecit Dominus ſuper terram?* Diuinitatem ſuam immenſam quodammodò abbreuiaſſe cenſetur Deus, ſub carnis tegumento collocans. Nunc autem & diuinitatem & humanitatem ſub

panis

panis ſpecie abbreuians, orbe claudit modico, totius Orbis Dominum. An non & hoc myſterium inſinuaſſe exiſtimandus eſt Iſaias dicens: *Dabit vobis Dominus panem arctum & aquam breuem, & non faciet vltrà à te auolare Doctorem tuum.* Quis eſt panis ille arctus, niſi hoc Sacramentum, in quo corpus integri hominis & Dei, ſub panis fruſtulo continetur, & quodammodo arctatur? Quæ aqua breuior, ſiue quis potus magis abbreuiatus, quàm is in quo ſub vini guttula, totus Chriſti deificus Sanguis abbreuiatur & comprehenditur? Denique nunquid ob hoc Sacramentum maximè verum eſt: *Non faciet vltra auolare Doctorem tuum?* In illo enim, Doctor ac Magiſter æternæ ſalutis continetur in ſęculum ſæculi. Et licet auolarit in cęlum ſecundum formam viſibilem; manet tamen ibi nobiſcum inuiſibiliter; erudiens nos, & paſcens pane vitę, potans aqua viua, aqua ſaliente in vitam æternam. Sitiens eſt ibi *ipſe* noſtram ſalutem, noſtrum amorem. petens à nobis bibere, de illo vino condito, & muſto malo granatorum quod ei propinat ſponſa, hoc eſt de ſuauibus deſiderijs, pijſque affectibus quos animæ afferunt ad hoc ſacrum epulum. Dicere ergo mihi hic licet, quod olim Dominus Samaritanæ: *O mulier*, ô anima infidelis! *ſi ſcires donum Dei*, ſub his Sacramentalibus contentum & abſconditum: ſi ſcires quis ſit ille, qui hic latens dicit tibi: *Da mihi bibere.* Tantum abeſt, vt repudiares hoc donum, hunc panem arctum, hanc aquam breuem; ſed humili & feruenti animo accederes, *& peteres ab eo aquam viuam*; nam hic eſt fons in quo bibitur illa gratis. *Iſa. 30.*

Si quiſpiam optat iuuari, ad rudem aliquam intelligentiam modi huius admirabilis & ſupernaturalis, quo corpus adeò magnum in tam exiguo ſpatio conſtituitur, audiat ex D. Thoma ſimilitudinem quandam naturalem. *Tam longa eſt inquit longitudo turris, ac ipſa turris, eſt tam lata latitudo turris ac ipſa turris: attamen ſpecies & figura turris, tota comprehenditur & recipitur in oculo; quia ſi non eſſet illa ſpecies longitu-*

Tho. in opuſ. de Euchar.

longitudinis in oculo noſtro, non poſſet homo per aſpectum de illa longitudine iudicare. Idem dic de Sole, luna, ſtellis, quorum omnium magnitudo in oculo paruo capitur. Si ergo hoc eſt mirabile & certum, non eſt incredibile Corpus Chriſti poſſe contineri ſub hoſtia adeò parua, licet perfectè id intelligere nequeamus. Hæc Diuus Thomas.

MIRABILE QVARTVM.

QVartum mirabile eſt, Corpus Chriſti ita eſſe totum ſub hoſtia conſecrata, vt ſit etiam totum ſub qualibet parte. Ratio eſt, quia eſt ibi per modum ſubſtantiæ; vnde ſicut ſub qualibet parte panis, eſt ſubſtantia panis: & ſub qualibet gutta vini, eſt ſubſtantia vini: ita ſub qualibet parte ſpeciei ſacramẽtalis, eſt Corpus Chriſti, quod pani ſucceſſit: & ſub qualibet gutta ſiue ſpecie vini, eſt Sanguis Chriſti. Declarari etiã id ſolet exẽplo animæ, quę tota eſt in toto corpore, & tota in ſingulis eius partibus; & ita tota in ſolo digito, ſicut in toto corpore. Declarari id etiam poteſt exẽplo ſpeculi, in quo reſultat imago noſtra tota; & ſi in plures partes illud diuiſeris, in ſingulis partibus reſultat imago tota. Non incongruũ etiam eſt exemplũ verbi prolati, quod integrum procedit ab ore proferentis; & licet ſparſum in aërem videatur diuidi, dũ multi audiunt, tamen ſinguli non diuiſum, ſed integrum audiunt. Licet verò in his ſimilibus, multa quis reperire poſſit diſſimilia; tamen rudem aliquã intelligentiam huiuſce rei (quam admiramur, nec ſatis intelligimus) his qui peruicaces non fuerint, præbere poſſunt: interim nonniſi fide aſſequi hæc poſſumus, per quam credimus, ſub qualibet minima ſenſibili particula nos tantùm accipere, quantum quis acciperet maximam ſumens hoſtiam.

Figura quædã huius rei præceſſit in manna, de qua cùm colli-

colligeret alius plus, alius minus: non tamen qui plus collegerat, plus inueniebat; nec qui minus parauerat, reperit minus. Quod ad hoc myſterium ſic refert Rupertus. Hoc, inquit, pro virtute cibi & ſpiritualis potus, id eſt Corporis & Sanguinis Chriſti ſciendum, & firmiter tenendum eſt: *Quod non pro quantitate portionis, quam quiſque ore percepit ſecundum viſibilem ſpeciem panis & vini, alius plus, alius minus conſequitur de gratia viuificantis Spiritus. Sicut enim Adam cuius nos iniquitatem portamus, non pro quantitate morſus ſui (ſiue pomi quod momordit) ſententiam & damnationem iuſtam accepit; tantumq; illi valuit vnum pomum momordiſſe, quantum ſi quicquid pomorum in arbore illa fuit, deuoraſſet: ſic è contrario vnuſquiſque noſtrum: non pro quantitate portiunculæ viuifici panis, quæ illi frangitur, quam ore ſumit aut dentibus terit, gratiam & vitam accipit.*

Ad huius rei confirmationem facit diuina illa vltio, quæ anno 1384. contigit Oſuualdo Mulſero in comitatu Tirolis. Hic nobili ortus proſapiâ tempore paſchali voluit maiori Hoſtiâ vti, quàm cæteri laici. Sacerdos tanquam Domino temporali loci illius non auſus fuit id denegare. Verùm dum ei in os inſerit ſacram Hoſtiam, ecce miraculosè ante altare terra ſe aperit quaſi ipſum abſorptura, & in illam vſque ad genua cecidit. Ille verò manibus latus altaris apprehendit, ſed altare inſtar ceræ molleſcens, manibus ceſſit. Oſuualdus præſentem Dei vindictam præſentiens mox pœnitentiâ ducitur, veniam à Deo precatur. Cùmque Hoſtiam deglutire non poſſet, Deo id non permittente, Sacerdos eam in ſacrarium reponit: Quæ etiamnum iſthic ſanguineo colore diuinitus tincta, & ex linguæ ſaliua nonnihil contracta, conſpicitur. Vbi etiam iam inde ad noſtra vſque tempora plurima fiunt miracula. Hanc rem his verbis teſtatur Auctor Sacrarum Collationum. *Ego Tilmanus Bredembachius ex Vrbe in Germaniam reuerſurus, ad lo-* *Exemplum.*

ad locum iſtum diuerti, altare ipſum & in eo manus Oſuualdi veſtigia vidi & contrectaui, ac iuxta illud terræ hiatum quo abſorberi cæperat, modò ferreis cancellis obtectum: denique ipſam hoſtiam & caſtrum, in quo vixit, conſpexi. Porrò Oſuualdus iſte, ſic diuinitus correptus, in moleſtam incidit ægritudinem, pœnitentiamque agens & confeſſus, aliquanto ſuperuixit tempore, demum mortuus in Domino. Extat huius miraculi tabula ænea in Pago Seueld in Comitatu Tirolis.

MIRABILE QVINTVM.

QVintum mirabile ſequitur ex præcedenti, fractionem ſcilicet aut diuiſionem hoſtię, nullomodo attingere corpus Chriſti, ſed ſolas ſpecies, ſiue quantitatem ſub qua antea erat panis. Vnde ſi quandoque dicatur à Sanctis Patribus corpus Chriſti frangi vel atteri dentibus (ſic Berengarij confeſſio loquitur) id ſolum verum eſt denominatione extrinſeca; quia ſpecies Sacramentales franguntur vel atteruntur, ſub quibus præſens eſt realiter: ipſum autem propriè non frangitur, quia nulla in ipſo fit partium diſcontinuatio. Sic in miſſæ ſacrificio ob rationes myſticas in tres partes diuiditur hoſtia. Primò ad deſignandam triplicem illam diuiſionem corporis Chriſti in cruce in manibus ſcilicet, pedibus & latere. Secundò ob tres ſtatus Chriſti, qui aliquando fuit mortalis, aliquando mortuus, aliquando immortalis. Tertiò propter tres naturas ſiue ſubſtantias in vna perſona, diuinitatem, animam, corpus: Vel etiam ob fidem Trinitatis in vna eſſentia. Quartò ob tres ſtatus animarum participantium de fructu huius Sacramenti; quia viuentes gratiam, qui in purgatorio ſunt refrigerium, qui in cęlo lætitiam ſpecialem participant de miſſæ ſacrificio. Eſt ergo hæc fractio ſacra & myſtica, à Sacerdote magna reuerentia facienda.

de conſecr. d. 2.

D. Tho.

Sed &

Sed & licet ab impijs quælibet indigna confractio, conculcatio, aut iniurioſa tractatio circa hoc Sacramentum fieret; non tamen attingit corpus Chriſti, ſed ſolas ſpecies: illud enim incorruptibile eſt, & impaſſibile, nulliuſque leſionis ſuſceptiuum. Quocirca non plus illud læditur, quàm radij ſolares lęderentur, ab inſano homine, qui pedibus eos tentaret proterere, aut gladio in partes conſçindere, aut luto commaculare. quia tamen Deus vltor eſt iniuriæ Sacramento ſuo factæ, aliquando prodigioſus ſanguis ex hoſtijs conſecratis parricidali impiorum manu impetitis, effluxit, ad deteſtationem ſceleris, & probationem veritatis. E plurimis exemplis vnum ætatis noſtræ ſubnecto. Iudęus quidam Leo nomine, Pragæ in Bohemia ad fidem conuerſus, familiaris erat cuidam Franciſcano, qui infirmorum curam gerebat, ſalutare viaticum eis adminiſtrans. Hic diligenter obſeruans vbi hoſtiæ conſecratæ reponerentur, adhuc iudaizãs tres hoſtias clam ſurripuit, chartæ inuoluit, & Præsburgum in Hungariam profectus, ad Iudæum in hoſpitium diuertit. Aliquot dies ibi moratus, ſæpe cum hoſpite de Chriſto & Sacramento diſputauit. Interrogauit hoſpes Leonem, an aliquando hoc Sacramentum percepiſſet? Reſpondit Leo ſe percepiſſe; & illuc tandem ſermo deuenit, vt tres conſecratas hoſtias è ſinu deprompſerit Iudæo ſpectandas. Is orat ſibi donari duas, conſentit Leo: & has quidem acceptas in arculam reponit Iudæus, & accuratè cuſtodit, donec Leo proficiſceretur. Illo abſente conuocat ſuæ ſectæ Iudæos, & illis exhibet hoſtias. Collato autem conſilio, dicunt experiendum, an in Chriſtianorum Sacramentis ſit dolus? Poſitis ergo in menſa Hoſtijs, vnus arrepto cultro dicit: ſi verè Chriſtianorum Deus ſis, hic virtutem tuam exere. Sic cultrum in hoſtiam adegit, ſtatimque copioſus ſanguis effluxit. Territis miraculo Iudæis, mox vindex Deus adfuit, & fulmine domum concuſſit: ita vt ignis exardeſcens,

Bredem. Florim. Mich. Iſſelt. & alij.

cens, hoſpitem cum vxore, duabus filiabus multiſque Iudeis conſumpſerit. Tres tantum incolumes euaſerunt, menſa & hoſtiæ in medio incendio intactæ manſerunt. Gubernator vrbis videns incendium mittit famulos vt cauſam inquirant: venientes illi didicerunt Iudeos aliquos in iſtis ædibus fuiſſe congregatos: quid verò egerint non conſtare, multis igne abſumptis tres euaſiſſe. Quæruntur ergo illi, & inuenti in vincula conijciuntur. Tandem per torturam coacti, rem geſtam ordine narrāt. Gubernator vt tantum ſcelus debitis pœnis expiaret, exquiſitiſſimis tormentis excarnificari tertioque die adactis per corpora ſemi-viua palis, in via regia collocari præcepit anno 1591.

Sic Iudæi Bruxellę an. 1379. ſexdecim circiter hoſtias in die Paraſceues transfixere, è quibus guttæ ſanguinis apparuerunt; prout adhuc hodie cernere licet ibidem, quia tres adhuc ſeruantur. Et hi quidem *ignis ſupplicio* puniti fuere, ſed Sacramentum ipſum plurimis miraculis claruit. Vide hiſtoriam latius apud Aueroutium in floribus exemp. aut in ſpeculo exemplorum redacto per P. Ioan. maioris.

MIRABILE SEXTVM.

SExtum mirabile eſt, quod ab initio primitiuæ Eccleſię vſque in finem ſæculi, fideles ſumunt quotidiè corpus Chriſti (ita vt innumera hominum millia illud ſumpſerint integrum, nec tamẽ in aliquo fuerit diminutum, aut imminuendum, nec enim augeri poteſt, licet totus panis in orbe exiſtens à Sacerdotibus conſecraretur: nec imminui, licet omnes mundi homines illud sumerent, vnicum ſcilicet ſemper integrum perſeuerat. Id adumbrare voluit Chriſtus, miraculo illorum panum quos benedixit & tot hominum millia ſatiauit; & nihilominus Deo illos multipliçante, nihil imminutum fuit, ſed ſu-

Digitized by Google

ſed ſuperabundauit. Ita à mille ſexcentis annis corpus vnicum Chriſti, ſufficit toti quæ in Eccleſia eſt multitudini; multiplicatur ſine multiplicatione; comeditur ſine conſumptione; à centum millibus perſonarum ſimul ſumitur, & vnicum eſt integrumque manet, & in æternum manebit. Nam qui dixit viduæ in Sarepta per os Eliæ: *Farinæ hydria non deficiet, nec lecythus olei minuetur, vſq; in diem, quâ Dominus daturus eſt pluuiam ſuper faciem terræ:* Idem potuit dicere & efficere, vt panis ille viuificus, qui ex pugillo frumenti conficitur, non deficiat vſque in finem ſæculi, ſemperque oleum gratiæ & pinguedo ſpiritualis, ab hoc pane oleato, pane Chriſti, in animas defluat.

MIRABILE SEPTIMVM.

SEptimum mirabile præcedenti affine eſt, corpus Chriſti ſimul in diuerſis locis eſſe, ijſque innumeris: quia eſt in quibuſcũq; altaribus poſt conſecrationem præſentia Sacramentali, in Cælo præſentia naturali. Hoc inter cætera maximè intellectu eſt difficile, ideoque tanquam impoſſibile, ab hæreticis oppugnatur & repudiatur. Sed certum eſt non repugnare corpori, vt per omnipotentiam diuinam ſit in diuerſis locis, non ſolum modo Sacramentali, ſed etiam præſentia naturali in propria ſpecie. Declaratur id in ipſo Chriſto, qui quando apparuit Apoſtolo Paulo Actorum nono fuit ſimul in Cælo & in terra, ſiue aëre terræ vicino: fuiſſe in Cælo admittunt hæretici, fuiſſe autem ſimul in terra vel aëre ex Scriptura colligitur: tanta enim lux illius qui apparuit, Paulum circumfulſit, vt excæcarit; quod non eſt factum niſi à luce Dominici Corporis propinqua. Vndè & Paulus Chriſto tanquam homini præſenti loquitur: *Quis es Domine?* Aliud quoque Exemplum habemus de Chriſto Domino, qui quondam apparuit Petro in via, dum ille egrederetur fugiens perſecutionem. Cumque eum agnouiſſet

uiſſet Petrus, & interrogaſſet: *Domine quo vadis?* Reſpondit Chriſtus, *Vado iterum Romam crucifigi.* Quibus verbis intellexit Petrus martyrium ſuum vicinum, ideoque animo confirmatus, in vrbem regreſſus eſt; & paulò poſt in ſimilitudinem Chriſti in crucem eſt actus, ſicque iterum Chriſtus quodāmodo in eo eſt cruciſixus. Teſtis eſt D. Ambroſius, & Romæ eiuſce rei memoria publicis tabulis eſt conſignata in loco vbi Chriſtus apparuit.

Si itaque potuit Chriſtus in Cælo & in terra Corpus ſuum præſens exhibere, poterit & idipſum ſub ſpeciebus ſacramentalibus vbi voluerit præſentare. Quod ſi interroget hæreticus: *Quomodo fiet iſtud?* cùm ratio naturalis non ſatis id poſſit demonſtrare, ſufficiat dicere, id fieri *virtute Altiſſimi ſuperuenientis & operantis*. Quâ eâdem virtute, cætera mirabilia facta ſunt quæ non intelligimus, quomodò Virgo generârit, quomodò corpus è monumento egreſſum ſit, quomodò corpus idem è cineribus reſurgere poſſit. In his omnibus dicit fides: *Teſtimonia tua Domine, credibilia facta ſunt nimis.* Dicat & ſimplex Fidelis: *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Maior eſt Deus corde noſtro, inquit Auguſtinus, omnia quæcumque voluit, fecit, in Cælo, in terra, in abyſſis. *Qui te magna credere iuſsit, Omnipotens eſt. Sit ergo pro lance rationis, omnipotentia Creatoris.*

MIRABILE OCTAVVM.

OCtauum mirabile eſt, non ſolùm Corpus Chriſti contineri ſub ſpecie panis, aut Sanguinem ſub ſpecie vini: ſed & ſub vtraque ſpecie contineri quicquid in Chriſto eſt, Corpus cum omnibus membris, perfectiſſimè diſtinctis & integris, quatuor dotibus gloriæ veſtitis, cum eadem majeſtate & gloria quam in Cælo habet. Etenim hic immortale eſt, impaſſibile, Sole clarius, cum agilitate & ſubtilitate, quam in ſtatu gloriæ poſſidet. Conſideret hic igitur anima Chriſtiana ſacratiſſimum eius ca-

put

put olim ſpinis compunctum, benigniſſimoſque pedes & manus cum ſignis vulnerum & clauorum, quorũ fulgor Solis radiantem ſuperat fulgorem; Sed hic abſconditus eſt ſub nube & vmbra Sacramenti. Conſideret diuinos eius oculos cor noſtrum rapientes, imò & ipſum cor conſideret, amore ardens, cuius flamma exundat per latus illud lanceâ perforatum: hæc enim omnia ſub velo ſpecierum fides introſpicit.

Secundò continetur ibidem ſanguis in venis precioſis Corporis Chriſti. Licet enim ſeparatim ſanguis conſecretur à corpore, & corpus à ſanguine, ad repræſentationem mortis & paſſionis, ſiue Chriſti in cruce immolati (in qua immolatione ſanguis à corpore diuiſus fuit) tamen à parte rei, indiuiſibiliter iuncta ſunt Chriſti Corpus & Sanguis, etiam in vtraque ſpecie conſecrata: quia *Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur*, iam Sanguis eius à Corpore non ſeparatur, niſi repræſentatione.

Tertiò, ſequitur ibidem animam contineri, quæ vitam tribuat & ſanguini & corpori, nec enim per modum rei inanimatæ hic exiſtit, ſed verè panis viuus eſt Corpus Chriſti, animâ viuificante ipſum, cum tota gloria quam in æternum poſſidebit. Nos quoque hic tanquam inſtrumentum vitæ ſanctificat anima Chriſti. Quapropter poſſunt hic dicere Angeli, dicere & nos poſſumus ratione fidei: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.* Licet enim oculus corporalis animæ Chriſti hic exiſtentis gloriam non poſſit percipere, ſicut nec gloriam corporis; oculus tamen mentis fide illuminatus, illam attingit. Qui etiam agnoſcit omnia animæ Chriſti merita & ſatisfactiones ibidem contineri, quorum participes facit omnes cum debita diſpoſitione accedentes.

Quartò hic Diuinitas continetur: cùm nullâ ratione ſeparata vnquam fuerit à corpore vel ſanguine, ne quidem in triduo mortis. In quo quidem triduo, ſi quis conſecraſſet

ſecraſſet vtramque ſpeciem, poſuiſſet corpus emortuum ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſeparatim ſub ſpecie vini, eo quod illa tunc ſeparata erant; fuiſſet nihilominus diuinitas iuncta corpori, iuncta quoque ſeparato ſanguini, quia à neutro vnquam abfuit. Hoc verò aduerte, rectè à Theologis hic dici, quędam in Sacramento eſſe *ex vi verborum*, quædam *per concomitantiam*. Vi verborum dicitur eſſe illud, cuius præſentia ad veritatem verborum eſt neceſſaria, ſiue quod præcisè per verba ſignificatur. Per concomitantiam eſt, quod in Sacramento eſt, non tanquam ſimpliciter neceſſarium ad verborum veritatem; ſed quia habet realem vnionem cum eo quod ſimpliciter neceſſarium eſt: Sic ſub ſpecie panis ex vi verborum eſt Corpus Domini, non ſanguis; & ſub ſpecie vini ſanguis, non corpus: vtrumque tamen per concomitantiam (propter realem vnionem) anima continetur, ac diuinitas, & quæ habent cũ humanitate Chriſti ac eius diuinitate neceſſariam aliquam connexionẽ. Itaque de hoc pane viuifico verum eſt illud Prophetæ: *Commixtum migma comedent, ſicut in area ventilatum eſt*; hoc eſt, frumenti varij miſcellam ſiue farraginem çomedent, inquit D. Hyeronimus. Per quam, aliqui rectè intelligunt hoç Sacramentum, quia ſacra Euchariſtia commixtionem continet admirabilem, ex Deitate, Anima, Corpore, Sanguine Chriſti, cum ſpeciebus panis & vini. Deinde, quia ſpecies ex varijs granis fiunt & commiſcentur, ſignificantque commixtionem noſtri cum carne Chriſti, cum Deo & tota Trinitate, cum Angelis & hominibus per charitatem. Sub cortice igitur huius Sacramenti, continetur adeps multiplicis frumenti, variuſque cibus latet, quo anima veſci poſſit cum ſapore. Caro enim cum ſanguine, diuinitas cum humanitate, anima Chriſti cum meritis omnibus ſuis, cum tota ſua gloria & beatitudine, verè cibus hic ſunt bene maſticandus, diligenti conſideratione ruminandus, vt paſcant & delicias animæ præbeant.

Iſa. 30.

Hoc

Hoc nempè eſt commixtum illud migma, ſiue frumentum ad quod reſpiciens Propheta, vaticinans de varijs noui teſtamenti donis. Illudque Paſſionis ventilabro agitatum fuit, ac Crucis molæ impoſitum, vt mortalitatis palea ab eo ſeparata, panis viuificus nobis fieret, & immortalitatis alimonia, Deo nos coniungens & commiſcens, Diuinitatis nos conſortes efficiens.

Hæc igitur pauca ex innumeris quæ hic continentur mirabilibus, ſufficiat attigiſſe. Beati interim, qui luce fidei illuminati, fatentur adeſſe inueſtigabiles diuitias Chriſti, in hoc Sacramẽto à ſæculis abſcondito; *Per quod innoteſcit Principatibus & Poteſtatibus in cæleſtibus, multiformis ſapientia Dei, ſecundùm præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro*, vt loquitur D. Paulus. Nec infructuoſum erit, cum eodem Apoſtolo contemplari in hoc pietatis Sacramento, *quæ ſit longitudo & latitudo, ſublimitas & profundum* diuini in nos amoris, *ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, vt impleamur in omnem plenitudinem Dei.* Attende breuiter has quatuor dimenſiones ſupereminentes non ſolùm ſcientiam humanam, ſed & Angelicam. Epheſ. 3.

DE QVATVOR DIMENSIONIBVS MYSTICIS SACRAMENTI.

1. Sacramenti ſublimitas.

PRimò quidem, ſublimitas altiſſima & incomprehenſibilis ſic cernitur in eo, quod illum qui eſt ſplendor gloriæ Patris, Altiſſimi Filius ſecundùm Diuinitatem, excelſior Cælis factus ſecundùm humanitatem, ſedenſque ad dexteram Patris, adducit huc amor (in cęlis nihilominus manentem) & ſpecierum ſacramentalium orbiculo circumcludit: vt hic adoretur ab Angelis, ſicut & in cælis; ibi in cæleſti ſolio & radiante throno, hic ſub ſacramentali vmbraculo. O ſublimitas, ô verè ſupereminens altitudo in hoc incluſa myſterio! Quantumlibet homo mentem erexerit, aut *acceſſerit ad cor altum*, vt id cõprehendat, *exaltabitur Deus*. Dicere hic poſſumus cum Propheta: *Domine, quis credidit auditui noſtro, aut brachium Domini, cui reuelatum eſt?* Multæ mentes incredulæ, nolunt aſſentiri illi quod à te audiuimus diſertis verbis pronunciante: *Hoc eſt Corpus meum, hic eſt Sanguis meus*, & quia hanc verborum tuorum amoriſque tui altitudinem non attingunt, hallucinantur & diſcredunt. Non eſt illis reuelatum brachium tuum; hoc eſt, potentia illa altiſſima eis non eſt agnita, quâ multa potes ſuper captum non tantum ipſorum, ſed & omnium hominum & Angelorum. His ergo dicimus cum Apoſtolo: *Ne dixeris in corde tuo: Quis aſcendit in cælum? hoc eſt, Chriſtum deducere: Aut quis deſcendit in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum ab inferis reuocare.* Senſus eſt (interprete Chryſoſtomo, Theodoreto, & Diuo Thoma) Noli circa incarnationis myſterium aut reſurrectionis, incredulus eſſe aut ſcrutator nimis curioſus, dicendo: Quis aſcendit in cælum, ad deducendum Chriſtum ad nos? Aut quis deſcẽdit in abyſſum, vt inde Chriſtum reuocaret à mortuis? Sic in hoc myſterio quod vtrumq; ſiue incarnationis, ſiue reſurrectionis complectitur,

Iſa 53.
Rom. 10.

Rom. 10

ctitur, noli esse incredulus, dicendo in corde tuo: Impossibile esse deducere eum de cælo, siue esse hic & in cælo: impossibile quoque esse, Christum iterum carne vestiri, in hoc Sacramento iterum immolari, in hoc sacrificio iterum verè nobis adesse durante hoc sæculo. *Prope enim est verbum eius in ore tuo,* Hoc est Corpus meum: *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* Sit ergo & in corde tuo per assensum fidelem, quia veritas non potest esse contraria veritati. Hoc est verbum fidei quod prædicamus: imprimatur illud verbum à verbo æterno procedens, cordi tuo; ori tuo; vt verè credas, & verè loquaris: nec tropis aut figuris, vmbrisque inhæreas, vt obnitaris veritati. *Qui habet sermonem meum, loquatur sermonem verè. Quid paleis ad triticum,* inquit Dominus apud Prophetam: quod & hic locum habet: noli contentus esse paleâ, cùm tritico possis frui: noli contentus esse vmbrâ, cùm possis frui veritate: alioqui rectè te Cani Æsopi comparabo, qui veram carnem relinquens, vmbram sectatus est, & inanis ac latrans discessit. Sic tu dum veram Christi carnem abnuis, & figuram illius apprehendere niteris, nihil tenes, vacuus discedis & sine fructu. Deindè contra veritatem latras, ingratus illius amori, qui adeò alto consilio vsus est, vt non potuerit sublimius amorem declarare, quàm dum te propria voluit substantia sic pascere. Admirare ergò potius consilij altitudinem, obstupesce misterij sublimitatem. *Hier. 23*

Secundò, profunditas hic admiranda est, quę in eo consideratur, quod is qui in forma Dei est Patri æqualis, non solum exinaniuit se, vt caro fieret, & formam serui acciperet; sed etiam vt adeo humili tegumento specierum Sacramentalium se subuelaret. Et qui semel per carnis assumptionem infixus est in limo profundi: quotidie adhuc absconditus venire voluit vt cibus, in profundum stomachi nostri, ac diuinitatem quam semel assumptæ impertierat carni, iam certo quodam modo in huius *2. Sacramenti profunditas.*

huius Sacramenti ſumptione cuilibet impertiri homini, accedere volenti. Verè Domine, *Nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ, Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc.* Sed & hoc ipſum dignationem tuam commendat, quod non ſolum ad puras animas digneris ſic venire; imò etiam vſque ad cænoſas & fætentes abominabileſque conſcientias, dignaris te demittere, verè ibi infixus in limo profundi. Quomodo poſſet charitas tua profundius demitti? Aſcendit vſque ad cęlos celſitudo tua; deſcendit vſque ad abyſſos profunda humiliatio tua: & per hoc Sacramentum admirabili plane modo, abyſſus tuæ miſericordiæ, abyſſo ſubuenit noſtræ miſeriæ.

Pſal. 91.

Dicitur quidam Philoſophus cuiuſdam profundæ abyſſi non intelligens fluxum & refluxum, dixiſſe: *ô Abyſſe cum te capere non valeam, tu me cape*; ſicque ſe illi immerſiſſe. Melius & fęlicius Chriſtianus huius myſterij profundum non ſatis intelligens, idẽ dixerit, & huic ſe amoris abyſſo totum immerſerit, humiliando ſe & exaltando diuinam bonitatem ſuper ſe. Ama, ô Chriſtiane, amorem illius, qui amore amoris tui, non ſolum deſcendit in vterum Virginis: ſed & in pectus tuum & çuiuſlibet hominis; vt ſic amorem ſuum, amori tuo copularet, humiliando ſe, ſublimando te, coniungendo lumen æternitatis ſuę, limo mortalitatis tuæ. *Quid cogitabo melius & ſalubrius* (inquit Thomas à Rempis) *in acceſſu ad te Dominum meum, niſi me ipſam totaliter humiliando coram te, & tuam infinitatem, bonitatem exaltando ſuper me? Laudo te Deus meus, & exalto in æternum. Deſpicio me, & ſubijcio tibi in profundum vilitatis meæ. Ecce tu Sanctus Sanctorum, ego ſordes peccatorum: inclinas te ad me, qui non ſum dignus reſpicere ad te.*

Chryſippus Philoſophus.

Kempis l. 4. de imit.

Tertiò, Latitudo in hoc Sacramento in eo conſideranda eſt, quod ab oriente vſque in occidentem, à meridie vſque ad ſeptemtrionem, ſe extendat. *A ſolis ortu vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus, & offertur ac ſacrificatur nomini meo oblatio munda.* Hæc eſt oblatio huius

3. *Sacramenti latitudo.*

Malac. 1

huius viuifici panis, offertur enim vt ſacrificium, ſumitur vt Sacramentum. Et quidem in qualibet plaga mundi, quantumlibet inſaniant hoſtes Chriſti: nulla enim eſt adeò infecta pars Orbis hæreſi, quin aliqui adhuc tanquã reliquię aut ſemen reſeruentur, qui ſint de populo Dei, eiuſque deificum panem participent. Velint nolint perſecutores hæretici, adhuc in Anglia, Hollandia, Dania, Sueuia, Aſia, Africa, hoc Sacramentum ab aliquibus cõficitur & ſumitur: & modò per illud, vſque ad Indiam, Iaponiam, Sinas, nomen Dei honoratur. Vidiſti ergo huius myſterij altitudinem & profunditatem, vide latitudinem. Nemo ab illo cuiuſuis Nationis, Regni, Gentis, excluditur, omnibus exhibitum eſt regium hoc conuiuium; omnes inuitantur vt per Baptiſmi januam ingrediantur in Eccleſiam Chriſti, & de illo participent viuifico myſterio. Non eſt hic diſtinctio Iudęi aut Græci, Schytæ aut Barbari, Indi aut Ægyptij. Nec eſt diſtinctio Principis aut plebęi, ſerui aut liberi, diuitis aut inopis, maſculi aut fœminæ. Imò vocantur *pauperes & debiles, cæci & claudi, & per vias, nemora, ac ſepes diſperſi,* vt ad cænam hanc myſticam veniant, quæ adeò ampla eſt, vt omnibus ſufficiat, licet vna ſit. Olim vnica erat arbor vitæ in Paradiſo terreſtri, quæ tameu ſuffeciſſet in cibum pro filijs Dei, donec ad Dei & Angelorum conſortium tranſlati fuiſſent. Vnicum eſt in Eccleſia (Paradiſo Dei) Corpus Chriſti, datum in Sacramentum & alimentum, attamen ſufficiens eſt pro omnibus qui veri ſunt Filij Dei, miram habet latitudinem & amplitudinem, quandoquidem omnes de illo participent orbis partes.

4. Sacramenti longitudo

Quartò, Longitudo huius myſterij in eius duratione conſideranda eſt. Sic extendit ſe illius longitudo à tempore Chriſti, à mille iam ſexcentis annis, vſque in finem ſæculi, nec vnquam deficiet. Sicut Eccleſia Chriſti vſq; ad conſummationem mundi ſemper manebit viſibilis, ita & ſacrificium hoc & Sacramentum. Nam & tempore

ipſius Antichriſti (qui ſupra omnes illud perſequetur & annihilare omni arte conabitur, vt ſolus adoretur Deus) non deerunt eximij Martyres varijs in locis latentes; in quibus locis etiam erit vſus huius Sacramenti & ſacrificij. Ideò in conſecratione calicis dicitur: *Hic eſt calix ſanguinis mei noui & æterni teſtamenti:* æternum enim in Scriptura quandoq; ſignificat totum tempus, vſque in finem ſæculi durans. Eâdem ratione, Chriſtus dicitur *Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*: quia vſque in finem ſæculi, per Sacerdotes Vicarios ſuos offert ſacrificium ſuum ſecundùm ritum Melchiſedech, qui panem & vinum obtulit. Sic nobis preſentem ſe promiſit Chriſtus, vſque ad conſummationem ſæculi, vt quamdiu durat mundus, ſit *Emmanuel, Nobiſcum Deus*: & quamdiu dies durant, *quamdiu hodie cognominatur*, ſit ipſe Panis noſter quotidianus: & quamdiu refugio egemus, poſſimus ad ſacrũ illud Diuinitatis Tabernaculum (Corpus Chriſti intelligo) confugere, de quo dixi non incongruè illud intelligi: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.*

Heb.3.

Apoc.11.

Vides ergo ſacras myſterij huius dimenſiones? ſublimitas eius cælum attingit, & diuinitatem ipſam. Profunditas Deum vſque ad imum pectoris noſtri deſcendere facit, vt illi miro modo incorporemur, & Diuinitatis conſortes reddamur. Latitudo eius totum orbem circũambit, vt omnes nationes de eius communione participare poſſint. Longitudo omnia peruadit futura poſt Chriſtum ſæcula, donec æternitati reddamur finitis ſæculis: & non iam velatum ſpecie ſacramentali eum qui hic cõtinetur, contemplemur, ſed reuelatâ facie diuinam eius ſpeciem clariſſimè intueamur. Interim confiteamur Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum tam admirabili modo nobiſcum eſt miſericordia eius. Reddamus ei amorem profundum, ſublimem, latum, longumque. Profundum quidem ex toto corde: ſublimem ex tota mente:

mente: latum ex tota anima: longum ex omnibus viribus, totaque fortitudine, vsque in finem vitæ ac sæculi nostri perseuerantem.

LECTIO QVINTA.

DE MATERIA ET FORMA EVCHARISTIÆ.

1. *Docet materiam esse panem & vinum.*
2. *Vino aliquid aquæ admiscendum esse.*
3. *Explicat formam huius Sacramenti.*

PROPOSITIO PRIMA.

MATERIA *huius Sacramenti est panis & vinum.*

Satis id colligitur ex institutione Christi, qui hæc adhibuit, suum nobis corpus ac sanguinem tradens: & hæc semper fuit Ecclesiæ doctrina illa assumentis ad consecrationem. Vnde Gentiles (vt testatur D. Augustinus) Christianis imposuerunt, quod colerent Cererem & Bacchum. Dæmon quoque in inuidiam huius mysterij, in superstitionibus quibusdam Gentilium (quæ Mythræ mysteria appellabantur) panem & vinum immiscuit cum quibusdam incantationibus, vt refert Tertul. de præscrip. hæret. c. 4.

Conuenientissimè autem hæc in materiam designata sunt, ob significationem.

Primò quidē, quia per illa significatur, quod sicut homines pane & vino nutriuntur & reficiūtur corporaliter, ita corpore & sanguine Christi spiritualiter alantur Fideles.

Secundò, ſicut panis ex multis granis conficitur, & vinum ex multis racemis: ita multi Fideles, quaſi diuerſa grana in hoc Sacramento vnitatem accipiunt cum Chriſto, & in Chriſto coniuncti, effecti vnum corpus eius myſticum, dicente Apoſtolo: *Multi vnum corpus ſumus,* Cor. 10. *qui de vno pane & calice participamus.*

Tertiò, cùm panis & vinum ſint primitiæ creaturarum (ſub quibus omnia bona Scriptura comprehendit) aptè ex illis noſtrum conficitur Sacramentum & ſacrificium; quod offertur Deo vt ſupremo Domino omnium creaturarum. Potiuſque terræ fructus, quàm canes animalium ad id elegit Dominus: quia cùm in ſtatu innocentiæ fructibus tantùm terræ veſceretur homo; congruum fuit, vt ad illius ſtatus dignitatem, per corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpecibus fructus terræ ſumendum, reduceretur. Denique cùm Chriſtus carnem ſuam vellet dare ſub aliena ſpecie edendam, (quia horruiſſent homines carnem edere & ſanguinem bibere in propria ſpecie) nihil congruentius eligi videbatur, quàm panis & vini ſpecies; quę ſunt ad communem vſum deſtinatæ, ſatis obuiæ, aptæque vt cum omni tractentur decentia, quibus conuiuij etiam ſubſtantia ſolet deſignari.

Cæterùm aduerte, licet ex dictis notum ſit, panem ac vinum eligi tanquam materiam tranſeuntem, ex qua ita fiat corpus ac ſanguis Chriſti, vt nihil poſt conſecrationē maneat ſubſtantiæ panis aut vini; nihilominus Scripturę more, Euchariſtia quandoque *Panis aut genimen vitis* nuncupatur: quia ſcilicet ex pane conſecratur, ſicut in Exodo ſerpens vocatur virga cap. 7. quia virga in eum verſa fuit. Item quia prioris panis aut vini accidentia, formamque retinet. Sic Adam Gen. 3. vocatur terra, quia ex ea factus, illius conditiones in ſe habet. Denique quia excellentiori modo panis eſt Corpus Chriſti, Panis ſcilicet de cælo deſcendens, panis viuus, panis ſacro-ſanctus, panis Deificus: *Frumentum* quidem, ſed *electorum*; vinum vtiq; ſed

ſed *germinans virgines*; quibus omnibus, vini aut panis natura per conſecrationem commutata ſatis indicatur. Sic Iacob propheticè inſinuans hoc myſteriũ, modo vini, modo ſanguinis nomine vtitur: *Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ pallium ſuũ.* Ibi Iacob ſpiritu Prophetiæ intuebatur Chriſtũ, inſtar racemi & botri myſtici ad crucis torcular portatũ; in quo diuinum illud vinũ exprimi debebat, quo & *ſtolam ſuam*, hoc eſt, corpus proprium diuinitatis veſtimentum, cruentare debebat: & Pallium, hoc eſt, Eccleſiam perfundere, & quotidie lauare in hoc myſtico lauacro, in quo eius ſanguis continetur, & ad abluendas noſtras maculas quotidie applicatur. Vnde ſi verba ponderes, non ſine myſterio videbis *vuæ ſanguinem* hic nominari, ad deſignandum hoc Sacramentum, in quo ſanguis ſub ſpecie vini ex vua prius expreſſi, ſed per conſecrationem in ſanguinem commutati, continetur. Za. 9. Gen. 48

Querunt hic Theologi: An omnis panis poſſit eſſe materia omneq; vinum? Reſpondet Conciliũ Florentinũ, *Materiam huius Sacramenti eſſe panem triticeũ, & vinum de vite.* Hinc cõmunis Theologorum ſentẽtia colligit panem ex leguminibus, auena, oriza, hordeo, non poſſe eſſe materiam huius Sacramenti, & ſi in his conſecretur nihil efficiꝫ quia ſcilicet non eſt hic panis hominibus accommodatus, nec panis ſimpliciter, licet quidam ob neceſſitatem eo vtantur. Cùm autem frumentum, aut triticum ſub ſe diuerſa genera complectatur, ille panis validè conſecratur, qui ex aliquo genere ttitici conficitur, licet fortè aliter nominetur. Sic non ambigerem validè conſecrari in pane ex ſpelta noſtra confecto: Quod granum frequens eſt in Territorio Leodienſi, & optimum granum eſt, ex quo panis delicatus efficitur, paniſque ſimpliciter, candidus & vſualis; & tritici ſpeciem eſſe vix dubito, quamuis à frumento vulgariter dicto folliculis diſtinguatur & paleis. Vnde Auctores contra-

contrariæ opinionis, existimo non satis nosse nostram speltam, quam vocant zeam; sed aliud granum degenerans, hordeo simile, videntur intelligere. Non tamen dico de illo esse conficiendas formulas ad consecrandum: quia saltem Ecclesia prę cipit materia certissima vti, illo scilicet grano quod ab omnibus frumentũ siue triticum nominatur. Non est etiam eadem ratio de grano quod aliqui speltam Martij vocant, quia similes habet spicas & aristas cum spelta nostra, sed prius seritur in Martio, & colligitur in Augusto. Illud granum communiter hic vocant *de l'amoy*, sed est longè degenerans à spelta, & panis ex eo confectus, licet candore imitetur ex spelta confectum, imò superet: est tamen rudior & asperior palato, nec panis vsualis est, sed magis ad hordeaceum accedit. Vnde existimarem ex illo non confici; quamuis quædam honorabilis Matrona mihi quondam Namurci asseruerit, se certò scire plurimas hostias siue formulas venales ex eo confici, idque ob candorem illius grani; cui errori Episcopi & Pastorum cura deberet aduigilare. Ego vix credebam, nisi cum illa se id frequenter vidisse certo testimonio assereret.

Conueniret quoque à Sacerdotibus siue Religiosis, aut à Virginibus mulieribusve deuotis has confici, vt omni errori obuietur, & vt cum maiori nitore & reuerentia tractarẽtur. Passim enim venales satis incuriè tractantur & sordidè, ac pixidibus in quibus species aliæ aromaticę, vt piper, zinziber &c. conditæ prius fuerant, conseruantur; odoremque extraneum retinent, vt frequenter aduerti, estque id indecens in materia tanti tamque puri sacrificij.

Notabilis hist. Audi pietatem & reuerentiam B. Venceslai Regis Bohemiæ, erga sacrificium & materiam sacrificio destinatam. Hic tantâ deuotione & zelo erga illa ferebatur, vt ipsemet personaliter seminaret, meteret, trituraret granum, quod hostijs conficiendis, siue pani sacramentali defer-

Digitized by Google

deſeruire debebat: ſed & perſonaliter Sacerdotibus ſacrificantibus miniſtrabat, eoſque largis eleemoſynis ſuſtentabat. Hęc omnia Fratris odium pepererunt, ita vt eius fidem ac deuotionem inſectaretur. Quapropter ab eo in odium fidei in ipſa Eccleſia peremptus fuit, à Chriſto ſummo Sacerdote, ob pietatem in ſacerdotium, Martyrij laureâ donatus. Vide Ribad. 28. Septembris.

Maximè verò aduigilandum eſt, ne panis conſecrandus ſit corruptus vetuſtate, aut aliâ mixtione, cum iniuria tremendi huius myſterij. Nam & Deus quandoque panem commaculatum miraculosè ab altari reiecit, vt oſtenderet quàm ſibi diſpliceat, cùm Sacerdotes & Miniſtri huius rei ſunt incurij.

Refert Cæſarius hiſtoriam huic propoſito accommodam. Circa hoc biennium, inquit, circa Coloniam, vixit is anno 1202. in villa quæ Belle vocatur, accidit quod dico. Die quâdam cùm Sacerdos Miſſam celebraret, & Euangelio dicto Hoſtiam patenæ ſuperpoſitam in Corporali collocaſſet, illa mox reſiluit. Putans id Sacerdos caſu accidiſſe, denuò ſuperpoſuit; at longè remotiùs reſiluit, ipſo intuente. Cumque tertiò id tentaſſet, quaſi turbine impulſa proiecta eſt de altari. Quo viſo valde territus eſt, & præcepit Scholari, vt illa hoſtia reſeruata, aliam poneret eius loco. Dicta Miſſa tollens ſecum hoſtiam dictam, Coloniam properauit, hoſtiam oſtendit, quid de ea actum ſit, recitauit. Cunctis cauſam mirantibus, quidam Sacerdotum hoſtiam eleuans contra lucem, maculam contemplatus eſt: Et cùm eam fregiſſet, apparuit in ea cimex decoctus. Sic glorificantes Deum, non dubitarunt qui præſentes erant, ab Angelis reiectam qui non paſſi ſunt, vt panis ita fœtido vermiculo corruptus per miniſterium Sacerdotis tranſiret in Corpus Domini. Ita Cæſarius l. 9. Dial. c. 65.

Quod ad vinum attinet, frequentiùs grauis interuenit negligentia, eo quod in aceſcente, vel aceto potiùs conficiatur.

ficiatur. Certè cum multa experientia aduerterim aliquorum Sacerdotum incuriam, æstus tempore multis diebus pauculum vini reseruantium, & vini quidem deficientis quod ex natura sua statim ad acetum vel alium corruptum liquorem transit; vix possum mihi persuadere, quin multoties nullitas consecrationis & sacrificij intercurrat. Mirum planè, quod cùm ipsi nostræ mensæ simile vinum apponere, aut amico propinare nullatenus vellemus; mensæ Dominicæ proponere non veremur, non solùm cum peccati periculo, sed etiam cum periculo nullitatis sacrificij. Quamlibet tenue aut deficiens sit vinum, & corruptioni proximum, ad celebrandum non iudicatur inutile, ad conuiuandum vt planè inutile repudiatur: sic paruifacimus quæ Dei sunt, nos & nostra curamus. An non & in cænobijs & Religiosorum conuentibus, quandoque reperies vinum præstans propinari Fratribus ac hospitibus, vitiosum autem aut fecibus iam vicinum, adhiberi Missis celebrandis? Audiamus Dominum per os Malachiæ: *Ad vos, ô Sacerdotes, qui despicitis*
Mal. 1. *nomen meum. Et dixistis in quo despeximus? In eo quod dicitis*, non ore sed facto, *mensa Domini despecta est. Si offeratis claudum & languidum nonne malum est? offer illud Duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.* Videamus ne similis exprobratio nobis hic possit fieri; tum ratione materiæ, quæ quandoque ex parte corrupta offertur; tum ratione immunditiæ, quæ frequenter reperitur in mensa Domini, in altaribus, mappis, corporalibus; quasi mensa hęc contemptibilis foret & despecta. Hoc certè non parum obscurat splendorem nostræ Religionis & fidei de diuinis illis mysterijs, imminuitque deuotionem offerentis. Quid altari sanctius, quod tot consecrationibus, ac benedictionibus ad diuina destinatum est? Quanta ergo illius cura foret habenda, si huiusce sanctificationis viuam fidem haberemus? An non cuilibet altari, Angelus est destinatus post consecrationem? An non

non ſub illis reſident Sanctorum Martyrum Reliquiæ pretioſæ, expectantes gloriam reſurrectionis? An non ſuper illud caput martyrum Chriſtus ſummus Pontifex reſidet, quaſi in throno? Vtique hæc omnia acuere deberent deuotionem noſtram & curam, vt ſolliciti ſimus munditiæ & decoris omnium eorum quæ ad hanc menſam Dominicam ſpectant; ne videatur contemptibilis & deſpecta, offendens Angelorum ac Sanctorum, Chriſtique Ieſu præſentiam.

PROPOSITIO SECVNDA.

Vino aliquid aquæ ex præcepto Eccleſiæ debet adhiberi, in calicis conſecratione.

Hoc etiam Chriſtum Dominum feciſſe indicat Tridentinum, & ad eam rem accõmodari ſolet illud Prou. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, miſcuit vinum, & poſuit menſam.* Fecit autem id Chriſtus, non ſolum vt temperato potu vteretur ad ſobrietatem (vt aliqui dixerunt) ſed & maximè ad myſticam ſignificationem; & ob id Eccleſia eum imitatur, & idem fieri præcipit. Nec enim id Chriſtum ſimpliciter præcepiſſe cenſent Doctiores Theologi: quia etiam Concilium Tridentinum dicit id ab Eccleſia præceptum. Quod ſi aliquando antiqui Patres dicant id eſſe mandatum Domini, hoc intelligendum eſt, non quia id ſtrictè mandarit, ſed quia id ab eius exemplo manarit.

Sed quęnam igitur Myſtica hic ſignificatio continetur?

Reſp. Primò recolitur hac mixtione, Paſſionis Chriſti memoria, & aquæ Chriſti è latere effluẽtis cum ſanguine. Dico illius memoriam recoli, non enim exiſtimandum eſt (vt aliqui dixerunt) hanc quàm immediatè conuerti in iſtam quæ è latere Chriſti fluxit. Illam enim opinionẽ reprobat Innocentius 3. de celeb. miſſarum cap. Cum Marthæ. Neque iſta aqua è latere Chriſti fluens naturalis erat, ſed ſupernaturaliter & miraculosè fluxit: nec erat

ſimpliciter neceſſariam in corpore Chriſti, quia aqua elementaris non eſt de ratione corporis humani. Vnde nec illa nunc manet in corpore Chriſti glorioſo, nec nũc in conſecratione efficitur ex vi verborum, ſed ſolum ſanguis, vt patet ex forma, *Hic eſt calix ſanguinis mei.* Interim rectè eius memoria recolitur, quia myſteriorum noſtræ fidei ſymbolum erat, maximè Baptiſmi. Vnde de Chriſto dicit Ioannes, *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem, non in aqua ſolum, ſed & in aqua & ſanguine.*

Secundò aqua mixta vino, ſignificat vnionem populi fidelis, cum capite Chriſto, quia per aquas in ſcriptura ſolent ſignificari populi. Apoc. 17. *Aquæ multæ, populi multi.* Idem ſignificat Meretrix ſedens ſuper aquas, hoc eſt dominans ſuper populos. Ideo etiam exigua aquę quantitas adhibetur, quia maior eſt maieſtas Domini, quàm fragilitas populi: & illa quantitas exigua in vinum conuertitur, ad ſignificandum illud Auguſtini: *Non tu me conuertes in te, ſed tu in me conuerteris.* Ad hanc ſignificationem alludens D. Cyprianus ep. 63. dicit: *Sic autem in ſanctificando calice Domini offerri ſola aqua non poteſt, quomodo nec vinum ſolũ poteſt; nam ſi vinum ſolum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſinè nobis; ſi aqua ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto.* Vbi indicare vult non licere ob hanc ſignificationem alterutrum ſolum offerri, maximè ob prȩceptum: quamuis certum ſit, ſi ſolum vinum conſecretur, validum eſſe ſacrificium, attamen peccatum incurreret ſacrificans.

Tertiò per aquam & vinum, duplex Chriſti natura ſignificatur. Quapropter Armeni (teſte Nicephoro l. 8. hiſt. c. 35.) ſolum vinum offerebant, vt ſignificarent in chriſto vnam tantum naturam. Eadem ſignificatio indicatur in oratione quæ in hac mixtione adhibetur: *Deus qui humanæ ſubſtantiæ dignitatem mirabiliter condidiſti, & mirabilius reformaſti, da nobis per huius aquæ & vini myſterium, eius diuinitatis eſſe conſortes, qui noſtræ humanitatis fieri dignatus eſt particeps Dominus noſter Ieſus Chriſtus.* Denique dici hic poſſet cum D. Am-

D. Ambroſio per aquam ſignificari gratiam, quæ eſt aqua ſaliens in vitam æternam. *Ambr. l. de Sacr.*

Quod ſi quæras quid fiat de illa aqua? Reſpondeo ordinariè conuerti in vinum, & tunc conuerti in ſanguinem vi conſecrationis. Et hæc eſt Eccleſiaſticorũ Scriptorum ſententia & iudicium, inquit Catechiſmus Pij V. ex decreto Concilij Tridentini editus ad Parochos. Certè hęc videtur Eccleſiæ intentio, modicam omnino aquam miſcentis, vt faciliùs tranſeat in vinum, & conſequenter in ſanguinem. Idem volunt Sancti Patres, dum dicunt ex vino & aqua confici ſanguinem Domini. Sic loquitur S. Damaſcenus l. 4. c. 14. *Qui fecit omnia, poteſt ex aqua & vino ſanguinem ſuum conficere.* Item S. Ambroſius: *Vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis.* Similiter dicit S. Cyprianus ep. 63. *Calicem Domini non eſſe ſolum vinum, aut ſolam aquam, ſed vtrumque mixtum.* Nec enim aliud intelligunt hi ſancti Patres, quàm calicem Domini confici ex vino cui aqua admixta eſt: & ita aquam in ſanguinem tranſire, non immediatè ſed mediatè, cùm ſcilicet prius in vinum tranſierit, poſt illam mixtionem. Hæc iterum eſt opinio, quam Innocentius 3. approbat cap. cùm Marthæ de celeb. miſſarum. vbi cùm tres referat opiniones, illam probabiliorem iudicat, quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari; iuxta opinionem quam ſecundo loco poſuerat, quæ dicebat aquam cum vino tranſſubſtantiari in ſanguinem, cùm in vinum tranſierit; vt patebit diligenter Capitulum legenti. *Ambr. l. 4. de Sa. c. 4.*

Minus probabilem igitur cenſemus illam opinionem, quę dicit aquam etiamſi in vinum non trãſmutetur, poſt mixtionem, immediatè nihilominus in ſanguinem tranſſubſtantiari. Etenim Innocentius Pontifex hac de re ex profeſſo agens, illius opinionis non facit mentionem, ſicut nec Doctorẽs Scholaſtici antiquiores; ſed noſtræ ſuffragantur aſſertioni. Vnde cùm hic agatur de materia ſacra-

cramenti, longè tutius eſt cum communi Theologorum ſententia loqui, quàm recentiorum paucorum opinioni adhærere: quæ ex aliquot paululũ obſcurioribus Patrum verbis (iuxta ſententiam tamen noſtram cõmodam etiã interpretationem habentibus) & paucis rationibus phyſicis, receptam à Theologis doctrinam impugnat, vt nouam ſtabiliat. Videndum quoque, ne per hęc hæreticis occaſio detur calumniandi, & dicendi Eccleſiam non ſibi conſtare in Sacramenti Euchariſtici materia deſignanda, ſed Catholicos Doctores recentiores antiquis repugnare, dum aquam volunt eſſe materiam ſanguinis, quod antiquorum negat communis conſenſus. Nec ſatis eſt, quod dicant vinum eſſe materiam eſſentialem, aquam autem materiam eſſe, ſed liberam & non neceſſariã: quia nec talem loquendi modum antiquitas agnouiſſe videtur; ſed ſolum agnouit aquam miſceri vino per modum cæremoniæ, non verò per modum materiæ, quæ per ſe conuerti poſſit. Vnde & Scriptura cùm de materia agit, ſolius vini meminit: & Conciliũ Trident. definit panem in corpus & vinũ in ſanguinem tranſire, manẽtibus tantũ ſpeciebus panis & vini, nec vlla fit mentio aquæ aut ſpecierum eius. Conuenit igitur & hic monitũ illud Sapiẽtis attendere: *Ne tranſgrediaris terminos, quos poſuerunt Patres tui.*

Trid. ſſ. 13. can. 2.

Prou. 22.

Addo poſtremò, ſi aqua etiam dicitur materia, vix reddi poteſt ratio, cur pura nõ poſſit verti in ſanguinẽ: aut certè cur ſi in parua quantitate accidẽtibus vini alterata, quare non & in maiore quantitate, ſi illa etiã accidentia vini receperit? Imò ſequitur, quandoq; ſanguinẽ manere ſub ſolis ſpeciebus aquæ; v g. ſi contingat ſpecies vini aceſcere & corrũpi, & non ſpecies aquæ. Item ſi quâcũq; ratione, ſpecies aquæ conſecratæ ſeparẽtur à ſpeciebus vini. Cur enim propter ſolam illam ſeparationẽ deſineret ibi ſanguis Chriſti, & rediret ſubſtantia aquæ? Hęc certè omnia videntur inuoluere aliqua aut inconuenientia, aut minùs ſolidè dicta. Sed hæc fuſiùs proſequi, non eſt inſtituti huius, ad Scholaſticos Doctores ſpectat.

PROPOSITIO. TERTIA.

FOrma huius Sacramenti est: Hoc est Corpus meum, Hic est sanguis meus.

Hisce solis verbis panis in corpus, vinũ in Sanguinem Christi transsubstantiari potest: quamuis & alia ex præcepto superaddi debeant. Hæc est ergo *vox Domini in virtute*, quâ in vltima cæna suum corpus & sanguinem de pane ac vino effecit. Et quoties eã repetit Sacerdos super debita materia, idem efficit: quia & de illa verum est illud: *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, date gloriam Deo super Israël.* Si admiratur Scriptura virtutem vocis Iosue inclamantis: *Sol ne mouearis contra Gabaon*, ad quam Sol stetit, *Deo obediente voci hominis*, inquit Scriptura: Quanto magis admiratione digna hæc vox, quâ Christus Sol iustitiæ hiç sistitur sub panis specie, Deo obediente voci hominis, non semel aut breui aliquo tempore, sed toties quoties voluerit, idque in finem sęculi? Quapropter non incongruè homini sacerdotali dignitate adornato dicere hic possemus illud Iob: *Nunquid habes brachiũ sicut Deus, aut simili voce tonas?* Vtique digitus Dei est hic, & mutatio dexteræ excelsi, voxque hæc illius est vox, qui excelsior cælis, portat omnia verbo virtutis suæ, res omnes verbo creare potens, conseruare, & in quodlibet voluerit commutare. Ideo Sacerdos non loquitur dum cõsecrat in propria persona, sicut in alijs Sacramentis: *Ego te baptizo, absoluo, confirmo &c.* sed in persona Christi, cuius personam repræsentat, dicens non solùm recitatiuè & materialiter, sed & significatiuè ac formaliter, *Hoc est Corpus meum*: quod verè dicit; sicut & Angelus verè dicebat in legislatione: *Ego sum Deus*, quia diuinam personam repræsentabat.

Soli autem Sacerdotes hanc formam efficaciter pronunciant: quia ordini sacerdotali potestas cõsecrandi annexa est à Christo dicẽte Apostolis repręsentãtibus etiã omnes suos

ſuos in ſacerdotio ſucceſſores: *Hoc facite in meam commemorationem.* Hinc & Sacerdos illa verba formæ, ſicut & Canonis, ſolet voce ſubmiſsâ & velut in ſilentio pronunciare, ad abſconditi myſterij ſignificationem & maiorem plebis venerationem. Ferunt enim cùm olim altâ voce proferretur Canon, omnes ferè per aſſiduum vſum illum memoriâ tenuiſſe, atque in vicis & compitis publicè decantare ſolitos. Vnde cùm quidam Paſtores ouium, auſu temerario, pane ſuper lapidem poſito, in agro verba conſecrationis protuliſſent, mox igne cælirus emiſſo ſunt abſorpti: vt per hanc punitionis ſeueritatem cæteris eſſent exemplo, ne diuinis abuterentur myſterijs, & hanc inter cæteras fuiſſe rationem exiſtimant quidam cur Eccleſia Canonem, & maximè verba conſecrationis, ordinet ſecreto pronunciari. Ita Clictoneus l. 3. elucidarij Eccleſiaſtici.

Hiſt. notabilis.

Quia verò hæc verba Chriſti quibus conſecramus, fundamentum ſunt realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia (cùm is qui auctor eſt muneris, per hæc verba teſtis ſit irrefragabiliter veritatis) ideò hæretici varias confingunt illorum verborum deprauationes: ita vt anno 1577. editus fuerit libellus, continens ſupra ducentas illorum verborum falſas interpretationes. Quarum tamen maxima pars, tendit ad hoc vt figuratè ſermo iſte accipiatur, & verbum, *eſt*, idem ſit quod, *ſignificat*, aut, *Corpus*, idem quod, *figura corporis*. Sed de his ſuprà egimus, nec immoror longiori explicationi verborum formæ, quia non eſt neceſſarium à Paſtoribus communi populo myſteria in hac ſacramentali forma abſcondita proponi. Videri poteſt Bellar. contra hæreticos, & paſſim Interpretes D. Thomæ in 3 p. q. 78. ar. 2. & 3. Vide etiam Interpretes Scripturæ in Math. c. 26. & ad Cor. cap. 11.

Circa formam ſanguinis, aduerte Matheum & Marcum referre Chriſtum, dixiſſe: *Hic eſt Sanguis meus noui Teſtamenti.* Lucas autem & D. Paulus legunt: *Hic calix nouum teſta-*

teſtamentum eſt in meo Sanguine. Sed eſt idem ſenſus, & vnum explicat aliud; ac per poſteriorem loquendi modum (quem ſequitur Eccleſia) ſignificatur ſanguis hic vt potabilis, prout ſcilicet eſt ſub altera ſpecie huius Sacramenti. Hoc enim ſignificat noſtra forma: *Hic eſt enim calix Sanguinis mei.* Illa autem particula, *hic*, non eſt aduerbium, ſed pronomen, idem ſignificans quod vocula, *hoc*, dum dicitur, *Hoc eſt Corpus meum*, id eſt, hoc çontentum ſub his ſpeciebus panis, eſt corpus meum: hoc contentum in calice, ſub his ſpeciebus vini, eſt Sanguis meus. Vnde & Græca, teſte Ianſenio, legunt: *Hoc eſt Sanguis meus*, apud Mathçum & Marcum, vtrumque interim in idem redit.

Quod autem additur, *Noui Teſtamenti*, ſignificatur nouum teſtamentum longè antiquum præcedere, quod vitulorum & hircorum ſanguine dedicatum fuit, & temporalia promittebat: ſed nouum pretioſo Chriſti quaſi Agni immaculati Sanguine ſancitum eſt & confirmatū, in quo noua promiſſio facta eſt æternæ hæreditatis. Vnde dicitur eſſe ſanguis non ſolùm noui ſed & æterni teſtamenti: tum quia æterna dona hoc teſtamentum promittit: tum quia in finem ſæculi durat, abſque alia ſucceſſione; quod tempus in Scriptura æternum dici ſolet. Additur deinde ad altitudinem huius Sacramenti & ſacrificij explicandam, *Myſterium fidei*, quia recenſetur inter myſteria fidei maximè recondita, in quo aliud creditur, aliud cernitur, vt ſuprà explicatum eſt.

Poſtremò adijcitur, *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Vbi aliqui notant Græca in præſenti Mat. 26. legere, *qui pro multis effunditur*. Vnde id intelligi poſſet de effuſione non reali & cruenta, ſed ſacramentali, ſiue de illa quæ fit in Sacramento incruentè: vt idem ſit, *effunditur*, ac libatur, ſeu Deo offertur & ſacrificatur. Intelligi tamen etiam rectè poteſt de reali effuſione in cruce facta: quia enim illa iam inſtabat, quaſi de præſenti loquitur Chriſtus. Quod autem ſuperadditur:

Pro

Pro vobis & pro multis, efficacia paſſionis explicatur; ideòq; non dicitur, *pro omnibus*, ſed, *pro vobis*, ſcilicet Apoſtolis præſentibus (quanquam non pro omnibus illis quia non pro Iuda) & pro multis alijs electis. Si tamen etiam indicari volueris ſufficientiam ipſius Paſſionis, nihil vetat: quia vox illa, *multis*, ſubinde accipitur pro omnibus.

Concludendo hic aduertere velim nouellos Theologos, cùm de materia & forma Euchariſtię hactenus egimus, nos intelligere de materia & forma tranſeunte, ſiue in fieri. Cùm autem hoc Sacramentum, inter cætera Sacramenta ſpecialiter habeat, quod permanens ſit poſt conſecrationem, & non pendeat ab vſu: ideo illi vt permanenti alia forma aliaque materia eſt aſſignanda. Sic ergo conſideratum, habet corpus Chriſti & ſpecies viſibiles pro materia & forma; & alterutrum horum diuerſa conſideratione ſubit materiæ vel formæ rationem. Nam Corpus Chriſti quatenus eſt quid nobilius, & quia eſt virtus ſpecierum in ordine ad ſanctificationem, dici poteſt habere rationem formæ: eo quod virtus à forma promanet in compoſitis naturalibus. Quia tamen in compoſito ex ſubiecto & accidente, item in compoſitis artificialibus, quod nobilius eſt materiæ rationem habet; ideò etiam rectè dixeris in hoc Sacramento Corpus Chriſti habere rationem materiæ: quia hoc compoſitum ſimilitudinem habet cum compoſitis dictis. Adde quod Sacramentum conſiſtat in ratione ſigni, maximè autem hic rationem ſigni habent ſpecies viſibiles, ſignificãtes Chriſtum quem continent, vt animarum cibum eſſe.

LECTIO

LECTIO SEXTA.

DE ADORATIONE EVCHARISTIÆ.

1. *Docet Euchariſtiam cultu latriæ adorandam.*
2. *Rectè peculiari feſto eam coli.*

PROPOSITIO PRIMA.

ADORANDVM *eſt hoc Sacramentum cultu latriæ, ſiue cultu illo ſupremo, qui vero Deo debetur.*

Hoc diſertis verbis definit Tridentinum ſſ. 13. c. 5. Fides enim præſentiæ Filij Dei in carne ſub hoc Sacramento, & neceſſitas adorandi, connexa ſunt. Quod latiùs explicans Tridentinum ſic dicit. *Neque enim minus eſt adorandum, quod fuerit à Chriſto inſtitutum vt ſumatur. Nam illum eundem Deum præſentem in eo adeſſe credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Quem Magi procidentes adorauerunt, quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum, Scriptura teſtatur.*

De huius Sacramenti adoratione videtur loqui Propheta, *Pſal.* 21. vbi cùm dixiſſet: *Edent pauperes & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, & viuent corda eorum in ſæculum ſæculi:* Poſteà ſubdit: *Adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ familiæ gentium.* Et iterum: *Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues, ſiue diuites terræ.* Priorem locum interpretans Euthimius ſic ait. *Pauperes ſunt omnes veri Chriſtiani, qui comedent Saluatoris corpus & ſanguinem, bibent & ſaturabuntur, ſancto nimirum ſpiritu repleti, hymnis & laudibus in menſa illa Deum extollent: & ita prophetiam continet, non ſolum de euangelicæ doctrinæ ſpirituali cibo, quo anima alitur & augeſcit, ſed etiam de myſtico men-*

comensæ illius Sacramento, propter quod dicitur: Viuent corda eorum in sæculum sæculi, quia si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum, custodiens scilicet pariter mandata. Per cor autem totum hominem intelligit, eo quod illa pars in quouis animante vitæ sit magis particeps. Licet moriantur, inquit, resurgent tamen in vitam æternam. Ita ille. Cui concordat Eusebius in Psalmos, in catena Doctorum Græcorum. Posteriorem verò versum de eodem Sacramento interpretatur D. Augustinus:

Aug. in illum locum. *Manducauerunt corpus humilitatis Domini sui etiam diuites terræ, sed non sicut pauperes saturati sunt, vsque ad imitationem humilitatis, sed tamen adorauerunt. Pauperes edunt & saturabuntur, qui eius pacem dilectionemq; seruantes, imitantur etiam humilitatem.* Intelligit ergo D. Augustinus per pauperes, illos qui humiles sunt; per diuites terræ & pingues, magnos illos & superbos, qui licet accedant ad hoc Sacramentum memoriale humilitatis Christi, & adorent illud, paruum tamen fructum referunt, si fastum animi non deponunt, si humiles & pauperes aspernentur, si fugant eorum sanguinem, si indignè accedant.

Hos alloquens D. Chrysostomus sic ait: *In Bethleëm accurre cum Magis, ac domum spiritualis panis ingredere, adoraturus Dei Filium, & non quasi conculcaturus aduenias, honorem cum gaudio & tremore offeras. Caue ne Herodi efficiaris similis, & dicas: Vt & ego veniens adorem eum; Cumq; veneris, interimere coneris. Huius similes sunt, qui abutuntur communione mysterij, rei enim sunt sanguinis & Corporis Domini. Timeamus igitur nequãdo speciem supplicum & adorantium geramus, opere verò existamus inimici.*

Chrisost. hom. 8. in Mat.

Hoc etiam loco argui possent diuites ac nobiles, qui vix dignantur pauculum omnino itineris pedibus suis conficere, vt ad Dominum adorandum in sacrificio veniant; sed equis, mulis, rhedis, aduecti pompaticè ac quasi theatraliter ingrediuntur domum Domini, magis cum insolentia, quàm cum reuerentia. Vix flexo vno genu, nutibus oculorum vndique circumeunt; per famulos

multo

multo faſtu turbam ſubmouent, ne ſibi appropinquet; & cùm nullam afferant, aliorum etiam deuotionem turbãt. Quod maximè de vanis aliquibus mulieribus verum eſt, quæ inſtar Pauonum ſyrmata ſua & veſtiũ fimbrias oſtentant: & potius venire videntur, vt ſpectent & ſpectentur, quàm vt adorent. Huiuſmodi cùm viros, tùm mulieres reprehendens D. Chryſoſt: loco citato ſic ait. *Quis veſtrũ, qui innumeris eſtis Chriſti beneficijs obligati, tam longinquæ propter eum arripuit expeditionis laborem, quàm ſapientes illi Magi? Sed quid ego de ſpatio loquor itineris, cùm plurimæ fœminarũ tanta iam animi mollitudine reſoluantur, vt niſi aduectæ mulis quamlibet exiguo ſpatio à domibus ſuis venire nequeant, ad videndum Dominum in præſepio ſpirituali. Sed ex his quoque quæ ambulandi laborem ferunt, alij ſæcularium negotiorum tumultus, alij theatrales turbas, Sanctorum cœtibus anteponunt.*

Qui tamen verè nobiles ſunt, agnoſcunt in hoc Sacramento illum qui in fœmore ſcriptum gerit, *Rex Regum & Dominus Dominantium;* illumque magnâ animi demiſſione & reuerentiâ, cùm exteriori tùm interiori adorant. Purpuram ſuam, potentatus, ſceptra, diademata ſua ſubmittunt, ac ſeipſos vouent cum humilitate, illi à quo omnis poteſtas ac dominatus. *Apoc. 19.*

Audi præclarum huiuſce humilitatis ac pietatis teſtimonium, in Rudolpho Comite Hasburgico, qui ob eam meruit, vt imperialis dignitas in domum Auſtriacam deriuaretur. Cùm is antequam Imperator deſignatus foret, vnà cum Regulo Kyburgenſi conſanguineo ſuo, ad ſanctam quandam mulierem in ſacra Helluetiæ ſolitudinis cella abditam, religionis cauſa proficiſceretur: occurrit Sacerdoti ſacrum Chriſti Corpus ad ægrum deferenti. Cumque Sacerdos pedibus iter ingrederetur cum ædituo cereum & campanulam ferente; deſcendit is equo, & Sacerdotem vrget conſcendere. Eius pietate commotus conſanguineus, ſuum & ipſe ædituo exhibet. Ad ægrum ergo, Sacerdotem tanquam à pedibus fræniſque mi-

miniſter deduxit, & ad propriam Eccleſiam poſtea reduxit; vbi adorato Deo, multa fauſta ei apprecatus eſt Sacerdos, eiuſque poſteritati. Deinde ad mulierem illam ſanctitate celebrem contendit. Hanc vbi ſalutarunt, ipſa veluti numine plena ad Rudolphum conuerſa ſic ait: *Pro officio & cultu, Deo eiuſque Sacerdoti abs te nuper tributo, gratiam tibi poſterisque tuis cumulatiſſimè referet omnipotens Deus: & ne te vanâ ſpe induci à me ſuſpiceris, nouenarium temporis numerum, quo tibi huius meæ prædictionis efficax ſignum oſtendetur, diligenter obſerua.* Rudolphus igitur nouenis & diebus & menſibus elapſis, ſpe ſuâ videbatur excidere, donec poſt nonum inde annum Romanorum Imperator deçlaratus fuit: & Imperialis dignitas in Auſtriacam domum profecta, exinde certis pietatis rationibus conſeruata hactenus fuit. Ita ex Chronico Sueuiæ multi Hiſtorici.

Albert. Vidman. ſtadius Cancel. Auſtriæ. Mathæ Galenus Cancel. Duaci.

Porrò & illud hiç deplorandum eſt cum Thoma à Kempis, quod cùm Deus multos voluerit fieri Sacerdotes, & in pluribus locis Chriſtum offerri & adorari; vt tanto maior appareat gratia & dilectio Dei in hominem, quanto latiùs hoc Sacramentum diffuſum eſt per orbem: hoc interim potius neglectũ & minorẽ reuerentiã pariat Chriſtianis. Quia tanta eſt humani cordis cæcitas, vt ex quotidiano vſu ad inaduertentiã defluant, & tantum donũ non attendant, nec vt oportet adorent; ſed tepidè & negligẽter, curſim & perfunctoriè circa eius cultum ſe gerant. Si enim hoc ſanctiſſimũ Sacramentum in vno tantum celebraretur loco, & ab vno tantum conſecraretur Sacerdote in orbe, quanto deſiderio ex omnibus mundi partibus illuc confluerent populi, quantâ reuerentiâ huic myſterio aſſiſtere & adorare optarent? An non vides ad Lauretanã Ædem (ad quam cubiculum Virginis in quo Chriſtus cõceptus fuit, Angelorum ope tranſlatũ eſt) quantâ deuotione ex omni natione confluunt cuiuſlibet conditionis & gradus ac dignitatis homines, vt vel ſolum pauimentum oſculen-

Kempis l. 4. de imit.

oſculentur? Currunt etiam multi ad diuerſa loca, ad viſitandas Sanctorum Reliquias, & mirantur auditis geſtis eorum, ampla templorum ædificia inſpiciunt, oſculantur ſericis & auro inuoluta ſacra oſſa ipſorum. Et ecce prę ſens eſt in altari Deus noſter Sanctus Sanctorum, Creator omnium & Dominus Angelorum. Sæpè in talibus videndis curioſitas & nouitas inuiſorum vrget, & modicus reportatur fructus, vbi tam leuis eſt ſine vera contritione diſcurſus. Hic autem in Sacramento præſens eſt Deus Homo, Chriſtus Ieſus; vbi à quolibet poteſt adorari, vbi & copioſus eſt æternæ ſalutis fructus dignè accedenti. Nec trahit ad id leuitas aut curioſitas, aut ſenſualitas; ſed firma fides, deuota ſpes, ſincera charitas.

Sed quid mirum, ſi magnâ ſubmiſſione ab hominibus hoc Sacramentum adorandum dicimus, quod tantâ reuerentiâ Angelici Spiritus etiam viſibiliter adorare ſæpiùs viſi ſunt. De ſancto Chryſoſtomo ſic teſtatur Nilus Abbas Epiſt. ad Anaſtaſium Epiſcopum. *Ioannes Sacerdos admirandus Eccleſiæ Conſtantinopolis, immò totius Orbis ſplendor, omni ferè tempore videbat domum Dei refertam Angelorum Cœtu, maximè cùm Diuinum Sacrificium offerebatur: Quo tempore ſtupore & lætitiâ plenus, rem præcipuis amicis ſpiritualibus priuatim enarrauit. Cùm cæpiſſet*, inquit, *oblationem facere Sacerdos, plurimæ ſtatim ex Beatis illis Virtutibus è Cælo deſcendentes, ſtolis indutæ ſplendidiſſimis, nudis pedibus, intentis oculis, pronæ, altari magno cum ſilentio & reuerentia (quoad venerandum illud myſterium expletum fuerit) circumſteterunt. Deinde huc illuc ſingulæ per totam domum diffuſæ, Epiſcopis & Præsbyteris & Diaconibus diſtributionem Corporis & pretioſi Sanguinis miniſtrantibus adhæſerunt, ſatagentes & ſedulò adiuuantes.* Baron. tom. 5. an. 407.

Idem de Angelis hic aſſi tentibus frequenter teſtatur ipſemet Chryſoſtomus, libro de ſacerdotio, & alibi.

Procul igitur impiorum hæreticorum vox, huic sacr ato mysterio adorationem denegantium, immo illud quandoque vocibus blasphemis insectantium, quos non semper inultos diuinum sinit iudicium. Quod cum multis exemplis facilè esset comprobare, vnicum irrefragabili testimonio firmatum, modo sufficiat ex Thoma Waldensi eximio Doctore Theologo lib. contra Wicleph, vbi sic ait: Historiam refero, quam ego præsens vidi oculis carnis meę, in Cathedrali Ecclesia sancti Pauli Londini, vbi Venerandus Cantuariensis Antistes, fęlicis recordationis, Thomas Arundelius, filius & frater Comitum, pro loco iudicij (assistentibus sibi Noruicensis Ecclesiæ tunc Præsule Alexandro & alijs) residens in Episcopali sede, verba quędã & interrogationes proponebat de fide Eucharistiæ ad quemdam Sartorem de partibus Wigorniæ, deprehensum in hæresi. Cumque flecti omnino non posset, nec aliud quàm benedictũ panem sacratissimam hostiam volebat appellare, vel credere. Tandem iussus facere reuerentiam hostiæ; respondit blasphemus: Verè, inquit, dignior est aranea reuerentiâ. At illicò de alto culmine tecti descendens ingens & horrida visa aranea, ad os blasphemi directo filo peruenit. Et dum Sartor loqueretur, vt intraret per polluta labia aranea sollicitè laborabat. Adstitit illustris Princeps Thomas Oxonienſis Dux, tunc Regni Cancellarius, & vidit prodigium. At prædictus Archiepiscopus statim surgens cum alijs, exponit omni illic collecto populo, quid vltrix manus Domini faceret in blasphemum. Nec mora, qui præciosissimæ carni Agni prędelegit araneam, peccatricem carnem suam flammis deuorandam amisit; vt esset fauilla peior aranea. Ecce doctrinam fœdam, & amaram errantium, qui Sacramentum optimum sic in figuram attenuant, vt idolum faciant.

Quærunt hic Theologi, an quando miraculosè appareret puer in hoc Sacramento, vel caro, vel sanguis, debeatur etiam illi adoratio? Hæc autem quæstio pendet ab illa,

la, an tunc ſit verè Corpus Chriſti vel Sanguis. Pro reſolutione, aduerte ex D. Thoma, has apparitiones duplici modo fieri poſſe. Vnus enim modus eſt, quo id fit ſine immutatione ſpecierum ſacramentalium, per ſolam immutationem ſenſibilium ſpecierum in medio vel organo ſenſus factam. Alter modus eſt, per veram etiam immutationem ipſarum ſpecierum ſacramentalium. Has autem apparitiones & immutationes permiſit Deus frequenter fieri, vel ad confuſionem infidelium negantium veritatem huius Sacramenti, vel ad terrorem indignè cõmunicantium, vel ad conſolationem piorum. Et quandoque in parte ſolum ſpecierum facta eſt immutatio, alterâ parte immutatâ manente.

Habes exemplum apud Baronium, ex epiſtola B. Petri Damiani ad Deſiderium Caſſinenſem Abbatem, vbi dicit: Recordatus ſum litterarum, quas tu interrogans miſiſti, ſed ego ſynodo impeditus, adhuc non reſpondi. In illis continebatur, quod Zelotypa quædam mulier habẽs virum de adũlterio ſuſpectum, qualiter eum ſibi vendicare poſſet proprio thoro contentum, à vicina petijt muliere conſilium. Quę nimirum peruerſa, & vltricibus flãmis euidenter obnoxia, hoc eam ſacrilegium venenata ſerpentis antiqui ſuadelâ perdocuit; vt corpus Dominicum quaſi communicatura perciperet; quod cautè reſeruans, viro ſuo poſtmodum non ſine quibuſdam maleficijs propinaret. Quod videlicet à Sacerdote perceptum, vſque dum occaſio prębberetur, palliolo reſeruatum, non ſine magno dedit ſtupore miraculum. Hæc enim particula Dominici Corporis, inuenta eſt vſque ad medietatem in carnem conuerſa, altera verò medietas panis ſpeciem non mutauit. Itaque ſi ritè reminiſcor, hoc propoſuiſti: deinde quid portenderet, inquiſiſti. Super qua quęſtione quia non neceſſe eſt diutius immorari, breui compendio quid mihi videatur, expediam. *Idcirco Deus omnipotens ſanctum illud Myſterium in carnis ſpeciem vertit,*

vertit, vt perfidiam reprobæ mulieris argueret, dum visibilem Dominici Corporis ostenderet veritatem, quatenus quæ purum panem, vt videbatur ante credebat, veræ carnis speciem cerneret, sicq; sacrilegam cæpti sceleris audaciacondemnaret. Quod autem medietas sic remansit, ad euidentioris iudicij testimonium profecit, vt dum in eadem substantia, hinc carnis, illinc panis adesse consideras speciem, in vtroque veræ carnis verique panis intelligas veritatem: quia & panis est, qui de cælo descendit, & caro quæ de virginalis vteri materia prodijt. Hæc ille.

Ad quæstionem igitur propositam, dico primò: quando verè apparet puer, licet ad breue tempus, non est improbabile Christum esse, exhibentem se corporaliter in tali forma. Et colligitur ex eo, quod Christus frequenter in tali figura permiserit se amplecti & osculari, ob singularem illorum quibus apparebat pietatem. Cùm tamen talis apparitio frequenter acciderit, sine mutatione specierum sacramentalium, tantum per mutationem specierum visibilium in medio vel organo sensus; tunc Corpus Domini mansisse sub speciebus credendum est, nec apparuisse Christum in propria specie: & huius rei indicium potest esse, quando tantùm ab aliquibus sic conspicitur, ab alijs verò non.

Dico secundò, quando hostia sacra vertitur in figuram carnis, aut vinum consecratum in formam sanguinis, seruatâ aliquousque quantitate specierum, & seruatis accidentibus panis & vini magis proprijs, vt sunt odor & sapor; ita vt cum talibus substantia panis & vini conseruari posset, si adesset: tunc sub speciebus panis & vini remanet verè Corpus Christi; & quod apparet, non est vera caro, neque verus sanguis, sed colore tantum & figurâ carnem aut sanguinem refert, vt docet D. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. qui dicit tales plures reperiri apparitiones. Talis ergo Hostia tamdiu cultu latriæ adoranda est, quãdiu species manent in integritate.

Dico 3. Quotiescumque fit tanta mutatio in qualitatibus

tibus ſpecierum ſacramentalium, vt ſub illis non poſſit conſeruari ſubſtantia panis & vini, non manet ſub ijs Chriſtus, ſiue maneat eadẽ quantitas, ſiue non: ita Thomas q. 77. ar. 4. Probatur, quia eiuſmodi alteratio, eſt ſufficiens diſpoſitio ad alterius ſubſtantię generationem, ergo reuerà generatur alia ſubſtãtia, quoniam ex ſpeciebus ſacramentalibus ita fit alterius generatio, ſicut ſolet ex vero pane. Ergo non manet ſubſtantia Corporis Chriſti. Et ſimilis eſt ratio, quando apparet in hoc Sacramento caro vel ſanguis cum tanta ſpecierum immutatione, vt iudicentur omnino corruptæ. Nec enim veriſimile eſt ibi eſſe veram Chriſti carnem, aut ſanguinem naturalem in propria forma. Vnde non eſt illi exhibenda Veneratio, quam Chriſto exhibemus, ſed quam ſigno & veſtigio corporis Chriſti. Probatur, quia externa eiuſmodi forma carnis & ſanguinis, aliquando multis annis permanet, & paulatim nigreſcit, & corrumpitur. Caro autem & Sanguis Chriſti planè incorruptibilis eſt, & indeficiẽs. Quin immò nec dicendum videtur, quod ibi ſit propriè dicta caro vel ſanguis, ſed tantùm aliquid quod colore & figurâ carnem repræſentat. Neque enim probabile eſt eſſe carnem humanam, & quod ſit alterius animalis, indecens eſſet.

Poſtremò, probabile eſt, quando Sanguis emanat ex ſacra Hoſtia non eſſe Chriſti ſanginem in propria ſpecie; ſed liquorem quemdam miraculoſum, formatum ad oſtendendum eum qui ſub ſpeciebus latet, eſſe verum hominem. Colligitur ex eo quod talis ſanguis paulatim corrumpatur, & inconueniens eſſet dicere, verum ſanguinem Chriſti extra venas Corporis Chriſti tangi & contrectari, mutari & tabeſcere.

Dices, ergo hę omnes apparitiones erunt deceptoriæ; eritque idololatriæ periculum, quando adorabitur vt caro aut ſanguis Chriſti, quod tale non eſt.

Reſpondeo non eſſe deceptionem, quia licet in obie-

&to non fiat, quod ſenſui apparet; illa tamen immutatio, quæ in ſenſu fit, ad veritatem aliquam ſignificandam ordinatur. Neque idololatrię periculum eſt, quia adoratio quę fit, non ſiſtit in eo quod ſenſibiliter apparet; ſed per illud tranſit ad verum Chriſti Corpus, aut in Sacramento latens, aut in propria ſpecie exiſtens. Illam verò cautelam ab Eccleſia adhiberi videmus, vt Sacramento miraculosè in carnem, aut aliquid ſimile mutato, alia conſecrata adiungatur & adoretur Hoſtia.

PROPOSITIO SECVNDA.

DE FESTO CORPORIS CHRISTI.

Pièab Eccleſia celebri & peculiari feſto hoc Sacramentum colitur.

Trid. ſſ. 13. c. 5. V. D. Th. ſer. 6. inf. octauam Corp. Ch. in Breuia.

Definit id expreſsè Tridentinum, & hanc addit rationem: *Æquiſsimum eſt enim ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cùm Chriſtiani omnes ſingulari ac rarâ ſignificatione, gratos ac memores teſtentur animos erga communem Dominum ac Redemptorem pro tam ineffabili & diuino beneficio; quo mortis eius victoria & triumphus repræſentatur. Atque ſic quidem oportuit, victricem veritatem de mendacio & hæreſi triumphum agere, vt eius aduerſarij in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta vniuerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti, vel debilitati & fracti tabeſcant, vel pudore affecti & confuſi aliquando reſipiſcant.*

Quia verò hoc feſtum ab Eccleſia noſtra Leodienſi originem habet, & id tamen aliquibus maximè exteris nationibus ignotum adhuc videmus; ideò hiſtoriæ veritatem ex antiquis certis ſcriptis deductam, paulò fuſiùs hic repetendam & inſerendam duximus.

Circa annum 1230. Floruit Leodij in loco Cornelij Montis Virgo Iuliana, quæ ad virtutis ac ſcientiæ diuinæ culmen pertigit, frequenter per mentis exceſſum rapta, prophetico etiam ſpiritu plena, adeò vt quandoque cogitatio-

gitationes cordium proderet. Luctabatur cum diabolo, loquebatur cum Apoſtolis, fulgebat miraculis, orationi tota erat dedita. Inter orandum autem crebro eius aſpectui obijciebatur mirabile ſignum: videbat enim lunam quaſi in ſuo ſplendore, ſed cum aliqua ſui orbicularis corporis fractione. Mirabatur neſciens quid ſignificaret, & enitebatur ſuis aliorumque precibus ſignum illud à ſe amouere. Tandem diuino didicit reſponſo myſterium aliquod in hoc latere, & ſignificari in luna Eccleſiam, in eius fractione defectum vnius ſolemnitatis, quam Deus volebat ad augmentum fidei inſtitui. Accepit verò cælitus frequenter præceptum, vt hanc ſolemnitatem inchoaret, & mundo celebrandam nunciaret. Sed humilis Virgo continuò orabat, & dicebat Domino: *Excita Domine teipſum, excita & viros eruditos, & me minimam in pace dimitte.* Verùm diuinitus pro reſponſo aliquando accepit: *Confiteor tibi, Pater, quia abſcondiſti hæc à Sapientibus, & reuelaſti ea paruulis.* Iterum aliâ vice, audiuit cælitus vocem dicentem: *Immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro: Non abſcondi miſericordiam & veritatem tuam à concilio multo.* Iam ferè per viginti annos indignam tanto negotio ſe reputans, inſtabat gemitibus apud Deum, vt alteri negotium committeret. Sed eo magis humilitatis amator ad id ipſam digniorem iudicauit, abſoluto reſponſo ei indicans ſe velle per eam inchoari, ac deinceps per perſonas humiles promoueri. Tandem igitur Virgo acquieſcens, rem totam indicauit Ioanni de Lauſenna S. Martini Leodij Canonico vitæ ſanctæ, rogans vt tacito nomine, cum his ageret hac de re qui clauem ſcientiæ in Eccleſia Dei tenent. Expoſita fuere omnia Iacobo de Trecis Archidiacono Leodienſi, qui poſtea factus eſt Epiſcopus Verdunenſis, deinde Patriarcha Hieroſolimitanus, demum Pontifex Romanus, dictus Vrbanus 4. Hic rem contulit cum duobus magnis luminaribus Leodij tunc præfulgentibus, cum Hugone Prouinciali Ord.

Nella presente pubblicazione, il Comitato, nell'intento di fornire un quadro completo della vita della Società, ha ritenuto opportuno inserire una cronologia delle notizie più importanti, che, dalla fondazione ad oggi, hanno caratterizzato l'attività della Società.

Questa cronologia è stata ricavata dagli Annali della Società, dalle Relazioni annuali del Presidente, dai Verbali delle Assemblee e delle riunioni del Comitato, dalle Relazioni dei Revisori dei Conti, dalle Relazioni dei Direttori Tecnici, dalle Relazioni dei Direttori Sportivi, dalle Relazioni dei Capitani, dalle Relazioni dei Direttori di Gara, dalle Relazioni dei Commissari di Campo, dalle Relazioni dei Delegati Federali, dalle Relazioni dei Delegati Provinciali, dalle Relazioni dei Delegati Regionali, dalle Relazioni dei Delegati Nazionali, dalle Relazioni dei Delegati Internazionali, dalle Relazioni dei Delegati Mondiali, dalle Relazioni dei Delegati Olimpici, dalle Relazioni dei Delegati Paralimpici, dalle Relazioni dei Delegati Universitari, dalle Relazioni dei Delegati Militari, dalle Relazioni dei Delegati Scolastici, dalle Relazioni dei Delegati Aziendali, dalle Relazioni dei Delegati Ospedalieri, dalle Relazioni dei Delegati Carcerari, dalle Relazioni dei Delegati Ecclesiastici, dalle Relazioni dei Delegati Diplomatici, dalle Relazioni dei Delegati Consolari, dalle Relazioni dei Delegati Ambasciatoriali, dalle Relazioni dei Delegati Nunziali, dalle Relazioni dei Delegati Apostolici, dalle Relazioni dei Delegati Papali, dalle Relazioni dei Delegati Vaticani, dalle Relazioni dei Delegati Curiali, dalle Relazioni dei Delegati Romani, dalle Relazioni dei Delegati Italiani, dalle Relazioni dei Delegati Europei, dalle Relazioni dei Delegati Continentali, dalle Relazioni dei Delegati Mondiali, dalle Relazioni dei Delegati Universali, dalle Relazioni dei Delegati Cosmici, dalle Relazioni dei Delegati Extraterrestri, dalle Relazioni dei Delegati Alieni, dalle Relazioni dei Delegati Divini, dalle Relazioni dei Delegati Angelici, dalle Relazioni dei Delegati Celesti, dalle Relazioni dei Delegati Eterni, dalle Relazioni dei Delegati Infiniti, dalle Relazioni dei Delegati Assoluti, dalle Relazioni dei Delegati Trascendenti, dalle Relazioni dei Delegati Immanenti, dalle Relazioni dei Delegati Panteistici, dalle Relazioni dei Delegati Monistici, dalle Relazioni dei Delegati Dualistici, dalle Relazioni dei Delegati Trinitari, dalle Relazioni dei Delegati Quaternari, dalle Relazioni dei Delegati Pentagonali, dalle Relazioni dei Delegati Esagonali, dalle Relazioni dei Delegati Ottagonali, dalle Relazioni dei Delegati Decagonali, dalle Relazioni dei Delegati Dodecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Icosagonali, dalle Relazioni dei Delegati Triacontagonali, dalle Relazioni dei Delegati Esacontagonali, dalle Relazioni dei Delegati Ecatontagonali, dalle Relazioni dei Delegati Chiliagonali, dalle Relazioni dei Delegati Miriagonali, dalle Relazioni dei Delegati Megagonali, dalle Relazioni dei Delegati Gigagonali, dalle Relazioni dei Delegati Teragonali, dalle Relazioni dei Delegati Petagonali, dalle Relazioni dei Delegati Exagonali, dalle Relazioni dei Delegati Zettagonali, dalle Relazioni dei Delegati Yottagonali, dalle Relazioni dei Delegati Xenagonali, dalle Relazioni dei Delegati Wekagonali, dalle Relazioni dei Delegati Vendagonali, dalle Relazioni dei Delegati Undecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Tridecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Pentadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Esadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Eptadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Ottadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Enneadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Icosagonali, dalle Relazioni dei Delegati Triacontagonali, dalle Relazioni dei Delegati Esacontagonali, dalle Relazioni dei Delegati Ecatontagonali, dalle Relazioni dei Delegati Chiliagonali, dalle Relazioni dei Delegati Miriagonali, dalle Relazioni dei Delegati Megagonali, dalle Relazioni dei Delegati Gigagonali, dalle Relazioni dei Delegati Teragonali, dalle Relazioni dei Delegati Petagonali, dalle Relazioni dei Delegati Exagonali, dalle Relazioni dei Delegati Zettagonali, dalle Relazioni dei Delegati Yottagonali, dalle Relazioni dei Delegati Xenagonali, dalle Relazioni dei Delegati Wekagonali, dalle Relazioni dei Delegati Vendagonali, dalle Relazioni dei Delegati Undecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Tridecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Pentadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Esadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Eptadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Ottadecagonali, dalle Relazioni dei Delegati Enneadecagonali.

Eccleſia promulgaretur, & ſeruaretur. Qui ad tempus illud celebrarunt, ob Cardinalis auctoritatem; At cùm in Vrbem ſe recepiſſet, ceſſarunt, ſed non impunè; quia plerique miſerabiliter hac è vita abſorpti ſunt: ita vt eorum interitus Laicis verteretur in prouerbium. Robertus quoque Epiſcopus, in generali ſynodo ſtatuerat ſolemnitatem per omnes Diœceſis Eccleſias, ſed morte præuentus executionem non vidit.

Vrbanus interim ex Patriarcha Ieroſolimitano, in Pontificem extra Cardinalium Collegium aſſumptus, Feſtum quod antea Leodij celebrarat, vniuerſale fecit a. 1264. Memorem enim fuiſſe reuelationum (de quibus Leodij) conſtat ex conſtitutione ſua, vbi dicit: *Intelleximus olim, dum in minori eſſemus Officio conſtituti, quod fuerat quibuſdam Catholicis diuinitus reuelatum, feſtum huiuſmodi generaliter in Eccleſia celebrandum.* Vnde & anno 4. ſeu vltimo Pontificatus ſui, mortua Iuliana, miſit ad Euam reçluſam diploma çum noue S. Thomę officio. Tenor ſequitur.

Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectæ in Chriſto filiæ Euæ recluſæ S. Martini Leodienſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Scimus, ô filia, quod magno deſiderio deſiderauit anima tua, vt ſolemne feſtum ſacratiſſimi Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti inſtitueretur in Eccleſia Dei, à Chriſti Fidelibus perpetuis temporibus celebrandum. Et ideo tibi ſignificamus ad gaudium, quod nos ad corroborationem Catholicæ fidei dignè duximus, ſtatuimus, vt de tam mirabili Sacramento (præter quotidianam commemorationem, quam de ipſa Eccleſia facit) ſpecialior & ſolemnior memoria celebretur, certum ad hoc deſignantes diem, videlicet feriam quintam proximam poſt octauas feſti Pentecoſtes proximè ſequentis. Vt in ipſa feria quinta, deuotæ fidelium turmæ, propter hoc ad Eccleſias affectuosè concurrant, ſitque dies illa vniuerſis Chriſti colis noua feſtiuitate iucunda, & ampla iucunditate feſtiua; prout in literis noſtris Apoſtolicis quas per vniuerſum orbem

ſuper hoc direximus, plenius continetur. Et ſcias quod nos huiuſmodi feſtum cum omnibus Fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, necnon cum omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis, tunc apud Apoſtolicam ſedem commorantibus (ad hoc, vt videntibus & audientibus, de tanti feſti celebritate ſalubre præberetur exemplum) duximus celebrandū. Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo: quia viderunt oculi tui ſalutare tuum, quod paranimus ante faciem omnium populorum. Lætare inſuper, quia omnipotens Deus tribuit deſiderium cordis tui, & voluntate labiorum tuorum non fraudauit te cæleſtis gratiæ plenitudo. Et quia quaternum in quo totum habetur ipſius feſti officium, tibi ſub bulla noſtra per præſentium laborem deſtinamus; Volumus & Apoſtolico ſcripto tibi mandamus, quatenus quaternum ipſum cum deuotione recipias, & eius copiam perſonis illam petentibus liberaliter & libenter exhibeas. Et inſtes libenter deuotis ſupplicationibus, apud illum qui memoriale tam ſalutiferum de ſeipſo reliquit in terris, vt nobis tribuat ex alto gratiam, commiſſam noſtro regimini Eccleſiam ſuam regendi vtiliter ad laudem & gloriam nominis ſui, & ſalubriter gubernandi. Datum apud vrbem veterem ſexto Idus Septemb. Pontificatus noſtri anno 4. Chriſti. 1264.

Ex his manifeſtum eſt, Vrbanum feſtum dictum vniuerſale feciſſe ob reuelationes illas in Eccleſia Leodienſi præcedentes: quas non ſatis prudenter reijcit tanquam Apocryphas, Onuphrius, Pannuinus ad Platinam de vita Vrbani 4. cum ex Bulla Vrbani & Iulianæ vita ſint certiſſimæ. Nec potuit hunc honorem niſi ignoranter denegare Eccleſiæ noſtræ Leodienſi, quam conſtat ſemper inter cæteras ſolemnem venerationem huic Sacro-ſancto myſterio tribuiſſe; & contra hæreticos etiam ſcriptis, eius & veritatem & honorem defendiſſe. ALGERVS enim celeberrimus ad Sanctum LAMBERTVM Canonicus, Leodij conſcripſit de Sacramento Altaris Libros tres, contra inſurgentem Berengarij hæreſim doctiſſimos & efficaciſſimos. Nam de Lanfranco Guitmundo, Algero contra

tra Berengarium ſcribentibus, ſic teſtatur Petrus Cluniacenſis: *De veritate Corporis & Sanguinis Chriſt primus benè, plenè, perfectè; ſecundus, meliùs, pleniùs, perfectiùs; tertius, optimè, pleniſſimè, perfectiſſimè, diſſerunt*: Algerus nimirum, qui poſtmodum deſerens Canonicatum Leodienſem, ſimulque ſęculum, Cluniaci monaſticam vitam in proiecta ætate eſt amplexus. Teſtis etiam eſt Card. Baronius anno 1035. quod Durandus 20. Epiſcopus Leodienſis cum Adelmanno Scholaſtico Leodienſi primus calamo manum admouerit, vt hæreſim Berengarij in ortu ac infantia ſua ſuffocaret. *P. Clun. l. 1. cont. Henrici anos. ep. 2*

Aduerte tamen me non negare; etiam Pontificem nouo miraculo inductum fuiſſe; vt feſtum iſtud quod in Leodienſi Eccleſia aliquando approbarat, iam vniuerſale faceret, & toto orbi promulgaret. Etenim tum ex Bulla Vrbani, tum ex relatu Platinæ & Onufeij diſcimus miraculum quod ſubijcimus, eum memorem fuiſſe eorum quæ in Leodienſi ſolo & audierat & viderat. Contigit enim Vulſinijs in diœceſi & ditione Vrbeuetana, in Eccleſia S. Chriſtianæ; ſacerdotem quempiam poſt conſecrationem de veritate corporis & ſanguinis dubitare. Statimque verò ex ſanctiſsima quam manibus tenebat hoſtia, viuus ſanguis manare cæpit, & ſacrum corporale intingere. Quo miraculo attonitus Pontifex, corporale ad ſe ab Epiſcopo loci cum proceſſione in vrbem veterē, (vbi tunc agebat cum ſua curia, quia Sancta Sedes à Mãfredo Siciliæ Rege Rom. Eccleſiæ hoſte diuexabatur) transferri voluit: & illud ſolemnitate inſtitutâ in Eccleſia Vrbeuetana repoſuit. Exinde exſtimulatus fuit, ad feſtum Sacramenti diplomate ad vniuerſas Eccleſias deſtinato, ſanciendum. *Platina in Vrb. 4.*

RATIO-

RATIONES MORALES FESTI SACRAMENTI.

HIs de origine & inſtitutione Feſtiuitatis Sacramenti præſuppoſitis, nunc rationes morales à nobis explicandæ ſunt, tantæ ſolemnitatis, tantæque lætitiæ, quę publicè à Chriſticolis exhibetur in die eius memoriæ cõſecrato. Has paucis verbis indicat Tridentinum ſuprà, & à Paſtoribus aç Concionatoribus populo fuſiùs proponi, ad pietatem tum excitandam, tum alendam, maximè erit tunc proficuum.

Primò igitur dicamus feſtum hoc cum pompa exteriori, cum Proçeſſionibus publicis, cum armis, cereis, floribus, aris, aulæis, ramis, celebrari; vt cultu illo exteriori, interiorem teſtante, Chriſtum in hoc Sacramento verè præſentem adoremus tanquam Dominum ac Regem noſtrum, tanquam noſtrum EMMANVELEM, Nobiſcum manentem, & in hoc ſacro Tabernaculo cum hominibus Deum, in finem vſque ſæculi commorantem: vt & nos ſimus Populus eius, Populus peculiaris quem elegit in peculium & hæreditatem ſibi. Tunc ergo adimplere optamus adhortationem illam Prophetæ: *Deus Dominus illuxit nobis, conſtituite diem ſolemnem in condenſis, vſque ad cornu altaris, & dicite Deus meus es tu, & confitebor tibi, Deus meus es tu, & exaltabo te.* Pſ. 117. Condenſos enim flores ſpargimus in die iſto ſolemni; condenſos ramos per fora, plateas, templa conſtituimus; condenſos tapetes, aliaque ornatui ſeruientia appendimus; Aras per publicas vias erigimus, in quibus exaltamus Dei noſtri Tabernaculum ſacrum; & illi confitentes inclamamus cum jubilo & lętitiæ ſono: *Deus meus es tu confiteor tibi, Deus meus es tu, exaltabo te*: Et iterum reſonamus: *Verè non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis.* An non tibi videtur quodammodò renouari ingreſſus ille triumphalis Chriſti Domini in Ieruſalem,

Digitized by Google

ruſalem, in quo populus Hæbræorum cum pueris canorâ voce reſonat: *Oſanna in excelſis?* Quod enim aliqui in ſymbolum animi gratulantis palmas afferunt, alij oliuas offerunt; aliqui ramos de arboribus cędunt, alij viridantia gramina ſerunt, plerique etiam veſtes & pallia inſtar periſtromatum ſternunt; & omnium vna eſt vox adorantium & acclamantium Triumphatori Chriſto: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Simili planè modo in die ſolemnitatis ſuæ, Chriſtus in hoc Sacramento Rex noſter licet velatus & abſconditus, vult nihilominus agnoſci, & regiâ pompâ deduci, ab omni gradu & ſtatu, promicantibus cereis, lumen fidei ex parte noſtra, candorem lucis æternæ ex parte ſua deſignantibus. Iunguntur thuribula flammigera & odorantia, quæ igniti amoris noſtri & ſuaueolentis deuotionis ſymbolum gerunt: comitantur cymbala, nec deſunt vernantes frondes floreſque, ac plurima alia, communis lætitiæ, non obſcura indicia. Vox interim omniũ conſonat reſonatque: *Ecce panis Angelorum factus cibus Viatorum: Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui.* Omnes ſeſe mutuò adhortari & inuitare videntur verbis Prophetæ: *Venite exultemus Domino, jubilemus Deo ſalutari noſtro.* Vnus idemque ſpiritus animat eo die veros Chriſtianos, & excitat, *vt ſacris ſolemnijs iuncta ſint gaudia, & ex præcordijs ſonent præconia.* Interim ſi quis tumore Phariſaico plenus, cæca inuidia ſtimulatus hæc reprobet, & ægro animo ſuſtineat etiam puerorum Chriſto acclamantium & adorantium voces: Reſpondemus ei, quod Chriſtus Phariſæis: *Si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Nam & B. Ioannes in Apocalipſi teſtatur ſe audiuiſſe omnem creaturam quæ in cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, dicentem: *Sedenti in throno & Agno, benedictio, & honor, & gloria in ſæcula ſæculorum.* Hæc vox etiã irrationabilium & inſenſibilium creaturarum, muto quodam eloquio condemnat vel ingratitudinem vel impietatem eorum,

qui pro facultate ſua non exhibent honorem & exteriorem & interiorem, gloriamque ac benedictionem in die ſolemnitatis huius ſanctæ, Agno qui occiſus eſt; cuius caro & ſanguis ſub ſpecicbus ſacramentalibus latens, in Thronis humanâ arte & pietate fabrefactis publicè exaltatur, & exhibetur omnibus adoranda.

Secundò dicamus hâc feſtiuitate & ſupplicationibus ritu adeò ſolemni exhibitis, amoris triumphum & paſſionis mortiſque Chriſti victoriam rememorari. De triũpho amoris ſic loquitur Bernardus: *O amoris vim! Itane ſummus omnium, viliſsimus factus eſt omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis neſcius, dignatione diues, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? amor eſt. Quæ eſt iſta vis quæſo tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam?* Fortis fuit amor, qui Deum è cælo in vterum traxit Virginis, de vtero in præſepe, de præſepio in hoc mundo multis annis vinctum circumduxit, & tandem per varias afflictiones, ſpinas, clauos, flagella, in crucem duxit: ibi illum alligauit, vulnerauit, perforauit, transfixit, & triumphum conſummauit. Verumtamen is de quo amor triumphum agebat acerbæ & ignominioſæ morti eum addicens, Triumphator erat; quia paſſione & morte ſuâ, de ſatana, de morte, de Tartaro triumphum tunc agebat: ipſum lignũ in quo exaltatur Thronus eſt: ſpinæ caput cingentes Regium Diadema conficiunt: ſanguis quo aſperſus eſt, purpureum eſt & imperiale Paludamentum.

Huius ergo victricis mortis & triumphantis paſſionis ſolemnem repræſentamus memoriam, celebri illo ritu ab Eccleſia in feſto Sacramenti inſtituto. Etenim gratum eſt Patri æterno, per proceſſiones ſolemnes circumduci, & honorificè per publica loca deportari Thronum, in quo filius eius reſidet: vt compenſentur ſtationes illæ ignominioſę, quas perpeſſus eſt, dum per plateas Ieruſalem ab horto trahitur cum facibus & lanternis, de domo in domum,

domum, de tribunali ad tribunal; donec oneratus cruce in ignominiosum lignum sublimatur inter facinorosos, & ab omnibus blasphematur. An non tibi videtur quodammodò ignominia hæc compensari, dum tota noua Ierusalem, Ecclesia Militans, eundem Christum comitatur summo cum honore, præcedente sacro lumine Regiæ magnificentiæ symbolo, de templo in templum, de altari in altare? An non blasphemiæ voces condemnantur & compensantur, dum cum tanta lætitia, adorat, genuflectit, voces laudis & jubilationis ante sacras depromit aras, coram Domino & Christo eius? Inter hæc igitur diei illius solemnia, istud piâ mente considerate, ô veri Filij Christi, veri ciues Ierusalem nouæ! Iubilate Deo animis, seruite Domino in lætitia: introite in conspectu eius, in exultatione in die sacro triumphi eius: Scitote quoniam Dominus, ipse est Deus qui tunc adoratur, nos autem populus eius & oues pascuæ eius. Hic habemus nos oues Pastorem nostrum præsentem, eumque adoramus; amictu licet extraneo velatum agnoscimus proprio eius sanguine pascimur, eumque sequimur, vocem dignoscentes. Obganniant quantum voluerint maleuoli hæretici, vlulent ipsi Pseudo-pastores, ringantur lupi gregi insidiantes, & à vero Pastore auertere alios molientes, nos cum Hieremia dicamns: *Ego non sum turbatus, te Pastorem sequens.*

Tertiò dicamus esse quoddam initium & imitationem solemnitatis Agni in cælo peragendæ & consummandæ: vbi Thronum eius circumcingunt Angeli perennem solemnitatem peragentes, & est numerus eorum millia millium dicentium voce magnâ: *Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem & sapientiam & fortitudinem & honorem & gloriam & benedictionem.* Ibi etiã 24. seniores procidunt ante thronum, mittunt coronas suas ad pedes Agni, & inclamant: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natione, & fecisti nos Deo*

noſtro Regnum & Sacerdotes, & regnabimus ſuper terram. Ibi, Agnus ſtat in medio cantantium, *tanquam occiſus*, hoc eſt, occiſionis & mortis ſuæ ſigna palam gerens, & cõcinentibus citharis offeruntur ei *phialæ aureæ plenæ odoramentorum quæ ſunt orationes Sanctorum.* Ibi quilibet ſuo modo eum glorificat: per plateas cæleſtis illius Ieruſalem auro ſtratas, non reſonat niſi, *Alleluia, Alleluia, vox lætitiæ & vox laudis*, & ſequuntur Agnum quocunque ierit. Hæc omnia deſcribuntur à Ioanne, qui huic ſolemnitati cæleſti interfuit, in libro Apoc. varijs locis. An non tibi videtur Eccleſia Militans, Matrem ſuam Triumphantem quantum in ſe eſt imitari, & initiare illam ſolemnitatem in feſto Sacramenti, quod eſt feſtum proprium ipſius Agni? Sequitur eum quocunque ierit, circumcingit Thronum eius, cantat canticum nouũ, offert incenſum ſuauitatis & fragrantis odoris, decernit vt Principes & Reges, Pontifices & Sacerdotes, ſubſternant ad pedes Agni ſceptra. Coronas, Diademata, Infulas Thiaras; omneſque vno animo, vnâ voce inclament proſtrati: *Redemiſti nos in ſanguine tuo ex omni tribu & lingua & natione, & feciſti nos Deo regnum & Sacerdotes, & regnabimus ſuper terram.* Suſpirent ergo in die iſto, ad conſummatam illam ſolemnitatem filij Eccleſiæ, tanquam ciues conſcripti ciuitatis cæleſtis, tanquam vocati ad cænam illam poſtremam, ſed nũquam finiendam nuptiarum Agni: Præparent ſe, & dilutâ omni maculâ, cooperiant ſe byſſino ſplendenti & candido:
Apoc. 19 *Byſſinum iuſtificationes ſunt Sanctorum.* Sciant, quod illuc *non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens & men-*
Apoc. 21 *dacium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.*

Quartò dicamus hoc feſtũ tanto cum externo ſplendore inſtitui, vt ſic victrix Veritas de mendacio & hæreſi triũphum agat: dũ omnes vnanimi conſenſu Sacramento Sacramentorũ cultũ pro virili exhibere conantur. Itaq; illius aduerſarij in conſpectu tãti ſplendoris, & in tanta vniuerſæ Eccleſiæ lætitia, vel debilitati & fracti tabeſcant; vel confuſi aliquando reſipiſcant, vt inſinuat Tridentinũ.

Atten-

Attende, quid iuxta præceptũ Domiui Ioſue 5. fecerint Iſraëlitæ. Iuſſi ſunt Arcam circũferre ſeptẽ diebus, & circuire muros ciuitatis Iericho. Dum autẽ ſeptimo die circa arcã Sacerdotes tubis inſonant, populuſq; iunctis vocibus perſonabat, concidunt muri Ierichuntini, à facie arcæ fœderis, à facie clamoris popularis & jubili ſacerdotalis, ſicq; victoriã de hoſtibus nemine obſiſtẽte reportant. Simili quodã modo dicere poſſumus, dum corã arca fœderis, corã ſacrato ſecretoq; tabernaculo, in quo manna diuinitatis continetur, jubilum edunt Sacerdotes, populuſq; vocem laudis in cælũ vſq; tollit, in die iſto dicato arcæ fœderis Domini (hoc eſt Corpori Chriſti diuinitatis Sacrario) terrentur hoſtes, ſatanæ & inferni vires concidunt. Et hæreſis, quæ eſt ciuitas inſtar Hierico per obſtinationẽ clauſa, tandem à facie huiuſce cęleſtis lętitiæ ac ſplendentis veritatis corruat, eſt neceſſe. Attende iterum, quid contigerit infælici Michol filiæ Saulis. Rex Dauid ſaltabat cum iubilo corã arca teſtamenti, & deducebat eã cum tota domo Iſraël, cum clangore buccinę, cũ choris & organis. Michol proſpiciebat per feneſtram, & contuens Regem ſaltantem coram Domino, deſpexit eum in corde ſuo: imò egreſſa poſteà in occurſum eius, improperat ei: *Quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſraël, diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorũ ſuorum quaſi ſcurra. Quid reſpondet Dauid? Viuit Dominus, quia ludã ante Dominũ, qui elegit me potius quàm patrẽ tuũ, & quàm omnem domum eius: ludam & vilior fiam, & ero humilis in oculis meis.* Ob iſtud verò improperiũ, Michol percuſſa eſt ſterilitate, nec ei natæ ſunt proles. 2. *Reg.* 6

An vides figuram? Coram arca teſtamenti in die hoc ſacro toto animo iubilamus cum Dauide, & quibus poſſumus exterioribus ſymbolis geſtientem animum prodere contendimus. Interim Hæreſis, inſtar Michol, ſuperbiæ tumore inflata, per cancellos proſpicit, & deſpicit catholicum morem, humiliationem, adorationem: inuidet Sacramento huic impenſum honorem, & amarulen-

rulentis verbis blaſphemat & inſultat nobis. Quid reſpondet verus Catholicus? Ante Dominum qui elegit me, humiliabo me, adorabo, incuruabo, & ero humilis in oculis meis, licet Rex Princepsve fuerim; ſciens me nullo ſatis honore, nullo quamlibet magnifico ſplendore, debitum Domino meo, Regi ſummo, obſequium poſſe adęquare. Interim tu ô Michol! ô Hæreſis improperans! Inflata ſuperbiæ ſpiritu, tandem diſrumperis præ tumore; & infęcunditate ac ſterilitate percutiet te Dominus, vt tibi filij vltrà non naſcantur: & confuſa ad tantum ſplendorem tabeſces, & in antra præ confuſione te recipies, ad latebras è quibus orta es, remergeris, incognita & deſpecta.

Poſtremò dicamus hoc feſtum inſtitutum eſſe, vt ſit ſolemne memoriale & celebris Recolectio Euchariſtica omnium ſacrificiorum quæ quotannis offeruntur, omniũ Cõmunionum quæ à fidelibus fiunt: Vt ſit etiam ſimul memoriale feſtiuum omnium Miraculorum quæ à primordijs Eccleſiæ facta fuere, & poſterioribus ſæculis fient in confirmationem veritatis admirabilis huius Sacramenti.

Explico priorem partem ex Bulla ipſius Vrbani. Licet inquit, Eccleſia frequenter Sanctorum commemorationem faciat, tum in Miſſa, tum in Litanijs & orationibus, alijſque occaſionibus: attamen mortem eorum particularibus feſtis celebrat, vocatque Natalem eorum, quod æternitati eos mortis dies pepererit. Nec his contenta vnum diem memorialem & feſtiuum omnium Sanctorũ in generali aſſignat: vt negligentiæ in obſeruatione particulari feſtorum commiſſæ ſuppleantur, & animi vniuerſali quodam gaudio acriùs excitentur. Similiter licet Virgini Matri plurima feſta dicata ſint, & Sabbatum in honorem eius colatur: nihilominus præclarè multis in locis feſtiuo gaudio celebratur Recollectio Feſtiuitatum Mariæ Virginis, ob dictam cauſam.

Idem

Idem ergo dignum fuit obſeruari, & communi Eccleſiæ lætitia induci, in obſequium viuifici huius Sacramenti; in quo is continetur qui Sanctorum eſt & gloria & corona. Licet enim mortis & amoris Ieſu Chriſti, ac inſtitutionis huius pretioſi myſterij quotidiè commemoratio, & gratiarum actio fiat in Miſſę quotidiano ſacrificio, & Fidelium ſacrâ Communione: decuit tamen vt ſolemnitate ſpeciali inſtitutâ, animi Fidelium excitarentur ad ſpecialem pietatem, & gratiarum actionem pro his omnibus collectim: ſimulque ad ſupplendam negligentiam, quæ ob humanam fragilitatem & occupationem toto anni decurſu frequenter occurrit. Suppletur autem renouato feruore in feſto iſto die, eiuſque octaua ad id deſtinata, & gratijs ac indulgentijs Pontificijs adornata.

Explico poſteriorem partem, in qua aſſeritur hoc feſtum eſſe memoriale omnium miraculorum, pro veritate huius myſterij diuinâ potentiâ editorum. Etenim nullum eſt Regnum, Natio, Prouincia, in qua Deus aliquod miraculum non ediderit ad veritatem adeò admirabilis Sacramenti ſtabiliendam: vt tanto magis pateat cæcitas & obſtinatio noſtrorum hæreticorum; noſtra quoque ingratitudo, ſi ea obliuione ſepeliamus. Et licet pleraque in particulari ignota manſerint, in ſingulis tamen Prouincijs viſere licet aliqua eorum veſtigia; ſpecialibus vel Templis, vel Capellis, vel Sodalitijs, vel Feſtis, in eorũ memoriam inſtitutis. Sed è plurimis pauca de ſolemnioribus attingamus Prouincijs.

MIRACVLA EVCHARISTICA.

IN Germania, in ciuitate Colonienſi luſtrans Sacra loca, diligenter contemplatus ſum Eccleſiam intitulatam *Corpus Chriſti*, & miraculum depictum, quod eius conſtructioni occaſionem dedit. Quidã enim cùm cõmunicaſſet non cum debita fide, coactu eſt Corpus Dominicum

cum in eum locum effundere; & quidem in ſpeciem infantuli ſtatim verſum eſt, nec potuit res latere. Concurſu ergo populorum locum eum frequentante, plurima miracula ſecuta ſunt, de ſubmerſis reſuſcitatis, de ruptis hominibus, de infantibus & matribus in partu periclitantibus, de terra foueæ (in qua Sacramentum verſum fuerat in formam infantis) febricitantibus appoſita cum effectu ſanitatis. Quę omnia, peregrinos multos aduocarunt, ita vt ſucceſſu temporis Templum erectum fuerit, in cuius choro fouea hæc continetur. Contigit iſtud a. 1331.

In eadem ciuitate aſſeruatur apud PP. Auguſtinianos inter Sacras Reliquias, pars Venerabilis Sacramenti in carnem conuerſa, quam de propinquo conſpexi.

Cromer. de rebus Polon. l. 16.

In Polonia quoque ædificauit Wladiſlaus Rex templum titulo *Corporis Chriſti*, apud Poſnauiam ſimili occaſione. Cum enim infelix & impia quędam mulier, diuinum Corpus ſub ſpecie panis recepiſſet, vt Iudæis ad ludibrium venderet: mutata ſententia, illud in pratis ſuburbanis illius oppidi abiecit; ſed poſtea miraculis quibuſdam inſignibus proditum fuit, & repertum; eoque in loco templum erectum fuit a. 1402. In eodem regno apud Cracouiam in pago ſuburbano Cazimirus anno 1345 auguſtum templum erexit etiam titulo *Corporis Chriſti*, hâc occaſione; Quidam ſcelerati furati erant Ciborium in quo exhiberi ſolet corpus Chriſti, putantes aureum: at poſtea reperientes æneum inauratum, ibidem in paludem deiecerunt: Sed mox locus ignibus & faculis per aliquot dies & noctes illuſtratus fuit. Epiſcopus non intelligens cauſam, poſt triduanum ieiunium illuc acceſſit cum ſupplicatione ſolemni; repertamque Euchariſtiam cum ſumma veneratione illuc vnde ſublata erat, retulit. Sequenti autem anno à Caſimiro templum ibidem eſt erectum.

Idem l. 12.

In Hiſpania in Oppido Dorcora miraculoſi Sacramenti extant

extant veſtigia, in Corporalibus ibi aſſeruatis ſanguine ſacro tinctis. Cum enim Mauri Mahumetani in regnum Valentię irruerent maximis copijs, Duces Catholici rem ad extremum redactam exiguumque ſuorum numerum conſiderãtes (mille enim forſan numero Chriſtiani erãt) ad Deum confugiunt, & Euchariſtiæ ſumẽdæ conſiliũ cęperunt. Sacerdos igitur celebrans, ſex hoſtias cõſecrat, ab illis ſumendas: Sed protinus ad arma cõclamatur, nec tẽpus ſumẽdi ſuperfuit. Illis in aciem procedẽtibus, Sacerdos conſilij inops particulas, corporalibus inuolutas, ſub lapide occultauit. Victis inimicis, producit ipſe illas particulas, vt belli Duces in gratiarum actionẽ cõmunicet: at reperit guttis ſanguineis reſperſas, & ſacris Corporalibus affixas. Sic dum res diuulgata admiratione cunctos replet, iterum rumor adeſt inimicos copijs refectis aduentare. Noſtri confirmatis miraculo animis aduerſus eos procedunt, rogantq́; vt lintea illa ſacra ex edito loco oſtententur à Sacerdote inſtar vexilli contra aciem hoſtilem. Quo facto in fugam conuerſi ſunt hoſtes. Interim noſtri redeuntes, quęrunt quonam loco reponendæ illę particulæ cum linteolis ſacris: & ſortibus eductis, in Dorcoram oppidum Regni Valentiæ (ex quo erat is Sacerdos) tertiò ſors cecidit vt tamen certiùs Dei voluntatem agnoſcerent, pixidi incluſæ particulæ conſenſu omnium ſupra mitem mulam magna cum reuerentia collocatæ ſunt; vt quo illa libertati relicta pergeret, & vbi conſiſteret, ibi locus eſſet tanto miraculo. Illa Dorcoram verſus iter ſuſcipit, eam ſubſequentibus Sacerdotibus cum cereis, deinde belli Ducibus cum cohortibus, nec quieuit, donec hoſpitale oppidi ingreſſa, ſubſtitit in medio ac genibus flexis eſt morata; ac ne quid poſtea dorſo exciperet minus nobile, protinus expirauit. Corporalia iſta, adhuc hodie viſuntur cum particulis incorruptis & ſanguine reſperſis: Reges & Principes illuc veniunt adoraturi Dominum. Extat libellus ea de re editus Carolo V. Imp. dicatus, qui illuc venit cum coniuge Auguſta,

Granat. 2. p. Parag. 7. Catech.

guſta, vt hoc Dei mirabile prodigium, oculis ſuis conſpiceret. Accdiit autem id a. 1239. & exiſtimatur eſſe vnum ex eis miraculis, quæ Vrbanum Pontificem ad quem hac de re ſtatim legatio miſſa fuit, tandem mouerunt ad Sacramenti feſtum inſtituendum; quod viginti annis poſt fuit inſtitutum. Eſt & in Hiſpania memoria miraculoſi Sacramenti, in Auila, in Segobia, in Fromeſta.

In Italia extat & colitur in Eccleſia Vrbeuetana illud prodigioſo ſanguine tinctum in Wulſinijs ſiue Wolſena, de quo paulò ſuprà dixi eo maximè miraculo cõmotum Vrbanum. Eſt & Romæ celebris memoria huius Sacramenti ob miracula in S. Ioanne Lateranenſi, & in Eccleſia S. Pudentianæ.

In Piceno, Auſidæ anno 1273. contigit mulierẽ quandam reſeruaſſe Euchariſtiam ore ſumptam, vt vteretur ad amorem mariti ſibi per veneficia concilandum. Malis ergo edocta artibus, ſuper carbones in quadam tegula Euchariſtiam iniecit: ſed illa ſtatim in carnem conuerſa, copioſum fudit ſanguinem, quo carbones extinxit. Attonita, tegulam cum carne & ſanguine linteo inuoluens, ſtabuli propinqui ſtercori infodit. Latuit res annos ſeptem, tandem illa aperit rem Sacerdoti; qui eò ſe conferens, reperit intactam carnem, ſanguinem recentem, linteum illæſum. Miraculum diuulgatum innumeros ad ſpectandum aduocauit, & hodie adhuc poſt annos plus trecentos illuc concurritur, & viſitur caro, viſitur ſanguis vitreis ampullis incluſus, nec quicquam ex eis eſt corruptum, aut tabefactum, poſt tot ſæcula. Teſtis eſt Boſius, l. 14. de ſignis Eccleſiç, c. 7.

Apud Pedemontanos Turrini in Eccleſia S. Silueſtri ædificatum eſt nobile Sacellum ſanctiſſimi Sacramenti, & deuota Confraternitas in memoriam ſequentis miraculi. Quidam furto ſuſtulerat Iſuillæ ciboriũ argenteum cum ſacra Hoſtia, & ſarcinæ impoſitam mulo ſuo ſuper impoſuerat: vbi Turrinum deuenit per portam templ

S. Sylue

S. Sylueſtri proximam, mulus ſeſe in terram pronus deiecit, & ſarcina ſine vllius cooperatione ſeipſam miraculosè reſerauit. Ciborium autem in aëra ſe ſubleuauit, magno ſplendeſcens lumine, quaſi radios ſolares emittens. Hoc quidam aduertens, adit Epiſcopum Ludouicum Romagnan. Venit Epiſcopus ad locum cum aliquibus de Clero, præeunte Crucis vexillo. Ibi cùm in genua procidiſſet, Repoſitorium in terram decidit, ſolâ hoſtiâ in aëre ſuſpensâ ſplendeſcente. Epiſcopus calicem deferri curat, Hoſtiæ ſubimponit; ſtatimque ipſa in calicem deſcendit, & ad Eccleſiam cum ſolemni deuotione populi concurrentis, delata eſt. Hæc ibi notiſſima ſunt, ſcriptis publicis conſignata, & miraculum in dicto ſacello depictum. Contigit autem anno 1453.

In Burgundia recens eſt adhuc memoria Sacramenti inter flammas illæſi, & in aëre ſuſpenſi anno 1608. De quo ſuprà.

In Comitatu Tirolis miraculum quod Oſualdo Mulſero contigit, ſuprà retuli, cuius adhuc memoria extat ſolemnis.

In Gallia, in Vrbe Pariſienſi quoddam templum eſt, quod vocatur, *Saluatoris Bullientis*, ratione miraculi quod contigit anno 1290. Quidam Iudęus pactus eſt cum inope muliercula, ſe ei veſtem (quam oppignoratam habebat) gratis redditurum, ſi modò ei traderet Hoſtiã, quam in Paſchate erat ſumptura. Tradidit illam infælix, vrgente paupertate. Iudæus verò cùm accenſo igne Hoſtiam in ſartagine vellet aſſare, vidit non mutare formam nec colorem: vt ergo odium ſatiaret, gladio eam transfigit, ſed ſtatim ſanguis emanauit. Res detecta fuit ſuperuenientibus Chriſtianis, & punito Iudæo eius domus in templum conuerſa eſt, quæ etiam nunc Saluatoris Bullientis nomine compellatur, vbi Hoſtia gladiuſque oſtenduntur. Teſtis eſt Baptiſta Fulgoſius, L. 1. factorum memorab. c. 6.

In Hollandia, vt refert Molanus, Amſteledami celebris memoria Venerab. Sacramenti cum multis miraculis. Vide quæ recitat Molanus Martij 16. ex officio Cleri Amſteledamenſis.

In Brabantia Bruxellis quotannis agitur feſtum miraculoſi Sacramenti, ob hoſtias ſacras ſanguinem manantes, dum eas Iudæi confoderunt, quarum tres ibi aſſeruantur.

Item Louanij apud PP. Auguſtinianos pars carnis oſtenditur, in quam per miraculum, Sacramentum fuit commutatum.

Item in Monaſterio prope Niuellas dicto, *Sylua Domini Iſaac*, viſuntur Corporalia ſanguine è Sacramento miraculosè profluente conſperſa, quæ ego aliquando conſpexi.

In Hannonia, Malbodij extat Sacellum in honorem Sanguinis miraculoſi erectum, & ibidem Sodalitas erecta in honorẽ Sanguinis Domini indulgentijs adornata.

In Leodienſi Territorio, in Herkenrode Nobili Monaſterio Dominarum Ord. S. Bernardi, aſſeruatur Sacramentum multis effulgens miraculis.

Hæc pauca ex innumeris delibare placuit, quorum plenior hiſtoria libellis vel tabulis expreſſa eſt, quò remittimus Lectorem ſtudioſum. Hic ſolùm inſinuare voluimus omnia hæc miracula, & innumera alia, Feſto Corporis Domini rememorari.

LECTIO

LECTIO SEPTIMA.

DE SVMPTIONE ET PRÆCEPTO EVCHARISTIÆ.

1. *Docet Christum suscepisse Corpus suum & Sanguinem.*
2. *Dedisse præceptum illud sumendi Fidelibus.*

PROPOSITIO PRIMA.

CHRISTVS *primus suum sumpsit Corpus & Sanguinem sub speciebus panis & vini.*

Hæc est communior assertio Sanctorum Patrum, Augustini, Chrysostomi, Tertulliani, Eusebij, Emissèni, & aliorum. Vnde inter cætera in institutione huius Sacramẽti mirabilia ponunt, non solùm quod idem se suis manibus ferret; sed etiam quod idem comedens foret, & id quod comedebatur. Sic dicit B. Hieronymus ad Hedibiam q. 2. *Dominus Iesus ipse conuiua & conuiuium, ipse comedens & qui comeditur.* Deducitur verò hæc assertio, tum ex ratione, tum ex Scripturis.

Prima ratio est: Quia sacrificantem oportet de suo sacrificio participare, vt ex cap. 6. Leuitici deducitur, vbi dicitur: *Sacerdos qui offert Hostiam, comedet eam in loco sancto.* Si igitur Christus postquam Agnum typicum legis veteris obtulit, de illo participauit & manducauit; multo magis debuit manducare Agnum mysticum legis nouæ, vt legem veterem adimpleret, & nouam suo exemplo inchoaret. Hæc ratio confirmari potest ex Scriptura. Dicit enim Christus: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.* An non

hoc magis verum est de nostro Paschali Sacramẽto/quod tunc summo amore & desiderio instituebat, tãquam postremum suæ dilectionis complementum, & mysteriorum coronidem) quam de legali Paschate, iam ad finem tendente, iam reprobando. Certè Tertul. & Eusebius, Emissenus, de hoc noui Testamẽti mysterio, quod Apostolis tradebat, hoc intellexerunt.

Secunda ratio est: Quia cùm Dominus cæteros inuitaret ad participandum de suo conuiuio mystico; decebat vt & ipse priùs gustaret & sumeret: nam & quæ alijs obseruanda instituit, ipse primus obseruauit. Sic ipse priùs baptisari voluit, quàm alijs baptismum imposuerit. Et certè de facto poculum in manus sumpsisse, vt biberet iam consecratum, ex eo aliqui deducunt, quod dixerit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, donec illud bibam nouum in Regno Patris mei:* Quod à Mathæo & Luca post consecrationem refertur. Confirmat quoque id Chrysostomus hom. 83. in Math. quia alioqui discipuli à sumptione carnis & sanguinis potuissent abhorrere & perturbari: nisi pręuio exemplo Magistri fuissent confirmati, videntes quàm tranquillo animo, quantâ reuerentiâ, amore, alacritate sumeret ipse, & ad participationem tanti mysterij conuiuas suos inuitaret.

Itaque postquam comedit & bibit, adimpleta fuêre suauissima illa Sponsi inuitantis verba: *Comedi fauum meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Septuaginta legunt: *Comedi panem cum melle meo*, vt significent panem hunc de cælo præstitum omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem sub specie panis animabus ingenerantẽ. Fauus autẽ est cera virginea distincta cellulis melle repletis. Quid est ergo fauus cum melle, nisi caro Christi cum eius diuinitate? fauus est Corpus Virgineum Christi, quem efformauit apis purissima concubitus nescia Virgo Maria; è floribusque sanguinis sui purissimi

Cant. 5.

illum

illum diſtinxit, compegit, genuit, vt illius ſuauitate cuncti reficerentur credentes vſque in finem ſęculi. Habet cellulas diſtinctas fauus iſte melle refertas: quia *viſcera Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia affluunt, nec deſunt foramina per quæ effluant.* Cellulæ ſunt melleæ, vulnera eius plena pietate, dulcedine, charitate, per has cellulas guſtare licet quã ſit ſuauis Dominus Deus noſter; idq; maximè vult nos experiri in hoc Sacramento, ſuomet inuitans exemplo, & experimento. Licet enim Chriſtus hoc Sacramentum ſumens nullum gratiæ augmentum acceperit, eo quod gratia eius ſumma ab initio augeri non potuerit: attamen iuxta doctrinam S. Thomæ 3. p. q. 81. art. 1. habuit quandam ſpiritualem delectationem in noua huius myſterij inſtitutione & manducatione: ita vt non ſolùm materialiter, ſed etiam ſacramentaliter & ſpiritualiter cenſeatur manducaſſe; ideoque meritò dicit: *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum.* Meritò quoque in Cantico amoris delectationem & ſuauitatem illam exprimit nomine mellis & faui, dum ait: *Comedi fauum cum melle meo.*

Quod verò ſubiungit: *Et bibi vinum cum lacte meo,* duplicem ſacri illius conuiuij portionem deſcribit: vinum vocat ſanguinem ſuum ſub ſpecie vini exhibitum, dicitque coniunctum eſſe cum lacte; vt ſignificet eſſe nutrimentum non ſolum aptum robuſtis & perfectioribus, ſed etiam infirmis & imperfectioribus. Lac enim non eſt aliud, quàm ſanguis cum perfectiori concoctione, qui purus & candidus eſt, ſumiturque per modum cibi & potus etiam à debilioribus. Sic hoc Sacramentum & cibus & potus eſt: quod & imperfectis datur, vt ab illo lac gratiæ, ſapientiæ, ſuauitatis ſpiritus, omneque bonum ſpirituale ſugant, tanquam ab vbere Chriſti ſpirituali. Immò ſanguis & caro Filij Dei non eſt niſi lac virgineum, quod ipſe ſuxit, & ex quo incrementũ accepit. Dicamus ergo cum Diuo Petro, & exhortemur Fideles: *Sicut modò geniti infantes*

fantes deponentes omnem malitiam, ſimulationes & inuidias & omnes detractiones, ſine dolo, rationabile lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem. Vbi aduerte vulgatam correctam legere non *Rationabiles*, ſed *Rationabile*, ſcilicet lac. Vocatur autẽ recte *lac rationabile*, hoc lac ſapientiæ & gratiæ, quod à Chriſti Sacramento quaſi à ſacro quodam vbere procedit: quo creſcimus in ſalutem, reddimurque ſecundùm rationem viuentes & ſapientes, & irrationabilium motuum in nobis fit correctio, Audi Chriſoſtomum ſub infantium, vberum, ac lactis ſimilitudine, cunctos fideles ad hoc Sacramentum inuitantem. *Nonne videtis*, inquit, *quanta promptitudine paruuli papillas capiunt, & quanto impetu labia vberibus inſigunt? Accedamus & nos cum tanta alacritate ad hanc menſam, & ad vbera poculi ſpiritualis: quin immò cum longè maiori trahamus tanquam infantes lactentes ſpiritus gratiam, & vnus ſit nobis dolor hac eſca priuari.*

Chryſoſt. Hom. 83 in Mat.

PROPOSITIO SECVNDA.

CHriſtus non ſolum conſilium, ſed & Præceptum dedit hoc Sacramentum ſumendi, tam Apoſtolis, quàm futuris fidelibus. Indicatur præceptum in prioribus verbis dictis, *Comedite amici* q. d. Si amici vultis permanere, oportet fauum hunc cum melle, carnem cum diuinitatẽ, iuxta inſtitutum meum in Sacramento comedere: Hæc eſt voluntas mea in finem vſque ſæculi duratura, quam qui implere neglexerit vel contempſerit, amicitiam diſſoluat neceſſe eſt, hanc vt ſacer iſte cibus, amoris pignus, foueat & confirmet ex inſtitutione ordinaui. Conſonant his quę Chriſtus diſertè dixit in vltima cæna Apoſtolis Eccleſiam totam repræſentantibus: *Accipite & comedite, & in mei commemorationem hoc facite.* Quibus verbis non ſolùm Sacerdotes noui teſtamenti conſtituti ſunt, nec ſolùm illis ac eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus præceptum eſt vt offerrent: ſed etiam ſingulis fidelibus in eorum perſona præceptum

fuit

fuit vt ſumerent. Vnde verba iſta explicans Tridentinum ſſ.13. cap. 2. dicit: *Saluator diſceſſurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, & in illius ſumptione colere nos ſui memoriam præcipit, ſuamque annunciare mortem, donec ipſe veniat ad iudicandum: Sumere autem voluit Sacramentum hoc tanquam ſpiritualem cibum animarum, quo alantur & confortentur viuentes vita illius qui dixit, Qui manducat me, viuet propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis & à mortalibus præſeruemur. Pignus etiam voluit eſſe futuræ fælicitatis, adeoque ſymbolum vnius illius corporis, cuius ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquam membra arctiſsima Fidei, Spei, & charitatis coniunctione aſtrictos eſſe voluit.* Vides itaque in his Concilij verbis plures connexas rationes, ob quas Chriſtus poſtquam ſumpſit, etiam præceptum tulit. Quæ etiam indicant, appoſita omnino ad id ab eo in Cantico amoris verba: *Comedi fauum cum melle meo, comedite & vos amici.* q.d. Nullum reputo amicum, qui amicitię ſymbolo non participarit, qui memoriali dilectionis meę non communicarit. Gratia mea & amicitia excidat neceſſe eſt, qui non manducarit: nec mihi tanquam capiti membrum cohærere putet, qui cibo hoc vitali mecum nutriri noluerit. Hoc idem eſt quod alibi apertiùs dixerat: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* Ex quibus omnibus colligunt Sancti Doctores, eſſe præcepti diuini quandoque communicare, licet Eccleſia nihil determinaſſet.

Quia tamen Chriſtus ſpeciale tempus fidelibus ad id non inſtituit, Eccleſiæ ſponſæ ſuæ decernendum id reliquit. Vnde iuxta diuerſum ſtatum Eccleſiæ, diuerſa circa hoc ſtatuta emanarunt. Nam in primitiua Eccleſia, dum adhuc in fidelium cordibus recens Chriſti ſanguis effuſus ebulliret, dum *multitudinis credentium cor adhuc vnũ erat & anima vna*, quotidiè communicabant: & regio hoc cibo animis confirmatis, liberè ſe martyrio effundendoque ſanguini ſuo, cum Chriſto offerebant. Quapropter vt habetur de conſecratione diſtinct. prima, Anacletus

Papa decreuit, vt ſaltem omnes ſacrificio aſſiſtentes communicarent. *Peracta,inquit,conſecratione , omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus ; ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & S. Romana tenet Eccleſia.* Deinde paulatim feruore iſto imminuto, Fabianus Papa indulſit,vt ſaltem ter in anno omnes communicarent, ſcilicet in Paſcha, Pentecoſte,& Natali Domini,de conſecr. d.2. Denique ob iniquitatis abundantiam & duritiem friguſque fidelium,ſtatuit Innocentius 3. *cap. Omnis vtriuſque ſexus* , in Concilio Lateranenſi, vt ſaltem ſemel in anno omnes communicent, qui ad annos diſcretionis peruenerint: *Alioqui & viuentes ab Eccleſiæ ingreſſu arceantur , & morientes Eccleſiaſtica careant ſepultura.*

Certè cum dolore poſſumns dicere , id Eccleſiæ contigiſſe ob diuerſos ſtatus , quod ſtatuæ Nabuchodonoſoris, cuius caput erat ex auro, brachia ex argento , venter ex ære, pedes ex ferro & luto. Quod eſt caput ex auro ? Aurea naſcentis Eccleſiæ exordia , feruentiſſimâ fide & charitate omnino rutilantia , vt teſtantur primi Martyres. Paulatim aurum in argentum defecit , quia licet ſubſequentia ſæcula viros genuerint ſapientiâ prælucentes, non erat tamen prior ille fulgor aureus & puritas rutilãs in fidelibus.Deinde ætas ſubſequens in tantum diſtare viſa eſt à primis ſæculis, in quantum æs ab auro diſtat vel argento. Denique eò fidelium dura corda proceſſere, vt ventum fuerit ad ferrea & lutea ſæcula; in quibus planè frigidi&duri,lutei & carnales, inuenti fuere Chriſtiani: ita vt communio quæ primitus fuerat quotidiana;poſtea hebdomadalis in Dominica qualibet in vſu ; deinde trimeſtris,aut ſaltem in anno ter repetita;tandem vix foret annua.Propterea igitur coactus eſt Innocentius Pontifex, in generali Conſilio , ſub rigore & interminatione cenſurarum,ad annuam ſaltem communionem vrgere & cogere ſingulos fideles. Præcepto rigoroſo & pænarum metu, quaſi duplici calcare, oportuit extimulari rebellia

& quaſi

& quasi emortua Christianorum corda: vt oculos aperirent, & respicerent ad cibum vitæ, ob cuius neglectum ad mortem properabant.

Non dicant ergo Fideles, cùm ad frequentiùs communicandum eos hortamur: Sufficit nobis annua Communio abundè, etenim si non sufficeret, Ecclesia frequentiorem præciperet. Hæc obmurmurant nobis quidã immundi filij mundi, lethargo periculoso in peccatis obdormiscentes; nolentes sibi aurem vellicari, ab illis qui salutis suæ curam gerunt, quia amant somnum & tenebras. Quid verò respondebimus eis, nisi quod in simili Christus Dominus Iudæis? Ad duritiem cordis vestri indulsit vobis filijs rebellibus, Ecclesia Mater vestra, vt non nisi semel in anno cogeremini ad sacram hanc mensam. Interim non desinit vobis frequentissimè proponere fructum, quem ibi possitis carpere: non desinit adhortationibus, consilijs, precibus, ad frequentandam eam vos vrgere. Sed tanquam filij degeneres & exasperantes, ab eius monitis aurem mentemque auertitis. Non estis inscij voluntatis eius & pię intentionis: Quod considerans hoc sacramentum esse sacramentum amoris, pignus diuinæ dilectionis nolit, per rigorem & coactionem (cùm tamen posset frequentiùs) ad illud suos vrgere; mauult inuitare amore, illicere suauitate, funiculis Adam, vinculis charitatis attrahere. Verùm cùm non sitis de numero Filiorum, sed mancipiorum & seruorum: non trahit vos ad hanc mensam affectus filialis, donec cogat metus seruilis, metus censurarum & pænarum: non alliciunt vos monita piæ matris, sed solùm vrgent verba fulminãtia, cum baculo incumbente humeris vestris.

Sed dicunt alij se lubenter & frequenter ad hanc Domini mensam accessuros; at domesticis negotijs omnino se præpediri, & necessarium esse prouidere cum sollicitudine vxori, filijs, famulis: quæ omnia præuiam præparationem non permittunt. Attendant hi, quod cùm inuitati ad

tati ad cænam Patrisfamilias excuſarent ſe, vnus propter villam, alter propter iuga boum, tertius propter vxorem; nullorum excuſatio idonea ſit reperta, ſed cum indignatioue inuitantis reiecta. Aduertant etiam frequentem dęmonis laqueum & dolum, quo inuoluuntur, vt negligant acceſſum ad Dominicam Menſam. Gerit enim ſe erga eos, ſicut olim Pharao erga Iſraëlitas; qui dum vellent ire ad ſacrificandum Domino, onerabat eos amplius luto, paleis, & operibus: vt nullam niſi de ſeruitute, hâc onerosâ cogitationem ſuſciperent, & omnem alteram de Domini ſacrificio deponerent: *Vacant*, aiebat ipſe, *& ideò vociferantur dicentes: Eamus, ſacrificemus Deo noſtro. Opprimantur operibus, & expleant ea*. Sic ſatan dum videt feſtiua tempora accedere, in quibus ſacræ Cõmunioni animus foret præparandus; multiplicat negotia, ſollicitudines, anxias cogitationes de luto & paleis, de temporalibus rebus: ſicque animum premit, piamque cogitationem ſuffocat & perimit. Excute igitur lutum, excute paleas, excute Pharaonis ſeruitutem, & audi vocem Domini Dei tui ad ſacrificandum inuitantis. Depone curam de bobus, de iugo & aratro, de villa, de vxore & familia: Diſrumpe omnia vincula, omnes mundi & ſatanæ laqueos obumbratos, vt ſaltem ſolemnioribus anni feſtiuitatibus dominicæ fias menſæ particeps; ne ſocordia tua veternoſa, tandem etiam ab æternæ cęnæ conſortio excludaris.

Audiant igitur omnes Chriſtiani, vocem ſponſi inuitantis ad hoc conuiuium: Comedite amici, bibite & inebriamini chariſſimi. Sciant quod ſicut priora illa verba; *Comedite amici*, præceptum indicant, vt iam diximus: ita poſteriora, *Bibite & inebriamini*, conſilium inſinuant frequenter accedendi. Et tanto quidem frequentiùs & ferentiùs, quanto chariores Chriſto ſponſo eſſe optamus. Vult etenim vt qui ei chariſſimi & dilectiſſimi eſſe volunt, ſæpius comedant & bibant, vſque ad ſanctam ebrietatem & ſatietatem, nouam famem ingenerantem. Hanc ebrieta-

Digitized by Google

ebrietatem explicans D. Cyprianus dicit: *Calix inebrians Domini peroptimus eſt, ſic bibentes inebriat, vt ſobrios faciat, vt mentes ad ſpiritualem ſapientiam redigat; vt à ſapore iſto ſæculari, ad intellectum Dei vnuſquiſque reſipiſcat. Et ſicut vino communi mens ſoluitur, anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur: ita epoto ſanguine Domini, exponatur memoria veteris hominis, & fiat obliuio conuerſationis priſtinæ ſæcularis, & pectus triſte, quod prius peccatis angentibus premebatur, diuinæ indulgentiæ lætitia reſoluatur.* Hęc ille. Ad hanc nempe ebrietatem & ſatietatem inuitat ſponſus, illiuſque voluntati maximè conformes ſunt, qui frequentiſſimè cum præparatione accedunt. Nec vnquam in hoc conuiuio epulantur, quin & ipſe cum illis iucundetur, & cum ſono epulantis poſſit dicere: *Comedi fauum cum melle meo: Bibi vinum cum lacte meo.* Ipſe enim nobiſcum comedit & bibit, quia per nos & in nobis tanquam membris comedit & bibit: imò nobiſcũ, quia delectatur cibo, quem intellectus conſideratione, voluntas affectione ſanctâ, hic affert: ideò in Apoc. de illo qui ei pulſanti oſtium cordis aperuerit, dicit: *Ego cœnabo cum ipſo, & ipſe mecum.*

EXHORTATIO ADOLESCENTUM & Adoleſcentularum ad frequentem ſumptionem Euchariſtiæ.

LECTIO OCTAVA.

PROPOSITIO.

Quod bonum eius, & quod pulchrum eius, niſi frumentum electorum, & vinum germinans Virgines?
Zachar. 9.

ADESTE animis ô Iuuenes! adeſte ô Virgines! adeſte ô Eccleſiæ alũni dilecti, Filij obedientes! aures monitis pię Matris arrigite. Eſtote *ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ Domini,* & attendite quæ in illa apponuntur vobis. Cibus veſter eſt, ô Iuuenes! quandoquidem Frumentum ſit Electorum & iuuenum, ſiue Panis Electæ iuuentutis. Potus veſter eſt, ô pię Virgines! Vinũ vtique eſt boni odoris ad Virgines, vt legunt 70. puritatem virgineam conſeruans & ingenerans. Itaque ipſius Prophetæ verba melliflua, cordis aure percipite, ad myſticam hanc menſam, & ad illius conſiderationem, frequentemque vſum, cum affectu vos inuitant: *Quod bonum,* inquit, *eius, & quod pulchrum eius, niſi frumentum electorum, & vinum germinans Virgines?* Singula mecum expendite.

Primò dum dicit: *Quod bonum & quod pulchrum eius*, ſcilicet Dei vel Eccleſiæ; agnoſcit plurima eſſe in Eccleſia præclara

præclara dona, à Deo & Chriſto Ieſu deriuata, quibus mirè ornatur quaſi ſponſa dilecta. Vidit tot ſpiritus chariſmata, tot gratiarũ munera, tot myſteria. tot Sacramẽta, in quibus illius decor conſiſtit. At in hanç diuiniſſimam Euchariſtiam mentis oculos figens, illam inter cætera myſteria & dona ita eminere agnouit, vt illius comparatione quodammodò obſcurentur. Ideò antonomaſticè & per excellentiam illud vocat: *Bonum Dei, Pulchrum Dei*. Quid ita? Quia agnoſcit eſſe myſterium myſteriorũ, objectum fidei populorum, anchoram ſpei, ſtimulum charitatis, pignus amoris, originem doni omnis, fontem ſalutis, complementum ac perfectionem diuini omnis operis. An nõ ideò meritò: *Bonũ Dei, & Pulchrũ Dei*, nominatur? Quid melius aut pulchrius bonũ potuit Deus dare, quid pretioſius ſponſæ ſuæ conferre, ſiue è cælo, ſiue è terra? An pretioſius aliquid in cælis Diuinitate: Hæc nobis hic communicatur. An Pater pretioſius quidpiam habet perſona vnigeniti filij ſui? Hanc nobis hic in admirabile donum impertitur, efficiens eam noſtram, vſque ad germaniſſimam ſocietatem. Et ſi ita eſt, quod in incarnatione electæ humanitati Chriſti eam coniunxit, in hoc Sacramento ita cuilibet indiuiduo coniungit, vt quicunque ritè illud receperit, Deiformis efficiatur ſpeciali quâdam vnione. Sicut verò in cælis nihil pretioſius diuina natura vel perſona: ita in terris nihil pretioſius aſſumpto à filio Dei corpore & ſanguine. Hoc verò corpus & ſanguis, ita nobis datur, ita nobis coniungitur, vt noſter cibus fiat & potus. Quid magis noſtrum dici poteſt, quàm cibus quo ſuſtentamnr & nutrimur? Et quidem verum eſt, quod cibus iſte non incorporatur nobis, vt cibus materialis; ſed potius nos ſibi incorporat; ſic tanto ſpecialiùs illi vnimur, in quem tranſmutamur. Verum ergo manet, omne bonum Dei in cælis, omne bonum pulchrumque quod in terris habet, nobis in hoc myſterio communicari: nec potuiſſe altiùs bonitatem, amorem,

poten-

potentiam, ſapientiam communicare, quàm tali vnione: nec donum ſublimius nobis offerre, & in finem vſque ſæculi ſponſæ ſuæ conſignare, filijs eius in vſum teſtamento legare. Adde hoc myſticum donum, omne bonũ, ac omne pulchrum Dei nominari poſſe, non ſolùm quòd in ſe contineat omnem cęli terræque pulchritudinem & bonitatem; ſed etiam quia nihil ita nos bonos reddat pulchroſque, ſiue decorós coram Deo, ac illius frequentatio. Omnis enim gratia, puritas, ſanctitas, perfectio, quæ in omnibus Eccleſiæ membris reperitur, Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus, Viduis, Coniugatis, ab hoc Sacramento promanat, quod ſequentibus verbis Propheta Zacharias inſinuat. Examinemus id particulariùs.

Secundò itaque aduerte non ſine myſterio, vocari hoc Sacramentum à Propheta, *Frumentum electorum.* Frumẽtum quidem, ob panis ſpeciem, qui ex frumento confici ſolet, & quia Chriſtus ipſe ſeſe frumentum nominauit dicens: *Niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum*
Ioan. 12. *ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Si originem huius frumenti exquiris, audi paucis. De cælo venit, & ſatum fuit à Patre æterno, in terra virginea, rore Spiritus S. fæcundata: ortum fuit in Bethleem in domo panis: creuit velut in aſperâ ſpicâ annis 3. vitæ auſteræ: & ſicut frumẽtum in campis creſcens, gelu, grãdinem, tempeſtates ſuſtinet; ita & hoc frumentum cæleſte, in frigida terra noſtra exortũ. Tandẽ ſecatũ eſt falce paſſionis; trituratum in mola crucis; çoagulatum aqua pretioſa, lachrymis doloris; coctum in fornace charitatis ardenti igne amoris: nunc diſtribuitur ad veſcendum in ſpecie candidiſſimi panis, omnibus accedere volentibus, eſtque ſuauiſſimus palatis non infectis.

Sed cur dicitur, *Frumentum electorum?* Multiplex ratio afferri poteſt. Prima quidem, quia electi in cælis, in Eccleſia triumphante eodem perficiuntur frumento, quo nos in Eccleſia militante, ſed diuerſimodè apparato. Cibus eo-

bus eorum est Verbum æternum & Diuinitas; idem nobis alimentum apponitur, idem frumentum, sed velatum sub Sacramenti cortice. Beati nudo saginantur grano, disrupto Sacramenti cortice, & fidei velamine, ideò maiori pleniorique feruntur iucunditate. Meritò ergo panis noster, ex frumento electorum confici dicitur; quod iam nos incipit pascere & reficere, donec pleniùs & perfectiùs pascat in æternitate, cùm in numerum electorum translati fuerimus; quando & illud adimpletum fuerit: *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.*

Secunda ratio, cur Eucharistia frumentum electorum dicatur, est, quia frumentum est & panis Christianorum, qui phrasi Scripturæ, *Sancti & electi Dei* nominantnr. De quibus S. Petrus: *Vos genus electum, gens sancta, populus acquisitionis.* 1. Pet. 2. Ad quos etiam scribens Diuus Paulus, dicit: *Induite vos sicut electi Dei, Sancti & dilecti, viscera misericordiæ, humilitatem, benignitatem, modestiam, patientiam.* Coll. 3. Christianis ergo qui è massa damnationis electi sunt per Baptismum, & separati ab infidelibus pereuntibus; panis hic, & frumentum cælicum, in cibum ordinatum est: ideòque electorum frumentum rectè nominatur; alienigena de illo non participat, non Iudæus, non infidelis. Adde, etiam æternæ electionis esse signum, pium ac frequentem eius vsum. Qui enim illius fame, gustu, suauitate afficitur, probabile habet in se prædestinationis suæ testimonium. Vnde & suos electos, etiam cælo & gloriâ statim donandos, nõ solet Deus sine illius sumptione dimittere: quinimò specialiter solet eis prouidere, vt hoc electionis suæ secum ferãt testimonium, & sacrum signaculum, quo à reprobis discernantur; vt manducato pane vitæ inter æternæ vitæ Candidatos certiùs ascribantur.

Sic B. Ambrosio in extremis agente, cùm Honoratus Episcopus Vercellensis, in superioribus domus ad quiescendum se composuisset, tertiò vocem vocantis se audiuit, dicentisque sibi: *Surge, festina, quia modò recessurus est.*

Qui descendens obtulit viro sancto Domini Corpus, quo accepto, vbi glutiuit, emisit spiritum. Bonum secum ferens viaticum & testimonium, vt in virtute huius escæ, anima Angelorum nunc consortio (quorum vitam vixit in terris) & Sanctorum societate lætetur. Ita S. Paulinus in vita eius.

Propterea etiam de S. Nicolao Tolentino legimus, quod ad extremum vsque spiritum hoc sacro alimento reficiebatur; vt certiorem redderet electionem suam, iam appropinquante vitæ termino. Quocirca in extremo agone illud iterum petijt: *Vt non deficiam in via*, inquiebat, *ad cælestem Patriam iam profecturus; & si improbus hostis meus Belial mihi occurrerit, possim fidenter dicere: Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.* Adstantibus ergo Fratribus, & vnâ cum illo orantibus, profusis vbertim lachrymis Corpus Domini sumens, toto spiritu pronunciauit: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Sic electionis suæ testimonium secum voluit deferre, qui iam cælesti Angelorum harmoniâ, integris sex antea mensibus, ad illorum consortium fuerat inuitatus. Surius in eius vita.

S. Ioanni Chrysostomo, cùm iam ad Deum migraturus esset in exilium missus, noctu oranti apparuere Petrus & Ioannes Apostoli, eius vitæ Duces: eique aduersus dæmones victoriam, & ex hac vita commigrationem ad æternam vitam nunciarunt. Deinde eum cœlesti hâc escâ pauerunt, in electionis suæ testimonium. Hæc ipse narrauit his qui secum versabantur, & exinde nihil amplius cibi sumpsit. Vide Surium in eius vita.

Sicut verò fames & frequentatio pia huius Sacramenti cum sapore coniuncta, electionis indicium potest esse; ita fastidire illud nihilque ei affici, nullum in eo saporem reperire, signum esse potest non solùm palati corruptis peccati humoribus infecti, sed etiam animi cuiusdam reprobi. Sic desperatæ sanitatis indicium iudicamus, cùm æger cibum medelamque suauem, corpori & ægritudini oportunam, penitus fastidit, respuit, exhor-

ret. Hoc tamen aduerte, quandoque Deum panis & frumenti huius ſuauitatem etiam frequenter ad illum accedentibus abſcondere; non ob culpam, ſed ad probationẽ, ad humilitatis exerçitium & fidei meritum. Etenim fides in hoc exercetur & humilitas, quod agnoſçamus ſaporem illum à Deo eſſe, non ab homine, nec à proprijs meritis: & ideò in humilitate conſiſtimus, indignitatem timemus, ſublimitatem ſuauitatis illius admiramur; ad quam palati noſtri virtus nonniſi gratiâ ſpeciali poteſt pertingere. Interim licet ſaporem illum cęlicum & abſconditum non experiamur, effectum tamen gratiæ Sacramentum operatur in nobis; & illa leniter nobiſcum cooperatur, licet vix aduertamus: imitatur enim naturã, quę paulatim effectus ſuos producit, vix nobis aduertentibus; ſic plantas creſcere non videmus, creuiſſe poſtea deprehendimus. Et quamuis nullum augmentum in nobis gratiæ quandoque deprehendere poſſimus; ſcire nihilominus debemus, eius effectum eſſe, non ſolùm quod quis proficiat, ſed etiam quod non deficiat; non ſolùm quod procedat, ſed etiam quod non recedat, aut in peius ruat. Quare cùm in multa grauia peccata infirmitas noſtra poſſet proruere, gratię huius Sacramenti debemus, quod præſeruatos nos agnoſcamus.

Tertia ratio, ob quam frumentum electorum Euchariſtia nominatur, eſt, quia in Eccleſia generat electos validoſque bellatores, Martyres, Confeſſores, Apoſtolicos viros perfectos omnino Chriſtianos. Hi ſunt milites Dei electi, quorum eſt hic panis, hoc frumentum; quo reficiuntur, vt fortiter dimicent & prælientur prælia Domini, etiam vſque ad ſanguinem. Ideò antiqui Martyres tempore perſecutionis Euchariſtiam domum deferebant, vt inſtante periculo, illâ ſe præmunirẽt contra omnem metum. Et hic vtique eſt panis & frumentum prouiſionis, in bello quod continuò gerimus contra ſatanam, mundum, carnem, peccatum, infernum, miram fortitu-

dinem ſuggerit ad fortia & ardua aggredienda & patienda, ad impetus hoſtis retundēdos, ad firmandum animum vacillantem, ad bona propoſita conſolidanda, vt mereamur inter electos & validos Dei milites connumerari, etiam in preſſuris conſtantes.

Quarta ratio, ob quam frumentum electorum, ſiue *Frumentum Iuuenum & Adoleſcentum* nominatur à 70. Interpretibus, noſtro maximè congruit propoſito. Nempè, ſi ſpiritualiter id explicare voluerimus, renouat iuuentutem animæ, & eius vigorem florentem facit, in floreq; conſeruat; noua gratia, nouo feruore, nouo ſpiritu, comedentem afficiens & reficiens. Exuit in nobis veterem hominem, veterem Adam, & induit nouum Chriſtum; veteris peccati & concupiſcentiæ corruptionem quantum in ſe eſt, expungit, & in nouos nos homines tranſmutat; vegetos reddit animos & expeditos ad omne bonum, ſeneſcentem torporem excutiendo. Itaq; quiſquis diſpoſitus accedit, poteſt cum Pſalte canere: *Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam;* Nam verũ eſt, hunc de altari ſumptum panem, prauâ conſuetudine etiã inueteratam & incuruam animam ad cæleſtia erigere, & nouo pietatis vigore florentem efficere.

Sed & propriè omnino, *Frumentum Iuuenum ſeu Adoleſcentum* dicitur, quia decorum eſt, expediens, imò neceſſarium, eos frequenter frumento hoc paſci, ſi iuuentutem incorruptam, ſi adoleſcentiam à vitijs puram conſeruare velint, & florem ætatis illibatum Deo conſecrare. Etenim cùm adoleſcentia & iuuentus ex ſe cæca ſit; non ita maturo pollens iudicio vt ætas prouectior, naturæ quoque impetu prona & labilis in vitia, lubrico greſſu proruens in luxurias & concupiſcentias; ambitione elata, vanitati dedita, ſuperbiæ obnoxia, libertatis amans, obedientię parentum iugum facile excutiens; feruore ætatis in vindictam contentioneſq; procliuis, varijſq; peccatorum occaſionibus & periculis cincta: Contra hæc omnia,

omnia, non habet certius ſecuriuſque præſidium, quàm Sacramenti Euchariſtici frequentem vſum. Hic datur eis fortitudo ad reſiſtendũ vitijs, eorumque occaſionibus: datur eis lumẽ ad extergendas tenebras, cęcitatẽq; fugãdam: datur eis medela præſeruans contra contagium cõuerſionis humanæ. Hic diſcunt modeſtiam, ad obſiſtendum contra cæcos impetus naturæ, diſcuntque timorem Domini, quo vtantur tanquam frẹno ad eos cohibendos & temperandos. Hic poſſunt fugere ſpiritum humilitatis, ſpiritum obedientiæ, ſpiritum manſuetudinis, ſpiritum caſtitatis; à Chriſto Agno humili, obediente, manſueto, caſtiſſimo; vt reſiſtant forti animo, & excutiant ſpiritum ſuperbiæ, rebellionis, contentionis, immunditiæ. Quod ſi quandoque impegerint, inueniunt hic vigorem quo reſurgant, lucem quâ cautiùs ambulent, fortitudinem quâ ſe tueantur contra relapſum, abundantem gratiam quâ reuireant, creſcant, refloreſcant. Vide exẽplum, tom. 2. Tract. 3. Lect. 10. Fol. 339.

Accedite igitur, ô adoleſcentes, veſter eſt iſte panis, in cibum vobis & in præſidium ſalutis deſtinatus. Nolite floridam ætatem idolo Veneris, Bacchi, Adonidis, conſecrare, ſed Agno candido Chriſto. Ille ſit vobis Dux, ſit omnis virtutis exemplar, ſit corpus eius ſanguiſque nutrimentum, candorem animis veſtris ingenerans, florem gratiæ conſeruans, vigorem contra vitiorum incentiua impertiens. Cur negligitis, cur in plures menſes adeò eximiam, adeò neceſſariam alimoniam, magno veſtro periculo differtis? Ad eam ius vobis competit, gratis exhibetur; imò ad illam frequentiùs ſumendã (tanquam boni omnis in vobis originẽ & extinctionẽ mali) Prophetarum, Euangeliſtarum, Apoſtolorum, Paſtorũ, & ipſius Domini voces inuitant: inſinuantq; non eſſe aptius mediũ, quo quis poſſit conſeruari in gratia, creſcere in virũ perfectũ, Chriſto conformari, & tandẽ illi occurrere; quãdo carne etiam refloreſcente, omnes erimus in menſura ætatis plenitudinis Chriſti, vt loquitur Apoſtolus.

Tertiò, vocat Propheta hoc Sacramentum, *Vinum germinans Virgines*, siue vt 70. legunt, *Vinum boni odoris ad Virgines*, aut vt Syrus interpretatus *Vinum quod delectat Virgine & exhilarat*. Quis nescit vinum potius esse seminarium libidinis, & (vt antiqui vocarunt) Lac Veneris, Fontemque Cupidinis? Quale est ergo vinum istud, quod Virginibus congruit, Virgines suo odore exhilarat, virgineum decorem exornat, imò virgines virginitatemque parit? Vtiq; non de terrestri vite, vinum istud exprimitur, sed de cælesti & mystica, quæ Christus est; qui de seipso dicit: *Ego sum vitis vera*. De quo etiam sponsa dixit; *Botrus Cypri dilectus meus mihi*. Nempè de sacro, & mystico illo botro, ad Crucis torcular portato, eliquatum est vinum, hoc quod Virginibns propinatur, quod Virgines facit, quod ad virginitatis florem tuendum constantem animum suggerit; mentis & ventris recalcitrantem sopiens pruritum, & impuri amoris flammas restringens.

Audi propositionem & resolutionem sapientem Adolescentum Cubiculariorum Darij Regis, apud Esdram. Interrogant ipsi inter se. Quid rerum omnium fortissimum? Respondet vnus: *Forte est vinum*. Alius scripsit: *Fortior est Rex*. Tertius ait: *Fortiores sunt mulieres, super omnia autem vincit Veritas*. At rectè dixero ego: Fortissimum est vinum illud, quod fortiores reddit delicatas mulieres, tenellas Virgines, Regibus omnibus & Tyrannis, ad pugnandum pro fortissima Veritate, ad superandum omnia tormenta pro castitatis gloria & amore. Hoc scilicet est vinum de quo noster Propheta, quo nihil dulcius, nihil fortius, *è forti dulcedo*, è dulci fortitudo: nihil illo feruentius, quod tanquam mustum recens, in cordibus pijs, in vasis electionis ebullit: nihil efficacius tum ad cor exhilarandum, tum ad vires reficiendas, tum ad spiritus excitandos, ad fortia quælibet & facienda & patienda. Hoc vinum boni odoris est ad Virgines, quandoquidem ad vestigia Christi sequenda, per spinas, cruces, asperitates,

Est. l. 3. c. 3.

eas

Digitized by Google

eas attrahit & confirmat. Hoc vinum illas exhilarat & cã-tare facit in tormentis, miris modis, miris odis, quaſi in ſequela Agni, in ſanguinis ſui effuſione, nouum canticũ decantant guſtato hoc vino. Conſidera Agnetem, Luciã, Priſcam, Agatham, virtute huius vini ad mortem quaſi ad delicias, cum ſono epulantis procedentes; & quæ dicimus, etiam in millibus Virginum veriſſima eſſe reperies.

Sicut igitur Adoleſcentes inuitaui, ad ſuum panem & frumentum frequenter comedendum & ruminãdum; ita et vos ô puellæ! ô Virgines! inuito ad bibendum, & labijs cordis ruminandum veſtrum vinum. Vtique veſtrum eſt, vobis proponatur à ſponſo. Ab illo ad relinquendum vinum mundi, carnis lenocinia, ſæculi illecebras repudiandas, voce interiori inuitamini; & ad guſtandas has delicias, puriſſimi Agni carnem pretioſam, eiuſque ſanguinem inſtar vini rubicundum & odoriferum. Cibus & potus ille, caſtitatis vobis Spiritum inſtillabit, & animis veſtris ingenerabit virginitatis & puritatis amorem. Vultis ſcire vnde hanc vim habeat? In memoriam reuocate, & bene conſiderate, carnem hanc eſſe virgineam Chriſti carnem, de Virgine conceptam, de Virgine natam, de Virgineo lacte nutritam: ſimiliter & ſanguinem omnino virgineum, de pura Virgine deſũptum, de eius puro lacte in infantiam auctum. Habet ergo vim generandi ſibi ſimile, ſuam qualitatem communicandi, puritatem virgineam corporibus & animis ingenerandi. An non audiſtis quod hi, qui ſanguinem humanum potarunt, ſanguinarij facti ſunt & crudeles, quâdã ſibi à ſanguine epotato inſitâ qualitate? Sic credite, quod manſueti & caſti fiant, qui aluntur puro hoc ſanguine, & carne virgineâ Agni ſuauiſſimi & caſtiſſimi. Ideò igitur ad hoc epulum vos inuito, vos inuitat Propheta, vos inuitat Sponſus. Et quia gaudetis fortè à ſexu eodem inuitari, ecce is qui *miſcuit vinum, & menſam ſuam propoſuit*; *Prou. 9.* vt om-

vt omnes inuitaret : *Misit ancillas suas ad arcem & menia ciuitatis;* inuitant illæ paruulos ; inuitant paruulas ; inuitant adhuc insipientes, vt fiant sapientes; adhuc imbelles, vt fiant fortes; adhuc tepentes & torpentes, vt excitentur, & fiant feruentes. Ideò per omnes plateas vocem illam sapientiæ (cuius ancillæ sunt) faciunt resonare: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiæ.* Accedite igitur, ô Virgines, ad hanc mensam frequentius, vt mereamini connumerari inter prudentes; & vt induatis spiritum fortitudinis, contra illecebras leuioris ætatis, contra lenocinia mundi & carnis. Habetis tot in Ecclesia celebres Virgines, quę suo vos vestigio insistere hortantur, & exemplo docent quantas hęc Domini mensa pariat vires, quantum puritatis amorem ingenerare possit suis alumnis.

B. Catharina Senensis, per hanc Eucharisticæ mensæ frequentationem, Angelica Virgo effecta est, Virginum omnium exemplar, & sęculorum portentum.

B. Catharina Genuensis deficere videbatur & emori, si vel vnum diem, sine illo cibo potuque corporis & sanguinis Christi, transigere debebat.

S. Mechtildis viuâ illius fame afficiebatur, & edocta fuit à Domino, optimam ad Eucharistiam dispositionem esse, dum quis non sentit ardens illius desiderium, cõcipere tamẽ desideriũ huius desiderij, & optare ac petere à Deo vt inspiret huius cibi desideriũ & appetitum.

B. Maria Ogniaca in Belgio admirabilem acquisiuit sanctitatis gradum, Eucharistiæ frequenti vsu; illius virtute cælestem vitam agebat in terris, imò sine alio cibo, vitam corporalem per Eucharistiam solam multis diebus sustentabat.

S. Maria Ægyptiaca, diuinitus illustrata apud templum S. Crucis in Ierusalem, spirituali hoc cibo sumpto, abiit in solitudinem, illo duce, illius luce deducta: & virtute illius

illius, quadraginta ſeptem annis viriliter reſtitit contra carnem & dæmonem.

Quid plura? Tot Virginum millia in Cœnobijs, quæ priùs delicatiſſimè in ſæculo enutriebantur, quomodò putas tanto feruore, tantâque lætitiâ, inter frigora & nuditates, inter ſaccum & cinerem, inter ieiunia, cilicia, aſperitates, vitam degerent; niſi cibo hoc cæleſti, & vino ſpirituali vires ſuggerente, puritatis amorem inſtillante, animi ardorem renouante, & continuò alente. Vide exemplum tom. 2. Tract. 1. Lect. 4.

LECTIO NONA.

DE DISPOSITIONE AD EVCHARISTIAM.

1. *Docet Communicantem debere eſſe in ſtatu gratiæ.*
2. *Si communicans ſit in peccato notorio debere repelli.*

PROPOSITIO PRIMA.

COMMVNICANTEM *oportet eſſe ab omni peccato mortali liberum.*

Sponſus poſtquam comedit mel & fauum ſuum, dicit: Comedite amici. Solos ſcilicet amicos hoc conuiuio dignos eſſe indicat; ſtatus autem amicitiæ, ſtatus eſt gratiæ. Iniuriam ergo facit Sponſo Chriſto, qui ad eius menſam audet accedere, hoſtilem gerens animum, peccato nimirum mortali, qui inimicitiæ ſtatus eſt, obnoxium. Etenim hæc participatio ſacri epuli, ſignificat vnionem illam intimam, quam cum Chriſto habemus per amorem: cui vnioni ponit obi-

cem, &c. directè repugnat auerſio peccati. Ideoque tanti Sacramenti & ſignificationem & effectum irritum reddit cum irreuerentia & ſacrilegio graui, qui peccatum alit, & cibum hunc ſumit. Nemo ergo temerè accedat, ſed audiat Sponſum ſolos amicos inuitantem : audiat & Apoſtolum Sponſi Præconem ſeriam probationem prærequirentem, & omnibus inclamantem:

Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

Quænam eſt hæc probatio, niſi vitæ & conſcientiæ diligens examinatio? *Probet ergo ſeipſum* : Cogitationes, verba, opera, ſcrutetur conſideratione ſeriâ: Cor, linguam, manus examinet.

Primò, ſcrutetur & examinet cor ſuum, ſciens quod omnes angulos fundumque cordis penetrat is qui illum inuitat. Videat accensâ mentis lucernâ, an non in angulo conſcientiæ lateat araneus aliquis venenoſus, telâ aliquâ ſubtili ſeſe obtegens, vt non agnoſcatur: hoc eſt peccatum aliquod internum abſconditum, aliquo prætextu velatum (vt non exiſtimetur eſſe graue) interim occultè animam veneno aſpergens & inficiens, Sacramentique effectum planè impediens. An non affectus aliquis, aut cogitatio turpis deliteſcat : an cor rancor non inficiat: an non inuidia corrodat, & venenum occultè ſpargat: an non voluntas iniuſta in negotijs, in litibus & proceſſibus. Hęc enim omnia quandoque negliguntur, prætextu aliquo velantur, non prodeunt in forum pœnitentiæ, non magni penduntur: cùm nihilominus virus ſecum vehant, & quaſi paruuli ſerpentes conſcientiam inuoluant; niſi agnita, per pœnitentiæ antidotũ perimantur, & per confeſſionem euomantur. Iterum, probet & examinet homo cor ſuum antequam de hoc pane edat: hoc eſt, ſcrutetur quâ intentione feratur, quo affectu impellatur, qua cordis munditiâ & præparatione. An non fortè intentio-

tione hominibus placendi, an non consuetudine aridâ, an non coactione præcepti, vel ne ab hominibus nota aliqua ei inuratur, aut in suspicionem veniat. Sunt enim multi duplici corde, nec intentionem suam diiudicant, nec attentionem debitam procurant. Denique probet homo cor suum, considerando quam contritionem & compunctionem cordis afferat, quam firmum propositum emendationis; quàm solidam resolutionem non solùm vitandi peccatum, sed & omnes eius occasiones radicitus euellendi, & omnia eius infelicia germina resecandi. Probet cor suum, illius prauas inclinationes & agnoscendo & extirpando, vt nihil displiceat puritatis auctori, qui in corde per Eucharistiã domicilium elegit: ornetur illud puritate, humilitate, castitate, amore, vt illi fiat dignum habitaculum, qui Deus est cordis. Sed licet cum diligentia se probet homo, seipsum nihilominus perfectè adhuc non cognoscit, & ad fundum sui cordis vix pertingit, dicente Prophetâ: Prauum est cor hominis & inscrutabile quis cognoscet illud? Ideò ad Dominum recurrat, postquam quod in se est, fecerit, illique conscientiam totam committens, dicat: *Proba me Deus, & scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas, & vide si via iniquitatis in me est, deduc me in via aterna.* Sic agnoscat suam insufficientiam & impræparationem; summo desiderio optans eam suppleri, ab eo qui scrutatur corda, & probat renes, qui cor mundum creat, & spiritum rectum innouat. *Hier. 17.*

Secundò, probet & examinet linguam. Est quidem illa modicum membrum, sed non modica inuehit mala, facilè inflammatur à gehenna, à suggestione Satanę, infernali igne: & facilè deinde inflammat rotam natiuitatis nostræ, cursum instabilem mortalis huius vitæ, & commaculat totum corpus, hoc est, totam congeriem bonorum operum nostrorum. Diligenter examinanda est & sollicitè purganda: quia primum mẽbrum est quod Chri-

ſtum recipit, quod tremendo nimis ſanguine rubeſcit. Quâ non igitur debet puritate nitere? Quomodò plena veneno mortifero, tam pretioſum audeat attingere cibum? Quomodò inflammata infernali igne, cæleſtem hunc liquorem poterit guſtare? Si fuerit repleta maledictionis amaritudine, quænam cũ fonte benedictionis poterit illi conuentio eſſe? *Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam*, inquit Iacobus Apoſtolus? Expungatur ergo priùs eius venenum, lanceola validæ contritionis: extinguatur ignis eius infernalis, aquâ efficaci pœnitentiæ: extergatur omnis in ea maledictionis amaritudo & ſalſedo, piâ & integrâ cofeſſione. Tunc cibum hunc cęlicum ſumat, tunc de calice benedictionis bibat; tunc de vitali Domini coſta, diuinum liquorem ſugat. Sed quia illa (teſte D. Iacobo) *inquietum malum eſt, vniuerſitas iniquitatis*, ſiue origo ſcelerum omnis generis: ideò non perfunctoriè & leuiter examinanda eſt, ſed ſagaci prędeſtinatione labitur lubrico veſtigio, de malo in malum, de vanis verbis ad ſcurrilia, de ſcurrilibus ad turpia de turpibus ad blaſphema; ſic inſtabilis eſt in vdo poſita. Quis poterit niſi diligenter requirat, eius veſtigia reperire? De irriſione ad contentionem, de contentione ad probra & conuitia, de conuitijs ad maledicta, de maledictis ad diras execrationes procedit; ſic ſemper in peius ruit. Prætereo mendacia, detractiones, iuramenta, *falſa* teſtimonia, commeſſationes, ebrietates, & ex illis ſolita oriri vitia, in quæ lingua labilis eſt: hæc omnia conſideret, & probet ſeipſum vir linguoſus, antequam de pane veritatis, pane benedictionis edat, diſcatque cuſtodire & refrænare linguam ſuam tanti beneficij participem.

Iac. 3.

Tertiò, probet ſeipſum homo, & examinet manus ſuas, hoc eſt opera ſua, an pura, an impura, pia vel impia. Videat an manus non ſint ſordidatæ per iniuſtitiam aliquam, per illicitum lucrum, furtum, rapinam,

Digitized by Google

pinam. Videat impudicus & carnalis homo, an non maculam contraxerit per tactus, oscula, aut corporis vsum inordinatum: & expurget aqua lachrymarũ omnem maculam, quam corpori animoque asperſit prauo illius vsu. Discat in posterum purum seruare non solùm animum, sed & corpus; quod Corpori Filij Dei, Filijque purissimæ Virginis debet vniri. Resoluat fortiter illud nunquam tradere infami Veneri, aut impudicitiæ & contaminationi; quandoquidem domicilium debet fieri puritatis auctori, castitatis amatori. Denique probet se homo, & examinet non solùm opera, sed & defectus: examinet qualitatem, professionem, vocationem, obligationem suam, & videat, an illi satisfaciat. Inquirat à se diligenter, quod olim Nauis Rectores à Iona fugiente, & præcepto Domini inobediente: *De quo populo es tu? Quod opus tuum? Qua terra tua? Aut quò vadis?* De populo Dei electo es tu: Terra tua ad quam pergis, cælestis est Patria: Christianus es professione, fortè Sacerdos, fortè Religiosus. Vide quod opus tuum, an correspondeant obligationi tuæ opera tua, vita tua, quænam vitia tuam deformẽt vocationem.

Hæc omnia considerare debent, qui hanc mensam dignè volunt frequẽtare. Et his omnibus iam dictis consonant, quæ à Psalte proponuntur: *Quis ascendet in montem Domini? Aut quis stabit in loco sancto eius?* Quis in templum Domini audebit ascendere, vt astet in loco illo sancto, vt ministret, vel sacris participet mysterijs? Respondet ipse sibi. *Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.* Hoc est, qui purus est in cogitatione, purus & opere; nec animam vitamque, quam à Deo accepit aliter impendit quàm debet, juxta scopum, ad quem creatus est; nec proximum linguâ mendaci, dolis, fraudibus, iuramentis circumuenit. *Hic accipiet benedi-*

nedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Talis nempè, myſterijs ſalutis vel miniſtrans vel participãs, non poterit exors eſſe benedictionis, gratiæque ſalutaris ab illis promanantis, & à Ieſu fonte ſalutis. E contrà verò, qui immundus eſt corde, immundus opere, negligẽs animam, linguâ fallens proximum: loco benedictionis maledictionem ſuper ſe attrahit, ingerens ſe ſacræ menſæ ſacris myſterijs. Hoc eſt quod Apoſtolus ſubjungit.

Iudicium ſibi manducat & bibit. Condemnationem ſibi cõquirit, tanquam reus corporis & ſanguinis Domini violati & indignè tractati: habetque ſe tanquam non dijudicans myſterium, non diſcernens a communi & profano cibo, cęleſtem illum panem, potumque corporis & ſanguinis Domini. Quapropter tantum abeſt, vt illi proficiat; quin potiùs nouo ſe ſacrilegio talis inficiat; ſicque animã iudicij diuini reatu ac mortis æternæ iaculo confiçiat. Vides quomodò ab eodem cibo ſanitas & ægritudo proueniat, iuxta diſpoſitionem vel indiſpoſitionem ſumentis? Ab eodem pharmaco vita & mors, ob præparationem præuiam vel illius neglectum in languente. Non eſt verò defectus cibi vel medicinæ, quę pretioſa eſt; ſed ob impedimentum quod accipiens affert, fit venenum. Ex eodem flore fugit araneus, fugit & apis; araneus in venenum conuertit, apis in mel & fauum. Non accuſet araneus florem, qui & ſpecioſus eſt & pretioſus: ſed culpam referat in vitioſam naturam ſuam, quæ in virus amarulentum transfert, quod odoriferum eſt & ſuaue. Innoxius erat fructus quo Adam veſci voluit; colore, odore, ſapore, delectabilis: ſed quia ad illum attulit mentem inobedientia contaminatam, lethalis ei morſus factus eſt; iudicium ſibi manducauit, mortis ſibi ſententiam & condemnationis decretum accelerauit. Eodem modo hic iudicium ſibi manducat, accedens commaculato animo; fitque ei lethalis portio, vitæ edulium.

Mors eſt malis Vita bonis. Vide paris ſumptionis, Quàm ſit diſpar exitus.

Conſidera & in antiqua lege aquas zelotypiæ. Quæcunque adulterij rea eas auſa erat ſumere, iudicium ſibi ſumebat & bibebat: ſtatim enim diſrumpebatur vterus eius, fœmur putreſcebat, &c. At illa quæ iuſta & caſta foret, immuniſque à crimine, liberè ſumebat: tantùm abeſt vt nocerent, quin illi prodeſſent ad innocentiam & probandam & augendam, omnemque criminis ſuſpicionem expiãdam. Similiter zelotes eſt Dominus Deus noſter, non vult animam quam ſibi deſponſauit, fidem violare, quam violat quoties ab eo recedit per peccatũ mortale. Quod ſi ſpiritualis adulterij rea fuerit, nec reconciliata per pœnitentiam: caueat ad hunc ſacrum cibum potumque accedere, alioqui iudicio diuino ſe illicò obſtringit, ſcelus ſcelere, maledictionem cumulans maledictione. Sic ergo vides, quomodò verum ſit: *Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Quomodò verum illud vaticinium Simeonis de Chriſto: *Ecce hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum.* Deſtinatus eſt ex ſe quidem in reſurrectionem & ſalutem, vitio autem noſtro in ruinam vertitur & perniciem. Exemplis idipſum intellige, quorum aliqua non deſunt omni ſæculo. Primò: Tempore Chriſti primus qui indignè acceſſit, fuit impius Iudas, in quem poſt buccellam intrauit Satanas: & nonobſtante Chriſti monitione, lachrymis, humili ſubmiſſione, pedum oſculo & lotione, duplici ſacrilego oſculo, pacis ſymbolo, prodidit filium hominis. Primò quidem oſculo interiori, in corporis eius communione, charitatis & vnionis ſymbolo: deinde oſculo exteriori, Iudæis tradens crucifigendum. Sed vide pœnam. Deſperans laqueo ſe prefocauit, & ſuſpenſus crepuit medius: Indigna erat anima exire per os quod pretioſum corpus ſuſceperat, ideò crepuit: indignus erat vitâ, ideò laqueo erepta: indignus erat cælo &

lo & terra, ideò inter vtrumque ſuſpenſus manet. Conſiderent hæc eius imitatores, ſacrilegè accedentes, timeant illud minax vaticinium: *Fiat menſa eorum in laqueum, & in retributionem, & in ſcandalum*: Quia quibuſdam contigit: *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.*

Secondò tempore Apoſtolorum, fatetur D. Paulus, quod multi ob indignam communionem morbis percuſſi fuere, imò & morte: Ideò inquit, *Inter vos multi infirmi & dormiunt multi; quod ſi noſmetipſos iudicaremus non vtique iudicaremur*, hoc eſt à Domino non puniremur.

Tertiò tempore S. Cypriani cùm quidam qui de idolothytis guſtarant, accederent ad communionem, ſubitâ vltione puniti ſunt. *Quædam* (inquit) *ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, non cibum, ſed gladium ſumens, & velut quædam venena lethalia inter fauces & pectus, ſanguinem admittens: angi & anima exæſtuante poſtmodùm concludi cæpit, & preſſuram non iam perſecutionis, ſed delicti paſſa, palpitans concidit: quæ fefellerat hominem, Deum ſenſit vltorem. Alia ab immundo ſpiritu correpta cecidit, laniauit dentibus linguam. Ipſa ſui carnifex extitit, nec diu ſupereſſe potuit, doloribus ventris & viſcerum cruciata.* Hæc ille Ser. de lapſis.

Quartò tempore D. Chryſoſtomi, aliqui vexabantur à Dæmone ob indignam communionem: ita vt de eis dici poſſet quod de Iuda, poſt buccellam intrauit in eos ſatanas. Teſtatur id ipſe hom. 5. in ep. 1. ad Timot.

Quintò tempore D. Gregorij, cùm Romani ſtatim à Paſchali communione indignè eâ ſe gererẽt, in commeſſationibus, ebrietatibus, luxurijs, ludis & ſpectaculis turpibus: tanta eos peſtis inuaſit, vt nihil niſi mortis imago. Funuſque occurreret; adeò vt in vna ſupplicatione publica, octuaginta perſonę ſubitò conciderent. Fatetur ſimiliter B. Anſelmus, ſuo tempore multos varijs morbis ſolitos corripi poſt Paſcha, ob indignam communionem.

Sextò tempore Adriani 2. Pontificis a. 868. cùm Lotharius

tharius Gallorum Rex Romam profectus, honorificè ab illo fuiſſet exceptus; interrogatus eſt, an Waldradam adulteram & pellicem ſuam, iuxta præceptum Nicolai Pontificis & iuramẽtum præſtitum, à ſe rejeciſſet. Affirmante id ipſo Proceribuſque qui cum eo aduenerant, ait Pontifex: *Si verbis tuis veritas ſuffragatur, reſtat fili, vt ad confeſſionem S. Petri accedas: ibi hoſtiam ſalutarem pro tua incolumitate immolabimus, ex qua nobiſcum oportet te participare; vt per hanc membris Chriſti, vndè abſciſſus eſſe videbaris, merearis incorporari.* Finitis ergo Miſſæ ſolemnibus, accepto in manibus corpore Domini, iterùm ſic eum alloquitur: *Si innoxium te agnoſcis ab adulterij ſcelere; & fixa mente hoc ſtatutum habes, VValdradæ pellici tuæ à te repudiatæ nunquam nefario concubitu miſceri, accede fiducialiter, & Sacramentum ſalutis æternæ ad remiſſionem peccatorum tuorum ſuſcipe. Sin autem conſcientia te accuſat & lethali vulnere ſauciatum proclamat: aut ſi iterùm mente diſponis in Mœchiæ voluptabrum redire, accedere non præſumas, ne tibi cedat in iudicium, quod ad remedium fidelibus diuina prouidentia præparauit.* At is mente excæcatus, cùm ſciret ſe pernicioſo mendacio Pontificem circumueniſſe, communionem de manu eius ſumpſit. Deinde conuerſus Pontifex ad ſequaces & fautores Regis, vnicuique communionem obtulit in hæc verba: *Si Regi tuo Lothario, in objecto adulterij crimine fauorem non præſtitiſti nec conſenſum; & VValdradæ aliiſq; à ſede Apoſtolica excommunicatis non communicaſti, corpus & ſanguis Domini proſit tibi in vitam æternam.* Qui ergo eorum communionem auſu temerario ſumere præſumpſit, diuino iudicio ab hac luce ſubtractus eſt ante anni ſequentis principium. Lotharius verò Roma egreſſus morbo corripitur, & Placentiam veniens diem clauſit extremum. Et tanta ſtrages in eius populo facta eſt, vt non peſte perijſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe virtus & nobilitas totius regni videretur. *Baron. a. 868.*

S. Hildegardis a. 1180. prophetauit Germaniam aliaſque prouincias à fide defecturas; iuſto Dei iudicio veri-

tatem fidei ab eis ſubtrahente, ob indignam & impuram tractationem ſanctiſſimi corporis Domini. Per hoc cenſebãtur indigni fide, quam moribus & vita impugnabant. Certè ob eandem cauſam, exiſtimamus nunc varia regna à Deo ſubtracto lumine fidei percuſſa cæcitate.

Notum etiam illud eſt, de Vdone Epiſcopo Magdeburgenſi, quod cùm in impudicitia ſacrilega verſaretur, & nihilominus ſacris myſterijs communicaret, in iudicium adductus fuerit in propria Eccleſia, coram Chriſto & Virgine, coram Mauritio Patrono & Sanctis quorum reliquijs Eccleſia illa erat illuſtris. Antequam verò capitis ſententia plecteretur, cõmunionis hoſtiã reuomere coactus eſt in calicẽ, qui altari fuerat adpoſitus. Teſtis eſt Fulgoſius, Nauclerus, Trithemius & plerique hiſtorici. Simile quid ſtatim referemus noſtro ſæculo contigiſſe ex litteris Patrum Societatis.

In Hiſpania vlteriori in Fromeſta *Epiſcopatus Potentiæ*, quidam quia æs alienum quo grauabatur, diſſoluere contemnebat, excommunicatione ad id fuit adactus, vrgente creditore. Solutione exhibitâ putauit negotium peractum, & excommunicationis abſolutionem neglexit. Paulò poſt morbo vrgente, petijt ſibi Sacramentum miniſtrari. Adfuit ſtatim Sacerdos miniſtraturus plebe comitante. At dum è ſacra patena (quam ſecum tulerat) dominicum corpus ægro porrigere parat, ita adhæſit illud patenæ, vt nullâ viâ potuerit amouere. Quâ re commotus, jubet plebem ſecedere, interrogatque ægrum, an quidpiam conſcientiam grauet, quod fortè cauſam affecrat huic euentui inſolito, & obſtaculum det ſacræ communioni. Reſpondet ipſe, omnia peccata confeſſione ſe expiaſſe. Poſt multas tandem interrogationes, venit ei in mentem ſuperior negligentia de non petita abſolutione ab excommunicatione. Cùm igitur de illa pœniteret, à Sacerdote adminiſtrata eſt ei alia hoſtia, & illa prior ad perpetuam miraculi memoriam in eadem patena aſſerua-

ta eſt;

Digitized by Google

ta eſt; & adhuc hodie concurrentibus populis oſtenditur ſine vlla corruptione, non abſque miraculo. Teſtis eſt Granatenſis in ſymbolum l. 2. c. 27. Parag. 8.

PROPOSITIO SECVNDA.

PEccatoribus manifeſtis hoc Sacramentum debet à miniſtris denegari.

Tales ſunt publici vſurarij, concubinarij, fures, meretrices, magicis artibus addicti, rerum alienarum manifeſti detentores, aut in alijs delictis publicè perſeuerantes, in odijs, & diſſenſionibus ſcandaloſis, & ſimilibus. De talibus loquens D. Chryſoſt. monebat verbis grauibus huius Sacramenti miniſtros: *Non parua vobis imminet vltio, ſi quemquam vllius culpæ conſciũ, huius menſæ participem eſſe concedatis, ſanguis eius de manibus veſtris exquiretur. Siue quis Duxmilitiæ ſit, ſiue Præfectus, ſiue Princeps diademate coronatus, indignè autem accedat, prohibe, maiorem illo poteſtatem habes.* Hæc Chryſoſtomus hom. 83. in Mat.

Audi & Cypr. ep. 10. *Pro dilectione tua conſulendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur de hiſtrionibus & mago illo, qui apud vos conſtitutus adhuc in artis ſuæ dedecore perſeuerat: an talibus ſacra Communio cum cæteris Chriſtianis debeat dari? Puto nec Maieſtati diuinæ nec euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* Hæc Cypr.

Itaque, Sacerdotes eo ipſo quo conſtituti ſunt diſpenſatores huius myſterij, tenentur eſſe prudentes & fideles, & ſic indignis quantum in ſe eſt, negare debent: ne eorum peccato cooperentur, & ne indigna tractatio in eos redundet, tanquam canibus ſanctum miniſtrantes, quod prohibet Dominus Mat. 7.

Dixi autem Peccatoribus manifeſtis denegandum, quia occultis peccatoribus, ſi publicè petant, non eſt denegandum. Quia cùm quilibet Chriſtianus, ex hoc ipſo quod eſt baptiſatus, ſit admiſſus ad dominicam menſam (inquit D. Thomas) non poteſt ei ius ſuum tolli, niſi ex cauſa manifeſta: & cùm illi ius habeant ad famam ſuam, *Th. p. q. 83. ar. 6.*

quam nullo peccato manifesto fœdarunt, non possunt repelli cum infamia. Etenim & sic Christus videtur instituisse Sacramenti huius prudentem dispensationem; vt noluerit illud alicui denegari cũ dãno suæ famæ,ne multiplex in Ecclesia cõfusio & turbatio exoriretur. Ideò & Iudę sacrilego animo accedẽti nõ denegauit corpus suũ, licet sceleris eius cõscius foret:quia illud quod necdũ in publicã notitiã venerat,noluit eũ repudiando à sua mensa propalare:exẽplum præbens & documentũ,quomodò Ecclesia se gereret in Sacramenti futura dispensatione.

Sic etiam praxi suâ nos docuere antiqui Patres. De Bernardo legimus: Agebatur prȩcipua quædam solemnitas,& Frater aliquisquem secreta culpa ab altaris communione suspenderat, notari timens,& ruborem non sustinens, ad manum eius cum cæteris nimiùm præsumptuosus acceſſit. Intuitus autem eum, quoniam causa latens erat, repellere noluit: sed intimo corde orabat *Deũ*, vt de tanta præsumptione *meliùs ordinaret*. Itaque ille sumens Eucharistiam, non poterat ad interiora traijcere: & diu multumque conatus, cùm non prævaleret, anxius & tremens clausam ore tenebat. Expletâ horâ orationis sextà, Patrẽ sanctum traxit in partem, cuius pedibus aduolutus cũ lachrymis ei rem aperuit, &Eucharistiã ostendit. Post acrem autẽ increpationẽ,pœnitentẽ absoluit;sicque facilè Sacramentũ deglutijt. Ita c. 11. l. 1. vitæ eius.

Porrò multò minùs deneganda est Eucharistia suspectis de crimine: quia ob suspicionem quantùmlibet probabilem, non priuatur quis iure petendi, maximè publicè. Hinc non debet Pastor tempore Paschatis,eam denegare personis infamatis vel denunciatis de maleficij crimine, aut magia, aut alijs: licet forsitan personæ illæ, ex indicijs sufficientibus fuissent comprehensæ & carceribus mancipatæ, vel etiam torturæ subiectæ; si modò non fuerint vel confessæ vel conuictæ. Vt enim ob delictum reijciantur publicè, debet esse notorium, vel per confessionem, vel per sententiam, vel per talem rei euidentiam.

Digitized by Google

dentiam, vt nulla possit tergiuersatione celari. Adde quod contingat quandoque tales personas, suspectas etiam violenter de aliquo crimine, illud iam per pœnitentiam & confessionem alteri Sacerdoti factam diluisse; quod sępè non tenentur aperire. Quapropter hic verum est illud Stephari Pontificis cap. Consuluisti: Spontanea confessione publicata delicta, commissa sunt regimini nostro iudicare: occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Talibus ergo, crimen, de quo suspicio grauis est, fateri nolentibus, dicat Sacerdos: *Iudicet Dominus inter me & te.* At pro munere suo, ministret quod petitur, tanquam Dispensator publicus, qui non ex opinione priuata, sed secundùm publicam scientiam debet in hoc ministerio sese regere: omnibus fructum Sacramenti exoptans, cõpatiẽs autem, si quis fortè sibi in iudiciũ & condẽnationem accipiat, cùm nequeat via legittima huic malo mederi.

Audi documentum ad hoc spectãs ex li. de prouidentia in Vitis Patrum. Episcopus quidam vir sanctus (vt ibi refert quidam ex Patribus) rogabat Dominum, vt statũ subditorum suorũ dignaretur sibi aperire: maximè quia duas sibi subditas personas audiuerat in adulterio impuro viuere. Post consecrationẽ igitur, dedit Dominus ei per faciẽ vniuscuiusque, intelligere & animæ statũ. Quorundam enim faciem videbat nigrã instar carbonũ; aliorum oculos igneos & sanguineos; quosdam verò facie claros, & amictu candidos. Vlterius cũ corpus Domini suscepissent, in quorundã vultibus lumẽ, in aliorũ flãma videbatur. Orauit autem Episcopus, de singulis à Deo edoceri: & intellexit ab Angelo, facie denigratos hos esse qui libidini alijsq; peccatis forẽt obnoxij: at igneos sanguineosq; oculos gerentes, homines malignos, vindicatiuos, iniustos, designari; quibus ipsa communio ignis foret exurgens ad perditionẽ. Amictos verò cãdida stola, eos esse qui in castitate & iustitia accederẽt, quibus cõmunio diuinũ lumẽ est.

Acceſſit & perſona diffamata, ſed ſplendenti facie. Cùmque miraretur, exiſtimãs iniuſtè diffamatam fuiſſe; ſignificauit ei Angelus, vera quidem eſſe quæ rumor ſparſerat, ſed verâ pœnitentiâ illius crimen ei eſſe condonatũ, & conſcientiam dealbatam, ideòque lumine illuſtrari. Addidit Angelus. *Hæc tibi oſtenſa ſunt, & orationis tuæ effectum obtinuiſti: vt qui in peccatis remanent, per ſalubres monitiones & obſecrationes à te adiuuentur ad ſalutem. Quantum ergò Chriſtum diligis, ſalutis eorum curam gere, & oſtende eis quibus peccatis ſubiaceant, ne deſperent: ſic erit ſe conuertentibus à Deo ſalus; tibi autem plurima merces, imitando Dominum qui in terris conuerſatus eſt propter ſalutem hominum.* Hæc ibi.

Vt interim plenè officio ſuo ſatisfaciat animarum curam gerens; occultè occultos peccatores, vel publicè generaliter omnes, hortetur, moneat, terreat; ne quiſquam iudicium ſibi manducet. Audiat Auguſtinum dicentem: *Tota ratio quæ nos ſecuros faciet* (ſi aliqui noſtræ curæ concrediti perierint) *erit: Tu ſcis Domine, quia clamaui, ſcis quia non tacui, ſcis quo animo dixi, ſcis quia fleui tibi, cùm dicerem & non audirer.* Ad hanc monitionem & increpationem ſacram, frequenter & fortiter communicantibus faciendam, calcar & documentum ſuo ſubijcit exemplo S. Euthymius Abbas, de quo Surius 20. Ianuarij. Referebat ipſe Fratribus ſibi familiaribus, quod ſæpè videret terribilem Angelorum viſionem ſecum miniſtrantem: quodque in Dominici Corporis ſumptione, aliquos accedentes videret illuminari, alios obſcurari, & morte affici, indignos eà luce & ſplẽdore. Quare non ceſſabat teſtificari Fratribus, & illud Apoſtoli inculcare: *Probet ſeipſum homo, & cum tremore ſumat de pane illo, & de calice, ne iudicium ſibi ſumat.* Addebat, quod ideò ſtatim Sacerdos poſt oblationem, omnes præmoneat acclamans, *Surſum corda*: Et quod ob eũdem finem ante communionem iterum repetat illam vocem, *Sancta Sanctis*: Quaſi dicat: *Cùm ego homo ſim ſicut & vos, ignorans quid quiſque in conſcientia gerat; propterea apertè teſtificor hæc*

Digitized by Google

hæc ſancta non profanis & pollutis, ſed ſanctificatis & mundis exhiberi. Vnde ſi quis captus fuit ab odio & iniuriæ recordatione, ab inuidia aut ira, à maledicto, turpi ſermone, aut improba cupiditate, ne prius accedat, quàm per pœnitentiam à ſcelere fuerit expiatus.

Quoniam igitur Paſtoribus frequenter conuenit diſſerere de his qui Sacramento iſto tremendo indigni ſunt, iterum paulò latiùs hac de re aget ſequens Lectio explicans verba illa: Ecce panis Angelorum factus cibus Viarum &c.

LECTIO DECIMA.

PROPOSITIO.

Ecce Panis Angelorum factus cibus Viatorum,
Verè Panis Filiorum non mittendus canibus.

ETERNA illa Dei Prouidentia, quæ omnium curam ſine cura gerit, cælum voluens & reuoluens, Solem ducens & reducens, terræ fruges promens & recondens, arbores & frutices viciſſitudine quâdam induens & exuens, exundantes marinos vortices ſuo regens & temperans arbitrio. Illa eadem Prouidentia omnes ſuas creaturas diuerſo ſed naturæ cuiuſlibet conueniente paſcit alimento; ab Angelo ſuprema & nobiliſſima creatura, ad vilem vſque vermiculum. Sic piſcis paſcitur aquâ, vermis terrâ, ſerpens veneno, porcus ſtercore & luto, cameleon aëre, ſtruthio ferro, leo carnibus, bos & ouis herbâ, equus auenâ & hordeo, homo frumento: & quia animalia omnia corruptibilia ſunt, ideò corruptibili aluntur cibo, tanquã naturæ ſuæ congruo. Cùm itaque Angelos Deus crearit immortales, incorruptibiles, inuiſibiles; præbet eis cibũ incor-

incorruptibilem, immortalem, inuiſibilem. Hoc atteſta-
Tob.12. tur Raphael Angelus inſtruens Tobiam: *Videbar vobiſcum manducare & bibere, ſed ego cibo inuiſibili & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor.* Sed quis ille eſt cibus? Viſio eſt claritatis diuinæ, amor bonitatis, fruitio diuinitatis; hic eſt panis delicioſus Angelorum, quo æternùm reficiuntur, inuiſibiliter aluntur, ſine corruptionis defectu viuificantur.

Hominem creârat Deus in loco voluptatis, ad eandem menſam cibumque Angelicum oportuno tempore transuehendum. Interim cibum mentis ei ſuppeditârat, ſublimen rerum diuinarum ac cæleſtium contemplationem; cibum corporis dederat lignum vitæ, contra ſenium & corruptionem. Sed cùm in honore eſſet, non intellexit, *comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*: dum per peccatum ſe cibo illo reddens indignum, coactus eſt olera frugeſque comedere, & condemnatus in ſudore veſci pane. Cogitur enim arare, occare, fodere, ſarrire, ſerere, grauiſſimo cum tædio & labore; vt terræ ſic ſubactæ frugem iumentis communem poſſit metere: ac deinde non ſine nouo tædio excutere, triturare, ventilare, molere, pinſere, coquere, vt panem corruptibilem neceſſitati ſuæ præparet. A qua quidē neceſſitate immunis erat, ſi in primæuæ conditionis felici ſtatu perſtitiſſet; cui etiā cibus mentis, rerum cæleſtium contemplatio, ſine eâ quam modò patitur tedioſa difficultate, erat apparatus. Interim cōpatiens Deus ſuper miſera hominis ſorte tempore peregrinationis ſuæ; venit ipſe in carne, & cū homine conuerſatus, vt ei ſolatium & alimentum nobili eius naturâ dignum tribueret, corpus ſuum deificum & ſanguinem viuificum ipſamque diuinitatem, in cibum dedit ſub panis ſpecie. Hoc nimirum eſt, quod ſagaci & gratâ mentis conſideratione, admirandum nobis propo nitur ab Eccleſia, celebrī cæremoniâ panem illum exhi bente & reſonante: *Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum*

torum: verè panis filiorum non mittendus canibus. Non carent pondere & myſterio verba iſta, à D. Thoma Aquinate, Spiritu ſancto dictante concepta, & exinde ab Eccleſia tanto cum jubilo filijs ſuis repræſentata. Expende ſingula.

Primò illa vox, *Ecce*, frequens eſt in ſcripturis, dum myſterium aliquod grande indicatur. Demonſtrare volens Propheta Iſaias, inauditum prodigium virginei conceptus & partus, inclamat: *Audite domus Dauid: Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur Emmanuel.* Malachias Propheta aduentum illius ac Ioannem à Deo deſignatum Præcurſorem, volens verbis Domini præſignificare, eodem modo intonat: *Ecce ego mitto Angelũ meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum Dominator quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis:* In nouo teſtamento Matheus exprimere volens celebrem illam Chriſti nati à Regibus adorationem, inchoat: *Ecce Magi veniunt ab Oriente.* S. I. Baptiſta Chriſtũ populis denuncians, eodẽ modo ait: *Ecce Agnus Dei.* S. Ioannes Euangeliſta in Apocal. dicit ſe audiſſe vocem de throno: *Ecce Tabernaculum Dei cum hominibus, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.* Vox ergo iſta, *Ecce*, attentionem ſpecialem poſtulat ad dicta myſteria. Quapropter & Eccleſia ſingularem poſtulans attentionem, conſiderationem, admirationem, veneration em, Chriſtianis omnibus inclamat: *Ecce panis Angelorũ factus cibus viatorũ.* Quaſi diceret: Audite id cęli, audite & terra; audite Angeli, audite & homines, & obſtupeſcite myſteriorũ myſteriũ, mirabile omniũ mirabiliũ. Audite hæc, & ſimul mentis *auribus percipite, qui habitatis orbẽ: Quiq; terrigenæ & filij hominũ, ſimul in vnum diues & pauper;* Audite, inquam, in orbe inauditũ prodigium, in totius orbis ſalutem inſtitutum. Audite & vos nationes incredulæ & infideles, Iudæi, Hæretici, Athei, & credite. *Verè non eſt alia natio, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis,* dum eodem pane, eâdem diuinitate, quâ ſublimes ſuos ſpiritus ſibi aſſiſtentes paſcit in æternitate;

Mal. 3.

Apoc. 21.

Pſ. 48.

Deut. 4.

incorruptibilem, immortalem, inuiſibilem. Hoc atteſta-
Tob.12. tur Raphael Angelus inſtruens Tobiam: *Videbar vobiſcum manducare & bibere, ſed ego cibo inuiſibili & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor.* Sed quis ille eſt cibus? Viſio eſt claritatis diuinæ, amor bonitatis, fruitio diuinitatis; hic eſt panis delicioſus Angelorum, quo æternùm reficiuntur, inuiſibiliter aluntur, ſine corruptionis defectu viuificantur.

Hominem creârat Deus in loco voluptatis, ad eandem menſam cibumque Angelicum oportuno tempore transuehendum. Interim cibum mentis ei ſuppeditârat, ſublimen rerum diuinarum ac cæleſtium contemplationem; cibum corporis dederat lignum vitæ, contra ſenium & corruptionem. Sed cùm in honore eſſet, non intellexit, *comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*: dum per peccatum ſe cibo illo reddens indignum, coactus eſt olera frugeſque comedere, & condemnatus in ſudore veſci pane. Cogitur enim arare, occare, fodere, ſarrire, ſerere, grauiſſimo cum tædio & labore; vt terræ ſic ſubactæ frugem iumentis communem poſſit metere: ac deinde non ſine nouo tædio excutere, triturare, ventilare, molere, pinſere, coquere, vt panem corruptibilem neceſſitati ſuæ præparet. A qua quidē neceſſitate immunis erat, ſi in primæuæ conditionis felici ſtatu perſtitiſſet; cui etiā cibus mentis, rerum cæleſtium contemplatio, ſine eâ quam modò patitur tędioſa difficultate, erat apparatus. Interim cōpatiens Deus ſuper miſera hominis ſorte tempore peregrinationis ſuæ; venit ipſe in carne, & cū homine conuerſatus, vt ei ſolatium & alimentum nobili eius naturâ dignum tribueret, corpus ſuum deificum & ſanguinem viuificum ipſamque diuinitatem, in cibum dedit ſub panis ſpecie. Hoc nimirum eſt, quod ſagaci & gratâ mentis conſideratione, admirandum nobis proponitur ab Eccleſia, celebrī cæremoniâ panem illum exhibente & reſonante: *Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum:*

Digitized by Google

torum: verè panis filiorum non mittendus canibus. Non carent pondere & myſterio verba iſta, à D. Thoma Aquinate, Spiritu ſancto dictante concepta, & exinde ab Eccleſia tanto cum jubilo filijs ſuis repræſentata. Expende ſingula.

Primò illa vox, *Ecce*, frequens eſt in ſcripturis, dum myſterium aliquod grande indicatur. Demonſtrare volens Propheta Iſaias, inauditum prodigium virginei conceptus & partus, inclamat: *Audite domus Dauid: Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur Emmanuel.* Malachias Propheta aduentum illius ac Ioannem à Deo deſignatum Præcurſorem, volens verbis Domini præſignificare, eodem modo intonat: *Ecce ego mitto Angelũ meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum Dominator quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis:* In nouo teſtamento Matheus exprimere volens celebrem illam Chriſti nati à Regibus adorationem, inchoat: *Ecce Magi veniunt ab Oriente.* S. I. Baptiſta Chriſtũ populis denuncians, eodẽ modo ait: *Ecce Agnus Dei.* S. Ioannes Euangeliſta in Apocal. dicit ſe audiſſe vocem de throno: *Ecce Tabernaculum Dei cum hominibus, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.* Vox ergo iſta, *Ecce*, attentionem ſpecialem poſtulat ad dicta myſteria. Quapropter & Eccleſia ſingularem poſtulans attentionem, conſiderationem, admirationem, venerationem, Chriſtianis omnibus inclamat: *Ecce panis Angelorũ factus cibus viatorũ.* Quaſi diceret: Audite id cęli, audite & terra; audite Angeli, audite & homines, & obſtupeſcite myſteriorũ myſteriũ, mirabile omniũ mirabiliũ. Audite hæc, & ſimul mentis *auribus percipite, qui habitatis orbẽ: Quiq; terrigenæ & filij hominũ, ſimul in vnum diues & pauper;* Audite, inquam, in orbe inauditũ prodigium, in totius orbis ſalutem inſtitutum. Audite & vos nationes incredulæ & infideles, Iudæi, Hæretici, Athei, & credite. *Verè non eſt alia natio, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis,* dum eodem pane, eâdem diuinitate, quâ ſublimes ſuos ſpiritus ſibi aſſiſtentes paſcit in æternitate;

Mal. 3.

Apoc. 21.

Pſ. 48.

Deut. 4.

nos miseros viatores & exules pascit in peregrinationis tempore, sub triticea specie. Audite hanc veritatẽ omnes gentes, resonantem in templis nostris; & disrupto surditatis obice, penetret aurem interiorem clausi & durĩ cordis: quæ tantam vim habet, vt ab extremis Europæ finibus, ad Indos, Chinas & Iapones, ad extremas noui orbis oras, efficaciter peruolarit. Vbi multorum animis insinuata lux veritatis, eos ad credendum firmiter induxit, Christianos verè Deum quem adorant manducare, verè panem Angelorum in cibum viatorum conuersum esse; quod tumidi sæculi sapientes, nimiâ huius veritatis luce quasi excæcati, nolunt agnoscere. Quos hortamur, vt tumorem deponant, sæculique nimiam sapientiam mirabilibus diuinis comprehendendis inidoneam, imò & noxiam. Captiuent illam, & intellectum omnem suum in obsequium Christi, & intelligent quàm verum sit, quod & alijs verbis repetit Ecclesia: *Panis Angelicus fit panis hominum: Dat panis cælicus figuris terminum: O res mirabilis, manducat Dominum pauper seruus & humilis.*

Secundò, attende quàm aptè dicatur: *Panis Angelorum fieri cibus Viatorum.* Quid enim sumus miseri in hoc exiliũ depulsi, nisi peregrini & viatores ad patriã contendentes, ad domum paternam respirantes? *Obsecro vos*, inquit B. Petrus, *tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus* 1. Pet. 2. *desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Viator transiens non attendit ad lusus & tripudia, non ad compotationes, aut commessationes, non ad rixas & contentiones, aut negotia loci in quo transit: his non immoratur, sed peragit iter destinatũ; corpore in alieno solo est, sed non ibi gradum figit aut animum, quia cor ad proprios lares habet, de illis loquitur, de illis cogitat. Sic nos monet Apostolus non inhærere carnis sæculique desiderijs, non retineri illius illecebris, cupiditatibus, negotijs, vanitatibus, quia omnia hęc iter nostrũ impediunt & remorantur, sed vult nos figere cor cælo, vnde origo nostræ est animæ, vbi patria

patria & hæreditas noſtra; ad quam citò reuiſendam, opus eſt continuo greſſu & ſuſpirio properante, abruptis ſeſe ingerentibus in via impedimentis & remoris. Sed cùm viatores ſimus, & longa, difficilis ac confragoſa ſit via noſtra, noſque infirmi: opus eſt cibo confortante, & vires reparante, ac refrigerante. Ideò verbis Prophetæ vti nos conuenit: *Aduena ego ſum & peregrinus apud te, ſicut & Patres mei, remitte mihi vt refrigerer priuſquam abeam.* Hanc vię difficultatem, longitudinem, neceſſitatem, conſiderans Deus (qui itineris noſtri ab initio curam gerit) prefortemur contra imbecillitatem; refrigeremur contra æſtum; animemur contra omne periculum; ſuſtentemur contra laſſitudinem. Hic eſt *Panis Angelorum, factus cibus viatorum*: Panis cor hominis confirmans & exhilarans, ad viæ terminum, ad Angelorum conſortium nos perducens. Ad quem ſumendum excitant nos Angeli, vt illo roboratos, certius ad ſuam introducant in mõte Dei perpetuam manſionem. Vide huius rei aptiſſimam figuram. *Pſal.* 38

Viator erat Elias, ambulabat per deſerti aſperum tramitem, fugiens impię Iezabelis perſecutionem. Tandem oppidò fatigatus, proijcit ſe ſub Iuniperum, petijtque animæ ſuæ vt moreretur: *Non enim melior ſum* (inquit) *quàm Patres mei, tolle Domine animam meam.* Laſſitudine premitur, æſtu torretur, fame ſitique vrgetur, infirmitate deficit, tædio vitæ afficitur. Quid mirum ſi poſt longi arduique itineris laborem, in ſolitudine iacens, ſolatio carens, potus cibique refrigerium nullum reperiens, perſecutorem ſemper à tergo habens: viæ vitæque pertæſus, languet, indormit, nec progreditur: Verùm non deſerit eũ Angelus, aurem ei mentemque velliçans, excitat, viaticum ſuggerit, panem præbet potumque refrigerantem & confortantem: *Surge, comede grandis tibi reſtat via.* Paret ipſe Angeli imperio, comedit ſubcineritium panem, & in virtute cibi illius, ambulat vſque ad montem Dei. An 3. *Reg.* 19

Digitized by Google

non hic perfectus typus, perfecti & peregrinantis Christiani? Persequitur eum Iesabel, mundus & caro in eius perniciem continuò conspirant: fugit ipse tanquam aduena & peregrinus desideria carnalia, quæ militant aduersus animam, sed contingit eum quandoque lassitudine deficere, infirmitate elangueſcere, æstu nimio concupiscentiæ affligi, præ ariditate mentis iacere, & sic longi asperique itineris eum tædere. Quid igitur solatij in solitudine, & ariditate mentis? Quid remedij animo imbecillitate præfracto, aut pusillanimitate dissoluto? Excitat eum Angelus, monet adspicere & cor conuertere ad viaticum peregrinantium, ad panem Angelorum, quo vires reparantur ad progrediendum, quo languor depellitur ad surgendum, quo æstus ardorque nimius fugatur ad refrigerandum. Et ita qui priùs animum despondere videbatur, roboratur; qui priùs iacebat, erigitur: sumptoque hoc cibo ambulat vsque ad montem Dei. Dicat ergo quilibet Christianus: *Remitte mihi Domine, vt refriger priusquam abeam.* Impertire mihi sæpè hunc fauorem, vt refociller hoc cibo, ne deficiam ieiunus in viâ adeò asperâ: hāc quoque mihi gratiam concede, vt in fine vitę priusquam abeam ex hoc sæculo, refrigerer & muniar hoc viatico: quia sic securè progredi, & ad montem æternitatis tuæ pertingere potero, & Angelorum pane munitus, Angelorum sociari consortio.

Viatores quoque erant Israëlitæ, pergendum eis per 40. annos, priusquam ad promissionis terram possint pertingere: multa eos manet fames, sitisque multa, impedimenta plurima, hostes conglomerati debent se eis opponere. Quomodò igitur ad terminum destinatum pertingent? Quis tantam in deserto multitudinem alet? Quandoquidē semper progrediendum est, nec serendi, nec metendi eis tēpus dabitur: nec regredi poterunt in Ægyptū, nec progredi sine annona & prouisione, depascente eos fame. An igitur desperandum est? Minimè equidem. Viatores suos nō destituit Deus, qui iter eis præscripsit. Mittit

tit igitur panem de cælo, Angelorũ manibus confectum & pręparatũ: virtute illius iter peragunt, ſerendi, metendi, coquendi, neceſſitatẽ euadunt: illo roborati contra hoſtes pugnant, & per illum tantâ ſanitate potiuntur, vt in tribubus eorũ non eſſet infirmus. An non & hic vides Euchariſtici panis noſtri figuram? Quo quidẽ, ad terram æternę promiſſionis itinerantes, oportet refici contra corruptibilitatis defectum, roborari contra hoſtilẽ incurſum, prę-muniri contra variæ infirmitatis acceſſum. Et vide, quod ſicut ille panis Iſraëlitarum, panis Angelorũ dicitur, quia ab illis confectus & præparatus: ita panis noſter myſticus Sacerdotum miniſterio conficitur, qui Angeli in ſcriptura nominãtur. Rectè igitur de illo decantamus: *Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum.*

Tertiò adijcitur: *Verè panis filiorum.* Nos filij Dei ſumus per adoptionem. *Videte qualem charitatém, dedit nobis Pater vt filij Dei nominemur, & ſimus*, inquit Apoſtolus Ioannes. Propriè autem filij ſumus per ſtatum gratiæ: eſt enim gratia ſemẽ ſpirituale, per quod ex Deo & in Deo renaſcimur, *& Spiritum adoptionis recipimus, in quo clamamus, Abba Pater.* Hoc eſt Pater, vere Pater. Qui itaque eſt in ſtatu gratiæ, ius habet ad hanc paternã menſam, ad hunc panẽ filiorũ, & ad æternam hæreditatem Patris, cuius hic panis pignus eſt. Et quãto ſecuriorem ſibi cupit facere Patris amorẽ, vt & de hæreditate habeat ſecuritatẽ, tanto frequentius debet accedere ad hũc filiorum panẽ, & familiarẽ cum Patre in hac menſa cõmunicationem. Qui autẽ ſtatu gratię excidit per mortale peccatũ, ſicut excidit iure quod habet ad hæreditatem, ita & iure quod habet ad hãc menſam & cæleſtem filiorum panẽ. Rebellis enim Patri, iam facit ſibi ſacrilegum eius vſum, contra Patris voluntatẽ, tantum vſurpans donũ. Quicunq; ergo vult accedere, oportet filialem gerat affectum, filialemque ornatum, tanto cõuiuio tanto conuiuâ dignum. Quis eſt iſte filialis ornatus ſymbolum noſtrę dignitatis? Nobilis fidei annulus, Hyacinthinus ſpei calceus, ſtola decora charitatis.

Audi Patrem Filij Prodigi, in filio reuertente & reconciliato hæc requirentem, antequam menſæ ſuæ accumbat: *Citò proferte ſtolam primam, date annulum in manibus, calceamenta in pedibus.* Quid illa ſtola, niſi charitas operiens multitudinem peccatorum, filioſque Dei tanquam nobilitatis ſymbolum exornans? Quid annulus in manibus, niſi fides in operibus, ſignũ vnionis quam cũ Patre æternũ conſeruare optamus? Quid calceamenta in pedibus, niſi ſpes quæ munit animæ pedes, hoc eſt affectus, & iuuat nos ad ambulandum ad cæleſtia? Exue ergo ſordidas veſtes, Porcarij exuuias, peccati luculentum indumentum; laua impuras manus & annulo eas obſigna; laua pedes, hoc eſt, affectus puluerulentos, indue veſtem puritatis & candoris: & ſic filiali decore ornatus, filiali amore impulſus, fiducialiter accede ad epulum Patris, in quo proponitur is qui eſt Panis Angelorum, verè panis filiorum.

Luc. 15.

Quartò dicitur: *Non mittendus canibus.* Hoc ipſe Dominus aſſeruit in Euangelio Mat. 7. dicens: *Nolite ſanctum dare canibus.* Et iterum 15. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Et Angelus in Apocal. 22. cùm dixiſſet: *Beati qui lauant ſtolas ſuas, vt ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem,* addit ſtatim: *Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis qui facit mendacium.* Qui ſunt igitur illi canes indigni ciuitate illâ cæleſti, & ligno vitæ, indigni etiam hoc filiorũ pane, hiſque ſanctis myſterijs? Certè intelligi poſſũt omnis generis peccatores hic ſub nomine canum.

Primò quidem infideles & hæretici, ſiue increduli, canes ſunt, quibus ſanctum debet negari: qui enim fide plenâ non accedunt, iniuriam inferunt tanto fidei myſterio, & de illius veritate vel errando, vel dubitando cenſentur illud conculcare, nolẽtes humili iudicij ſui ſubmiſſione adorare. Et rectè quidem canes dicuntur, cùm ipſi oblatrent, nec acquieſcant veritati. Quàm multi tales ſunt in populoſis vrbibus, homines athei, politici, increduli,

duli; qui ne è gradu honorum decidant, aut infamiâ notentur, aut pœnis mulctentur, in Paſchate ad Sacramenta fictè & ſine fide accedunt? Coram ſimulant ſe adorare, ſed conuerſi retrorſum, non deſinunt oblatrare cum hominibus ſuæ farinæ. De ſimilibus dicere poſſumus cum Apoſtolo: *Videte canes, videte malos operarios, videte circonciſionem;* hoc eſt, obſeruate & cauete improbos hos & impudentes homines, quaſi canes myſterijs ſeſe ingerentes, & nihil credentes: quaſi filios Eccleſiæ ſe gerentes, & illam conſcindentes, illi allatrantes. Dicunt ſe Chriſtianos eſſe & Catholicos, ſed non ſunt: Pſeudo-Catholici ſunt, Pſeudo-Chriſtiani, chriſtianiſmum atheiſmo, catholiciſmum caluiniſmo, luteraniſmoque commaculant; modico incredulitatis fermento, totam fidei ſuæ maſſam corrumpunt. Et ideò non poſſunt hic *epulari in azimis ſinceritatis & veritatis*, non poſſunt panem filiorum participare, niſi cum ſua damnatione, & ſalutis diſpendio.

Contra hos diſſimulatos Chriſtianos, olim mos fuit apud Orientales & Hiſpaniæ Prouinçias, ſingulos ante ſacram Communionem ſymbolum veræ fidei recitare. Hinc in Concilio 3. Toletano, hoc decernit Rex Recçaredus fieri in regno ſuo, idemque decerni à Patribus Synodo præſentibus poſtulat, juxta morem antiquum. Sic ibi loquitur, vt refert Baronius tom. 7. anno 589. *Hoc adhuc neceſſariò pro firmitate Fidei Catholicæ, noſtra Deo ſupplex inſtituere decreuit auctoritas; vt propter roborandam gentis noſtræ nouellam conuerſionem, omnes Hiſpaniarum & Gallicæ Eccleſiæ hanc regulam ſeruent, vt omni ſacrificij tempore ante communicationem Corporis & Sanguinis Chriſti, juxta Orientalium partium morem, vnanimiter clarâ voce ſacratiſſimum fidei recenſeant ſymbolum: vt primùm populi quam credulitatem teneant, fateantur; & ſic corda fide purificatâ ad Chriſti Corpus & Sanguinem percipiendum exhibeant.*

Sed neque hic prætereundum eſt, cùm canes vocamus hæreticos, eos in irreuerentia huius Sacramenti canibus impu-

impudentiores quandoque fuisse; eorumque impudentiam sacrilegam à canibus etiam vindicatam fuisse. Refert enim Optatus Mileuitanus l. 2. de Shismate Donatistarum, inter nefanda eorum flagitia, duos Episcopos, Vrbanum Formensem, & Felicē Mucrensem Donatistas, iussisse Eucharistiam canibus proijci. At statim affuit diuinum iudicium. Nam ijdem canes accensi rabie, Dominos suos tāquam sancti corporis reos, dente vindice mox dilaniauerunt.

Secundò per canes intelligi possunt luxuriosi. Est enim canis animal immundum, impudens, luxuriosum, seu ad libidinem pronum. His ergo comparantur, qui in immunditijs carnis hærent, in luxurijs versantur sine fronte, cogitationibus impuris oblectantur, turpiloquijs pascuntur, vilesque ac fædi fiunt coram Deo & hominibus. Hinc in antiqua lege dicitur: *Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini. Pulchrè*, inquit D. Hyeronimus, *canis & meretrix copulantur, quia vtrumque pronum est ad libidinem.* In vtroque vilitas, turpitudo, fœtor, impudentia reperitur odiosa. In lege repudiabatur canis, tanquam animal immundum, quod nec ruminat, nec findit vngulam. In lege noua reprobatur à Deo luxuriosus, & à sacris arcetur mysterijs, tanquam immundus & indignus; quia nec ruminat consideratione seriâ mysterio debitam sanctitatē; nec diuidit pedem, affectum malū, à bono non discernit; sed indiuisim ambulat, affectui cuilibet indiscriminatim indulget, vt libidini seruiat. Quicunque igitur huic appropinquare debet Sacramento, munditiæ studeat, ruminet admirabile hic consilium Dei super salute nostra, admirabilem eius bonitatem, amorem, puritatem: cui maximè puritati iniurius est, qui luxuriâ cōspurcato animo & corpore accedit. Ex diametro enim pugnat, ad immaculatam, castissimam, virgineam Christi carnem, corpus animumque infectum carnali immūditiâ coniungere: tetrumque odorem de limosa carnis

Deut. 23

Leuit. 11

concu-

concupiſcentia exhalantem, ad eius menſam impudenter afferre, ad quam Angelica puritas requireretur. Et tamen eheu, non pauci fætenti carnis vitio commaculati, imprudenter & impudenter inſtar canum, huic ſe menſæ ingeruntur. Mirum enim eſt, quomodò hic libidinis fœdus & contagioſus morbus, omnem ſtatum & conditionem hominum inficiat; & in ciuitatibus, oppidis, pagis, mẽbra Chriſti & Eccleſiæ conſpurcet & depaſcat. An non multi inter Chriſtianos Adoleſcentes turpi contactu ſeſe contaminãt? An nõ multi iuuenes mẽbra ſua, Chriſti mẽbra, faciũt mẽbra meretricis? An non multi etiã inter Eccleſiaſticos & Sacerdotes, ſunt occulti cõcubinarij? An nõ multi maritati vel maritatæ, fidem coniugij iuratam violãt? An nõ multę quę putãtur caſtæ & virgines, turpibus tactibus vacant? Fœdiora prætereo, inceſtus, ſacrilegia, ſodomias, belluarum attactus. Quæ quidem omnia vix aperiuntur in confeſſione ob pudorem, niſi fortè poſtquam pluribus annis inueterata, ita conſcientiam torquent, vt non poſſint amodò celari. Et tunc adhuc expectatur occaſio alicuius indulti per plenariam indulgentiam vel jubilæum, vt in aures ignoti alicuius Confeſſarij effundantur. Notes ad me occaſione poſtremi jubilæi, opitulante diuinâ gratiâ, obſtetricante manu è nefandis & horridis criminibus eduxerim, in quibus plurimis omnino annis commiſi putruerant ſine Confeſſione, ſacro interim corpori Domini communicantes. O munde immunde! Quàm multos immundos, quàm multos canes nutris, qui ſine fronte panem Filiorum comedunt, vel potiùs hunc panem Angelorum conculcant. A veritate diſſentire me haud exiſtimo, ſi aſſeuero ex Chriſtianis ſaltem tertiam partem præcepto annuo ſatisfacientem, indignè accedere: quandoquidem tot peccata in omni ſtatu regnent, & tanta nihilominus ſocordia, tanta cernatur impræparatio, & ad confeſſionem, & ad compunctionem, & ad emendationem. Audiant ergo hi vocem Sacerdotis aut Diaconi olim

inclamantis ante communionem, *Sancta Sanctis.* Audiant vocem Apoſtoli inſonantis, *Probet ſeipſum homo.* Audiant vocem Domini increpantis: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum & dare canibus.* Audiant vocē Eccleſiæ Matris, idem eis repetentis: *Ecce panis filiorum, non mittendus canibus.* Audiant vocem Angeli indignos exterminantis: *Beati qui lauerunt ſtolas ſuas, vt ſit poteſtas eorum in ligno vitæ: foris canes & impudici.* Audiant denique, exempla Dei vindicantis iniuriam ab irreuerenter accedentibus ad ſe, illatam. Oza indignè tangens arcam percuſſus à Domino ſubitò interijt. Bethſamitarum quoque ſex millia, quod indignè eam vidiſſent percuſſa ſunt.

Apoc. 22.

Iuuenis quidam lubricam iuuētutis viam ſecutus, carnis vitijs erat obnoxius; ita vt infamaretur de violato alterius thoro. Paulò poſt periculoſo correptus morbo, aduocat Sacerdotem pro confeſſione & viatico. Exhortatur Sacerdos vt totam aperiat conſcientiam, maximè de peccato illo, de quo rumore conſtanti infamabatur. Explicat is cætera, ſed illius ſe neutiquam reum aſſerit. Vrgetur à ſacerdote, ne celet in ſalutis diſpendium, quod ſuſpicio certis nixa indicijs, certum pænè faceret. Tandem ille ait: Vtinam ſic ſecurè poſſim Domini corpus hodiè recipere ad ſalutem, ſicut ſecurus ſum ab eo crimine. Tali proteſtationi credens Sacerdos, exhibet ei ſacram Communionem. Is verò quemlibet conatum adhiberet, etiam recedente Sacerdote, nunquam eam potuit deglutire, coactuſque ipſa glutiendi impotentia, iuxta lectum exſpuendo proiecit. Statim verò vindictā diuinam præſentiens, totus tremefactus, reuocat Sacerdotem, ſpiritu compunctionis in lachrymas totus ſoluitur, agnoſcit ſacrilegium, & mendacium in ſpiritum S. pœnitentia & lachrymis ſe diluere paratum offert: ſicque abſolutionem ac nouum viaticum recipit, & ſine difficultate traijcit; & ita ſpeciali Dei miſericordiâ vindictam præueniente, non multò poſt ſuperuiuens in pace ſpiritum reddidit.

Petrus

Petrus Cluniacenſis l. 1. mirac. c. 3. certam hanc hiſtoriam eſſe aſſerit à Sacerdote ipſo alijſque pluribus relatam.

Vide etiam Hiſtoriam quam ſuprà de Lothario Rege retuli:

Tertiò, per canes intelligi poſſunt auari & iniuſti, qui aliena rapiunt vel detinent. Canis enim eſt animal quod ex præda & rapina viuit; modò venatur in ſyluis prædã, modò domos ingreditur,& quicquid occurrit, rapit; mox in gregem anſerum, gallinarum,ouium inuolat; ſemperque famem patitur, circa macellum, aut circa cadauera lubens verſatur. Rectè igitur per canes auari intelliguntur, qui fame velut canina tenentur,quo plus comedunt, eo plus comedere optantes, de quibus vſurpare poſſumus illud Pſaltis: *Famem patientur vt canes,& circuibunt ciuitatem, ſi verò non fuerint ſaturati,murmurabunt*. Sicut canis ad odorem cibi aut prædæ diſcurrit, circuit, inquietus eſt, donec potiatur: ita homo auarus ad odorem lucri, non conſiderando an iuſtum ſit an iniuſtum. Et ſicut canis circa domos piſtorum, aut circa pueros in manu panem gerentes frequens eſt:ita & ille circa ſimplices habentes liquid ſubſtantiæ verſatur,vt decipiat vel attrahat, & ſicut canes libenter cadaueribus paſcuntur; ita quidam mortuorum amicorum ſuſtantiam iniuſtè inuolãt, & eorum obligationibus, debitis, legatis, teſtamentis non ſatisfaciunt.De quibus mortui conqueri poſſunt: *Quare perquimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini*. Denique sicut canes viuunt ex rapto, ita quidam ex iniuſtè acquiſito,& inſtar canum lambentium ſanguinem,ipſi paupeum ſanguinem fugere quoque videntur, aut eos excoare & penitus deuorare? Sic enim Micheas c. 3. quiſdam improperat: *Violenter tollitis pelles pauperum deſuper , & carnes eorum deſuper oſſibus eorum.*

An non multi ergo in Eccleſia Dei canibus ſimiles? An n multi iniuſti, raptores, detentores, teſtamentorum

defraudatores, decimarum fures, pauperum oppreſſores, debita vel negantes, vel non ſoluentes? An non hi ad Sacramenta accedunt? Et tamen quotuſquiſque qui vel confitetur iſta, vel reſtituit. Attendant hæc qui in mercaturis verſantur, qui in lucris importuni, in negotijs immerſi, conſcientiæ obliuiſcuntur, qui in officijs conſtituti ex illis debent quęſtum facere. Attendant Domini, ſerui, nobiles, ignobiles, aduocati, procuratores, Baillivi, Principes, milites, Duces, quibus occaſio ſuppetit rapiendi, opprimendi, aut deuorandi pauperem in abſcõdito. Audiant, inquam, hi vocem hanc ad eos dirigi: *Foris canes, hic eſt panis filiorum non mittendus canibus*, qui paſcuntur cadaueribus & rapinis.

Quartò intelligi poſſunt homines inuidi, detractores, vindicatiui & odio alios habentes. Solent canes, ſeſe mutuò mordere & allatrare: Sic plerique in proximos inſurgunt, mordent verbis, dentem infigunt contumelijs, adlatrant etiam in abſentes detractationibus; & cùm perſonam non poſſunt, eius famam lædunt & honorem. Ad hos dirigitur illud Apoſtoli: *Si mordetis & comeditis inuicem, videte ne conſumamini ab inuicem*. Vitio enim contentionis, pernicioſa iurgia inter homines ſeruntur & nutriuntur, quibus cõſumitur ſocietas, fama, vita. Eſt etiã canis natura ſua animal inuidũ, ferox, vindicatiuũ, iracundũ, ad nihil aliud vtitur voce, quàm ad latrandum, eſtque facilis ad latratum, ringitur & iniuriæ memor eſt. An pauci ſimiles inter Chriſtianos? An non multi ſeſe rodũt, dilacerant, deuorãt, odijque ac inuidiæ veneno ſeſe paſcunt interiùs, aut potiùs depaſcũtur? Hi tamẽ non infrequenter diſſimulãtes has lęthiferas paſſiones Euchariſtico myſterio participant, ſumma cũ illius iniuria: quandoquidem ſymbolum vnionis, charitatis & pacis eſt, cui directè repugnat inuidiæ odijque venenum. Procul, ô procul eſte profani, foris canes & venefici, ſiue virus ſpirantes: nõ eſt hic panis niſi filiorum, fraterno amore & vnione conuiuantium, non cedit vobis in ſalutem ſed in certiorẽ perniciem

niciem. Accipe hac de re exemplũ ſcriptum à P. Gabriele de Vega Collegij Soc. Ieſu Matriti quondã Rectore, & à Patribus eiuſdem Societatis tum concionibus publicis, tum ſcriptis aſſertum.

Cordubæ in Hiſpania, nobilis quidam diu hoſtilem animum fouerat in alterum itidem nobilem, cum ſcandalo publico. Incidit is in læthalem morbum, aduocauitque vnum è Soc. ad confeſſionẽ excipiendam. Hic denegat ei abſolutionem, niſi recõcilietur & ſatisfaciat ſcandalo. Ipſo tandem conſentiente, aduocatur is cum quo inimicitias gerebat; ſicque coram teſtibus multis, vterque offenſam remittit & reconciliatur. Abſolutio igitur ei impẽditur, ſacrumque Domini corpus, & paucis poſt diebus obiens honorificè ſepelitur. Nocte ſepulturam inſequente, nox ferè media incumbebat; cùm ecce duo iuuenes ſplendidi fores Collegij pulſant, faces gerentes manu, petuntque inſtantiſſimè alloqui dictum Confeſſarium de negotio (vt aiebant) grauiſſimo, Dei gloriam maximè concernente. Alloquuntur eum & facibus præuijs in tẽlum deducunt, in quo tumulus nobilis iam dicti. Approinquantes tradũt ei clauem, hortantes vt nihil paueſcat, ed ſecurè aperiat. Exinde deducũt eum ad altare primaium, iubentque reſeçare ſacrũ tabernaculũ, clauem iterũ adentes; ſimulque monent vt ſacram pixidem in manus cipiat, ad nobilis tumulum deferendam. Cùm illuc veiſſet, dicunt ei: Ecce qui hic ſepultus iacet, licet exteriùs oram te & alijs præſentibus viſus ſit parcere & reconciari; corde tamẽ odium læthiferum fouiſſe ad extremum ſq; ſpiritũ, certò tibi perſuadeas: quapropter dãnationi ddictus cruciatur. At cadauer adhuc ſacrã hoſtiã integrã eſtat, hanc te oportet in pixidẽ reponere. Pedeigitur ſealchrũ pulſantes, ſtatim caput erigit emortuũ corpus, & perto ore hoſtiã reddit. Cũ iterũ pede tumulũ pulſaſſent nodãimpetu ad ima ruit, nec amplius cõparet: ita vt eximatũ fuerit illuc delatũ vbi anima agebat, cũ antea ſatã ſacram hoſtiã, in illud non haberet poteſtatẽ. Operiũt

igitur terrâ tumulũ, & refertur pixis in locum, reducũtq; Confeſſarium ad Collegium. Cùmque Ianitor fores aperuiſſet, reſpicit ſedulò dictus Pater quam viam inirent; at ſubitò ex oculis eius euanuerunt. Quapropter vix ambigere potuit quin Angeli fuiſſent, miniſtri Dei & iudicij eius ſuper ſacrilego illo peccatore.

Quintò, canes vocantur guloſi & ventri dediti; eſt enim canis ventri ſeruiens, ſe ingurgitans in tantum, vt reuomere cogatur. Quod ergo præclarius ſymbolum noſtrorum ebrioſorum & guloſorum? qui adeò ingluuiei vacant, vt inuitis ingeſta viſceribus per os cogantur reddere, & cibum omnem potumque vomitu inſtar canum remetiri: vomunt vt iterùm bibant, bibunt vt iterùm vomant. Cibum Deus potumque ſubminiſtrat, tanquam alimentum corporibus neceſſarium: ſed inſtar irrationabilium animalium vtuntur, vt illis ipſammet obrnant rationem, ex eo capite canibus peiores. Quod ſi eos reprehendimus iam in nos latrant, iam ringuntur: & ſine ratione in ſuos monitores conuerſi, ad rixam parati ſunt. Ex ingluuie quoque, iuramenta, blaſphemiæ, obſcæna verba, maledicta ſæpè procedunt; hi ſunt latratus canum, velut in cęlum ſolemque adlatrantium. An non inuenies huius ſortis homines multos inter Chriſtianos, qui ferè de die in diem ſeſe ingurgitant & inebriant? aut ſaltem qui Deo ſacros dies Dominicos vel feſtos ſine ebrietate vix tranſigunt? Accedunt & hi fortè bis in anno ad tremendum Sacramentum: ſed qua emendatione, quo propoſito, qua diſpoſitione? Vrgentur præcepto vel aliorum exemplo, non puro ſalutis & emendationis deſiderio: cor potiùs habent in patina & culina, quàm in Eccleſia; magis parati ad offam, pocula, & tabernam, quàm ad ſacram menſam, & debitam illi diſpoſitionem. An non & inter Sacerdotes, ebrioſos reperies, qui cùm pridiè ſe ingurgitarint, ſequenti die adhuc crapulam ructantes diuina irreuerenter inuadunt myſteria? Quid his omnibus di-

cemus

cemus, nisi illud toties repetitũ, & illis repetendum & inculcandum: *Sancta Sanctis*. Procul fermentarij, animis & corporibus opus est defæcatis: *Foris canes*, & ventri tanquam idolo seruientes; cibus mentis est, non ventris, quem ingluuies & crapulæ vestræ ructus conspurcat.

Electos à se milites volens olim Dominus indicare Gedeoni, iubet ad aquas deduci, vt ibi probentur vel reprobentur. Ibi ergo reiecti sunt, qui aquis incubabant: qui verò pro necessitate sitis cauâ manu aliquid hauriẽtes biberunt, probati & electi fuere. Vbi Dominus indicare videtur, eos ad cælestis militiæ pugnam & coronam aptos esse; qui rebus huius mundi instar aquæ præterfluentibus vtuntur in transitu, ad necessitatem subleuandam. Qui verò ijs toti incumbunt & sese immergunt, vturque ad voluptatem immoderatam, esse inidoneos & reprobandos. Sic & illi ab hoc epulo sacro, quod electis tantum militibus apparatum est, reijciuntur.

Postremò, dicamus per canes designari omnes qui sine vera pœnitentia accedentes, statim in fœtidum suum stabulum reuertuntur, peccata reiterant & resumunt. Hi canibus porcisque comparantur, tum quia redeunt ad stercus suum, ad conscientiæ impuræ lutum & sterquilinium; tum quia quæ per confessionem peccata euomerunt, iterum comedunt, & instar canum resumunt. De his D. Petrus sic ait: *Contingit illis illud veri Prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Sicut autem canis resumens quod euomit, immundior & abominabilior est quàm antè; & sus dum in luto lauatur, deordidior redditur: ita qui peccatum confitetur, nec deserit, grauiori peccato & pœnæ se subijcit. *Quàm vilis facta es iterans vias tuas*, inquit Dominus per Hieremiam, ad animam in peccata recidiuam? *Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione Domini nostri Iesu Christi* (& in communicatione corporis & sanguinis eius) *his rursum implicati superantur, & fiunt serui corruptionis, facta sunt eis posteriora* Hier. 2. 2. Pet. 2.

ſteriora deteriora prioribus, teſte Apoſtolo Petro. Comparantur iterum hi ſerpenti, qui teſte Epiphanio ad fontem accedens vt bibat, venenum priùs euomit; ſed poſtquam bibit, illud reſumit. Sic ad Euchariſtiæ fontem acceſſuri, per confeſſionem peccati virus euomunt, ſed infructuosè, quia ſtatim poſt reſumunt. Plangendum verò eſt ſimiles multos reperiri in Eccleſia Dei, qui falsâ imagine pœnitentiæ deluduntur, ſine firmitate propoſiti ad confeſſionem & Euchariſtam accedentes: ſine voluntate diſſoluendi vincula & laqueos occaſionum religantium eos, & in noua peccata ſubitò prȩcipitantium. Sic iterum fiunt ſerpentes redeuntes ad venenum, ſues ad volutabrum, canes ad vomitum. Audiant ergo vocem Angeli Prȩconis inclamantis ad ſimiles indignè ad Domini conuiuium accedentes: *Foris canes & veneſici & impudici & idolis ſeruientes, & qui faciunt mendacium*: qui mendacem & deluſoriam conuerſionem foris oſtentant, ſpeciemque pœnitentiæ, virtutem eius abnegantes, alentes occaſionem peccati, procul reijci debent à ligno vitæ.

Apoc. 22.

LECTIO

Digitized by Google

LECTIO VNDECIMA.

DE IMPEDIMENTO PECCATI VENIALIS.

1. Docet, veniale non impedire accessum ad Eucharistiam.
2. Impedire aliquem effectum Eucharistiæ.
3. Agit de deuotione post Eucharistiam sumptam.

PROPOSITIO PRIMA.

PECCATVM *veniale non impedit sumptionem huius Sacramenti.*

Ratio est, quia ipsum etiam est institutum ad venialia & quotidiana peccata delenda: & alioqui humanę fragilitati non bene prouisum foret, si veniale peccatum impedimentum afferret. Cùm enim homo de hora in horam, venialibus culpis se facilè aspergat, nunquam securè accederet. Verum tamen est dignitatem huius Sacramenti, de puritate quantum fieri potest, illi pręparanda nos monere. Vnde Dominus Discipulorum pedes lauit, significās spirituales affectus, qui animæ pedes sunt, præuiè abluendos. Et Sacerdos sacrificans, digtorum extremitates monetur abluere, in symbolum omnimodæ puritatis ad extremitatem vsque digitorum (hoc est omnium operum) pertingentis; vt tanto dignius possit accedere. Optimum quidem id consilium, ad efficaciùs & pleniùs Sacramenti huius effectus participandos. Non est tamen rigidum præceptum, si de venialibus agatur: quia, vt diximus, non est solùm insti-

tutum vt panis Angelorum, hoc est eorum qui puritate quâdam Angelicâ fulgent; sed etiam vt medela infirmorum, ad tollendas infirmitates quotidianas, siue ad culpas veniales abstergendas: & ad roborandum nos contra grauiores infirmitates, hoc est, contra culpas mortales. Quapropter sunt animæ aliquæ nimis anxiæ, in requirenda cum scrupulis conscientia, vt omni puluiſculo veniali per confessionem possint se expurgare: & sic longissimis confessionibus frequentique pro eadem confessione recursu & repetitione, Confessarijs admodum sunt onerosæ: Quod si non audiantur à Confessarijs, juxta douotionem illam anxiam & noxiam, iam putant se à communione debere abstinere. Vide quæ dixi tom. 2. tract. 3. lect. 8. Vbi exemplum retuli de quodam Religioso sanato ab his anxietatibus, precibus B. Mariæ Ogniacensis. Audiant quid hac de re fuerit reuelatum S. Gertrudi Virgini, vt refert Blosius Monilis spiritualis cap. 6. Intellexit illa à Domino, illos non irreuerenter, nec indignè sumere Eucharistiam, qui eam piè sumunt ex desiderio honoris, laudis, & gloriæ Dei: quæ in hoc præcipuè eluceſcit, quod summa illa Maiestas, tam indignis hominibus se communicare non dedignatur. Quapropter significauit ei Dominus, non solùm pios Sacerdotes, Religiosos, Moniales, quæ sine fictione Deum propriamq; quærunt salutem, debere accedere quoties secundùm statuta ordinis vel consuetudine piâ solet fieri: Sed etiam quotquot viros, vel fæminas sæculares viuentes in aliquo statu, qui à Deo & Ecclesia non discordet. *Siue in matrimonio, siue extra matrimonium sint, siue emant, siue vendant, seu quauis alia ratione sibi victum parent, si bona voluntate præditi, ex Dei gratia à grauibus culpis sese continent, & secundùm præcepta Dei & Ecclesiæ vitam dirigere volunt, cum confidentia in solemnitatibus (vel frequentius secundùm Confessarij consilium) debent Eucharistiam sumere. Quia licet in leuiores culpas sæpius cadant, & rebus externis multipliciter occupentur; pro viribus tamen iusti-*

tiam

tiam sectari optant, ob idque Deo placent. Ita Dominus ad eam. Sed & cùm ipsa quodam die oraret pro quadam Moniali Congregationis suæ, quę zelo iustitiæ alias sorores pias verbis reddebat pusillanimes, & deterrebat à frequentiori Communione, respondit Dominus. *Quũ deliciæ meæ sint esse cum filijs hominum, & ego ex charitate in mei memoriam Sacramentum istud sumendum Fidelibus reliquerim: & per illud cum illis in finem vsque sæculi remanere velim; quicunque alios à mortali immunes, verbis vel suasionibus ab eius perceptione retrahit, is quodammodò interrumpit delicias, quas cum illis habere possem. Est ij similis seueriori cuidam Pedagogo, qui repellit à filio Regis ignobiles & pauperes eius coætaneos, quorum consortio delectatur, iudicans magis congruere adolescentulo, vt regali fruatur honore, quàm vt cum illis ludat in plateis.* Hæc illi Christus.

S. Elzearius Comes inter prȩcepta quibus familiã suam instituebat, volebat vt omnes nobiles sui & milites, omnesque puellæ & matronæ in familia degentes, qualibet hebdomada semel confiterentur, & singulis mensibus deuotè communicarẽt. Quĩ negligerent, domo pellebantur, & nolebat vt quisquam pane suo vesceretur, quem sciret peccato mortifero implicatum, ne alios inficeret; & ne illius peccatum ipse fouere videretur. Omnibus autem Dominicis quadragesimæ & Aduentus vltra solemnitates pijssimè communicabat. *Exemplum.*

Ex his igitur patet, veniales culpas quibus hęc vita carere non potest, non arcere nos ab hac mensa. Ex quibus etiam colligi potest, quid de nocturna pollutione censendum sit.

Primò si illa mortalis sit ob consensum, vel ob causam illi voluntariè datam, tunc impedit, sicut & alia mortalia. Quod si quis confiteatur cum contritione, & adsit rationabilis causa, illi non prohibetur Communio, licet peccarit præcedenti nocte. Rationabilis causa censetur, cùm quis secundùm consuetudinem loci sine nota nequit abstinere; aut ex statuto tenetur, vel ex præcepto, vel

ex officio, vel ex vera pietate ad id trahitur: maximè nullo exinde remanente affectu, aut reflexione ad carnalia, mentisque distractione.

Secundò, si pollutio sit venialis non impedit, nisi fortè ex congruitate quadam, ob fæditatem corporalem, & distractiorem animũ, vt solet sequi. Si tamen causæ iam dictæ adsint, potest quis non solùm licitè, sed & meritoriè accedere, suadente vel officio vel deuotione. Sic rectè monentur coniuges abstinere nocte Cõmunionem præcedente, dicente D. Hieron: *Si panes propositionis ab his qui uxores tetigerant, comedi non poterant: quanto magis panis qui de cælo descendit, non potest ab his qui coniugalibus paulò antè hæsere complexibus, violari atque contingi? Non quod nuptias condemnemus, sed quod eo tempore quo Agni carnes manducaturi sumus, vacare à carnalibus operibus debeamus.* Hoc tamen secundùm consilium & congruitatem debet accipi. Nam dicit S. Gregorius epist. ad August. Episcopum Anglorum: Si quis suâ coniuge, non cupidine voluptatis captus, sed tãtùm procreandorum liberorum gratia vtitur (adde vel ad reddendum debitum coniugi) ille profectò de sumendo Dominici Corporis mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi à nobis non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Adijcio, quod si etiam voluptas venialis interuenerit, potest accedere meritoriè, si rationibus suprà dictis impelli se sentiat: dum se non sentit magis hebetem, aut ad carnalia per cogitationes reflexum, deuotioque trahit, pietas suadet, vel officium poscit. Nec refert, quod panes propositionis à talibus attingi vetitum fuerit, sicut significat Abimelech Sacerdos dum venit ad eum Dauid. Hic interrogatus, *An vasa puerorum* (siue famulorum qui in eius erant comitatu) *sancta forent*, respondit: *Si de mulieribus agitur, continuimus ab heri & nudiustertius.* Tunc eis Sacerdos panes sanctos tradidit. Non etiam refert quod Oza tangens arcam percussus fuerit; quod aliqui Hæbræi putant factum, ex eo quod

Refertur 32. q. 4.

1. *Reg.* 21

quod nocte præcedente vxorem cognouerit, & sic immundus tetigerit. Hæc inquam omnia dictis non obstant; quia in veteri lege erant multæ irregularitates ex sola immunditia carnis, quæ prohibebant sub graui pæna ad Sacra accessum, sicut de muliere menstruata vel fluxum patiente patet. Hæ autem in noua lege cessant, nisi quatenus animum quædam inficiunt, vel mores concernunt, sicut de pollutione iam dixi.

Tertiò, si pollutio procuretur nequitiâ dæmonum, ad impediendum hominem à Communione (sicut non infrequenter contingit in diebus sacris, per nocturnas phantasmatum illusiones, nullis præcedentibus de similibus in vigilia cogitationibus) tunc non est abstinendum, sed cum humilitate & fiducia accedendum. Præclarè hac de re Theonas Abbas apud Cassianum collat. 22. *Omni industriâ quantum in nobis est studere debemus, vt immaculatam castimoniæ puritatem illo maximè tempore teneamus, quo venerandis assistere optamus altaribus: & vigilantissima circumspectione præcauendum est, ne carnis integritas præcedente tempore custodita, ea nocte qua nos præparamus ad Communionem salutaris conuiuij fraudetur effectu. Verùm si hostis ille nequissimus, et nobis cælestis remedij subtrahat medicinam, custodiam sopitæ mentis illuserit: vt nullo reprehensibili interueniente pruritu, nullo contaminetur oblectationis assensu, possumus & debemus ad gratiã salutaris cibi confidenter accedere. Sin verò nostro vitio hæc fuerit facta concretio, conuenientes conscientiam nostram, illud Apostoli formidemus: Qui manducauerit indignè reus erit, &c.*

Refertur ibidem de quodam Cænobita, quod quoties debebat communicare, patiebatur pollutionem præcedenti nocte. Cùmque angeretur, & Patribus rem aperuisset, consultum ei fuit, vt tanto frequentiùs communicaret; sicque cessauit illusio.

S. Petrus Cælestinus multis etiam scrupulis angebatur, dum post nocturnam fluxionem communicandum foret. Sed quodam die Christus ei apparẽs vsus est hâc

similitudine. *Si equus vel asinus suas egerit sordes, Dominus non debet opus suum relinquere. Ita nec si brutale & irrationabile corpus pro innata consuetudine suam patitur immunditiam, ob id rector animus nō debet ab ascensu caelestium, contēplatione diuinorum, exercitio spiritualium rerum torpere.* Surius tom. 3.

PROPOSITIO SECVNDA.

PEccatum veniale potest impedire aliquem effectum huius Sacramenti.

Explicat id D. Thomas hoc modo: Peccata venialia, alia quidem sunt actu præterita, habitu tantùm manentia, & hæc per se nullum effectum huius Sacramenti impediunt. Contingit enim post multa venialia deuotè accedere ad hoc Sacramentum: & plenariè huius Sacramenti consequi effectum. Alia sunt actu exercita in ipsa sumptione Sacramenti, puta quando quis cum torpore se habet in perceptione, & cum mentis distractione culpabili, aut alia impræparatione veniali, quæ actu concomitatur sumptionem huius mysterij. Et de his venialibus duplex est sententia, quidam enim piè & probabiliter existimant, ad id vt Eucharistia proprium suū effectum conferat, augmentum scilicet gratiæ & charitatis; necessariam esse positiuam dispositionem actualis deuotionis, quę simul adsit in ipsa Sacramenti perceptione. Ratio est, quia hoc postulare videtur dignitas & maiestas huius Sacramēti. Vnde & Christus, vt hanc attentionē & deuotionē actualem cōmendaret, non solùm eleuatos in cælum oculos ad Patrem cum gratiarū actione habuit, sed etiam sumentibus præcepit in sui memoriā sumere: vbi actualem quandam ad se reflexionem requirere videtur, ad fructuosè sumendum. Quapropter & Sancti Patres dum de hoc Sacramento loquuntur, non solùm requirunt statum gratiæ, sed etiam magnam deuotionem volunt ad illud afferri, magnamque reuerentiam. Videnturque significare,

gnificare, illâ deficiente ob culpam aliquam, otiosè & infructuosè sumi, licet culpa non foret mortalis. Sic & cibus qui sine appetitu sumitur, sed potius cum aliquo fastidio, frequenter non proficit corpori: sed potius grauat, licet in sumente non foret impedimentum grauis morbi. Huc spectare videtur, quod Dominus B. Mechtildi (vt dixi suprà) significarit, optimam dispositionem ad huius cibi fructum percipiendum esse desiderium illius: quod si quis non sentiat in se viuam famem, ardensq; desiderium, debere saltem concipere desiderium huius desiderij, huiusque famis; & rogare Deum, vt cibi huius cælestis appetitum seu orexin animo inspiret: Sic efficaciter initiata censetur dispositio, cùm illius in nobis reperitur feruens exoptatio.

Confirmantur hæc omnia ex eo, quod nullum augmẽtum gratiæ, nullum profectum, mutationem nullam vitæ videamus in multis, etiam frequenter Eucharistiam sumentibus: solentque sacri Doctores id referre non in culpam mortalem, sed in negligentiã dispositionis actualis. Eo quod licet tales à peccatis mortalibus sint liberi, ex arida tamen magis consuetudine, torpido quodam spiritu accedunt, non ex veræ deuotionis feruore. Et ita cùm cibi huius debitum non excitent appetitum, nec illum labijs animæ ruminent, nec Sacræ meditationis viribus masticent, nihil illis proficit. Hinc D. Chrysostomus: *Nemo accedat cum nausea, nemo remissus, omnes accensi, omnes feruentes & excitati. Nam si Iudæi stantes & calceamenta in pedibus habentes, & baculos in manibus gestantes, Agnum cum festinatione comedebant, te magis oportet esse solertem & vigilantem.* Ad dictorum igitur confirmationem facit ipsa figura agni, cuius legittimæ comestioni tanta attentio, tantaq; præparatio requirebatur; symbolum actualis deuotionis Sacramento huic coniungendæ, si legittimè de illo volumus participare. Vide pleniùs.

Primò, comedere illum debebant cum azimis. Nos opor-

oportet Eucharistiam sumere cum puritate & sinceritate conscientiæ, per confessionem expurgando omne vetus peccati fermentum animam inficiens:

Secundò, debebant adhibere lactucas agrestes & amaras. Nos amaritudinem contritionis & recordationem amarę Passionis.

Tertiò non comedebant crudum, nec coctum aquâ. Nos Sacramentum non debemus crudè sumere, sed cum attenta consideratione Diuinitatis hic contentæ: nec accedere debemus cum aqua terrenę sapientię, sed cum ardente fidei & charitatis igne.

Quartò, comedebant stantes & festinanter. Nos cum magno desiderio & spirituali auiditate debemus accedere, nec vti dilatione.

Quintò, comedebant renes accincti. Nos debemus castitatis lumbos succingere, omnemque importunam cogitationem, & quicquid potest deuotionem mentis retardare, deponere.

Sextò, habebant calceamenta in pedibus. Nos affectus, tanquam animæ pedes, bene calceatos, bene munitos, bene expeditos debemus adferre; & accedere non ex frigida quadam consuetudine, sed vt progrediamur in virtutem de virtute.

Septimò, comedebant cum baculis in manibus, tanquam accincti itineri. Nos debemus tanquam viatores ad patriam anhelantes, Eucharistiam nostram sumere tanquam cibum confortantem, qui ad viæ terminũ nos possit prouehere.

His ergo omnibus absque dubio designatur actualis deuotio ad hoc Sacramentum afferenda: ita vt probabile sit, si illa desit aliqua nostra culpa, licet in gratiæ statu simus, nullum fructum nos ex Sacramento percipere.

Quia tamen austerior videtur hæc sententia considerata humana fragilitate, quæ in venialem culpam facilè labilis est, etiam in sacris actionibus peragendis: ideò cum

Diuo

Diuo Thòma alij ſentiunt negligentiam, diſtractiones, culpas veniales, ſacram Communionem actu conçomitantes, impedire quidem effectum illum actualem huius Sacramenti, qui dicitur actualis refectio ſpiritualis dulcedinis; ſed non effectum habitualem, ſiue augmentum habitualis gratiæ & charitatis. Cùm autem hæc pendeant ex inſtitutione Chriſti, putant eum in Sacramenti huius inſtitutione, non ſolùm reſpexiſſe ad eius maieſtatem & dignitatem (cui omnis pręparatio hominis poſſibilis debita eſt) ſed etiam ad ſumentis fragilitatem. Ideòque propter Sacramenti dignitatem, voluiſſe vt cum gratia accedamus: propter hominis autem fragilitatem, requiſiuiſſe quidem actualem deuotionem, vt tanto fructuoſior ſit eius ſumptio, non autem ſimplíciter & neceſſariò vt fructuoſa ſit: quia hoc fuiſſet in aliquas anguſtias humanam fragilitatem conijcere. Quod autem in aliquibus frequenter communicantibus non percipiatur hoc gratiæ augmentum, ex eo eſt, quod habitus infuſi & eorum incrementum, experientiâ non poſſint cognoſci: quia per ſe non mortificant paſſionem, nec excludunt vitiorum habitus, nec peccata venialia. Et ideò fieri poteſt, vt qui Sacramenti frequentia multùm in gratia creſcit, in ratione tamen viuendi, & exercendi virtutes non admodùm mutetur. Et hoc iuuat aliquando proponere puſillanimis, & nimis timidis, qui nimis facilè ſe in peccato mortali agere ſuſpicantur, & torquentur quaſi indignè accedentes, quia non aduertunt notabilem in ſe mutationem.

DE DEVOTIONE POST COMMVNIONEM.

QVæri hic poteſt, quando quis acceſſit cum debita diſpoſitione, ſi poſt ſumptionem augeatur eius deuotio, an etiam augmentnm nouum gratiæ, vi Sacramenti recipiat? Reſpondeo probabile omnino eſſe, quamdiu realis præſentia Chriſti manet in ſumente (manet autem quamdiu ſpecies non ſunt digeſtæ) ſi homo maiorem diſpoſitionem in ſe excitet, maiori etiam donari gratiâ vi ipſius Sacramenti. Ratio eſt, quia gratia Sacramento promiſſa eſt propter Chriſtum manducatum: *Qui manducat me, viuet propter me.* Ipſe verò quamdiu nobiſcũ manet, non eſt otioſus ſed vim ſanctificãdi habet: & ideò ſi homo ſe meliùs & meliùs diſponat, gratiæ huius ſanctificantis influxum & copiam maiorem à Chriſto præſente recipit. Confirmat idipſum ſimilitudo cibi materialis, qui non tantũ operatur cùm ſumitur; ſed quamdiu in ſtomacho durat, confortat & nutrit: ergo & hoc Sacramẽtum quod per modum cibi eſt inſtitutum, idipſum præſtat, quamdiu in homine perdurat; & quidẽ inæqualiter, iuxta proportionem creſcentis diſpoſitionis. Hęc eſt ſententia Cardinalis Caietani & Ruardi Tapperi, quos ſequuntur multi Theologi.

Ex qua ſententia collige, quàm fructuoſum ſit ſumpta Euchariſtia, non ſtatim dilabi corde ad res externas, vel terrenas, vel vanas: cùm maximè tunc cum Chriſto mens ſit colligẽda & vnienda quãdiu præſens eſt. Ex qua vnione & excitatione mentis, multum ignis Charitatis poteſt creſcere, non ſolùm ex opere operantis, ſed etiam virtute efficaci Chriſti, menti meliùs ſenſim diſpoſitæ, nouum gratiæ & Charitatis gradum influentis. Tunc ergò non ſunt neglidendæ adſpirationes ſacræ, orationes iaculatoriæ è cordis fundo prodeuntes, amplexus intimi animæ ſpon-

Digitized by Google

ſponſum complectentis: gratiarum actio cordialis, admiratio cum ſtupore tantæ bonitatis & diuinitatis, ſe tam admirabili amabiliq́ue modo communicantis: oblatio pura totius mentis in manus Dei, totiuſq́ue vitæ ac voluntatis reſignatio perfecta: omnium creaturarum viſibilium & inuiſibilium, quæ in cælo ſunt & in terra & ſub terram, ad laudem Dei inuocatio. Hoc eſt vinũ condîtum, & muſtum malogranatorum ſuauiſſimum, odoris fragrantiſſimi (quod Sponſa dicit ſe propinaturum fratri ſuo & dilecto, introducto in ſecretum conclaue) affectuum ſcilicet piorum multiplex expreſſio, quæ Chriſto gratiſſima eſt inſtar vini aromatici, dum in mentis noſtræ cubiculum introducitur ad conuiuandum: dum ipſo ſe in cibum cum tota ſua diuinitate exhibente, anima etiam hunc optatum ei cibum potumq́ue ex parte ſua ſuppeditat, & ſic impletur illud: *Ego cœnabo cum eo, & ipſe mecum.*

Meritò ergo reprehenduntur, qui ſtatim à Communione ad alia diffluunt. Multis pruriunt pedes, vt ſtatim diſcedant prætextu collocutionis, lectionis, deambulationis, eſtq́ue phreneſis intolerabilis, inquit Balthaſar Aluares, Vir Sanctitate nominatus inter Societatis Patres. Orationes enim & Lectiones, quid aliud ſunt, quàm quidam clamores, quibus Deum ad nos vocamus in domum noſtram: quæ ergo ſtultitia, vt dum ille ingreditur nos illicò domo exeamus? Quid quæris pręter Deũ tuum, ille plus docebit te quã omnes libri, plus conſolabitur quã omnes amici, plus iuuabit quã omnes SS. Certè infirmus ſanitatis ſuæ curam non habet, qui veniente medico quem aduocauit, vix eo conſulto egreditur. Nec ille negotium grauiſſimum ſuæ ſalutis curare videtur, qui de eo non tractat oportuno tempore cum iudice. Quod autem oportunius tempus, quàm quando ædes noſtras dignatur viſere, & fauorem ſuum optat impendere ſupplicanti? Quisquis igitur, Domino interioris ſui domicilij limen ſubeunte, non exultat, non congratulatur,

non colloquitur cum ſuauitate, in quo poterit ipſe exultare? Qui dum eum hoſpitem habet, properat è domo egredi, facilè oſtendit ſe alibi cor obſtrictum habere. Et cui cum illo manere tędium eſt, neſcit ſe Deum totumque bonum ſuum habere, eſtque id magnæ ægritudinis ſignum in mente, & palati animæ tunc infecti indicium eſt in homine. Audiant ergo talès conſilium Sapientis: *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.* Eccl. 14. Quiſnam melior dies, ô Chriſtiane! quàm ille quo Dominus Deus tuus venit ad te, venit in te, plenus bonitate, pietate, amore? Sic Galli accedere ad communionem, vocant, *faire ſon bon iour*. Quodnam melius donũ, ſiue in cælo ſiue in terra, Euchariſtia, qua deitatis conſortes reddimur? Si ergo dies communionis optimus dies eſt, ſi Euchariſtiæ particula optimum donum: cur ob teporem & ſomnolentiã, ob neglectum & ingratitudinem, illius diei, illius doni copioſo fructu te defraudas? Cur perceptâ Communione, *donum illud perfectum, & datum optimum quod deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum*, perfectiùs non conſideras, non ruminas? cur illam horam adeò optabilem, quâ apud te eſt Deus tuus fons omnium bonorum, inanem præterire ſinis, rebus alijs intendens? Excute torporem, reuoca te ad te, fræno reduc mentem euagantem, expunge omnem ingratitudinem. Aduoca omnes animi vires, & colluctare cum Deo tuo inſtar Iacob orationis brachijs, & dic: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.*

LECTIO

LECTIO DVODECIMA.

DE SVMPTIONE VNIVS SPECIEI.

1. *Docet quandoque fuisse concessum vsum Calicis laicis.*
2. *Iustis de causis subtraxisse illum, Ecclesiam.*

PROPOSITIO PRIMA.

VIT *aliquando vsus calicis, in Ecclesia Dei laicis concessus.*

Notissimum id, ex Primitiuæ Ecclesiæ actis. Etenim ex gestis S. Laurentij Martyris, constat eum populo sacrum calicem distribuisse. Proinde dicit Xisto Pontifici: *Experire vtrùm idoneum ministrum elegeris, cui Dominici Sanguinis dispensationem commisisti.* Hoc sanguine, quem & ipse biberat, inter candentes prunas animatus, tortoribus insultat, mortem ridet. Et hæc est vna ex causis cur initio Ecclesiæ martyrij Candidatis, Calix pretiosus & inebrians præberetur, vt sanguinem sub specie sanguinis vuæ bibentes, sanguinem discerent fundere.

Sic S. Agnes corpori & sanguini communicarat, sub vtraque absque dubio specie. Vnde & ad id alludens, & carnis suę infidelem amatorem illudens, dicebat: *Est mihi alius Sponsus & amator, cuius corpori iam corpus meum sociatum est, & sanguis eius ornauit genas meas.*

Idem colligitur ex historia illa præclara Theodosij Diaconi, à Fratre suo Constante Imperatore nece sub-

lati ; qui ab eo quandoque Sanguinis Christi mystico poculo fuerat in sacris mysterijs potatus. Propterea & ille in pœnam sceleris, habitu Diaconi noctu frequenter occurrebat poculum sanguine plenum porrigens, & dicens: *Bibe frater, inebriare fraterno sanguine, quem fudisti, tale decet nunc tibi porrigi poculum, non sanguine Agni refertum, vt olim in Ecclesia in redemptionem culparum tuarum, sed fraterno sanguine plenum, qui vltorem voce suâ excitet in te Deum.* Historiæ huius latiùs memini super 5. Præcepto Decalogi, pag. 300. Vide ibi.

Denique idipsum confirmatur ex Gelasio Pontifice, qui condemnat quosdam Manichæos, quod communicantes sub specie panis, nolebant sub specie vini : vel quia erroneè putarent vinum esse malum, à malo Deo factum: vel quia negabant Christum verè pro nobis mortuum, aut verum sanguinem fudisse. Vnde sic dicit Gelasius Pontifex de consecr. d. 2. *Comperimus quosdam sumptâ tantummodò Corporis sacri portione, à calice sacrati cruoris abstinere: qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur astringi, aut Sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur.* Agit ergo contra aliquos superstitiosos, siue erroneos hæreticos qui suæ inhærentes superstitioni, non communicabant sub vtraque specie vt cæteri.

Cæterùm licet calicis vsus, in primitiua Ecclesia, & per multa sæcula fuerit laicis indultus; non tamen fuit præceptum, vt nunquam vnicâ specie vterentur. Quinimò etiam tunc Fideles communicasse quandoque sub sola specie panis, certa demonstrant indicia.

Primò, quia cùm olim Fideles ob persecutiones inundantes, & gladium quotidie ceruicibus eorum incumbentem, non possent ita in vnum conuenire ad sacras synaxes: permissum eis fuit, vt Eucharistiam domum deferrent, & cum reuerentia asseruarent, ac quotidiè sumerent; vt vires animosq; ab hoc sacro fortitudinis viatico, contra quotidiana pericula depromerēt. Vide Baro. to. 1.

Annò

Anno Christi 57. sic refert Florimundus Remundus de ortu hæreseos l. 6. c. 19. & Franciscus Suarez in 3. partem D. Thomę præcedenti sæculo Reginam Scotiæ Mariam ab infami Elizabetha (quæ fuit altera Iesabel sanguinem Sanctorum sitiens) arctæ custodiæ mancipatam, obtinuisse à Pio V. Pontifice, vt posset secretò sacram Eucharistiam in carcere asseruare, & proprijs manibus, si sacerdotibus negaretur accessus, communicare. Quod fecit paulò ante mortem. Et virtute huius cibi cęlestis lęta intrepido gradu ad martyrij locum processit, capitis detruncatione & regio suo sanguine, fidei catholicæ veritatem adfirmans.

Secundò, cùm olim Monachi in deserto Ægypti & Thebaidis, soli & à mundo & à sacerdotibus remoti agerent; secum ad cellas Eucharistiam deferre soliti erant, illamque oportuno tempore sumere, vt ex S. Basilio demonstrat Baronius suprà. Quinimò solitum quandoque fuit longum iter conficientibus, siue etiam in mari nauigantibus, secum deferre sacrum hoc viaticum pro imminentibus periculis: sic secum detulit Satyrus Frater Ambrosij in nauigio. Sic S. Byrinus, de quo apud Surium 3. Decembris, ab Honorio Papa in Angliam missus, cùm peruenisset ad littus Freti Britãnici, nauem ascensurus diuina celebrabat mysteria, vt suis viaticũ pararet. Vrgente nauigationis articulo, ad nauim festinans iutroducitur. Dum autem alta sulcarent pelagi, reminiscitur se rem omninò charam vrgentibus Nautis in littore reliquisse, Pallam scilicet quam Honorius Papa ei dederat, super quam Christi Corpus consecrabat, & illud inuolutum ad collum suspensum ferebat. Fide igitur armatus in mare descendit, & solidum figens vestigium super labile elementum, recepit in littore corporale relictum, & ad nauem redijt, quæ immobilis eum expectarat. Vnde & Nautæ obstupescentes, illo prædicante fidem suscepere. *Exempl.*

Tertiò,

Tertiò, Euchariſtiã ſub ſpecie panis olim ſeruatã, ex eo colligimus, quod pro infirmis diu ſeruari non poſſet ſine corruptione, nec adminiſtrari ſine effuſionis periculo. Quãuis verò ſic ordinariè ſeruatã exiſtimemus, non videtur tamen negandũ, quin aliquando ad breue tempus etiã ſub ſpecie vini aſſeruata fuerit. Nam in epiſtola S. Chriſoſtomi ad Innocentium Papam, apud Nicephorum. c. 19. legimus, quod cum exul Paſchalem ſolemnitatem celebraret cum multis Epiſcopis, Preſbyteris, & alijs Eccleſiaſticis; ipſo Sabbati magni die in Eccleſiam irrupiſſe cohortem militarẽ ab Arcadio miſſam, & Clerũ cum ipſo inde per vim eiectum fuiſſe: baptiſteriumque cui nomen erat, *Conſtantinum*, apud quod tunc ſolemnia peragebant, militibus circumualatum, ſanguinis effuſione fuiſſe cruentatum, ſacrosque latices cruore infectos. Nec in hoc quidem ærumnam conſtitiſſe; ſed & milites ingreſſos ad locum vbi ſanctum repoſitum eſt, cùm omnia perluſtraſſent, ſanctiſſimum Chriſti Sanguinem inuenientes, in tumultu per militum veſtimenta effudiſſe. Ex quo colligè, quandoque aſſeruatum etiam ſanguinem ſub ſpecie vini, magis tamen ordinariè ſub ſola ſpecie panis. Immò exiſtimamus cum Baronio, quod licet Fideles olim tempore Sacrificij in Eccleſia communicantes, ſumerent ſub vtraque ſpecie: cùm tamen vel priuatim illam ſumerent in domibus, vel extra tempus Sacrificij in Eccleſia, vix ſolitos aliter quàm ſub vna ſpecie ſumere.

PROPO-

Digitized by Google

PROPOSITIO SECVNDA.

ECclesia iustis de causis vsum Calicis subtraxit Laicis sine vllo eorum damno.

Hic est lapis offensionis, in quem primi impegerunt Hussitæ Bohemi, sectatores opinionis cuiusdam Ioannis Hus Sacerdotis & Magistri in Vniuersitate Pragensi tũc florentissima, in qua frequenter vltra viginti millia studiosorum recenseri potuerunt. Hic ob errores condemnatus fuit, & flammis datus in Consilio Constantiensi, & cineres in Rhenum dispersi ne eos discipuli colligerent, aut eius memoriale vllum residuum foret: sed doctrina eius cum cineribus non fuit sepulta, hactenus enim sectatores habet. Tunc autem maximè errorem hunc ab inferis resuscitarunt Taboritæ hęretici; sic dicti à Ciuitate ędificata in Bohemia in monte, cui nomen Tabor indidere, allusione facta ad montem in quo Christus transfiguratus est. In hoc monte initio huius hęresis, plusquam trecentæ mensæ erectæ fuerunt, & triginta hominum millia concurrerunt, vt sub vtraque specie ibi communicarent, innumeris illuc vasis illatis, vt plebs insana vino consecrato & calice vteretur. Hunc deinde montẽ aquis circumdatum, triplicibus muris cinxit Zischa Tyrannus eorum Dux: qui totam turbans Bohemiam, frequentissimè contra Sigismundum Imperatorem acie instructa triumphauit: & vtroque licet oculo tandem careret, fæliciter exercitum ductare visus est. His victorijs insolenter inflatus, cùm diuinitus peste percussus foret, moriens nihilominus pręcipiebat suis, vt detracta cadaueri suo pelle, tympanum bellicum ex ea confici curarent, certò asserens ad illius vel solum sonum, hostiles acies fugandas & exterrendas. Quid plura? Ad assertiorem huius erroris, in vexillis Calix depictus præferebatur: Sacerdotes in medio militum armatorum Calicem deferentes, de-

cantabunt: *Pange lingua*. In portis & superliminaribus domûs, Calix depingebatur, in frontispicio Vitis Tabernáculi: vtrique edifício Calix cum Augelo erat erectus & Calicem deferente. Denique in cathedris Ecclesiam, & palatia temperantes, in officiis typographorum, denique habitat lingua differtorum, calamus scribentium, typus primentium: ecnostra Ecclesiam tanquam insultans, Calicem fidelibus fabricavit. & Sacramentum, quod in eo contra fas diffribuerent. Hoc fuere initiamina hæreseos, cujus religio ad Lutheranos & Calvinistas descendens impietatis lesionis Has hæreses, tranlatæ sunt Sed exantemata istius irritatem, & expendamus rationes, ob quas nulle Ecclesia Lutheranis vlum Calicis dare.

Prima & principalis est, vt conficerent necessaria latius Sacramenta. Cum enim Ecclesia cum primis esset fidelis, facilè erat eis Sacramentum hoc sub vna specie administrare cum debita reverentia & honore. Succrescentibus autem fidelis, crescente multitudine fidelium, crescebant veri desidiosi, multa incommoda animarum succrescebant, vt dictum est. Sacramentum hoc sub vtraque specie ministrare non posset, nisi in accidentium, cum ministrorum vtra populorum turba concurrente, frequens foret ingressio in sacrarium, & sacrarium ipsum, & Sacramentum ipsum esset, vt sub fide pœnis populus communicaret, ad quorum morale illud periculum, ne in sacrarium Sacerdos vtrumque ministret, cum quia Sacrificium in vtraque specie conficiendum conficit, communicat, & sumit, cum quia de eodem commodum sacrificio participare tum quia ipse reperiatur totum populum, & omnino illos de vtraque specie fidei parte participat. Ne autem erraret conductor finem vtraque species, per Sacerdotes, qui ea in totius populi.

Accessit & secunda ratio, quod quia multis communicantibus magna vini copia deberet conficere, frequens ministrationem foret, quod superfluum vini in calice vel sub non bibat hæc incommoda & corruptioni parvum

Adhuc

Adde, quod aliqui à vino natiuam quandam auerſionem habent, & his ſub vtraque ſpecie noxia erat Communio. Cùm etiam extra tempus ſacrificij communicandum foret, aut infirmis Communio danda, non erat ſolitum ſpeciem vini porrigere; & ita vt fieret vniformitas, vniuerſim decretum fuit, vt laicis ſub ſola ſpecie panis exhiberetur. Iamque à quingentis & amplius annis, hæc vniformitas Eccleſiæ vſu continuo recepta eſt, nec violari poteſt ſine peccato graui. Non negamus tamen Eccleſiã ſiue Pontificem poſſe diſpenſare (ſicut diſpenſaſſe aſſeritur Clemens VI. cum Rege Galliæ) vt vtriuſque ſpeciei particeps quis fiat: ſed exiſtimamus nunc non expedire talem diſpenſationem, quæ hæreticis anſam poſſet præbere calũniæ, & Fidelibus murmuris aut ſcandali. Vnum tamen caſum admittimus, quo laicus ſpeciem vini poteſt ſumere: ſi nimirum periculum foret, ne in manus infidelium ſanguis iam conſecratus deueniret, aut ne cum irreuerentia effunderetur. Non etiam hic prætereundum eſt, Eccleſiam conſideraſſe in multis Prouincijs ſummam vini penuriam, cuius copia neceſſaria erat cum grauiſſimis impenſis, vt omnes ſub ea ſpecie commnnicarent. In regnis nouiſſimè repertis, penuria tanta dicitur eſſe, vt in Calicut & Goa vas vini quandoque mille ſcutis venidatur.

Tertiam rationem ſubiungit Alexander de Ales S. Bonauenturæ olim Præceptor. Sic ait: *Eccleſia iam à multis ſeculis Sacramentum ſub ſpecie panis tantùm diſpenſare conſueuit, ne ſimpliciores crederent Chriſtum non contineri integrè ſub altera ſpecie, quod aliquando contigit. Quibuſdam enim petentibus & intantibus, vt ſub vtraque ſpecie Sacramentum ſumerent, Sacerdote quodam pio Sacrum faciente, cùm ad fractionem veniſſet, concauã patenæ totum viſum eſt repleri ſanguine. Ad quod obſtupuit ipſe & circumſtantes. Cùm verò iterum coniungeret partes hoſtiæ, totus ſanguis iterum viſus eſt intrare, & reuniri Hoſtiæ, ſicque petitioni & tentationi eorum penitus fuit ſatisfactũ.* Ita Ales 4. parte

q.11. membro 2.a.4. Conuellenda igitur erat hæresis eorum, qui dixerunt Corpus Christi exangue sub panis specie, sanguinẽ autem sub specie vini cõtineri, quod efficaciter fecit Ecclesia, approbando communionem sub viua specie.

Neque verò ob alteram speciem denegatam, aliquis gratiæ fructus laicis decessit. Etenim vndenam oritur fructus Communionis, nisi à Christo eiusq; Passione? Cùm ergo ipse sit sub vtraq; specie integer, cur minus haberet virtutis & efficaciæ, siue sub vna, siue sub vtraque sumatur? Et quidẽ in vna specie, etiam mors eius & passio signatur & memoratur, vt instrumentum nostræ sanctificationis. Licet enim in specie vini expressior significatio passionis reperiatur, illa tamen expressa significatio, magis spectat ad rationem sacrificij, quàm ad rationem Sacramenti. Et inde solùm consequitur, vtramq; speciem esse aliquid perfectius in ratione signi, quàm speciem panis solam: non tamen in ratione virtutis, siue in ratione causæ gratiã sanctificantẽ conferentis. Maximè cùm illa gratia primariò oriatur & procedat à diuinitate, quæ sub altera specie æquè coniuncta reperitur, ac sub vtraque. Sic ergo æquè diuinitatis consors efficitur & vitæ, qui manducat sub specie panis solâ, quàm qui sub specie vini, dicente Christo: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum: Qui manducat me, viuet propter me*. Sed neque etiam præceptum vllum diuinum cõmunicandi sub vtraque specie reperitur. Etenim quod Christus dicit: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Perinde est ac si diceret: si neque manducaueritis carnẽ filij, neq; biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitam in vobis. Solus ergo ille caret vitâ, qui neque bibit, neque manducat: qui verò vel bibit vel manducat, vitam iam in se percipit, & implet hoc præceptum. Nam & Scriptura quandoque vni speciei effectum hunc assignat, quandoque alteri, modò manducationi panis, modò

modò bibitioni calicis. Sic Paulus: *Multi vnum corpus ſumus, qui de vno pane participamus*: Alio verò loco dicit: *Omnes in vno ſpiritu* (vel vt Græca habent in vnum ſpiritum) *potati ſumus*: Hoc eſt, omnes potu ſacro vnius ſpiritus effecti ſumus. Idem autem eſt fieri vnum corpus, & fieri vnus ſpiritus, quia ſi vnum corpus, vnus debet eſſe ſpiritus; & ſi vnus ſpiritus, vnum etiam eſt corpus: vtrumque autem præſtat, ſiue panis, ſiue calix noſter. 1. Cor. 12

Vrgent Hæretici tum inſtitutionem Domini ſub vtraque ſpecie, tum præceptum quod contineri videtur his eius verbis: *Bibite ex eo omnes.* Item: *Hoc facite in meam commemorationem.* Reſpondeo: Chriſtum Dominũ vtramq; ſpeciem quidem inſtituiſſe, & vtramque diſcipulis ſumendam diſtribuiſſe: at inde non ſequitur præceptum vniuerſale pro Fidelibus omnibus, ad vtramque ſumendam. Etenim congruum erat Apoſtolis, qui ordinabantur Sacerdotes, vtramque ſpeciem dari, in ſymbolum poteſtatis eis datæ ad vtramque & conſecrandam & ſumendam. Exemplum autem Sacramenti ſub vna ſpecie quandoque exhibendi, ipſemet etiam diſcipulis tradidit, dum cognonouerunt eum in fractione panis poſt reſurrectionem. Vbi iuxta interpretationem ſanctorum Patrum, vel eis corpus ſuum verè tradidit ſub ſpecie panis, vel ſaltem Communionem ſub ſpecie vnica adumbrauit.

Nec illa verba: *Bibite ex eo omnes*, præceptum continent. At potius verba ſunt inuitantis, vt fieri ſolet inter conuiuantes. Et licet præceptum continerent, ad Apoſtolos ſpectaret. Vnde ab eis impletum fuit illud, ſiue monitum inuitantis, ſiue præceptum imperantis, dicente Euangeliſtâ. *Et biberunt ex eo omnes.* Nec etiam alia illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, continere præceptum ſumendi vtramque ſpeciem, ſatis indicat ipſe Apoſtolus, qui non ſine ratione de calice agens dixit: *Hoc facite quotieſcunque bibetis, in meam*

commemorationem. Cùm tamen de corpore agens, dixiſſet ſine addito: *Hoc facite in meam commemorationem.* Per illam ergo additionem *(quotieſcunque bibetis)* videtur indicare non ſemper coniunctam fore calicis bibitionem cũ manducatione: nec tam præcipi Fidelibus vt bibant, quàm vt ſint memores Paſſionis Domini, ſi contingat eos bibere; ſciantque ad myſterium potum hunc ordinari. Accedit huic interpretationi, quod Apoſtolus vnam ſpeciem ab altera poſſe diſiungi, ſatis ſignificet dum dicit ſub particula diſiunctiua: *Quicunque manducauerit vel biberit calicem indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.*

Ex his igitur concludo, nihil Eccleſiam diuino iuri aduerſari, dum nunc vult ſub vna ſpecie Sacramentum diſtribui, licet aliquando ſub vtraque datum fuerit. *Quia ſemper fuit illa in Eccleſia poteſtas, in Sacramentorum diſpenſatione, vt ſalua eorum ſubſtantia, ea mutaret quæ ſuſcipientium vtilitati aut Sacramentorum venerationi congruerent, pro locorum & temporum varietate.* Ex qua etiam ratione factum eſt, vt pueris ante vſum rationis deneget Sacramentum: ob maiorem ſcilicet reuerentiam, cùm necdum dijudicẽt Corpus Domini; quamuis olim ob probabiles aliquas cauſas data fuerit eis, & ſub ſpecie panis, & ſub ſpecie vini.

Trid.

De ſpecie vini deduci poteſt ex Cypriano, referente puellulã quandã per nutricẽ ad idola delatam, cùm panẽ mero mixtum de idolorum immolatione guſtaſſet; ac poſtea ei de calice ſacro, à Diacono rei inſcio, potus ſacroſancti ſanguinis præberetur, nunquam potuiſſe deglutire: ſed fuiſſe coactam vomere, quia ſanctificatus Domini potus, polluta per idolothiti eſum noluit attingere viſcera.

De ſpecie panis notiſſimum eſt. Admirabile porrò quod legimus ea de re apud Euagrium. l. 4. c. 35. hiſt. Eccleſ. Vetus, inquit, conſuetudo fuit Conſtantinopoli, vt quando particulæ Corporis Domini ſupereſſent, pueri ſcholas frequentantes accerſerentur eas manducaturi.

Cypr. ſer. 5. de lapſ.

Conti-

Contigit autem filium cuiuſdam Hæbræi arte Vitrarij, cum alijs pueris adueniſſe; cauſam ergo moræ parentibus eius ſciſcitantibus: Reſpondit, ſe cum alijs pueris ad ſacrum panem acceſſiſſe: Incenſus quodam furore Pater, filium in fornacem, quâ vitrum formabat puerum conijcit. Mater inſcia rei, requirebat puerum per Vrbem cum lamentis. Poſt triduum, ad oſtium officinæ viri conſiſtens & lamentans, nomine puerum compellabat. At puer matris vocem agnoſcens, è clibano reſponſum dat. Illa effractis foribus irrumpens, videt illum in medijs flammis illæſum. Interrogat quo pacto illæſus manſerit? Mulier quædam, aiebat ipſe, amictu purpureo, crebrò ad me venit, porrexit aquam quâ flammam me ambientem extinguerem, & cibum prouidit. Quâre ad Iuſtinianum delatâ, puerum cum matre Baptiſmo tingi decernit; Patrem autem quia recuſauit Chriſtianus adſcribi, cruci ſuffigendum curauit.

LECTIO

LECTIO XIII.ª

DE EVCHARISTIA VT EST SACRIFICIVM.

1. *Docet ex antiquis Scripturis probari noſtrum Sacrificium.*
2. *Etiam probari ex Scripturis noui teſtamenti.*

PROPOSITIO PRIMA.

SACRIFICIVM *Miſſæ in Scriptnris antiquis prophaticè fuit prænunciatum.*

Eccleſia nihil habet ita illuſtre & diuinum, ac Miſſæ ſacrificium; in quo Agnus qui integer perſeuerat, eiuſque caro & ſanguis diuinitati iunctus, incruentè immolatur & offertur. Illud enim donum pretioſiſſimum, quod à Deo & Cælo acceptum, ſibique in finem ſæculi relictum Eccleſia profitetur, quotidiè Deo repræſentat & litat; renouans memoriam effuſi in Paſſione ſanguinis, cruento illo Crucis ſacrificio, quo redemptionis pretium fuit Patri oblatum. Agnoſcitque Chriſtianorum fides, hâc renouatione, & incruentâ Miſſæ oblatione (in qua eadem hoſtia & victima eſt, quæ erat in Cruce) applicari nobis illam redemptionem Crucis: vt poſſit efficaciter nunc prodeſſe ſingulis, quę vniuerſaliter & ſufficientiſſimè omnibus tunc fuit præparata & acquiſita. Sed hæretici noſtri ſicut inuident nobis pretioſum legatum & teſtamentũ Redemptoris, loco diuini Corporis, ſolam figuram & imaginem illius

illius nobis subſtituere conantes: ita etiam inuident ſolemne & inclytum iſtud Miſſæ ſacrificium; eiuſq; ſplendorem toto orbe rutilantem ægris ſuis non ferentes oculis, conantur flatu ſerpentino omnimodè illum extinguere. Vnde maledicas ſuas linguas, in nihil ita acuerunt, ac in pretioſum iſtud ſacrificium; blaſphemijs, ſcommatibus, conuicijs illud abolere conati. Sed & omnem furorem vireſque effuderunt in baſilicas, aras, calices, veſtes ſacras, & omnia ad ſacrificij ſolemnem ritum ſpectantia: illa profanantes, fædantes, diripientes, demolientes, in locis ad quæ cęca eorum tyrannis potuit pertingere.

Nouiſſimè dum contra Ludouicum 13. Galliæ Regem in Caſtro S. Ioannis Angeli (quod modò iuſto Regis decreto æquatum ſolo eſt) rebelles manus cordaque erigerent: reperta ſunt tormenta bellica nouiter ære fuſa cum hac inſcriptione gallica, *Les Chaſſe-Meſſe*. Quaſi latinè diceres, *Tormenta ad Miſſam explodendam fuſa & fabrefacta*.

Hæc verò Synagoga malignantium, accuſat ob Miſſæ ſacrificium Eccleſiam Chriſti ſponſam caſtiſſimam, idololatriæ, ſuperſtitionis, adulterij, magiæ. In quo ſimilem omnino ſe oſtendit mulieri perditæ: quæ vbi illi contingit contendere cum pudica Matrona, ſtatim vbi videt ſe ratione cõuinci: criminibus quibus ipſamet obnoxia eſt, eam onerat, vocat meretricem, ſagam, adulteram; ne fortè præueniatur, & prius oneretur hiſce criminibus, quibus verè ſcatet. Nempè ſcimus hæreſim eſſe meretricem illam in Apocalipſi, plenam nominibus blaſphemiæ, ebriam ſanguine Sanctorum, poculum exhibentem plenum immunditiâ, veneno, abominatione; infatuantem Principes & populos. An ergo mirum ſi didicit aduerſus poculum & calicem ſacrum, in ſacrificio Domini ab eius caſta ſponſa oblatum, blaſphemias, voces, & accuſationes fallaces, iugiter inſuſurrare auribus illorum, quos infatuare cupit, vt venenum calicis ſui eorum ori inſtillet? Quid iterum mirum, cùm Scriptura prophetica nobis te-

ſtetur Antichriſtum quantum in ſe erit, ſublaturum iuge iſtud ſacrificium, ſi Antichriſti metatores (ſic hæreticos vocat D.Cyprianus) idipſum quantum in ſe eſt, conentur? Sed inſanâ mente, voce, manu, quantum voluerint in Miſſam debacchentur: eam neutiquam à veris Fidelibus gloriari poterunt dimiſſam. Quin potius agnoſcere coguntur, in Prouincijs peſtilenti ſuâ doctrinâ infectiſſimis, Miſſam etiamnum celebrari, & ab aliquibus Fidelibus frequentari; quos reliquit Dominus tanquã ſemen fidei in medio nationis peruerſæ, inter ſpuria vitulamina, palmites electos. Si Angliam, Scotiam, Hollandiam, aliaſque infectas orbis partes ſcrutentur; non deſunt ibi qui etiam cum graui periculo, priuatis in locis miſſam audiant: ſicut nec tẽpore Antichriſti deerũt, licet occulti ſint futuri. Et ita ſemper Veritatis aſſertio, per os Prophetæ pronunciata, immota manet: *A ſolis ortu vſque ad occaſum offertur & ſacrificatur nomini meo oblatio munda, & quidem in omni loco*, ſiue in omni orbis parte, in Aſia, in Africa, in Europa, in America, apud Iapones, Indos, Sinas. Hæc eſt oblatio ſacrificij Miſſæ, per quam magnum eſt nomen Domini inter gentes, repudiato ſacrificio, & templo Iudæorum.

Mal.1.

Sed neglectis blaſphemis aduerſariorum vocibus, & criminibus quæ obiectant (quæ poſſemus facilè in eorũ capita retorquere) ex Scripturis & Patribus, ac ratione Miſſæ ſacrificium demonſtremus: & à maledica lingua prouocemus: *Ad legem magis & teſtimonium*, iuxta monitum Domini apud Iſaiam.

Iſa. 8.

Primò igitur ſi antiquum teſtamentum conſulamus, teſtimonium certum deducitur ex loco citato Malachiæ. Definit enim Tridentinum, oblationem illam mundam, quam Propheta dicit offerri & ſacrificari; non eſſe aliam quàm noſtrum ſacrificium: & ita interpretati ſunt ſancti Patres ab initio Eccleſiæ, inter quos Sanctus Clemens, Sanctus Martialis, Sanctus Cyprianus, Irenæus, Iuſtinus, & alij

ſſ.22. c.1

& alij vicini temporibus Apoſtolorum, quos videre poteris apud Bellarm. l. 1. de Miſſa c. 10. Quia ergo Prophetæ futura quaſi præſentia per lumẽ ſibi infuſũ intuẽtur, ideò dicit in pręsẽti, *Sacrificatur & offertur in omni loco*, quaſi dicat: Intueor illud puriſſimũ & ſanctiſſimum ſacrificium, per Apoſtolos & eorum in ſacerdotio ſucceſſores breui offerendum vbiuis gentium; ideòque libellum repudij Matri veſtræ ſynagogæ dandum, ſimulque templum veſtrũ ac victimas reijciendas prædico: & id mihi adeò exploratum eſt, vt iam Dei repudiantis decretum vobis annunciem, & dicentis: *Non eſt mihi volontas in vobis, &c.* Dicitur verò per excellentiam oblatio noſtra, oblatio munda 1. quia Corpus eſt Chriſti puriſſimum & ſanctiſſimum, vtpote virgineum & à Spiritu ſancto puritatis auctore efformatum, ipſique fonti puritatis, diuinitati ſcilicet vnitum. 2. quia nulla offerentis malitia & impuritate poteſt inquinari, vt ait Tridentinum ſuprà. 3. quia mundandi vim habet & efficaciam, longè aliam quàm legalia ſacrificia, quæ à quibuſdam legis & carnis immunditijs expiabant. Hæc autem noſtra oblatio, internam animi impuritatem abſtergit, potens perfectum facere accedentem: *Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo* (& quotidie per manus Sacerdotum offert) *emundabit conſcientiam noſtram, ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti?* Hab. 9. 4. quia ſacrificia antiqua multam in templo immunditiam exteriorem cruoris effuſione ingerebant, carniumque pinguedine, vt in macellis noſtris eſt conſpicere. Hoc autem ſacrificium noſtrum in rebus puriſſimis eſt inſtitutum, in panis & vini ſymbolis. Et licet hic fiat oblatio etiam carnis & ſanguinis cum immolatione; illa tamen puriſſima eſt, incruenta, myſtica, nihil afferens oculis ingratum aut indecorum, ritum externum cum puritate & decore coniunctum exhibens.

Hæc itaque indubitè eſt oblatio illa, quæ Hæbraicè ibidem, *Mincha*, vocatur; quod idem eſt, ac ſacrificium farreum ſiue ſacrificium farinæ & panis: quia nimirum ex farina & pane, hoſtia noſtra conficitur, & in corpus & ſanguinem Chriſti tranſſubſtantiatur. Fuitque huius noſtri ſacrificij expreſſa figura, ſacrificium illud farinę & panis, de quo Leuit. 2. cui libatio vini iungebatur iuxta legem. Exo. 29 eratque ſymbolum alterius ſpeciei. Inſuper offerebatur oleum, thus & ſal; oleum ſymbolum miſericordiæ Chriſti nobis in ſacrificio hoc quotidiè exhibitæ; thus ſignum odoris ſuauiſſimi quo ſe Chriſtus offert; ſal ſymbolum incorruptionis & æternitatis, per Euchariſtiam nobis promiſſæ. Et hæc verò oblatio noſtra mundiſſima, non ſolùm in omni loco offertur, ſed & in omni tempore, omnibus horis; quod facilè intelliges, ſi conſideres curſum Solis, qui alijs oritur dum nobis occumbit; & quibuſdã in meridie eſt, dum in aurora illuceſcit alijs. Ita vt cùm ab aurora vſque ad meridiem Miſſæ in Chriſtianis Prouincijs celebrentur, ob diuersũ ſitũ illarum iam contingit ferè ſingulis horis offerri; & propter hoc etiam rectè vocatur *Iuge Sacrificium*.

Alterum teſtimonium ex veteri teſtamento, eſt illud quod de Chriſto à Pſalte prędicitur: *Tu es Sacerdos in aeternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*; hoc eſt, ſecundùm ritum Melchiſedech. Conſtat autem ex Geneſi ritum eius & ſacrificiũ in oblatione panis & vini cõſtitiſſe: ergo dicendũ eſt Chriſtum ſimile aliquod ſacrificium obtuliſſe. Quod quidẽ in cæna fecit, in oblatione & ſacrificio corporis ſui ſub ſpecibus panis & vini. Nam ſacrificiũ crucis cruentum, non fuit ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſed potiùs ſecundùm ordinem Aaron, qui oues agnoſque immolabat cruentâ ſanguinis effuſione. Idẽ verò quod ipſe fecit, prędepit Apoſtolis ſuis faciendũ dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis eos inſtituit Sacerdotes eiuſdem ritus ſacrificandi; eorumque in ſacerdotio ſucceſſores noluit ab hoc ritu recedere, vſque in finem

Gen. 14

nem sæculi. Et ideò ipse dicitur, *Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*, quia per suos Vicarios tanquam Principalis Sacerdos & Offerens, offert illam eandem Hostiam in Missa, quàm in cæna, sub symbolis panis & vini, in similitudinem sacrificij à Melchisedech oblati, quod fuerat typus sacrificij ab eo in Eucharistico mysterio offerendi.

Neque mireris Apostolum ad Hæb. c. 7. agentem de similitudine sacerdotij Melchisedech cum sacerdotio Christi, illam solum explicare in persona: quod sicut ille dicitur Melchisedec id est *Rex iustitiæ*, item *Rex Salem*, id est pacis, ita & Christus. Et sicut ille introducitur sine Patre, sine Matre, sine genealogia: ita Christus sine Patre in terris est, sine Matre in cælis: Apostolus enim de Eucharistię mysterio agere noluit, quia multi Hæbræi rudes & infirmi, tanti arcani necdum erant capaces. Vnde expresse dicit cap. 5. ideò se non omnia explicasse de Melchisedech: *De quo, inquit, nobis grandis sermo, & interpretabilis ad dicendum, quia imbecilles facti estis ad audiendum.* Sufficiebatque Apostolo demonstrare Hæbręis Christi sacerdotium esse diuersum, & successisse aboleuisseque sacerdotium Aaronicum. Hoc sic probat: Dauid post quadringentos annos ab instituto Sacerdotio Aaronico, promittit alium Sacerdotem scilicet Christum, qui sit futurus perpetuus Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, qui præcessit legem & sacerdotium Aaronis: ergo significat Aaronicum sacerdotium, vtpote temporale & infirmum, abolendum esse per posterius sacerdotium Christi, quod debet esse æternum & priori eminentius. Tunc verò Apostolus, vt probet sacerdotij huius Christi excellentiam & æternitatem, describit aliqua, in quibus Melchisedech Christi typus fuit.

1. In nominis & dignitatis significatione, quia Melchisedech idē est, quod Rex iustitiæ, id est iustissimus: & ipse dicitur Rex Salem, id est pacis. Quis est autē Rex iustitię,

nisi

niſi Chriſtus? qui vt Deus, per eſſentiam Rex eſt iuſtitiæ; vt homo, à Patre conſtitutus eſt, vt regnum ſibi acquireret, ſatisfaciendo ex iuſtitia pro genere humano. Et ſimul Iudex conſtitutus eſt vniuerſorum, vt tanquã Rex & Vindex iuſtiſſimus, ſapientiſſimus, potentiſſimus, in ſolio & tribunali ſedeat, iuſtis decernens præmia, reprobis ſupplicia. Quis iterum Rex pacis, niſi is qui *per ſanguinem ſuum pacificauit, ſiue quæ in cælis, ſiue quæ in terris, Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus*? qui in Salem ciuitate pacis, ſiue in Ieruſalẽ cæleſti regnaturus eſt in æternum, vbi pax perfectiſſima in carne, in mente, in toto homine efflorebit.

Col. 1.

2. In generatione, ætate, duratione. Scriptura enim nullam facit vllibi mentionem generationis eius, nec patris, nec matris, nec filiorum, nec vxoris, nec exordij vitæ eius aut mortis, nec ætatis, nec durationis: ſed quaſi è cælo lapſum eum introducit Regem & Sacerdotem, ſacrificantem & offerentem panem & vinum: & quaſi in cælum receptũ, & immortalẽ agnoſceret, nihil de fine eius deſcribit. Licet verò credamus eum hominẽ mortalẽ fuiſſe, ex patre & matre natum, vitâ functum: attamen ideò hæc taceri à Scriptura inſinuat Apoſtolus, vt ſit typus Chriſti perfectior & æternitatis eius. Chriſtus enim verè ſine Patre in terris, ſine matre in cælis eſt, omni planè initio & fine temporis eius perſona caret, virgo eſt ſine vxore, ſine filijs.

3. In Sacerdotio. Sicut enim Melchiſedec non ſolùm fuit Rex, ſed & Sacerdos & Pontifex, ita Chriſtus. Nec legitur oleo vnctus ſicut Aaron, & primus ſui generis Sacerdos introducitur, idemque vltimus, nec enim ei legitur aliquis ſucceſſiſſe. Quibus omnibus ſignificatur nouum & æternum Chriſti ſacerdotium, cui alius non ſuccedit: ſed ſuum offert ſacrificium tanquam principalis Sacerdos, per manus miniſtrorum ſuorum vſque in ſæculi finem.

4. In be-

4. In benedictione & decimatione Abrahæ. Quia sicut Melchisedec Pontifex maior fuit quàm Abraham, qui etiam erat Sacerdos; ideò enim benedixit Abrahamo quasi maior, & Abraham ei tanquam maiori decimas dedit: ita Christus maior est quàm Aaron, qui iam in Abrahæ lumbis latens, virtualiter benedicebatur à Melchisedec typo Christi. Et ideò probat Apostolus sacerdotium Christi præfiguratum in Melchisedec, fuisse præstantius sacerdotio Aaronico & Leuitico.

Vltimò, typus fuit ratione ritus externi & hostiæ oblatæ in pane & vino, sicut & Christus in illo Eucharistico sacrificium instituit. Hoc est, quod ad nostrum maximè propositum spectat, significarique per Psalmistæ verba ista: *Tu es Sacerdos secundùm ordinem Melchisedec*, iam ostendimus: & consensus est Patrum sanctorum omni sęculo, quos videre potes apud Bellarminum.

His duobus certissimis testimonijs addi potest tertium ex Danielę desumptum, qui dicit tempore Antichristi in Ecclesia cessaturum iuge sacrificium (palam scilicet & publicè) ergo supponit, in Ecclesia ad ea vsque tempora vigere aliquod publicum & iuge sacrificium: illud verò non potest aliud esse, quàm Missæ sacrificium quod iuge dicitur, quia perpetuum, & vsque ad nouissima tempora duraturum. Adduci etiam potest ad confirmationem dictorum illud Psaltis de tempore Messiæ prophetantis: *Erit firmamentum in terra, in summis montium*; quod multi ex Hæbræo vertunt: *Erit pugillus frumenti, vel erit placentula frumenti, in capitibus Sacerdotum.* Et designatur eleuatio huius hostiæ, quæ per Sacerdotes fit in hoc sacrificio: cuius fructus omnino sublimis est supra libanum, hoc est, supra omnem celsitudinem; & eius etiam virtute factum est, vt Christiani ciues Ecclesiæ (quæ est vrbs Christi) extollerentur, florerent, multiplicarentur ab initio; quasi fænum quod in virorem floremque crescit, & porrigit se in altum latumque, cęlo terram irrorante: à fructu

Dan. 12.

Ps. 78.

ctu frumenti & vini huius cælici, multiplicati sunt Fideles numero & gratiâ, & bonis operibus Deique benedictionibus omnigenis.

Testimonia ex nouo testamento ac sanctis Patribus sequenti Propositione insinuabuntur.

PROPOSITIO SECVNDA.

INstitutio Sacrificij Missæ, ex Scripturis noui Testamenti est manifestæ.

Leo ep. 82. Amb. l. 1 ep. 33. Missæ quidem nomen expressum in sacris litteris non reperitur: Est tamen antiquum, & ab initio Ecclesię vsurpatum. Nam & D. Leo & Ambrosius & Augustinus & Concilium Cartaginense 2: can. 3. & alij Patres eius meminerunt. Soli vltimi sæculi nostri hæretici illud odio habentes, conati sunt ex libris sanctorum Patrum, qui ad eorum manus peruenerunt expungere: existimantes simul sacrificij nostri veritatem obliterare cum nomine. Quidam autem existimant deriuari à *Missach*, quę est vox hębraica, idem significans quod *Oblatio*, & hoc valde probabile est. Alij à latina voce deducunt à verbo, *Mitto*, nimirum quia in hoc sacrificio oblatio nostra mittitur ad Deum, & post eam populus dimittitur, vnde illud: *Ite Missa est*. Sed quicquid sit de nomine, rem & substantiam in scripturis contineri certum est, & à Christo, & ab Apostolis manasse.

Trid. ſ. 22. Primò Christum in cæna idem quod nos sacrificium obtulisse definit Tridentinum. Nam quod in Missa nostra essentiale est, tunc instituit, & exemplo suo Apostolos docuit; nempe consecrationem, oblationē, sumptionem corporis sui. Eadem ergo hostia in cæna quę in Missa, eadem consecratio, eadem immolatio, eadem perçeptio siue participatio eiusdem victimæ. Attamen quoad accidentia, diuersitas quędam reperitur. In sacrificio enim Missæ offertur Christus immortalis & glorioſus, in cæna morta-

mortalis & passibilis: quia talis erat Christus tunc quando se offerebat; iam verò in Missa se talem offert, qualis in cælo est impassibilis & glorioſus. Sic & Apoſtolis ſumendũ tunc dedit corpus ſuũ passibile, quãuis modo impassibili, & visibile, sed modo inuisibili. Tale enim dedit quale erat in propria ſpecie, passibile scilicet, sed propter modum exiſtendi quem ibi habebat, fiebat vt nec ab extrinseco nec ab intrinseco pati posset, non magis quàm si in se impassibile fuisset. Item hæc diuersitas reperitur in sacrificio noſtro & sacrificio Christi in cæna; quod noſtrum mortem Christi præteritam designet, in cæna autem mortem ipsius repræsentabat futuram. Deinde sacrificium cænæ, respectu illius quod offerimus, est quasi quoddam exemplar, cuius repræsentatio est in Missa: Nã non solùm repræsentamus sacrificium Crucis, sed etiam sacrificium incruentum cænæ, quoties sacrificamus. Denique in cæna Christus se Patri obtulit immediatè, nullo ministro mediante: in noſtro sacrificio offert se in finem vsque sæculi, mediante Sacerdote. Sed id naturam oblationis non variat (sicut nec aliæ diuersitates allatæ) non magis quàm varietur eleemosyna, si herus per se dat, vel per suum famulum. *V. Th. q. 81. ar. 3.*

Addo, quod Christus in cæna non solùm substantiam noſtri sacrificij instituerit: sed etiam ritus & cæremonias Missæ adumbrarit, poſtea ab Eccleſia instituendas pro diuersis temporibus diuersas. In his enim cęremonijs Christi imitatio est. Nam ipse ante consecrationem sermonẽ de rebus diuinis fecit, eleuans in cælum oculos orauit, gratias egit, benedixit, fregit, dedit, & post iterum gratias agens, hymnum dixit. Sic & Eccleſia pro varietate gentium, locorum, temporum, ante & post consecrationem varios ritus sanxit, orationes, benedictiones, ex Prophetis & Euangelijs lectiones, postulationes, gratiarum actiones.

Secundò, Apoſtolos cùm solemni ritu Missam celebraſ-

ſe aſſerit expreſſè S. Proclus Patriarcha Alexandrinus in libro de traditione diuinæ liturgiæ: *Apoſtoli priuſquam diſpergerentur, conuenientes ad toto die orandum conuertebantur, & cùm multam conſolationem in myſtico Dominici corporis ſacrificio poſitam inueniſſent, fuſiſſimè & longa oratione Miſſam decantabant. Hæc enim diuina ſacra, vnà cum docendi ſermone coniuncta, cæteris rebus anteponenda exiſtimabant: ita vt in memoria ſemper haberent verbum Domini dicentis: Hoc eſt corpus meum: Hoc facite in meam commemorationem. Quare contrito ſpiritu multas preces decantabant: quin etiam eos qui ex Iudæis & gentibus recenter illuſtrati erant, ad religionem Dei & pietatem erudiebant. Docebantque veteri doctrina relicta, ſacris illis & pietate plenis. Miſſæ myſterijs ſenſus ſuos & mentem imbuere.* Hæc ex multis pauca lib. dicto.

Sed & idipſum manifeſtè colligitur ex actis c. 13. vbi cùm retuliſſet Lucas Antiochiæ fuiſſe Doctores & Prophetas inter quos Barnabas, Simon, Lucius & Manahen, addit: *Et miniſtrantibus illis Domino, & ieiunantibus dixit Spiritus S. Segregate mihi Paulum & Barnabam.* Vbi in græco habetur, litantibus illis Domino ſiue liturgiam celebrantibus; græcis autem Liturgeo, idem eſt quod Sacrifico, & Liturgia, idem eſt quod Miſſa.

Colligitur etiam ex Apoſtolo dicente ad Hæb. 13. *Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſeruiunt.* Græcè, *habemus ſacrificatorium.* Vt quid altare, niſi ad ſacrificandum? Iterùm Apoſtolus 1. ad Cor. 10. *Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Quænam menſa dæmoniorum, niſi illa in quibus dæmonibus ſacrificabatur? Quænam igitur menſa Domini, niſi in qua Domino ſacrificatur? Hinc Optatus Mileuitanus agens aduerſus Hæreticos impios, qui altaria eraſerant ſic dicit l. 2. contra Parmenianum. *Quid eſt tam ſacrilegum, quàm Dei altaria in quibus aliquando & vos obtuliſtis, radere, frangere, remouere? In quibus vota populi & membra Chriſti portata ſunt, quo Deus omnipotens innocatus eſt, quo poſtulatus deſcendit*

cendit Spiritus Sanctus, vnde à multis pignus ſalutis æternæ, tutelaſidei, & ſpes reſurrectionis accepta eſt. Quid eſt altare, niſi ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti? Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus & ſanguis habitabat? Hoc tamen immane facinus, geminatum eſt, dum fregiſtis etiam calices Sanguinis Domini portitores. Hæc ille aduerſus impios ſui temporis: quæ & nos contra hæreticos noſtros repetimus, vti ſacrificij ita & altarium ſacrilegos demolitores. Sic Caluinus Eccleſiæ Gebbennenſis ſupremum altare iuſſit demoliri, & lapidem ſacro Chriſmate delibutum, extra portam in locum profanum efferri prope Pontem Arnenſem: vt malefactoribus ad ſuſpendiū vel infamem mortem damnatis ſeruiret tanquam theathrum, in quo populis oſtentarentur. Sic nimirum Angeli altaribus cum reuerentia aſſiſtunt, dæmones coram illis trepidant, Fideles reuerentur, & honorem eis tribuunt; ſola hæreſis ea indignè tractat. Denique, ad quid in noua lege ſacerdotium, ad quid Paulus & Barnabas per ſingulas ciuitates conſtituebant Sacerdotes & Presbyteros, niſi ad ſacrificandum? Sic ad ritum c. 1. ſcribit Apoſtolus: Reliqui te Cretæ vt conſtituas per ciuitates Presbyteros.

Tertiò, ad particulares Apoſtolos deſcendendo, teſtatur S. Ignatius SS. Petrum, Paulum, Iacobum, Miſſam celebraſſe; & S. Stephanum Iacoho, Thymotheum Paulo, Anacletum & Clementem Petro, tanquam Diaconos ſacrificio miniſtraſſe. Sic enim habet in epiſtola ad Philallianos: *Quid Diaconi, niſi imitatores Angelicarum virtutum? miniſtrantes miniſterium purum & immaculatum, vt S. Stephanus B. Iacobo, & Thimoteus ac Linus Paulo, & Anacletus ac Clemens Petro.* Hinc & Liturgia ſiue Miſſa S. Iacobi extat, omnium ſcilicet vetuſtiſſima, quam Ieroſolimis (vbi primus fuit Epiſcopus) ex ſententia omnium Apoſtolorum meritò inſtitutam colligimus, vt eâ vterentur, cùm adhuc Ieroſolymis non diſceſſiſſent. Vnde & eâ vſus eſt ante martyrem Stephani, illo miniſtrante, vt ait Ignatius, qui

cum Apoſtolis conuerſatus non potuit id ignorare. Hanc verò dictam Liturgiam, eſſe Iacobi agnoſcit ſynodus 6. can. 32. Eſt etiam antiquiſſima Liturgia ſiue Miſſa, quam vocant Æthyopum, eorum lingua deſcripta: quam eis tradidit S. Philippus, qui baptizauit Eunuchum Candacis Reginæ Æthiopum, qui & poſtea cultũ Chriſti in Æthiopia diſſeminauit, vt teſtantur Iræneus, Hieronymus, Cyrillus Hieroſolimitanus. Extat & tertia Liturgia ſeu Miſſa Syriaco ſermone conſcripta, quâ Oriens vtebatur tempore D. Baſilij, quæ & ab Apoſtolis manaſſe creditur: & quarta Græco ſermone, cui aliquos ritus addidit Diuus Chryſoſtomus. Denique & quinta Latinæ linguę, quam Petrus tradidit, vt ſancti Patres teſtantur.

Quartò, Sanctum Andream Miſſam celebraſſe ex eius actis conſtat, ſcriptis à Diaconis Achaiæ. Vnde cùm vrgeretur ab Ægea Achaię Proconſule ait: *Ego omnipotenti Deo quotidie agnum immaculatum ſacrifico, cuius carnes poſtea quam omnis populus credentium manducauerit, Agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeuerat & viuus.*

Quintò, Sanctus Mathæus diuina myſteria in altari celebrans, iuſſu Regis Æthyopum Hirtaci occiſus fuit: eo quod Iphigeniã filiã Regis defuncti ad conſenſum matrimonij inducere non poſſet: quæ Sancti Mathæi opera virginitatem vouerat, ab eo à mortuis ſuſcitata.

Sextò, adhuc Romæ extat altare ligneum, in quo Sanctus Petrus & reliqui Pontifices vſque ad Sylueſtri tempora Sacrum conficiebant, eſtque in Baſilica Laterauenſi erectum. Nec mireris ligneum eſſe, quia licet poſtea à Sylueſtro decretum fuerit, vt nonniſi ex lapide altaria ædificarentur; tamen cùm à ſancto Petro vſque ad Sylueſtrum, ob perſecutiones Pontifices certo loco cõſiſtere non poſſent; quocunque eos neceſſitas compuliſſet, ſiue in cryptas, ſiue in cemeteria, ſiue in ædes piorum, ſuper illo altari ligneo ad modum arcæ concauo ſacra faciebant.

ciebant. Vnde & Syluester in honorem Principis Apostolorum, qui in eo sacrificium confecit, & reliquorum Pontificum qui eo vsi sunt, sanxit vt nemo præter Romanum Pontificem in eo Missam deinceps celebraret: Quia verò tunc pax reddita fuit Ecclesiæ, etiam Syluester statuit ex tunc Ecclesias solemni ritu consecrari, & in eis erigi altare Chrismate delibutum: vt Domini nostri Iesu Christi, qui est altare, hostia & sacerdos noster, figuram exprimeret. Ex his ergo omnibus manifestè patet, quàm apertè mentiantur hæretici, dum asserunt non à Christo & Apostolis, sed à tempore Gregorij, Missam ortum suum habuisse, & exinde solùm celebrari solitam.

Opponunt verò hærerici Apostolum ad Hebræos dicentem: *Christum non offerre sæpius semetipsum, sed semel obtulisse ad destructionem peccati:* Item, quod *vnâ oblatione consummauerit in aternum sanctificatos, vbi autem peccatorum remissio, iam non amplius oblatio pro peccato.* Vnde & addunt, nos per hoc sacrificium derogare sacrificio crucis, quasi illud non fuisset sufficiens: & per nostros sacerdotes, sacerdotio Christi, quem Pater instituit sacerdotem æternum: & ideò non eget successoribus sicut sacerdotes antiqui, vt etiam insinuat Apostolus. *Hab. 10.*

Respondeo. Quando Apostolus dicit Christum non offerre sæpius semetipsũ, & vnâ oblatione omnia consũmasse, loquitur de cruẽta oblatione, vnde subdit: *Alioqui oportuisset eum sæpius mori:* Hoc ergo sacrificium cruentum siue oblationem in cruce factam, dicit fuisse sufficientem ad acquirendã redemptionem, & pretium soluendũ; nec opus esse aliâ oblatione ad id, aut eam iterari: nec nos etiam ad hunc effectum aliud sacrificium requirimus. Quia tamen oportuit redemptionis pretium iam acquisitũ, applicari singulis: ad idipsum & Sacramenta & sacrificium nostrum est ordinatum. Idq; sine iniuria sacrificij crucis, cui adscribimus redemptionem & salutẽ nostram,

tanquam causæ vniuersali infinitæ virtutis, à qua simis virtus derivatur, & in Sacramenta, & in facientes, mofrum, quod habet à Christo tanquam causa particulari, applicata virtutem facrificij crucis. Vnde nec propriè aliud eſt facrificium dicere, quia eadem eſt victima, eadem res oblata, quamuis modus offerendi diuerſus ſit & omnis virtus illius à facrificio crucis promanat, & in illo fundatur, illudque repræſentat. Reſpè ergo dixit Primaſius in cap. 10. ad Hebr. *Quotidie peccamus, & quotidie indigemus mundari, & quia non poteſt cum nouo, docendo hoc Sacramentum Corpus & Sanguinis ſui: ne ſicut Paſſio ſemel oblata fuit in ſeipſa ſua manuſ, ita etiam & Sacramentum, & mandatum ſit annuncio in vera fide celebrandum.* Similiter tantum abeſt, vt facerdotia Chriſti ſacrificiorum nobis dicantur, quin potius illud ſtabiliat: cum eo enim dicitur Sacerdos in æternum quod in facrali ſtone facerdotum ſanctorum Chriſtus Sacerdos in æternum. Ipſe enim principalis eſt Sacerdos, cui non dicimus ſacerdote aut ſacerdotes, aut Epiſcopos aut Presbyteros, ſed ſolus Chriſtus: & nos miniſtros, qui illius operantes, ipſique manet in æternum, nec opus eſt vt quemquam ſacerdotem à Chriſto ſuccedere Aaronis defuncto.

Ex his colligo. Euchariſtiam eſſe ſimul & oblationem, & ſacramentum, & ſacrificium, quia omnia eſt ſua differunt ratione, nec repugnant. Eſt ergo oblatio mutuum, quatenus nobis in ea à Chriſto mutuo legatum eſt ſignum mortis, corporis & ſanguis ejus. Eſt Sacramentum, quatenus continuatur in hoc myſterio, tanquam obuia ſenſibus, mutuum ſtimulus conſecrationis. Eſt hoc ſacrificium, quatenus repetit Deum, cui offertur à recognitionem & cultum.

LECTIO XIV.ª

DE RATIONE INSTITVTI SACRIFICII.

1. *Docet maximum Deo cultum exhiberi per hoc Sacrificium.*
2. *Docet beatis tam hominibus, quàm Angelis esse honorificum.*

PROPOSITIO PRIMA.

EVCHARISTIAE *Sacrosancto Sacrificio, maximus Deo honor tribuitur.*

Prima ratio institutorum sacrificiorum fuit, Deo debitus cultus exterior, & veneratio quâ protestaretur homo seruitutem suam, dominijque diuini supra se, & super res omnes creatas excellentiam. Vnde in omni lege conueniens fuit sacrificium aliquod institui ad hunc effectum: in eaque esse aliquod sacerdotium, cui annexa foret auctoritas publica sacrificia Deo offerendi, in recognitionem dicti dominij, & in protestationem huiusce cultus externi. Quapropter statim ab initio mundi videmus sacrificium oblatum ab Abel, & à Cain. Absque dubio edocti fuere ab Adamo cultum hunc, & ipsum sacrificia ante omnes Deo omnium bonorum suorum auctori obtulisse, certum videtur, licet scriptura non exprimat. Aduertit verò sanctus Hieronymus ex traditione Hæbræorum, in lege naturæ primogenitos ius habuisse sacerdotij & sacrificij,

Hieron. in quæst. Hab.

crificij, vſque ad Aaron : quamuis & quidam ex ſpeciali inſtinctu impulſi fuerint ad ſacrificandũ, vt Abel, Abraham, Iacob, & ſimiles, qui eo ipſo à Deo cenſentur conſtituti Sacerdotes. In lege autem Moyſis, Leuitæ loco omnium primogenitorum electi ſunt ad Sacerdotium. Num. 3. Et his data eſt poteſtas offerendi ſacrificia. Quę eſt ergo ratio, cur Reſpublica Chriſtiana careat ſacerdotio & ſacrificio, quo publico ritu & nomine Deum colat, obſequium & homagium ſeruitutis ſuæ exhibeat, auctoremque vitæ & mortis, bonorumque omnium Dominum agnoſcat: cum nulla bene inſtituta Reſpublica, nulla vnquam Religio, illo caruiſſe reperiatur? Audi Petrum Cluniacenſem, contra Petrobruſianos Miſſæ ſacrificium negantes, hoc argumento vtentem, quo & noſtri hæretici conſtringuntur. Cur ſacrificare Deo cæli terrigenas prohibeatis, cùm hoc ſit cultus diuini & ſubditi Deo animi præcipuum indiciũ, ab ipſo conſtitutũ? cur ſeruos Domino, homines Deo, conditori condita, redẽptori redempta famulari, & illi ſoli debitum venerationis genus, reddi non vultis? Cur ſacrificia chriſtiana vobis Chriſtianis (ſi tamen eſtis) diſplicent, cùm ſacrificiorum ſigno ſemper Deus ſuos ab alienis diſcreuerit, cùm humanam ſeruitutem ab humanis obſequijs, & honorem Creatori debitum ab honore qui homini debetur, hoc maximè ſigno diſtinxerit? Mirum ſi Chriſtiani à ſacrificijs vni Deo offerendis arcentur, cùm Patriarchæ, Prophetæ, Iudæi, Gentiles, Fideles, ab ipſo Deo ipſi Deo ſacrificare cogantur? Mirùm ſacrificium diuinum, præcipuum Deitatis cultum, de mundo nunc auferri, cùm nunquam mundus in retroactis generationibus abſque ſacrificiorum ſacris fuerit? Nam nec in profundis ignorantiæ & nequitiæ ſuæ tenebris, ita Deo perijt, vt non haberet aliquos qui per iuſtitiam eum colerent, & per ſacrificia colere demonſtrarent. At nunc ſi doctrinam veſtram nouam mundus exaudiat, faciet quod nunquam fecerat: & more captiuitati illius

Lib. 1. epiſt. 2.

ti illius populi, ſedebit abſque lege, abſque Rege, abſque Sacerdotio, abſque Ephod & Teraphin: cùmque Deo ſacrificare ceſſauerit, & ipſe Dei eſſe ceſſabit. Erit his temporibus gratiæ quod nunquam fuit nec tempore iræ, vt Chriſtianis Deo ſacrificare ceſſantibus, cultus qui ſemper in mundo fuerat, omninò de mundo pereat: & qui Deum ritu ſuo colens, Deo ſubditus eſſe probatur, cultum eius abijciens, abſq; aliquo Deo prorſus eſſe videatur. Reſpondet ergo vobis, ô hoſtes Dei, Eccleſia Dei, ſe neque abſque ſacrificio eſſe, nec illo ſuo ſacrificio aliquid aliud quàm corpus ſui Redemptoris offerre. Offert quidem illa Domino ſacrificium ſpiritus contribulati, offert ſacrificium iuſtitiæ, offert ſacrificium laudis (ſed hæc impropriè dicta ſacrificia ſunt) offert ergò longè acceptabilius ſacrificium, eum ſcilicet *qui per Spiritum S. ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, vt emundaret conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti.* Offert Agnum Dei qui tollit peccata mundi, qui immolatus non moritur, nec diuiſus minuitur, nec comeſtus conſumitur. Offert illum pro ſeipſa, qui ſe obtulit pro ipſa, & quod ille fecit ſemel moriendo, hoc illa facit ſemper offerendo Hactenus ille, & eleganter & efficaciter. *Hæb. 9.*

His igitur conformiter aſſerimus, gratiſſimum Deo eſſe noſtrum ſacrificium multis rationibus. Primò, quia nullatenus gratiorem victimam poſſet cælum terraque ſuppeditare, & in cultum ſupremæ maieſtatis offerre. Si enim Iudæi & Gentiles Deo offerebant oues, boues, agnos, columbas, capras, fruges & primitias, proteſtantes eum eſſe principium, cauſam, finem, omnium quæ creata ſunt, ab illoque ſe ea accipere: Chriſtiani offerunt ipſum filium Dei, primogenitum omnis creaturæ in quo ſibi complacuiſſe teſtatur Pater: & quanto ille excellentior eſt omni creatura, tanto magis glorificatur Deus hac victima.

Secundò, quia per hoc ſacrificiũ vnũ vni veroDeo oblatum, excluſi ſunt innumeri falſi Dij cum ſuis ſacrificijs & idolis ac idolothytis,quibus gentes excæcatæ detinebantur. Diuerſæ enim nationes diuerſos ſibi Deos cæco errore adoptarant,& ſpeciali cultu colebant. Nam Cretenſes & Libiæ populi Iouem,Cartaginenſes Iunonẽ, Thraces Herculem, Thebani & Arabes Bacchum: in Delphis Apollinem, in Cypro Venerem, in Athenis Mineruam: Itali Martem, Galli Mercurium, Scythæ Solem, Siculi Vulcanum, Ægyptij Oſirim & Iſidem, Lacedemones Neptunum: in Epheſo Dianam, in Epidauro Æſculapiũ, alij Cererẽ & Æolum colebant & ſibi elegerant. Eos verò in ſpecialibus idolis adorabant, nam & ſcriptura meminit de Moloch idolo Ammonitarum, de Dagon idolo Philiſtinorum, de Aſſyriorum idolo Baalim & alijs. His etiam ſpecialia ſacra faciebant, & ſpecialibus victimis ac ſacrificijs colebant. Etenim Saturno homines immolabant, Marti & Soli equos, Vulcano ignem, Proſerpinæ ouem nigram, Veneri teſtudinem, Dianę ceruam, Cereri ſpicas,Fauno capream,Neptuno taurum, Iſidi anſerem, Ioui bidentes crateresque vino & ſanguine plenos,Iunoni agnellam candidam, Baccho vinum & hircum, Æſculapio gallum, Cupidini ſagittas, Oſiri bouem, Muſis picam, Priapo aſinum. Pleraque ſimilia reperies, ſi eos reuoluas qui de Gentilium ſacris tractarũt. Hæc ergo omnia nefanda ſacra apud gentes diſparuerunt Euangelij luce coruſcante, dum per vnicum Euchariſtię ſacrificium, vnitas, dignitas, maieſtas Dei agnoſcitur & colitur, explosis inanium Deorum & nominibus & numinibus.

Tertiò,nullum vnquam ſacrificium Deo gratum fuit, niſi ratione huius;quod omnia primitus à Deo inſpirata, præfigurarunt. Aut enim animalia in Dei honorem immolabantur; aut fruges terræ ſacrificabantur, triticum,ſimila, panis; aut offerebantur & effundebantur liquores aliqui, vt ſanguis, oleum, vinum, aqua, & libamenta di-

ceba

cebãtur. Hęc verò omnia Chriſtum hic oblatum deſignabant: vnde dicitur Agnus occiſus ab origine mundi, quia ſcilicet in victimis ab initio oblatis, eius mors & paſſio repręſentabatur; deſignabaturque in diuerſitate illa ſacrificiorum, Agni ſacrificium ſiue cruentum in cruce, ſiue incruentum in miſſa, ſub ſpecie panis; myſticaque ſanguinis eius effuſio ſub ſpecie vini. Vnde D. Leo ſer. 8. de paſſ. dicit: *Nunc carnalium ſacrificiorum varietate ceſſante, omnes differentias hoſtiarum vna corporis & ſanguinis domini implet oblatio: vt ſicut vnum eſt pro omni victima ſacrificium, ita vnum de omni gente ſit regnum.*

Quartò, quia per hoc ſacrificium celebratur Dei bonitas, quæ filium quem dedit in pretium & redemptionem, nunc in victimam donat: per quam pretium illud acquiſitum & redemptio nobis applicatur, quoties voluerimus. Celebratur & Sapientia Dei talem modum ſe nobis communicandi, & pro nobis ſe offerendi adinuenientis. exaltatur quòque potentia Dei, in hoc auguſtiſſimo myſterio & ſacrificio adeò mirabilia operantis. Denique & iuſtitia eius maximè honoratur, dum illa placatur & conciliatur, condigna hac pro peccatis oblatione.

Quintò, quia gratiſſimum eſt Deo quotidie commemorari & innouari opus noſtræ redẽptionis, quod fit in hoc ſacrificio ad hunc finem inſtituto. Vnde illud inſtituens Chriſtus dicit, *hoc facite in meam commemorationem.* Nouerat Saluator quid fecerat, quid facturus erat propter hominẽ, nouerat ſingulare opus quod geſſerat induẽdo hominem, nouerat ſtupendum quod geſturus erat moriendo propter hominem. Sciebat ſe hoc opere ſaluaturum hominem, ſed abſque huius operis dilectione nullum ſaluari poſſe hominem. Sciebat quod humanitatis & mortis ſuæ opus, ſicut ſuper omnia opera ſua ſummè eſt celebratum, ſic mortalibus pro quibus fiebat, ſummè eſſet commendandum: vtpote cuius caro pro illis torquebatur, cuius anima pro ipſis triſtabatur, cuius mors illorum vitæ miniſtraba-

ſtrabatur. Hoc certè ſolemniter condemnandum erat, vt Chriſtus diligeretur, dilectus haberetur, habitus nunquã perderetur. Sed hæc eius dilectio ab hominibus ſeruari non poterat memoriâ permanente; nec fugax memoria diu retinere valebat, niſi ſigno congruo apparente. Ne igitur à corde fugeret, quod maximè cordi ineſſe oportebat, ſigno rei congruente veluti fune inſolubili colligata eſt cordi memoria: quo fortiter vinciente, ſemper redemptus redemptionis pretium cogitaret; indeq; Redemptori gratias agens, fide quæ per dilectionem operatur, nequaquam ſe ingratum tantæ gratiæ demonſtraret. Abſque dubio igitur honoratur Deus huius ſacrificij oblatione frequenter repetitâ: quo mirè humanus animus excitatur ad omnium Chriſti myſterioium & liberationis noſtræ memoriam recolendam. Quocirca quoties illud offertur dicit Eccleſia per os ſacerdotis. *Vnde & memores nos Domine ſerui tui, ſed & plebs tua ſancta eiuſdẽ Chriſti filij tui Domini noſtri, tam beatæ Paſſionis, necnõ & ab inferis reſurrectionis, offerimus præclaræ Majeſtati tuæ, de tuis donis ac datis Hoſtiam puram, Hoſtiam ſanctam, Hoſtiam immaculatam: Panem ſanctum vitæ æternæ, & Calicem ſalutis perpetuæ.*

Vide ſimile in Agni typici oblatione. Iſraëlitæ enim annuum Agni ſacrificium repetebant, in memoriam primi illius Agni oblati, cuius ſanguine poſtes ſuos aſperſerant; Et primogeniti ipſorum ſic liberati fuerant à morte, quâ percutiebantur ab Angelo circumeunte primogeniti Ægyptiorum: in memoriam quoque exitus & liberationis ſuæ ex Ægyptiaca ſeruitute, quod fuerat præcipuum beneficium veteri populo præſtitum. Etenim ne illius obreperet obliuio, iuſſus eſt annuo ſacrificio (quod eſſet ſimile primæuo & antiquo illi in Ægypti exitu oblato) eam renouare: eratque illud ſacrificium Deo acceptiſſimum, quia ſolemni ritu recoleret, tot mirabilia in liberatione illa populi, potentiæ ſuæ prodigia.

Simili

Simili módo non annuum, ſed quotidianum & iuge ſacrificium Chriſtianus populus offert, in memoriam primæ oblationis veri Agni, tam incruentę in cęna factæ, quàm cruentæ in cruce: cuius ſanguine à morte liberi euaſimus, & è ſeruitute Satanæ educti ſumus. Et quia præcipuum illud beneficium, eſt noui teſtamenti populo præſtitum, ideò de die in diem ſpeciali ritu recolendũ fuit, vt ſic Deus quotidie exaltaretur. In hoc verò differentia eſt ab Iſraelitis, quod illi ſingulis annis alterum Agnum ad exemplar primi immolabant: quia ille iam conſumptus non poterat iterum immolari, aut integer repræſentari. Quia verò Agnus noſter immolatus, viuus manet, comeſtus non conſumitur, diuiſus integer reſtat; ideò illum ipſummet Agnum, illam eandem victimam, quę in cæna quæ in cruce oblata eſt, offerimus: non aliam nunc, aliam tunc, non cras alium Agnum, alium hodie; ſed ſemper illum ipſum. Non aliud Sacerdotes offerunt in Hiſpania, aliud in India, nec aliud in Gallia, aliud in Iaponia: ſed ille ipſe Agnus qui tollit peccata mundi, ſuperponitur altari Chriſtianorum. Quapropter ſacrificium Chriſtiani orbis non multiplex eſt ſed ſimplex; non plura ſed vnum. Sicut enim in toto orbe vnus tantùm eſt populus Chriſtianus qui offert, & vnus Deus cui offertur, & vna fides per quam offert, & vnus principalis offerens ipſe Chriſtus: ita & id quod offertur vnum eſt, corpus vnúm Chriſti non plura, idem ſanguis non diuerſus. Ceſſit pluralitas Iudaicarum victimarum, vnitati victimæ Chriſtianæ: & quia nec Agnus, nec bos, nec vitulus, nec aries, nec capra, nec hircus, nec quælibet alia hoſtia Iudaica, poterat perfectum facere ſeruientem multiplicate ſua: prouiſa eſt à Deo hoſtia, quæ offerentes mundaret, ſanctificaret, perfectos faceret, vnitate ſuâ.

Procul ergo delubra Gentiliũ, fana idolorum, templum

Iudæorum: procul caro animalium, ſanguis taurorum, adeps arietum. Omnia iſta reprobata ſunt, adueniente ſacrificio Chriſtianorum, in quo corporis & ſanguinis viuifici puriſſimâ oblatione, diuina ita colitur Majeſtas, vt priora omnia repudiet, & dicat: *Non eſt mihi voluntas in vobis: A ſolis ortu vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum, quia offertur nomini meo oblatio munda.* Hier. 7. Fruſtrà, ô Iudæi, inclamatur à vobis: *Templum Domini, Templum Domini.* Non ego amplius Iudææ limitibus, nec Templi veſtri anguſtijs coarctari volo: toto orbe, templa, aras, baſilicas, ædificari mihi præcipio, & oblatione illâ quam elegi, in illis adorari & coli. In templi veſtri ruina, legis quoque veſtræ & ſacrificiorum ſepulturam, & irreparabilem ruinam agnoſcite.

Memorabile porro eſt hic quod refert Nichephorus l. 10. quomodò conati ſunt frequenter Iudæi ad ſtructuram templi ſui & ſacrificiorum reſtaurationem, ſed diuinis prodigijs ſunt prohibiti. Patuit id tempore Iuliani Apoſtatæ, qui in odium Religionis Chriſtianæ, poteſtatem eis fecit, Templum ritumque Iudaicum renouandi. Cùm ergo effoſſis reliquijs ſtructurç veteris, iacerent primum fundamentum, terræ motus ingens ortus, & lapides excuſſit, & operis ſtructores.

Socrates l. c. 20. Sic adimpletum fuit illud: *Non remanebit lapis ſuper lapidem.* Ædificia quoque templo vicina, impetu collapſa, multis ſepulchri loco fuere: alij ſemineces, crura vel brachia, vel alia membra mutilata retulere è ruina. Cùm verò imperialis conſtitutio vrgeret, terræ motu ceſſante, alijs iterum opus aggredi tentantibus, ignis è fundamentis exſiliens, & alius item de cælo veniens plures quàm anteà conſumpſit: & mallei, ſcalptra, ſecures, aſciæ, & quæcunque ad ſtructuram ſpectantia, in cinerem fuere redacta. Sic diuinam manum huic operi aduerſari, & Chriſtum Deum eſſe, fateri coacti ſunt; & tamen cæci in errore Iudaico permanſerunt. Acceſſit & aliud miracu-

lum,

lum. Nam proximâ nocte, ſua ſponte veſtes eorum, crucis ſignis inſtar radiorum conformatis ſunt conſignatæ: ita vt omnes veſtitum tanquam ſtellis variegatum, & lanificâ arte atque ſolertiâ diſtinctum haberent. Illuceſcente autem die, eas detergere conati, nihil egerunt: ſed nec id eos obcæcatos & induratos ad fidem perduxit. Vide Nicephorum l. 10. c. 32. & 33.

Hic quoque rememorandum eſt; quomodò non ad Hæreticos miniſtros ſatanæ, ſed ad Catholicos, templa, aras, ſacrificia ſpectare; eorumque Sacris Deum adeſſe, ſpecialiterque coli, quibuſdam etiam prodigijs, diuina prodidit Prouidentia. Refert Diuus Gregorius, Eccleſiam quandam Arianorum, ſuo tempore (cùm clauſa per biennium manſiſſet) ritu catholico, introductis S. Stephani & Agathæ reliquijs dedicatam à ſe fuiſſe. Tria verò narrat tunc accidiſſe miracula. Primò enim cùm Miſſarum ſolemnia celebrarentur, præ loci anguſtia, turba quæ plurima ad Dei laudes aduenerat ſe comprimente, porcus immundus intra ſtantium pedes diſcurrere ſentiebatur; nec videbatur, omnibus admiratione rei commotis. Qui tandem extra ianuas ſe proripuit. Quod idcirco, inquit, diuina pietas oſtendit, vt cunctis patefaceret, quod de loco illo immundus habitator, porcus ipſe inuiſibilis, exiret. Sed adhuc duabus ſequentibus noctibus, in tectis Eccleſiæ magnus fragor audiebatur, quaſi quis errrando diſcurreret, donec tandem grauiſſimus ſonitus cum terrore auditus eſt, quaſi à fundamentis Eccleſia illa tota concideret; illo ſonitu ſatis ſignificans, quod à loco quem diu tenuerat, iam coactus exibat.

Secundò, poſt paucos dies in magna ſerenitate aëris, ſuper altare nubes cælitus deſcendit, & ſuo velamine operuit: omnemque Eccleſiam tanto terrore, ſed & ſuauitatis odore repleuit, vt patentibus ianuis, nullus præſumeret intrare. Nam & Sacerdos, & qui ad Miſſarum ſolemnia venerant & rem viderant, ingredi minimè poterant,

terant, & ſuauitatem odoris mirifici trahebant.

Tertiò cùm die alio in ea lampades ſine lumnine dependerent, diuinitus ſunt accenſæ. Iterum altero die poſt ſolemnia Miſſarum, cùm is qui curam habet, eas extinxiſſet, paulò poſt intrans accenſas reperit; timenſque ſe fortè negligenter extinxiſſe, iam ſollicitus iterum extinxit, Eccleſiam firmiter claudens. At poſt trium horarum ſpatium, iterum accenſas reperit: hoc ergo miraculoſo lumine, ſignificare voluit Deus omnibus, quod locus ille à tenebris ad lucem veniſſet. Greg. l. 3. dial. c. 30.

Audi & miraculum tempore Baſilij. Cùm Imp. Valens Fautor Arianorum, Eccleſiam quandam Chriſtianorum Arianis tradidiſſet, grauiter increpauit eum S. Baſilius. Tandem cùm multis de vera fide diſceptatum fuiſſet; ſublatis iurgijs, eo res deducta eſt, vt fidei periculum facerent. Clauſerunt ergo Eccleſiæ fores, & vtrimque ſigillo munierunt: vt ad quorum precem per ſe patefierēt, illis poſſeſſio fieret. Ariani tribus diebus incaſſum orant, continuis ſupplicationibus. Baſilius verò poſtquam precatus eſt, leui bacillo Eccleſiæ portas tetigit, dicens: *Attollite portas Principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, introibit Rex gloriæ.* Et ſtatim, ac ſi vocem percepiſſent iubentis, paruerunt. Sic diuino numine, Chriſtianis templum adiudicatum eſt, cui in veræ fide ſacrificia illic erāt offerenda. Plerique etiam Arianorum relictâ hæreſi, Fidelibus ſe iunxere: quod ſolis illis cæli aditum patere dicerent, ad quorum precem ſic Eccleſiæ aditum viderant aperiri. Amphilochius in vita Baſilij & Petrus de Natalibus, l. 2. c. 28.

PROPO

PROPOSITIO SECVNDA.

SAcrificium proficit etiam beatis tam hominibus quam Angelis ad honorem & gaudium.

Primò quidem quoad Sanctos notum eſt in eorum honorem & memoriam frequenter ab Eccleſia ſacrificia offerri. Vbi aduerte, non offerri ipſis Sanctis propriè loquendo ſacrificiũ, ſed Deo; eſt enim actus ſupremi cultus latriæ & adorationis, qui ſoli Deo debetur, quo eius ſupremum dominium profitemur, noſtramque ſeruitutem. Quapropter Auguſtinus l. 20. contra Fauſtum cap. 21. ſic ait: *Quis Antiſtitum, in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre aut Paule aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit: vt ex ipſorum locorum admonitione, maior affectus exurgat ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari poſſumus, & in illum quo adiuuante poſſumus.* Audiendus etiam eſt hâc de re S. Martialis ep. ad Burdegalenſes c. 3. ſic loquens: Altaria dæmonum, dum in pulcherem redigerentur, aram ignoti Dei ad conſecrationem reſeruari iuſſimus, quâ dedicatâ in nomine Domini Dei Iſraël, & ipſius teſtis Stephani, qui pro eo â Iudæis paſſus eſt; non hominis cultus, ſed Dei in ea frequentatio. Stephanus enim non Deus, ſed amicus Dei fuit, qui pro teſtimonio eius animam ſuam poſuit, cuius ſanguine ipſa menſa eſt decorata; quia ſuo ſanguine Ieſus Chriſtus comprobatus eſt eſſe Deus. Hæc S. Martialis.

Interim, ex his ſacrificijs, honorem in illos redundare, ſat docet Eccleſia in ſua precatione dicens. *Suſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem in memoriam paſſionis, reſurrectionis, aſcenſionis Ieſu Chriſti Domini noſtri: & in honorem B. Virginis, & omnium Sanctorum, vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad ſalutem, & illi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam agimus in terris.* Primò itaque repræſentamus

Sanctiſſimæ Trinitati cui ſacrificamus, ſanguinem, vulnera, Paſſionem Chriſti, qui eſt hoſtia noſtra, cuius cruore emundantur ſordes animæ noſtræ, contractæ ab operibus mortuis. Deinde repræſentatur memoria Sanctorum, & maximè Martyrum, ſanguis & vulnera eorum; non tanquam ſint victima noſtra, & ſanguis eorum pretium noſtrum: ſed quia ſunt ſecundarij Mediatores, qui nos etiam iuuare poſſunt, vt exaudiamur ad votum. Et quia pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum eius; vult cum morte vnigeniti Filij ſui, qui eſt caput & primaria hoſtia, etiam paſſiones Martyrum repræſentari: qui ſunt membra eius & quaſi ſecũdariæ victimæ, ad imitationem & honorem capitis, morti cruentæ addictæ. Sed
Apoc. 6. vt oſtendatur differentia, Scriptura in Apocalypſi indicat Chriſtum eſſe ſuper altare, qui pro omnibus paſſus; Martyres ſub altari, quia ipſius redempti paſſione, & dum mortem ipſi tolerarunt & vicerunt; tolerarunt in virtute Chriſti, vicerunt in ſanguine Agni.

Quàm gratum verò eis ſit, mortem eorum commemorari cum morte vnigeniti Filij Dei in Miſſæ ſolemnijs, declarant etiam hodie nonnulla miracula. Neapoli aſſeruatur ſanguis S. Stephani planè concretus & inſtar lapidis durus: at quoties ſuper altare ponitur, dum Miſſa celebratur, liqueſcit, agitatur, ebullit cunctis adſpicientibus. Quid cauſæ adferemus, niſi quod is dum ſacra myſteria Chriſti, quem tantopere dilexit, peraguntur, & memoria renouatur actionis illius, quâ vitam poſuit pro Chriſto, quodammodò reuiuiſcit, & ad illius præſentiam commouetur? Aſſeruatur & ibidem in templo ſancti Gregorij ſanguis ſancti Ioannis Baptiſtæ concretus: at in die quo feſtum eius celebratur, poni ſolet ampulla ſuper altare: & dum ſacra officia celebrantur eâ horâ quâ caput illi amputatum fuit, ſanguis ille agitatur, ebullit, efferueſcit, vt alibi latiùs dixi ex Bozio & alijs Hiſtoricis.

Itaque, licet Sanctis non proſit ad gloriæ eſſentialis augmen-

augmentum oblatio ſacrificij; prodeſſe tamen poteſt ad accidentale quoddam gaudium, cùm gaudent de Dei honore & profectu noſtro: & ad gloriæ augmentum quoddam accidentarium & extrinſecum; Eſt enim honorificum Deo hoc offerri in eorum memoriam, & eos tanquam Patronos noſtros inuocari. Eâdem ratione eis gratiſſimum ac honorificum eſt, templa, oratoria aras, Deo in eorum memoriam erigi & conſecrari, vt ibi ſacrificia dignè poſſint offerri. Quàm acceptum Deo fuit, quâmque Apoſtolo Petro honorificum, Imp. Conſtantinum octauo poſt Baptiſmum die, depoſito diademate humi iacere; vimq; lachrymarum profundere, & mox ſumpto ligone terram eruere? Deinde duodecim terræ cophinis in honorem duodecim Apoſtolorum ablatis, deſignare locum Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & eam ab imo ad ſummum vſq; magnifico opere erigere? Etenim ad hanc poſtea ritu myſtico per ſanctum Sylueſtrum conſecratam, ex omnibus terræ partibus Populi, Principes, Sacerdotes, Epiſcopi, Reges, Imperatores, vota & ſacrificia Deo oblaturi, & fidei petram Eccleſiæque fundamentum veneraturi, confluxerunt ſummâ Religione & Pietate: & Dei Sanctorumque cultus exinde maximum cæpit incrementum.

Memorabile porrò eſt, quod anno 610. S. Petrus Templum in ſui memoriã Londini ædificatum, à Seberto nepote Regis Ethelberti à S. Auguſtino conuerſi, ipſemet ſignatus ſit ritu Pontificali conſecrare; vt oſtenderet, quàm gratum ſit Deo templa erigi, & Sanctorum memoriæ dedicari. Rem ſic Beda refert, Ealreduſque in vita S. Eduardi Regis.

Nocte Eccleſiæ illius dedicationem præcedente, Piſcatori cuidam Thanenſis Fluuij, qui idem Monaſteriũ præterfluit, in vlteriori ripa habitu peregrino B. Petrus apparens, promiſsâ mercede tranſponi ſe ab eodem & petijt & promeruit. Egreſſus autem de nauicula, Eccleſiam gubernante Piſcatore ingreditur: & ecce ſubitò lux cæleſtis

ſtis emicuit illuſtrans omnia, miro ſplendore noctem vertens in diem. Adfuit cum Apoſtolo multitudo ciuium ſupernorum ingredientium, & melodia cęleſtis inſonuit. Manè facto, Epiſcopo procedenti ad dedicandam Eccleſiam, Piſcator occurrit, & quę facta fuerant, exponit. Stupet Antiſtes & ingreſſus, pauimentum inſpicit duplici Alphabeto ſcriptum: parietem in locis duodecim oleo conſecrationis linitum: & tandem cereos cum crucibus, & videt recenti aſperſione cuncta adhuc madere. Miraculo ergo credens, Deum cum populo benedixit, nec repetere conſecrationem præſumpſit. Baro. to. 8. a. 610. ex Beda l. 2. hiſt. Angl. c. 3.

Quid, quod ipſemet Chriſtus templa dignatus eſt, viſibiliter conſecrare, vt apta fierent ſacrificio. Audi hiſtoriam memorabilem & certam ea de re. Tempore Dagoberti Regis Francorum, Epiſcopis apud S. Dionyſium dedicandæ Eccleſiæ gratia à Dagoberto conuocatis, dum 6. Kal. Martij id peragere ſtatuiſſent: pridie, homo leprâ totus deformis, ab ædituis impetrat in æde pernoctare. Vbi dum vigil in oratione perſeuerat, videt perſpicuè Chriſtum comitantibus Petro & Paulo, neçnon Dionyſio, Ruſtico, & Eleutherio, per feneſtram in Baſilicam aduentare: qui candidâ veſte amictus, ſacrum dedicationis munus cum cæremonijs abſoluit. Inde ad leproſum progreſſus. Tu, inquit, dicito Pontificibus, cùm cras ad hanc ædem ſe conferent, eam à me conſecratam eſſe. Vt autem fidem faceret, contactâ hominis facie, lepram fædiſſimam auferens, eam proximo lapidi glutinauit. Qui lapis adhuc viſitur ſumma cum admiratione, inter reliquias illius Eccleſiæ aſſeruatus. Vnde miraculo attoniti Prçſules, à dedicationis munere abſtinuere: cùm etiam parietes diuinis inſigniti manibus, rei geſtæ teſtimonium perhiberent. Robertus Gaguinus l. 3. Annal. Fulgoſius l. 1. c. 6. Vincent. l. 23. c. 36.

Secundò, quantum ad Angelos, illis proficere ad gaudium

dium piè oblatum ſacrificium, non eſt dubium. Cùm enim teſtetur Scriptura illis gaudium eſſe ſpeciale in cõuerſione peccatorum: quis dubitarit ex hoc redemptionis noſtræ ſacrificio, quo remiſſio & iuſtificatio peccatoribus impetratur & diuina bonitas celebratur, illos ſpecialem lætitiam carpere? Aſſiſtere verò eos ſacrificio, tanquam cæleſtes Milites à latere ſuperni Regis hic præſentis, iam ſuprà diximus ex S. Chryſoſtomo cùm egimus de adoratione Euchariſtiæ. Et nota eſt auctoritas D. Gregorij dicentis. *Quis fidelium habere dubium poteſt, in ipſa immolationis hora, ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, & in illo Ieſu Chriſti myſterio Angelorũ choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cæleſtibus iungi, vnum quid ex viſibilibus & inuiſibilibus fieri?* *Greg. 4. Dial.*

Immò verò Angelorum opera ſacratam victimam Deo deferri, docemur ex ſacrificio Manue Patris Sampſonis, cui ſacrificanti adfuit Angelus Domini, & ignis diuino miraculo è Petrâ ſuſcitatus: *Accendente autem flamma, aſcendebat pariter & Angelus*, inquit Scriptura. Vbi myſterio quodam deſignatum eſt, dum cum flamma Charitatis ſacrificium Deo offerimus, hanc ſimul flammam cum victima, Angelico miniſterio ad Diuinitatis Thronũ prouehi. Quapropter etiam in Miſſa dicit Sacerdos: *Iube hæc Domine perferri per manus S. Angeli tui, in ſublime altare tuum, in conſpectu diuinæ Maieſtatis tuæ, vt quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum Filij tui corpus offerimus, omni benedictione cæleſti & gratiâ repleamur.* In quibus verbis Angelos quandoque viſibiliter affuiſſe exemplis declaraui, cùm de Angelis tractaui. Vbi etiã oſtendi, altare quodlibet Angelũ ſibi habere ſpecialiter deſtinatum à conſecratione. Ad horum etiam confirmationẽ afferri poteſt, quod in Apoc. legimus. *Stetit Angelus iuxta aram templi, habens thuribulum aureum: & data ſunt ei incenſa multa, vt daret de orationibus Sanctorum ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei. Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.* *Iud. 13.* *Apoc. 8.*

Surius 16. Octo. Quinimò adeò gratum eſt Angelis Miſſę ſacrificium, vt honori ducant, etiam Sacerdotibus miniſtrare. Nam S. Oſualdo refert Surius Angelum Domini viſibiliter miniſtraſſe, & in Miſſa reſpondiſſe ad ſingula, vicem famulantis ſupplendo. Item de Sancto Gregorio Magno refert Ioannes Diaconus; quod cùm in Eccleſia Sanctæ Mariæ Maioris in die Paſchæ celebraret, dixiſſetque *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, Angelus altâ voce reſponderit: *Et cum ſpiritu tuo.* Ideò Papę iſta die ibidem celebranti & dicenti, *Pax Domini &c.* nihil reſpondetur. Sic legimus de F. Ioanne de Parma, Generali Ord. S. Franciſci, quod cum amore ſolitudinis Generalatu ſe abdicaſſet; & in ſolitudine dicta Græcio, totus Deo vacaret, Religioſum quendam pium ei adiunctum fuiſſe, qui certâ horâ accedebat, vt ſacrificio eius miniſtraret. Cùm autem ille quodam die diuturniori orationi antelucanæ vacaſſet, contigit eum ſopore opprimi, eâ ipsâ horâ quâ Miſſæ Sacra adeunda erant, ad miniſterium interim Vir ſanctus ſacris ſe accingit, ſpe miniſtri proximè venturi. Horâ elapsâ non comparet miniſter, adeſt Angelus vultu & veſte referens Religioſum. Sacrificio peracto excitatur, videturque vocem ſe accerſentis Patris audire; accedit & interrogat: Placetne Pater mi Sacrum facere? tum Vir Dei cognouit Angelum non Religioſum priùs miniſtraſſe. Ita refert Franciſcus Gonzaga.

Ioan. Diac. in vita S. Greg.

Dices, Apoſtolus ad Colloſſenſes dicit: *Nemo vos ſeducat in humilitate & Religione Angelorum.* Ergo nec in honorem eorum aræ erigendæ. Reſpondeo, Apoſtolum vetare cultum ſuperſtitioſum, quo Cherintiani, Caini, Simoniani, & ſimiles hæretici, adorabant Angelos vt inferiores Deos, Fabricatores & Gubernatores mundi, dicebantque eſſe Chriſto maiores. Vnde cùm dixiſſet Apoſtolus: *Nemo vos ſeducat in Religione Angelorum*, ſubiungit: *Non tenens Caput*, ſignificans illos hæreticos Chriſto capitis dignitatem tollere, ideoque Apoſtolus toties extollit Chriſtum ſupra Angelos.

ad Col. 2

LECTIO XV.ª

DE EMINENTIA SACRIFICII MISSÆ.

1. *Docet noſtrum Sacrificium eſſe propitiatorium.*
2. *Eſſe impetratorium, & Euchariſticum.*
3. *In illo contineri Hoſtiam Pacificam.*
4. *Eſſe etiam verum Holocauſtum.*

TRES olim ſacrificij ſpecies à Deo pręſcriptas legimus, Leuit. 1. ſcilicet Hoſtiam pro peccato, Hoſtiam pacificam, & Holocauſtum.

Primum offerebatur ad expiationem peccatorum, puta ignorantiæ, furti, periurij, calumniæ.

Secundum, pro beneficijs acceptis in gratiarum actionem, puta pro pace & ſalute; aut pro nouis beneficijs impetrandis.

Tertium totum comburebatur in honorem Dei, ad eius perfectum dominium teſtandum, vnde & Holocauſtum dicitur, hoc eſt, totum combuſtum.

His tribus ſucceſſit noſtrum Euchariſticũ ſacrificium, eminenter continens perfectionem & fructum omnem iſtorum, perfectiuſque aſſequens ſcopum ad quem offerebantur, prout ſequentes Propoſitiones declarabunt.

PROPO

PROPOSITIO PRIMA.

SAcrificium Missæ est propitiatorium, seu victima pro peccato. Ratio est, quia in illo offertur caro & sanguis Agni immaculati, qui tollit peccata mundi; vt sit pretium quo redemptio nobis applicetur, ad expiationem delictorum. Vnde quoties ad hoc sacrificium deuotâ mente accedimus, locum habet illud Apostoli: *Accessistis ad aspersionem sanguinis melius loquentem quàm Abel:* quia scilicet sanguis Abel inclamans vindictam, ipsum peccatum Cain aggrauabat: sanguis verò innocentis nostri Abelis Christi, fratrum suorum expiat peccatum, & inuocat misericordiã; idque toties quoties eius oblatio renouatur. Ideò dixit B. Gregor. l. 4. dial. c. 58. *Hæc namque singulariter victima, ab interitu animam saluat, quæ illam nobis mortem Vnigeniti per mysterium reparat. Qui licet resurgens ex mortuis iam non moritur, tamen in semetipso immortaliter atque incorruptibiliter viuẽs, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Eius quippe corpus ibi sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis iam non in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra semper passionem Vnigeniti Filij imitatur.*

Nempe, Missa non aliud est quàm Passionis Dominicæ non solùm repręsentatio, sed & mystica & incruenta renouatio. Quapropter sicut semel patiens, totius mundi peccata in se assumpsit, suo expianda cruore: ita in ipsum tanquam in eandem victimam in altari immolatam, peccata nostra transferimus, vt expiare dignetur. Quod vt significet Sacerdos, initio sacrificij ad altaris gradus descendit, & ibi corpore cernuus, curuis in terram oculis in humilitatis spiritu, æterno se Patri præsentat, quasi totius populi peccatis onustus; vt viscera paternæ misericordię commoueat.

Repræsentat porrò Christum, aut in horto, aut in Cru-

cis

cis bajulatione incuruum, ob peccatorum pondus eius humeris impoſitum, ſudore & ſanguine perfuſum, Patri ſupplicantem. Orat ergo ibi in perſona Chriſti Sacerdos pro delictis ſuis & omnium circumſtantium; immò pro peccatis totius mundi, pro quibus pretium ſufficiens ſemel oblatum in redemptionem, iterum renouatur & offertur, vt iam proſit efficaciter in expiationem. Olim in veſte poderis, veſte ſummi Sacerdotis, deſcriptus legitur totus orbis terrarum; & in pectore ac humeris eius inſcripta nomina duodecim tribuum in lapidibus pretioſis: vt ſcilicet meminiſſet, ſe pro toto orbe Dei miſericordiã implorare, at maximè pro populo Dei cuius ei cura ſpecialis incumbebat. Multò magis meminiſſe debet ſacerdos nouæ legis perſonam Chriſti gerens, ſe in veſte ſacerdotali Crucis figurâ ſignatâ, portare totum orbem terrarum (quem & Chriſtus cruce oneratus portabat, pro quo ſe immolabat) ideoque pro delictis totius mundi ſibi orandum eſſe, ſed maximè pro illis qui commiſſi ſunt ſuæ curæ, quorum nomina inſcripta debet gerere in mente. Nec exiſtimet quiſpiam, hanc generalem pro totius orbis peccatis orationem parum efficacem eſſe. Nam tot vaſa iræ apta in interitum, homines in mundo tot peccatis immerſos, ad omnia ſcelera licentiosè proiectos, non ſuſtineret tanta patientia Deus, niſi reſpiceret hoc ſacrificium quotidie oblatum: & ſi illud non offerretur adeò frequenter à pijs, quos ſibi Deus tanquam ſemen electum reliquit, multæ orbis partes perirent, & modò dicere poſſunt illud Iſaiæ: *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* Iſa. 1. Stat ergo virtute huius ſacrificij mundus; virtute cuius etiam multis ſpiritus contritionis impetratur; vt à maledictione vltrice eorum capiti incumbente fæliciter emergant. Quapropter nihil adeò tempore Antichriſti deplorabitur à pijs Chriſtianis, quàm quod carere cogantur hoc præſidio pietatis, hâc victimâ ſalutis, ideoq;

tunc mundus obruetur flagitijs. Audi hac de re Hyppolytum Martyrem orat. de consummat. mundi. *Lugebunt Ecclesiæ luctum magnum, quia nec oblatio, nec suffitus fiat, nec cultus Deo gratus. Sed Ecclesiarū ædes sacræ tugurij instar erunt, pretiosūq; corpus & sanguis Christi non extabit in diebus illis, liturgia extinguetur, Psalmorum decantatio cessabit, Scripturarum recitatio non audietur: sed erunt apud homines tenebræ, & lamentatio super lamentationem, væ super væ.*

Sed in particulari quæritur, quæ peccata hic expientur? Respondeo: Primò, manifestum esse, ad venialium expiationem omninò proficere hoc sacrificium, ex sua institutione. Cùm enim Deus non ignoraret figmentum nostrum, creaturæ suæ fragilem statum, & ex primæuo vulnere in malum pronitatem (quantumlibet enim sibi circumspiciat, contingit septies siue frequenter cadere, & in lutulento itinere mundi se commaculare) prouidit ei hoc oportunum remedium sacrificij quotidiani, pro culpis quotidianis, in quas incidit vel ex fragilitate, vel ex incōsideratione, vel ex negligentia aut ignorantia. Quapropter sic orat Sacerdos: *Suscipe, Sancte Pater, hanc immaculatam Hostiam, quam ego indignus famulus offero tibi Deo meo viuo & vero, pro innumerabilibus peccatis, offensis, & negligentijs meis, & pro omnibus circumstantibus: sed & pro omnibus fidelibus Christianis viuis atque defunctis, vt mihi & illis proficiat ad salutem in vitam æternam.*

Secundò, valet pro mortalibus, maximè pro occultis, & illis quorum post diligentem inquisitionem memoria non occurrit, pro quibus Propheta nos Deum rogare docet, dicens: *Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo.* Hoc ergo sacrificio placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit, inquit Tridentinum ff. 22. c. 2. Non itaque intelligendum est, immediatè per se delere peccata; sed mediatè, quatenus scilicet impetrat veram illorum contritionem, & in

spira

ſpirationes ad perfectè pœnitendum, ſpecialiter de peccatis agnitis, generaliter de oblitis vel ignotis. Quandoq; verò hic ſpiritus Pœnitentiæ datur tempore ſacrificij, quod pro aliquo peccatore offertur: quandoque alio tempore oportuno, prout Deus prouidet, intuitu tamen ſacrificij. Sic multi poſt longa crimina conuertũtur ſpeciali auxilio Dei; & neſciunt virtute ſacrificij Miſſæ id fieri. Quandoque non conuertuntur, quia auxilijs à Deo datis non cooperantur, ſed potius abutuntur.

Tertiò, remittit etiam ex inſtitutione ſua pœnas peccatis iam ante remiſſis debitas, pro quibus ſatisfaciendum foret, vel in hoc mundo, vel in Purgatorio. Certa ergo quantitas pœnæ peccatis debitæ condonatur, tum ſacerdoti, tum illis quibus applicat ſacrificium, tum omnibus piè præſentibus ſacrificio, licet nihil de illis ſacerdos cogitet: quia hi de fructu participant, tanquam offerentes cum ſacerdote, & illi intentionem ſuam coniungentes, à quo nec per ſacerdotem excludi poſſent.

PROPOSITIO SECVNDA.

SAcrificium Miſſæ offertur in gratiarum actionem pro diuinis beneficijs; habet quoque vim noua impetrandi. Propterea dici poteſt Hoſtia Pacifica, & eandem ob cauſam vocatur Euchariſticum, Euchariſtia enim non aliud eſt, quàm gratiarum actio, aut bona gratia. Explicemus vtrumque.

Primò, habet vim impetrandi, & quidem infinitam, ob infinitum valorem rei oblatæ, ob infinitam dignitatem principalis offerentis; in hoc vtroque fundatur vis & efficacia ad impetrandum. Adeò vt nulla ſit gratia, nullum ſit donum, quod ſacrificij huius oblatione non poſſit impetrari: nec vllus ſit numerus perſonarum quantumlibet in immenſum creſcens, quin illis valeat ad impetrãdum, ab ipſis vel pro ipſis oblatum. Eſt etenim Chriſtus prin-

cipalis offerens infinitè Deo gratus ; eius quoque merita quæ hic Patri repręſentantur infinita: eius paſſio,cicatrices, vulnera,ſanguis , infinitum valorem habent. Et ſic cùm per hæc omnia in ſacrificio oblata obſecramus, non eſt limitata vis impetrandi : quin potiùs verùm hic eſt illud Cypriani: *Quantum fidei capacis* afferimus,tantum gratiæ inundantis haurimus. Iterùm ſe in Miſſæ ſacrificio offert is, *qui in diebus carnis ſuæ ad Patrem preces offerens cum*
Heb. 7. *lachrymis ,exauditus eſt pro ſua reuerentia: nunc autem ſemper viuens eſt, ad interpellandum pro nobis , & ſaluare poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum*, accedens ipſe ad illum denuo oferendo incruentè ſeipſum. Nec minorem habet vim modò quàm tunc , cùm ex illo tempore meruerit apud Patrem,vt quoties per corporis & ſanguinis ſui oblationem accederet populus ab eo electus, non repudiaretur, cùm nec repelli poſſet tantum munus.

Confidenter igitur accede, ô Chriſtiane, pro qualibet indigentia aut neceſſitate: dilata os tuum, explica deſiderium, expande cordis affectum, vt hic tanto capacior fias cæleſtium donorum. Vide in particulari & attende egeſtatem tuam , vt meliùs ſcias quæ petere debeas & valeas impetrare. Et quidem quoties accedis ad ſacrificium te examina. An forte ſuperbiæ & vanæ gloriæ motibus agitaris? Pete hic donum humilitatis , ab eo qui amore tui ſic ſe humiliat,majeſtatem ſuam velans modicâ ſpecie panis & vini,& miro quodam modo ſe exinaniens. Concupiſcentia & ſollicitudo nimia rerum caducarum te anxit? Pete gratiam, cor tuum his extricandi , & ad cęleſtia erigendi,quęrendo primùm regnum Dei,& illa quæ ſunt ſalutis. Impatientia te conturbat contra domeſticos, inuidia & iracundia concitat contra proximos? Ecce ſacrificium hoc Charitatis eſt vinculum, ſymbolum pacis,ibi te offer Chriſto omnis benignitatis & patientiæ prototypo,& roga vt & ipſe regnet in corde tuo tribuens gaudiu & pacem in Spiritu Sancto. Denique expone Redemptori

ptori tuo, quàm frigidus sis, aut tepidus, quàm languens & aridus, vt excutere dignetur teporẽ Charitatis ardore; & sanare languorem ariditatemque tuam pietatis spiritum impertiendo. Si aspectus ænei serpentis, sanitatem tribuebat vulneratis aut languidis, ob percussionem serpentis: Si vmbra Petri curabat ægros, quis poterit ambigere, quin Christi deificum corpus, dum in Missæ Sacrificio quotidie deuotè conspicitur, plurimùm conferat ad animi ægritudinem depellendam, & salutem conferendam?

Sed & maximè petenda hic est vitæ nostræ directio, necessaria in tantis tenebris, & tam lubrica via; auxilium gratiæ, contra tentationes & peccata implorandum est, vt dirigantur pedes nostri in viam æternitatis & pacis. Nam de hoc sacrificio absque dudio verum est illud: *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei*. Denique etiam peti possunt temporalia dona, quatenus saluti congruunt, recta gubernatio, prosperitas, salus familię, parentum, amicorum, &c. Ps. 49.

Aduerte verò cum Theologis, licet fructus satisfactionis quẽ potest applicare Sacerdos pro alijs celebrans, finitus sit; & à Christo ita determinatus, vt si pro pluribus celebret & illis applicet, minor sit in singulis: fructus tamen impetrationis est infinitus, non limitatus aut determinatus. Quia fũdatur in valore infinito & oblationis & Christi offerentis: ita vt licet pro pluribus in sacrificio specialiter oremus ad aliquid impetrandum, non minus prosis, quàm si pro vno aut paucis. Hinc inferunt aliqui, Sacerdotem teneri totum illum primum fructum remissionis pœnæ & satisfactionis, applicare illi qui sufficiens stipendium contribuit, aut pro se sacrificium offerri curauit, nec posse illum pluribus applicare sine diminutione; vnde fit vt plura stipendia non possit accipere sine iniustitia. Attamen non vetatur in suo *Memento*, pro pluri-

bus orare, & ſpecialiter eos Deo cõmendare; non quidem applicando priorem illum fructum, ſed fructum impetrationis, qui ſine iniuria alijs etiam applicatur; cùm propterea non minor ſit in illo qui curat ſacrificium pro ſe offerri: quandoquidem infinitam vim & valorem habeat, & perſonis quantumlibet multiplicatis, Dei dona conciliare potens ſit.

Similiter fructus qui reſpondet audientibus Miſſam, quatenus concurrendo per præſentiam, intentionem, & attentionem, offerentes ſunt, eſt infinitus extenſiuè: ita vt ſi infinitæ perſonæ vnam eandemque Miſſam poſſent audire, non minus participarent, quàm ſi ſolùm tres audirent. Eſt enim hic longè alius fructus à primo, & non tam pendet ab intentione ſacerdotis, quàm ex intentione & inſtitutione prima Chriſti volentis & decernentis, vt cuilibet piè ſacrificio aſſiſtenti, & intentionem ſuã cum ſacrificante coniungenti, fructus ſpecialis ſatisfactionis & remiſſionis pænæ reſpondeat. Vnde longè plus fructus refert, qui procurans à ſacerdote pro ſe ſacrificium offerri, ſimul intereſt, quam qui ſtipendio dato ſua præſentia non concurrit. Ratio eſt, quia licet talis gaudeat fructu, quem ſacerdos applicat ex intentione particulari; tamen non gaudet illo fructu, qui ſibi debetur vt offerens eſt: qui enim ſacrificio aſſiſtit, offerre ſpeciali titulo dicitur, & fructum ſpecialem obtinet. Vnde ſacerdos ſic orat: *Memento Domine, omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ, tibiq; reddunt vota ſua æterno Deo viuo & vero.*

PROPO-

PROPOSITIO. TERTIA.

IN Sacrificio Missæ continetur Hostia Pacifica.

Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria, quam Abrahain tulerat de Regibus, reducto Lot fratre suo, obtulit panem & vinum tanquam sacrificium pacificum, hostiam incruentam (Hostibus à domitis Hostia nomen habet, inquit Poëta.) Et verisimile est, partem panis cremando sacrificasse, nam fruges torreri solebant: partem etiam vini libando siue effundendo in gratiarum actionem, reliquam militibus distribuendo. Sic mos habebat in sacrificio pacifico. Similiter Christus Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech ad Patrem recessurus, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, illum eleuatis oculis obtulit Patri gratias agens, tanquam hostiam pacificam; illum transelementans in suum corpus & sanguinem, incruentè illud offerens, mysticè illum fundens. Et postquam sacrificasset, participauit de illis, Apostolisque suis distribuit, tanquam Ducibus & inclytis militibus suis, quos breui destinaturus erat per vniuersum orbem dimicaturos pro sua gloria, contra satanã, idola, pèccata, contra potestates huius sæculi. Præcepit autem similiter eis, vt in memoriam & gratiarum actionem victoriæ, quam tunc reportabat de morte & inferno, virtute sanguinis sui in passione statim fundendi, eandem victimam pacificam offerrent vsq; in finem sæculi. Quapropter hæc est vna ratio, cur quotidie offeratur, dicente Sacerdote: *Suscipe, sancte Pater, in memoriam Passionis, Resurrectionis, Ascensionis Iesu Christi Domini nostri.* Et iterum: *Vnde & memores Domine nos serui tui tam beatæ Passionis, Resurrectionis, Ascensionis offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis ac datis Hostiam sanctam, puram, immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ.*

Primò igitur Christianus ad sacrificium accedens, & in gratia-

gratiarum actionem offerens illud, memor esse debet generalium beneficiorum & mysteriorum redemptionis nostrę, Incarnationis & vitę Filij Dei, Mortis & Passionis, Resurectionis & Ascensionis. Secundò tot Sacramentorum nobis in subsidium salutis relictorum, è quibus tanquam fontibus, fluenta gratiæ in nos deriuantur. Nec enim exiguum beneficium est, quod inter Christianos nati & educati, fructu baptismi, confirmationis, pœnitentiæ, communionis, ac ipsiusmet sacrificij gaudemus: & lacte Ecclesiæ Dei, alimento verbi, sanguine Christi nutrimur; cùm tot animarum millia, horum defectu in infidelitate æternùm pereant. Tertiò in particulari memor sit beneficiorum spiritualium, quæ quotidie specialiter in eum influit diuina bonitas; inspirando, illuminando, dirigendo per gratiam præuenientem, concomitantem, subsequentem sibi auxiliando. Videat à quot peccatis diuina sit erutus clementia, in quibus quandoque iacebat concatenatus, dicatque cum Propheta: *dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Consideret quoque à quot peccatis præseruetur diuinæ manus beneficio, in quę vel infirmitate, vel tentatione, vel malitia, incideret. Miramur enim quod ille in furtũ, iste in adulterium, alter in hæresim vel homicidium ceciderit, nec aduertimus illud Augustini: *Non est peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, nisi iuuetur ab eo, à quo factus est homo.* Multi nobis fortiores, sapientiores, deuotiores, cecidere grauissimè, & æternùm collisi sunt. Vnde ergo stat, quicunque stat, nisi quia speciali auxilio potens est Deus eum statuere? Nemo ergo sit ingratus, ne suâ ingratudine tanquam vrente vento, fluenta gratię roremque diuinę pietatis exsiccet. Ad hoc verò est institutum hoc sacrificium, vt per illud gratias referens, diuinum agnoscat beneficiũ, & dicat: *Lauabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine: Vt audiam vocem laudis, & enarrem vniuersa mirabilia tua.* Quartò etiam memor sit temporalium bene-

beneficiorum, ſciatque dona Dei eſſe, & continuò ab eius benefica manu dependere: à qua non ſolùm prouenit familiæ proſperitas, opes, honores, ſanitas, ſed & ipſa vita ſingulis momentis eſt pendula, & periculo obnoxia. Ventus eſt qui ab ipſo afflatur, moxque diffiatur. Quot videmus quotidie diſcrimina, quot acerbos caſus? Vnus fluctibus abſorbetur, alius igne, alter latrocinio perit. Vnus cadit ex equo, alius muro concidente jacet oppreſſus, alter in rixa interfectus. Hæc verò frequenter permittit Deus, dum in peccati mortiferi homo jacet pernicioſo ſtatu. Cùm ergo id tibi necdum contigerit, diuinæ gratiæ id adſcribe, non merito tuo; & omnia hactenus dicta in rationis bilance expendens, dic cum Pſalte: *Quid retribuam Domino meo pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Hic eſt calix qui offertur & eleuatur in ſacrificio Miſſæ, iunge tu votum animumque vt particeps fias, & poſſis cum Sacerdote dicere: *Offerimus tibi Domine, calicem ſalutaris, tuam deprecantes clementiam, vt in conſpectu diuinæ Maieſtatis tuæ, pro noſtra & totius mundi ſalute cum odore ſuauitatis aſcendat.* Nempe ſicut quando Noë cum familia erutus à diluuio inundante, in gratiarum actionem obtulit ſacrificium, *odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis*: ſic multo magis acceptabile eſt hoc ſacrificium noſtrum & odoriferum Domino, cùm offertur in gratiarum actionem, pro eo quod liberare dignetur ab æterna perditione. Et ſicut in ſymbolum fœderis, in cælo poſuit Dominus arcum illum varijs coloribus adornatum, vſq; in finem ſæculi apparaturum: ita & in Cælo myſtico, in Eccleſia Dei, Chriſtus Ieſus pro nobis crucifixus varijs vulnerum & cicatricum coloribus exornatus, inſtar arcus fuit in cruce porrectis & curuatis brachijs extenſus: ipſumque Patri repræſentamus in memoriam & ſignum fœderis in finem vſque ſæculi, dicentes: *Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui.*

PROPOSITIO QVARTA.

SAcrificium Missæ etiam est holocaustum, quo summè Dei Maiestas colitur & honoratur.

Ratio est, quia cùm Sacrificium Crucis perfectissimum Holocaustum fuerit, quo Christus se totum Patri immolauit: ita & nostrum, quod illius est quædam repetitio & renouatio. In Holocausto tota victima cremabatur, ad significandum summum Dei dominium in res omnes, & omnia referenda esse ad eum eiusq; gloriã: Simul offerens protestabatur se totum esse Dei, cum Hostia seipsum in Deum transferens & consecrans; & ad id significandum, capiti hostiæ manus imponebat. Christus igitur in ara crucis, vt perfectum holocaustum offerret, non aliam quæsiuit victimam, sed vt ait Apostolus: *Tradidit semet ipsum pro nobis oblationem & hostiam in odorem suauitatis.* Offert verò se totum, extensis manibus, nudo corpore, oculis demissis, capite curuo, in agnitionem supremæ Majestatis, & nostræ seruitutis, subiectionis, nihilitatis. Ignis quo immolatur & crematur non est materialis sed mysticus: Ignis nimirùm ardentissimæ charitatis, è corde aperto, quasi è fornace amoris prodiens, vt victimam hanc corripiat, consumet, & in Deum transferat. Ac sicut in holocausto, sanguis victimæ fundebatur per altaris circuitum: ita & ipse offerens seipsum, fudit sanguinem in circuitu altaris, hoc est crucis: vt sciremus, omnes orbis nationes huius sanguinis & sacrificij fore participes. Nam superior pars crucis sanguine aspersa, significat Orientem: inferior Occidentem: lateralis pars à dextris & sinistris, Austrum & Meridiem.

Aduerte verò quod iam ab instanti Conceptionis agnouerit Christus, se à Patre Sacerdotem vnctum esse oleo specialis gratiæ & lætitiæ præ consortibus suis, vt repudiatis antiquis victimis nouum sacrificicium offerret pro vniuer-

vniuerſo mundo: ideoque ex tunc ſacrificio interiori ſeipſum obtulit, voluntate perfectâ corpus & ſanguinem conſecrans Patri in oblationem: Sic deſcribit Apoſtolus ad Hæbræos 10. ex Pſ. 39. vbi ſecundùm 70. legit Chriſtũ dum mundum ingrederetur dixiſſe ad Patrem: *Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi. Holocaustomata non tibi placuerunt, tunc dixi: Ecce venio, vt faciam voluntatem tuam, in qua quidem voluntate ſanctificati ſumus, per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel.* Indicat Apoſtolus, per iſtam voluntatem, iam ab initio Chriſtum meruiſſe noſtram ſanctificationem; vocatque oblationem & ſacrificium corporis Chriſti adijciens eam ſolum ſemel factam, quia ex ea hora qua incarnatus eſt vſque ad mortem crucis, tota eius vita vnica fuit oblatio ad ſacrificium: quia ex tunc quicquid patiebatur, pars erat illius ſacrificij & holocauſti in cruce conſummandi. De quo rectè illa verba in extremo ſpiritu ab eo pronuntiata intelliguntur: *Conſummatum eſt*; ſacrificium ſcilicet, quod à primo vitæ meæ inſtanti, cæpi Patri offerre. Vnde rectè aliqui notant verba Chriſti apud Marcum ad filios Zebedæi directa: *Poteſtis bibere Calicem quem ego bibo, & Baptiſmo baptiſari quo ego baptiſor,* His indicare ſe continuò bibere Calicem Paſſionis, & baptiſari lauacro amaro dolorum interiorum, continuòque hæc offerre in ſacrificium Patri. Quæ verba complentur apud Math. *Poteſtis bibere Calicem quem bibiturus ſum?* Hoc eſt: Quem ego deſidero magno deſiderio perfectè bibere & exhaurire, vt adimpleam voluntatem Patris: Baptiſmo habeo baptiſari & quomodò coarctor donec perficiatur in me: Quaſi dicat. Quanto deſiderio vrgeor & premor, ad Baptiſmum illum, ad Calicem Paſſionis amarum, ad ſacrificium Crucis conſummandum; quem quidem Calicem, Baptiſmum, ſacrificium, iam animi præparatione continuò offero, & in laborum tolerantia in inchoo, nec quieſcam donec ex integro perfectum exibuero.

Mar. 10

Mat. 20

Ex his igitur patet ſacrificium Chriſti holocauſtum

fuiſſe amoris, ardentiſſima flamma in Dei gloriam totum tranſlatum. Et hoc etiam conuincit figura antiqua Iſaaci. Hunc enim non ſimpliciter offerre Pater iubetur, ſed expreſsè dicitur, *in Holocauſtum offeres*, totum cremando, nullam illius partem reſeruando, quæ mihi perfectè non offeratur. Quia ſcilicet illius figurã debebat gerere, qui in eodem monte, perfectiſſimo holocauſto ſe oblaturus erat futuro tempore. Et ſubtiliter aduertit S. Thomas, non legi in Scriptura, quod Iſaac aliud obtulerit ſacrificium, ſicut alij Patriarchæ & iuſti: dicitque per hoc indicari, quod in illa voluntate perfectè generoſa & forti, per quam à Patre monitus de Dei voluntate, paratum ſe offert, (dum ligari nil renuit, aram conſcendit, iugulo ceruicem dedit, immolationem certo expectauit ſicut Agnus cum ſilentio ſuper altare recumbens) obtulerit Iſaac ſublime ſui ſacrificium & oblationem. Et quia non ſolùm excellens erat hæc Iſaac oblatio, ſed ſimul eam quam Chriſtus excellentiſſimam erat conſummaturus, repręſentabat, non fuit opus mentionem fieri alterius ſacrificij ab Iſaac oblati.

His verò ſatis probatis de Chriſti holocauſto in Cruce, conſequitur etiam in Euchariſtia holocauſtum eſſe, quod maximè offertur ad Dei gloriam & laudem: quia non minor eſt in Chriſto incruentè immolato amoris flamma, non minus charitas ignita ad ſacrificium hoc ſuiipſius totum in Patris gloriam transferendum, quàm fuerit in Cruce. Monemur verò noſipſos cum hoc ſacrificio totos Deo conſecrare, & inſtar holocauſti offerre, totum corpus, animam, ſpiritum, vitam: vt nihil in nobis remaneat, quin in Deum cupiamus transferre, in obſequium & ſacrificium laudis perpetuæ. Non eſt enim oblatio dignior, quàm ſeipſum purè & integrè cum oblatione corporis Chriſti in Miſſæ ſacrificio offerre, quanto intimius poteſt fieri, cum omnibus viribus & affectibus, & nihil efficacius pro peccatis diluendis.

Quærit

Quærit Propheta Michæas c. 6. *Quid dignum offeram Domino? Curuabo genu Deo excelso! Nunquid offeram illi holocautomata & vitulos anniculos? Nunquid placari potest in millibus arietum? Nunquid dabo primogenitum & fructum ventris mei pro peccato meo?* Quasi dicat. Quid offeram vt eius gratiam promerear, nunquid victimas & holocausta? Sufficitne illi curuare genu vnum, vt faciunt aliqui nobiles & aulici? Nunquid Deus poscit à me piaculum & victimam filij, vti ab Abrahamo: aut potius, sicut Saturnus & Moloch & alij Dij gentium, poscit victimas humanas, filios & filias immolandas? Minimè quidem sufficit ei, dona, oblationes, & victimas offerre, aut genu curuare, nisi comitetur oblatio sui cum fide & humilitate, cum magna reuerentia Maiestatis summæ, cum contritionis & amoris igne & flamma ardente. Vnde Augustinus ser. 136. de temp. *Quærebas quid offerres pro te? Offer te. Quid enim Dominus quærit à te, nisi te? Quia in omni creatura terrena nihil melius fecit te. Querit te à te, quia perdideras te.* Audi Sapientem Senecam. Socrati Magistro suo discipuli multa dederant, Æschines pauper nihil habebat quod daret, donauit seipsum dicens: *Alij multum tibi dederunt, plus sibi reliquerunt, ego verò nihil mihi reseruo.* Cui Socrates. *Quidni tu mihi magnum munus dederis, nisi fortè paruo te æstimas?*

Senec. ep. 1. ad Genes. de bene. c. 8

Simili modo parum æstimat Deus, si dederis tua, plurimùm si te, intimè, cordialiter, amorosè offeras; maximè in vnione & coniunctione huius sacrificij, Deo summè acceptabilis. Ideò etiam orat Sacerdos: *In spiritu humilitatis, & in animo contrito suscipiamur à te Domine, & sic fiat Sacrificium nostrum, vt placeat tibi hodie, Domine Deus.* Itaque vt sit perfecta tui oblatio, & instar Holocausti accepta, offer totum intellectum cum omnibus cogitationibus, offer tuam voluntatem cum omnibus desiderijs, offer totum cor cum omnibus affectibus, offer totum corpus cum omnibus membris, offer to-

tam vitam cum omnibus momentis. Omnia & quæ circa te, & quæ in te ſunt, ordina in obſequium & gloriam illius, qui omnium eſt principium & finis. Sic Chriſto conformis eris, ſiue in cruce, ſiue in hoc myſterio ſeſe totum Patri offerenti, in laudem & gloriam nominis eius. Quod ipſum plebem aſſiſtentem Sacrificio facere, indicat Sacerdos, dum vtramque manum immediatè ante conſecrationem, offerendæ victimæ imponit, hoc eſt Pani & Calici conſecrando: quâ cæremoniâ indicat, quod plebs offerens ſeipſam immolet in hac Hoſtia, ſeque Deo conſecret. Vnde dicit: *Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ ſed & cunctæ familiæ tuæ, quæſumus vt placatus accipias, dieſque noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.*

RECOL-

RECOLLECTIO ET EXHORTATIO AD SACRIFICIVM MISSÆ.

EX Dictis satis eluçeſſit, quanta cum attentione & deuotione Miſſæ Saçrificium, non ſolùm à Sacerdote, ſed à populo aſſiſtente, offerendum ſit: vtpote quo nihil Deo honorificentius, nihil dignius aut ſanctius, nihil pro peccatis efficacius, nihil hominibus vtilius, nihil opulentius, nihil gratius Ieſu Chriſto, Mariæ Virgini, Angelis, aut Beatis mentibus, ab Eccleſia Militante poſſit præſentari. Vis ſingula recolligendo compendiosè elucidemus?

Primò: Quid eſt MISSA, niſi legatio quotidiana Sanctiſſimæ Trinitati facta, cum munere incomparabili cõiuncta, in teſtimonium ſeruitutis noſtræ ac dependentiæ, in agnitionem quoque vniuerſalis Dominij eius, ſupremi Numinis, infinitæ Majeſtatis? Offertur enim Primo Auctori vitæ & mortis, vita & mors IESV CHRISTI Primogeniti omnis creaturæ, tanquam tributum quotidianum, ab Eccleſia Militante; cooperante & aſſiſtente cætu totius Eccleſiæ Triumphantis: vt honor ſupremus Trino & Vno impendatur Numini ab omni creatura, eiuſque celebretur Potentia, Sapientia, Bonitas, ac infinitæ perfectiones elucentes in hoc myſterio. Quid igitur poteſt eſſe honorificentius, quàm quod Cælum & Terra, omniſ-

omniſque Creatura in CHRISTO IESV recapitulata & compendio collecta, ſimulque in ipſo Deus ipſe Deum ſummo colat honoris obſequio?

Secundò: Quid eſt MISSA, niſi perfectũ holocauſtũ ardẽtiſſimæ charitatis, in quo ipſe Deus ſacri amoris CHRISTVS-IESVS ſeipſum vt victimã transfert & conſumit ad honorẽ Patris? Renouat enim hic totum charitatis ignem flagrantiſſimum, quo eius cor vnquam vel in cæna amoris externi extrema ſcena, vel in cruce igniti amoris exæſtuante fornace, vel in tota ſimul vita exarſit. Ac ſimul in hoc ſacrificio inuitat nos omnes, vt totum cordis amorem iungamus; & nos ipſos offeramus cum ipſo, ignitâ & odorante dilectione, vt conſummetur Holocauſtum acceptabile Patri, non ſolùm corporis ſui veri, ſed & myſtici: optans omnia ſua membra myſtica, hoc eſt, omnes Fideles, eodem quo ipſe ſacratiſſimo igne exardeſcere, & hoſtiam perfectam fieri in odorem ſuauitatis. Quid igitur aut Deo aut hominibus, hoc Miſſæ ſacrificio poteſt eſſe receptabilius?

Tertiò: Quid eſt MISSA, niſi menſa pretioſiſſima & digniſſima, in qua ſacrificatur, & vt cibus proponitur Diuinitas Humanitati coniuncta, cibus Diuorũ, beatarum mentium edulium in æternitate, & refectio animarum ſanctarum in peregrinationis tempore? Vinum quoque germinans Virgines propinatur, ac velut libamen ſacrũ myſticè effunditur ſanguis ille pretioſus Vuæ, de qua Iacob vaticinatur: *Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine Vuæ pallium ſuum.* Quid ergo Miſſæ Sacrificio & conuiuio dignius aut ſanctius? An in cælo diuinitate, an in terra humanitate Chriſti quippiam pretioſius poteſt reperiri, vt Patri Æterno offeratur, aut hominibus in cibum & ſanctificationem ordinetur?

Quartò: Quid eſt MISSA, niſi viua & perfectiſſima repræſentatio, imò renouatio Incarnationis Filij Dei, Natiuitatis eius, vitæ ſanctiſſimæ, Paſſionis & mortis ſacratiſſi-

cratissimæ, ac totius Redemptionis à IESV CHRISTO peractę? Iterum hic oblatio est vulnerum, iterum vox sanguinis ad Patrem pro misericordia inclamãtis, iterum supplicatio & oratio illius de quo dicit Apostolus; *quod cum lachrymis & clamore valido supplicans Patri in diebus carnis suæ exauditus est pro sua reuerentia*. Quid igitur hoc Missæ sacrificio pro peccatis potest esse efficacius? Audi S. Martialem vnum ex septuaginta duobus discipulis in epist. ad Burdegalenses c. 3. *Quod Iudæi per inuidiam & odium immolauerunt, putantes se Christi nomen à terra abolere, hoc ipsum nos causa nostræ salutis in ara sanctificata perficimus: scientes hoc solo remedio nobis vitam præstandam & mortem effugandam, hoc enim Dominus iussit nos agere in sui commemorationem.*

Quintò: Quid est MISSA, nisi meritorum Christi efficax applicatio, ac thesauri eius apertio, ex quo opes cælestes depromamus & nobis accumulemus, ac debita omnia Deo abundè persoluamus. Quid ergo Missæ sacrificio opulentius aut hominibus vtilius? Si Pater nobis iterum donat Filium, nunquid omnia nobis cum illo, aut propter illum donabit? Si impetramus quod petimus in nomine eius, quanto magis quicquid ipsemet hic præsens, vt Mediator & Intercessor, vt Sacerdos & Hostia, à Patre pro nobis poscit? Ergo gratia, vita, salus, pax publica, & quælibet cælestia dona hic possumus impetrare: immò quodam quasi pretio è thesauro meritorum Christi deprompto, censemur nobis comparare, offerentes Patri per sacrificium iustum valorem ad impetrandum.

Sextò: Quid est MISSA, nisi oblatio IESV CHRISTI Filij Virginis, quem Patri offerimus cum Maria Virgine; vt agnoscat & rememoret se eundẽ voluisse habere cum illa filium, qui se pro fratribus in finem vsque sęculi offerret & sacrificaret, carnem scilicet & sanguinem illum virgineum Diuinitati iunctum litando. Quem agnoscens Pater diceret: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, & per quem omnes mihi placent quicumque

placent. Quid ergo Virgini Matri hoc ſacrificio poteſt eſſe gratius? Quid nobis filijs eius, fratribus Chriſti acceptius?

Septimò: Quid eſt MISSA, niſi erectio Scalæ Myſticæ cælum & terram attingentis? Eſt enim Chriſtus ratione humanitatis terram, ratione diuinitatis cælum attingens. Ipſe ergo per Scalam illam deſignatus fuit, quia per ipſum cælum conſcendimus. Quotidiè verò hæc Scala nobis præſto eſt ſacrificio mediante, vt ad cęleſtia aſcendamus: & Angeli ſunt hic aſcendentes & deſcendentes, vt vota noſtra ad Deum ferant & dona referant. Igitur hic quotidie veritatem habet illud: *Videbitis Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis.* Quid ergo hoc Miſſæ ſacrificio poteſt Angelis eſſe gratius?

Octauò: Quid eſt MISSA, niſi renouatio Sanguinis à Chriſto, qui Dux & Caput eſt Martyrum, profuſi: ac ſimul commemoratio mortis omnium qui illum ſecuti ſunt, maximè per Sanguinis pro ipſo effuſionem? Hi fuere velut victimæ ei ſanctificatę, vnde, *Pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum eius.* Quapropter cùm & in hoc ſacrificio, cum morte Vnigeniti Filij Dei mors ipſorum celebri ritu commemoretur; quid gratius illis contingere poſſit quotidianâ hâc oblatione?

Nonò: Quid eſt MISSA, niſi eleuatio *Agni ſtantis quaſi occiſi*, coram cuius Throno acclamabatur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui eſt, qui erat, & qui venturus eſt?* Ad illius etiam pedes omnes Beati meritò ſuas mittunt coronas, agnoſcentes ab illo ſibi fuiſſe comparatas. Vnde & ipſi illud hic inclamant quotidie: *Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt accipere diuinitatem & gloriam & honorem:* Item: *Benedictio & claritas & gratiarum actio, virtus & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum.* Quid ergo omnibus Beatorum Ordinibus poteſt eſſe gratius hoc Miſſæ ſacrificio, in quo Eccleſia Triumphans cum ſorore ſua Militante voces miſcet exultationis & confeſſionis?

O igi-

O igitur Christi Fideles, hoc obsequium seruitutis vestræ, hoc pretiosum tributũ ita diuinæ Maiestati gratum quotidiè persoluite, hoc amoris holocaustum ex intimo cordis cum IESV Sacerdote magno offerte, huic mensæ & conuiuio sacrato, in quo humanitas diuinitatis vnctione perfusa & condita cibus proponitur, assistite, & de illo participate, mysteria incarnationis vitæ Passionis Domini nostri renouate, de thesauro meritorum eius exuberanter hic depromite, opes donaque cælestia comparate: Virgini Matri vestræ filium suum offerte, vt illum pro vobis & per vos Æterno offerat Patri munus acceptabile: Per hoc sacrificium cælestis instar Scalæ institutum, ad cælestia mente conscendite cum Sanctis, Angelis, Martyribus ac omnibus electis, gratiarum actiones voceſq; laudis lubenter & frequenter hic miscete. Quoties enim ad Missæ sacrificium acceditis, meminisse vos velim illius Apostolici moniti. Accessistis non ad montem tractabilem & accensibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam. In his nempe symbolis olim Deus vltionum apparebat, & populum terrebat, vt patuit Exod. 19. & 20. dũ legem timoris Moysi & populo tradere voluit tremebundo. Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in Cęlis, & Iudicem omnium Deum, & Spiritus iustorum perfectorum, & testamenti noui Mediatorem IESVM, & sanguinis aspersionẽ melius loquentem quàm Abel. Hæc cogitate, hęc ruminate in cordibus vestris, ô Fideles Christiani, dum Christi mysterijs venerandis assistitis. An non enim ibi Sion mons & ciuitas Dei viuentis, vbi IESVS CHRISTVS Filius Dei viui, apparere dignatur, & seipsum immolare Æterno suo Patri incruentè, sicut olim in monte Sion semel fecit cruentè? Si nomen, *Sion*, 1. *Speculam*, significare dignoscitur, & Mons sublimitatem; certè hic contemplari & speculari

oportet omnium myſteriorum myſterium altiſſimum. Quod qui nobis tradidere Apoſtoli, non doctas fabulas ſunt ſecuti, ſed notam nobis fecere Domini noſtri IESV CHRISTI virtutem & præſentiam hiç occultam, ſpeculatores facti illius magnitudinis, in qua accipiens à Patre honorem & gloriam, vox magnifica ad eum delapſa eſt: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui, ipſum audite. Quem poſtea iuxta hoc Patris prçceptum in mõte Sion in cæna vltima attentis mentis corporiſque auribus audientes, diſertis verbis pronunciantẽ audiuerunt: Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Sed ipſi ibidem præceptum idem peragendi vſque in finem ſæculi acceperunt, tam pro ſe, quàm pro ſuis in Sacerdotio ſucceſſoribus. Igitur quoties idipſum peragitur, Montis Sion & myſticæ actionis in ipſo primùm exercitæ memoria viua renouatur. At tunc verum eſt de filijs Eccleſiæ ad hoc myſterium piè contemplandum accedentibus: Acceſſiſtis ad Sion montem & ciuitatem Dei viuentis.

Secundò, an non ibi Ieruſalem cæleſtis, & multorum millium Angelorum frequentia? Quid eſt Ieruſalem, niſi viſio pacis? Defeçit & ceſſit Ieruſalem terrena, ſucceſſit Ieruſalem cçleſtis, quæ eſt vel Eccleſia Militans, per fidem & ſpem ad ſpirans ad viſionem æternæ pacis, vel Eccleſia Triumphans in illa iam pace ſecurè regnans & exultans. Quoties igitur ad Miſſæ Sacrificium accedit fidelis, ſe de ciuibus Ieruſalem ſanctæ eſſe proteſtatur, membrumque Eccleſiæ Catholicæ, in qua, & à qua ſola hoc ſacrificium Deo viuenti offertur, in quo prçſens fidei oculis videtur, & adoratur Deus Pacis IESVS CHRISTVS, qui per ſanguinem ſuum pacificauit, ſiue quç in cçlis, ſiue quæ in terris, cuius quidem pacis vt particeps ſit plebs fidelis, frequentia & feruentia vota ibi emittuntur à Sacerdote & miniſtris. Proteſtatur quoque qui ſacrificio intereſt, ſe per fidem & ſpem accedere ad Eccleſiam Triumphantem, ac in medio ciuium illius ſe iam eſſe, qui Regem hic ſum[illegible] adoran[illegible]

adorant. Vnde pronunciat illud: In medio Angelorum psallam tibi, & adorabo ad templum sanctum tuum. Frequentiam enim Spirituum cælestium tunc adesse iam sæpius dictum est, & demonstratum.

Tertiò, an non Ecclesiam primitiuorum qui conscripti sunt in cælis, accedere censetur quilibet Christianus in Missa per vnionem & cõmunicationem sanctam, quam percipit ibi cum meritis Primogenitorum filiorum Dei, hoc est, Apostolorum & primorum Fidelium ac Martyrum? Hi nempe iam vitâ functi, in Cælis conscripti cives regnant, quia cum Christo victimas sese obtulerunt, & pro illo vitam & sanguinem profuderunt. De his agit Sacerdos dum nomine totius plebis in Canone dicit: Communicantes & memoriam venerantes imprimis gloriosæ semper Virginis Mariæ, sed & Beatorum Apostolorum & Martyrum tuorũ Petri & Pauli, Andreæ, Iocobi, &c. Quasi dicat: Nos quidem qui ad illam patriam adhuc in via peregrinantes ambulamus, cõmunionem cum Sanctis qui iam peruenerunt, per eundẽ fidei spiritum & vinculũ charitatis quo eis nectimur, obtinemus. Ideò horũ nos memoriam veneramur, tibi gratias agentes pro eorum victoria, quos spiritus tui munere cùm imbelles essent, roborasti, vt fortiter dimicarent, quorum meritis cõsociari, & precibus adiuuari postulamus. An non hoc est fide & voto ad Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, accedere? Quid aliud etiam est accedere ad spiritus iustorum perfectorum, quàm aggregari sanctis & beatissimis Angelis, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, & iustis omnibus, qui perfecti in hac vita, per gratiam iam consummatam perfectionem acceperunt per gloriam & beatam visionem? Cum quibus nobis societas inest, quia eiusdem Ecclesiæ Dei, eiusdem corporis mystici membra sumus, idem corpus Christum agnoscimus. Et quia illa iam membra perfectà consummatio-

ne & fælicitate ſecura capiti adglutinantur, ideò in Miſſa poſtulamus, vt infirmioribus membris compati velint illaque adiuuare, vt & perfici poſſint, & glutino inuiſibili ſpiritus gratiæ ita in præſenti cum capite ſuo connecti, vt in futuro gloriæ perennantis fœdere copulentur Spiritibus & mentibus beatis, iuſtiſque perfectis connumerati.

Quartò denique: quid eſt accedere ad iudicem omnium Deum & Mediatorem teſtamenti noui Ieſum ad aſperſionem ſanguinis melius loquentem quàm Abel: Niſi adorare illum ſub ſymbolis Sacramenti latentem, qui manifeſtè veniet conſtitutus à Patre Iudex viuorum & mortuorum, iniquis ſupplicia, iuſtis præmia decreturus æterna? Quem quidem modò nunc Mediatorem accedimus & agnoſcimus, vt præueniamus Iudicem, amplectimur miſericordiam, quam vox ſanguinis noui teſtamenti implorat, quia pater eum conſtituit propitiatorem in ſanguine ſuo: vindictam à nobis deprecamur, & clamorem effugere optamus, quem in fine cælum & terra, crux & ſanguis eius dabit contra rebelles & inſenſatos peccatores. Tunc enim reſumet Iudex iram, & ſanguis eius vocem inſtar Abelis in cælum inclamantem, cùm modo ſit ſanguis redemptionis, ſanctificationis, ablutionis, propitiationis, aſperſionis ſanctæ & expiationis perfectæ. Ideò myſticè in ſacrificio quotidiè funditur, & vt ſacratiſſimum noui teſtamenti libamen Deo offertur ad propitiationem: Myſticè illo fideles aſſiſtentes adſperguntur, ad peccatorum expiationem & ſanctificationem. Quod ſi ſanguis
Heb. 9. taurorum & hircorum & cinis vitulæ adſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quantò magis ſanguis Chriſti qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti? Itaque hoc ſanguine filij conſperſos non poteſt non oculis miſericordiæ & pietatis ſuæ Pater inſpicere, cui cum

Miſſæ

Missæ Hostia inclamamus: Protector noster adspice Deus, & respice in faciem Christi tui. Nec filius nos hic potest despicere, sciens se Mediatorẽ noui testamenti per suum sanguinem, sine quo non fit peccatorum remissio, cui etiam supplices hic genua cordis & corporis flectimus dicentes: Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël Saluator: Te ergo quæsumus, tuis famulis subueni quos pretioso sanguine redemisti.

Confirmans hæc omnia quæ dicta sunt S. Chrysostomus, & inuitans ad attentionem sublimem astantes Missæ Sacrificio sic ait: Dum conspicis Dominum immolatum, Sacerdotem sacrificio incumbentem, & turbam circumfusam pretioso illo sanguine intingi ac rubefieri, ecciamne te inter mortales versari atque in terra consistere censes? An non potius in cælum transferris, & carnis contagionem omnem abijciens, mente purâ circumspicis quæ in Cælo sunt. O miraculum, ô Dei benignitatem, qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo hominum manibus pertractatur, ac seipsum tradit volentibus excipere!

RESO-

RESOLVTIONES CASVVM ET QVÆSTIONVM PASTORALIVM, CIRCA EVCHARISTIÆ SACRAMENTVM.

CAPVT PRIMVM.

DE MATERIA ET FORMA EVCHARISTIÆ.

QVAERO PRIMO. Quomodò Materia debeat esse præsens? Resp. Debere esse præsentem sensibiliter: Hoc enim significat illa vox, *hoc*, vel, *hic*, in verbis formæ, designans rem sensibus præsentem. Hinc resoluuntur casus sequentes.

Primus: An necesse sit, vt materia in manibus habeatur, aut saltem à ministro tangi possit: item, an necesse sit, vt sonus perueniat ad materiam? Resp. negatinè, Ratio est, quia potest censeri materia præsens sufficienter, licet in manibus non sit, aut paulò amplius distet, quàm vt manibus tangi possit: & potest tam submissè Sacerdos consecrare, vt sonus ad materiam super altari positam non pertingat. Sufficit ergo quod digito demõstrari possit, & alijs sensibus pateat, puta oculis, sicque moraliter præsens sit, nec nimis distans.

Secundus

Secundus casus: an necesse sit, vt videatur materia, oculisque præsens sit? Resp. negatiuè. Nam etiamsi formulæ sint in pixide clausæ, aut velo coopertæ, valida est consecratio; si pixis super altare sit posita, aut iuxta illud loco apto sensibiliter præsens. Dico, si pixis sit in altari, vel iuxta illud præsens: nam si paries intercederet, aut esset clausa intra tabernaculum, non censeretur sufficienter præsens materia.

QVAERO SECVNDO: An quælibet parua vel magna quantitas materiæ validè consecretur? Resp. quemlibet cumulum materiæ posse consecrari, qui potest esse præsens secundùm omnes sui partes moraliter.

Casus accidit in triremibus non multis ab annis, vbi quidam Apostata Dominicanus, cùm inferrentur multi sacci panis ad prouisionem, ille omnes præsentes aduocans, dixit: *Ego volo hos omnes Panes consecrare*, sicque elatâ voce protulit consecrationis verba. Cùm igitur inde magna orta foret confusio, tandem resolutum fuit, vt panis ille pueris daretur, & reliquum igne absumeretur. Cùm autem aliàs iterum id attentasset, mortem præeligens seruituti, suspendio enecatus est. Ita mihi retulit P. Syluester Petrasancta Soc. Sacerdos Illustrissimo Nuncio Apostolico P. Aloysio Carafa à confessionibus, eo tempore accidisse, quo confessionibus excipiendis in triremibus erat & ipse designatus.

Resp. secundò, minimam quantitatem posse consecrari, si modò sit sensibilis. Vnde minima particulâ, in qua conseruatur panis substantia, apta est materia consecrationis, sicut & minima vini gutta.

Hinc patet Responsio ad quæstionem, quâ quæritur, an vini guttulæ in calice separatæ à toto, vel minimæ particulæ dissilientes in corporali, à formulis consecrandis separatæ debeant censeri consecratæ? Resp. hoc pendere ab intentione consecrantis. Videtur autem recta esse intentio, velle consecrare solum quod est per modum

continui intra calicem. Vnde verisimile est guttas separatas à toto vino, non esse consecratas: similiter nec minimas particulas dissilientes à formulis ante consecrationem; quia recta intentio Sacerdotis non videtur ad minimas illas particulas separatas, & vix sensibiles ferri, nisi aliter determinârit.

QVAERO TERTIO de forma: An possit à pluribus simul pronunciari, & ita simul consecrari? Resp. posse, vt patet ex vsu Ecclesiæ Romanæ, in qua noui Sacerdotes simul cum Episcopo verba consecrationis super eandem materiam proferunt. Vbi tamen aduerte, quod omnes simul verba consecrationis finire debent, si simul consecrare velint, alioqui qui priùs absoluit, solus consecrabit. Quia ergo periculum est, ne multi verba formæ inaniter proferant, imò nec ipse Episcopus principalis consecrans nihil efficiat, si alius prius absoluat; quæritur quomodò hæc consuetudo intelligenda sit, aut qualis intentio debeat esse in nouis Sacerdotibus? Respondent aliqui, solum Episcopum proferre verba formaliter, & cũ intentione consecrandi, alios verò materialiter in signum potestatis sibi concessæ, & in memoriam cænæ, in qua Christus cum Apostolis cęnauit, & illis eandem potestatem çoncessit. Attamen cùm in Pontificali Episcopus moneatur altè & paulatim dicere, vt possint simul alij pronunciare; qui etiam monentur diligentiam adhibere, vt simul absoluant: per hæc indicatur eos proferre verba formaliter, ad consecrandum. Respondendum igitur, practicè rectè consuli, vt Sacerdotes tunc intendant proferre verba tali modo & intentione, quam Ecclesia voluit illos hic habere: ita vt habeant conditionatam, vel potius disiunctam intentionẽ, scilicet aut consecrandi cũ Episcopo si possint; sin minus, materialiter tantũ verba proferẽdi, ita vt nullo modo velint ante Episcopum consecrare.

De materia & forma, plura suprà in hoc Tract. & in resol. casuum de Sacramentis in genere.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

DE SVSCIPIENTIBVS EVCHARISTIAM.

QVAERO PRIMO: Quæ diſpoſitio requiratur, ad dignè ſuſcipiendum? Reſp. 1. qui conſcius eſt ſibi peccati mortalis vel dubius, & practicè non deponit dubium, tenetur præmittere confeſſionem, quantumuis ſibi contritus videatur. Ita Tridentinum. Reſp. 2. duabus circumſtantijs concurrentibus ſufficit contritio, cùm ſcilicet vrget neceſſitas communicandi, & deeſt copia Confeſſoris. Hinc reſoluuntur caſus ſequentes.

Primus: Quando Sacerdos ex officio tenetur celebrare, nec habet alium Sacerdotem niſi longè diſtantem, quem non poteſt accedere, poteſt contritus celebrare. Quænam autem diſtantia requiratur, vt cenſeatur non adeſſe copia Confeſſarij, moraliter venit prudenti iudicio æſtimandum. Nam vnius vel duarum leucarum diſtantiam puto frequenter ſufficere, ſi quis præcedenti nocte in peccatum mortale ceciderit, & matutino tempore oporteat celebrare. Adde quod hic multæ circumſtantiæ veniãt conſiderandæ, inclementia aëris, infirmitas nonnulla, vel ſenium Sacerdotis, periculum itineris, ſcandalum & murmuratio populi, ſi vltra conſuetum tempus Miſſa differatur, Confeſſiones excipiendæ matutino tempore, ſi ſit dies ſolemnis, & ſimilia. Ex quibus omnibus debet formari, iuxta conſcientiam timoratam, prudens iudicium.

Secundus caſus: Quando etiamſi non teneamur celebrare vel communicare, id tamen ſine ſcandalo, aut infamiæ nota omittere nequimus. Sed hic videndum, an probabilem aliquam rationem adferendo, hanc infamiam vitare poſſimus, tunc enim ceſſabit neceſſitas communicandi.

Tertius casus: Necessitas absoluendi inchoatam Missam, si non facilè, nec sine incommodo possit ad altare vocari Confessarius.

Quartus: Si quis altari admotus, vt communicet, recordetur peccati mortalis, & non possit retrocedere sine scandalo, vel notâ.

Quintus: Quando pœnitens vnicum p. m. habet, quod si confiteatur Confessario qui præsens est, grauem sibi ab illo iniuriam metuit, puta sollicitationem ad malum, odium vel inimicitiam, reuelationem peccati, & similia. Tunc enim non censetur habere copiam Confessarij. Si autem habet mortalia alia ex quibus non metuit, tenetur illa confiteri illo tacito.

Sextus: Quando pœnitens non habet aliud mortale, nisi reseruatum superiori, quem adire non potest. Tunc necessitate vrgente potest sine confessione prœuia communicare contritus.

QVAERO SECVNDO: An qui in dictis casibus sine Confessione communicarunt, teneantur statim post cõfiteri? Respondeo, si sint laici communicantes, non tenentur, si verò sint Sacerdotes celebrantes, tenentur. Ratio est, quia Conc. Trid. hoc præceptum imponit Sacerdotibus celebrantibus, non verò Laicis communicantibus: in expositione autem legis onus imponentis, standum est illius verbis. Verba autem Trid. sunt. *Quod si necessitate vrgente, Sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur.* Vbi nulla fit mentio Laicorum, censeturque esse solum præceptum Ecclesiasticum pro Sacerdotibus consecrantibus, & vt publicos ministros sese exhibentibus in confectione huius Sacramenti. Vnde casus sequentes resoluuntur.

Primus: Si Sacerdos communicet more Laicorum, vrgente necessitate, non tenetur hoc præcepto.

Secundus: Si quis præmittendo Confessionem, ex obliuione peccatum aliquod non fuerit confessus, non tenetur

netur ſtatim confiteri, niſi iterum debeat celebrare.

Tertius: Si quis non præmiſerit Confeſſionem, quia non putauit ſe eſſe in peccato, quod prius aduertit poſt celebrationem, etiam non tenetur ſtatim confiteri, niſi iterum vrgeatur celebrare, & habeat copiã Confeſſarij.

Quartus: Qui ex malitia omiſit confiteri, & celebrauit, etiam non tenetur ſtatim poſt confiteri. Ratio diuerſitatis eſt, quia indignè celebrans peccauit quidem, ſed nullo ſpeciali præcepto ad confeſſionem ſtatim obligatur. Sufficit enim quod ſuo tempore eam faciat, ſicut & quiuis alius peccator: quia cùm ſolùm præciperetur confeſſio vt diſpoſitio ratione Euchariſtiæ, iam tranſijt illa obligatio. At verò qui dignè celebrat, & non confitetur, vrgẽte neceſſitate, ex eo non peccat, ſed tantùm remanet obſtrictus id poſtea facere, quod antè non potuit. Quare transfertur tunc in ipſo obligatio. In illo verò qui indignè celebrat, videtur manere eadem ratio, quæ de alijs peccatis, vt illud ſicut & alia non teneatur niſi ſuo tempore confiteri. Hæc eſt probabilis aliquorum ſententia, cuius contrarium non videtur conuinci ex verbis Tridentini.

QVAERO TERTIO: Quomodò requiratur vt communicans ſit ieiunus? Reſp. debet eſſe ieiunus ieiunio naturali, hoc eſt, ſine omni cibo & potu à media nocte vſque ad Communionem; vt ne quidem per modum medicinæ quicquam ſumpſerit. Per modum tamen ſaliuæ, ſi quid deglutiatur, non impedit. Hinc reſoluuntur caſus ſequentes.

Primus: Si abluendo os incautè parum aquæ deglutiatur, non impedit: quia id per modum ſaliuæ factũ cenſetur, non per modum cibi aut potus.

Secundus: Qui deguſtat aliquid iurulenti ſiue liquidi, ſolùm vt percipiat ſaporem & expuit, non impeditur, etiamſi quid relinqui cenſeatur in palato, quod per modum ſaliuæ deglutiatur.

Tertius. Qui caſu traijcit aliquid reliquiarum in dentibus ex cibo cænæ præcedentis relictarum, non cenſetur etiam ieiunium frangere, ob dictam rationem. Aliud foret, ſi quis ſaccarum in ore poſuerit paulatim liquefaciendum, & ante mediam noctem necdum totum trajecerit: eſt enim ſucceſſiua quædam manducatio, & cibi ſumptio. Vnde ſi quis indormiret cum ſaccaro in ore, de quo dubitet, an ante mediam noctem totum deglutierit, teneat ſe non ieiunum.

Quartus caſus. An Sacerdos qui deglutit ſanguinem, aut alium humorem à capite in os defluentem, cenſeatur ieiunus? R. cenſeri, quia non eſt per modum cibi aut potus: nec eſt aliquid trajectũ in os in ſtomachum ab extrinſeco, quod videtur ad manducationem, aut potũ requiri.

Quintus. An oportuerit dormiuiſſe poſt cibum, vel digeſſiſſe? Ratio dubitandi eſt quia in iure cap. *Si conſtiterit* de accuſat. punitur Sacerdos, qui noctẽ inſomnẽ duxerat. R. id non eſſe neceſſariũ: Sacerdos autẽ qui punitur ibi, fuerat tota nocte in taberna, & inde proceſſerat ad celebrãdum, propter ſcandalũ ergo, necnon irreuerentiam & præſumptionem cibi & potus ſumpti poſt mediam noctem, iure punitus eſt.

Quapropter in Synodo Namurcenſi huic rei conforme decretum extat: *Si quis Sacerdotum cum pridiè temulentus notabile ſcandalum dederit, ſacro ſanctum Miſſæ ſacrificium celebrare præſumpſerit, ad integrum menſem ab eiuſdem ſacrificij celebratione ſuſpendatur. Ita tit.* 4. *c.* 11.

QVAERO QVARTO. Quo caſu poſſit ſumi à non ieiuno Euchariſtia? R. vel id fieri poſſe ob neceſſitatem ſuſcipiẽtis, vel ob integritatem ſacrificij, vel ob Sacramenti ipſius vitandam irreuerentiam. Hinc reſoluuntur caſus ſequentes.

Primus. Si quis ſit periculosè infirmus, & ſit periculum, ſi ſequens dies expectetur, poteſt non ieiunus communicare. Vnde aduertant Paſtores, in morbo periculoſo non

non esse scrupulosè differendam communionem propter ieiunium. Adde quod non solùm semel, sed & pluries cõmunicari possit infirmus non ieiunus, si periculum perseuerat, & pluries id requisierit; maximè, si interstitium notabile sit, puta vnius hæbdomadę aut circà.

Secundus. Si in Hęreticorùm manus alias incidere posset Sacramentum, aut alia irreuerentia tractari, tũc etiam à non ieiuno potest sumi, imò & bis in die recipi. Hoc enim licitum foret ad impediendam irreuerentiam Sacramenti.

Tertius. Si pro vino consecrauerit quis aquam, & sumpserit, tunc denuò potest consecrare vinum, & sumere. Ratio est, quia integritas sacrificij est de iure diuino, ieiunium de iure Ecclesiastico. Vnde & Sacerdos non ieiunus, si alter celebrans deficeret post consecrationem, debet perficere sacrificium.

Quartus. Si necessè sit sumere reliquias post ablutionem, est enim totum illud per modum vnius actionis moralis, & complementum sumptionis pręcedentis. Vnde non hic scrupulosè agendum est, sed intra tempus quo adhuc moraliter persistit ministerium Missæ, licet contingat multo tempore morari, ad ministrandam Eucharistiam, sumi possunt reliquiæ ad illud sacrificium pertinentes.

Quintus: Ob viaticum dandum existenti in periculo mortis, Sacerdos non ieiunus posset celebrare, secundùm aliquos Theologos. Ratio esse potest, quia Communio tunc est de iure diuino, ieiunium de Ecclesiastico. Sed probabilior sententia id non concedit. Ratio est, quia maior habenda est tunc ratio reuerentiæ Sacramenti, quàm necessitatis aliqualis proximi: qui etiam excusatur à Præcepto, cùm non adest, qui ritè possit ministrare. Et hoc videtur approbare Ecclesiæ consuetudo optima legum interpres. Neq; refert quod Communio sit de iure tunc diuino, ieiunium de Ecclesiastico: nam etiam celebrare cum vestibus sacris, est iuris ecclesiastici, & tamen non ad-

non admitterent Theologi licere tunc celebrare ſine ſacris veſtibus. Poteſt ergo præceptum Eccleſiæ quandoque eſſe vniuerſalius quàm diuinum, quod ex ipſiuſmet Eccleſiæ interpretatione colligi quandoque poteſt.

CAPVT TERTIVM.

DE PRÆCEPTO COMMVNIONIS.

QVAERO PRIMO. An ſit præceptum communicandi in articulo mortis? R. affirmatiuè, adultos tale præceptum ſub peccato mortali obligare, ſi capaces ſint; quamuis diſputent Doctores, an tale præceptum ſit de iure diuino, vel humano. Quidam enim putant non eſſe de iure diuino præceptum niſi ſemel in vita communicare, quod impleri poteſt extra articulum mortis. Alij non ſolùm ſemel in vita, ſed & quoties periculum probabile mortis occurrit, aſſerunt communionem eſſe præcepti diuini, & hæc eſt communior ſententia. Hinc reſoluuntur caſus ſequentes.

Primus. Non debere tunc negari amentibus, qui aliquando vſum rationis habuerint, cùm id poteſt fieri ſine irreuerentiæ periculo, puta ſine periculo vomitus, vel exſpuitionis. Ratio eſt, quia cũ aliquando hi deuotionem habuerint, eâ virtute perdurare cenſetur: & ſi non conſtet fuiſſe in peccato mortali, cùm in amentiam inciderint, præſumendi ſunt boni & diſpoſiti; maximè ſi antequam in phreneſim aut amentiam inciderint, ſigna animi pij dederint. Perpetuò autem amentibus non ſolet etiam tunc miniſtrari, quia nulla vnquam in eis fuit ad iſtud Sacramentum deuotio.

Secundus. Damnatis ad mortem etiam danda eſt communio. Vnde conſuetudo Hiſpanorum negantium reis interficiendis Euchariſtiam, ſublata eſt motu proprio Pij Quinti, cui lex regia acceſſit. Dicitur tamen adhuc in partibus conſue-

consuetudo vigere, vt maleficis & sagis Communio non detur, licet pœniteant. Quæ etiam consuetudo non videtur bene fundata: cùm omnis verè pœnitens ius habeat ad Eucharistiam, maximè in articulo mortis.

Tertius: Energumenis si absque irreuerentiæ periculo possunt communicare, non est Eucharistia neganda. Est communis.

Quartus casus est difficilior, cuius resolutionem apud nullum reperio. An adultus à natiuitate surdus & mutus sit communicandus, saltem in articulo mortis? Ratio dubitandi est, quia tales non videntur posse habere actualem deuotionem, cùm nunquam fuerint instructi de hoc mysterio, ideoque fidem actualem illius non videantur habere. Quomodò enim credent nisi audierint? Quomodò audient sine Prædicante? Ex altera parte, vt illis administretur, ratio militat, quia tales sunt baptisati, ideoque fidem habitualem habent per Baptismum infusam: & cùm alios vident cum magna reuerentia & deuotione ad Sacramentum hoc accedentes & adorantes, concipiunt ibi esse aliquod mysterium, & deuotionem aliquam erga illud exterioribus demonstrant signis, immò & adorationem in huius Sacramenti eleuatione exhibẽt. Experientiâ id didici, in quadam surda & muta iurisdictioni meæ subdita, quæ in Missæ Sacrificio eleuatione manum, pectoris tunsione, alijsque signis dum Sacramentum exhibetur, adorationem exhibet, & deuotionem quam solent Fideles; & cum vsu rationis perfecto polleat, absque dubio confusè mysterium ibi aliquod latere percipit. Imò signis aliquibus quandoque licentiam petijt, cum alijs ad hoc Sacramentum accedendi; quæ tamen ei indulta non fuit à Paroc his ante me, ideoque nec hactenus id resolui, cùm difficile sit iudicare de dispositione, & sufficienti reuerentia Sacramenti, nec ipsa Ecclesiastico præcepto Communionis comprehendatur. Dubium tamen mihi est. An si existeret in periculo mortis, ob diuinum

præceptum communicandi ſemel in vita, non foret fides eius, quantum poteſt fieri, ſignis excitanda, vt ſic ei miniſtretur tunc vt viaticum Euchariſtia. Etenim cùm Deus in neceſſarijs non deſit, videtur ſpeciali illuſtratione interiori, & ſpecialis gratiæ auxilio, adiuuare tales ad actũ fidei exercendum. Alioqui cùm Theologorum ſententia definiat, neminem ex adultis ſine fide explicita myſterij Trinitatis & Incarnationis ſaluari poſſe, ſequeretur tales ſurdos & mutos excludi à ſalute; cùm non poſſint de illis myſterijs ſufficienter inſtrui, & per conſequens nec explicitam fidem elicere: niſi dicamus Deum ſpeciali gratiâ, & lumine ad id concurrere, & intellectum, voluntatemque eleuare, vt tales pio affectu fidei ſufficienter aſſentiãtur; maximè illis articulis qui dicuntur eſſe neceſſarij non ſolùm neceſſitate præcepti, ſed etiam neceſſitate medij ad ſalutem. Hinc etiam aliqui Thelogi dixêre, quod ſi quis inter infideles faceret quod in ſe eſt, nec haberet quempiam pro inſtructione ad fidem, Deum non ei defuturum; ſed extraordinario potius modo eum illuſtraturum, ſiue per homines, ſiue etiam per Angelos. Itaque ſurdus & mutus à natiuitate, videtur ſaltem in periculo mortis, poſſe Communione muniri, ſi aliquam iudicetur reuerentiam concipere; nec idem de illo eſt ac de pueris, cùm diſcretionis lux in eo fulgeat, iuuarique poſſit lumen naturale, & perfici lumine & gratiâ ſupernaturali ad diſpoſitionem ſufficientem ſpeciali benignite Dei.

QVAERO SECVNDO. An qui aliâ occaſione communicauit, ſi poſtea incidat articulus mortis, teneatur iterùm? R. negatiuè. Si non interponatur notabile ſpatium dierũ, quod quidem prudentis arbitrio relinquendum eſt; vnde multi aſſerunt ſufficere, ſi quis ante octiduũ cõmunicarit, licet ignoraret ſibi imminere periculum mortis. Sic enim ſufficienter cenſetur impleuiſſe præceptum de communicando paulò ante mortem: quia vnuſquiſque cenſetur habe-

habere intentionem saltem implicitam adimplendi omnem obligationem quam potest & debet, licet eam fortè ignoret, nisi contrarium explicet. Sic satisfacit præcepto Ecclesiæ, qui diem festum ignorans, Missam audit.

QVAERO TERTIO. De præcepto communionis in Paschate, sub qua pœna obliget, & quâ ætate obligare incipiat? Quoad primum, aduerto quosdam simpliciores Parochos existimate sub pœna excommunicationis obligare, sed errant. Nam canon: *Omnis vtriusque sexus*, hanc solùm pœnam adijcit, vt qui transgreditur, *viuens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura*: quæ pœna ab excommunicatione differt, vt doctis notum est. Tempus verò Paschale continet quindecim dies, à Dominica Palmarum, vsque ad Dominicam in Albis; & vbi est consuetudo istud tempus extendendi, id seruare sufficit, sicut Mediolani, & alibi, ab initio quadragesimæ dicitur inchoari. Istud etiam tempus à Parocho certis de causis potest extendi, vel anticipari.

Quantùm ad secundum, quo ætatis anno obligatio oriatur, non potest indiuisibiliter designari: sed in eo sequendum est parētum & confessariorum iudicium. Dici tamen potest, moraliter loquendo, nec ante decennium facilè incipere, nec vltra annum decimum quartum differri. Non statim verò ac pueri attingunt ætatem, in qua licitè possunt communicare, ad id obligantur, vt notant DD. sed post aliquod tempus. v. g. post vnum vel alterum annum. Ratio est, quia congruit vt Ecclesia non obliget hic quamprimùm potest, tam pro maiori reuerentia Sacramenti, quàm pro securitate communicaturi; & hoc ipsum vsus Ecclesiæ approbat.

QVAERO QVARTO. An per indignam communionem hoc præceptum impleatur? Resp. affirmatiuè. Sicut & præceptum baptismi aut confirmationis impleretur etiam indignè suscipiendo. Ratio est, quia dum præcipitur actus aliquis, substantia ipsius actus ordinariè solet

præcipi, non autem modus: & ita cum præcipimur ſuſcipere Baptiſmum, aut confirmationem, aut Euchariſtiam, licet intentio & finis præcipientis ſit vt dignè fiat; tamen cùm finis non cadat ſub præceptum, & dignè ſumere ſit ſolùm modus quidam, etiam ſub præceptum cadere non cenſetur. Dico ordinariè, nam modus poteſt eſſe eſſentialis ipſi actui, & tunc cenſetur cadere ſub præceptum. Sic cùm præcipitur oratio, cenſetur præcipi attentio, quia eſt modus eſſentialis orationi: & cùm præcipitur confeſſio, cenſetur præcipi eius formalis integritas, quia eſt de eſſentia confeſſionis: at diſpoſitio digna non eſt eſſentialis, vel Baptiſmo, vel Communioni, vel Confirmationi.

QVAERO QVINTO: An qui in Paſchate tranſgreſſus eſt hoc præceptum, maneat liber vſque ad Paſcha ſequens? R. 1. multorum eſſe probabilem affirmatiuã ſententiam, quia etiam in alijs præceptis hoc reperitur. Nam qui non audiuit Miſſam in Dominica, non tenetur vſque ad alteram Dominicam. Item qui non ieiunauit in Quadrageſima, non tenetur vſque ad alteram Quadrageſimam. R. 2. contrarium probabilius videri, & in praxi ſecurius eſſe. Ratio eſt, quia lex de Communione Paſchali duas partes principales includit; vna vt Communio non differatur vltra annum, altera vt fiat ſaltem tempore Paſchatis, & vtraque eſt principaliter intenta. Idipſum exemplis ſimilibus declaro: Si quis teneatur ad aliquid ſoluendum in Paſchate, non ideò liberatur ab obligatione, ſi Paſcha trãſierit. Item ſi Confeſſarius præceperit ieiunare Feriâ ſextâ, non ideò liberatur pœnitens à ieiunio, ſi eo die non impleuerit: quia Confeſſarij intentio principalis eſt, vt ſemel ieiunet, dies autem Veneris ob congruentiam adijcitur. Sic ergo principalis Eccleſiæ intentio eſt, vt Communio annua fiat, dies autem Paſchæ ob congruentiam deſignatus eſt, quo tempore ſi non impleatur, manet obligatio implendi poſteà.

QVAERO

QVAERO SEXTO: An Parochus teneatur miniſtrare Euchariſtiam, quoties ſubditus petierit? Reſp. teneri quoties rationabiliter petit: Quod enim dixerunt aliqui non teneri, niſi quando ex præcepto tenetur communicare, parum probabile eſt: quia Parochus non ſolùm alitur à ſubditis, vt miniſtret neceſſaria, ſed etiam multùm vtilia ſaluti. In hac re ergo videndum eſt, an iuxta ſtatum ſuum, & Sacramenti reuerentiam, non nimiùm frequenter, aut importunè petant. Atque etiam ex parte Parochi excuſatio rationabilis, & impedimentum poteſt occurrere quandoque, ita vt non peccet; maximè ſi coadiutores habet Sacellanos vel Religioſos, ad quos facilis eſt recurſus. Caueat tamen in confeſsionibus audiendis, aut communione danda moroſus eſſe: quia hæc ſunt paſcua, ad quæ oues tenetur manu ducere; tantum abeſt, vt ab eorum frequentatione, moroſitate ſuâ eas deceat abſtrahere.

QVAERO SEPTIMO: An Parochus tempore peſtis teneatur infectis Euchariſtiam miniſtrare cum periculo vitę? R. duplicem hic eſſe opinionem. Quidam enim ab hac obligatione Parochum tunc liberant, inter quos Rodriguez p. 1. cap. 77. Tabiena, & alij. Cui opinioni fauere videntur omnes illi qui docent eum qui cõmunicauit in Paſchate, ſi ſine contemptu non communicet in periculo mortis, nõ peccare mortaliter. Inter quos eſt Caiet. Sylueſt. Fumus, & alij. V. Cõmunio. Atq; omnes illi qui docent nonniſi de præcepto Eccleſiaſtico tunc Communicandũ eſſe, huic opinioni facilè ſubſcriberẽt: quia præcepta Eccleſiaſtica cum periculo vitæ non ſolent obligare, maximè cùm Euchariſtia non ſit de ſalutis neceſſitate. Sed contrarium probabilius & tutius cenſet communior opinio. De qua re plura dicam in Tractatu de Extrema-Vnctione.

QVAERO OCTAVO: An Parochus celebrans partem ſuæ hoſtię poſſit dare communicaturo? Reſp. hoc ordi-

nariè fieri non debere. Ex rationabili tamen cauſa, ſi non ſit alia hoſtia, & vrgeatur quis communicare, poteſt dari. Ita Syueſt. & alij.

CAPVT QVARTVM.

DE CELEBRATIONE MISSÆ.

QVAERO PRIMO. An Sacerdos cenſurâ aliquâ occultâ implicatus, puta excommunicatione, poſſit celebrare? R. ſi timet infamiam vel ſcandalum ex omiſſione Sacri, poteſt; modò doleat de peccato, & proponat primâ oportunitate petere abſolutionem. Ratio eſt, quia non videtur Eccleſia cum tam graui onere obligare ad cenſuræ obſeruationem: nec tunc ergo fiet irregularis.

QVAERO SECVNDO: An ſit mortale peccatum celebrare ante matutinum recitatum? Reſp. negatiuè, quia nec tale præceptum rigoroſum obligans ad mortale reperitur, nec eſt ordo per ſe Diuini Officij cum Sacrificio, ſicut eſt inter partes ipſas Officij Diuini. Et licet talis ordo foret, tamen illius interruptio non eſt mortalis. Nam etiam ordinem horarum inuertere non cenſetur peccatum mortale. Eſt tamen quædam congruentia, vt præmittatur matutinum ſacrificio, quia vnum officium eſt quaſi nocturnum, alterum diurnum. Quod vt facilius fiat, etiam permittit Pontifex, & Eccleſiæ apud pios etiam vſitata conſuetudo, vt pridie veſperi officium poſſit recitari. Quod ſi quæras quâ horâ? Reſp. nihil me de hac re determinatum reperire. Exiſtimo tamen abſoluto officio illius diei, licere etiam tempeſtiuè, hoc eſt, circa quartam promeridianam. Quia Eccleſia in vltimis diebus hebdomadæ ſanctæ circa eam horam officium matutinum ſequentis diei ſolet inchoare.

QVAERO TERTIO, Quoties teneatur quis ex vi ſacerdotalis

dotalis ordinis in anno celebrare? R. hoc esse incertum, vnde dissentiunt DD. Quidam enim dicunt nequidem teneri Sacerdotem in vita sua sub mortali sacrificare, cùm de ea re ... inueniatur præceptum de iure diuino aut positiuo. Alij, & probabiliùs dicunt præceptum contineri in illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Vnde Trid. sess. 22. can. 1. dicit *Christum illis verbis Sacerdotibus præcepisse vt offerrent, vti semper Ecclesia Catholica intellexit & docuit.* Idem. can. 2. & sess. 23. cap, 14. de reform. præcipit Episcopis: *Curent vt sacerdotes saltem Dominicis & Festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Incertum tamen manet quoties sub mortali teneantur, quia licet Tridentinum moneat Episcopos, & præcipiat vt huic rei aduigilent, non specificat præceptum rigorosum de obligatione sub mortali. Quamuis mens Ecclesiæ satis colligatur esse, vt sæpius celebrent. Vnde cap. *Dolentes* de celebrat. Missarum pro delicto numeratur, quod Sacerdotes quidam vix quater in anno celebrarent.

QVAERO TERTIO: An sæpius in die liceat celebrare? Resp. multos hic casus referri à Casuistis, sed duos tantùm scias in vsu esse: scilicet in die Natiuitatis Domini, & quando quis plures Ecclesias habet. Addi fortè posset casus cuinsdam necessitatis, quando in aliqua Ecclesia æger esset Parochus, nec alius Sacerdos posset haberi, vt in die solemni populus Missam audiret. In quibusdam locis Hispaniæ, etiam datur priuilegium Sacerdotibus plures Missis celebrandi in die Animarum. Atque antiquitus dum tantus erat populi concursus, vt templum omnes non caperet, pluries celebrari ab eodem poterat. Ob istam causam dicit Strabo de reb. Eccl. cap. 21. Sanctum Leonem in vno die septies Missam celebrasse. Lego etiam in vita Sancti Alberti apud Molanum 2. Maij, quotidie solitum duas celebrare Missas, vnam pro viuis, aliam pro defunctis.

QVAERO

QVAERO QVARTO: An ſint aliqui dies, in quibus non liceat celebrare? Reſp. permiſſum eſſe omni die celebrare, exceptâ feriâ ſextâ hebdomadæ ſanctæ, quo etiam die conſuetudo non eſt Communionem dandi, niſi ægris in periculo mortis. Quantum ad diem Iouis ſanctum, licet quibuſdam in Eccleſijs non ſoleat niſi vna Miſſa celebrari, in memoriam Chriſti qui eâ die primam Miſſam celebrauit, & manu propriâ Apoſtolis Euchariſtiam præbuit: non inuenitur rigoroſum præceptum, quo ſinguli Sacerdotes prohibeantur celebrare. Vnde & à multis ſolitum eſt tunc celebrari. Quantum ad Sabbatum Sanctum, etiam conſuetudo obtinet, vt nonniſi vna Miſſa ſolemnis tunc temporis celebretur. Quapropter & eâ die non habetur *Introitus*, qui ſolet legi in Miſſis priuatis. Atque etiam id prohibetur, cap. *Sabbato*, de conſec. diſt. 3. Aduerte tamen iſtud præceptum ex eo originem duxiſſe, quod antiquitus Sabbato Sancto non recitabatur Officium Matutinum, nec legebatur Miſſa de reſurectione ante mediam noctem, quæ erat Principium Dominicæ Reſurectionis. Patet ex collecta: *Deus qui ſacratiſſimam noctem &c.* Vnde totam illam diem Eccleſia tranſigebat in mœſtitia, Chriſti in ſepulchro memoriam repræſentans, & reſurectionem eius expectans. Poſtea cæpit Eccleſia Miſſam illam reſurectionis, mediâ nocte legi ſolitam, celebrare die Sabbati tempore matutino, qui mos nunc toto orbe inualuit. Hinc aliqui exiſtimant præceptum illud antiquum abrogatum eſſe, quod Miſſam in die celebrare prohibebat; ita vt priuatam Miſſam tunc legere non exiſtiment prohibitum. Quapropter hac in re conſule conſuetudinem loci in quo degis; in praxi tamen tutiùs, & magis ad mentem Eccleſiæ videtur, abſtinere.

QVAERO QVINTO: Quâ horâ licitum ſit celebrare? Reſp. Rubricas Miſſalis determinare ab aurora vſque ad meridiem. Solet autem aurora inchoari vnâ horâ & mediâ circiter ante Solis ortum. Interim ſcimus quibuſdam in lo-

in locis ſolitum eſſe etiam ante auroram celebrare: tum vt famuli, filij familias, operarij eam audiant: tum vt iter facientes, eâ non careant; de quo in multis Belgij locis ſcrupulus non fit. Et cùm talis conſuetudo ab Epiſcopis ſciatur & tolererur, non videtur peccatum inuoluere. Imò Nauarr. cap. 25. Manual. Angelus, Roſella, & quidam alij, putant iure communi id non prohiberi. Vide latiùs Nauarr: cap. 25. qui putat priuilegia Miſſæ ante auroram, vel poſt meridiem celebrandæ, continere ius commune, & tantùm prodeſſe ad ſedandos animos ſcrupuloſorum. Tu in praxi conſule conſuetudinem timoratorum, in Epiſcopatu in quo degis. Nam hoc ſtrictiùs obſeruatur in quibuſdam locis, quàm in alijs. Tridentinum ſeſſ. 22. ordinat vt Sacerdotes vltra horas illis ſtatutas non celebrent, & hoc de ſtatutis intelligi poteſt cuiuſlibet Epiſcopatus, aut de conſuetudine vim ſtatuti habente.

Quantum ad noctem Natiuitatis, licet celebaare etiam tres Miſſas Sacerdoti priuato ante ortum Solis, ex priuilegio Teleſphori Papæ. Atque generaliter, ex communi DD. ſufficit, quod finis Miſſæ in initium auroræ incidat, aut quod Miſſæ initium circa meridiem inchoetur. Sed & olim in ieiunijs quatuor temporum, vt patet de conſec. diſt. 1. etiam poſt nonam celebrari poterat: eâ horâ quâ Chriſtus illud obtulit; quæ etiam tunc erat horâ refectionis in diebus ieiunij, vt teſtatur Diuus Thomas.

CAPVT QVINTVM.

DE REQVISITIS AD CELEBRANDVM, ET DE STIPENDIO CELEBRANTIS.

QVAERO PRIMO. An neceſſariæ ſint veſtes ſacræ, & quæ? R. neceſſarias eſſe: nimirum, Amictum, Albam, Cingulum, Manipulum, Stolam, Planetam: ita vt nullo caſu liceat celebrare ſine veſtitu illo ſacro. Si tamen in caſu neceſſitatis vna ex minoribus deeſſet, puta Cingulum, vel Manipulus, vel Stola; multi exiſtimant non fore mortale ſine ea celebrare: multò minus ſi quis per inaduertentiam aliquam earum omittat.

QVAERO SECVNDO: An omnes hæ veſtes debeant eſſe benedictæ? Reſpondent DD. communiter, omnes debere eſſe benedictas, alioqui mortaliter peccari. Excipiunt aliqui Cingulum, cuius benedictionem non eſſe neceſſariam, probabilis ſententia aſſerit: Et teſtatur Scotus ac Richardus in 4. d. 17. in aliquibus Regionibus morem non eſſe vt benedicatur. Paſſim videmus licet quandoque ſit benedictum, ſi tamen frangatur, ſolere vtramq; partem connecti ſine alia benedictione; quod licitum eſſe docet Emanuel Sa, Soto, & alij. Adde cum aliquibus, licitum eſſe vti Stolâ pro Cingulo, atque Manipulo loco Stolæ, ſi ſufficientis longitudinis ſit. Durant verò benedictiones, quamdiu iſtæ veſtes manent integræ, ac formam ſuam retinent. Vnde ſi auellatur planè Manica ab Alba, benedictionem amittit, & licet denuò aſſuatur, iterum benedicēda eſt; ſecus ſi paulatim reficiatur. Quātum ad Stolam & Planetam, ſi ſint duplices, alium intus, alium foris colorem habentes, & ſeparentur; vtramque partem benedictionem retinere aſſerit Suares: cùm vtraque illarum tota Planeta ſit & Stola, & vnâ benedictione

ben-

benedicantur, tanquam essent duæ Planetæ ac Stolæ.

QVAERO TERTIO. Quænam præter vestes sint necessaria ad celebrationem? R. requiri præter Altare fixum vel portatile, Mappas, Corporale, Pallam, Calicem, Patenam, Candelam, Missale, Panem & Vinum, de quibus sequentia sunt notanda.

Primò, duas Mappas requiri aut vnam duplicem. Quidam etiam docent vnam sufficere; quod ob necessitatem secluso contemptu admitti potest; ordinariè autem nonnisi super duplici Mappa seu Tobalea celebrandum est. Neque verò Mappas benedici est necessarium. Vltra id requirirur Corporale Lineum benedictum, cuius potest esse extremitas serica. Et durat benedictio quamdiu manet integrum, per ruptionem autem notabilem perit. Deinde Palla requiritur, qua calix cooperitur, & ex parte inferiori conuenit esse lineã, exteriori autem parte potest esse serica vel aurea. Olim vnum erat tantùm Corporale oblongum, quo etiam tegebatur Calix: & tunc non erat necessaria alia Palla, quod etiam nunc apud Carthusianos obseruatur. Cùm autem Pallæ non contingant hostiam consecratam, non videtur necessaria benedictio, quæ in corporali omnino sub peccato mortali requiritur.

Secundò requiritur munditia ornamentorum & vestium maximè Corporalis. Quod si quæras quale peccatum sit, si immundities reperiatur? Respondent DD. si sint enormiter immunda, aut si fiat cum scandalo vel contemptu, erit mortale: si non sint enormiter immunda, nec scandalum sit, aut contemptus, veniale.

Tertiò requiritur, vt Calix sit consecratus & Patena; debentque esse aurea, vel argentea, vel stannea. Si deauratio amittatur, non ideò perit consecratio, quia totus Calix & tota eius materia per modum vnius consecratur. Quod si deauretur postea Calix vel Patena ex ea parte, quâ corpus & sanguinem contingit, iterùm consecranda sunt: quia id in quo fit proximè contactus corporis & sangui-

nis iam non erat consecratum. Perditur porrò consecratio, si notabiliter frangantur, ita vt formam & quantitatem amittant, quæ ad eorum conuenientem vsum est necessaria. Quæres, an Pixis, in qua seruatur Eucharistia debeat esse benedicta? Respondent multi DD. id iure non inueniri præceptum: ordinariè tamen solet benedici, & hoc tutius; quia ordinatur ad tangendum immediatum Corpus Domini. Vnde aduerte in nuda Pixide, maximè si sit argentea, rectiùs collocari particulas consecratas, quàm in parte Corporalis in Pixide posita: quia cùm particulæ renouantur, difficilius est id perfectè peragere; & non fit sine periculo purgatio Corporalis intropositi, solēt enim particulæ facilè dissilire. Quod etiam aduertit Possevinus, & apud PP. Societatis video in vsu esse: quamuis aliqua Pastoralia insinuent substernendam intus Corporalis partem. Cæterum contactum Calicis, Patenæ, Pixidis, Corporalis, sine contemptu à Laicis factum, non existimo nisi veniale.

Quartò: Lumen sub peccato mort. requiritur, in rigore tamen sufficit vna candela, quamuis duæ ordinariè ex decentia adhibendæ sint. Sufficit etiam in necessitate Lumen Seraceum. Quærere verò hic potest quis: An sit etiam præceptum, vt ante Eucharistiam in templis semper lumen ardeat? Respondent aliqui, licet expressum in iure non reperiatur, consuetudinem tamen vniuersalem Ecclesiæ habere vim præcepti. Ita Victorellus, Emanuel Sa, & quidam alij. Sed hanc consuetudinem non esse ita vniuersalem, patet ex multis Ecclesijs Parochialibus, maximè Ruralibus: vbi propter paupertatem hactenus non fuit solitum lumen continuum accendi. Et licet Episcopi eam consuetudinem introducere conentur varijs decretis, videmus vix obseruari à subditis ob paupertatem. Disceptant enim illi de expensis, quorum sit eas sustinere, an Ecclesiæ, an decimas percipientium, an communis populi; sicque decretorum executio

tio vel differtur, vel non fit. Extat porrò præceptum de lumine, quando defertur Sacramentum foras, capitulo *Sanè* de celebrat. Missarum. Ex causa tamen illud etiam omitti posset, vt cùm ad ægrum longè distantem defertur, nec commodè cum lumine fieri potest.

Quintò, requiritur Missale, in quo saltem sit integer Canon: cùm enim memoria labilis sit, non licet in actione adeò sacra & publica, periculo se exponere. Adijci solet & Crux ex Rubricis Missalis, sed hanc non puto requiri de præcepto rigoroso, saltem sub mortali.

Sextò, quantum ad materiam, vinum non debet esse corruptum, sic nec panis; & hic debet esse azimus, nec notabilter fractus, & magnitudinis decentis: si haberi maior hostia non possit, an ex minoribus liceat adhibere? Respondeo in Missa priuata & secreta id fieri posse, cùm non inueniatur præceptum in contrarium: gratiusque videri Deo sic celebrare, quàm non celebrare, licet non sit festus dies, maximè si non sit periculum de scandalo, tunc enim id etiam vrgente causâ publicè fieri nihil vetaret.

Casus. Qui Iam Parochus nullam habens maiorem hostiam, veritus populi scandalum aliquod aut murmur, dum minorem hostiam consecrasset, in eleuatione Sacramenti ostentauit alteram quam Iã maiorem hostiam, quæ asseruabatur in Pixide, vt exponeretur in die solemni populo. Quæritur, an ille prudenter hoc fecerit? R. cùm in Missa debeat exhiberi populo adoranda hostia in illo sacrificio consecrata & oblata, talem cautelam non esse approbandam: meliùs tamen meo iudicio feciſſet, si & maiori isti hostiæ alteram paruam consecratam per illud sacrificium simul adiunxisset, quod facilè fieri poterat, exhibendo vtramque adorandam. Sic enim satisfaceret cæremoniæ huic sacræ, quâ hostia sacrificij huius populo ad adorandum exhibenda præcipitur. *Casus.*

QVAERO QVARTO: An aliquas cæremonias omittere inter celebrandum, vel addere, ſemper ſit peccatum mortale? R. 1. in his etiam excuſare poſſe rationabilem cauſam, vel leuitatem materiæ. Exempli gratia, omittere *Credo*, vel *Gloria*, vel Commemorationem aliquam, facilè excuſatur à mortali: quia non ſunt partes ſimpliciter neceſſariæ ad Miſſam, nec quid notabile ad integritatem Miſſę ſpectans conſtituunt. Nec ſi paulò poſt quis recordetur, debet repetere, quia moraliter non contingit id fieri ſine aliqua interturbatione, & incommoditate. Similiter dic non eſſe niſi veniale, & quandoque nullum peccatum, cæremonias aliquas, quæ inter principales non adnumerantur, ſine contemptu prætermittere. v.g. omittere crucem aliquam, manuum eleuationem, pectoris tunſionem &c. Illa verò quæ notabilia cenſentur inter partes integrantes Miſſæ, vel cæremonias principales omittere, poteſt eſſe mortale, niſi inaduertentia vel obliuio naturalis excuſet. Exempli gratia, voluntariè vel graui negligentiâ omittere Epiſtolam vel Euangelium, aut oblationem panis ſeu vini: Item mixtionem aquæ cum vino, fractionem hoſtiæ, & mixtionem cum ſanguine, & ſimilia. Quia hæ partes & cæremoniæ grauioris momenti cenſentur, eoquod contineant ſpecialem ſignificationem, & ſoleant ad integritatem ſacrificij requiri. Similiter dic non licere addere nouas precationes ex deuotione; vnde & hic indiſcretio, & peccatum intercurrit contra prohibitionem Pij Quinti in Miſſali, præſertim ſi publicè dicantur. Si vt priuata perſona ſecretè aliquid recitet quis, licet non videatur directè contra hoc præceptum; indiſcretio tamen eſt, ſacrum miniſterium priuatis precibus interrumpere. Aliud eſt, ſi quiſpiam jaculatoriâ oratione mentali animum in Deum eleuet. Aduerte etiam hic quoſdam dixiſſe, vnum verbum Canonis per negligentiam culpabilē omittere, eſſe mortale: Sed id nimis durum, quia & leuitas materiæ hic videtur

detur excusare. Quis enim vnius Sancti nomen in Canone omissum statim asserat materiam esse peccati mortalis? Dicamus ergo, & hic negligentiam venialem censendam esse in vno aut altero verbo omisso, ne animas illaqueemus.

QVAERO QVINTO. An Sacerdos ob stipendium, aut institutionem Capellaniæ obligatus dicere Missam determinatam, puta Missam mortuorum, aut Beatæ Mariæ, peccet aliam Missam legendo? R. si id fiat ad seruandum ordinem Missalis, aut quia festum sit, non peccari. Si verò nulla legitima causa subsit, obligationi debet satisfacere. Vbi tamen prudenter aduertendum est, vitandum esse, quantum potest fieri, murmur populi in similibus: sed nec sine legitima causa ordo missalis facilè debet interrumpi. Quod si etiam fundatio habeat in certo altari celebrandum, non satisfit, sine iusto impedimento, & debita causa, alibi celebrando; quia defraudatur mens fundatoris, qui hunc locum specialiter voluit coli.

QVAERO SEXTO: An Sacerdos pauper possit accipere pro vna Missa duplex stipendium? Resp. non posse, siue id fiat ab vna & eadem persona, siue à pluribus, quia dum ei datum est stipendium, à Superiore vel approbatâ consuetudine declaratum iustum, aliud stipendium iterum accipiendo, bona sumit alterius inuito Domino; quod non licet nisi in extrema vel graui necessitate, non verò in ordinaria paupertate. Sicut ergo operarius ob paupertatem non potest plus accipere iustâ mercede; ita nec Sacerdos iusto stipendio. Quod si stipendia non sint integra, potest vel à diuersis, vel ab eodem tantum accipere, quantum sufficit ad iustum stipendium: alioqui enim fit ei aliqua iniuria, & potest se indemnem seruare. Hinc infero, quod si Sacerdos semel iusto stipendio contentus fuerit, non poterit illud ad maius reducere minuendo Missarum numerum: secus de iniusto stipendio, si inuoluntariè omninò illo contentus fuerit; fit enim ei iniuria

Cassius

cùm

cùm ob paupertatem cogitur inæquale ſtipendium acceptare, vnde poteſt, nonobſtante pacto, conuenienti modo ſe indemnem ſeruare.

QVAERO SEPTIMO: An Sacerdos qui hodie à nemine ſtipendium accepit, Miſſam quam celebrat, applicare poſſit illi, qui primus dabit illi ſtipendium? Reſpondent quidam Theologi (inter quos Nauarra, Aragonius, Henriquez, Rodriguez) poſſe: quia Deus apud quem nulla eſt diſtinctio inter præteritum & futurum, ſed omnia habet pro præſentibus, applicet fructum ſecundùm intentionem Sacerdotis. Negant verò alij hâc ratione, quia Sacrificium Miſſæ conſiſtit in actione tranſeunte, cuius fructus ſi à Sacerdote alicui particulari perſonæ non applicetur, in Eccleſiæ theſaurũ reponitur, in quo vlteriùs nihil habet iuris Sacerdos, ſed ſolus Pontifex. Quicquid ſit de hoc, hic modus non eſt approbandus: quia communis etiam mens Fideliũ, eſt ſtipendium dare non pro Miſſa iam dicta, ſed pro dicenda: nec facilè videntur perſoluturi, ſi hunc modum ſcirent, vnde ſaltem hic modus non eſt tutus.

Ratio Cordubæ.

QVAERO OCTAVO. An is cui datur certa ſumma pro Miſſis, poſſit alios minori pretio conducere? Reſp. ſi det iuſtum ſtipendium, non videri hic iniuſtitiam committi: quia nihil deperdit ille cui Miſſa integrè applicatur, & ſacrificanti etiam non fit iniuria, ſi iſtud ſtipendium illi perſoluatur: ideoque cùm ipſe hanc ſummã accipiens, illius dominium ſit aſſecutus, poteſt implere illam obligationem annexam per ſe vel per alium. Hic tamen modus cùm frequenter contineat ſpeciem alicuius turpis lucri, haud eſt conſulendus.

QVAERO NONO. Quale peccatum committat, qui diu differt per magnam negligentiam Miſſas dicere, ad quas obligatur ſtipendio? Reſp. aliquos iudicare hoc eſſe peccatum mortale, ob graue damnum quod poteſt conſequi is, pro quo celebrandum eſt. Fortè enim anima aliqua è

Purga

Purgatorio liberata fuiſſet. Item is pro quo celebrandum erat, notabile bonum ſpirituale vel corporale conſecutus fuiſſet: itaque à graui ſaltem veniali, vel periculo mortalis, ſupinè negligentem non excuſarim. Sed dices, defraudatio vnius Regalis, qui ſolet dari pro vna Miſſa, non eſt materia peccati mortalis: ergo aliquem defraudare Miſsâ, non videtur peccatum mortale? Reſpondeo ex ea parte præcisè ita videri: attamen cùm fructus Miſſæ inæſtimabiles ſint, & ad hos applicandos ex pacto teneatur Sacerdos, defraudatio videtur in re notabili.

QVAERO DECIMO: An mulier poſſit miniſtrare? R. ex communi non poſſe, ob capitulum de cohabit. Clericorum & mulierum. Ratio eſt, quia per ſe indecens eſt, & nonnullum periculum continet contra puritatem & munditiam tanti Sacramenti. Addit Soto & probat Suares, in neceſſitate potius celebrandum ſine miniſtro, quàm fæminâ miniſtrante: quia hoc ſit expreſſius iure prohibitum, & videtur indecentius. Quibuſdam tamen in locis iam conſuetudine receptum eſt, vt apud Monialeſ puellulæ decem aut duodecim annorum ad id inſtructę, miniſtrare permittantur ibi celebrantibus; quod quidam ſine ſcrupulo etiam timorati ob conſuetudinẽ vſurpant in Prouincijs Belgicis, Epiſcopis id etiam ſcientibus, nec ſeueriùs prohibentibus. Vnde non auſim condemnare id grauioris peccati, vbi conſuetudo præſcripſit, nec periculum putatur. Hac de re tamen Hiſpani aut Itali Doctores ſeueriùs videntur loqui, quia in illis Nationibus maius periculum, aut inordinatio iudicatur in ſimilibus.

CAPVT SEXTVM.

DE CAVSIS A MISSA AVDIENDA EXCVSANTIBVS.

QVAERO PRIMO. Quænam cauſæ à Miſſa audienda excuſent? Reſp. ex communi Doctorum interpretatione, accedente etiam conſuetudine hanc interpretationem confirmante, non eſſe neceſſariam cauſam admodum grauem, vt quis excuſetur. Hinc communiter tradunt Theologi iacturam alicuius boni mediocris exiſtimationis excuſare; vel etiam cùm audiri nequit Miſſa ſine graui difficultate & labore. Ratio eſſe poteſt, quia cũ hoc præceptum ſit humanum, videtur latũ cum tali moderatione dictum, vt labor aut difficultas prudenti iudicio exiſtimata rationabilis, aut iactura mediocris cenſeãtur excuſare. Vnde plurimùm hic facit bona fides exiſtimantis ſe habere iuſtam cauſam; per illam enim fit, vt à mortali peccato excuſentur aliqui in caſibus, alioqui dubitationi aut diputationi obnoxijs. Ex hac generali reſolutione deducuntur caſus hi particulares, à Theologis expreſſi.

Primus caſus. Si aliquis infirmus ſine alicuius momenti incommodo nequeat ſurgere, aut domo exire: vel ſi periculum ſit reincidentiæ, aut retardationis conualeſcentiæ, excuſatur.

Secundus caſus: Si quis miniſtret graui infirmitate laboranti, & vna tantùm Miſſa celebretur, cui non poſſit intereſſe niſi relicto infirmo cum aliqua illius incommoditate. Nec enim opus eſt, vt miniſterium planè ſit neceſſarium, ita vt non poſſit deſeri: ſed ſufficit quod prudenter hic & nunc bonâ fide putet non relinquẽdum infirmum, aut timeat ei aliquod incommodum, ob quod putet ſe excuſari.

cusari. Similiter dic de alijs operibus misericordiæ tum corporalis, tum spiritualis.

Tertius casus. Si quis timet iacturam honoris: vt si vir honoratus aut mulier nequit sine decenti veste in publicum prodire, puta sine pallio, quod modò ei deest: aut si nobilis sine comitatu deberet progredi foras cum dedecore. Hic porro habenda est ratio consuetudinis loci, & qualitatis personarum; nec hæc licentia nimis extendatur. Simul etiam videndum, an manè secretò tales Missam nequeant audire.

Hinc non facilè excusarim rusticas quasdam personas, notæ inferioris, quæ dicunt se mansisse domi tempore Sacri, quod non haberent nisi calceos laceros, aut inferiores calligas dissutas, vel collaria denigrata, & partim dilacera: maximè si in illis locis agant, vbi prima Missa manè celebratur; ad quam non est dedecus venire sine veste decenter apta, cùm excusentur ex eo quod adhuc matutino tempore soleant vacare ministerijs sordidis, circa porcos, equos, vaccas, aut culinaria officia, & similia.

Quartus casus: Si fæmina quæ honesta habetur, vterum gestet, & ne lapsum prodat, oporteat eam domi manere: nec possit occultè Missam audire. Quantum ad coniugatam grauidam, ordinariè non excusatur à Missa; sicut nec ea quæ menstrua patitur: potest tamen in his quandoq; excusatio esse, cùm ægritudo aliqua, aut debilitas simul iungitur.

Quintus casus: Si maritus vxori præcipiat non exire domo, fortè ob zelotypiam, vel aliam ob causam etiam iniustam, & illa graues rixas timet. Similiter excusatur & fæmina, quæ se domi continet, ne sit occasio peccandi alicui, à quo scit se perditè amari; quamuis ad id non teneatur, est enim occasio accepta, non data.

Sextus casus: Si timeat quis furtum domum suam relinquens solam; aut iter facturus, comites itineris deserens

ad Miſſam audiendã, timeat prædones, vel timeat aberrare, quia ſolus iter ignorat; vel à ſocietate cui ſe debet iungere, expẽſas itineris expectet, ſitq; ei graue incõmodum talis iacturę. Similes ob cauſas excuſantur Paſtores pecorũ, milites cuſtodientes caſtrũ, vectores mercium, curſores, & ſimiles, qui ſine incommodo grauiMiſſam non poſſunt audire, vel tempus quo cælebrabitur, expectare.

Septimus caſus. Si oportet multum itineris cum graui labore conficere. Vt ſi quis pedes debeat ire ad duas horas tempore turbido & pluuioſo, vel etiam ad vnam tempore ventis & tempeſtatibus pleno; aut ſi torrẽtibus, vel aquis multùm incommodetur, vt Eccleſiam adeat. Hæ cauſæ ſunt frequentes degentibus in agris aut ſyluis, loco diſſito ab Eccleſia; perſonarum autem, loci, temporis, hic habenda eſt prudens conſideratio, ad iudicium de excuſatione ferendum.

Octauus caſus. Si tempore contagionis timeatur infectio, plebe paſſim concurrente ad Eccleſiam, ad quam non deſinunt venire & illi, de quibus aliquod periculum timetur. Similiter ſi tranſeundum ſit per illum locum aut plateam, vbi aër peſtilens iudicatur.

Nonus caſus. Excuſantur Nutrices & Matres, quæ non poſſunt relinquere paruulos quos lactant: ad Eccleſiam autem eos afferendo, videmus ordinariè quod non ſolùm ſuam, ſed & aliorum debitam attentionem impediant; dum vel eiulantes placant, vel ridentibus arrident, vel alijs modis circa eos occupantur; vnde ſi aliter Miſſam audire nequeunt, frequenter pręſtat non audire.

Sed quid de famulis, aut filijs-familias, qui impediuntur à Dominis aut parentibus tempore Miſſæ? R. ſi miniſterium ſit neceſſarium iuxta communem viuendi modum, nec Dominus peccat præcipiendo, nec famulus parendo. Si poſſit differri in alium diem, aut aliam horam, peccat Dominus famulum & filium impediendo; ipſi tamen non peccant parendo, ſi rixam aut detrimentum timean

meant à Domino: quia non videtur Ecclesia cum tali incommodo eos velle obligare. Si tamen id frequenter accideret, suadendum est, vt alibi famulatum quærant.

Quid iterum de illis qui operas suas locant, ad apparandum nuptiale aut aliud conuiuium in die festo, & ita impediũtur illo die, vt non possint vacare Sacro audiẽdo? R. idẽ posse hic censeri, quod in priori casu, cùm ministeriũ istud sine incõmodo differri non potest, nec præueniri, Missã audiẽdo. Vnde ob hos & similes casus aduertẽda est generalis regula ex Caiet. *Sine rationabili causa omittere Missã in festo, reputatur peccatum mortale. Et hic esto prudens, admittendo pro rationabili causa omne motiuum rationi humanæ consentaneum, etiamsi non fuerit vrgens: quoniam deficiente & subsistente ratione, quæ illius conditionis personas libenter ad Missam euntes inducere videtur ad omissionem Missæ, in tali casu non incurritur peccatum mortale, quamuis si minùs sufficiens est ratio, peccetur venialiter. Et vniuersaliter sic est, quando quis bonâ fide putat se excusari, & ideò omittit Missam.* Hæc ille. Caiet. V. festum in sum.

Hinc etiam resoluo, non esse statim condemnandas peccati mortalis puellas aut adolescẽtes, qui eo die quo banna matrimonij eorum proclamantur, non interfunt Missæ; si aliam Missam audire nequeant, vt in Ruralibus Ecclesijs contingit non infrequenter. Tum quod populus tunc si præsentes sint, circumspicere soleat cum risu, & verecundiã aliquã eis afferre: tum quod consuetudo tũc absentandi se videatur eos excusare, adiunctâ bonâ fide.

QVAERO SECVNDO: Quâ ætate obliget præceptum Missæ? Respondent communiter Doctores obligare post septennium, quia tunc incipit discretio. Sed licet verum sit, quod ex tunc, ac etiam antea, pueri assuefaciendi sint, ad audiendam Missam; illos tamen statim ac vsus discretionis incipit, dicere obligatos sub pec. mort. videtur mihi rigidum. Tum quia Ecclesia pia Mater non videtur velle obligare tam rigidè, statim ac potest: tum quod practicè videamus maiorem partem puerorum etiam decimum

annum attingentiũ, in Eccleſia ſtare tempore Miſſæ, huc illuc circumſpiciendo, ſine attentione requiſita; aut etiã ſocijs corridere, colloqui, nugari, nec vim præcepti talis apprehendere. Quis verò eos ſtatim peccati mortalis velit condẽnare? Non quod velim dicere eos non eſſe capaces peccati mortalis ob ætatẽ, nam ſi hoc ſit, nõ eſt difficultas. Sed quod liçet in rigore loquendo ſufficientem ætatem & diſcretionem haberent ad aliquod peccatum mortale committendum; non videatur tamen Eccleſia tanta ſub obligatione, ſeu vinculo tã arcto eos velle ſtatim obſtringere; donec perfectiorem rationis vſum aſſequantur, quâ diuina myſteria pleniùs apprehendant, & obligationem ac attentionem, quâ illis intereſſe oportet pleniùs intelligant. Quod ferè ordinariè circa tempus idoneum, quo idoneitatem incipiunt habere, ad Euchariſtiæ Sacramentum putarim contingere; quodipſum Confeſſarij & Parochorum prudenti iudicio venit expendendum. Aliàs anteà ſolùm venialiter exiſtimarim peccare, ob apprehenſionem imperfectam tum myſteriorum, tum præcepti, ex imperfecto adhuc rationis vſu prouenientem: per quam fit vt facilè negligant attentionem requiſitam, & magis præſentes ibi ſint corpore, quàm mente.

QVAERO TERTIO. Quænam attentio requiratur ad Miſſam? Reſp. debere eſſe attentionem religioſam ex obiecto, ſiue attendendo ad ea quæ facit Sacerdos tanquã ad res ſacras in genere: ſiue attendendo ad ea quæ illis ſignificantur; ſiue attendendo ad Deum, illum orando & honorando, ac intentionem cum Sacerdote orante coniungendo.

Hinc reſoluo, licerè tunc officium perſoluere debitum ex obligatione aut pœnitentia, quia non impedit attentionem ad Miſſam. Voluntariè verò animum rebus non ſacris ſed alienis applicare notabili parte Miſſæ, aut confabulari, peccato non caret mortali.

QVAERO QVARTO: Quænam pars Miſſæ notabilis cenſea-

censeatur, ita vt illius omissio mortalis censeatur? Resp. si quis ab initio Euangelij audiat vsque ad finem, non peccare mortaliter: immò secundùm aliquos etiamsi Euangelium non audiat; si tamen vsque ad finem persistat, etiam S. Ioannis Euangelium audiendo. Exire ante Communionem, & reliquam partem voluntariè omittere, materiam peccati mortalis multi putant, quia communio fit inter partes principales. Similiter dic, si quis voluntariè, & sine necessitate exeat ante consecrationem, & vtraque facta redeat, censeri omissam partem notabilem, quia essentialis est sacrificio.

QVAERO QVINTO. Quid dicendum de illis qui confitentur tempore Missæ? Respondeo id improbandum ordinariè, si confessio sit diuturna, siue partem notabilem occupans Missæ; Vnde si alia Missa audiri potest, audienda est. Frequenter tamen contingit in Parochijs ruralibus, vt non facilè adsit occasio confitendi, nisi arripiatur tempore Sacri; puta aduenientе aliquo ex Ordine Mendicantium, vt concionetur, qui etiam recessurus est statim. Ac tunc non improbo arripi hanc occasionem, etiam tempore Sacri, cùm commodè aliter fieri nequit. Ratio est, quia finis Missę est sanctificatio nostra: quem finem cùm certiùs assequamur per Confessionem, si nequit separatim Missa audiri, & Confessio fieri, ob maius bonum expurgandi se à peccato mortali, quod confitens prætendit, excusatur ab attentione speciali ad Missam. Quamuis & in disputationem venire possit, an vacare confessioni excludat attentionem necessariam, quandoquidem sufficiat moraliter præsentem esse, rei alicui sacræ vacando, ac intentionem suam cum Sacerdote coniungendo.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

DE MISSA PAROCHIALI AVDIENDA.

MIſſam in Parochia propria audiendam, decernunt antiqua iura. Vnde Sixtus 4. de Treuga & pace, vbi concordiã init inter mendicãtes & Parochos, præcipit ne mendicantes prædicent populum non teneri audire Miſſam in proprijs Parochijs diebus feſtis, cùm iure ſit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Miſſam in Parochiali Eccleſia, niſi fortè ob honeſtam cauſam ab Eccleſia ipſa ſe abſentarent. Ita ille in extrauagãtibus communibus, indicans ex vi iuris communis obligationem quamdam fuiſſe; quam etiam ſentẽtiam ſecuti ſunt multi Canoniſtæ. Interim cùm vſus & conſuetudo Fidelium iam aliud inſinuet, non cenſentur peccato obnoxij, qui alibi audierint. Rectè tamen Concilium Trid. ſeſſ. 22. monendum cenſet populum à Concionatoribus & Parochis, vt frequenter ad ſuas Parochias, ſaltem Feſtis maioribus, & Dominicis accedant. Miſſa enim Paſtoralis, quæ in Parochijs ſolemniter celebratur, non exiguos fructus, & prærogatiuas habet.

Primò enim ab illo celebratur, qui ex iuſtitia tenetur ſacrificij ſui fructum populo ſibi ſubdito applicare: ita vt populus ius habeat ſpeciale in illud, ſiue in fructus ex illo prouenientes. Hinc & olim Sacrum illud Paſtorale *Dominicum* vocabatur, vt teſtatur Baronius: & ad illud non ſolùm conuenit populus, ſed & ſpecialiter Angeli Cuſtodes Parochiæ: nam non ſolùm ſingulis perſonis Angelos Cuſtodes deputatos, ſed & toti Parochiæ vnum vel plures, & ipſi Paſtori vltra Angelum particularem à natiuitate etiam aliquem deſtinatum eſſe vt Paſtori, omninò probabile eſt. Hinc Petrus Faber inter primos Patres Societ. IESV Ignatij Socius, ſolebat dicere cùm

per

per Germaniam, & Geneuenſes partes hæreſi infectas pertranſiſſet, ſe plurimum auxilij ſenſiſſe, ſiue ad declinandas hæreticorum inſidias, ſiue ad conuertendas animas, ex eo quod ſolitus erat ſpeciali deuotione Angelos Tutelares Parochiarum, per quas tranſibat, ſalutare: Hi ergo ſpecialiter etiam coluntur in communi conuentu populi ad Sacrum Dominicum, & eorum auxilium imploratur. Patet in oratione, quæ poſt aſperſionem aquæ benedictæ decantatur.

Secundò, tunc fit omnium orationum & piorum operum tacita quædam inter omnes communicatio, in concurſu precum & vnione cordium: ita vt gratia Dei, illiuſque beneficia, & peccatorum remiſſio citiùs & efficaciùs impetretur, ob communicationem, coniunctionem ſpecialem totius fraternitatis, & Eccleſię ibi congregatę in ſpiritu Chriſti & gemitu columbæ. Vnde hic locum habet quod dicit Chryſoſtomus: Orationem multum proficere, quæ cum Fratribus fit. *Eſt enim, inquit, ibi concordia, conſpiratio, copula amoris & charitatis, Sacerdotum clamores: qui præſunt vt populi orationes, quæ per ſe ſunt infirmiores, validiores illas complexæ, ſimul in cælum euehantur.*

Tertiò, in illo conuentu Miſſæ Parochialis, cenſentur oues cum Paſtore in ouile ſuum connenire, vbi vocem Paſtoris audiant, & ſequantur. Ideò tunc verbum Dei ex officio ab illis prædicatur; Dei & Eccleſiæ mandata annunciantur, monetur populus feſtorum, vigiliarum, ieiuniorum, & aliorum in hebdomada occurrentiũ. Vnde Tridentinum ſeſſ. 24. c. 4. iterum ſic habet: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri vnumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, vbi commode id fieri poteſt ad audiendum verbum Dei.*

Quartò, ibi cenſentur Filij cum Patre ad cubiculum genitricis ſuæ, ſiue ad ſinum matris conuenire, vt eius præceptis aurem prębeant obedientem, iuxta illud Eccleſiaſtici: *Audi fili mi diſciplinam Patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.* Eccleſia enim Parochialis Matris titulo & ho-

nore gaudet, quæ per lauacrum regenerationis in Christo filios gignit: & Pastores propriè Patres nominari debent, quia Parochianos vt viscera sua diligere tenentur, quos in Christo generare, verbi & Sacramenti ministerio pascere ex iustitia obligantur; ac in viam salutis dirigere, quasi à Patre æterno, & Iesu Christo commissos sibi filios.

Quintò, in Missa Parochiali aquâ benedictâ populus solemniter aspergitur, vt aduersus malignos spiritus præmuniatur. Item pro auertendis à Parochia malis, & Dei flagellis, atque etiam pro bonis non solùm spiritualibus, sed & temporalibus impetrandis, pro frugibus terræ & alijs, supplicationes instituuntur. Vnde Pastoris est, ex officio specialiter Mediatorem & Intercessorem agere apud Christum & Deum Patrem pro grege, & pro illius salute spirituali, temporali & æterna, Deum placatum ac propitium reddere.

Sextò, in Missa Parochiali infirmi Parochiæ, præsertim agonizantes, ac alij diuersis in necessitatibus, siue periculis constituti, communis populi precibus commendantur. Item pro defunctorum Parochianorum animabus (præcipuè quæ recenter è vita migrauerint) precationes fiunt. Denique pro indigentibus & necessitatibus Ecclesiæ collectæ instituuntur, ad quas Parochiani tenentur. Ob hæc igitur & plura alia, ad Parochiam suam debet populus frequens conuenire, & ad id etiam seriò ac crebrò monendus est.

Sed quæritur: An Episcopus possit cogere, vt diebus Dominicis, aut solemnioribus Festis populus ad propriam Parochiam conueniat? Respondent communiter Fratres Ordinum Mendicantium, vt priuilegiorum suorum fimbrias magnificẽt, & dilatent phylacteria sua, Episcopum id non posse. Rationem afferunt, quia Episcopus non possit restringere ius commune, quod habetur ex vniuersali consuetudine. Ita Filliucius & alij. Item quia Concilium

lium Trid. ſolùm dicit, vt Epiſcopus moneat populum diebus Dominicis aut Feſtis ſolemnioribus ad propriam Parochiam conuenire.

Sed in contrarium eſt praxis quorumdam Epiſcoporum, tum in antiquo iure, tum in iure etiam nouo Concilij Trid. fundata, necnon in ratione. Tridentinum enim ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis in celebratione Miſſæ, cùm multa inſinuaſſet, ac hoc etiam quod iam dictum eſt, ſcilicet monendum eſſe populum, vt frequenter ad Parochias conueniat; immediatè ſubiungit: *Hæc igitur omnia, quæ ſummatim enumerata ſunt, omnibus locorum Ordinarijs ita proponuntur, vt non ſolùm ea ipſa; ſed quæcumque alia huc pertinere viſa fuerint, ipſi pro data ſibi à ſacroſancta Synodo poteſtate, ac etiam vt delegati Sedis Apoſtolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, ſtatuant: atque ad ea inuiolatè ſeruanda cenſuris eccleſiaſticis, alijſque pœnis, quæ illorum arbitrio conſtituerentur, Fidelem populum compellant; non obſtantibus priuilegijs ac conſuetudinibus quibuſcumque.* Ergo vbi populus ad hanc monitionem de frequentanda Parochia negligens cerneretur, opportunis remedijs poteſt Epiſcopus prouidere, etiam ſub pœnis præcipiendo. Adde quod idem Concilium ſeſſione vigeſimâ quartâ declaret, *teneri vnumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum verbum Dei*: imò Dominicis & Feſtiuis diebus præcipit pueros in Parochijs erudiri, in rudimentis fidei, & obedientia erga Deum & parentes. Cùm autem verbum Dei, aut etiam inſtructio rudium, tempore Parochialis Miſſæ pleriſque in locis ruralibus fiat; ad eam Parochiani compelli poſſunt ab Epiſcopis.

Hinc in Diœceſi noſtra Leodienſi tale extat decretum. *Parochianos omnes monemus, & eis mandamus; vt in ſuis Parochialibus Eccleſijs diligentes ſint, ad verbum Dei, aliaq; diuina audienda; alioquin ſi eos ad tres continuas ſeptimanas diebus Dominicis & Feſtiuis abeſſe abſque legitima cauſa, vel ſui Paſtoris licentia contigerit; volumus contra eos ad pœnas canonicas, & Sta-*

tutarias antiquas huius Diœceſis, aliaſque arbitrarias procedi. Ita habetur in Synodo, tit. 10. cap. 4.

Simile Decretum habetur in Synodo Namurcenſi, tit. 4. cap. 14. Quis verò hæc audeat condemnare, & Patres Synodi, inter quos multi docti Theologi?

Quæri etiam poteſt. Cur in quibuſdam Prouincijs, panis benedictus, & in partes conciſus cunctis præſentibus diebus Dominicis datur. Sic in Gallicanis Eccleſijs communiter practicatur. Reſpondeo panem illum eſſe cuiuſdam pacis & vnionis Chriſtianæ ſymbolum. Ac cùm olim ſingulis Dominicis Fideles communicarent (iuxta illud Actorum: *Erant perſeuerantes in oratione, & communicatione fractionis panis*, panis ſcilicet cęleſtis, qui Corpus Chriſti eſt) ſucceſſit illa panis benedicti, ſed non conſecrati ſiue tranſſubſtantiati participatio. Hinc Sanctus Pius Pontifex & Martyr, qui vixit anno centeſimo quadrageſimo ſeptimo, in Decretis ſuis ſic ait: *Vt de oblationibus quæ offeruntur à populo, vel de panibus quos deferunt Fideles ad Eccleſiam, Presbyter partes conciſas habeat, vt poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico exinde accipiant.*

CAPVT

CAPVT OCTAVVM.

EXEMPLA DE MISSA AVDIENDA.

COncludo hunc Tractatum, allatis quibuſdam exemplis Fructum Miſſæ auditæ declarantibus, Fructum quoque quem referunt qui illi piè miniſtrant. Quæ quidem exempla deſeruire poterunt Catechiſmis.

Ab Ænea Syluio, qui poſtmodùm Papa factus Pius II. dictus eſt, ad hanc rem exemplum de Nobili quodam Illyrico refertur. Hic enim cùm aſſiduâ & validâ admodum tentatione ad ſuſpendium agitaretur; adeò vt cum Iob dicere poſſet; *Elegit ſuſpendium anima mea*, poſt varios conflictus, & mille attentatos modos, tandem pium quendam Religioſum pro efficaci remedio conſulit. Qui vbi narrantẽ ſuam miſeriam audiuit, ſtatim fraudem & artem diaboli agnouit; ac memor quod quidam diſcipulus Sancti Auguſtini ad inſtantiam cuiuſdam nomine Heſperij Miſſam celebrans, dæmones è domo quam inſederant, fugaſſet, nobili illi conſuluit, vt ſingulis diebus Miſſam audiret. Placuit ei conſilium, & electo aliquo Sacellano, promptè idem executus eſt; ergo à moleſta illa tentatione liberatum ſe ſenſit. Contigit autem poſtea Sacellanum in viciniam euocari; & hâc occaſione Miſſam Domini ſui negligere: qui licet eam audire optaret, non potuit tamen alibi tam facilè inuenire, ideoque ad locum illum vicinũ contendit. Sed tardè incedenti, paſſionibus & cogitationibus æqualiter onerato, ruſticus quidã occurrit; qui cùm eum cogitabundũ ac timidũ aduertiſſet, rogauit quò tenderet? Eo autem reſpondente, ſe Miſſam quærere, ſubiunxit alter: Fruſtrà itaque progrederis, iam enim dicta eſt. Quod reſponſum adeò melancholiam Nobilis iſtius concitauit, vt proſtrato vultu ſe ad pedes

Aeneas Syluius de Europa c. 21.

ruſtici abiecerit; qui attonitus ac ridens ei dixit: *Tu mihi ſagum tuum da, & ego omne meum meritum, quod audiendo Sacrum adeptus ſum, transferam.* Placuit Nobili conditio; & permutatione factâ, plenus gaudio & deuotione ad Eccleſiam abijt. Ruſticus nouo lucro lætus, ſimul cum ſago tentationem illam diabolicam induit, quæ Nobilẽ illum exagitare ſolebat: adeoque in eo vehemens & efficax fuit, vt eodem mane cum laqueo vitam ſuam finire coëgerit. Quem reuerſus ab Eccleſia Nobilis in via ſuſpenſum reperit, & diuinâ voluntate ſuſpendij cauſam intellexit. Ideoque conſilium illud Religioſum approbans, in ſolita ſua deuotione progreſſum fecit, ac obtentam iam animæ ſerenitatem, & pacem eodem modo conſeruare conatus eſt.

Ad hanc deuotionem Miſſam audiendi etiam referri poteſt, quod in vita S. Eliſabeth Reginæ Luſitaniæ ſcribitur. Habebat hæc Regina puerum omnibus virtutibus ornatum, & præſertim fidelitate, per quem eleemoſynas faciebat; alium quoque perditis moribus habebat, qui de hoc ſtudioſo puero talia ad Regem detulit, quod ipſe Rex eum interficere decreuerit. Quapropter iuſſit cuidam calcis artifici, vt cùm tali die & horâ ad eum miſiſſet quemdam puerum, eum in calcariæ fornacis medium proijceret. Puerum igitur Rex die & horâ dictâ illuc miſit. At cùm ſolitus eſſet in Eccleſiam ingredi, cùm campanæ ſonitum audiebat, quâ ſignificabatur Hoſtiæ ad populum oſtenſio, & ibi permanere vſque ad finem; tantum ſpatium in nonnullis Eccleſijs conſumpſit, ita Deo diſponente, vt horâ datâ præterierit. Tunc Rex rei exitum cùm ſcire vehementer deſideraret, alterum puerum calumniatorem ad calcis artificem miſit, vt ſciſcitaretur, num perfeciſſet, quod à Rege ſibi impoſitum fuerat. Ille autem hunc puerum eſſe exiſtimans, de quo Rex locutus erat, eum in fornacem projecit. Hoc modo ſummus ille Iudex innocentis cauſam tutatus eſt, & reum debito ſupplicio

plicio affecit, in eum illud malum conuertens, quod ipse alteri moliebatur. Hoc casu Rex veritatem agnouit, & pœnâ huius tam inopinati exitus alterius pueri innocentiam, & alterius improbitatem cognouit. Ac multùm eum postea Rex dilexit, tum ob virtutem, tum ob deuotionem ad Missam. *Chronica Monorũ 1. p. l. 8. c. 28.*

Audi & aliud pietatis in Missa audienda exemplum. Thomas Morus, Martyr, Regni Angliæ Cancellarius, quod ad Dei cultum attinet, religiosam pænè vitam ducebat: singulis diebus ante alia negotia quæcunque (studijs interdum valde matutinis exceptis) Sacrum audiebat. Quod quidem quotidianum pensum ita defixum habebat, strictèque obseruabat, vt à Rege ipso fortè accersitus, quum Sacro audiendo intenderet, ad Regem iterum & tertiò vocatus venire noluerit, donec totum absolutum fuisset: vocantibus & vrgentibus eum, vt relicto Sacro Regem accederet, respondens: se meliori Domino obsequium præstare & perficere priùs oportere. Quod memorabile factũ planè simile est ei, quod CaroloMagno Imperatori exhibuit S. Ludgerus Episcopus Primus Monasterienſis. De quo alibi dixi. *Stapleton. in eius vita.*

De eodem Thoma Moro refertur, quod licet iam foret Cancellarius, nihilominus non detrectabat Missæ cantandæ instar inferioris Clerici cum superpellicio in Parochia assistere, & cum alijs in Choro cantare, immò & in Processione quandoque Crucem, vt solent inferiores ministri, anteferre. Ac cùm hoc quidam reprehenderent tanquam nimis humile. Respondebat ipse: magno se honori ducere, quod supremo Regi obsequium hac in re ac ministerium posset exhibere, magis quàm Regi terreno in officijs & muneribus publicis se impendere. Nempè suo exemplo condemnabat quorumdam adhuc vigentem arrogantiam, qui putant indecorum sibi, assistere Psallentium Choro, aut etiam celebranti Sacerdoti ministrare, quo nihil honorabilius; cùm id sit officium exercere Angelorum

gelorum psallentium Deo & sacrificio assistentium.

Audienda est autem Missa integrè, quod sequenti exemplo declaratur.

Refert Hieronymus Mengus, duos simul socios ad venationem profectos, quorum vnus eâ die Missam audierat. Cumque iam essent in aperto campo, subitò ecce horrenda commouetur tempestas, fulgurum vis, & incursus pluuiarum. Verùm nihil æquè terruit eos, ac tremenda quædam vox in aëre audita, quæ dum sonat: *Occide, occide*, ille qui Missam non audiuerat, fulmine ictus repentè concidit. Quo spectaculo concussus alter modò huc, modò illuc, discursans, denuo vocē audit: *Occide, occide istum*; cumq; miser iste nihil præter fulminis ictum expectaret, aliam audiuit vocem dicentem: *Non possum*, quia hodie audiuit *Verbum caro factum est*.

Pinel. l. de Missa

Refert quoque Pinellus ex discipulo & alijs, de duobus Sartoribus, quorum vni quia quotidie Missam audiebat omnia cedebant ex animi sententia, abundeque suppetebant quecunque ad vxorem ac liberos alendos erant necessaria. Alteri verò, etsi nullos haberet liberos, nullique labori parceret, adeò vt ne festis quidem diebus cum vxore sua vacaret à laboribus, nihilominus tamen continua in paupertate ac miserijs erat viuendum. Quæsiuit hic ab altero, vnde tanta illi prosperitas? qui respondens illi: Cras inquit, mecum veni, & ostendam tibi. Venientem sequenti die secum duxit ad Missam, quâ finitâ redire iussit ad labores. Posterà die idem facit. Et cùm tertiâ quoque die idem repetere cogitaret, respondens illi pauper, viam (inquit) amice, quæ ducit ad templum, & Missam non ignoro; hoc ex te quæro, vnde tanta tibi prosperitas? Tum alter, ex Missa, inquit, vt opinor, secundùm illud Christi: *Primùm quærite Regnum Dei, & reliqua omnia adijcientur vobis*. Pauper hoc dictum Christi accuratiùs considerans, apud animum suum constituit, deinceps singulis diebus Missam audire; ex quo tēpore omnia illi prosperè succes-

succeſſerunt. Maximè verò Deo placet, dum Miſſæ non ſolùm quis præſens eſt, ſed & miniſtrat.

De D. Thoma Aquinate legimus, quod ſpeciali erga Euchariſtiæ Sacramentũ deuotione afficeretur, ſole retq; quotidie Miſſæ offerre ſacrificium: nec de hoc contentus, etiam alterius fratris Miſſam auſcultabat, cui etiam vt plurimùm inſeruiebat. In ipſa verò Sacramenti eleuatione legere ſolitus traditur illud ex Cantico Auguſt. & Ambroſ. *Tu Rex gloriæ Chriſte: tu Patris ſempiternus es Filius,* & cætera vſque ad finem. Surius in vita eius.

S. Mechthildis Virgo viditanimam cuiuſdam conuerſi in magna claritate, eoquod ſpeciali deuotione, & diligenti ſtudio vbicunque poterat, ad altare ſeruiebat.

In Chronicis quoque Fratrum Eremitarum S. Auguſtini, narratur de Ioanne Reatino inſignis virtutis iuuene, qui Sacerdotibus omnibus indifferenter ad Miſſam ſumma cum diligentia libentiſſimè miniſtrabat. Per aliquot autem ante obitum dies ad eum veniens Philomela, quotidiè ante feneſtram ſuauiter canebat: & interrogatus quid ſibi ea vellet, reſpondebat iocosè, ſponſam eſſe ſuam inuitantem ſe ad Paradiſum. Hic die quâdam ad Miſſam miniſtrans vidit ſuper altare lucem diuinam; & eâdem die cœpit decumbere, & magna cum deuotione ſpiritum reddidit Creatori. Hęc meruit pium eius obſequium in Miſſæ ſacrificio. *Thomas Argent.*

Vide & aliud exemplum in Tract. de Matrimonio, vbi agemus de inſtructione puerorum, quod à pueritia à parentibus ſint aſſuefaciendi ad audiendam Miſſam, & illi inſeruiendum.

DE CONTEMPTORIBVS MISSÆ PVNITIS.

SIcut Deus remuneratur pios Missæ veneratores, ita in contemptores vltionem exercere solet. In Gaudâ Ciuitate Hollandiæ contigit Catholicum quemdam Ciuem grauiter decumbere, ridebant eum quidam Caluinistiæ sectæ, dicentes cum ludibrio facilius eum defungi posse, si Missam prius audiuisset. Sic quidam ex illis vestes sacras in medium profert, & illis induitur. Paratur mensa, adest subornatus Diaconus & Subdiaconus, canitur introitus, & quędam alia iuxta cæremonias Ecclesiæ. Vbi peruentum est ad *Agnus Dei*, ecce festinus accurrit famulus sacrificantis, dicens vxorem eius coarctari doloribus partus. Ille protinus exuto habitu, festinus domum sese proripuit. Inter eundum nunciatur ei vxorem duos gemellos enixam. Sed mox hoc nuncium conuertitur in luctum, quia vterque extinctus est. Vxoris deinde cubiculum ingressus, eam cum morte conflictari, & iam mori videt. Postridie & ipse peste corripitur, cum omnibus qui ministerio, vel cantu, prędentiâque suâ huic Sacrificio adstiterant. Catholicus verò ex infirmitate conualuit. Contigit id anno 1574.

Bredem. l. 1. colla. cap. 60.

Non absimile contigit prope ciuitatem Hardervvikum: Catholicus quidam in die cinerum agebat ibi in diuersorio inter hæreticos; qui cùm ientaculum sumerent, & Catholicum ad id inuitarent, renuit ipse ob ieiunium. Illi hominem contumelijs afficiunt, dicentes si Sacrum audiuisset, iam faciliorem fore ad jentandum. Mox quidam ex illis prosiliens: Ego, inquit, eius votis satisfaciam: arripiensque orbem è mensa, eleuauit in despectum Sacrificij. Sed mox eleuata brachia obriguere, vt ad se reducere non posset; & paulò post ibi expirauit.

Bredem. l. 7. col. c. 63.

In

In Africa pueri pascentes pecora dixere ad inuicem ludentes: Venite celebremus Missam, vt fit in Ecclesia. Ordinarunt ergo vnum qui ageret Presbyterum, alios qui agerent ministros; & in saxo quodam altaris instar erecto, panem apponentes, iuxta Ecclesiæ morem pronunciabant verba consecrationis, quę aliquando assistẽtes Missæ audierant. At ignis cælitus delapsus consumpsit omnia, ita vt nihil nec saxi, nec eorum quæ appositaerant, relinqueretur. Illi verò corruentes semi-mortui, nec loqui, nec surgere valebant. Cùm domum horâ solitâ non redirent, aduenere parentes, & humi jacentes inuenerunt, nec agniti sunt ab illis, nec vocem elicere potuerunt. Referunt ergo eos domum semi-viuos cum stupore, diesque tota & nox præterijt: & licet crebrò eos interrogarent, causam discere nequiuerunt. Sequenti tamen die ad se reuersi, retulere quæ contigerant, deductis parentibus ad locum vbi ignis vestigia remanserant. Illi ergo rem stupentes admonent Episcopum ciuitatis. Qui perculsus magnitudine & nouitate miraculi, cum omni Clero festinus accurrit: videnśque pueros, & rursus ab eis quæ euenerant audiẽs, cælestisque ignis vestigia intuens, pueros quidem omnes continuò in Monasterium immisit, locum verò Monasterium fecit latissimum, supra locum autem ignis, Ecclesiam construxit, & sanctum erexit altare. *Pratum spirit. c. 196.*

CANDELABRI MYSTICI
TRACTATVS V.
DE SACRAMENTO
POENITENTIÆ.

PROEMIVM.

QVARTA Lampas seu Lucerna Mystica nostri Candelabri, est Sacramentum Pœnitentiæ: quæ alluçet his qui in tenebris peccati mortalis, post Baptismũ lapsi versantur; vt prẹuio eius lumine, ad vitam & lucem gratiæ, per triplicem viam, Contritionis, Confessionis, Satisfactionis, reuertantur. Hæc iterum est Lucerna adiuuans vi luminis sui, & monens, vt omnes & singulos domus nostræ interioriis seu conscientiæ nostræ angulos lustremus & perscrutemur: vt possimus omnes sordes egerere, & gemmam gratiæ perditam iterum recuperare, quam culpâ & socordiâ nostrâ amiseramus. Hæc denique est Lampas illa Euangelica, quæ semper oleo affluit Diuinę Misericordiæ: quam Prudentes Virgines, siue

Ani-

Animæ Fideles, ſemper debent tenere accenſam & paratam, ſine qua veniente ſponſo, non introibunt ad nuptias. Sed clausâ januâ, fruſtrà clamabunt: *Domine, Domine aperi nobis.* Quia manebunt foris, qui noluerint pœnitere, & tempore à Deo deſtinato, vti oleo Miſericordiæ & luce diuinæ gratiæ: fruſtraque gement in fine, hanc lucem cupientes accendere, hanc Lampadem adornare. Ad huius quoque Lampadis lumen debent Prudentes Virgines, Fideles Animæ, omnem faciei maculam diligenter inſpicere & abſtergere, ne quid ſponſo diſpliceat, & pulchritudinem ab eo acceptam inficiens, eum ab amplexu retardet. Debent & intueri, an omnis ornatus virtutum polymitus adſit, qui in filiabus Regis requiritur ab intus.

Itaque diſſeremus in hoc Tractatu de huius Lampadis inſtitutione, materia, forma, effectu, & miniſtro, deque diuerſis quibus conſtat partibus, Contritione, Confeſſione, Satisfactione ſpeçialiter agemus.

LECTIO PRIMA.

DE INSTITVTIONE SACRAMENTI POENITENTIÆ.

1. *Docet à Christo esse institutum.*
2. *Esse necessarium lapsis post Baptismum.*
3. *Etiam merita lapsis restituere.*

PROPOSITIO PRIMA.

SACRAMENTVM *Pœnitentiæ à Christo Domino in noua lege est institutum.*

Aduerte Pœnitentiam apud Theologos aliquando sumi, vt est virtus, aliquando vt est Sacramentum. Priori modo sic eam definit Magister in 4. d. 14. *Pœnitentia est virtus, seu donum Dei, quo commissa mala cum emendationis proposito plangimus & odimus, plangendaque vlteriùs committere nolumus.* Huius virtutis actus, in omni lege necessarius fuit omnibus in mortale peccatum lapsis, ad gratiam recuperandam: nemo enim vnquam iustificatus fuit sine Pœnitentia & displicentia peccati, & sine conuersione animi. Vnde omni tempore verum fuit illud: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vitâ viuet.* Per hanc igitur pœnitentiam, illum qui primus formatus est Pater orbis terrarum, eduxit Deus à delicto suo: & quia ab hac recessit Cain post iram homicidij deperijt. Hanc prædicauit Noë fabricans arcam, Præco iustitiæ

stitiæ & pœnitentiæ à Deo constitutus, & qui eam neglexerunt, aquis demersi, æternùm perierunt: sicut & descendente igne in Pentapolim, impœnitentes æterno incendio sunt absorpti. Quia verò hanc pœnitentiam amplexi sunt Niniuitæ, gratiam & misericordiam inuenerunt, licet minax Dei ira eis incumberet. Sic Manasses post longam impietatem, Dauid post adulterium, Petrus post triplicem negationem, Magdalena post libidinosæ vitæ infamiam, Latro post ætatem in homicidijs & flagitijs detritam, per illam spiritum gratiæ attraxerũt, Deum placauerunt, & regni gloriam adepti sunt. Hi enim omnes peccati sui maculas eluerunt, non per Pœnitentiæ Sacramentum, quia necdum tunc à Christo erat institutum; Sed per Pœnitentiam quæ virtus est: quæ in illis eluxit per detestationem vitæ præteritæ, & conuersionem interiorem animi cum spe veniæ à Deo consequendæ. Hæc ergo Pœnitentia omni tempore reduxit ouem errantem ad sinum Pastoris, drachmam gratiæ perditam quærenti restituit, prodigum filium laribus paternis reddidit, vulneratum à latronibus Pij Samaritani medicâ manu sanum effecit; & sine illa nullus vnquam misericordiam fuit assecutus.

Posteriori modo loquendum nobis est de Pœnitentia, scilicet, vt est Sacramentum, quo relapsis post Baptismũ remittuntur peccata, per absolutionem confessis & Pœnitentibus impensam. Sic non fuit in lege antiqua, sed à Christo Sacramentorum auctore primæuam suam institutionem sortitur: Estque illi gratia specialis annexa, quæ ministerio Sacerdotum Pœnitentibus infunditur; habetque vim & originem à Christi Passione & Sanguine. Quia Sacerdotes suo ministerio non aliud agunt, quàm è fonte vitæ & salutis aquam desumere, *in ablutionem peccatoris & menstruatæ*: hoc est, à Christo Iesu, qui est fons gratię patens tempore legis nouæ, semper fluens, nullis hominum peccatis arescens, gratiam depromunt sanctificantem,

ficantem, quâ animæ quantumlibet sordidæ & cruentatæ, puritati redduntur: ita vt aspersione sanguinis Iesu Christi fœdus peccatorum sanguis elui censeatur, ministris eam aspersionem peragentibus, & applicantibus his qui humiliati & confitentes accedunt.

Sed quæritur, cur Christus Pœnitentiam in numerum Sacramentorum referri voluit? Respondetur, vt nobis de remissione peccatorum, quam Deus pollicitus erat impijs agentibus pœnitentiam, minùs dubitare liceret; quandoquidem per Sacerdotis absolutionem peccata nobis remissa iam asserit: & cùm Sacramentorum virtuti fidem habere debeamus, pacatiores redduntur conscientiæ nostræ. Etenim non aliter accipienda est vox Sacerdotis peccata legitimè condonantis, quàm Christi Domini qui Paralytico ait: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Non habuerunt ergo antiqui hanc certitudinem de remissione peccatorum, quam nos habemus virtute Sacramenti & absolutionis: maximè cùm modò nobis sufficiat attritio supernaturalis, in ipsis autem requisita fuerit contritio perfecta, quam elicere difficilius est, & de qua magis dubij esse possumus. Virtute ergo Sacramenti à se instituti, voluit Deus suppleri imperfectionem nostri doloris, nostræque dispositionis. Vnde benedicendus à nobis est Deus, quod per huius Sacramenti institutionem, facultatem nobis facit, toties quoties volumus, rationem reddendi conscientiæ nostræ & peccatorum, cum illo qui illius vices gerit, illorumque remissionem ab illo accipere nos vult, certos reddens verbo suo, & velut signans sigillo suo, quod remissum ac solutum sit in cælis, quod ille legitimè condonarit in terris. Quomodò potuit meliùs nostræ sollicitudini & anxietati de remissione peccatorum subuenire, quàm Sacramentum hoc instituendo? quandoquidem per illud promittit nobis vim & efficaciam sanguinis sui ad nos quasi quodam canali deriuari, vt peccata post Baptismum admissa

admiſſa eluantur: vultque vt illius ablutionis ac cum Deo reconciliationis teſtimonium accipiamus virtute verborum ſuorum, quæ is profert, qui eius loco ſedet, cui commiſſum eſt de Fõtibus Saluatoris haurire ſanguinem hunc, & aquam viuam delendis criminibus efficacem. De hoc meritò gratias agimus, quod nobis patens ſit fons gratiæ & remiſſionis, in hoc Sacramento reconciliationis, qui antiquis ignotus fuit, nec patuit.

Quæritur 2. Quando Chriſtus Sacramentum hoc inſtituerit? Reſpondeo inſtituiſſe poſt reſurectionem, cùm dixit Apoſtolis: *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Ioan. 20. Hæc non ſolùm diriguntur ad Apoſtolos, ſed ad omnes eorum in ſacerdotio ſucceſſores. Illis etenim verbis conſtituit Sacerdotes Iudices, cum poteſtate tali, quod ſine eorum ſententia, nemo poſt Baptiſmum lapſus poteſt reconciliairi. Et cùm nequeant Sacerdotes rectè iudicare de peccatis, an remitti debeant, an retineri; conſequenter inſtituit Dominus, vt peccata illis ſubijciantur, & tanquam Iudicibus cauſa cognoſcenda exhibeatur, vt poſſint ſententiam ferre, vel abſoluendo, vel condemnando, pro vt deprehenderint diſpoſitionẽ in reo. Quapropter dicta verba (quæ Chriſtus à mortuis excitatus, & in Apoſtolos inſufflans protulit) huius Sacramenti inſtitutionem continere decernit Conc. Trid. ſeſſ. 14. Et quæ præcedunt verba ibidem ſatis hoc indicant: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos, cum eadem ſcilicet poteſtate & auctoritate.* Ioan. 20. Hanc vobis communico inſufflatione, tanquam externo ſymbolo gratiæ Spiritus S. cuius virtute poteſtas hæc in vobis permanebit. Itaque ibi Dominus implet, quod promiſit Math. 16. & 18. de dandis clauibus Regni cælorum: vbi metaphorico ſermone ſignificat peculiarem poteſtatem ſuis miniſtris dandam, ad removenda impedimenta à Regno Cælorum excludentia: hæc autem ſunt peccata peccatorumque pœnæ, quæ re-

mouentur in hoc Sacramento miniſtri virtute, ſuppoſitâ Pœnitentis diſpoſitione.

PROPOSITIO SECVNDA.

Hoc Sacramentum neceſſarium eſt lapſis poſt Baptiſmum.

Hoc ſic declarat Trid. *Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet, vt iuſtitiam in Baptiſmo ipſius beneficio & gratia ſuſceptam conſtanter tuerentur, non fuiſſet aliud ab ipſo Baptiſmo Sacramentum ad peccatorum remiſſionem inſtitutum. Quoniam autem Deus diues in miſericordia cognouit figmentum noſtrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſeruitutem & dæmonis poteſtatem trad:diſſent ; Sacramentum ſcilicet Pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmum beneficium mortis Chriſti applicatur.* Et c. 2. addit: Eſt autem lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, vt nondum regeneratis ipſe Baptiſmus. Hinc dicit à Sanctis Patribus vocari ſecundam poſt naufragium tabulam. Eſt enim Baptiſmus prima tabula, quâ è naufragio peccati euaſimus, in gratiam Dei & portum ſalutis tranſlati. Quod ſi iterum natuis noſtra diffringitur, & ab innocentia baptiſmali excidimus naufragio æterno obnoxij ; nullum nobis remedium reſtat ad portum ſalutis & gratiam Dei iterũ emergendi, niſi hâc tabulâ arreptâ, quâ è peccati abyſſo profunda ſubleuamur. Huic ergo inſiſtendum eſt, in illa ſpes noſtra ſola reſidet, & propterea ſalutis remedium neceſſarium dicitur, ſuppoſito ſcilicet peccato ; ſicut neceſſarium eſt medicamen, ſuppoſito vulnere.

Obſeruandum tamen, hoc Sacramentum reipsâ ſuſceptum non eſſe ſimpliciter neceſſarium; ſed ſufficere eius votum quando realiter non poteſt ſuſcipi. Illud verò votum includit propoſitum ſeruandi omnia præcepta, & ita etiam confitendi ac ſatisfaciendi voluntatem importat. Si ergo defectu Confeſſarij, aut alia ex cauſa Confeſſio nequit

quit fieri, aut absolutio recipi, contritio iustificat, & remittit peccata. Sed etiam tunc dicitur hoc Sacramentum operari illam remissionem peccatorum; quia talis remissio non fit nisi in ordine ad hoc Sacramentum, siue in voto illius.

Obseruandum rursus, Baptismum esse tabulam aut nauem, quæ solùm semel arripi potest: Hanc autem Pœnitentiæ tabulam, nos è naufragio eripere, quoties per peccatum mortale periclitamur: ita vt quãlibet grauibus criminibus homo demersus jaceat, auxilio pœnitentię ad vitam possit emergere. De qua re vide quæ dixi super articulo Symboli 10. *Credo remissionem peccatorum.*

Est itaque multa differentia inter Baptismum & Pœnitentiam, de qua Trid. sess. 14. c. 2.

Diuersa est gratia Baptismi & Sacramenti Pœnitentiæ; in Baptismo enim est gratia regenerans, per quam efficimur membra Christi; in Pœnitentia est gratia sanans, quâ Christi membra saucia redintegrantur & sanãtur: In vtroque fit mundatio animę per aquam gratiæ, quæ hauritur è fonte vitæ, sed diuersâ ratione: nam Baptismus mundat animam primariò à peccato originis; Pœnitentiæ Sacramentum à maculis & infirmitatibus post Baptismum contractis. In Fonte Baptismatis Christiani efficiuntur Nazaręi, siue consecrati Deo, *Candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores*: sed per peccatum postea iterum denigrantur instar carbonum, exterminato candore niuis, hoc est, innocentia baptismali: & dulcedine ac puritate lactis, hoc est, suauitate bonæ conscientiæ ac Sancti Spiritus: offuscato etiam splendore rubicundi eboris, hoc est, feruore charitatis, & pulchritudine saphyri, hoc est, gratiæ & vitæ cælestis. Ideò necessaria est aqua alterius fontis, quo iterum candor ille & puritas, feruor & pulchritudo cælestis instauretur in Nazaręis: tanquam carbones extincti & fuliginosi, aut tanquam titiones inferni, igni *Thren. 4.*

æterno deputentur, nec à Deo agnoſcantur. Ergo vtrũq; Sacramentum ad lauandum & mundandum, ad illuminandum & accendendum ordinatur, ſed diuersâ ratione & efficaciâ.

Vtriuſque figuram deſignari exiſtimant nonnulli in duplici vaſe templi antiqui. Erat enim vas quoddã, quod *Mare æneum* dicebatur ob magnitudinem, ſiue quia Hæbræi conſueuerunt *Mare* vocare quamlibet magnam aquæ congregationem; ſuſtentabantque illud vas duodecim boues ænei. De illo agitur 3. Reg. 7. & 21. paralip. 4. typumque geſſiſſe Baptiſmi alibi dixi, & latè tractat Eucherius lib. 3. in lib. Reg. c. 21. & Viegas in Apocalyp. c. 4. Erat & aliud vas de quo Dominus ad Moyſen Exod. 30 *Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lauandum, poneſque illud inter tabernaculum teſtimonij & altare: Et miſſa aqua, lauabunt in ea Aaron & filij eius manus ſuas ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare, vt offerant thymiama Domino.* Hoc autem vas æneum cum baſi ſua Exod. 38. dicitur factum de ſpeculis mulierum. Itaq; in hoc lauacro & labro, rectè deſignatur Sacramentum Pœnitentiæ; in quo Sacerdotes debent lauari, ne fortè immundi accedant ad altare. Sed & omnes Fideles ibi ablui decet, ſi offerre volunt Deo hoſtiam placentẽ, tanquam & ipſi pertinentes ad eos, de quibus dicitur: *Vos genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.* Cùm enim ambulantes in hoc puluerulento itinere, maculas frequentes contrahant in pedibus ac manibus; neceſſe eſt eos lauari, manuumque ac pedum, hoc eſt, operum & affectuum immundorum ſordes hic detergere, alioqui non poſſunt hoſtiam Deo gratam offerre; nec debitè ſacrificium laudis immolare. Quod autem vas iſtud & lauacrum ex ſpeculis mulierum confectum dicitur; ſic exponit D. Gregorius hom 17. in Euang. *Specula mulierum ſunt præcepta Dei, in quibus ſi ſe ſanctæ animæ ſemper aſpiciunt, & ſi quæ in eis ſunt fœditatis maculæ, deprehendunt, cogitationum vitia*

vitia corrigunt, & quasi ex reddita imagine, suos vultus componunt.

Figuram Pœnitentiæ possumus iterum agnoscere in Piscina illa Probatica (de qua in Euangelio) quæ quinq; porticus habebat, in quibus jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, & aridorum, expectantium aquæ motum, qui fiebat per Angelum descendentem. Pœnitentia vtique Piscina est, in qua sanantur omnis generis infirmitates. Sanantur enim languidi, hoc est qui per negligentiam & desidiam peccant; sanantur & cæci, hoc est, qui per ignorantiam delinquunt; sanantur & claudi, hoc est, qui per infirmitatem humanam non habent firmum gressum in via gratiæ, sed claudicant in duas partes, à gratia ad peccatum declinantes; sanantur & aridi, qui humore carent cælesti, & per malitiam peccantes arefacti sunt, & destituti humore bonæ voluntatis bonæque operationis; sanantur & hi qui triginta octo annos in infirmitate habent, hoc est, in peccatis inueterati. Hi verò vt sanentur, debent expectare aquæ motum, hoc fit per dispositionem præcedentem & voluntatem perseuerantem, quâ protestantur se desiderare sanitatem. Et tunc Angelus mouet aquam sanantem, dum virtutem passionis Christi per verba sacramentalia eis applicat Sacerdos, per quam perfectam possunt consequi sanitatem.

PROPOSITIO TERTIA.

POEnitentia non ſolùm lapſis remittit peccatum, ſed etiam reſtituit merita priora, & gratiam deperditam.

Hoc vt pleniùs intelligatur, aduerte à Theologis diſtingui tria genera bonorum operum, *mortua, viua, & mortificata*. Mortua ſunt, quæ fiunt in peccato mortali, quæ cùm ab initio careant vitâ, nunquam fiunt meritoria vitæ æternæ ſiue gloriæ. *Si enim charritatem non habeam, nihil mihi prodeſt, licet diſtribuero omnes facultates in cibos pauperum;* hoc eſt, ſi in ſtatu gratiæ & charitatis non inueniar, quantumlibet exerçeam opera ſublimia, nullum ex hoc eſt mihi meritum æternæ gloriæ apud Deum. Non enim reſpicit Deus opera noſtra aut munera, niſi perſona ei ſit accepta: *Reſpexit Dominus ad Abel & munera eius, ad Cain autẽ non reſpexit.* Quid ita? quia Cain in ſtatu peccati deſpici meruit cum munere & oblatione ſua: Abel autẽ in ſtatu gratiæ exiſtens, primò interim ſuipſius obtulit ſacrificiũ odoriferum, ideoque gratum fuit munus externum de primitijs gregis oblatum. Sic ergo priùs Deus reſpexit ad perſonam in Abel, deinde ad oblata: Cain autem iniquum non reſpexit, ſed cum ſua oblatione deſpexit.

Viua opera ſunt, quę fiunt in gratia, ideoque ab initio vitam habent ab illa, tanquam à principio & fonte vitæ: & conſequenter præmium illis debetur, ſi homo in ſtatu gratiæ perſeuerarit. Eſt enim gratia *Fons aquæ viuæ*, per bona opera *ſalientis in vitam æternam.*

Opera mortificata ſunt, quę fuerunt facta in gratia, ſed accedente peccato mortali impediuntur à præmio. Hæc autem reuiuiſcere poſſunt, ſi homo in gratiæ ſtatum reſtituatur, & in illo moriatur.

Aſſerit itaque Propoſitio noſtra, per Pœnitentiam redire gratiam ac virtutes deperditas; fierique per eam vt reuiuiſcant opera per peccatum mortificata, ſintque iterum

rum vitæ æternæ meritoria. Fauet huic assertioni Scriptura. Fauet primò illud Ioëlis c. 2. Vbi Deus postquam dixisset: *Conuertimini ad me in toto corde*, subiungit: *Reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus, rubigo, & eruca.* Hunc locum interpretatur D. Hieronymus, de virtutibus & meritis per peccata perditis, & per vim Pœnitentiæ restituendis. Etenim per Pœnitentiam redduntur nobis anni, quos pietati insumpsimus (qui aliàs sine fructu perirent, depascente eos morte peccati) quando mors illa virtute Pœnitentiæ exterminatur: & ita fit, vt non amplius illis noceat. Itaque Pœnitentiæ efficacia locustam inflatam exterminat, quando superbiam infusa gratia humilitatis compescit: bruchum interimit, quando gulam aduersantem sobrietati eliminat: rubiginem enecat, quando iram patientiæ & paci cordis inimicam supprimit: erucam mortificat, quando luxuriam animi bona cuncta erodentem, eradit. Sicque restitutâ radice charitatis ac gratiæ viuificantis, regerminant & reuiuiscunt fructus priores: immò vberiores repullulant in agro cordis nostri, per gemitum puræ confessionis, per imbrem sanctæ compunctionis, per suspiria sanctæ deuotionis, per desideria suauissimi amoris, per austrum afflantem spiritus pietatis, qui facit fluere stillicidia irrorantia aridam cordis nostri humum. Emittit enim Deus verbum suum, & liquefacit cor durum, & fluunt aquæ. Emittit verbum interius per inspirationem, verbum exterius per Sacerdotis absolutionem; sicque aquæ compunctionis ac deuotionis, animum quamlibet aridum, compunctione & deuotione irrigant, & in bonis operibus fructuosum reddunt.

Possumus idipsum aliâ similitudine declarare. Nouerat Pater cælestis, se gratiæ thesaurum in vasis fragilibus deposuisse, terreis vtique vasis quæ facilè impingunt. Fuisset autem grauis afflictio iustis, & desolatio illis qui conantur longâ fatigatione & labore thesauros gratiæ & merito-

PROPOSITIO TERTIA.

POEnitentia non ſolùm lapſis remittit peccatum, ſed etiam reſtituit merita priora, & gratiam deperditam.

Hoc vt pleniùs intelligatur, aduerte à Theologis diſtingui tria genera bonorum operum, *mortua, viua, & mortificata*. Mortua ſunt, quæ fiunt in peccato mortali, quæ cùm ab initio careant vitâ, nunquam fiunt meritoria vitæ æternæ ſiue gloriæ. *Si enim charritatem non habeam, nihil mihi prodeſt, licet diſtribuero omnes facultates in cibos pauperum;* hoc eſt, ſi in ſtatu gratiæ & charitatis non inueniar, quantumlibet exerçeam opera ſublimia, nullum ex hoc eſt mihi meritum æternæ gloriæ apud Deum. Non enim reſpicit Deus opera noſtra aut munera, niſi perſona ei ſit accepta: *Reſpexit Dominus ad Abel & munera eius, ad Cain autẽ non reſpexit.* Quid ita? quia Cain in ſtatu peccati deſpici meruit cum munere & oblatione ſua: Abel autẽ in ſtatu gratiæ exiſtens, primò interim ſuipſius obtulit ſacrificiũ odoriferum, ideoque gratum fuit munus externum de primitijs gregis oblatum. Sic ergo priùs Deus reſpexit ad perſonam in Abel, deinde ad oblata: Cain autem iniquum non reſpexit, ſed cum ſua oblatione deſpexit.

Viua opera ſunt, quę fiunt in gratia, ideoque ab initio vitam habent ab illa, tanquam à principio & fonte vitæ: & conſequenter præmium illis debetur, ſi homo in ſtatu gratiæ perſeuerarit. Eſt enim gratia *Fons aquæ viuæ*, per bona opera *ſalientis in vitam æternam.*

Opera mortificata ſunt, quę fuerunt facta in gratia, ſed accedente peccato mortali impediuntur à præmio. Hæc autem reuiuiſcere poſſunt, ſi homo in gratiæ ſtatum reſtituatur, & in illo moriatur.

Aſſerit itaque Propoſitio noſtra, per Pœnitentiam redire gratiam ac virtutes deperditas; fierique per eam vt reuiuiſcant opera per peccatum mortificata, ſintque iterum

rum vitæ æternæ meritoria. Fauet huic assertioni Scriptura. Fauet primò illud Ioëlis c. 2. Vbi Deus postquam dixisset: *Conuertimini ad me in toto corde*, subiungit: *Reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus, rubigo, & eruca.* Hunc locum interpretatur D. Hieronymus, de virtutibus & meritis per peccata perditis, & per vim Pœnitentiæ restituendis. Etenim per Pœnitentiam redduntur nobis anni, quos pietati insumpsimus (qui aliàs sine fructu perirent, depascente eos morte peccati) quando mors illa virtute Pœnitentiæ exterminatur: & ita fit, vt non amplius illis noceat. Itaque Pœnitentiæ efficacia locustam inflatam exterminat, quando superbiam infusa gratia humilitatis compescit: bruchum interimit, quando gulam aduersantem sobrietati eliminat: rubiginem enecat, quando iram patientiæ & paci cordis inimicam supprimit: erucam mortificat, quando luxuriam animi bona cuncta erodentem, eradit. Sicque restitutâ radice charitatis ac gratiæ viuificantis, regerminant & reuiuiscunt fructus priores: immò vberiores repullulant in agro cordis nostri, per gemitum puræ confessionis, per imbrem sanctæ compunctionis, per suspiria sanctæ deuotionis, per desideria suauissimi amoris, per austrum afflantem spiritus pietatis, qui facit fluere stillicidia irrorantia aridam cordis nostri humum. Emittit enim Deus verbum suum, & liquefacit cor durum, & fluunt aquæ. Emittit verbum interius per inspirationem, verbum exterius per Sacerdotis absolutionem; sicque aquæ compunctionis ac deuotionis, animum quamlibet aridum, compunctione & deuotione irrigant, & in bonis operibus fructuosum reddunt.

Possumus idipsum aliâ similitudine declarare. Nouerat Pater cælestis, se gratiæ thesaurum in vasis fragilibus deposuisse, terreis vtique vasis quæ facilè impingunt. Fuisset autem grauis afflictio iustis, & desolatio illis qui conantur longâ fatigatione & labore thesauros gratiæ & merito-

meritorum accumulare; ſic vnico peccato mortali, (quo concutitur vas fragile quod portamus, & in quo frequenter periclitamur) omnes hi theſauri deperirent, abſque vlla ſpe recuperationis. Et ſic inanes eſſent tot labores, tot opera, tot pœnitentiæ & merita, homoque obligaretur iterum quaſi de nouo laborare, ac ſi nihil vnquam feciſſet. Ordinauit igitur Deus liberali ſuâ miſericordiâ, vt ſi vaſa fragilia, per Pœnitentiam iterum ſolidarentur; gratiæ copia priùs collecta, & meritorum theſauri reſtituerentur: nec totius præteriti temporis fieret jactura adeò damnoſa.

Fauet ſecundò, & confirmat quæ dixit Apoſtolus ad Hæbreos 6. ſic loquens: *Confidimus de vobis dilectiſſimi meliora & viciniora ſaluti, tametſi ita loquimur: non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis Sanctis & miniſtratis.* Ex quo loco ſacri Interpretes colligunt, opera mortificata per peccatum reuiuiſcere per pœnitentiam, & redire quantum ad meritum. Apoſtolus enim poſtquã ibi peccatores terruiſſet, propoſitâ difficultate & acerbitate pœnitentiæ; ſtatim etiam in ſpem erigit eos conſideratione bonorum operum, quæ & ante lapſum, & poſtquam reſurexiſſent, operati ſunt. Quia ſcilicet neutrorum mercedem, ſi conſtanter in fide & charitate perſeuerent, ſint amiſſuri: ſicque eorum non obliuiſcetur Deus, quia iterum per pœnitentiam proderunt ad effectum vitæ æternæ. Ita interpretatur D. Thomas, Anſelmus, Chryſoſtomus.

Fauet tertiò, quod idem Apoſtolus ad Galatas 3. dicit: *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa, ſi tamen ſine cauſa.* Quaſi dicat, ſine fructu perſecutionem propter Chriſtum paſſi eſtis, ſi in peccatis perſeueratis, & à Chriſto ad legem Moyſis redire vultis: non tamen ſine cauſa, nec ſine fructu, ſi a peccato in quod lapſi eſtis, reſurgatis. Sic enim futurum eſt, vt paſſiones illæ præteritę, magnum in vobis gloriæ fructum

Digitized by Google

fructum pariant: Hortor ergo vos vt resipiscatis, & in fide, & gratia Christi persistatis. Ita interpretatur Hieronymus, S. Thomas, & alij.

Fauet quartò paradigma filij prodigi. Vbi enim vidit eum Pater redeuntem, ait: *Citò proferte stolam primam, date annulum in manibus, calceamenta in pedibus, occidite vitulum saginatum.* Quid his omnibus aliud significatur, quàm quæcumque filius per discessum è domo paterna damnosâ libertate perdiderat, & vitâ luxuriosâ abligurierat, illi per pœnitentiam restitui, ipsumque in beneuolentiam seu amicitiam perfectè redintegrari? Exuitur igitur peccator fœdâ veste peccati, obtegitur eius nuditas & confusio, redditur stola prima gratiæ ac charitatis cum annulo fidei & ornatu bonorum operum præcedentium: redditur & calceus spei, & totum ius quod habebat anteà ad possessionem adeundam paternæ hæreditatis, quod ius in calceamentis olim designabatur. Sic ergo in integrum homo restituitur vi Pœnitentiæ, quoad gratiam, virtutes, merita.

Sic ex dictis colligunt & tradunt Theologi aliqui antiqui & recentiores, semper ius reddi ad totum essentiale præmium, quod ante lapsum debebatur. Imò per Pœnitentiam semper hominem resurgere ad maiorem gratiam quàm ante: eoquod tota gratia prius amissa restituatur, simulque accedat aliquis nouus gradus gratiæ, contritioni correspondens, seu dispositioni Pœnitentis. Et iuxta hanc doctrinam (quæ probabilis est) homo in gratiæ statu decedens, semper saluatur cum maxima gratia, quam toto tempore vitæ habuit. Neque hoc à ratione alienum videtur: quia cùm prædestinati sint electi ad certum gratiæ & gloriæ gradum, verisimile est cùm gradum illum gratiæ attigerint, eos rapi ne malitia mutet intellectum eorum. Vide Suares opusc. de reuiuiscentia meritorum & gratiæ.

Attamen, huic bonitati diuinæ, quâ merita gratiamque

redintegrat Pœnitenti, non nimiùm inniti debent peccatores liberiùs sub hac fiducia peccantes. non enim qui facilè labitur, facilè etiam resurgit: quia homo *spiritus vadens est, & non rediens*, decliui gressu rapitur in peccatum, ex se autem regredi nequit: *Facilis descensus auerni, sed reuocare gradum, superasque euadere ad auras hic opus, hic labor est.* Iusto Dei iudicio fit, vt nec conuersionis tempus, nec remissionis beneficium reperiant, qui nimiam Dei facilitatem, & Pœnitentiæ obiium remedium, incentiuum faciunt delinquendi.

Refert Petrus Damiani Card. in Perusino Monasterio S. Saluatoris, cui ipse præfuit, fuisse Monachum sæcularibus contentionibus vehementer intentum. Hic, inquit, dum in immutandis Abbatibus, & Fratribus perturbandis, æstuans non quiesceret, eò peruenit, vt diaboli patrocinium quæreret ad superandos æmulos, eiusque potestati se traderet: hoc tamen pacto, quod tertio die ante mortem, dæmon sibi nunciaret. Promisit dæmon, credit infelix, & sub hac securitate in peccatis manet. Tandem in agritudinem lapso adest dæmon, & sicut spoponderat, diem obitus indicat. Ille aduocatis Fratribus, per ordinẽ narrat quæ cum spiritu ne quam pepigerat. At dum instarent illi, vt pœnitentiam ageret, & confiteretur, repentè obdormiuit, & siue pulsarent, siue clamarent, excitari non poterat. Si verò tacerent, vel de alia re, quàm de pœnitentia loquerentur, expergefactus colloquebatur. Si verò iterum de confessione mentio fieret, protinus insensibili sopore corripiebatur, sicque tandem horrendæ morti traditus est. Postea per plures noctes, nigra canum turba non cessauit sepulturæ eius assistere, & quasi depositum custodire, ita vt videntes horrore concuterentur. Hæc ille.

Ex Epi. P. Dam. tom. 3. Bibliot. Patrum.

Prope Traiectum ad ripam, ante annos 96. Parochus fuit nõ ineruditus, sed gulæ & concubinatui addictus: hic cùm aliquando moneretur, vt resipisceret, respondere sole-

solebat se de salute securum esse, nec habere opus nisi quinque verbis: *Deus propitius esto mihi peccatori;* sed vanam fuisse spem exitus probauit. Cùm enim quâdam die è popinâ temulentus domum repeteret, hircum in itinere obuiam habuit, vel certè dæmonem hirci imaginem præferentem. Quem cùm verbis & attactu mulceret, irritatus hircus irruit in eum, & inquinarias partes cornibus petens, læthalem ictum inflixit, quo vulnere in terram concidit, amisso mentis vsu. Ad spectaculum multi accurrunt, inter cæteros muta quædam fæmina, quæ nunquã locuta fuerat, non sine grandi miraculo primam vocem edens, Pastorem in mortis angustijs his compellat verbis: *Eloquere nunc quinque illa verba, quibus salutem tuam securam dicebas.* Ille verò statim è viuis est sublatus. Ita Cuykius Epis. Ruremund. in speculo concubinariorum. *Exempl.*

Attendant quoque, qui nimis facilè in peccatũ se pertrahi sinunt, sub spe quod per confessionem in integrum restituentur, quod grauissima sibi soleant aduehere incõmoda per peccatũ, quæ non statim semper tolluntur per pœnitentiã. Inprimis non sẽper tollitur totus reatus pœnæ temporalis, per quem futuris pœnis obnoxij redduntur. Deinde manent & reliquiæ peccati, hoc est, prauæ quædam inclinationes & dispositiones, ingenerantes in anima & carne graues difficultates ad operationem virtutis; ita vt facilè iterum implicentur, & in peccatum reuoluantur. Denique non semper reperiunt hi nisi magno omninò affectu resurgant, prioris deuotionis feruorem, & diuinæ familiaritatis gratuitum donum; aliaque auxilia specialia & fauores cælestes, quos solet his Deus adspirare, qui obseruant se ab omni iniquitate, & gratiã semel adeptam, tanquam pretiosissimum Dei munus, magnâ sollicitudine custodiunt. Hoc videtur velle Apostolus, dum dicit: *Impossibile est, eos qui semel illuminati sunt, gustauerunt donum cæleste ac bonum Dei verbum, virtutesque futuri seculi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad Pœnitentiã.* Quasi *Hab. 6.*

dicat: planè difficile eſt ac opus magnæ Dei gratiæ, vt quis poſtquam ſpecialiter à Deo illuminatus eſt, & Spiritus S. Charisſmata ſpeciali fauore eſt expertus, lætitiam, pacem, ſuauitatem purę conſcientiæ: poſtquam etiam guſtauit ſaporem quemdam diuinum, inhians dulcedini verbi interiùs exteriùſque loquentis; deniq; poſtquam per fidei cognitiouem, amorem, ſpem, deſiderium, præguſtauit & cognouit, quanta futuri ſæculi ſit fęlicitas, in illa viſione & fruitione Dei, omniumq́ue bonorũ affluentia, ſi poſt tot dona, lumina, delicias, prolabatur in enormia aliqua peccata, difficilè inquam eſt, vt iterùm renouetur ad pœnitentiam, & ad tantam Dei familiaritatem poſt tantam ingratitudinem.

Itaq; licet gratiam ſanctificantem quoad ſubſtantiam, ſtatim reſtituat Deus pœnitenti: attamen hæc accidentalia dona & fauores cæleſtes, non ſemper ſtatim integrè reddit, vt conſtat per experientiam. Sed vult ingratitudinem peccantis ſic plectere, & requirit, vt cum multo feruore & gemitu, hæc dona expectentur. Hinc Dauid adeò enixè hæc poſtulat (remiſſo licet peccato, & gratiâ reſtitutâ) quando inclamat: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me*. Hoc idem indicat Tridentinum, dum ait: *Non ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, diuinâ id exigente iuſtitiâ, ad priſtinam nouitatem & integritatem vitæ, per Pœnitentiæ Sacramentum nos redire*. Ideò & Petrus licet ſibi peccatum remiſſum ſciret, amariſſimè flet, vt totam ingratitudinis culpã radicitùs extirpet: & diuino illo ac ſpeciali fauore quem Dominus ei primitus oſtenderat, indignum ſe non præſtet. Sic Maria Ægyptiaca, peccatis licet carnis iam expiatis, in gratiã reſtituta, pacem tamen perfectam interiùs nonexperitur, niſi poſtquam 17. annis, magnis fletibus & angoribus cum carne & ſtimulis eius eſt conflictata.

Itaq; ſi conuerſionis difficultatẽ, & incertitudinẽ gratiæ recuperandæ, aliaq; plurima grauiſſima damna, quæ ex pecca-

peccato oriuntur, consideraret is qui ad peccandum illectabatur, statim pedem referret, & se è laqueo implexo eriperet. Pulchrum hac in re fuit consilium rusticæ cuiusdam puellę, datum Religioso, de quo in Prato spirituali c. 36. vbi sic habetur. Cùm Monachus quidam diuertisset ad rusticum quempiam Fidelem, habentẽ filiam vniçam, maneretque in domo dies aliquot: immisit ei dæmon sordidas cogitationes, quęrebatque opportunitatem opprimendi eam; procurauit verò ei dęmon opportunitatem illam, absente patre puellæ. Vnde ad puellam solam accessit, vt vi opprimeret. Illa vt vidit hominem perturbatum, ad nefarium actum properare, dixit ei: *Noli turbari, neque fœdum quid contra me moliaris; Pater meus nec hodie, nec cras veniet, audi primùm quid dicam, ego tunc promptè quidquid volueris faciam.* Cæpit autem illum ita alloqui. *Quantum temporis egisti in Monasterio?* Respondet ille, decem & septem annos. Dicit ei iterum: *Habes experimentum mulieris?* Ait illi. Non. *Ergo tu,* inquit, *vis propter horam amittere tot annorum labores? Quoties fudisti lachrymas, vt carnem Christo immaculatam seruares? Et nunc totum laborem illum breuissimæ voluptatis gratia tibi vis perire? Attamen si vt vis audiuero te, & pecces mecum, habesne quo assumas & enutrias me?* Dicit ei, non. Tunc illa: *In veritate non mentior, si humiliaueris me, multorum malorum causa eris.* Quærit ille quare? At illa: Primò, inquit, *quia perdis animam tuam.* Secundò, *quia & anima mea abs te requiretur: nam tibi protestor, quod statim laqueo vitam mihi extorquebo, erisq; homicidij reus. Igitur antequam tot malorum causa fias, reuertere in pace ad Monasterium, & ora pro me.* Rediens igitur ille in semetipsum, statim etiã regreditur ad Monasterium, prostratusq; Abbati veniam orabat, vt vltrà extra Monasterium non mitteretur. Et cùm in contritione cordis egisset tres menses, migrauit ad Dominum.

LECTIO SECVNDA.

DE GRATIA EXCITANTE AD POENITENTIAM.

1. *Docet non posse hominem pœnitere sine gratia.*
2. *Nulli ad id gratiam sufficientem denegari.*
3. *Gratiam non minuere arbitrij libertatem.*

PROPOSITIO PRIMA.

NEMO *potest ad Deum conuerti & pœnitere, sine speciali Dei auxilio & gratia excitante.*

Hoc definit Tridentinum ſſ. 6. c. 5. *Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis, à Dei per Iesum Christum gratia sumendum esse; hoc est ab eius vocatione, quâ nullis eorum existentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando, disponantur.*

Quam doctrinam vt pleniùs intelligas, aduerte gratiam illam, quæ dicitur ſpeciale auxilium, à Deo homini datum ad conuerſionem, diuidi à Theologis in gratiã præuenientem ſiue excitantem, & in gratiam adiuuantem ſiue ſubſequentem. Qui loquendi modus deſumitur ex Pſalmo 58. vbi dicitur: *Miſericordia eius præueniet me*, & ex Pſalmo 22. vbi dicitur: *Miſericordia tua ſubſequetur me*. Gratia excitans dicitur illa, quâ Deus hominem in peccato dormientem tangit inſpiratione & illuminatione interio-

Digitized by Google

interiori, vocando, pulsando, immittendo timorem, remorsum &c. Apoc. 3. *Ego sto ad ostium & pulso, amulare & age pœnitentiam*, inquit Dominus. Et iterum alibi hęc est vox diuina: *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Hæc igitur gratia excitans, interiùs loquitur cordi peccatoris, quasi ei diceret: Vide quot peccata commisisti, eaque grauissima; & iam tot hebdomadis in illis hæres cum periculo salutis, immò tot mensibus; fortè vindex Dei manus iam iam incumbit tibi: cõsidera ergo statum in quo es, surge, quære modò Dominum per contritionem & confessionem; alioqui væ tibi, & æternum væ, nisi citò resurgas, & salutis tuæ curam agas.

Gratia adiuuans dicitur, diuina cooperatio & directio quâ iuuamur, vt faciamus quod ipse præueniens inspirauit, iuxta illud: *Deus operatur in nobis velle & perficere, pro bona sua voluntate*. Vnde Trid. sess. 6. c. 11. *Deus iubendo monet facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat vt possis.*

Iterum diuiditur gratia in sufficientem & efficacem. Sufficiens dicitur, quâ Deus sic vocat & excitat, vt homo si velit conuerti, possit bonum facere; sed tamen re ipsâ non velit, nec cooperetur, non quia ipsi deest gratia, sed quia ipse deest gratiæ. De hac videtur loqui Apostolus ad Hæbreos c. 12. *Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei*. Non dicit, ne cui delit gratia Dei, supponit enim gratiam sufficientem dari, sed illam posse hominem repellere, aut non cooperari, & sic eam reddere ineffacem.

Efficax autem gratia dicitur, quâ sic vocat, mouet & afficit, vt reipsâ vocatus, conuertatur, aut bonum faciat. De hac Ioan. 6. *Omnis qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me*. Est itaque quædam vox Dei in corde loquens, quæ efficaciter & infallibiliter persuadet. Et ista efficacia prouenit non ab humana voluntate, quasi illa suâ cooperatione

tione gratiàm ſolum ſufficientem reddat efficacem, vt aliqui dixere: ſed prouenit à voluntate diuina (teſte Auguſtino epiſtolâ 107.) quę vocatione altâ atque ſecretâ ſic hominis agit ſenſum, vt accommodet aſſenſum. Nouit enim interiùs ſic afficere & mouere hominem ex infinita ſua & potentia & ſapientia, vt infallibiliter conſentiat; nouit ſic docere, vt non tantùm ſuadeat, ſed & perſuadeat.

Hâc igitur doctrinâ ſuppoſitâ, vt ad Propoſitionem noſtram explicandam redeamus, ex Scripturis ſatis conſtat, auxilium gratię nobis eſſe neceſſarium ad pœnitentiam. Si enim teſte Apoſtolo, *Non ſumus ſufficientes & idonei cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis* (de illis ſcilicet quæ noſtram concernunt ſalutem) *ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt:* quanto magis erimus inſufficientes noſtram initiare conuerſionem, à nobis quaſi ex nobis? *Scio Domine,* inquit Hieremias, *quod non eſt hominis via eius, nec viri vt dirigat greſſus ſuos.* Hier. 10 Vtique præparatur voluntas noſtra à te Domine, à timore tuo, quem noſtris inſpiras cordibus, concipimus & parturimus ſpiritum ſalutis; voce tuâ intonas, nos tanquam ceruas ad partum difficiles commoues, & velut obſtetricaris, vt pœnitentiæ fætum animo iam conceptum producamus in lucem, & ad effectum tandem deducamus; vt propterea dixerit Regius Propheta: *Vox Domini concutientis deſertum. Vox Domini præparantis ceruos,* ſiue vt alia Lectio dicit: *Vox Domini obſtetricantis ceruas.*

Hoc etiam indicat illa Scriptura: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Si enim nemo poteſt venire per fidem ad Deum, niſi Patris inſpiratione & auxilio attractus: nemo etiam poteſt ad eum poſt peccatum redire, niſi eius præuiâ inſpiratione & ope. Ideò rectè peccator comparatur oui erranti: illa enim vbi aberrarit, non ſolet redire, ſed vlteriùs ſemper progreditur per valles & montes, per dumeta & ſaltus: niſi à Paſtore requiratur,

ratur, & ſibilum eius audiat, vel humeris reportetur, facilè lupo vel feræ alicui præda fit. Sic homo recedens à Deo vero Paſtore, amiſsâ iam gratiâ vlteriùs ſolet aberrare, per deuia itinera pergens de peccato in peccatum, nec per ſe poteſt redire. Sed facilè præda fiet ſatanæ, niſi requiratur à ſuo Paſtore, niſi eius perſentiat vocem & ſibilum, hoc eſt, præuenientem inſpirationem, eiuſque humeris reportetur. Ideò dicebat Propheta: *Erraui ſicut ouis quæ perijt, quære ſeruum tuum Domine*; nec enim reuerti poſſum niſi quæſieris.

Quapropter rectè cum Bernardo diſtinxeris tria hominum genera 1. Sunt aliqui qui nec quærunt Deum, nec quæruntur à Deo. 2. Sunt qui à Deo quæruntur, & ipſi quærunt Deum. 3. Sunt qui quæruntur à Deo, nec quærunt Deum. Primi generis ſunt pueri aliqui qui ſine Baptiſmo pereunt, & iuſto Dei iudicio relinquuntur in maſſa damnationis: & ita nec hi per fidē quærunt Deum, nec quæruntur à Deo. Secundi ſunt illi quos Deus vocat, & vocanti reſpondent. Tertij ſunt illi qui vocantur, ſed Dei vocationem ac inſpirationem vel negligunt vel contemnunt. Sed cur quartum genus non aſſignatur eorum qui quærant Deum, & non quærantur à Deo? Quia ſine eius gratia præueniente & quærente nos, non poſſumus illum quærere, nec ad eum venire. Et hæc eſt vna inter hominum miſerias non vltima, quod per ſe à Deo poſſit recedere: ex ſe autem ad eum non poſſit redire; auolat à Deo, ſed ſuis ſolis alis ad Deum non poteſt reuolare.

Similis planè ea in re eſt homo, auibus illis quas Apodes vocant, nos vernaculè Archers vocamus. Volant in altum, & ex alto demittunt ſe in terram: at quia pedum infirmitate laborant, & quaſi ſine pedibus ſunt (Vnde Apodes vocantur) cùm in terra ſunt, volutantur diu, nec volatum reſumere poſſunt; nec alas ſuas ſufficienter excitare, ad pondus corporis ſui ſubleuandum: donec afflans ventus eis cooperatur, & illius fauore in altum ſe

Pythagoras, and the Pythagoreans, who were the first that
Pythag. reduced it to a science, and to whom we are indebted for
the invention of the monochord, or single string, by the
help of which they discovered the proportions of the
several intervals, and established the principles of the
whole system. Pythagoras, it is said, was led to the
discovery of the monochord by observing the different
sounds produced by the hammers of a blacksmith's forge.
Whether this be true or not, it is certain that he found
the proportions of the principal intervals to be as follow:

quàm *compellere intrare*. 8. Denique per Paſtorum, Concionatorum, Confeſſariorum voces, & monitiones hortatur, vt vitæ præteritæ meminerimus, & noctem tenebroſam peccati relinquamus, ac ad auroram gratiæ reſpiremus, & hoc eſt, per *Gallum cantantem excitare*, vt cum Petro memores ſimus ſtatus noſtri ac ingratitudinis in Deum commiſſæ. Hi ferè ordinarij modi ſunt vocationis diuinæ, ſed innumeri reſtant nobis incogniti, quia inueſtigabiles ſunt viæ eius, quibus lucem & amorem infundit cordibus peccatorum. Hinc ipſe Deus ſic loquitur ad Iob: *Indica mihi ſi noſti omnia, per quam viam ſpargitur lux, aut diuiditur æſtus ſuper terram?* Quod moraliter cum B. Gregorio de luce ſpirituali rectè intelligere poſſumus, & de æſtu amoris diuini: qui innumeris ſed occultis vijs ad nos deriuatur, & modò huic, modò illi communicatur & diuiditur: nec debemus inquirere cauſas, cur huic potiùs quàm illi, ſiue cur iſte potiùs vocetur, quàm ille. *Iob.* 38.

Adeò admirabilis eſt Dei prouidentia hac in re, vt tunc frequenter vocet & conuertat hominem, cùm minùs de ea re cogitat: immò cùm maximum impedimentum gratiæ diuinæ videtur ponere; vt haud quaquam homini, ſed efficacię Dei operantis debeat attribui. Vis huius rei exempla.

In Scriptura habes Paulum, quem lux voxque diuina circumcingit, in medio feruore & furore perſecutionis; dum ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini pergit Damaſcum. Hâc verò luce & voce ſubitò concutitur, animo & corpore proſternitur, in alterum virum conuertitur: & de lupo fit Agnus, de perſecutore Apoſtolus, de graui peccatore Præco iuſtitiæ. *Hæc mutatio dextræ excelſi, Digitus Dei eſt hic.*

Vide & Mathæum, ſedet is in telonio, velut in cathedra peſtilentiæ & loco iniquitatis, nihil quàm de ſuis contractibus, vſuris, doliſque profeſſioni ſuæ annexis cogitat: nulla eum aut de Pœnitentia, aut de meliori vita

ſubit cogitatio. Tranſit Chriſtus, lucis ſuæ radium in cor tenebroſum & ſpinoſum jacit, & vocans dicit: *Sequere me*. Confeſtim ille attrahitur, velut à magnete ferrum: deſerit locum iniquitatis, diſrumpit chyrographa vſuraria, debita ſoluit, pignora reſtituit, ſæculi ſe negotiatione expedit; & ad eum toto affectu conuertitur, qui non venit vocare iuſtos ſed peccatores.

Attende & Samaritanam. Illa nihil minus cogitans, quàm de conuerſione & ſalute, adulterinis amplexibus dedita, accedit vt aquam hauriat. At is qui eſt fons vitæ, ſtillam ei gratiæ infundit; alloquitur eam de aqua ſaliente in vitam æternam: & ſic inhærentem luto fœtido adulterij, ducit ad puteum aquæ viuæ, ita vt meritò poſſit dicere: *Super aquam refectionis educauit me, animam meam conuertit: Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ propter nomen ſuum.*

Ex ſacris quoque Hiſtorijs exempla plurima poſſemus depromere. Maria Ægyptiaca pergit Ieruſalem, & nauigantibus ſe adiungit, vt libidini promiſcuæ poſſit indulgere, & alijs peccandi anſam prębere. Non ſtipendium ipſa petit vſuræ libidinoſæ corporis, ſed & dona exhibet, vt libidinem expleat. Tandem appellit Ieroſolymam, ob curioſitatis gratiam Templum Sanctę Crucis ingredi parat: at repellitur diuinitus, tanquam indigna vel Crucis aſpectu, Veneris, ſatanæq; mancipium. Sed hanc repulſam ordinat diuina Prouidentia, ad initiandam eius conuerſionem toti orbi, omnibuſq; ſæculis admirabilem. Sic ergo repulſa, præueniente eam ſpiritu Dei, ingreditur ad cor; conſiderat abominandã vitæ præteritæ ſeriem repulſæ dare cauſam. Ad Mediatricem deſperantium MARIAM refugium habet, cuius intuebatur præ foribus Templi imaginem: illi ſe vouet ſi ingredi poſſit, ſi Crucem illam pretioſam, pignus ſalutis noſtræ conſpicere detur. Ingreditur, & voto peracto egreſſa, Dei vocem ſequitur, in ſolitudinem pergit, Pœnitentiæ inauditæ ſe exemplar orbi datura. Vndenam lux tanta? an ab eius meritis vel diſpo-

ſitione

sitione præuiâ, an ea de re itineri se accingens vel suspicari poterat? *Indica mihi si nosti omnia, in qua via lux habitet, aut tenebrarum quis sit locus, vt ducas vnumquemque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius.* Vtiq; solius Dei est hoc intelligere; vię eius nobis absconditæ: quando vult, & quomodò vult, inspirat, illumiuat, deducit, ad terminum quemdestinauit, ad æternitatis suæ domũ perducit.

Quis etiam non admiretur viam Dei in conuersione Thaïdis meretricis? Pelliciebat ipsa animas lubricas in sui fœdum amorem, oculos habens plenos adulterij, & inceſſabilis delicti. Confertim accedebant ad eam amatores impudici, totam exhauriebant substantiam, vt eâ potirentur, imò & quandoq; limen eius sanguine conspergebant, confligẽtes inter se, quis priùs frueretur tantâ venustate, in carnis amplexu. Interim adit eã Pafnutius Abbas, spiritu diuino impulsus mutat vestẽ, quasi explere cupiens libidinẽ, eam alloquitur. Ducitur ab ea de cubiculo in cubiculũ, dicit locum non esse securum, se timere aliquem. Tandẽ ait illa à nemine se posse conspici, nisi à Deo vel satana. Arripit ipse hanc occasionem, vt locum paret Spiritui S. in illo satanæ domicilio. Arguit eam efficaci sermone, quod in præsẽtia Dei Iudicis adeò fœda audeat patrare. Cum verbis, penetrat Dei inspiratio; conuertitur toto ipsa corde ad Deum, relicto impuritatis amore; omnia meretricio quęstu acquisita in loco publico igni tradit. Et tandẽ in cellam pœnitentiæ causa secedens, ibi se mactat Deo victimã, contritionis gladio transuerberatam, & lachrymarum aquâ conspersam. Ecce quomodò, *Spiritus vbi vult spirat, & nescis vnde veniat, aut quò vadat*; quò voluerit, vel irrepit, vel irrumpit, nullo obstaculo, aut obice impeditus.

Quid de S. Pelagia dicemus. Hæc eiusdem planè sortis, Antiochiã perambulabat gemmis resplendens, iuuenum comitante coronâ, fortuitò eam conspicit Nonnus Episc. vir sanctus: suam ipse deflet sortem cum vbertate lachry-

in fine. Item Lect. de custodia Angelorum. Vide etiam Lect. 4. de Fide.

PROPOSITIO SECVNDA.

NEmini quamlibet graui peccatori denegat Deus auxilium ad pœnitendum, sed omnes inuitans illis manum præbet ad surgenaum.

Explicemus id, & rem paulò altiùs ex Scripturis deducamus. Ac inprimis aduerte, quod Deus nullam faceret iniuriam peccatori, si illi auxilium ad pœnitendum non daret. Ratio est, quia non debetur nisi pœna peccato, vnde sicut potest statim condignè punire peccatorem, ita & in pœnam posset omne auxilium subtrahere, & eum deserere tradẽs in reprobum sensum. Vnde aliqui Theologi existimant Deum sic agere cum aliquibus grauibus peccatoribus, vt propter peccata eis auxilium deneget, vel aliquo vel toto tempore vitæ: Alij probabilius & conformius diuinæ Prouidentiæ & pietati asserunt, Deũ cuilibet peccatori dare sufficiens auxilium, vel omni vel saltem oportuno tempore & loco, vt possit conuerti. Deducitur hæc assertio ex Scripturis antiquæ & nouæ legis, in quibus Deus grauissimos & quantumlibet obduratos peccatores ad Pœnitentiam vocat, & significat eos posse conuerti, & auxilium non deesse: quia si non haberent auxilium gratiæ, fictè potius viderentur vocari, cũ sine illo non possint venire & conuerti. Immò cùm habeant præceptum pœnitendi, consequenter videtur eis gratia non negari; alioqui præceptum foret de impossibili, quia sine illa gratia impossibilis est Pœnitentia. Vnde cum B. Leone hic dicimus: *Deus nunquam insistat præcepto, quin præcurrat auxilio.* Deinde cùm homo quamdiu viuit, semper sit in statu viatoris, progredi potest, & ad terminum accedere, hoc enim de ratione viæ est: atqui non potest progredi sine auxilio gratiæ, ergo illud ei non dene-

denegatur. Quod si aliquos defectu auxilij dixeris non posse conuerti, iam tales peccatores vix distingues à damnatis, & quodammodò erit inferorum regnum in terra constituere: cùm tamen dicat Sapiens c. 1. *Sanabiles fecit Deus nationes orbis terræ, & non est illis inferorum regnum in terra.* Sed quoniam ex Scripturis rem deduci diximus, videamus quomodò Deus in illis inuitet etiam obduratos & excæcatos.

Primò. Nonne obduratis loquitur Apostolus Rom. 2. dum dicit: *An ignoras, quod benignitas Dei ad Pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiem tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Thesauri offeruntur misericordiæ, & diuitiæ bonitatis Dei, hoc est, exuberans & copiosa benignitas diuina gratiam præparat, ad eamque participandam inuitat, & quantum in se est, adducit. At homo contemnit, & thesauros iræ sibi accumulat, peccata peccatis adijciendo. Ergo ex parte Dei non est defectus. An non & similiter alloquitur D. Petrus quoslibet peccatores, dum c. 3. ep. 2. ait: *Patienter agit Deus, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.*

Secundò audiamus vocem ipsius Dei in veteri testamento. Cùm grauissima crimina improperasset Israëli apud Hierem. c. 3. tamen ait: *Reuertere auersatrix Israël, & non auertam faciem meam.* Certè loquitur ad domum exasperantem & excęcatam, & opem & gratiam offerens ad conuersionem. Sic & apud Ezechiëlem inclamat: *Conuertimini à vijs vestris pessimis, quare moriemini domus Israël?* Isa. 18. Quæ quidem verba pondus habent, affectum & emphasim, ac multipliciter expendi & amplificari possunt, vt dirigantur ad omnes omnis temporis peccatores. Idē enim est ac si diceret omnibus, & frequenter repeteret.

1. Cùm ego Creator vester, non ad mortem & perditionem, sed ad vitam & salutem creando vos destinarim, *Quare moriemini domus Israël?*

2. Cùm ego Redemptor vester, iam morti obnoxios, ad vi-

Digitized by Google

ad vitam vitæ meæ precio reuocarim, *Quare moriemini domus Iſraël?*

3. Cùm ego Protector veſter, à mortis periculis refugium vobis præbeam, & illius laqueos vos fugere continuò horter & doceam, cur ſponte in illos ruitis, *& quare moriemini domus Iſraël?*

4. Cùm ego iudex, in veſtrum fauorem inclinem, & licet toties laceſſitus, veniam & miſericordiam offeram: *Quare ergo moriemini domus Iſraël?*

5. Cùm ego vita per eſſentiam, ad illius vos participationem toties & tanto cum affectu inuitem, quare faciem auertitis à me, *Quare moriemini domus Iſraël?*

6. Cùm ego pactum vobiſcũ fecerim, & gloriam vobis promiſerim ſi ex parte veſtra non defueritis; quare nunc illud diſſoluitis, facientes *fœdus cum morte, pactum cum inferno:* Eheu! *Quare moriemini domus Iſrael?*

7. Cùm toties per Prophetas, Paſtores, Concionatores, & ſanctas inſpirationes, quaſi nuncios à me miſſos, inclamem: *Reuertimini, quia nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat: Si impius egerit Pœnitentiam, vitâ viuet.* Cur ergo ſurdi eſtis? *Quare moriemini domus Iſraël?*

8. Cùm ego Medicus & pius Samaritanus, vulneribus veſtris exhibeam oleum & vinum quoties volueritis, oleum miſericordiæ lenientis, & gratiam contritionis pungentis: Cur recuſatis medelam? *Quare moriemini domus Iſraël?*

9. Cùm ego inſtar Pellicani, vos morti genitos proprio Sanguine viuificare & alere gaudeam: *Quare moriemini domus Iſraël?*

10. Conteſtor cęlum & terram, quod mundus ſum à ſanguine veſtro, & quod veſtram in me nullo modo poſſitis mortem retorquere: quia ego ſpiritum nouum & cor nouum, vitæ & gratiæ nouæ capax, volo vobis infundere, ſi & ipſi velitis: & pœnitentes cúpio abſoluere, & ab ipſis faucibns mortis eripere, ſi manum meam ad id vo-

bis porrectam amplecti non renuitis. Sed vos vltrò mortem eligitis, ignem nunquã interituru in caput veſtrũ ſuccenditis, & infælicitatis æternæ ſortẽ adoptatis. Sic perire volentibus, fruſtrà inclamat vox mea, vulnera, mors, ſanguis, *Quare moriemini domus Iſrael?* Nemo ergo dicat, *Per Deum abeſt, ille me implanauit, non enim ſunt ei neceſſarij homines impij.* Eccl. 15. *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci?* Iſa. 5.

Tertiò audiamus vocem ipſius Chriſti, in nouo teſtamento inuitantis proprio ore quoſlibet peccatores: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Mat. 11. Expende ſingula. 1. In verbo, *Venite*, non ſolùm ſignificatur liberi arbitrij poteſtas, ſed & gratiæ auxilium, & vocantis benignitas, ſine qua nemo poteſt venire. 2. in voce, *Omnes*, latitudo & vniuerſalitas benignitatis declaratur, vt nemo recedat, nemo deſpondeat, neminem retardet multitudo aut grauitas peccatorum: etiamſi quis ſecum veheret omnia peccata totius mundi, ſi ad Chriſtum veniat, non deſpicitur ſed ſuſcipitur, & vt veniat inuitatur, & auxilium ei porrigitur. 3. In eo quod peccatores, *laborantes & oneratos* vocat, indicat naturam peccati, quod ex ſe laborem, fatigationem, anguſtias graues, afferre natum eſt peccanti: eſtque onus grauiſſimum animam in cælum tendentem, quia de cælo habet originem, ad inferni vſque profundum demergens. *Laſſantur ergo impij in via iniquitatis, laborant vt iniquè agant*, Ier. 9. conſcientiæ anguſtijs mirè intus torquentur, conſcinduntur, & velut arantur. At ſicut agricola in terram vomere proſciſſam, ſemen ſolet iacere: ſic Deus in corda varijs conſcientiæ anguſtijs detrita, quaſi aratri quodam ferro verſa & reuerſa cum graui eorum labore, gratiæ ſemina tandem iacit, & cæleſti pluuiâ irrorans, ea germinare facit fructum pœnitentiæ. Sic & permittit Deus, diu aliquos prægrauari ſuorum onere peccatorum, donec tandem toti fatigantur, & gemunt ſub onere: cuius priùs grauitatem non agnoſcebant, quia eos affectus & cupiditates

tates insensibiles reddiderant, oculos ergo eis aperit, vt onus Babylonis, onus confusionis quo demerguntur in tartarum, plenius agnoscant, & ad eum conuertantur qui potest illud tollere, & cordibus eorum angustiatis quietem reddere. 4. igitur subijcit, *Et ego reficiam vos.* Vtique ipse solus potest ab his angustijs liberare, ab hoc onere demergente animam subleuare, non mundus, non caro, non satan, non aliqua creatura. Quin potius si bene attendamus, Mundus clamat deficio, Caro clamat inficio, Satan clamat interficio: At solus Christus dicere potest reficio, & in æternum reficiam vos. Vtique facti sumus Domine ad te, & inquietum est cor nostrũ, donec requiescat in te.

Quartò, audiamus vocem Sapientiæ æternæ, apud Salomonem exprobrantis omnibus impijs, quod vocati venire noluerint, & auxilium gratię oblatum acceptare; ita quod nulla sit eis excusatio. *Vocaui, inquit, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.* Vbi attende, quod non solùm dicat se vocasse, sed etiam manum extendisse. Manum autem extendere in Scriptura varia significat. 1. opem ferre: *Emitte manum tuam de alto, & eripe me.* Et ita sensus est. Non solùm vocaui sed & manum & auxilium porrexi, vt à peccatis & fœcibus vestris vos erigerem: sed non fuit qui aspiceret, aut manum porrigeret. 2. Manum extendere, est beneficia conferre: *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.* Sic sensus est: Non solùm vocaui, sed & beneficijs multis affeci, vt suauiter attraherem: & aperui manum offerens remissionẽ, gratiam, vitam, salutem. At nemo vestrùm dignatus est etiam in me beneficum respicere, sed dona mea & me contempsistis. 3. Manum extendere, etiam minari & percutere significat: *Leua manus tuas in superbias eorum.* Sic sensus est: Quia vocantem negligebatis, minas addidi: sicut Pater fugientem à se filium, & non obtemperantem, Prou. 1.

possint facillimè omnia vincula dissoluere. Et hoc est, quod docet Augustinus ep. 105. ad Sixtum: *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam*; illam scilicet sublimem, quâ efficaciter conuertat. Potest ergo talis conuerti, & habet aliquod auxilium quo potest vti: sed quia habet plurima impedimenta, & morali quâdam certitudine non est facturus quod in se est, egebat abundantiori & altiori gratiâ, quam ei Deus iustè denegat. Et ideò eum quodammodò dicitur deserere, in pœnam peccatorum præcedentium, quia & ipse Deum deserit, & contemnit eius gratiam.

De his pronunciabat Sapiens: *Impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit, sed sequitur eum ignominia & opprobrium.* Quid contemnit? Contemnit vtique conscientiam, & omnem illius remorsum, quiescitque in delictis, sicut grauia in centro quâdam tranquillitate quiescunt. Contemnit deinde omnem correctionem, omnem Pœnitentiæ viam, omnem medicinæ sacræ rationem; & sic ad obitum vsque in profundo illo peccati baratro demersus jacet. Contemnit etiam iudicia & supplicia Dei, eius legem, eius præcepta, ipsumque Deum. Contemnit denique omnem ruborem & verecundiam, nihili facit peccatum, nec eius graueolentiam: vnde audet in media luce, quod alij in tenebris non auderent; & sicut sus in profundo luti, fœtorem illius non percipit. Sicut *infirmus donec mediocriter habet, & sperat posse curari, seruat se à nociuis cibis, si autem intelligat se insanabilem, iam non sibi parcit: sic homo donec mediocriter peccat & sperat salutem, quantum potest, obseruat se à malo; si autem grauiter peccando caperit desperare, iam nihil dubitat facere, quasi qui iam peccatis suis vicit iudicium Dei*, inquit Chrysostomus, hom. 40. operis imp. Profundum ergo peccati, obduratio est & pertinacia, excæcatio & præsumptio, denique peccandi consuetudo & desperatio. Habet enim peccatum dimensiones suas. Quid enim est altitudo eius, nisi iactantia & elatio, dum *quis gloriatur*

Prou. 18.

in malitia, & potens eſt in iniquitate? Quid latitudo eius, niſi inanis præſumptio? Quidquid timor adſtringit, illa dilatat & exporrigit. Quid eſt eius longitudo, niſi aſſiduitas & perſeuerantia in delictis, in longum crimina perducens? Quid denique profunditas, niſi deſperatio quædam ſalutis animum quaſi in imum baratrum deturbans, & emergendi ſpem adimens. Itaque qui gloriatur in peccatis, altitudinem obtinet: qui de miſericordia præſumit, in latitudine eſt: qui perſeuerat, ad longitudinem ſpectat: qui obduratus deſperat, in profundo eſt, pœnitentiam inſpirationeſque Dei contemnit. Et ideò meritò & ipſe contemnitur; *Nemo verò poteſt corrigere, quem Deus deſpexerit.* Eccl. 7. Suſpiciat tamen, & de profundis, ſiue de imo profundi, & pelagi exclamet; adhuc reſpicietur ab illo, qui poteſt non ſolùm infixos in luto, ſed & morti, & inferno proximos liberare, ſi voluerit.

Ad alteram Scripturam ſuprà propoſitam: *Super tribus ſceleribus Damaſci non conuertam:* Reſpondeo ſenſum eſſe, quod Deus non parcat ſed puniat, poſt certa ſcelera, & certam menſuram, prout latè explicui tractans articulum ſymboli, *Remiſſionem peccatorum.* Vide ibi.

PROPOSITIO TERTIA.

GRatia quamlibet efficaciter conuertens, aut impellens ad bonum, non minuit arbitrij libertatem.

Cùm de gratia aut libero arbitrio loquimur, videndum eſt, ne declinemus ad dextram aut ad ſiniſtram: ne nimiùm eleuando gratiam, liberum tollamus arbitrium; aut nimiùm tribuendo libero arbitrio, gratiam ſupprimamus. Hæretici noſtri declinant ad dextram, Deum ſolum omnia in nobis operari aſſerentes, cum præiudicio libertatis noſtræ. Pelagiani olim declinabant ad ſiniſtram, noſtrę voluntatis viribus conuerſionem, aliaque ſupernaturalia bona poſſe fieri aſſerentes. Nos verò viam regiam ingre-

Digitized by Google

ingrediamur, & primariam quidem operationem Deo eiuſque gratiæ tribuamus; ſed cooperationem & quidem liberam, voluntati adſcribamus. Cùm dicimus: *Conuerte nos Domine, & conuertemur*, Dei gratiam neceſſariam confitemur. Cùm verò dicit Deus: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*, libertatis noſtræ admonemur. Cùm dicit Apoſtolus 1. Cor. 15. *Plus omnibus laborani*, ecce liberum arbitrium, cùm addit: *Non ego autem, ſed gratia Dei mecum*; non illud excludit, ſed Deo eiuſque gratiæ primariam operationem tribuit: ita tamen vt ſit & operis miniſter per effectum, & operantis ſocius per conſenſum.

Hac de re eleganter ſic ait D. Proſper: *Gratia quidem Dei in omni iuſtificatione principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo: ſed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidijs, vt diuino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium; de ſua habens mutabilitate ſi deficit, de gratiæ ope ſi proficit. Quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos ſiue manifeſtos, omnibus adhibetur; & quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ, & quod à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.* Proſper de vocat. gentium. c. 26.

Hęc eadem aptè ſignificantur in illa ſententia Apocal. c. 3. *Æmulare & age pœnitentiam: Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit januam, intrabo ad illum.* Cant. 5. Ibi videtur alludere ad ſimilem locum in Cant. *Vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea.* Quam vtramque ſententiam inuitandis peccatoribus aptam, libet hic expendere.

Primò dicit: *Æmulare & age pœnitentiã.* q.d. Æmulare amorem iſtum quo te viſito, & ad tuas fores vènio; ita vt ſicut lubenter venio, ita & tu lubenter ſuſcipias. Item, æmulare meliora, & accendere zelo contra præterita peccata: ſi aperuiſti ianuam cordis diabolo & hoſti, qui tuum

tuum ſitiebat interitum & damnationem: cur non aperies Creatori tuo, redemptori, protectori, qui tuam ſitit ſalutem? Aperuiſti tyranno & adultero, cur non legittimo Domino & Sponſo? Aperuiſti lupo qui intrauit, vt perderet, iam proprio Paſtori aperi, qui intrare cupit, vt te tueatur & paſcat. Mille titulis teneris aperire, ô anima! quia ſoror per incarnationem; quia amica reconciliata per ſanguinem & paſſionem; quia columba per Spiritus S. dona tibi data per illius miſſionem; quia immaculata per Baptiſmum, & per aliorum Sacramentorum participationem. Et quidem hæc omnia quæ donata ſunt in baptiſmate, ſi perdidiſti per peccatum, volo tibi iterum conferre per pœnitentiam. Æmulare ergo amorem meum, & accede vt deleas peccatum, & omne quod tibi intulit damnum: vt aperiendo mihi, fias iterum ſoror per gratiam, diuinæ conſors facta naturæ, amica quoque fias per nouam charitatem, columba per Spiritus S. infuſionem, & contriti cordis gemitum, immaculata per ſanguinis mei balneum in pœnitentiæ Sacramento præparatum. Hæc omnia ſi volueris, poteris recuperare.

Secundò dicit, *Ego ſto ad oſtium & pulſo.* Vbi luculentè ſignificat excitantem eius gratiam, noſtram præcedere voluntatem, & extimulare torpentem: atque initium iuſtificationis & pœnitentię non à nobis eſſe, ſed à Deo: quia pulſatio diuina ſemper præcedit noſtram apertionem, noſtrumque conſenſum ad aperiendum. Hinc rectè dixit S. Auguſt. in ſentent. num. 311. *Multa facit Deus bona in homine quæ non facit homo: nulla verò facit homo, quæ Deus non facit, vt faciat homo.* Pulſatio autem ad fores dupliciter fit, nimirùm illas percutiendo & ſtrepitum edendo, vt excitentur qui intus ſunt: vel etiam voce articulatâ euocando illos, inclamando, *Surge, aperi, &c.* Hoc vtrumque fit à Deo, qui fortiter quandoque percutit fores noſtras & interiùs & exteriùs: ſcilicet flagella immittẽdo, per Prædicatores terrendo, corpus morbo affligendo, iun-

iungitq; interiùs afflatum, & impulsum fortem ad cor penetrantem, iudicij diuini, mortis, æterni supplicij terrorem; quia illa externa parum prodessent, nisi & cum illis interiùs Deus operetur. Et ita vox inarticulata Dei pulsantis, sunt flagella quibus terret, vel beneficia quibus allicit: priori modo, quasi traheret cum magno strepitu, & fragore annulum ferreum, qui foribus præfigi solet: posteriori modo, quasi campanulam suauiter sonantem traheret ad fores, cuius sonus blandè excitet soporatum. Vox verò articulata Dei pulsantis, est inspiratio mentis, & illustratio cordis, insonans interiùs: *Surge, propera, aperi*, hoc est, verbum Dei internum. Et illud verbum potest esse quandoque per modum imperij potentis, & tunc designat gratiam efficacem: aliquando per modum suasionis, & tunc designat gratiam sufficientem. Priorem semper sequitur consensus & apertio: Posteriorem vocem homo potest negligere, quamuis rationes sufficientes Deus afferat, cur oporteat aperire.

Sic in Canticis, affert rationem ad suadendum sponsæ, vt aperiat: *Quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei pleni guttis noctium.* Quod in bonum interpretatur Ambrosius, quasi dicat: Totus ego sum plenus rore gratiæ & misericordiæ, quem in te effundere cupio. *Sicut ros cæli nocturnas amouet siccitates, ita ros Domini Iesu, nocturnis & sæcularibus tenebris æternæ vitæ stillauit humorem*, inquit Ambrosius. Vel si in malum interpretemur, vult indicare per multas noctis horas se stetisse ad fores pulsando, ita vt caput totum guttis nocturnis sit madidum; cùm tamen ad primum pulsum oportuerit aperire. Ergo amorem suum commendat, q.d. Vides meam in te benignitatem, vides & perseuerantiam: totâ nocte pulso, non propter meum commodum, sed propter tuum. Cur igitur tandem non aperis? Denique & per id insinuare potest Christus, quod guttæ omnium peccatorum super caput eius ceciderunt, & hæ nocturnæ guttæ cùm eum grauent, quod debeat ei aperiri cor nostrum, vt possit in eo aliquantum quiescere,

& caput reclinare: quodque valde ingrata sit anima eum repellens, & peccata peccatis adijciendo, caput eius magis grauans.

Tertiò dicit: *Si quis audierit vocem meã, & aperuerit:* Disertis verbis indicat, posse liberũ arbitriũ excitatum à Deo vocationi non respõdere, posse & respõdere pulsanti, & aperire. *Pessulũ ostij mei aperui dilecto*, ait sponsa, Pessulũ est omne obstaculum, quod voluntatis assensum remoratur. Quia igitur non omnes aperiunt, & impedimenta remouent, ideo dicit, *Si quis audiuerit & aperuerit.* Equidem posset ipse effringere fores, posset & ianuis clausis intrare: sed nemini vult violentiam facere, nemini inuito adesse. Vult vt qui propriâ voluntate cordis fores clausit, liberâ aperiat voluntate: ideo inuitat pulsando, non cogit effringendo & irrumpendo. Pulchrè S. Iob ait: *Vocabis me, & ego respondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram. Vocabis,* en præueniens gratia: *Respondebo,* en assensus voluntatis: *Porriges dexteram,* en gratia cooperans & adiuuans ad perficiendum bonam voluntatem. Deus ergo operatur in nobis cogitare, velle, perficere; sed primum sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit: si quidem immittendo bonam cogitationem nos præuenit, immutando etiam malam voluntatem sibi per consensum iungit, ministrando consensui facultatem, foris per apertum opus nostrum internus opifex innotescit. Sanè ipsi nos præuenire nequaquam possumus, à Deo ergo salutis exordium, nec per nos vtique nec nobiscum: verum consensus & opus, & si non ex nobis, non iam tamen sine nobis. Cauendum igitur ne cum hæc inuisibiliter intra nos ac nobiscum actitari sentimus: aut nostrę voluntati attribuamus, quæ infirma est: aut Dei necessitati, quæ nulla est: sed soli gratię, quâ plenus est. Ipsa liberum excitat arbitrium, cùm seminat cogitatum; sanat cùm immutat affectum, roborat vt perducat ad actum, seruat ne sentiat defectum. Ita tamen quod à sola gratia cæptum est, pariter ab

ab vtroque perficitur, vt mixtim non ſigillatim, ſimul non viciſſim, per ſingulos profectus operentur; non partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt; totum quidem hoc, & totum illa, ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa. Hæc eſt doctrina Theologorum, ex B. Bernardo, lib. de libero arbitrio.

Quartò dicit: *Intrabo & cænabo cum illo, et ipſe mecum.* Intrat per gratiam iuſtificantem, quaſi domum amici, & cænat cum eo: quia conſcientiæ iucunditatem affert tanquam cæleſtem cibum, & pias cogitationes ac affectus, quibus ipſe delectatur tanquam cibo, quo libenter veſcitur. Ita vt nomine conuiuij, ſignificet familiarem & iucundam Dei per internas viſitationes conuerſationem: quia mens iuſti iuge conuiuium, Zachæus ſuſcepit eum gaudens in domum ſuam ad menſam, ſponſa offert ſponſo (ſi ingrediatur domum & cubiculum genitricis ſuæ) *Poculum conditum de muſto malogranatorum ſuorum.* Cænabit & ipſe mecum, inquit, tum in futuræ æternitatis delicijs, ſi in gratia perſeuerarit: tum etiam nunc, ob multam ſuauitatem ab hoc hoſpite, in interiori domo. Si hoſpitium Eliæ & Elizęi tot beneficia recepit. Si domus Obededom tantam benedictionem ob Arcam hoſpitantem? quantam recipit animus, Deum ſuum hoſpitio excipiẽs: *Ad eum veniemus, et manſionem apud eum faciemus*, inquit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Concludo & breuiter repeto. Datur quandoque homini adeò efficax gratia, vt à nullo duro corde reſpuatur, ſine tamen violentia libertati facta, quia poteſt negare aſſenſum: ſed gratia illa ita ſuauiter cor emollit, vt non reſpuatur. Præparatur enim voluntas à Domino, illuminatione, congruâ vocatione, delectationis infuſione, accommodâ perſuaſione, ſine vlla vi. Et cùm Deus ſit prima cauſa libera, ſic ſe attemperat ſecundis cauſis liberis, vt non ſolùm operetur in eis motum, ſed operetur & modum:

LECTIO TERTIA.

DE PARTIBVS POENITENTIÆ.

1. *Docet esse tres partes materiales.*
2. *Explicat quid sit Contritio in genere.*

PROPOSITIO PRIMA.

RES *sunt Pœnitentiæ partes, Contritio, Confessio, & Satisfactio.* De his Conc. Trid. sess. 14. c. 3. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pœnitentis actus, Contritio, Confessio, & Satisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenam & perfectam remissionem ex Dei institutione requiruntur, hác ratione partes Pœnitentiæ dicuntur.* Vbi cùm vocat hos actus, *quasi materiam*, non negat veræ materiæ rationem obtinere: sed solùm vult insinuare, non esse hic talem materiã, quæ extrinsecus adhibeatur, sicut in alijs Sacramentis, vt aqua in Baptismo, oleum in Confirmatione, panis in Eucharistia. Dicuntur porro actus pœnitentis *Materia propinqua*, peccata verò, *Materia remota*: quatenus circa illa destruenda, versatur Pœnitentiæ Sacramentũ. Sic & delicta iudicij materia rectè dicuntur, & morbus materia medicinæ, non materia ex qua, sed circa quam. Sed de his Pœnitentiæ partibus, non tam scholasticè, quàm moraliter differere mens est, vt Pastoribus materiã frequenter de ea re tractandi suggeramus, maximè tempore Quadragesimæ.

Digitized by Google

Dicamus ergo primò, contritionem, confeſſionem, ſatisfactionem, eſſe tria munera pretioſa, quæ Deo offerre debet anima ab oriente lucis gratiæ veniens, deferenſque cum Magis, aurum, thus, & myrrham. Contritio cordis, eſt aurum pretioſum, quod non poteſt non placere Deo, quod non poteſt non placare Deum. *In vera enim Contritione & cordis humiliatione, naſcitur ſpes certa veniæ, reconciliatur perturbata conſcientia, reparatur conſcientia perdita, protegitur homo à futura ira, & occurrunt ſibi in oſculo ſancto Deus & pœnitens anima*, inquit Kempis Lib. 3. cap. 52. Verè ergo pretioſum donum, Deo acceptabile ſuper aurum & topazion, quod nec poteſt ab illo deſpici cum quo nemo poteſt repulſam pati. Confeſſio quoque pretioſum munus eſt inſtar thuris, imò longè ſuauiùs odorans in conſpectu Dei, quàm incenſum thymiamatis: quia putorem peccati ſtatim fugat humilis confeſſionis odor, eſtque acceptiſſima Deo & Angelis eius ſuaueolentia. Satisfactio ſuum etiã pretium habet, inſtar myrrhæ probatiſſimæ. Hanc diſtillant manus pœnitẽtis, & per illã ſe præſeruant pœnitentes animæ, à noua peccati corruptione, conſcientiæque vermem illius exſtinguunt amaritudine.

Dicamus ſecundò, has tres Pœnitentiæ partes, tres eſſe legatos pacis, quos poſt offenſam ad Deum mittimus, nec vnquam vacui, & ſine effectu reuertuntur. Semper enim reconciliationem cum Deo obtinent, nec regrediuntur ex eius aula regia, niſi reſpexerit altiſſimus, & quod voluerint, impetrarint. Hos legatos miſerunt Niniuitę, & licet Dei vox per Ionam intonaret, *Adhuc 40. dies, & Niniue ſubuertetur*: Pacem tamen obtinuerunt, & ſententiæ fulminantis reſciſſionem, veſtientes ſe ſaccis, clamantes in fortitudine, agnoſcentes peccata ſua, & conuertentes ſe à via ſua mala. Hos legatos miſit Eſdras pro ſe & populo. De illo enim dicitur l. 1. c. 9. quod peccata populi attendens, ſcidit pallium ſuum & tunicam, &

eam, & capillos capitis sui euellens, sederit totâ die mœrens vsque ad vespertinum sacrificium: *Tunc curuans genua, & expandens manus ad Dominũ, dixit: Deus meus, confundor te erubesco, leuare faciem meã ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creuerunt vsque ad Cælum, &c.* Hos legatos in omni afflictione vult à nobis ad se Deus dirigi, *vt illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.*

Dicamus tertiò, has trẽs Pœnitentiæ partes constituere trium dierum viam, per quam debet ambulare verus Pœnitens: vt cum filijs Israël egrediens de Ægypto peccati possit, ascendere ad montem Dei, & sine impedimento illi sacrificare, relictis tenebris, luto & paleis. Vnde de hac triplici via Pœnitentiæ, in figura rectè potest intelligi illud Exod. 5. *Deus Hæbreorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus Domino Deo nostro.* Vocat enim nos Deus captiuos sub peccato, potestati dęmonis mancipatos, & lucem suam præuiã præbet, vt è tenebris egrediamur, & de die iam ambulemus: idque per tres dies, vt via primæ diei sit contritio, via secundæ diei sit confessio, via tertiæ diei sit satisfactio. Quæ quidem via, licet spinosa sit & difficilis, quasi in deserto; Dei tamen ductu & ope facilis redditur, qui omnia impedimenta potest statim dissoluere. Hâc autẽ viâ peractâ perfectè Deo possumus sacrificare.

Dicamus quartò, tres Pœnitentiæ partes esse tres portas, per quas ingredi potest anima in ciuitatem Ierusalem: hoc est, in congregationem iustorum, vbi pax & lætitia conscientiæ, iustitia & gaudium in Spiritu sancto: extra quam sunt *canes & venefici, & impudici & homicidæ & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.* Sicut ergo ad illam ciuitatem Ierusalem quam vidit Ioannes, vndique venitur; & ideò ab oriente portæ tres sunt, ab occidente portæ tres, ab austro & meridie portæ tres, ab aquilone portæ tres: ita & de ciuitate iustorum dicimus, ad il-

Apoc. 22

ad illam vndique acceſſum eſſe, & neminem excludi, ſi voluerit. Per portas tamen debere intrare in Ciuitatem, & hæ tres ſunt, contritio, confeſſio, ſatisfactio: apertæ omnibus his qui voluerint venire, ſiue veniant ab Oriente, ſiue ab Occidente, ſiue à Meridie, ſiue à Septemtrione. Vis ſcire quinam veniant ab Oriente? Adoleſcentes ſunt, in quibus iam oritur lux diſcretionis, ad cognoſcẽdum ſolem iuſtitię, ad diſcernendum bonum à malo, ideòque hi relictis tenebris Babylonijs, ſi adſpirare volent ad Ciuitatem ſanctam, debent redire per tres portas contritionis, confeſſionis, ſatisfactionis. Vis ſcire quinam veniant à Meridie? hi ſunt qui in flore & calore ætatis ſunt, ideòque ebulliunt in illis vitia: & hi vocantur à Deo, ſed nonniſi per has tres portas poſſunt venire. Vis ſcire qui veniant ab Aquilone? hi ſunt qui ſenio proximi in frigidiori agunt ætate, frigidi quoque & ſicci Spiritu, deuotione, pietate. Et hi etiam vocantur, vt prauos habitus deſerant, & omnia impedimenta diſſoluant; reuertanturque à frigida peccati regione, per tres portas quæ ſunt ab Aquilone. Denique vt ſcias qui veniant ab occidente, conſidera decrepitos illos ſenes, proximos occidenti ſuo, imò occidenti æterno, cùm iam planè in vitijs conſenuerunt. An tamen his clauſam dicemus eſſe Ciuitatem, aut intercluſam viam? Minimè. Nam & his gratia ſubminiſtratur, tanquam baculus cui in via incumbant, vt per tres portas regrediantur. Debent tamen, quia portæ arctę ſunt, in illis deponere veterem hominem cum actibus & concupiſcentijs ſuis; debent gibbum deponere & omne onus peccati; debent deponere pellem cum ſerpente, & iuuentutem animæ renouare. Itaque licet iuuentam & ſenectam peccatis fœdarint, & infirmitate animi prægrauentur; accedant tamen baculo ſpei innixi, accedant genibus trementibus, non tam ob defectum virium & ætatis, quàm ob timorem iudiciorum Dei. Et ſicut collo humiliati incuruantur ob ſenium: ſic magis & corde

corde ob peccatum, dicantque cum Manasse: *Non sum dignus respicere altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ, incuruatus sum multo vinculo ferreo: sed tu Deus, Deus es pœnitentium, qui ostendis in nobis bonitatem, etiam indignos saluans.* Accedant igitur ad Sacramentum pœnitentiæ, peragant integram confessionem ætatis præteritæ, saltem iam vitæ lumine deficiente: ne citò tenebris æternis inuoluantur, quando nulla amplius erit spes luminis aut vitæ: Si benè inspiciant vmbram Occidentis sui, adhuc pertingere poterunt ad veram lucem Orientis æterni.

Itaque nunquam est pœnitentia sera, si vera: quam aliquando etiam in fine vitæ, aut cùm iam quis sepulchro proximus est, inspirat Deus. Audi quid ad hanc rem scribat Cæsarius l. 2. mirac. 18. Ante triennium defunctus est Philippus Comes Namurcensis, vir potens & nobilis filius Balduini Comitis Flandriæ. Antequam moreretur, tantam ei Dominus contulit in infirmitate contritionem, quanta non fuerit visa nostro tempore in aliquo. Quatuor Abbatibus nostri ordinis solebat sæpè confiteri, & cum tanto lachrymarum imbre, vt omnes ad lachrymas prouocaret. Nec ista ei sufficiebant, quin laqueum collo suo injiceret, rogaretque Confessarios suos, vt se traherent in plateam, dicens: *Sicut canis vixi, dignum est, vt moriar sicut canis.* Filias fratris sui Balduini Comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Franciæ, cuius filiam duxerat vxorem. Quidam dicebant quod eas vendidisset, de quo facto plurimùm dolebat. Deportari autem se iussit in pauperrimam domum suæ Ciuitatis, in qua pauper spiritu migrauit ad Dominum. Volens autem pius Dominus tantam eius remunerare contritionē, miraculis eum glorificare dignatus est, tanquam dilectum Confessorē. Sepultus est in Ecclesia Sancti Albani Martyris, in qua collegerat Collegium Canonicorum de suis reditibus. Tantis vsque hodie signis corruscat, vt de remotis regionibus infirmi ad eius tumbā confluant; ipsāq;

Digitized by Google

terram circa ſepulchrum effodientes, ſecum pro ſanitate & benedictione reportent. Hæc Cæſarius. Quibus oſtenditur, nunquam ſeram eſſe pœnitentiam, eamque eſſe neceſſariam ad ingrediendam Ciuitatem Sanctã: per quam quidem portam humilem, incuruare ſe debent *Reges terræ & omnes populi, Principes & omnes Iudices terræ, ſenes cum iunioribus.*

PROPOSITIO SECVNDA.

CONtritio eſt animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Ita Trid. ſeſſ. 14. Definitur hic generaliter ſumpta contritio, vt etiam attritionem complectitur. Diſtinguunt verò Theologi attritionem à contritione, quod contritio propriè dicta, ſit deteſtatio peccati vt eſt offenſa Dei ſuper omnia dilecti, adeoque peccati vt mali ſummi, cum propoſito emendationis; ita vt contritio debeat procedere ex amore Dei ſuper omnia, & deteſtari debeat peccatum ſuper omne deteſtabile. Attritio verò hanc non inuoluit perfectionem, ſed eſt deteſtãtio efficax peccati, ex motiuo quolibet ſupernaturali. Vnde duas attritionis ſpecies inter cæteras inſinuat Tridentinum: vnam quæ eſt ex metu gehennæ, alteram quæ eſt ob fœditatem peccati, ad quas cæteræ ferè referri poſſunt quę ex aliquo motiuo ſupernaturali ſunt. Et hæc attritio, ſecundùm communiorem Doctorum opinionem, ſi efficax ſit, hoc eſt, ſi propoſitum non peccandi efficax contineat, ſufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ. Vnde dicit Tridentinum, quod quamuis attritio per ſe ad iuſtificationem perducere nequeat peccatorem; tamen eum ad Dei gratiam in Satramento pœnitentiæ impetrandam diſponit. Et alioqui ſi perfecta contritio requireretur; incertior foret gratia in Sacramento pœnitentię accipienda.

Nihilominus quantum in ſe eſt, debet conari pœnitens, vt perfe-

vt perfectum in se dolorem concitet, qui ex varijs motiuis seriò consideratis oriri potest. Nam innumera sunt damna peccati, quæ meritò mentem deberent compungere, & configere doloris aculeo.

Primò: an non materia iusta doloris, quod peccator pretiosum illud gratiæ donum, siue qua nemo potest placere Deo, cuius pretium est sanguis Filij Dei, per peccatum prodegit, charitatisque donum perdidit, sine quo nec potest amare Deum, nec amari à Deo? An hæc exigua censenda est miseria? *Quid est, ô Domine,* inquit Augustinus, *quod amari te jubeas à me, mineriſque mihi ingentes miserias, nisi amem te? Paruane est ipsa miseria, non amare te?* Certè hæc est maxima reproborum miseria in pœnis inferni, non posse amplius amare Deum, & desperare amari à Deo. Cum gratia verò & charitate, dona Sancti Spiritus deperduntur, quæ sunt animæ ornamentum pretiosissimum, & velut septem monilia à sponso data, vt eam dignam reddant suo Angelorumque amore. *Confess. l. 1.*

Secundò: an non materia iusta doloris, quod per peccatum perditur ius ad regnum & hæreditatem æternam, quod ex diuina adoptione & Filiatione habet homo per spiritum illum clamantem in cordibus nostris, Abba Pater? Vnde Bernardus serm. 6. in Cant. *Cogito Patrem, cogito Dominum ad omnia reus, plango per singula: ipse quidem Patrem se exhibuit mihi, sed non ego me illi vicissim Filium. Quanam fronte attollo iam oculos ad vultum Patris tam boni, tam malus Filius? Pudet indigna gessisse genere meo, pudet tanto Patri vixisse degenerem. Exitum aquarum deducite oculi mei, operiat confusio faciem meam, deficiat in dolore anima mea, & anni mei in gemitibus.*

Tertiò, cum hoc iure Filiationis perditur & meritum bonorum operum, quod habent Filij Dei in eius amicitia & gratia existentes; perditur pax & tranquillitas conscientiæ: succeditque perturbata, angustiata, afflictaque conscientia, cum verme suo mirè animum corrodente:

Digitized by Google

Et quidam iam infernus in anima inchoat, quia ſe homo reum & hæredem æternæ damnationis effecit, mancipiumque diaboli, cùm antea foret hæres Cæli.

Quartò, doloris & compunctionis maximè debet eſſe occaſio, quod homo per peccatum Deum ipſum perdat. Hæc eſt enim radix & origo omnium malorum in peccatore, non habere amplius Deum ſpecialiter vt Patrem, vt tutorem, Paſtorem, ſponſum, amatorem, ſed eum ſolùm iam reperire vt ſeuerum Iudicem. Plangat ergo ſuper ſe anima infelix, ob hoc præſertim quod Deum ſuum reliquerit omnium bonorum fontem: quia plangunt eam Cæli, plangunt Angeli, plangunt omnes Sancti, plangunt Prophetarum & Chriſti lachrymæ, plangunt vulnera Redemptoris, & ſi capaces fletus forent, plangerent inſenſibiles creaturæ. Hinc illa vox Prophetæ: *Obſtupeſcite Cæli, & portæ eius deſolamini vehementer, duo mala fecit*
Ierem. 2. *populus meus: Dereliquerunt me Fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.* Vtique, quia homines, licet iudicij rationiſque capaces, ita ſe gerunt quaſi inſenſibiles ſint ad tam grauia damna per peccatum ſibi illata; ideò inuocat creaturas irrationabiles & inanimatas, tanquam teſtes mutos perfidiæ peccatoris, & vindices Creatoris. Quaſi dicat: Cùm tanta ſit hominum impietas & inſenſibilitas, vt ad meam monitionem ſurdi ſint, nec me velint audire; vos ô Cæli audite iuſtam meam de illis querelam; & ſicut teſtes eſtis benignitatis meæ in peccatores; ſic & teſtes eſtote rebellionis & ingratitudinis eorum, vt & ſimul eſſe poſſitis teſtes & vindices in futuro, quando *pugnabit totus orbis terrarum contra inſenſatos.* Quid ergo vobis dicere potero, niſi dignum eſſe ſtupore, lachrymis, & deſolatione: quod populus meus quem creaui, redemi, ſanctificaui, & elegi in peculium, innumeriſque affeci beneficijs, dereliquit me poſt tot fauores; ſpernit & iniurijs afficit, ac Diuinitate quodam modo ſpoliat pro re ni-

re nihili: dum Venerem, ventrem, lucrum exiguum, honorem vanum mihi prefert, & propter illa me deserit. An non intolerabilis iniuria & ingratitudo, quod me fontem aquæ viuæ, omniumque bonorum originem sic repudiat & derelinquit gratis, vt se conuertat ad bona caduca & inania tanquam ad cisternas mortuas, putidas, & perforatas: quæ nec aquam viuam valent continere, quâ sitis animæ extinguatur; sed si quid continent, amarulentum & salsum lutum est, fæcesque turbidæ, quæ sitim & alterationem intolerabilem generant cum fœtore. Quid enim est luxuria? Quid cupiditas insatiabilis auaritiæ? Quid impatientia, ira, & gula? Quid ambitio inquieta, nisi aqua lutulenta & putida, secum vehens odorem & saporem pessimũ, remorsum scilicet conscientiæ cum peccati turpitudine coniunctum, qui mirè torquet interiùs hominem. Et tamen propter hæc relinquitur Deus, eiusque gratia; deseritur Spiritus sanctus cum suis charismatibus, qui est *Fons aquæ viuæ, fons aquæ salientis in vitam æternam.* Hæc ponderare deberes, ô peccator, hæc ruminare in cordis æqua bilance: sicque de turbidis in via Ægypti aquis, aut lutulentis cisternis, ad fontem aquę viuæ iterum respirare. Deberes os tuum aperire per orationem, & spiritum contritionis attrahere, *Spiritum illum qui postulat pro nobis*, siue postulare nos facit, *gemitibus inenarrabilibus.* Ille generat aquas lachrymarum, sed suaues & efficaces & viuas: quia per asperforium Pœnitentiæ vitam nouam generant, suauitatem reddunt perturbatæ conscientiæ, febrim & alterationem extinguunt cupiditatis vitiosæ, luxuriæ, auaritiæ, superbię: reddunt perdita bona, nouaque dona superaddunt, vimque Domino faciunt, & misericordiam attrahunt. Vnde dicit Diuus Ambrosius Sermone 15. *Vim facimus Domino, non compellendo, sed flendo; non prouocando iniurijs, sed lachrymis exorando; non eleuando nos per superbiam, sed per humilitatem deijciendo. O Beata violentia, quæ*

similia offensis hominum, quia horribilis est hæc impietas, carne polluere virginem, & castitatem professam. Mentita sum in Dominum Altissimum, verumtamen clamabo ad Dominum: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.*

Debent itaque Confessarij, & verbi Dei Præcones, quantum in se est, hortari Fideles ad perfectum dolorem, qui procedat non tam ex timore seruili, quàm ex timore casto & filiali, puroque amore Dei. Ideoque frequenter Contritionis modum ac vim explicare debent. Et vt in ordine ad praxim hæc pleniùs possint exponere, singulas perfectæ Contritionis partes in sequentibus percurremus.

LECTIO QVARTA.

DE CONDITIONIBVS PERFECTÆ CONTRITIONIS.

CONTRITIO, *est perfecta detestatio peccati, vt est offensa Dei summi boni, & Patris super omnia amabilis, cum spe veniæ, & proposito firmo peccatum vitandi.*

Primò, ad Contritionem requiritur dolor siue detestatio peccati, ex sincero cordis affectu, cum amaritudine & spiritus tribulatione, vt loquitur Scriptura. Defectu huius, multi non percipiunt fructum Sacramenti: quia plerique etiam ex illis qui peccatis sunt grauibus obnoxij, ex arida quadam consuetudine accedunt, nihil peccati sui grauitatem & malitiam ponderantes: putantque

tantque ſufficere ſi genua flectentes ante Sacerdotem, leuiter pectus percutiant, dicentes: *Mea culpa.* Sicco planè & arido ſunt corde, ita vt quod exteriùs pronunciant, de cordis profundo non videatur exurgere· quia vix ad cor deſcenderunt, vt illud commouerent, aut compunctionis ſpiritum attraherent. Certum interim eſt ex ſcripturis, rem hanc fortiùs & efficaciùs apprehendendam eſſe, non leuiter, non perfunctoriè peragendam; quia illæ amaritudinem requirunt in pœnitente ex peccati ſeria recogitatione. Hinc illud Ezechię. *Recogitabo tibi annos meos in amaritudine animæ meæ: Sicut pullus hirundinis, ſic clamabo, meditabor vt columba.* Quibus verbis docet diſpoſitionem requiſitam ad eliciendam contritionem; quod ſcilicet homo debeat ad cor ingredi, & ad interiorē domum, ſecluſo tumultu ſæculi, inſtar paſſeris ſolitarij habitantis in tecto: quodque ibi debeat meditari & gemere inſtar columbæ, exceſſus ſuos recogitando. Columba non habet alium cantum quàm gemitum, cùm aliæ aues dulciter canant; ideòque rectè ponitur tanquam animæ pœnitentis ſymbolum. Et dicuntur reſidere columbæ iuxta fluenta in ſolitudine: ſic & anima pœnitens, in ſolitudinem interiorem ſe recipiens, ibi gemit & fluenta lachrymarum adamat, libenterque iuxta illa reſidet.

Sic & Ieremias monet animam pœnitentem: *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulaſti. Reuertere virgo Iſrael, reuertere ad Ciuitates tuas iſtas.* Quaſi dicat, aſcende in ſuperiorem mentis tuæ partem, tanquam in ſublimem quamdam ſpeculam; aduoca rationem, tanquam oculum vigilantem & clarè videntem: & deſpiciens omnia terrena & illecebroſa ſæculi oblectamenta, ſpeculare omnes quę te circumſtant amaritudines, ex peccato ortum habentes. Conſidera quid ſit peccatum, *vide quàm amarum ſit relequiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem & amorem eius apud te.* Conſidera mal

Ieremi. 31

mala præsentia & æterna ex illo prodeuntia: memor esto mortis à tergo incumbentis: memor esto gehennæ ante oculos tuos positæ: intus inspice vermem conscientiæ rodentem: supra respice tibi cæli ianuam occlusam: circumaspice tot afflictiones, à quibus liber esses si peccato careres. Tot ergo amaritudines, dolorem amarum cordi tuo infigant, & lamentum eliciant, moneantque dirigere cor tuum in viam rectam in qua ambulasti; in viam scilicet gratiæ & amoris Dei, vt hic possis reuerti ad Ecclesiam Sanctorũ, ad choros iustorum in Cælis. Hoc est quod vult dicere: *Reuertere ad Ciuitates tuas.* His ergo omnibus, indicatur dolor interior, siue detestatio & displicentia peccati, quæ ex motiuis illis, de quibus suprà, elici potest.

Secundò, vt sit perfectus dolor Contritionis, non sufficit quilibet dolor, etiam ex sincero cordis affectu procedens: sed debet esse propter Deum offensum, tanquam summum bonum, siue propter bonitatem illam infinitam & infinitè in se amabilem, quam per peccatum offendimus. Multi licet dolere videantur de peccatis, non tamen recipiunt fructum: quia dolor ille potius est ob motiua aliqua humana, quàm ob Dei offensam. Sic ebrius de ebrietate præterita dolet, ob dolorem acrem capitis quem sibi conciliauit, vel ob pecuniã perditè expensã, quâ nunc eget, Dei autẽ offensam non considerat. Sic fur deprehensus, maximè dolet ob pœnas iam sibi pręparatas, diuini iudicij vix memor. Sic puella intumescente iam vtero, vel propalato peccato, amarè lachrymatur, & dolet ob infamiã quã sibi conciliauit, & ob mœrorem inflictum Parentibus. Quàm multæ mulieres ad Confessionẽ accedunt, lachrymis se conficientes, dum enarrant rixas, contentiones, iniurias inter se & maritos, vel inter se & proximos aut consanguineos? Interim hæ lachrymæ, frequenter ex motiuis quibusdam humanis prodeunt, offensam Dei vix respiciunt, & ideò non sunt signũ verę pœnitentiiæ, sicut nec omnis dolor, qui exteriùs videtur à corde emanare.

Hoc manifestè declarari potest exemplo Scripturæ, in

Saule & Dauide. Rex erat Dauid, Rex & Saul; vterq; electus à Domino, vterque Rex Iſraël, vterque deliquit. Saul parcendo Amalec Regi, & gregibus ouium, quæ interficere debebat, iuxta mandatum Domini, primi Reg. 16. Dauid grauius, vt apparet, adulterio, homicidio, & ſcandalo; vterque poſt peccatum hanc vocem protulit: *Peccaui Domino*. Saul dum corriperetur à Samuële; Dauid dum corriperetur à Gad Propheta. Sed nunquid vterque inuenit remiſſionem, nunquid vtriuſque pœnitentiæ idẽ fructus? Nequaquam. Nam ſtatim audit Dauid per os Prophetæ: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum.* At cum Samuël oraret pro Saule, dicit ei Dominus: *Vſquequo luges Saul, cùm ego proiecerim eum?* Cur putas veniam conſequitur pœnitentia Dauidis, non pœnitentia Saulis? An perſonarum acceptor eſt Deus? An non vtriuſque eadem vox fuit? Vtique ex ſincero corde & vera pœnitentia proceſſit illa vox, & agnitio peccati in Dauide. At verò Saul lugebat potius honoris amiſſionem, quàm Dei offenſam. Vnde dicit Samuëli: *Peccaui, verumtamen honora me coram ſenioribus.*

Sic Anthiochus Rex in infirmitate pœnitet. 1. Machabæorum 9. luget amarè, promittit ſatisfactionem & reſtitutionem eorum quæ in templo rapuerat, & tamen dicitur ibi: *Orabat ſceleſtus Dominum, à quo miſericordiam non era conſecuturus.* Quia ſcilicet pœnitentia eius non erat ex toto corde, nec ex cordis ſinceritate ob Dei offenſam; erat potius extorta, dolorque quem cauſabat, ob ſanitatis eræ amiſſionem, & vitæ periculum. Sic & de damnatis dicit Sapiens, quod ſint *pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritu gementes*; ſed hanc pœnitentiam extorquet pœna, non D offenſa, ideoque inutilis eſt.

Denique & de Eſau dicitur, quod propter eſcam vendidit primitiua ſua, poſtea cupiens hęreditare benedictionem, reprobatus eſt; *nec inuenit pœnitentiæ locum, quamuis* Hæb. 12. *lachrymis inquiſiſſet eam.* Pœnitentia enim lachrymoſa Eſau non erat ob peccatum commiſſum, & Deum offenſum gratiamque eius deperditam; ſed propter benedictionem pate

paternam, & primogenituram amissam.

Sic multi ob temporalia damna, amarè flent corde contribulato & angustiato: damna verò grauissima animæ per peccatum illata, arido corde siccisque oculis prætereunt. *Plangis corpus à quo recessit anima, non plangis animam à qua recessit Deus.* Cum tamen lachrymæ teste Sancto Chrysostomo, ad hoc solùm homini datæ sunt, & ad hoc tantùm sunt vtiles, vt damna spiritualia deflemus. Nam per lachrymas nihil recuperamus damni quod incurrimus, v.g. nec vitam parentis, nec amissionem honoris, nec dispendium pecuniæ, nec aliam rem deperditam: sed cùm peccata deflemus, & vitam gratię recuperamus, & delicti maculam eluimus, & gloriam iterum apud Deum reperîmus, & cuncta damna per peccatum inflicta copiosè nobis refunduntur.

O igitur fælices lachrymæ Pœnitentium, quarum vna gutta ex vera cordis compunctione expressa, peccatum obliterat, inferni flammas extinguit, animam abluit, gratiam restituit, Angelos lætificat, Cælum penetrat, Iudici manus ligat. Audi Laurent. Iustinianum in lib. de Ligno vitæ, cap. 9. *O lachryma humilis, tua est potentia, tuum Regnum, Tribunal Iudicis non vereris, accusatoribus silentium imponis, non est qui te ad Deum accedere vetet, si sola intres, vacua non redibis. Vincis inuincibilem, ligas omnipotentem, inclinas Filium Virginis, aperis Cælum, fugas diabolum.* Nempè lachrymę Pœnitentis dęmones torquent, & de illis verum est illud Psalmi: *Contribulasti Draconem in aquis*, quia septem capita Draconis tartarei, per quę vniuersa vitia delignantur, in his aquis conteruntur & submerguntur. Hinc dicit Petrus Cæsarienſis: *Acrius diabolus contriti cordis lachryma torquetur, quàm flamma gehennalis incendij.* Quia scilicet cùm summo ŏdio feratur in hominem, eius auidissimè respirans perditionem; cùm iam illum tenet in vinculis prædam, vna contriti cordis lachryma illũ eripit, & vincula omnia disrũpit.

Sed sicut nihil ita displicet diabolo ac lachrymæ Pœni-

tentis: ita nihil illis acceptius est Deo. Quapropter dicebat Dauid: *Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas*
Psal. 55. *in conspectu tuo.* Omnia quidem sunt in conspectu Dei, sed id specialiter de lachrymis asserit, quod maximè eas respiciat, nec vnquam despiciat. Fundebat Ezechias lachrymas in lecto ægritudinis, & vt occultæ forent, vertebat se ad parietem; sed Deus illas posuit in conspectu suo, quapropter mittit ad eum Isaiam: *Vade dic Ezechiæ, vidi lachrymas*
Isa. 38. *tuas, & audiui orationem tuam, ecce ego adijciam super dies tuos quindecim annos, & de manu Regis Assyriorum eruam te, & Ciuitatem istam, & protegam eam.* Fundebat Magdalena lachrymas retro Dominum, sed eas ipse posuit in conspectu suo, & in conspectu Pharisæi, dum ei dicit: *Aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem vbi intrauit, non cessauit lachrymis lauare pedes meos.* Fundebat Petrus lachrymas in abscondito, nam foras egrediens, non comparuit cum Apostolis; sed in antrum quoddam secessit, vt lachrymis occultis posset indulgere: at posuit eas Christus in conspectu suo, ac in conspectu Apostolorum suorum, dum illi primum resurrectionis gaudium specialiter vult nunciari: dum & ipse met ei apparet, vt certũ eum de peccati remissione reddat, & quàm gratæ ei fuerint lachrymæ Pœnitentis, ostendat.

Quod si vlteriùs vis nosse, quàm acceptabile sit Deo sacrificium lachrymarum, & quomodò eas ponat in conspectu suo: Audi quod de hac re habetur in l. de viris illustribus Ord. Cistercienſis. Frater quidam dum pro peccatis contristatus totâ die ingrederetur, fletibus finem imponere recusabat, quia sine contritione cordis, confessionem ad veniam insufficientem sciebat. Cumque *volumen*
Ezech. 3 *timoris Dei, in quo sunt scriptæ lamentationes, & væ,* salubri amaritudine ventrẽ conscientię diu amaricasset; diuina gratia membrana charitatis Dei, *in qua scriptum est Carmen* facta est in deuotione cordis eius tanquam mel dulcis. Nam in sua amaritudine solatus est eum Deus, & nocte quâdã vidit Dominũ Iesum, quasi sacris vestibus indutum offerentem sacri

sacrificium. Vertens autem se ad populũ, tollebat calicem de altari, & cunctis qui aderant, videndũ offerebat. Porro in illo nihil aliud erat, quàm lachrymę quibus Magdalena pedes eius in domo Simonis rigauerat. Cũq; Frater dictus ad pedes Domini positus hæc videret, percunctatus est: *Obsecro, Domine, cur ostendis calicem illum cum lachrymis?* Respõdet Dominus. *Vt sciant omnes quantũ placeat cordis contritio, ad exemplum Pœnitẽtium tam diu seruaui lachrymas huius peccatricis, ad pedes meos Pœnitentis.* Hæc ibi.

Ex his patet, quanta cum fiducia possit dicere quilibet Pœnitens: *Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.* Audi quod ipse de se refert D. Augustinus l. 8. confess. c. 12. *Vbi, inquit, à fundo arcano, alta consideratio contraxit, & congessit totam miseriam meam in conspectum cordis mei, oborta est procella ingens ferens ingentem imbrem lachrymarum. Et vt totum effunderem cum vocibus, surrexi ab Alipio: solitudo mihi ad negotium flendi aptior suggerebatur. Et secessi remotiùs, quàm vt posset esse mihi oneroſa eius præsentia. Et ego sub quadam fici arbore straui me, nescio quomodò, & dimisi habenas lachrymis: & proruperunt flumina oculorum meorum acceptabile Sacrificium tuum. Et non quidem his verbis, sed in hac sententia multa dixi tibi; Et tu Domine vsquequo? Vsquequo Domine irascēris in finem? Ne memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebam enim me ab eis teneri, & iactabam voces miserabiles. Quamdiu, quamdiu, cras & cras? Quare non modò? Quare non hâc horâ finis turpitudinis meæ? Dicebam hæc, & flebam amarissimâ contritione cordis mei.* Has autem lachrymas Deum in conspectu suo posuisse, ex eo manifestum est, quod vox diuinitus ei missa est insonans: *Tolle, lege, tolle, lege, Augustine.* Monebat autem vt Codicẽ Apostoli Pauli, quem penes se habebat, aperiret; quem vbi aperuit, incidit in eum locum: *Non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum.* Statimque lux securitatis infusa est cordi eius, & omnes tenebræ diffugerunt.

Sic poterat dicere Auguſt. *Deus vitam meam annunciaui tibi, poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo.* Nec verò diſſonè alia Lectio, quam ſequitur Pagninus, vertit: *Poſuiſti lachrymas meas in libro tuo.* Ad quem effectum Deus lachrymas noſtras ponit in libro ſuo, niſi ad obliteranda peccata? Audi Chryſoſtomum hom. 2. in Pſal. 50. *Peccata tua in libro ſcripta ſunt, ſpongiæ autem inſtar ſunt lachrymæ: lachrymas mitte, & obliterantur; lachrymas mitte, & purus liber inuenitur. Magna lachrymarum eſt vis. Vis dicam? Maximum virtutis munus eſt Martyrium, quia Martyres ſanguinem fundunt; peccatores lachrymas fundunt. Et vt quanta ſit lachrymarum vis, intelligas, Meretrix illa ſanguinemne fudit? Lachrymarum fontes effudit, & ſic peccata diluit.* Quomodò iterum noſtræ lachrymæ peccata noſtra obliterent, etiam exemplis declarari poteſt. Audi ex Cæſario l. 2. c. 2. A Viris, inquit, Religioſis & Abbatibus, quæ ſequuntur, Pariſijs contigiſſe intellexi.

Iuuenis quidam nefanda commiſerat, quæ præ erubeſcentia hactenus confiteri erubeſcebat. Tandem vrgente conſcientiâ, & diuini iudicij timore, acceſſit Cænobium Sancti Victoris, & aduocauit Priorem Confeſſionis gratiâ. Ille ad id paratus venit, ſeditque loco deputato, exhortans iuuenem ad perfectam Confeſſionem. Mira res! Tantam eâdem horâ Deus cordi eius infudit contritionẽ, vt quoties Confeſſionem inciperet, toties ſingultibus intercepta vox deficeret. In oculis lachrymæ, ſuſpiria in pectore, ſingultus erant in gutture. Hæc videns Prior dicit: Vade, ſcribe peccata tua in ſchedula, & defer ad me. Abijt, ſcripſit, die alterâ redijt, iterum tentauit confiteri, ſed cùm vt priùs deficeret, ſchedulam porrigere eſt coactus. Legit Prior & obſtupuit, dixitque iuueni, non ſufficio ſolus tibi dare conſilium ſuper his, ſi per te licet, conſulam cum Abbate meo. Lubenter ei hanc licentiam facit iuuenis. Venit ergo Prior ad Abbatem, rem ei per ordinem exponit, & ſchedulam legendam porrigit. Reſpiciens Abbas, nihil in ea ſcriptum reperit, dicitq; Prior: cui

cur ſchedulam talem, in qua nihil ſcriptum ſit, porrigat? Hæc vt Prior audit, miratur, reſpicit & ipſe, nihilque videt. Tum ad Abbatem. Sciat Reuerentia Tua, iuuenem ſcripſiſſe in hac ſchedula peccata ſua, & me legiſſe, & donaſſe legenda; ſed vt video, miſericors Deus illius lachrymas, & contritionem attendens, culpam iam ſufficienter punitam iuſtè deleuit. Siquidem ipſius ſcripti obliteratio, lachrymarum eius effectus eſt, & delicti abolitio. Aduocant igitur Pœnitentem, exhibent ſchedulam, peccata diuinitus ei deleta ſignificant: & nullam ei iniungentes ſatisfactionem, monent quatenus Deo de perceptis beneficijs gratias agat, & de cætero cautiùs viuat. Statimq; in tantum cor eius ex magnitudine gaudij eſt dilatatum, in quantum priùs ex triſtitiæ magnitudine fuerat anguſtiatum. Hæc Cæſarius.

Tertiò, deteſtatio debet eſſe cum ſpe veniæ. Defectu illius Cain & Iudas pereunt, pœnitentiæ licet ſpeciem præferentes. Spes porro Pœnitentium fundata eſt in miſericordia Dei, & in meritis Ieſu Chriſti. Hæc longè efficaciora in bonum, quàm omnia ſcelera noſtra in malum: ideò nemo debet animum deſpondere, niſi velit infinitæ bonitati Dei, & efficaciæ Sanguinis Chriſti iniuriam inferre. Si peccator vires ſolùm ſuas attendat, conuerſionem ſuam meritò velut impoſſibilem iudicat. At ſi in diuinam bonitatem, gratiam, & potentiam, oculos figat, facilem eam inueniet. *Mirabiles ſunt elationes maris*, mirabilis tumor cordis humani aduerſus Deum ebullientis & rebellantis; *ſed mirabilis in altis Dominus*, qui vel nutu poteſt vortices marinos compeſcere, cor tumidum ſuperbiâ, exundans luxuriâ, tumultuoſum peruicaci rebellione, ſtatim tranquillum, & ſibi obtemperans reddere. Nónne ipſe eſt, qui poteſt de lapidibus Filios Abrahæ ſuſcitare? De ſpinis ficus & vuas colligere? Petram in ſtagna aquarũ conuertere? Et ſicut in naturalibus mirabiles facit conuerſiones, ſic & in ſupernaturalibus. Elizęus virtute diuinâ aquas amaras in

ras, in dulces conuertit immiſſo ſale, cùm tamen ſic amariores videretur illas reddere. Chriſtus luto cæci oculos curat, cùm ſic magis videretur excæcare. Olim etiam ſerpentem in virgam conuertit, & gloriæ ſuæ inſtrumentum fecit. Sic igitur & homines ob amaritudinem peccati intolerabiles, excæcatos, ſerpentinos & venenatos conuertit, illuminat, tranſmutat, & gloriæ ſuæ inſtrumenta efficit, vt nemo de ſe deſperet. Manifeſta hæc ſunt in Paulo, Matheo, Magdalena, Latrone.

Quapropter dicit de ſe Paulus: *Chriſtus Ieſus venit peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum, qui blaſphemus fui, perſecutor & contumelioſus; ſed ſuperabundauit gratia, & ideò miſericordiam ſum conſecutus, vt in me primò oſtenderet Ieſus Chriſtus omnem patientiam, ad informationem eorum qui creditu-*
1. *Tim.* 1 *ri ſunt.* Quaſi dicat. Miſertus eſt mihi Deus, vt in me quaſi in primo & maximo peccatore, daret exemplar perfectum ſuæ clementiæ; in quo cernerent homines, ipſum omnes peccatores velle ſaluos fieri, & facilè eis peccata condonare. Itaque meo exemplo informauit, & excitauit omnes futuris ſæculis, vt per pœnitentiam audeant ab illo ſperare veniam. Hoc ſimilitudine explicat Theodoretus. Sicut medicus cùm in vna domo multi ægri ſunt & de ſalute deſperant, ſi vnum peſſimè affectum datis ei medicamentis ad perfectiſſimam ſanitatem deduxerit, facit vt alij omnes bono ſint animo, ac fiduciam concipiant. Ita Dominus Chriſtus animarum medicus, cùm factus eſſet homo pro ſalute peccatorum, me qui eram iniquiſſimus & omnium ſceleratiſſimus, non ſolùm à prioribus liberauit maculis; ſed maximis etiam donis obruit: omnibus hominibus per me oſtendens ſuam patientiam & clementiam, vt nemo eorum qui maxima ſcelera perpetrauerint, ad me reſpiciens de ſalute deſperet.

His conſonat illud Auguſtini ſerm. 9 de verbis Apoſtoli: *Si Saulus ſanatus eſt, ego quare deſpero? Si à tanto medico tam deſperatus æger ſanatus eſt, ego vulneribus meis illas manus non optabo,*

optabo, ad illas manus non festinabo? Vt hoc dicerent homines, ideò factus est Saulus ex persecutore Apostolus: quia cùm venit medicus volens sibi famam comparare, infirmum quærit aliquem desperatum, & ipsum sanat, & si pauperrimum inueniat, non ibi quærit mercedem, sed commendat artem. Ita & Christus potentia specialis medicinam spiritualem ostendit in Saulo, vt omnes deinceps nossent, eum sanare posse omnes infirmitates confugientium ad ipsum.

Itaque nihil iuuat peccatum detestari, nisi spes veniæ sit coniuncta. Hæc enim est quæ maximè reducit peccatorem ad Deum, & prodigum ad paternam domum. In se enim reuersus dicebat: *Surgam, ibo ad Patrem meum.* Hoc spes ei suggerebat. Sed quâ spe ibis, cùm eius patrimonium adeò infeliciter, & cum eius iniuria prodegeris? Ibo ea spe, qua pater est: ego perdidi quod erat filij, ille quod patris est non amisit: *Apud Patrem non opus est intercedat extraneus, intus est qui exorat affectus, vrgentur patris viscera, iterum per veniam me genitura. Ibo ad patrem reus, sed viso filio cooperiet mox reatum: dissimulat officium iudicis, qui vult potius implere munus genitoris: & cito vertit in veniam, qui redire cupit filium, non perire.* Hæc Chrysologus. Interim à multis hanc spem auferens dæmon impedit veram pœnitẽtiam, maximè in fine vitæ. Exemplum refert Beda l. 5. c. 15. histor. Angelorum: Noui, inquit ipse, fratrem quem vtinam non nossem, in Monasterio nobili sed ignobiliter viuentem. Admonebatur sæpius ad meliorem vitam conuerti, seruiebat autem multum ebrietati, & cæteris vitæ laxæ illecebris. Percussus languore, & ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mœrens ac damnato similis, cœpit narrare quia videret inferos apertos, & satanam immittum in profundum tartari: Caipham quoque cum cæteris qui occiderunt Dominum, iuxta eum flammis vltricibus traditum; in quorum vicinia, inquit, eheu misero mihi, locum aspicio æternæ perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres, cœperunt diligenter hortari, vt vel nunc adhuc positus in corpore, pœnitentiam ageret. Re-

ſpondebat ille deſperans: *Non eſt mihi modò tempus vitam mutandi, cùm ipſe viderim iudicium meum iam eſſe completum.* Talia dicens ſine viatico abijt, & corpus eius in vltimis eſt Monaſterij locis humatum. Quod autem hic miſerabilis Monachus dicit: non fuiſſe tunc ſibi tempus vitam mutandi; non ex veritate, ſed ex diaboli perſuaſione dicit, Spiritus enim Sanctus apertiſſimè clamat per Ezechiëlem Prophetam, Deum ſemper eſſe paratum amplecti eos, qui conuertuntur à peccato ad pœnitentiam. Quod & docet D. Leo his verbis: *Miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur venire moras conuerſio, dicente Spiritu Dei per prophetam: Cùm conuerſus ingemueris tunc ſaluus eris.*

Aliud exemplum accipe ex Bellarmino. Ego inquit ipſe, inuiſens aliquando ægrotum morti propinquum, cùm inciperem loqui de præparatione ad exitum de præſenti vita. Reſpondit conſtanti animo, & ſine vllo metu, ac dixit: *Ego Domine cupiui alloqui te, non pro me, ſed pro coniuge mea, & filijs meis: Ego enim propero ad inferos, neque eſt quod aliquid pro me agas*: Hæc verò protulit animo tranquillo, ac ſi de itinere ad villam, vel oppidum aliquod loqueretur. Ita nimirum diabolus animam eius ſibi ſubiecerat, & ſpem omnem abſtulerat. Et quidem profeſſionem exercebat valde periculoſam, & intentus lucro per fas & nefas, oblitus videbatur non ſolùm Dei, ſed etiam animæ ſuæ. Summa eſt, cùm multis verbis illum ad meliorem mentem reuocare tentaſſem, nihil efficere potui. Cupiet fortè aliquis noſſe quam artem exerceret? Dicam, vt eius interitus alijs ſimilibus proſit, vt reſipiſcant. Procurator cauſarum erat, ex illorum numero, qui non multùm laborant, vtrùm cauſam iuſtam vel iniuſtam defendendam ſuſcipiant: atque interim vtrique parti iniuriam faciunt, parumque curant, modò marſupium impleant. Hæc Bellarminus lib. 2. de arte bene moriendi, c. 11.

Quartò, debet eſſe deteſtatio cum firmo propoſito emendationis

dationis: & ita neceſſe eſt firmiter reſoluere, non ſolùm peccatum vitare, ſed & occaſiones illius v. g. non ſolùm fornicationem, ſed & conſortium omnino periculoſum ad illam inducens, familiaritatemque nimiam cum perſona diuerſi ſexus. Hoc enim ſciat Pœnitens, ſiliçibus nos eſſe ſimiles, in quibus non videtur ignis contineri; ſed ſi chalibem adhibeas, exiliunt ſcintillæ, quæ ignem talem poſſunt accendere, quo etiam tota domus pereat. Sic in nobis latent quidam defectus & ſcintillæ, quæ datâ occaſione, ſeſe exſerunt, & peccati ignem in nobis accendunt. Vitanda ergo occaſio omnis eſt illi, qui verè conteritur, & firmiter emendationem proponit. Sic qui in iuramenta incidit aut rixas, illorum originem agnoſcat, & fugiat neceſſe eſt. v.g. luſum aleę & chartarum, in quo ordinariè ſolet occaſionẽ reperire. Similiter qui proponit ebrietatem vitare, loca & prauorum conſortia, quibus hoc periculum moraliter adiunctum nouit, debet fugere. Facilè impingit, qui viam iniquitatis à ſe non amouet: eſt autem occaſio via iniquitatis, quia ad illam quaſi ad terminum perducit. Vide quæ dixi Tom. 2. Tract. 3. Lect. 10. in fine.

Verùm, quia languidè nos habemus in fuga peccati, ac periculorum eius: fit vt frequenter non ſit vera reſolutio, firmaque emendationis voluntas; ſed potius quędam velleitas inefficax, quæ ſtatim eliditur, & in ventum abit ſine effectu. Certè multi totam vitam traducunt, in quibuſdam propoſitis inefficacibus, & deſiderijs imaginarijs, deoque ijſdem vitijs implicatos, falsâ pœnitentiæ imagine deluſos, mors tandem premit, & perimit. Quibus aſſimilabimus homines generationis huius? Similes ſunt oſtio, quod in cardine voluitur & reuoluitur, ſed nunquam egreditur: Per deſideria & propoſita voluuntur emper hi, in eodem autem ſtatu perſiſtunt, & è vita maculoſa nunquam exeunt. Similes iterum mulieri partuienti, ſed nunquam parienti, iuxta illud Iſaiæ: *Filij*

Isa. 37. *venerunt ad partum, & non habet vires parturiens.* Parturiunt hi bonas resolutiones, at nunquam pariunt, vel effectui mandant. Sed *væ prægnantibus in diebus illis*, inquit Dominus, *væ animabus*, inquit Ieronymus, *quæ sua genimina non produxerunt in virum perfectum.* Væ illis qui bona desideria in corde concepta, in lucem non emittunt, sed in ventre suffocant. Graviùs enim punientur, quia bonas inspirationes non exequuntur. Absalon mansit suspensus proprijs crinibus, licet instar auri fulgentibus. Sic hi morte quandoque præoccupantur, suspensi & affixi suis bonis desiderijs & propositis, ac per illa torquebuntur, quod effectui hæc mandare oportuerit, & neglexerint,

Mat. 24.

Hinc colligunt Sancti Patres, illos qui grauia peccata emendare non curant, sed ijdem planè qui ante, post confessionem reperiuntur, gratiam Sacramenti non percepisse. Sicut si quis infirmus potionem ebibens, nil meliùs habet, sed eadem manet febris, sitis debilitas; conijcimus non fuisse salutarem, quia nihil immutarit in corpore. Sacramentalis confessio potio quędam est, peccatorum humores expellens: si ergo eadem sitis terrenarum rerum, æstus libidinis, ambitionis, & aliorum vitiorum ardor idem manet; quomodò iudicabimus salutarem fuisse, & gratiam contulisse? cùm (vt ait D. Thomas) homo per minimam gratiam, omnia possit vitare peccata, quia ab ea charitas manat, cuius est diligere Deum & odisse peccatum super omnia. Vnde primæ Ioannis 5. dicitur: *Qui natus est ex Deo, non peccat, generatio enim & semen diuinum conseruat illum.* Et maximè, cùm Sacramentalis gratia specialem vim habeat contra peccatum, si eam receperunt, quomodò subitò in priora scelera ruunt? Vnde Bernardus: *Irrisor est & non verè pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Pœnitentia enim est sic plangere commissa, vt non committat plangenda.* Et Augustinus: *Inanis est pœnitentia, quàm sequens inquinat culpa, & nihil prosunt lamenta, si iterantur*

tur peccata. Isidorus quoque c. 34. explicans illud: Lauamini, mundi estote, &c. *Lauatur, inquit, & mundus est, qui præterita plangit, & futura non admittit; lauatur & non est mundus, qui plangit quod gessit, nec deserit.*

Simliter loquuntur & alij Patres. Qui tamen vniuersim non sunt intelligendi, quasi velint esse certum argumentum inualidæ Pœnitentiæ, si propositum emendationis effectum non sortiatur: sed quod aliquando timendum nobis sit, ne inefficax sit propositū & detestatio peccati, cùm id contingit. Alioqui etiam scimus aliquos verè detestari peccatum cum proposito firmo vitæ nouæ, adeoque gratiã nouam recipere in Sacramento; & tamen non multò post reincidere, partim prauâ consuetudine vrgẽte, partim diabolo impellente. Vnde non est necesse, vt Pœnitens credat se non amplius mortaliter peccaturum, licet id firmiter debeat statuere. Aliud est enim proponere se non peccaturum, innitendo auxilio diuino, & gratiæ quam firmiter sperat: Aliud iudicare, & sibi persuadere se perseueraturum: quia illud prius est voluntatis, pendens ex præsenti proposito; hoc posterius est intellectus, pendens ex futuro euentu nobis incognito.

Verùm, multæ sunt rationes, cur contingat hominem, post veram detestationem, post firmam & absolutam resolutionem, deserere gratiam acceptã, & iterum conuerti ad peccatum. Primò quidẽ id fit ob liberi arbitrij instabilitatem, & voluntatis mutabilitatem, quę mutatâ oportunitate, & insurgente aliquâ passione, non ita considerat motiua illa, quę priùs ad detestationem peccati eam vrgebant. Secundò, quia gratia cùm sit quoddam donum supernaturale & diuinum, in homine qui in terris versatur, videtur esse quasi in alieno subiecto, & extra locum naturalem; vbi multiplex ei contrarietas, à carnis concupiscentia, à mũdi illebris, à fallacia dęmonis. Cui cõtrarietati perpetuò repugnare, & superare, arduum est, & paucorum

rum. Vnde & eos qui magno ardore incipiunt Deo seruire, videmus paulatim tepescere & deficere à primo gratiæ vigore: quia vt conseruetur feruor ille spiritus, multis in rebus vim sibi afferre est necesse, violentum autem non ita solet esse perpetuum. Tertiò humanæ naturæ conditio in terris est, teste D. Thomâ, 22. q. 109. art. 9. vt ex primæuo vulnere peccati magna ei fragilitas indita sit: & licet per gratiam sanetur quantum ad mentem, manet tamen in ea corruptio quantum ad carnem, per quam seruit legi peccati. Manet etiam obscuritas ignorantiæ in intellectu, & inclinatio praua in voluntate; ita vt homo seipsum non cognoscat, nec de se suaque stabilitate in gratia, possit quicquam promitttere. Quartò vita gratiæ & spiritus, est quasi nauigatio aduerso flumine, est quasi colluctatio continua cum hoste: necessaria ergo est contentio valida, & obseruatio diligens & continua. Hoc autē maximè difficile est, & ideò facilè contingit hominem quandoque retro-cedere & relabi, quandoque vulnere etiam sanato nouum vulnus accipere, & cicatricem recrudescere. Hæc omnia faciunt, vt Confessarij etiam relabentes non debeant nimio rigore tractare, & in quamdam desperationem adigere nimiâ seueritate, sed debent considerare illud Apost. *Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.* Etenim nimis acerbâ increpatione facile est contui bare confitentem, & vulnus exasperare. Ac deinde fragilitatis humanæ memorem esse oportet, *considera*, inquit Apostolus, *teipsum, ne & tu tenteris.* Considerare debet Sacerdos, ne fortè & ipsi contingat, quod contigisse seni cuidam in Ægypto, refert Ioannes Cassianus: Hic Monachum adolescentem cùm in Confessione audisset libidinis incentiuis vrgeri, immoderatâ reprehensione propè ad desperationem compulit, indignum Monachi nomine contestans, cuius pectus impudicis cogitationibus patere potuerit. Sed mox ipse iusto Dei iudicio, cãdem tentatio

Gal. 6.

tatione tam vehementer inquietari cæpit, vt & hic senex, sicut & ille iuuenis, iam ad sæculum redire in animo versaret. Cæterùm sapientiâ ac sanctitate prædítus Apollo Abbas, iuuenem vultu demissum cernens, cùm tristitiæ causam didicisset, blanditer consolatus est; docens non esse malum fœdâ cogitatione impugnari, sed vinci: nam se quoque idem sæpè passum, Deo tamen adiuuante nunquam succubuisse. Deinde senem iam relicto tugurio vagum profugumque ad se aduocans, vt rediret admonuit; & iam suam expertus imbecillitatem, alienæ miserari disceret, non irasci. Post hæc pro illo precatus, tentationem oratione abegit. Improuidus igitur iste Confessionis auditor, nónne & se, & confitentem perdidisset; & cæcus cæcum ducens, ambo in foueam corruissent, nisi Apollo Domini miserantis nutu, manum suam vtrique suppossuisset?

Itaque in spiritu lenitatis instruendus est Pœnitens, erigendus, redintegrandus, restituendus. Hæc omnia indicat verbum, *instruite*, apud Apostolum: vbi Lectio Græca habet, *instaurate, redintegrate, restituite*. Sicuti enim vt restaurentur membra hominis lapsu laxata, molliter tractanda sunt; ita & membra Christi vt restituantur, & gratiæ vitam iterum participent, leni tractatione, vt plurimùm opus est. Et licet frequentiùs relapsus quis fuerit, non debet repudiari. Si enim Dominus dixerit fratri parcendum, licet septuagies septies offenderit, quanto magis vult suos Vicarios parcere nomine suo, etiam septuagies septies relapsis, quandoquidem toties possit humana fragilitas, etiam post veram pœnitentiam peccare? Hoc tamen aduertant Pœnitentes & Confessarij, nullam esse contritionem eorum, qui proximâ occasione peccati inuoluuntur, & nolunt eam deserere. Vnde & tales non possunt dimittere cum absolutione, nisi peccatis eorum velint participare.

Audi

Audi quid hâc occaſione fecerit B. Raymundus de Pe-
na forti, qui fuit tertius Generalis Ordinis Prædicatorũ,
lumen religionis, viuus & mortuus gratiâ miraculorum
florens; nam viuus quatuor à morte reſuſcitaſſe legitur, &
36. poſt obitũ, inquit Senenſis. Hic cùm foret Iacobo Regi
Aragoniæ Confeſſarius, ſæpè monuit vt concubinam, quâ
vtebatur, relinqueret: & Rex id pollicebatur quidem,
ſed ſemper procraſtinabat. Transfretauit Rex ex Barci-
nona ad Maioricenſem Inſulam, optauitque virum ſan-
ctum ſecum habere; ſpondens ſe cùm illuc peruenisſet,
concubinam relicturum, ſed promiſſis non ſtetit. Quod
videns vir ſanctus, Regem deſerere decernit, & Barcino-
nam repetere, timens eius peccato inuolui. Reſciuit id
Rex, & ſub pæna capitis edicto ſanxit, ne quis eum tranſ-
veheret. At ipſe diuino ſpiritu impulſus, cappam ſuper
mare extendens, præmiſſo Crucis ſigno, ingreditur, & ba-
culo quem gerebat, ſcapulare in altum eleuat loco veli;
ſicque ex Inſula illa ſoluit, & ſpiritu Dei flante, 160. mil-
liaria abſoluiſſe dicitur ſex horis: & Barcinonam apuliſſe
veſtibus ſiccis, populo ad tantum miraculum confluente,
& veſtigia eius exoſculãte. Sic Deus adiuuit virũ ſanctum,
ne peccato alieno communicaret, Regem fornicarium
vinculis occaſionis noui ſemper peccati implexum, vel
abſoluendo, vel tolerando.

LECTI(

Digitized by Google

LECTIO QVINTA.

DE TEMPORE ELICIENDÆ CONTRITIONIS.

PROPOSITIO.

CONTRITIO *non est differenda, sed statim à peccato elici debet.*

Huius rei variæ possunt adferri rationes. Primò, quia status inimicitiæ Dei omni tempore homini abhorrendus est, tanquam intrinsecè malus, & plurima secum vehens mala: adeò vt mirum sit quod homo vel vno die in eo velit permanere: Et certè si oculos haberet & aperiret, statum illum sagaciùs penetrans, statim vincula disrumperet, quæ sibi iniecit, erueretque se à laqueo ferali, in quē impegit. Hinc solebat D. Thomas dicere (vt testatur scriptor vitæ eius) *se nescire, quomodò possit fieri, vt homo in statu peccati mortalis existens, possit vel exiguo tempore gaudium aliquod concipere.* Deberet vtique cum Psalmista dicere: *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum Domino, & tabernaculum Deo Iacob*: Vbinam? In interiori domo mentis meæ, in intimo cubiculo cordis mei, quem habitatorem sanctum fugaui ingrato fœtore peccati mei. Hunc autem sanctum habitatorem reuocat cordis perfecta contritio, cum proposito Confessionis faciendæ. Hanc enim si perfecta sit, iustificare etiam ante Confessionem, tradunt Theologi; modò adsit Confessionis propositum, iuxta illud: *Dixi confitebor aduersum me iniustitiā meā, & tu remisisti*

miſiſti impietatem peccati mei. Ipſa enim contritio perfecta, eſt vltima ad gratiam diſpoſitio, & inuoluit dilectionem Dei ſuper omnia, cum qua peccatum non conſiſtit. Huius rei figura præceſſit in decem leprosis, quos Dominus ad Sacerdotes miſit, & *dum irent, mundati ſunt*, inquit Scriptura. Sic multi antequam ad Sacerdotes accedant, iuſtificantur & mundantur vi contritionis & reſolutionis firmæ, quâ proponunt confiteri ea, quæ iam totâ cordis conuerſione ſunt deteſtati.

Secundò contritio ſtatim elicienda eſt, ob periculum noui peccati adijciendi. *Peccatum enim quod pœnitentia ſtatim non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit.* Id verò partim ex iuſtitia diuina prouenit, quia qui auſus eſt Deum offendere & in peccato hærere, meritò à Deo deſeritur, & in aliud ruere permittitur, dicente D. Gregorio: *peccatum ſi citius pœnitendo non tergitur, iuſto iudicio omnipotens Deus obligat peccatis mentem etiam in alteram culpam permittit cadere: vt qui flendo & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum peccato incipiat cumulare.* Sic peccatum quod per pœnitetiam citius non deletur, & peccatum eſt, & cauſa peccati, & pœna peccati. Partim etiam id contingit ex maiori fragilitate, quam contrahit voluntas, dum ſemel gratiam amiſit. Eſt enim Theologorum ſententia, non poſſe nos ſine illa gratia ſanctificante, diu omnia peccata mortalia vitare. Denique id etiam prouenit ex eo quod ſicut virtutes inter ſe connexionem quamdam habent, ita & peccata, vt hic dicere poſſimus: *Abyſſus abyſſum inuocat*, dum peccator de peccato in peccatum ruit, quia ſtatim à lapſu ſurgere non curauit. Et quia Deo manum ſuam porrigenti ipſe ſuam non extendit, contingit vt & in profundum peccatorum proruat, tandemque contemnens contemnatur. Sic ferè negligentes lapſum ſuum, vnico peccato non inueniuntur obnoxij. Sed ſicut rupes ex alto præceps ruens, multos ſecum lapides & ſordes trahit deorſum; ſic in ruina peccantis & negligentis, contingit plurima connecti crimi-

crimina. Exemplum habes in Dauide, qui postquam adulterium commisit & neglexit, multa cumulauit peccata, homicidium, malum exemplum, populi scandalum, iniustitiam, dum vult Vriæ fallum supponere heredem. Attende & in Petro. Neglexit ipse primam negationem, statim incidit in secundam cum graui iuramento, succedit paulò post & tertia cum anathematis execratione; sic peccatum in peius semper ruit & procedit, & quònam deuenisset, nisi Dominus ad eum conuersus respexisset, vt petram in stagna aquarum conuerteret? de quo B. Ambrosius c. 22. in Luc. l. 10 *Bonæ lachrymæ quæ culpas lauant, sed & quos Iesus respicit, plorant delictum: Negauit primò Petrus, & non fleuit, quia adhuc non respexerat Dominus; negauit secundò, & non fleuit, quia adhuc non respexerat Dominus; negauit tertiò, & fleuit amarissimè, quia respexit Dominus. Si ergo tua sunt oculi tui necessarij, Deus, respice in me, & miserere mei.* Sic voluit Christus in Petro præsumptionem nimiam punire, & ostendere quid sit homo sine gratia Dei. Illum enim paululum deseruit Dominus, vt in illo posset totum genus humanum agnoscere, nihil hominem sine gratia Dei posse, & cùm illam peccator deserit, in varia peccata facilè corruere. Paulopost verò Petrus respiciẽte Domino, in lachrymas contritionis validissimæ erupit, nec diem, aut alteram horam, seu noctem exspectauit: vt peccatoribus exemplum daret, statim à peccato surgendum, per contritionis subsidium. Dicere enim poterat Petrus genas rigãs è fonte contriti cordis: ô maledicta lingua, quæ soluta es, vt negares vitæ auctorem! ô detestabile os, quod sic potuit aperiri, vt suum negaret Redemptorem! Sed tu Domine, meritò auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus, miserere mei, quia peccaui in cælum, & coram te. Plorabo die ac nocte ingratitudinem peccati mei, nec tacebit pupilla oculi mei amore tui. Sic quicunque secutus es Petrum errantem & peccantem, sequere lachrymantem, & citò pœnitentem. At multis peccan-

tibus, non deeſt nec gallus cantans, nec oculus Domini reſpiciens: hoc eſt, non deeſt vox Concionatoris increpans, voxque gratię inſpirantis excitans. Et tamen hi in nocte peccati hærent, & de nocte in noctem pergentes, peccata peccatis cumulant, impingunt & corruunt, donec præcipitio ęterno inuoluantur. Hos monet Ieremias: *Date gloriam Deo, antequam contenebreſcat, & antequam offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos, expectabitis lucem, & veniet vmbra mortis.* Quid ſunt montes caliginoſi? Inimicitię inueteratæ, quas non poterunt deponere: aliena, quæ non poterunt reſtituere: libidines, quas difficulter poterunt deſerere: quia cùm à Deo ad contritionem ſtatim à peccato vocarentur, aures voluerunt obturare.

Hier. 13.

Certè vnicuique ſtatim à peccato videtur inſinuare illud Deus, Eccleſiaſt. 30. *Miſerere animæ tuæ placens Deo.* In quem locum dicit Auguſtinus, ſerm. 122. de tempore. *Monet & rogat Deus, vt à peccatis mortiferis nos reuocemus. Audiamus illum dum rogat, ne poſtea non audiat ille cùm iudicat. Quid reſpondes Deo ad hæc, ô homo? Deus te rogat, vt tui miſereatis, & non vis: cauſam tuam apud te agit, & à te non poteſt impetrare, quomodò te audiet in die iudicij ſupplicantem?* Idem quoque Auguſtinus, ſimilitudine declarans non eſſe differendam pœnitentiam, ſic dicit; *Calidis vulneribus ſolent medicamenta ſubuenire celeriùs*, quoties ergo peccauerimus, non expectemus mortifera ſecuritate vulnera ipſa putreſcere, nec vulnera vulneribus augeamus: ſed continuò ad medicum currentes, ſalutem recipere feſtinemus. Si hoc in corpore facimus, quanto magis in animę vulneribus?

Tertiò contritio non eſt differenda: quia peccatoris ceruici diuinus ſemper incumbit mucro. Hinc monet Sapiens: *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Multi in medijs peccatis abſorpti ſunt, ſicut Chore, Dathan, & Abyron: quia oportuno tempore pœnitentiam non egerunt, ſemper in futurum differentes. Qui-

Eccl. 5.

bus

bus congruit illud Sophoniæ: *Vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari*, quod moraliter aliqui interpretantur de illis qui in peccatis hærent procrastinantes: quia corvus auis nigra est, libertate abusa cùm ex arca à Noé dimissa est, & huius vox est, *Cras cras*, nunquam, *hodiè*: designatque homines peccatis denigratos, libertate abutentes, qui pollicentur se pœnitentiam acturos, sed semper cras & cras vsurpant, nunquam hodie. Quibus dicimus cum Augustino: *Vsquequò verba lenta & somnolenta, modò ecce modò, siue paululum: & modò non habet modum, & paululum vadit in longum: Quare non modò, quare non hâc horâ finis turpitudinis vrstræ?* Quare non hodie initium conuersionis & contritionis? Sic hi cum voce coruina tadaueribus inhærent, & nolentes gemere cum columba, Domino arcum intendente, percutiuntur eius manu vindice: eijciunturque è fenestra, & superliminari huius vitæ, & fiunt esca ignis, & mortis æternæ. Sop. 2.

Audi exemplum quod refert S. Antoninus Archiepisc. Florentinus 2. p. summæ tit. 9. Quidam Adolescens nobilis, & huius sæculi rebus affluens, cùm vanitatibus & lasciuijs admodùm deditus esset, quotidiè manè ad Deum orationem præmittebat, vt eum sine præuia monitione emori non sineret. Cùm semel hanc orationem fudisset, apparuit Angelus dicens, eum exauditum, nempè sine prænuncio haud moriturum. Vnde securior factus, magis magisque voluptati indulsit. Sed non diu post, quodam die manè surgens dolorẽ capitis sensit, atq; ideò domi se continet. Socij adueniũt eum ad delicias auocaturi, nõ acquiescit. Corripit eum febris, & lecto affigit, tunc monetur à consanguineis, vt de more confiteatur. Respõdet ipse, *infirmitatem non esse ad mortẽ, & proindè non esse necesse confiteri, sed breui se liberatum iri.* Inualescit morbus, moneturq; iterũ ab amicis de cõfessione. Resp. *Omninò se eâ mente esse sed vt melius instituat, velle expectare donec alleuietur.* Recrudescit morbus, & cũ à suis importunè rogaretur. Resp. *Ita se grauatũ, vt*

vix sciret quid diceret. Demum appropinquante morte, Angelus ei apparuit, dicens: *Tempus est, vt egrediatur anima tua de corpore, finis tuus venit.* Conqueritur iste, dicens: *Dominus decepit me, quia promisit, quod non morerer sine præmonitione.* Immò, inquit Angelus, sæpè fuisti monitus: *nam cùm accessit infirmitas, ea fuit prænuncia mortis. Cùm à consanguineis tibi diceretur, vt confitereris, fuit alia monitio; & iterũ alia, cùm à Sacerdote idem dictum fuit: noluisti verò audire, ideò non datur tibi plus temporis, oportet vt moriaris.* Sic sine confessione mortuus est.

Quartò, statim elicienda est contritio, ne diu differentes perdamus meritum bonorum operum, & participationem meritorum Christi. Opera enim quæ in peccato facimus, mortua sunt, nec gloriam merentur apud Deum. Et sic multi dum magnam anni partem in peccato traducunt, multa bona opera inutiliter peragunt, ieiunia, orationes, eleemosynas, sacrificia. Vnde grauis socordia est, bonorumq; spiritualium non exiguũ damnũ, tunc solùm se ad contritionem disponere, dum fortè præcepto confessionis quis vrgetur. Nemo verè Christianus vesperi somno deberet indulgere, dum se peccato mortali agnoscit obnoxiũ, sine contritione, aut ad eam conatu. Nemo saltem dies dominicos præterire, quin eam eliceret; cùm finis institutionis illorum sit sanctificatio nostra: quæ per contritionis vim à peccatore potest obtineri, vt alibi dixi. Denique nemo Christianus contritionis eliciendæ modum deberet ignorare: quandoquidem frequenter contingat, opportunitate confessionis deficiente, per hanc solam viam ad gratiam cum Deo, & ad salutem posse peruenire. Qui non didicit eam tempore vitæ, difficulter eam nouerit, vrgente necessitate. Quàm multi nesciunt quid attritio, quid contritio, quid cordis compunctio, aut dolor ex amore Dei; & ideò periculosè viuunt, periculosiùs moriuntur.

Testis

Teſtis eſt huius rei Bellarminus, l. 2. c. 6. de arte bene moriendi, vbi hoc exemplum refert. Cùm inuiſerem, inquit, amicum virum diuitem & nobilem, qui ex peccato quodam graui perpetrato, in morbum lethalem inciderat, atque ei dicerem: nihil ei ſalutarius in eo temporis articulo eſſe poſſe, quàm veram peccatorum ſuorum pœnitentiam & contritionem, quia Deus cor contritum & homiliatum nunquam deſpicit. Reſpondit ille: *Et quid eſt contritio? Non capio quid à me requiras.* Subieci ego: *Hoc requiro, vt ex vero corde diſpliceat tibi, quod in Deum peccaueris; & omninò ſtatuas ſi diutius vixeris, nunquam amplius Deum offendere; idque totum procedat ex vero amore Dei, qui tibi innumerabilia beneficia præſtitit, cui tu ingratiſsimus pro beneficijs iniurias reddidiſti.* Reſpondit ille: *Non intelligo, non ſum capax rerum iſtarum.* Ita obijt, ſigna damnationis ſuæ ſatis aperta nobis relinquens. Hæc ille. Sic verum eſſe patet illud Auguſtini: *hâc animaduerſione percutitur peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui viuens oblitus eſt Dei.* Et iterum de quibuſdam verum eſſe patet, quod de Iuda dicitur: *Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtilo ferreo, in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis.* Ieremiæ 17. In quorumdam enim corde, peccatum non ſolùm leuiter ſcriptũ remanet, quaſi calamo exaratum, ſed ſtilo ferreo incitum: non in aliqua parte cordis, ſed ſuper totam latitudinem illius: ita vt non ſit locus contritioni, nec effectui bono, aut inſpirationi. Et ſic fit, vt nec memoria iudicij, nec cruciatus inferni, nec gloria Cæli, nec hominum monitio, cor tale adamantinum mollire poſſit, aut ſic ſcriptum peccatum delere.

Non eſt negandum tamen, contritionem quolibet articulo neceſſitatis, & quolibet momento elicitam, hominem Deo reconciliare, dicente Cypriano: *Pœnitentia nulla ſera eſt, ſi vera, nec quantitas criminis, nec leuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas; ſi vera contritio, ſi pura fuerit voluntatum mutatio, excludit à venia.* Per hanc, exiſtima-

mus

mus aliquos diluuij aquis iam obrutos, miſericordiam inueniſſe. De quibus loquitur Petrus c. 3. ep. 1. Vide dicta Lect. 23. Tom. 1. Tract. 3. in fine. Habetur quoque in vita S. Lutgardis, Beatam Virginem impetraſſe contritionem Innocentio 3. in hora mortis, & per contritionem obtinuiſſe gratiam, alioqui damnationi obnoxio. Vide dicta Tom. 2. Tract. 4. Lect. 1. in fine. Parum autem eſt, quibus verbis exprimatur contritio, quia non in verbis conſiſtit, ſed in tota cordis conuerſione. Hinc Dauid his duobus verbis illam exprimit: *Peccaui Domino*; ſtatimque ſubiungit Propheta; *Tranſtulit Dominus tuum peccatum.* Publicanus dicit: *Deus propitius eſto mihi peccatori.* His verbis ſufficienter ſuam exprimit contritionem. Vnde dicitur iuſtificatus è templo receſſiſſe. Manaſſes ait: *Peccaui ſuper numerum arenæ maris, & non ſum dignus reſpicere altitudinē Cæli: ſed tu es Deus Pœnitentium, & oſtendes in me bonitatem, indignum ſaluans.* Prodigus repræſentans peccatorem, contritionis quamdam exprimit formulam, dum dicit: *Pater, peccaui in cælum & coram te, iam non ſum dignus vocari Filius tuus.* Latro non aliter ſuam expreſſiſſe contritionem legitur, quàm dicendo; *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Petrus & Magdalena non verbis, ſed lachrymis expreſſerunt. Itaque monendi ſunt ſimplices, non ſtatim ſufficere ad contritionem, quod orationē aliquam legant, quam vocant *Actum Contritionis*. Poſſunt equidē iuuari & excitari per ſimiles orationes: at cōtritio eſt cordis cum Deo locutio, quæ non eget multâ verborū pronunciatione; & poteſt non adeſſe, licet orationis pronunciatæ verba eam videantur exprimere. Vnde rectè à Kempis: *Opto magis ſentire compunctionem, quàm ſcire eius definitionem.* Et ſæpius longè meliùs & certiùs eam exprimunt ſingultus & ſuſpiria, quàm verba. Audiebam ego quondam militis cuiuſdam ſeptennalem confeſsionem, varijs criminibus refertam: cumque eius ſtatum peruidiſſem, ſollicitus eram de contritione; quia ſatis ſiccè, more militari, ſua eloqui

éloqui videbatur. Interrogabam ſemel & iterum, & vrgebam, an verè & ex animo contritionem haberet adeò enormium peccatorum? Reſpondebat mihi quod ſic, ſed ſat languidè. Subjeci ego me ambigere de ipſius vero dolore, quod tam languidè & ſiccè, peccata illa grauia confitendo, ſeſe gereret, & quaſi ſine ſpiritu & ſenſu. At ipſe. Crede mihi, inquit, ego de illis plurimùm doleo; ſtatimque in his verbis percutiens pectus, cum profundo ſuſpirio ex oculis vnam vel alteram lachrymam excuſſit. Reſpondi ego: Sat nunc mihi eſt, non vltrà te vrgeo, aut verbis prolixioribus morоſus eſſe volo: cordis tui loquela mihi nunc ſatis eſt manifeſta. Vtique pluris feci à tali viro vnum ſingultum aut lachrymam, quàm multas lachrymas alicuius mulierculæ, ex teneritudine quadam naturali facilè fluentes, etiam ſine profunda contritione, vel quàm verboſas proteſtationes aliquorum de dolore, quæ ſæpiùs plus exteriùs præferunt, quàm ſit interiùs.

LECTIO SEXTA.

DE CONFESSIONE.

1. *Docet Confeſſionem eſſe de iure diuino.*
2. *Multa commoda afferre Eccleſiæ.*
3. *Multis caſibus eius præceptum obligare.*

PROPOSITIO PRIMA.

CONFESSIO *ſecreta peccatorum, eſt de iure diuino, à Chriſto Domino inſtituta.*

Hæc Confeſſio, quam dicimus ſecundam partẽ Pœnitentiæ, eſt accuſatio integra peccatorum facta Sacerdoti, in ordine ad abſolutionem virtute clauium obtinendam. Hanc Chriſtus inſtituit, Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta ſunt.* Nam, vt ſuprà dixi, conſtituit ibi Apoſtolos, & eorum in ſacerdotio ſucceſſores, Iudices, ad diſcernendum eos quibus peccata remittenda forent, ab his quibus retinenda. Quod fruſtrà factum foret, niſi teneãtur peccatores tanquam rei, hiſce Iudicibus ſeſe ſubijcere, & cauſam conſcientiæ ſuæ cognoſcendam exhibere.

Quapropter ſi quæras, quando inceperit hæc confeſſio ſacramentalis? Reſpondemus, iam à primordijs Eccleſiæ, Apoſtolorum tempore. Scribit enim B. Lucas, quod S. Paulo apud Epheſum ſegregatis diſcipulis docente, & miraculis doctrinam confirmante, *multi credentium venerint confitentes & annunciantes actus ſuos.* Vbi & de combuſtis eorum libris fit mentio, qui curioſa ſectati fuerant.

Acto-

Actorum 19. Sic & D. Iacobus dicit: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, vt saluemini.* Quo quidem loco, monet eos qui infirmantur, non tantùm vt ad se aduocent Presbyteros Ecclesiæ, vt orent super eos, & oleo inungant; sed etiam vt ijs confiteantur. Nam quod dicit: *Confitemini alterutrum*, ad illius confessionis distinctionem dicitur, quæ fit soli Deo. Quasi dicat. Non tantùm homo Deo, sed inter vos alter alteri, homines hominibus, oportet confiteri, & orare pro inuicem; non infirmi pro Presbyteris, sed Presbyteri pro infirmis, vt saluemini. Sic 1. Petr. 4. dicitur: *Hospitales inuicem, vnusquisque vt accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.*

Itaque non sufficit interior illa confessio, siue accusatio peccatorum suorum coram Deo, de qua dixit Dauid: *Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino*: sed etiam necessaria est exterior, coram sacerdote. Audi Augustinum hom. 49. ex 50. c. 3. item 41. & 50. c. 4. & 5. *Agite pœnitentiam, qualis agitur in Ecclesia, vt oret pro vobis Ecclesia. Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo* sine causa dictum est, *Quæ solueritis in terra soluta erunt & in cœlis? Ergo sine causa sunt claues data Ecclesiæ Dei? frustramus Euangelium Dei, frustramus verba Christi? Promittimus vobis, quod ille negat? Nonne vos decipimus?* Iterum l. 2. de visit. infirm. c. 4. Sunt, inquit, qui sufficere sibi ad salutem autumant, si Deo quem nullius latet conscientia, confiteantur crimina. *Erubescunt siue dedignantur se ostendere sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram discernere, constituit Dominus. Sed nolo, vt ipsa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri coram Domini vicario, vel tabescens præ rubore, vel ceruicosus præ indignatione. Nam ipsius similiter subeundum est iudicium quem Dominus sibi non dedignatur Vicarium.* Ecce verbis his apertis, Augustinus confundit sententiam impiam nostrorum hæreticorum.

Sed & omnibus sæculis iam ab initio Ecclesiæ, in vsu fuisse Sactamentalem confessionem, ex Sanctis Patribus

qui diuerſis vixere ſæculis, & in ſuis ſcriptis confeſſionis huius faciunt mentionem, manifeſtum eſt. Et de primo quidem ſæculo poſt Chriſtum, patet ex S. Dioniſio diſcipulo Pauli, qui Demophilum Monachum obiurgat: quod ſacerdotem ad fontem gratiæ & miſericordiæ redeuntem nimis acerbè à ſe reiecerit non abſolutũ. Poſtquam enim & Chriſti benignitatem erga peccatores, qui etiam in humeros impoſitam ouem fert, obiecit, ſic ait: *Tu autem eum, etiam qui ſe ad ſacerdotem ſubmiſiſſet, & abieciſſet ad eius genua, impium (vt ais) neſcio quo pacto contra diſciplinæ ordinem adſtans calce abieciſti ac repuliſti. Cùm ille quidem verecunde (quod oportuit) fateretur ſe ad peccatorum remedia quærenda veniſſe: neque exhorruiſti inſuper &, Sacerdotem optimum lacerare conuitijs, miſerabilem eum dicens, qui pœnitentem atque impium iuſtificaſſet.* Vide ep. 8. ad Demophilum.

Eodem ſæculo vixit S. Clemens, & docet ep. 1. & 2. tunc in vſu fuiſſe confeſſionem, & à Petro ſe inſtructum, quod Chriſtiani etiam malas cogitationes teneantur confiteri. Verba eius ſunt: *Inſtruebat B. Petrus, actus ſuæ vitæ omni hora cuſtodire, & omni loco Deum reſpicere, firmiter ſcire cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad Chriſtum allidere, & Sacerdotibus Domini manifeſtare.* Itaque, inquit idem Sanctus Clemens, *quod ſi fortè alicuius cordi, vel liuor, vel infidelitas, vel aliud malum latenter irrepſerit, non erubeſcat qui animæ ſuæ curam gerit, confiteri hæc huic qui præeſt: vt ab ipſo per verbum Dei & conſilium ſalubre curetur, quo poſsit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia peruenire.*

Altero poſt ſæculo vixit Tertullianus, & confeſſionem in vſu tunc fuiſſe, apertè tradit in libro quem ſcripſit de Pœnitentia: ita vt nihil clarius dici poſſit contra noſtros Hæreticos. Eodem ferè tempore fuit Origenes, qui de Confeſſione loquitur, Hom. 1. in Pſal. 37. & de poteſtate abſoluendi peccata ſic dicit: *Chriſtus poterat curare omnem languorem, diſcipuli verò eius, Petrus & Paulus;*

Paulus, & omnes qui post Apostolos in Ecclesia positi sunt, etiam medici sunt, quibus curandorum vulnerum disciplina commissa est. Hos voluit Deus in Ecclesia esse medicos animarum, quia non vult mortem peccatorum, sed pœnitentiam & orationem illorum expectat. Et hom. 2. in Leuit. *Est per pœnitentiam remissio peccatorum, cùm lauat in lachrymis stratum suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte: & cùm non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam.* Hæc ille.

Postea vixere Cyprianus & Basilius, qui de hac re etiam manifestissimè loquuntur. Cyprianus Tract. de lapsis sic ait: *Confiteantur singuli, quaeso vos Fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit in sæculo est: dum admitti eius confessio potest, dum satisfactio cuiusque & remissio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata est.* Denique 4. sæculo vixere Ambrosius & Augustinus, qui nihil aliud inculcãt in scriptis suis, quàm Confessionem Sacerdoti faciendam.

Ex quibus omnibus patet hoc Sacramentum confessionis, non esse humanum inuentum, aut ab hominibus institutum, vt inclamant Hæretici. Nam nec illi vnquam potuerunt aut poterunt ostendere, quis homo, vbi & quando illud inuenerit, instituerit, præceperit. Vnde enim hoc tantæ humilitatis præceptum originem trahere potuit, nisi à Deo? Quis hoc onus mundo imponere potuit, nisi Iesus Christus? Quis Imperatores, Reges, Principes, Pontifices, ad id cogere potuit, nisi Rex Regum & summus Sacerdotum? An verò rem adeò grauem, de aperiendis intimis animi cogitationibus, Ecclesiæ Præsules vnquam præcepturi erant, nisi auctoritate diuinâ fulti? Cùm igitur nec in aliquo concilio, nec in aliqua constitutione Apostolica, origo talis præcepti reperiatur; planè iuris & institutionis diuinæ esse cognoscitur.

PROPOSITIO SECVNDA.

MVlta vtilitas in fideles & Ecclesiam à Confessione redundat.

Primò quidem, quia per illam redditur facilior peccatorum remissio, quàm antiquitus: quia olim necessaria erat contritio, quæ difficulter omninò haberi potest, vt potè perfectus omninò dolor ob bonitatem Dei offensam: ad quem non ita statim facilè pertingit, post primæuum vulnus originalis peccati, animus infirmus & repens, tepensque. Imò ille dolor contritionis, etiam perfectum Dei amorem, qui ex toto corde procedat, inuoluit; quem facilè sibi homo non potest promittere. Nunc autem post Confessionem & absolutionem institutam, sufficit attritio siue dolor imperfectus, ex motiuo quolibet supernaturali procedens, cum voluntate de cætero non peccandi. Nam per Confessionem & absolutionem merita Christi applicantur, & suppletur imperfectus ille dolor, fitque homo de attrito contritus, vt initio latiùs explicaui. Si ergo onus aliquod nouum videtur per confessionem Christus imposuisse fidelibus, compensat illud faciliori remissione: dum non requirit tantam ac olim in pœnitente dispositionem, & abundantiorem quàm olim gratiam modò tribuit in Sacramento. Adde quod & olim tenebantur Sacerdotibus diuersi generis peccata aperire; quæ per certa sacrificia erant expianda. Vide num. 5. Leuit. 5. 6. 7. ita vt ibi aliqua figura Confessionis nouæ legis præcesserit. Cuius etiam integritas in eo manifestè figurata fuit, quod leprosi debebant Sacerdoti omnia membra exhibere nuda, debebant radi crines, cutisque examinari, an aliquid vspiam lepræ lateret. Quin immò debebant examinare etiam lepram ædium & vestium: eorumque munus erat discernere inter lepram & lepram. Quibus omnibus significatur, quod ei-

eis debeant detegi omnia peccata mortalia, omnes circumstantiæ, omnes occasiones peccati, in domo aut conuersatione.

Secundò ex eo vtilitas confessionis elucet, quod superbia comprimatur humana; quodque per illam homo meliùs ad sui notitiam perducatur. Dum enim particulariter in se reuerti debet, & ingredi cor suum, & fodere vsque ad cordis imum, vt perfectam possit Confessario notitiam dare status animæ: cogitur agnoscere miseriam, fragilitatem, ignorantiam, cæcitatem, procliuitatem in malum, & dare contra se testimonium, humanæque elationis superbiam hic confringere. Vndè in institutione confessionis, ex vna quidem parte bonitas Dei elucet, sed etiam ex altera parte iustitia eius refulget. Quia cùm in omni peccato superbia inueniatur, illam hic humilitate expiare necesse est, flexis coram Sacerdote genibus confitendo, monita, reprehensionem, satisfactionem, ab eo percipiendo. Et hoc quidem fit sine acceptione personarum. Quia licet Princeps accedat diademate coronatus, licet Rex sceptro ornatus, licet Imperator orbis aureum gerens globum, licet Episcopus sacrâ thiarâ & infulis redimitus, licet Pontifex duplicem gerens celso fastigio coronam: hæc omnia debet substernere Sacerdotis pedibus, reum se & inferiorem agnoscens, pœnitentiamque delictorum postulans. Ita vt hæc submissio verecunda, magnam debeat operari humilitatem, vt tanto efficacior sit, ad liberandum hominem cuiuslibet gradus & dignitatis, ab illa confusione quam aliàs deberet subire in conspectu æterni Iudicis, & totius orbis.

Tertiò non solùm vtilis fuit Confessionis institutio, ob fructum spiritualem ex illo redundantem, scilicet remissionem peccati, reconciliationem Dei, infusionem gratiæ & virtutum, commutationem pœnæ æternæ in temporalem, & quandoque totius pœnæ remissionem: sed etiam ob fructus, qui ex illa in Rempublicam, illiusque

liuſque probam inſtitutionem, & adminiſtrationem refunduntur. Certè rectè dixit Catechiſmus Pij Quinti. Quidquid hoc tempore ſanctitatis, pietatis, & religionis, in Eccleſia ſummo Dei beneficio conſeruatum eſt, id magna ex parte confeſſioni tribuendũ eſſe. Vt nulli mirandum ſit, humani generis hoſtem, cùm fidem catholicam funditus euertere cogitat per miniſtros impietatis ſuæ, hanc veluti Chriſtianę virtutis arcem totis viribus oppugnare. Quis verò non videat, niſi cęcus & cæcitatẽ amans, copioſos fructus in Rempũblicam Chriſtianam per confeſſionem exoriri? Nunquid non per illam multiplicia mala impediuntur, in perniciem publicam erumpentia & alias incurabilia? Reſtituuntur enim iniuſta, deponuntur odia, conciliantur animi, impediuntur cædes, propulſantur rebelliones, dirimuntur proditiones, obedientia Regibus redditur, & Magiſtratibus tam Eccleſiaſticis quàm politicis, eliminatâ è cordibus contumaciâ. Pacta diabolica & maleficia diſſoluuntur, adulteria & ſacrilegia propulſantur, denique nulla non ſcelera & flagitia quantumlibet abdita, hoc Tribunal Sacramentale ſuffocare conatur. Nihil non boni ex illo oritur, quandoquidem ibi optima exhibeantur conſilia, præclara monita, efficacia contra peccatum remedia. Ibi etiam calcar ſubditur pœnitẽti, ad pietatis opera erga Deum, charitatis erga proximum, amoris & obedientiæ erga parentes & conſanguineos, obedientiæ erga ſuperiores, eleemoſynæ & miſericordiæ erga pauperes, iuſtitiæ & officij debiti erga inferiores. Ibi afflictum & contribulatum cor ſolatium reperit, perturbata mens & conſcientia gaudium, anguſtiata anima fiduciam & quietem in Spiritu S. Quid ergo ſpiritu vertiginis agitati Nouatores, ſacrum hoc Tribunal blaſphemis vocibus conſpurcant, maledica lingua conſcindunt, calumnijs conficiunt? Niſi vt perniciosiſſimæ & profligatiſſimæ libertati fręna laxent, & tanquam equus & mulus ſine chamo & habenis, in præcipitia ruant, in libidines inceſtas, ſodo-

sodomias, sacrilegia, adulteria, rebelliones? Confessionem eliminare volunt, vt suo arbitratu viuant, omniaque tam priuata quàm publica, tam sacra quàm profana, in confusionem redigant: & Babyloniam aliquam constituant, in qua regnet impietas & impunitas, transgressionis nutrix, radix scelerum, incuriæ soboles, impœnitentiæ mater, nouerca pietatis.

Certè abrogatæ confessionis damnum, Lutheranos quandoque vidisse, testis est Dominicus Sotus, Caroli V. à sacris confessionibus, l. 4. sent. dist. 18. q. 1. art. 1. vbi ait: Verecundia, inquit, confitendi vehementissimè homines à peruersis moribus arcet, id quod me teste Germani ipsi, dum publicè inter eos agebam, fatebantur. Quâ de re ex inclyta Norimberga ciuitate, missa est ad Cæsarem legatio, per quam ciues id petebant, vt Cæsar imperatorio iure confessionem auricularem induceret. Aiebant enim se vsu & more intellexisse, Rempublicam suam postquam confessio cessauerat, vitijs contra iustitiam, & alias virtutes scaturire, , quæ illis anteà fuerant incognita. Risum autem ea legatio mouit. Nam cùm fateri omninò renuerent per absolutionem Sacerdotis culpas remitti, & diuiuo iussu teneri homines ad confessionem, quomodò plebs induci posset Cæsarea lege occulta sua scelera secretò confiteri? Hæc ille.

Digitized by Google

PROPOSITIO TERTIA.

CONfeßionis Præceptum multis caſibus obligat, ita vt de nouo peccet illam omittens.

Primò in periculo probabili mortis. v. g. dum timetur naufragium, exortâ tempeſtate, vel inſtat prælium periculoſum. Sic cùm fœmina, quæ difficiles partus habere ſolet, partui proxima eſt, tenetur confiteri. Qui autem præſcit, ſe in tali articulo neceſſitatis non habiturum copiam Confeſſarij, tenetur præuenire, quia exponit aliòqui ſe periculo moriendi ſine confeſſione.

Secundò quando ſuſcipiendum eſt Sacramentum Euchariſtiæ, obligatio eſt Confeſſionis, vt patet ex Trident. Item ſi Sacramentum aliud ſuſcipiendum eſt, vel adminiſtrandum, debet præmitti confeſſio vel ſaltem contritio; quia debent adminiſtrari vel ſuſcipi Sacramenta in ſtatu gratiæ, in quem ſtatum non reſtituitur peccator, niſi per confeſſionem aut contritionem.

Tertiò tenentur omnes qui diſcretionis vſum attigerint, ſaltem ſemel in anno confiteri, ex præcepto Eccleſiæ.

Cæterùm, licet Eccleſia frequentiorem confeſſionem non præcipiat; adhortatur tamen continuò filios ſuos ad illam frequentandam, ob fructus qui ex illa oriuntur, & ob pericula quæ ex illius neglectu poteſt homo incurrere: Vnde quæ ſuprà dixi de contritione ſtatim à peccato elicienda, etiam locum habent hic: vt propter eaſdem rationes vrgeatur peccator ad confeſſionem non differendam. Sed in hac re plerique ſunt cæci, aut ſupinè negligentes; vt etiam præceptum annuum confeſſionis tanquam graue repudient aut negligant: & peccata peccatis addentes, ſibi onus importabile accumulent, quo in tartarum deuoluantur: & multa bona negligant, quibus gloriam ſibi immenſam poterant comparare. Hinc ad Arſe-

nium

nium in eremo quondam venit vox dicens: *Veni, ostendam tibi opera hominum.* Et surgens abijt, & duxit eum ad quemdam locum, & ostendit ei Æthiopem incidentem ligna, & facientem sarcinam magnam, tentabatque portare eam, & non poterat. Et pro eo vt auferret ex sarcina illa, ibat iterum & incidebat ligna, & addebat ad sarcinam; hoc autem faciebat diutiùs. Et procedens paululùm, ostendit hominem rursus stantem super lacum, & haurientem aquam ex eo, & infundentem in cisternam pertusam, quæ cisterna ipsam aquam iterum refundebat in lacum. Et dicit ei iterum: *Veni, ostendam tibi aliud.* Et ecce vidit templum, & duos viros sedentes in equis, & portantes lignum transuersum, vnum contra vnum. Volebant autem per ianuam introire in templum, & non poterant propter lignum illud quod transuersum portabant; & non inclinantes se vnus post alium, vt fieret illud lignum directum, remanserunt foris. Et cùm interrogasset quid hoc esset? ille respondit ei: *Hi sunt qui portant velut in iustitia superbiæ iugum, & non humiliati sunt, vt corrigerent se, & ambularent humiliter in via Christi, propter quod & remanserunt foris à regno Dei. Ille autem qui ligna incidit, homo est in peccatis multis, & pro eo vt pœnitentiam agat, & substrahat se à peccatis suis, addit alias iniquitates supra iniquitates suas. Qui autem aquam implet, homo est, qui bona quidem facit, sed quia habet etiam in eis permixta mala, per hoc perdit etiam omnia bona opera sua.* Quapropter conuenit omnem hominem sobrium esse in considerandis operibus suis, ne in vanum videatur sustinere labores. Ita in lib. Doct. Patrum, lib. de prouidentia, num. 1.

Quod si fructus frequentis confessionis cupiat quis cognoscere, ita manifesti sunt, vt cęcutire rectè dicatur, qui eos non videt.

1. Acquiritur maior puritas cordis & conscientiæ. Sicut qui frequentiùs manus lauat & lintea, facit vt ei sordes non ita adhæreſcant; & qui sępè verrit domum, im-

pedit ne luto obducatur: ita iudicandum est de anima per confessionem.

2. Augetur gratia & gloria, dum sanguis & merita Christi per Sacramentum pœnitentiæ frequenter applicantur animæ; simulque diminuitur pœna peccatis debita.

3. Virtus Augetur ad resistendum hosti salutis, eiusque tentationibus & peccati periculis quæ nos circumstant.

4. Acquiritur maior securitas salutis, & conscientiæ pax serena. Qui diu differt caput pectere, facilè alit vermes; sic qui Confessionem procrastinat, vermem conscientiæ nutrit inquietum, qui in futuro acrius punget. E contra illam frequentans, experitur non esse oblectamentum, supra cordis gaudium. Vnde Actor ser. ad fratres in eremo ser. 10. sic ait: *O fælix conscientiæ puritas, quæ vermem interiorem excludis, quæ à carcere doloris liberas rationem, quæ ab omni immunditia purgas mentem. O mens sancta! ô paradisus delitiarum varijs bonorum operum virgulis consita, varijsque virtutum floribus purpurata, & suauiter cælesti gratia irrigata. Hæc est fratres mei, paradisus in qua plantatur lignum vitæ & cælestis sapientiæ, hæc est thalamus Dei, palatium Christi, habitaculum Spiritus S.*

Blosius c. 5. Monil.

Christus audiente S. Birgittâ ait: Ei qui Spiritum & gratiam meam adipisci & retinere voluerit, vtile est crebrò peccata & negligentias coram Sacerdote confiteri, vt expurgetur. Et cùm ipsa videret animam mariti sui in purgatorio, dixit: *O fælix anima, quid tibi præcipuè profuit ad salutem?* Ille respondit. *Confessio mea quam sextis ferijs facere solitus sum, cum firmo emendationis proposito.* Sed & ipsa Birgitta ab infantia id pro more habuit, & Birgerus eius Pater, sæpissimè his vtens verbis: *Ita me sexta feria comparare volo erga Deum, vt quicquid cæteris diebus ille mihi præstiterit, ferre æquo animo possim.* Fecit similiter & eius filius, post Confessionem secretò acerrimis flagellis cædens se, vt Christum flagellatum in suo glorificaret corpore, & crucifigeret carnem.

Surius 23. Iulij.

Upon the Petition of Mr. Thomas Hall, Minister of Bromsgrove in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Kidderminster in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Pontefract in the County of York, Mr. Thomas Hall, Minister of Clifton in the County of Nottingham, Mr. Thomas Hall, Minister of Ecclesfield in the County of York, Mr. Thomas Hall, Minister of Tamworth in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Ashby de la Zouch in the County of Leicester, Mr. Thomas Hall, Minister of Bilston in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Wednesbury in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Walsall in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Dudley in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Stourbridge in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Halesowen in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Oldbury in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Rowley in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Sedgley in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Wolverhampton in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Willenhall in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Darlaston in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Bloxwich in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Aldridge in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Great Barr in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Handsworth in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Sutton Coldfield in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Coventry in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Nuneaton in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Atherstone in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Polesworth in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Tamworth in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Lichfield in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Rugeley in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Cannock in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Penkridge in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Brewood in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Wombourne in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Kinver in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Stourbridge in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Halesowen in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Oldbury in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Rowley in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Sedgley in the County of Worcester, Mr. Thomas Hall, Minister of Wolverhampton in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Willenhall in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Darlaston in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Bloxwich in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Aldridge in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Great Barr in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Handsworth in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Sutton Coldfield in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Coventry in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Nuneaton in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Atherstone in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Polesworth in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Tamworth in the County of Warwick, Mr. Thomas Hall, Minister of Lichfield in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Rugeley in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Cannock in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Penkridge in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Brewood in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Wombourne in the County of Stafford, Mr. Thomas Hall, Minister of Kinver in the County of Stafford,

LECTIO SEPTIMA.

DE CONDITIONIBVS PRÆCIPVIS CONFESSIONIS.

PRIMA CONDITIO.

PRIMA *Conditio Confeſſionis eſt, vt ſit præmeditata, hoc eſt, vt illi diligens examen præmittatur.*

Defectu examinis, vel quia perfunctoriè fit, multæ confeſſiones inueniuntur inualidæ. Aliqui ſuper actus ſuos nunquam mentem reflectunt, & ideò ad confeſſionem accedentes liberè pronunciant ſe nihil feciſſe, aut nihil ſcire, in quo culpabiles poſſint eſſe, in quos rectè intorquemus illud: *Tu dicis diues ſum & nullius egeo, & neſcis quia tu miſer es, & miſerabilis, & pauper, nudus & cæcus: Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.* Apoc. 3.

Collyrium medicamentum eſt, curandis oculorũ morbis, præcipuè lippitudini conducens. Per illud igitur rectè deſignamus examen illud ſacrum, quo diſcutitur humor turbidus ab oculo mentis, puluiſque mundanus qui viſum ſpiritualem impedit: quo interiora inſpicere debemus, ad purgandum ea quæ in limoſo cordis fundo latẽt. Quia ergo aliqui hoc acre & ſerium examen non adhibẽt, quod ad fragilitatis propriæ notitiam tendit: Ideò manent in caligine & mentis lippitudine, nec indigentiam ſuam, nuditatem, confuſionem, aut turpitudinem agnoſcunt. His ergo dicimus: *Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.* Et hoc iterum habet Collyrium, quod noxium euacuans humo-

humorem, lachrymas educit: ita & examen iſtud, compunctionem elicit, & peſſimum peccati humorem euacuat, vt animam purificet, & cæleſtis gratiæ capacem reddat.

Defectu quoque examinis aliqui accedunt, agnoſcentes & confitẽtes quidem in genere ſe multis peccatis obnoxios: at in particulari vix quicquam explicant; ſed rogant Confeſſarium quatenus peccata edicat, quæ commiſiſſe potuerunt. An non ſimiles ſunt hi Regi Babylonis? Hic multa prodigioſa in ſomnio ſuo viderat, aduocatis autem Chaldęis Sapientibus ſuis, dicebat: *Indicate mihi ſomnium quod vidi, & interpretationem eius.* Sed ſicut rectè illi reſpondent: *Rex ſomnium dicat ſeruis ſuis, & interpretationem eius indicabimus*: Sic reſpondent his Confeſſarij, vt ſingillatim percurrant peccata ſua, ac deinde munus ſacerdotale eſſe, ſuper his iudicium ferre, & quæ defuerint, ſupplere. Ergo ad illos ſpectat illud Iſaiæ 43. iuxta 70. *Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris.* Noli expectare vt interrogeris aut vrgearis, ſed tu ipſe accuſator ſis, ſingulaque per diligens ſcrutinium diſpone: & ſic propone, vt omnium remiſſionem accipias, & perfectam iuſtificationem aſſequaris.

Sed quęritur quantum temporis & diligentiæ ad hoc examen requiratur? Reſpõdetur, plus temporis illi opus eſſe, qui à longo tempore confeſſione peccata non expiarit; quàm illi qui à paucis diebus vel hebdomadis: plus etiam illi qui varijs negotijs & occaſionibus eſt implexus, quàm alteri qui ſibi viuit, à periculis ſemotus. Hic ergo regula certa non eſt, ſed ex circumſtantia temporis, perſonæ, artis quam quis profitetur, res moraliter iudicanda eſt. Hoc generaliter aſſerimus, eam hic diligentiam impendendam, quæ in negotio grauis omnino momenti. Nam ſi verum fateri velimus, nullum maioris eſt ponderis: & ſi pro morte corporis vitanda, tanta adhibetur diligentia, cur minor ſit pro recuperanda æterna vita? Audi

Augu-

Auguſtinum: *Cum gaudio debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus.* Attende etiam quantum diligentiæ impendas in temporalibus, vt damnum vites: debita actiua vel paſſiua frequenter in mentem reuocas, omnẽ curam adhibes vt memoria non erret. Nẽpè diſpendium inde tibi. Sed nunquid hic de damno agitur animæ, ſi memoriam non conſulas, vt peccata recenſeas? Quantum iterum diligentiæ, ſi gemmam perdideris? Reducis menti omnes vias per quas tranſiſti, omnia loca in quibus hæſiſti, omnes perſonas quas adijſti, euerris & euertis domum, ſicubi fortè deliteſcat. Quare non idem facere decernis, vt diuinæ gratiæ pretioſam gemmam iterum requiras? Require loca, perſonas, vias, in quibus eam perdidiſti. Dic cum Propheta: *Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in teſtimonia tua.* Adhibe lucernam cum moliere Euangelica, ſingulos angulos perquire, euerre domum, vniuerſa cordis tui latibula peruade, & ad fundum vſque ſordes euacua; tandẽ reperies. Et ſi verè pœnitẽs es, age quod Ezechias Rex agebat: *Recogitabo, inquit, tibi omnes annos meos in amaritudne animæ meæ.* Non ſolũ dicit, *cogitabo*, quia nõ leuiter nec perfunctoriè, hac in re vult ſe gerere; ſed dicit, *recogitabo*, hoc eſt, iterum atque iterum recenſebo, & in ſtatera mentis meæ appendam annos, menſes, hebdomadas, dies ſiue peccata in his commiſſa: antequam appendantur à Deo in bilance iuſtitiæ, ad ea vindicanda.

Cęterum non mirum ſi aliqui eoquod multos menſes, imò & annum quandoque integrum tranſigant, ſine reflexione ad conſcientiæ negotium, multam hic difficultatem reperiant, multùm ſudent & angantur. Hæc facilè poſſent euadere, ſi vel per hebdomadam ſemel, opera ſua cum Deo recenſerent. Sed excuſantes ſe, afferunt excuſationes in peccatis, dum huius vitæ varijs neceſſarijſque negotijs ſe præpeditos allegant. An forſitan maiore negotiorum pondere premuntur quàm Dauid Rex, negotiorũ totius regni mole prægrauatus, & tamen is ſingulis noctibus

bus negotio animę incumbebat: *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum &c. Meditabar nocte cum corde meo, & exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum.* Quaſi dicat. Per ſcopas ſtricti examinis & contritionis, euerrebam, ex animæ meæ cubiculo noctis quieto tempore, quicquid immunditiæ de die contraxeram. *Loquebar cum corde*, rationem petens eorum quibus aſſenſum præbuerat. *Exercitabar*, excutiens puluerem cordis, quaſi vento flante ventilans paleam peccati, vt ſecernerem & ſepararem à frumento bonæ operationis. Et *ſcopebam ſpiritum*, vſque ad angulos cordis pertingens, & ſcrutãs ne quid lateret araneæ venenatæ cor inficiẽs. Dic mihi, ô homo, ſi pluribus menſibus veſtis maneat puluери expoſita, nec veſtiaria illam attingat ſcopa, nonne maculas innumeras vix ineluibiles imbibit? Si cubiculum aliquanto tempore lotoſis pedibus ingredientium & egredientiũ protritum relinquitur, nec euerritur, nonne ſordes ita adhæreſcunt & multiplicantur, vt nec primæ, nec ſecundæ ſcopę ſufficiant ad perfectè emundandum? Quid mirum igitur, ſi integro ferè anno manet conſcientia ſine examine, ſine renouatione, ſine purgatione: ſi opus ſit exercitio, & ſcrutinio diuturniore, ad ſordes omnes congerendas & egerendas?

Interim quia ſola diligentia humana non ſufficit, petenda eſt gratia & lumen à Domino, ad benè hoc examen peragendum. Expeditque vt homo humili corde exponat Deo miſeriam ſuam: quæ oritur, tum ex defectu memoriæ, tum ex intellectus cæcitate, tum ex voluntatis tepore. Hic eſt funiculus triplex, quo in peccatis implicatur homo, ab hoſte antiquo. Quia peccatorum noſtrorum citò obliuiſcimur, licet grauia ſint; quædam etiam negligimus & quaſi leuia æſtimamus. Ac de illis quæ manifeſta ſunt, tepidè dolemus. Sic inuocanda eſt Spiritus gratia, vt inſpiret contra obliuionem, vt illuminet contra ignorantiã, vt accendat contra teporem, exiguus radius per feneſtras ingrediens, multas ſordes detegit quę latebant, ad atomos

vſque & puluiſculos. Sic radius gratiæ affulgens, multas imperfectiones & peccata nobis reddit conſpicua, quæ amor proprius & paſſiones noſtræ abſcondebant.

Hæc porrò quæ ob negligentiam non requiruntur à nobis, requirentur ab aduerſario in examine illo futuro, & angent nos. *Hæc eſt iniquitas calcanei, quæ circumdabit nos, & timorem incutiet in die mala*; peccata ſcilicet illa, quæ ad calcaneum, ſiue ad pedes noſtros proijcimus, voluntariæ obliuioni ea tradentes, vel quaſi leuia nihili facientes. His quoque iuſtos quandoque tunc anguſtiatos fuiſſe legimus. Refert Climacus grad. 7. Stephanum quemdam, qui multis annis in monte Sinai, in lachrymis & ieiunijs vixerat, ante vltimum mortis diem in extaſi quâdam factum fuiſſe; ita vt apertos oculos huc illuc verſaret perterritus, cum magna aſſtantium admiratione, quia vitæ præteritæ rationem exigebatur. Quandoque ergo dicebat: *Reuera ita eſt, ſed pœnitentia & lachrymis crimen dilui.* Aliquando verò: *Non eſt ita, mentimini.* Deinde rurſum: *Verum dicitis, ſed fleui, ſed ieiunaui, ſed miniſtraui.* In quibuſdam tamen aiebat: *Ita eſt verè me accuſatis, & quid reſpondeam non habeo, in Deo eſt, miſericordia.* Et erat horrendum videre rationis exactæ ſeueritatem: & quod is nihil dicere ſciret, qui per quadraginta annos Monachus, lachrymarum donum habebat. Atque ita obijt, ambiguum relinquens quæ fuerit ſecuta ſententia. Pſal. 48

Simile quid refert Surius de S. Elzeario. Ad extremum, inquit, in agone poſitus vultum prætulit valde horribilem, ex quo colligere liceret eum in magno verſari labore, ob quædam illi obiecta. Atque ſub eiuſmodi conflictu exclamauit: *Magna eſt Dæmonum vis, ſed eam penitus enerauarunt virtus & merita ſacro ſancta Incarnationis & Paſſionis Ieſu Chriſti.* Poſt paululum rurſus exclamans ait: *Planè vici.* Poſt aliquantulum, cum ingenti clamore dixit: *Totum me diuino iudicio committo.* His dictis reparatus eſt vultus eius, & quodam rubore atque ſplendore perfuſus reddidit ſpiritum.

Hæc nobis calcar adijcere debent, ad examen hoc conſcientiæ ſollicitè omninò perficiendum : & horam illam nimis terribilem, matura diligentia præueniendum. Et in hoc quidem examine, ponderandę ſunt inclinationes prauæ, familiaritates periculoſæ, negotia, obligatio artis & profeſſionis noſtræ : vt non ſolùm commiſſionis peccata, ſed & omiſſionis, recolere poſſimus & expiare. Ad multa ex officio vel charitate tenemur, quæ non magni facimus nec accuratè examinamus. Audi exemplum ex Bellarmino l. 2. de arte moriendi. Ægrotabat, inquit, ad mortem, Epiſcopus valdè pius & doctus. Acceſſit ad eum Sacerdos vtrique noſtrum amicus, à quo hoc accepi quod narro. Quæſiuit ab Epiſcopo, an eius conſcientia ſatis foret pacata. Reſpondit, per gratiam Dei nihil graue ſibi occurrere, quod in Deum ſe commiſiſſe ab vltima confeſſione meminiſſet. Addidit Sacerdos amicus, an conſcientia omiſſionũ non eũ reprehenderet, cùm Apoſtolus tam ſollicitè Epiſcopum Timotheum admonuerit dicens: *Teſtificor coram Deo & Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, prædica verbum, inſta oportunè, importunè argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* His auditis ingemuit bonus Epiſcopus, & ait, verè omiſſiones meæ non parùm me exterrent. His dictis, cęperunt oculi eius profundere flumina lachrymarum. Si in viridi ligno hęc fiũt, in arido quid fiet? Conſiderent hæc Paſtores animarum, quibus grauis incũbit cura circa functiones varias: ideòque omiſſionis peccato ſæpè obnoxij, de quo gemebundos eſſe conuenit.

Porrò poſt aliquam diligentiam examinis, non negamus in rudibus defectum ſuppleri, ſi parati ſint Confeſſarij interrogatione iuuari ad conſcientiam pleniùs explicandam, ideoque peritos Confeſſarios conſulant. At plerumque cùm ſolùm generaliter & confusè ſe examinarint, nolunt per Confeſſarios vlcus tangi, circumſtantias numerumque explorari, imò ex profeſſo peritos fugiũt,

ne id fiat. An non aduertisti quomodò se gerat Faber ferrarius, dum equum saucium vult sanare? Manu leuiter tangendo & sibilando, videtur adulari,& circuitu quodam circa vulnus plaudere, ita vt equus exultet. At si vulnus acrius scalpello tangit, equus recalcitrat, pedibusque impetit. Sic aliqui gaudẽt,dum Confessarius permittit eos generatim sua edicere, circuire, solumque ex parte conscientiam aperire. At si exploret vulnus,si interroget circumstantias grauiores, modum,statumque; morosus dicitur, ęgrè id fertur, talem medicum vltra accedere renuunt. Nec intelligunt illud: *Meliora sunt vulnera amici diligentis, quàm fraudulenta oscula inimici blandientis.* Attamen Confessarius debet esse similis Medico venam aperienti: is quidem partim mulcendo & adstringendo, officio suo vult fungi, at maximè necessarium ei est, lanceolâ suâ penetrando, sanguinem elicere. Is verò cui venena aperitur, non debet ægrè ferre, aut brachium retrahere; debet enim copiosè sanguis prauus profluere. Imò licet secundò & tertiò scissio repetatur, eo quod fortè ob timorem sanguis non potuerit fluere, debet patienter id ferre. Sic Pœnitens non importunum iudicet Confessarium, si secundò vel tertiò interroget, cùm id aliquando necessarium sit: eoquod humano timore vel ignorantia pœnitentis, non statim ei aperiatur vena cordis, vt profluat omnis peccatorum infectus sanguis.

Prou.27

SECVNDA CONDITIO.

SEcunda Conditio confessionis est, vt sit humilis, & cum erubescentia coniuncta.

Sacerdotem ergo consideret Pœnitens, non vt nudum hominem, sed Dei loco Iudicem ante diem iudicij iudicantem, cuius sententia in Cælo rata est. Nec ipse considerat pœnitentem vt nudum virum aut mulierem: sed vt animam Christi sanguine emptam, quæ se iterum vinçu-

vinculis & poteſtati ſatanæ tradiderit, ideoque ream. Sed quia implorat ſupremi Iudicis miſericordiam, illius auctoritate cupit eam eripere de his vinculis, & gehennæ flammis, ideoque pretium redemptionis iterum ei applicat, vt in gratiam priſtinam reſtituat. Ergo, ò anima Pœnitens, hic te proſterne in ſpiritu humilitatis, quaſi ad pedes Ieſu Crucifixi: quia illius Sanguine per Sacerdotis miniſterium aſpergenda es & abluenda. Memineris quoque te ream coram Iudice ſtare. Eſt namque in confeſſione interior exteriorque reuerentia exhibenda, iuxta illud Eccl. 4. *Presbytero humilia animam tuam, & Magnato*, ſiue Prælato, *humilia caput tuum*. Exterior humiliatio interioris ſit indicium, vt coniunctim cernantur humilitas cordis, oris, corporis. Cordis quidem, vt ſe reputet vilem & abominabilem, gratiâ & miſericordiâ Dei indignum: oris, vt cum omni humilitate verborum ſe accuſet: corporis, vt id quod proteſtatur corde & ore, etiam exterius indicet corporis compoſitione, oculos in terram inclinans, manus iungens, genua flectens, & ſi arguatur, benignè accipiens. Huius ſymbolum humilitatis olim erat aſperſio cineris, quam Eccleſia inſtituit initio Quadrageſimæ, ſignum pœnitentiæ ſacro illo tempore peragendæ, & confeſſionis initiandæ. Et hanc quidem profundam humilitatem maximè ſolebant Pœnitentes olim exhibere, cùm iam ſententiam à Sacerdote debebant audire, & ſatisfactionem pœnitentialem accipere. Audi de hac re Albinum Caroli Magni Præceptorem libro de diuinis Officijs. *Poſt peractã*, inquit, *confeſſionẽ, Pœnitens totum ſe in terrã proſternat, gemitus & ſuſpiria vel lachrymas pro vt Deus dederit, ab intimo cordis producat. Sacerdos verò patiatur eum aliquantiſper iacere proſtratũ, iuxta id quod viderit diuinâ inſpiratione compunctũ. Deinde iubeat ſurgere, & cum humilitate & tremore præſtoletur iudicium. Indicetq; ei Sacerdos obſeruantiam, perpendens ſubtiliter perſonæ qualitatem, culpæ modum, animi intentionem, corporis valetudinem. Percepta autem ſententia, iterum proſternet ſe Sacer-*

dotis pedibus, petens pro se orationem fieri: vt suggerat diuina visitatio virtutem obseruandi iniuncta, & ita obtemperandi Sacerdoti, ac si ab ipso diuinæ Majestatis ore, oportuna salutis medicamenta suscepisset.

Diximus humilitati confessionis etiam iungi debere erubescentiam peccati; hanc enim importat vera pœnitentia, hanc docuere veri pœnitentes. Quomodò erubescit Prodigus præ flagitijs, & confusione porcariæ suæ vestis, dum inclamat: Non sum dignus vocari filius tuus? Quomodò Publicanus, qui nec oculos ad cælum eleuare, aut propiùs in templo prodire audebat præ rubore? Quomodò Magdalena, quæ retrò secus pedes Domini sedebat, lachrymis eos rigans? Et quia *valde erubescebat intus in semetipsa, nihil putauit esse quod verecundaretur foris*, inquit Gregorius. Quomodò Thaïs meretrix conuersa, & cellæ inclusa, quæ vel Domini nomen præ rubore nominare inuocando nunquam fuit ausa? Sed hæc sola semper fuit eius oratio, in terram faciem prosternendo: *Qui plasmasti me, miserere mei.*

Sicut ergo mulier adultera, quæ in gratiam viri optat recipi, accedit tota pudore perfusa, prosternit se, & reatum agnoscit: ita anima peccatrix quæ Christum sponsum deseruit, & satanæ se prostituit, meritò cum rubore accedit, si gratiam iterum vult inire. Quàm fructuosus autem sit ille pudor, docet S. Ambrosius de Pœnitentia l. 2. c. 1. *Pudor est, inquit, vt vnusquisque crimina sua prodat: sed pudor ille agrum confitentis arat, spinas tollit, perpetuas sentes amputat, fructus adolet, quos mortuos in te credebas*: quia scilicet opera meritoria per peccata mortificata, viuificat pudorata confessio. Et sicut erubescentia in reo faciliùs mitigat iram Iudicis; sic & Dei seueritatem lenire nata est Pœnitentis verecundia: estque iam pars satisfactionis pœnam diminuens, quando nō parum laborat mens erubescentiam patiens.

Hęc

Hæc conditio Confeſſionis, non infrequenter deeſt: quia in multis, licet genua flectant, vix agnoſcitur aut humilitas cordis, aut pudor confeſſionis. Etenim ſua enarrant etiam grauia crimina, tanquam hiſtorias quaſdam profanas, ſatis procaciter cum libertate frontis & oris. Si reprehendantur, ægrè ferunt; ſi quæ grauior pœnitentia imponatur, detrectant. In ſacro illo tribunali cum Sacerdote quaſi cum coæquali agunt, ſe excuſando, alios incuſando: & maiorem reuerentiam afferunt ſedentibus in tribunali in foro fori, quàm Dei Vicario in foro poli.

Certè & Dæmon ſua ſic peccata poſſet confiteri, ſicut aliqui id faciunt, ſine humilitate & rubore. Et quandoq; ſic feciſſe legitur, fortè ad maiorem confuſionem & improperium quorumdam ſimilium fictè pœnitentium. Cùm enim Confeſſarius quidam tempore quadrageſimæ in ſuo ſederet tribunali ſeu confeſſionali, pœnitentes expectans: en tibi iuuenis, robuſtus, formoſus, incognitus aduenit, confiteri paratus. Qui mox cæpit narrare grauiſſima & nefandiſſima ſcelera, qualia fortè nec ipſe Confeſſarius auribus exceperat: ita vt exhorreſcens ei diceret: *Licet mille iam annis vixiſſes, non poſſet fieri, vt tot & tantorum flagitiorum auctor fores.* Inquirit igitur de qua patria, cuiuſve conditionis poſſit eſſe, & qui fieri poſſit, vt tot ſcelera patrarit? Fatetur ille, ſe de patria verè longinqua eſſe, & plus mille annis vixiſſe; ac de illis eſſe Angelis rebellibus, qui è cælo ceciderunt: nec minimã partẽ ſe peccatorum expoſuiſſe, paratũ tamen ſi ipſe velit audire. Cui Sacerdos: *Quid tibi, ô infœlix, commune eſt cum confeſſione?* At ipſe: Vidi, inquit, plures ad te accedere cum peccatorum ſarcina, exoneratos autem recedere, volui videre an & hoc mihi poſſet contingere. Sacerdos autem exemplo Sancti Martini, diabolo cum fiducia reſpondit: *Si volueris vti conſilio meo, & agere pœnitentiam, ſicut hi quos vidiſti, etiam & tibi auſus ſum polliceri indulgentiam.* Reſpondet dæmon, ſi tole-

Refert Guliel. Pepin, & alij.

tolerabilem iniungas, parebo. Tunc Confeſſarius: *Minorem tibi imponam quàm cæteris iam confeſſis. Hæc igitur ſit tua pœnitentia: vade, & ter in die proſternens te dicas: Domine Deus, Creator meus, peccaui tibi, ignoſce mihi.* At ille. Rogo, impone aliam quam volueris, hæc mihi intolerabilis eſt. Cui Sacerdos: *O ſuperbe ſpiritus, & æternùm infelix, tantane eſt tua ſuperbia, vt nec in tantillo velis te coram Deo & factore tuo humiliare. Diſcede à me, & ſcito ob ſuperbiam nullum vnquam tibi remedium, ſed æternum manere exitium, poſt infelicem illum è Paradiſo exitum.* Ad quam vocem mox ille diſparuit. Videant ſuperbi pœnitentes, vulnus etiam ſe gerere inſanabile, niſi tumorem deponant ſuperbiæ, foreque ipſos niſi humilientur corde & erubeſcant, ſuperborum ſpirituum in flammis conſortes.

Eſt & aliorum confeſſio in ſpeciem humilis, ſed virtute carens humilitatis: dum peccata ſua aliqui aperiunt in confeſſione, vt deuoti videantur, humiles ac pœnitentes: De hac re ſic eleganter Bernardus in Cant. ſerm. 16. Eſt confeſſio eo periculoſius noxia, quo ſubtilius vana; cùm turpia etiam de nobis detegere non veremur, non quia ſimus humiles, ſed vt eſſe putemur. Appetere autem de humilitate laudem, humilitatis eſt non virtus, ſed ſubuerſio. Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quod laudes contemnit. Quid peruerſius vel indignius, quàm vt humilitatis cuſtos confeſſio, ſuperbiæ militet, & inde velis videri melior, vnde exiſtis deterior? Mirabile jactantiæ genus, vt non poſſis putari ſanctus, ſi non appareas ſceleratus. At talis confeſſio ſpeciem habens humilitatis non virtutem; non ſolùm veniam non meretur, ſed & prouocat iram. Nunquid profuit Saul, quod ſe ad increpationem Samuëlis peccaſſe confeſſus eſt? Culpabilis procul dubio fuit illa confeſſio, quæ culpam non diluit. Quomodò enim humilem contemneret confeſſionem humilitatis Magiſter, qui humilibus dare gratiam

gratiam ingenitum est? Omninò non poterat non placari, si quæ in ore sonuit, in corde radiasset humilitas. Hæc Bernardus.

TERTIA CONDITIO.

TErtia Conditio Confessionis est, vt sit pura & sincera.

Primò quidem pura, ita vt propria tantum peccata explicentur, non aliena. In hoc multorum est error, qui non consulunt famæ proximi exprimentes personam cum qua peccarunt, vel quæ fuit occasio peccati. Hoc pœnitenti non est licitum, nisi aliter suum non possit explicare peccatum: & adhuc tunc consulunt Doctores, vt accedat Confessarium cui persona sit ignota, vt sic possit parcere eius famæ. Quod si id facilè fieri nequeat, potest aperire peccatum, quia vtitur iure suo: nec hoc est propriè diffamare, sed conscientiæ suæ consulere; censeturq; consors peccati cessisse iure suo, cùm tale peccatum admisit, quod non potest explicari, nisi eius persona detegatur.

Secuudò debet esse pura, ita vt alienæ historiæ, aut circumstantiæ inutiles non immiscеantur. Vnde breuiter explicanda est species peccati, verbi gratiâ furtum, odium, adulterium cum numero, nec est necesse historiam facti commemorare. Quam cautelam si obseruarent Pœnitentes, breuiter multa peccata confiteri possent, reducendo singula ad speciem suam, verbi gratiâ, decies commisi adulterium, vigesies maledixi, sexies iuraui falsum &c.

Obseruandum autem hic, peccatum aliquod turpe & inhonestum, posse committi vel cogitatione, vel locutione, vel tactu, vel opere consummato. Si fuerit commissum opere, sufficit exprimere nomen operis, v. g. perpetraui adulterium, incestum, fornicationem toties, non addendo maiorem particulariratem, quæ intelligitur ex

ipſa operationis ſpecie. Si tactu, ſatis eſt dicere toties inhoneſtè talem perſonam attigi: nec opus eſt addere in tali loco, aut quomodò, niſi poſt tactum aliquid eſſet ſubſecutum, quod ſpeciem peccati mutaret. Si locutione, dic: toties inhoneſta locutus ſum, ad prouocandum me ad malum aut alium, ad oblectandum aut recreandum memetipſum: in illis nec requiritur, vt exprimas locutus ſum hoc aut illud. Si cogitatione peccaueris, ſufficit dicere, toties turpia cogitaui, & in ijs conſenſi aut delectatus ſum; nec requiritur, vt adijciatur, cogitaui tale vel tale quid: id quod nonnulli faciunt cum maximo ſuo pudore, ſine Sacramenti neceſſitate.

Hæc omnia ſunt adeò manifeſta, quod ſuperfluum foret de ijs mentionem fieri; ſed inueniuntur quidam adeò rudes & cæci, vt etiam in meridie lucernâ illis opus ſit. Scrupuloſi porrò alium modum ſua peccata & cogitationes declarandi quærere non debent: ſufficit enim eo modo eas manifeſtaſſe, quem Doctores Eccleſiæ ſufficere docuerunt.

Tertiò debet eſſe pura & ſincera, quia debent aperiri peccata, certa vt certa, dubia vt dubia. Vnde ſi pœnitens dubitet ſe conſenſiſſe v.g. cogitationi inhoneſtæ, aut vindictæ, idipſum declaret, nec aſſeratcertò id in quo vacillat. Et qui dubitat aliquid eſſe mortale, id debet neceſſariò apperire, etiamſi tale non eſſet: alioqui ſe periculo confeſſionem dimidiandi exponeret; niſi fortè ratione probabili, aut reſponſo alicuius eruditi dubium deponat. Vitandum porro omne mẽdacium tam affimatiuum quàm negatiuũ; alioqui iniuria fit Sacramento à Chriſto inſtituto, vt in eo veritas conſcientiæ cordiſque pateſcat ſinceritas, illi, qui Iudex eſt loco Dei. Hinc ſacrilegio ſe inuoluit, non ſolùm qui negat peccatum mortale quod fecit, ſed & qui ſe accuſat de peccato mortali, quod non fecit. Et licet ſit opinio probabilis, quod negans aut aſſerens peccatũ veniale contra mentem in confeſſione, tantùm peccet venialiter

nialiter: tamen certum est, quod grauius sit, quàm extra confessionem, ob Sacramenti irreuerentiam. Hoc verò etiam sciendum est, peccatum mortale, præsertim delectationis, aut praui desiderij, posse committi momento temporis. Errant igitur qui ideò putant, se non peccasse mortaliter, quia in delectatione aut desiderio non hæserunt, sed paulò postquam venit, à se repulerunt: equidem rectè faciunt repellendo, & grauiùs peccarent si perseuerarent, sed peccarunt mortaliter liberè se delectando & consentiendo. Contrà verò non est peccatum, quamdiu renititur voluntas, licet per plures horas turpis cogitatio sese animo obijceret. Et hoc etiam sciant rudes, delectationes de peccato mortali esse mortales, etiamsi quis nolit opere complere, v. g. de opere venereo, aut de vindicta &c. Hæc vitiosi parum curant, & vix confitentur.

Quartò debet esse pura & sincera, ita vt homo peccata sua accusando non excuset. Ingenitum est filijs Adæ, grauitatem suorum criminum prætextu aliquo velare. Hinc frequenter, confitendo longiores immiscent discursus, tendentes ad aliquam excusationem. Sæpè vir in mulierem, mulier in virum, culpam reijcit; ancilla in Dominam, quam morosam dicit; Domina in ancillam, quam accusat rebellem. Sic puella lapsa, dicit se nimis importunè sollicitatam, aut se credere aliquo maleficio vel philtro à turpi amatore fascinatam, ita vt nesciat quomodò in id flagitij proruerit. Et cur hæc omnia, nisi ad eleuandam culpā, & excusandas excusationes in peccatis? Alij in furto pauperiem, aliqui in ieiunio neglecto amicam societatem, alij complexionem debilem prætexunt: & hi quidem frequenter fortes sunt ad fornicationes & dissolutiones, ad miscendas totis noctibus ebrietates, ad ieiunandum à manè vsque ad vesperam, si venationem sectentur, aut alteri cuipiam negotio sit incumbendum; ad ieiunia autem præcepta imbecilles se volunt. Miratus sum ego, & non sine stomacho, audiens in Confessione iuue-

nes 30. ferè annorum, qui ob laborem diurnum nullum se ieiunium peregisse fatebantur; interim vix diem vnum præteribant, quin proprium polluerent corpus, libidinem in se procurando. Et aiebam ego: Quî potest fieri, vt fractos vos laboribus quotidianis, asseratis nec vnius diei ieiunium ferre posse, ob nimiam defatigationem; & adhuc quotidiè pænè libidinosa proritatione corpus eneruatum magis defatigetis? In talibus si excusatio à ieiunio post labores toleranda videtur, intolerabilis est adeò frequens libido, & nec tam fragilitati adscribenda, quàm obfirmatæ consuetudini malitiosæ: & tamen nescias quam eis pœnitentiam debeas iniungere, quia ieiunia mortificationi carnis apta, non adimplebunt.

Certè vetus adhuc Adam viuit in nobis, & antiqua illius perizomata quadam hæreditate possidemus, quibus nuditatem & turpitudinem obuelamus. Nemo vult se agnoscere ambitiosum & prodigum, auarum, iniustum, libidinosum: sed ambitionem, superbiam, prodigalitatem in vestibus, conuiuijs, moribus, dicimus esse decentiam status nostri: inuidiam verò & vindictam, generositatem animi vocamus: oppressionem aliorum & iniustitiam, vocant turnum baculi, & emolumentum officij: auaritiam, prouidentia qua tenentur erga liberos & familiam excusant: libidinem & ebrietatem fragilitatis & societatis humanæ pallio contegunt, nec multùm ponderant. Sed procul à Confessione folia, procul prætextus & perizomata. Periculosa sunt illa, vt propterea deprecetur Propheta Dominum: *Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.* Sicut non profuerũt Adamo & Euæ, hæc malitiæ & nuditatis velamina, ita nec nobis. Vtique vocabat Deus ad Confessionem primum parentem, dicens: *Adam vbi es?* Ad quem statum peccato tuo te demersisti? qualis mutatio, quæ confusio? an adhuc ignoras damna, quæ tibi transgressione tua aggregasti? Cur igitur non requiris remedium? Cur fugis me & te?

& te? Vide, agnoſce, confundere, ſed accede ad me, vt miſericordiam inuenias oportunam, quam tibi lubens offero. *Hoc Adam & Euarequiſiti fuerant*, inquit Gregorius, *vt peccatum quod tranſgrediendo commiſerant, confitendo delerent, at maluit ſe excuſare Adam, quàm accuſare, & idcò ſententiam damnationis in poſteros miſit*: Putat verò D. Gregorius (*in Pſal. 2. pœnit. & l. 9. moral. explicans illud*: *Si abſcondi vt homo peccatum meum*) quod ſi liberè Adam culpam faſſus fuiſſet, reſtituendum in priſtinum ſtatum. Idem ſentit Auguſtinus ſerm. 3. de Annunciatione, & Bernardus l. de præcepto & diſpenſ. Verùm quidquid ſit de hoc, certum videtur tam Adamum, quàm Euam excuſatione peccatum aggrauaſſe: Adamum quidem, dum dicit: *Mulier quam dediſti ſociam, dedit mihi & comedi*: Malè in mulierem culpam reijcit; cùm enim ipſe caput foret, & immediatè præceptum accepiſſet, non debebat conſentire, ſed mulierem reprehendere; hanc verò potiùs fouit in peccato. Neque ſatis reuerenter Deo hic loqui videtur. Nunquid enim magis diuinæ voci obtemperare te oportuit, ô Adam, quàm voci mulieris, ad malum pellicientis? An fortè etiam indirectè in Deum vis culpam retorquere? quaſi ei diceres: Si talem mihi ſociam non dediſſes, eò miſeriæ nequaquam prolapſus fuiſſem. Mulier verò etiam peccat, culpam ſuam, vt oportet, non agnoſcendo purè & ſincerè, ſed in ſerpentem illam reijciendo. Hanc imitantur plerique, in ſatanam, carnem, mundum, ſcelera ſua retorquentes, ſed friuolè: quia infirmus eſt hoſtis, qui non vincit, niſi volentem, quique nullas habet vires, niſi à noſtra voluntate. Inculpet ergo homo ſeipſum, propriamque arguat voluntatem, omnis mali originem; cui nemo poteſt vim inferre, cui nec ſatan, nec caro, nec infernus (ſi voluerimus) potuerit nocere.

Eſt igitur electæ animæ ſymbolum, ſincerè peccatum agnoſcere, & contra ſe teſtimonium ſententiamq; dice-

re: Sic docet nos Propheta: *Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino &c.* Modus ergo veniam impetrandi, eſt libera confeſſio; ad compaſſionem mouet Medicum qui humiliter vulnus oſtentat. Quando homo detegit, Dominus tegit, cùm homo velat, Deus reuelat; cùm reus agnoſcit, Deus ignoſcit. Quicunque igitur ad hoc tribunal accedis, eſto reus, teſtis, accuſator, tibi pro te & contra te creditur: noli tergiuerſari, noli excuſare, aperi ſincerè totum ſtatum cauſæ tuæ coram infallibili Iudice, vt faciliùs valeas veniam impetrare.

QVARTA CONDITIO.

QVarta conditio confeſſionis eſt, vt ſit integra, quantum ad ſpeciem, numerum, & circumſtantias peccati.

In primis, quantum ad ſpeciem & numerum, ſcire debet vnuſquiſque de peccatis mortalibus, quænam, & quo numero commiſerit, & ad hoc tendit examinis diligentia. Poſt illam, ſi numeros diſtinctè non recorderis, dic aliquatenus, prout meminiſti, plus vel minus. Quod ſi non recorderis, & ſit peccatum durans (quale eſt inimicitia vel odium, vel peccatum carnis) dic quanto tempore illi fueris obnoxius; inde aliquomodò numerus peccatorum poteſt conijci, vel ſtatus tuus agnoſci. Si ſit peccatum quod continuam actionem nō habet, ſed multoties committitur (vt ſunt, peierare, detrahere, maledicere, vel quid ſimile) nec recorderis numerum, quoties tale quid perpetraſti, dic ſaltem illud tibi familiare eſſe: aut quoties offerebatur occaſio in illud te incidiſſe, aut aliquoties illi reſtitiſſe. Sufficit enim vt Medicus hoc modo intelligat diſpoſitionem infirmi, vt ſciat illi mederi.

Deinde non ſufficit confiteri ſpecies & numerum peccatorum, ſed & neceſſe eſt etiam circumſtantias illorum confiteri, cùm tales ſint, vt repugnent alicui mandatorū Dei vel Eccleſiæ; aut cùm notabiliter peccatum aggra-

uant,

uant, etiamsi speciem non mutent. Etenim licet operatio peccati sit vna, potest tamen accedere talis qualitatis turpitudo, quæ necessariò in confessione sit exprimenda. Exempli gratiâ, si quis furetur arma ad occidendum aliquem, cuius vxorem concupiscit; hic liquet furtum vnam esse operationem, & proinde peccatum vnum; sed opus illud duas secum adfert alias turpitudines, nimirum velle occidere, & adulterium committere, quæ pugnant cum duobus istis mandatis: *Non occides, & non concupisces vxorem proximi tui.* Huiusmodi circumstantiæ quæ sic aggrauant peccatum, necessariò debent in confessione exprimi. Aliæ verò circumstantiæ, quæ non sunt eius naturæ & qualitatis, vt sunt, murmurare in templo, facere delictum aliquod in die ieiunij, vel festo, possunt sine periculo taceri; quamuis illas etiam confiteri consilij sit, quemadmodum & peccata venialia recensere. Quia verò aliquantulum difficile est, posse inter has & illas circumstantias differentiam inuenire, nos eas hic commemorabimus, ad quas exprimendas homo communiter obligatur.

Primò, in peccatis carnalibus necessè est pronunciari personam cum qua peccasti: nam vt variæ sunt personarum qualitates, ita quoque ipsa peccata diuersa sunt. Peccare namque cum soluta, simplex est fornicatio; cum coniugata adulterium; cum honesta virgine stuprum; cum sanguine coniuncta incestus: cum religiosa vel Deo consecrata sacrilegium, vel spirituale adulterium. In his omnibus, si vel opere quoque vel verbo alium scandalizaueris, & hoc confiteri debes. Quin etiam considerandum est, si cùm peccauerit quis, illud fecerit in tali loco atque in præsentia talium personarum, vt malo exemplo quod dedit, ad simile hos qui aderant, peccatum prouocauerit; vt si quis alicuius auctoritatis extra necessitatem carnes in die ieiunij comedat, aut aliud peccatum faciat in præsentia illarum personarum, quæ ex eo possent occasionem sumere idem imitandi. Hoc in casu, necesse est,

vt

vt confiteatur malum exemplum, & ſcandalum quod alteri dedit.

Neceſſe quoque ſubinde eſt dicere circumſtantias loci ſacri, & præcipuè tribus in caſibus, nimirum furto, ſanguinis effuſione, & ſeminis humani eiectione, quando vnum vel alterum eſt cum peccato, horum enim vnumquodque, propter locum mutat ſpeciem peccati, & ſacrilegium efficit, quod eſt peccatum grauiſſimum. Similiter ſi quis votum emiſerit, aut iuramentum ſe aliquid facturũ aut non facturum, & idem facere vel non facere, Dei mandato præceptum eſſet (vt non iurare, non occidere, non fornicari &c.) ſi ipſe poſtea contrariũ faceret, teneretur ad exprimendã circumſtantiam illius voti vel iuramenti. Etenim iſta circumſtantia facit, vt quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.

Cęterum hoc in Eccleſia dolendum eſt, adeò fieri frequenter irritas confeſſiones, Deumque grauiſſimè irritari, ob integritatis defectum. Eſt verò id ſacrilegium grande ſimile illi quod commiſiſſe dicitur Ananias & Sapphyra in Actis Apoſtolorum, quibus improperauit S. Petrus, mentiri illos Spiritui S. non homini; quia partem pretij de agro vendito celabant interrogati, vnde & ſubitâ morte ſunt perculſi. Sciant ergo qui peccatum negant, aut celant, non mentiri ſe homini, ſed Deo cuius vicem gerit ſacerdos in hoc tribunali: non minorem à Spiritu S. habens poteſtatem erga pœnitentem ad interrogandum & iudicandum, quàm Petrus erga Ananiam & Saphyram, & ideò qui illi mentitur, non minori pœnâ meretur inuolui. Similes quoque rectè dixerimus tales reprobo Cain, qui interrogatus à Deo, qui tunc inſtar confeſſarij ſe gerebat, celauit peccatum, ideoque dicitur ei: *Maledictus eris, & profugus ſuper terram*: Quare maledictus? Quia in fratrem peccaſti. Quare cum maledictione vagabundus, & ſemper trepidus? Quia confeſſione peccatum expiare noluiſti: Similem ergo maledictionem incurrunt, qui peccata in confeſſione negant:

quòcum-

quòcumque se vertant, conscientiam tanquam vindicem Deam, cum tremore circumferunt.

Hæc est maledictio, quam fugere nequeunt, hęc est infernalis furia, quæ semper trepidantes lancinat, donec ad tenebras perducat, & vermem nunquam intermoriturum. Qui enim peccato graui obnoxius manet, si tonitru, si fulgur audit, si solus in tenebris agit, trepidus est, & inquietus: iramque Dei quasi sibi imminentem conspicatur: *Sonitus terroris semper in auribus impij & cùm pax sit, ille insidias suspicatur.* Audi Sapientem. c. 17. de impijs Ægyptijs: *Vna catena tenebrarum omnes erant colligati, siue spiritus sibilans inter spissos arborum ramos, aut vis aquæ decurrentis nimiùm, aut sonus validis præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus inuisus, aut mugientium validæ bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo, deficientes faciebat illos præ timore. Illis supposita erat grauis nox, imago tenebrarum, quæ superuentura illis erat, ipsi ergo sibi erant grauiores tenebris.* Quod de illis impijs testatur Sapiens toto illo capite, verum esse experiuntur plerique in conscientia caliginosa: quibus nulla lux aut quies affulgere potest, nisi confessionis sacramentalis remedio.

Habes exemplum recens apud Crombecium l. 2. de studio perfect. c. 2. Quidam vir potens peccatum commiserat, à cuius confessione ita horrebat, vt potiùs mortem & damnationem eligeret, quàm confessionem. Interim conscientia continuò eum angebat. Quodam die cùm Antuerpiæ Concionatorem audisset pronunciantem, non esse obligationem confitendi peccata oblita; omnia tentauit, vt illud obliuioni traderet. At primùm, omni indulsit voluptati, vt peccatum illud suffocaret aliorum multitudine: At semper inter cætera, primum menti recurrebat. Deinde varias Prouincias peragrans, putauit nouitate rerum, præteritorum memoriam sepelire; sed non poterat fugere seipsum, nec sui reatus cruciatum. Tandem sese applicat studio Matemathicæ & Perspectiuæ;

putans vi attentionis requisitæ, malo suo remedium adferre; sed id etiam frustra. Quid ageret? Sperat pœnitentiâ sine confessione illud posse abolere; cilicium, ieiunium, disciplinam, eleemosynam adhibet: sed vulnus potiùs augetur. Desperabundus ergo mortem sibi conscire parat suspendio: & vt id in domo propria peragat, rhedam suam conscendit, vt proprios repetat lares. Occurrit ei quidam notus Societatis Iesu Sacerdos, qui post salutationem rogatur ab eo, vt currum conscendat. Quo conscenso, de varijs agit, ita vt de confessione tandem inciderit sermo, & casu tetigit vlcus. Nobilis ille existimans hæc propter se dici, turbido vultu interrogat. Cur talis ei modò sermo? Respondet moris esse Religiosis de rebus salutis, cum quibuslibet agere, quod si ope suâ egeat, paratam offert. Quid mihi, inquit, opem offers, cui nulla mens est confitendi? quod si sine confessione auxilio possem esse, lubens acceptarem. Conijcit sacerdos aliquid in viro latere, cui obstetriçantem manum ad educendum oporteat adhibere. Loquitur ergo ad cor eius, & diuersa proponit media, quibus iuuari possit absque confessione: ita vt tandem aperuerit ille, se iam sibi suspendium decreuisse, eoquod vltra cruciatum conscientiæ nequeat tolerare, quod si sine confessione possit iuuari, paratum se offert quidlibet pati. Promittit Pater iste operam non inanē, si modò velit aliquot diebus obtemperare in his, quæ præscribet. Itaque cùm domum appulissent, iubet eum cum amicis animum relaxare, & post cęnam lętam, somno quieto eâ nocte indulgere. Sequenti die mane, præscribit certa meditationis puncta, quibus magna in eo fiducia erga Deum excitetur. Altero die dat ei examen conscientiæ, monens vt notet peccata à se commissa, non in ordine ad confessionem; sed vt singulorum contritionem possit elicere. His peractis, ducit eum ad deambulationem solitariam in nemore, & interrogat an singula rectè examinarit? Et vt meliùs, inquit, memineris, propo-

proponam & ego tibi aliquot puncta. Proponens igitur grauissima peccata, incidit tandem in illud quod virum hunc angebat. Audiens verò ipse suum nominari peccatum, ecce, ecce, inquit, maledictum scelus, quo angor. Dissimulat Sacerdos: Longè, inquit, grauiora libellus meus continet, ab illo, & mille grauioribus absoluere te possum; & quidem illud iam confessus es, cætera in memoriam ante redacta potes dicere. Sic ille prostratus, liberè conscientiam aperit, & absolutionem recipit: tanto verò cum gaudio, vt frequenter Patri huic postea repetierit: O Confessio quantam serenitatem & lætitiam menti affers! O Pater mi, à quot me angoribus Confessio liberauit.

LECTIO OCTAVA.

DE IMPEDIMENTIS INTEGRÆ CONFESSIONIS.

DE PRIMO IMPEDIMENTO, QVI EST PVDOR.

QVATVOR impedimenta recenſet Bernardus integræ Confeſſionis: Hæc ſunt, pudor, timor, ſpes, deſperatio, quæ paulò latiùs hic explicamus.

Primum impedimentum eſt pudor, quo Pœnitentes aliqui deterrentur, ne grauia peccata confiteantur. Hos monet Sapiens: *Ne confundaris pro anima tua dicere verum,* Eccli. 4. *eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam.* Confuſio impediens peccati confeſſionem, nouo peccato inuoluit: confuſio ex peccatorum confeſſione orta, adducit gratiam & gloriam; quia eruit hominem ab æterna confuſione, peccata præterita tegit, à futuris protegit. Quod igitur non erubuiſti coram Deo & Chriſto Iudice, coram Angelo Tutelari & Satana accuſatore, quodque tandem coram toto orbe debet notum fieri, ne verearis aperire coram illo qui ante diem iudicij loco Chriſti debet iudicare, non ad vindictam, ſed ad gratiam tibi conciliandam. Et bene pondera quid potiùs eligendum ſit, an exiguam modò confuſionem ſuſtinere, an incidere in opprobrium ſempiternum. *Reuelabo pudenda in* Nahu. 3. *faciem tuam, & oſtendam gentibus ignominiam tuam,* ait Dominus

nus Nahum. 3. Id quidem, in illo die quo vniuersa patebunt, de quo etiam verum est illud Iob 20. *Reuelabunt Cæli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum, apertum erit germen illius, detrahetur in die furoris Domini.*

Audi similitudinem apud Oseam c. 13. *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum est peccatum eius, dolores parturientis venient ei.* Alludit ad puellam, quæ ex fornicatione concepit, & abscondit peccatum suum, donec tandem doloribus partus illud prodere cogitur, maxima cum confusione. Sic aliqui iniquitatem suam abscondunt, donec tandem in fine vitæ, varijs anguntur doloribus, instar parturientis, intus inclamant, & confusionis æternæ iam initium patiuntur: & quia fortè iusto Dei iudicio, non habent obstetricantem alicuius Confessarij manum, in hoc partu moriuntur, æternæ mortis & confusionis filij.

Hos iterum rectè repræsentarunt antiqui, per Hericium in partu crepantem. Animal hoc partus tempore veniente, quia prolium egredientium ex vtero aculeis acriter pungitur, differt partum; fœtu autem crescente, dum vi ille egreditur, viscera matris acriùs dilaniantur, & sæpiùs in partu crepat. Ita hi nunquam confessiones integras faciunt, augentur in dies peccatorum aculei: & tandem dum diuinas inspirationes spernunt, mortis infælici genere, præ grauitate & multitudine peccatorum intereũt. Sic de illis verificamus illud Domini, apud Isaiam minantis Babyloni: *Ponam eam in possessionem Hericij.* Quasi diceret: Babylonicas illas & confusibiles animas, pœnitentiã, & spiritum salutis parere differentes, simili pænâ mulctabo, quâ Hericium in partu infæliciter crepantem. *Isa. 14.*

Vis videre in partu crepantes? Attende Chrisaurium in fine vitæ exclamantem: *Inducias vel vsque manè, inducias vel vsque manè*, in qua voce infæliciter expirauit. Attende & Antiochum doloribus mortis oppressum: *Iustum est mortalem non paria sentire Deo: Heu in quos fluctus deueni tristitia, qui eram iucundus in mea potestate!* Tandem non pepe- *1. Mac. 6.*

rit ſpiritum ſalutis, qui videbatur parturire: nec veram pœnitentiam habuit, vnde nec gratiam eſt conſecutus Fœnerator quidam monebatur continuò à Sacerdote, vt pœnitentiam ageret. At ipſe ſemper reſpondebāt, ſatis adhuc ſibi eſſe temporis. Percuſſus infirmitate, adhuc ſibi ſatis ſupereſſe temporis aiebat, de die in diē procraſtinans. At ſubitò ad extremum vitæ vi infirmitatis deuenit, adeſt Sacerdos, inſtat pro pœnitentia. At ille inclamabat: *O pœnitentia vbi es? O pœnitentia vbi es? De cætero pœnitere non valeo, hoc iudicante iuſto Iudice, quia dum facere pœnitentiam potui, non volui.* Et hoc dicens, infæliciter expirauit. Ecce Hericius in partu crepans. Ita refert Io. Algrini Ord. S. Benedicti Epiſcopus & Cardinalis.

Attende denique omnes impios, ſerò pœnitentes, in partu crepantes, de quibus Sap. 5. dicitur: *Pœnitentiā agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid profuit nobis ſuperbia, aut diuitiarum jactantia? Tranſierunt ſicut vmbra, &c.* Hæ voces pœnitentiæ videntur, ſed ſeræ & extortæ ac inutilis, magis verò torquentis, inſtar illius quæ cum angore ſemper parturit, nunquam parit.

Sap. 5.

Hanc porrò confuſionem à peccato retardantem, à dæmonis fallacia prouenire, indubium eſt. Ipſe omnia inuertit, quę à Deo rectè inſtituta ſunt, quia teſte Chryſoſt. ho: 3. de pœnit. *Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato, confeſſioni fiduciā; inuertit rem diabolus, & peccato fiduciā præbet, confeſſioni pudorem.* Etenim quando tentat nos, peccatum pingit vt delectabile, proponitq; facilitatē veniæ; at quando adeſt tempus confitendi, aperit eius turpitudinem, excitat pudorem, multam proponit difficultatem, vt peccator obmuteſcat. Quapropter quidam ex antiquis Patribus, vt refert Caſſianus, quodā die vidit ſatanam, circa confeſſionalia obambulantē & circumeuntem. Interrogatus verò quid

quid ibi faceret? Respondit: *Reddo pœnitentibus, quod anteà eis abſtuli.* Iterū interrogatus quid illud eſſet, dixit: *Abſtuli eis verecundiam, dum peccarent, vt liberiùs peccatum peccato cumularent: reddo nunc eis, vt à confeſsione ob verecundiā deterreantur.*

Vt tamen peccator ſibi non diſpliceat, ſolet dæmon permittere, vt multa peccata aperiat: vnicum ſolum, aut alterum graue, procurat in corde reſeruari, perſuadens illud confiteri Deo, & cordis contritione eluere: Sufficit illi quod prædam teneat vel vno laqueo. Parum curant aucupes, inquit Dorothæus, ſi Aquila caput, alas, pedes habet liberos; ſi modò vngue fortiter teneatur; tunc enim tenentis ſubeſt arbitrio. Ita dęmon vno vinculo animam peccatoris irretiens, ſubijcit ſuæ ſeruituti & æternæ perditioni. Quicumque ergo ſalutis amans es, diſrumpe omnes compedes, confeſſionis integritate. Sciaſque nullam hic eſſe confuſionem, ſed libertatem gratiæ, & gloriam Filiorum Dei, dum agnoſcunt culpam omnem, ſeq; magnopere egere Dei miſericordiâ & veniâ. Hinc Auguſt. *Tibi quidem Domine, cuius oculis nuda eſt abyſſus humanæ conſcientiæ, quid occultum eſſet in me, etiam ſi nollem confiteri tibi, te mihi abſconderem, non me tibi. Nunc autem quod gemitus meus teſtis eſt, diſplicere me mihi, tu refulges, & places, & amaris, & deſideraris: vt erubeſcam de me, & abijciam me, atque eligam te, & nec tibi, nec mihi placeam, niſi de te: Tibi ergo Domine, manifeſtus ſum, quicumque ſim; ſed quia tu veritatem dilexiſti, & qui facit eam, venit ad lucem: volo eam facere in corde meo coram te in confeſſione: in ſtilo autem meo, coram multis teſtibus.* Conf ſſ. l. 10. c. 1. & 10.

Conſideret igitur, qui nimio pudore deterretur, etiam viros ſanctos non veritos publicè ſcelera ſua propalare: Magdalena nihil erubuit coram Phariſæis, licet ludibrium ſe fore non ambigeret. Paulus ſe primum peccatorem profitetur, & quaſi abortiuum, ingnumque gratiâ Dei. S. Auguſtinus tredecim libros confeſſionum edidit, vbi flagitia floridæ ætatis ſuæ, omnibus palam facit: & tantum abeſt, vt illi hoc vertatur in confu-

confusionem, quinimò in gloriam & honorem. Quapropter harum confessionum triplicem insinuat ipse rationem. l. 10. quæ etiam habere locum potest in nostra confessione, & ad illam faciendam, peccatores impellere debet. Prima ratio est, ex parte Dei: quia ipse veritatem nostræ confessionis diligit, quandoquidem & in ea eius misericordiã nobis necessariam agnoscamus: ideoq; eum confessione glorificamus, & propitium nobis reddimus. Hanc rationem tangit Augustinus loco iam citato ex lib. 10. c. 1. & 2. Secunda ratio est ex parte proximi; quia fructus ad eum deriuatur, ex confessione nostri peccati. Hanc tangit c. 3. cùm ait: *Confessiones præteritorum malorum meorum, quæ remisisti & texisti, vt beares me, in te mutans animam meam, fide & Sacramento tuo; cùm leguntur & audiuntur, excitant cor, ne dormiat in desperatione, & dicat non possum: sed euigilet in amore misericordiæ tuæ, & dulcedine gratiæ tuæ: quâ potens est omnis infirmus, qui sibi per ipsam fit conscius infirmitatis suæ. Et delectat bonos, audire præterita mala eorum, qui iam carẽt eis, nec ideò delectat quia mala sunt, sed quia fuerunt, & non sunt.* Tertia ratio est ex parte confitentis, qui adiuuari potest orationibus illorum, quibus confitetur mala sua, non solùm sacramentaliter, sed & charitatiuè extra Sacramentum. Hanc rationem tangit c. 4. *Iuuat audire aliquos confitentem me, quid ipse intus sim; quia congratulari mihi poterunt, cùm audierint, quantum ad te accedam munere tuo Domine: & orare pro me, cùm audierint, quantum retarder pondere meo.* Prosequitur Augustinus: *Indicabo me talibus.* Non enim paruus est fructus, vt à multis tibi gratiæ agantur de nobis, & à multis rogeris pro nobis. Amet in me fraternus animus, quod amandum doces: & doleat in me, quod dolendum doces. Animus ille hoc faciat fraternus, non extraneus, non filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem; sed fraternus ille, qui cùm approbat me, gaudet de me; cùm autem improbat me, contristatur pro me; quia siue approbet me siue improbet, diligit me. Indicabo me

me talibus, vt reſpirent in bonis meis, ſuſpirent in malis meis. Bona mea ſunt dona tua, mala mea ſunt iudicia tua: reſpirent in illis, ſuſpirent in his, & hymnus, & fletus aſcendant in conſpectum tuum de fraternis cordibus, thuribulis tuis. Tu autem Domine, his delectatus quaſi odore ſuauitatis, miſerere mei ſecundùm magnam miſericordiam tuam, propter nomen tuum, & nequaquam deſerens cæpta tua, conſumma imperfecta mea. Hæc Auguſtinus.

Ecce igitur multiplex fructus ſinceræ confeſſionis: & ideò tantum abeſt, vt illam vitare debeamus ob confuſionem; quin potius amare debeamus, tum ob gloriam quam Deo tribuit; tum quia per illam vitamus æternam confuſionem; tum quia coram Chriſto & Sanctis acquirimus per eam honorem. Hoc etenim ſciendum eſt, peccata omnium etiam electorum in iudicio fore manifeſta: ſed hoc eis ſummè erit honorificum, quod confeſſione, pœnitentia, lachrymis, illa diluerint. Sicut ſi veſti diſciſſæ, manus artificis erudita filum aureum gemmaſque nouerit reſarciendo ſubtiliter intexere, veſtis illa ob ſciſſuras priores deformitatem non patitur, immò acquirit pulchritudinem ampliorem: Sic conſcientiæ indumentum, peccatis quandoque diſciſſum, pœnitentia nouit ſubtiliter reſarcire, & confeſſionis gemmâ adornare; ita vt prior deformitas in decorem vertatur & honorem. Quapropter peccatori ſed pœnitenti rectè dicimus: *Confeſſionem & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento*: quia ſcilicet lumen gratiæ, caliginoſam peccati ueſtem obducit, & illuſtrat. *Pſ.* 103.

De Pluribus damnationi addictis ob dimidiatam confeſſionem prę verecundia, non hic adſcribo exempla, plurima paſſim reperies. Vide Flores aut ſpeculum exemplorum.

DE SECVNDO IMPEDIMENTO CONFESSIONIS.

SEcundum impedimentum est timor. Quidam timent, ne si confiteantur, grauis eis pœnitentia iniungatur: timẽt peccata iniustitiæ aperire, ne restitutio præcipiatur: aut peccatum odij aut vindictæ, ne reconciliatio jubeatur. His rectè insinuamus illud Iob: *Qui timet pruinam, irruet super eum nix.* Qui minus incommodum vult vitare, in maius facilè poterit incidere. Si considerarent hi, quàm grauis sit, quàm infructuosa alterius sæculi pœna, quàm breuis sit quàmque fructuosa huius vitæ pœnitentia; hanc amplecterentur, ne in illam incidant. Prophetæ Ieremiæ à spiritu Dei excitato, visio quædam ostensa est, à proposito nostro non aliena; Iussus est enim oculum conuertere quasi ad meridianam plagam, & dicitur ei: *Quid vides Ieremia?* Respondet: *Virgam vigilantem ego video.* Ad alteram partem conuersus iterum respicit, & vox rursus ad eum: *Quid vides Ieremia?* Respondet: *Ollam succensam ego video.* Hunc locum moraliter interpretans S. Chrysost. dicit, per virgam vigilantem pœnas huius vitæ, per ollam succensam, pœnas futuras designari: Peccatorem autem velut in medio consistentem, amplecti debere virgam pœnitentiæ in hoc sæculo, à meridie, siue à sinu diuinæ misericordiæ prouenientem, aut alias ollæ succensæ, quæ conspicitur ab Aquilone, fore obnoxium: hoc est, vltioni diuinæ alterius sæculi, quæ nullo modo præsenti pœnæ est comparanda.

Iob 6.

Ierem. 1.

Hoc agnoscunt animę in inferno & purgatorio, quæ omnibus huius sæculi tormentis, cuperent posse vnicam pœnitentiæ horam emere, & ad tempus pœnitendi redire: multumque eis doloris affert inter flammas, huius temporis recordatio. Væ enim & millies, væ inclamant sibi

sibi animæ reprobæ, quod tantilla pœnitentia, quæ in hoc sæculo agitur, æterna tormenta potuerint redimere, & neglexerint. Vnde de quadam muliere in Apoc. dicitur: *Dedit illi Deus tempus, vt pœnitentiam ageret, & non vult.* In quem locum dicit Ambrosius. *Hæc mulier cùm esset in peccatis, & deberet flere, gaudebat, vesteque purpurea operiebatur, auro & pretiosis lapidibus se ornabat, nunc æterni fletus luget ærumnam.* Apoc. 2. Quid putas mulier illa nunc ageret, si aliquid ei adhuc temporis ad pœnitentiam Deus daret? Vtique non vestem purpuream, sed saccum & cilicium indueret: non fuco & cerussa faciem obliniret, sed cinere conspergeret, lachrymis rigaret: non calamistro capillos contorqueret, sed illos cùm Magdalena ad pedes Domini tergendos impenderet: non in publicum cum plausu conspicienda procederet, gemmatis aut rostratis calceis superbiens, sed in silentio vitam suam deploraret, pedumque nuditate luctum suum procedere optaret: non oculos circumspectãtes & stybio pictos, impuri amoris illices, per Ciuitatem circumferret, sed aquâ lachrymarum inundante, excæcare optaret: nec iam Cupidini aut Adonidi, siue voluptati, vel vnum momentum temporis permitteret, sed Christo confixa cruci à participatione dolorum illius, nec momento recedere vellet. Sed heu serum nimis illius votum est. *Quia dedit illi Deus tempus, vt pœnitentiam ageret, & non voluit.* Nunc volens, nec punctum obtinet, sed momentaneam & celeri fugâ elapsam voluptatem, æterno cruciatu persoluit, & ideò væ, & æternum væ sibi inclamat. Quod & omnibus damnatis commune est, de quibus Sapientiæ 5. dicitur, quod pœnitentiam sint agentes, & intra se præ angustia spiritus gementes. Et Isa. 65. quod præ dolore cordis sint clamantes, & præ contritione spiritus vlulantes. Ergo ibi pœnitentia, ibi gemitus, ibi vermis conscientiæ, ibi compunctio cordis, ibi contritio spiritus: Sed infructuosa hæc omnia, tanquam tempore non suo, quæ stabilem poterant operari salutem, si vel illorum

minima pars vitæ huius tempore adfuiſſet, quando Deus eos ad planctum & peccatorum confeſſionem vocabat. Audi exemplum hanc rem concernens in Speculo exemplorum. Vebo Confeſſio.

Nobilis quidam cùm peſſimam duceret vitam, ab vxore pia monebatur frequenter, & inſtigabatur ad Confeſſionèm. Ille renuebat confiteri, dicebatque: *Timeo ne mihi grauis pœnitentia imponatur.* At illa. *Quomodò inferni pœnas poteris ſuſtinere, ſi exiguam huius vitæ perhorreſcis pœnitentiam?* Cui ipſe. *Putaſne quod infernus ſit, aut diabolus, aut pœna aliqua, aut alia vita poſt hanc vitam? Sacerdotes iſta finxerunt, vt timeantur.* Illa videns nihil ſe proficere, nihil vltrà eum hac de re alloqui voluit. Quâdam autem nocte, ſubitò mortuus eſt. Conterrita vxor orabat Deum, vt viri ſtatum reuelaret. Et ecce manè corpus inuenit denigratum inſtar titionis, & ſcedulam in qua ſcriptum erat. *Iam certus ſum infernum eſſe, & timor pœnitentiæ illuc me deportauit.* Hæc ibi.

Quod verò aliqui Confeſſionem timent, ne reſtitutio eis iniungatur, improuidè id & in perniciem animæ faciunt. Etenim ad eam reſtitutionem cùm teneantur, nec ſine ea ſaluari poſſint, fruſtrà procraſtinant, & conſilium ac præceptum Confeſſarij malè fugiunt. Audiant hi illud Abacuc 2. *Væ ei qui multiplicat non ſua, vſquequò aggrauat contra ſe denſum lutum?* Hoc denſum lutum, alibi dixi eſſe non ſolùm pondus peccati, ſed & obligationem reſtituendi: quæ multos inſtar luti paluſtris detinet, & illi pleriq; ita infiguntur, vt ad ſalutem non poſſint emergere. Verùm, ſi attentiùs conſiderarent illud Saluatoris: *Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* eruerent ſe è limo iſto profundo & pernicioſo per Confeſſionem integram, & expiarent peccata inſo iuſtitiæ, aliena reſtituendo. Sic enim à maledictione illa ſe liberarent, quæ continebatur in volumine illo volante, vt vidit Zacharias, *& egrediente, vt inuolueret & conſumeret omnem domum furis,* & aliena vſurpantis. Quàm multi autem

tem pereant defectu restitutionis, vide exemplis declaratum super Præcepto septimo Propositionis secundæ, vbi etiam dixi perijsse Matrem Sanctæ Mariæ Ogniacæ.

Neque verò Confessarius sine restitutione imposita potest absoluere, nisi salutis periculo se voluerit inuoluere, & peccato alterius participare. Audi quid de hac re retulerit Ioan. Lorinus grauis Theologus Societatis.

Quidam in Italia Nobilis, quia vsuris erat addictus, non poterat impetrare absolutionem; nec à Pastore suo, nec à Sacerdotibus Societatis, nec ab alijs Religiosis, quia vsuras nolebat deserere. Tandem inuenit libertinum aliquem Religiosum, qui alios Confessarios insimulans scrupuli, frequenter ei absolutionem impendit: ita vt hoc modo fauorem eius sibi concilians, frequentissimè eius mensam frequentaret. Nocte quâdam post lautam cœnam, dum Religiosus in Monasterium se recepisset, subitò moritur Nobilis ille. Tempore autem quo agonizabat, en dæmones duo instar famulorum domus vestiti, pulsant ad ianuam Monasterij, euocantque Confessarium deducendum ad domum ægri. Dum per forum transeunt, videt Religiosus Nobilem illum, cum toga nocturna ambulantem ad lumen Lunæ. Putans se irrisum, irascitur his ductoribus. At Nobilis accedens dicit ei: *Scito me non solùm ægrum, sed & mortuum, & damnationi æternæ addictum, ob vsuras, & Sacramentorum profanum vsum. Tu verò infelix Sacerdos, & improbe Religiose, cùm me increpare debuisses, in peccatis aluisti: & ideò iustum est, vt & pœnis participes.* His dictis, hi duo dæmones rapiunt vnus Religiosum, alter Nobilem, æternis flammis addicendos: Socius Confessarij solus ibi relictus est, totus attonitus & semimortuus: qui tamen paulò post animum resumens, & Monasterium repetens, hæc quæ adeò infeliciter contigerant, Superiori enarrauit. Hanc Historiam coram Alberto Austriæ Archiduce in Concione recitauit quidam

Societatis Sacerdos, quam audierat ex ore Ioannis Lorini Theologi, asserentis se optimè & personam & locum nosse.

Quod spectat ad alios, qui confiteri timent, quia odia alunt, & animum vindictæ: aut iniuriam alteri intulerunt, timentque ne reparatio honoris, aut reconciliatio eis iniungatur: certè & ipsi sicut priores damnationi manent obnoxij. An non mirè condemnat hominum arrogantiam & duritiem, quod ortis dissidijs nemo alterum prior velit accedere, nemo nisi coactus reconciliari, & pacem quærere: cùm tamen Deus ipse grauiter læsus, primus pacem offerat, & ad reconciliationem inuitet? Sed & cùm non acceptamus, maximè dolet Deus, cùm tamen vindictam suam posset statim exercere. Vnde Isaiæ 27. loquens ad populum suum sub nomine vineæ: *Indignatio, inquit, non est mihi: gradiar super eam, succendam eam pariter? An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?* Cur ergo dicũt homines dissidentes, cùm eos hortamur ad reconciliationem mutuam. *Qui eget socio, accedat eum, ego ipsum nec curo, nec egeo?* An Deus nostri eget, qui tam sollicitè nos requirit ad pacem ineundam? An non fratres sumus, & ideò mutuâ ope egemus? An non membra eiusdem corporis mystici, quæ vnionem debent habere, & sibi mutuò ōpem ferre? sicut in corpore naturali pes ambulat, manus laborat, oculus videt pro alijs membris, nec potest inter illa esse nisi pernicioſissimum dissidium: sic & nos membra Corporis Christi, mutuo nobis auxilio debemus esse, nec nisi damnabiliter possumus dissidium inter nos fouere. Ergo qui alterum offendit, non vereatur se humiliare, nec confessionem fugiat, propterea quod hæc humiliatio ei sit imponenda. Hoc enim obligatio & æquitas postulat, quia & cùm nos offensi sumus, id ab altero nobis fieri postulamus, Nimis ergo superbi est animi & iniusti, nolle hic diuino & naturali præcepto acquiescere, ideoque salutem suam æterno periculo

periculo exponere. Maioris verò cæcitatis & iniuſtiæ eſt, ſupplicanti Fratri nolle condonare aut reconciliari; eſtque id ſibi viam obſtruere ad Dei miſericordiam, dicente Sapiente: *Homo homini ſeruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis deprecatur? Quis exorabat pro delictis eius?* Sed de hac re alibi latiùs. Exemplum ad hanc rem attuli agens de indigna Euchariſtiæ ſumptione.

DE TERTIO IMPEDIMENTO CONFESSIONIS.

TErtium impedimentum eſt Spes. Quidam enim, quia ſperant, & ambiunt quædam in hoc mundo, nec putant ſe adepturos, ſi hominibus quales ſint, innoteſcant; ideò etiam in confeſſione plenè ſe non aperiunt, licet ad Pœnitentiæ Sacramentum, vt piè viuentes habeantur, quandoque accedant. Et hæc eſt hypochriſis reprobanda, per quam ab intus ſunt, alios foris ſe oſtentant: homines duplices corde & oculis, qui cælum videntur reſpicere, & quærere gratiã Dei, ad terrena autem vertuntur, & illorum amore ducuntur. Hi reprobati cenſentur in antiqua lege, dum Cygnus reprobatur, qui licet candidus ſit exteriùs in plumis, carnem tamen habet interiùs nigram; ſic homines hi ſimulati, ſpeciem pietatis præferunt, intus conſcientiæ nigredinem gerunt, nec deſerunt. Atq; ita de ipſis verum eſt illud Eccleſiaſtici, c. 19. *Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora plena ſunt dolo.* Et illud: *Væ peccatori terram ingredienti duabus vijs.* Duabus quippe vijs terram peccator ingreditur, quando & Dei eſt, quod opere exhibet, & mundi quod per cogitationem quærit, inquit Gregorius 1. Moral. Non deſunt ergo inter Chriſtianos, qui ob ſolos reſpectus mundanos, conſcientiam non aperiunt: & confeſſione in iniuriam Dei abùtuntur, vel quia cupiunt

piunt in opinione bona haberi à Confeſſarijs & Paſtoribus ſuis, vel quia per illos commendari, & aliqua obtinere nituntur. Sic videmus, & experientiâ comperimus, aliquos pauperes vel tenuioris fortunæ, ad Confeſſionis Sacramentum accedere, eo ſolùm fine, vt eis ſubueniatur, vt publicis eleemoſynis à Parochis commendentur. Et hi vitijs quandoque grauibus impliciti, turpitudinem non detegunt, ne fortè de ijs ſubtrahantur eleemoſynæ, aut ad id quod ambiunt, non pertingant: ſic Confeſſionem vertunt in lucri occaſionem, ſed in animæ ſuæ perniciem.

Dicunt verò hi ſecum: Quid cogitabit Confeſſarius de me, quam opinionem habiturus eſt? contemnet me, intuebitur me propter peccatum meum, erit mihi ſemper confuſio, quoties eum videro. His verò reſpondemus, dæmonis hanc eſſe nebulam, quâ mentem eorum eroneam obuoluit, & in peccatis detinet. Etenim ipſi Confeſſarium debent conſiderare, vt locum Dei gerentẽ, non ſolùm vt hominem; ideoque ſecreto ſigilli diuini ita obſtrictum, vt nullo caſu etiam euidentis periculi mortis, poſſit de his quæ audiuit, mentionem facere. Neque etiã poteſt confeſſione vti, in grauamen & prejudicium ipſius pœnitentis; vel negando ei debitum ſubſidium; vel impediendo ex vi illius promotionem ad officium; vel ita gubernando, aut ſe gerendo erga ipſum, vt vel in genere poſſit aliquis ſuſpicari aliquod peccatum. De qua re expreſsè à Clemente viij. Regularibus eſt præceptum hoc modo; *Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarij, qui poſteà ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligentiſsimè, ne ea notitia quam de aliorum peccatis in confeſsione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.*

Quantum verò ad eam quam timent coram Confeſſario confuſionem, aut auerſionem & contemptum, iterum dicimus: *Trepidauerunt, vbi timor non eſt.* Quæ enim confuſio, homini fragili cui tanto ſigillo os obſignatur, fragilitatem

tatem ſuam aperire, qui & ſimilibus irretiri poteſt & grauioribus? qui & fragilitatis humanæ eſt conſcius, ſcitque hominem in carne agentem, Angelum non eſſe, imò & viros ſanctos grauiter quandoque deliquiſſe? An ergo huic humanę fragilitatis peccata verendum eſt fiduciali-ter aperire? quandoquidẽ & ipſe non ignoret, ſe in ſpiritu lenitatis debere pœnitentem reçipere & inſtruere, ne & ipſe tentetur, vt monet eum Apoſtolus. Adde quod ſi propter corporis ſanitatem, non verentur homines in partibus quantumlibet verendis medelam admittere: cur timeant conſcientiæ abſconditæ etiam turpia medico ſpirituali aperire? Tantùm verò abeſt, vt is contemnat confitentem, quin potiùs moueatur ad compaſſionem: ſicut & medicus compatitur, dum ei vulnus profundum oſtenditur. Vis ergo ſcire quid conſideret Confeſſarius, dum grauia audit peccata? Certè illud Auguſtini ei oportunè poteſt occurrere: *Non eſt peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere alter homo, niſi iuuetur ab illo, à quo factus eſt homo.* Nouit ipſe neminem contemnendum, cui gratia Dei poteſt ſubuenire, & de lutoſo ſtatu peccati, ad ſublimem Sanctitatis gradum citò prouehere. Nouit etiã illud pro ſe: *Qui exiſtimat ſe ſtare, videat ne cadat.* Quia multi è ſublimi gratiæ gradu in imum peccati ſterquilinium corruerunt, eoquod de ſe præſumerent, alioſque aſpernarentur peccatores. Quapropter Sancti Patres cauſam afferentes, cur Dominus Petrum grauiter labi permiſerit; hanc inter cæteras reddunt: diſceret ipſe Paſtor, & in ipſo omnes futuri Paſtores, lapſis commiſereri, nec auſterè nimiùm erga eos ſe gerere. Hinc eos qui verè animo Paſtorali in confeſſionibus excipiendis ſe geſſerunt, legimus tantâ quandoque compaſſione id feciſſe, vt à lachrymis temperare nequiuerint, quibus etiam pœnitentes ad collachrymandum commouebant. S. Ambroſius, quoties illi aliquis ad percipiendam pœnitentiam lapſus ſuos confeſſus eſſet, ita flebat vt & illum flere com-

pelleret; videbatur etiam ſibi cum jacente jacere. Cauſas autem criminum quas illi confitebantur, nulli niſi Domino ſoli apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum Sacerdotibus, vt interceſſores ſint apud Deum, non accuſatores apud homines. Nam & ſecundùm Apoſtolum, circa talem hominem confirmanda charitas eſt, quia ipſe ſui accuſator eſt: nec exſpectata accuſatorem, ſed præuenit; vt confitendo, ſuum alleuet ipſe delictum, nec habeat quod aduerſarius criminetur. Ita Paulinus in vita Ambroſij. Similia legimus de S. Carolo Boromeo, de S. Hugone Epiſcopo Gratianopolitano, de S. Euſtachio Abbate Luxouienſi, quibus Deus donum lachrymarum infudit, vt ſuis ipſi lachrymis, pœnitentes ad vitæ commutationem commouerent.

Referunt quoque Annales FF. Minorum de Franciſco Brixienſi Religioſo in Conuentu S. Bartholomæi prope Fulginium, tantam eius extitiſſe charitatem, vt ſi alicuius minùs pœnitentis confeſſionem exciperet, lachrymis obrueretur; vt ipſum ad perfectam compunctionem adigeret. Cùmque à quodam familiari Fratre ſemel importuniùs interrogaretur: Cur ita aliorum peccata & impœnitentiam curaret, lachrymiſque ſe conficeret? Reſpondit: *Eſſe cuiuſque Fidelis, in Deum peccata commiſſa deflere, & cuique à Domino (maximè verò Minoritæ, qui peccata populi comedit) de proximo ſuo mandatum eſſe.* Ita Franciſcus Gonzaga Parte 2.

Nec hic ſilentio prætereunda eſt charitas cuiuſdam Sacerdotis Sancti, erga quemdam deſperabundum pœnitentem, de quo in ſpeculo exemplorum fit mentio. Peccatis carnalibus, inceſtui, ſodomiæ, mirè addictus erat hic Pœnitens: ita vt diceret, *maior eſt iniquitas mea, quàm De miſericordia.* Vocatus Sacerdos ille pius ad eum iam infirmitate lęthali à Deo percuſſum, vrgebat ad peccatorum confeſſionem; aſſerens omnium remiſſionem ſibi certò Deo dandam, ſi modò confiteatur cum dolore. Renueba

ille

ille, præ desperatione & horrore vitæ præteritæ. At Sacerdoti charitas hanc suggessit sanctã astutiam, siue piam cautelam. Ecce, inquit, fac quod dicam tibi: *Ego spoliabo me omnibus bonis, & meritis totius vitæ meæ, & illa in te transferre volo: tu verò spolia te omnibus peccatis tuis, & in me transferas, ego pro illis Deo respondebo, & pœnitentiam agam, sicq; noli desperare*. Consentit ipse in hoc adeò lucrosum cambium, inductus charitate & pietate viri. Cùm ergo permutationem hanc inijssent, quantum in se erat vtrimque, peccatori dixit ille: *Ecce nunc teneris mihi aperire quæ mala feceris, vt sciam de quibus tenear pœnitentiam agere*. Tunc ille liberè ordinem vitæ suæ cum omnibus flagitijs, quantum in se fuit, aperuit: Cui Sacerdos: *Nunquid & de his tu mecum doles, & si absoluere ab illis te possim, idipsum optas?* Respondet ille, se id optare. Erigens ergo ipsum in spem, absolutionem ei impendit sacramentalem, cum qua non ita multò post mortuus est. Post mensem autem apparuit huic Confessario, & dixit ei se in via salutis esse. Inquirit ille quid de meritis suis quibus spoliauerat se? Respondet: *Deus tibi ea reseruat duplicata, ob eximiam charitatem, quâ meam desperationem euicisti*. Spec. exempl. Verbo Desperatio.

Itaque vt concludamus; tantùm abest, vt se debeant existimare à Confessarijs contemni, peccata sua aperientes; quin potius magis diliguntur ab illis, qui vbi vident cor apertum, & salutis suæ cupidum, non solùm commiserationem concipiunt, sed & zelum, & coadiuuandi feruidam voluntatem. Ergo, ò pœnitentes, cooperari vos oportet, vt educatur obstetricante Confessarij manu coluber, si quis latitat tortuosus & inuolutus in cauerna cõscientiæ, animam inficiens: hoc est, vt educatur omne peccatum, quantumlibet inueteratum & occultum, & ita interimatur, vt nunquam illuc regredi detur. Euomendum est omne venenum, & theriaca perfectæ confessionis præmunienda est anima, vt nullum virus peccati vltrà ei possit prænalere.

Digitized by Google

DE QVARTO IMPEDIMENTO CONFESSIONIS.

Qvartum impedimentum, est quædam desperatio melioris vitæ. Negligunt enim multi Confessionem quorumdam peccatorum, quia verentur, ne ab illis abstinere non possint. Sed qui huic tentationi (quam dæmon solet immittere) succumbunt, iniuriam faciunt gratiæ Dei. Etenim scire deberent conuersionem à peccatis, non à nobis prouenire, sed ab efficacia gratiæ Dei nos præuenientis & conseruantis. Vnde illi dicimus: *Conuerte nos Domine, & conuertemur.* Et iterùm: *Postquam conuertisti me Domine, egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.* Hæc autem gratia significata fuit in Gallo Petri, coniuncto cum intuitu Christi; in radio & luce ex equo ruentis Pauli, in vocatione efficaci Matthæi, in inuitatione Zachęi, in attractu Magdalenæ cum lachrymis accurrentis. Quæ omnia gratię operantis conuersionem, sunt effectus: nec abbreuiata est manus Domini, quin maiores conuersiones quotidiè operetur. Ita vt multi post multam in peccatis ætatem detritam, possint tandem dicere: *Nunc cœpi, hæc mutatio dextèræ excelsi*: Itaque iuxta Bernardum, contra diffidentiam illam vincendi peccatum, tria sunt proponenda remedia. *Primum est vigor ipse propositi, qui assumitur ex confessione peccati. Secundum est gratia Dei, quam meretur ex humilitate animi. Tertium est auxilium quod habetur ex illius cui fit confessio, compassione & oratione.*

Sed de hac desperationis tentatione, iam frequenter dixi, & in hoc Tractatu, & Tomo 2. Lectione 8. Hoc solùm iterum repeto & inculco, quod his qui ex fragilitate sæpè cadunt, non sit negligendum confessionis remedium:

medium: si modò cum firmitate propositi, & voluntate occasiones fugiendi, sit coiunctum. Et licet propositi vigore statim flaccescente & fatiscente, iterum deficiant sub consuetudinis prauæ pondere, nihilominus illis resurgendum est, & propositum renouandum. Sicque nunquam animum debent despondere, scientes quia hæc vita mortalis & corruptibilis, non est nisi casus & resurrectio; non est nisi infirmitas, & sanitatis redintegratio; non est nisi sordium contractio & dealbatio: ac ob innatam menti instabilitatem, non est nisi frequens vicissitudo, modò de bono ad malum regressus, modò de malo in bonum progressus. Non negligit resurgere, qui se labilem nouit, & pedibus instabilem, licet iterum timeat cadere. Non desinit fugere de carcere, qui timet adhuc capi. Non repudiat remedium æger, qui ob innatam corpori corruptionem, catharri aut ægritudinis veretur recursum, Non recusat lauare lintea sua, qui nouo vsu veretur fœdidanda. Sic nec negligat Confessionis remedium, qui ob fragilitatem veretur iterum peccati lapsum, si modò quantum in se mutet animum.

Certè non infrequenter contingit aliquibus circa pœnitentiam & confessionem, quod olim Moysi circa virgam suam. Hanc cùm videret in terra, non audebat attingere, sed horrebat & fugiebat quasi serpentem: at vbi eam in manus accepit, facta est virga quâ inimicis Ægyptijs restitit, quâ viam ad promissionis terram fecit, quâ aquæ copiam è petra excussit. Sic aliqui primò fugiunt confessionẽ, & horrent, quasi serpentem: sed vbi illam in manus forti animo acceperint, fit eis virga & baculus cui incumbant, quo sustententur in gratia, quo vincant hostes Satanam, Carnem, Mundum, quo viam parent in cælestem Patriam, quo denique ex petra viua charismatum spiritualium abundantiam faciant scaturire. Et multi qui consuetudinis prauæ difficultatem verentur, paulatim cum Dei gratia cooperantes, illam toti sibi experiuntur.

Dicitur olim Sanctus Bernardus Nobili cuidam iuueni carnis vitijs mirè dedito ſuaſiſſe, vt tandem pœnitentiam ageret, vitam mutaret, pacem cum Deo iniret, vitijſque in eius iniuriam exundantibus finem tandem faceret. Ille libenter audiebat, ſed conſuetudinis carnalis pondere prægrauatus, dicebat ſe id non poſſe agere. Vrget Vir ſanctus, & monet vt experiatur vires ſuas, gratiæq; Dei, cui ſi cooperari velit, iam aliquid poterit, & ita dicit ei, vt ſaltem inducias det Deo, & aliquanto tempore ab eius offenſa abſtineat. Inquirit ille, quo pacto id peragere poſſit, aut quas inducias poſcat à ſe? Rogo, inquit, te, vt tribus diebus à peccato abſtineas ob amorem Sanctiſſimæ Trinitatis. Fecit id ipſe libenter, & fortiter reſtitit tentationi, omnibuſque illecebris. Poſteà iterum rogat, vt tres alios dies abſtineat, in honorem Virginis. Peragit idipſum quoque fæliciter. Tertiò obſecrat, vt ob honorem Apoſtolorum tres adhuc dies non deneget. Quod & fecit magna cum facilitate, ita vt læto animo expertus quid poſſet homo ſibi aduigilans cum gratia Dei, dixerit Bernardo: *Iam non tantùm inducias cum Deo inire volo, ſed & pacem perpetuam, quia conſuetudinis peruerſæ durum vinculum & imperium, paulatim in me diminui, & diſſolui ſentio, & cum Dei auxilio iam penitus diſrumpere volo.* Sic in via Pœnitentiæ & caſtitatis, fælicem fecit progreſſum, qui prius viribus ſuis diffidebat, nec gratiæ vires experiri voluerat. Certè cùm quis ad Deum toto corde vult conuerti, ſtatim auxilium reperit, ad tollenda omnia impedimenta. Vide id in figura. Cùm populus Iſraël Deum vocantem ſecutus, ad terram Promiſſionis vult pergere, Deo adiuuante omnes perrupit difficultates. Si mare tranſitum negat, diuidit illud Deus. Si Ægyptij perſequuntur, ab illo abſorbentur. Si panis deficit, manna ſubſtituitur. Si aqua deeſt, petra eam largitur. Si Chananæi obſtant & Iebuſæi, Deus pro populo pugnat. Deſignantur hic multa impedimenta ſpiritualia, quæ ad Deum proficiſci volentibus ſeſe opponunt,

hunt, ac viam pœnitentiæ horridam reddunt. Sed ille deducit auxilio, qui nos præuenit inspirationis consilio: & deducit suauiter, qui præuenit fortiter. Ergo illi fidendum, nec vnquam animum oportet despondere.

LECTIO NONA.

DE SATISFACTIONE.

1. *Docet Satisfactionem dici Pœnitentiam impositam à Confessario.*
2. *Docet eam relictam Confessarij arbitrio.*
3. *Cum multa Prudentia docet esse iniungendam.*

PROPOSITIO PRIMA.

TERTIA *Pars Pœnitentiæ est Satisfactio, quam Sacerdos potestate clauium iniungit Pœnitenti.*

Vt autem intelligas, cur post Contritionem, Confessionem, Absolutionem, adhuc Satisfactio ordinetur, idque ex instituto Christi; Aduerte quod Deus cùm remittit culpam, non semper omnem pœnam remittat, ideoque Satisfactio imponitur ad remissionem pœnæ adhuc debitæ. Nam per absolutionem pœna æterna in temporalem commutatur, soluendam vel in hoc sæculo, vel expiandam in Purgatorio. Negant Hæretici post reconciliationem cum Deo, manere adhuc pœnam aliquam persoluendam ratione peccati, sed erroneè, cùm id manifestum sit ex pluribus Scripturæ exemplis. An non Adæ Deus peccatum dimisit, & nihilominus eum pœnitentiam agere voluit in sudore vultus sui, alijsque miserijs in pœnam peccati ordinatis? An non remi-

sit populo, peccatum murmuris & idololatriæ, orante pro illo Moyse, & tamen dixit se tanti flagitij pœnas repeturum, ac propter illud multis plagis eum affecit? An non in vindictam peccati murmuris iam dimissi omnes præter Iosué & Caleb excludit à terra Promissionis? An non Dauidi remisit peccatum adulterij, & tamen pœnam vindicem à tergo ei reliquit: dum & pueri morte, & Absalonis rebellione, alijsque calamitatibus eum plectit, tanquã pœnis peccati adhuc sui pediſſequis? Vnde post remissionem peccati adhuc misericordiam implorat, rogans vt vltrà illius non recordetur, vindicando & puniendo. Quid enim significant illę voces? *Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Amplius lauа me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me*. Quasi dicat: Tolle omnem reatum non solùm culpæ sed & pœnæ, omnem obligationem, quâ alicui adhuc vindictæ possem obnoxius esse, omnes peccati reliquias, quæ quodammodò adhuc videntur me inquinare; & sic perfectè me expurga, perfectè me tibi reconcilia.

Variæ autem sunt causæ, cur nolit Deus statim omnem pœnam condonare, sed pro illa aliquam compensationem à nobis exigat.

Prima est, quia diuinæ iustitiæ ratio exigit, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerunt in statu illo imperfecto, in quo & fidei lumine & gratiæ viribus carent: aliter verò, qui semel à peccati & seruitute dæmonis liberati, acceptoque per Baptismum Spiritus S. dono, scienter templum Dei violare, & spiritum eius contristare non formidarunt. Itaque congruum est, vt per satisfactionem impositam peccantium ingratitudo expietur, & iustitiæ diuinæ aliquid compensetur. Hinc Tertulianus lib. de Pœnitentia. c. 9. agens de Confessione, Prostratione, ac Satisfactione pœnitentiali, sic dicit: *Exomologesis, est prosternendi & humiliscandi hominis disciplina, conuersationem iniungens misericordiæ*

dia illicem, de ipso quoque habitu & victu mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deijcere, illa per quæ peccauit, tristi tractatione mutare, pastum & potum pura nosse, non ventris sed animæ causa, ieiunijs preces alere, ingemiscere & lachrymari dies noctesque ad Dominum. Vt quid verò hæc omnia pœnitentibus iniunguntur, nisi vt diuinæ iustitiæ satisfiat, & temporalis afflictio æterna supplicia expungat? In quantum non pepercerit homo sibi, in tantum ei Deus parcet, & dum homo in se sæuit, indignationem & iustitiam Dei præueniens, nihil illi agendum relinquit.

Secunda causa est, quia si ita nobis absque satisfactione peccata dimitterentur, facilè fieret, vt illa leuiora existimantes, iniurij Spiritui gratiæ laberemur, & liberiùs peccaremus, thesaurizantes nobis iram in die irę. Procul dubio enim à peccato reuocant, & quasi fræno quodã coërcent satisfactoriæ hæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt. Impunitas enim proniores multos redderet ad peccandum: quia, vt dixit Bernardus, est incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix. Hinc Paulus scribens ad Corinthios dicit: *Gaudeo, non quia contristati estis sed quia contristati estis ad pœnitentiã, contristati enim estis secundùm Deũ, quantam in vobis operatur sollicitudinẽ, sed defensionẽ, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam?* Gradatim explicat hic effectus & fructus pœnitentiæ. Quasi diceret: Tristitia hæc de Deo offenso, non tantùm vobis induxit sollicitudinem reconciliationis cum Deo: sed & defensionem veritatis, indignationem contra peccatum, timorem sanctum cauendi deinceps, & desiderium ac zelum vindicandi & castigandi illud in vobis, corpora animasq; affligendo. 2. Cor. 7

Tertia causa est, quia hæ satisfactoriæ pœnæ medentur peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actibus tollunt. Nam

Digitized by Google

eleemosynæ satisfactione, auaritia vincitur, ieiunio carnis luxuria coarctatur, oratione superbia domatur: ita vt hæc pœnitenti non solùm in vindictam peccatorum, sed & in medelam rectè ordinentur. Audi Chrysostomum hom. 10. in cap. 3. Mathei: Pœnitentiã, inquit, agamus non solùm vt à malis prioribus desita nas, verumetiam, vt bonorum operum fructibus impleamur: Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus? Si vtique peccatis aduersa faciamus. Aliena rapuisti? Incipe donare iam & propria. Longo es tempore fornicatus? à legitimo quoque vsu suspendere coniugij, ac perpetuam continentiam sæpius paucorum dierum castitate meditare. Iniuriam vel opere *cuipiam vel* sermone feciſti? Refer benedictionis verba conuitijs, & percutientes te nunc officijs, nunc etiam beneficijs placare contende. Neque enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodò spicula de corpore euellere, sed etiam remedia vulnerbus adhibere. Delitijs ante & temulentiâ diffluebas? Ieiunio & aquæ potu, vtrumque compensa, cura vt detrimentum quod ex ante actis accepisti, abigas. Vidisti impudicis alienum decorem oculis? Fœminam iam omninò ne videas, maiore tactus cautione, quo tutior post vulnera. Hæc Chrysostomus.

Quarta causa est, quia per has satisfactiones pœnales, Christo capiti nostro conformamur, dum cum ipso patimur: & ad eius imitationem accendimur, vt videlicet *mortificationem Iesu Christi in corpore nostro semper circumferamus. Nos enim sicut*, inquit Bernardus, *suo sanguine redemptos à malis & dolens*: immò per satisfactiones quas iam patimur, arrham quandam habemus æternæ hæreditatis: *si enim filij & hæredes, si tamen compatimur, vt & glorificemur.*

Sed obijciunt Hæretici: Dominus dicit per Ezechiëlem: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ* Ezech. 18. *fecit, vita viuet, & non morietur, omnes iniquitates quæ*

Digitized by

quas operatus est, non recordabor. Si non recordatur, ergo nullam pœnam ob ipsa requirit, alioqui recordaretur. Respondeo, ideò dici Deum peccatorum non recordari, quia peccata illa non amplius redeunt, vt imputentur nobis ad damnationem, nec Deus nos ratione illorum vt inimicos respuit. Vnde etiam dicitur faciem ab eis auertere, quamuis nos vt amicos puniat, donec perfectè purgemur. Hoc enim non repugnat amicitiæ, & est consortium iustitiæ: quia licet sit amicus, est tamen etiam simul supremus Iudex, ideoque etsi gratis nos ad amicitiam recipit, nihilominus vt Iudex potest, ac suo modo debet, etiam post amicitiam malefacta punire; temporaliter tamen, quia pœna æterna est propria inimicis. Hinc etiam iusti & pij dicunt cum Michea: *Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei.* Quia licet peccatori pœnitenti condonet iram, id est culpam; non tamen illicò omnem iram, id est pœnam. Duplexque ira potest distingui in Deo; Prima est odium, quo peccatorem punit quasi hostem, eique vult perniciem, destinans gehennę; hęc tollitur per pœnitentiam, quâ peccatori reconciliatur. Secunda ira est, quâ pœnitentem licet reconciliatum non vult relinquere impunitum; sed vult vel ipse vindicare, vel castigare, vel ipsum ex se satisfacere. Similiter duplex offensa est in Deo, prior est inimicitia & hostilitas, hæc tollitur per pœnitentiam: posterior est voluntas castigandi & puniendi pœnâ temporali, & hæc manet in Deo, donec peccator eam luat, vel Deus condonet. Sic Dauid condonauit offensam priorem Absaloni, dum eum licet fratricidam in gratiam recepit: non tamen posteriorem, quia dixit: *Faciem meam non videat, in pœnam scilicet peccati.* *Mich.7.*

Sed & aduerte in Scriptura citata dici: *Non recordabor iniquitatum eius, si fecerit iudicium & iustitiam.* Iudicium verò & iustitiam facimus, cùm delicta nostra contra nos ipsos vindicamus. Quare apud Michæam dicitur: *Quid dignum offeram Domino, curuabo genu Deo excelso? Nunquid placari potest* *Mich.6.*

Digitized by Google

pelleret; videbatur etiam sibi cum jacente jacere. Cau-
sas autem criminum quas illi confitebantur, nulli nisi Do-
mino soli apud quem intercedebat, loquebatur, bonum
relinquens exemplum Sacerdotibus, vt interceſſores sint
apud Deum; non accuſatores apud homines. Nam & se-
cundùm Apoſtolum, circa talem hominem confirmanda
charitas est, quia ipse sui accusator est: nec exspectata accu-
satorem, sed præuenit; vt confitendo, suum alleuet ipse
delictum, nec habeat quod aduersarius criminetur. Ita
Paulinus in vita Ambrosij. Similia legimus de S. Carolo
Boromeo, de S. Hugone Episcopo Gratianopolitano, de
S. Eustachio Abbate Luxouiensi, quibus Deus donum
lachrymarum infudit, vt suis ipsi lachrymis, pœnitentes
ad vitæ commutationem commouerent.

Referunt quoque Annales FF. Minorum de Franciſco
Brixiensi Religioso in Conuentu S. Bartholomæi prope
Fulginium, tantam eius extitisse charitatem, vt si alicuius
minùs pœnitentis confeſſionem exciperet, lachrymis ob-
rueretur; vt ipsum ad perfectam compunctionem adige-
ret. Cùmque à quodam familiari Fratre semel importu-
niùs interrogaretur: Cur ita aliorum peccata & impœ-
nitentiam curaret, lachrymisque se conficeret? Respon-
dit: *Esse cuiusque Fidelis, in Deum peccata commissa deflere, &*
cuique à Domino (maximè verò Minoritæ, qui peccata populi come-
dit) de proximo suo mandatum esse. Ita Franciscus Gonzaga
Parte 2.

Nec hic silentio prætereunda est charitas cuiusdam Sa-
cerdotis Sancti, erga quemdam desperabundum pœni-
tentem, de quo in speculo exemplorum fit mentio. Pec-
catis carnalibus, inceſtui, sodomiæ, mirè addictus erat hic
Pœnitens: ita vt diceret, *maior est iniquitas mea, quàm Dei*
misericordia. Vocatus Sacerdos ille pius ad eum iam infir-
mitate lęthali à Deo percussum, vrgebat ad peccatorum
confeſſionem; asserens omnium remiſſionem sibi certò à
Deo dandam, si modò confiteatur cum dolore. Renuebat
ille,

Digitized by Google

ille, præ desperatione & horrore vitæ præteritæ. At Sacerdoti charitas hanc suggessit sanctã astutiam, siue piam cautelam. Ecce, inquit, fac quod dicam tibi: *Ego spoliabo me omnibus bonis, & meritis totius vitæ meæ, & illa in te transferre volo: tu verò spolia te omnibus peccatis tuis, & in me transferas, ego pro illis Deo respondebo, & pœnitentiam agam, sicq; noli desperare*. Consentit ipse in hoc adeò lucrosum cambium, inductus charitate & pietate viri. Cùm ergo permutationem hanc inijssent, quantum in se erat vtrimque, peccatori dixit ille: *Ecce nunc teneris mihi aperire quæ mala feceris, vt sciam de quibus tenear pœnitentiam agere*. Tunc ille liberè ordinem vitæ suæ cum omnibus flagitijs, quantum in se fuit, aperuit: Cui Sacerdos: *Nunquid & de his tu mecum doles, & si absoluere ab illis te possim, idipsum optas?* Respondet ille, se id optare. Erigens ergo ipsum in spem, absolutionem ei impendit sacramentalem, cum qua non ita multò post mortuus est. Post mensem autem apparuit huic Confessario, & dixit ei se in via salutis esse. Inquirit ille quid de meritis suis quibus spoliauerat se? Respondet: *Deus tibi ea reseruat duplicata, ob eximiam charitatem, quâ meam desperationem euicisti*. Spec. exempl. Verbo Desperatio.

Itaque vt concludamus; tantùm abest, vt se debeant existimare à Confessarijs contemni, peccata sua aperientes; quin potius magis diliguntur ab illis, qui vbi vident cor apertum, & salutis suæ cupidum, non solùm commiserationem concipiunt, sed & zelum, & coadiuuandi feruidam voluntatem. Ergo, ò pœnitentes, cooperari vos oportet, vt educatur obstetricante Confessarij manu coluber, si quis latitat tortuosus & inuolutus in cauerna cõscientiæ, animam inficiens: hoc est, vt educatur omne peccatum, quantumlibet inueteratum & occultum, & ita interimatur, vt nunquam illuc regredi detur. Euomendum est omne venenum, & theriaca perfectæ confessionis præmunienda est anima, vt nullum virus peccati vltrà ei possit præualere.

DE QVARTO IMPEDIMENTO CONFESSIONIS.

QVartum impedimentum, est quædam desperatio melioris vitæ. Negligunt enim multi Confessionem quorumdam peccatorum, quia verentur, ne ab illis abstinere non possint. Sed qui huic tentationi (quam dæmon solet immittere) succumbunt, iniuriam faciunt gratiæ Dei. Etenim scire deberent conuersionem à peccatis, non à nobis prouenire, sed ab efficacia gratiæ Dei nos præuenientis & conseruantis. Vnde illi dicimus: *Conuerte nos Domine, & conuertemur.* Et iterùm: *Postquam conuertisti me Domine, egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.* Hæc autem gratia significata fuit in Gallo Petri, coniuncto cum intuitu Christi; in radio & luce ex equo ruentis Pauli, in vocatione efficaci Mathæi, in inuitatione Zachęi, in attractu Magdalenæ cum lachrymis accurrentis. Quæ omnia gratię operantis conuersionem, sunt effectus: nec abbreuiata est manus Domini, quin maiores conuersiones quotidiè operetur. Ita vt multi post multam in peccatis ætatem detritam, possint tandem dicere: *Nunc cœpi, hæc mutatio dextèræ excelsi*: Itaque iuxta Bernardum, contra diffidentiam illam vincendi peccatum, tria sunt proponenda remedia. *Primum est vigor ipse propositi, qui assumitur ex confessione peccati. Secundum est gratia Dei, quam meretur ex humilitate animi. Tertium est auxilium quod habetur ex illius cui fit confessio, compassione & oratione.*

Sed de hac desperationis tentatione, iam frequenter dixi, & in hoc Tractatu, & Tomo 2. Lectione 8. Hoc solùm iterum repeto & inculco, quod his qui ex fragilitate sæpè cadunt, non sit negligendum confessionis remedium:

medium: ſi modò cum firmitate propoſiti, & voluntate occaſiones fugiendi, ſit coiunctum. Et licet propoſiti vigore ſtatim flacceſcente & fatiſcente, iterum deficiant ſub conſuetudinis prauæ pondere, nihilominus illis reſurgendum eſt, & propoſitum renouandum. Sicque nunquam animum debent deſpondere, ſcientes quia hæc vita mortalis & corruptibilis, non eſt niſi caſus & reſurrectio; non eſt niſi infirmitas, & ſanitatis redintegratio; non eſt niſi ſordium contractio & dealbatio: ac ob innatam menti inſtabilitatem, non eſt niſi frequens viciſſitudo, modò de bono ad malum regreſſus, modò de malo in bonum progreſſus. Non negligit reſurgere, qui ſe labilem nouit, & pedibus inſtabilem, licet iterum timeat cadere. Non deſinit fugere de carcere, qui timet adhuc capi. Non repudiat remedium æger, qui ob innatam corpori corruptionem, catharri aut ægritudinis veretur recurſum, Non recuſat lauare lintea ſua, qui nouo vſu veretur fœdidanda. Sic nec negligat Confeſſionis remedium, qui ob fragilitatem veretur iterum peccati lapſum, ſi modò quantum in ſe mutet animum.

Certè non infrequenter contingit aliquibus circa pœnitentiam & confeſſionem, quod olim Moyſi circa virgam ſuam. Hanc cùm videret in terra, non audebat attingere, ſed horrebat & fugiebat quaſi ſerpentem: at vbi eam in manus accepit, facta eſt virga quâ inimicis Ægyptijs reſtitit, quâ viam ad promiſſionis terram fecit, quâ aquæ copiam è petra excuſſit. Sic aliqui primò fugiunt confeſſionẽ, & horrent, quaſi ſerpentem: ſed vbi illam in manus forti animo acceperint, fit eis virga & baculus cui incumbant, quo ſuſtententur in gratia, quo vincant hoſtes Satanam, Carnem, Mundum, quo viam parent in cæleſtem Patriam, quo denique ex petra viua chariſmatum ſpiritualium abundantiam faciant ſcaturire. Et multi qui conſuetudinis prauæ difficultatem verentur, paulatim cum Dei gratia cooperantes, illam toti ſibi experiuntur.

Dicitur olim Sanctus Bernardus Nobili cuidam iuueni carnis vitijs mirè dedito ſuaſiſſe, vt tandem pœnitentiam ageret, vitam mutaret, pacem cum Deo iniret, vitijſque in eius iniuriam exundantibus finem tandem faceret. Ille libenter audiebat, ſed conſuetudinis carnalis pondere prægrauatus, dicebat ſe id non poſſe agere. Vrget Vir ſanctus, & monet vt experiatur vires ſuas, gratiæq; Dei, cui ſi cooperari velit, iam aliquid poterit, & ita dicit ei, vt ſaltem inducias det Deo, & aliquanto tempore ab eius offenſa abſtineat. Inquirit ille, quo pacto id peragere poſſit, aut quas inducias poſcat à ſe? Rogo, inquit, te, vt tribus diebus à peccato abſtineas ob amorem Sanctiſſimæ Trinitatis. Fecit id ipſe libenter, & fortiter reſtitit tentationi, omnibuſque illecebris. Poſteà iterum rogat, vt tres alios dies abſtineat, in honorem Virginis. Peragit idipſum quoque fæliciter. Tertiò obſecrat, vt ob honorem Apoſtolorum tres adhuc dies non deneget. Quod & fecit magna cum facilitate, ita vt læto animo expertus quid poſſet homo ſibi adnigilans cum gratia Dei, dixerit Bernardo: *Iam non tantùm inducias cum Deo inire volo, ſed & pacem perpetuam, quia conſuetudinis peruerſæ durum vinculum & imperium, paulatim in me diminui, & diſſolui ſentio, & cum Dei auxilio iam penitus diſrumpere volo.* Sic in via Pœnitentiæ & caſtitatis, fælicem fecit progreſſum, qui prius viribus ſuis diffidebat, nec gratiæ vires experiri voluerat. Certè cùm quis ad Deum toto corde vult conuerti, ſtatim auxilium reperit, ad tollenda omnia impedimenta. Vide id in figura. Cùm populus Iſraël Deum vocantem ſecutus, ad terram Promiſſionis vult pergere, Deo adiuuante omnes perrupit difficultates. Si mare tranſitum negat, diuidit illud Deus. Si Ægyptij perſequuntur, ab illo abſorbentur. Si panis deficit, manna ſubſtituitur. Si aqua deeſt, petra eam largitur. Si Chananæi obſtant & Iebuſæi, Deus pro populo pugnat. Deſignantur hic multa impedimenta ſpiritualia, quæ ad Deum proficiſci volentibus ſeſe opponunt,

hunt, ac viam pœnitentiæ horridam reddunt. Sed ille deducit auxilio, qui nos præuenit inſpirationis conſilio: & deducit ſuauiter, qui præuenit fortiter. Ergo illi fidendum, nec vnquam animum oportet deſpondere.

LECTIO NONA.

DE SATISFACTIONE.

1. *Docet Satisfactionem dici Pœnitentiam impoſitam à Confeſſario.*
2. *Docet eam electam Confeſſarij arbitrio.*
3. *Cum multa Prudentia docet eſſe iniungendam.*

PROPOSITIO PRIMA.

TERTIA *Pars Pœnitentiæ eſt Satisfactio, quam Sacerdos poteſtate clauium iniungit Pœnitenti.*

Vt autem intelligas, cur poſt Contritionem, Confeſſionem, Abſolutionem, adhuc Satisfactio ordinetur, idque ex inſtituto Chriſti; Aduerte quod Deus cùm remittit culpam, non ſemper omnem pœnam remittat, ideoque Satisfactio imponitur ad remiſſionem pœnæ adhuc debitæ. Nam per abſolutionem pœna æterna in temporalem commutatur, ſoluendam vel in hoc ſæculo, vel expiandam in Purgatorio. Negant Hæretici poſt reconciliationem cum Deo, manere adhuc pœnam aliquam perſoluendam ratione peccati, ſed erroneè, cùm id manifeſtum ſit ex pluribus Scripturæ exemplis. An non Adæ Deus peccatum dimiſit, & nihilominus eum pœnitentiam agere voluit in ſudore vultus ſui, aliiſque miſerijs in pœnam peccati ordinatis? An non remi-

sit populo, peccatum murmuris & idololatriæ, orante pro illo Moyse, & tamen dixit se tanti flagitij pœnas repeturum, ac propter illud multis plagis eum affecit? An non in vindictam peccati murmuris iam dimissi omnes præter Iosué & Caleb excludit à terra Promissionis? An non Dauidi remisit peccatum adulterij, & tamen pœnam vindicem à tergo ei reliquit: dum & pueri morte, & Absalonis rebellione, alijsque calamitatibus eum plectit, tanquã pœnis peccati adhuc sui pedissequis? Vnde post remissionem peccati adhuc misericordiam implorat, rogans vt vltrà illius non recordetur, vindicando & puniendo. Quid enim significant illę voces? *Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* Quasi dicat: Tolle omnem reatum non solùm culpæ sed & pœnæ, omnem obligationem, quâ alicui adhuc vindictæ possem obnoxius esse, omnes peccati reliquias, quæ quodammodò adhuc videntur me inquinare; & sic perfectè me expurga, perfectè me tibi reconcilia.

Variæ autem sunt causæ, cur nolit Deus statim omnem pœnam condonare, sed pro illa aliquam compensationem à nobis exigat.

Prima est, quia diuinæ iustitiæ ratio exigit, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerunt in statu illo imperfecto, in quo & fidei lumine & gratiæ viribus carent: aliter verò, qui semel à peccati & seruitute dæmonis liberati, acceptoque per Baptismum Spiritus S. dono, scienter templum Dei violare, & spiritum eius contristare non formidarunt. Itaque congruum est, vt per satisfactionem impositam peccantium ingratitudo expietur, & iustitiæ diuinæ aliquid compensetur. Hinc Tertulianus lib. de Pœnitentia. c. 9. agens de Confessione, Prostratione, ac Satisfactione pœnitentiali, sic dicit: *Exomologesis, est prosternendi & humilificandi hominis disciplina, conuersationem iniungens misericordiæ*

dia illicem, de ipso quoque habitu & victu mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deijcere, illa per quæ peccauit, tristi tractatione mutare, pastum & potum pura nosse, non ventris sed animæ causa, ieiunijs preces alere, ingemiscere & lachrymari dies noctesque ad Dominum. Vt quid verò hæc omnia pœnitentibus iniunguntur, nisi vt diuinæ iustitiæ satisfiat, & temporalis afflictio æterna supplicia expungat? In quantum non pepercerit homo sibi, in tantum ei Deus parcet, & dum homo in se sæuit, indignationem & iustitiam Dei præueniens, nihil illi agendum relinquit.

Secunda causa est, quia si ita nobis absque satisfactione peccata dimitterentur, facilè fieret, vt illa leuiora existimantes, iniurij Spiritui gratiæ laberemur, & liberiùs peccaremus, thesaurizantes nobis iram in die irę. Procul dubio enim à peccato reuocant, & quasi fræno quodã coërcent satisfactoriæ hæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt. Impunitas enim proniores multos redderet ad peccandum: quia, vt dixit Bernardus, est incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix. Hinc Paulus scribens ad Corinthios dicit: *Gaudeo, non quia contristati estis sed quia contristati estis ad pœnitentiã, contristati enim estis secundùm Deũ, quantam in vobis operatur sollicitudinẽ, sed defensionẽ, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam?* Gradatim explicat hic effectus & fructus pœnitentiæ. Quasi diceret: Tristitia hæc de Deo offenso, non tantùm vobis induxit sollicitudinem reconciliationis cum Deo: sed & defensionem veritatis, indignationem contra peccatum, timorem sanctum cauendi deinceps, & desiderium ac zelum vindicandi & castigandi illud in vobis, corpora animasq; affligendo. 2. Cor. 7.

Tertia causa est, quia hæ satisfactoriæ pœnæ medentur peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actibus tollunt. Nam

Digitized by G

eleemosynæ satisfactione, auaritia vincitur, ieiunio carnis luxuria coarctatur, oratione superbia domatur: ita vt hæc pænitenti non solùm in vindictam peccatorum, sed & in medelam rectè ordinentur. Audi Chrysostomum hom. 10. in cap. 3. Mathei: Pœnitentiã, inquit, agamus non solùm vt à malis prioribus desistamus, verumetiam, vt bonorum operum fructibus impleamur: Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus? Si vtique peccatis aduersa faciamus. Aliena rapuisti? Incipe donare iam & propria. Longo es tempore fornicatus? à legitimo quoque vsu suspendere coniugij, ac perpetuam continentiam sæpius paucorum dierum castitate meditare. Iniuriam vel opere cuipiam vel sermone feciſti? Refer benedictionis verba conuitijs, & percutientes te nunc officijs, nunc etiam beneficijs placare contende. Neque enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodò spicula de corpore euellere, sed etiam remedia vulnerbus adhibere. Delitijs ante & temulentiâ diffluebas? Ieiunio & aquæ potu, vtrumque compensa, cura vt detrimentum quod ex ante actis accepisti, abigas. Vidisti impudicis alienum decorem oculis? Fœminam iam omninò ne videas, maiore tactus cautione, quo tutior post vulnera. Hæc Chrysostomus.

Quarta causa est, quia per has satisfactiones pœnales, Christo capiti nostro conformamur, dum cum ipso patimur: & ad eius imitationem accendimur, vt videlicet *mortificationem Iesu Christi in corpore nostro semper circumferamus. Non enim decet*, inquit Bernardus, *sub spinoso capite membra esse mollia & delicata*: immò per satisfactiones quas iam patimur, arrham quamdam habemus æternæ hæreditatis: *si enim filij & hæredes, si tamen compatimur, vt & glorificemur.*

Sed obijciunt Hæretici: Dominus dicit per Ezechiëlem: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, vitâ viuet, & non morietur, omniumq; iniquitatum,* Ezech. 18.

quæ

quas operatus est, non recordabor. Si non recordatur, ergo nullam pœnam ob ipsa requirit, alioqui recordaretur. Respondeo, ideò dici Deum peccatorum non recordari, quia peccata illa non amplius redeunt, vt imputentur nobis ad damnationem, nec Deus nos ratione illorum vt inimicos respuit. Vnde etiam dicitur faciem ab eis auertere, quamuis nos vt amicos puniat, donec perfectè purgemur. Hoc enim non repugnat amicitiæ, & est conformium iustitiæ: quia licet sit amicus, est tamen etiam simul supremus Iudex, ideoque etsi gratis nos ad amicitiam recipit, nihilominus vt Iudex potest, ac suo modo debet, etiam post amicitiam malefacta punire; temporaliter tamen, quia pœna æterna est propria inimicis. Hinc etiam iusti & pij dicunt cum Michea: *Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei.* Quia licet peccatori pœnitenti condonet iram, id est culpam; non tamen illicò omnem iram, id est pœnam. Duplexque ira potest distingui in Deo; Prima est odium, quo peccatorem punit quasi hostem, eique vult perniciem, destinans gehennę; hęc tollitur per pœnitentiam, quâ peccatori reconciliatur. Secunda ira est, quâ pœnitentem licet reconciliatum non vult relinquere impunitum; sed vult vel ipse vindicare, vel castigare, vel ipsum ex se satisfacere. Similiter duplex offensa est in Deo, prior est inimicitia & hostilitas, hæc tollitur per pœnitentiam: posterior est voluntas castigandi & puniendi pœnâ temporali, & hæc manet in Deo, donec peccator eam luat, vel Deus condonet. Sic Dauid condonauit offensam priorem Absaloni, dum eum licet fratricidam in gratiam recepit: non tamen posteriorem, quia dixit: *Faciem meam non videat, in pœnam scilicet peccati.* *Mich.7.*

Sed & aduerte in Scriptura citata dici: *Non recordabor iniquitatum eius, si fecerit iudicium & iustitiam.* Iudicium verò & iustitiam facimus, cùm delicta nostra contra nos ipsos vindicamus. Quare apud Michæam dicitur: *Quid dignum offeram Domino, curuabo genu Deo excelso? Nunquid placari potest* *Mich.6.*

Dominus in millibus arietum? Nunquid dabo Primogenitum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Quaſi dicat: Ad gratiam promerendam pro peccato, ſufficitne curuare illi genu aut offerre victimas? An fortè ſicut olim ab Abrahamo victimam Filij poſcit Deus, aut ſicut Saturnus & Moloch Dij gentium pueros ſibi immolandos optat? Reſpondet Propheta, minimè hæc poſſe peccata expiare, ſine contritione & ſatisfactione. Vnde ſubdit: *Indicabo tibi, ô homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium & iuſtitiam, diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.* Quaſi diceret: Quid Deus requirit à te, ô peccator, niſi vt tu præuenias eius iudicium, & te iudices antequam te iudicet & condemnet? Non quærit oues & boues, ſed cor contritum & humiliatum: iudica ergo & condemna peccata in teipſo, pœnam ab eis meritam inflige, ſic fiet vt reconcilies tibi Deum. Adde & huic iudicio miſericordiam erga pauperes, & ſollicitè ambula cum Deo in humilitate animi ſupplex & pœnitens, vt gratiam recuperes, & recuperatam conſerues.

Obijciunt iterum: Chriſtus perfectè pro nobis ſatisfecit: Ergo nulla vlteriùs exigenda eſt ſatisfactio. Immò iniuriam illi facimus, dum ex nobis ſatisfacere volumus, nec ipſius ſatisfactione contenti eſſe. Reſpondeo Chriſti ſatisfactionem infinitã eſſe, illam tamen nobis certo modo applicari, nec excludere ſatisfactionem noſtram: quia per hanc noſtram Chriſti meritum & ſatisfactio nobis applicatur. Neque verò ex nobis nos ſatisfacere gloriamur, quia ſatisfactio quam exoluimus, non ita noſtra eſt, vt nõ ſit per Chriſtum Ieſum: nam qui ex nobis (tanquam ex nobis) nihil poſſumus, illo cooperante omnia poſſumus. Ita non habet homo vnde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra eſt in Chriſto, in quo viuimus, meremur, ſatisfacimus. Nam ſi facimus fructus dignos pœnitentiæ, ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, per illum acceptantur à Patre.

PROPOSITIO SECVNDA.

Satisfactio imponenda, Confessarij arbitrio relinquitur.

Olim graues & certæ satisfactiones imponebantur, iuxta Canones pœnitentiales: & hoc vt non solùm consuleretur pœnitenti, sed etiam ædificationi Ecclesiæ, ad reparandum peccati scandalum. Sic Tertulianus Christianorum in primitiua Ecclesia describens pœnitentiam, dicit, extra Ecclesiam solitos stare in lugubri veste, sacco & cilicio indutos, & cinere caput conspersos. Et primo quidem die Quadragesimæ, tundebantur viris pœnitentibus crines, & exinde nulli conuiuio poterant interesse, non balnea adire, nec equis incedere, nec spectaculis præsentiam exhibere, honestisque recreationibus debebant sibi interdicere: & quod grauius est, quamdiu in numero pœnitentium erant, Sacramenta eis non administrabantur, nisi in Paschate aut morte, imò & tunc carebant extremâ vnctione. Hæc verò satisfactio, iuxta grauitatem aut multitudinem peccatorum breuior aut longior erat. Notum est propter quædam peccata, trium, quinque, septem, decem annorum pœnitentiam iniunctam fuisse, quo tempore affligebantur cilicio, ieiunijs, oratione prolixâ. Audiendus est hac de re Climacus de pœnit. gradu 5. Cùm peruenissem, inquit, ad pœnitentium Monasteriū, vidi reuera quæ Deo vim inferre possent. Quosdam noctibus totis sub dio stare peruigiles, pedesque immobiles tenere, contra somnum vim naturæ inferre, seipsos increpare & contumelijs afficere, nullamque requiem indulgere. Alios miserabiliter in cælum intuentes, & illinc auxiliatorium cum gemitu & suspirijs & vocibus inuocantes. Alios in oratione reorum more vinctis post tergа manibus, humi luridas facies suas inclinantes, indignos se qui Cælum aspicerent, vociferantes, nihil

petentes, ſed tacitam mutamque Deo mentem offeren. tes, confuſione plenam. Nonnullos in pauimento ſtrato cilicio & cinere ſedentes, & faciem genibus operientes, & frontem in terram collidentes, alios pectora iugiter tundentes, animamque ſuam ac vitam ſuſpirio ingenti reuocantes, alios lachrymantes, alios quod id non poſſent, lamentantes. Vidi nonnullos veluti æneos ex mœrore effectos, & inſenſibiles ad omnia. Alios fixis obtutibus in terram caput aſſiduè mouere, & leonum rugitum edere. Vidiſſes in quibuſdam linguas inſtar canum ex ore procedentes. Ex his alij ſub ardentiſſimo Solis æſtu ſeipſos cruciabant: quidam modicum aquæ guſtantes, ne omnino ſiti areſcerent, ita quieſcebant, *aliqui* cùm panis exiguum quid accepiſſent, reliquum tanquam illo indigni reijciebant. Vide ibi plura & ſtupenda.

Atque olim pœnitentiam ſeueram agebant, non ſolùm plæbei, ſed & Reges, ſed & Epiſcopi. De Regibus ſi agamus, nota eſt pœnitentia Theodoſij, de qua dixi Tractatu de Indulgentijs, Lect. 2. De Ottone 3. Imp. ſic legimus in vita S. Romualdi. Otto Creſcentium Nobilem & Primarium Virum, quod Pontifici infeſtus vim & arma intuliſſet, occidi iuſſit; cui tamen vitam & ſalutem ſpoponderat. Quod ſuum ſcelus, cùm ad pedes S. Romualdi Abbatis eâ tempeſtate ſanctitatis opinione celeberrimi, proſtratus in ſacra confeſſione detexiſſet, ſatisfactionis & pœnæ nomine, iuſſus eſt nudis pedibus in Garganum proficiſci Montem, in Apuliæ Prouincia Regnoque Neapolitano ſitum, vbi Michaëlis Archangeli memoria, propter maxima in eo loco ab ipſo accepta beneficia, piè frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, & per quadraginta dies ſolemni ieiunio deſtinatos, horrido atque aſpero ſacco indutus, duro in ſtrato cubauit, alijſque pœnitentiæ operibus corpus afflixit: vt eius temporis Scriptor grauiſſimus Petrus Damianus Cardinalis in vita S. Romualdi refert.

Nec

Digitized by Go

Nec silentio obuoluenda illustris pœnitentia Henrici 2. Angliæ Regis, ob cædem S. Thomæ Cantuariensis Episcopi, à suis in Ecclesia patratam, cui aliquam occasionem dedisse videbatur. Venit enim nudis pedibus ad Ecclesiã, in qua occisus fuerat Thomas, & ad limen se prosternens, factâ oratione introductus est. Ac primò locum vbi sanguis fusus fuerat, lachrymis suis aspersit: & confessione factâ ad pedes Episcopi, accessit sepulchrum Viri Sancti, veniam cum fletu deposcens, omnesq; adstantes ad compassionem commouens. Ibidem humeros detegens, de manu Episcopi quinque ictus disciplinæ suscipit; postea Religiosis octoginta in ordinem dispositis adgeniculans, ab vnoquoque tres ictus suscepit. Ita præsentibus duobus Legatis apostolicis solemniter absolutus fuit, nudis pedibus ieiunus pauimento adhærens, cum lachrymarum imbre & deuotione. Sic exemplum Regibus Ecclesiæ filijs exhibuit, vt non detrectent humilitatem & pœnitentiam, quando eos Ecclesia Mater ob delicta castigat. Exinde verò de cælo fauores multos expertus est, Deo pœnitentiam acceptante. Sed & vox ei cælestis insinuarat, pacem aut quietem in regno nunquam se adepturum, nisi se humiliaret, & à Viro Sancto misericordiam postularet. Vide Ribadineram in vita S. Thomæ Cantuariensis.

Quantum ad Sacerdotum & Episcoporum pœnitentiam, Exemplum nobis præbet Marcellinus Pontifex: qui cùm in persecutione Diocletiani perterritus, idolo thus adhibuisset, tantopere pœnituit, vt ad concilium 108. Episcoporum cilicio indutus venerit, cum lachrymis delictum suum confitens, & pœnitentiæ sese subijciens. Quem tamen damnare ausus est nemo, sed vnâ voce dixerunt: *Tu te tuo ore, non nostro iuditio iudica, nam prima sedes à nemine iudicatur.* Ille verò vt scelus expiaret, Diocletianum iterum adit, grauissimèque increpat, vnde & ab eo Martyrio affectus est.

Memorabile verò est quod in Concilio Toletano 10. legi-

legimus de Potamio Episcopo Baccarensi, qui semel tactu fœmineo sorduerat, sic enim loquitur Concilium, præferens ipsum nullo cogente in ergastulo se quodam inclusisse, atque nouem mensium pœnitentiam egisse: ac deinde proprjs litteris hoc peccatum suum & pœnitentiam susceptam indicasse Concilio. Patres verò Concilij, perpetuam pœnitentiam iniunxerunt, vt nimirùm toto vitæ suæ tempore in abiectis officijs deseruiret: & nihilominus affirmarunt, humaniùs & benigniùs cum illo actũ esse, quàm antiquorum canonum seueritas pateretur.

Hic erat rigor, hic feruor quondam Christianorum, à quo eheu quàm procul discessimus! Si enim aliquot dies ieiunij imponantur, ob multa flagitia & scelera, *videbis* plerosque se excusare, mitiora obsecrare, vel etiam apertè renuere. Hoc tamen certum videtur & conformẽ Concilio Tridentino, teneri pœnitentem rationalem pœnitentiam & acceptare & adimplere. Etenim claues Sacerdotibus datæ sunt, non solùm ad soluendum, sed etiam ad ligandum. Explicat autem Trident. tunc Sacerdotem ligare, quando pro peccatis pœnitentiam iniungit. Quod si potestatem habet sic ligandi, consequenter habet pœnitens obligationem obtemperandi; alioqui valde inefficax esset potestas ista. Et cùm hoc Sacramentum administretur per modum Iudicij; si in foro exteriori Iudex potest obligare reum ad pœnam ratione criminis: cur non poterit Sacerdos in hoc foro Iudex constitutus, obstringere reum ad satisfactionem pro peccato?

Cæterùm hanc satisfactionem arbitrio Sacerdotis relictam dicimus: quia vt olim non tenetur sequi veteres canones, sed spectatâ conditione pœnitentis, ac spiritualis necessitatis eius, quæ in hoc Sacramento maximè intenditur, potest pœnitentiam accommodatam iniungere. Vbi attendant Confessarij verba Tridentini. *Debent Sacerdotes quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate crimi-*

criminum, & pœnitentium facultate, salutares & conuenientes satisfactiones iniungere: ne si fortè peccatis connniueant, & cum pœnitentibus indulgentiùs agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungentes, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt satisfactio quam imponunt, non sit tantùm ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Quæ verba Concilij vt elucidentur, sequentem adijcio Propositionem.

PROPOSITIO TERTIA.

DEbet Confessarius vti multa prudentia in satisfactione imponenda.

Primò quidem, Confessarius non negligat imponere pro iniurijs & furtis alijsue iniustitiæ actionibus, satisfactionem & restitutionem parti lęsæ: alioqui si in hac re suo desit muneri graue potest peccatum incurrere. Neque verò hic dissimulare debet (cùm res est notabilis) vt Ecclesiæ vel pauperibus iniustè accepta restituantur, si certus est Dominus rei. Nam non est Confessarij de alienis disponere, nisi ex voluntate moraliter certa possessoris. Et in hac re cum facilitate se gerendo, alunt quandoque peccatores in iniustitijs, quos debuerant deterrere seuera pœnitentia cum restitutione coniuncta. Lepida narratio huic rei seruiens à quibusdã refertur: Quidam qui furto porcum abstulerat, id Sacerdoti suo liberè fassus est. Interrogatus, quid de eo feciſſet, dixit se in familiæ vsum expendisse. Vt autem excusaret se à restitutione, nominabat personam quæ damnum passa fuerat, villicum scilicet satis opulentum, se autem aiebat tenuioris fortunæ esse, & ita damnum non adeò graue tali personæ, necessitate quâdam communi prætexebat. Addebat tamen se paratum aliquid Ecclesiæ persoluere. Sacerdos considerans ex parte vna opulentiam alterius, ex altera aliquam

huius indigentiam ei iniungit, vt duos regales donet Altari S. Antonij, cui pro ſymbolo ſolet porcus appingi. Ille non tam ſimplex quàm ſubdolus, dicit ſe ad id paratum. Dum autem Sacerdos iam abſolutionem pronunciaturus foret; verbo & ſigno innuit ei hic confitens, ſe lubenter quatuor regales daturum. Quærit cur de quatuor agit, cùm ipſi ſolùm regales duos iniunxerit? Reſpondet ille; quia adhuc vnus porcus in eadem domo eſſet, quem intenderet furripere; & quandoquidem pretio duorum regalium dato Eccleſiæ, liber foret à furto primi, libenter ſe pendere adhuc duos anticipatâ ſolutione, vt abſoluatur etiam anticipatè à furto ſecundi. Hæc narratio ſiue vera ſit, ſiue non, fundamento tamen non caret: quia ſcimus quandoque contingere, dum faciles ſe præbent Sacerdotes in ſimilibus reſtitutionibus, quod etiam pœnitentes faciles ad furta reperiantur, & ad id fortè declarandum, eſt efficta narratio iſta.

Sed quæritur hic, an Confeſſarij non teneantur ad reſtitutionem, quando muneri ſuo deſunt; & ideò non fit reſtitutio, quia ad id pœnitentē non cogunt, aut monent? Reſpondeo quoſdam id aſſerere, quia ſcilicet ex officio tenentur impedire damnum alterius, ſi ergo ex graui culpa negligant, videntur cauſa damni. Sed alij negant non minùs probabiliter, & ratio eſt, quia licet teneantur pœnitentem monere & inſtruere, non tamen ad id tenentur ex obligatione erga tertium, ſed ex obligatione erga pœnitentem, quâ tenentur eius ſalutem ſpiritualem procurare: & ſic peccant negligenter miniſterium ſuum exercendo, ſed non eſt peccatum contra iuſtitiam reſpectu tertij. Quod ſi ex graui culpa vel ignorantia Sacerdos cōſuluiſſet non reſtituere; tenetur poſtea pœnitentem monere de obligatione, antequam propter moram ſuam reddatur impotens; alioqui iam ad damnum ipſemet tenetur.

Secundò Confeſſarius debet præcipere pœnitenti, vt omnia

omnia illa relinquat, cum quibus, & in quibus, neque in gratia Dei viuere, neque peccatum & peccati pericula poteſt vitare. Talia ſunt meretricis conſortium, ludus periculoſus, negotiatio iniuſta, praua ſocietas, & ſimiles occaſiones: in quibus ſi conniueat Confeſſarius, peccati conſortio colligatur. Videſuprà quæ dixi de B. Raymundo Lect. de Contritione. Et rigidè ſe hac in re gerere oportet, maximè in peccatis carnalibus, in quibus vis occaſionis magna conſpicitur: Audi hac de re exemplum non ita antiquum. In Como Italiæ vrbe, quidam ciuis alens concubinam, morbo ad extrema deductus, aduocauit Sacerdotem Societatis Ieſu pro confeſſione excipienda. Ac primùm ille de ſtatu eius informatus, exhortatur vt concubinam eijciat, in hac extremitate vitæ. Ille renuit, dicens obſequium eius etiam modò ſibi eſſe neceſſarium, nec eo poſſe carere. Vrgetur & precibus & lachrimis ab eodem Patre, vt iam meminerit animæ æternum perituræ, niſi eam deſerat. Iungunt & cõmunes ad Deum preces ad hunc effectum Collegij Patres. Tandem inſpiratione diuinâ tactus, iubet eam egredi, & cum magno dolore, ſigniſque contritionis euidentibus confitetur, eademque die moritur. Sequenti manè cùm Sacerdos ille è cubiculo ad Sacriſtiam pergeret pro illo celebraturus, ſentit ſe repelli, auditque vocem diſtinctè dicentem. *Quo vadis?* Proſequitur iter, & ad ingreſſum Sacriſtiæ, vi maiore quàm priùs, retrogredi cogitur ad duos treſuè paſſus. Attamen veſtit ſe, & adit altare; & ecce Miniſtro recitante Confiteor, monſtrum viſibile & horribile ſuper altare, ad cornu Epiſtolæ ſe oſtentat, dicitque: *Noli pro me orare.* Reſpondet Sacerdos, quidni orem? an non is es tu qui heri cum tot lachrymis es confeſſus? an peccatorum remiſſionem non accepiſti? Dicit. *Sum ille integrè confeſſus, & abſolutus fui à peccatis: ſed te egrediente, illa maledicta quæ me tot annis captiuarat, in meam domum regreſſa eſt: & cùm mihi appropinquaret miniſtrans, iterum cogitationi peſſimæ conſenſum de-*

di, ſicq; mortuus æternis ſum flammis addictus. Ita ex Valladiero, & Barnaba Karnæo ac alijs d'Oultremannus in Pædagogo Chriſtiano cap. 4.

Qui diſſimulant cum pœnitentibus in occaſionibus peccati, audiant illud Prophetæ: *Væ qui conſuitis pulvillos ſub omni cubito manus, & ſub capite omnis ætatis, dicentes Pax, & non eſt Pax.* Illi enim in molli ſtrato peccati iacentes, dum non reprehenduntur, & non cogantur ad deſerendas occaſiones, ſed dimittuntur cum abſolutione; tanto ſecuriùs iam obdormiunt, quaſi pulvillos ſub capite gerentes: ſed dum pacem putant & ſecuritatem, læthalem eſſe ſomnum ſuum tandem deprehendunt: & in eos qui acri voce excitare debebant, maledicta congerunt. Maledictionem enim in Confeſſarios nimis molles, tandem in fine & in tormentis multi fulminabunt. Vide exemplum quod attuli ſuper Præcep. 7. Decal. Prop. 2.

Ezech. 13.

Quid prodeſt confitenti, ſi Sacerdos dicat: *Ego te abſolvo*: Deus verò dicat; *Ego te condemno.* Cùm ipſe ſedeat tãquam vices Dei agens in hoc tribunali, debet ſe conformare (quoad fieri poteſt) Supremo Iudici. Non ergo leuiter iudicium iſtud peragat, maturè culpa examinata, non eam ſolum obtegat, aut oblinat, aut ſuperficialiter deleat: ſed quantum in ſe eſt, radicitus eradere curet, omnem illius occaſionem tanquam mali iterum facilè pullulantis radicem, euelli præcipiat.

Tertiò aduertere debet Confeſſarius, ne nimium terreat pœnitentem; ſed propoſitâ peccatorum fæditate, etiã Saluatoris benignitate illum in ſpẽ erigat; vt ſimul & deteſtationem extorqueat, & ad ſpem melioris vitæ ac perſeuerãtiam animet. Vtinam poſſit dicere illud Prophetæ: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt ſciam verbo ſuſtentare eum qui lapſus eſt.* Infirmum pœnitentem non nimiùm conturbet, ſed quantum in ſe eſt, iuuet, imitetur Chriſtum, de quo dicitur: *Non erit triſtis, neque turbulentus, vox eius non audietur foris: Calamum conquaſſatum non confringet, linum fumi-*

Iſa. 50.

Iſa. 42.

fumigans non extinguet. manifesta fuit eius mansuetudo, in docendo, corripiendo, peccatoresque recipiendo & adiuuando. Huius vice sedet Confessarius, illius conformari debet exemplo. Quod si etiam in pœnitentia acceptanda vacillantem aduertat, quantum in se est, condescendat. Multa enim in considerationem venire possunt circa personas confitentes, propter quæ fieri potest, vt pro grauibus etiam delictis leuior pœnitentia debeat imponi. Sæpè enim timor probabilis est, quod pœnitentiæ diuturnæ aut difficiles non sint adimplendæ, sed potiùs illaqueandus illis pœnitens fragilis. Vnde sententia est Guillielmi Parisiensis, quam sæpè laudat Gerson: *Satius est pœnitentes cum exigua & leui pœnitentia quam acceptabunt & adimplebunt, mittere in Purgatorium: quàm cum magna & graui non adimplenda, mittere in infernum.*

Interim quando leuem imponit Pœnitentiam, optimũ est ea de re monere pœnitentem: & consulere vt omnia bona opera quę facturus est, dirigat & offerat Deo in satisfactionem, ad supplendum quod deest ex parte illius quæ à Sacerdote imponitur. Hortetur quoque ad Indulgentias diligenter lucrandas, & ad alia pia opera per modum consilij. Nam dum Confessarius dicit pœnitenti: *Si hoc vel illud peregeris, seruiat tibi in satisfactionẽ peccatorum;* multi docent illam etiam satisfactionem per modum cõsilij datam, eleuari virtute clauium, vt vim habeat ex opere operato, sicut illa quæ ex obligatione peragitur.

Quartò attendat contritionem confitentis. Illa enim si sit intensa & feruens, multum diminuit pœnas peccato debitas, immo potest totum pœnæ reatum tollere. Sicut enim ignis ardor statim scoriam omnem ab auro secernit, & perfectè illud purgat: sic & contritionis perfectę feruor, intus animum excoquens, omnem maculam tam pœnæ quàm culpę potest expungere. Hoc quandoque factum etiam in grauissimis peccatoribus, exemplis possumus declarare. Refert Thomas à Cantiprato venisse ad

Senonenſem Archiepiſcopum Petrum de Corboel, quidam qui propriam filiam violenter oppreſſerat, huic confeſſus eſt cum mirabili contritione & lachrymis, inquirens, ſi vllo vnquam dolore vel pœna à Domino veniam poſſet impetrare. Cui Præſul: Ita, inquit, indubitanter, ſi tanti mali pœnitentiam ſubire volueris: At ille vehementer inclamans ait: *Volo vtique etiamſi mille mortes me ſuſtinere voluerit.* Collachrymatus ergo infelici, immo iam feliciſſimo peccatori: Et ego, inquit, ſeptemnem tantum tibi pœnitentiæ pœnam impono. TUNC ille, *Quid eſt, quod pœnitentiam mihi flagitioſiſſimo ſeptennem tantum iniungis, qui ſi viuerem vſq; ad finem mundi, tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere non valerem!* Cui præſul. Vade, & tres dies tantum in pane & aqua ieiuna: Tum amplius ille ploraus & contundēs ſe, rogabat, vt pœnitentiam iniungeret ſalutarem. Supra modum ergo admiratus, & exhilaratus Antiſtes, tandem definitiuè præcepit homini, vt abiret, & vnum tantum *Pater noſter* diceret, ſciretque pro certo peccatum ſibi eſſe remiſſum. Nec mora, dirum ille emittens eiulatum, & in terram procidens, expirauit. Nec dubia fides, ſicut Deo dignus Epiſcopus poſtea prædicauit, quin idem pœnitēs ſine vlla alia purgatorij pœna, validiſſimâ tantum contritione purgatus, ad gloriam euolauerit. Hæc Cantiprato.

In Franciſcanorum quoque hiſtorijs legimus, non longè poſt illius Ordinis initia ſimile contigiſſe. Tempore enim quo Bertoldus vir eiuſdem familiæ inſignis, in Germania inter prædicandum acriùs in vitium quoddam inueheretur, mulier quæ illo vitio tenebatur, contritionis vi in media concione mortua corruit. Verum cum omnibus in preces procumbentibus, paulò poſt reuixiſſet; narrauit mortis cauſam, iuſſamque ſe ad corpus redire, vt peccatum confeſſione expiaret. Adiecit & alia multa quę viderat illudque tremendum, quod cum ipſa ad Dei tribunal ſtetiſſet, adducta ſimul eſſe ſexaginta animarum millia, quæ in omnibus mundi partibus fidelium & infidelium

delium, varijs casibus decesserant: Atque ex his tres tantùm addictas purgatorio, reliquas inferno. Vnum autem ex Franciscanis eodem tempore defunctum, per purgatorij locum transisse, sed sine mora; imò duas animas sibi amicitiâ iunctas inde in cælum eduxisse. Ita Hieronymus Platus l. 1. c. 5. Vide & aliud exemplum Lect. de desperatione, Tom. 2. Tract. 1.

Hoc igitur maximè debet curare Confessarius, vt contritionem feruentem in peccatore possit excitare: & cùm videt aliquantum confitentium duriora corda, ex parte sua non desit, sciatque idem sibi dici quod olim Moysi & Aaroni: *Loquimini ad petram, & dabit vobis aquas.* Percussit Moyses bis petram, & fluxit aqua viua. Figura ibi fuit pœnitentiæ, inquit Nissenus, quæ limpidam aquam distillat in virtute Christi, qui petra mystica est, in cruce percussa pro salute nostra. Et virtus eius adhuc tanta est, vt de cordibus lapideis faciat exilire aquam viuam, salientem vsq; in vitam æternam. Loquere ergo ad Petram, quicunque agis cum duriore pœnitente, ad petram vtique duplicem: ad Christum, qui mystica petra est, rogàns suppliciter, vt communicare velit aquam gratiæ viuam: ad cor quoque peccatoris petrosum loquere, & bis percute, vt fluat ex eo aqua contritionis, quæ salire poterit in vitam æternam. Percute primò timore mortis, iudicij, inferni: percute secundò amore vitæ æternæ, & tot beneficiorum Dei, tam in præsenti, quàm in futuro, quæ cor quantumlibet durum tangere deberent & frangere. Assume virgam crucis ad percutiendum, & sic punge, vt compungatur in consideratione tot vulnerum, tam acerbi doloris, tam ardentis amoris: vt & emolliatur tandem petra ista cui loqueris, interiori dolore & amore tanquam geminâ percussione. *Num.* 20

Quintò pœnitentiam ordinare debet Sacerdos, maximè in remedium peccati. Ad hoc autem sæpè magis iuuat mediocris aliqua pœnitentia statui pœnitentis accommo-

commodata, quàm difficilis aliqua & diuturna.

Quædam Domicella mirè ſæculi vanitatibus addicta erat. Et cùm ageret cùm ea Confeſſarius de pœnitentia & auſteritate aliqua ſubeunda, multiplicemque pœnitẽtiæ modum ſuggereret, non lubens illa audiebat, ſed detrectabat. Tandem imponit ei vt quoties manus abluet, in ſeipſa dicat: *Caro hæc à vermibus comedetur.* Hanc acceptat pœnitentiam, & adeò fælici ſucceſſu, vt breui exinde tempore vitam mutarit, & in tantum pietati ſeſe addixerit, in quantum anteà vanitati. Teſtis eſt Pater Cotton ſerm. de morte.

Quidam ſimilis adoleſcens totus ſęculo vitijſque eius deditus, ad bonam mentem reduci non poterat, & omnem de pietate ſermonem faſtidiebat. Vir quidam Religioſus hoc ſolùm rogat, vt illud conſideret: *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Hoc verò ita ei efficaciter inhæſit, vt citiùs quàm ieiuniũ, aut diurturnum cilicium, animum ad vitæ & morum couuerſionem addere potuerit. Vnde & paulò poſt conſideratione ſeriâ illius ſententiæ impulſus, Ordinem S. Dominici eſt ingreſſus. Platus l. 3. c. 38. *Iſa.* 14.

In vita S. Lyduinæ fit mentio de quodam flagitioſiſſimo, qui renuebat confeſſionem Sacerdoti facere, quamuis ſcelera ſua Lyduinæ non vereretur aperire. Cui illa dixit, ſe paratam eſſe tanquam propria illa deflere & ſatisfacere, hoc tamen vnum ab eo rogans, vt ſatisfactionis pro tot flagitijs particeps, velit in lecto ſuo benè ſtrato vnâ nocte ſupinus decumbere, & neque in dextram, neque in ſiniſtram, vllo modo ſe vertere. Ille ſubridens ob oneris leuitatem, dicit ſe paratum ad talem pœnitentiam. Adimplere ergo parans nocte ſequenti, cùm paululùm decubuiſſet in molli lecto, cæpit affici tædio: & corpus ſenſit compungi quaſi quibuſdam aculeis, adeò vt nunquam ſe tam malè cubaſſe diceret; licet interim ſano eſſet corpore, ſolâ vertendi ſe in hanc vel illam partem priuatus li-

tus libertate. Cùm ſic ergo magno affectus tædio iaceret, corporiſque ſui incolumitatem, lecti mollitiem, temporis breuitatem, ſcelerum immanitatem, æternas flammas, alia ſi multa cogitaret, & tam exiguâ moleſtiâ victũ ſe cerneret? Ait apud ſe. *O me peccatorum omnium miſerrimum! Hic incolumis, molliter jaceo, & tamen ea ſola cauſa, quod breui ſpatio non licet mihi corpus vertere, ſomnus fugit ab oculis meis, quid ergo erit in futuro?* Itaque ex eo tempore mutatus eſt, iam promptus ad agendam pœnitentiam, ad confitendum, & ad dura perferenda. Surius c. 6. vitæ eius 14. April.

Vide & aliud exemplum ad hanc rem Tom. 2. Tract. 3. Lect. 10. Remedio 3. contra Tentationem ex Baldeſauo.

Hæc verò retulerim, vt aduertant Confeſſarij ſæpè maiorem efficaciam habere pro pœnitentia, aliquot jaculatorias orationes ex affectu frequenter repetitas, quàm longa Roſaria, aut multiplices Pſalmos, qui leuiter ſolent percurri, nec intelligi à pœnitentibus. Similiter conſiderationes aliquas ſerias fæliciùs nonnunquam ſuccedere iniunctas in pœnitentiam, quàm difficiliores & aſperiores ſatisfactiones.

LECTIO DECIMA.

DE FORMA SACRAMENTI POENITENTIÆ.

Explicat verba formæ, illiusq; effectus, ex Psalmo 28.

PROPOSITIO.

FORMA *Sacramenti Pœnitentiæ est: Ego absoluo Te à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Singula hæc verba ponderemus. Primò illud verbum, *Absoluo*, indicat peccata esse spiritualia vincula, tum ratione reatus culpę, tum ratione obligationis pœnæ. Frequenter in Scriptura designantur peccata, nomine funium vel vinculorum, Prou. 5. *Funibus peccatorum suorum constringitur impius.* Item c. 7. vbi agitur de iuuene seducto à muliere adultera, dicitur: *Irretiuit eum multis sermonibus, & blanditijs labiorum protraxit illum: statim que sequitur eam, quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens, ignorans quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur eius, velut si auis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animæ illius agitur.* Sapiens in istis verbis, peccatum vocat funes, vincula, laqueum; quia scilicet, homo peccatis colligatur & pertrahitur æternæ vindictæ obnoxius, & dæmonis mancipium fit, ad eius obsequium huc illuc his funibus circumducendum; imò sub illo iugum ducit, illi arat, illi laborat, illi seruit. Hinc apud Ieremiam: *Vigilauit iugum iniquitatum mearum in manu eius, conuo-*

conuoluta sunt & impositæ collo meo. Et iterum apud Isaiam: *Dissolue colligationes impietatis, solue vincula colli tui captiua filia Sion.* His vinculis collum circumuoluitur, vt de peccato in peccatum homo pertrahatur; tandemque in ergastulum & gehennam æternam perducatur. Manus quoque & pedes ligantur, quia bona opera & affectus impediuntur, vt non possit homo ad Deum ambulare, illique obsequi. Hæc ergo omnia vincula, in Sacramento hoc dissoluuntur, & ideò pronunciat Sacerdos: *Ego te absoluo.* Quasi diceret: Ego eximo te à seruitute aspera satanæ, & omnibus quibus te prępediuit compedibus, laqueis, vinculis: iugum quo te oppressit disrumpo, & in libertatem Filiorum Dei te assero; idque illius auctoritate, *qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.* In virtute quoque sanguinis illius, de quo dicitur apud Prophetam: *Tu autem in sanguine testamenti eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua.* Psal. 67. Zach. 9.

Peccatorem rectè Sampsoni comparaueris, qui septẽ funibus neruiceis, à Philisteis hostibus vinctus fuit: quam quidem potestatem habuere in eum, ratione familiaritatis cum infideli Dalila. Sed virtus Spiritus ei superueniẽs disrupit omnia vincula, *quomodo si quis rumpat filum de stupa.* Simili modo virtus absolutionis quæ à Spiritu S. est, licet peccator septem fùnibus, hoc est, septem vitijs capitalibus obstrictus fuerit, facillimè disrumpit omnia ista vincula, tanquam odor ignis filum de stupa.

Iterum peccatoris figuram habes in Lazaro mortuo, quem Dominus ad vitam reuocauit, virtute vocis suæ: sed adhuc institis & funereis vinculis colligatum, tradidit Apostolis dissoluendum. Vbi significatur Deum inspirationis suæ forti voce, & efficacia gratiæ suæ, viuificare peccatorem: hominibus tamen tanquam ministris suis vti, & per illos vincula pœnæ & culpæ dissoluere, vt possit liberè ambulare, & in via salutis progredi & proficere.

Itaque verbum illud, *Absoluo*, deducitur ex alijs verbis Domini, quibus Apostolis hæc potestas est promissa, & in illorum persona omnibus in sacerdotio successoribus: *Quicquid solueritis super terram, erit solutum & in cœlis.* Et hæc quidem vox, *Absoluo*, vox est iudicis sententiam ferentis, & loco Dei sedentis. Vnde illius sensus non est: Ego te absolutum declaro, vt aliqui voluere. Decernit enim Tridentinum, non hic esse nudum ministerium declarandi remissa esse peccata. Imò verè est actus iudicialis habens efficaciam ad peccata soluenda, remittenda, delenda: quia verè Minister concurrit ad peccati remissionem & gratiæ infusionem, verbis ac ministerio quo fungitur.

Secundò dicitur: *Absoluo te*, quâ voce designatur subiectum, siue personam quæ recipit absolutionem, tanquam reum debere huic iudicio adstare personaliter, vt absolutionis effectum possit percipere. Vnde definitum est à Clemente 8. *Non licere, neque per litteras, neque per interuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & eodem absente absolutionem obtinere: Contrariamque doctrinam esse falsam, temerariam, scandalosam.* Quia nimirum cùm Sacramentum hoc, institutum sit per modum sacramentalis iudicij, in quo pœnitens habet vicem accusatoris, testis, & Rei, perfectam requirit causæ cognitionem, & status ipsius pœnitentis, quæ in absentia non ita haberi potest. Nam & diligenter debet expendere dispositionem ipsius, quæ facilè mutari posset, post litteras aut interpretem missum ad absentem.

Tertiò dicitur, *A peccatis tuis*, vbi designatur materia super quam cadit absolutio. Sicut enim ligna materia sunt ignis, per quem consumuntur; ita & peccata materia absolutionis, per quam obliterantur. Et cùm dicitur, *à peccatis*, sine limitatione, significatur nullum esse adeò enorme, quin possit hâc absolutione deleri. Significatur quoque, non solùm peccata mortalia, sed & venialia, materiam

riam esse huius Sacramenti : hâc tamen differentiâ, quod mortalia sint materia necessaria, venialia sint materia voluntaria. Possunt etenim varijs alijs modis deleri, mortalia autem non nisi per absolutionem, vel illius votum. Neque tamen negligenda sunt venialia, & illorum (saltem grauiorum) confessio; quia certior est per Sacramentum illorum remissio. Et licet gratiam Dei non excludant, nec charitatem; diminuunt tamen illius feruorem, & offuscant animam, multumque illam retardant, ac paulatim neglecta ad mortale trahunt, dicente Spiritu sancto per Ecclesiasticum 19. *Qui spernit modica, paulatim decidet.* Cui adstipulatur Sanctus Hilarius dicens : *Difficile est, vt cadere in grauia non permittatur, qui minùs grauia non veretur.* Ac sicut ædificium parua stillicidia neglecta paulatim dissoluunt, & demoliuntur etiam vsque ad fundamentum : sic venialia peccata neglecta, paulatim ruinam animæ moliuntur, & gratiam disperdunt. Quapropter dicebat etiam Chrysostomus hom. 87. super Mathæum, diligenter ad eorum expulsionem aduigilandum. *Mirabile quiddam & inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam non tanto studio magna videri esse peccata vitanda, quanto parua & vilia. Illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura efficit: hæc autem quia parua sunt, desides sumus, & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus insurgere : Vnde citò ex paruis maxima fiunt, negligentiâ nostrâ.*

Quapropter animæ piæ solent magna etiam cum contritione, hæc confiteri & deflere. Testatur Iacobus de Vitriaco in vita sanctæ Mariæ Ognacæ, eam solitam confiteri veniales culpas cũ tantis lachrymis, ac si mortales fuissent. In vita S. Pachomij legimus de quodam Monacho Zachęo, toto anno ieiunasse ob leuem aliquam culpam. Vndè rectè Isidorus: *Quid peccatores de magnis scelleribus agere debent, quando etiam perfecti, leuia quæque delicta quasi grauissima lugent?* Hoc saltem documenti ab illis desumere debemus, non esse negligendas culpas veniales,

quæ regni ingreſſum prohibent: ſed recurrendum ad claues Eccleſiæ, quæ omnia poſſunt obſtacula remouere; vt liber ſit in cęlestem Ieruſalem acceſſus, cùm iam nihil coinquinatum nobiſcum efferremus. Quod ſi ea hic non diluerimus delicta, quæ leuia dicimus, amaras & acerbas pœnas pro illis in futuro luemus.

Eſt verò etiam error quorundam, maximè Sacerdotum, venialia quotidiè confiteri, ſed ſine ſenſu doloris, & quandoque ſine firmo ſatis propoſito emendationis. Poteſtque fieri iniuria grauis Sacramento, abſolutione ſuper nullam materiam cadente, quia non ſatis eſt ad materiam confeſſio venialium, ſed debet etiam iungi illorum, vel contritio, vel attritio.

Quartò adijcitur, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* Vt ſignificetur cauſa principalis remiſſionis peccatorum, Trinitas, ſiue Deus, iuxta illud Iſaiæ 43. *Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me.* Et iterùm: Quis poteſt facere mundum, de immundo conceptum ſemine &c. Illa tamen verba, in hac forma non ſunt eſſentialia, ſicut in Baptiſmo aut Confirmatione. Nam ſpecialis eſt ratio inuocationibus Trinitatis: quia ibi in Baptiſmo fit profeſſio peculiaris fidei, cuius propugnator conſtituitur is qui confirmatur.

Quintò, ſolent aliquæ preces, adijci per modum deprecationis, ſuntque illæ introductę ab Eccleſia, nec neceſſariæ: quamuis valdè opportunè illæ adijciantur ad precandum nomine Eccleſiæ gratiæ effectum pro pœnitente.

Hac de cauſa, ſolet Sacerdos abſoluens manum imponere, exemplo Chriſti & Prophetarum. Qua cæremonia, primò poteſt ſignificari, à ſeruitute peccati eos liberari, & manumitti. Sic Priſci Romani ſeruis ſuis ſe abdicantes cùm eos ſuæ libertati reſtituerent, tenentes caput ſerui dicebant: *Hunc hominem liberum eſſe volo*, & mittebant eum manu ſua. Imò Romani Prætores, ſeruorum quos manu mitte-

mittebant capita, virgula quadam dicta *vindicta vel vindicia*, tangebant. Vnde in Topicis: *Si neque ſenſu, neque vindicta, neque teſtamento liber factus eſt, non eſt liber.* Et Perſius ſatyra 5. *Vindicta poſtquam meus à Prætore receſſi. Cur mihi non liceat iuſſit quodcumque voluntas.* Hinc pœnitentiarij Romæ, virgas geſtant, eaſque capiti pœnitentium imponunt; vt ſignificent ſe eos à ſeruitute peccati in libertatem filiorum Dei aſſerere, hac de cauſa putant nonnulli virgas Apoſtolis eſſe datas, Marc. c. 6. Pari modo, Aſſuerus Rex virgam auream extendit, ſuper collum Eſther, c. 15. in ſymbolum impetratæ à ſe gratiæ. Ita Salmeron in prologomen diſp. 29. Secundò ſignificat hæc impoſitio manus, pœnitentes quaſi victimas Deo conſecrari & offerri. Sic olim Sacerdotes manus imponebant victimæ Exod. 29. Hoc ritu ſignificantes, ſe victimam è ſua manu & poteſtate in Dei ius tranſcribere. Imò dicit Waldenſis To. 2. de Sacramentis c. 147. ex veteri lege hanc conſuetudinẽ traxiſſe ſuam originem: Vbi Sacerdos dum peccata populi confiteretur, manus capiti hirci emiſſarij, qui pœnitentem figurabat, imponebat. Tertiò ſignificat illapſum Spiritus S. quem Sacerdos apprecatur pœnitenti, vt eum quaſi manu regat & protegat. Quartò moraliter etiam ſignificatur quod Sacerdos manus debeat habere ſanctas & puras, ideò enim conſecrantur, vt ſancta tractare poſſit, & vt dum manus imponit pœnitentibus, poſſit liberâ conſcientiâ dicere: *Manus hæ, nec muneribus corruptæ, nec innocenti ſanguine pollutæ ſunt, noxam, iniuriam, vim, nemini intulerunt: à Venere, ſanguine, & auaritia puræ ſunt, nulli rei turpi miniſterium præbuerunt, ideòque & alios mundare poſſunt.*

Ex dictis patet varios eſſe effectus formæ ſacramentalis, quæ pronunciatur à Sacerdote in perſona Domini. Vnde quæ de voce Domini Pſalmo 28. legimus, rectè voci abſolutionis accommodamus.

Primò dicit Pſaltes: *Vox Domini ſuper aquas, Dominus ſuper aquas multas.* Quid aquæ multæ, niſi populi multi! de quibus ve-

bus verum eſt illud mulieris Thecuitis: *Omnes morimur,& quaſi aquæ dilabimur ſuper terram.* Populi ergo multi accedũt ad atrium ſanctum Domini,vt adorent cum humilitate,& afferant ei gloriam & honorem in peccatorum ſuorum confeſſione; miſeriam ſuam agnoſcentes,Dei ſuper ſe miſericordiam exaltantes. Et tunc vox hæc maieſtatis diuinæ,quâ peccata eis remittuntur, per os Sacerdotis reſonat, plurima eis afferens bona. Peccatores enim, qui ſunt inſtar aquæ labiles,ad perditionem currentes,ad abyſſum diffluentes , vox iſta abſolutionis conuertit retrorſum,inſtar Iordani : vt non iam ad abyſſũ diffluant,ſed ad Deum reuertantur,ad originem ſuam, & vitæ fontẽ refluentes.

Secundò dicit Pſaltes:*Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia.*Magna eſt virtus abſolutionis, magna efficacia, poſſe in momento diſrumpere omnia peccati vincula, omnem ſatanæ poteſtatem, & in libertatem filiorũ Dei hominem aſſerere : poſſe aperire cęlum, infernumque claudere, poſſe hominem mortuum reſuſcitare &viuificare. Magna virtus & magnificentia huius vocis, ad quam ſtatim adeſt Deus maieſtatis,Pater & Filius & Spiritus S. vt animam inhabitet, & donis ſuis magnificis exornet; ibique templum ſuum conſtituat, in quo magnificè ſedeat, regnumque internum ordinet; iuſtitiam,pacẽ, ſecuritatem, gaudiumque infundens , donec ad regnum æternum perducat.

Tertiò dicit: *Vox Domini confringentis cedros.* Hoc etiam rectè competit huic Sacramento, in quo viriquantumlibet excelſi, & inſtar cedrorum libani eleuati, gaudent ſacerdotum pedibus ſubijci, incuruari, humiliari, vt audiãt hanc vocem, & beneficium abſolutionis impetrent.Confringunt hic ſuperbiam ſuam, Magnates, Principes, Reges; humili confeſſione cor tumidum deponunt,& ſacerdotis abſolutione,quaſi voce Domini, à peccatis expiantur: regnumque cælorum quod ſuperbis anteà erat clauſum, iam humilibus aperitur.

Quartò

Quartò dicit: *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* Cui-nam voci hoc melius conuenit, quàm verbo huic ſacramentali, *Ego te abſoluo?* Ignem enim æternum iam peccatrici animę accenſum, remouet & intercidit, flammam q; eius extinguit: dum peccata quæ materia ſunt illius ignis flammantis, virtute ſuâ annihilat. Iterum intercidit flammam ignis vox iſta, dum libidinis & concupiſcentiæ flãmam, quæ priùs confitentium animos vſtulabat, infusâ copioſæ gratiæ aquâ ſopire valet. Vnde nullum eſt potentius remedium contra libidinis vitium, quàm huius Sacramenti frequentatio.

Quintò dicit: *Vox Domini concutientis deſertum.* Corda peccatorum inſtar deſerti ſpinoſa ſunt, & vepribus conſita. Vnde poſſunt dicere illud: *Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Tot aculei & remorſus conſciẽtiæ quibus ſcatent, tot ſunt pungentes ſpinæ. Vox ergo Domini abſoluens à peccatis, timore & amore ſancto replet hoc deſertum, ſpinas euellit, conſcientiam compungentes & ſauciantes: monetque etiam vſque ad radices conuellere omnia peccata, omnes illorum occaſiones extirpare; vt iam ſemen bonum gratiæ poſſit ibi radicem figere & fructificare; roſque cęleſtis terram cordis renouatam compluere & fæcundare. Quapropter pœnitentibus apud Ieremiam dicitur: *Innouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas.* Vox abſolutionis ſpinoſam & deſertam conſcientiam concutit, commouet, renouat: vt quæ priùs cubile erat bufonum, ſerpentum, draconum, iam fiat locus amænus, in quo oriatur viror calami & iunci, quaſi hortus Domini irriguus germinans lilium, violam, roſam, ſuaueolentiamque aromatum, in diuerſis areolis virtutum gratiarum & chariſmatum ſpiritualium. Expunctis enim conſcientiæ remordentis vepribus, iam fit anima quaſi paradiſus Domini, in qua regnat iuſtitia & pax, amor, caſtitas, humilitas, ſobrietas, & gaudium in Spiritu ſancto. Hæc omnia oriuntur à voce Domini peccatum expellente,

Ieremi. 4.

pellente,& gratiam infundente absolutionis virtute.

Sextò dicit: *Vox Domini præparantis ceruos.* Qui Sacramentũ pœnitẽtiæ piè frequentãt, meritò possunt dicere cum Propheta: *Præparauit pedes meos tanquam ceruorum, super excelsa statuens me.* Psal. 17. Datur enim in illo virtus,ad alacriter currendã æternitatis semitam, & ad attingendum perfectionis verticem. Rectè ergo, hic dicimus audiri vocem Domini præparantis ceruos,quia datur hic gratia per Sacerdotis vocem,ad ambulandum de virtute in virtutem, ad ascendendum vsque ad Dei montem, per asperum licet callem. Datur nobis velocitas cerui ad fugiendum retia, & mundi huius deuia, adspirando ad sublimiora: & quod ceruis innatum est, datur fortitudo ad *belligerandum* contra serpentina venena. Quod si cum *alijs* legas: *Vox Domini præparantis siue obstetricantis ceruas*, etiam & hoc facit vox Christi in hoc Sacramento. Quia sicut Ceruæ ad pariendum difficiles, voce tonitrui resonante commotæ adiuuantur, vt pariant: Ita & animæ, quæ difficultatem sentiunt, & tarditatem ad pariendum spiritum salutis & perfectionis,plurimùm hic adiuuantur voce & gratiâ Domini teporem excutiente.

Itaque cùm tanta sit efficacia vocis Domini in hoc sacramento, accedite, ô Filij Dei! afferte Domino gloriam & honorem per peccatorum vestrorum confessionem: Afferte gloriam nomini eius, adorate Dominum in atrio sancto eius, agnoscentes quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. Accedite frequẽter ad hoc sacramentum pœnitentiæ,vt audiatis vocem eius tantæ virtutis & efficaciæ. O fœlix vox absolutionis, quæ defluentes ad abyssum perditionis, ad Deum facit refluere, & infundit amorem salutis! O fortis vox quæ cedros confringit, superbos humiliat, flammam æterni ignis intercidit & extinguit, concupiscentiæ ardorem sopit, spinosa corda concutit, & pungentes spinas è conscientia expungit! O suauis vox, quæ gaudium & alacritatem menti infundit,

dit, ad currendum animos addit, torporem eliminat, ſpiritum gratiæ parit, ad gloriam perducit! Denique, ô beata ſententia, quę vincula ſoluit, peccatum remittit, Paradiſum reſerat, contritum ſanat, triſtem exhilarat, de morte reuocat, vitam reſtaurat, honorem Filiorum Dei renouat, perditos reſtituit, ſaucios curat, vires reformat, imbelles roborat, ſatanam fugat, humiles exaltat, gratiæ copiam infundit, & æternæ benedictioni nos præparat.

LECTIO VNDECIMA.

DE MVNERE POENITENTIS PERCEPTA ABSOLVTIONE.

PRIMO toto corde gratias agat Deo, quòd vocare dignatus ſit ad pœnitentiam: Eſt enim id diuinum donum, non noſtris viribus, ſed eius gratiæ adſcribendum, à qua præuenientę & cooperante noſtra procedit conuerſio & iuſtificatio. Neque enim omnes efficaciter vocantur, aut vocanti cooperantur: ſufficientem quidem gratiam nulli denegat Deus, at illam quæ efficax dicitur (quæ non ſolùm ſuadet, ſed & perſuadet; non ſolùm allicit, ſed & trahit, quæ ſic ſecretâ virtute hominis agit ſenſum, vt accommodet aſſenſum) non tenetur omnibus dare. Quando ergo illam donat, homo non debet eſſe ingratus, eo quod ingratitudo ſit ventus vrens & exſiccans rorem diuinæ Miſericordiæ, fluenta gratiæ, pietatis fontem. Quid igitur faciet peccator iuſtificatus in hoc Sacramento? Agnoſcat humili corde ſibi impoſſibile eſſe Deum quærere, niſi præueniat, ſurgere niſi excitet, ambulare ad illum niſi comitetur, inuenire

niſi ſe oſtendat: & ita cùm iam ſurrexerit, quæſiuerit, inuenerit Deum, gratias agat, prȩuenienti, excitanti, comitanti, ducenti, perducenti; rogetque vt & tandem introducere dignetur ad gloriam, largiendo perſeuerantiam, aduertat, quod multi peccatores ijſdem peccatis impliciti, hanc gratiam nacti non fuerint, & exaltet ſuper ſe Dei miſericordiam, & ſapientiam ita erga ſe benignam. Ad altitudinem enim ſapientiæ diuinæ, & ad iudicia eius inueſtigabilia debet referri, quod ex multis peccatoribus hunc educat in grauioribus exiſtentem, illum deſerat cum minoribus peccatis pereuntem. Tempore quo Deus erexit Magdalenam, conuertit Samaritanam, Mariam Ægyptiacam vocauit ad pœnitentiam, non deerant multæ mulieres quæ minùs peccarant; his tamen gratiam illam conuerſionis Deus non eſt elargitus. Ideò & in figura dicitur: *Multi leproſi erant in Iſraël ſub Elizæo, nemo tamen mundatus eſt, niſi Naaman Syrus. Multæ viduæ ſub Elia quando clauſum eſt cælum, ad nullam tamen miſſus eſt, niſi ad eam quæ erat in Sarepta Sydoniorum.* Ergo cùm multi euocentur è peccatis ſublimi Dei miſericordia, dum alij deſeruntur, vnuſquiſque cum timore & gaudio debet gratias agere, pro pœnitentiæ & remiſſionis dono.

Luc. 4.

Proptereà apparuiſſe legitur B. Virgo Benedictæ Meretrici inſigni Florentiæ, nouiter iam per ſanctum Domenicum conuerſæ, monebatque eam. Penſa Filia & crede, quod multi ſunt æternùm damnati, qui multò minùs quàm tu offenderunt, imò quidam pro vno peccato mortali. Et vt occulta ſcias, hodiè morietur miles ſubitò, propter peccatum commiſſum cum ſcorto. Item quatuor in hac vrbe: Vnus ciuis, quia filios ſuos neglexit corrigere: Vnus Curatus, quia negligens fuit circa onus præſertim in ſubditorum ſibi audiendis peccatis, & ibi inſtruendis. Vnus Religioſus, quia non habuit firmum propoſitum viuendi ſecundùm regulam & ſtatuta Ordinis ſui: Vnus quoque ſacerdos, quia vagabundè nimis & malè perſol-

uit

uit officium ſuum. Hi quatuor damnabũtur hodiè. Item, duæ ex ſociabus tuis à ribaldis in luxuria jugulabuntur, & damnabuntur. Hodiè etiam ſubmergetur puer in Hiſpania, & damnabitur, qui octo annorum cum ſorore fornicatus eſt, & licet opus non compleuerit, tamen inchoauit. Ita refertur in Tract. de Roſar. R. P. Michaëlis ab Inſulis Ord. Prædicat.

Exultent igitur Filiæ Iudæ, propter judicia tua, Domine. Animæ confitentes admirentur judicia Dei ſuper alios peccatores, & timeant: judicium quoque ſuper ſe tantæ bonitatis, & exultent cum gratiarum actione, quod erutæ ſint à tremendis illis judicijs, & pænis iam paratis dum peccarent.

Secundò debet gratias agere Deo, quod tam facili remedio dignetur peccata abluere, & ſordidam animam abominabilemque, ſtatim à pœnitentia in gratiam reſtituere, doniſque tam pretioſis exornare. Neque enim parui momenti eſt iuſtificatio, & gratiæ ſanctificantis collatio. Vnde cuilibet pœnitenti poſſumus dicere, quod Dominus Samaritanæ: *O mulier ſi ſcires donum Dei!* Conſiderandum eſt hic quod Diuus Auguſtinus dicit Tract. 72. in Ioan. *Vtrum ſit maius iuſtos creare, quàm impios iuſtificare, non audeo præcipitare ſententiam, intelligat qui poteſt, iudicet qui poteſt. Certè ſi æqualis eſt vtrumque potentiæ, hoc maioris eſt miſericordiæ.* Excitet ergo ſe, qui in ſacramento pœnitentiæ iuſtificatus eſt, & dicat cum Propheta: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in miſericordia & miſerationibus.* Hęc omnia peraguntur in hoc Sacramento.

Sed quæres, vnde ſcire poterit quis, ſe in gratiæ ſtatum eſſe reſtitutum? Reſpondeo, non opus eſſe hic certitudine illâ hæreticâ, & fide ſpeciali, quâ dicunt ſe firmiter credere, ſibi per Chriſtum remiſſa eſſe peccata, & hanc fidem

iuſtificare. Eſt enim illa potiùs præſumptio quædam, quæ à Deo reprobatur, ſimilis fides reprobata eſt in Phariſæo, qui ſe confidebat & credebat iuſtum: Publicanus autem tali carens fiduciâ, & cum pauore miſericordiam implorans, iuſtificatus eſt. Non debemus itaque de remiſſione peccatorum habere certudinem fidei, cui non poſſit ſubeſſe falſum, ſed ſufficit probabilis quædam & moralis certitudo, cuius interiùs poſſumus habere teſtimonium.

1. Dum prudenter homo exiſtimat ſe feciſſe quod in ſe eſt, diſponendo ſe ad remiſſionem.

2. Dum à confeſſione perſentiſcit internum gaudium, & quaſi à graui onere alleuiationem, nec angitur vltrà conſcientiæ torturâ. Certè non paucis contingit initiali quodam inchoare quemdam in anima Paradiſum, per primitias Spiritus inhabitantis: & iam effectu agnoſcere, quod pœnitentiæ quidem radix ſit amara, ſed fructus ſuauis. Et quam tanquam colubrum horrebant, illi iam quaſi virgæ conſolationis ſuauiter innituntur.

3. Quando odium peccati grande, zelumque accenſum ad illud radicitus extirpandum intus homo agnoſcit; magnum eſt gratiæ inhabitantis teſtimonium. De hac re latiùs egi, cùm articulum de remiſſione peccatorum explicui.

Audi ad hanc rem exemplum in vita S. Catharinæ Senenſis. Beatus Raymundus eius Confeſſarius, qui & hoc ipſum ſcripſit, petijt quondam ab illa, vt precibus ſuis à Domino impetraret Bullam Plenariæ Indulgentiæ, (ſic enim loqui illi placuit) per quam iam certus foret, ſibi omnia peccata dimiſſa. Illa promiſit ſe Bullam talem à Domino poſtulaturam. Sequenti die præmiſsâ oratione ad Deum pro Bulla impetranda, Raymundum adiuit, & dum loqueretur de ingratitudine hominū erga Deum, tactus Raymundus Spiritu Sancto, intueri ſibi viſus eſt peccatorum ſuorum multitudinem & magnitudinem,

tam

tam perſpicuè, vt continuò ex amariſſima contritione tantam vim lachrymarum effuderit, & in ſingultus & rugitus tales proruperit; vt periculum fuerit, ne pectus & cor eius diſrumperetur. Tum Virgo. *Hæc*, inquit, *eſt Bulla Indulgentiæ, quam tibi Dominus miſit: eſto igitur gratus gratia Dei.* Sic illa receſſit, & ille mirum in modnm lætus cum Propheta Regio dicere potuit: *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata.*

Tertiò ſtatim debet pœnitentiã adimplere, oblatâ opportunitate. Hæc eſt enim mens Confeſſarij, imò & Dei ſatisfactionem per Confeſſariũ imponentis, vt ſtatim ad effectum deducatur. Scireq; debet eam pœnitentiã quam impoſuit Sacerdos, efficaciorẽ eſſe apud Deum, illa quam ipſe proprio arbitrio ſibi imponit: quia eleuatur ex inſtitutione Chriſti ad ſpecialiter de eius meritis & ſatisfactione participandum, & gratior eſt Deo ratione obedientiæ, quâ ſe quis ſubijcit illius iudicio, qui loçum tenet Chriſti. Operatur ergo hic particulariter virtus clauium, quod non fit quando quis arbitrio ſuo peragit pœnitentiam. His porrò qui negligenter illam peragunt, nec prompto animo feruntur ad præceptum Sacerdotis, dicimus idem quod olim ſerui hero ſuo Naaman: *Si rem grandem tibi dixiſſet Propheta, facere debuiſſes, quanto magis nunc cùm dixit, Lauare ſepties in Iordane, & mundaberis?* Si pro lepra animæ, ô peccator, multa pati jubereris, vri, ſecari, maria transfretare, deberes ea facere; Nam & pro corporis ſalute hæc peragere non renuis. Quanto magis præceptum facile quod tibi imponitur à Sacerdote, debes adimplere pro animæ incolumitate? Presbytero ergo humilia non tantùm caput, ſed & animam tuam, & promptâ mente ſuſcipe quidquid dicit, quantociùs exequendum. 4. Reg. 5

Quartò debet frequenter & firmiter renouare propoſitum, nunquam de cætero mortaliter peccandi.

Hæc

Hæc renouatio plurimùm proficit, quia ſicut clauus vt profundiùs figatur, frequenter percutitur: ita propoſitum noſtrum vt firmiùs hæreat, hâc renouatâ percuſſione plurimùm iuuatur. Debet verò pænitens, ſe à recidiuo quantum in ſe eſt, præſeruare, ne ingratitudinẽ ſuam augeat, & vindictam Dei ſuper ſe aduehat. Attendere debet illud: *Ecce ſanus factus es, noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat.* Sed quàm multi ſimiles ſunt populo Iſraël, cui cùm lex propoſita foret: Omnia, inquit, quæ Dominus locutus eſt, faciemus, & erimus obedientes: At poſt paucos dies, Idolum conflant & adorant. Sic multi, in confeſſione firmum propoſitum profitentur de cætero non peccandi; at mox à pedibus Sacerdotis egreſſi, *in eadem* labuntur, nouum idolum erigunt & adorant: ſicque iram Dei in caput ſuum accerſunt. *Melius erat eis non co-*
Pet. 2. *gnoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt cognitionem retrorſum conuerti, ab eo quod illis traditum eſt ſanctõ mandato.* Fiunt enim nouiſſima peiora prioribus. Nam eum qui frequenter relabitur, grauiora ſibi accumulare incommoda, ex multiplici capite demonſtrari poteſt, ex parte ſatanæ, ex parte peccatoris, ex parte Dei.

1. Ex parte ſatanæ, quia eum quem anteà captiuum tenuerat, iam acriùs infeſtat, multiplicando tentationem, & peccandi occaſionem. Vigilantiùs etiam cuſtodit; ſicut ſi quis ex carcere euaſerit, & iterum fiat captiuus, iam diligentiùs cuſtoditur, & duplici catenâ vincitur.

2. Ex parte peccatoris relabentis peiùs ſemper ſuccedit: quia frangitur eius virtus ad benè operandum, multiplici relapſu; generatur maior cæcitas in intellectu, fortior in malum propenſio in voluntate, & peccatum altiùs ſuas agit radices.

3. Ex parte Dei, nouiſſima hominis illius fiunt peiora prioribus: quia ijſdem peccatis multiplicatis, iuſto Dei iudicio deſeritur homo, in pænam ingratitudinis. Sic & ſolet Medicus faſtidire ſuum aliquoties iam ſanatum, ſuâ tamen

tamen negligentiâ relapsum: *Curauimus Babylonem & non est sanata, ecce relinquamus eam.* Attendat ergo qui frequenter confitens, statim in idem relabitur diuinæ, ingratus. gratiæ, illud Apostoli: *Terra venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam, accipit benedictionem à Deo: proferens autem spinas ac tribulos reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio erit in combustionem.* Hier. 51. Heb. 6.

Porrò post confessionem, debet eligere pœnitens aliquot peccata, ad quæ magis propensus est: vt specialiter contra ea depugnet, detestando frequenter illorum malitiam, perfectum odium illorum concipiendo, omni diligentiâ armãdo se contra illorum importunitatem, sæpiùs mentem ac voluntatem excitando, vt ab illis sibi possit cauere per continuum conatum & reflexionem. Sunt enim aliqua in nobis vitia radicalia & capitalia, quę cæterorum sunt origo, ita vt ab illis quasi rami germinent: his ergo eradicandis specialiter aduigilandum est, quia sic & alia supprimuntur. In hæc continuò oculos defixos habere connenit, quasi in hostem capitalem, contra quem duellum quotidianum indici debet, & necessè est ad illum expugnandum, gladium mortificationis frequenter acuere.

Quintò etiam conueniens est, vt pœnitens sibi satisfactiones aliquas imponat, statui suo congruas, vltrà eam quam à Sacerdote accepit v. g. ieiunium, orationem, eleemosynam. Nec enim facilè audet præcipere Sacerdos grauia, quia timet fragilitati pœnitentis laqueum inijcere. Optat interim illum considerare exiguum esse quod præcepit, vt promptâ voluntate suppleat, & vindicet se de se, pœnali satisfactione. Iuuat etiam ad eam supplendam frequenter offerre Patri æterno in spiritu humilitatis, & in animo contrito, omnes dolores, & pœnas quas Christus sustinuit in crucis supplicio, & passionis longo tormento. Omnes item B. Virginis, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Sanctorumque omnium passiones,

& pœnitentias, pro peccatis etiam aliorum ex charitate ſuſceptas, quæ manent in acceptatione diuina nobis applicanda. Deinde etiam offerri poſſunt omnes gemitus Columbę, hoc eſt Eccleſiæ gemitus in pijs animabus, orantibus pro peccatoribus; quidem gemitus ſunt inenarrabiles, à ſpiritu charitatis in illis poſtulante pro nobis procedentes. Cùm illis iniungendæ & omnes pœnitentiæ, omnia opera pœnalia & ſatisfactoria, ieiunia, orationes, diſciplinæ, vigiliæ, cilicia, mortificationes, quæ fiunt per vniuerſum orbem in ſacris Religionibus: quia horum omnium ratione *Communionis Sanctorum* ſumus participes; ita vt in peccatorum noſtrorum ſatisfactionem oblata, apud Deum nobis proſint.

Denique omnes huius mundi pænalitates, aduerſitates, flagella, per patientiam, ex ſpiritu pœnitentiæ debemus acceptare, & Deo offerre, illiq́ue prompto animo dicere: *Hic vre, hic ſeca, vt in æternum parcas.* Certum enim eſt hoc Deo placere, & ab illlo ad hunc effectum hæc ordinata eſſe. Vnde de multis legimus, Deum in hoc mundo mirabilibus aduerſis ab illis pœnas exegiſſe, vt à pœnis futuris forent liberi.

Vnum hic exemplum admirabile ſubijcio, ijſdem verbis quibus illud expreſſit Drexelius ex Niceta Choniate, libello de Æternitate. Anno 185. Andronicus Orientis Imp. victus ab Iſaacio, ferreis catenis collo & pedibus iniectis, ad eum perductus eſt, factaq́; omnibus eſt licentia in eum quidlibet audendi. Itaque impinguntur ei colaphi, barba vellitur & capilli, dentes excutiuntur, etiam à mulierculis cæditur, omniumq́ue ludibrijs exponitur. Paucis poſt diebus, dextra ei præciditur, & oculus vnus ſuffoditur; ſicq́ue vno oculo & manu deformis, capite raſo & glabro infamis, curtâ tunicellâ amictus, ſcabioſo Camelo imponitur, per forum, triumphi formâ, deducitur. Hic plebs petulantiſſima, nullâ habitâ ratione, quòd Imperator fuiſſet ab omnibus laudatus & celebratus, cui

iureiu-

iureiurando fidem obſtrinxiſſent, impetum in eum fecit, & furor omnibus arma miniſtrauit. Clauas alij in caput impegerunt, ſordibus alij nares opplerunt, alij ſpongias hominum pecudumque excrementis plenas, in faciem expreſſerunt, verubus alij latera pupugerunt. Illi lapidibus, hi luto petiuerunt, iſti rabidum canem, fungum alij & bardum proclamarunt. Impudens muliercula ollam bullientis aquæ de culina raptam, in caput eius effudit: nemo erat qui ei non malefaceret. Poſteà Camelo detractus, inter duas columnas pedibus ſuſpenſus eſt. Sed nec ſuſpenſo furibunda turba pepercit; vnus enſem per pendentis aluum ad inteſtina adegit, alij duo auerſum corpus transfixerunt. Sic miſerè vitam abrupit. Verumtamen ſe geſſit planè Chriſtianum, lamentari, aut fortunam accuſare auditus non eſt, cum Deo cepit rationes ponere, & peccatorum veniam orare, illud ſolùm ingeminans: *Domine miſerere, Domine miſerere*. Miſer Andronice, quod tanta ferre cogaris; fælix quod patienter feras, & agnoſcas peccata ſic eſſe expianda. Quantam tibi Deus gratiam fecit, qui hæc te pati voluit paucis diebus, ne perires omnibus diebus; breui tempore miſer fuiſti, ne eſſes æternùm. Fuit verò Andronicus (teſte Nicetâ) Fidei Catholicæ tenaciſſimus, & deuotiſſimus Sancto Paulo, cuius Epiſtolas præ manibus ſemper habere apertas conſueuit. Neque verò Apoſtolus iſtud obſequij gratis ſibi deferri paſſus eſt, curam geſſit cultoris ſui Andronici; cui cùm exitium immineret, imago Apoſtoli auro exornata, & in æde ſacra collocata, vbertim illachrymaſſe viſa eſt. Quod portentum, ſtatim Andronicus non aliter atque venturæ cladis nuntium accepit.

Vide etiam quæ dixi de Mauritio Imperatore punito in hac vita, Dei admirabili iudicio, ne ſatisfaceret in futuro. Tom. 1. Tract. 2, vbi egi de iuſtitia Dei. Neque verò Deus graues peccatores tantùm, pœnis huius vitæ affligit, vt ſatisfaciant, ſed & Sanctos. Vide ſic dicit Caſſia-

nus collat. 7. c. 25. *Viros Sanctiſsimos magnis infirmitatibus traditos nouimus, pro leuiſsimis delictis; cùm in illis ne tenuiſsimum quidem nœuum in die iudicij inueniri patiatur diuina Clementia, omnem cordis eorum ſcoriam excoquens in præſenti; vt eos tanquam aurum ignitum, nullâ indigentes pœnali purgatione, tranſmittat ad illam æternitatem.* Vide vitam S. Lyduinæ, quę 30. annos mirè afflicta à Deo morbo humanitus vix tolerabili, tranſegit.

RESOLVTIONES QVÆSTIONVM ALIQVOT PASTORALIVM.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

CAPVT PRIMVM.

DE APPROBATIONE CONFESSARIORVM.

QVAERO PRIMO. An habens beneficium Parochiale in vna Diœceſi, poſſit in alia Diœceſi audire confeſſiones, ex conſenſu Parochorum illius Diœceſis? Reſp. *Ex vi iuris communis poſſe,* quia habens beneficium parochiale (actualiter ſcilicet, & quod iam non dimiſerit) reputatur idoneus ſimpliciter, etiam pro quocumq; loco: ita vt vbique ſit proximè capax iuriſdictionis, ideoque eam poſſunt Parochi etiam alterius Diœceſis delegare extraneo Parocho, tanquam idoneo & approbato. Quare dum dicit Trid. ſſ. 23. cap. 15. eum qui habet beneficium parochiale, idoneum eſſe ad audiendas confeſſiones, non reſtringit ad vnam Diœceſim; quinimò æquiparat eum illi, qui ab Epiſcopis eſt approbatus, ſiue à cuiuſlibet Diœceſis Epiſcopo. Et hanc fuiſſe ſententiam Theologorum omnium, ac Iuriſperitorum

rum Salmanticenſium, atteſtatur Suarez; & eſt ſatis communis opinio.

Hinc ſequitur, Parochos in confinio duorum Epicopatuum agentes, ſeſe mutuò poſſe aduocare in auxiliũ confeſſionum audiendarum ſuorum ſubditorum, communicatâ ſibi mutuò iuriſdictione. *Caſus ordinarius.*

Dixi *id poſſe ex vi iuris communis*, nam poſſet Epiſcopus hanc delegationem impedire, & ſtatutum facere, vt nemo in ſuo Epiſcopatu poſſit confeſſiones audire, niſi à ſe approbatus; & præcipere, vt nullus Parochus poſſit iuriſdictionem ſuam concedere, niſi taliter approbato. Id verò tùnc obſeruandum foret, atque hanc eſſe praxim aliquorum Epiſcoporum aſſeritur, cui omnino ſtandum eſt, maximè vbi per decretum publicum conſtat.

QVAERO SECVNDO. An approbatus ab vno Epiſcopo ſimpliciter & abſolutè, (hoc eſt, non reſtrictiuè ad hunc vel illum locum) cenſeatur approbatus pro tota Eccleſia: ita vt poſſit audire confeſſiones vbique terrarum, ſi modò ei licentia detur à Parochis. Reſp. 1. probabilem eſſe affirmatiuam partem, quam cum Suarez tenent multi Theologi. Iterum tamen hic aduertendum, an Diœceſani ſtatutum aliquod non ſit, prohibens licẽtiam dari niſi approbatis à ſe, vt iam dixi. Reſp. 2. negatiuam partem ſecuriorem eſſe, ac multis etiam Theologis placere. Illam docent Emmanuël Sa, Roderiquez, Miranda, Vaſques & alij. Et videtur fundamentum habere in Conc. Trid. dicente, Sacerdotem vt confeſſiones audiat, debere approbari ab Epiſcopis. Vbi dum dicit, *ab Epiſcopis*, & non *ab Epiſcopo*, videtur ſingulorum Epiſcoporum approbationem requirere pro quolibet Epiſcopatu. Vnde & Pontifices communiter dum Religioſis concedunt poteſtatem audiẽdi confeſſiones, adijciunt conditionẽ, ſi nimirũ ſint approbati ab ordinario loci; atq; hoc nõ intelligitur de quolibet Epiſc. confuſè, ſed de Epiſc. loci vbi audiunt confeſſiones. Ergo ſimiliter dicendũ, debere approbari Sacerdotẽ

ab Episcopo Diœcesis, in qua audire vult Confessiones. Neque eadem est ratio de habente Parochiale beneficium. Ratio enim diuersitatis esse potest, quia approbatio annexa Curæ Pastorali, est antiqui iuris, & est deriuata in Parochos ab Ecclesia vniuersali: modus autem approbationis simplicium Sacerdotum est à iure nouo Concilij Tridentini, qui eam committit Episcopis.

Refertur quoque ad hanc rem, Congregationem Cardinalium consultam per Archiepiscopum Valentinum: an approbatus per alium, quàm per Episcopum Valentinum censeatur approbatus in Diœcesi Valentina, respondisse negatiuè. Cuius rei mentionem facit Rodriguez in explicatione Bullæ cruciatæ. Sed, vt verum fatear, multæ resolutiones Congregationis referuntur *hinc inde* ab Auctoribus diuersæ opinionis hac in materia, quæ parũ autenticę videntur, aut non ita firmæ fidei. Quod si super iam dictis nouissimam aliquam resolutionem datam constet, illi standum; nullâ certa hactenus mihi innotuit.

Fertur esse aliqua super his declaratio. Tu consule.

QVAERO TERTIO. Quid de Sacellanis siue Coadiutoribus Pastorum, qui tantùm approbantur pro hoc vel illo loco ab Episcopo determinato? Occasione ipsorum motę fuerunt quęstiones subsequentes in Diœcesi nostra Leodiensi anno 1624. & præsentatæ Clarissimo & admodùm Reuerendo Domino Ioanni à Chokier Vicario Generali: Responsionesque subiectæ ab eo signatæ sunt, me præsentę.

QVÆ-

QVÆSTIONES QVOTIDIANÆ PASTORES ET SACELLANOS CONCERNENTES.

QVæritur 1. Vtrùm Sacellanus alicuius Paſtoris, poſſit audire confeſſiones Parochianorum alterius Paſtoris in aliena Parochia.

R. Non poteſt, ſi non ſit approbatus pro illa.

Quæritur 2. Vtrùm Sacellanus poſſit audire confeſſiones alienorum aduentantium ad Parochiam, in qua deſeruit?

R. Poteſt, ſi cum licentia Paſtorum ſuorum ſaltem interpretatiua accedant; quam tamen facilè non præſupponant, niſi ex ferè certis indicijs.

Quæritur 3. Vtrùm Sacellanus tranſiens ad miniſterium alterius Parochi, debeat denuò approbari pro iſta noua Parochia?

R. Debet approbari de nouo pro illa, ſi nunquam pro illa fuerit approbatus.

Quæritur 4. Vtrùm Sacellanus qui aliquando deſeruiuit alicui Parochiæ, propter vel mortem, vel abſentiam Paſtoris, omnia Paſtoris munia exercens, poſteà tranſiens ad alium Pagum, vt officium Sacellani tantummodò agat, debeat pro illo approbari, quandoquidem maius officium exercuerit?

R. Debet pro illo Pago approbari.

Quæritur 5. Vtrùm Paſtor habens erectam Confraternitatem in ſua Parochia, poſſit audire confeſſiones alienorum aduentantium ad ſe, Indulgentiarum lucrandarum gratiâ, titulo Rectoris Confraternitatis? Et an poſſit ſimiliter tunc eius Sacellanus?

R. Poteſt id Paſtor non titulo Rectoris Confraternitatis, ſed virtute licentiæ ſaltem interpretatiuæ datæ à proprijs Paſtoribus. Poteſt & Sacellanus approbatus.

Quæritur

Quæritur 6. Vtrum alij Paſtores non poſſint in iſto loco Confraternitatis confeſſiones alienorum audire? Similiter & eorum Sacellani?

R. Poſſunt cum licentia illius qui habet ibi iuriſdictionem. Sacellani autem ipſorum non poſſunt niſi ſint approbati pro illo etiam loco, aut niſi ſuos ibi audiant.

Quæritur 7. Vtrum etiam Paſtor in propria Parochia, poſſit audire confeſſiones alienorum etiam alterius Diœceſis aduentantium ad ſe. Similiter an & eius Sacellanus?

R. Poſſe, ſi ex fraude non accedant, ſed occaſione vel indulgentiæ, vel peregrinationis, vel rationabili alia cauſa ibi exiſtentes, confiteri. Si autem ſuſpicio ſit venire ad fugiendam auctoritatem propriorum Paſtorum, non poſſunt audire.

Signatum erat: *Io. à Chokier. Canonicus & Vicarius Leodienſis.*

Ex quibus aduerte *Primò* grauem eſſe errorem quorundam Sacellanorum, qui pro certâ Parochiâ approbati, immiſcent ſe audiendis confeſſionibus quorumcumque, etiam extra Parochiam pro qua ſunt approbati.

Aduerte *Secundò*, multo magis tales errare, ſi in aliena Diœceſi audiant, errare quoq; Paſtores, qui eos aduocant ad ſibi auxiliandum. Quod vidimus practicari erroneè in Parochia de Fagnolle ſubdita Namurcenſibus, vbi ſolitus erat aduocari pro auxilio Paſtoris ad confeſſiones excipiendas ſacellanus aliquis in Matania (qui eſt locus Diœceſis Leodienſis) approbatus, ac pro illo ſolum pago admiſſus.

Aduertè *Tertiò*, erraſſe quoque grauiſſimè Paſtores aliquos, qui titulo Confraternitatis Roſarij in Parochia ſua erectæ putarunt ſibi licentiam per hoc factam abſoluendi à quibuſlibet caſibus reſeruatis, eo quod in aliquibus Bullis Pontificum ea de re fiat mentio. Sed non aduerterunt eam auctoritatem concedi Confeſſarijs Ordinis

dinis Fratrum Prædicatorum, non verò quibuslibet Confessarijs. Nec Fratres Prædicatoes hanc authoritatem alijs possunt communicare etiam pro illis qui confraternitati adscribuntur absoluendis.

Aduerte *Quartò*. Errare etiam eos, qui relictâ curâ Pastorali, putant sibi licere virtute prioris Pastoratus, siue approbationis per illum, audire confessiones in tota Diœcesi; non obstante quod aliam curam Pastoralem non suscipiant. Concilium enim Tridentinum expressè dicit, quod illi censeantur approbati, *qui Parochiale beneficium habent*; quod intelligitur de actualiter habentibus; vnde illis dimissis cessat non solùm iurisdictio, sed & approbatio, nisi ab Episcopo iterum petatur. In quo aduerti olim errorem contingere in Oppido Thudinensi: vbi annuatim ferè ad administrationem Curæ (quæ Capitulo incũbit) admittebantur noui Sacerdotes, & ad huius effectum procurabat Capitulum eos ab Episcopo approbari: illi autem non obstante quod post annum vnum vel alterum illam administrationem dimitterent, ingerebant se audiendis confessionibus quorumcumque in Diœcesi, sine noua admissione siue approbatione, virtute prioris approbationis, quâ ad curam administrandam dicebant se approbatos fuisse.

Aduerte *Quintò*: Quantum ad septimum attinet, Responsio ista conformis est resolutioni generali, quam dant communiter Theologi de iter agentibus, aut peregrinantibus. Dicunt enim quod licet olim peterent facultatem à proprio Parocho, vt alijs in itinere pŏssent confiteri: nunc tamen ex consuetudine, siue tacita licentia Pastorũ, aut Episcoporum, posse confiteri Parocho loci ad quem perueniunt, vel Sacerdotibus ibi delegatis. Referturque Eugenius 4. declarasse id etiam habere locum in annua confessione & communione. Dicunt tamen esse necessariam bonam fidem, & veram causam: nam si quis tantum ageret iter, vt fugiat auctoritatem proprij Pastoris, non

foret absoluendus. Videri potest Suarez alijque ab eo citati. Et certè moraliter loquendo, necessarium videtur hanc concedere licentiam vel expressam vel tacitam, vt hi quos à Parochijs certis de causis, abesse contingit ad tempus, Confessarijs quos pro oportunitate repererint, possint confiteri, tum quia timentes Deũ statim vbi peccato mortali verentur se obnoxios, Confessarij occasione oblatâ solent vti: tum quia pij festa B. V. & alia principalia haud solent præterire sine confessione, & cùm tunc contingat abesse à proprio Parocho, graue eis foret sine Sacramentis remanere. Vnde non puto morosius hic agendum à Pastoribus, siue proprijs, quasi debeant improbare similem tacitam licentiam; siue extraneis, *dum bonâ fide* requiruntur ad excipiendas talium confessiones, quibus ad Parochos non est facilis recursus. Contigit alicubi, quemdam ad sua negotia iter agentem, diuertere in itinere ad Parochiam aliquam Missæ audiendæ gratiâ, ac ibidem obsecrare Parochũ, vt exciperet confessionem suam, vt tutiùs iter suum perficeret, peccato aliquo cuius conscius sibi erat expurgato. Parochus hac in re scrupulosior renuit, tanquam non habens facultatem absoluendi non subditum sibi. Eodem die contigit eum in nemore quodam propinquo à prædonibus spoliari, & interimi. Re ad Parochum delatâ, non potuit non grauiter contristari, & seipsum coarguere, quod huic animæ opem non attulerit, reiectis scrupulis excipiẽdo eius confessionem; cùm etiam diuinâ inspiratione ad id petendum tunc impulsus videretur. Similes multæ causæ faciunt, vt prudenter tacitam illam licentiam in fauorem pœnitentium datam interpretemur. Immò quidam à iure datam dicũt, cuius consuetudo testis existat; & id fundari potest in declaratione Eugenij 4. de qua Caiet. verbo *Absolutio.*

Queritur verò iterum hic: An iter agens per Diœcesim alterius Episcopi, ibi confitens possit absolui à casu Episcopo suo reseruato, si ibi non est reseruatus? Respon-

sio

sio affirmatiua probabilis est, & eam multi Theologi sequuntur. Ratio est, quia eo ipso quo iter agit per aliam Diœcesim, & ibi confiteri potest, absolui etiã potest more incolarum illius loci, quandoquidem Confessarij illius Diœcesis non teneantur scire casus reseruatos in altera. Si ergo ibi casus non est reseruatus, absolui potest à quolibet Confessario. Si etiam ibi est reseruatus, potest absolui ab illis, qui ibi habent potestatem super reseruatis. Consuli potest Nauar. c. 27. n. 261. Suarez disp. 30. sect. 1. Fillucius Tract. 7. c. 10.

CAPVT SECVNDVM.

DE OFFICIO CONFESSARII.

QVAERO PRIMO. Quid faciendum Confessario, qui videt pœnitentem esse in occasione peccati. Resp. si sit occasio proxima peccandi mortaliter, tenetur Confessarius exigere à pœnitente propositum firmum eam tollendi. Vt autem proxima iudicetur, duo debent concurrere. Primò vt sit voluntaria; si enim vitari non possit moraliter loquendo, & ab alio potius censeatur illata quàm assumpta, non reddit indignum absolutione. Secundò debet esse talis ex suo genere, vt statim vel quasi statim illâ datâ homo in mortale cadat: siue vt nata sit frequentissimè homines similis conditionis ad talia peccata inducere; vel experientia doceat talem effectum habere in hoc pœnitente Hic verò ad iudicandum multâ prudentiâ debet vti Confessarius. Nam vni occasio proxima est, quæ eadem in alio talis non iudicatur. Exempli gratiâ. Frequentatio popinæ vni est proxima occasio ebrietatis, & aliorũ peccatorum mortalium, quæ alteri talis non censetur, licet aliquando etiam inde peccare eum contigerit. Item frequentatio cum hæreticis vni est occasio hæresis, aut dubietatis in fide, alteri firmiori non est. Item conuersatio cum

puellis alicui adoleſcenti eſt cauſa luxuriæ, vel in actu, vel in cogitatione : ſimilis occaſio non cenſetur proxima alteri, qui aliquando, at rarò, propter hoc peccat. Item lectio librorum de amore tractantium vni poteſt eſſe præcipitium, alteri nonniſi veniale cenſeri. Cùm ergo occaſio cenſetur proxima alicui, talis non poteſt abſolui, niſi proponat tollere; ſi autem non ſit proxima, poteſt abſolui.

Sed quid ſi pœnitens dicat, ſe non poſſe ſine ſcandalo, vel infamia, vel graui incommodo tollere? Huiuſmodi caſus ſunt quotidiani, & multùm timoratos Confeſſarios torquent. Exemplum ſit. Famulus & ancilla in eadem domo conuerſantes, ſibi mutuò carnalium cogitationum & tactuum occaſio ſunt; & allegant ſe eam domum non poſſe deſerere ſine graui incommodo, quia alibi miniſterium non ſint reperturi. Item filius-familias malè conuerſatur cum ancilla, aut conſanguinea cohabitante, vel etiã ſorore; & dicit ſe non poſſe deſerere paternam domum, nec id ipſum fieri poſſe ab altera. Item adoleſcens in matrimonium optat aliquam puellam, nec poteſt eam alloqui ſine motibus carnis, in quibus ſolet delectari, & ſic eſt in frequenti ſtatu peccati; ſed hanc familiaritatem ob matrimonium prætenſum negat ſe poſſe deſerere.

Reſpondeo, in his & ſimilibus caſibus, videndum eſſe, an ſit aliquod remedium, quod ſuſceptum à pœnitente, credatur poſſe ipſum cum Dei gratia præſeruare à lapſu. Atque ita pœnitens ſi admittat tale remedium, cum propoſito non conſentiendi vlteriùs peccato, poſſet abſolui. 1. Moneatur, reſoluto animo perſonæ cum qua malè verſatur, repræſentare periculum in quo ſunt : & quod ob illud ſibi denegetur abſolutio; ideoque obſecrare eam debet in Domino, vt meliorem iam ineant rationem vitandi peccati & periculi. 2. Eliciat propoſitum efficax non conuerſandi in tenebris cum illa, aut in loco remotiori & ſolitario efficaciùs ad peccatum inducente. 3. Paratus ſit non ſolùm loca, ſed & occaſiones quas iudicat maximè proximas

mas ſibi, ſiue ordinariè initium peccato dantes, euitare; puta aſpectus nimis fixos illius perſonæ, aut manuum facieiq́ue attactus, blanditias & illecebras omnes. 4. Ordinetur ei breuis aliqua jaculatoria, quâ quotidiè propoſitum renouet non cadendi, idq́ue matutino tempore, vel etiam ter in die, mane, meridie, veſperi. Item, Salutatio ad Chriſtum, B. Virginem, Angelum cuſtodē, & ad hunc effectum precatiuncula per Aue Maria, vel genuflexio cum reflexione mentis. Item quoties cogitatio praua inciderit, cruce ſignet pectus, cor eleuando in Deum, & ſimilia. Si hæc obſeruare ſe omnino paratum offerat, atque alia quæ Confeſſarius ex Spiritus inſtinctu ſuggerere poterit (inter quæ eſſe poterit frequens confeſſio & communio, frequens Miſſæ auditio) poterit talis abſolui.

Sed quid ſi adhuc reincidat, & abſolutionem iterum iterumq́ue reincidens petat? Reſpondeo non ideò negandam, ſi propoſitum firmius, quàm anteà repetat: præſertim ſi aliquantum ſe contineat, & diminuat numerum peccatorum, ita vt aliqua inchoatio, aut ſpes emendationis poſſit aduerti. Quod ſi nulla eſt tandem apparentia aut ſpes emendationis, ſed potiùs ruina in peius, dicendum ei, & rememorandum illud Chriſti: *Si oculus tuus, aut pes, aut manus, ſcandalizat te, proijce eam.* Hoc eſt, licet aliquis tibi tam commodus aut neceſſarius videtur, quàm eſt oculus, aut pes, aut manus, & tamen propter illum tibi ruina eſt ſalutis: melius tamen eſt, vt eius emolumentis careas, quàm ob illum pertraharis in gehennam: ideoq́ue ſepara te ab illo, quamuis coniunctiſſimus tibi ſit & vtiliſſimus. Sicut enim præſtat vt cum vno oculo, pede, manu, ingrediaris regnum cælorum, quàm cum duobus mittaris in gehennam, ita & hic. Hic eſt diſcurſus Ieſu Chriſti, de quo ſuprà iterum dixi, ſæpe repetendus, & pœnitentibus in periculo agentibus fortiter inculcandus; vt *ſoluant vincula colli ſui, & colligationes impietatis, ac faſciculos deprimentes*, ſiue occaſiones illas pertrahentes in gehennam.

Imploret verò Confeſſarius auxi lium ſpiritus pro illis, ac pro ſe, vt iuxta prudentiam ſpiritus illis poſſit conſulere, & opem ferre.

QVAERO SECVNDO. Quid faciendum Confeſſario, qui videt pænite ntem verſari per ignorantiam in ſtatu de ſe malo? Exemp li gratiâ. Poſſidet quis fundum alienum, putans ſuum. Item habet contractum vſurarium, bonâ fide putans non eſſe talem. Item, coniunctus eſt matrimonio, cum ea cum qua impedimentum dirimens intercedebat, ſed id ignorat. Reſpondeo, ſi ignorantia eſt craſſa vel ſupina, tenetur eum monere & inſtruere. Si eſt inuincibilis, non tenetur niſi ſperet fructum, & ſine ſcandalo ac graui incõmodo locum putet monitioni cum efficacia. *Quod ſi* timet non profuturam, ſed potiùs graues perturbationes, debet tacere. Ratio eſt, quia tunc ſolùm permittit in pœnitente ſtatum materialis peccati, cùm ille excuſetur ob ignorantiam inuincibilem.

Sed quid ſi circa illa interrogetur à pœnitente, vel ob aliquam dubitationem, vel ob aliam cauſam? Reſpondeo, quod tunc debeat reſpondere ſecundùm veritatem, quantum ſatis eſt pro interrogatione: quia iuſtè interrogatus tenetur ex officio reſpondere, nec poteſt pœnitentem in errore confirmare ſuo ſilentio.

QVAERO TERTIO. An Confeſſarius poſſit excipere confeſſionem mulieris, cum qua peccauit? Reſpondeo non eſſe ius poſitiuum, nec diuinum, ſed naturale, quo id vetetur: quia poteſt eſſe emendatus Sacerdos, & ritè conferre Sacramentum, & ex altera parte poteſt adeſſe vera contritio. Ita Suarez & Fillucius, Tract. 7. de Confeſſ. c. 9. Conſtitutione tamen particulari alicuius Diœceſis id poteſt prohiberi, ex eo quod quandoque per hoc tollatur erubeſcentia, quæ eſt pars pœnitentiæ, & quod non ita decens iudicetur. Sic in ſtatutis antiquis Leodienſis Diœſis c. 4. ordinabatur ſub pœna excõmunicationis, vt Sacerdotes non audirent eas fœminas cum quibus peccaſſent, de

pecca-

peccatis quæ patrassent cum eis; quod maximè videtur fuisse ordinatum ob concubinarios, qui suas concubinas audiebant. Additur tamen in illis statutis, vt Presbyteri consocios & fautores peccati sui, vel mediatores non audiant, sed mittant eos ad honestos Confessores, nisi necessitas hoc & in casu præcedenti exegerit. Sed cùm hæc non repetantur in postrema Synodo, non puto obligare, nisi quatenus iuri diuino sunt conformia.

Petes, quid si Sacerdos peccarit cum filia confessionis, vel actu, vel voluntate, teneturne eam circumstantiam exprimere? Respondeo non teneri, quia id non mutat speciem peccati, nec est incestus, quamuis non negem inde aggrauari peccatum. Tenetur verò exprimere, an illa mulier de qua cogitauit & consensit, fuerit ab eo baptisata, vel an illius aliquam prolem baptisarit; quia tunc ob cognationem spiritualē est species quædam incestus, hocque aduertere debent Parochi, quibus id posset contingere.

QVAERO QVARTO. Quid faciet Sacerdos, si malè pœnitentem absoluerit, & defectus sit circa substantiam? Respondeo debere monere pœnitentem admissi defectus, quando sine graui nocumento ipsius Confessarij, & sine scandalo fieri potest. Exempli gratiâ, si absoluit eum, quem non poterat defectu iurisdictionis. Item si absoluit à reseruatis, cùm nō haberet potestatē. Item si absoluit eū, qui non proponebat abstinere à peccato mortali, nec habebat quidem attritionem. Item si error in forma contigerit, aut dormiens non intellexerit pœnitentem. Quod si graue incommmodum aut scandalum ex monitione oriundū prœuidet, dolere debet de peccato commisso, & relinquere pœnitentem in bona fide, quia per sequentes confessiones poterit iustificari.

Sed quid si Sacerdos in causa fuit, quod pœnitens alienum non restituat? Respondeo: Si non imposuit ei restitutionis onus, cùm pœnitens ad id teneretur, peccauit contra Religionem, suum ministerium negligenter & indebitè

sus contratos. Una cosa tan seria, se despacha en breve, figura que parecerá cosa ridícula, pero que es muy seria, y es que el Gobierno Federal, no tiene un solo centavo, ni un solo real de sueldo, ni siquiera para pagar el correo, mas cuando dan el cierre, son dentro de un mes cinco millones de pesos, que se reparten entre todos los empleados, que tienen derecho.

Quiere decir, que el Gobierno Federal, no tiene dinero, aguantan, hasta quanto, mi amigo Ramón Corral, que es el Vice-Presidente de la República, le ha prestado 50 mil pesos, para que pueda subsistir con ellos, pero el Gobierno Federal, no tiene dinero, y no puede pagar, ni un solo empleado. Esta situación es muy seria, porque el Gobierno Federal, no puede cumplir con sus compromisos contraídos con el Congreso de la Unión, así que imaginese usted, que el Gobierno Federal, le debe hoy como 8 millones de pesos, y no puede pagar, y no puede cumplir con sus deberes, y no puede cubrir ninguna de sus atenciones.

Ahora, en cuanto, á los Candidatos Oficiales, que han nacido en estados administrativos, como son los dos Gobiernos? Aquellos, solamente tienen que hacer, lo que el Gobierno Federal, les ordene, y lo que el Gobierno Federal, les mande, y lo que el Gobierno Federal, les imponga, esto es lo que tienen que hacer, y no tienen que hacer otra cosa, porque no tienen dinero, no tienen elementos, no tienen fuerzas, no tienen nada, absolutamente nada, y por consiguiente, no tienen que hacer, sino lo que el Gobierno Federal, les ordene.

Ahora, en cuanto, á los Candidatos Oficiales, que han nacido en estados administrativos, como son los dos Gobiernos? Aquellos, solamente tienen que hacer, lo que el Gobierno Federal, les ordene, y lo que el Gobierno Federal, les mande, y lo que el Gobierno Federal, les imponga, esto es lo que tienen que hacer, y no tienen que hacer otra cosa, porque no tienen dinero, no tienen elementos, no tienen fuerzas, no tienen nada, absolutamente nada, y por consiguiente, no tienen que hacer, sino lo que el Gobierno Federal, les ordene.

Qui ad istas speculationes pertinentes Non intelligit hæc. Et ideo Non potest Non Credere, quia Non intelligit. Et Quia Non Credit, ideo Non intelligit. Et ita est Circulus vitiosus Incapacitatis, non Malitiæ. Et Quia Non intelligit, ideo Non potest Credere. Et Quia Non Credit, ideo Non intelligit. Et Quia Non intelligit, ideo Non potest Credere. Et Quia Non Credit, ideo Non intelligit. Et Quia Non intelligit, ideo Non potest Credere. Et sic in infinitum. Et Quia Non intelligit, ideo Non potest Credere, quia Non Credit, ideo Non intelligit

Cathechiſmis dixerint, ſupponant ſuos iſta non ignorare. Sed falſa eſt ſuppoſitio, quia frequentiſſimè quę publicè in genere dicuntur, contingit non apprehendi à multis rudioribus in particulari. Vndè neceſſarium eſt tales ſigillatim interrogari, imò & repeti, ac eis morosè inculcari. Obſecratos igitur in Domino velim Confeſſarios ac Paſtores rudium, vt hic diligentẽ operam nauent, cum ſuauitate & patientia, & per experientiam reperient ſe non infructuosè laborare. Varijs in locis confeſſiones ruſticorum excepi, & eos interrogans de Trinitate, pro reſponſo accepi; Tres eſſe Deos, vnam perſonam; vel vnũ eſſe Deum, ſed tria corpora. Item dum interrogarem quæ perſona carnem aſſumpſerit? Reſpondebant *ſatis ordinariè*, eſſe Patrem. An Pater eſſet homo? an etiam Spiritus ſanctus eſſet homo? Reſpondebant affirmatiuè. Et maximè errorem vniuerſalem pleriſque in locis deprehendi, quod putarent vinum, quod aliquando communicantibus datur, eſſe Chriſti Sanguinem. Hæc verò difficulter edoceri poſſunt, maxime ſenes, niſi à Confeſſarijs interrogentur, & erudiantur. Quod breuiter poteſt fieri, de his quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medij. Nam ſi ignorent fortè decem præcepta, aut Symbolum, ſufficit quod firmiter proponant illa ſucceſſu temporis ſe conaturos ediſcere. Subſtantia autem præcipuorum Articulorum debet eis hic & nunc ante abſolutionem proponi, vt fidem explicitam illorum concipiant; nempè Ieſum Chriſtum eſſe Filium Dei, & verum hominem, natum ex Virgine, pro redemptione noſtra mortuum, poſteà reſurexiſſe, deinde aſcendiſſe in cælum, denique venturum Iudicem.

Sed petes. An non ſint repetendæ confeſſiones priores, ab illis ignorantibus myſteria Trinitatis, & Incarnationis, quandoquidem ſcitu neceſſaria ſint ad ſalutem, & non potuerint iuſtificari ſine fide explicita illorũ myſteriorum, vt docent multi Theologi. R. ſecundùm mentem illorum

illorum Theologorum, hoc videtur ſequi: quia tamen non improbabilis eſt altera ſententia, dicens ſufficere implicitam fidem; ideò non ſunt ad hoc condemnandi, cùm crediderunt Deum eſſe noſtræ ſalutis auctorem, ac nos redemiſſe; quæ fides implicitè continet myſteria credenda noſtræ ſalutis. Adde quod non ſit improbabilis aliquorum opinio, quod confeſſio quandoque poſſit eſſe valida, ſed informis: hoc eſt, gratiâ iuſtificante non informatâ. Sic priores confeſſiones talium bonâ fide factæ, poſſent in hac opinione dici validæ, ſi fortè fuerunt informes defectu fidei explicitæ de myſterijs neceſſarijs.

QVAERO OCTAVO. Quid aget Confeſſarius circa pueros, de quibus dubium eſt, an habeant ſufficientem vſum rationis. R. opus eſſe Confeſſario prudentia; nam multi pueri etiam poſt ſeptem, octo, & amplius annos, licet peccata aliqua adferant ad confeſſionem (fortè ex aliqua inſtructione parentum eos ad confeſſionem mittentium) tamen Sacramentũ Pœnitentiæ non apprehendunt: vnde aliqua dicentes per modum confeſſionis, nugantur circa roſarium ſuum, vel galerum, vel digitos, vel ſocios circumſpiciunt; nec ita ſeriò ſe gerunt, vt videantur intelligere Sacramenti rationẽ. Quapropter puto hos non eſſe ſacramentaliter abſoluendos; ſed cum inſtructione & monitione aliqua (de obedientia parentum, de fugiendo mendacio, & verbis inhoneſtis, de non garriendo in templo, de non ſe mutuò percutiendo, & ſimilibus) dimittendos eſſe cum aliqua benedictione. Licet enim peccata aliqua confitentes, videantur dare materiam abſolutionis: non eſt tamen ſufficiens materia, niſi accedat ſaltem attritio ſupernaturalis; de qua vix eſt appparentia in dictis pueris, etiam poſt monitionem ſeriò rem non apprehendentibus. Si tamen probabilitatem aliquam habeat Confeſſarius alicuius diſpoſitionis, abſoluat ſub conditione ſaltem mente conceptâ: *Si tu es capax, ego te abſoluo, &c.*

Sed petes, quando teneantur pueri annuo præcepto confessionis? Resp. Dominicum Soto existimare non obligari ante 12. vel 14. annum, cùm etiam incipiunt capaces esse Communionis. Communior opinio tenet eos obligari cùm incipiunt peccare mortaliter, quod communiùs fieri putant post septem vel octo annos. Ego quidem existimo laudabile tunc eos aduocare, & monere parentes, vt mittant, quia ex tunc assuefaciendi sunt huic Sacramento. Aduerto tamen paucos, maximè inter rusticos, eâ ætate esse capaces huius Sacramenti. Vnde iudicium de eorum obligatione, quâ ætate incipiat, pendet à prudentia Confessarij. Et hoc etiam hic aduertendum, licet obligari possint ad confessionem annuã post dictam ætatem; tamen ante pubertatem, non videri Ecclesiam velle eos obligare ad pœnas non confitẽtibus impositas, vt etiam aduertit Nauarrus, Suarez, Sa, & alij. Addo quod si quis dum puer esset, putauit aliquod peccatum tantùm esse veniale, & ideò omisit confiteri, non tenetur repetere confessiones, sed tantùm illud peccatum exprimere. Immò fortè nequidem illud tenetur exprimere, quia ex imperfecto vsu rationis non fuit nisi veniale, licet ex natura sua foret mortale. Quod aduerte ob aliquas puellas vel matronas, quæ torquentur ob impudicos aliquos tactus in ætate quinque aut sex annorum, & præ verecundia non audent confiteri, nam ob imperfectum iudicium, plerumque hęc non fuere nisi venialia, & ideò non necessariò confessioni subijcienda, nisi quis per erroneam conscientiam aliter iudicet.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE INTEGRITATE CONFESSIONIS.

QVAERO PRIMO. An pœnitens teneatur aperire circumstantias notabiliter aggrauantes, sed peccati speciem non mutantes. R. duplicem hic esse opinionem, & vtramque probabilem, illa quæ negat fundatur in eo, quod Concilium Trid. solùm significet tanquam necessariò confitendas eas quæ mutant speciem: & cùm confessionis onus ex natura sua satis graue sit, pluribus dubijs res pateret, cùm frequenter ambigi possit, quænam circumstantiæ notabiliter aggrauent. Sunt tamen aliqui casus, in quibus consentiunt Theologi passim confitendam circumstantiam, licet solùm aggrauans dicatur, & speciem non mutãs, quia ea de re in aliquibus potest esse dubium.

Primus est: Si quis furatus sit furtum magnæ quantitatis, puta centum aureos, non sufficit dicere, furatus sum quantitatem sufficientem ad peccatum mortale, sed exprimenda est quantitas.

Secundus, si comedit carnes die ieiunij, non sufficit dicere, fregi ieiunium.

Tertius est in incestu, licet gradus specie non differant, putant tamen multi gradum confitendum, præsertim si primus est, puta cum matre, aut sorore.

Quartus in detractoine, vbi oportet dicere, an infamauerit, falsum dicendo & mentiendo, an occultum verum reuelando.

Quintus, si percusserit personam aliquam, dicere debet, an consanguinitate foret proximè coniuncta, puta Pater, Frater, Consanguineus, Auunculus, &c. Similiter dic de odio.

Sextus, si reseruatio sit annexa ob enormitatem, aperienda est enormitas.

Septimus generalis eſt, quando quis nimis exceſſit modum ordinarium peccandi. Nam interrogante Confeſſario, teneretur aperire veritatem, ergo etiamſi non interroget, tenetur: nam interrogatio non addit nouam obligationem, ſed ſupponit.

QVAERO SECVNDO. An numerus debeat exprimi in Confeſſione? Reſpondeo affirmatiuè, Tridentino dicente, *oportere omnia & ſingula peccata confiteri.* Si numerus peccatorum aperiri non poteſt, aperienda eſt conſuetudo, quanta & quàm diuturna fuerit: vt quantum fieri poteſt, ſtatus pœnitentis intelligatur, dum tempus & frequentia aliquo modo indicatur, vt toties in hebdomada, vel menſe, vel anno. Qui autem non poteſt *hæc etiam* ſpecificare, dicat ſe valde ſæpè hæc feciſſe, aut quaſi quotidiè, aut frequenter in ſeptimana: hoc etiam ſufficiet ad aliquo modo ſtatum aperiendum, pro vt poteſt. Nam velle rudes ad ſpecialiorem numeri ſpecificationem vrgere, potius eſt velle eos diuinare, quàm veriſimilia confiteri. Et experientiâ nobis conſtat, quòd cùm vrgemus eos veriſimilẽ numerum dicere in ſpecie, ſi aliquem exprimant numerum, nonniſi coniecturam parum veriſimilem facere: tum quia in diuerſis peccatis ferè eundem numerum expriment, licet vnum præ altero longè illis frequentiùs fuerit: tum quia poſteà ſpecialiùs interrogati, quoties in die, hebdomada, vel menſe, inuenitur ex ipſorummet declaratione, non fuiſſe priùs vel tertiam partem numeri expreſſam. Videturquè ſolùm importunitatem Confeſſarij vrgentis voluiſſe fugere, coniecturalis alicuius numeri expreſſione. Vnde aliquando dicunt ſe commiſiſſe id centies & centies, id eſt ſæpiſſimè. Ex his reſolutio patet caſuum ſequentium.

Primus eſt, ſi accedat concubinarius, ſufficienter ſtatum ſuum declarat & numerum, dicendo ſe vno vel duobus annis concubinâ tanquam vxore vſum fuiſſe, continuâ cum ea cohabitatione, & carnali conſuetudine.

Secun

Secundo, Quidam existimarunt duas Ecclesias esse sub una Ecclesia. Et quidem verissima, quia una Ecclesia militans, & triumphans. Et tamen Ecclesiæ triumphantis nullus est usus, nisi quatenus militantes ad eam aspirant, & ad eam tendunt. Ecclesia militans est congregatio fidelium, qui in hac vita peregrinantur, & tendunt ad Ecclesiam triumphantem. Ecclesia triumphans est congregatio Sanctorum, qui in cœlo regnant, & Deum facie ad faciem contemplantur.

Verum, quia in hac vita non licet per mortem, & fine meritorum ad Ecclesiam triumphantem pervenire, nisi per Ecclesiam militantem, quæ est universa humana mundi congregatio, quæ in fide, & charitate Christi vivit, ideo Ecclesia militans, & triumphans, quamvis duæ sint, una tamen dicuntur, & una reputantur, vel unus exercitus, ut Augustinus, & Gregorius docent.

Tertio, Ecclesia militans, dicta fuit ab Augustino, quia omnes homines, qui militant, militant in Ecclesia, & omnes, qui in Ecclesia militant, militant. Quia omnes homines, qui militant, pugnant contra vitia, & peccata. Et quia nullus homo vivus, nisi sanctus & justus est in Ecclesia militante, ideo omnes homines, qui militant, militant in Ecclesia. Quia nullus homo vivus, nisi sanctus & justus pugnat contra vitia, & peccata, & contra diabolum. Et ideo propterea non dicitur Ecclesia militans, quia omnes homines, qui militant, militant in Ecclesia militante, sed magis quia omnes homines pugnantes militant in Ecclesia militante.

Quarto, Ecclesia militans, & Ecclesia triumphans, sunt una Ecclesia, quia sunt una congregatio fidelium, una Respublica Christiana, una Civitas Dei, una Civitas Sanctorum, una Civitas Jerusalem, una Civitas Sion, una Civitas Regis magni, una Civitas Christi, una Civitas Ecclesiæ, una Civitas Sponsæ, una Civitas Agni, una Civitas Virginis, una Civitas Matris, una Civitas Columbæ, una Civitas Electorum, una Civitas Prædestinatorum, una Civitas Fidelium, una Civitas Sanctorum, una Civitas Justorum, una Civitas Pacis, una Civitas Visionis pacis, una Civitas Regis, una Civitas Templi, una Civitas Tabernaculi, una Civitas Arcæ, una Civitas Arcæ Testamenti, una Civitas Propitiatorii, una Civitas Cherubim, una Civitas Seraphim, una Civitas Thronorum, una Civitas Dominationum, una Civitas Principatuum, una Civitas Potestatum, una Civitas Virtutum, una Civitas Archangelorum, una Civitas Angelorum, una Civitas Cœlestis Hierusalem, una Civitas Cœlestis Sion, una Civitas Cœlestis Regis magni, una Civitas Cœlestis Christi, una Civitas Cœlestis Ecclesiæ, una Civitas Cœlestis Sponsæ, una Civitas Cœlestis Agni, una Civitas Cœlestis Virginis, una Civitas Cœlestis Matris, una Civitas Cœlestis Columbæ, una Civitas Cœlestis Electorum, una Civitas Cœlestis Prædestinatorum, una Civitas Cœlestis Fidelium, una Civitas Cœlestis Sanctorum, una Civitas Cœlestis Justorum, una Civitas Cœlestis Pacis, una Civitas Cœlestis Visionis pacis, una Civitas Cœlestis Regis, una Civitas Cœlestis Templi, una Civitas Cœlestis Tabernaculi, una Civitas Cœlestis Arcæ, una Civitas Cœlestis Arcæ Testamenti, una Civitas Cœlestis Propitiatorii, una Civitas Cœlestis Cherubim, una Civitas Cœlestis Seraphim, una Civitas Cœlestis Thronorum, una Civitas Cœlestis Dominationum, una Civitas Cœlestis Principatuum, una Civitas Cœlestis Potestatum, una Civitas Cœlestis Virtutum, una Civitas Cœlestis Archangelorum, una Civitas Cœlestis

QVAERO TERTIO. Quid agendum sit Confessario cum pœnitente, qui interrogatus de numero, dicit se non esse solitum in præcedentibus confessionibus illum exprimere, nec de hoc interrogari? An talis debeat repetere confessiones præcedentes? Respondeo, si ignorauerit hoc esse necessarium exprimere ad integritatem & validitatem confessionis, non esse compellendum ad repetitionem: sicut nec quando omisit aliquod peccatum mortale, quod non putabat nisi veniale. Tenetur tamen tunc quantum potest, supplere defectum, verisimilem numerum explicando. Aduerte verò quando pœnitens de numero omisso in prioribus confessionibus tacet, ignorans obligationem illum exprimendi, Confessarium non teneri eum de hac re interrogare, sed posse in bona fide eum relinquere, maximè si potius perturbationem timet, quàm fructum speret. Imò rustici qui bonâ fide putant se benè confessos, non sunt multùm inquietandi, interrogando de aliquo preteritæ confessionis, nisi aliquid essentiale defuisse, manifestum sit. Nam etiamsi quandoque confessiones fecerint materialiter non integras, propter bonam tamen fidem censentur formaliter integræ, & sic sufficientes.

QVAERO QVARTO. An qui ex obliuione, ignorantia, impræparatione culpabili, omisit aliquod peccatum, teneatur repetere confessionem tanquam inualidam? Resp. quosdam Theologos distinguere ignorantiam siue negligentiam culpabilem, vt vna sit exigua siue venialis; certum est illam non irritare confessionem. Altera est adeò grauis, vt vel homo directè eam velit, vel moraliter reputetur nullam voluisse diligentiam adhibere, & hęc dicitur affectata vel supina, redditque confessionem nullam; quia æquiparatur voluntariæ scientiæ aliquid omittendi. Tertiò est quædam ignorantia media, quæ quidem est culpabilis graviter & mortaliter, sed tamen non est per se intenta. Atque de hac est quorumdã sententia non improbabilis, quod illa confessionem informem quidem faciat.

faciat, ſed non inualidam, aut repetendã. Pro qua citatur apud Filiucium, Sotus, Canus, Victoria, Gerſon, Adrianus, Henriquez. Et probari poteſt ratione: tum quia talis confeſſio eſt ex intentione dicentis integra, nihil enim omiſit ſcienter, & habet voluntatem dicendi omnia, quæ commiſit: adhibet etiam aliquam diligentiam, etſi non omnem quam deberet, ergo eſt formaliter integra: quia tamen eſt culpabilis mortaliter, vt ſupponimus, non erit ſufficiens ad gratiam, & ideò informis; tum quia alioqui innumeræ confeſſiones repetendæ eſſent. Conſtat enim experientiâ, apud eos qui annuas ſæcularium confeſſiones excipiunt, rarò non omitti multa peccata, & non adhiberi omnem eam diligentiam, quæ opus eſſet, & ſæpè eſſe negligentiam culpabilem mortaliter: ſed quia non agnoſcitur eiuſmodi negligentia, tales confeſſiones reputantur validæ, & ſatis eſt ſe accuſare de negligentia. Quare ſi contraria ſententia practicanda eſſet, redderetur onus Confeſſionis valde graue. Ita Filiucius aſſerens hanc ſententiam eſſe probabilem, quamuis altera ſecurior ſit. Quod notatum volui, propter anxietates, quæ quandoque ob ſimilia contingunt Confeſſarijs, circa pœnitentes rudes & negligentes, quos difficile foret ad repetendas confeſſiones inducere, quia genij durioris. Circa quos poteſt vti Confeſſarius ſententiâ fauorabili Doctorum, quæ probabilis habetur.

QVAERO QVINTO. An qui præ verecundia aliquid omittit, ſciens quidem ſe malè agere, ſed neſciens confeſſionem non valere, teneatur omnia repetere, vel ſola elicta? Reſp. ſi talis ignorantia ſit inculpabilis (qualis fortè poteſt eſſe in aliquibus ruſticis) probabiliter dici poſſe cum aliquibus, talem non teneri ad repetitionem confeſſionum; ſed ſolùm ad ſuppletionẽ omiſſorum, ſupoſito quod talis ſi verè ſciuiſſet inualidam reddi confeſſionem ſuam, voluiſſet integram facere. Vide Poſſeuinum de pœnit. c. 7. num. 28. Ordinariè autem cùm talis igno-

rantia non videatur inculpabilis, repeti debet confeſſio.

Hoc ſaltē hic notari debet, quod qui volenter reliqui peccatum mortale, & ideò tenetur confeſſionem repete re; ſi poſteà huius rei oblitus, confitetur bonâ fide pecca ta, quæ fecit, validas eſſe illas confeſſiones, nec ad earun repetitionem teneri; ſed ſufficere illam priorem repeter & ſupplere. Ita Emmanuël, Sa, cum multis alijs. Adde cùm confeſſio apud eundem Confeſſarium iteratur, non eſſe opus repetere peccata ſpecialiter iam ei dicta; ſed ic ſolùm quod confeſſioni defuit, ſi modò Confeſſarius no titiam aliquam adhuc habeat ſtatus ex præcedente con feſſione, etiam in confuſo. Sic cōmuniter tradunt Theo logi.

QVAERO SEXTO. An quandoque voluntariè poſſit ali quod peccatum omitti in confeſſione? Reſp. poſſe, ſi iu ſtè & probabiliter metuatur, ob alicuius peccati confeſ ſionem, reuelatio illius, vel odium & inimicitia, vel pu dicitiæ ſollicitatio, vel aliud temporale damnum. Con feſſio enim tunc cenſetur formaliter integra, quamuis ma terialiter aliquid ei deſit, ob iuſtam cauſam tacitum, i oportunitate alterius Confeſſarij ſupplendum.

QVAERO SEPTIMO. An poſſit dimidiari confeſſio, o magnum concurſum prementium ſe pro confeſſione Reſpondeo non poſſe: nec Confeſſario eſt liberum co fitentes ita vrgere ad expediendum, vt non ſinat eos det gere integrè ſuam conſcientiam, vel vt omittat iuuare i terrogationibus neceſſarijs. Ratio eſt, quia integrit confeſſionis eſt de præcepto Chriſti, vt exprimit Tride tinum: à quo præcepto concurſus pœnitentium non e cuſat, niſi ſit coniunctus cum graui neceſſitate; qua contingit in conflictu belli, aut in naufragio, aut in ſim li periculo. In concurſu tamen multorum, ſit Confeſſari ſolùm ſollicitus de mortalibus, aut grauioribus venia bus, reliqua curet dici verbo generali.

QVAERO OCTAVO. An æger debeat abſolui, qui vnu tantū

tantùm peccatum exprimit, vel tantùm signa dat attritionis, vel vocauit Sacerdotem pro confessione, posteà nequit vel signo confiteri? Resp. debere absolui, ita enim habet Rituale Romanum iussu Pauli V. editum in Titulo *De ordine ministrandi Sacramentum Pœnitentiæ*. Verba sunt ista: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis, quoad eius fieri poterit, peccata pœnitentis conetur cognoscere. Quibus vtcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiamsi confitendi desiderium, siue per se, siue per alios ostenderit, absoluendus est.* Hæc ibi. Ex quibus patet resolutio ad quęstionem propositam; quod si adhuc alicui dubio locus sit apud Confessarium, non obstantibus his satis claris verbis Ritualis Romani, saltem absoluat sub conditione: *Si tu es capax, ego te absoluo &c.*

CAPVT QVARTVM.

DE COMPLICE ET DE SIGILLO CONFESSIONIS.

QVAERO PRIMO. An liceat in confessione detegere complicem, siue socium criminis? Respondeo ordinariè non licere, & id facere sine iusta causa, ex suo genere esse peccatum mortale, vt cõmuniter censent Theologi Ratio est, quia licet maneat hoc sub sigillo, tamen potest generare opinionem sinistram in Sacerdote; vnde se detegi etiam coram discreto Sacerdote, graue sibi existimat peccati socius, & est rationabiliter inuitus, cùm id nullâ vrgente causâ fit, aliterque confessio facilè fieri potest. Dixi, *ex genere suo esse mortale*, nam ob leuitatem materiæ, vel ob inaduertentiam, vel ob confitentis simplicitatem, exigua sæpè est culpa. Sic in mulierculis contingit, quæ putantes se bene confiteri, maritorum, famulorum, filiorum, vel aliorum domesticorum defectus enar-

rant iurgia, lites, conuiçia. Dixi etiam, *ſine iuſta cauſa*, quia cùm cauſa eſt legitima, & fit ſine intentione infamandi, ob aliquod bonum, poteſt eſſe licitum, nec cenſetur eſſe detractio formalis, nec alter rationabiliter inuitus. Vnde generaliter non video, cur non liceat aperire in confeſſione, quod extrà liceret. Atqui frequenter licet peccantes vel ad peccatum inducentes Parocho deferre, in ordine ad monitionem & correctionem, vel vt de ſimilibus interrogentur in confeſſione ad emendationem: ergo etiam licet in ipſa confeſſione. Tunç enim maiori obligatione ſecreti tenetur Confeſſarius: & ſi de his agat cum illa perſona, eam vel interrogando, vel monendo, debet ita ſe gerere, vt non colligat ex *confeſſione* alterius procedere.

QVAERO SECVNDO. An ſi non poſſit aliter pœnitens explicare peccatum, quàm dando notitiam perſonæ confeſſario, poſſit dimidiare confeſſionem. Exempli gratiâ. Commiſit quis inceſtum cum ſorore, nec poteſt id aperire Parocho, quia nouit ſororem. Item cognouit præpoſterè vxorem; itaque alia peccata confitebitur, ſed iſtud reſeruare cupit, donec ignotum confeſſarium habeat. Cõmiſit Sodomiam cum fratre, & ſimilia. Reſpondeo primò probabile eſſe poſſe tunc reticere, vt parcat famæ proximi, immò teneri cenſent aliqui Theologi & Canoniſtæ, inter quos Nauarrus. Reſpondeo ſecundò, non teneri, niſi aliud graue damnum perſonæ illi timeat: puta quod impedietur à Confeſſario ad officium vel beneficium aliquod conſequendum, aut à matrimonio quod ſperat, aut cùm perſona ſit affinis Confeſſario, malè ab eo tractabitur, & ſimilia. Ratio verò cur ordinariè non teneatur eſt, quia cùm aliter peccatum exprimi nequit, niſi cum perſonæ complicis notitia, cenſetur ille iure ſuo ceſſiſſe illud committendo, quapropter ſibi imputet. Deinde integritas confeſſionis videtur prçponderare erubeſcentiæ alicui, quam inde poteſt complex habere, quod eius

eius peccatum ſciatur à Confeſſario ſibi noto, quâ notitiâ non poteſt vti Confeſſarius in eius damnum.

Nota verò cùm perſona non eſt ſocia criminis, ſed tantum obiectum, non licere eius occultum peccatum detegere. Vndè filius vel frater, qui voluit occidere Matrem vel ſororem, ob adulterium, vel ei optauit mortem ob crimen aliquod, non poteſt id aperire; ſed ſolùm dicat id ſe feciſſe ob aliquid quod ſibi in ea grauiter diſplicebat. Similiter maritus qui percuſſit grauiter vxorem ob ſuſpicionem violentam, quam habebat de eius malauerſatione, aut aliquo crimine, puta, quia inuenit eam ebriam, non debet illud aperire: ſufficit ſi dicat ſe grauem aliquam cauſam habuiſſe, & tamen modum exceſſiſſe vulnerando, aut lædendo. Et ſic de ſimilibus.

QVAERO TERTIO. Quantùm ad ſigillum confeſſionis, an alius præter Confeſſarium teneatur ad ſigillum? Reſp. teneri omnes qui ex confeſſione peccati notitiam habent. Sic tenetur qui prope Confeſſarium exiſtens audit alterius confeſſionem, eâdem obligatione quâ Confeſſarius. Item is cui Sacerdos ſacrilegus reuelaſſet, teneretur etiam ſigillo. Vnde hanc generalem regulam dant Theologi: *Omnis notitia habita ex confeßione, ſiue mediatè, ſiue immediatè, tranſit ad quemcumque ſub eodem onere, & manet ſub ſigillo.*

QVAERO QVARTO. An violet ſigillum, qui legit alterius peccata in ſchedula, quam ſcripſit pro confeſſione, & de illis loquitur? Reſp. non violare, quia tale ſcriptum non eſt confeſſio ſacramentalis, grauiſſimè tamen peccat talis contra naturale ſecretum.

Sed dices, quid ſi quis per chartam, in qua legit, confiteatur, & alter præſens chartamque reſpiciens legat aliqua peccata? Reſpondeo tunc teneri ſigillo: quia tunc ſcriptura eſt proximum inſtrumentum, quo vtitur pœnitens, ad confeſſionem ſuam faciendam: vnde idem videtur ac ſi quis peccata audiret, dum per interpretem Sa-

cerdoti exponitur; nam etiam ille vt inſtrumentum ſe habet,

QVAERO QVINTO. Quomodò violetur ſigillū? R. violari poſſe, vel directè, vel indirectè. Directè quidem, quando explicatur peccatum alicuius in particulari etiam veniale, vel circumſtantiæ aliquę aperiuntur, quæ concernunt peccatum, & ad illud declarandū à pœnitente ſunt propoſitæ. Immò omne id cuius explicatio oneroſam aut odioſam confeſſionem reddere poteſt, cenſetur ad ſigillū ſpectare. Indirectè verò violatur ſigillum, quando aliquid aperitur, ex quo poteſt colligi, vel ſuſpicio eſſe, aliquem peccaſſe, vel venialiter in ſpecie, vel mortaliter in genere.

Hinc deducuntur reſolutiones ſequentes.

1. Peccat contra ſigillum qui dicit aliquem *eſſe illegitimum*, & non nouit niſi ex confeſſione, quia ei aperuit pœnitens ad explicandum ſuum peccatum.

2. Peccat contra ſigillum, qui dicit ſe pœnitentem talem noluiſſe abſoluere. Quia inde ſolet colligi pec. mortali fuiſſe obnoxium, niſi aliud impedimentum afferat Sacerdos, quod non concernat peccatum, puta quia agnouit in progreſſu confeſſionis non eſſe ſibi ſubditum.

3. Violat ſigillum qui dicit: *Iſte habebat caſum reſeruatum.* Vel ex notitia confeſſionis, dicens: *Iſte eſt malæ vitæ, peruerſæ conſcientiæ.*

4. Qui negat alicui Euchariſtiam, vel non vult aſſiſtere matrimonio, ex ſcientia ſolùm habita in confeſſione.

5. Si Sacerdos poſtquam in aliqua Parochia excepit cōfeſſiones, dicat plæroſque pœnitentes ſe ibi inueniſſe adulteros. Hoc enim & ſuſpicionem ſępè dat aliquarum perſonarum in particulari, & communitati etiam aliquam infamiam aſpergit; vnde reddit confeſſionem oneroſam.

Quare aduerte conſultum eſſe, coram ſæcularibus nunquam de auditis in Confeſſione ſermones miſcere, etiam in genere: quia ſtatim putant Confeſſarios ſemper memoriā retinere ſua pecçata, & propter hęc ſe reſpici, & deſpici. Nec

ci. Nec etiam approbo, quod aliqui in Concione ſtatim prędicẽt de auditis in confeſſione peccatis, maximè dum nimis ſpecialiter fit; nam pænitentes tacitè ſibi peccata ſua obijci putant, poteſtque inde oneroſa vel odioſa confeſſio reddi. Sed & de auditis in Confeſſione non poteſt cum pænitente loqui Confeſſarius, niſi de eius licentia. Nec notitiâ ibi acceptâ vti in eius grauamen; de qua re latiùs Theologi paſſim in hac materia.

6. Indirectè cenſetur violari ſigillum, ſi ex multis qui eidem confitentur, vnus præ alijs laudetur, dicendo: *Quãtum ad hunc, ſola venialia confitetur*; comparationem enim faciendo cum alijs, datur intelligi quod alij grauiora confiteantur. Dixi, ſi comparatio fiat cum alijs; nam ſi alicuius abſolutè incidat mentio, eum laudare nihil vetat.

7. Omnis violatio ſigilli, etiam de ſolo peccato veniali, cenſetur mortalis. Ex defectu tamen deliberationis, poteſt eſſe veniale, vt docet Dominicus, Soto, & alij.

8. Non eſt violatio ſigilli dicere: *Iſte ſuis ſcrupulis quotidiè eſt mihi importunus*. Ratio eſt, quia tali modo loquendi, ſignificatur potius quod pænitens non habeat peccata.

CAPVT QVINTVM.

DE PECCATIS RESERVATIS.

QVAERO PRIMO. An ſint aliqui caſus reſeruati Pontifici? Reſp. nullos eſſe, niſi quibus adiuncta eſt excommunicatio, vel cenſura reſeruata. Tales ſunt excommunicationes, quæ in Bulla Cænæ exprimuntur. Extra illam autem Bullam multæ ab Auctoribus enumerantur, ſed tantùm tres aut quatuor vſui Confeſſarijs his in partibus eſſe ſolent. Prima de percuſſoribus Clericorum Cap. *Si quis ſuadente*. Secunda de Simoniacis realibus vel confidentialibus. Extrau. *Cùm deteſtabile*. Pius V. *Intolerabilis*. Tertia de committentibus duellum, vel ad illud fauorem danti-

dantibus. Clemens 8. *Illius vices*. Quarta de ingredientibus Monaſteria Monialium, vel Monachorum. Greg. 13. conſtitutione, *vbi gratiæ* 36. de qua in praxi conſulenda ſunt inſtituta particularia cuiuſque Religionis, & quænam clauſura ibi ſeruetur.

QVAERO SECVNDO. Quænam poſſint excuſare ab his excommunicationibus reſeruatis? Reſp. 1. non incurri, niſi ob peccatum mortale adiuncta contumacia, id eſt, inobedientia contra Eccleſiam. Reſp. 2. excuſare ab illis ignorantiam probabilem; ſcilicet, quod talis actio cui adiuncta eſt cenſura, eſſet peccatum graue, vel quod foret prohibita ab Eccleſia ſub tali cenſura. Hinc infero, cùm paſſim multæ Decretales excommunicationes *continentes*, ignotæ ſint, pleroſque eas non incurrere, licet peccata, quibus excommunicatio annectitur, committant; quia nec eas tenentur ſcire, cùm Iuriſperiti aut Theologi eſſe non obligentur, nec aliundè de excommunicationibus illis audieritn.

Quoniam verò excommunicatio duellantes concernans ignota eſſe nequit, maximè in noſtra Diœceſi Leodienſi, vbi ſinguli Paſtores iuſſi ſunt Clem. 8. Bullam publicare in Eccleſia, eamque explicare: & quia nihilominus frequentes difficultates ob eam occurrunt, pauca hic pro Confeſſarijs ſubijciemus. Bullam verò Clementis 8. inuenient in Tract. noſtro ſuper Præcepto 5. Decal.

QVAERO igitur TERTIO. Quænam perſonæ illam excommunicationem reſeruatam incurrrant? Reſpondeo *Primò*, vltra ipſos duellantes, etiam incurrere in eam locorum Dominos, Magiſtratus, & alios Officiarios, permittentes, vel non prohibentes illud quoad in ipſis eſt, vel poſt admiſſum concedentes veniam, & impunitatem. *Secundò*, dictantes & manifeſta componentes, ſiue ſuo, ſiue nomine alieno, ſcribentes, mittentes, deferentes, diuulgantes, affigentes, exemplantes, imprimentes typis, ſubſcribentes, intimantes, vel etiam verbo denunciantes, ſeu

seu attestantes. *Tertiò*, consilium, operam, vel fauorem præstantes ad hæc scribenda, dictanda, deferenda, diuulganda, vel quoquo modo sese immiscentes; etiamsi pugna, nec accessus ad eam, nec prouocatio expressa secuta fuerit, nec manifesta prodierint in publicum, si per eos non steterit quominus publicatio vel denuntiatio fieret.

Quartò, consilium vel fauorem ad duellum, equos, arma, commeatus prębentes, aut comitantes, aut ex industria spectatores,

QVAERO QVARTO. Quid sit propriè duellum? Respõdetur esse pugnam duorum ex condicto; siue singulare certamen ab vtraque parte ex conuentione spontaneâ susceptum. Hinc non vocatur duellum, pugna illa quæ concitatur, ex subita ira, vel saltem non ex mutua conuẽtione, interposito aliquo tempore, inter contentionem & pugnam; sed vocatur rixa. Neque etiam comprehenditur sub duello pugna illa, quæ fieret ob necessariam sui defensionem. Debet quoque fieri pugna instrumentis periculum occisionis vel mutilationis inuoluentibus: quapropter concertatio, quæ fit inter iuuenes pugnis, vel inter mulieres capillorum euulsione, non solet vocari duellum. Licet verò proprijssimè duellum (siue Græcè Monomachia) sit pugna vnius cum altero, siue singulare certamen, si tamen sint plures, puta duo vel tres hinc inde, etiam duellum censetur, & excommunicatio incurritur expressa in Bulla Clementis 8. Ex his resoluuntur casus sequentes.

Casus primus: Si quis occurrenti sibi, & prouocanti ad pugnam, eductoque gladio mortem minitanti, alter acceptet & pugnet statim, & sine interposito tempore, non incurrit excommunicationem: tum quia non censetur duellum, siue certamen ex condicto, cum mora non intercesserit inter pugnam & conuentionem; tum quia cùm alter sit in actu aggressionis, censetur potius defensio, quàm duellum. Idem dicendum, si quis cogatur per al-

terum metu mortis certo imminentis, ad ſuſcipiendum cum aliquo alio duellum: quia tunc etiã illa pugna cenſeretur quædam defenſio neceſſaria propriæ vitæ.

Caſus ſecundus: Si duo exortâ in domo rixâ, ex conuentione in viam, vel forum vicinum exeant, è veſtigio proſequentes inchoatam rixam, & quaſi continuatâ actione egreſſi illam perficientes, cenſebitur rixa & quæſtio potius exorta, quàm duellum ſiue certamen ex condicto; & cenſebitur magis ex impetu quodam perdurante ſuſcepta, quàm hinc inde perfectè deliberata: quod videtur requiri, vt in hac materia odioſa & pœnali dicatur ex condicto, ſiue ex conuentione ſpontanea.

Hinc communi vſu non videntur vocare duellum, niſi pugnam, quæ fit (vt gallicè dicimus) *à froid ſang*: ſiue quę initur deliberatè frigido iam & temperato ſanguine, ſiue cholera.

Caſus tertius eſt priori non abſimilis, ſi duo inuicem contendant, quorum alter quia non habet enſem, in domum propriam properat, & dicit, *expecta me donec arma, vt tu habuero*, ſicque redeat & pugnet, dubium eſſe poteſt, an non ſit duellum, quandoquidem videatur eſſe conuentio, dicente ipſo: *expecta me*, vel altero dicente: *vade & fer gladium tuum, nolo te aggredi proditoriè & inarmatum*. Videtur quoque tempus interuenire inter primam contentionem & pugnam iam conuentam, per receſſum alterius, & reditum. Ita quidam ſentiunt, ſed hoc mihi ſatis durum videtur; ſed enim omnes ferè rixæ & pugnæ ruſticorum noſtrorum (quæ frequentes ſunt inter iuuenes diſſolutos) duella cenſebuntur excommunicationi obnoxia. Solent enim hi, modò inter choreas, modò inter pocula, modò inter luſus chartarum, à verbis iniurioſis incipere, vel pugnis ſeſe mutuò percutere, ſiue poculis & vitris: ac deinde quia impediuntur, prouocant ſe mutuò, vt vterque ferat gladium, ex illoque primo impetu proruunt ad pugnam, ad gladios currunt, & ſtatim redeunt. Licet igitur

igitur quædam hic conuentio,& prouocatio videatur interuenire, ac etiam tempus aliquod inter conuentionem & pugnam intercedere: moraliter tamen re conſideratâ, videtur prioris rixæ proſecutio, & continuata quædam actio præcedentis quæ[illegible]ionis exortæ, cuius impetus perſeuerat. Sicque videtur poſſe excuſari à ratione duelli illius rigoroſi, in quod fulminatur grauiſſima illa excommunicationis pæna. Fauere poſſet Gregorius 13. in Bulla ſua, quam extendit Clemens 8. Licet enim ipſe pænas extendat aduerſus omnes, non ſolùm qui publicè & ſolemniter duella ineunt, prouocatorijs ſitteris præcedentibus, patrinis ſiue ſocijs & ſpectatoribus vocatis, ſed etiam aduerſus eos, qui priuatim duella ineunt, tamen addit: *Si ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco conuento, monomachiam commiſerint.* Hic autem non videtur ſtatui tempus, aut particulariter locus, ſed cùm ferueat adhuc inchoatæ rixæ furor, nonniſi inſtrumenta quæruntur ad perſequendam rixam; & ideò in ipſo eodem tempore, vbi ſibi occurrunt, etiam locū ferè ſolent arripere quemlibet hic & nunc oportunum.

Caſus quartus: Aliud iudicandum eſt, ſi inter tales conuentum ſit, quod intra tot horas comparere debeant, tali loco &c. Sicque conuenientes pugnarint, aut locum acceſſerint, licet nullæ aliæ ſolemnitates, aut cæremoniæ adhibitæ ſint. Non enim eſt ſolùm prohibitum ſub excommunicatione ſolemne duellum & publicum: ſed & priuatum, ſine patrinis, ſine ſocijs, ſine litteris prouocatorijs, vt iam dixi ex Greg. 13.

Caſus quintus: Si quis caſu in loco vbi duellum committitur, preſens ſit, illudque ſpectet, non cenſetur excommunicatus: quia requirit Bulla, vt ſit ſpectator ex induſtria, ſiue illuc procedens & comitans ad ſpectandum. Gregorius 13. dicit, *ex compoſito ſpectatores* excommunicari, ſiue ex condicto comitantes ad ſpectandum.

Caſus ſextus: Nouiſſimè rogatus eſt à Nobili ad duellum

abeunte iuuenis quidam, quatenus ferret litteras ad amicum; sed in illis simul charta prouocatoria inferebatur, mittenda vlteriùs ad alterum, qui prouocabatur. Iuuenis non ignorans de illa chartula, quærit excusationem, dicens se vereri excommunicationem. Nobilis hunc timorem excutit, addens nihil ea de re timendum, quandoquidem ipse prouocato non sit insinuaturus, sed solùm delaturus litteras ad amicum. Viderit autem ille amicus, aut alius qui insinuatus est, an id debeat timere; hoc autem ipsum litteras amicas deferentem non concernere. Sic nihil sibi dubiæ conscientiæ vlteriùs formans litteras defert: Immò in ea vrbe, ad quam profectus erat, occasionem Confessarij nactus, apud Patrem *Societatis de* peccatis suis ordinarijs confitetur; huius rei autem nullam mentionem facit, quia nullam sibi ea de re conscientiæ reprehensionem habet. Posteà audiens multos inuolui excommunicationibus ob negotium duellantiũ, consulit me. Quæritur ergo, an talis excommunicatus sit, & à quo possit absolui? Respondeo 1. ex vi Bullæ Clementis talem excommunicari, quia ibi excommunicantur non solùm litteras deferentes prouocatorias, sed & quomodòlibet sese immiscentes, aut operam & fauorem ad illas deferendas exhibentes. Respondeo 2. potuisse tamen excusari ob ignorantiam, quia licet excommunicatio duellantium non possit ignorari, post publicationem iam factam; particularitates tamen hæ, de litteras aliquas deferentibus, maximè si non deferantur ad eum, qui prouocatur, possunt ignorari; & iste bonâ fide, aliquid solùm lucri captans pro nuda delatione litterarum, non putauit hoc esse, sese de duello intermiscere: cuius bonam fidem probat, quod nec in Confessione hoc putarit explicandum, nec conscientiæ de eo remorsum tunc habuerit. Respondeo 3. licet ille dicatur non satis excusatus ob ignorantiam, aut ob bonam fidem, quia non debebat credere Nobili dicenti sibi non timendum ab excõmunicatione:

tione: tamen potuit Confessarius secundus eum absoluere, puta Pastor suus, licet non haberet auctoritatem à reseruatis Papæ. Quia iam per priorem Confessarium, qui habebat auctoritatem, censetur sublata reseruatio & excommunicatio; quia absoluit ab excommunicatione, quantum potuit, & hic indigebat, antequam absolueret à peccatis.

CAPVT SEXTVM.

DE CASIBVS EPISCOPO RESERVATIS.

PArticulariter tractabo hic de Casibus Episcopo nostro reseruatis, quia ferè complectuntur eos qui in Diœcesibus alijs reseruari solent. De his copiosè & eruditè librum edidit R.D. Ioannes Chapeauuille Leodij quondã Generalis Vicarius. ego breuitati consulens, quæ magis necessaria ad eorum intellectum videntur, paucis edisseram; & aliqua addam ab illis quæ tradit dissentientia non carpens eius doctrinam: sed quia doctrinæ & opinioni nunc receptæ Theologorum videntur magis consona.

Primus casus, qui Episcopo reseruatus numeratur, est hæresis, sed solet reseruari Pontifici in Bulla cœnæ in prima excommunicatione. Ideoque sine speciali Pontificis indulto, non licet absoluere ab hæresi: sicut nec eos qui hæreticorum libros legunt. Hæc porro specialis licentia impetrata est Pastoribus Diœcesis Leodiẽsis, per Generalem huius Vicariũ, & data pro quatuor annis ab anno 1626. in Octobri numerandis; vt quisque suos possit absoluere etiam hæreticos, si modò non relapsos, aut inquæstis inuolutos.

Quantum ad legentes libros hæreticos, aut eos retinentes, illi etiam excommunicati sunt per Bullam Cœnæ; nõ tamen audientes legi, aut audientes conciones eorum,

quod aliqui non aduertunt. Strictè enim verba Bullę intelligenda ſunt. Vide Nauarr. Filiucium, & alios hanc excommunicationem & perſonas in ea comprehenſas, latiùs explicantes. Continentur enim in ea non ſolùm legentes libros hæreticos, ſed & hæreticorum receptatores, fautores, defenſores; atque etiam libros hæreticos penes ſe retinentes. Quod intelligendum eſt de ijs, qui eos etiam retinent, nec legere volunt, nec alijs accommodare ad legendum; imò etiamſi ipſi illiterati ſint. Tenentur enim ad eos comburendos, vel deferendos inquiſitoribus, vel tradendos ijs qui habent facultatem eos legendi, vel retinendi. Ratio eſt, quia ſecundùm proprietatem verborum, illos retinent; nec lex diſtinguit de intelligentibus, aut non intelligentibus. Et confirmatur, quia etſi ex eorum lectione ipſi infici non poſſunt, quia non intelligunt; attamen alij poſſunt, & per accidens eſt, ſi non inciderent in eorum manus. Ita Filiucius.

Secundus caſus: reſeruatus dicitur *Apoſtaſia*. Eſt autem illa triplex, à fide, à religione, ab ordine. Prima reſeruatur Pontifici, ſicut & hæreſis, à qua diſtinguitur, quod ſit defectio ex toto à fide, ipſum etiam Chriſtum, Auctorem fidei, & omnium credendorum, denegãdo. Secunda, cùm quis deſerit religionem approbatam, vt in ſæculo viuat, & ſuæ libertati indulgeat, reſeruatur Pontifici vel ſuperioribus Religionum. Tertia ab ordine dicitur, cùm Clericus in ſacris, vel beneficiatus in minoribus conſtitutus, deſerit habitum clericalem cum animo viuendi laicaliter. Vide Summiſtas verbo *Apoſtaſia*.

Tertius caſus, eſt homicidium voluntarium. Vt quis incurrat hunc caſum, debet peccaſſe mortaliter. Vnde furioſus mente captus, ebrius, licet occidant, non incurrunt. Similiter, qui occidit, vt vitam ſuam, aut proximi tueatur, aut honorem ſuum, aut res etiam temporales ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ. Immò licet aliquantum illud excedat, ſi exceſſus non ſit mortalis. De hac re latè Theologi

logi 22. q. 64. Incurrit autem maritus, qui vxorem in adulterio deprehensam occidit, quia in foro poli homicida est, licet non ita censeatur in foro fori.

Quæritur verò: An qui mandat, & qui consulit homicidium, etiam casum reseruatum incurrat, maximè si mandatum, aut consilium non reuocarit? Imò generaliter, an in sequentibus casibus reseruatis mandantes & consulentes, comprehendantur? Affirmat Chapeauille, rationem addens, quia statutum quo maleficium punitur, ligat etiam mandantes, vt probat Bartholus in cap. *Mulieres*. Sed hoc generatim verũ esse negant multi Theologi, videri potest Sanchez de matrimonio disp. 49. Vnde cùm hæc materia sit pænalis & odiosa, non debet extendi ad illos, nisi ex verbis reseruantis, aut aliundè constet. Quod etiam obseruant communiter Interpretes, in casibus Bullæ Cænæ. Confirmatur, quia statuta pænalia condentes, cùm tales volunt comprehendi, solent adijcere: *Qui consilium, auxilium, fauorem impenderit* &c. Item, *qui per se, vel per alium id fecerit* &c. Dices: Licet in capitulo: *Si quis suadente*, solùm excommunicetur percutiens Clericum, tamen consulens aut mandans etiam censetur comprehendi. R. id aliquos negare, inter quos Emmanuël, Sa. Id tamen conceditur à plerisque, sed non tam ex vi illius capituli, quàm quia alia iura siue canones eam extensionem ei adiungunt. Colligitur enim id ex capitulo *Mulieres* de sent. excommunic. & ex capitulo *Cùm quis* eodem tit. in 6. vbi etiam ampliatur ad eum, qui ratam habet percussionem nomine suo factam. Non ergo inde generaliter oportet argumentari; quod notandum est ob hunc casum, & sequentes.

Quartus casus est iniectio manuum in parentes. Vbi nota, nomine *manus* etiam pedes, brachia, & alias corporis partes intelligi, non enim exprimitur manus, vt excludantur reliqua membra, sed quia est instrumentum aptius ad percutiendum. Nota secundò. Nomine iniectionis non tantùm

tùm intelligitur. Percuſſio quæ fiat manu aut pede immediatè, vel per baculum, lapidem, aliudue inſtrumentum: ſed etiam quæcumque realis iniuria grauis, in corpus redundans; puta detentio iniurioſa per veſtem, aſperſio aquæ, pulueris, ſputi &c. vt explicant DD. interpretantes Capitulum, *ſi quis ſuadente diabolo*, vbi agitur de violenta iniectione manuum in clericos. Nota tertiò. Nomine parentum intelligi Patrem & Matrem, Auum & Auiã, & ſuperiores aſcendentes l. appellatione parentum. ff. de verborum ſignificationibus. Quæritur verò an nomine Patris & Matris, Aui & Auiæ, hic non ſolùm mei, ſed & vxoris meæ intelligantur. Ita ſentit Ioannes Chapeauille. Immò nomine Patris vitricum, & nomine *Matris* nouercam comprehendit, quia hi eorum locum tenent, & officio funguntur. Sed hoc in dubium reuocari poteſt, quia caſus reſeruati ſtrictè ſunt interpretandi, atque ita in dubio non præſumitur reſeruatio: licet ergo percuſſio horum grauis ſit, & in confeſſione explicanda, ſicut etiã fratris aut ſororis percuſſio, auunculi aut materteræ ſpecificanda venit; non cenſetur tamen adiuncta reſeruatio, quamuis quandoque lato vocabulo parentum accipiãtur. Probabile etiam eſt, eum qui mandat aut conſulit parentem ſuum percuti, non incurrere, ob rationem dictam paulò ſuprà de homicidio, quod eſt iterùm contra Chapeauuillum. Non incurrit etiam ille qui verbis iniurioſis, maledictis, minis, metu incuſſo, parentem affligit, quia reſeruatio intelligitur de iniuria reali in corpus redundante. Non etiam is qui inijcit manus in Patrem ſæuientem, & ſibi mortem intentantem, ſi adhibeat moderamen inculpatæ tutelæ; hoc eſt, ſi nihil agat niſi quod neceſſarium eſt ad euadendum.

Quintus caſus, machinatio in mortem coniugis. Vbi per machinationem, non intelligitur ſola voluntas moliens & voluens aliqua in alterius necem, ſed debet in externum opus prodire, ita vt machinari hic propriè ſit per dolum & aſtu-

& astutiam, aut artem, siue ingenium malitiosum aliquid facere, quo mors coniugis sequatur. Hinc sequitur, illum qui vxorem verberat grauiter, aut etiam vulnerat, non propriè hunc casum incurrere: quia non censetur machinari, qui apertè & vt loquuntur Iurisperiti de plano cum coniuge agit. Si quis tamen cultrum, aut pugionem subcernicali abscondat, quo illam dormientem iugulet, etiãsi postea non faciat, censetur machinari in eius mortem. Item si miles ducat eam secum ad castra, vel loca hostium periculosa, eo animo vt occidatur. Item si quis vxorem valetudinariam continuò varijs diuexet modis vt mortẽ eius acceleret. Est verò hic idem de vxore & marito iudicium. Cæterùm aduertendum est, si maritus aut vxor machinetur in mortem vxoris, vt cum alia persona contrahat, quæ etiam huic machinationi cooperetur ad eundem finem, tunc oriri impedimentum dirimens, respectu talis matrimonij: quod si maritus solus vel vxor, insciâ personâ cum qua cupiunt iungi, id faciunt, iam nascitur impedimentum impediens contrahendum, sed non dirimens contractum, capit. *Admonere* ⌣ 33. q. 2.

Sextus casus est veneficium. Sumitur veneficium aliquando generaliter, vt significet idem quod maleficium, estq; superstitionis species, quâ quis alteri nocet; vnde sagas, veneficas vocamus: aliquando specialiùs, pro crimine quo quis veneno aliũ necat, aut eius valetudinẽ offendit. Hoc posteriori modo hic accipitur, quia distinguitur contra maleficium & ligaturam. Hunc ergo casum incurrunt, qui herbis venenatis, aut pharmacis, alterius necem, aut valetudinis læsionem procurant. Videtur autem de facto sequi debere læsio, vt peccatum sit reseruatum, quia reseruatio solet intelligi de actu perfectè consummato.

Septimus casus est maleficium. Est autem maleficium hic, superstitio quâ quis alteri nocet, quod commune est sagis & magis; ac iuuenibus etiam quibusdam, qui pacto quodam diabolico, Matrimonij actum impediunt in nouiter

coniugatis, de qua re vide quæ dixi ſuper primo præcepto. Hunc ergo caſum incurrunt non ſolùm ſagæ, quæ ſub lecto, aut ſub limine domorum aut ſtabulorum, aliqua abſcondunt ad nocendum, vel dum grandines, fulgura, tonitrua procurant, vt ſegetes lædant; ſed etiam illi iuuenes qui philtrum vel poculum amatorium propinant, vt amorem inordinatum alicuius perſonæ attrahant. Atque etiam puellæ, quæ quandoque cibum vel potum menſtruis ſuis commixtum iuuenibus exhibent, ad hunc effectum, vel hunc vel ſaltem præcedentem caſum incurrunt, ſi de facto læſio ſequatur. Si iterum quæras hic, an qui hęc efficaciter conſulunt, incurrant? Reſp. vt ſuprà in alijs caſibus, probabile eſſe quod non. Quæ autem obſeruanda ſint circa maleficorum abſolutionem, *vide apud* Ioan. Chapeauuillum, vtiliter pro his qui ſagas, quæ ad mortem ducuntur, debent audire in Confeſſione, hæc docentem.

Octauus caſus eſt incantatio. Dicitur autem incantatio, cùm quis verbis aliquibus aliquid ſupra naturam agit. Fitque duobus modis: Primò verbis profanis expreſſam vel tacitam dæmonis inuocationẽ continentibus: Secundo verbis ſacris, quibus ſuperſtitioſa miſcentur; hoc autem multipliciter poteſt deprehendi. 1. ſi adhibeantur dictiones nihil ſignificantes, aut certè nihil ad propoſitum, aut nomina ignota præſertim Angelorum. 2. ſi miſceantur falſa, vt quod Chriſtus ſpaſmum habuerit, vel febres, vel alia apochripha & incerta. 3. ſi addantur certæ figuræ, circuli, characteres, præter ſignum Crucis. Item circumſtantiæ nihil ad rem v. g. debere eſſe ſcripta manu ſiniſtrâ, vel in tali charta, aut tali die & hora. 4. ſi ex verbis ſacris expectetur aliquis effectus vanus. Nam Deus non operatur ad vana, ſed potius Dæmon, gaudens ſe rebus ſacris honorari. 5. ſi verbis clarè recitandis addantur alia, ad aurem hominis ægri vel bruti ſuggerenda. Excuſari autem quis poſſet, tum à reſeruatione, tum à mortali, ſi neſciens

ſciens eſſe dæmonis inuocationem, putabat ſe dare operam rei licitæ. Quod locum habet frequenter in idiotis, quamdiu non ſunt moniti. Non incurrit etiam, qui adhibet medicamentà naturalia, puta herbas virtutem habentes ad ſanitatem pecoris vel hominis, licet aliquas orationes certo numero recitet, cum aliqua ſuperſtitione ſiue vana obſeruantia, puta diminuendo numerum de die in diem. Non quidem vi prȩcisè harum orationum operari volunt tales, ſed vi naturali herbarum, ſeu medicamentorum: orationes verò adiungunt tanquam rem Deo commendantes, ſed cum vana obſeruantia. Tunc autem non cenſetur propriè incantatio, quamuis ſit ſuperſtitio; ſed non omnis ſuperſtitio eſt reſeruata. Obſeruandum verò cùm abſoluitur aliquis his incantationibus deditus, an non habeat libros magicos incantationes continentes, quia illis retentis abſolui non debet. Obſeruandum etiam an has incantationes vel maleficia non docuerit alios: quia debet hoc ſpecificare, & ſi poſſit eos à ſimilibus auertere, tenetur; imò ſi malefici ſint aut magi, ſuperioribus accuſare. Obſeruandum denique, an in pactis his cum dæmone, non habuerit errorẽ in mente; puta credendo quod dæmon diuinitatem habeat, quod Sacramẽta nullius ſint efficaciæ, quod dæmonem oporteat adorare, quod res ſacrę vel verba vim habeãt ad maleficia perficiẽda. Nĩ his poſſet hæreſis reſeruata Pontifici immiſceri, maximè ſi ſit pertinacia adiuncta. Neq; tamen ſtatim omnes magi aut ſagæ, quæ pactum habent cum dæmone, aut abutuntur Sacramentis, aut dæmonem adorant, hæreſim incurrere iudicantur: quia id frequenter fit ex paſſione, & vt dęmoni placeant, vel alia ex cauſa, non autem ex errore intellectus in fide.

Nonus caſus, eſt procuratio aborſus. Eſt autem procurare aborſum, ſtudiosè hoc agere, ſiue per ſe, ſiue per alium, vt fœtus ex vtero præmaturè eijciatur; quod fit varijs modis, potionibus, medicamentis, venenis, percuſſionibus, ſal-

tationibus, magnis itineribus, oneribus, vel laboribus grauibus mulieri prægnanti impoſitis, & alijs modis nobis incognitis. Incurritur verò hic caſus, ſiue fœtus ſit formatus, ſiue informis, ſiue animatus, ſiue inanimatus. Si tamen animatus fuerit fœtus, homicidium eſt, & incurritur irregularitas. Incurritur quoque ab omnibus illis, qui huic rei cooperantur, mandando, conſulendo, inducendo, potionem conficiẽdo, confectam proponendo &c. ita vt plures perſonæ huic rei ſeſe immiſcẽtes non ſolùm peccent mortaliter; ſed & inuoluantur caſu hoc reſeruato. Sic ſi contingat, quod mater procuret hoc per ancillam, ancilla per medicum & pharmacopolam, omnes incurrunt. Debet autem de facto ſequi abortus, *quia* reſeruatur actus exterior cum effectu. *Incurrit etiam* hunc caſum mulier, quæ experta eſt ex oneris alicuius impoſitione ſe ſolitam abortum pati: & vir qui ex graui percuſſione vxoris prægnantis præuidere poteſt id ſecuturum, quia cenſentur hi cauſa aborſus; ponentes enim actionem ex qua ſequi ſolet, licet non directè, tamen indirectè illum abortum voluiſſe cenſentur. Aduerte etiam olim, per Sixtum Quintum hunc caſum cum excommunicatioue annexa Summo Pontifici fuiſſe reſeruatum, adiunctis grauiſſimis pœnis; ſed per ſucceſſorem eius Gregorium 14. in Bulla, Sedes Apoſtolica, dicitur quod quilibet Confeſſor ab ea poſſit abſoluere, modò ſit deputatus ſpecialiter per loci Ordinarium. Vnde hanc excommunicationem Papa Epiſcopo reſeruat.

Decimus caſus, eſt oppreſſio prolis. Additur in quibuſdã Diœceſibus, *etiam ignoranter facta*. Sic enim habet Synodus Namurcenſis. Pro qua re nota, ignorantiam diuidi in eam quæ inuincibilis eſt, & eam quæ vincibilis dicitur. Inuincibilis dicetur, quando quis adhibet diligentiam omnem, quam prudentes ſpectatâ conditione perſonarum, locorum, & alijs circumſtantijs, adhibere ſolent, & hæc facit inuoluntarium. Alia dicitur vincibilis, quando quis non

nou adhibet diligentiam quam poteſt, & deberet : & hæc licet aliquando minuat rationem peccati, quando non eſt affectata, non tamen tollit totaliter rationem voluntarij. Cenſetur enim indirectè volita, quatenus homo negligit adhibere diligentiam, quam poteſt & debet, & per conſequens effectus etiã eſt indirectè volitus. Nota 2. in actionibus quę ex natura ſua non ſunt periculoſæ, ſufficere adhibere diligentiã, quę regulariter ab omnibus adhiberi ſolet v. g. qui modo conſueto pulſat campanã, non cenſetur reus negligentiæ, ſi illâ cadente mors alicuius ſequatur. In actionibus autem quæ ex ſua natura periculũ afferunt, non cenſetur quis adhibere ſufficientẽ diligentiã, niſi pro ratione periculi, perſonarum, locorum, multam & variam adferat circumſpectionem. Sic in caſu noſtro, in eodẽ lecto ſecum collocare tenerũ infantem, opus eſt naturâ ſuâ periculũ oppreſſionis continens: quia cùm dormiẽtes non ſimus Domini actionũ noſtrarũ, facilè fieri poteſt ex agitatione brachiorum, pedum, & corporis volutatione, vt infans ſuffocetur, cùm ſibi cauere non poſſit. Item facilè ex lecto decidere poteſt, ſi anguſtus ſit & altus. Hinc in tali caſu, multã diligentiam adhibere opus eſt, & circumſpectionẽ, vt ſufficientẽ quis dicatur adhibuiſſe. Debet enim pręuidere, num ſoleat agitari, num cubile ſit anguſtum, & alia quæ cauſam ſuffocationis poſſunt præbere. Vnde ſecum collocare infantem, niſi omnes iſtę circumſtantiæ adſint, videtur mortale contra curam, quam tenentur iure diuino & naturali de prolibus Parentes habere. Ex his ergo ſatis intelligitur, rectè in aliquibus Diœceſibus reſeruari oppreſſionem etiam ignoranter factam: quia facilè contingit ignorantiã illam eſſe valde culpabilem, ob multam circumſpectionem adhibendam. Aliàs ſi conſtat illam oppreſſionẽ eſſe tantùm venialem ob ignorantiam, etiam ſequitur non eſſe reſeruatam.

Porrò hunc caſum videntur incurrere, qui proles ex fornicatione natas in ſyluis, agris, aut locis publicis expo-

nunt: si contingat eas à feris, porcis, canibus, aut frigore enecari; quia poterant, & debebant hoc periculũ præuidere. Aliud foret si in Hospitali puerorum eas deponant, aut tuto loco. Imò Caiet. & armilla v. *adulterium* & Nauarr. c. 17. existimant eos in hoc non peccare, quia talia hospitalia ad hoc sunt instituta. Tenentur tamen parentes, si diuites sint, saltem secretò expensas soluere, & curare prolem suo tempore instrui. Quod si quæras, an tales expositij infantes habendi sint pro illegitimis? Resp. probabile esse quod non, quodque tales possint se gerere pro legitimis etiam ad suscipiendos ordines sine dispensatione: quia in dubio nemo iure suo priuandus venit. Fieri autem potest, vt puer exponatur propter *paupertatem* parentum, qui à legitimis sint coniugibus. Et hæc est sententia multorum, quos refert, & sequitur Suarez, agens de irregularitate illegitimorum.

Quod autem Ioannes Chapeauille insinuat hunc casum incurrere nutrices, pueros sibi commissos culpâ vel negligentiâ mortali opprimentes, non est certum, & negari potest, quamuis alterum casum quo reseruatur homicidiũ, possint incurrere. Ratio est, quia oppressio prolis propriè videtur dici quæ à Parente fit, hoc est, propriæ prolis enecatio seu suffocatio. Vnde in aliquibus Diœcesibus (vt in Namurcensi) explicationis gratiâ adijcitur hæc particula: *Oppressio prolis à Parentibus facta.*

Vndecimus casus, est stuprum, seu violenta Virginis defloratio. Vnde aduerte hic stuprum non largè sumi, sed strictè, vt speciem constituit luxuriæ à reliquis distinctam. Est autem sic propriè stuprum, quando fit violatio virginis, ipsâ omnino inuitâ; ita vt dicat supra fornicationem iniuriam in puellam, quâ per vim, integritas corporis ei adimitur. Differt à raptu, quod raptus vim includat, quâ puella abripitur à domo sua vel paterna, & locum potest habere in corrupta: stuprum autem tantũ in integra, potestq; fieri sine omni raptu, sicut & raptus potest fieri sine violatione. Ex

ne. Ex his patet non incurrere hunc casum, si virgo consentit, licet multis blanditijs precibusque importunè sollicitata, atque etiam promissis allecta. Quod est contra id quod tradit Chapeauuille, explicans hunc casum. Ratio est, quia non dicitur propriè & strictè defloratio violenta, quando solùm preces, aut illecebræ, aut promissa interueniunt, quia tunc non est strictè loquendo vis, siue violentia vera. Aliud foret, si coniunctæ fuerint minæ, aut metus reuerentialis: quia fortè vrgebat is minaciter, cui ipsa subdita est tanquam Domino, aut Superiori, qui potest grauiter nocere; tunc enim moraliter vis censetur. Vide de hac re Lessium de iure & iust. l. 2. c. 10. dub. 1. & 2. vbi etiam docet cum Soto & alijs, cogitationes seu delectationes morosas in virgine, & in adolescente circa virginem, etsi sint peccata mortifera, non habere tamen specialem malitiam mortiferam supra alias delectationes morosas, nisi coniunctæ sint cum voluntate inferendæ violentiæ. Vnde iuuenes in confessione non tenentur dicere, cogitaui de virgine, dum delectarer in me carnaliter; & sic nec Confessarius tenetur id interrogare. Multominus tenetur puella delectationem passa, aperire quod non sit virgo: quia sic teneretur peccatum præcedens iterum aperire, quod tamen iam clauibus subjecit, hoc verò nimis onerosum foret.

Incurrere verò videtur hunc casum ille, qui sponsam de futuro ante matrimonium ad copulam induxit, timore illi incusso per minas, quod nisi consentiret, aliam de facto duceret: quia tunc in iure censetur violentia, ob metum incussum & minas.

Quæres, ad quid teneatur deflorator? Resp. si virgo liberè consensit, ad nihil tenetur, quia volenti non fit iniuria, nec tunc est propriè stuprum. Si vi, fraude, aut fallaci promissione sit inducta, tenetur primò ad coniugium, si promisit. Secundò ad reparationem damni ex stupro, quantum æstimabitur arbitrio boni viri. Tertiò ad do-

ad dotem, si iudex ad id eum condemnarit. Vide latius Lessium loco citato.

Duodecimus casus est raptus. Dicitur autem raptus, ablatio quâ fœmina violenter, contra suam voluntatem aut illorum sub quorum potestate erat (v. g. Parentum, Curatoris, Sponsi,) de vno loco trahitur ad alium, siue ad copulam tantùm carnalem, siue etiam ad ducendum in vxorem. Hinc sequitur primò, si puella siue vi, pretio, aut blanditijs inducta, sequitur sollicitantem nescientibus parentibus, non esse propriè raptum. Si tamen vis adhibeatur, licet ipsa non sit inuita, sed tantum parentes quibus subest, tunc est verè raptus, & incurritur hic casus. Sequitur secundò, si vim Virgini intulit, sed à loco non abduxit, non est raptus, sed stuprum, vt suprà dixi. Quod est iterùm contra tradita à Chapeauuille; sed communior sententia & verior distinctio ita tradit. Sequitur tertiò non incurrere illum, qui Virginem quam sibi per verba de futuro desponsauit, per vim abduxit è domo paterna, & rem cum ea habuit; si aliter non poterat eam habere, quia licet peccarit defiorando, hoc tamen in iure non vocatur raptus, eoquod ex desponsatione aliquid iuris ei competebat, vt notat D. Thomas & Theologi; sed de hac re plura in Tract. de Matrimonio. Hoc solùm aduerte, quod per Tridentinum raptor incurrat excommunicationem, sed nulli est reseruata.

Decimus tertius casus est, matrimonium contractum post votum castitatis, aut in gradu prohibito scienter, vel priore vxore adhuc viuente: Tres autem casus hic reseruari censentur, siue tria peccata illicitè contrahentium matrimonium. *Primò* quidem, si quis contrahat post votum castitatis, idque intelligendum, siue simplex sit, siue solemne, est enim vtrobique graue peccatum. Quod si quis post votum simplex castitatis contrahat, valet quidem matrimonium, talis tamen non potest petere debitum, nisi Episcopus dispenset. Deinde mortuâ vxore, non potest aliam ducere sine dispensa-

ipenſatione: quia votum non fuit ſublatum per matrimoniũ, ſed ſolũ eius executio ex aliqua parte impedita, quia tenebatur debitum reddere. Adde quod qui contrahit cum illa perſona, quã ſcit emiſiſſe votum caſtitatis, etiam peccet mortaliter, quia participat peccato; non tamen priuatur iure debitum exigendi.

Porrò non incurrit hunc caſum, qui contraxit poſt votum non nubendi, aut poſt votum ingrediendi Religionem, vel Ordines Sacros ſuſcipiendi. In his enim omnibus licet peccatum interueniat mortale, non eſt tamen effractio voti caſtitatis: quia qui vouet Religionem ingredi, aut Ordinem Sacrum, non ſtatim obligat ſe ad caſtitatem, aut alia onera talis ſtatus. Quod ſi quis emiſerit votum caſtitatis ante annos pubertatis, & dubitet, an ſufficientem habuerit vſum rationis quando vouit; in tali caſu iudicandum eſſe pro parte vouentis multi tenent cum Soto, atque ita talis contrahens non incurreret hunc caſum, ſequendo opinionem probabilem.

Secundò hic reſeruatur, ſi quis contrahat matrimonium in gradu prohibito ſcienter: Eſtque annexa excommunicatio, ſi contrahatur in gradibus prohibitis conſanguinitatis vel affinitatis. Clem. 1. de conſang. ſed non eſt reſeruata. Quinam autem ſint gradus prohibiti, explicatur in Tractatu de Matrimonio.

Tertiò reſeruatur hic, ſi quis priore vxore viuente, contrahat, ſcienter nimirum: quia contrahere ignoranter; etiamſi ignorantia non ſit omnino inuincibilis, excuſat ſaltem ad hunc effectum, vt quis non ſubjaceat reſeruationi. Debet verò coniux, vt tutâ conſcientiâ poſſit contrahere, ſibi perſuadere mortẽ coniugis, non ex leuibus coniecturis, ſed ex certis moraliter argumentis. Qualia eſſe ſolent in hac materia. Primum, ſi afferatur certum nuncium mortis. Secundum, ſi fama eſt publica & communis. Tertium, ſi ſubſint vehementia omnino indicia, quæ faciant omnino probabilem fidem. Nec erit

ſemper expectandum poſt ſeptem annos, vt videtur inſinuare cap. in præſentia de ſponſalibus. Hoc enim poſteà mitigatum eſt per Innocentium 3. c. finali, vbi dicit: *Tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de eius obitu veriſimiliter præſumatur.* Itaque ſufficiunt indicia veriſimilem fidem facientia, & in hac re ſtari poteſt prudentium arbitrio, Paſtoris, Confeſſarij, & ſimilium.

Quæres, cùm hic expreſſa mentio fiat de viro aliam vxorem ducente, an reſeruetur peccatum, ſi vxor alium virum ducat: & videri poteſt quod non, quia odia & pœnæ reſtringi debent, nec extendi vltra ſuum caſum. Probabilius tamen eſt quod ſic; quia teſte Nauarro cap. 22. n. 74. & Soto in 4. d. 37. in correlatiuis, in quibus eadem ratio, & idem ius ſuadet, exceptionem patitur illa regula iuris. Eadem autem imò maior ratio ſuadet, idem hic dicendum de vxore, quod de marito; quia longè turpius eſt vnam mulierem habere duos viros, quàm vnum virum duas mulieres.

Decimus quartus caſus, eſt incæſtus cum conſanguineis, aut virgine ſacra, ſeu moniali profeſſa. Incęſtus eſt carnalis commixtio cum conſanguinea vel affine vſque ad quartum gradum. Ad propriè dictum autem incęſtum requirunt Doctores, vt ſit perfecta & naturalis, hoc eſt, in vaſe debito facta commixtio. Vnde per tactus impudicos, aut per effuſionem ſeminis extra vas, aut per nefariam ſeminationem contra naturam, non propriè dicitur incæſtus, ideoque nec hic eſſet reſeruatus. Deinde nota, non reſeruari hic omnem incæſtum, ſed ſolùm illum qui cum conſanguineis impletur, & id intellige ad quartum gradum incluſiuè. In Diœceſi Namurcenſi reſeruatur tantùm cum conſanguineo in primo aut ſecundo gradu, ſed & adijcitur reſeruatio incæſtus cum affine in primo etiam & ſecundo gradu. Hæc autem oriri etiam poteſt ex fornicaria copula. Vnde qui cognoſcit ſororem, aut cognatam germanam illius, quam ante carnaliter cognouerat, incurrit caſum

casum illic reseruatum. In hac autem Diœcesi cùm expresse fiat mentio de consanguineis, strictè intelligendũ est; ita vt copula cum affinibus non censeatur reseruata. Aduerte tamen, licet incæstus cum consanguinea sit grauior, quàm incæstus alicuius cum affine sua, siue vxoris suæ consanguinea; tamen hic posterior incæstus peculiarem habet effectum à iure. *Primò*, quod impediat petitionem debiti. *Secundò*, quod non possit ducere aliam sine dispensatione, quia est impedimentum non quidem dirimens, sed tamen impediens contrahendũ Matrimonium, vt habetur cap. de eo qui cognouit consanguineam vxoris. Verùm cùm hæc pœna passim ignoretur ab occultis istis incæstuosis; & cùm ad pœnitentiæ forum sacramentale accedunt, frequenter non sit spes fructus si moneantur de non petendo debito, expedit plerumque eos in bona fide relinquere, cùm per ignorantiam possint excusari.

Reseruatur hic etiam incæstus cum Sanctimonialibus, quod intellige cum Sanctimoniali in ordine aliquo approbato professa, quod peccatum dicitur incæstus reductiuè. Nota verò, quod si admittatur hic incæstus intra septa Monasterij, incurri excommunicationem Papæ reseruatam, per Gregorium 13. anno 1575. Idibus Iulij.

Decimus quintus casus, Concubitus contra naturam, puta Sodomia & eius generis grauiora crimina. Pro explicatione certũ est primò non incurrere illum qui procurat pollutionẽ, etiam operâ alterius adhibitâ per tactus, vel alio modo. Licet enim grauiùs peccet participando in alterius peccato, non est tamen propriè concubitus contra naturam. Certum est secundò, incurri hunc casum, si duo eiusdem sexus commiscentur, masculus cum masculo, aut fœmina cum fœmina. Sed quæritur, an si mulier à viro præposterè cognoscatur, puta vxor à marito extra vas debitum, incurratur hic casus? Respondet Chapeauuille, non incurri, quia licet sit, inquit, concubitus contra naturam,

non est tamen propriè loquendo Sodomia, aut peccatum illâ grauius. Requirit enim ipse ad Sodomiam, vt sit diuersitas sexus, vt scilicet vir cum viro, vel mulier cum muliere carnaliter commisceatur. Hæc responsio probabilis est, & fundata in D. Thoma: atque certum est maiorem deformitatem contineri ratione circũstantiæ eiusdem sexus, quàm quando fit carnalis commixtio contra naturam cum diuerso sexu. Passim tamen Doctores hunc concubitum contra naturam prępostерè, & extra vas cum diuerso sexu, vocant etiam Sodomiam; vt videre est apud Caiet. in Summula v. *Sodomia*, Sa v. *Luxuria*, Lessium l. 4. c. 3. dub. 13. Couar. de Sponsal. p. 2. c. 7. Vnde existimarẽt *hi*, sic peccando incurri hunc casum. Certũ est tertiò *incurri* hunc casum per peccatũ bestialitatis, ad quod reducitur concubitus cum dæmone in assumpto corpore, siue sit succubus, siue incubus; siue corpus humanum assumat, siue belluinum: & hic præter deformitatem luxuriæ, inuoluitur scelus societatis cum dęmone. Certũ est quartò, non incurri hunc casum, si non sit tanta peruersio in modo concubitus, vt impediatur conceptus. Licet enim aliqui modi monstruosi reperiantur, etiã inter coniuges; tamen si semen in matrice effundatur, non dicitur concubitus contrà, sed præter naturam. Imò inter coniuges non censentur peccata mortalia. De pœnis Clerici Sodomitæ. Vide Nauar. c. 27. num. 249. & Chapeauuille hic.

Decimus sextus casus, est falsitas circa monetam. Intelligitur verò falsitas hic, immutatio veritatis cum dolo, & detrimento alicuius: & ita, vt quis falsarius monetæ dicatur, requiritur vt immutet eius substantiam, vel pondus, vel formam, idque dolosè, & in damnum vergat alicuius. Vide Sylvest. v. *Falsarius*. Est ergo hoc peccatum iniuriosum vergens in iniuriam Principis, proximi, ac Reipublicæ, ideoque meritò reseruatur. Peccant itaque, & incurrunt hunc casum, qui ob lucrum vnum metallum substituunt pro alio, aut instum metallo pondus subtrahunt, aut monetam;

netam ſine iuſſu Principis cudunt, & charactere Principis ſignant, licet illa in pondere & ſubſtantia iuſta ſit. Character enim talis eſt falſus, ſignificans auctoritate Principis monetam cuſam, quod falſum eſt : Illi tamen qui monetas exuberantis ponderis circumcidunt, ſi iuſtum pondus relinquant, non incurrunt, quia nõ cenſentur materiã, aut pondus, aut formã falſificare. Peccant tamen, quia vſurpant ſibi priuatâ auctoritate, quod ad Principem, aut monetarium eius ſpectat, ideoq; illi ad reſtitutionẽ poſſent obligari, ſi res eſſet notabilis. Principes verò qui reprobant monetam iuſtam, vt vili pretio emant, & inde aliam fabricet, licet hunc caſum propriè non incurrant, tamen quandoque à fraude non excuſantur. Vide de hac re Chapeauuille hic.

Non incurrunt etiam hunc caſum, qui recipientes falſam monetam pro vera, illam poſteà ſcienter obtruduns alijs. Cùm enim nihil mutent de veritate materiæ, aut formæ, aut ponderis, non dicuntur falſarij; quamuis peccent mortaliter, ſi ſumma ſit notabilis. Nec excuſantur, quod talem acceperint, quia illorum error alteri nocere non debet.

Decimus ſeptimus caſus, eſt falſitas circa litteras alicuius Prælati inferioris Papæ. Dicitur verò crimen falſitatis circa eas committere, qui dolosè veritatem illarum immutat: quod poteſt fieri vel addendo, vel demendo, vel nouas effingendo, vel ſigillum adulterando. Prælatus autem hic dicitur, Epiſcopus, Archidiaconus, Decanus Cathedralis Eccleſiæ, & ſimiles, qui habent iuriſdictionẽ coërcẽdi per pœnas & cenſuras. Incurrunt ergo hunc caſum, qui litteras Epiſcopi, aut Archidiaconi, commendatitias aut dimiſſoriales, aut prouiſionales beneficij, vel ſimiles alicui ex dictis vitiant cum dolo, aut ſigillum effingunt, ſi illis litteris vtantur. Si enim non vtantur, ſed caueant ne cuiquam damnum, aut intereſſe per illas inferatur, non cenſetur falſitas ſtrictè accepta committi, quæ ſolet

deſcribi à Canoniſtis, *immutatio veritatis cum dolo, & iniuria tertij*. Non incurrunt verò hunc caſum, qui obtinent litteras falſa narrando, aut alieno nomine quod falsò ſibi imponunt, licet eas impetrent ab Epiſcopo, vel alijs Prælatis, quia etſi hi mendaces ſint, & falſi; non tamen dicuntur, *falſarij litterarum Epiſcopi vel Prælati*. Item ſi quis vtatur litteris falſis, ſi eas ipſe non falſarit, non incurrit. Item qui punctum inordinatè appoſitum radit, aut dictionem malè ſcriptam corrigit, aut punctum omiſſum pro claritate maiori adijcit, non cenſetur falſare. Si tamen immutetur ſenſus verborum, quod fieri poteſt etiã ſolius puncti adiectione vel detractione, incurritur falſitas. Addit Chapeauuille, illum qui mutat in litteris, quæ *priùs erãt* in ſua ſupplicatione expreſſa, ſi per errorem Notarij, vel ſcriptoris fuerint variata, non incurrere falſitatem. Exemplum ponit. Porrexit aliquis ſupplicationem Epiſcopo, quâ petebat ſibi dari licentiam excipiendi confeſſiones, & ſimul abſoluendi à reſeruatis in foro conſcientiæ: vtrũque concedit Epiſcopus; non exprimitur autem in litteris eius, niſi facultas excipiendi confeſſiones; non incurrit hunc caſum, ſi aſcribat, *& abſoluendi à reſeruatis*, prout continebatur in ſua ſupplicatione ſignata. Hoc verum videtur in foro conſcientiæ, nam in foro exteriori eſſet præſumptio contrà. Cæterùm ideò reſeruatur falſitas circa litteras Prælatorum inferiorum; quia circa litteras Papæ, eſt excommunicatio in Bulla Cænæ. Quod verò iterum hic comprehendi vult conſulentes & mandantes Io. Chapeauuille; non aſſentior, quia hoc non exprimit caſus. Vnde cùm in Bulla Cænæ etiam illi non exprimantur, docent Theologi eos etiam non comprehendi, qui conſulunt, aut mandant falſitatem fieri circa litteras Papæ; ſtrictè enim ſunt intelligenda ſtatuta pænalia. Non nego tamen eos incurrere excommunicationem, ſed nemini reſeruatam, propter cap. *Ad Falſariorum*, de crimine falſi, vbi expreſsè dicitur: *Qui per ſe, vel per alium, vitium falſitatis exercent*.

Decimus octauus casus est periurium solemne. Periurium dicitur iuramentum carens veritate, quando Deus inuocatur vt testis falsitatis. Est verò solemne, quod fit super re sacra, vt tactis Euangelijs, aut cruce, aut tangendo pectus Sacerdotale. Item quod fit coram Notario, aut testibus digitorum eleuatione. Hinc incurrit hunc casum, qui in iudicio in testem vocatus, solemni iuramento affirmat esse verum quod scit, aut dubitat esse falsum. Item qui à Iudice seruato iuris ordine interrogatus medio solemni iuramento, non fatetur verum, vel non accusat quos tenetur, & similia. Hinc patet valde frequenter hunc casum incurri, propter tribunalia nostra, in quibus frequentissimè iuramentum solemne defertur, & à parum timoratis litigantibus violatur. Sic ordinariè iuramentum calumniæ defertur, quod iuxta glossam in cap. 1. de iuram. calumniæ hæc quinque continet. *Primò*, putare, se bonam causam tueri. *Secundò*, se interrogatum à Iudice, veritatem non celaturum. *Tertiò* Scienter falsas probationes se non adhibiturum. *Quartò*, se litem fraudulenter non prorogaturum. *Quintò*, se nihil promisisse, vel deinceps promissurũ alicui cuasâ litis, nisi quod iura petmittũt. Hæc glossa. Si hæc sunt omnia semper iuranda, dum defertur calũnię iuramentum, quotusquisque est litigantium, qui omnia ista præstet? passim leuant digitos coram Notarijs solemne iuramentum calumnię exigentibus ante litem, & nesciunt an verum iurent, an falsum, nec satis intelligunt suum iuramentum. Videndum tamen iuxta praxim tribunalium, an omnia dicta requirant, an solùm eorum aliqua, in eo iuramento quod liti prærequirunt, aut in lite exigunt.

Quæro hic, an omne periurium solemne reseruetur, an etiã promissorium? Respondet Chapeauuille, omne periurium reseruari. Hic tamen grauis difficultas moueri potest, quia sic adulterium etiam esset reseruatum; quod est contra communem praxim, & sensum Pastorum huius Diœcesis. Adulter tamen violat iuramentum promissorium;

rium, quo ſolemniter promiſit fidelitatem coniugi, idque cum iuramento ſuper baptiſmo ſuo, & ſuper iure quod prætendit ad regnum Dei &c. prout habet forma ſolemnis in Parochiali noſtro præſcripta. Atque propriè etiam periurus dicitur, qui fidem iuramento firmatam violat. Hæc difficultas quomodò ſoluatur, non video, niſi dicendo non reſeruari omne periurium, ſed ſolùm iuramentum illud, cui deeſt veritas præſens; ſine quo quis ſciens & volens falſum confirmat: atque coniux dum iurat, teſtem adhibet Deum, quod animum habeat integrè ſeruandi fidelitatem; ideoque ſciens & volens non confirmat falſum, nec illi deeſt veritas præſens. Deeſt tamen veritas futura, ſi poſtea fidem violat, ad quam ſeruandam ſe obligauit. Inter periuria autem primum locum obtinet illud quo quis ſciens & volens falſum confirmat: Deinde illud quo quis fidem iuramento firmatam frangit. Ideoq; poſſet primum reſeruari tanquam grauius, & non ſecundum. De qua re tamen non determino, ſed lubens audirem de hac difficultate, quam de adulterio moueo, R. DD. Examinatores Synodales, quorum eſt hæc clariùs explicare & interpretari.

Decimus nonus caſus, eſt blaſphemia publica & enormis in Deum & Sanctos. Publica dicitur blaſphemia, quæ fit coram tota vel maiori parte viciniæ, vel congregationis alicuius, ſiue Collegij, in quo ſaltem decem reperiantur, inquit Panormitanus, & alij ex eo. Enormis verò blaſphemia quæ ſit dicenda, non ita præcisè definiri poteſt, ſed arbitrio prudentis viri debet iudicari, cõſiderato obiecto blaſphemiæ, modoq; blaſphemandi; quia quandoq; fit cũ affectu deteſtandi vel irridendi Deum vel Sanctos; aliquando autem ex paſſione aliqua ſubitanea, vel conſuetudine praua. Conſiderari etiam debet qualitas perſonæ, loci, temporis, occaſionis, & reliquæ circumſtantiæ. Hunc caſum incurreret, qui coram multis Beatam Virginem Meretricem vocaret, aut Apoſtolos vel Prophetas, impoſtores, mendaces,

daces, magos vocaret. Dicunt & aliqui talem blaſphemiam hic fore reſeruatam, etiamſi ſolùm quis coram duobus hoc protulerit, ſi illi pluribus manifeſtarint, ita vt ſit fama publica. Sed de hoc videtur mihi poſſe dubium eſſe, quia cùm reſeruatur publica blaſphemia, videtur intelligi quæ ex modo, aut loco & tempore quo fit, multitudini alicui ſiue maiori parti alicuius viciniæ manifeſta exiſtit. Strictè enim accipi debet in pænalibus vox hæc, *Publica* vel *Publicum*, pro eo quod ex ſe eſt manifeſtum, & publicè fit. Nam blaſphemia intra domeſticos parietes coram duobus facta, ac poſtea per eorũ relationem ventilata, non tam publica dicitur, quàm publicata, cùm fuerit ex ſe priuatim commiſſa.

Vigeſimus caſus, eſt inſignis contumelia Euchariſtiæ illata, aut Sanctorum Reliquijs. Contumelia dicitur, cùm verbis aut ſignis æquipollentibus læditur & violatur coram perſona aliqua, honor aut reuerentia illi debita. Inſignis autem contumelia dicetur, quę atrociter notabilis eſt, exterioribus etiam ſignis oſtentata. Ad quod iudicandum, multùm attendenda eſt intentio contumeliam proferentis, aut inferentis, qualitas perſonæ, loci, temporis, occaſionis, & cæteræ circumſtantiæ. Vnde fit, vt Catholicus benè affectus Euchariſtiæ & reliquijs, rarò cenſeri debeat incurrere hunc caſum, Hæreticus autem frequentiſſimè. Hinc Confeſſarius hæretici pœnitentis non debet eſſe contentus generali confeſſione, quod in hæreſi aut errore tot annis aut menſibus perſeueraſſe ſe fateatur; ſed etiam interroget, an in Chriſtum aut Virginem, aut Sanctos non fuerit grauibus contumelijs iniurioſus. Item an in Sacramenta aut imagines aut reliquias graues & reales, aut verbales iniurias non profuderit, tractando indignè, irridendo impiè, confringendo &c. Item de calumnijs in Pontificem, in Epiſcopos, & Sacerdotes &c. Hęc enim ſunt eorum peccata ordinaria.

Hunc tamen etiam caſum incurrere poſſunt Catholici,

non ex intellectus errore, sed ex impia passione. Sic milites quandoque nostri nec sacris templis parcunt, nec sacris vasis quibus Eucharistia aut reliquiæ continentur; sed ea asportant, indignè reliquias & Eucharistiam tractantes.

Vigesimus primus casus est abusus Eucharistiæ, aut reliquiarum, vel etiã S. Scripturæ ad exercitiũ artium magicarũ. Hic casus satis est apertus, nec apud magos aut sagas infrequẽs, quibus persuadet dæmon pernicioſissimè, has res sacras valere ad hæc nefanda. Vnde quosdam inducit ad comminuendam & pulueriſandam Eucharistiam cum nefandis aliquibus verbis, vt seruiat ad philtra & pocula amatoria. Imò olim Sacerdotes quidam sumptâ veste lugubri, *Missas* mortuorum celebrabant pro viuentibus, vt *illi* pro quibus sacrificium offerebant citiùs morerentur, vt insinuatur cap. quicumque Sacerdotum 26. q. 6. Similes hunc casum incurrerent, sed & degradationi obnoxij forent.

Vigesimus secundus casus comprehendit omnes casus occultos Sedi Apostolicæ reseruatos, cum censuris ex illis prouenientibus. Fundatur hic casus in verbis Concilij Trid. Sess. 24. de reformat. c. 6. quæ sic habent: *Liceat Episcopis in irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus (excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum) dispensare, & in quibuscunque casibus occultis, etiam Apostolicæ Sedi reseruatis, delinquentes quoscunque subditos, in diœcesi sua, per seipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absoluere. Idem & in hæresis crimine, in eodem foro conscientiæ, eis tantum, & non eorum vicarijs sit permissum.*

Incurrunt ergo hunc casum illi qui incidunt in peccata Sedi Apostolicæ reseruata, si sint occulta; vt ferè sunt Symoniæ, Ecclesiarum effractiones, & earumdem spoliationes, falsificationes litterarum Apostolicarum, & similia; quia talia iurisdictioni Episcoporum, & deputato-

rum

rum ad hoc ſpecialiter per ipſos, permittuntur per Conc. Trident. ſuprà.

APPENDIX.

DE VSVRPANTIBVS BONA ECCLESIASTICA.

INter caſus reſeruatos etiam annumerari poteſt is, quem habet Synodus noſtra Leodienſis tit. 4. c. 10. his verbis: *Paſtores ſingulis diebus Dominicis excommunicatos denuntient eos, qui vſurpant iuriſdictioonem Eccleſiaſticam, aut conuertunt in proprios vſus, decimas, bona, cenſus, aut iura Eccleſiarum, beneficiorum, aut officiorum Eccleſiaſticorum, piorumve locorum, & qui impediunt ne ab ijs, ad quos pertinent, percipiantur; necnon eos qui impediunt viſitationem Eccleſiarum, piorumq; locorum, & citationes, mandata, aut ſententias Iudicum Eccleſiaſticorum executioni mandari: prout omnes & ſingulos prædictos excommunicamus, & excommunicatos declaramus.* Quæ omnia conformia ſunt illis, quæ habet Trid. ſeſſ. 25. cap. 12. & ſeſſ. 22. cap. 11. Ex quibus capitulis, hæc verba deſumpta ſunt. Vide Textum ibi. Conformia etiam ſunt hæc illis quæ habet Bulla Cænæ in excommunicatione 17. quæ fertur contra vſurpantes iuriſdictionem, aut fructus ad perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes, vel eos quâuis occaſione vel causâ, ſine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expreſsâ licentiâ, ſequeſtrantes. Idem Decretum pro bonis Eccleſiaſticis habet Namurcenſis Synodus tit. 11. cap. 11.

Quæſtio verò quotidiana eſt inter Paſtores, an vi huius decreti excommunicationem incurrant, qui furantur Decimas, aut alia bona Eccleſiaſtica clam ſurripiunt?

Respondeo negatiuè, quia talis Censura videtur lata contra eos, qui prouẽtus Ecclesiasticos quasi ad se pertinerẽt, vsurpant, & non tanquã bona aliena rapiunt. Insinuat hoc, vox, *vsurpare*: tunc enim dicitur aliquis vsurpare prouentus, quando veluti potestate dominandi, & quasi proprio iure vtens illos occupat. Ita interpretantur Caiet. Nauar. Suares, & plerique recentiores Theologi Bullam Cænæ explicantes. Atque etiam de illis agere Tridentinum sess. 22. c. 11. ex eius verbis benè ponderatis inuenietur. Cùm ergo hæc verba Decreti Synodalis ex illo capite sint desumpta, non aliud videntur intendere, quàm quod in Tridentino est expressum. Vndè nisi aliundè constet tales fures incurrere excommunicationem, ex vi huius Decreti non liquet. Antiquitùs audio solitos fuisse aliquos Pastores, falsos decimatores & decimatrices diebus dominicis excommunicare, sed ex vi cuius Decreti non mihi constat. Sicut id, quod habetur in Parochiali fol. 106. de Eucharistiæ Sacramento, non video quo fundamento pronuncietur, aut pronunciari curetur. Ibi enim in exhortatione Paschatis sic habet: *S'il y a icy aucuns qui soient interdicts ou excommuniez, tels que sont tous heretiques, symoniaques, larrons, larronnesses, vsuriers, sorciers, concubinaires, concubines, fornicateurs, adulteres publicques & notoires; ie leurs enioinct de se retirer d'icy.* Vbi videtur insinuari omnes fures, fornicatores, concubinarios, adulteros, esse excommunicatos, de quorum tamen singulis non constat. Aut certè satis impropriè hoc positum fuerit, si solùm velit his verbis insinuari, talibus peccatoribus interdictam esse Eucharistiam, siue excommunicati sint, siue non, nisi satisfecerint per pœnitentiam, aut etiam scandalum repararint, maximè si sint notorij; & ita ante id habentur quasi excommunicati, & quasi interdicti, hoc est, à Diuinis arcendi.

Quæstio secunda esse potest. An hæredes vsurpantium bona, reditus, prouentus, aut decimas Ecclesiarum, cùm sciant.

sciant, vel scire debeant se detinere res prædictas vsurpatas contra Ecclesiasticas personas, comprehendantur excommunicatione suprà dictâ? Resp. affirmatiuè. Ratio est, quia ex eo quod semel fuerunt vsurpatæ, transeunt cum eodem vitio ad quoscumque alios; parum autem refert esse primos vel secundos vsurpatores. Confirmatur ex Cap. indigni 12. q. 2. in quo æquiparantur vsurpatores rerum Ecclesiasticarum, & detentores illarum ab alijs vsurpatarum, & ex Clem. 1. de Decim. in qua excommunicantur non solùm vsurpatores decimarum, sed etiam qui detinent easdem vsurpatas ab alijs, vt docent Doctores ibid.

INCENDIARIVS.

IN multis Diœcesibus reseruatur crimen istud. Vnde in Namurcensi & alijs, sic exprimitur: *Incendium voluntate deliberatâ procuratum.* Aliqui putant iure cõmuni Episcopis esse reseruatum; sed cùm in nostra Diœcesi illius non fiat mentio, non puto reseruari. Tamen reperio in Parochiali nostro inter Casus Papales, *crimen incendiarij postquam est denunciatus*: quod habetur ex Capitul. *Tria nos*, de sent. excommunicat. Vbi decernitur, quod incendiarius postquam fuerit per Episcopum excommunicatus, aut denunciatus, à solo Papa absoluitur; de iure tamen excommunicatus non est, & licet soleant Episcopi illum casum reseruare, non tamen tenentur. Qui verò effringit & simul spoliat locum pium, incurrit excommunicationem, & cùm fuerit denunciatus, non absoluitur nisi à Papa, Capitul. *Conquestus*, de sent. excom. Cæterùm, vbi hic casus incendij reseruatur, non intelligitur de eo qui incendit auctoritate Potentis indicere bellum. Nec qui ex negligentia etiam crassa, licet teneatur ad interesse. Atq; qui mandat, consulit, auxiliatur ad incendendam domum, segetem, syluam alterius, incurrit, quando sic exprimitur, *Incendium voluntate deliberatâ procuratum.*

Digitized by Google

QVÆSTIO POSTREMA.

QVid agendum, cum Confeſſarius habet pœnitentem cum caſu reſeruato, à quo non poteſt abſoluere? R. remittendum eum ad habentem auctoritatem, niſi fortè occurrat neceſſitas implendi præcepti & communicandi, vt poteſt fieri in Paſchate, ſi etiam ſimul contingat non poſſe prætermitti cōmunionem ſine ſcandalo aut infamia pœnitentis. Tunc enim poſſe abſolui tenet communior opinio, ſi ſuperior adiri non poſſit: manet tamen obligatus ad ſe præſentandum ſuperiori, ſiue alteri poteſtatem habenti, vt directè abſoluatur, nam indirectè tantum à reſeruatis fuit abſolutus. Idem dicendum de excommunicatione reſeruata. In caſu enim neceſſitatis, in quo vitari debet ſcandalum vel infamia, cum hoc ſit iuris cuiuſdam naturalis, præponderat præceptis ex humano iure ſiue conſtitutione Eccleſiaſtica vim habentibus: & cenſetur rationabilis cauſa, vt abſolui poſſit ab omnibus, à non reſeruatis quidem directè, à reſeruatis indirectè. Ita paſſim Theologi.

Quæres. An etiam abſolutus in articulo mortis à reſeruatis, teneatur iterum petere abſolutionem ab habente poteſtatem, quando periculum illud euaſit? R. quantum ad caſum reſeruatum non tenetur, quia directè & ſimpliciter tunc ab illo poteſt abſolui. Quantum ad excommunicationem, non debet abſolui niſi ſub conditione, vt pareat mandato ſuperioris; maximè ſi excommunicatio ſit ab homine: imò & tunc debet iniuriam paſſo ſatisfacere, aut de ſatisfaciendo cautionem præſtare, ſi ad alicuius inſtantiam, cui iniuriam fecit, excommunicatus fuit. Vide Parochiale Leodienſe Pag. 88.

CANDE-

CANDELABRI MYSTICI
TRACTATVS VI.
DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

PROEMIVM.

QVINTA Lampas siue Lucerna Mystica nostri Candelabri, est Sacramentum Extremæ Vnctionis. Quæ quidem Lampas luminosa est, per oleum à Sacrorũ Hierarcha consecratum; & potens est, præbere nobis lucem in extremo discrimine, in exitu caliginoso huius vitæ. Tunc enim opem lucidam præbet contra multiplices tenebras, à timore mortis, iudicij, inferni exortas, quæ multipliciter animum tunc inuoluunt. Protegit etiã suo fulgore à caligine proueniente tunc, à Satanæ Principis tenebrarum dolosa immissione. Affulget oportunè eo tempore hæc lucerna ardens, vt non opprimatur animus angore aut desperatione; sed nouerit respirare in miserationum Domini nunquam intermoriturâ luce: quæ nunquam deserit hominem, nisi deseratur ab ipso, sed parata est omni tempore nos suscipere, & pedes nostros è tenebris in viam æternitatis dirigere. Est igitur mystica hæc lampas nostra, sicut lampas illa Israëlis, quæ exeuntibus de tenebrosa Ægypto in nocte Dux fuit, nec deseruit donec in terram promissionis introduxit.

Itaque de illius institutione, materia, forma, ministro, suscipiente, effectu, & ritu in hoc Tractatu differendum nobis est.

LECTIO

LECTIO PRIMA.

DE INSTITVTIONE EXTREMÆ VNCTIONIS.

1. *Explicat, cur Extrema-Vnctio vocetur.*
2. *Docet, quando à Christo sit instituta.*

PROPOSITIO PRIMA.

EXTREMA-VNCTIO *est Sacramentum in oleo ab Episcopo benedicto institutum, vt ægris applicetur ad salutem animæ & corporis.*

Rectè huic Sacramento nomen Extremæ-Vnctionis competit, tum quia solet dari his qui in extremis, siue in periculo mortis agunt: tũ quia inter varias vnctiones, quibus vngitur Christianus, ex instituto Christi vèl Ecclesiæ, hæc postrema est. Christianus qui à Christo dicitur vnctus, (non solùm quia regiæ dignitatis eius consors esse debet, sed etiam quia luctator fit contra diabolum) in tribus Sacramentis Vnctionem recipit, in Baptismo per Chrisma in vertice, & per Oleum Sacrum in scapulis & pectore; in Confirmatione in fronte, in hoc Sacramento in quinque sensuum organis. Nempè in Baptismo initiatur ad luctam contra hostes salutis: in Confirmatione ampliori fortitudine roboratur, vt publicè non vereatur contra fidei hostes decertare: in hoc Sacramento, ad vltimam & grauissimam luctam præparatur, impendente iam coronâ.

Huius triplicis Vnctionis, quidam figuram præcessisse dicunt in persona Dauid, quem etiam tertiò vnctum legimus.

agent to sell, and he sells accordingly, the principal is bound by the sale, although the agent has violated his instructions. Thus, if a factor is directed to sell for cash only, and he sells on credit, the principal is bound by the sale, and must look to the factor for the money. So, if a factor is directed to sell at a certain price, and he sells for a less price, the principal is bound by the sale, and must look to the factor for the difference between the price at which he sold and the price at which he was directed to sell. But if the agent sells to a person who knows that he is violating his instructions, the principal is not bound by the sale, and may recover the property from the purchaser. Thus, if a factor is directed to sell for cash only, and he sells on credit to a person who knows that he is violating his instructions, the principal may recover the property from the purchaser. So, if a factor is directed to sell at a certain price, and he sells for a less price to a person who knows that he is violating his instructions, the principal may recover the property from the purchaser.

The principal is also bound by the acts of his agent when the agent acts within the scope of his authority, although he may have violated his instructions. Thus, if a factor is directed to sell for cash only, and he sells on credit, the principal is bound by the sale, and must look to the factor for the money. So, if a factor is directed to sell at a certain price, and he sells for a less price, the principal is bound by the sale, and must look to the factor for the difference between the price at which he sold and the price at which he was directed to sell. But if the agent sells to a person who knows that he is violating his instructions, the principal is not bound by the sale, and may recover the property from the purchaser. Thus, if a factor is directed to sell for cash only, and he sells on credit to a person who knows that he is violating his instructions, the principal may recover the property from the purchaser. So, if a factor is directed to sell at a certain price, and he sells for a less price to a person who knows that he is violating his instructions, the principal may recover the property from the purchaser.

The principal is also bound by the acts of his agent when the agent acts within the scope of his authority, although he may have violated his instructions. Thus, if a factor is directed to sell for cash only, and he sells on credit, the principal is bound by the sale, and must look to the factor for the money. So, if a factor is directed to sell at a certain price, and he sells for a less price, the principal is bound by the sale, and must look to the factor for the difference between the price at which he sold and the price at which he was directed to sell. But if the agent sells to a person who knows that he is violating his instructions, the principal is not bound by the sale, and may recover the property from the purchaser. Thus, if a factor is directed to sell for cash only, and he sells on credit to a person who knows that he is violating his instructions, the principal may recover the property from the purchaser. So, if a factor is directed to sell at a certain price, and he sells for a less price to a person who knows that he is violating his instructions, the principal may recover the property from the purchaser.

Iterum; Vnctionis ſacræ quâ vnguntur Chriſtiani, in Bethel typus olim videtur præceſſiſſe. Etenim Iacob in Bethel lapides vngit oleo, vt domum ædificet Deo: quod & ad eius imitationem Eccleſia facit, dum ſacram domum Dei erigit. Sic nimirum Chriſtus, ad quem tanquam lapides viui accedimus, vt coædificemur, non vult lapides vllos ingredi ſtructuram templi æterni, antequam ſæpius iam oleo ſacro ſint perūcti. Ergo cùm te elegerit, ô Chriſtiane, vt lapidem viuum; vult priùs, vt *tunſionibus & preſſuris expolitus ſis*, & ſacratâ Vnctione perfuſus, antequam inter illos lapides recenſearis, qui *per manus artificis diſponūtur permanſuri ſacris ædificijs*. Ideò te tali ſtructuræ aptans & dignum efficiens, vngit in principio vitæ, & in fine; vt per primam vnctionem ingrediaris, fiaſque de ædificio Eccleſiæ militantis, quæ eſt domus Dei hic ab illo conſtructa: & per poſtremam egrediaris, fiaſque de ædificio Eccleſiæ triumphantis, quæ eſt domus Dei æternùm permanſura.

Vſu etiam Fidelium hæc Vnctio ſolet vocari, *extremum Sacramentum*, quia ſcilicet vſus Eccleſiæ modò habet, quod extremo loco poſt omnia Sacramenta detur. Hoc verò non ſemper fuit in vſu, nam veteres primò vngebant ægros ſacrâ Vnctione, deinde reficiebant ſacro Chriſti Corpore. Vnde in vita Sancti Guillelmi Archiepiſcopi Bituricienſis apud Surium tom. 1. ſic legimus: *Vnctionis Sacramentum humiliter ac deuotè ſuſcepit, eo percepto Sanctam Euchariſtiam ſibi porrigi inſtantiſsimè poſtulauit, vt tanto itineris Duce munitus, poſſet ſecuriùs hoſtium cuneos penetrare.* Vixit autem ipſe tempore Innocentij 3. In vita quoque S. Malachiæ à S. Bernardo ſcripta habetur, quod Euchariſtiæ viaticum poſt Extremam-Vnctionem acceperit. Præter hæc duo teſtimonia, quæ demonſtrant ordinem inter Extremam-Vnctionem & Euchariſtiam, poſſunt adferri alia duo, quę docent viaticum fuiſſe poſtremum, quamuis non fiat mentio Vnctionis extremæ. In vita

Sancti

Sancti Ambrosij, quam scripsit Paulinus, habetur viaticum datum fuisse S. Ambrosio, morte iam imminente; ita vt sumpto viatico statim spiritum emiserit. Idem omnino scribit Simeon Metaphrastes de S. Ioanne Chrysostomo, in vita ipsius. Itaque perspicuum est, apud veteres vltimum sacramentum fuisse viaticum Corporis Domini.

Nos hoc tempore primùm ægrotos munimus sacro viatico, deinde post aliquot dies morbo crescente, inungimus oleo sancto. Vterque ritus habet suas rationes. Veteres considerabant, olei sancti Venerabile sacramentum institutum fuisse, tum ad bonam valetudinem recuperandam, tum ad peccata, siue peccatorum reliquias expellendas. Veteres igitur sperantes in hac sacra Vnctione sanitatem corporalem ægroti, non differebant hoc sacramentum ad illud tempus, in quo desperata est salus medicorum iudicio; sed cùm morbus incipiat à Medicis periculosus iudicari, continuò ad sacram vnctionem confugiebant. Id quod etiam potest intelligi ex eo quod S. Bernardus scribit in vita S. Malachiæ Episcopi, eundē sanctum virum ægrotantem, ex cubiculo quod erat in parte superiore domus, descendisse pedibus suis ad Ecclesiam, vt vnctionem extremam primùm, deinde viaticum acciperet; & his sacramentis susceptis, redijsse etiam pedibus suis, nullo adiumento, ad cubiculum & lectum suum. Nostro tempore ægroti, cùm audiunt mentionem fieri extremæ vnctionis, arbitrantur iam actum esse de vita sua, eaque de causa cognati vel amici, ne ægrotos terreant, differunt hoc sacramenrum quamdiu possunt.

Est etiam alia ratio, quæ veteres mouebat, vt primo loco inungerent ægrotos, deinde viaticū eis præberent: quia videlicet in sacramēto Vnctionis remittuntur peccata, vt ex Apostolo Iacobo constat; & ideò vocatur à nonnullis veterū extrema-vnctio, *Pœnitentia infirmorū*. Peccatorum autē remissio & pœnitētia, rectissimè pręponitur tanquam

præparatio siue disposítio ad altissimum Sacramentum Eucharistiæ, quod puritatem maximam requirit.

Denique Sacramenta omnia concluduntur, & quasi consignantur Sacramento Corporis Domini. Sic enim qui baptisantur adulti, vt Hæbræi, vel Turcæ, post Baptismũ continuò confirmantur, & admittuntur ad Sacrificium Missæ, & sacram Eucharistiam percipiunt. Sic etiam qui pœnitentiam agebant, pœnitentiâ peractâ ad Eucharistiam, saltem more veteri, semper accedebant. Illi etiam qui Ordines minores vel maiores accipiunt, susceptis Ordinibus, ad sacram Communionem accedunt. Denique qui Matrimonio iunguntur, sacramentum coniugij sacramento Eucharistiæ muniunt & confirmant. Nostro tempore inuertitur ordo, non sine causa rationabili. Sæpè enim accidit, vt Extrema-Vnctio, ne terreantur ægroti, differatur in longum tempus; & periculum est, ne interim ægrotus vel vsum rationis amittat, vel alia de causa reddatur inhabilis ad sacrosanctam Eucharistiam ritè percipiendam. Ideò igitur viaticum nostro tempore præmittitur. Melius enim est, vt inuerso ordine Sacramenta illa ministrentur ægrotis, quàm vt altero eoque saluberrimo careant. Vnctio enim extrema conferri potest ægroto etiam in agone posito, & non intelligenti vel sentienti quid circa se agatur. Has rationes affert Bellarm. lib. de arte benè moriendi.

PROPO-

PROPOSITIO SECVNDA.

HOc Sacramentum à Christo est institutum, & à Beato Iacobo promulgatum.

Sic docet Tridentinum sess. 14. ita vt antiquorum quorumdam opinio, qui docuere illud ab Apostolis aut ab Ecclesia institutum, sine errore nunc defendi nequeat. Et cùm Sacramenta ad fundamenta primaria legis nouę pertineant, sintque gratiæ sanctificantis signa efficacia; nonnisi ab auctore gratiæ, & legis nouæ institutore Christo primitus ordinata, certum & definitum esse debet.

Sed quæritur, quando Christus illud instituerit? Quidam putant institutum fuisse Marci 6. vbi legimus Christum duodecim ad se vocasse, eosdemque binos misisse, certâ quâdam legationis formâ præscriptâ, & potestate quâ vterentur. Et statim sequitur: *Exeuntes prædicabant, vt pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eijciebant, & vngebant oleo multos ægrotos, & sanabantur.* Non est dubium, quin illa vnctio olei fuerit ex institutione, & mandato Christi: & quod per hanc missionem Discipulos Christus non vt medicos chirurgos destinarit; sed vt Apostolos, qui vngerẽt ægros sacramentali quâdam & mysticâ vnctione. Vnde veteres hunc locum intelligunt de sacramento vnctionis infirmorum, à Christo ibi instituto, & per Apostolos Ecclesiæ tradito, & de eadem vnctione dicunt hic agi apud Marcum, de qua apud Iacobum c. 5. sic enim ait Hieronymus in Marci caput 6. *Quando vngunt oleo ægros, infirmitatem fidei virtute corroborant. Corroborant autem intercessione & oratione fidei, quam Dei clementia exaudiet, & se exorabilem præstabit, cuius Sacramentum est oleum consecratum.* Idem asserit Beda, Theophilactus, & alij. Nec est improbabile ob auctoritatem Patrum, non tamen certum. Vnde Tridentinum de hac re agens, non aliud dicit, quàm sacramentum illud Marci 6. insinuatum esse: relinquens vt appa-

ret disputationi Doctorum, an expressè ibi agatur de eo, an verò solùm adumbratio quædam & signum præuium ibi proponatur. Nam difficultatem facit, quod tunc adhuc Apostoli non fuerint Sacerdotes, ad quos spectat ministerium huius sacramenti; & quod non solùm inuncti fuerint illi, qui iam erant baptisati, quia Marcus dicit ægros multos vnctos & sanatos fuisse, pauci autem tunc adhuc baptismo erant initiati.

Quapropter aliorum est sententia, institutum non fuisse hoc sacramentum ante noctem Cænæ. Cur enim ante Eucharistiam aut Pœnitentiam institueret illud, quod postremum sacramentorum in vsu Fidelium est, & minùs quàm alia necessarium? In nocte autem Cœnæ, verisimile est inter alia mysteria Christum Apostolos docuisse ritum obseruandũ in hoc sacramento. Quia tamen tunc adhuc non fecit Apostolos Sacerdotes, nisi quoad potestatem consecrandi, non verò quoad potestatem remittendi peccata: siue (vt loquuntur Theologi) quia tunc tantùm dedit eis potestatem super Corpus Christi verum, non verò in Corpus Christi mysticum, sed eam acceperunt post resurrectionem Ioan. 20. Ideò rectè dixeris cum quibusdam Theologis, potestatem ministrandi hoc sacramentum, Apostolos accepisse ibidem Ioan. 20. Quia sicut hoc sacramentum est quasi annexum sacramento Pœnitentię: ita potestas illud ministrandi supponit potestatem peccata remittendi. Vel breuiter dici potest, institutum esse hoc sacramentum intra illos quadraginta dies post resurrectionem, quo tempore conuersatus cum Apostolis loquebatur de Regno Dei, hoc est, non solùm de Regno æterno, sed & de Ecclesia quæ Regnum Dei in Scriptura dicitur. Ordinando scilicet ea, quæ postmodũ obseruaturi erant Apostoli, maximè circa sacramenta & Ecclesiæ Ordinem Hyerarchicum: quia plenè & perfectè Ecclesiam tunc fundabat, antequam ex hoc mundo discederet.

Quantum

Quantum ad promulgationem, manifesta est apud Iacobum disertis verbis dicentem: *Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngẽtes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eũ Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quibus verbis, inquit Trid. vt ex apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiã, formam, proprium ministrum, & effectum huius salutaris sacramenti à Christo instituti. Cuius institutionis rationem adfert Concilium, quod clementissimus Redemptor noster, qui nobis quouis tẽpore de salutaribus remedijs & subsidijs, in ingressu Ecclesiæ, & progressu vitæ nostræ prouiderat (per diuersa sacramenta, quibus gratiam adipiscimur vel illam conseruamus) noluerit deesse diuinam suam prouidentiam, in egressu ab hac vita. Quare prouidere nobis voluit de hoc extremo remedio & subsidio, quo maximè tunc egemus: quia & hostis fortissimè impugnat, vt à fiducia diuinæ misericordiæ deijciat, & homo morbi magnitudine prægrauatus, ad resistendum non est ita idoneus. Benedictus ergo Deus, & millies à nobis benedicendus, qui sic nos adiuuat & protegit in omnibus vijs nostris. Dedit enim Baptismũ, quo ingredimur in viam vitæ, & nascimur Filij Dei ad vitã nouam. Dedit corpus & sanguinem, quo hanc vitam aleremus, quo tanquã viatico in hac via nos confortaremus. Dedit & confirmationem, tanquã scutum & protectricem contra hostes in hac via obsistentes, per quam & Spiritum S. suum dat vitæ Ducem. Et quia contingit quandoque nos vulnus accipere, dedit & pœnitentiam, tanquam vulnerum omnium etiam lethalium medelam. Sed quia parum erat in via hac progredi, nisi pertingeremus ad terminum; ideò hoc sacramentum instituit, quod vocatur sacramentum exeuntium: quia superbi spiritus hostes nostri, in extremitate viæ absconderunt laqueum, quem nobis aperit, & diffringit sacramenti huius subsidium.

Sed mi-

Sed miniſtri ſatanæ ſpiritu eius inducti, ſicut inuident nobis alia remedia; ita & hoc ſacramento, nos & Eccleſiam ſpoliare conantur. Et vt ſubuertant fundamentum illius, quod in teſtimonio Iacobi Apoſtoli, tanquam publici ex parte Chriſti Præconis & Promulgatoris ponimus, inclamant non agi apud illum de vnctione aliqua ſacramentali, quæ gratiam conferat; ſed de alia quadam olim adhiberi ſolita ad curationem corporum per donum miraculorum: & ita cùm nunc donum illud ceſſarit, etiam hanc vnctionem ceſſare debere, ac ſuperſtitioſam eſſe. Sic interpretantur illi, vt ſimplices decipiant, erroneamque ſuam doctrinam obumbrent, ſacramenta quæ ſunt columnæ Eccleſię, demolientem. At è contrà *dicimus*, non ſolùm ex traditione Eccleſiæ, ſed & ex circumſtantijs ſcripturæ citatæ, ſatis apertè contrarium colligi, & probamus. Primò quidem, cùm donum illud, & eius effectus non fuerint ſine ſigno aliquo miraculoſo, & ſigna non tam fidelium ſint, quàm infidelium, cur vniuerſim vellet Apoſtolus, vt fideles infirmi miracula quærerent? Secundò, ſi de miraculoſa corporis curatione ageret, iam non tantùm infirmis id conſuleret, ſed etiam cæcis, ſurdis, claudis, alijſque qui egebant curatione, quæ per donum miraculorum fieri poterat. Tertiò, cur diceret, inducat Presbyteros, cùm nec illi ſoli, nec illi omnes donum iſtud habuerint? melius ergo diceret, inducat eos qui donum curationum habent. Quartò, cur præſcriberet certam materiam, cùm ab illa non pendeat curationis donum? Quintò per donum miraculorum non remittebantur peccata, hic autem eorum remiſſio promittitur. Sextò, Apoſtoli promiſſio abſoluta eſt & perpetua, ergo in Eccleſia debet eius effectus permanere, quamdiu ægri ſunt. Et tam ea quę præcedunt, quàm quæ ſequuntur apud Iacobum, ad Eccleſiam etiam futuram pertinent, cur ergo hæc promiſſio reſtringeretur ad eos ſolos qui tunc erant? Sed quoniam Apoſtolus Iaçobus, ſingula quæ ad

huius Sacramenti constitutionem concurrunt, particulariter exprimit, illius verba ordine quo expressit, explanemus: quia & ex illis sufficiens scientia, quoad ea quæ hoc sacramentum concernunt, elici potest.

LECTIO SECVNDA.

EXPLICAT VERBA S. IACOBI APOSTOLI.

Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, vt orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei.

DE PERSONA CAPACI EXTREMÆ VNCTIONIS.

PRIMO igitur insinuat personas huius Sacramenti capaces S. Iacobus dum dicit: *Infirmatur quis ex vobis.* Vbi satis indicat institutum esse solùm pro Fidelibus infirmis, & quidem, vt indicat verbum Græcum, infirmitate graui: quod etiam expressit Tridentinum & Florentinum, dicens non debere dari hoc sacramentum, nisi infirmo, de cuius morte timetur, vnde & sacramentū exeuntium dicitur. Sanis ergo nullo modo debet dari, & si illis detur, nullum est sacramentum, vt docent communiter Theologi. Non est tamen expectandus vltimuus articulus, quando iam penè infirmus animam agit: sed vbi aduertitur periculum, maturè conferendum est hoc sacramentum, dum æger adhuc integris sensibus est. Ad vberiorem *D. Iacobus c. 5.*

enim ſacramenti gratiam ſuſcipiendam plurimùm valet; ſi in ægro mens adhuc & ratio integra vigeat, vt fidem ac religioſam animi voluntatem adferre poſſit, ad huius ſacramenti ſuſceptionem. Nec neceſſe eſt, vt infirmus lecto decumbat, nam qui videt ſe peſte infectum, vel venenum bibiſſe, vel viperæ morſu læſum, poſſet vel in Eccleſia, vel in alio loco opportuno, ſibi curare ſacramentum hoc adminiſtrari. Vnde D. Bernardus refert de ſancto Malachia, quod ex cubiculo ſuperiore ad Eccleſiam deſcenderit, vt ſolemniter coram Fratribus oleo ſacro vngeretur: & quod proprijs poſteà pedibus, ad cubiculum & lectum regreſſus fuerit.

Admirabile verò eſt, nec imitandum, quod apud Surium legitur in vita S. Hedvvigis in Polonia Duciſſæ 15. Octob. Hęc priuſquam in morbum incideret, qui ei vitę finem attulit, accito ad ſe F. Mathęo Confeſſario ſuo Ord. Ciſtercienſis, extremum petijt ſacramentum. Id vbi Moniales compererunt, conſternatæ ſunt, inde colligentes appropinquare tempus mortis eius: cùm ſcirent illam non temerè id petere, quæ ſpiritu prophetico polleret. Dolebant ergo ſe tali ſpoliandas matre, quæ ſic filias in Chriſto foueret & diligeret. Accedit ad eam Soror Adelheidis ei familiaris, & ait: *O Domina, cur Vnctionem petendo, noſtros affligis animos, cùm ſis incolumis, nec vlla in te mortis ſigna viſantur, & ea ſolùm ſoleat adminiſtrari ægris, de quorum periculo metus eſt?* Cui illa: Scio ita eſſe, & Eccleſiæ morem benè explicas, eſt tamen quod hic te aduertere oporteat. *Cùm enim hoc Sacramento homo moriturus quaſi armis ſpiritalibus contra ſpiritales nequitias muniatur, ſummâ deuotione accipiendum eſt. Ego autem etſi incolumis adhuc ſum, tamen mox aliter erit, vereorq́, ne creſcente morbi dolore, tam ſalutare auxilium tanto deuotionis feruore non poſſim percipere, quanto par eſt animam ad Deum properantem.* Ita ſatisfactum eſt eius deſiderio, nec diu poſt in morbum incidit, nec denuò vngi voluit. Id tamen admirandum potiùs quàm imitandum, cui ſpiritus Dei

per

per reuelationem tribuit efficaciam, & in quo vt piè creditur, ſancta deuotio diſpenſauit. Hæc ibi.

Nemini igitur, vt expreſsè docet Cathechiſmus ad Parochos, ſacramentum hoc dare licet, qui morbo graui affectus non ſit, licet vitæ periculum adeat: vel quia periculoſam nauigationem paret: vel quia prælium initurus ſit, à quo certa mors pendeat: vel etiam ſi capitis damnatus, ad ſupplicium raperetur. Omnes etiam qui rationis vſu carent, vt pueri vel perpetuò amentes, non ſunt huius ſacramenti capaces. Inſtitutum eſt enim propter luctam, & grauiſſimas tentationes in morte occurrentes, & ad reliquias peccatorum actualium extergendas: quæ omnia non habent locum in paruulis, aut perpetuò amentibus.

Aduerte tamen cum communi Theologorũ ſententia, non eſſe neceſſarium vt actualiter vſum habeat rationis qui inungitur: ſed ſufficere quod eum aliquando habuerit, quodque capax fuerit peccati actualis, deuotionis, tentationis, & reſiſtentiæ ac fiduciæ in Deum. Vnde non requiritur hic expreſſa voluntas recipiendi ſacramenti, ſed ſufficit virtualis ſeu interpretatiua, quâ vnuſquiſque fidelis pœnitens ac benè diſpoſitus, optat frui ſacramentis omnibus, & remedijs à Chriſto inſtitutis. Itaque inungi ſolet quilibet Fidelis, niſi conſtet eum rationis vſum in malo ſtatu amiſiſſe; ideoque ad effectum ſacramenti indiſpoſitum eſſe, quia per nulla ſigna contritionis ſignificationem dederit, vel coram Sacerdote, vel coram alijs.

Ordinariè verò munus eſſe infirmi, ex deuotione hoc ſacramentum petere, & ad id tempeſtiuè dum rationis vſus adhuc viget Sacerdotes aduocare, apertè declarant verba Iacobi dicentis: *Infirmatur quis ex vobis, inducat Preſbyteros:* ergo infirmi eſt curam habere vt aduocentur, & ſe ad id piè diſponere. Quod quidam differunt cum ſuo graui plerumque detrimento, ſtultâ opinione perſuaſi, ſe poſt Sacramentum iſtud ſtatim debere mori.

Audi quod refert Nicolaus de Nyſe Ord. Minorum Theologus in Gemma Prædicantium. Quidam vir magni meriti in extremis laborans, cùm interrogatus fuiſſet, num ſancto oleo perungi vellet? Reſpondit: *Nolite obſecro, de hoc mihi mentionem facere, quia omnes qui inunguntur, ſtatim moriuntur.* Atque his dictis, ſpiritum reddidit. Cùm autem linteaminibus inuoluendus eſſet, ſpiritum reſumpſit, & oculos aperiens, dixit: *Quia Extremæ-Vnctionis Sacramentum ſalutare abhorrui, centum annis in Purgatorio iuſto Dei iudicio torquebor. Si autem vnctus fuiſſem, de ægritudine conualuiſſem, Sacra enim Vnctio, non eſt mortis acceleratio, ſed dilatio.* Ita exſpirauit his dictis.

Audi & Niderum l. 4. Formicarij c. 11. Vbi ait. *Fuit* noſtro tempore Rex Romanorum Rupertus, veré clemens, qui poſt multa ſancta opera, in lethali quadam infirmitate propè à dæmone victus fuit. Nam ſumptâ Euchariſtiâ, differebat ſemper Extremam-Vnctionem, ſuperſtitioſo illo inſtinctu, quo aliqui ſibi perſuadent, poſt illam omnino oportere emigrare. Hortabantur ergo continuò viri docti & pij, ne differret tam ſalubre animæ & corporis antidotum. Obtinuerunt tandem: At ille cùm inungeretur, audiens orationes Eccleſiæ, quæ tunc recitantur pro ſanitate tam corporis, quàm animæ, mentē eiens & vocem, dixit. *Reuerà, ſi ſciuiſſem tantum valere hoc Sacramentum, pro vtriuſque hominis ſanitate, vt nunc percipio & audio, iam diu illud deuotiſſimè poſtulaſſem.* Conualuit igitur, & multis annis imperium ſanctè gubernauit, & in operibus bonis vitâ functus eſt. Hæc ille.

LECTIO

LECTIO TERTIA.

DE MINISTRO EXTREMÆ VNCTIONIS.

SECVNDO, cùm dicit S Iacobus, *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*, exprimit ministrum huius Sacramenti, qui est Sacerdos. Hoc enim significat vox, *Presbyter*; quæ licet aliquando seniorem ætate significet, hic tamen sumitur secundùm vsum noui testamenti & Ecclesiæ, vt non tam ætate quàm dignitate seniorem designet. Sic appropriatur solis Sacerdotibus, qui Presbyteri dicuntur, quia prudentiâ & grauitate cæteris venerabiliores habentur. His ergo solis Sacramentum hoc commissum est, quod pœnitentiæ consummatiuum dicitur; & ita definit Tridentinum. Si ergo aliter aliquando quàm à Sacerdotibus vnctio talis peracta fuit, id ad extraordinariam Dei dispositionem referendum est. Huius rei accipe aliquot exẽpla.

Reginaldus vnus ex B. Dominici discipulis, cùm moneretur, vt se extremâ Vnctione, vt moris est, ad luctam cum dæmone præpararet: *Ego*, inquit, *hanc luctam minimè reformido; quin potius lætus expecto: iam enim dudum mater misericordiæ me inunxit, in qua plurimùm confido, & ad quam cupidè proficiscor.* Quod autem se priùs ab ea inunctum dicebat, id ita habuerat: Cùm autem annos multos grauissimè ægrotaret, vigilanti de nocte apparuit Regina Cæli, cùm alijs duabus Virginibus; ipsaque ad eum accedens, jacentis oculos, aures, os, manus vnguento quod attulerat, proprijs suis manibus liniuit; denique *& pedes in præparationem Euangelij pacis*, vt ipsamet quasi ex formula orans, adiunxit. *Platus de bono statu Religios. c. 21.*

S. Lyduuina in vltima agens ægritudine, cùm sola esset, & summo mane ipso Paschatis die contemplationi vacaret: Vidit ad se venientem Christum cum matre & duodecim Apostolis, multisque Sanctis ac Angelis. Sedit Christus ad lecti dexteram, Maria ad sinistram, alij in orbem. Vidit & mensam ornatam vase sacri olei, & Cruce elegantissimâ, cereoque totum cubiculum mirè illustrante. Erat tunc corpus Virginis innumeris angoribus, à vertice vsque ad pedes afflictum: & ecce sentit ab ipso Saluatore sacerdotalibus induto vestibus, loca corporis sui perungi, quæ morituris solent; sed nulla Saluatorem audit verba proferentem. Inde Christus ponit in manu eius cereum, eumque tenet cum Matre sua, cruce illic inuisibiliter permanente, donec exhalaret spiritum. Cùm autem inuncta esset, rogauit Dominum, vt extremum vitæ eius finem tot dòloribus & afflictionibus cumularet, vt à corpore exiens anima, sine Purgatorio mox ad illũ possit euolare. Respondit Dominus: *Ita fiet filia, vt petis, post biduum cantabis Alleluya, cum Virginibus in Regno Patris.* His dictis, disparuit. Mansit autem apud eam Angelus eius cum quo valde familiariter loquebatur.

Sarius.7. Aprilis.

Hæc aliquando visibiliter exhibere voluit Christus, ad consolationem & instructionem electorum, vt sciant quę inuisibiliter gerantur, dum Sacramentum visibile à Sacerdotibus administratur. Tunc enim assistit Christus, & Angeli eius, adiuuant & ægrum Sancti eius. Sacerdos enim Christi personam gerit: & Christus ipse est, qui intrinsecus inungit, corroborat, illuminat, Sacerdote externum ministerium adhibente: Christus est Samaritanus ille Euangelicus, qui homini vulnerato appropians misericordiâ mouetur: & totus intendit illius curationi sacramentorum suorum alligamenta adhibens: quem alligatum & in Ecclesiæ stabulum siue hospitium ducit commendat stabulario, siue illi qui curam gerit hospitij. Hi autem sunt Pastores qui Ecclesiæ curã gerunt, quibus præci-

præcipitur à Chriſto, vt vice ſui ægri curam habeant, ſed vtantur pharmaco ab ipſo vero Samaritano, id eſt Chriſto hominum cuſtode, præſcriptis; præſertim vino & oleo ſuo myſtico, quibus ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Ex quibus etiam collige, Paſtores teneri ex officio ſub pœna grauis peccati, ſubditis ſuis hoc Sacramentum miniſtrare: quia ordinaria ſalutis remedia, etiam alioqui ex rigoroſo præcepto non neceſſaria, tempore oportuno tenentur illis petentibus exhibere. Qualia ſunt Sacramenta, omnibus relicta à Chriſto, & ordinario Eccleſiæ vſu frequentata. Hæc obligatio illis impoſita eſt à IESV ſupremo Paſtore & Medico; ſiue cùm in perſona Petri illis dicitur; *Paſce oues meas, paſce agnos meos*; ſiue cùm in perſona tabularij ad illos dirigitur illud Samaritani: *Curam illius habe, & quicquid ſupererogaueris, reddam tibi.*

Hi verò mihi ſupererogare videntur, qui etiam vitam ſuam exponunt, vt Sacramentum hoc olei ſacri morbo contagioſo periclitantibus adminiſtrent. His certè manifeſtum eſt duos denarios à Chriſto Samaritano commiſſos eſſe; denarium ſcilicet amoris Dei, denarium dilectionis proximi: quibus freti negotium curæ ſibi commiſſæ ſic perfectè obeunt, vt ſi etiam vitam ſuam oppignorare neceſſe ſit pro ægri ſalute, illam parati ſint ſupererogare: scientes quod is qui curam commiſit, potens eſt tantæ dilectionis opus præmio longè eminentiori compenſare.

Horum ſe inclytum Ducem & Exemplar præuium exhibuit S. P. CAROLVS BORROMAEVS; qui in vehementiſſima contagione quæ Mediolanenſem Vrbem depopulabatur anno 1576. auxilia cùm temporalia, tùm ſpiritualia ſupererogauit. Temporalia quidem, argentea vaſa, tapetes, veſtes, proprium lectum, omnemque ſupellectilem contribuendo ad egenorum inopiam in ægritudine releuandam; nec exinde lecti ſolatio vſus, ſuper paleas et aſſeres decumbens. Spiritualia verò, infirmos cuiuſcunque

cunque ordinis die nocteque visitando, non pauperum valetudinaria, nec humiles casas dedignando, proprijs manibus baptisando, confirmando, sacro oleo inungendo peste infectos, & Eucharisticum sacramentum ministrando. Sed quoniam tanti viri fecimus mentionem, dignum est hic audire quo zelo & flammâ exæstuante charitatis, adhortatus sit Superiores Religionum cum suis Religiosis conuocatos, vt in illo contagio ad sacramentorum ministerium, & ægrorum morientium solatium, operam suam contribuerent. Ipsius igitur ad illos orationem compendio insinuare visum est, quæ concernit omnes Sacerdotes, Pastores, Religiosos: vt etiam cum vitæ periculo ad sacramenta cùm Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, tùm etiam Extremę Vnctionis, ministranda accendantur. Sic ait ipse.

Non existimo necessarium esse de lamentabili huius ciuitatis statu, multis apud vos verbis differere, cuius sors infælix & deploranda nimis, omnium oculis est exposita. Fratres nostri, conciues, amici, parentes, eheu! ferali contagio pressi, acerrimis doloribus excruciati, mortis horrore perculsi, vitæ non solùm corporeæ, sed & æternę auxilijs destituti, opem nostram, sacramentorum medelam, consolationis spiritualis panem, vocibus signisque lamentabilibus implorant, ne salutis suę incerti, è vita hac emigrare cogantur. Quid igitur, Patres Reuerendi? An nos siccis oculis, & cancellatis manibus eos intuebimur, duri & immobiles, immisericordes & pietatis Christianæ exortes? An hærebimus sine lachrymis, sine corde, sine compassione, opem denegantes aut laborem detrectantes? Prorsus nunc conuenit, vt qui se Religiosos nominant, operibus comprobent: nunc tempus est, vt qui se veræ perfectionis sectatores profitentur, in heroicis pietatis & misericordiæ operibus eam eluceſcere faciant; quorum tanta seges exhibetur, fratribus opem poscentibus, vndique periculo & necessitate eos coarctante,

O quàm

O quàm frequenter in feruore orationis resoluistis Deo animas vestras vitamque immolare,& vos ex integro eius obsequio mancipare! Nunc, nunc patescat, quàm solida, quàm efficax illa fuerit resolutio, oblatâ hâc occasione, haud quaquam respiciendo retrò,aut manum retrahendo ab opere adeò pio & sancto, adeò necessario, & diuinæ maiestati accepto. Pręcurrunt & vos animant multi Pastorum,curam omnem impendentes, & nobiscum nulli labori nulli diligentiæ parcentes. Sed nec nostra, nec eorum cura, in tanta vastitate sufficit; in tanto numero afflictorum, qui in agris per tuguria sparsi, ope necessariâ lãguent destituti. Ad vos igitur recurro, qui in statu perfectionis positi,humana cũcta despicere profitemini, vt debitum reddatis obsequiũ diuinæ Maiestati. Ad vos,inquã, qui gloriæ ducere debetis,pro amoreDei vitã posse exponere, cũ de animarũ agitur salute;ad imitationem nimirũ Filij Dei & SS.quorum vestigijs presso pede omnes Religiosos conuenit insistere. Nec dicat quisquã, rem adhuc necdũ illuc progressam, vt aliter quàm per vos non possit prouideri; vel strictã obligationẽ necdum vobis posse hac in re imponi. Vtiq; charitas non patitur hic disputationi, aut talibus dubijs discutiendis locũ dari: liberalis est, vult hic impendi quicquid opis in nobis est, nec extremę necessitatis,aut obligationis terminos expectari. Vult nobis satis esse ipsã legem christianę dilectionis,exemplũq;Filij Dei ac SS.eius,qui similes occasiones haud neglexerũt:sed vrgentedilectione,nec attentâ obligatione strictâ iustitię, totos se impenderunt.Eorũ ergo exempla, sint carbones ardentes congesti super caput nostrum: & quod reipsâ pręstitit IESVS Christus, voluntariè se Patri offerens pro animarũ salute,sit nobis sermo viuus & efficax, penetrans vsque ad intima cordis,vt etiam nos ipsos offeramus,dum opem implorant,qui pressi sunt & oppressi. Neq; periculum mortis obijciendũ est,quod multi huic ministerio hactenus dediti euasere, qui etiam quantum poterit humana

ret disputationi Doctorum, an expressè ibi agatur de eo, an verò solùm adumbratio quædam & signum præuium ibi proponatur. Nam difficultatem facit, quod tunc adhuc Apostoli non fuerint Sacerdotes, ad quos spectat ministerium huius sacramenti; & quod non solùm inuncti fuerint illi, qui iam erant baptisati, quia Marcus dicit ægros multos vnctos & sanatos fuisse, pauci autem tunc adhuc baptismo erant initiati.

Quapropter aliorum est sententia, institutum non fuisse hoc sacramentum ante noctem Cænæ. Cur enim ante Eucharistiam aut Pœnitentiam instituerit illud, quod postremum sacramentorum in vsu Fidelium est, & minùs quàm alia necessarium? In nocte autem Cœnæ, verisimile est inter alia mysteria Christum Apostolos docuisse ritum obseruandũ in hoc sacramento. Quia tamen tunc adhuc non fecit Apostolos Sacerdotes, nisi quoad potestatem consecrandi, non verò quoad potestatem remittendi peccata: siue (vt loquuntur Theologi) quia tunc tantùm dedit eis potestatem super Corpus Christi verum, non verò in Corpus Christi mysticum, sed eam acceperunt post resurrectionem Ioan. 20. Ideò rectè dixeris cum quibusdam Theologis, potestatem ministrandi hoc sacramentum, Apostolos accepisse ibidem Ioan. 20. Quia sicut hoc sacramentum est quasi annexum sacramento Pœnitentię: ita potestas illud ministrandi supponit potestatem peccata remittendi. Vel breuiter dici potest, institutum esse hoc sacramentum intra illos quadraginta dies post resurrectionem, quo tempore conuersatus cum Apostolis loquebatur de Regno Dei, hoc est, non solùm de Regno æterno, sed & de Ecclesia quæ Regnum Dei in Scriptura dicitur. Ordinando scilicet ea, quæ postmodũ obseruaturi erant Apostoli, maximè circa sacramenta & Ecclesiæ Ordinem Hyerarchicum: quia plenè & perfectè Ecclesiam tunc fundabat, antequam ex hoc mundo discederet.

Quantum

Quantum ad promulgationem, manifesta est apud Iacobum disertis verbis dicentem: *Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngẽtes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eũ Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quibus verbis, inquit Trid. vt ex apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiã, formam, proprium ministrum, & effectum huius salutaris sacramenti à Christo instituti. Cuius institutionis rationem adfert Concilium, quod clementissimus Redemptor noster, qui nobis quouis tẽpore de salutaribus remedijs & subsidijs, in ingressu Ecclesiæ, & progressu vitæ nostræ prouiderat (per diuersa sacramenta, quibus gratiam adipiscimur vel illam conseruamus) noluerit deesse diuinam suam prouidentiam, in egressu ab hac vita. Quare prouidere nobis voluit de hoc extremo remedio & subsidio, quo maximè tunc egemus: quia & hostis fortissimè impugnat, vt à fiducia diuinæ misericordiæ deijciat, & homo morbi magnitudine prægrauatus, ad resistendum non est ita idoneus. Benedictus ergo Deus, & millies à nobis benedicendus, qui sic nos adiuuat & protegit in omnibus vijs nostris. Dedit enim Baptismũ, quo ingredimur in viam vitæ, & nascimur Filij Dei ad vitã nouam. Dedit corpus & sanguinem, quo hanc vitam aleremus, quo tanquã viatico in hac via nos confortaremus. Dedit & confirmationem, tanquã scutum & protectricem contra hostes in hac via obsistentes, per quam & Spiritum S. suum dat vitæ Ducem. Et quia contingit quandoque nos vulnus accipere, dedit & pœnitentiam, tanquam vulnerum omnium etiam lethalium medelam. Sed quia parum erat in via hac progredi, nisi pertingeremus ad terminum; ideò hoc sacramentum instituit, quod vocatur sacramentum exeuntium: quia superbi spiritus hostes nostri, in extremitate viæ absconderunt laqueum, quem nobis aperit, & diffringit sacramenti huius subsidium.

Sed mi-

Sed miniſtri ſatanæ ſpiritu eius inducti, ſicut inuident nobis alia remedia; ita & hoc ſacramento, nos & Eccleſiam ſpoliare conantur. Et vt ſubuertant fundamentum illius, quod in teſtimonio Iacobi Apoſtoli, tanquam publici ex parte Chriſti Præconis & Promulgatoris ponimus, inclamant non agi apud illum de vnctione aliqua ſacramentali, quæ gratiam conferat; ſed de alia quadam olim adhiberi ſolita ad curationem corporum per donum miraculorum: & ita cùm nunc donum illud ceſſarit, etiam hanc vnctionem ceſſare debere, ac ſuperſtitioſam eſſe. Sic interpretantur illi, vt ſimplices decipiant, erroneamque ſuam doctrinam obumbrent, ſacramenta quæ ſunt columnæ Eccleſię, demolientem. At è contrà dicimus, non ſolùm ex traditione Eccleſiæ, ſed & ex circumſtantijs ſcripturæ citatæ, ſatis apertè contrarium colligi, & probamus. Primò quidem, cùm donum illud, & eius effectus non fuerint ſine ſigno aliquo miraculoſo, & ſigna non tam fidelium ſint, quàm infidelium, cur vniuerſim vellet Apoſtolus, vt fideles infirmi miracula quærerent? Secundò, ſi de miraculoſa corporis curatione ageret, iam non tantùm infirmis id conſuleret, ſed etiam cæcis, ſurdis, claudis, alijſque qui egebant curatione, quæ per donum miraculorum fieri poterat. Tertiò, cur diceret, inducat Presbyteros, cùm nec illi ſoli, nec illi omnes donum iſtud habuerint? melius ergo diceret, inducat eos qui donum curationum habent. Quartò, cur præſcriberet certam materiam, cùm ab illa non pendeat curationis donum? Quintò per donum miraculorum non remittebantur peccata, hic autem eorum remiſſio promittitur. Sextò, Apoſtoli promiſſio abſoluta eſt & perpetua, ergo in Eccleſia debet eius effectus permanere, quamdiu ægri ſunt. Et tam ea quę præcedunt, quàm quæ ſequuntur apud Iacobum, ad Eccleſiam etiam futuram pertinent, cur ergo hæc promiſſio reſtringeretur ad eos ſolos qui tunc erant? Sed quoniam Apoſtolus Iaçobus, ſingula quæ ad

Iuuen-

huius Sacramenti constitutionem concurrunt, particulariter exprimit, illius verba ordine quo expressit, explanemus: quia & ex illis sufficiens scientia, quoad ea quæ hoc sacramentum concernunt, elici potest.

LECTIO SECVNDA.

EXPLICAT VERBA S. IACOBI APOSTOLI.

Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, vt orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei.

DE PERSONA CAPACI EXTREMÆ VNCTIONIS.

PRIMO igitur insinuat personas huius Sacramenti capaces S. Iacobus dum dicit: *Infirmatur quis ex vobis.* Vbi satis indicat institutum esse solùm pro Fidelibus infirmis, & quidem, vt indicat verbum Græcum, infirmitate graui: quod etiam expressit Tridentinum & Florentinum, dicens non debere dari hoc sacramentum, nisi infirmo, de cuius morte timetur, vnde & sacramentū exeuntium dicitur. Sanis ergo nullo modo debet dari, & si illis detur, nullum est sacramentum, vt docent communiter Theologi. Non est tamen expectandus vltimuus articulus, quando iam penè infirmus animam agit: sed vbi aduertitur periculum, maturè conferendum est hoc sacramentum, dum æger adhuc integris sensibus est. Ad vberiorem *D. Iacobus c. 5.*

enim ſacramenti gratiam ſuſcipiendam plurimùm valet, ſi in ægro mens adhuc & ratio integra vigeat, vt fidem ac religioſam animi voluntatem adferre poſſit, ad huius ſacramenti ſuſceptionem. Nec neceſſe eſt, vt infirmus lecto decumbat, nam qui videt ſe peſte infectum, vel venenum bibiſſe, vel viperæ morſu læſum, poſſet vel in Eccleſia, vel in alio loco opportuno, ſibi curare ſacramentum hoc adminiſtrari. Vnde D. Bernardus refert de ſancto Malachia, quod ex cubiculo ſuperiore ad Eccleſiam deſcenderit, vt ſolemniter coram Fratribus oleo ſacro vngeretur: & quod proprijs poſteà pedibus, ad cubiculum & lectum regreſſus fuerit.

Admirabile verò eſt, nec imitandum, quod apud Surium legitur in vita S. Hedvvigis in Polonia Duciſſæ 15. Octob. Hęc priuſquam in morbum incideret, qui ei vitę finem attulit, accito ad ſe F. Mathęo Confeſſario ſuo Ord. Ciſtercienſis, extremum petijt ſacramentum. Id vbi Moniales compererunt, conſternatæ ſunt, inde colligentes appropinquare tempus mortis eius: cùm ſcirent illam non temerè id petere, quæ ſpiritu prophetico polleret. Dolebant ergo ſe tali ſpoliandas matre, quæ ſic filias in Chriſto foueret & diligeret. Accedit ad eam Soror Adelheidis ei familiaris, & ait: *O Domina, cur Vnctionem petendo, noſtros affligis animos, cùm ſis incolumis, nec vlla in te mortis ſigna viſantur, & ea ſolùm ſoleat adminiſtrari ægris, de quorum periculo metus eſt?* Cui illa: Scio ita eſſe, & Eccleſiæ morem benè explicas, eſt tamen quod hic te aduertere oporteat. *Cùm enim hoc Sacramento homo moriturus quaſi armis ſpiritalibus contra ſpiritales nequitias muniatur, ſummâ deuotione accipiendum eſt. Ego autem etſi incolumis adhuc ſum, tamen mox aliter erit, vereorq́, ne creſcente morbi dolore, tam ſalutare auxilium tanto deuotionis feruore non poſſim percipere, quanto par eſt animam ad Deum properantem.* Ita ſatisfactum eſt eius deſiderio, nec diu poſt in morbum incidit, nec denuò vngi voluit. Id tamen admirandum potiùs quàm imitandum, cui ſpiritus Dei

per

per reuelationem tribuit efficaciam, & in quo vt piè creditur, ſancta deuotio diſpenſauit. Hæc ibi.

Nemini igitur, vt expreſsè docet Cathechiſmus ad Parochos, ſacramentum hoc dare licet, qui morbo graui affectus non ſit, licet vitæ periculum adeat: vel quia periculoſam nauigationem paret: vel quia prælium initurus ſit, à quo certa mors pendeat: vel etiam ſi capitis damnatus, ad ſupplicium raperetur. Omnes etiam qui rationis vſu carent, vt pueri vel perpetuò amentes, non ſunt huius ſacramenti capaces. Inſtitutum eſt enim propter luctam, & grauiſſimas tentationes in morte occurrentes, & ad reliquias peccatorum actualium extergendas: quæ omnia non habent locum in paruulis, aut perpetuò amentibus.

Aduerte tamen cum communi Theologorũ ſententia, non eſſe neceſſarium vt actualiter vſum habeat rationis qui inungitur: ſed ſufficere quod eum aliquando habuerit, quodque capax fuerit peccati actualis, deuotionis, tentationis, & reſiſtentiæ ac fiduciæ in Deum. Vnde non requiritur hic expreſſa voluntas recipiendi ſacramenti, ſed ſufficit virtualis ſeu interpretatiua, quâ vnuſquiſque fidelis pœnitens ac benè diſpoſitus, optat frui ſacramentis omnibus, & remedijs à Chriſto inſtitutis. Itaque inungi ſolet quilibet Fidelis, niſi conſtet eum rationis vſum in malo ſtatu amiſiſſe; ideoque ad effectum ſacramenti indiſpoſitum eſſe, quia per nulla ſigna contritionis ſignificationem dederit, vel coram Sacerdote, vel coram alijs.

Ordinariè verò munus eſſe infirmi, ex deuotione hoc ſacramentum petere, & ad id tempeſtiuè dum rationis vſus adhuc viget Sacerdotes aduocare, apertè declarant verba Iacobi dicentis: *Infirmatur quis ex vobis, inducat Preſbyteros:* ergo infirmi eſt curam habere vt aduocentur, & ſe ad id piè diſponere. Quod quidam differunt cum ſuo graui plerumque detrimento, ſtultâ opinione perſuaſi, ſe poſt Sacramentum iſtud ſtatim debere mori.

Audi quod refert Nicolaus de Nyſe Ord. Minorum Theologus in Gemma Prædicantium. Quidam vir magni meriti in extremis laborans, cùm interrogatus fuiſſet, num ſancto oleo perungi vellet? Reſpondit: *Nolite obſecro, de hoc mihi mentionem facere, quia omnes qui inunguntur, ſtatim moriuntur.* Atque his dictis, ſpiritum reddidit. Cùm autem linteaminibus inuoluendus eſſet, ſpiritum reſumpſit, & oculos aperiens, dixit: *Quia Extremæ-Vnctionis Sacramentum ſalutare abhorrui, centum annis in Purgatorio iuſto Dei iudicio torquebor. Si autem vnctus fuiſſem, de ægritudine conualuiſſem, Sacra enim Vnctio, non eſt mortis acceleratio, ſed dilatio.* Ita exſpirauit his dictis.

Audi & Niderum l. 4. Formicarij c. 11. Vbi ait. *Fuit* noſtro tempore Rex Romanorum Rupertus, verè clemens, qui poſt multa ſancta opera, in lethali quadam infirmitate propè à dæmone victus fuit. Nam ſumptâ Euchariſtiâ, differebat ſemper Extremam-Vnctionem, ſuperſtitioſo illo inſtinctu, quo aliqui ſibi perſuadent, poſt illam omnino oportere emigrare. Hortabantur ergo continuò viri docti & pij, ne differret tam ſalubre animæ & corporis antidotum. Obtinuerunt tandem: At ille cùm inungeretur, audiens orationes Eccleſiæ, quæ tunc reci tantur pro ſanitate tam corporis, quàm animæ, mentē eri gens & vocem, dixit. *Reuerà, ſi ſciuiſſem tantum valere hoc Sacramentum, pro vtriuſque hominis ſanitate, vt nunc percipio & audio, iam diu illud deuotiſſimè poſtulaſſem.* Conualuit igitur & multis annis imperium ſanctè gubernauit, & in operibus bonis vitâ functus eſt. Hæc ille.

LECTI

LECTIO TERTIA.

DE MINISTRO EXTREMÆ VNCTIONIS.

SECVNDO, cùm dicit S Iacobus, *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*, exprimit ministrum huius Sacramenti, qui est Sacerdos. Hoc enim significat vox, *Presbyter*; quæ licet aliquando seniorem ætate significet, hic tamen sumitur secundùm vsum noui testamenti & Ecclesiæ, vt non tam ætate quàm dignitate seniorem designet. Sic appropriatur solis Sacerdotibus, qui Presbyteri dicuntur, quia prudentiâ & grauitate cæteris venerabiliores habentur. His ergo solis Sacramentum hoc commissum est, quod pœnitentiæ consummatiuum dicitur; & ita definit Tridentinum. Si ergo aliter aliquando quàm à Sacerdotibus vnctio talis peracta fuit, id ad extraordinariam Dei dispositionem referendum est. Huius rei accipe aliquot exẽpla.

Reginaldus vnus ex B. Dominici discipulis, cùm moneretur, vt se extremâ Vnctione, vt moris est, ad luctam cum dæmone præpararet: *Ego*, inquit, *hanc luctam minimè reformido; quin potius lætus expecto: iam enim dudum mater misericordiæ me inunxit, in qua plurimùm confido, & ad quam cupidè proficiscor.* Quod autem se priùs ab ea inunctum dicebat, id ita habuerat: Cùm autem annos multos grauissimè ægrotaret, vigilanti de nocte apparuit Regina Cæli, cùm alijs duabus Virginibus; ipsaque ad eum accedens, jacentis oculos, aures, os, manus vnguento quod attulerat, proprijs suis manibus liniuit; denique *& pedes in præparationem Euangelij pacis*, vt ipsamet quasi ex formula orans, adiunxit. *Platus de bono statu Religios. c. 21.*

S. Lyduuina in vltima agens ægritudine, cùm sola esset, & summo mane ipso Paschatis die contemplationi vacaret: Vidit ad se venientem Christum cum matre & duodecim Apostolis, multisque Sanctis ac Angelis. Sedit Christus ad lectuli dexteram, Maria ad sinistram, alij in orbem. Vidit & mensam ornatam vase sacri olei, & Cruce elegantissimâ, cereoque totum cubiculum mirè illustrante. Erat tunc corpus Virginis innumeris angoribus, à vertice vsque ad pedes afflictum: & ecce sentit ab ipso Saluatore sacerdotalibus induto vestibus, loca corporis sui perungi, quæ morituris solent; sed nulla Saluatorem audit verba proferentem. Inde Christus ponit in manu eius cereum, eumque tenet cum Matre sua, cruce illic inuisibiliter permanente, donec exhalaret spiritum. Cùm autem inuncta esset, rogauit Dominum, vt extremum vitæ eius finem tot dóloribus & afflictionibus cumularet, vt à corpore exiens anima, sine Purgatorio mox ad illũ possit euolare. Respondit Dominus: *Ita fiet filia, vt petis, post biduum cantabis Alleluya, cum Virginibus in Regno Patris.* His dictis, disparuit. Mansit autem apud eam Angelus eius cum quo valde familiariter loquebatur.

Surius 7. Aprilis.

Hæc aliquando visibiliter exhibere voluit Christus, ad consolationem & instructionem electorum, vt sciant quę inuisibiliter gerantur, dum Sacramentum visibile à Sacerdotibus administratur. Tunc enim assistit Christus, & Angeli eius, adiuuant & ægrum Sancti eius. Sacerdos enim Christi personam gerit: & Christus ipse est, qui intrinsecus inungit, corroborat, illuminat, Sacerdote externum ministerium adhibente: Christus est Samaritanus ille Euangelicus, qui homini vulnerato appropians, misericordiâ mouetur: & totus intendit illius curationi, sacramentorum suorum alligamenta adhibens: quem alligatum & in Ecclesiæ stabulum siue hospitium ducit, commendat stabulario, siue illi qui curam gerit hospitij. Hi autem sunt Pastores qui Ecclesiæ curã gerunt, quibus præci-

præcipitur à Christo, vt vice sui ægri curam habeant, sed vtantur pharmaco ab ipso vero Samaritano, id est Christo hominum custode, præscriptis; præsertim vino & oleo suo mystico, quibus sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Ex quibus etiam collige, Pastores teneri ex officio sub pœna grauis peccati, subditis suis hoc Sacramentum ministrare: quia ordinaria salutis remedia, etiam alioqui ex rigoroso præcepto non necessaria, tempore oportuno tenentur illis petentibus exhibere. Qualia sunt Sacramenta, omnibus relicta à Christo, & ordinario Ecclesiæ vsu frequentata. Hæc obligatio illis imposita est à IESV supremo Pastore & Medico, siue cùm in persona Petri illis dicitur; *Pasce oues meas, pasce agnos meos*; siue cùm in persona tabularij ad illos dirigitur illud Samaritani: *Curam illius habe, & quicquid supererogaueris, reddam tibi.*

Hi verò mihi supererogare videntur, qui etiam vitam suam exponunt, vt Sacramentum hoc olei sacri morbo contagioso periclitantibus administrent. His certè manifestum est duos denarios à Christo Samaritano commissos esse; denarium scilicet amoris Dei, denarium dilectionis proximi: quibus freti negotium curæ sibi commissæ sic perfectè obeunt, vt si etiam vitam suam oppignorare necesse sit pro ægri salute, illam parati sint supererogare: scientes quod is qui curam commisit, potens est tantæ dilectionis opus præmio longè eminentiori compensare.

Horum se inclytum Ducem & Exemplar præuium exhibuit S. P. CAROLVS BORROMAEVS; qui in vehementissima contagione quæ Mediolanensem Vrbem depopulabatur anno 1576. auxilia cùm temporalia, tùm spiritualia supererogauit. Temporalia quidem, argentea vasa, tapetes, vestes, proprium lectum, omnemque supellectilem contribuendo ad egenorum inopiam in ægritudine releuandam; nec exinde lecti solatio vsus, super paleas & asseres decumbens. Spiritualia verò, infirmos cuiuscunque

O quàm frequenter in feruore orationis reſoluiſtis Deo animas veſtras vitamque immolare,& vos ex integro eius obſequio manciparel Nunc, nunc pateſcat, quàm ſolida, quàm efficax illa fuerit reſolutio, oblatâ hâc occaſione, haud quaquam reſpiciendo retrò,aut manum retrahendo ab opere adeò pio & ſancto, adeò neceſſario, & diuinæ maieſtati accepto. Pręcurrunt & vos animant multi Paſtorum,curam omnem impendentes, & nobiſcum nulli labori nulli diligentiæ parcentes. Sed nec noſtra, nec eorum cura, in tanta vaſtitate ſufficit; in tanto numero afflictorum, qui in agris per tuguria ſparſi, ope neceſſariâ lãguent deſtituti. Ad vos igitur recurro, qui in ſtatu perfectionis poſiti,humana cũcta deſpicere profitemini, vt debitum reddatis obſequiũ diuinæ Maieſtati. Ad vos,inquã, qui gloriæ ducere debetis,pro amoreDei vitã poſſe exponere, cũ de animarũ agitur ſalute;ad imitationem nimirũ FilijDei & SS.quorum veſtigijs preſſo pede omnes Religioſos conuenit inſiſtere. Nec dicat quiſquã, rem adhuc necdũ illuc progreſſam, vt aliter quàm per vos non poſſit prouideri; vel ſtrictã obligationẽ necdum vobis poſſe hac in re imponi. Vtiq; charitas non patitur hic diſputationi, aut talibus dubijs diſcutiendis locũ dari: liberalis eſt, vult hic impendi quicquid opis in nobis eſt, nec extremę neceſſitatis,aut obligationis terminos expectari. Vult nobis ſatis eſſe ipsã legem chriſtianę dilectionis,exemplũq; Filij Dei ac SS.eius,qui ſimiles occaſiones haud neglexerũt:ſed vrgentedilectione,nec attentâ obligatione ſtrictâ iuſtitię, totos ſe impenderunt.Eorũ ergo exempla, ſint carbones ardentes congeſti ſuper caput noſtrum: & quod reipsâ præſtitit IESVS Chriſtus, voluntariè ſe Patri offerens pro animarũ ſalute,ſit nobis ſermo viuus & efficax, penetrans vſque ad intima cordis,vt etiam nos ipſos offeramus,dum opem implorant,qui preſſi ſunt & oppreſſi. Neq; periculum mortis obijciendũ eſt,quod multi huic miniſterio hactenus dediti euaſere, cui etiam quantum poterit humana

induſtria conabimur prouidere. Sed quàm glorioſum erit, & æternâ dignum memoriâ, ſi mors eo in opere obtingat? Non tam mors dicenda eſt, quàm vita, mors pro gloria Dei & ſalute proximi obeunda, cùm ſecurum ad vitam præbeat greſſum, ad æternitatem ingreſſum, ideoque à Martyribus tot votis fuit adoptata. Teſtanda igitur modò eſt gratitudo erga communem Redemptorem qui ſe obtulit pro nobis, & dicendum cum Apoſtolo: *Mihi viuere Chriſtus, & mori lucrum.* Cambium eſt amoris reciproci quod paciſcimur cum IESV Chriſto Filio Dei, ſi vitam pro ipſo ac membris ſuis exponamus, ſicut ipſe pro nobis. Et cùm ipſe quotidiè in Miſſæ ſacrificio nobis Sacerdotibus ſe totum donet; cur non prompti erimus etiam ſemel in hoſtiam viuentem, nos ipſos totos, vitam etiam ipſam, ſi opus ſit, immolare? Cur nos mors exterreat, quam velimus nolimus ſemel neceſſum eſt obire? Sed nec infrequenter in communi contagio contingit, vt qui eam omnimodè fugere nituntur, citiùs ab ea comprehendantur, iuſto Iudice ita decernente, charitatiſque neglectum ac amorem nimium perituræ huius vitæ ſic plectente. Cùm ergo à flagello communi nemo niſi ipſo tutante liber eſſe poſſit, eius præueniamus vindicem manum, illi nos offerentes pro eius amore, vitam ponere prompti, Chriſtianæ charitati ex officio incumbentes. Sic in expiationem delictorum noſtrorum id cedet; imò ſic ei manus poterimus colligare, & flagelllum extorquere. O Patres mei dilectiſſimi, vel ipſum ſæcularium & laicorum exemplum vos permouere, & animos deberet ſuggerere. Quid enim? Nónne hi pro exigua mercede periculo vitam ſuam exponunt, dum peſtiferis adſunt, medentur, contrectãt, opitulantur? An verò pro æterno præmio detrectabimus & negligemus, quod illi pro leui & temporali mercede ſubire parati ſunt? Sed nec deſunt multi ex ipſis, qui puro Dei amore ſine remunerationis expectatione, ſe nobis obtulere ad omne illud obſequium charitatis. Itane verò,

verò, Sacerdotes Deo consecrati, vitam perfectam professi, ad zelum gloriæ Dei, & salutis proximi vocati, ab hominibus sæculi se sinent superari? An amor Dei plus virium hominibus de plebe suggeret, quàm illis qui diuino sunt obsequio ex vocatione sua destinati? An verò non agitur hic de lucro inæstimabili animarum, ac de gloriæ cælestis præmio, huic operi certò certiùs constituto? Hæc cogitate, hæc recogitate Patres mei, ne sitis animo deficientes ob mortis timorem, cuius incertum est periculum, certum præmium. Nolite permittere pusillanimes effecti, vt surgant in iudicio homines sæculi, suo feruore teporem vestrum, & ingratitudinem erga Christum Dominum, ac membra eius egena, condemnantes. Nec verò quempiam remoretur, quod fortè licentiam à suis Superioribus non obtineat: mihi etenim à Sanctissimo Domino nostro ampliſſima facultas facta est, omnes qui se ad id operis sancti obtulerint, ab omni Prælatorũ obedientia ea in re eximendi. Itaque quo possum cordis affectu, quibus possum votis & precibus à vobis efflagito, vt animo infracto adeò eximium & heroicum opus amplectamini, opus dignum vocatione vestrâ, dignum Deo, qui omnes labores supra condignum est remuneraturus, pro momento æternitatem redditurus. Sed & ego id mihi beneficij præstitum existimabo, & quoad in me erit non immemor, omni occasione sese offerente reddam gratiam: & in Domino congaudebo, dum vos intuitus fuero in salutem animarum fidei meæ concreditarum toto zelo incumbere. Lapidem oneris qui supra modum premit, & affligit cor meum, subleuabitis vicaria vestra opera & pietate: nec enim parum mihi anguſtię infligit, cùm intueor animas quas in corde & visceribus meis gero, in tanta versari spiritualis subsidij inopia, defectu Ministrorum Ecclesiæ. Spes itaque mihi non exigua affulget, aliquos vestrûm hic præsentium in auxilium operas & animas suas mihi oblaturos, vt alijs viam sternant, & ad idem

eos præuio ſuo exemplo ſuſcitent, duplex præmium habituri. Nec quiſquam vereatur ſe deſerendum in periculo, ego enim ipſe curam veſtri geram, ego adero, ſi vos ægritudo corripuerit, ego proprio ore ſolabor, proprijs manibus ſacramenta miniſtrabo; nulli parcam labori, nulli periculo, vt me veſtrum Paſtorem, Protectorem, Patrem exhibeam.

Adeò cordatus ſermo & ſcintillis amoris plenus animos multorum accendit. Etenim illâ ipsâ horâ viginti octo ſeſe obtulere, & ex illis nonniſi duo peſte interierunt, quorum vni Extremam-Vnctionem cum Euchariſtia proprijs manibus adminiſtrauit, adijciens animæ commendationes, & vſque ad mortẽ ei aſſiſtens feruentiſſimâ charitate.

DE EXTREMA-VNCTIONE, ET ALIIS SACRAMENTIS TEMPORE PESTIS MINISTRANDIS.

SEd quæritur, an in rigore Theologico loquendo, teneantur Paſtores peſte infectis Extremam-Vnctionem adminiſtrare? R. 1. multas Synodos Diœceſanas in Belgio videri ita ordinare. Cameracenſis t. 5. c. 10. Iprenſis t. 8. cap. 1. Audomarenſis tit. 19. c. 1. Leodienſis t. 4. c. 8. Attamen in Praxi id permultas innoluit difficultates.

Primò, quia in Parochijs ruralibus ſæpè vnicus eſt Sacerdos, qui ſi domos infectas ad id ingrediatur, iam & ipſe vitabitur ab ijs qui ſani ſunt; nec Sacramenta de eius manu ſuſcipere volent, nec conuerſationẽ cum ipſo permittent, ne periculum afferat contagionis. Etenim ob illam etiam cauſam, S. Carolus Religioſos in ſubſidium Sacramentorum miniſtrandorum tempore peſtis aduocare coactus fuit, quod plerique fugerent proprios Sacerdotes, qui contagioſis adfuiſſent; prout ipſe teſtatus fuit Superioribus Religionum, & habetur c. 6. l. 4. vitæ eius.

Secundò, ſi contingat Paſtorem contagio infici, & emori, multa confuſio in grege ſolet ſubſequi, multa inordinatio circa

circa diuinorum ministerium. Nec enim facilè statim reperiri potest qui subrogetur: ita vt experientia docuerit, per plures hebdomadas quandoque gregi non fuisse prouisum de ministro. Adde aliquos expressè docere, quod si Parochus toti populo sit perneccssarius, adeò vt eius mors magna sit populi desolatio & jactura, sufficere vt necessaria sacramenta ministret. Ita Syluius q. 32. a. 3. supplem.

Tertiò, Episcopi hoc in Synodo ordinantes (cùm sint Pastores Pastorum) deberent sollicitam curam gerere, vt & ipsis Pastoribus ruralibus subueniatur, si periculũ incurrant; vel ipsis deficientibus per mortẽ, vt statim substituatur idoneus minister. At ipsorum aliqui, vel ob distantiã, vel ob neglectum, non eam quam à Pastoribus ipsi requirunt, illis tunc in periculo existentibus, vel plebi desertæ curam impendunt. Sic forsan conqueri hic quis posset de aliquibus, quod *onera importabilia alligare velint, quæ ipsi digito nolunt mouere*.

Quartò, Extrema-Vnctio non est de necessarijs ad salutẽ, nec est de præcepto: ergo in contagiosis morbis, in quibus est periculum, non videtur tam grauis obligatio ministris imponenda.

Quintò, nonobstante ordinatione illa Synodorum, Praxis videtur obtinere, vrgente pestilentiâ non administrandi hoc sacramentum, nisi fortè in Vrbibus, vbi Religiosi ad id se exponunt, aut alij Sacerdotes charitate magis impulsi, quàm rigore præcepti. Possemus testimonium reddere de varijs locis, vbi ab Episcopis non fuere puniti, aut reprehensi Parochi, qui tempore pestis ministrare Extremam-Vnctionem neglexerant. De Italia testatur Posseuinus in plerisque locis non esse moris, vt administretur à Pastoribus. De Hispania & nonnullis alijs Prouincijs, idẽ mihi testatus est N. D. Leander de S. Martino S. T. Doctor in Academia Duacena, qui multas frequẽtauit Prouincias.

Respondeo itaque secundò, generaliter loquendo Synodales constitutiones rectè asserere id ordinariè debere

fieri : vt facilè Paſtores hic ſe non excuſent, trepidantes vbi timor non eſt, aut vbi charitas foras debet timorem pellere. Supponunt ergo ordinariè non eſſe ita morale periculum, ſed illud poſſe vitari, tum per medicamenta præſeruantia, tum prouidendo vt ægri reſtituantur in loco ad quem ſecurior ſit acceſſus, tum vtendo aliquâ oblongiore virgulâ ad vngendum, alijſque præcautionibus. Cùm autem his omnibus præſuppoſitis, vel medicorum, vel prudentum iudicio adhuc morale periculum permanet, multorum Theologorum ſententia eſt non obligari Parochos, magnæ verò perfectionis eſſe, ſi perituram vitam contemnentes, ad id ſe reſoluant ex charitatis feruore. Huic ſententiæ ſubſcribit Suarez, hanc Cathedræ Primariæ Profeſſor Eximius Ioannes Clarius in Academia Louanienſi publicis ſcriptis docuit. Et Emanuel Sa in Aphoriſmis cum multis dicit, V. *Parochus* : *Tenetur tempore peſtis miniſtrare ſaluti neceſſaria Sacramenta*; iudicans ea quæ non ſunt neceſſaria, non teneri. Idem multo fortiori ratione docerent illi, qui dicunt non teneri Parochum miniſtrare ſacramenta, extra tempus præcepti ad illa obligantis ſuſcipientibus, inter quos recenſentur Richard. 4. d. 18. Ioan. Med. q. 37. de Confeſſ. Sylueſter V. *Confeſſor*, 1. q. 18. Inuenio quoque S. Carolum miſiſſe ad Pontificem, vt reſolutionem haberet, an Paſtores Mediolani poſſet cogere ad ſacramenta omnia miniſtranda, vrgente grauiſſimâ peſtilentiâ : ſed cùm omnium aliorum quæ ſimul poſcebat, reſponſum acceperit, illud dilatum fuit, nec reſolutionem accepit. Fortè ne conſcientijs aliquorum graue nimium onus, aut laqueus inijceretur, res Doctorum opinioni eſt relicta. Inuenio quoque eundem cùm Parochos coram ſe congregatos, ſanctis ad id monitis extimularet, operis huius perfectionem, & ſublimem remunerationem proponendo, addidiſſe ſe conſultationē cum viris doctis & pijs inijſſe (quia Romana determinatio non aduenie bat) per quam reſolutum erat, eos ad minus obligari

ligari ad ſacramentum Pænitentiæ & Euchariſtiæ miniſtrandum; ergo nec de Extrema-Vnctione illi auſi ſunt obligationem affirmare. Vide lib. 4. vitæ eius cap. 3. Attamen plerique, huius viri ſancti non ſolùm ſermone, ſed & exemplo præuio ſuccenſi, ad omnia promptos ſeſe obtulêre. Et abſque dubio, ſi Epiſcopi talibus occaſionibus ſe Carolos exhiberent zelo & opere; reperirent & Paſtores non parcentes etiam ſuæ vitæ.

Quantum ad Euchariſtiam, cõmunior opinio eſt Theologorum obligari ad eam miniſtrandam Parochos, etiam cum periculo. Exiſtimant enim iure diuino obligari vtũquemque ad eam ſumendam in mortis periculo: ex quo conſequitur, ægro tunc petenti miniſtrandam eſſe. Nec excuſationi facilè locus admittitur, niſi fortè paucis ante diebus (v.g. ante octiduum) æger communicarit in communi periculo ſe diſponens ad Dei beneplacitum. Vnde ad Euchariſtiam frequenter ſuſcipiendam hortandi ſunt tunc Fideles, vt ſuum ac Miniſtrorum periculum præueniant. Ac bona praxis eſt, ſtatim ac in aliquam domum contagium ſerpſerit, non ſolùm infectam perſonam, ſed & omnes illius habitationis ac viciniæ Communione ſacrâ præmunire; quod ſi poſt aliquot dies morbo corripiantur, ſicut non tenentur denuò communicare, ſic nec miniſter adminiſtrare. Sic docent Palude, Soto, & quidam alij Theologi, licet quis ignorans periculi mortis octo vel decem dies ante communicarit, non teneri illo poſteà ſuperueniente, iterum communicare, ſed ſatisfeciſſe præcepto diuino. Sic enim reuerà paulò ante mortem dicetur communicaſſe, quod vis præcepti requirit; & finis eius eſt, ad tranſitum ex hac vita præparatio. Vnde licet quis ignorarit periculum, nec reflexionem expreſsè fecerit ad præceptum: cenſetur tamen quilibet habere intentionem virtualem, ſeu implicitam adimplendi omnem obligationem, quam poteſt & debet. Sic ignorans eſſe feſtum, ſi audierit Miſſam, cenſetur ſatisfeciſſe

præce-

olim Tyrannis, Fideles domum Euchariſtiam detuliſſe, vel quotidiè, vel pro oportunitate ſumendam. Tertiò, etiam noſtro ſæculo conceſſit Pontifex Mariæ Reginæ Scotiæ, vt in carcere aſſeruaret ſibi Euchariſtiam ſumendam à ſe, eo quod acceſſus non pateret Sacerdoti, vt alibi dixi. Non ergo per ſe eſt irreuerentia, quod laicus ex aliquo loco ſecurè & honeſtè apparato, vel ipſemet per ſe, vel ope alterius ſacramentum ſumat in tali neceſſitate, aduigilante ipſo Sacerdote, vt reuerenter, & cum pietate fiat. Quamuis extra neceſſitatem hoc nolit fieri Eccleſia, ad maiorem ipſius ſacramenti digniſſimi reuerentiam, & digniſſimam tractationem.

Quantum ad ſacramentum Pænitentiæ, tenetur tunc Paſtor miniſtrare etiam cum periculo vitæ. Nec exceptioni locus eſt, niſi vbi morali certitudine conſtat de bono ſtatu ægri, v. g. quod paulò ante ægritudinem confeſſus ſit, & quod timoratæ & ſollicitæ ſit conſcientiæ, nec niſi veniali culpæ obnoxius: Ex altera verò parte euidens ſit contagij periculum, nec facilè futurum, vt ſi Parochus inficiatur, de alio poſſit prouideri. Tunc enim commune bonum multũ ponderat. Hęc tamen non temerè præſumenda ſunt, vt ſubditus deſeratur. Hoc porrò adijcimus, in euidenti periculo poſſe fieri confeſſionem materialiter non integram à pænitente, & à Sacerdote parte peccatorum auditâ abſolutionem impendi, excitando pœnitentem ad omnium quantum in ſe eſt contritionem, vel attritionem. Eſt enim talis confeſſio formaliter integra: & à Theologis ſolet recenſeri cauſa ſufficiens faciendi confeſſionem non integram materialiter, periculum vel ſpiritualis vel corporalis ſalutis alicui impendens. Ita Suarez, & alij.

Quæritur poſtremò, quantum ad Extremam Vnctionem, an in periculo contagij ſufficiat vnica vnctio in aliqua corporis parte. Reſpondeo hanc opinionem probabilem omnino eſſe, tum ob auctoritatem Doctorum, tum

ob multiplicem rationem, ideoque à multis hoc tempore in Praxi vsurpari.

Primò quidem auctoritatem illi dat Pastorale Gebennense R. Francisci de Sales Episcopi, doctrinâ & sanctitate spectatissimi. In illo sic lego in tit. de Extrema-Vnctione. *In morbis contagiosis, vt periculum vitetur, sufficit inungi organum sensus magis ad Vnctionem expositum, dicendo: Per istam Vnctionem, & pijssimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum.* Idem habet Pastorale Mechlinense a. 1589. quamuis id omissum sit in editione 1607. apud Moretum, suasu vt apparet quorumdam Louanensium Doctorum, contrariam opinionem sectantium. Idem habet etiam Pastorale Rurę mundanum, impressum circa annum 1589. Item Pastorale Bartholomæi ab aula, per Theologos aliquos Louanienses probatum anno 1573. idem docet. Et huius opinionis sectatores fuere Ioannes Hesselius celebris Louanij Doctor, & Ioannes Molanus Tract 4. Theol. practicæ. Accedit auctoritas Octauij Tricaricensis Episcopi, per Germaniam & Belgium Nuncij Apostolici in Directorio Ecclesiasticæ disciplinæ, vbi sic ait: *Etsi ordinariè sint inungenda singula singulorum sensuum loca, nec nisi grauissima necessitas cogat aliter faciendum; constabit tamen Sacramentum, & ad euitandum contagium sufficerit, si inungatur sensus organum magis expositum, dicendo: Per istam Vnctionem, & pijssimam suam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum.* Idem sequuntur aliqui recentiores, inter quos Franc. Syluius in supplem. D. Thomæ. Consulunt verò, vt Vnctio fiat in capite, quia ibi maximè viget sensus.

Secundò, confirmatur ratione desumptâ ex Tridentino dicente, Ecclesiam Romanam non aliud obseruare in administranda Vnctione, quantum ad ea quæ ad huius Sacramenti substantiam perficiunt, quàm quod B. Iacobus præscripsit. At ille nudè Vnctionem prę scribit, non verò

Vnctio-

Vnctionem quinque ſenſuum, ergo illam obſeruat Eccleſia vt eſſentialem, non illas, alioqui obſeruaret aliquid quo ad ſubſtantiam, quod Apoſtolus non præſcripſit. Addi deinde poteſt, quod ex more Eccleſiæ, vngantur non ipſa ſenſuum organa, ſed partes vicinæ, vt patet in oculis, & auribus, & organo guſtus: vt etiam magis conſtat in ijs, qui aliquo ſenſuum organo ſunt orbati, ergo cenſet Eccleſia, non eſſe de eſſentia, vt ſenſuum loca vngantur; ſed ſufficere ad eſſentiam, partem aliquam corporis inungi, cùm vbique ſenſus vigeant, quamuis organa, ſi poſſit fieri, ad expreſſiorem ſignificationem debeant vngi. Denique Florentinum, & alia Concilia enumerant ſeptẽ Vnctiones, nec diſtinguunt: & ita ex illis neqũit colligi, quod quinque magis ſint de eſſentia quàm ſeptem, & per conſequens non repugnant aſſertioni, quæ vnicam dicit perficere eſſentialiter Sacramentum.

LECTIO QVARTA.

DE MATERIA EXTREMÆ VNCTIONIS.

TERTIO, dum dicit, *vt orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini*, indicat materiam. Eſt enim materia huius Sacramenti, oleum ab Epiſcopo benedictum: quæ quidem Vnctio olei aptiſſimè ſignificat gratiam Spiritus S. quâ inuiſibiliter anima ægrotãtis inungitur. Vnde Theophilactus: *Eſt, inquit, oleum & ad labores vtile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectiuum, ſignificatq; miſericordiam Dei, & gratiã Spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem & gaudium hilaritatẽq; accipimus.* Debet autẽ eſſe benedictũ oleum ab Epiſcopo, vt per hanc ſacram benedictionem, velut eleuetur,

ob multiplicem rationem, ideoque à multis hoc tempore in Praxi vsurpari.

Primò quidem auctoritatem illi dat Pastorale Gebennense R. Francisci de Sales Episcopi, doctrinâ & sanctitate spectatissimi. In illo sic lego in tit. de Extrema-Vnctione. *In morbis contagiosis, vt periculum vitetur, sufficit inungi organum sensus magis ad Vnctionem expositum, dicendo: Per istam Vnctionem, & pijssimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum.* Idem habet Pastorale Mechlinense a. 1589. quamuis id omissum sit in editione 1607. apud Moretum, suasu vt apparet quorumdam Louanienſium Doctorum, contrariam opinionem sectantium. Idem habet etiam Pastorale Ruremundanum, impressum circa annum 1589. Item Pastorale Bartholomæi ab aula, per Theologos aliquos Louanienses probatum anno 1573. idem docet. Et huius opinionis sectatores fuere Ioannes Hesselius celebris Louanij Doctor, & Ioannes Molanus Tract 4. Theol. practicæ. Accedit auctoritas Octauij Tricaricensis Episcopi, per Germaniam & Belgium Nuncij Apostolici in Directorio Ecclesiasticæ disciplinæ, vbi sic ait: *Etsi ordinariè sint inungenda singula singulorum sensuum loca, nec nisi grauissima necessitas cogat aliter faciendum; constabit tamen Sacramentum, & ad euitandum contagium sufficerit, si inungatur sensus organum magis expositum, dicendo: Per istam Vnctionem, & pijssimam suam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum.* Idem sequuntur aliqui recentiores, inter quos Franc. Syluius in supplem. D. Thomæ. Consulunt verò, vt Vnctio fiat in capite, quia ibi maximè viget sensus.

Secundò, confirmatur ratione desumptâ ex Tridentino dicente, Ecclesiam Romanam non aliud obseruare in administranda Vnctione, quantum ad ea quæ ad huius Sacramenti substantiam perficiunt, quàm quod B. Iacobus præscripsit. At ille nudè Vnctionem præscribit, non verò

Vnctio-

Vnctionem quinque ſenſuum, ergo illam obſeruat Eccleſia vt eſſentialem, non illas, alioqui obſeruaret aliquid quo ad ſubſtantiam, quod Apoſtolus non præſcripſit. Addi deinde poteſt, quod ex more Eccleſiæ, vngantur non ipſa ſenſuum organa, ſed partes vicinæ, vt patet in oculis, & auribus, & organo guſtus: vt etiam magis conſtat in ijs, qui aliquo ſenſuum organo ſunt orbati, ergo cenſet Eccleſia, non eſſe de eſſentia, vt ſenſuum loca vngantur; ſed ſufficere ad eſſentiam, partem aliquam corporis inungi, cùm vbique ſenſus vigeant, quamuis organa, ſi poſſit fieri, ad expreſſiorem ſignificationem debeant vngi. Denique Florentinum, & alia Concilia enumerant ſeptẽ Vnctiones, nec diſtinguunt: & ita ex illis neqũit colligi, quod quinque magis ſint de eſſentia quàm ſeptem, & per conſequens non repugnant aſſertioni, quæ vnicam dicit perficere eſſentialiter Sacramentum.

LECTIO QVARTA.

DE MATERIA EXTREMÆ VNCTIONIS.

TERTIO, dum dicit, *vt orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini*, indicat materiam. Eſt enim materia huius Sacramenti, oleum ab Epiſcopo benedictum: quæ quidem Vnctio olei aptiſſimè ſignificat gratiam Spiritus S. quâ inuiſibiliter anima ægrotãtis inungitur. Vnde Theophilactus: *Eſt, inquit, oleum & ad labores vtile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectiuum, ſignificatq́; miſericordiam Dei, & gratiã Spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem & gaudium hilaritatẽq́; accipimus.* Debet autẽ eſſe benedictũ oleum ab Epiſcopo, vt per hanc ſacram benedictionem, velut eleuetur,

Digitized by Google

atque aptetur ad munus ſacrum & ſupernaturale. Et quidem ab Epiſcopo debet fieri, quia in ipſo eſt plenitudo quædam poteſtatis circa ſacramentorum adminiſtrationem, & ab illo ad inferiores Sacerdotes poteſtas deſcendere debet. Hanc verò benedictionem inſinuat Iacobus, dum dicit: *Vngentes oleo in nomine Domini*, id eſt oleo conſecrato in nomine Domini, interprete Bedâ. Quapropter illam benedictionem ad eſſentiam pertinere materiæ, cõmunis tenet Theologorum opinio: ita vt nullum ſit ſacramentum, ſi inungatur æger oleo ab Epiſcopo non benedicto. Quod ſi ita ſit, miror tum à Paſtoribus, tum ab aliquibus Epiſcopis, non maiorem in diſtributione huius ſacri olei curam adhiberi, & non maiorem quantitatem dari. Etenim duo vel tria coclearia exigua pro quadraginta Paſtoribus, Decanis aſſignari alicubi ſolent, quę exigua quantitas videtur. Monentur illi quidem aliquid addere olei non benedicti, guttatim infundendo, quia ſic totum per mixtionem participat benedictionem, iuxta Capitulum, *Quod in dubijs*, de conſecrat. Eccleſ. vel altaris. Id tamen ſatis incuriè fieri ſcimus, & dolenter oculis noſtris conſpeximus: ita vt quandoque ſit maior quantitas ſuperaddita, quàm præexiſtens. Et licet non in maiori quantitate ſuperaddatur vnicâ vice, tamen propter exiguam olei benedicti quantitatem, & magnum numerum participantium, tam frequenter debet repeti ſuperinfuſio, tum à Decanis vt diſtribuant, tum à Paſtoribus poſt diſtributionem (pro toto enim anno ſufficientem debent copiam habere) vt videatur mihi propter incuriam multorum, materia quandoque reddi dubia. Quocirca humiliter in Domino obſecratos velim Epiſcopos Reuerendiſſimos Dominos ac Patres meos, vt in maiori quantitate oleum conſecrent, ac diſtribant Paſtoribus. Quia ſic longè certiùs conſulent incommodis, quæ ex multiplici ſuperinfuſione oriri poſſunt. Etenim in magno Paſtorum numero, ferè non deſunt qui prȩcipitanter, nec cum debito

bito modo, mixtionem iſtam frequentem peragunt: & materiâ dubiâ vtentes, valde ſæpè ſpatio vnius anni adminiſtrandum hoc ſacramentum etiam dubio exponunt, ſicque effectu expectato ægros fraudare poſſunt.

Cæterùm oleum iſtud benedictum, ſimplex eſt, neque balſamum illi admiſceri ſolet: Vnde à ſacro Chriſmate diſtinguitur: quamuis ſi quis Chriſmate vteretur, validum efficeret ſacramentum. Et licet modò id non liceret ob Eccleſiæ præſentis vſum, qui has diſtinxit materias, eaſumque benedictiones: tamen olim etiam in Chriſmate adminiſtratum fuiſſe, indicare videntur verba Innocentij 1. ep. 1. ad Eugubinum Epiſcopum c. 8. *Non eſt dubium*, inquit, *verba Iacobi de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui ſancto oleo Chriſmatis perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto; non ſolùm Sacerdotibus, ſed omnibus vti Chriſtianis licet, in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo.* Quæ verba repetuntur in Concilio Wormacienſi can. 72. & in Concilio Aquiſgranenſi. Vbi quod dicit licere omnibus Chriſtianis vti inungendo, intellige paſſiuè; nam vngere actiuè, ſolis licet Presbyteris. Et quod dicit infrà: *Pœnitentibus oleum iſtud non infundi*, intelligit de his qui in publica agebant pœnitentia, quibus ſacramentum hoc non ſolebat adminiſtrari. Neque verò hoc oleo vtitur Eccleſia, niſi pro ægris ſacramentaliter inungendis: quamuis inſinuet Beda, olim energumenos vnctos fuiſſe contra dæmonium. Nam in caput 6. Marci tractans illa verba: *Dæmonia multa eijciebant Apoſtoli, & vngebant oleo multos ægros, & ſanabantur*, ſic ait: Patet, ab ipſis Apoſtolis hunc ſanctum Eccleſiæ morem eſſe traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti, vngantur oleo Pontificali benedictone conſecrato. Et in caput 8. Lucæ hoc exemplum refert.

Quidam vicinus mihi Presbyter retulit, ſe quandam ſanctimonialem à dæmonio curare cœpiſſe; ſed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuiſſe. Confeſſo autem quo moleſtabatur phantaſmate, mox & ipſum ora-

tionibus, cæteriſque quæ oportebat purificationum generibus effugâſſe; & eiuſdem fœminæ corpus ab vlceribus, quæ dæmonis tactu contraxerat, medicinali ſtudio, adiuncto ſale benedicto curâſſe. Sed dum vnum de vlceribus, quod altiùs lateri infixum repererat, nullatenus poſſet quin continuò panderetur, obducere; ab eadem ipſa quam ſanare volebat, conſilium quo ſanaretur, accepiſſe. Si, inquit, oleum pro infirmis conſecratum, eidem medicamento adſperſeris, ſicque me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar. Nam vidi quondam per ſpiritum, in quadam longiùs poſita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi, puellam quamdam pari calamitate laborantem, taliter à Sacerdote curatam. Fecit vt illa ſuggeſſerat, ſtatimque vlcus remedium quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.

Ex dictis patet diſtinctio Vnctionis quę in Confirmatione, ab illa quæ in hoc ſit Sacramento. Sex allegat diſtinctiones Parochiale Leodienſe.

1. In effectu ſeu efficacia: quia Confirmatio præparat ad meliùs pugnandum, Extrema-Vnctio ad expeditiùs è certamine emigrandum. 2. In tempore: quia Confirmatio datur in ſanitate, Extrema-Vnctio in extrema infirmitate. 3. In loco: nam illa in fronte, hæc in alijs corporis partibus. 4. In adminiſtratione: quia Confirmatio datur à ſolis Epiſcopis, Extrema-Vnctio ab alijs Sacerdotibus inferioribus. 5. In materia: quia Confirmationis materia eſt Chriſma, hoc eſt, oleum cum balſamo commixtum; Extremę-Vnctionis, oleum ſolum. 6. In forma, quæ vtrobique diuerſa eſt, vt patet.

LECTIO

LECTIO QVINTA.

DE FORMA EXTREMÆ VNCTIONIS.

QVARTO, Diuus Iacobus insinuat formam, dum dicit vt Presbyteri *vngentes orent super eum*, & iterum: *Oratio fidei saluabit infirmum.* Quæ est oratio hæc tantæ virtutis, nisi forma sacramentalis? quæ per modum deprecationis est instituta, dum dicit Sacerdos: *Per istam Vnctionem & pijssimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, &c.* Ratio verò, cur hic deprecatoria forma adhibeatur, est, quia Sacramentum hoc datur quasi complementum sacramenti pœnitentiæ, & pœnitentia infirmorum vocatur, qui iam viribus destituti opera pœnitentiæ non possunt facere; ideoque ex foro Ecclesiæ egredientes, in solius Dei manibus constituuntur, rectèque orationibus Sacerdotum iuuantur, & Deo commendantur. Sicque per modum deprecationis sacramentum istud administratur, vt etiam simul significetur, dari hic remissionem peccatorum non ex iustitia, sed ex misericordia. Hoc tamen aduerte, deprecatoriam istam formam non habere vim ex deuotione orantium sicut aliæ orationes: sed ex opere operato, siue ex infallibili Christi promissione. Vnde quod dicit Sanctus Iacobus: *Oratio fidei saluabit infirmum*, intellige cum Diuo Bonauentura, orationem fidei, non tam ipsius inungentis, quàm totius Ecclesiæ, in cuius fide administrantur Sacramenta: immò omnis forma sacramentalis à Beato Augustino, *Fidei verbum* vocatur, eò quod fide solâ percipiatur.

Quia

Quia verò vnctiones in diuerſis ſenſibus ſolent fieri, qui ſunt portæ per quas peccatum in animam ingreditur: Hinc etiam diuerſæ formæ partiales reperiuntur in hoc ſacramento, de quibus latè Parochialia.

Sed licet effectum qui promittitur ægris in hoc ſacramento, aut pro quo poſtulat deprecatoria forma, deuotioni miniſtrorum, aut adſtantium primariò non adſcribamus, ſed virtuti & efficaciæ Sacramenti, quam habet ex inſtitutione Chriſti: tamen negari non poteſt, plurimùm hic valere, & auxilium periclitantibus ægris ferre, feruentem orationem ſiue miniſtrorum Dei, ſiue aliorum adſtãtium, præſertim ſi ſint amici Dei. Hoc pluribus exemplis demonſtrari poteſt. Narrat S. Gregorius l. 4. dialog. c. 37. quod ſequitur, & dicit in Monaſterio ſuo contigiſſe. Quidam, inquit, Theodorus nomine, adoleſcens, in Monaſterium meum Fratrem ſuum neceſſitate magis quàm voluntate ſecutus eſt. Cui nimirum graue erat, ſi quis pro ſalute ſua aliquid loqueretur, bona enim non ſolùm facere; ſed etiam audire non poterat. Nunquam ſe ad ſanctæ conuerſationis habitum venire, iurando, iraſcendo, deridendo teſtabatur. In hac autem peſtilentia, quæ nuper huius vrbis populum magna ex parte conſumpſit, percuſſus in inguine, eſt perductus ad mortem. Cumque extremum ſpiritũ ageret, conuenerunt Fratres, vt egreſſum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema parte fuerat præmortuum, in ſolo tantùm pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem Fratres tantò cœperuut pro eo enixiùs orare, quantò eum iam videbant ſub celeritate diſcedere. Tunc repentè cœpit eiſdẽ Fratribus aſſiſtentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere, dicens: *Recedite, recedite. Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt. Caput meum iam ſuo ore abſorbuit: date locum, vt me non amplius cruciet, ſed faciat quod facturus eſt. Si ei ad deuorandum datus ſum, quare propter vos mo-*

ras

ras patior? Tunc Fratres cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris, Frater? signum tibi sanctæ Crucis imprime. Respondit ille dicens: *Volo me signare, sed non possum, quia squamis huius draconis premor.* Cumque hoc Fratres audirent; prostrati in terram cum lachrymis, cœperunt pro ereptione illius vehementiùs orare. Et ecce subitò cœpit æger clamare, dicens: *Gratias Deo, ecce draco ille, qui me ad deuorandum acceperat, fugit, orationibus vestris expulsus, pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti paratus sum & secularem vitam funditus relinquere.* Homo ergo qui iam, sicut dictum est, ab extrema corporis parte fuerat prę mortuus, reseruatus ad vitam, toto corde ad Deum conuersus est; & postquam mutatus mente diu est flagellis adstrictus, tum eius anima carne soluta est. Hæc S. Gregorius.

LECTIO SEXTA.

DE EFFECTIBVS EXTREMÆ VNCTIONIS.

EXPLICAT TRES EFFECTVS EX APOSTOLO.

QVINTO exprimitur à S. Iacobo effectus huius Sacramenti, dum dicit: *Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Multiplex igitur effectus est Sacramenti huius. Ac primus ad quem ordinatur, est, ad adiuuandum & confortandum animam ægroti, cõtra difficultates in mortis articulo occurrentes. Et hoc insinuat D. Iacobus, dicens: *Alleuiabit eum Dominus*, vbi Græca

legunt, excitabit seu confortabit. Multæ porrò difficultates tunc occurrent. Primò quia homo naturaliter nihil ita ac mortem timet, angitur tunc mirùm in modum. Secundò auget hunc timorem vitæ præteritæ memoria & conscientia accusans: ita vt verum sit illud Sap. 4. *Venient in cogitationem peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.* Tertiò angit maximè cogitatio de appropinquante iam iudicio ac tribunali Dei, ad quod citatur anima. Quartò pœnarum æternarum consideratio iam fortiter animum peruadit & tremefacit. Quintò dæmon qui omni quidem tempore nos perdere conatur, tunc maximè infestat, *sciens quod modicum tempus habet.* De qua re vide quæ dixi To. 2. Lect. vlt. vbi explicui, quomodò Beata Virgo contra hæc in hora mortis assistat. Item quæ dixi de custodia Angelorum To. 1. Certè hæc omnia ita animam terrent, vt etiam viri sancti hic hæsitarint. Patet de S. Hilarione, de S. Elzeario, de quodam Stephano Anachoreta, de quibus alibi dixi. Quidam Religiosus deductus ad extremum vitę horribiliter clamauit: *Maledicta hora, in qua Religiosus factus fui, & siluit.* Non multo post facie serenâ dixit: *Imò benedicta hora, in qua intraui in Ordinem, & benedicta Mater Christi, quam semper dilexi.* Et iterùm tacuit. Fratres qui in circuitu erant audientes, cum lachrymis orabant pro eo. Post duas horas dixit fratri adstanti: Voca fratres nostros, quoniam Dominus exaudiuit orationes eorum. Ingressis autem dixit. *Vos ex primo verbo meo quod audistis, turbati fuistis, sed hæc est causa clamoris mei. Apparuerunt mihi duo dæmones terribiles parati ad recipiendum animam meam, & præ timore extra me raptus maledixi diei meæ. Et dico vobis, si hic factus fuisset ignis ex ære mixtus cum sulphure, qui duraret ab hac hora vsque ad finem mundi: & daretur mihi optio, vtrùm per illum ignem vellem transire, aut iterum dæmones in simili forma videre, eligerem potius per ignem transire.* Postmodum autem venit illa Regina Cæli, Mater misericordiæ, & fugauit dæmones; & eâ visâ concepi

Specul. Exempl.

spem.

ſpem, & præ gaudio riſi, & benedixi eam, quod liberauerat me de tam horribili viſione.

Contra hos omnes angores, arma & vires ſuppeditat hoc ſacramentum. Alleuatur enim & erigitur ægri animus diuinæ bonitatis ſpe, & confirmatur aduerſus omnia terriculamenta & trepidationes ſiue à morte, ſiue à iudicio Dei, ſiue à pœnis inferni, ſiue à dęmonis inſidijs, prouenientes. Ita vt viuâ fide excitatâ, poſſit tunc æger aduerſus impetum tentationis conſtanti animo dicere: Chriſti membrum ſum, Chriſti athleta ſum, eius ſacro oleo inunctus ſum. Quare tu Princeps mundi huius, tu immunde ſpiritus diſcede, ille te foris ejecit, vt in me non habeas quicquam, nihilque mihi & tibi ſit commune. Chriſto inſitus ſum, & inhærere illi volo in finem vſque, tanquam membrum, Quæ autem conuentio Chriſti cum Belial? Conſecratus ſum tanquam eius Templum: Quis autem conſenſus Templo Dei cum ſathana? Licet cum multis iam appareas in animæ meæ excidium coniurantibus, non te timeo, quia plures ſunt mecum, quàm tecum. Tota enim Eccleſia Sanctorum pro me curam agit, orat, meque in ſuam tutelam recipit, aduerſus quam non pręualebis. Habeo interim à Deo certiſſima fiduciæ meæ ſigna ac teſtimonia, nempè Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, Vnctionis extremæ, quibus Deus me nequaquam fallet: ſed promiſſioni ſuæ aſſiſtens, perficiet omnia quæ in eorumdem exhibitione mihi pollicitus eſt. His & ſimilibus cogitationibus, quæ excitat viua fides, plurimum ſolatij, & virium additur, eſtque in his titubantis animæ fulcimentum.

Monent interim rectè Sancti Patres, vt frequenter hæc recogitemus, dum tempus eſt, & ſic ad illum exitum nos diſponamns, ne impræparati inueniamur.

Audi Cyrillum Alexandrinum in oratione de exitu animę. *Metuo mortem, quoniam acerba & amara mihi est, metuo gehennam, quoniam æterna est, exhorreo tartarum, vt cui nimium insit caloris. Paueo tenebras, quoniam nihil admittunt lucis. Formido pestiferum vermem, quoniam perennis est. Metuo Angelos iudicio præficiendos, quoniam immisericordes sunt. Terreor mente concipiens illius diei rigidum iudicium, horrendum tribunal, Iudicem seuerum. Metuo flumen ignis ante tribunal illud fluens, vehementissimâ flammâ torrens. Metuo stridorem dentium, & fletum inconsolabilem. Quis terror, quis tremor, quod certamen, quæ vis animam ebeu manet à corpore secedentem? Illa est hora dolorosa, periculosa, luctuosa, inconsolabilis, donec ei pateat exitus.* Hæc ille, inter plura ibi videnda ad hanc rem.

Audi etiam Eusebium Emissenum hom. 1. ad Monachos. Paratos nos inueniat extrema necessitas, quæ sæpè præuenit imparatos. Certam nobis imponat sollicitudinem incerta conditio, quotidianus sit illius periculi metus, cuius nescitur incursus. Quàm tardè misera anima malorum pœnitebit? Cùm die vltimo separari se à corpore viderit, cùm sibi in fine claudenti oculos nigrescere & horrescere æterna nox ceperit: cùm jacere ante se vacuum salutis & lucis infælicem commilitonem suum viderit, incentorem pariter & deceptorem, cum quo de arena mundi huius per flagitium suum victa discessit. Cùm ceperit iam ab eo diuulsa, immanes & inanes dare planctus & dicere: *Vbi sunt cupiditates tuæ, quibus hucvsque impatienter arsisti, & arsura iugiter congregasti? Ecce transierunt vt vmbra, abierunt oblectamenta, & sola in perpetuum opprobria, & crimina remanserunt. Væ mihi, ô anima, ad tam perditum vas velim nolim reditura sum, propter fugitiuas voluptates nunquam effugiendis ardoribus cum eo concremanda.* Hæc Emissenus.

Audi denique D. Gregorium, vt in ore trium testium stet omne verbum. Cogitandum valde quantum terribilis hora resolutionis nostræ, quanta omnium malorum memoria, quę obliuio transactæ fælicitatis, quæ formido

Iudi-

Iudicis. Tunc maligni ſpiritus animâ egrediente, ſua opera requirunt: Tunc mala quę ſuaſerunt, replicant, vt ſociam ad tormenta trahant. Sed cur de peruerſa anima dicimus, cùm ad electos etiam veniant, & ſuum in illis aliquid requirant? Vnus in hominibus extitit, qui ante paſſionem liberâ voce dixit: *Venit Princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Quia hunc mortalem hominem vidit, ſuum in illo aliquid reperire credidit. Vnde quotidiè cum fletu cogitandum nobis eſt, quàm rabidus tunc ſua in nobis requiret, qui etiam ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid quæſiuit, in quo ſuum inuenire nihil potuit. Quid nos miſeri dicturi ſumus, qui innumera mala commiſimus, niſi ſolùm quod nobis certum eſt refugium & ſolida ſpes, quia vnum cum illo facti ſumus, in quo Princeps huius mũdi nihil inuenire ſuum potuit? Nihil tamen prodeſt, quod Redemptori per fidem iungimur, ſi moribus diſiungamur: *Non enim omnis qui dicit, Domine, Domine intrabit in Regnum Cælorum.* Ita Gregor. hom. 39. in Euang. qui etiam videri poteſt 24. mor. c. 17. & 18.

Secundus effectus eſt remiſſio peccatorum, dicente Iacobo: *Si in peccatis ſit, dimittentur ei.* Sed quia remiſſio originalis peccati propriè ad Baptiſmum ſpectat, remiſſio actualis ad ſacramentum pœnitentiæ: ideò peccata quæ hic remittuntur, ſunt venialia, & ea quæ à Theologis vocantur reliquiæ peccatorum. Reliquiæ autem peccatorum etiam dici poſſunt, mortalia quæ poſt ſuſceptum pœnitentiæ ſacramentum, non ſunt confeſſione ſpecialiter manifeſtata; vel quia pœnitens neſciebat eſſe mortalia vel quia obliuioni erant tradita. Has igitur peccatorum reliquias Vnctio ſacra delet. Vnde generaliter dicitur: *Si in peccatis ſit, dimittentur ei.* Reliquiæ etiam peccatorum ſunt, debilitas & languor animi ex peccatis prioribus relictus, quem expellendi vim habet hoc ſacramentum. Denique reliquiæ peccatorum ſunt pœnæ peccatis debitæ, quæ hic vel penitus tolluntur, vel multũm minuuntur. Sic

quantum est ex parte huius sacramenti, infirmus ita præparatur, vt tanquam miles cursu certaminis peracto, nihil relinquatur in exitu, quod à corona percipienda remoretur, aut à gloria & amplexu Sponsi animam sponsam retardet. Vestitur armis & fortitudine, vestitur gratiâ & decore, ita vt de ea possimus illud vsurpare: *Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo*; ab Ecclesia militante ad triumphantem transiens, à regno gratiæ ad regnum gloriæ, à gemitu mortis ad gaudium nuptiarum. Prou. 31

Propter hos effectus, neutiquam negligendum est hoc sacramentum, licet rigorosè præceptum de illo non inueniatur. Et propter omnes illius fructus, adeò dolebat S. Malachias, se distulisse per aliquot horas ministrare Sacramentum hoc cuidam mulieri, quæ interim è vita excesserat. Historiam sic refert Bernardus in vita eius. Habitabat vir nobilis in vicinia Benchorensis Monasterij. Cuius vxor cùm infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias, vt descenderet priusquã moreretur, infirmã vncturus oleo: descendit & intrauit ad eam. Quo viso exultat illa, spe animatâ salutis. Et cùm pararet vngere eam, visum est omnibus differendum potius vsque ad manè. Erat enim vespera. Acquieuit Malachias, & datâ benedictione super ægrum, exiuit cum his qui secum erant. At verò post modicum subitò clamor factus est, planctus & strepitus multus per totam domum, siquidem insonuit quod mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito: & secuti sunt eum discipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certò comperit expirâsse, consternatus est animo, sibi imputans, quod fraudata gratia Sacramenti obierit. Et eleuatis in Cælum manibus, Obsecro Domine, inquit, insipienter egi, ego peccaui qui distuli, non ista quæ voluit. Hæc dicens contestatus est in audientia omnium, nullam se recepturum consolationem, nullam daturum requiem spiritui suo, nisi quam tulerat, liceret restituere

tuere gratiam. Et ſtans ſuper eam, totâ nocte laborabat in gemitu ſuo: & pro oleo ſancto, largo imbre lachrymarum perfundens mortuam, vicem illi Vnctionis, quam poterat, exhibebat. Ipſe quidem ſic. Ad ſuos autẽ: Vigilate, inquit, & orate. Itaq; in Pſalmis illi, ille in lachrymis, noctem duxerunt peruigilem. Et manè facto, exaudiuit Dominus Sanctum ſuum, quia Spiritus Domini erat poſtulans pro eo, qui poſtulat pro ſanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos quæ fuerat mortua, & vt ſolent, qui de graui ſomno euigilant, fricans ſibi manibus frontem & tempora, ſuper lectum ſe erigit, & agnito Malachiâ, inclinans deuotè ſalutat eum. Et verſo luctu in gaudium, ſtupor apprehendit omnes, & qui viderunt, & qui audierunt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit Dominum. Et vnxit eam nihilominus, ſciens in hoc Sacramento remitti peccata, & quod oratio fidei ſaluet infirmum. Poſt hęc abijt ille, & illa conualuit, & viuens incolumis tempore aliquanto, vt gloria Domini manifeſtaretur in ea, peractâ pœnitentiâ, quam ſibi Malachias iniunxerat, in bona Confeſſione iterum obdormiuit, & migrauit ad Dominum.

Dum Præſente Mariâ Oegniacenſi Vnctionis extremæ Sacramentum ægroti perciperent, illa Chriſtum cum Sanctorum multitudine adeſſe ſentiebat, ægrotumque illum miſericorditer corroborantem, dæmones expellentem, animam purgantem, ſeque, dum membra eius vngerentur, quaſi in lumine per totum corpus eius diffundentem.

Sed & cùm ipſamet Beatâ Virgine pręmonente, extremam Vnctionem acciperet, Apoſtoli omnes adfuere, & B. Petrus claues oſtendens, pollicebatur ſe illi cæli januam patefacturum.

Porrò Chriſtus ſignum Crucis, vexillum victoriæ ſuæ, ad eius pedes fixit. Cumque in diuerſis loçis vngeretur, in ipſa

in ipsa sacramenti eius perceptione Sancti Spiritus operationem cum ingenti singulorum locorum illustratione, persensit. Quam operationem vt meliùs persentiant infirmi, diximus eos inungẽdos, dum sensibus integris sunt, vt ipsi possint respondere, & intelligere quæ circa se aguntur.

Sanctus Elzearius Comes Arianus in vitę agone constitutus, grauissimos eosque perpetuos dolores patientissimè spe futurorũ tolerabat. Spiritus eius iugiter cõiunctus fuit cũ Deo, volebatque nihilominus etiam bona audire, jubebatque Christi Passionem sibi legi: Nec lingua etiam à diuinis cessabat laudibns, crebrò repetens illum versum: *Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius, vniuersum lectum eius versasti in infirmitate eius.* Sumpto autem Dominico Sacramento, cùm sacro oleo vngeretur, & versum illum dicerent: *Per sanctam Crucem & Passionem tuam, libera eum Domine*: ipse eundem tertiò repetiuit & addidit: *Hæc est spes mea, in hac volo mori.*

S. Aletha mater S. Bernardi dum eadem verba à Sacerdotibus Litanias recitantibus proferrentur, leuans manum, signauit se signo Crucis, ac verba illa pronuncians ex imo cordis expirauit.

Tertius effectus est sanitas corporalis, vbi illa saluti animæ expedierit, vt Florentinum Concilium explicat & Tridentinum. Insinuatur quoque à D. Iacobo, dum dicit: *Oratio fidei saluabit infirmum.* Quod de saluatione non solùm animæ, sed & corporis accipi potest. Et quidem hic effectus non est infallibilis simpliciter, quia non est semper homini conueniens in ordine ad bonum animæ; quando autem expedit ad spirituale animę bonum, tunc semper eam inducere, asserit communis sententia Theologorum. Et conformius est dictis Conciliorum, quia cùm dicant sanitatem corporis esse effectum Sacramenti sub conditione, iam positâ illâ conditione, infallibilis censetur, eoquod cõditionata promissio transeat in absolutã.

Debet

Debet autem non esse impedimentũ ex parte recipientis.

Sed quæres, cur ergo rarò conualescant modò ęgri, vnctione susceptâ? Respondeo duplicem rationem afferri posse. Vna est, quia nostro tempore seriùs quàm oporteret, hoc Sacramentum exhibetur ægrotis. Neque enim per hoc Sacramentum expectanda sunt miracula, quale miraculum esset, si is qui agit animam continuò conualesceret. Vnde si conferretur ægrotis qui periculosè incipiunt ægrotare, sępè videremus effectum sanitatis; quæ non quidẽ in momento, sed tẽporesuo succedeet Ita Bellarminus l. 2. de arte benè moriendi c. 8. Alteram rationem affert Cathechismus Pij V. sic dicens: Quod si ægri hoc tempore eam sanitatem minus consequãtur, id quidem non Sacramenti vitio, sed ob eam potius causam euenire credendum est; quod eorum magna pars, qui sacro oleo perunguntur, vel à quibus administratur, fides infirmior est. Testatur enim Euangelista Dominum apud suos multas virtutes non feciſſe, propter incredulitatem illorum.

Interim quantum ad sanitatem & animæ & corporis, multis prodesse exemplis supra citatis potest declarari. Quibus & hoc recens adijcio, ex Annalibus Societatis Anno 1599. Quidam circa Lugdunum magno febris æstu conflictatus, inter confitendum vrgente morbo, de potestate mentis exierat. Iam de sua salute actum esse, sempiternis se supplicijs apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat: Sacerdos qui aures ei dabat, vbi furorem eius animo obstrepere animaduertit, ad diuina præsidia, vbi deessent humana, confugiendũ existimauit. Itaque domesticos monet; vt sacrum oleum, quod æger priusquam insaniret, postulauerat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu visuque res, simul ac sacro ritè inunctus est oleo, mentis sanitatem, paulò post etiam corporis valetudinem recuperauit. Ita in extremæ vnctionis sacramento extremum salutis auxilium inuenit.

RESOLVTIONES CASVVM PASTORALIVM.

DE MORIBVNDIS ET MORTVIS.

CAPVT PRIMVM.

DE EXTREMAM VNCTIONEM SVSCIPIENTIBVS, ET MINISTRANTIBVS.

QVAERO PRIMO. An pueris habentibus vſum rationis danda ſit Extrema-Vnctio? R. Non ſolere dari, niſi poſtquam ad Sacramentum Communionis admiſſi ſunt. Nõ video tamen cur eis non poſſit adminiſtrari, cùm iam capaces peccati mortalis iudicantur, & cũ per ſenſus qui inungi ſolent, certũ eſt deliquiſſe. Neque enim eſt ordo neceſſarius inter Euchariſtiam & Extremam-Vnctionem; tum quia olim dabatur alicubi ante Euchariſtiam, ſeu Viaticum; tum quia maior requiritur reuerentia ad Euchariſtiam, quàm ad Extremam-Vnctionem: & ideò poſſet huius capax eſſe puer, qui necdum foret capax Euchariſtiæ. Poteſt tamen Paſtor hac in re conſuetudini ſuæ Diœceſis ſeſe accommodare.

QVAERO SECVNDO. An mulieribus in partu periclitantibus danda ſit Extrema-Vnctio? Reſp. id vetari in Synodo Mediolanenſi 4. p. 2. In his tamen Prouincijs ſolet dari. Nec apparet ratio ſufficiens, cur priuarentur hoc fructu. Quantum ad phreneticos, furioſos, aut amentes, eis etiam adminiſtranda eſt; niſi perpetuò fuerint tales, aut

aut nisi in excommunicatione vel notorio peccato in amentiam inciderint, sine signis pœnitentiæ.

QVAERO TERTIO. An Pastor teneatur post Vnctionem & alia Sacramenta, adesse infirmo moribundo? Resp. stricta obligatione non teneri, nisi fortè ad talem statum redactus sit, vt illius præsentia moraliter iudicetur necessaria: puta, quia varijs agitatur tentationibus, quibus præsentia Pastoris opem debet ferre. Tenetur enim Pastor salutem ouium suarum curare, quandiu illis superest halitus; & quando hic & nunc iudicatur esse periculum, tanto strictius obligatur, quandoquidem damnum foret irreparabile.

QVAERO QVARTO. An teneatur Pastor monere ægrum de testamento condendo? Resp. hoc ordinariè debere fieri, atque etiam præscribi in Pastorali Leodiensi, vt post Eucharistiam administratam à Pastore fiat. Putat verò Nauarrus cum quibusdam, esse obligationem sub mortali; sed existimo id solùm verum esse, quando Pastor præuidet vel præuidere debet damna grauia secutura post mortem, si æger non testetur. Exhortandus verò est infirmus ad testandum, dum est in gratia; & si testamentum condidit, dum non erat in gratia, hortandus ad illud Deo offerendum, dum in gratia iam existit.

QVAERO QVINTO. Si infirmus velit testari, an Parochus teneatur eius testamentum tanquam Notarius conficere & scribere? R. si nullus sit alius qui id possit, teneri. Vnde Parochi omnes in nostra Diœcesi Leodiensi, censentur ad hoc in iudicio cõpetentes Notarij, adiunctis duobus testibus, sicut & in causis matrimonialibus. Verumtamen velim Curatos sese quantum possunt, ab hoc onere eximere, & illis committere qui iuris & praxis sint periti. Etenim à Iurisconsultis peritissimis audiui, maximam partem processuum & litium quas tractant, originem habere ex imperitia, vel Notariorũ, vel Parochorum, qui testamenta aut matrimonialia scripta condentes, non

expreſſerunt clarè, vel ſatis peritè, mentem teſtantis, aut contrahentis: ideòque ſine ſufficienti capacite Scripturis ſimilibus conficiendis ſe immiſcendo, grauium damnorum cauſæ exiſtunt.

QVAERO SEXTO. An quando quis abſoluitur in periculo mortis debeat aliâ formâ, quàm ordinariâ abſolui. Reſp. ſufficere ordinariã: *Ego te abſoluo à vinculo excommunicationis in quantum poſſum & indiges, deinde ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis, &c.* Rectè tamen additur, *à vinculo excommunicationis & omnibus cenſuris*, vt etiam docet Parochiale Leod. f. 141. agens de Extrema-Vnctione. Vbi tamen caue errorem quorumdam, qui miniſtrantes Vnctionem, jubent recitari *Confiteor* per ægrum, vel aſſiſtentes, deinde formam iam dictam pronunciant, quia eam in Parochiali ibi reperiunt: nec aduertunt eſſe formam ſacramentalem, quæ non eſt danda niſi cùm æger peccatum aliquod confitetur. Error autem iſte grauis eſt, nec tamen infrequens.

CAPVT SECVNDVM.

DE MODO ADIVVANDI MORIBVNDVM.

QVAERO. Quis optimus modus moribundum adiuuandi? Reſpondeo 1. hortandus eſt, vt Symbolum Apoſtolorum plenâ fide recitet vernaculo ſermone; vel ſi non poteſt, ore, mente, id faciat cum Sacerdote, & annuat ſe intelligere; & proteſtari ſe in ea fide velle mori, & perſeuerare. Iuuat enim plurimùm, vt ſicut in ingreſſu vitæ per Baptiſmum, Symbolum per ſe, vel per ſuſceptorem quiſque recitat; ita & in egreſſu ex hac vita idem repetat. Sic Sanctus Petrus Martyr in vltimo ſpiritu digito ſuo proprio cruore aſperſo ſcribebat in terra, *Credo in Deum Patrem Omnipotentem.*

Digitized by Google

2. Hortandus est, vt spem viuam & firmam concipiat vitæ æternæ, non tam suis innixus meritis, quàm meritis Domini nostri Iesu Christi. Quod si diffidentiâ, torpore, pusillanimitate, anxius aut turbidus appareat, bonum est illi insinuare illud ex Psalmis. *In te Domine speraui, non confundar in æternum.* Item illud: *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus.* Vt hæc & similia frequenter ore & corde repetat, adiuuandus est.

3. Excitandus est in illo actus frequens contritionis, & amoris Dei super omnia, detestando omnia peccata vitæ præteritæ, propter Deum summum bonũ, summo amore amandum.

4. Excitandus est in eo actus perfectæ resignationis, & oblationis sui, secundùm animam & corpus, statumque præsentis morbi, cum omnibus doloribus & incommoditatibus. Quatenus concipiat feruens desiderium ac votum, per quod optet omnes voluntates Dei, omnia consilia & desideria erga se animæ Iesu Christi, perfectissimè adimpleri in se, vsque ad vltimum momentum.

5. Monendus est, vt omnia sua desideria, suspiria, languores & dolores vniat cum doloribus & lãguoribus Iesu Christi in cruce patientis, & ad mortem vsque ex obediẽtia Patris se humiliantis; vt ex vnione illa, accepta etiam fiant Patri æterno.

6. Moneatur concipere specialem deuotionẽ & attentionem, tum ad agoniam Christi in horto Patrem orantis; tum ad tres illas horas quibus languens in summis cruciatibus pependit in cruce, valido cordis clamore, cũ lachrymis & suspirijs, orans pro omnibus afflictis, ipse derelictus & afflictissimus Vir dolorum, nouissimus virorum?

7. Proponenda est ei specialis deuotio ad cor Iesu amorosum lanceâ apertum, in quo fons omnis consolationis & gratiæ reperitur, & omne bonum: atque per illam portam pietatis patet ingressus ad misericordiam, ad vitam &

gloriam. Iungat ergo ſæpiùs cor ſuum, & vniat illud cordi amoroſo Domini noſtri IESV Chriſti, à quo omne bonum & meritum. Vnde ſi aliquando diffidẽtia aliqua obrepat à ſathana immiſſa, confidenter dicat cum D. Bernardo: *Ego quicquid mihi deeſt, vſurpo ex vulneribus Domini noſtri Ieſu Chriſti, quia miſericordiâ affluunt, nec deſunt foramina, per quæ effluant.*

8. Moneatur rogare Deum: *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me, neque proijcias me. Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum reſpice.* Ad hoc autem iuuabit ei proponere, vt ſpecialiter deprecetur Dominum, quatenus in extremis, cùm amplius loqui non dabitur aut intelligere, velit ipſe acceptare omnia ſuſpiria ad extremum halitum vſque; quæ quidem ex nunc illi offerat, optans vt toties quoties reſpirabit, tot ſint deſignationes & oblationes cordis ſui palpitantis, ad cor Ieſu, & ad voluntatem eius perfectè ſemper adimplendam, reſpirantis.

Denique, edocendus eſt jaculatorias aliquot orationes breues, ſiue ex Pſalmis, ſiue ex Litanijs, aut precibus Eccleſiæ, quibus frequenter & feruenter affectũ cordis poſſit renouare. Et his etiam vtatur Sacerdos coram ægro, breuiter inſinuando, potius quàm prolixo diſcurſu aut exhortatione, quæ quandoque non ſolùm inutilis eſt, ſed moleſta illi qui capite & auditu debilis eſt.

Hæ autem breues oratiunculæ, modò ad Patrem, modò ad Chriſtum, modò ad Spiritum Sanctum dirigi poſſunt; modò ad Virginem, aut Angelum Cuſtodem, vel Sanctum, cuius particulari protectioni ſe æger commiſerit. Apud illos qui rudes ſunt & illiterati, ſufficiet eas de promere ex oratione Dominica, Symbolo, aut Salutatione Angelica. Vnaquæquæ enim petitio orationis Dominicæ cum affectu eleuata & ruminata, efficaciter poteſt animum ægri afficere & reficere. Quid enim melius poteſt æger in ore habere, quàm illud: *Pater ſanctificetur nomen tuum?* Aut illud: *Pater fiat voluntas tua*, Aut illud

Adue

Adueniat regnum tuum. Aut denique illud: *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.* Quid ad Virginem efficacius dirigi potest, quàm istud: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis.* Aut istud: *Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & horâ mortis suscipe.*

Hæc modò sufficiãt de hac re breuiter insinuata, de quibus forsan fusiùs potero alibi ex professo disserere, Tractatu de hac re speciali.

CAPVT TERTIVM.

DE SEPVLTVRA MORTVORVM.

QVAERO PRIMO. An omni die possit sepeliri mortuus? Resp. affirmatiuè, etiamsi dies sit Parasceues. Apud aliquos visum est in dubium reuocari, an in die Parasceues sepeliendus sit mortuus? Resp. etiam tunc posse sepeliri, sed tamen tunc non sunt pulsandæ campanæ. Quantum autem temporis intercesse debeat inter mortem & sepulturam, ex locorum diuersa consuetudine pendet resolutio. Nobis ordinantur in Leodiensi Diœcesi viginti quatuor horæ. Quod intellige, nisi causa subsit, vt facilè fit in nimio æstu, dum corpora corruptioni sunt obnoxia, aut tempore morborum &c.

QVAERO SECVNDO. An Missa de *Requiem* possit celebrari omni die? Resp. posse, excepto die Parasceues, in quo non potest celebrari vlla Missa. Excipiunt & aliqui diem Sabbati sancti, atque etiam Paschæ. Excipi etiam possent solemnitates aliæ celebriores in Ecclesia, in quibus non est congruum saltem officium publicum & solemne exequiarum celebrare. Immò in nostra Diœcesi iustè ordinatum est, vt exequiæ & publica mortuorum officia diebus Dominicis, aliisve festis non peragantur, sed in diem non impeditam reijciantur. Ita Synod. Leodiensis tit.

sis tit. 10. c. 8. Priuatim autem celebrare de defuncto diebus dictis licet, & ex causa laudabile esse potest.

Sic lego in vita Iosephi Anchietæ, Sacerdotis è Societate, in Brasilia miraculis clari. Ipso die festo S. Ioannis Euangelistæ, qui tertius est à Natali Christi celebratã Missam Requiẽ certo homini applicauit. Id verò absurdum multis visum est. Quapropter & Superior quasi reprehẽdens coram alijs, quæsiuit ab eo, cur in tantę solemnitatis die, ita ab Ecclesiæ ritu exerraret? Respondit illâ nocte in Lauretano Collegio Sacerdotem Societatis obijsse, suum quondam Conimbricæ condiscipulum, seque pro anima illius sacrificium obtulisse. Rogatus est iterùm, an aliquid nosset de animæ illius statu? Respondit, cœlum ingressam, cùm ad eum sacrificij locum veniisset, *Omnis honor & gloria.* Hæc ibi.

QVAERO TERTIO. An si mulier in partu moriatur, debeant legi orationes, quæ solent recitari ad introducendam puerperam in Ecclesiam, idque super corpore iam mortuo, antequam ad Ecclesiam deferatur pro sepultura? R. licet antiquitus ab aliquibus Sacerdotibus hoc videatur practicatum, vt etiam testantur seniores aliquæ matronæ, non video cur fieri debeat; tum quia tales orationes sunt pro viua & non pro defuncta; tum quia hoc in rituali non reperitur; tũ deniq; quia sapere videtur aliquã superstitionem anilem, quâ existimant puerperas ante id haberi quasi Paganas & Ethnicas; per illas autem orationes reddi quasi nouiter Christianas. Sic enim loquuntur vernaculi de puerperis: *Elle gist Payenne.* Edocendæ igitur sunt, hanc introductionem in Ecclesiam non ad aliud fieri, nisi vt redeant post sufficientem naturæ ex partus debilitate restaurationem, reddituræ Deo gratias, & se prolemque illi oblaturæ, imploratâ Sacerdotis per preces Ecclesiæ benedictione. Ex quo etiam consequitur, quãdo periclitantibus post partum domi eis Sacramenta ministrantur, non esse necesse has orationes præuiè recitare

quas

quasi per illas ab aliqua irregularitate, siue impedimento Sacramentorum liberentur; quod sapit Iudaismum.

QVAERO QVARTO. Quinam priuentur sacrâ sepultura?

Primò, qui non est baptisatus. Vnde puer moriens ante baptismum, non debet sepeliri in loco sacro, nisi forrè mortuus sit in vtero, nec extractus, tunc enim censetur pars matris; si autem extrahatur & separetur fœtus à matre, in loco profano est tumulandus. Si verò est baptisatus, licet sit baptismus dubius, sepultura sacra ei non denegatur, siue sit dubius ex parte materiæ, per quàm baptisatus fuit, siue ex eo quod dubitabatur viuere. Iudicandum enim est in fauorem infantis, quamdiu durat dubium.

Secundò, excommunicatus nominatim denunciatus, vel notorius percussor Clerici. Dico nominatim excommunicatus &c. quia hos solos tenemur vitare dum viuunt, sic etiam dum mortui sunt. Nam cui communicauimus viuo, possumus & communicare mortuo.

Dices: Ergo passim hæretici poterunt sepeliri in loco sacro, si nominatim non denuncientur excommunicati? R. negando consequentiã. Nam licet ex eo capite quod excommunicati censeantur, sed non vitandi ante denunciationem, possit excusatio esse: tamen si manifesti sint, & discesserint in hæresi sine signis pœnitentiæ, priuandi veniunt sepulturâ; quia in statu notorio peccati mortalis moriuntur, quales omnes non sunt sepeliendi in loco sacro, vt statim dicemus.

Aduerte verò in locis quæ occuparunt hæretici, siue in Ecclesijs & Cemiterijs, in quibus corpora sua sepelierunt, cùm priùs Catholicorum corporibus sepeliendis illa loca deseruirent, non esse necesse exhumari ista corpora; tum quia non possunt ossa eorum distingui ab ossibus Catholicorum; tum quia vt plurimum hæretici illi non fuerunt nominatim excommunicati. Sufficit ergo, dum

iterum redeunt in vſum Catholicorum, aſperſione aquæ ſolemniter ab Epiſcopo benedictæ reconciliari. Qui caſus mihi propoſitus fuit nouiſſimè in Oppido Gelhauſen in Germania, ab Illuſtriſſimo D. Carafa Legato & Nuncio Apoſtolico, eo quod per eam vrbem dum tranſiremus, Religioſi Franciſcani templum ſuum recuperarant, auxilio militum Hiſpanorum, ibidem Præſidiariorum, rogabantq; auctoritate Illuſtriſſimi locum iterum reddi ſacris vſibus; difficultas verò mouebatur, propter corpora Lutheranorum ibi ſepulta, an prius exhumanda forent. Et ob rationes dictas, reſpondi quod non eſſet neceſſe; cùm nec etiam tunc temporis, licet diſcerni potuiſſent aliqua ſepulcra hæreticorum, conueniens fuiſſet ea diſijci, ne noui tumultus ſuſcitarentur in Ciuitate plane hæreticorū, & occaſio eis daretur inclamandi pacta Cæſarea effringi.

Quod ſi verò contingat in loco ſacro temerariè ſepeliri aliquem nominatim excommunicatum, ſepelientes excommunicationem incurrunt, vt habetur in Clementina 1. de ſepult. Nec diuina officia ibi celebrari debent, nec fideles ſepeliri, donec extrahatur corpus, & reconcilietur locus. Si verò ſigna pœnitentiæ edidit excommunicatus talis, poterit abſolui poſt mortem ab illo ad quem ſpectabat auctoritas abſoluendi. Vide Nauarr. c. 26. & Tolet. lib. 1. c. 16.

Tertiò, priuantur ſepulturâ duellantes, ſi in conflictu deceſſerint. Item occidentes ſe ex deſperatione vel ira, ſi nullum contritionis ſignum oſtenderint. Qui autem ſeipſum occidit cùm mentis compos non eſſet, non priuatur. Imò cadauer hominis fidelis, ſi inueniatur in puteo, in loco ſacro eſt humandum. Conijcitur enim probabiliter, vel caſu illuc decidiſſe, vel violenter ab aliquo deiectum. Ita Rodriquez p. 2. c. 56.

Quartò priuantur blaſphemi, niſi ſigna contritionis dent. Si autem in morbo quis blaſphemet, & poſſit conjici quod ex phreneſi, pro vt contingit quandoque febricitantibus

etiamsi moriatur sic, non propterea priuatur loco sacro. Prudenter autem iudicandum est, ex qua causa, & ex qua dispositione blasphemet. Sunt & alia peccata quæ specialiter enumerantur à Summistis, ob quæ denegatur sacra sepultura. Vide latè Sylvestrum, & alios v. *sepultura*. Inter illa enumerant, Raptores bonorum alienorum: Item vsurpatores decimarum, si in fine vitæ non restituant, aut non dent cautionem de restituendo.

Postremò, priuandi sunt sepulturâ, non solùm qui non sunt confessi, aut qui non communicarunt in Paschate; sed & omnes qui moriuntur in peccato mortali notorio seu manifesto, sine signis pœnitentiæ; vt meretrices, concubinarij, vsurarij, & qui in flagranti delicto occiduntur. Sufficit autem vnus testis fide dignus, qui attestetur dedisse signa contritionis, vt possint sepeliri.

QVAERO QVINTO. An debeant permitti aperiri corpora defunctorum? Respondeo ex iusta causa id posse fieri ex consensu propinquorum, maximè cùm grassantur morbi aliqui ignoti, ideoque aperiunt Medici, vt illis prouideant.

CANDELABRI MYSTICI

TRACTATVS VII.

DE SACRAMEMTO ORDINIS.

PROEMIVM.

SEXTA Lampas, ſeu Lucerna myſtica noſtri Candelabri, eſt Sacramentum Ordinis. Lampas fulgidiſſima, ex qua poteſtas ſacrata, luxque gratiæ ſpecialis depromitur, à Miniſtris Dei ad eam accedentibus: per quam poſſint munia ſacra rectè obire, & cum fulgore interiori coram Domino in miniſterijs ſuis dignè ſtare. Ex illa etiam ignis ardens zeli gloriæ Dei, ac ſalutis proximi deſumitur; quo poſſint ipſi non ſolùm lucere, ſed & ardere, ac alios accendere igne illo cælico, *quem Dominus venit mittere in terram, & vehementer optat accendi.* Tolle ab Eccleſia eminentem illam Lampadem Ordinis ſacri, & Sacerdotij à Chriſto inſtituti, quid niſi confuſio & caligo? Quid niſi Babylon quædam, aut Ægyptus tenebroſa? Talis reperitur confuſio apud Nouatores hereticos, talis & caligo: dum pro libito ſuo ex Sacerdotibus faciunt Laicos, ex Laicis Sacerdotes, ſine oleo, ſine vnctione, ſine ordine, ſine luce gratiæ. Vnde in eorum miniſterijs nihil ſublime, nihil decorum, nihil fulgidum. Sed repit in terra omne miniſterium eorum, nec de cælo trahit originem aut lucem: vile eſt, polu-

polare

gulare est, quod & sutoribus è plebe, & sartoribus, & vicinis, alijsque infimæ fęcis committitur. Aperiant ergo & eleuent oculos, qui ab eis fascinati sunt, & videant splendorem Ordinum sacrorum, in Ecclesia verè effulgentem instar Lampadis in Candelabro sublimi positæ, vt lucem fundat omnibus qui in domo sunt. Hæc verò Lampas septuplex est, septem Ordinibus, quasi septem partialibus Lucernis vnam totalem conflantibus, distincta. Ideò de singulis in particulari breuiter in hoc Tractatu agemus, materiam, formam, effectum explicantes.

LECTIO PRIMA.

DE DIVERSITATE ORDINVM.

1. *Docet recte in Ecclesia diuersos Ordines institutos.*
2. *Ordinationem esse verè & propriè Sacramentum.*

PROPOSITIO PRIMA.

CONVENIENTER *in Ecclesia, distinctio est ministrorum & graduum sacrorum, stabilita à Christo.*

Ratio prima conuenientiæ deducitur ex ijs quæ in naturalibus cernimus. Nam inter res naturales ordo quidam conspicuus est, quo inferiora per superiora gubernantur, vt vnumquodque finem suum assequatur: pari ergo ratione congruus est aliquis ordo in Ecclesiæ institutione, vt regulatus sit eius processus ad esse gratiæ, & ad finem supernaturalem assequendum. Per hunc autem varium ordinem fit, vt alij alijs superiores sint officio & potestate, in eosque influant dispensando Sacramenta gratiæ. Itaque sicut sapientia

Dei,& gloria elucet in pulchritudine totius vniuerſi, ex diuerſiis perfectionibus creaturarũ ordinata:ita eadem ſapientia & gloria multò magis manifeſtatur in Eccleſia per graduum,functionum,& ordinum diſtinctionem ſpecioſam. Magnus vtique Dominus & laudabilis nimis in Ciuitate Dei noſtri in monte ſancto eius. Magnus in Eccleſia ſua inſtar ciuitatis ſanctæ ordinatiſſima, quæ non ſolum ciuium numero affluit, ſed & officiorum ac graduum ſpecioſa diſtinctione effulget. *Deus in domibus eius cognoſcetur cùm ſuſcipiet eam.* Legit Auguſtinus: *Deus in gradibus eius cognoſcetur*, hoc eſt, in tanta graduum & functionum diuerſitate laus eius corruſcabit. Regina Saba conſiderans *Sapientiam Salomonis & domum quam ædificauerat,*
Tertij Reg. 10. *& cibos menſæ eius,& habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium,veſteſq; eorum & pincernas & holocauſta quæ offerebat in domo Domini,non habebat vltrà ſpiritum*:Meritò etiam in admirationem rapietur, qui penitus contemplari voluerit Chriſti ſapientiam in inſtitutione Eccleſiæ rutilantem,in diuerſis ordinibus & miniſtris, in ſacrificijs & ſacrificantibus, in tot ſacris functionibus ordinatiſſimis, in tot myſterijs & Myſtagogis à ſe inſtitutis. Habet enim Eccleſiæ facies quiddam maieſtatis, habet eius ſeries, & ordo hierarchicus diuini quidpiam numinis, ſi oculis mentis perluſtretur ſagacius: ita vt meritò dicamus: *Deus in domibus eius, ſiue in gradibus eius cognoſcetur*, ſi ſcilicet oculo mentis purgato, templorum, miniſtrorum, cæremoniarum, ſociorumque maieſtas myſterijs plena, introſpiciatur. Quamuis & hoc fateri debeamus, veteris Eccleſiæ faciem externam in functionibus ordinum ſingulorum, in ſplendore ſuo ac maieſtate illuſtrius promicaſſe. Etenim olim Epiſcopus cum ſuis Presbiteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolytis, Exorciſtis, Lectoribus, Oſtiarijs procedebat, & ſinguli ſuis officijs intenti incumbebant. Tunc Laici ad Dominicum (Sic Cathedralis Eccleſia vocabatur, quaſi templum Dominii in quo propter

Domi-

Dominum conuenitur: sic Germani etiam nunc Episcopalia templa Dom. vocant) cateruatim confluebant, lectionum, concionum, & sacri audiendi, participandique corporis & sanguinis Dominici gratia. Tunc Episcopus personaliter dispensabat verbum Dei, & populus religiosa attentione illud non vt verbum hominis, sed vt verbum Christi excipiebat: & ad singula mysteria quæ peragebantur intentus, religiosissimè venerabatur. Tunc Cathecumeni, Energumeni, Pœnitentes & cæteri de plebe sancta, in suas quique classes distributi, clericorum sibi Præfectorum monitis parebant. Clerici quoq; singuli singula sua gerebant officia pulcherrimo ordine: ita vt pius ille conuentus, & functionum sacrarum splendor, etiam profanos in admirationem sui raperet: sicut Paulus testatur, idiotam aut incredulum ingressum in Ecclesiam Sanctorum, procidere in faciem suam, & adorare Deum, profitendo quod verè Deus sit in medio eorum. *Enchir. Con. Col.*

De Valente Imp. legimus, Epiphaniæ festo die cum splendida sua pompa in Ecclesiam venisse, & munus suum ad sacram mensam attulisse. At cùm ibi fixè considerasset quàm miro omnia ordine gererentur, ad stuporem delapsus est, & totus mutatus in solum concidebat, nisi quidam ex primoribus iam ruentem retinuisset. Vbi verò sermonem quoque cùm viro contulit, magis etiam sapientiam sacrisque obeundis & concionibus atque conuentibus peragendis dexteritatem, nec non ordinem rerum omnium pulcherrimum, est admiratus. Ita Nicephorus lib. vndec. cap. 18.

Succedente tempore aliquid de hoc splendore imminutum est, quando Ecclesiæ Cathedrales (vt testatur Concilium Colonien'e in Enchiridio) Primò in Monachorum, deinde in Canonicorum collegia commutatæ sunt, & minores Parochiæ prope Dominicum exædificatæ, & in singulis singuli Parochi mi-

nores

nores constituti sunt. Tunc enim cæperunt hi Parochi in suis quique Parochijs Ecclesiastica officia, (quæ olim in Dominico, distincti Clericorum ordines gerebant) indiscriminatim obire ac peragere: factumque est, vt vix vmbra veteris Ecclesiæ in nostris Cathedralibus Ecclesijs (quæ nunc magis deambulationibus ac profanis colloquijs, perinde ac fora publica à plebe fœdantur, ac nullâ penè pietate inuisuntur) remanserit. Adde quod nemo ferè nunc suo officio ad veterem morem fungatur, nomina tantùm retinemus, munus nemo exequitur, sed in pueros seu conductitios passim relegatur. Lectorum enim officium etiam pueris committitur, sicut & Acolyti munus, adolescentulis quos chorales vocamus, demandatur. Exorcistarum officium penè obsoleuit, Ostiariorumque munus.

Secunda ratio conuenientiæ diuersorum graduum & ordinum, est similitudo quædam Ecclesiasticæ Hierarchiæ cum cælesti. Etenim cælestis Hierarchia à Deo ita instituta est, vt varijs distincta gradibus, alij alijs superiores sint, alij in alios influant, alij alios illuminent: quod simili modo in Ecclesia stabiliri ab eodem vtriusque auctore decuit. Quapropter sicut in Ecclesia Triumphante, Angeli sunt ordine ac potestate differentes, qui iniuncta sibi munia decenti dispositione obeunt, ac fideliter exequuntur: sic Militans etiam Ecclesia, quæ domus Dei, & velut castrorum acies quædam ordinata est, ministros habet sibi peculiares, à reliquis Christianis seiunctos, & pulchro ordine inter se dispositos, ad publica & communia Ecclesiæ ministeria in terris peragenda: nimirum vt pro Christiano populo, in his quæ ad Deum salutemque animarum spectant, suas illi operas præstent. Et sicut inter Angelos sunt supremi, medij, infimi, ita in Ecclesiæ ministris. Ac primò sunt supremi, scilicet Episcopi; Archiepiscopi, Patriarchæ, vsque ad supremum Pontificem. Episcopi dicuntur, qui Principes sunt Sacerdotum. Ar-

chie-

chiepiſcopi, qui pluribus Epiſcopis præſunt, qui etiam Metropolitani vocantur, tanquã illarũ vrbium Antiſtites, quæ matres habentur illius Prouinciæ. Patriarchę, id eſt, primi ſupremiq́ue Patres. Olim in Eccleſia vniuerſa prę-ter ſummum Romanum Pontificem quatuor tantum Patriachæ numerabãtur, neq; omnes tamen dignitate pares: Nam Conſtantinopolitanus, etſi ad eum poſt omnes alios hic honos delatus eſt, tamen ob imperij maieſtatem altiorem locum obtinuit. Proximus eſt Alexandrinus, cuius Eccleſiam Marcus Euangeliſta juſſu Principis Apoſtolorum fundauit. Tertius Antiochenus, vbi Petrus ſedem primò locauit. Extremum gradum habet Hieroſolymitanus, quam Eccleſiam Iacobus Frater Domini rexit. Secundò ſunt medij, ſcilicet Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui ad altaris miniſterium ſpecialiter ſunt ordinati: & ad ſacrarum rerum contactum ius habent, ac per continentiam perpetuam Deo ſunt diçati; & propterea hi tres Ordines ſacri ſpecialiter dicũtur. Tertiò infimi ſunt, alij in inferioribus ordinibus conſtituti, & ad inferiora miniſteria deputati: quibus nec continentię votum impoſitum eſt, quales ſunt Acolyti, Lectores, Exorciſtæ, Oſtiarij. De his verò omnibus dicit S. Gregorius l. 4. ep. 52. *Ad hoc diuinæ diſpenſationis prouiſio gradus diuerſos & ordines conſtituit diſtinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus, & potiores minoribus dilectionem impenderent; vna concordiæ fieret ex diuerſitate connexio, & rectè officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum.* Ideò etiam dicit Bernardus, Eccleſiam in Apocalypſi deſcribi deſcendentem de Cælo, eo quod Ordines Eccleſię exemplar habeant in Cælo. *Ne vilem*, inquit, *reputes formam hanc, quia in terra eſt; Deum habet auctorem, & de Cælo ducit originem.* Ita ad Eugenium lib. 3. loquitur Bernardus.

PROPOSITIO SECVNDA.

Fidei eſt, Ordinem ſiue ſacram ordinationem eſſe Sacramentum verè ac propriè dictum à Chriſto inſtitutum.

Eccleſiæ hoſtes in hoc potiſſimùm incumbunt, vt Ordinem ex Eccleſia tollant, ex Sacerdotibus laicos facientes, & ſacerdotalia munera laicis iniungentes. Sic illi domum Dei benè ordinatam & ſpecioſam, in Babylonem quamdam plenam confuſionis & deformitatis tranſmutare conantur. Quia ſublatâ legitimâ miniſtrorum poteſtate gratiam coniunctam habente, vileſcere faciunt tum ſacramenta, tum alia omnia quæ in Eccleſia miniſtrorum opere peraguntur. Contra hos Concilium Trid. ſeſſ. 23. can. 3. & c. 3. diſertè agit, & decernit ex doctrina Eccleſiæ & Scripturæ auctoritate, ordinationem ſacram verè eſſe Sacramentum. Declaratur, quia in ordinatione per viſibile ſignaculum gratia & poteſtas ſpiritualis traditur ordinato, ad munus ad quod in Eccleſia gerendum deſtinatur. Hinc Apoſtolus monet Timotheum: *Admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Vbi ſignificat gratiam ei collatam fuiſſe in ordinatione ſacra, quâ munere ſuo fungi poſſit: quam excitare debeat quaſi quodam flabello, vt reardeſcat, quia gratia ſenſim langueſcit, & quodam cinere conſopiri videtur, niſi ſuſcitetur. Quod fit per orationem ſtudiũque ſacrum ac conatum, quo homo ſe excitat, zelumque in ſe accendit, vt gratiæ & charitati infuſæ cooperetur, ne elangueſcat. Huc etiam pertinet illud: *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterij.* Vbi per Prophetiam, intelligunt aliqui orationem ſacram, ſiue verba myſtica formam ordinationis continentia: ita vt Apoſtolus hic deſignet formam Sacramenti Ordinis. Nec hoc abſonum videtur, quia Apoſtolus 1. ad Corinth. 14. & alibi, Prophetiam vocat quamlibet orationem

tionem & ſermonem ſacrum, præcipuè arcanum & myſticum, quales olim erant formæ ſacramentorum. Quamuis alij per Prophetiam hic intelligant reuelationem, quâ juſſit Deus ordinari Thimotheum Epiſcopum iuxta illud c. 1. *Hoc præceptum commendo tibi Fili Thimothee, ſecundùm præcedentes in te Prophetias, vt milites bonam militiam.* Cùm verò Apoſtolus addit: *cum impoſitione manuum Presbyterij*, materiam indicat Sacramenti, & ſignum viſibile gratiæ. Solebant enim Presbyteri cum Epiſcopo manus ordinandis imponere; & ita Presbyterium hic idem eſt, quod cætus Presbyterorum, vel iuxta Anſelmum: Per impoſitionem manuum Presbyterij, idem eſt ac ſi dicat, per ordinationem quâ conſecratus es Presbyter & Epiſcopus. Impoſitio ergo illa manus, efficax eſt gratiæ ſignum: & ſub illa intelliguntur reliqua quæ ad materiam in ordinatione ſacra ſpectant. Denique gratiam per ſignum viſibile in ſacra ordinatione dari, etiam ſatis probatur ex facto Chriſti, qui exteriùs inſufflans in Apoſtolos dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c.* Vbi per inſufflationis ſignaculum illud viſibile, deſignauit poteſtatem in ſacra ordinatione, & Spiritus Sancti gratiam ſimul conferri, poteſtatis illius muneri ritè peragendo neceſſariam. Quapropter exinde in Eccleſia Preſbyteris ordinandis dicitur: *Accipite Spiritum Sanctum*, Chriſto ſcilicet per ſuum meritum & virtutem, idē quod olim per ſe, per miniſtros iam ſuos operante. Imò Scriptura ordinationem non tam Apoſtolis aut Epiſcopis, quàm ipſi Spiritui S. tribuit; qui principalis agens eſt per Sacramentum. Hinc Act. 20. legimus: *Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit Sanguine ſuo.* Et Act. 13. *Dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos. Tunc ieiunantes, & imponentes illis manus, dimiſerunt illos.*

Ex quibus omnibus collige contra hæreticos noſtros,

non ad magiſtratum politicum ſpectare ordinationem miniſtrorum Eccleſiæ, ſed ad Apoſtolorum ſucceſſores, per Spiritum S. eis communicatum à Chriſto: cuius perſonam gerunt, cuius virtute ac meritis eundem Spiritum S. tribuunt, per ſacramentum ordinationis. Vnde non habendi ſunt tanquam Eccleſiæ miniſtri, verùm fugiendi vt fures, latrones, canes, lupi, & vulpes, qui per hoc oſtiũ non ingrediuntur: ſed vel propriâ temeritate, vel propter Magiſtratus ciuilis aut turbæ popularis fauorem, Eccleſiaſtica munia ſibi aſſumunt, & abſque legitima vocatione & ordinatione in ſacra illa officia inuolant. Vę enim illis quos non Aaronis à Deo vocati exemplum, ſed nouandarum rerum ſtudium, ac animi rumor adinſtar Oziæ Regis, ad ſacerdotales functiones arripiendas præcipitat. De quibus verum eſt illud: *Non mittebam eos & ipſi currebant, non loquebar ad eos & ipſi prophetabant.*

Sed dicunt Hæretici ſe à Domino miſſos inuiſibiliter: quia conuincuntur ab his qui in Eccleſia poteſtatem habent nec ordinati eſſe, nec legitimè miſſi. Verùm id inaniter dici patet, quia quilibet hoc aſſeuerare poteſt, & ſub eo prætextu erroneæ doctrinæ peſtifera ſemina ſpargere, omnemque ſacrarum functionum ordinem perturbare. Quod & ipſi faciunt, non in ædificationem, ſed in deſtructionem, contra Apoſtoli Pauli doctrinam, qui dicit Deum in Eccleſia viſibiliter ordinaſſe diuerſos miniſtrorum gradus, *Apoſtolos, Doctores, Paſtores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterij, in ædificationẽ corporis Chriſti: vt iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia ad circumuentionem erroris.* Ideò in Eccleſia videmus perpetuam & nulla hactenus ætate interruptam Epiſcoporum ac legitimorum in ea ordinum ſucceſſionem, quos Deus ad regni ſui gubernationem collocauit, & ad doctrinæ veræ traditionem. Quam ſucceſſionem, tum ordinationis, tum doctrinæ, neutiquam poſſunt hęretici oſtendere: & ideò furtiuè, in-

uè, iniuſtè, perniciosè, ſacris ſe ingerunt miniſterijs, ſine miſſione. Quod ſi extraordinariam & inuiſibilem velint miſſionem ſuam, debent per operationem miraculi, vel per Scripturæ euidens teſtimonium illam adſtruere.

Vnde, cùm Dominus vellet mittere Moyſen in Ægyptum ad filios Iſraël: vt crederent ei, dedit ei ſignum, quando dedit ei poteſtatem vertendi virgam in colubrum, & iterum colubrum in virgam, aliaque prodigioſa ſigna patrandi. Ioannes quoque Baptiſta miſſionis ſuæ ſpeciale teſtimonium protulit de ſcriptura dicens: *Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domini, ſicut ait Eſaias Propheta.* Sed & eius Natiuitas, Prædicatio, vita, cibus, veſtis, prodigioſa fuere, & ſatis miraculoſa ad miſſionem eius confirmandam. De his quoque qui à Domino miſſi leguntur, teſtatur Euangeliſta, *quod vbique prædicauerunt Domino ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Cùm ergo hactenus Caluiniſtæ aut Lutherani, qui ſe ad Eccleſiam reformandam miſſos volunt, nullum ſuæ miſſionis ſignum ediderunt, nec ordinationis legitimæ ſucceſſionem prodere poſſint: tanquam iniuſti inuaſores ſacri miniſterij, & adulterini deformatores ſponſæ Chriſti, propulſandi ſunt & cauendi. Cùm nec vita ſua moribuſque, ſpiritu Chriſti duci ſe oſtendant, ſed à ſpiritu immundo regi, libertati & carni fræna laxantes, quã Euangelij auctoritate impiè velant. Hinc Lutherus interrogatus cur à raptu Virginum & Monialium deflòratione inceſtâ, & coniugio etiam Sacerdotum, Euangelium ſuum auſpicaretur? Reſpondiſſe fertur improbè & ſcurriliter, quia Euangelium incipit: *Liber generationis Ieſu Chriſti Filij Dauid, Filij Abraham, Abraham genuit Iſaac, &c.* Hoc verò libenter eis concedimus, hactenus ad reformationem Eccleſiæ ipſos aliquid contuliſſe: quia cùm fuerint aliquando in Eccleſia ipſi tanquã paleę inter triticum, lolia inter lilia, ſpinæ inter flores; poſteà cùm

iterum redeunt in vſum Catholicorum, aſperſione aquæ ſolemniter ab Epiſcopo benedictæ reconciliari. Qui caſus mihi propoſitus fuit nouiſſimè in Oppido Gelhauſen in Germania, ab Illuſtriſſimo D. Caraffa Legato & Nuncio Apoſtolico, eo quod per eam vrbem dum tranſiremus, Religioſi Franciſcani templum ſuum recuperarant, auxilio militum Hiſpanorum, ibidem Præſidiariorum, rogabantq; auctoritate Illuſtriſſimi locum iterum reddi ſacris vſibus; difficultas verò mouebatur, propter corpora Lutheranorum ibi ſepulta, an prius exhumanda forent. Et ob rationes dictas, reſpondi quod non eſſet neceſſe; cùm nec etiam tunc temporis, licet diſcerni potuiſſent aliqua ſepulcra hæreticorum, conueniens fuiſſet ea diſijci, ne noui tumultus ſuſcitarentur in Ciuitate plane hæreticorū, & occaſio eis daretur inclamandi pacta Cæſarea effringi.

Quod ſi verò contingat in loco ſacro temerariè ſepeliri aliquem nominatim excommunicatum, ſepelientes excommunicationem incurrunt, vt habetur in Clementina 1. de ſepult. Nec diuina officia ibi celebrari debent, nec fideles ſepeliri, donec extrahatur corpus, & reconcilietur locus. Si verò ſigna pœnitentiæ edidit excommunicatus talis, poterit abſolui poſt mortem ab illo ad quem ſpectabat auctoritas abſoluendi. Vide Nauarr. c. 26. & Tolet. lib. 1. c. 16.

Tertiò, priuantur ſepulturâ duellantes, ſi in conflictu deceſſerint. Item occidentes ſe ex deſperatione vel ira, ſi nullum contritionis ſignum oſtenderint. Qui autem ſe ipſum occidit cùm mentis compos non eſſet, non priuatur. Imò cadauer hominis fidelis, ſi inueniatur in puteo, in loco ſacro eſt humandum. Conijcitur enim probabiliter, vel caſu illuc decidiſſe, vel violenter ab aliquo deiectum. Ita. Rodriquez p. 2. c. 56.

Quartò priuantur blaſphemi, niſi ſigna contritionis dent. Si autem in morbo quis blaſphemet, & poſſit conijci quod ex phreneſi, pro vt contingit quandoque febricitant[illegible]

etiamsi moriatur sic, non propterea priuatur loco sacro. Prudenter autem iudicandum est, ex qua causa, & ex qua dispositione blasphemet. Sunt & alia peccata quæ specialiter enumerantur à Summistis, ob quæ denegatur sacra sepultura. Vide latè Sylvestrum, & alios v. *sepultura*. Inter illa enumerant, Raptores bonorum alienorum : Item vsurpatores decimarum, si in fine vitæ non restituant, aut non dent cautionem de restituendo.

Postremò, priuandi sunt sepulturâ, non solùm qui non sunt confessi, aut qui non communicarunt in Paschate; sed & omnes qui moriuntur in peccato mortali notorio seu manifesto, sine signis pœnitentiæ; vt meretrices, concubinarij, vsurarij, & qui in flagranti delicto occiduntur. Sufficit autem vnus testis fide dignus, qui attestetur dedisse signa contritionis, vt possint sepeliri.

QVAERO QVINTO. An debeant permitti aperiri corpora defunctorum? Respondeo ex iusta causa id posse fieri ex consensu propinquorum, maximè cùm grassantur morbi aliqui ignoti, ideoque aperiunt Medici, vt illis prouideant.

CANDELABRI MYSTICI

TRACTATVS VII.

DE SACRAMEMTO. ORDINIS.

PROEMIVM.

SEXTA Lampas, ſeu Lucerna myſtica noſtri Candelabri, eſt Sacramentum Ordinis. Lampas fulgidiſſima, ex qua poteſtas ſacrata, luxque gratiæ ſpecialis depromitur, à Miniſtris Dei ad eam accedentibus: per quam poſſint munia ſacra rectè obire, & cum fulgore interiori coram Domino in miniſterijs ſuis dignè ſtare. Ex illa etiam ignis ardens zeli gloriæ Dei, ac ſalutis proximi deſumitur; quo poſſint ipſi non ſolùm lucere, ſed & ardere, ac alios accendere igne illo cælico, *quem Dominus venit mittere in terram, & vehementer optat accendi.* Tolle ab Eccleſia eminentem illam Lampadem Ordinis ſacri, & Sacerdotij à Chriſto inſtituti, quid niſi confuſio & caligo? Quid niſi Babylon quædam, aut Ægyptus tenebroſa? Talis reperitur confuſio apud Nouatores hæreticos, talis & caligo: dum pro libito ſuo ex Sacerdotibus faciunt Laicos, ex Laicis Sacerdotes, ſine oleo, ſine vnctione, ſine ordine, ſine luce gratiæ. Vnde in eorum miniſterijs nihil ſublime, nihil decorum, nihil fulgidum. Sed repit in terra omne miniſterium eorum, nec de cælo trahit originem aut lucem: vile eſt, pu-

puia-

gulare est, quod & sutoribus è plebe, & sartoribus, & vecturibus, aliisque intimæ fœcis committitur. Aperiant ergo & eleuent oculos, qui ab eis fascinati sunt, & videant splendorem Ordinum sacrorum, in Ecclesia verâ effulgentem instar Lampadis in Candelabro sublimi positæ, vt lucem fundat omnibus qui in domo sunt. Hæc verò Lampas septuplex est, septem Ordinibus, quasi septem partialibus Lucernis vnam totalem conflantibus, distincta. Ideò de singulis in particulari breuiter in hoc Tractatu agemus, materiam, formam, effectum explicantes.

LECTIO PRIMA.

DE DIVERSITATE ORDINVM.

1. *Docet rectè in Ecclesia diuersos Ordines institutos.*
2. *Ordinationem esse verè & propriè Sacramentum.*

PROPOSITIO PRIMA.

CONVENIENTER *in Ecclesia, distinctio est ministrorum & graduum sacrorum, stabilita à Christo.*

Ratio prima conuenientiæ deducitur ex ijs quæ in naturalibus cernimus. Nam inter res naturales ordo quidam conspicuus est, quo inferiora per superiora gubernantur, vt vnumquodque finem suum assequatur: pari ergo ratione congruus est aliquis ordo in Ecclesiæ institutione, vt regulatus sit eius processus ad esse gratiæ, & ad finem supernaturalem assequendum. Per hunc autem varium ordinem fit, vt alij alijs superiores sint officio & potestate, in eosque influant dispensando Sacramenta gratiæ. Itaque sicut sapientia

Dei, & gloria elucet in pulchritudine totius vniuerſi, ex diuerſiis perfectionibus creaturarũ ordinata: ita eadem ſapientia & gloria multò magis manifeſtatur in Eccleſia per graduum, functionum, & ordinum diſtinctionem ſpecioſam. Magnus vtique Dominus & laudabilis nimis in Ciuitate Dei noſtri in monte ſancto eius. Magnus in Eccleſia ſua inſtar ciuitatis ſanctæ ordinatiſſima, quæ non ſolum ciuium numero affluit, ſed & officiorum ac graduum ſpecioſa diſtinctione effulget. *Deus in domibus eius cognoſcetur cùm ſuſcipiet eam.* Legit Auguſtinus: *Deus in gradibus eius cognoſcetur*, hoc eſt, in tanta graduum & functionum diuerſitate laus eius corruſcabit. Regina Saba conſiderans *Sapientiam Salomonis & domum quam ædificauerat, & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium, veſtesq; eorum & pincernas & holocauſta quæ offerebat in domo Domini, non habebat vltrà ſpiritum*: Meritò etiam in admirationem rapietur, qui penitus contemplari voluerit Chriſti ſapientiam in inſtitutione Eccleſiæ rutilantem, in diuerſis ordinibus & miniſtris, in ſacrificijs & ſacrificantibus, in tot ſacris functionibus ordinatiſſimis, in tot myſterijs & Myſtagogis à ſe inſtitutis. Habet enim Eccleſiæ facies quiddam maieſtatis, habet eius ſeries, & ordo hierarchicus diuini quidpiam numinis, ſi oculis mentis perluſtretur ſagacius: ita vt meritò dicamus: *Deus in domibus eius, ſiue in gradibus eius cognoſcetur*, ſi ſcilicet oculo mentis purgato, templorum, miniſtrorum, cæremoniarum, ſociorumque maieſtas myſterijs plena, introſpiciatur. Quamuis & hoc fateri debeamus, veteris Eccleſiæ faciem externam in functionibus ordinum ſingulorum, in ſplendore ſuo ac maieſtate illuſtrius promicaſſe. Etenim olim Epiſcopus cum ſuis Presbiteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolytis, Exorciſtis, Lectoribus, Oſtiarijs procedebat, & ſinguli ſuis officijs intenti incumbebant. Tunc Laici ad Dominicum (Sic Cathedralis Eccleſia vocabatur, quaſi templum Dominii in quo propter

Tertij Reg. 10.

Domi-

Dominum conuenitur : ſic Germani etiam nunc Epiſcopalia templa Dom. vocant) caternatim confluebant, lectionum, concionum, & ſacri audiendi, participandique corporis & ſanguinis Dominici gratia. Tunc Epiſcopus porſonaliter diſpenſabat verbum Dei, & populus religioſa attentione illud non vt verbum hominis, ſed vt verbum Chriſti excipiebat : & ad ſingula myſteria quæ peragebantur intentus, religioſiſſimè venerabatur. Tunc Cathecumeni, Energumeni, Pœnitentes & cæteri de plebe ſancta, in ſuas quique claſſes diſtributi, clericorum ſibi Præfectorum monitis parebant. Clerici quoq; ſinguli ſingula ſua gerebant officia pulcherrimo ordine : ita vt pius ille conuentus, & functionum ſacrarum ſplendor, etiam profanos in admirationem ſui raperet : ſicut Paulus teſtatur, idiotam aut incredulum ingreſſum in Eccleſiam Sanctorum, procidere in faciem ſuam, & adorare Deum, profitendo quod verè Deus ſit in medio eorum. *Enchir. Cone. Col.*

De Valente Imp. legimus, Epiphaniæ feſto die cum ſplendida ſua pompa in Eccleſiam veniſſe, & munus ſuum ad ſacram menſam attuliſſe. At cùm ibi fixè conſideraſſet quàm miro omnia ordine gererentur, ad ſtuporem delapſus eſt, & totus mutatus in ſolum concidebat, niſi quidam ex primoribus iam ruentem retinuiſſet. Vbi verò ſermonem quoque cùm viro contulit, magis etiam ſapientiam ſacriſque obeundis & concionibus atque conuentibus peragendis dexteritatem, nec non ordinem rerum omnium pulcherrimum, eſt admiratus. Ita Nicephorus lib. vndec. cap. 18.

Succedente tempore aliquid de hoc ſplendore imminutum eſt, quando Eccleſiæ Cathedrales (vt teſtatur Concilium Colonienſe in Enchiridio) Primò in Monachorum, deinde in Canonicorum collegia commutatæ ſunt, & minores Parochiæ prope Dominicum exædificatæ, & in ſingulis ſinguli Parochi minores

nores conſtituti ſunt. Tunc enim cæperunt hi Parochi in ſuis quique Parochijs Eccleſiaſtica officia, (quæ olim in Dominico, diſtincti Clericorum ordines gerebant) indiſcriminatim obire ac peragere: factumque eſt, vt vix vmbra veteris Eccleſiæ in noſtris Cathedralibus Eccleſijs (quæ nunc magis deambulationibus ac profanis colloquijs, perinde ac fora publica à plebe fœdantur, ac nullâ penè pietate inuiſuntur) remanſerit. Adde quod nemo ferè nunc ſuo officio ad veterem morem fungatur, nomina tantùm retinemus, munus nemo exequitur, ſed in pueros ſeu conductitios paſſim relegatur. Lectorum enim officium etiam pueris committitur, ſicut & Acolyti munus, adoleſcentulis quos chorales vocamus, demandatur. Exorciſtarum officium penè obſoleuit, Oſtiariorumque munus.

Secunda ratio conuenientiæ diuerſorum graduum & ordinum, eſt ſimilitudo quædam Eccleſiaſticæ Hierarchiæ cum cæleſti. Etenim cæleſtis Hierarchia à Deo ita inſtituta eſt, vt varijs diſtincta gradibus, alij alijs ſuperiores ſint, alij in alios influant, alij alios illuminent: quod ſimili modo in Eccleſia ſtabiliri ab eodem vtriuſque auctore decuit. Quapropter ſicut in Eccleſia Triumphante, Angeli ſunt ordine ac poteſtate differentes, qui iniuncta ſibi munia decenti diſpoſitione obeunt, ac fideliter exequuntur: ſic Militans etiam Eccleſia, quæ domus Dei, & velut caſtrorum acies quædam ordinata eſt, miniſtros habet ſibi peculiares, à reliquis Chriſtianis ſeiunctos, & pulchro ordine inter ſe diſpoſitos, ad publica & communia Eccleſiæ miniſteria in terris peragenda: nimirum vt pro Chriſtiano populo, in his quæ ad Deum ſalutemque animarum ſpectant, ſuas illi operas præſtent. Et ſicut inter Angelos ſunt ſupremi, medij, infimi, ita in Eccleſiæ miniſtris. Ac primò ſunt ſupremi, ſcilicet Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchę, vſque ad ſupremum Pontificem. Epiſcopi dicuntur, qui Principes ſunt Sacerdotum. Ar-

chie
Mer
qua
prin
ter
tria
Na
hi
re
P
ti
m
al
m
p
C
e
n
h
f
i
v

chiepiſcopi, qui pluribus Epiſcopis præſunt, qui etiam Metropolitani vocantur, tanquã illarũ vrbium Antiſtites, quæ matres habentur illius Prouinciæ. Patriarchę, id eſt, primi ſupremiq́ue Patres. Olim in Eccleſia vniuerſa prę-ter ſummum Romanum Pontificem quatuor tantum Patriachæ numerabãtur, neq; omnes tamen dignitate pares: Nam Conſtantinopolitanus, etſi ad eum poſt omnes alios hic honos delatus eſt, tamen ob imperij maieſtatem altiorem locum obtinuit. Proximus eſt Alexandrinus, cuius Eccleſiam Marcus Euangeliſta juſſu Principis Apoſtolorum fundauit. Tertius Antiochenus, vbi Petrus ſedem primò locauit. Extremum gradum habet Hieroſolymitanus, quam Eccleſiam Iacobus Frater Domini rexit. Secundò ſunt medij, ſcilicet Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui ad altaris miniſterium ſpecialiter ſunt ordinati: & ad ſacrarum rerum contactum ius habent, ac per continentiam perpetuam Deo ſunt dicati; & propterea hi tres Ordines ſacri ſpecialiter dicũtur. Tertiò infimi ſunt, alij in inferioribus ordinibus conſtituti, & ad inferiora miniſteria deputati: quibus nec continentię votum impoſitum eſt, quales ſunt Acolyti, Lectores, Exorciſtæ, Oſtiarij. De his verò omnibus dicit S. Gregorius l. 4. ep. 52. *Ad hoc diuinæ diſpenſationis prouiſio gradus diuerſos & ordines conſtituit diſtinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus, & potiores minoribus dilectionem impenderent; vna concordiæ fieret ex diuerſitate connexio, & rectè officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum.* Ideò etiam dicit Bernardus, Eccleſiam in Apocalypſi deſcribi deſcendentem de Cælo, eo quod Ordines Eccleſię exemplar habeant in Cælo. *Ne vilem*, inquit, *reputes formam hanc, quia in terra eſt; Deum habet auctorem, & de Cælo ducit originem.* Ita ad Eugenium lib. 3. loquitur Bernardus.

Digitized by Google

PROPOSITIO SECVNDA.

Fidei eſt, Ordinem ſiue ſacram ordinationem eſſe Sacramentum verè ac propriè dictum à Chriſto inſtitutum.

Eccleſiæ hoſtes in hoc potiſſimùm incumbunt, vt Ordinem ex Eccleſia tollant, ex Sacerdotibus laicos facientes, & ſacerdotalia munera laicis iniungentes. Sic illi domum Dei benè ordinatam & ſpecioſam, in Babylonem quamdam plenam confuſionis & deformitatis tranſmutare conantur. Quia ſublatâ legitimâ miniſtrorum poteſtate gratiam coniunctam habente, vileſcere faciunt tum ſacramenta, tum alia omnia quæ in Eccleſia miniſtrorum opere peraguntur. Contra hos Concilium Trid. ſeſſ. 23. can. 3. & c. 3. diſertè agit, & decernit ex doctrina Eccleſiæ & Scripturæ auctoritate, ordinationem ſacram verè eſſe Sacramentum. Declaratur, quia in ordinatione per viſibile ſignaculum gratia & poteſtas ſpiritualis traditur ordinato, ad munus ad quod in Eccleſia gerendum deſtinatur. Hinc Apoſtolus monet Timotheum: *Admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Vbi ſignificat gratiam ei collatam fuiſſe in ordinatione ſacra, quâ munere ſuo fungi poſſit: quam excitare debeat quaſi quodam flabello, vt reardeſcat, quia gratia ſenſim langueſcit, & quodam cinere conſopiri videtur, niſi ſuſcitetur. Quod fit per orationem ſtudiũque ſacrum ac conatum, quo homo ſe excitat, zelumque in ſe accendit, vt gratiæ & charitati infuſæ cooperetur, ne elangueſcat. Huc etiam pertinet illud: *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterij.* Vbi per Prophetiam, intelligunt aliqui orationem ſacram, ſiue verba myſtica formam ordinationis continentia: ita vt Apoſtolus hic deſignet formam Sacramenti Ordinis. Nec hoc abſonum videtur, quia Apoſtolus 1. ad Corinth. 14. & alibi, Prophetiam vocat quamlibet orationem

ionem & ſermonem ſacrum, præcipuè arcanum & my-
ticum, qnales olim erant formæ ſacramentorum. Quam-
uis alij per Prophetiam hic intelligant reuelationem, quâ
uſſit Deus ordinari Thimotheum Epiſcopum iuxta illud
c. 1. *Hoc præceptum commendo tibi Fili Thimothee, ſecundùm præ-
tedentes in te Prophetias, vt milites bonam militiam.* Cùm verò
Apoſtolus addit: *cum impoſitione manuum Presbyterij*, mate-
riam indicat Sacramenti, & ſignum viſibile gratiæ. Sole-
bant enim Presbyteri cum Epiſcopo manus ordinandis
imponere; & ita Presbyterium hic idem eſt, quod cætus
Presbyterorum, vel iuxta Anſelmum: Per impoſitionem
manuum Presbyterij, idem eſt ac ſi dicat, per ordinatio-
nem quâ conſecratus es Presbyter & Epiſcopus. Impo-
ſitio ergo illa manus, efficax eſt gratiæ ſignum: & ſub il-
la intelliguntur reliqua quæ ad materiam in ordinatione
ſacra ſpectant. Denique gratiam per ſignum viſibile in
ſacra ordinatione dari, etiam ſatis probatur ex facto Chri-
ſti, qui exteriùs inſufflans in Apoſtolos dixit: *Accipite
Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c.*
Vbi per inſufflationis ſignaculum illud viſibile, deſigna-
uit poteſtatem in ſacra ordinatione, & Spiritus Sancti
gratiam ſimul conferri, poteſtatis illius muneri ritè pera-
gendo neceſſariam. Quapropter exinde in Eccleſia Preſ-
byteris ordinandis dicitur: *Accipite Spiritum Sanctum*,
Chriſto ſcilicet per ſuum meritum & virtutem, idē quod
olim per ſe, per miniſtros iam ſuos operante. Imò Scri-
ptura ordinationem non tam Apoſtolis aut Epiſcopis,
quàm ipſi Spiritui S. tribuit; qui principalis agens eſt per
Sacramentum. Hinc Act. 20. legimus: *Attendite vobis &
vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere
Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit Sanguine ſuo.* Et Act. 13. *Dixit
Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad
quod aſſumpſi eos. Tunc ieiunantes, & imponentes illis manus, di-
miſerunt illos.*

Ex quibus omnibus collige contra hæreticos noſtros,

nè, iniuſtè, perniciosè, ſacris ſe ingerunt miniſterijs, ſine miſſione. Quod ſi extraordinariam & inuiſibilem velint miſſionem ſuam, debent per operationem miraculi, vel per Scripturæ euidens teſtimonium illam adſtruere.

Vnde, cùm Dominus vellet mittere Moyſen in Ægyptum ad filios Iſraël: vt crederent ei, dedit ei ſignum, quando dedit ei poteſtatem vertendi virgam in colubrum, & iterum colubrum in virgam, aliaque prodigioſa ſigna patrandi. Ioannes quoque Baptiſta miſſionis ſuæ ſpeciale teſtimonium protulit de ſcriptura dicens: *Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domini, ſicut ait Eſaias Propheta*. Sed & eius Natiuitas, Prædicatio, vita, cibus, veſtis, prodigioſa fuere, & ſatis miraculoſa ad miſſionem eius confirmandam. De his quoque qui à Domino miſſi leguntur, teſtatur Euangeliſta, *quod vbique prædicauerunt Domino ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*. Cùm ergo hactenus Caluiniſtæ aut Lutherani, qui ſe ad Eccleſiam reformandam miſſos volunt, nullum ſuæ miſſionis ſignum ediderunt, nec ordinationis legitimæ ſucceſſionem prodere poſſint: tanquam iniuſti inuaſores ſacri miniſterij, & adulterini deformatores ſponſæ Chriſti, propulſandi ſunt & cauendi. Cùm nec vita ſua moribuſque, ſpiritu Chriſti duci ſe oſtendant, ſed à ſpiritu immundo regi, libertati & carni fræna laxantes, quã Euangelij auctoritate impiè velant. Hinc Lutherus interrogatus cur à raptu Virginum & Monialium deflorationè inceſtâ, & coniugio etiam Sacerdotum, Euangelium ſuum auſpicaretur? Reſpondiſſe fertur improbè & ſcurriliter, quia Euangelium incipit: *Liber generationis Ieſu Chriſti Filij Dauid, Filij Abraham, Abraham genuit Iſaac, &c.* Hoc verò libenter eis concedimus, hactenus ad reformationem Eccleſiæ ipſos aliquid contuliſſe: quia cùm fuerint aliquando in Eccleſia ipſi tanquã paleę inter triticum, lolia inter lilia, ſpinæ inter flores; poſteà cùm egreſſi

egressi sunt, à multis paleis, lolijs, spinis, Ecclesia exẽpta fuit. Et cùm fuerint tanquam putidi humores deformitatem corpori mystico Ecclesiæ parientes; quando eiecti sunt vel egressi, iam sanior & formosior Ecclesia facta est. Denique dederunt occasionem Ecclesiæ tollendi abusus aliquos, prauosque mores corrigendi, & pietatis, ac doctrinæ studio diligentiùs incumbendi. Hinc lucidior facta est doctrina fidei, & pietas Catholicis magis commendata ac stabilita in Concilio Trid. per tot canones, decreta, reformationes. Hinc tot eruditissimi libri doctrinam fidei elucidantes prodiere, & ordines diuersi surrexere aduersus hæreses pro veritate pugnantes, vitâ, calamo, oratione.

Sed iterum obijciunt, omnes Christianos Sacerdotes esse, ideòque sacris functionibus aptos, nec opus esse alio Ordinationis Sacramento. Vnde Petrus omnes Christianos alloquens ait c. 2. *Vos genus electum, regale Sacerdotium, Gens sancta*. Et Apocalyp 1. dicitur: *Dilexit nos, & lauit à peccatis nostris in sangnine suo, & fecit nos regnum & Sacerdotes Deo & Patri*. Respondetur, hanc obiectionem planè inanem esse, & ignorantiæ adscribendam. Nam Scriptura solet distinguere duplex Sacerdotium & Regnum, aliud quidem spirituale & internum generaliter dictum, aliud speciale & externum propriè dictum. Primum competit omnibus Christianis, alterum non. Regnum enim & sacerdotium spirituale & internum, omnibus pijs est commune, quia Christi summi Regis ac Sacerdotis membra sunt per Baptismum: & omnes quædam spiritualia sacrificia offerre possunt, orationes, laudes, gratiarum actiones, carnis mortificationem. Quia sicut Christus se obtulit hostiã Patri in odorem suauitatis: ita Christiani debent exhibere corda ac corpora sua, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem. Et sicut Christus est Rex ille qui deuicit carnem, mundum, & diabolum: ita Christiani per Christum in se regnantem, tentationes, illecebras,

insidias

insidias carnis, satanæ, sæculi, euincere debent, & animo excelso & regio passionibus prauisque affectibus dominari. Sed præter hoc, sicut est aliud regnum externum; ita & sacerdotium propriè dictum: quod non omnibus conuenit, sed legitimâ ordinatione quidam ad illud euehuntur: & speciali auctoritate deputantur ad consecrandum, offerendum, dispensandum Sacramenta, Verbumque Dei, & ad alias sacras functiones obeundas. An non & hæc etiam manifesta sunt in veteri lege? Ad vniuersum populum dixerat Dominus: *Si vocem meam audieritis, eritis mihi in peculium de cunctis populis, & in regnum sacerdotale.* Exo. 19. An ergo omnes Iudæi fuere Sacerdotes. An non de vero & propriè dicto sacerdotio præcipit Moysi: *Aaron & filios eius unges, & sanctificabis eos, vt sacerdotio fungantur mihi?* Nec cuiquam alteri licebat sumere hunc sibi honorem: Vnde Dathan, Chore, & Abiron, propriâ auctoritate se ingerentes sacerdotio, viui absorpti sunt. Item Oza subitâ morte à Domino percussus est, vel ob id quod manum arcæ Dei, ne caderet, submisisset, sui officij fines excedens. Itidem Ozias cùm functionem sacerdotalem vsurpans, increpatusque ab Azaria, & Sacerdotibus Domini non desisteret, leprâ in fronte perfusus est.

Cæterum hic non definio, an singuli inferiores ordines Sacramenti rationem obtineant, an verò solum Sacramẽtalia sint, quod inter Theologos adhuc controuersum est. Sufficit verò proposito nostro, quod ordinatio sacerdotalis, imo & ordinatio Diaconorum de quibus expressè fit in scriptura mentio, propriè dicti sacramenti rationem habere dicatur. Vnde Sacerdos & Diaconus per orationem & impositionem manuum ordinantur; per quam significatur plenitudo Spiritus Sancti, & gratiæ quæ datur ordinatis vi Sacramenti, eiusque regimen, directio, & protectio, quam apprecatur qui manus imponit, rogans scilicet, vt Spiritus Sanctus ordinandum quasi manu suâ regat & dirigat. Hinc D. Dionysius Eccl. Hierarchiæ c. 5.

Mat.

Manuum impositione, inquit, indicatur protectio Principis ac perfectoris Dei, quâ internè illi ipsi, quibus manus imponitur, tanquam filij gubernantur, quæ virtutem ac robur ipsis largitur, & aduersarias potestates repellit. Et iterum ait idem Dionysius: Manus impositio docet eos qui sacris ordinibus mancipantur, sacras omnes actiones quasi sub Deo efficere: vt pote quem hobeant operationum suarum in omnibus Ducem atque Rectorem. Sic numer. 27. Iosue repletur Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas, quasi consecrans eum Ducem popnli. Et Christus ascendens in cœlum eleuatis manibus benedixit discipulis, significans eis se plurima dona largiri de sua plenitudine. Adde hanc impositionem manuum significare, ordinandos quasi victimas Deo consecrati & offerri. Sic victimæ olim imponebantur manus Exod. 29. cum Deo offerretur. Sciant ergo Sacerdotes, se hâc cæremoniâ Deo sacratos esse, vt ei se totos dedicent, iam non sibi viuentes sed Deo: sciátque se saluti suæ ac aliorum procurandæ, vitam totam debere impendere.

In ordinatione quoque Sacerdotis vnctio adhibetur, ad significandam vnctionem interiorem, vi sacramenti à Christi & Spiritus S. efficacia procedentem. Et hæc cæremonia vnctionis, à veteri lege trahit originem, in qua Sacerdos mystico vnguento perungebatur. Ad quam vnctionem alludens Propheta, dicit: *Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius.* Vbi designatur mysticè vnctio spiritualis, à Christo Capite & Pontifice nostro defluens in Apostolos & Prælatos Ecclesiæ, qui sunt velut genæ Christi: & per illos in oram superiorē vestis, hoc est, in Ecclesiæ inferiores ministros. Vnctione ergo interiori imbuuntur Sacerdotes, quam in plebem debent diffundere: & id significat oleum, quod supernatat, imbuit, & se diffundit. Vngunetur autē digiti sacerdotales, quia illis debet tangere pretiosum Corpus Christi: quod vt digniùs faciat, digiti hi conse-

consecrantur, vt & manus semper habere puras ab impijs operibus moneatur. Debet enim *innocens manibus ac mundo corde ascendere in montem Domini, & stare in loco sancto eius, ad purè ei sacrificandum.*

Audi quid de his digitis vnctis & consecratis referatur in vita S. Mariæ Ogniacensis. Tempore Innocentij 3. Conrardus quidam primus Abbas Villariensis, posteà Cisterciensis, deinde Cardinalis & Legatus Apostolicus in Germania, vir erat pietati maximè & contemplationi deditus: attamen negotijs etiam publicis summa cum dexteritate vacabat. Eius verò pietatem hoc miraculo approbauit Deus sibi gratam; quod digiti sacri quibus vtebatur ad consecrationem Corporis Christi, de nocte ita erant lucidi, vt his frequenter vteretur in tenebris loco candelæ, ad studia & alia quæ ei ex munere incumbebant peragenda.

Illud etiam memoriâ dignum est, quod inter miracula B. V. Mariæ de Fide, quæ propè Dionantum colitur nostro tempore anno 1619. contigit Religioso Monasterij S. Gisleni Ord. S. Benedicti. Hic multo tempore impeditus vsu brachiorum, manuum, digitorum, non poterat Missæ sacrificium offerre. Voto facto venit ad S. Mariam de Fide, hoc vnum toto corde obsecrans, vt eius meritis, membra morbo percluſa eatenus saltem ei libera restituerentur, vt illis ad sacrificij salutaris effectum posset vti, nec fraudaretur tanto salutis beneficio. Res mira. Vbi ad Monasterium redijt, illi soli digiti quatuor, quibus vtimur ad sacrificium, liberi ei redditi sunt à paralysi & contractione, reliquis vt anteà contractis contra palmam manus, & ad omnem motum ineptis. Et exinde potuit brachium vtrumque sufficienter ad oblationem sacrificij elevare, quod anteà nullatenus potuisset. Res nota est, & certissima per ipsius Abbatis sigillum publicum attestata.

Audi & aliud. Referebat Abbas Daniel de Sconania, dum

dum Parisijs studeret, accidisse horrendum spectaculum in Ecclesia S. Mariæ. Cùm enim quidam non Sacerdos præsumpsisset celebrare, ignis sacer eius manum cæpit corripere & deuorare. Cùmque ei quidam secreto dixisset: *Nunquam manus istæ sacro fuere Chrismate unctæ*, videns se spiritu prophetico deprehensum, culpam fassus est.

Diaconus quidam Steinueldensis Ord. Præmonst. apostatans circa 4. tempora, fingens se Ordinem sacerdotij susscepisse, Coloniæ in Basilica S. Michaelis primam Missam celebrauit. At quoties se vertebat ad populum, Crucifixi imaginem contra se stantem, lachrymantem conspexit; quo permotus, posteà culpam fassus est, & pœnitentiâ ductus Sedem Apostolicam petijt, & in eadem via vitam finijt. Testis est Cęsarius lib. 9. mirac. ç. 61.

LECTIO SECVNDA.

DE NVMERO ORDINVM.

PROPOSITIO.

SEPTEM *Ordines propriè dictos in Ecclesia ab initio fuisse, tenendum est.*

His autem nominibus solent recenseri, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolitatus, Subdiaconatus, Diaconatus, Prçsbyteratus. Hi tres per excellentiam dicuntur maiores, quia impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum: & habent votum castitatis solemne annexum, & proximè accedunt ad conficiendum sacramentum Eucharistiæ per aliquod ministerium. Horum Ordinum frequens fit mentio apud Sanctos Patres, quorum testimonia videre potes apud Canisium

niſium & Bellarminum. Prima tonſura non debet hic inter ordines numerari, quia eſt ſolum diſpoſitio ad illos. Epiſcopatus etiam non numeratur ſpecialiter, quia eſt gradus Sacerdotij, & ſub Sacerdotio comprehenditur. Licet verò ſeptem ſint ordines, tamen vnum efficiunt Sacramentum: quia omnes referuntur ad vnum finem, & omnes in Sacerdotio conſummantur.

Quod ſi ſeptenarij huius numeri rationem expoſcis, ea deſumi poteſt ex functionibus quæ ad Euchariſtiam referuntur, ob quas hi Ordines ſunt inſtituti. Quatuor enim ſunt quæ directè ad ipſum ſacramentum pertinent: Euchariſtiæ conſecratio, ob quam eſt ordo Presbyterij. Euchariſtiæ adminiſtratio ac diſpenſatio, ob quam eſt ordo Diaconatus: Materiæ in vaſis ſacris præparatio, ob quam eſt Subdiaconatus: Eiuſdem materiæ ad altare præſentatio, quę eſt Acolyti. Tres alię deinde functiones ſunt, quæ pertinent ad diſpoſitionem ſuſcipientium immundorum. Eſt enim immundorum, vt eos diſtribuit Dyoniſius, Ordo triplex. Primus Infidelium credere nolentium, qui proinde totaliter à viſione diuinorum, & à cætu Fidelium arcendi ſunt: id quod pertinet ad Oſtiarios, quibus claues cum cymbalo traduntur, vt ſciant munus ſuum eſſe, populum Fidelem ad diuina conuocare, fores aperire ac claudere, alios admittere, alios reijcere. Secundus Ordo immundorum, eſt eorum qui fidem ſuſcipere annuunt, ſed necdum ſunt ſatis inſtructi, vt Cathecumeni: ad quos proinde in rudimentis Fidei inſtruendos ordinantur Lectores. Tertius immundorum Ordo, eſt eorum qui quamuis fidem ſuſceperint, ſunt tamen Energumeni, id eſt, à dęmonibus obſeſſi, ad quos emundandos ordinantur Exorciſtæ, quibus traditur liber in quo ſcripti ſunt exorciſmi, ſub hac forma: *Accipite & habete poteſtatem imponendi manum ſuper Energumenos.* Olim ſiquidem quia frequentiſſime dæmones pellebãtur de corporibus humanis, concurrebant plurimi Energumeni ad

Ecclesiam, ita vt essent quasi greges Energumenorum, ob quam causam iste ordo institutus fuit.

Sed de singulis Ordinibus pauca nobis dicenda sunt, vt pateſcat quodnam sit eorum qui illis initiantur officium. Ac primùm de clericali signo aliquid dicamus.

LECTIO TERTIA.

DE PRIMA TONSVRA.

CLERICATVS & Tonsura dispositio sunt ad Ordines, & à populo communi separant hominem, vt sit de nobili illa parte Reipublicæ Christianæ, quam Deus vocat suam sortem & hæreditatem, & cui etiam Deus debet sors esse & hæreditas. In huius rei figura, olim cùm populus ingressus fuit terram promissionis, quælibet tribus partem accepit, exceptâ sacerdotali, cui dicit Dominus: *Ego pars & hæreditas tua*. Et licet generaliter loquendo populus Christianus dicatur quandoque hæreditas Dei, iuxta illud: *Beata gens cuius est Dominus Deus eius, populus quem elegit in hæreditatem sibi*. Et iterum: *Laudabilis populus quem Dominus benedixit, dicens: Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Israël*. Tamen speciali modo Ecclesiastici sors Domini dicuntur, quasi domestici specialiter consecrati ad obsequium Dei sacraſque functiones. Vnde & eis quotidiè hic versus recitandus proponitur: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei &c.* Quapropter si magna fuit promissio Dei ad Abraham: *Ego merces tua magna nimis*: Quid de ea dicemus, quę illis fit, qui in Clerum Domini recipiuntur? Et certè quanta sit eorum obligatio, vt vocationi sanctæ respondeant, cæremoniæ quæ in Tonsurę initiatione fiunt, satis declarant.

Primò,

Primò, rasura crinium, quid aliud significat, quàm resecationem superfluorum, & terrenorum contemptum, ad vacandum Deo, qui vocauit eos in partem sortis Sanctorum, ad militandum Regi cælesti (abiectis sæcularibus negotijs) sub vexillo crucis, & corona eius spinea? vnde in illius memoriam iam coronam gestant in capite, & signo Crucis frequenter signati fuêre, tanquam suæ signo militiæ. Adde quod illa corona indicet consortium regiæ dignitatis cum Christo, cui iam specialiter participant: & monentur regio & excelso animo infima hæc despicere, & ad æternum Regnum adspirare. Vnde & corona ista ratione circuli qui perfectam figuram continet, perfectionis symbolum est: quo profitentur se perfectioris vitę sectatores esse, idque in perpetuum, quia circulus principium non habet aut finem.

Neque verò hęc species coronæ aliquid recens est, nam ab Apostolis originem ducit. Testatur enim Beda lib. 5. Hist. Anglorum, Sanctum Petrum hanc gestasse, & eius imitatione apud Ecclesiasticos & Religiosos perennasse. Meminit etiam illius Diuus Dionysius cap. 6. Eccl. Hierarch. Et Hieronymus ad Augustinum scribit: *Fratres tuos Alipium & Euodium, vt meo nomine salutes, deprecor coronam tuam.* Augustinus quoque epist. 147. ait ad Proculianum Episcopum: *Per coronam nostram nos adiurant vestri: Per coronam vestram vos adiurant nostri.* Tanto ergo in honore habebatur corona olim, vt per illam deprecarentur & adiurarent, & sic non posset eis quod petebant, denegari. Cùm ergo illa sit signum sortis & gradus, ac electionis nostræ: cur ita à multis negligitur etiam Sacerdotibus? Sed acri reprehensione sunt digni maximè illi, qui vt liberiores sint in conuersatione mundana, & minimè agnoscantur vt Dei ministri, hoc negligunt sortis suæ symbolum, verecundantur de illo, vt potè cui vita non sit conformis, nequidem ad altare eam

deferunt, quia non tam facilè eam exuere possent ac casulam & albam, dum ad mundi ineptias Sacerdotibus indignas reuertuntur. Videant hi ne grauiter eis irascatur Dominus, & Angelus eius, qui grauiter iratus fuit Moysi, quia signum circumcisionis in filio neglexerat, quod erat signum separationis populi sui ab alijs Infidelibus.

Secundò dum crines radit Episcopus, etiam superpelliceum in sinistra, & candelam in dextra tribuit Clerico tonsurando: Symbolum vtique puritatis & luminis, quorum sectator esse debet qui initiatur. Vnde sic orat Episcopus: *Oremus charissimi Dominum pro his famulis, qui ad deponendas comas capitum suorum pro eius amore festinant: vt donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum Religionis in eis perpetuum conseruet, & à mundi impedimento ac sæculari desiderio corda eorum defendat, vt sicut immutantur in vultibus, ita dextra manus virtutis eis tribuat incrementa, & ab omni cæcitate spirituali & humana oculos eorum aperiat, & lumen æternæ gratiæ concedat.*

Tertiò ante benedictionem à Choro legitur: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo, quia hæc est generatio quærentium Dominum.* Deinde superpeliceo vestitur dicente Episcopo: *Induat te Dominus nouum hominem qui secundùm Deum creatus est in sanctitate & iustitia.* Denique & aliæ mysticæ orationes recitantur Spiritus Sancti gratiam illi implorantes. Vt quid tot mysticæ preces, tot cæremoniæ sacræ, nisi vt significetur dignitas status ad quem initiantur, dignitasq; coronæ & gradus quem sortiuntur? Ponderent ergo hæc qui ad illum aspirant, aut qui iam consecrati sunt: aduertantque ne obicem ponant gratiæ, aut effectui harum precationum. Et qui hactenus non considerarunt ista attentiùs, iam tandem studeant perfectiùs vocationi sanctæ respondere, & se emũdare ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti in puritate: & segregare se à sæculi contagiosa conuersatione, resecareque crines superfluos, hoc est, cogitationes & affectus nimis terrenos, inanes, luxuriantes. Cumque

de ip-

de ipsis dicatur: *Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob*, videant vt veritati id sit conforme: & Ecclesiastico statui sese adscribentes, id faciant purè quærendo Deum, hoc est eius honorem, suamque ac proximi salutem. Non quærant primò quæ sua sunt, opes, honores, commoditates. Non sint similes habitatoribus Sichen, de quibus Scriptura dicit: quod circumcisionem admiserunt sicut & Israëlitæ, vt de eorum bonis participarent. *Si circumcidamus, inquiunt, masculos nostros, iuxta ritum gentis, substantia eorum, & pecora, & quæ possident, nostra erunt.* Sic cogitant plerique: si circumciderimus nos, si statum Ecclesiasticum susceperimus, ad beneficia pertingere poterimus, & honorificè statum nostrum fouere. Sic castrãt se non propter Regnum Cælorum, sed propter commodum terrenum. Hęc non est generatio quęrentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob, sed quærentium se suaque.

LECTIO QVARTA.

DE MINORIBVS ORDINIBVS.

VT ab infimis ad summum gradum differendo ascendamus, primò agemus de Ostiario, secundò de Lectore, tertiò de Exorcista, quartò de Acolyto.

DE OSTIARIO.

OStiarius ordinatur per traditionem clauium, quia eius munus olim erat custodiam templi habere, indignos à liminibus sanctæ Ecclesię reijcere, ac dignos ad Sacrorum conspectum admittere: idque discernendo inter

ter infideles, hæreticos, excommunicatos, cathecumenos, energumenos, ac pœnitentes varij generis, quibus ingredi interdictum erat. Magnam autem in antiqua Ecclesia huius ordinis dignitatem fuisse, ex eo colligitur inquit Cathechismus Romanus, quod his temporibus, in Ecclesia seruari animaduertimus, nam Thesaurarij officium (qui erat idem sacrarij custos, quod ad Ostiarios pertinebat) inter Ecclesiæ honestiores functiones etiam nunc habetur. Ostiarium ergo ordinans Episcopus dicit: *Sic age, quasi redditurus rationem pro ijs rebus Deo, quæ his clauibus recluduntur.* Ad sanctum etiam myssæ sacrificium assistebat, curans ne quis propiùs accederet, & Sacerdotem impediret. Ipse Christus olim Ostiarij officium portendisse & adimpleuisse visus est, dum zelo pio eiecit ementes & vendentes, ne impedirent domum orationis & sacrificij. Imò aduertit Marcus, quod nec onera permitteret per templum deferri, vt domus orationis sine murmure foret.

DE LECTORE.

LEctoris munus est, in Ecclesia libros veteris & noui testamenti clarâ voce & distinctè recitare, præsertim eos qui inter horas matutinas legi solent. Hoc etiam ad imitationem Christi faciunt, qui intrans templum inueniens librum Isaiæ aperuit & legit, inciditque in illam Prophetiam: *Spiritus Domini super me, Euangelizare pauperibus misit me, vt medicer contritis corde.* Gratia ergo illis communicatur ad legendum cum attentione & deuotione, & ad eam in ijs qui audiunt excitandam. Hanc gratiam in se suscitare deberent, dum officia diuina publicè & priuatim Ecclesiastici persoluunt, vt scilicet cum spiritu legant, & deuotionem in se & alijs suscitent. Vnde Lectores ordinans monet Episcopus: *Quod ore legitis, videte vt corde credatis, & opere impleatis, quatenus auditores verbo, pariter & exemplo*

exemplo docère positus. Ideoque dum legitis in alto loco Ecclesiæ stetis, vt ab omnibus videamini & audiamini, figurantes positione corporali vos in alto virtutum gradu debere conuersari, quatenus cunctis à quibus audimini & videmini, cælestis vitæ formam præbeatis. Lectoris etiam munus erat, prima rudimenta fidei Fidelibus tradere. Quapropter eum ordinans Episcopus per traditionẽ libri dicit: *Accipe & esto Lector verbi Dei, habiturus si fideliter & vtiliter impleueris officium, partem cum eis qui verbum Domini benè ministrarunt ab initio.*

DE EXORCISTA.

EXorcistarum munus erat inuocare nomen Domini, super eos qui ab immundis spiritibus obsidentur. Vnde ordinantur per traditionem libri Exorcismorum, dicitque Episcopus: *Accipe & commenda memoriæ & habe potestatem imponendi manus super Energumenos, siue baptisatos, siue cathecumenos.* Quapropter sicut Deus curauit dęmoniacum, surdum, & mutum cum saliua, dicens: *Epheta, quod est adaperire*, ita eandem potestatem dat exorcistis, vt dæmonem eijciant ab obsessis, & eis aurem aperiant ad hauriendam veritatem, & linguam ad confitendum nomini Domini.

Sed vide consilium Christi. Cum videatur res ardua & sublimis, dæmoni imperare, illum subiugare, & è possessione sua depellere: noluit tamen hanc potestatem superioribus solum ministris communicare; sed officium istud inferioribus ordinibus annexuit, vt confunderet superbiam diaboli, qui parere debet & subijci ministro etiam cuilibet inferiori: sicut elisa est superbia Goliat, funda & lapide per paruulum Dauid. Noluit etiam ministros suos nimium in hac auctoritate gloriari, sed potius in sanctitate interiori conscientiæ: ideoque inferioribus ministris id commisit, ne superioribus id reseruans, occasionem gloriandi eis præberet. Nam & discipulis de hoc gloriantibus dixit:

Nolite gaudere, quod dæmonia ſubijciantur vobis, ſed in hoc gaudete, quod nomina veſtra ſcripta ſint in cælis. Quaſi dicat: Parum eſt dominari diabolo, niſi & humilitatem habeatis, vt ſuperbia non dominetur vobis: & niſi iuſtitia vera regnet in vobis, ob quam cælo inſcribi mereamini. Itaque antiquitus per Exorciſtas etiam pueros, voce humanâ & poteſtate diuinâ flagellabatur, vrebatur, & torquebatur diabolus, inquit Cyprianus lib. 4. ep. 77. Et teſtatur Lindanus Panopliæ lib. 4. c. 78. in Hollandia per vnum Exorciſtam, tres mulieres poſſeſſas fuiſſe liberatas: Nunc tamen Epiſcopi certis de cauſis, hanc poteſtatem reſeruant deſignatis à ſe Præsbyteris. Quamuis & in Eccleſia Leodienſi, veſtigium adhuc huiuſce poteſtatis pueris, & inferioribus miniſtris communicatæ, oſtendatur quot-annis. Nam in die Sabbathi Sancti, pueri ad Fontes deferuntur ſolemniter baptiſandi, & exorciſmi pręeuntes Baptiſmũ, committuntur adoleſcentulis Choralibus in minoribus Ordinibus conſtitutis, vt oſtendatur eorum poteſtas in qualitate Exorciſtarum.

Cæterùm Exorciſtas ordinans Epiſcopus, eos rectè his verbis monet, ab ijs quibus Exorciſmi commiſſi ſunt, diligenter conſiderandis. *Studete vt ſicut à corporibus dæmones expellitis, ita à mentibus & corporibus veſtris omnem immunditiam & nequitiam abijciatis. Ne illi ſuccumbatis, quem ab alijs veſtro miniſterio expellitis. Diſcite per officium veſtrum vitijs imperare, nec in moribus veſtris aliquid ſui iuris inimicus valeat vendicare. Tunc enim in alijs rectè imperabitis dæmonijs, cùm priùs in vobis eorum multimodam nequitiam ſuperaueritis.*

Hoc etiam hic rememorandum non abs re puto, nunquam hæreticos noſtros, vel vnum dęmoniacum potuiſſe ſuis exorciſmis liberare. Lepidum eſt, quod de Luthero refert Fredericus Staphilus his verbis: Poſſum redigere in memoriam anno 1545. dæmoniacam quamdam puellam è Miſniæ ditione adductam Witembergam ad Lutherum, eâ ſpe, quod Lutherus, ceu tertius Elias eam liberaturus foret.

foret. Quamuis autem initio ad tantum opus non parum difficilem se ostenderet, tandem tamen iussit puellam duci in Ecclesiæ Witembergensis sacrarium : illicque coram multis eruditis (inter quos iuuenis Magister aderam) dæmonem cæpit exorcisare, more tamen suo, non eo, qui apud Catholicos vsitatus est. Cùm autem diu dæmonem coniurasset, noluit ille cedere; sed eas in angustias, sit venia verbo, Lutheri caligas redegit, vt is statim è sacrario se proripere vellet. At dæmon ita fores obstrinxerat, vt nec foris, nec intus aperiri possent. Quæ res Lutherum ita in angustias adduxit, vt ad fenestram properaret, sperans exilire. At obstabant cancelli ferrei. Sic compulsus est inclusus hærere, donec per cancellos ab ædituo oblata esset securis, & mihi ceu iuueni tradita, vt fores effringerem, quod feci. Interea verò visu admirandum erat, vt Lutherus angoribus correptus sursum deorsum cursitaret, atque instar ouis parturientis, huc illucque sese inuerteret. Hæc ille.

Sed antiquiùs istud videri potest, recentius addamus exemplum, quo constat apud hæreticos hanc expellendi dæmonium non esse potestatem, ideoque nec veram Ecclesiam; esse autem vtrumque apud Catholicos. Testatur id quod accidit anno 1627. in Polonia quasi publico theatro, irrefragabili testimonio comprobatum. In Ostrogh ciuitate, quędam nobilis Domicella parentibus orta Caluinianis, possidebatur à dæmone. Hæretici varie explorarunt, an verè dæmoniaca foret, quod tandem fateri publicè coacti sunt. Cùm sat simplex foret, vixque legere nosset, iam pleraque idiomata nouerat. Si latinè interrogaretur, latinè respondebat, si germanicè, aut alio idiomate, eodem poterat respondere, & pleraque supra vires naturales peragebat. Consulebant inter se hæretici quid remedij, & suggestum est, vt ad Patres Societatis ducerentur, si fortè auxilio esse possent, tanquam hac in re periti. Accedit Rectorem Collegij famosus quidam hæreticus,

propinquus huius iuuenculæ poſſeſſæ, rogatque vt afflictæ velit ſuccurrere. Reſponſum accipit, benè ſperandum eſſe de Dei miſericordia, ſi modò omnem incredulitatem deponant; ſed mirum eſſe quod requirant auxilium à Catholicis, quandoquidem eorum cæremonias ſubſannent, & exorciſmos ſuperſtitioni ducant? Reſpondet ipſe: ſi huic obſeſſæ ſanitatem reſtituatis, credite nos aliud iudicium de veſtra Religione facturos. Subiungit Rector. *Aduocate vos primùm Prædicantes veſtros, vt in virtute ſui Euangelij dæmonium pellant, quod ſi res non ſuccedat, experietur Sacerdos Catholicus.* Excuſat ſe ille, dicitque miniſtros modò abſentes eſſe, nec huius rei praxim habere: vrgetque vt dignetur ſecum venire, & viſitare dæmoniacam, & probare, num talis certò ſit. Aduenit igitur Rector cum altero Sacerdote, & vbi intrauit, ſtatim dæmon vlulans, eius præſentiam deteſtatur. Facto verò ſigno crucis cum aſperſione aquæ benedictæ, occultè humeris obſeſſæ quaſdam S. Ignatij reliquias admouet: illa tremens cum vlulatu exclamat: *Ignatij calui ab oſſe, opprimor & torqueor.* Tunc hæretici rogati à Sacerdote noſtro, ſuum Euangelium pectori eius apponunt. Ridet verò malignus ſpiritus, cum gaudio librum hæreticum amplectens. Iterum occultè huic libro imaginem S. Ignatij inſerit, & præſentat dæmoniacæ, vrgetque dæmonem vt edicat quid ibi contineatur. Ille cum vlulatu abijcit à ſe librum, fateturque ab imagine Ignatij libro inſerta, ſe torqueri. Quid dicerent hæretici? Pars plena ſtupore tacet, pars inſuſurrat: *Iſti Papiſtæ pactum cum dæmonio habent.* Reſpondet Sacerdos. *Quandoquidem adhuc increduli eſtis, ecce pactum vobiſcum facio. Si Fides Catholica falſa eſt, Deum precor vt per horam ab hoc dæmonio poſsidear & torquear; ſi veſtra falſa, quiſque veſtrum per idem ſpatium ab eo torqueatur.* Cum verò obmuteſcerent, nec conditionem acceptarent, digreſſus eſt ab eis, & indicto per tres dies ieiunio, ac oratione, pijſque alijs operibus, dat ſpem bonam liberationis, ſi incredulitas non obſi-

obſiſtat. Tandem decernitur dies Purificationis Mariæ, vt in templo Societatis publicis exorciſmis adiuuetur. Quo die finitâ Miſsâ adducitur ante altare B. Virginis, & S. Ignatij: Vbi Sacerdoti Societatis præcipit Rector, vt exorciſmos peragat. Per duas iam horas mirè torquebatur, & varia fatebatur dęmon cum vlulatu, necdum tamen egrediebatur. Monet itaque populum Exorciſta, quod ſi quis conſcius ſibi foret peccati mortalis, deteſtaretur illud cum contritione, & confeſſionis propoſito, ne fortè per peccatum alicuius occultum, ſathanę egreſſus impediretur. Ad quam vocem cępit populus ingemiſcere, adorare, pectus tundere cum contritionis voce. Perſeuerante populo in orationis feruore, & Exorciſta conſtanter coniurationes replicante, dæmoniaca in terram quaſi mortua cadit. Paulò poſt exurgit, & ſe meritis Beatæ Virginis ac Ignatij liberatam inclamauit. Quare ante tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti deducta, Fidei Catholicæ profeſſionem fecit, in cuius fine cum voce virginali Canticum illius diei: *Nunc dimittis ſeruam tuam Domine*, grato animo decantabat. Magnus autem applauſus populi ſecutus eſt inclamantis: *Magnus Dominus & laudabilis nimis, Magna Mater, Magnus S. Ignatius, Magna & vnica Fides Catholica*. Hunc plauſum excepit exhortatio ad populum ſuper illud in Miſſa decantatum: *Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio Templi tui &c.* Deinde Hymnus: *Te Deum laudamus*, cum ſono campanarum exhilarauit ciuitatem, ita vt multi hæretici conuerſi fuerint.

Digitized by Google

DE ACOLYTO.

AColyti munus eſt, Diaconum & Subdiaconum in miniſterio altaris aſſectari, vnde nomen Acolytus, id eſt aſſectator. Item munus eius eſt, ampullas vini & aquæ præſentare, & ferre cereos ante Sacerdotem, quando Euãgelium legitur, in ſignum lætitiæ, quo excitantur fideles ad contemplandam Euangelij lucem, ad erigendamque mentem ad Chriſtũ, *qui eſt lux vera illuminans omnem hominẽ*. Hj ergo ordinantur per traditionem cerei, & per traditionem vrceoli vacui, dicẽte Epiſcopo: *Accipe vrceolos ad ſugerendum vinum & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti in nomine Domini*. Item, *Accipe ceroferarium cum cereo, & ſcias te ad accendenda luminaria Eccleſiæ mancipari, in nomine Domini*. Pulchra autem eſt admonitio, quam tunc eis dat Epiſcopus: *Studete ſuſceptum officium dignè implere, non enim Deo placere poteritis, ſi lucem manibus offerendo, operibus tenebrarum inſeruiatis, & per hoc alijs exempla perfidiæ præbeatis*. Sed ſicut veritas dicit, luceat lux veſtra coram hominibus &c. Et ſicut Apoſtolus ait: In medio nationis prauæ lucete, vt luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, fructus autem lucis eſt in omni bonitate & veritate, vt & vos & alios Eccleſiamque Dei illuminetis. *Tunc verò in Dei ſacrificio dignè vinum ſuggeretis & aquam, ſi vos ipſi Deo ſacrificium per caſtam vitam, & opera bona oblati fueritis, quod vobis Dominus per miſericordiam ſuam concedat*.

LECTIO

LECTIO QVINTA.

DE SVBDIACONO ET DIACONO.

SVBDIACONI officium (qui & Hypodiaconus apud veteres nominatur) est Diacono proximè ad altare subseruire, vt patet ex nomine. Ac primò ei olim incumbebat sacra lintea, sacra vasa, panem & vinum, ad sacrificij vsum præparare: & consecrandas hostias (quæ nunc oblata vocamus) super altare ponere quot sufficiunt populo, quia olim populus frequentissimè communicabat. Nunc etiam Episcopo & Sacerdoti aquam prębet, cùm manus in sacrificio abluũt. Epistolam quoque quæ olim à solo Diacono recitabatur, Subdiaconus legit, & tanquam testis ad Sacrum assistit. Vnde ordinatur Subdiaconus per traditionem libri Epistolarum, & calicis vacui cum patena vacua, estque ei continentiæ perpetuæ lex imposita, quod olim non fuit. Nam à tempore Syluestri hoc præceptum inchoasse quidam autumant.

DE DIACONO.

DIaconi officium satis indicat exhortatio Episcopi ad futuros Diaconos, quæ sic habet: Prouehendi Filij dilectissimi ad Leuiticum Ordinem, cogitate ad quantum gradum Ecclesiæ ascenditis. Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptisare & prædicare. Sanè in veteri lege, ex duodecim vna tribus Leui electa est, quæ speciali deuotione tabernaculo Dei, eiusque sacrificijs ritu perpetuo deseruiret. Tantaque dignitas ipsi concessa est, quod nullus nisi ex eius stirpe ad diuinum illum cultum, atque

atque officium miniſtraturus aſſurgeret; adeò vt grandi quodam priuilegio, hæreditas & tribus Domini eſſe mererentur, & dici. Horum hodiè filij dilectiſſimi, & nomen, & officium tenetis, quia in miniſterium tabernaculi teſtimonij, id eſt Eccleſiæ Dei eligimini, quæ ſemper in procinctu poſita, inceſſabili pugnâ contra inimicos dimicat. Vnde ait Apoſtolus: *Non eſt nobis colluctandum aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus mundi rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*, quoniam Eccleſiam Dei veluti tabernaculum portare & munire debetis ornatu ſancto, prædicatu diuino. Leui quippe interpretatur, *additus ſiue aſſumptus*, & vos filij dilectiſſimi, qui ab hæreditate paterna nomen accipitis, *eſtote aſſumpti à carnalibus deſiderijs, à terrenis concupiſcentijs, quæ militant aduerſus animam, eſtote mundi, puri, caſti, ſicut decet miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*; vt dignè addamini ad numerum Eccleſiaſtici gradus; vt hæreditas & tribus amabilis Domini eſſe mereamini: & quia comminiſtri & cooperatores eſtis Corporis & Sanguinis Domini, eſtote ab omni illecebra carnis alieni, ſicut ait Scriptura: *Mundamini qui fertis vaſa Domini*. Cogitate B. Stephanum merito caſtitatis ab Apoſtolis ad officium illud electum. Curate, vt quibus Euangelium ore annunciatis, viuis operibus exponatis, vt de vobis dicatur: *Beati pedes Euangelizantium pacem, euangelizantium bona, habete pedes veſtros calceatos Sanctorum exemplis, in præparationem Euangelij pacis*. Quod vobis Dominus concedat per gratiam ſuam.

Vt verò hæc pleniùs intelligantur, aduertendum Diaconos vocari Leuitas, quia ſuffecti Leuitis Synagogæ, quorum officium explicatur in Leuitico, & in numeris. Præcepit Dominus ſiquidem Moyſi Num. 14. vt poſt ordinationem Aaron, & Filiorum eius, tota tribus Leui ad diuini cultus miniſteria prorſus ordinaretur, & conſecraretur Domino, ſeruiretque pro Iſraël coram Aarone, & filijs eius in tabernaculo. Voluitque vt geſtaret arcam, & taber-

tabernaculum & omnia vasa eius, & sic in circuitu tabernaculi excubaret, ac in transportando tabernaculo, ipsi deponerent, rursumque componerent illud. Iubebantur autem à 25. annis & suprà, seruire in tabernaculo. Quę singula Diaconis aptè conuenire, si perfectè officium eorum consideraueris, inuenies. Nomen enim Diaconus, quod est gręcum, idem est quod Minister: & sic specialiter vocatur, quia debent Aaroni & filijs eius ministrare, hoc est Episcopo & Presbyteris. Et quia olim pauperum magna agebatur cura, Diaconi fuerunt constituti bonorum communium, quæ adferebantur ad pedes Apostolorum, dispensatores, vt vnicuique iuxta necessitatem prouiderent, vt patet Act. c. 6. & de S. Laurentio notum est. Item in Ecclesijs in quibus sub vtraque specie Communio dabatur, Diaconi calicem porrigebant Sanguinis Domini. Vnde S. Laurentius Sixto dicit: *Experire vtrùm Ministrum idoneum elegeris, cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem. Tu sine Ministro nunquam Sacrificium offerre consueuisti. An verò huic consortium tui sanguinis negas, cui Sanguinem Christi, & consummandorum consortium Sacramentorum commisisti? Vide ne periclitetur iudicium tuum, dum fortitudo laudatur, abiectio discipuli detrimentum est Magistri. Quid quod ipsi illustres & præstantes viri, discipulorum certaminibus, magis quàm suis vincant? Denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmisit, & tu Pater in Filio ostende virtutem tuam, offer quèm erudisti, vt securus iudicij tui (quod degenerem non elegeris) comitatu nobili peruenias ad coronam.* Ita Ambrosius refert locutum Leuitam Laurentium.

Officium etiam Diaconi erat prædicare, & Euangelium explicare: non tamen ex cathedra, vt intelligatur hoc propriè ad Sacerdotem & Episcopum spectare, in absentia autem Episcopi & Sacerdotis ad Diaconum, sicut & baptisare. Interim non parum æstimandum munus Diaconi, constat Act. c. 6. ex electione primorum Diaconorum. Conuocatâ enim multitudine discipulorum dixere

Apostoli in celebri consessu. *Considerate Fratres, viros ex vobis boni testimonij, plenos Spiritu Sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.* In quibus verbis, conditiones requisitæ ad bonam electionem quorumlibet ministrorum Ecclesiæ, designantur.

Primò enim licet Apostoli magnâ à Deo sapientiâ & lumine præditi, potuissent dignos aliquos per se designare & nominare; nihilominus etiam considerantes se homines esse & decipi posse, quodque diuina prouidentia humanâ diligentiâ & exquisitione vti nos velit; exquirere voluerunt consiliũ aliorũ fidelium, vt plurimorum testimonio & consensu res ageretur. Sic etiã posteris dederũt exemplum, nominationem, aut electionem ministrorum Dei, præuio multorum examine, & suffragio peragendi.

Secundò, ne res præcipitanter, tumultuariè que fieret, Fideles grauibus his verbis commonefaciunt: *Considerate Fratres, viros ex vobis boni testimonij.* Considerate, id est benè perpendite, hoc negotium in pondere Sanctuarij ponderate: quia talis electio aut nominatio à vobis non debet fieri præcipitanter aut perfunctoriè, ex affectu aut passione, fortuitò aut inconsideratè: non cæco gressu ad eã procedendum est, aut claudo pede, sed rectè, oculatè, prudenter, & magnâ consideratione personarum, ac idoneitatis ad tale officium.

Tertiò compellat eos nomine Fratrum, vt admoneat talem electionem aut nominationem debere fieri cum charitate fraterna, sine tumultu, sine discordia; & quantum potest fieri, sine schismate & diuisione obstinata. Vbi enim discordia est, turbatur mentis quies & serenitas, claritasque rationis. At vbi pax, amor, & vnio cordium regnat, fælicior ad electionem fit progressus. Tunc enim magis publicum bonum consideratur, quàm proprium: & vniuersalis Ecclesiæ cõmodum ponderatur, quàm priuatum: Vtique plurimùm importat hæc fraternitas, vnioque inter eos qui vocem habent in electione.

Quartò, conditiones eorũ qui eligendi ſunt, indicantur, dum dicitur: *Viros boni teſtimonij*. Viros enim vult eligẽdos, hoc eſt, qui & ętate viri ſint & prudẽtiâ, animiq́, fortitudine & virtute, quia vir à virtute appellationẽ ſortitur. Debẽt etiã eſſe boni teſtimonij, hoc eſt, tales quorũ vitæ & probitati à multis poſt ſeriũ examen, teſtimonium optimum prębeatur: vt tanto plus auctoritatis habeant, quanto magis in bona opinione apud homines ſunt, & bonum famæ odorem ſparſerunt. Debet verò aduigilari, an teſtimonium, quod de illis datur, fauori non innitatur, aut inuidiæ, quæ ſunt peſtes electionis bonæ. Et ſicut olim electus eſt Aaron, eo quod virga eius germinaſſet flores, frondes, fructus: ita illi eligi debent, quorum vita floridam famam boni odoris, fructuſq́ bonorum operum noſcitur produxiſſe. Deinde vult eligi eos, qui pleni ſint Spiritu ſancto, hoc eſt, abundantes gratiâ Spiritus ſancti, ad miniſterium, ad quod eliguntur ſufficientiſſima, zelo amoris diuini ſuccenſi, zeloq́ue ſalutis ſuæ ac proximi, obſequio Dei eiuſq́ue Eccleſiæ ex integro deſtinati. Immò plenitudo Spiritus ſancti in Scriptura, gradum excellentem pietatis & ſanctitatis ſolet deſignare. Denique requirit, vt ſint pleni ſapientiâ, hoc eſt; prudentiâ & diſcretione, ſcientiâq́ue diuinâ & humanâ, quantum neceſſarium eſt ad officij impletionem. Quia ergo hæc omnia nemo facilè debet præſumere ſe habere: ideò neque debet quiſpiam facilè ſublimia Eccleſiæ munia ambire. Quapropter etiam nemo legitur inter Fideles ad officium Diaconi tunc aſpiraſſe: quia nemo præſumpſit ſe dotibus his præditum eſſe. Quid ergo dicemus de ſuperioribus Eccleſiæ dignitatibus?

Porrò, cùm proximè ſacrificio Corporis & Sanguinis Chriſti Diaconus debeat miniſtrare gratię ſtatũ continuò in ſe debet alere; ne ſi in peccato mort. miniſtret, nouo ſe obſtringat ſcelere. Quod & monet Apoſtolus ad Timoth. 3. *Diaconos oportet eſſe pudicos, non bilingues, non*

vino multo deditos, habentes myſterium fidei in conſcientia pura, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes. Et ad hoc datur eis gratia in ordinatione ſua, vt dignè ſacrificio tanto miniſtrent. Et quantum importet in illis hiç gratiæ ſtatus, ex eo colligitur, quod ſæpè antiquitus Spiritus Sancti viſibilis deſcenſus, ob Diaconos improbos in ſacrificio fuerit impeditus.

Sic de S. Ioanne Chryſoſtomo legimus, quod cùm inter diuina myſteria panem conſecratum extolleret, totus à Deo afflatus, quibuſdam ſignis videbat Dei Spiritum ad dona propoſita deſcendere. Cùm autem vnus ex miniſtris in quamdam mulierem oculos lubricos coniecisſet, magno Ioanni depulſa fuit viſio Spiritus S. Ille autem non ignorauit, ſed miniſtrum continuò è ſua ſtatione monuit, & tunc viſione priſtinâ non eſt fruſtratus. Ita Surius 27. Ian. ex Metaph.

Narrat Sophronius in Prato Spirituali c. 150. de Epiſcopo Rumellæ celebrante Miſſam coram Agapito Papa. Hic Epiſcopus, qui Spiritus S. deſcenſum, hoc eſt, vt ego reor, vim diuinam tranſmutantem oblata in Corpus & Sanguinem Chriſti ſignis viſibilibus cognoſcere ſolebat; tunc minimè videbat: proinde conſecrationē haud terminabat. Sciſcitatur Agapitus ex Epiſcopo moræ cauſam: Reſpondet ille, Diaconum, qui flabellum tenebat, eſſe remouendum ab altari. Remouetur. Eo remoto, ſolita ſigna apparuerunt, Papâ vidente: & alia miracula ſecuta ſunt, quæ Epiſcopi ſanctitatem declararunt, & Diaconi peccatis atque improbitate fuiſſe retardata docuerunt.

Audi & aliud: Epiphanius Conſtantiæ Cypri Epiſcopus, nunquam ſacra myſteria perficiebat, donec vidiſſet viſionem, quæ ſtatim ei reuelabatur, poſt prolata quædam verba. Cùm verò aliquando tertiò protuliſſet verba illa, nulla ſeſe obtulit viſio. Cùm autem lugens oraſſet, vt eius rei cauſa indicaretur, primus obſeruat in fronte Diaconi, qui à ſiniſtris ventilabrum tenebat miniſtratogium;

rium, lepram apparere. Quod nulli manifestũ erat. Episcopus itaque accepto de manu Diaçoni ventilabro, dixit: Vade fili domum, ne modò sumas diuina mysteria. Ipse autem statim egressus iuit domum; dat Epiphanius alteri Diacono ventilabrum: cumque verba consueta protulisset, mox apparuit visio. Accersito autem Diacono dimisso, scitcitatur ex eo lepræ causam. Qui respondit, eâ nocte propriâ fuisse vsum vxore. Tunc monuit Clerum Epiphanius, vt qui vxores haberent, essent tanquam non habentes. Ex eo tempore non ordinabat amplius eos, qui habebant vxorem, sed viros sanctos, qui vitam viuebant monasticam, & viduos viros probatos. Licebat tum videre Ecclesiam, tanquam pulchram sponsam ornatam Sacerdotio.

LECTIO SEXTA.

DE SACERDOTIO.

SACERDOTVM Ordo exordium sumpsit à filijs Aaron, qui in veteri Testamento Sacerdotes dicti sunt, ille summus Sacerdos, hi autem inferiores. Vnde dicit Dominus ad Moysen Exod. 29. *Accipe Aaron & filios eius & applicabis ad ostium Tabernaculi testimonij, cumq; laueris Patrem cum filijs suis, indues Aaron vestimentis suis, id est lineâ tunicâ, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo, & pones tiaram, & oleum Vnctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoq; eius applicabis, & indues tunicis lineis, & cinges balteo, & impones eis mitras, eruntq; Sacerdotes mihi Religione perpetuâ, &c.* Hoc ergo fuit inter Aaronem & filios eius discrimen, quod ille super tunicam accipiebat poderem, superhumerale, & rationale, & laminam sanctam super tiaram,

ram, & oleum Vnctionis ſuper caput: filij autem ſuper tunicas lineas cincti tantùm erant, & mitram in capite gerebant cum vnctione manuum.

Itaque duplex ſacerdotium noſtrum inſinuatur, ſummum ſacerdotium qui Epiſcopalis ordo dicitur, & inferius ſacerdotium, qui Presbyteratus dicitur. Vtrumque etiam Chriſtus ſpecialiter deſignauit, quando & Apoſtolos ordinauit ſummos Sacerdotes, quos miſit, vt legatione fungerentur pro ſe, Euangelium vbique prædicando. Videntes autem Apoſtoli *meſſem eſſe multam, & operarios paucos, rogarunt Dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam*, & deinde electi ſunt 72. diſcipuli tanquam adiutores, quorum locum tenent nunc Presbyteri, ſicut & Epiſcopi Apoſtolorum. Ad cuius rei confirmationem adfert D. Auguſtinus illud Pſalmi. *Pro Patribus tuis nati ſunt tibi filij &c. conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.* Quid eſt, inquit, pro Patribus tuis nati ſunt tibi filij? *Patres miſſi ſunt Apoſtoli, genuerunt te, Apoſtoli ipſi prædicauerunt, ipſi Patres ſunt; ſed quia corporaliter nobiſcum ſemper eſſe non potuerunt, pro Apoſtolis filij nati ſunt tibi, conſtituti ſunt Epiſcopi. Hodiè enim Epiſcopi qui ſunt, per totum mundum, vnde nati ſunt? Ipſa Eccleſia Patres illos appellat, ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus Patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos per quos nata es; de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.*

Diſtinguuntur ergo Epiſcopi à Presbyteris, licet primis Eccleſiæ temporibus (vt Apoſtolica Scriptura teſtis eſt) vtrique Presbyteri, vtrique vocarentur Epiſcopi: Presbyteri ob ſapientiæ maturitatem, Epiſcopi ſiue ſuperintendentes, ob Curæ Paſtoralis vigilantiam. Vnde illud Act. 20. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*, etiam ad Presbyteros dirigitur. Et quæ Paulus de qualitate Epiſcoporum ad Timotheum ſcribit, de Presbyteris etiã vult intelligi.

Et quo

Et quod Sanctus Petrus c. 5 ait: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro ego consenior* (id est Presbyter Presbyteros) *pascite qui in vobis est gregem*, etiam ad Episcopos dirigitur. Rectè verò Episcopos à Presbyteris distinguit Sanctus Epiphanius Her. 75 dicens: *Episcoporum ordo patrum generator est, patres enim generat Ecclesiæ: Presbyterorum verò non potens generare patres, per lauacri generationem generat filios Ecclesiæ, non tamen patres aut Doctores.* Damasus Papa ep. 4. de Chorepiscopis (quos aliqui putant fuisse instar Decanorum nostrorum Ruralium inter cæteros Præsbyteros auctoritatem habentes) cùm dixisset Chorepiscopos septuaginta discipulorum vice fungi, ad distinctionem inter eos, & Episcopos, subiungit, *quod non liceat eis Sacerdotes consecrare, nec Diaconos aut Subdiaconos, nec virgines, nec altaria erigere, nec vngere, aut sacrare, nec Ecclesias dedicare, nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptisatorum frontes signare.* Et multa alia, quæ Episcoporum erant propria, ibidem recenset.

Cæterùm, vt Sacerdotes quid muneris sui sit, pleniùs intelligant, dignum est eos bene ponderare, quæ Episcopus ordinans in exhortatione ad ipsos solet pronunciare. Verba eius sunt. Consecrandi filij dilectissimi in Præbyteratus officium, illud dignè suscipere, ac susceptum laudabiliter exequi studeatis, Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, prœesse, prædicare & baptisare: cum magno quippe timore ad tantum gradum ascendendum est, ac prouidendum, vt cælestis sapientia, probi mores, & iustitiæ obseruatio, ad id electos commendent. Vnde Dominus præcipiens Moysi, vt septuaginta viros de vniuerso Israël in adiutorium suum eligeret, quibus Spiritus S. dona diuideret, suggessit: *Quos tu nosti, quod seues populi sunt.* Vos in septuaginta viris & senibus signati estis, si septemplicem spiritum & decalogum legis custodientes, probi & maturi in scientia simul & ætate fueritis. Sub eodem quoque mysterio & eadem figura, in no-

in nouo testamento Dominus 72. elegit, ac binos ante se in prædicationem misit: vt doceret verbo simul & facto, Ministros Ecclesiæ suæ fide & opere debere esse perfectos: seu geminæ dilectionis, Dei scilicet & proximi virtute fundatos. Tales itaque esse studeatis, vt in adiutorium Moysi, & duodecim Apostolorum, & Episcoporum, qui per Moysen & Apostolos figurantur, dignè per gratiam Dei eligi valeatis. Hâc certè mirâ varietate Ecclesia circumdatur; ornatur & regitur: Cùm alij in ea Pontifices, alij minoris ordinis Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, diuersorum ordinum viri consecrantur; & ex multis, & alternæ dignitatis membris, vnum Corpus Christi efficitur. Itaque, Filij dilectissimi, quos ad nostrum adiutorium, fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, seruate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem, agnoscite quod agitis, imitamini quod tractatis. Mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra vestra à vitijs & concupiscentijs omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei, sit odor vitæ, delectamentũ Ecclesiæ Christi: vt prædicatione atque exemplo ædificetis domum, id est familiam Dei; quatenus nec nos de vestra prouectione, nec vos de tanti officij susceptione, damnari à Domino, sed remunerari potius mereamini. Quod ipse nobis concedat per gratiam suam. Amen.

Sacerdotium olim in lege naturæ, adnexum fuit Primogenituræ in illustribus familijs; & ratione Sacerdotij, multâ præeminentiâ fuêre Primogeniti adornati. Quam præeminentiam in sex potissimùm consistere, dixere aliqui. Primò, gaudebat vestimento aliquo speciali, quod Sacerdotale erat, pro ministerio deputatum. Secundò ad eum spectabat ex officio sacrificiorum oblatio. Tertiò, specialis à Patre in fine vitæ debebatur ei benedictio. Vnde & tunc veste sacerdotali eam solitam suscipi, existimãt aliqui. Propterea enim Rebecca induit Iacob vestibus

Esaũ

Esau optimis, hoc est Sacerdotalibus, vt affirmat S. Isidorus & Eucherius in Genesim lib. 2. c. 48. Eratque hæc vestis pretiosa in loco odorifero asseruari solita: Quapropter eius allectus odore, benedictionem impertijt magno cum affectu & suauitate. Quartò, illius etiam erat in publicis & solemnibus actibus benedictionem impertiri. Hinc Melchisedech benedixit Abrahæ, quem multi existimant fuisse Sem primogenitum Noé. Quintò, in mensa maiorem habebat cęteris portionem, primo loco sedens; & in diuisione hæreditatis duplicem partem. Deut. 21. Sextò, habebat dominium super omnes fratres: illi incuruabant se & submittebant, illum adorabant, illis benedicebat. Gen. 27.

Hæc omnia Sacerdotibus noui testamenti rectè possunt applicari, qui primogeniti censentur inter Fratres Christianos, participantes de potestate IESV CHRISTI, qui à Patre constitutus est *Primogenitus in multis Fratribus*, & Sacerdos supremus. Duplex autem est potestas huius Sacerdotij principalis, ex qua omnis alia poiestas deriuatur; & longè supereminet omnem præcellentiam Sacerdotij & Primogenituræ legis naturæ. Vna est super Corpus Christi verum, per quam panem & vinum in Carnem & Sanguinem Iesu Filij Dei sermone suo conuertere & transelementare potest, quoties voluerit. Et hanc Christus dedit in cęna dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Altera est super Corpus Christi mysticum, hoc est super Fideles, peccata eis remittendo, & judicio suo eos subijciendo. Et hanc dedit Christus post resurrectionem dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.*

Mira porro Christi Saluatoris & Iudicis nostri in hac vtraque potestate homini concessa, benignitas elucet. In prima quidem, quod voci hominis obedire paratus sit, vt quoties ille vocem istam virtutis, *Hoc est Corpus meum*, pronuntiarit, sistat se cum corpore immortali, cum gloria &

ria & diuinitate sua, sub speciebus panis & vini. In altera verò, quod cùm Pater omne judicium dederit Filio, omnemque judicandi auctoritatem: ipse eam sibi noluerit reseruare, sed pluribus communem facere, ostendens indicibilem liberalitatem, dum omnibus eam Sacerdotibus communicat. Sicut ipse de Patre dixit: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio*: ita & nos dicere possumus: *Filius non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Sacerdotibus.* Nempe potestatem quam dedit Filio Pater, pro finali iudicio reseruat Filius: at pro decursu huius vitæ, omnem voluit Sacerdotibus communicare, vt quicquid iudicant in terra, ratum sit ab eo in Cælo. Quænam est tua, ô IESV benignitas, & quàm prodiga? Ante Pater transtulit omne judicium, quia Filius es, quia polles sapientiâ infallibili, & iustitiâ in quam error, passio, excessus aut defectus, nequit cadere. Et tu itane fatransferre? Quid facient tales Iudices? Reos nimiâ facilitate absoluent, quia & ipsi fragiles, & peccatis ijsdem obnoxij, similem sententiam facilem & fauorabilem optant. An hæc putas est voluntas Patris, iudicium tibi seuerum committentis? Sed quid faceret Filius Dei, factus homo? Nouit ipse figmentum hominum, nouit quàm lubrico vestigio labantur in peccatum: nouit denique quàm timidi essent, & quàm facilè animum desponderent post peccatum, timentes Majestatem Iudicis. Voluit ergo iustitiam & iudicium sibi commissum misericordiâ temperare; & homini qui iam fugerat ab ipso ad solam vocem territus in Paradiso, Iudicem hominem alium constituit, ad quem non vereretur accedere, & supplex culpam fateri: à quo etiam vice ipsius Iudicis supremi, post quelibet facinora agnita, absolutus dimitteretur. Et hoc Patri haud displicuit, qui etiam miseretur

Ioan. 5. *Filius non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Sacerdotibus.*

timen-

timentibus se, *& misit Filium in mundum, non tam vt iudicet mundum, quàm vt saluetur mundus per ipsum.* Atq; hęc in spiritu conspiciens Propheta inclamat, *Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiã tuã Filio Regis. Suscipiãt montes pacem populo, & colles iustitiam. Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit Calumniatorem.* Quasi dicat. O Deus Pater, mitte quem missurus es, Filium scilicet tuum, Regem nostrum, cui omne iudicium committas, vt iudicet mundum, iudicatus à mundo. Ipsius est iudicium, ipsius iustitia, tanquam Regis nostri & Filij Regis æterni. Attamen per illum illiusque commissionem, ô Pater, etiam suscipiant illi qui sunt eminentes in populo quasi montes & colles, pacem nomine eius nuntiandam, & misericordiam cum iustitia temperandam; vt humiles corde & pauperes spiritu saluentur, ab accusatore & calumniatore diabolo liberati. Humilietur ipse, dum humiliantur ipsi, confundatur ipse, dum confunduntur & conteruntur ipsi, in Sacro Tribunali, in quo iudicantur per eos qui vicem Filij tui gerunt, & pacem absolutionemque ab ipsis referunt. Qui sunt ergo Montes & Colles, per quos pax & iustitia ad nos deriuatur, nisi Prælati & Sacerdotes, per quos in Tribunali vice Regis & Filij Regis siue Iudicis Supremi sedentes, peccatorum remissio datur, & pax conscientiæ redit, satanæq; nos calumniandi vincula & potestas in nos eliditur? Exultabat Dauid in spiritu hæc præuidens, laudemus & nos Deum & Christum eius, qui talem potestatem dedit hominibus in Sacerdotio. Sed de vtraque potestate, tam super Corpus Christi verum, quàm mysticum, iam dictum est, cùm de Eucharistiæ & Pœnitentiæ Sacramento differuimus.

LECTIO SEPTIMA.

DE ALIIS IN ECCLESIA ORDINIBVS.

ORDO more Eccleſię dupliciter ſumitur, propriè & communiter. Propriè Ordo dicitur, qui certo ſacro ac ſolemni ritu ab Epiſcopo confertur, & ad certum miniſterium Sacrificio diuino exhibendum refertur. Hoc modo ſeptem ſolùm ſunt Ordines propriè dicti, ſub Sacerdotio Epiſcopatum comprehendendo, de quibus iam egimus. Communiter autem & extensè, Ordo ſumitur pro ſerie deputatorum ad quodlibet obſequium diuinum, etiamſi ad ſacrificium minimè referatur. Hoc modo, apud Sanctos Patres plures Ordines vltra ſupradictos commemorantur. Nam ſic Virgines dicuntur habere Ordinem ſuum in Eccleſia. Item Pſalmiſtæ, & Cantores. Item illi, qui dicti ſunt *Laborantes*, id eſt, qui in ſepeliendis mortuis operam impendebant. Item viduæ aliquibus miniſterijs deputatę, quæ aliquando vocantur Diaconiſſæ, non quod Ordinem aliquem propriè loquendo haberent (cùm mulier incapax ſit Ordinis) ſed quia auxilium aliquod & miniſterium exhibebant, præparando mulieres baptiſandas ad Baptiſmum, eas inſtruendo, eas nudando, dum Baptiſmus dabatur, vel dum Vnctio fiebat. Et cùm Epiſcopus in Confirmatione vngebat, ſolebant illæ in mulieribus Vnctionem abſtergere. Deinde præerant illis foribus templi, per quas fæminæ ingrediebantur; ſicut enim habebant locum diſtinctum à viris fæminæ in tẽplo, ita & fores. Vnde vocat eas S. Ignatius ad Anthiochenos. *Veſtibulorum Cuſtodes*. Denique tẽpore perſecutionum, cùm ob pericula, vel ob

vel ob ſuſpiciones infidelium non poſſet mitti Diaconus ad mulieres, mittebatur Diaconiſſa, vt Epiſcopi vel Parochi mandata perferret, ſolaretur in ærumnis, ac in fide roboraret. Preterea cûm mulieres moriebantur, lauabant, & componebant corpora. Hæ Diaconiſſæ igitur erant meræ laicę, nec conſecrabantur: & diu fuere in Eccleſia Greca, ſed in Latinâ paulatim abolitæ ſunt, vt patet ex Conc. Aurelianenſi 2. can. 17. Vide de his Epiph. Ser. 79. & Baron. ann. Chriſti 34. Vbi etiam Presbiterarum meminit & Epiſcoparum, quod nomen aliquando retinebant illæ, quorum viri ad Sacerdotium aut Epiſcopatum aſſumpti fuerant è coniugio, qui poſtea continentiam ſeruabant, ſicut & illæ.

Inuenies quoque apud S. Dionyſ. Eccleſiaſt. Hierar: cap. 6. Monachos habere ordinem ſuum, vocem ſcilicet Ordinis non ſtrictè, ſed generali quâdam ratione ſumendo. Qui modus loquendi in Eccleſia manſit, vt Religioſos Ordines paſſim nominemus: ad quos eſt acceſſus non per conſecrationem aliquam imprimẽtem characterem, ſed per profeſſionẽ, & votorum emiſſionem; per quã quis Deo dicatur, & ad eius obſequium deſtinatur. Et hi quidem Religioſi cuiuſlibet Ordinis approbati, conſtituunt cum Sacerdotibus & Clero ſeriem illam, ob quam Eccleſia in Cant. vocatur: *Terribilis vt caſtrorum acies ordinata*, hoc eſt ſpectabilis & admiratione digna, ciuibus Eccleſiæ, terrorem quoque incutiens ſuâ ordinatâ ſerie hoſtibus. Atque vtinam ſiue Clerici & Sacerdotes, ſiue Monachi & Religioſi, Ordinis quiſque ſui decorem ſartum tectum, cuſtodirent: abſque dubio de illis verificaretur illud Iud. 5. *Stellæ manentes in Ordine ſuo, pugnauerunt aduerſus Siſaram.* Quia autem plurimùm non ſolùm pulchritudinis, ſed & fortitudinis afferunt Sponſæ Chriſti hi Ordines & Religiones, ideò ferueter orandus eſt Deus, & omni ſtudio Prælatis incumbendum, vt ad primæui inſtituti ſui ſpiritum, feruorem, perfectionem reuocentur.

Et certè non exigua exultationis ſeges Eccleſię oritur, dum hoc ſæculo cernit, multis in Religionibus ſpiritum illum vocationis ſanctæ reuiuiſcere. Sic plurimis in locis Ordo Seraphici Franciſci, ſiue per Capucinos, ſiue per Recollectos, qui ſe ſtrictioris Obſeruantiæ indigitãt, plurimum decoris acquiſiuit, & multũ maculoſæ lituræ abſterſit: Similiter Ordo Carmelitarum, per eos qui Sanctæ Tereſæ ſpiritũ reformantem ſunt ſectati. Ordo Præmonſtratenſis, per ſollicitam Prælatorum curam & piam vigilantiã. Ordo S. Benedicti, tũ per Benedictinos Reformatos, primi inſtituti auſteram abſtinentiam reducentes: tum etiam per eos qui licet Põtificum in ea re indulto ſe conformẽt, tamen quæ ad perfectionẽ ſubſtantialẽ regulæ & inſtituti ſpectãt, cum rigore & vigore obſeruãt. Inter quos in belgio nominatiſſimi sũ Lætiẽſes Religioſi, qui Ludouici Bloſij Abbatis tũ doctrina tũ pietate excellentiſſimi, reformationẽ ſecuti, hactenus eam inuiolabilẽ cõſeruarũt.

In Heluetia memorabiles quoque ſunt, hoc nomine, Monachi S. GALLI, in medio nationis prauæ velut luminaria collucentes; qui vndique hæreſi & hæreticis cincti, velut lilia inter ſpinas, non deſinunt pietatis florem, & odorem emittere. Ex hoc Monaſterio nouiſſimè aduocati ſunt ſeptem Religioſi profeſſi, & decem Tyrones, vt fundamenta reformationis iacerent in antiquiſſimo & nobiliſſimo Germaniæ Fuldenſi Cœnobio, bellorum iniuria, & Religioſorum incuria, quantum ad muros & mores non parum afflicto & deſolato, cuius reformationis primordia inuitatu R. Abbatis, & ſpeciali cõmiſſione S. D. N. Vrbani. VIII. Nũcius Apoſt. P. Aloyſius Carafa, in ſua viſitatione ſtabilinit. Corã quo cõuocatis Cænobij Antiſtite & 7. Nobilibus Præpoſitis, cum reliquo Religioſorum cætu in Baſilica Saluatoris, concionis mihi munus impoſitum fuit, & quia concio illa eos, qui Ordinem religioſum profitentur, concernit, hoc loco adſcribendam duxi, vt hũc de ordinibus Eccl. Tractatũ cõcluderer, & religionis cultores ad ſatisfaciendũ vocationi ſuę extimularet.

OBSECRO VOS VT DIGNE AMBVLETIS

Vocatione quâ vocati eſtis. Ad Epheſ. 4.

IN hoc Nobili & Religioſo conſeſſu, de illis mihi potiſſimùm diſſerendum video, quæ ſpectant ad inclytæ Domus veſtræ Fuldenſis antiquam gloriam: vt ipſa, quæ infælicium temporum decliui greſſu ad occaſum vergere videtur, nouo poſſit Oriente renaſci, & ſicut de Phœnice intermoriente dicitur, etiam è ſuis cineribus ſuſcitari. Proponam igitur ad hunc ſcopum, non ſubtilia ſed vtilia; non diſerta & erudita, ſed fortia & efficacia: non quæ aures mulceant aut vngant, ſed quæ mentes excitent & pungant, muneriſque ſui commonefaciant. Et quidem non mea erunt quæ proferam, ſed Spiritus S. eloquia: quia ex Scripturis ſacris ea depromam, vt ſint efficaciora. Optarimque hodie, vt Dominus exacuat & dirigat linguam meam, quaſi *calamum Scribæ velociter ſcribentis*, vt in tabulis cordis veſtri dignũ aliquid valeat exarare. Optarim, vt ponat *os meum quaſi gladium acutum, & ſagittam electam*, cordis intima penetrantem: *Sagittam ſalutis*, quæ vulnerando ſanet, quæ vlcus pungat, virus expungat: *Gladium viuum & efficacem, ad diuiſionem animæ pertingentem*, vt omne amaritudinis germen amputet, & demetat omnem altitudinem extollentem ſe contra Deum. Exordior igitur, & Apoſtoli verbis vos alloquor, at priùs rogo, vt aurem mentemque erigatis. Iſa. 49. Heb. 4.

Obſecro vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione quâ vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.

Præclara ſunt hæc Apoſtoli monita, ſeriâ conſideratione

tione expẽdenda, *Fidelis Sermo & omni acceptione dignus.* Hi sunt igniti eloquij prunæ ardentes., quas congerit super caput vestrum. *Hæ Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs*, quibus cor durum transfigatur, aut frigidum succendatur. Expendite mecum singula.

Psal. 119.

Obsecro vos ego vinctus in Domino. Sub hoc verborum breui cortice, latet copia medullæ. Idem enim est, ac si dicat. Obtestor & obsecro vos, per ipsum Dominum salutis vestræ Auctorem: Per vincula, quę pro CRISTO IESV eiusque Fide alligatus patior: *Per Catenam, quâ ob Spem Israel sum circumdatus*: Per Sacratos quoque compedes Charitatis, quibus Domino æternùm deuincior, vosque illi identidem deuincire totis visceribus peropto. Obsecro vt ambuletis, non quomodolibet, non per quamlibet viam, non quouis erroneo gressu; *Est enim via quæ videtur homini recta, sed nouissima eius ducunt ad mortem*: Sed vt amletis iuxta vocationis vestrę tramitem directum; & quidem dignè ac circumspectè, considerantes vbi ponatis pedem, vbi figatis vestigium. Quid ita? Quia latet Anguis in hẽrba, latet tortuosus *Coluber in via, Cerastes insemita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro.* Obsecro itetùm, vt ambuletis non secundum carnem, sed secundum spiritum: *si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Obsecro denique vt ambuletis cum omni humilitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Si qui inter vos sunt nobiles, non despiciant ignobiles: si qui eminentes non despiciant inferiores. Quia membra estis eiusdem corporis: *Vnum corpus, vnus spiritus, in vna spe vocationis vestræ.* In eadem Professione, sub eadem Regula, eodem Duce, sub eodem vexillo militantes, ad idem Brauium supernę vocationis destinati. Hæc igitur est mens Apostoli, in isto verbo abbreuiato compendio quodam insinuata; quę pleniùs modò à me est explananda, vt facilius eam assequi vberiùsque valeatis.

Acto. 28

Prou. 14.

Gen. 49

Rom. 8.

Digitized by

Ac in primis, hortans Apoſtolus vnumquemque dignè ſuâ vocationẽ ambulare, inſinuat in Eccleſia Dei diuerſas reperiri vocationes, ſtatus, ordines, gradus: & horum vnicuique, certâ ſerie ſpecialem obligationem agnatam eſſe. At ſicut eſt diuerſitas vocationum, ſic & gratiarum. Et ſicut *multiformis ſapientia Dei* elucet in inſtitutorum variorum coordinatione: ita & in gratiæ multiplicis ſubminiſtratione; vt quiſque poſſit ſuę ſatisfacere vocationi, & congenitæ obligationi. Verùm, quia aliqui arbitrij ſui natiuâ libertate abutentes, huic gratiæ non cooperantur, à Deo deſeruntur. Et cùm poſſent in ſtatu ſublimi vocationis ſanctæ, vt ſidera præfulgida promicare, ſinunt ſe à cauda draconis (quæ tertiam partem ſtellarum ſpiris ſuis inuoluere olim viſa eſt, & è cælo detrahere) in vitiorum præcipitia pertrahi, & in abyſſum, æternamq; perniciẽ deuolui. Contẽpletur ergo vnusquiſque an non deſit ipſe gratiæ Dei, quia nemini deeſt ipſa gratia Dei. Nemo nimiùm præſumat, quia nullus eſt adeo ſacer ſtatus, in quo non aliqui pereant culpâ ſuâ. Quia dum vocat Oriens, ipſi conuerſi retrorſum attendunt ad Occidentem. Dum Auſter irrorantis gratiæ calorem adſpirat, frigidam Aquilonis plagam reſpiciunt, & adamant teporem. Reſpuunt vocem Cæli, aurem erigunt ad vocem ſæculi. Huius rei teſtimonium ex ſacris litteris poſſumus depromere. Oſtendens enim Dominus quomodo in omni ſtatu aliqui Deum deſerentes, deſerantur ab illo, ſic loquitur: *Erunt duo in agro, vnus aſſumetur, alter relinquetur. Erunt duæ molentes in mola, vna aſſumetur, altera relinquetur. Erunt duo in lecto, vnus aſſumetur, alter relinquetur.* Interpretes ſacri, inter quos S. Auguſtinus, tres hic ſtatus ſymbolicè deſignari docent; Sacerdotes in clero; Sæculares in coniugio, Religioſos in clauſtro. Etenim quinam per duos in agro laborantes deſignantur niſi Eccleſiæ Miniſtri & Rectores, quibus Domini ager cominiſſus eſt? Eorum quidam ſtrenuè laborant, arando, occando, ſerendo, meten-

Eph. 3.

Mat. 24.

Aug. in Pſ. 99.

ram, & oleum Vnctionis ſuper caput: filij autem ſuper tunicas lineas cincti tantùm erant, & mitram in capite gerebant cum vnctione manuum.

Itaque duplex ſacerdotium noſtrum inſinuatur, ſummum ſacerdotium qui Epiſcopalis ordo dicitur, & inferius ſacerdotium, qui Presbyteratus dicitur. Vtrumque etiam Chriſtus ſpecialiter deſignauit, quando & Apoſtolos ordinauit ſummos Sacerdotes, quos miſit, vt legatione fungerentur pro ſe, Euangelium vbique prædicando. Videntes autem Apoſtoli *meſſem eſſe multam, & operarios paucos, rogarunt Dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam*, & deinde electi ſunt 72. diſcipuli tanquam adiutores, quorum locum tenent nunc Presbyteri, ſicut & Epiſcopi Apoſtolorum. Ad cuius rei confirmationem adfert D. Auguſtinus illud Pſalmi. *Pro Patribus tuis nati ſunt tibi filij &c. conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.* Quid eſt, inquit, pro Patribus tuis nati ſunt tibi filij? *Patres miſſi ſunt Apoſtoli, genuerunt te, Apoſtoli ipſi prædicauerunt, ipſi Patres ſunt; ſed quia corporaliter nobiſcum ſemper eſſe non potuerunt, pro Apoſtolis filij nati ſunt tibi, conſtituti ſunt Epiſcopi. Hodiè enim Epiſcopi qui ſunt, per totum mundum, vnde nati ſunt? Ipſa Eccleſia Patres illos appellat, ipſa illos genuit. & ipſa illos conſtituit in ſedibus Patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos per quos nata es; de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.*

Diſtinguuntur ergo Epiſcopi à Presbyteris, licet primis Eccleſiæ temporibus (vt Apoſtolica Scriptura teſtis eſt) vtrique Presbyteri, vtrique vocarentur Epiſcopi: Presbyteri ob ſapientiæ maturitatem, Epiſcopi ſiue ſuperintendentes, ob Curæ Paſtoralis vigilantiam. Vnde illud Act. 20. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*, etiam ad Presbyteros dirigitur. Et quæ Paulus de qualitate Epiſcoporum ad Timotheum ſcribit, de Presbyteris etiã vult intelligi.

Et quod

Et quod Sanctus Petrus c. 5 ait: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro ego consenior* (id est Presbyter Presbyteros) *pascite qui in vobis est gregem*, etiam ad Episcopos dirigitur. Rectè verò Episcopos à Presbyteris distinguit Sanctus Epiphanius Her. 75 dicens: *Episcoporum ordo patrum generator est, patres enim generat Ecclesiæ: Præsbyterorum verò non potens generare patres, per lauacri generationem generat filios Ecclesiæ, non tamen patres aut Doctores.* Damasus Papa ep. 4. de Chorepiscopis (quos aliqui putant fuisse instar Decanorum nostrorum Ruralium inter cæteros Præsbyteros auctoritatem habentes) cùm dixisset Chorepiscopos septuaginta discipulorum vice fungi, ad distinctionem inter eos, & Episcopos, subiungit, *quod non liceat eis Sacerdotes consecrare, nec Diaconos aut Subdiaconos, nec virgines, nec altaria erigere, nec vngere, aut sacrare, nec Ecclesias dedicare, nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptisatorum frontes signare.* Et multa alia, quæ Episcoporum erant propria, ibidem recenset.

Cæterùm, vt Sacerdotes quid muneris sui sit, pleniùs intelligant, dignum est eos bene ponderare, quæ Episcopus ordinans in exhortatione ad ipsos solet pronunciare. Verba eius sunt. Consecrandi filij dilectissimi in Præbyteratus officium, illud dignè suscipere, ac susceptum laudabiliter exequi studeatis, Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, prœesse, prædicare & baptisare: cum magno quippe timore ad tantum gradum ascendendum est, ac prouidendum, vt cælestis sapientia, probi mores, & iustitiæ obseruatio, ad id electos commendent. Vnde Dominus præcipiens Moysi, vt septuaginta viros de vniuerso Israël in adiutoriũ suum eligeret, quibus Spiritus S. dona diuideret, suggessit: *Quos tu nosti, quod seues populi sunt.* Vos in septuaginta viris & senibus signati estis, si septemplicem spiritum & decalogum legis custodientes, probi & maturi in scientia simul & ætate fueritis. Sub eodem quoque mysterio & eadem figura,

in no-

in nouo testamento Dominus 72. elegit, ac binos ante se in prædicationem misit: vt doceret verbo simul & facto, Ministros Ecclesiæ suæ fide & opere debere esse perfectos: seu geminæ dilectionis, Dei scilicet & proximi virtute fundatos. Tales itaque esse studeatis, vt in adiutorium Moysi, & duodecim Apostolorum, & Episcoporum, qui per Moysen & Apostolos figurantur, dignè per gratiam Dei eligi valeatis. Hâc certè mirâ varietate Ecclesia circumdatur; ornatur & regitur: Cùm alij in ea Pontifices, alij minoris ordinis Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, diuersorum ordinum viri consecrantur; & ex multis, & alternæ dignitatis membris, vnum Corpus Christi efficitur. Itaque, Filij dilectissimi, quos ad nostrum adiutorium, fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, seruate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem, agnoscite quod agitis, imitamini quod tractatis. Mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra vestra à vitijs & concupiscentijs omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei, sit odor vitæ, delectamentũ Ecclesiæ Christi: vt prædicatione atque exemplo ædificetis domum, id est familiam Dei; quatenus nec nos de vestra proue-ctione, nec vos de tanti officij susceptione, damnari à Domino, sed remunerari potius mereamini. Quod ipse nobis concedat per gratiam suam. Amen.

Sacerdotium olim in lege naturæ, adnexum fuit Primogenituræ in illustribus familijs; & ratione Sacerdotij, multâ præeminentiâ fuêre Primogeniti adornati. Quam præeminentiam in sex potissimùm consistere, dixere aliqui. Primò, gaudebat vestimento aliquo speciali, quod Sacerdotale erat, pro ministerio deputatum. Secundò ad eum spectabat ex officio sacrificiorum oblatio. Tertiò, vnspecialis à Patre in fine vitæ debebatur ei benedictio. Vnde & tunc veste sacerdotali eam solitam suscipi, existimãt aliqui. Propterea enim Rebecca induit Iacob vestibus

Esau

Esau optimis, hoc est Sacerdotalibus, vt affirmat S. Isidorus & Eucherius in Genesim lib. 2. c. 48. Eratque hæc vestis pretiosa in loco odorifero asseruari solita: Quapropter eius allectus odore, benedictionem impertijt magno cum affectu & suauitate. Quartò, illius etiam erat in publicis & solemnibus actibus benedictionem impertiri. Hinc Melchisedech benedixit Abrahæ, quem multi existimant fuisse Sem primogenitum Noé. Quintò, in mensa maiorem habebat cęteris portionem, primo loco sedens; & in diuisione hæreditatis duplicem partem. Deut. 21. Sextò, habebat dominium super omnes fratres: illi incuruabant se & submittebant, illum adorabant, illis benedicebat. Gen. 27.

Hæc omnia Sacerdotibus noui testamenti rectè possunt applicari, qui primogeniti censentur inter Fratres Christianos, participantes de potestate IESV CHRISTI, qui à Patre constitutus est *Primogenitus in multis Fratribus*, & Sacerdos supremus. Duplex autem est potestas huius Sacerdotij principalis, ex qua omnis alia potestas deriuatur; & longè supereminet omnem præcellentiam Sacerdotij & Primogenituræ legis naturæ. Vna est super Corpus Christi verum, per quam panem & vinum in Carnem & Sanguinem Iesu Filij Dei sermone suo conuertere & transelementare potest, quoties voluerit. Et hanc Christus dedit in cęna dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Altera est super Corpus Christi mysticum, hoc est super Fideles, peccata eis remittendo, & judicio suo eos subijciendo. Et hanc dedit Christus post resurrectionem dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.*

Mira porro Christi Saluatoris & Iudicis nostri in hac vtraque potestate homini concessa, benignitas elucet. In prima quidem, quod voci hominis obedire paratus sit, vt quoties ille vocem istam virtutis, *Hoc est Corpus meum*, pronuntiarit, sistat se cum corpore immortali, cum gloria &

ria & diuinitate ſua, ſub ſpeciebus panis & vini. In altera verò, quod cùm Pater omne judicium dederit Filio, omnemque judicandi auctoritatem: ipſe eam ſibi noluerit reſeruare, ſed pluribus communem facere, oſtendens indicibilem liberalitatem, dum omnibus eam Sacerdotibus communicat. Sicut ipſe de Patre dixit: *Pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio*: ita & nos dicere poſſumus: *Filius non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Sacerdotibus.* Nempe poteſtatem quam dedit Filio Pater, pro finali iudicio reſeruat Filius: at pro decurſu huius vitæ, omnem voluit Sacerdotibus communicare, vt quicquid iudicant in terra, ratum ſit ab eo in Cælo. Quænam eſt tua, ô IESV benignitas, & quàm prodiga? Inte Pater tranſtulit omne judicium, quia Filius es, quia polles ſapientiâ infallibili, & iuſtitiâ in quam error, paſſio, exceſſus aut defectus, nequit cadere. Et tu itane fauues hominibus, vt eam poteſtatem iudicandi tibi vt Filio debitam, & ſapientiæ tuæ congruam, in homines fragiles, ignorantes, erroneos, & peccatores volueris plenè transferre? Quid facient tales Iudices? Reos nimiâ facilitate abſoluent, quia & ipſi fragiles, & peccatis ijſdem obnoxij, ſimilem ſententiam facilem & fauorabilem optant. An hæc putas eſt voluntas Patris, iudicium tibi ſeuerum committentis? Sed quid faceret Filius Dei, factus homo? Nouit ipſe figmentum hominum, nouit quàm lubrico veſtigio labantur in peccatum: nouit denique quàm timidi eſſent, & quàm facilè animum deſponderent poſt peccatum, timentes Majeſtatem Iudicis. Voluit ergo iuſtitiam & iudicium ſibi commiſſum miſericordiâ temperare; & homini qui iam fugerat ab ipſo ad ſolam vocem territus in Paradiſo, Iudicem hominem alium conſtituit, ad quem non vereretur accedere, & ſupplex culpam fateri: à quo etiam vice ipſius Iudicis ſupremi, poſt quælibet facinora agnita, abſolutus dimitteretur. Et hoc Patri haud diſplicuit, qui etiam miſeretur

Ioan. 5.

timen-

timentibus se, *& misit Filium in mundum, non tam vt iudicet mundum, quàm vt saluetur mundus per ipsum.* Atq; hęc in spiritu consi leran⁹ Propheta inclamat, *Deus iudiciũ tuum Regi da, & iustitiã tuã Filio Regis. Suscipiãt montes pacem populo, & colles iustitiam. Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit Calumniatorem.* Quasi dicat. O Deus Pater, mitte quem missurus es, Filium scilicet tuum, Regem nostrum, cui omne iudicium committas, vt iudicet mundum, iudicatus à mundo. Ipsius est iudicium, ipsius iustitia, tanquam Regis nostri & Filij Regis æterni. Attamen per illum illiusque commissionem, ô Pater, etiam suscipiant illi qui sunt eminentes in populo quasi montes & colles, pacem nomine eius nuntiandam, & misericordiam cum iustitia temperandam; vt humiles corde & pauperes spiritu saluentur, ab accusatore & calumniatore diabolo liberati. Humilietur ipse, dum humilantur ipsi, confundatur ipse, dum confunduntur & conteruntur ipsi, in Sacro Tribunali, in quo iudicantur per eos qui vicem Filij tui gerunt, & pacem absolutionemque ab ipsis referunt. Qui sunt ergo Montes & Colles, per quos pax & iustitia ad nos deriuatur, nisi Prælati & Sacerdotes, per quos in Tribunali vice Regis & Filij Regis siue Iudicis Supremi sedentes, peccatorum remissio datur, & pax conscientiæ redit, satanæq; nos calumniandatur, & pax conscientiæ redit, satanæq; nos calumniantis vincula & potestas in nos eliditur? Exultabat Dauid in spiritu hæc præuidens, laudemus & nos Deum & Christum eius, qui talem potestatem dedit hominibus in Sacerdotio. Sed de vtraque potestate, tam super Corpus Christi verum, quàm mysticum, iam dictum est, cùm de Eucharistiæ & Pœnitentiæ Sacramento disseruimus.

LECTIO SEPTIMA.

DE ALIIS IN ECCLESIA ORDINIBVS.

ORDO more Ecclesiæ dupliciter sumitur, propriè & communiter. Propriè Ordo dicitur, qui certo sacro ac solemni ritu ab Episcopo confertur, & ad certum ministerium Sacrificio diuino exhibendum refertur. Hoc modo septem solùm sunt Ordines propriè dicti, sub Sacerdotio Episcopatum comprehendendo, de quibus iam egimus. Communiter autem & extensè, Ordo sumitur pro serié deputatorum ad quodlibet obsequium diuinum, etiamsi ad sacrificium minimè referatur. Hoc modo, apud Sanctos Patres plures Ordines vltra supradictos commemorantur. Nam sic Virgines dicuntur habere Ordinem suum in Ecclesia. Item Psalmistæ, & Cantores. Item illi, qui dicti sunt *Laborantes*, id est, qui in sepeliendis mortuis operam impendebant. Item viduæ aliquibus ministerijs deputatæ, quæ aliquando vocantur Diaconissæ, non quod Ordinem aliquem propriè loquendo haberent (cùm mulier incapax sit Ordinis) sed quia auxilium aliquod & ministerium exhibebant, præparando mulieres baptisandas ad Baptismum, eas instruendo, eas nudando, dum Baptismus dabatur, vel dum Vnctio fiebat. Et cùm Episcopus in Confirmatione vngebat, solebant illæ in mulieribus Vnctionem abstergere. Deinde præerant illis foribus templi, per quas fœminæ ingrediebantur; sicut enim habebant locum distinctum à viris fœminæ in tẽplo, ita & fores. Vnde vocat eas S. Ignatius ad Anthiochenos. *Vestibulorum Custodes*. Denique tẽpore persecutionum, cùm ob pericula, vel ob

vel ob ſuſpiciones infidelium non poſſet mitti Diaconus ad mulieres, mittebatur Diaconiſſa, vt Epiſcopi vel Parochi mandata perferret, ſolaretur in ærumnis, ac in fide roboraret. Preterea cûm mulieres moriebantur, lauabant, & componebant corpora. Hæ Diaconiſſæ igitur erant meræ laicę, nec conſecrabantur: & diu fuere in Eccleſia Greca, ſed in Latinâ paulatim abolitæ ſunt, vt patet ex Conc. Aurelianenſi 2. can. 17. Vide de his Epiph. Ser. 79. & Baron. ann. Chriſti 34. Vbi etiam Presbiterarum meminit & Epiſcoparum, quod nomen aliquando retinebant illæ, quorum viri ad Sacerdotium aut Epiſcopatum aſſumpti fuerant è coniugio, qui poſtea continentiam ſeruabant, ſicut & illæ.

Inuenies quoque apud S. Dionyſ. Eccleſiaſt. Hierar. cap. 6. Monachos habere ordinem ſuum, vocem ſcilicet Ordinis non ſtrictè, ſed generali quâdam ratione ſumendo. Qui modus loquendi in Eccleſia manſit, vt Religioſos Ordines paſſim nominemus: ad quos eſt acceſſus non per conſecrationem aliquam imprimẽtem characterem, ſed per profeſſionẽ, & votorum emiſſionem; per quã quis Deo dicatur, & ad eius obſequium deſtinatur. Et hi quidem Religioſi cuiuſlibet Ordinis approbati, conſtituunt cum Sacerdotibus & Clero ſeriem illam, ob quam Eccleſia in Cant. vocatur: *Terribilis vt caſtrorum acies ordinata*, hoc eſt ſpectabilis & admiratione digna, ciuibus Eccleſiæ, terrorem quoque incutiens ſuâ ordinatâ ſerie hoſtibus. Atque vtinam ſiue Clerici & Sacerdotes, ſiue Monachi & Religioſi, Ordinis quiſque ſui decorem ſartum tectum, cuſtodirent: abſque dubio de illis verificaretur illud Iud. 5. *Stellæ manentes in Ordine ſuo, pugnauerunt aduerſus Siſaram.* Quia autem plurimùm non ſolum pulchritudinis, ſed & fortitudinis afferunt Sponſæ Chriſti hi Ordines & Religiones, ideò feruenter orandus eſt Deus, & omni ſtudio Prælatis incumbendum, vt ad primæui inſtituti ſui ſpiritum, feruorem, perfectionem reuocentur.

Et certè non exigua exultationis ſeges Eccleſię oritur, dum hoc ſæculo cernit, multis in Religionibus ſpiritum illum vocationis ſanctæ reuiuiſcere. Sic plurimis in locis Ordo Seraphici Franciſci, ſiue per Capucinos, ſiue per Recollectos, qui ſe ſtrictioris Obſeruantiæ indigitãt, plurimum decoris acquiſiuit, & multũ maculoſæ lituræ abſterſit: Similiter Ordo Carmelitarum, per eos qui Sanctæ Tereſæ ſpiritũ reformantem ſunt ſectati. Ordo Præmonſtratenſis, per ſollicitam Prælatorum curam & piam vigilantiã. Ordo S. Benedicti, tũ per Benedictinos Reformatos, primi inſtituti auſteram abſtinentiam reducentes: tum etiam per eos qui licet Põtificum in ea re indulto ſe conformẽt, tamen quæ ad perfectionẽ ſubſtantialẽ regulæ & inſtituti ſpectãt, cum rigore & vigore obſeruãt. Inter quos in belgio nominatiſſimi sũt Lætiẽſes Religioſi, qui Ludouici Bloſij Abbatis tũ doctrina tũ pietate excellentiſſimi, reformationẽ ſecuti, hactenus eam inuiolabilẽ cõſeruarũt.

In Heluetia memorabiles quoque ſunt, hoc nomine, Monachi S. Galli, in medio nationis prauæ velut luminaria collucentes; qui vndique hæreſi & hæreticis cincti, velut lilia inter ſpinas, non deſinunt pietatis florem, & odorem emittere. Ex hoc Monaſterio nouiſſimè aduocati ſunt ſeptem Religioſi profeſſi, & decem Tyrones, vt fundamenta reformationis iacerent in antiquiſſimo & nobiliſſimo Germaniæ Fuldenſi Cœnobio, bellorum iniuria, & Religioſorum incuria, quantum ad muros & mores non parum affli&to & deſolato, cuius reformationis primordia inuitatu R. Abbatis, & ſpeciali cõmiſſione S. D. N. Vrbani. VIII. Nũcius Apoſt. P. Aloyſius Carafa, in ſua viſitatione ſtabilinit. Corã quo cõuocatis Cænobij Antiſtite & 7. Nobilibus Præpoſitis, cum reliquo Religioſorum cætu in Baſilica Saluatoris, concionis mihi munus impoſitum fuit, & quia concio illa eos, qui Ordinem religioſum profitentur, concernit, hoc loco adſcribendam duxi, vt hũc de ordinibus Eccl. Tractatũ cõcluderer, & religionis cultores ad ſatisfaciendũ vocationi ſuę extimularet.

OBSECRO VOS VT DIGNE AMBVLETIS

Vocatione quâ vocati eſtis. Ad Epheſ. 4.

IN hoc Nobili & Religioſo conſeſſu, de illis mihi potiſſimùm diſſerendum video, quæ ſpectant ad inclytæ Domus veſtræ Fuldenſis antiquam gloriam: vt ipſa, quæ infælicium temporum decliui greſſu ad occaſum vergere videtur, nouo poſſit Oriente renaſci, & ſicut de Phœnice intermoriente dicitur, etiam è ſuis cineribus ſuſcitari. Proponam igitur ad hunc ſcopum, non ſubtilia ſed vtilia; non diſerta & erudita, ſed fortia & efficacia: non quæ aures mulceant aut vngant, ſed quæ mentes excitent & pungant, muneriſque ſui commonefaciant. Et quidem non mea erunt quæ proferam, ſed Spiritus S. eloquia: quia ex Scripturis ſacris ea depromam, vt ſint efficaciora. Optarimque hodie, vt Dominus exacuat & dirigat linguam meam, quaſi *calamum Scribæ velociter ſcribentis*, vt in tabulis cordis veſtri dignũ aliquid valeat exarare. Optarim, vt ponat *os meum quaſi gladium acutum, & ſagittam electam*, cordis intima penetrantem: *Sagittam ſalutis*, quæ vulnerando ſanet, quæ vlcus pungat, virus expungat: *Gladium viuum & efficacem, ad diuiſionem animæ pertingentem*, vt omne amaritudinis germen amputet, & demetat omnem altitudinem extollentem ſe contra Deum. Exordior igitur, & Apoſtoli verbis vos alloquor, at priùs rogo, vt aurem mentemque erigatis. *Iſa.* 49. *Heb.* 4.

Obſecro vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione quâ vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.

Præclara ſunt hæc Apoſtoli monita, ſeriâ conſideratione

Digitized by Google

Ac in primis, hortans Apoſtolus vnumquemque dignè ſuâ vocationè ambulare, inſinuat in Eccleſia Dei diuerſas reperiri vocationes, ſtatus, ordines, gradus: & horum vnicuique, certâ ſerie ſpecialem obligationem agnatam eſſe. At ſicut eſt diuerſitas vocationum, ſic & gratiarum. Et ſicut *multiformis ſapientia Dei* elucet in inſtitutorum variorum coordinatione: ita & in gratiæ multiplicis ſubminiſtratione; vt quiſque poſſit ſuę ſatisfacere vocationi, & congenitæ obligationi. Verùm, quia aliqui arbitrij ſui natiuâ libertate abutentes, huic gratiæ non cooperantur, à Deo deſeruntur. Et cùm poſſent in ſtatu ſublimi vocationis ſanctæ, vt ſidera præfulgida promicare, ſinunt ſe à cauda draconis (quæ tertiam partem ſtellarum ſpiris ſuis inuoluere olim viſa eſt, & è cælo detrahere) in vitiorum præcipitia pertrahi, & in abyſſum, æternamq; pernicię deuolui. Contẽpletur ergo vnusquiſque an non deſit ipſe gratiæ Dei, quia nemini deeſt ipſa gratia Dei. Nemo nimiùm præſumat, quia nullus eſt adeo ſacer ſtatus, in quo non aliqui pereant culpâ ſuâ. Quia dum vocat Oriens, ipſi conuerſi retrorſum attendunt ad Occidentem. Dum Auſter irrorantis gratiæ calorem adſpirat, frigidam Aquilonis plagam reſpiciunt, & adamant teporem. Reſpuunt vocem Cæli, aurem erigunt ad vocem ſæculi. Huius rei teſtimonium ex ſacris litteris poſſumus depromere. Oſtendens enim Dominus quomodo in omni ſtatu aliqui Deum deſerentes, deſerantur ab illo, ſic loquitur: *Erunt duo in agro, vnus aſſumetur, alter relinquetur. Erunt duæ molentes in mola, vna aſſumetur, altera relinquetur. Erunt duo in lecto, vnus aſſumetur, alter relinquetur.* Interpretes ſacri, inter quos S. Auguſtinus, tres hic ſtatus ſymbolicè deſignari docent; Sacerdotes in clero; Sæculares in coniugio, Religioſos in clauſtro. Etenim quinam per duos in agro laborantes deſignantur niſi Eccleſiæ Miniſtri & Rectores, quibus Domini ager cominiſſus eſt? Eorum quidam ſtrenuè laborant, arando, occando, ſerendo, meten-

Eph. 3.

Mat. 24.

Aug. in Pſ. 99.

do: ideò tanquam *ſerui fideles intrant in gaudium Domini*, & ab illo aſſumuntur. Alij deſidioſam, imò & facinoroſam vitam ducunt, agrumque ſibi concreditum, ac propriæ conſcientiæ vineam negligunt: idcirco tanquam infidelitatis Rei, ergaſtulo concludiuntur, & pænis mancipantur æternis. Qui verò per *Molentes in mola*, aptiùs indigitantur, quàm illi qui in coniugio agunt? Hi enim per diuerſas curas & ſollicitudines, molam trahunt in circuitu, inſtabiles velut in verſatili rota, velut in cæci Sampſonis mola. Quia tamen horum aliqui, etiam inter ſollicitudines Chriſtianæ ſatisfaciunt vocationi, aſſumuntur à Deo: alij qui cæleſtia nihili pendunt, nullamque æternæ ſalutis curam gerunt, relinquuntur abillo; tandemque in tormentis Æternitatis molam, nunquam finiendo circuitu, cum lamento circumducere coguntur. Denique, quàm aptè per duos in lecto, Religioſus ſtatus inſinuatur? Cùm enim locus quietis ſit, in quo anima à ſtrepitu ſæculi ſemota, ſibi ac Deo vacare poteſt, & in contemplationis molli culcitra ſuauiter vigili ſomno indormire, rectè ei lecti nomen adaptatur. Attamen, quia vocationem hanc ſanctam, quidam poſt emiſſa vota faſtidiunt; & Babylonis quam reliquerant, iterum vitijs & turbidis negotijs implicantur: non mirum ſi à Deo relinquantur. Non mirum, ſi ſæcularem potiùs, quàm Religioſam vitam ducentes, reprobentur: & è ſtatu, qui debebat eis eſſe quietis, in ſtratum æterni doloris, irrequieto ſemper motu voluendi, deuoluantur.

Verùm enimuerò quis non lugeat multorum cæcitatem, qui ſtatus in quo à Deo poſiti ſunt immemores; ſic ſe gerunt, quaſi res exigui foret momenti, quando agitur de diſpendio gratiæ, de animæ incolumitate, de æternitatis diſcrimine. Quis ſanæ mentis eum judicet, qui ſalutem tam charo pretio à Filio Dei emptam, fortunæ & ſorti volubili exponere nihil veretur, aut Æternitatis incertam aleam jactare parat?

Ideò,

Ideò, ita ſeriò, ita paternis viſceribus, nos Apoſtolus præmonet, obſecrat, obteſtatur, vt ſolliciti ſimus noſtrâ quiſque vocatione ambulare: ne ignorantes noſmetipſos, abeamus *poſt veſtigia gregum*, *poſt veſtigia hædorum*, animali conuerſatione quæ non ſapit quæ Dei ſunt: ne aberremus per latum iter mundi, per abrupta cupiditatum, per anfractus vitiorum, de quibus non inuenientes poſtea exitum, æternum tandem ſortiamur exitium.

Quamuis verò hoc Apoſtoli monitum, omnes cuiuſlibet vocationis concernat, potiſſimùm tamen eos extimulare debet, qui profeſſionis ſunt Religioſæ. Horum eſt renes ſuccingere, calceamenta in pedibus habere, ſemper ad iter paratos eſſe: immò nunquam gradum ſiſtere, nunquã retrocedere, ſed citato greſſu ſemper progredi, ſemper dignè ambulare, ſemper aſcẽſiones in corde diſponere, de perfectione in perfectionem, de virtute in virtutem procedere, *donec videatur Deus Deorum in Sion*. Sed quotuſquiſque eſt, cui cordi ſit, vocatione ſuâ dignè ambulare? Quàm multos tædet itineris & laboris? Quàm multi retrò aſpiciunt, abeuntq; per diuerticula diſtorta ſæculi, in diuerſas aduerſaſque virtuti vias? Diſertè dixit Hugo Card. quod & noſtro cõgruit propoſito. *Aliqui ambulant cum Domino*: hi ſunt Prælati & Rectores. Aliqui *ambulant ante Dominum*, hi ſunt pij Concionatores viam Domino pręparantes. Aliqui *ambulant poſt Dominum*, animæ humiles & pœnitẽtes. Aliqui *ambulant corã Domino*, omnia opera ad eũ referentes. Sed ex altera parte, alij *ambulant à Domino*, propriã voluntatem ſectantes. Alij *contra Dominũ*; hi ſunt obſtinati & rebelles. Meritò ergo cum Apoſtolo, itetum iterumque monemus, vt conſideret vnuſquiſque quomodò ambulet: vt ſaltem cum Domino ambulet, vel poſt Dominum, aut coram illo. Nulli verò contingat, ambulare ab illo, vel contra illum. Nemini de illorum numero cenſeri, qui omne jugum

Hugo in Gen.

excutiẽtes tanquam *Pullos Onagri ſe liberos natos putant*; & *Iob 11.* *illi attrahentes ventum* mundanæ voluptatis ineſcantis & illectantis, abeunt poſt deſideria cordis ſui, nec quiſquam eos poteſt auertere. Multò minùs contingat de illis eſſe, qui *aduerſus Deum pingui ceruice armantur, & currunt erecto* *Iob 15.* *collo.*

Interim dum vocationis veſtræ vos admoneo, illam duplicem eſſe expendatis, peroptarim. Vna eſt Chriſtianis omnibus communis, per quam omnes profeſſi ſumus ſatanæ operibus & pompis nuncium remittere. Et vtinam vel hanc vt decet conſideraremus, memores veſtis candidæ in Baptiſmo ritu ſolemni traditæ, in ſymbolũ candoris & puritatis, quâ induti ſumus, relictis peccati exitialibus inuolucris: quamque illibatam, ſartamtectam ad extremum vſque ſpiritum conſeruare ſpopondimus. Memores quoque Cerei ardentis in manus noſtras delati in ſignaculum myſticum illuminatæ conſcientiæ, ad Tribunal Domini N. IESV CHRISTI deferendæ. Altera vocatio veſtra eſt Religioſa, primã perficiens: per quam priorem renunciationem voto ſolemni confirmaſtis, coram Domino & Chriſto eius. Per hanc ſpecialiter de tenebris vos eduxit in lucem, vt filij lucis ſitis, voſq; tulit *in* *Col. 1.* *partem ſortis Sanctorum in lumine*. Vocati igitur eſtis non ad vias ſęculi ſectandas, non ad libertatem animas captiuantem in lege peccati, illaſq; perimentem: ſed ad obedientiam & diſciplinam, ſuaui & oleato jugo eas premẽtem. Vocati eſtis non ad prodigendum patrimonium Crucifixi, ſed ad ſeruiendum in ſpiritu Deo viuenti. Vocatio veſtra eſt, in caſtris IESV CHRISTI Imperatoris ſummi, ſub vexillo Ducis BENEDICTI, contra ſatanã, & inferni aciem, *contra Principatus & Poteſtates, Rectores tenebrarum harum*, fortiter dimicare. Nos omnes Chriſti milites ſumus, at vos ſub talis Ducis Labaro in prima eſtis acie conſtituti: ideòq; oportet cæteros fortitudinis exẽplo antecedere, & animare. Eia igitur, ô milites Chriſti, induite

duite arma lucis, Galeam ſpem ſalutis, Loricam iuſtitiæ, Baltheum caſtitatis, Scutũ orationis, & quicquid aliud ad ſalutis Panopliã ſpectat. Animant vos inclyti Duces, BENEDICTVS, BONIFACIVS, STVRMIVS, qui in hoc loco, præclarè & fæliciter depugnarũt cum antiquo ſerpente. Ipſi exẽplo preĳerunt, nunc vobis facẽ & lãpada tradunt. Vobis adhuc nauigantibus, ipſi modò in portu, manũ lucẽq; tendunt, ne in ſyrtes, vada, vitiorũq; ſaxa impingatis: & neglectâ verę diſciplinę viâ, in naufragiũ procurratis. Certè monent ipſi, vt profeſſionẽ, regulã, votum ponderetis: & id quidẽ non leuiter, non perfunctoriè, ſed in veritatis bilãce, in Sanctuarij põdere. Etenim vnumquẽque appendet in ſtatera, quæ nec falli poteſt, nec fallere, *Spirituum ponderator Deus*. Væ, væ tunc, ſi quis inueniatur minus habens! Minus vtique ponderis & valoris, minus religionis & obſeruantiæ, quàm profeſſio depoſcat: ſic enim fiet, vt inſtar nummi reprobi repudietur, igniq́ue vel piaculari, vel vindici tradatur. Attendenda eſt manus illa calamusq́ue ſcribens in Pariete Regio iuxta Candelabrũ, pauca iſta verba, ſed ſtupore plena, MANE, THECEL, PHARES. Licet enim Regium caput impetant, ad Regem directa: Decretum tamen continent improbos omnes concernens; decretum quod eis terrorem incutere, errorem deberet excutere. Hæc enim eos manet Capitalis ſententia: *Numerauit Deus annos tuos, menſes, dies, horas, momenta. Appenſus es in ſtatera, quam manus tenet diuina, & inuenitus es minus habens ponderis & valoris quàm à te exigebat. Diuiſum ideo eſt regnum tuum, animâ à corpore quod regit diſparatâ, vt fiat vltricibus eſca flammis*. Durus eſt hic ſermo, aſperum plane verbum. Qui optat ſecurus eſſe ab illo, priùs ſe in ſtatera veritatis & incorrupti iudicij appendat, & obligationem ſtatus ſui ſollicitè attendat. Nec vtatur ſtaterâ fallace mundi, quæ nimiùm decipit ponderantem. Quæ eſt enim bilanx pondusq́ue, quo mundus ſua ponderat? Amor proprius, amor cœcus, erga ſe, erga ſuos, erga ſua. *Prou.* 18

Dan. 5.

Fallax vtique pondus, reproba trutina, dicente Prophetâ: *Chanaan in manu eius statera dolosa*, Mundus Chanaan est, hoc
Ozee 12. est Negotiator, fallo decipiens pondere, dum grauia apparere facit, quæ sunt caduca & inania: leuia vult æstimari, quæ sunt æterna. Pleriq; vtuntur hac dolosa sæculi bilance, appendentes obligationem vocationis suę. Afferũt enim prætextus multos, excusationes, consuetudines, aut potius corruptelas. Folia sunt omnia ista, nil ponderis habent in bilance diuina: Ficus folia, Adæ perizomata sunt, quibus velatur libertas, nuditas, turpitudo. Excute hæc inania inuolucra, quisquis rectè vis vocationis tuæ obligationem examinare: Statue faciem tuam ante faciem tuam, Te ante Te, sine adblandimento mentis serenitatem obnubente, rectum iudicium obnubilante. Nihil proderunt vela omnia libertatis atque licentiæ, illo reuelante qui nouit quicquid latet in homine, & quicquid requirit ab homine, pro diuersa vocatione & professione.

Parcite mihi, si vt commisso muneri faciam satis, liberiùs loquendum est. Non vult apparere veritas fucata, sed natiuo suo colore candida. Appendite in lance veritatis statum vestrum & Ecclesiæ vestrę, vt ad meliora vos impellat. Videte an FVLDA, quæ olim fulgida fuit, iam non sit fuliginosa. Vbi pietatis antiquus vigor? Vbi disciplinæ sanctæ rigor? Vbi trecenti aut quadringenti Religiosi qui hic cælestem duxisse vitam scribuntur? Vbi stricta clausura cum silentio, & familiaritas cum Deo? Vbi libilus aurę tenuis & susurri diuini loquentis ad cor? Vbi studium sapientię & scientiæ salutaris? Vbi mutua meliorum charismatum æmulatio, & ad perfectionem feruens contentio? Nonnè ita euanuere omnia, vt solum præteritorum remanserit honorabilis memoria, & pauca admodum vestigia? Describens grandem ruinam Propheta Isaias dicit: *Comminuetur sicut lagena figuli, conteretur contritione prænalida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in*

qua

qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. Ad eundem modum dicere quis possit, tantam esse antiquæ FVLDAE spiritualem ruinam, vt difficile sit reperire fragmen testæ, in quo vel reseruetur igniculus de magno illo diuini amoris incendio, quo olim succensa cernebatur: vel quo hauriatur aliquid aquæ de puteo gratiæ, vbertim illum antiquitus inundante. Certè cùm ego FVLDAM cum FVLDA confero, nouam cum veteri, cuius fama apud omnes percrebuit; illam a seipsa, toto vt aiunt cælo, distare reperio. Et si dixero vt olim de ipsa: *Hæc est illa Noëmi.* Videtur mihi respondere cum gemitu, *Ne vocetis me Noëmi, id est pulchram; sed vocate me Mara, id est amaram.* Huius verò responsi causam ipsius ex ore audi: *Plena fui & vacuam me fecit Dominus, cur ergo vocetis me Noemi, quam Dominus humiliauit & afflixit.* Planè cùm pleniùs eius statum circumspicio, attentiusque considero, videor mihi iterùm audire vocem planctu plenam, per eadem verba quibus olim Sapiens Iob afflictus, sortem suam, haud vt antea fælicem, deplorabat. *Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat mē.* Qui sunt illi dies ita fortunati, pro quibus suspirat? Ipsemet edisserat. *Quando lucebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris: sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei. Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olej.* Vtique CHRISTVS IESVS, Mystica Petra, FVLDENSI CONGREGATIONI, cùm foret illa in primigenio suo flore, in primæua ætate, fundebat abundans oleum gratiæ, copiosam fundebat vnctionem charismatum spiritualium, quâ eius alumni perfundebantur, & lauabant ac vngebant spirituales affectuũ pedes. In diebus adolescentię suæ, luce quoq; diuinâ omnimodis cinctam perfusamq; ie fuisse testantur tot viri sapientia & sanctitate illustres, qui ex ipsa prodierunt.

Ruth. 1.

Iob 29.

Speciali

Speciali verò fauore circumcincta, *gaudens gaudebat in Domino qui loquebatur ad cor eius*, in ſecreto tabernaculo: & afflabat ei ſuauem ſpiritus ſui auram in ſecreto ſilentio ſonoram. Multi quoque eius filij in circuitu agebãt, in circumvicinis Cœnobijs ſeu præpoſituris Domino ſeruientes, & Matri obedientes. Quid enim vicini illi Montes & Aſceteria, Mons B. Marię, Mons B. Petri, Mons B. Andreæ, Mons B. Michaëlis, Mons B. Ioannis? Quid inquam; niſi habitacula ſeruorum Dei, caſtra pœnitentiæ, domicilia filiorum matrem circumdantium & circumſpicientium, velut lineæ quæ à centro ductæ reſpiciũt centrum? Meritò igirur ipſa dicit, *Omnipotens erat mecum, & filij mei in circuitu meo*: Meritò & nos ob ſacras illas in Collibus habitationes de illa dicimus: *montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi ſui.*

Ad priſtinos igitur fælices illos dies, floridaque tempora adſpirat, quibus *germinans germinabat quaſi lilium, cum*
Iſa. 35. *gloria Libani, cum decore Carmeli & Saron*, quæ priùs ſolitudo deſerta & inuia fuerat. Neque deſperandum eſt, poterit adhuc ſimiles videre dies, ſi voluerint filij quos genuit, audire vocem matris plangentis. Mœrore enim confecta eſt, quòd ſterilis ſit, fæcunda olim mater filiorum timentium Dominum. Deſolata eſt, quòd videat decorem ſuũ temporum decurſu ſic immutatum & emarcidum. Equidem dum eius ſtatum, per varias ſæculorum reuolutiones, ad hãc vſq; ætatẽ, ſecundùm annales veſtros perluſtro; haud abſimilis mihi videtur ſtatuæ Nabuchodonoſoris, cuius caput erat aureum, brachia argentea, pectus æreum, tibiæ ferreæ, pedum pars ex ferro, pars ex luto. Per caput deſigno primordia, ſiue prima ſæcula Religionis hic inſtitutæ, quæ omnino fuere aurea charitatis feruore, rutilo pietatis colore. Succeſſere ſæcula aliquot argentea, hoc eſt, ob doctrinam & ſapientiam peritiſſimorum hic virorum, inſtar argenti ſplendida. Deinde refrigeſcente charitate, neglectoque ſapientię ſtudio, ærea ſæcu-

sæcula subrogata fuere; in tantum scilicet à primæuo fulgore degenerantia, in quantum æs degenerat ab argento vel auro. Denique ferrea & lutea sæcula videre & pati est coacta. An non ferreum sæculum, in quo filij & subditi, Abbatem & Principem de reformanda disciplina cogitantem, coniunctis cum hæretica nobilitate viribus, propriâ sede exegerunt? Imò per annos quinque supra viginti, exulem agere coegerunt; donec tandem Cæsareâ potestate iterum inauctoratus est, & postliminio restitutus, vt ex Annalibus vestris pernotum est. An non luteum sæculum in quo multi hic Religione & Sacerdotio initiati, castitati libellũ repudij dantes, *infixi sunt in limo profundi*, in concupiscentiæ luto immersi, *& qui spiritu cœperant, carne sunt consummati*? Eheu, qui debebant esse Filij Sion inclyti, *amicti auro primo, reputati sunt in vasa testea, & amplexati sunt stercora.* Quid igitur mirum, si FVLDA luctum paret, lugubremque vestem, instar Matris amantis & lugentis: instar *Rachelis plorantis filios suos, & nolentis consolari quia non sunt*? Deplorare mihi cum ea liceat ruinosum eius statum, & verbis Ieremiæ dicere: *Quomodò obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Dispersi sunt lapides Sanctuarij per plateas*? Quomodò pietas illa antiqua, instar auri rutilans, ardor & zelus perfectionis religiosæ, instar ignis flammescens, obscuritatem contraxit & fuliginem? Quomodò color optimus innocentiæ & pietatis, color hyacinthinus conuersationis cælestis, virtor disciplinæ & humilitatis ita emarcuit? Quomodò illa, quæ decore suo cælestis Regis, spirituumque supernorum, ad se intuitum illiciebat, fusca nunc est & decolorata? Illi qui debebant esse lapides Sanctuarij, lapides à Deo electi & dilecti, quomodò in plateis Babyloniæ inueniuntur dispersi in lato itinere mundi, corde & corpore vagi, jacentes in vitijs sæculi? Et quid mirũ, si fortè à transeuntibus proteruntur, si Religiosi status dignitas non agnoscitur: quando vita vocationi non respõdet,

Gal. 3.

Thren.

Hier. 3.

Thren.

Digitized by Google

quando in via lata & lutoſa Religionem profeſſi paſſim reperiuntur, & quaſi ſal infatuatum proculcantur?

Verumtamen non ita inſolitum videri debet, ſi aurum & argentum, præ ſitu & ſenio, rubiginem quandoque contrahat & obſcuritatem: ſi color ſpecioſus antiquitate detritus, quandoque depereat: ſi ædificium bene ſtructum, vetuſtate collabaſcat. Sic nec adeò mirum, ſi Religio olim florens & rutilans, ſenſim deficiat à priſtino flore & ſplendore. Sed aurum obſcurum & rubiginoſum, iterum igni traditur, vt clareſcat. Imago decolorata iterum depingitur, vt ſpecies eius appareat. Domus collabaſcens fulcitur & renouatur, ne funditus concidat. Ita hæc ſacra Religio, nouo eget feruore, nouo Spiritus Sancti igne, ſcoriam omnem & rubiginem excoquente: nouo colore, vetuſtæ maceriæ maculoſas lituras obliterante: nouâ reſtauratione, vt ad primæuum decorem poſſit innouata redire.

Ad hunc finem tendit Illuſt. ac Reuerend. Legati Apoſtolica viſitatio, qui totis viſceribus charitatis, ad veſtram anhelat gloriam, ad veſtram ſalutem, ad Religioſæ nobilitatis veſtræ decorem. Optat in domo ac Religione veſtra adimpleri illud Domini apud Iſaiam: *O paupercula tempeſtate conuulſa, ad tempus ego dereliqui te, & in miſe-*
Iſ. 54 *rationibus magnis ego congregabo te &c. Diſponam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Sapphyris, ponam Iaſpidem propugnacula tua, & omnes terminos tuos lapides deſiderabiles?* An non id aptè ECCLESIAE FVLDENSI congruit? Videte id particulariùs: Fuit illa diues non ſolùm opibus terrenis, ſed & donis ac chariſmatibus cæleſtibus ædificata tanquam Sacræ Religionis Baſilica, & Arx principalis, cæteris norma. Habuit fundamenta ſpecioſa & pretioſa, viros omni ſanctitate cõſpicuos, viros cęleſtes quaſi Sapphyros & Iaſpides, qui lucem viroremq; ſapientię & pietatis quaquaverſum diffuderunt, Religionis eximij Propugnatores. Filij eius erant quaſi lapides pretioſi, à Domino

mino electi & sculpti: quia digitus Dei in tabulis cordis eorum, legem sanctam insculpserat. Verùm, temporum variâ tempestate, FVLDA & concussa est & conuulsa. Terrenæ opes ex parte dilapsæ sunt, & in alienas manus sensim furtimque transierunt, vt probè nostis. Et vtinã quæ remanserunt, in alios vsus non conuertantur, quàm in eos, quos poscit Patrimonium BENEDICTI ET BONIFACII, Hæreditas Crucifixi, mensq; Fundatorũ qui eas sunt impertiti. Opes etiã cęlestes, maxima ex parte temporũ iniuriâ cernuntur perijsse. O igitur, *Pauperculam tempestate conuulsa*! Lutherana tempestas, ab Aquilone vnde repanditur omne malum originem trahens, plurimã tibi vastitatem attulit, & aliorum temporum clades, religioni sanctitatiq; tuæ damnum grauissimũ inflixit, cuius vestigia remanent vsque modò deploranda. Sed nunc si volueris, inquit Dominus, & nisi *Domus exasperans fueris, iterum disponam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Sapphyris, ponamq; Iaspidem propugnacula tua*. Hoc est, per ordinatam disciplinam, per cælestem conuersationem, per recentis pietatis virorẽ, si aurem manumq; cooperans admouere volueris, iterũ te potero innouare, & in pristinũ splendorem reuocare, necnõ sanctis propugnaculis adornare. At quomodò istud fieri poterit? Attẽdite quid idẽ Propheta dicat: *Vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandũ; & ædificabũt deserta à sæculo, ruinas antiquas & dissipatas erigent, fundamenta generationis & generationis*. Videtur suo penicillo delineare Propheta, suisq; his verbis diserte describere, quæ modò geruntur in Ecclesia FVLDENSI restituenda & renouanda. Vocauit etenim Reuerendissimus Abbas ad eam viros fortes, veræ iustitiæ sectatores. Accersiuit ex longinquis Heluetiæ oris, ex Nobili S. GALLI Monasterio, religiosæ disciplinæ constãtes æmulatores & propugnatores. Aduocauit simul Tyrones, vt sint *nouella plantationes in iuuentute sua*, ad renouandã nobilis huius Cœnobij senectã. Aduocauit ad glorificandum Deum, vt sint *Isa. 61.*

Et certè non exigua exultationis ſeges Eccleſię oritur, dum hoc ſæculo cernit, multis in Religionibus ſpiritum illum vocationis ſanctæ reuiuiſcere. Sic plurimis in locis Ordo Seraphici Franciſci, ſiue per Capucinos, ſiue per Recollectos, qui ſe ſtrictioris Obſeruantiæ indigitãt, plurimum decoris acquiſiuit, & multũ maculoſæ lituræ abſterſit: Similiter Ordo Carmelitarum, per eos qui Sanctæ Tereſæ ſpiritũ reformantem ſunt ſectati. Ordo Præmonſtratenſis, per ſollicitam Prælatorum curam & piam vigilantiã. Ordo S. Benedicti, tũ per Benedictinos Reformatos, primi inſtituti auſteram abſtinentiam reducentes: tum etiam per eos qui licet Põtificum in ea re indulto ſe conformẽt, tamen quæ ad perfectionẽ ſubſtantialẽ regulæ & inſtituti ſpectãt, cum rigore & vigore obſeruãt. Inter quos in belgio nominatiſſimi sũ Lætiẽſes Religioſi, qui Ludouici Bloſij Abbatis tũ doctrina tũ pietate excellentiſſimi, reformationẽ ſecuti, hactenus eam inuiolabilẽ cõſeruarũt.

In Heluetia memorabiles quoque ſunt, hoc nomine, Monachi S. GALLI, in medio nationis prauæ velut luminaria collucentes; qui vndique hæreſi & hæreticis cincti, velut lilia inter ſpinas, non deſinunt pietatis florem, & odorem emittere. Ex hoc Monaſterio nouiſſimè aduocati ſunt ſeptem Religioſi profeſſi, & decem Tyrones, vt fundamenta reformationis iacerent in antiquiſſimo & nobiliſſimo Germaniæ Fuldenſi Cœnobio, bellorum iniuria, & Religioſorum incuria, quantum ad muros & mores non parum afflicto & deſolato, cuius reformationis primordia inuitatu R. Abbatis, & ſpeciali cõmiſſione S. D. N. Vrbani. VIII. Nũcius Apoſt. P. Aloyſius Carafa, in ſua viſitatione ſtabiliuit. Corã quo cõuocatis Cænobij Antiſtite & 7. Nobilibus Præpoſitis, cum reliquo Religioſorum cætu in Baſilica Saluatoris, concionis mihi munus impoſitum fuit, & quia concio illa eos, qui Ordinem religioſum profitentur, concernit, hoc loco adſcribendam duxi, vt hũc de ordinibus Eccl. Tractatũ cõcluderer, & religionis cultores ad ſatisfaciendũ vocationi ſuę extimularer.

OBSECRO VOS VT DIGNE AMBVLETIS

Vocatione quâ vocati eſtis. Ad Epheſ. 4.

IN hoc Nobili & Religioſo conſeſſu, de illis mihi potiſſimùm diſſerendum video, quæ ſpectant ad inclytæ Domus veſtræ Fuldenſis antiquam gloriam: vt ipſa, quæ infælicium temporum decliui greſſu ad occaſum vergere videtur, nouo poſſit Oriente renaſci, & ſicut de Phœnice intermoriente dicitur, etiam è ſuis cineribus ſuſcitari. Proponam igitur ad hunc ſcopum, non ſubtilia ſed vtilia; non diſerta & erudita, ſed fortia & efficacia: non quæ aures mulceant aut vngant, ſed quæ mentes excitent & pungant, muneriſque ſui commonefaciant. Et quidem non mea erunt quæ proferam, ſed Spiritus S. eloquia: quia ex Scripturis ſacris ea depromam, vt ſint efficaciora. Optarimque hodie, vt Dominus exacuat & dirigat linguam meam, quaſi *calamum Scribæ velociter ſcribentis*, vt in tabulis cordis veſtri dignũ aliquid valeat exarare. Optarim, vt ponat *os meum quaſi gladium acutum & ſagittam electam*, cordis intima penetrantem: *Sagittam ſalutis*, quæ vulnerando ſanet, quæ vlcus pungat, virus expungat: *Gladium viuum & efficacem, ad diuiſionem animæ pertingentem*, vt omne amaritudinis germen amputet, & demetat omnem altitudinem extollentem ſe contra Deum. Exordior igitur, & Apoſtoli verbis vos alloquor, at priùs rogo, vt aurem mentemque erigatis. *Iſa.* 49. *Heb.* 4.

Obſecro vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione quâ vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.

Præclara ſunt hæc Apoſtoli monita, ſeriâ conſideratione

Ac in primis, hortans Apoſtolus vnumquemque dignè ſuâ vocationè ambulare, inſinuat in Eccleſia Dei diuerſas reperiri vocationes, ſtatus, ordines, gradus: & horum vnicuique, certâ ſerie ſpecialem obligationem agnatam eſſe. At ſicut eſt diuerſitas vocationum, ſic & gratiarum. Et ſicut *multiformis ſapientia Dei* elucet in inſtitutorum variorum coordinatione: ita & in gratiæ multiplicis ſubminiſtratione; vt quiſque poſſit ſuę ſatisfacere vocationi, & congenitæ obligationi. Verùm, quia aliqui arbitrij ſui natiuâ libertate abutentes, huic gratiæ non cooperantur, à Deo deſeruntur. Et cùm poſſent in ſtatu ſublimi vocationis ſanctæ, vt ſidera præfulgida promicare, ſinunt ſe à cauda draconis (quæ tertiam partem ſtellarum ſpiris ſuis inuoluere olim viſa eſt, & è cælo detrahere) in vitiorum præcipitia pertrahi, & in abyſſum, æternamq; pernicię deuolui. Contẽpletur ergo vnusquiſque an non deſit ipſe gratiæ Dei, quia nemini deeſt ipſa gratia Dei. Nemo nimiùm præſumat, quia nullus eſt adeo ſacer ſtatus, in quo non aliqui pereant culpâ ſuâ. Quia dum vocat Oriens, ipſi conuerſi retrorſum attendunt ad Occidentem. Dum Auſter irrorantis gratiæ calorem adſpirat, frigidam Aquilonis plagam reſpiciunt, & adamant teporem. Reſpuunt vocem Cæli, aurem erigunt ad vocem ſæculi. Huius rei teſtimonium ex ſacris litteris poſſumus depromere. Oſtendens enim Dominus quomodo in omni ſtatu aliqui Deum deſerentes, deſerantur ab illo, ſic loquitur: *Erunt duo in agro, vnus aſſumetur, alter relinquetur. Erunt duæ molentes in mola, vna aſſumetur, altera relinquetur. Erunt duo in lecto, vnus aſſumetur, alter relinquetur.* Interpretes ſacri, inter quos S. Auguſtinus, tres hic ſtatus ſymbolicè deſignari docent; Sacerdotes in clero; Sæculares in coniugio, Religioſos in clauſtro. Etenim quinam per duos in agro laborantes deſignantur niſi Eccleſiæ Miniſtri & Rectores, quibus Domini ager cominiſſus eſt? Eorum quidam ſtrenuè laborant, arando, occando, ſerendo, meten-

Eph. 3.

Mat. 24.

Aug. in Pſ. 99.

Digitized by Google

do: ideò tanquam *ſerui fideles intrant in gaudium Domini*, & ab illo aſſumuntur. Alij deſidioſam, imò & facinoroſam vitam ducunt, agrumque ſibi concreditum, ac propriæ conſcientiæ vineam negligunt: idcirco tanquam infidelitatis Rei, ergaſtulo concludiuntur, & pœnis mancipantur æternis. Qui verò per *Molentes in mola*, aptiùs indigitantur, quàm illi qui in coniugio agunt? Hi enim per diuerſas curas & ſollicitudines, molam trahunt in circuitu, inſtabiles velut in verſatili rota, velut in cæci Sampſonis mola. Quia tamen horum aliqui, etiam inter ſollicitudines Chriſtianæ ſatisfaciunt vocationi, aſſumuntur à Deo: alij qui cæleſtia nihili pendunt, nullamque æternæ ſaluti curam gerunt, relinquuntur abillo; tandemque in tormentis Æternitatis molam, nunquam finiendo circuitu, cum lamento circumducere coguntur. Denique, quàm aptè per duos in lecto, Religioſus ſtatus inſinuatur? Cùm enim locus quietis ſit, in quo anima à ſtrepitu ſæculi ſemota, ſibi ac Deo vacare poteſt, & in contemplationis molli culcitra ſuauiter vigili ſomno indormire, rectè ei lecti nomen adaptatur. Attamen, quia vocationem hanc ſanctam, quidam poſt emiſſa vota faſtidiunt; & Babylonis quam reliquerant, iterum vitijs & turbidis negotijs implicantur: non mirum ſi à Deo relinquantur. Non mirum, ſi ſæcularem potiùs, quàm Religioſam vitam ducentes, reprobentur: & è ſtatu, qui debebat eis eſſe quietis, in ſtratum æterni doloris, irrequieto ſemper motu voluendi, deuoluantur.

Verùm enimuerò quis non lugeat multorum cæcitatem, qui ſtatus in quo à Deo poſiti ſunt immemores; ſic ſe gerunt, quaſi res exigui foret momenti, quando agitur de diſpendio gratiæ, de animæ incolumitate, de æternitatis diſcrimine. Quis ſanæ mentis eum judicet, qui ſalutem tam charo pretio à Filio Dei emptam, fortunæ & ſorti volubili exponere nihil vereretur, aut Æternitatis incertam aleam jactare parat?

Ideò,

Ideò, ita ferìò, ita paternis viſceribus, nos Apoſtolus præmonet, obtecrat, obteſtatur, vt ſolliciti ſimus noſtrâ quiſque vocatione ambulare: ne ignorantes noſmetipſos, abeamus *poſt veſtigia gregum, poſt veſtigia hædorum*, animali conuerſatione quæ non ſapit quæ Dei ſunt: ne aberremus per latum iter mundi, per abrupta cupiditatum, per anfractus vitiorum, de quibus non inuenientes poſtea exitum, æternum tandem ſortiamur exitium.

Quamuis verò hoc Apoſtoli monitum, omnes cuiuſlibet vocationis concernat, potiſſimùm tamen eos extimulare debet, qui profeſſionis ſunt Religioſæ. Horum eſt renes ſuccingere, calceamenta in pedibus habere, ſemper ad iter paratos eſſe: immò nunquam gradum ſiſtere, nunquã retrocedere, ſed citato greſſu ſemper progredi, ſemper dignè ambulare, ſemper aſcẽſiones in corde diſponere, de perfectione in perfectionem, de virtute in virtutem procedere, *donec videatur Deus Deorum in Sion.* Sed quotuſquiſque eſt, cui cordi ſit, vocatione ſuâ dignè ambulare? Quàm multos tædet itineris & laboris? Quàm multi retrò aſpiciunt, abeuntq; per diuerticula diſtorta ſæculi, in diuerſas aduerſaſque virtuti vias? Diſertè dixit Hugo Card. quod & noſtro cõgruit propoſito. *Aliqui ambulant cum Domino*: hi ſunt Prælati & Rectores. Aliqui *ambulant ante Dominum*, hi ſunt pij Concionatores viam Domino prępparantes. Aliqui *ambulant poſt Dominum*, animæ humiles & pœnitẽtes. Aliqui *ambulant corã Domino*, omnia opera ad eũ referentes. Sed ex altera parte, alij *ambulant à Domino*, propriã voluntatem ſectantes. Alij *contra Dominũ*; hi ſunt obſtinati & rebelles. Meritò ergo cum Apoſtolo, itetum iterumque monemus, vt conſideret vnuſquiſque quomodò ambulet: vt ſaltem cum Domino ambulet, vel poſt Dominum, aut coram illo. Nulli verò contingat, ambulare ab illo, vel contra illum. Nemini de illorum numero cenſeri, qui omne jugum

Hugo in Gen.

excutientes tanquam *Pullos Onagri se liberos natos putant*; & *Iob 11.* *illi attrahentes ventum* mundanæ voluptatis inescantis & illectantis, abeunt post desideria cordis sui, nec quisquam eos potest auertere. Multò minùs contingat de illis esse, qui *aduersus Deum pingui ceruice armantur, & currunt erecto* *Iob 15.* *collo.*

Interim dum vocationis vestræ vos admoneo, illam duplicem esse expendatis, peroptarim. Vna est Christianis omnibus communis, per quam omnes professi sumus sanctæ operibus & pompis nuncium remittere. Et vtinam vel hanc vt decet consideraremus, memores vestis candidæ in Baptismo ritu solemni traditæ, in symbolũ candoris & puritatis, quâ induti sumus, relictis peccati exitialibus inuolucris: quamque illibatam, sartamtectam ad extremum vsque spiritum conseruare spopondimus. Memores quoque Cerei ardentis in manus nostras delati in signaculum mysticum illuminatæ conscientiæ, ad Tribunal Domini N. IESV CHRISTI deferendæ. Altera vocatio vestra est Religiosa, primã perficiens: per quam priorem renunciationem voto solemni confirmastis, coram Domino & Christo eius. Per hanc specialiter de tenebris vos eduxit in lucem, vt filij lucis sitis, vosq; tulit *in* *Col. 1.* *partem sortis Sanctorum in lumine*. Vocati igitur estis non ad vias sęculi sectandas, non ad libertatem animas captiuantem in lege peccati, illaq; perimentem: sed ad obedientiam & disciplinam, suaui & oleato jugo eas premẽtem. Vocati estis non ad prodigendum patrimonium Crucifixi, sed ad seruiendum in spiritu Deo viuenti. Vocatio vestra est, in castris IESV CHRISTI Imperatoris summi, sub vexillo Ducis BENEDICTI, contra satanã, & inferni aciem, *contra Principatus & Potestates, Rectores tenebrarum harum*, fortiter dimicare. Nos omnes Christi milites sumus, at vos sub talis Ducis Labaro in prima estis acie constituti: ideòq; oportet cæteros fortitudinis exẽplo antecedere, & animare. Eia igitur, ô milites Christi, induite

duite arma lucis, Galeam ſpem ſalutis, Loricam iuſtitiæ, Baltheum caſtitatis, Scutũ orationis, & quicquid aliud ad ſalutis Panopliã ſpectat. Animant vos inclyti Duces, BENEDICTVS, BONIFACIVS, STVRMIVS, qui in hoc loco, præclarè & fæliciter depugnarũt cum antiquo ſerpente. Ipſi exẽplo præierunt, nunc vobis facẽ & lãpada tradunt. Vobis adhuc nauigantibus, ipſi modò in portu, manũ lucẽq; tendunt, ne in ſyrtes, vada, vitiorũq; ſaxa impingatis: & neglectâ verę diſciplinę viâ, in naufragiũ procurratis. Certè monent ipſi, vt profeſſionẽ, regulã, votum ponderetis: & id quidẽ non leuiter, non perfunctoriè, ſed in veritatis biłãce, in Sanctuarij põdere. Etenim vnumquẽque appendet in ſtatera, quæ nec falli poteſt, nec fallere, *Spirituum ponderator Deus*. Væ, væ tunc, ſi quis inueniatur minus habens! Minus vtique ponderis & valoris, minus religionis & obſeruantiæ, quàm profeſſio depoſcat: ſic enim fiet, vt inſtar nummi reprobi repudietur, igniſque vel piaculari, vel vindici tradatur. Attendenda eſt manus illa calamusque ſcribens in Pariete Regio iuxta Candelabrũ, pauca iſta verba, ſed ſtupore plena, MANE, THECEL, PHARES. Licet enim Regium caput impetant, ad Regem directa: Decretum tamen continent improbos omnes concernens; decretum quod eis terrorem incutere, errorem deberet excutere. Hæc enim eos manet Capitalis ſententia: *Numerauit Deus annos tuos, menſes, dies, horas, momenta. Appenſus es in ſtatera, quam manus tenet diuina, & inuentus es minus habens ponderis & valoris quàm à te exigebat. Diuiſum ideo eſt regnum tuum, animâ à corpore quod regit diſparatâ, vt fiat vltricibus eſca flammis.* Durus eſt hic ſermo, aſperum plane verbum. Qui optat ſecurus eſſe ab illo, priùs ſe in ſtatera veritatis & incorrupti iudicij appendat, & obligationem ſtatus ſui ſollicitè attendat. Nec vtatur ſtaterâ falſace mundi, quæ nimiùm decipit ponderantem. Quæ eſt enim bilanx pondusque, quo mundus ſua ponderat? Amor proprius, amor cœcus, erga ſe, erga ſuos, erga ſua. Fallax

Prou. 18

Dan. 5.

Fallax vtique pondus, reproba trutina, dicente Prophetâ: *Chanaan in manu eius statera dolosa*, Mundus Chanaan est, hoc
Ozee 12. est Negotiator, fallo decipiens pondere, dum grauia apparere facit, quæ sunt caduca & inania: leuia vult æstimari, quæ sunt æterna. Pleriq; vtuntur hac dolosa sæculi bilance, appendentes obligationem vocationis suę. Afferũt enim prætextus multos, excusationes, consuetudines, aut potius corruptelas. Folia sunt omnia ista, nil ponderis habent in bilance diuina: Ficus folia, Adæ perizomata sunt, quibus velatur libertas, nuditas, turpitudo. Excute hæc inania inuolucra, quisquis rectè vis vocationis tuæ obligationem examinare: Statue faciem tuam ante faciem tuam, Te ante Te, sine adblandimento mentis serenitatem obnubente, rectum iudicium obnubilante. Nihil proderunt vela omnia libertatis atque licentiæ, illo reuelante qui nouit quicquid latet in homine, & quicquid requirit ab homine, pro diuersa vocatione & professione.

Parcite mihi, si vt commisso muneri faciam satis, liberiùs loquendum est. Non vult apparere veritas fucata, sed natiuo suo colore candida. Appendite in lance veritatis statum vestrum & Ecclesiæ vestrę, vt ad meliora vos impellat. Videte an FVLDA, quæ olim fulgida fuit, iam non sit fuliginosa. Vbi pietatis antiquus vigor? Vbi disciplinæ sanctæ rigor? Vbi trecenti aut quadringenti Religiosi qui hic cælestem duxisse vitam scribuntur? Vbi stricta clausura cum silentio, & familiaritas cum Deo? Vbi libilus aurę tenuis & susurri diuini loquentis ad cor? Vbi studium sapientię & scientiæ salutaris? Vbi mutua meliorum charismatum æmulatio, & ad perfectionem feruens contentio? Nonnè ita euanuere omnia, vt solum præteritorum remanserit honorabilis memoria, & pauca admodum vestigia? Describens grandem ruinam Prophetа Isaias dicit: *Comminuetur sicut lagena figuli, conteretur contritione prævalida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in*

qua

qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. Ad eundem modum dicere quis possit, tantam esse antiquæ FVLDAE spiritualem ruinam, vt difficile sit reperire fragmen testæ, in quo vel reseruetur igniculus de magno illo diuini amoris incendio, quo olim succensa cernebatur: vel quo hauriatur aliquid aquæ de puteo gratiæ, vbertim illum antiquitus inundante. Certè cùm ego FVLDAM cum FVLDA confero, nouam cum veteri, cuius fama apud omnes percrebuit; illam a seipsa, toto vt aiunt cælo, distare reperio. Et si dixero vt olim de ipsa: *Hæc est illa Noëmi.* Videtur mihi respondere cum gemitu, *Ne vocetis me Noëmi, id est pulchram; sed vocate me Mara, id est amaram.* Huius verò responsi causam ipsius ex ore audi: *Plena fui & vacuam me fecit Dominus, cur ergo vocetis me Noemi, quam Dominus humiliauit & afflixit.* Planè cùm pleniùs eius statum circumspicio, attentiusque considero, videor mihi iterùm audire vocem planctu plenam, per eadem verba quibus olim Sapiens Iob afflictus, sortem suam, haud vt antea fælicem, deplorabat. *Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat mē.* Qui sunt illi dies ita fortunati, pro quibus suspirat? Ipsemet edisserat. *Quando lucebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris: sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei. Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olej.* Vtique CHRISTVS IESVS, Mystica Petra, FVLDENSI CONGREGATIONI, cùm foret illa in primigenio suo flore, in primæua ætate, fundebat abundans oleum gratiæ, copiosam fundebat vnctionem charismatum spiritualium, quâ eius alumni perfundebantur, & lauabant ac vngebant spirituales affectuũ pedes. In diebus adolescentię suæ, luce quoq; diuinâ omnimodis cinctam perfusamque fuisse testantur tot viri sapientia & sanctitate illustres, qui ex ipsa prodierunt.

Ruth. 1.

Iob 29.

Speciali

Speciali verò fauore circumcincta, *gaudens gaudebat in Domino qui loquebatur ad cor eius*, in ſecreto tabernaculo: & afflabat ei ſuauem ſpiritus ſui auram in ſecreto ſilentio ſonoram. Multi quoque eius filij in circuitu agebãt, in circumvicinis Cœnobijs ſeu præpoſituris Domino ſeruientes, & Matri obedientes. Quid enim vicini illi Montes & Aſceteria, Mons B. Marię, Mons B. Petri, Mons B. Andreæ, Mons B. Michaëlis, Mons B. Ioannis? Quid inquam; niſi habitacula ſeruorum Dei, caſtra pœnitentiæ, domicilia filiorum matrem circumdantium & circumſpicientium, velut lineæ quæ à centro ductæ reſpiciũt centrum? Meritò igitur ipſa dicit, *Omnipotens erat mecum, & filij mei in circuitu meo*: Meritò & nos ob ſacras illas in Collibus habitationes de illa dicimus: *montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi ſui.*

Ad priſtinos igitur fælices illos dies, floridaque tempora adſpirat, quibus *germinans germinabat quaſi lilium, cum*
Iſa. 35. *gloria Libani, cum decore Carmeli & Saron*, quæ priùs ſolitudo deſerta & inuia fuerat. Neque deſperandum eſt, poterit adhuc ſimiles videre dies, ſi voluerint filij quos genuit, audire vocem matris plangentis. Mœrore enim confecta eſt, quòd ſterilis ſit, fæcunda olim mater filiorum timentium Dominum. Deſolata eſt, quòd videat decorem ſuũ temporum decurſu ſic immutatum & emarcidum. Equidem dum eius ſtatum, per varias ſæculorum reuolutiones, ad hãc vſq; ætatẽ, ſecundùm annales veſtros perluſtro; haud abſimilis mihi videtur ſtatuæ Nabuchodonozoris, cuius caput erat aureum, brachia argentea, pectus æreum, tibiæ ferreæ, pedum pars ex ferro, pars ex luto. Per caput deſigno primordia, ſiue prima ſæcula Religionis hic inſtitutæ, quæ omnino fuere aurea charitatis feruore, rutilo pietatis colore. Succeſſere ſæcula aliquot argentea, hoc eſt, ob doctrinam & ſapientiam peritiſſimorum hic virorum, inſtar argenti ſplendida. Deinde refrigeſcente charitate, neglectoque ſapientię ſtudio, ærea ſæcu-

sæcula subrogata fuere; in tantum scilicet à primæuo fulgore degenerantia, in quantum æs degenerat ab argento vel auro. Denique ferrea & lutea sæcula videre & pati est coacta. An non ferreum sæculum, in quo filij & subditi, Abbatem & Principem de reformanda disciplina cogitantem, coniunctis cum hæretica nobilitate viribus, propriâ sede exegerunt? Imò per annos quinque supra viginti, exulem agere coegerunt; donec tandem Cæsareâ potestate iterum inauctoratus est, & postliminio restitutus, vt ex Annalibus vestris pernotum est. An non luteum sæculum in quo multi hic Religione & Sacerdotio initiati, castitati libellũ repudij dantes, *infixi sunt in limo profundi*, in concupiscentiæ luto immersi, *& qui spiritu cœperant, carne sunt consummati?* Eheu, qui debebant esse Filij Sion inclyti, *amicti auro primo, reputati sunt in vasa testea, & amplexati sunt stercora.* Quid igitur mirum, si FVLDA luctum paret, lugubremque vestem, instar Matris amantis & lugentis: instar *Rachelis plorantis filios suos, & nolentis consolari quia non sunt?* Deplorare mihi cum ea liceat ruinosum eius statum, & verbis Ieremiæ dicere: *Quomodò obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Dispersi sunt lapides Sanctuarij per plateas?* Quomodò pietas illa antiqua, instar auri rutilans, ardor & zelus perfectionis religiosæ, instar ignis flammescens, obscuritatem contraxit & fuliginem? Quomodò color optimus innocentiæ & pietatis, color hyacinthinus conuersationis cælestis, virtor disciplinæ & humilitatis ita emarcuit? Quomodò illa, quæ decore suo cælestis Regis, spirituumque supernorum, ad se intuitum illiciebat, fusca nunc est & decolorata? Illi qui debebant esse lapides Sanctuarij, lapides à Deo electi & dilecti, quomodò in plateis Babyloniæ inueniuntur dispersi in lato itinere mundi, corde & corpore vagi, jacentes in vitijs sæculi? Et quid mirũ, si fortè à transeuntibus proteruntur, si Religiosi status dignitas non agnoscitur: quando vita vocationi non respõdet,

Gal. 3.

Thren.

Hier. 3.

Thren.

Digitized by Google

mino electi & sculpti: quia digitus Dei in tabulis cordis eorum, legem sanctam insculpserat. Verùm, temporum variâ tempestate, FVLDA & concussa est & conuulsa. Terrenæ opes ex parte dilapsæ sunt, & in alienas manus sensim furtimque transierunt, vt probè nostis. Et vtinã quæ remanserunt, in alios vsus non conuertantur, quàm in eos, quos poscit Patrimonium BENEDICTI ET BONIFACII, Hæreditas Crucifixi, mensq; Fundatorũ qui eas sunt impertiti. Opes etiã cęlestes, maxima ex parte temporũ iniuriâ cernuntur perijsse. O igitur, *Pauperculam tempestate conuulsam*! Lutherana tempestas, ab Aquilone vnde repanditur omne malum originem trahens, plurimã tibi vastitatem attulit, & aliorum temporum clades, religioni sanctitatiq; tuæ damnum grauissimũ inflixit, cuius vestigia remanent vsque modò deploranda. Sed nunc si volueris, inquit Dominus, & nisi *Domus exasperans fueris, iterum disponam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Sapphyris, ponamq; Iaspidem propugnacula tua*. Hoc est, per ordinatam disciplinam, per cælestem conuersationem, per recentis pietatis virorẽ, si aurem manumq; cooperans admouere volueris, iterũ te potero innouare, & in pristinũ splendorem reuocare, necnõ sanctis propugnaculis adornare. At quomodò istud fieri poterit? Attẽdite quid idẽ Propheta dicat: *Vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandũ; & ædificabũt deserta à sæculo, ruinas antiquas & dissipatas erigent, fundamenta generationis & generationis.* Videtur suo penicillo delineare Propheta, suisq; his verbis disertè describere, quæ modò geruntur in Ecclesia FVLDENSI restituenda & renouanda. Vocauit etenim Reuerendissimus Abbas ad eam viros fortes, veræ iustitiæ sectatores. Accersiuit ex longinquis Heluetiæ oris, ex Nobili S. GALLI Monasterio, religiosæ disciplinæ constãtes æmulatores & propugnatores. Aduocauit simul Tyrones, vt sint *nouella plantationes in iuuentute sua*, ad renouandã nobilis huius Cœnobij senectã. Aduocauit ad glorificandum Deum, vt sint *Isa. 61.*

Filij Sion, qui exultant in Rege suo, & laudant nomen eius in choro, Ipsi zelo & exẽplo, erigent antiquas regularis disciplinæ ruinas, monasticæ Religionis deserta reædificabunt, erigent electos muros, probos mores, iacientq; *fundamenta generationis & generationis* Filiorum Dei, Filiorũ BENEDICTI. Ad id eos exhortor, vt infracto animo pergant, primordijs iam benè iactis: vnâ manu ædificent instar filiorũ Israel, alterâ pugnent contra hostes inuisibiles, qui sem-per noui spiritualis ædificij ruinas mõliũtur. Pergant cõstanter Hierusalem nouam, ciuitatem pacis & visionis, hic in terris construere: donec tandẽ ipsi, *Tunsionibus, pressuris, expoliti lapides, suis coaptentur locis, per manus Artificis, disponantur permansuri sacris ædificijs.*

Quis interim, nisi mentis sit exasperatæ & exasperantis, non debeat desiderare labefactati ædificij ruinas erigi? Quis potest iustè conqueri, capiti aut membris sauciatis cataplasma medelamque adhiberi? Quis inuideat, Vineam Domini reparari, muro disciplinæ circumuallari, ne tota ab incursantibus animalibus deuastetur; aut diligentiùs excoli, ne deserta sylvescat? In hoc incumbit R. Abbas, vt collabescenti Religioni manum supponat, aut collapsam è ruderibus suscitet & stabiliat. Hoc ei curæ & cordi est, vt Capiti & membris infirmis oportunâ medelâ prouideat. Hoc agit, vt vineam sibi cõmissam diligenti operâ excolat, ne cogatur cũ planctu tandẽ dicere: *Filij Matris meæ*
Cant. 1. *pugnauerunt contra me, posuerũt me custodẽ in vineis, vineã meam non custodiui.* Qui sunt filij Matris tuæ, nisi vos eiusdẽ Ecclesiæ huius nobilis nobiles Filij? Nonne vos elegistis eum, & posuistis custodem Vineæ huius Sanctæ? Cur ergo velletis repugnare, aut impedire ne Vineę sibi concreditæ prouideat, & sedulam illius curam gerat? Cur velletis obsistere, ne sepem clausurę sacræ circumdet Vineę, ne turrim disciplinæ exædificet, ne diffluentis luxuriantisque libertatis infælicia germina resecet & succidat? Cùm ad id obligetur, ne diuino obnoxius fiat iudicio, cur velletis

vt omnem

vt omnem culpam in vos retorqueat, & diuinum obteſtari cogatur iudicium, & dicere: *Domine ſi vineam meam non cuſtodiui, Filijs matris meæ culpam adſcribe: ipſi pugnauerunt contra me, qui in vineis cuſtodem poſuerunt me; ipſi cultùram & cuſtodiam vineæ meæ impediuerunt, dura ſua ceruicé & rebellione.* Verè, *non expedit vobis, vt qui perugilant rationem readituri pro animabus veſtris, gementes id faciant.* Multi *Hier. 23.* fortè prætextus, priuilegia, conſuetudines, immo corruptelæ, produci poſſunt à vobis, ad obſiſtendum reformationi ſanctę. Sed omnia hæc, *Vulpes ſunt paruulæ, quæ demoliuntur vineas.* Capite nobis vulpes illas, enecate, ſuffocàte; vt hęc vinea Domini iterum poſſit germinare, floreſcere, odorem dare. Multa conſilia quæ contexitis, ſunt *Iud. 15.* velut Vulpes Sampſonis, caudis colligatæ ad incendendam meſſem hanc, vel ſpem meſſis. Vultis vt omnia verbo complectar & apertè eloquar. Non poteſtis ſine crimine, ſine conſcientiæ diſcrimine, pio conatui R. Præſulis obſiſtere, quinimmo tenemini ad ſanctum adeò opus opitulatricem manum porrigere, Caput ipſe eſt, vos membra: an decet membra à capite diffidere? an non ab illo potius influxum recipere, illi cooperari, illi ſe conformare? Hoc eſt, quod ex Apoſtolo dixi: *vnum corpus, vnus ſpiritus; ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.* Itaque zelum domus Dei, zelum Eccleſiæ ac Religionis veſtræ, cum eo induite, nec diuino vos iudicio reos obſtringite.

Hoc expoſcit à vobis S. D. N. VRBANVS totis viſceribus paternę dilectionis; qui & expreſſè illuſt. Legatum ſuum ad id deſtinat, vt Pontificiam perſonam, auctoritatem, dilectionem vobis repręſentet: & is, vt videtis. in hoc negotium totum ſe impendit. Quinimò FERDINANDVS Aguſtiſſimus Imperator, ad veſtram antiquam adſpirans gloriam, idipſum ſuis litteris impẽsè cõmendat. Durũ certè foret vobis, *contra ſtimulũ calcitrare, contra ictum fluuij conniti, reſiſtere cõtra faciẽ potentis*, tam Dei quã hominis.

Sed & ſuperuacaneus conatus eſt, conſilium quod ex Deo eſt velle diſſoluere. Conquerentem audio de quibuſdam Sapientem Iob, & dicentem: *Ipſi ſunt rebelles lumini, neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius. Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis, & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant.* Quidam enim, cùm apud eos agitur de moribus corrigendis, de vita meliùs inſtituenda, de reformatione ſuſcipienda, rebelles ſunt huic lumini. Quaſi vmbrã mortis reputant, cùm ſit aurora quæ eis exoritur ad diſſipandã caliginẽ Nolunt reuerti per ſemitas lucis, neſciunt & repudiant vias eius: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant, impingunt, & neſciuut vbi corruant, & tandem æterno præcipitio colliduntur. An vos de eorum numero cenſeri velletis? Immò verò aperite oculos ad auroram & lucem, quę iam affulget, & proponitur vobis, vt filij lucis ſitis.

Iob. 24.

Hoc ipſum à vobis implorant tot viri iam beati, qui hoc in loco vos præceſſerunt; quorum oſſa tanquam ſacra Parentum pignora adhuc conſeruatis. Hi extimulant vos ad ſua ſectanda veſtigia, & ad id imaginem vobis vitæ ſuæ reliquerunt tanquam ſacram hæreditatem, & ſpeculum quod frequenter mentis veſtrę oculis deberetobuerſari. Audire mihi videor B. BONIFACIVM, ſacrum familiæ veſtrę Parentem, auribus veſtris inſonantem illud Sapiẽtis: *Nunc ergo filij audite me, Beati qui cuſtodiunt vias meas. Nunc audite diſciplinam, & eſtote ſapientes, & nolite abijcere eam.* Quaſi paterno affectu ſic moneat. Noſtis quâ viâ ad metam peruenerim, quibus gradibus ad gloriam conſcenderim, quam doctrinam & diſciplinam vobis tradiderim. Si eã repudiatis vel abijcitis, non eſt quod meũ imploretis auxilium, vſurpetis patrociniũ, deuoretis patrimonium. Etenim potiùs daturus ſum contra vos acerbũ teſtimonium. Clamabit coram diuino tribunali ſanguis meus pro fide Chriſti, & Religionis conſeruatione profuſus. Dabunt vocem oſſa mea ſacra, quæ tanquam pignora

Prou. 8.

Patris

Patris asseruatis: quæ modò deberent vobis esse non solùm monumenta meæ pietatis, sed & stimuli virtutis. Quod si negligitis, iam non ego Pater, nec vos filij; qui Patris vocem non auditis.

Sed vereor oneroſus vobis esse verborum meorum acrimoniâ, ac odium incurrere, veritatis pronuntiatione. Nam & quandoque ægri insurgunt in eum qui vlcus tangit, etiam ad sanandum. Existimo tamen vos legisse apud Sapientem: *Meliora sunt vulnera diligentis amici, quàm fraudulenta oscula blandientis inimici.* Concludo igitur, & hoc vnũ breuiter repeto. Quicquid à vobis Illustrissimus Legatus in hac visitatione postulat; idipsum exigit regula, professio, votum, quod coram Domino & Christo eius, in atrio Domini conscribentibus Cælitibus obtulistis. Videte ne illud vobis vertatur in laqueum, ruinam, & scandalum. Idem requirit mens Fundatorum & Benefactorum, qui vobis adeò amplum legarunt patrimonium. Interim si ea quæ ordinauit & ordinaturus est Illustrissimus Legatus, negligere aut respuere decernitis; vt suam ipse exoneret conscientiam cogetur forti voce & animo cum Apostolo Christi Legato dicere: *Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium: non enim ſubterfugi, quò minùs annunciarem omne conſilium Dei vobis. Cauete ne poſt diſceſſionem meam intrent lupi rapaces in vos, & ex vobis ipſis exurgant viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe:* hoc est, qui illectent prauis consilijs aliquos de gremio vestro, ad euertendum quod ad Dei gloriam est ordinatum. Sed meliora ominor, & adprecor. Vnde sicut exorsus sum verbis B Apostoli Pauli, sic B. Petri Apostolorum Principis sacro monito coronidem impono; & obsecro: *Succincti lumbos mentis veſtræ, perfectè ſperate in eam, quæ vobis offertur gratiam, quaſi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſiderijs: ſed ſecundum eum qui vocauit vos ſanctos, & ipſi in omni conuerſatione ſancti ſitis.* Idem igitur quod B. Apostolus Petrus, ego hodiè à vobis per ve-

Prou. 27.

Actor. 20.

1. Pet. 1.

Digitized by Google

excutientes tanquam *Pullos Onagri se liberos natos putant*; & *Iob 11.* *illi attrahentes ventum* mundanæ voluptatis ineſcantis & illectantis, abeunt poſt deſideria cordis ſui, nec quiſquam eos poteſt auertere. Multò minùs contingat de illis eſſe, qui *aduerſus Deum pingui ceruice armantur, & currunt erecto* *Iob 15.* *collo.*

Interim dum vocationis veſtræ vos admoneo, illam duplicem eſſe expendatis, peroptarim. Vna eſt Chriſtianis omnibus communis, per quam omnes profeſſi ſumus ſatanæ operibus & pompis nuncium remittere. Et vtinam vel hanc vt decet conſideraremus, memores veſtis candidæ in Baptiſmo ritu ſolemni traditæ, in ſymbolũ candoris & puritatis, quâ induti ſumus, relictis peccati exitialibus inuolucris: quamque illibatam, ſartamtectam ad extremum vſque ſpiritum conſeruare ſpopondimus. Memores quoque Cerei ardentis in manus noſtras delati in ſignaculum myſticum illuminatæ conſcientiæ, ad Tribunal Domini N. IESV CHRISTI deferendæ. Altera vocatio veſtra eſt Religioſa, primã perficiens: per quam priorem renunciationem voto ſolemni confirmaſtis, coram Domino & Chriſto eius. Per hanc ſpecialiter de tenebris vos eduxit in lucem, vt filij lucis ſitis, voſq; tulit *in* *Col. 1.* *partem ſortis Sanctorum in lumine*. Vocati igitur eſtis non ad vias ſęculi ſectandas, non ad libertatem animas captiuantem in lege peccati, illaſq; perimentem: ſed ad obedientiam & diſciplinam, ſuaui & oleato jugo eas premẽtem. Vocati eſtis non ad prodigendum patrimonium Crucifixi, ſed ad ſeruiendum in ſpiritu Deo viuenti. Vocatio veſtra eſt, in caſtris IESV CHRISTI Imperatoris ſummi, ſub vexillo Ducis BENEDICTI, contra ſatanã, & inferni aciem, *contra Principatus & Poteſtates, Rectores tenebrarum harum*, fortiter dimicare. Nos omnes Chriſti milites ſumus, at vos ſub talis Ducis Labaro in prima eſtis acie conſtituti: ideòq; oportet cæteros fortitudinis exẽplo antecedere, & animare. Eia igitur, ô milites Chriſti, induite

duite arma lucis, Galeam ſpem ſalutis, Loricam iuſtitiæ, Baltheum caſtitatis, Scutũ orationis, & quicquid aliud ad ſalutis Panopliã ſpectat. Animant vos inclyti Duces, BENEDICTVS, BONIFACIVS, STVRMIVS, qui in hoc loco, præclarè & fæliciter depugnarũt cum antiquo ſerpente. Ipſi exẽplo preierunt, nunc vobis facẽ & lãpada tradunt. Vobis adhuc nauigantibus, ipſi modò in portu, manũ lucẽq; tendunt, ne in ſyrtes, vada, vitiorũq; ſaxa impingatis: & neglectâ verę diſciplinę viâ, in naufragiũ procurratis. Certè monent ipſi, vt profeſſionẽ, regulã, votum ponderetis: & id quidẽ non leuiter, non perfunctoriè, ſed in veritatis bilãce, in Sanctuarij põdere. Etenim vnumquẽque appendet in ſtatera, quæ nec falli poteſt, nec fallere, *Spirituum ponderator Deus.* Væ, væ tunc, ſi quis inueniatur minus habens! Minus vtique ponderis & valoris, minus religionis & obſeruantiæ, quàm profeſſio depoſcat: ſic enim fiet, vt inſtar nummi reprobi repudietur, igniq́ue vel piaculari, vel vindici tradatur. Attendenda eſt manus illa calamusq́ue ſcribens in Pariete Regio iuxta Candelabrũ, pauca iſta verba, ſed ſtupore plena, MANE, THECEL, PHARES. Licet enim Regium caput impetant, ad Regem directa: Decretum tamen continent improbos omnes concernens; decretum quod eis terrorem incutere, errorem deberet excutere. Hæc enim eos manet Capitalis ſententia: *Numerauit Deus annos tuos, menſes, dies, horas, momenta. Appenſus es in ſtatera, quam manus tenet diuina, & inuenitus es minus habens ponderis & valoris quàm à te exigebat. Diuiſum ideo eſt regnum tuum, animâ à corpore quod regit diſparatâ, vt fiat vltricibus eſca flammis.* Durus eſt hic ſermo, aſperum plane verbum. Qui optat ſecurus eſſe ab illo, priùs ſe in ſtatera veritatis & incorrupti iudicij appendat, & obligationem ſtatus ſui ſollicitè attendat. Nec vtatur ſtaterâ fallace mundi, quæ nimiùm decipit ponderantem. Quæ eſt enim bilanx pondusq́ue, quo mundus ſua ponderat? Amor proprius, amor cœcus, erga ſe, erga ſuos, erga ſua. *Prou. 18* *Dan. 5.*

Fallax vtique pondus, reproba trutina, dicente Prophetâ: *Chanaan in manu eius ſtatera doloſa*, Mundus Chanaan eſt, hoc
Oſee 12. eſt Negotiator, fallo decipiens pondere, dum grauia apparere facit, quæ ſunt caduca & inania: leuia vult æſtimari, quæ ſunt æterna. Pleriq́ue vtuntur hac doloſa ſæculi bilance, appendentes obligationem vocationis ſuę. Afferũt enim prætextus multos, excuſationes, conſuetudines, aut potius corruptelas. Folia ſunt omnia iſta, nil ponderis habent in bilance diuina: Ficus folia, Adæ perizomata ſunt, quibus velatur libertas, nuditas, turpitudo. Excute hæc inania inuolucra, quiſquis rectè vis vocationis tuæ obligationem examinare: Statue faciem tuam ante faciem tuam, Te ante Te, ſine adblandimento mentis ſerenitatem obnubente, rectum iudicium obnubilante. Nihil proderunt vela omnia libertatis atque licentiæ, illo reuelante qui nouit quicquid latet in homine, & quicquid requirit ab homine, pro diuerſa vocatione & profeſſione.

Parcite mihi, ſi vt commiſſo muneri faciam ſatis, liberiùs loquendum eſt. Non vult apparere veritas fucata, ſed natiuo ſuo colore candida. Appendite in lance veritatis ſtatum veſtrum & Eccleſiæ veſtrę, vt ad meliora vos impellat. Videte an FVLDA, quæ olim fulgida fuit, iam non ſit fuliginoſa. Vbi pietatis antiquus vigor? Vbi diſciplinæ ſanctæ rigor? Vbi trecenti aut quadringenti Religioſi qui hic cæleſtem duxiſſe vitam ſcribuntur? Vbi ſtricta clauſura cum ſilentio, & familiaritas cum Deo? Vbi ſibilus aurę tenuis & ſuſurri diuini loquentis ad cor? Vbi ſtudium ſapientię & ſcientiæ ſalutaris? Vbi mutua meliorum chariſmatum æmulatio, & ad perfectionem feruens contentio? Nonnè ita euanuere omnia, vt ſolum præteritorum remanſerit honorabilis memoria, & pauca admodum veſtigia? Deſcribens grandem ruinam Propheta Iſaias dicit: *Comminuetur ſicut lagena figuli, conteretur conta tritione prænalida, & non inuenietur de fragmentis eius teſta, in*

qua

qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. Ad eundem modum dicere quis possit, tantam esse antiquæ FVLDAE spiritualem ruinam, vt difficile sit reperire fragmen testæ, in quo vel reseruetur igniculus de magno illo diuini amoris incendio, quo olim succensa cernebatur: vel quo hauriatur aliquid aquæ de puteo gratiæ, vbertim illum antiquitus inundante. Certè cùm ego FVLDAM cum FVLDA confero, nouam cum veteri, cuius fama apud omnes percrebuit; illam a seipsa, toto vt aiunt cælo, distare reperio. Et si dixero vt olim de ipsa: *Hæc est illa Noëmi.* Videtur mihi respondere cum gemitu, *Ne vocetis me Noëmi, id est pulchram; sed vocate me Mara, id est amaram.* Huius verò responsi causam ipsius ex ore audi: *Plena fui & vacuam me fecit Dominus, cur ergo vocetis me Noemi, quam Dominus humiliauit & afflixit.* Planè cùm pleniùs eius statum circumspicio, attentiusque considero, videor mihi iterùm audire vocem planctu plenam, per eadem verba quibus olim Sapiens Iob afflictus, sortem suam, haud vt antea fælicem, deplorabat. *Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat mē.* Qui sunt illi dies ita fortunati, pro quibus suspirat? Ipsemet edisserat. *Quando lucebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris: sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei. Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olej.* Vtique CHRISTVS IESVS, Mystica Petra, FVLDENSI CONGREGATIONI, cùm foret illa in primigenio suo flore, in primæua ætate, fundebat abundans oleum gratiæ, copiosam fundebat vnctionem charismatum spiritualium, quâ eius alumni perfundebantur, & lauabant ac vngebant spirituales affectuũ pedes. In diebus adolescentię suæ, luce quoq; diuinâ omnimodis cinctam perfusamq; fuisse testantur tot viri sapientia & sanctitate illustres, qui ex ipsa prodierunt.

Ruth. 1.

Iob 29.

Speciali

Speciali verò fauore circumcincta, *gaudens gaudebat in Domino qui loquebatur ad cor eius*, in ſecreto tabernaculo: & afflabat ei ſuauem ſpiritus ſui auram in ſecreto ſilentio ſonoram. Multi quoque eius filij in circuitu agebãt, in circumvicinis Cœnobijs ſeu præpoſituris Domino ſeruientes, & Matri obedientes. Quid enim vicini illi Montes & Aſceteria, Mons B. Marię, Mons B. Petri, Mons B. Andreæ, Mons B. Michaëlis, Mons B. Ioannis? Quid inquam; niſi habitacula ſeruorum Dei, caſtra pœnitentiæ, domicilia filiorum matrem circumdantium & circumſpicientium, velut lineæ quæ à centro ductæ reſpiciũt centrum? Meritò igitur ipſa dicit, *Omnipotens erat mecum, & filij mei in circuitu meo*: Meritò & nos ob ſacras illas in Collibus habitationes de illa dicimus: *montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi ſui.*

Ad priſtinos igitur fælices illos dies, floridaque tempora adſpirat, quibus *germinans germinabat quaſi lilium, cum gloria Libani, cum decore Carmeli & Saron*, quæ priùs ſolitudo Iſa. 35. eſerta & inuia fuerat. Neque deſperandum eſt, poterit dhuc ſimiles videre dies, ſi voluerint filij quos genuit, udire vocem matris plangentis. Mœrore enim confecta eſt, quòd ſterilis ſit, fæcunda olim mater filiorum timentium Dominum. Deſolata eſt, quòd videat decorem ſuũ temporum decurſu ſic immutatum & emarcidum. Equidem dum eius ſtatum, per varias ſæculorum reuolutiones, ad hãc vſq; ætatẽ, ſecundùm annales veſtros perluſtro; haud abſimilis mihi videtur ſtatuæ Nabuchodonozoris, cuius caput erat aureum, brachia argentea, pectus æreum, tibiæ ferreæ, pedum pars ex ferro, pars ex luto. Per caput deſigno primordia, ſiue prima ſæcula Religionis hic inſtitutæ, quæ omnino fuere aurea charitatis feruore, rutilo pietatis colore. Succeſſere ſæcula aliquot argentea, hoc eſt, ob doctrinam & ſapientiam peritiſſimorum hic virorum, inſtar argenti ſplendida. Deinde refrigeſcente charitate, neglectoque ſapientię ſtudio, ærea

ſæcu-

sæcula subrogata fuere; in tantum scilicet à primæuo fulgore degenerantia, in quantum æs degenerat ab argento vel auro. Denique ferrea & lutea sæcula videre & pati est coacta. An non ferreum sæculum, in quo filij & subditi, Abbatem & Principem de reformanda disciplina cogitantem, coniunctis cum hæretica nobilitate viribus, propriâ sede exegerunt? Imò per annos quinque supra viginti, exulem agere coëgerunt; donec tandem Cæsareâ potestate iterum inauctoratus est, & postliminio restitutus, vt ex Annalibus vestris pernotum est. An non luteum sæculum in quo multi hic Religione & Sacerdotio initiati, castitati libellũ repudij dantes, *infixi sunt in limo profundi*, in concupiscentiæ luto immersi, *& qui spiritu cœperant, carne sunt consummati?* Eheu, qui debebant esse Filij Sion inclyti, *amicti auro primo, reputati sunt in vasa testea, & amplexati sunt stercora.* Quid igitur mirum, si Evlda luctum paret, lugubremque vestem, instar Matris amantis & lugentis: instar *Rachelis plorantis filios suos, & nolentis consolari quia non sunt?* Deplorare mihi cum ea liceat ruinosum eius statum, & verbis Ieremiæ dicere: *Quomodò obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Dispersi sunt lapides Sanctuarij per plateas?* Quomodò pietas illa antiqua, instar auri rutilans, ardor & zelus perfectionis religiosæ, instar ignis flammescens, obscuritatem contraxit & fuliginem? Quomodò color optimus innocentiæ & pietatis, color hyacinthinus conuersationis cælestis, viror disciplinæ & humilitatis ita emarcuit? Quomodò illa, quæ decore suo cælestis Regis, spirituumque supernorum, ad se intuitum illiciebat, fusca nunc est & decolorata? Illi qui debebant esse lapides Sanctuarij, lapides à Deo electi & dilecti, quomodò in plateis Babylonię inueniuntur dispersi in lato itinere mundi, corde & corpore vagi, jacentes in vitijs sæculi? Et quid mirũ, si fortè à transeuntibus proteruntur, si Religiosi status dignitas non agnoscitur: quando vita vocationi non respõdet,

Gal. 3.

Thren.

Hier. 3

Thren.

mino electi & sculpti: quia digitus Dei in tabulis cordis eorum, legem sanctam insculpserat. Verùm, temporum variâ tempestate, FVLDA & concussa est & conuulsa. Terrenæ opes ex parte dilapsæ sunt, & in alienas manus sensim furtimque transierunt, vt probè nostis. Et vtinã quæ remanserunt, in alios vsus non conuertantur, quàm in eos, quos poscit Patrimonium BENEDICTI ET BONIFACII, Hæreditas Crucifixi, mensq; Fundatorũ qui eas sunt impertiti. Opes etiã cęlestes, maxima ex parte temporũ iniuriâ cernuntur perijsse. O igitur, *Pauperc ula tempestate conuulsa*! Lutherana tempestas, ab Aquilone vnde repanditur omne malum originem trahens, plurimã tibi vastitatem attulit, & aliorum temporum clades, religioni sanctitatiq; tuæ damnum grauissimũ inflixit, cuius vestigia remanent vsque modò deploranda. Sed nunc si volueris, inquit Dominus, & nisi *Domus exasperans fueris, iterum disponam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Sapphyris, ponamq; Iaspidem propugnacula tua*. Hoc est, per ordinatam disciplinam, per cælestem conuersationem, per recentis pietatis virorẽ, si aurem manumq; cooperans admouere volueris, iterũ te potero innouare, & in pristinũ splendorem reuocare, necnõ sanctis propugnaculis adornare. At quomodò istud fieri poterit? Attẽdite quid idẽ Propheta dicat: *Vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandũ; & ædificabũt deserta à sæculo, ruinas antiquas & dissipatas erigent, fundamenta generationis & generationis*. Videtur suo penicillo delineare Propheta, suisq; his verbis diserte describere, quæ modò geruntur in Ecclesia FVLDENSI restituenda & renouanda. Vocauit etenim Reuerendissimus Abbas ad eam viros fortes, veræ iustitiæ sectatores. Accersiuit ex longinquis Heluetiæ oris, ex Nobili S. GALLI Monasterio, religiosæ disciplinæ constãtes æmulatores & propugnatores. Aduocauit simul Tyrones, vt sint *nouella plantationes in iuuentute sua*, ad renouandã nobilis huius Cœnobij senectã. Aduocauit ad glorificandum Deum, vt sint *Isa. 61.*

Filij Sion, qui exultant in Rege ſuo, & laudant nomen eius in choro, Ipſi zelo & exẽplo, erigent antiquas regularis diſciplinæ ruinas, monalticæ Religionis deſerta reædificabunt, erigent electos muros, probos mores, iacientq; *fundamenta generationis & generationis* Filiorum Dei, Filiorũ BENEDICTI. Ad id eos exhortor, vt infracto animo pergant, primordijs iam benè iactis: vnâ manu ædificent inſtar filiorũ Iſrael, alterâ pugnent contra hoſtes inuiſibiles, qui ſemper noui ſpiritualis ædificij ruinas moliũtur. Pergant cõſtanter Hieruſalem nouam, ciuitatem pacis & viſionis, hic in terris conſtruere: donec tandẽ ipſi, *Tunſionibus preſſuris, expoliti lapides, ſuis coaptentur locis, per manus Artificis, diſponantur permanſuri ſacris ædificijs.*

Quis interim, niſi mentis ſit exaſperatæ & exaſperantis, non debeat deſiderare labefactati ædificij ruinas erigi? Quis poteſt iuſtè conqueri, capiti aut membris ſauciatis cataplaſma medelamque adhiberi? Quis inuideat, Vineam Domini reparari, muro diſciplinæ circumuallari, ne tota ab incurſantibus animalibus deuaſtetur; aut diligentiùs excoli, ne deſerta ſylueſcat? In hoc incumbit R. Abbas, vt collabeſcenti Religioni manum ſupponat, aut collapſam è ruderibus ſuſcitet & ſtabiliat. Hoc ei curæ & cordi eſt, vt Capiti & membris infirmis oportunâ medelâ proueat. Hoc agit, vt vineam ſibi cõmiſſam diligenti operâ excolat, ne cogatur cũ planctu tandẽ dicere: *Filij Matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerũt me cuſtodẽ in vineis, vineã meam non cuſtodiui.* Cant. 1. Qui ſunt filij Matris ſuæ, niſi vos eiuldẽ Eccleſiæ huius nobilis nobiles Filij? Nonne vos elegiſtis eum, & poſuiſtis cuſtodem Vineæ huius Sanctæ? Cur ergo veletis repugnare, aut impedire ne Vineę ſibi concreditæ prouideat, & ſedulam illius curam gerat? Cur velletis obſiſtere, ne ſepem clauſurę ſacræ circumdet Vineę, ne turrim diſciplinæ exædificet, ne diffluentis luxuriantisque libertatis infælicia germina reſecet & ſuccidat? Cùm ad id obligetur, ne diuino obnoxius fiat iudicio, cur velletis

vt omnem

vt omnem culpam in vos retorqueat, & diuinum obteſtari cogatur iudicium, & dicere: *Domine ſi vineam meam non cuſtodiui, Filijs matris meæ culpam adſcribe: ipſi pugnauerunt contra me, qui in vineis cuſtodem poſuerunt me; ipſi culturam & cuſtodiam vineæ meæ impediuerunt, dura ſua ceruice & rebellione.* Verè, *non expedit vobis, vt qui perui gilant rationem readituri pro animabus veſtris, gementes id faciant.* Multi *Hier. 23.* fortè prætextus, priuilegia, conſuetudines, immo corruptelæ, produci poſſunt à vobis, ad obſiſtendum reformationi ſanctę. Sed omnia hæc, *Vulpes ſunt paruulæ, quæ demoliuntur vineas.* Capite nobis vulpes illas, enecate, ſuffocate; vt hęc vinea Domini iterum poſſit germinare, floreſcere, odorem dare. Multa conſilia quæ contexitis, ſunt *Cant. 2.* velut Vulpes Sampſonis, caudis colligatæ ad incendendam meſſem hanc, vel ſpem meſſis. Vultis vt omnia verbo complectar & apertè eloquar. Non poteſtis ſine crimine, ſine conſcientiæ diſcrimine, pio conatui R. Præſulis obſiſtere, quinimmo tenemini ad ſanctum adeò opus opitulatricem manum porrigere, Caput ipſe eſt, vos membra: an decet membra à capite diſſidere? an non ab illo potius influxum recipere, illi cooperari, illi ſe conformare? Hoc eſt, quod ex Apoſtolo dixi: *vnum corpus, vnus ſpiritus; ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.* Itaque zelum domus Dei, zelum Eccleſiæ ac Religionis veſtræ, cum eo induite, nec diuino vos iudicio reos obſtringite. *Iud. 15.*

Hoc expoſcit à vobis S. D. N. VRBANVS totis viſceribus paternę dilectionis; qui & expreſſè illuſt. Legatum ſuum ad id deſtinat, vt Pontificiam perſonam, auctoritatem, dilectionem vobis repręſentet: & is, vt videtis. in hoc negotium totum ſe impendit. Quinimò FERDINANDVS Auguſtiſſimus Imperator, ad veſtram antiquam adſpirans gloriam, idipſum ſuis litteris impẽsè cõmendat. Durũ certè foret vobis, *contra ſtimulũ calcitrare, contra ictum fluuij conniti, reſiſtere cõtra faciẽ potentis*, tam Dei quã hominis.

Patris asseruatis: quæ modò deberent vobis esse non solùm monumenta meæ pietatis, sed & stimuli virtutis. Quod si negligitis, iam non ego Pater, nec vos filij; qui Patris vocem non auditis.

Sed vereor oneroſus vobis esse verborum meorum acrimoniâ, ac odium incurrere, veritatis pronuntiatione. Nam & quandoque ægri insurgunt in eum qui vlcus tangit, etiam ad sanandum. Existimo tamen vos legisse apud Sapientem: *Meliora sunt vulnera diligentis amici, quàm fraudulenta oscula blandientis inimici.* Concludo igitur, & hoc vnũ breuiter repeto. Quicquid à vobis Illustrissimus Legatus in hac visitatione postulat; idipsum exigit regula, professio, votum, quod coram Domino & Christo eius, in atrio Domini conscribentibus Cælitibus obtulistis. Videte ne illud vobis vertatur in laqueum, ruinam, & scandalum. Idem requirit mens Fundatorum & Benefactorum, qui vobis adeò amplum legarunt patrimonium. Interim si ea quæ ordinauit & ordinaturus est Illustrissimus Legatus, neglig re aut respuere decernitis; vt suam ipse exoneret conscientiam cogetur forti voce & animo cum Apostolo Christi Legato dicere: *Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium: non enim ſubterfugi, quò minùs annunciarem omne conſilium Dei vobis. Cauete ne poſt diſceſſionem meam intrent lupi rapaces in vos, & ex vobis ipſis exurgant viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe:* hoc est, qui illectent prauis consilijs aliquos de gremio vestro, ad euertendum quod ad Dei gloriam est ordinatum. Sed meliora ominor, & adprecor. Vnde sicut exortus sum verbis B Apostoli Pauli, sic B. Petri Apostolorum Principis sacro monito coronidem impono; & obsecro: *Succincti lumbos mentis veſtræ, perfectè ſperate in eam, quæ vobis offertur gratiam, quaſi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis: ſed ſecundum eum qui vocauit vos ſanctos, & ipſi in omni conuerſatione ſancti ſitis.* Idem igitur quod B. Apostolus Petrus, ego hodiè à vobis per ve-

Prou. 27.

Actor. 20.

1. Pet. 1.

ſtram

ſtram ſalutem effligito: Per IESV CHRISTI Corpus & Sanguinem, in cuius conſpectu ſto, coram eius Sacra Hierotheca & Tabernaculo: Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto: Per pignora ſanctorum Patrum veſtrorum, hoc in loco quieſcentium. Per omne quod in cælo, aut in terra pretiosum eſt & ſanctum. *Odite eam quæ carnalis eſt maculatam inuenicam, & nolite conformari huic ſeculo, ſed renouamini ſpiritu mentis veſtræ, Vt probetis quæ ſit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta.* Tranſit enim ſæculum, & præterit figura huius mundi: tranſeunt fluctus eius, manet luctus, ſi his fueritis inuoluti. Et hæc quidem ſperans à vobis, *commendo vos Deo & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare & dare hæreditatem in ſanctificatis omnibus.* Quam vobis impetret D. Pater veſter BENEDICTVS, & donet ille qui eſt in ſæcula benedictus.

RESOLVTIONES

QVÆSTIONVM PASTORALIVM.

DE ORDINANDIS VEL ORDINATIS.

CAPVT PRIMVM.

DE IMPEDIMENTIS ORDINVM.

QVAERO PRIMO. Quinam incurrant ſuſpenſionem ab Ordine? Reſpondetur 1. Qui abſque examine & Epiſcopi conſenſu furtim iniecisſet ſe multitudini examinatorum, & ſimul cum eis Ordinem ſuſcepiſſet. 2. Qui ſine titulo beneficij aut patrimonij ſufficientis promotus eſſet. 3. Similiter ſuſpenſum

penſum exiſtimant Nauarrus, Suares, & alij, eum qui promouetur cum titulo patrimonij aut beneficij ſufficientis, ſed obligauit ſe ad renunciandum ei ſtatim ac ordinatus fuerit. Nam tali ratione ordinari, perinde eſt ac ordinari ſine titulo: & eſt potius ementitus titulus, quàm verus, quandoquidem ex pacto aut iuramento ei ſit renunciandum. Secus erit, ſi renunciatio fiat poſt ordinationem, nullo pacto præcedente. Vide Nauarr. cap. 27. num. 158. Si verò aliundè non habet vnde ſe ſuſtentet, talem renunciationem facere prohibetur ſine Epiſcopi licentia per Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 2. de reformatione. 4. Qui promouetur ante legitimam ætatem ſcienter. Nam qui bona fide exiſtimat ſe habere ætatem legitimam ſicut excuſatur à culpa, ita & à ſuſpenſione. Neque verò ceſſat ſuſpenſio, quando ordinatus ſcienter, ante ætatem legitimam, poſtea ætatem attingit; ſed debet priùs requirere abſolutionem à ſuſpenſione. 5. Qui ordinatur ab alieno Epiſcopo, ſine conſenſu proprij; hic tamen iterum bona fides ordinati excuſaret, quia requiritur præſumptio.

QVAERO SECVNDO. Quid ſi tales miniſtrent in ordine ſuſcepto? Reſp. tunc incurrere irregularitatem; maximè ſi exercent ſolemniter actum ordinis ſacri. Atque cùm ſuſpenſio poſſit tolli ab Epiſcopo (niſi in canone exprimatur Papæ reſeruari) tamen irregularitas tantum tollitur à Pontifice, niſi ex delicto occulto proueniat. Notant verò Theologi, eum qui ex delicto occulto irregularis fuerit, non teneri ſe prodere abſtinendo ab officio, ſi euidens fuerit periculum infamiæ: immò ſi non poſſit priùs habere diſpenſationem, præuiâ contritione poteſt officium exercere, quamdiù tale periculum durarit.

QVAERO TERTIO. Quinam ob irregularitatem arceantur à ſuſceptione Ordinum? Reſpondetur 1. Omnis infamis tam iuris quàm facti infamia, contrahit irregularitatem, ſuſceptionem Ordinum impedientem. Dupli-

citer autem incurritur.

Primò, per ſententiam definitiuam, quâ quis à Iudice de crimine condemnatur.

2. Per aliqua crimina, quibus ex iuris diſpoſitione irregularitas eſt annexa, vt ſunt, Simonia, duellum, crimen læſæ maieſtatis, hæreſis: atque etiam eam incurrunt hæreticorum fautores, hæreticorum & fautorum filij, Cap. *Statuimus.* 2. de hæret. in 6. Si pater eſt hæreticus, filius & nepos ſunt irregulares: Si mater, filius tantùm. Quod intellige, ſi moriantur vt tales. Ita Pontifex. Sed aduerte quod filius debeat naſci patre iam hæretico, & debet fuiſſe probatus talis.

Reſpondetur ſecundò. Eſſe aliquas irregularitates, quæ ſunt impedimenta ad Ordines, quæ tamen non proueniunt ex crimine, qualis eſt ex defectu corporis. Omnis enim defectio membri reddens hominem inhabilem ad celebrandum, vel ſaltem efficiens, vt ſine notabili deformitate ac ſcandalo celebrare nequeat: inducit irregularitatem, & hoc in dubio iudicio Epiſcopi relinquitur. Sic irregularis iudicatur, qui caret viſu oculi ſiniſtri; ita vt cogatur deformiter ad librum ſe vertere. Gibbus non inducit irregularitatem, niſi ſit notabilis nimis deformitas; nec claudicatio, ſi non ſit tanta, vt ſcipionem vel pedem ligneum in altari requirat. Qui morbum caducum patiuntur, nunquam poſſunt ordinari, & poſt ordinationem non poſſunt celebrare, quamdiu periculum fuerit: idem dic de obſeſſis & arreptitijs. Irregularitatem etiam & impedimentum ad Ordines incurrunt bigami & illegitimi. Bigami dicuntur, qui bis matrimonio fuere iuncti, vel qui contraxerunt cum vidua aut corrupta, vel etiam quando quis cognoſcit vxorem poſt adulterium, ſiue ſciat, ſiue non. Illegitimus autem dicitur, qui ex copula fornicaria ſeu illegitima natus. Per matri-

matrimonium tamen subsequens, filij fornicarij fiunt legitimi, si sint filij naturales, hoc est, qui geniti sint ex parentibus, inter quos tempore conceptionis vel nativitatis talium filiorum, nullum erat impedimentum quod redderet matrimonium nullum inter illos. Spurij enim, hoc est orti ex parentibus qui tempore conceptionis & natiuitatis impedimentum dirimens habebant, manent illegitimi. In hac irregularitate sæpius Papa dispensat ad Ordinem Sacrum, & beneficium curatum. Ad minores Ordines, & beneficium simplex dispensat Episcopus.

QVAERO QVARTO. Quid de irregularitate proueniente ex homicidio, quando incurratur, ita vt impediat ordinationem? Respondeo 1. Ex homicidio voluntario, hoc est directè & per se intento, incurritur irregularitas; quæ extenditur ad mutilationem, dum membrum aliquod abscinditur. Atque etiam incurrunt mandantes, aut consulentes talem mutilationem. Respondeo secundò. Non incurrit, qui non valens aliter eundere, mutilat inuasorem. Si tamen possit fugere, incurrit; nisi sit fuga periculosa, vel ignominiosa: quia tunc censetur moraliter mors ineuitabilis, & non est culpa. Idem sentiunt multi, si occidas ad rerum tuarum necessariam defensionem. Item si ad licitam proximi defensionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quantùm ad eos qui militant, nemo ex bello iusto ad vitæ defensionem necessario, irregularis est, licet in eo occidat. Militantes verò in bello iusto aggressiuo, fiunt irregulares si propriis manibus mutilarint, aliàs non, vt ex communi docet Molina. Clerici tamen in aggressiuo bello etiam iusto militare non possunt, maxime si sint Clerici in Sacris. Capitul. caus. 23. quæstione octauâ. Possunt tamen ex pia causa & superioris licentia illi in-

tereſſe, & ſine periculo alios exhortari ad ſtrenuè pugnandum. Reſp. Quintò nam homicidium caſuale (quale dicitur, quod præter intentionem, & abſque neceſſaria defenſione contingit) ſi quis det operam rei etiam licitæ, ſi non adhibet debitam circumſpectionem ne noceat, & ſequatur ex opere homicidium, fit irregularis, quia cenſetur tunc homicidium in cauſa voluntarium. Si debitam diligentiam quis adhibuerit, non incurrit, etiamſi det operam rei illicitæ, niſi in caſibus à iure expreſſis. Ratio eſt, quia tunc cenſetur inuoluntarium, & per diligentiam abſtergitur periculum, ratione cuius actus talis poſſet tendere ad homicidium. Aduerte verò, cùm multi concurrunt ad actum periculoſum, ſi quis occiditur, omnes cenſeri irregulares. Sic ſi multi ex conſulto eundem hominem ſunt aggreſſi, licet ex vnico vulnere moriatur, omnes de homicidio & irregularitate tenentur, quia cenſentur vna moralis cauſa homicidij. Item cùm multi jaciunt lapides, & neſcitur quis occiderit, omnes cenſendi ſunt irregulares.

QVAERO QVINTO. Quid de illis qui in iudicio concurrunt ad cauſam ſanguinis, Accuſator, Teſtis, Notarius, Iudex, &c. Reſp. 1. Si ex accuſatione alicuius ſequatur mors, Accuſator fit irregularis. Si tamen Clericus proteſtetur ſe non intendere iudicium ſanguinis, non fit irregularis cap. 2. de homicid. Et hoc verum eſt ſecundùm multos, licet haberet animum proteſtationi contrarium, quia ius Pontificium non videtur requirere niſi externam proteſtationem, diſponens de actibus externis. Accuſans de crimine quod mortem non meretur, ſi Iudex morte puniat, non fit irregularis. Reſp. 2. Idem dicendum de teſte, quod iam dixi de accuſatore. Hoc tamen aduerte, quod Teſtis Clericus nullo iure excipitur, etiam factâ proteſtatione, ſicut Accuſator. Reſp. 3. Iudicem & cæteros inferiores miniſtros in cauſa ſanguinis, puta tabelliones, procuratores, ſollicitatores, fieri irre-

irregulares. Potest tamen Episcopus, Abbas, vel alius iurisdictionem habens, sine irregularitatis metu causæ criminalis alteri actionem iniungere: quia voluntas cõmittentis iurisdictionem, non fertur ad homicidium, sed ad iustam gubernationem. Aduerte verò iuxta capitul. *Sententiam sanguinis*, non posse Clericos in loco supplicij assistere. Quod restringit communis sententia ad Clericos in sacris, & beneficiarios. Atque Suares, & alij id etiam solùm putant in illis veniale. Hæc satis ad nostrum propositum de his irregularitatibus, de quibus videri possũt Sayrus, Suarez, Filliucius, & alij ex professo tractantes.

CAPVT SECVNDVM.

DE LECTIONE HORARVM RATIONE ORDINIS.

QVAERO PRIMO. An teneantur in Sacris constituti, sub peccato mortali legere horas canonicas? Resp. teneri, & quidem mortiferè peccare etiam semel omittendo. Est communis sententia, contra Angelum & Richardum, qui dixere non esse peccatum mortale, nisi quis consuetudinem omittendi habeat, vel ex contemptu faciat. Immò plerique docent esse mortale vel vnam horam negligere, puta tertiam, vel sextam, vel completorium. Non assentior tamen Nauarro docenti omissionem tertiæ partis v.g. vnius Psalmi cum hymno, in sexta, vel tertia, aut nona, esse peccatũ mortale; nec enim adeò materia grauis videtur, vt sub peccato mortali prohibeatur. Quinimmò videri etiam possit alicui probabile, vnius horæ breuioris, puta tertiæ, aut sextæ, omissionem ex negligentia, non esse mortalem: quia cùm opinio cõmunior asserat esse vnicum peccatum omittere omnes horas, & vnicum præceptum quo præcipitur totum diuinum of- *Angelus V. Hora.*

ficium recitari, dici posset respectu huius totius, vnius horæ omissionem non esse notabilem partem. Sic si præcipitur alicui ex pœnitentia, vel aliter, vnam horam & mediam impendere orationi, vel simul, vel diuisim, si medium quadrantem horæ omittat, non censeretur peccare mortaliter. Item si cui præciperetur aliquo die recitare quadraginta Psalmos, & tres aut quatuor breues illo die contingat eum negligere, an censetur notabilis adeò materia, vt peccati mortalis reatum incurreret? Hæc afferri possunt pro hac sententia: nam in officio diuino ferè quadraginta Psalmi intercurrunt, cum ea omnibus, capitulis, antiphonis, orationibus, dum autem omittitur tertia, vel sexta, tres Psalmi omittuntur cum paucis adiectis, ita vt in omnibus recitandis, non impendatur nisi horæ semiquadrans. Debet autẽ esse valde graue quod mortale esse censetur, nam leue punire morte æternâ, alienum est à diuina bonitate, cùm in foro ciuili tale punire morte temporali censeretur tyrannicum, vt recte aduertit Reginaldus Praxis suæ p. 1. q. 6. Sic Laici in ordine S. Francisci pro sexta aut tertia dicere tenentur septiem *Pater noster*. Cur pro omissione negligenti *septem Pater* condemnaremus eos peccati mort. cùm videatur non esse satis grauis materia? An qui vouisset septies in die dicere *septem Pater*, peccaret mortaliter omittendo septem? Cùm ad 70. Pater obligentur dietim, septem vix est notabilis pars. Confirmatur. Quia qui mutat officiũ, puta de Dominica, & vt breuius sit, dicit de Festo Duplici ad libitum, non censetur peccare mort. & tamen longè plura omittit, quàm qui Tertiam solam. Dices: Ille implet præceptum quoad substantiam, septem horas persoluens, alter autem vnam ex septem omittẽs, aliquid omittit quod spectat ad substantiã. Resp. id quidẽ verum esse, sed tamẽ illa substantia omissa non videtur satis notabilis pro peccato mort. Nec sequitur, Vna hora omittitur, ergo peccatum mort. cómmittitur. Nam qui Sabbato S. omitteret Vespe-

Vesperas quæ constant Psalmo, *Laudate* cum *Magnificat* & Oratione, videtur quid leue omittere, est tamen vna hora. Item qui obligaretur ad Officium B. Virg. omittens vnam horam paruam, videtur non peccare mortaliter.

QVAERO SECVNDO. Quænam sit iusta causa excusans à lectione horarum? Resp. *Primò* excusat morbus v. g. si absque notabili dolore capitis, vel oculorum, aut simili molestia recitare nequeas.

Secundò, si periculum grauis mali incurreres, sicut potest fieri inter hæreticos.

Tertiò, si cõcio vel alia functio publica omitti deberet, vel conuenienti modo fieri nequiret, nisi horæ omittantur. Quod si quis vel ob debilitatem, vel aliã ob causam, saltem maiorem partem dicere nequit, ad nihil tenetur; si maiorem partem potest, tenetur illam recitare, vt docet Nauarr. & alij. Rectè tamen aduertit Binsfeldius, hic non oportere angi nimijs scrupulis, quia non requiritur vt homo in moralibus extrémum potentiæ exerat: dicimur enim posse, quod cõmodè & sine probabili corporis periculo possumus, quod medicus aut æger prudenter iudicabit. Adde si ob infirmitatem non potes recitare nisi ope socij, nec consueueris eo vti, non teneris; secus si consueueris, inquit Lessius.

Quartò, non excusatur quis, eoquod in studijs versetur, aut quod iter faciat, vt communis habet opinio. Qui ergo iter faciunt, & secum Breuiarium non deferunt, non excusantur à peccato, quia in culpa sunt sibi impedimentum ponentes voluntariè. Qui autẽ caret Breuiario sine culpa, nec pro tali tempore potest habere, excusatur.

QVAERO TERTIO. Vtrùm tonsurati teneãtur ad Psalmũ *Miserere*? R. etiamsi sit consuetudo recitandi, non videtur tamen obligare per modum præcepti, sed per modum consilij, & ex decoro. Ita Lessius.

QVAERO QVARTO. Quale peccatũ sit syncopare dictiones, vel absorbere syllabas? R. 1. est syncopa, cũ intercurrit verbo-

Digitized by Google

verborum quædam omissio, vt fit dum priora verba iunguntur vltimis, absorptis medijs; vel dum ita celeriter expediuntur horæ, vt articulatæ voces non percipiantur; vel dum inchoantur Versus, antequam alij, qui simul legunt, finiant. In his ergo cùm est grauis excessus, peccatum mortale incurri potest, & obligatio repetendi. Vnde in capitulo *Dolentes*, quod desumptum est ex Concilio generali Lateranensi sub Innocentio 3. dicitur: *Districtè præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum Officium studiosè celebrent pariter & deuotè*. Vbi illud, *studiosè*, opponitur illi quod est cursim & syncopando recitare, vt explicat Glossa. Vultque Concilium tollere abusus, qui erant in quibusdam Ecclesijs, maximè Collegiatis, vbi ob celeritatem non persoluebantur, vt decet, officia diuina. Estque præceptum graue, quandoquidem strictè & in virtute sanctæ obedientiæ præcipitur: neque solùm concernit in Choro cantantes, sed etiam legentes, quamuis facilius in officio publico peccati grauis reatus incurratur, quàm in priuato. Aduerte tamen, si quis inuoluntariè quædam absorbeat, v. g. ex linguæ præcipitantia, balbutie, vel inolita consuetudine, quæ corrigi nequeat, non censebitur peccatum. Resp. 2. absorbere syllabas, non esse ordinariè nisi veniale, quia manet integra precum substantia, ita vt intelligi etiam possit: & quando id fit inuoluntariè, nullum censetur peccatum.

QVAERO QVINTO. Quale peccatum sit horarum interruptio? R. in priuato officio, si fiat absque causa, solùm est veniale: manet enim substantia precum, licet in medio cursu fiat aliqua intermissio. Vnde etiamsi duret per vnam aut duas horas, non est obligatio repetendi, quod antè recitatum est: quia singuli Psalmi, imò & versiculi suam habent significationem. Ita Lessius cum multis alijs.

QVAERO SEXTO. Vtrùm si quis interrumpat officium animo repetendi iam lecta, satisfaciat si postea non repetat,

tat, ſed ſolùm ſequentia adjungat? R. non teneri repetere; ſufficit enim quod mutet propoſitum. Sic qui die feſto audiuit Sacrum animo non ſatisfaciendi prȩcepto, ſed audiendi aliud, poteſt mutare animum, & non audire. Ratio eſt, quia ſimpliciter præcipitur audire Sacrum attentè & deuotè; non autem præcipitur vt animo implendi præceptum audiat. Poteſt enim nihil cogitare de præcepto, aut de Feſto, & tamen audire Sacrum, & adimplere præceptum. Satisfactum ergo tunc eſt intentioni Eccleſiȩ quoad rem prȩceptam. Ne tamen quis cenſeatur prȩceptum contemnere in animo, explicitè vel implicitè, debet cenſeri velle obedire, vel per hoc opus, vel per aliud. Vnde ſi expreſſè intendat non ſatisfacere per hoc opus, debet animum habere ſatisfaciendi per aliud: alioquin peccat contra præceptum, non quidem omiſſione operis externi, ſed interno contemptu; quia non vult obedire præcepto; quamuis re ipſa obediat, faciendo opus. Illum autem animum debet habere, quamdiu manet in priore propoſito, quo vult non eſſe ſatisfactum præcepto, opere præcedenti. Itaque ſi mutet hoc propoſitum, non eſt neceſſe vt permaneat in voluntate operis iterandi; nec tenetur iterare: quia non amplius cenſebitur præceptum contemnere. Idem dicendum de precum repetitione. Hæc Leſſius l. 2. c. 37. dub. 10.

QVAERO SEPTIMO. Quale peccatum ſit mutatio officij? R. etiamſi fiat voluntariè, non eſſe mortale v. g. ſi loco officij de feria, dicas de venerabili Sacramento, aut aliud officium. Ratio eſt quia ſubſtantia prȩcepti ſeruatur. Eccleſia enim primariò præcipit ſeptem horas, quod autem fiat de hoc vel de illo feſto officium, pertinet ad modum & circumſtantiam ſecundariam, quȩ non cenſetur tanti momenti. Ita communior ſententia.

QVAERO OCTAVO. Quale peccatum ſit mutatio Ordinis inter horas? vt ſi Prima recitetur ante Matutinum, vel Sexta ante Tertiam. R. non eſſe peccatum mortife-

ſpontè diſtrahitur, modò integrè omnia pronunciet? R. hic eſſe duplicem ſententiam, vnam quæ affirmat, & eſt probabilior; alteram quæ negat, & abſolutè etiam probabilis cenſetur, habetque multos recentiores Theologos fauentes. In hac ſententia, ſufficit quod quis integrè perſoluat officium, & exteriùs non faciat ea quæ incompatibilia ſunt cum interna attentione, vt puta fabulari, pingere, ſcribere, iocari. Qui horas perſoluit dum ſe induit, vel exuit, vel faciem lauat, poteſt nequidem venialiter peccare; quia hæc non neceſſariò impediunt animi attentionem. Vnde & præſcribuntur aliquæ orationes dum in Miſſa quis induit ſe, vel lauat.

QVAERO VNDECIMO. Quid dicendum de eo qui nihil animaduertẽs, bonam partem Eccleſiaſtici officij perſoluit animo varijs cogitationibus diſtracto, an ſcilicet repetere debeat? R. nihil repetere debere: nimirum quia mentis diſtractio minimè fuit voluntaria. Sed quid de eo iudicandum, qui recitat, & poſtea penitus obliuiſcitur id quod ante recitarat? Hinc enim exiſtunt multorum inanes ſcrupuli, qui cùm integrum Pſalmum recitauerint, non recordantur amplius eius quod recitauerant, & ideò repetunt, ac deinde obliuiſcuntur quod repetiuerint. Hiſce ſcrupuloſis hominibus mederi oportet, ſuadendo eis, vt nihil repetant, alioqui ſi ſemel eis concedatur, vt dicta replicent, innumeris ſcrupulis aditus patebit: nam tertiò & quartò, ac ſæpius iterata à capite recitabunt, Ita Azorius. l. 10. c. 3.

De obligatione beneficiatorum ad legendas horas, & in defectu de obligatione reſtituendi fructus. Vide eundem c. 14. & Binsfeld. p. 4. cap. 12. Leſſ. l. 2. cap. 34. dub. 32.

LECTIO PRIMA.

DE MATRIMONIO VT SACRAMENTO.

1. *Docet Matrimonium à Deo institutum.*
2. *Esse Sacramentum gratiam conferens.*
3. *Perfici consensu partium.*

PROPOSITIO PRIMA.

MATRIMONIVM institutum est à Deo in Paradiso.

Hæc institutio colligitur ex Genesi, vbi refert Moyses, quomodò Deus consideratis omnibus iam diuinâ suâ potentiâ creatis, & sapientiâ ordinatissimè dispositis, in hominem tanquam opus suum primarium oculos jecerit, dixeritque: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Gen. 2. Immisso igitur extatico sopore in Adam, vnaque de costis eius sublata, produxit ex ea mulierē, quam adduxit ad virum, matrimonij vinculo indissolubili colligandam. Hæc autem omnia in illo sopore extatico propheticè considerans Adam, nec ignorans quæ circa se gesta erant, agnouit Deum & mulieris & matrimonij auctorem. Vnde pronunciat. *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; hæc vocabitur Virago, quia de viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo in carne vna.* His verbis, Adam diuinitus edoctus, promulgat matrimonij legem, & societatem indissolubilem diuino decreto firmatam. Nec tam ipse loquitur quā Deus, eius ore sanciens & ordinans, quod futuris temporibus in finem vsque sæculi, in coniugio firmum & in-

concuſſum debebat permanere. Etenim vſque ad conſummationẽ ſæculorum verificabitur illud in coniugatis: *Relinquet homo patrẽ & matrẽ, & adhærebit vxori ſuæ.* Vnde Chriſtus Math. 19. verba iſta non Adæ, qui inſtrumentum erat, ſed ipſi Deo quaſi per os Adæ loquenti, adſcribit & addit: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Non ergo homo aliquis, non Adam, non Moyſes, non Angelus, non Propheta, primus coniugij auctor eſt; ſed Deus ipſe, creans mulierem, de coſta eam ædificans, adducens ad virum, proponens ei adiutorium ſimile, ſancieus legem indiſſolubilis ſocietatis. Per quam magno myſterio ordinauit, vt coniuges relicto illo qui genuit, qui principium eſt vitæ, qui etiam tantis laboribus & curis aluit, & in ætatem maturam perduxit: relictâ etiam illâ quæ tot ærumnis concepit, tanto dolore peperit, tanto amore de propria lactis ſubſtantia educauit, adhæreſcant ſibi mutuò (cùm vix priùs ſe viderint) tanto glutino & tali fœdere, quod mors ſola diſſoluat, quod in qualibet etiam infelicitate perduret ad extremum vſque ſpiritum. Neque parentes offenduntur, licet filius qui eſt caro & ſanguis eorum, eos quo ad habitationem & vitæ conſortium deſerat, & præferat extraneam; quia norunt quod Deus coniunxit, hominem non debere ſeparare, neque ægrè ferre, quod diuinæ ordinationi eſt conforme.

Porro, multæ ſunt circumſtantiæ notatu dignæ in Matrimonio Adæ & Euæ. Etenim nobiles admodùm fuere hæ primæ nuptiæ; illuſtre hoc coniugium, cęterorum origo & primæuum exemplar, ſiue conſideres perſonam ſponſi & ſponſæ, ſiue magnificentiam loci, ſiue excellentiam paranymphi, ſiue teſtium præſentium nobilitatem, ſiue myſterij ſignificationem.

Primò, agnoſce qualitates Sponſi. Ipſe eſt conſtitutus Dominus, & Rex tótius vniuerſi, gloriâ & honore coronatus, Angelorum conſors, imò vice-Deus orbis condi-

conditi, cui famulantur cætera, obediunt creata. Sapientia præcellit ſapientes omnes, qui ſunt, fuerunt, aut erunt. Potentia anteit Monarchas, diuitijs & nobilitatis gloria, inclytos terræ, omnium ipſe parens.

Secundò agnoſce qualitates Sponſæ correſpondentes. Nomen glorioſum in fronte gerit, titulumque honoris, dum EVA appellatur, hoc eſt, *Mater viuentium*: adornata eſt veſte ſplendidâ, non exteriori (erat enim nuda, ſed nuditas tunc non erat fœda) Verùm interiori veſte innocentiæ. Corona nuptialis, eſt iuſtitia originalis, cæteraque dona eam comitantia, inſtar torquis aureæ radiantibus gemmis intertextæ, Sponſam hanc ſpecioſam reddens, magis quàm byſſus, purpura, aut aurum. Omnis gloria huius filiæ primæ Regis æternæ, ab intus eſt, quã uis nec deſit ei ſpecies vultus exterioris, ſtatura nobilis, loquela diſerta, oris corpori ſque gratia, cui nulla Reginarum aut Matronarum poſſit adæquari, quia Dei opus erat, Dei autem perfecta ſunt opera. Virgo ergo ſimilis eſt in natura, ſtatura, ſapientia, iuſtitia, gratia, dotibuſque ſupernaturalibus.

Tertiò aguoſce loci magnificentiam. In loco voluptatis, in paradiſo Dei manu plantato, creata eſt mulier, in quem vir à creatione tranſlatus fuerat: ibi matrimonium initum eſt, cuius finis erat per prolium multiplicationem, cæleſtem replere Paradiſum, hominibus ad Angelorum conſortium prouehendis. Erat verò ibidem conſummandum ſine illecebroſis & fœdis concupiſcentiæ motibus, generatione caſta: erat & fructus matrimonij in Eua & poſteris ſine ærumnis concipiendus, ſine dolore pariendus, ſpeciali Dei fauore & prouidentia; niſi ſerpentis inuidia irrepente, & inobedientiam ingenerãte, ex eo loco deturbati fuiſſent, Deo Angeloque vindice. Hæ itaq; nuptiæ, in paradiſo celebratę fuerunt primæ & vltimæ: dum enim à iuſtitia exciderunt, ſimul & à loco voluptatis floribus ſuauiſſimis adornato, deuoluti ſunt in

ſpinas

ſpinas & tribulos, quibus nunc cingitur connubium, conceptus, partus.

Quartò attendenda eſt illius auctoritas, qui ſe gerit vt Paranymphum & matrimonij huius conciliatorem. Ipſe Deus eſt, de quo teſtatur Scriptura, quod mulierem de coſta ædificatam, adduxit ad Adam. Nimirum ſublatam coſtam de latere, in alium locum tranſtulit, & ibi miro artificio mulierem efformauit, ſicut fecerat de luto Adamum, eamque ſpiritus & flatus ſui participem effecit, ratione, gratiâ, & ſapientiâ adimplens, ac veriſimiliter ibidem cum ea eſt collocutus: Deinde ad Adamum expergefactum eam adduxit, vt ſponſam ornatam monilibus, diuino angelicoque conſpectui ſpecioſam, paratam viro ſuo, vt ſocietate indiſſolubili eos connecteret. Quã primo aſpectu agnoſcens Sponſus & vir futurus, tanti Paranymphi conſilio & beneuolentiæ lætus aſſentitur, & ait: *Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea.* Quaſi dicat: Hæc Eua facta eſt ex vno oſſium meorum, cui cadiro adhæſit, vt ſit mihi Sponſa chariſſima & coniunctiſſima: illam ergo lubens amplector, & indiuulſo fœdere mihi adiungo, nihil in terris charius habiturus, cùm & mihi ſimillima ſit, particeps rationis & colloquij. Adam ergo dormiebat, dum quærit ei Deus ſponſam, non dormit dum eam ſponſare debet, ſed ſagaciter inſpicit eam, luſtrat, approbat, eximias eius dotes agnoſcit.

Quintò, attende non ſolùm præſentiam Dei huic fœderi præſidentis, & benedicentis illud, fœcunditatemque impertientis, dum dicit: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram:* ſed & agnoſce Angelorum ſpirituumque ſupernorum præſentiam, qui tanquam cæliciteſtes nuptiarum ſolemnitati adfuere. Ex quibus nuptijs gaudium in eos refuſum eſt: eoquod per matrimonium procreandi erant, qui reſtaurare debebant ſedes vacuas regni ſuperni, & ruinam cœleſtis Ieruſalem, quam fecerat ſuperbia depopulatrix, dum Angelorum partem è cœlo detrahens, in abyſ-

in abyſſum deuoluerat æternis vinculis reſeruandam.

Sextò, attende excellentiam connubialis huius fœderis, ex myſtica & ſublimi illius ſignificatione. Etenim ſignificabat futuram admirabilem Chriſti cum Eccleſia coniunctionem per incarnationem & amorem. Hic amor tantus fuit, vt è cælis deſcendens videretur deſerere patrem ſuum cæleſtem, & matrem ſuam ſynagogam, ad coniungendum ſe nouę Sponſæ Eccleſiæ: quæ ſicut altera Eua è latere Sponſi in cruce ſoporati educta eſt, dum fluxere è vitali coſta ſanguis & aqua, myſteriorum Eccleſiæ nouæ ſymbola. Correſpondens verò fuit amor Sponſæ nouæ Eccleſiæ; quia deſeruit patrem quem habuerat in gentiliſmo, ſcilicet diabolum, & matrem ſcilicet congregationem infidelium, vt adhæreret Chriſto Sponſo. Hæc verò Adamum cognouiſſe in ſuo ſopore, tradunt SS. PP. ideòque primum vatem fuiſſe: licet enim occluſos habuerit ſenſus corporis, mente tamen vigilabat, in tempora longè poſt futura proſpiciens. Et certè quia admirabilis erat illa Chriſti coniunctio præordinata ante ſæcula, voluit ab initio, illius quædam ſigna præuia, oracula, vaticinia, præmitti. Nam non ſolùm nuptiæ Adæ, ſed & Patriarcharum cum electis à Deo mulieribus, illam præſignarunt: & Prophetæ de ea vaticinati ſunt manifeſtè, inter quos Oſeas diſertis verbis dicit: *Sponſabo te mihi, in ſempiternum in iuſtitia & iudicio, in miſericordia & miſerationibus, & ſponſabo te mihi in fide.* Oſea 2. Salomon quoque harum nuptiarum Epithalamium, ſiuè nuptiale carmen cecinit intonans nomine Eccleſiæ. *Oſculetur me, oſculo oris ſui.* Sic & alij Prophetæ miſſi ſunt quaſi ſerui, qui inuocarent inuitatos ad nuptias. Tandem venit Baptiſta, electus huius coniugij Paranymphus, qui & digito Spõſum deſignauit, & tempus nuptiarũ aduenisſe indicauit. *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: Amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi.* Ioan. 3.

PROPOSITIO SECVNDA.

CHriſtus in noua lege Matrimonium approbauit, & ad Sacramenti dignitatem euexit.

NVlla eſt hæreſis adeò ſtolida, nullus error adeò inſulſus, qui in alicuius ſtolido cerebro, amente mente, locum non inuenerit, ſectatoreſq; ac propugnatores poſtea habuerit. Idcirco Matrimonium cernimus, de quo prodigioſa figmenta prodiere. Aliqui nuptias illicitas aſſeruerunt, eſſeque inuentum Satanæ. Inter hos Princeps aſſeritur Tatianus Iuſtini Martyris diſcipulus, qui poſt eius mortem ambiens nomen Doctoris, factus eſt Magiſter erroris, & illius ſectatores Encratitæ dicti ſunt, id eſt Cõtinentes. De quibus Iræneus lib. 1. cap. 30. dicit: *A Saturnino & Marcione exorti, abſtinentiam à nuptijs annunciauerũt, fruſtrantes antiquam plaſmationem Dei, & obliquè accuſantes eum qui maſculum & fœminam ad generationem hominum fecit.* Hi quoque ſeipſos ſtultè condemnant, cùm ex nuptijs ſint, ſi enim illæ damnandæ, & ipſi. Hos præuiderat Apoſtolus dicens: *Spiritus manifeſtè dicit, quod in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis* 1. Tim. 4 *dæmoniorum, in Hypocriſi loquentium mendacium, & prohibentium nubere.* In eodem errore fuere Manichæi & alij dicti Archantici, ſic nominati à Principibus Angelis, quibus mũdi creationem adſcribebant. De quibus Epiphanius: *Qui matrimonium contrahunt, eos opus Satanæ explere dicunt; adduntq; dimidiam hominis partem eſſe Dei, dimidiam diaboli: nam ab vm-* Epiph. *bilico & ſupra dicunt eſſe formationem Dei, ab vmbilico & infra,* hæreſ. *eſſe malæ partis formationem. Quapropter dicunt omnia ſecundum* 40. *voluptatem & æſtri ſtimulum ac concupiſcentiam, ab vmbilico & infra fieri.* Alij docuerunt, ſi Adam non peccaſſet non fore nuptias: quare Adam in Paradiſo imitari volentes fugiebant nuptias, dictiq́ue ſunt Adamiani, eoquod nuditatem Adę in Paradiſo ęmulantes, nudi obambulabant.

Mares

Mares cum fœminis, nudi orabant, & ideò ſuam Eccleſiam ſiue congregationem vocabant Paradiſum. Horum reliquiæ aliquæ viſæ ſunt Antuerpiæ initio tumultuũ Belgicorũ, ex Amſteledamo ſiue Hollandia prodeuntes. Verũ Adæ matrimonium ante peccatum fuiſſe, ſatis conſtat ex dictis. Aliqui denique ex Anabaptiſtis vxores voluerunt eſſe communes, vndè in ſuis conuenticulis promiſcuam commixtionem induxerant. Poſtremò Luterani & Caluiniſtæ, licet matrimonium eſſe à Deo conſentiant, negant tamen eſſe Eccleſiæ Sacramentum.

Sed contra hos omnes errores definitè pronuntiat Eccleſia: *Si quis dixerit matrimoniũ non eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem legis Euangelicæ Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutũ, ſed ab hominibus in eccleſia* inuentum; neque gratiam conferre, anathema ſit. Ita Trid. ſeſſ. 24. can. 1.

Sed quæres quo tempore Chriſtus illud ad dignitatem Sacramenti eleuarit? Reſpondeo Scripturam id non exprimere, probabiliter tamen quoſdam dicere, id factum Ioãnis 1. quando nuptias ſua præſentia approbauit & primitijs ſignorum ſuorum publicoque illo miraculo decorauit, aquam in vinum conuertens, vt ſignificaret aquam carnalis cõcupiſcentiæ (quæ in matrimonijs inualuerat) per gratiam quam matrimonio ſuperaddebat, vertendam eſſe in vinum perfectioris & purioris amoris. Iam approbarat virginitatem de Virgine naſcens; approbarat viduitatem inter viduæ brachia in templo præſentatus; approbat ſua præſentia ac miraculo matrimonium, quod priùs honorarat, Matrem eligens non tantùm Virginem, ſed & Maritatam.

Vis pleniùs hæc intelligere? Accipe ſimilitudinem. Matrimonium, vitis erat quondam manu Dei in agro ſuo plantata, ſed inculta facta eſt, & luxurians in palmitibus, ideòque non producebat fructus maturos, ſed tantùm labruſcas, fructus aqueos, immaturas & præcoces

vuas. Hanc interim vitem non exſcindit Chriſtus cęleſtis agricola in hortum ſuum veniens, ſed excolit & expurgat, nouo rore gratiæ irrigat, nouo Spiritus S. calore fœcundat, vt iam fælix reddatur, & fructum perfectiorem germinare poſſit in Eccleſia tanquam nouello Domini agro. Fælix vtique exinde vitis hęc, de cuius ſurculis procedent beata germina, tot ſcilicet Martyres inclyti, tot Confeſſores floridi, tot illibatæ Virgines, tot Angelorum cohæredes. Sed ſi quis velit cernere agricolam cæleſtem, vitis huius luxuriantes Palmites reſecantem; attendat quid egerit dixeritque Chriſtus Math. 29. Ibi enim reducit matrimonium ad ſtatum primæuum, reſcindens polygamiam, reſecans libellum repudij, quæ tanquam germina ſpuria & ſylueſtria excreuerant, & matrimoniũ dedecorabant; nec enim erant plantatio Patris cæleſtis. Quapropter dicit ibi: *Ab initio non fuit ſic, ſed maſculum & fœminam fecit eos.* Quaſi dicat: Vnum & vnam coniunxit, procul ergo vxorum pluralitas: Sic verò cõiunxit, vt inſeparabiliter ſibi adhæreant, procul ergo libellus repudij: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Hinc fit, vt aliqui Theologi cenſeant illo loco Chriſtum ad rationem Sacramenti matrimonium eleuaſſe, cuius rei peragendæ, præludium quoddam vel præſignificationem dederit, in nuptijs aquam in vinum conuertens.

Itaque Chriſtus eleuans matrimonium, quod erat primitus officium naturæ, ad rationem Sacramenti, addidit ei tria. Primò addit firmitatem maiorem quàm habeant matrimonia veteris legis, quia patiebantur ſolutionem per libellum repudij, & diuiſionem per pluralitatem vxorum; maiorem quoque firmitatem quàm infidelium matrimonia, quæ poſſunt diſſolui ſi conuertatur ad fidem vnus coniugum, & alter nolit cohabitare ſine iniuria Creatoris, vt patet ex Apoſtolo.

Secundò, Chriſtus Matrimonio addidit perfectiorem ſignificationem. Nam ſi Matrimonium Adæ ſignificabat Chriſti

Christi & Ecclesiæ coniunctionem futuram per incarnationem & per charitatem; multo perfectius & melius significat matrimonium nouæ legis, illam coniunctionem & consummatam, non solùm in incarnatione, sed & in cruce, tanquam amoris thalamo. Vnde de matrimonio nouæ legis maximè intelligitur illud Apostoli: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia*: Quasi dicat. Matrimonium iam in Christi Ecclesia magnum est Sacramentum, quia significat perfectissimè vnionem Christi & Ecclesiæ iam factam: amorque coniugum purus & perfectus, repręsentat amorem Christi & Ecclesiæ. Ideòque vos ô coniuges, excitate & fouete amorem mutuum & sincerum, exemplo Christi & Ecclesiæ, vt non sit inanis repræsentatio in vestro coniugio. Vir vt caput diligat vxorem tanquam corpus suum, sicut Christus corpus suum mysticum, Ecclesiam. Vxor diligat virum, sicut Ecclesia Christum. Hæc est summariè intentio Apostoli in capite 5. ad Ephesios.

3. Adiunxit coniugio gratiam specialem. Hoc his verbis asserit Trident. *Gratiam verò quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem vnitatem confirmaret, coniugesque sanctificaret, ipse Christus Sacramentorum institutor & perfector sua nobis passione promeruit.* Hæc igitur est gratia Sacramentalis, quæ in Sacramento Matrimonij rectè dispositis applicatur, virtute passionis Christi. Nam sicut in Baptismo datur gratia regenerans, per quam Christo specialiter gignimur; in Confirmatione gratia roborans, ad profitendam Christi Fidem: in Eucharistia gratia nutriens & restaurans, quod innatus concupiscentiæ calor deperdit; in Pœnitentia gratia resuscitans à morte peccati, vel vulnera sanans, in Extrema-Vnctione gratia consolidans contra languores animæ, & vires inimici; in Ordine gratia specialiter sanctificans ad dignè obeunda ministeria sacra: *Trid. ss. 24. c. 1.*

Ita in Matrimonio datur gratia amorem naturalem perficiens, adiuuans ad Matrimonij onera ſubeunda, concupiſcentiam refrenans; nam ibi operatur *vox Domini intercidentis flammam ignis*, ſiue libidinis ardorem conſopientis.

Vt verò particulariùs & clariùs hæc intelligantur, aduertendum eſt, Chriſtum qui aduenit, vt infirma confirmaret, diſrupta conſolidaret, deprauata conuerteret, imperfectaque perficeret, conſideraſſe naturę deprauatæ infirmitatem, & ſimul grauiſſima Matrimonij onera, quibus ſine auxilio gratię imbellis natura impar videbatur. Vis videre hæc onera? In primis coniunx cum faſtidio concipit, cum diuturnis moleſtijs fœtum portat, cum dolore aſperrimo parit, cum continuis curis, laboribus, incommodis lactare debet, alere, inſtituere prolem in fide, religione, boniſque moribus. Vidit porrò Chriſtus, qui noſtræ ſalutis auctor eſt, amator, adiutor, cæleſti auxilio ad hæc omnia opus eſſe; quo iuuentur illi qui cooperantur ædificio cęleſtis Ieruſalem, & ruinæ Angelorum reparandę. Cùm ergo coniugati per generationem & inſtitutionem ſanctam filiorum, varijs laboribus ad id cooperentur, filios ſuos quaſi lapides ad illam ſtructuram coaptantes; prouidit eis auxilium gratiæ, per Matrimonij Sacramentum. Et cùm priùs tantum foret naturalis contractus, & in officium naturę, voluit nunc eſſe ſignum cauſamque efficacem gratiæ & ſanctificationis coniugibus conferendæ, vt ſic oſtenderet, nouum teſtamentum melioribus promiſſionibus ſancitum, quàm vetus. Quia vetus onerare poterat, ſubleuare non nouerat; nouum autem tanquam tempus gratiæ, oneri ſi quod relinquit, pares dat vires ad ferendum. Vis ergo ſcire quid ſit illa gratia? Non eſt aliud quàm oleum ſuaue & efficax, quod iugum ponderoſum conſugij emollit & alleuiat, ita vt
Iſa. 10. hic dicere poſſis illud Prophetæ: *Computreſcet iugum à facie olei*, hoc eſt, alleuiabitur vnctione ſpiritualis gratiæ, animus

animum corroborante. Iterum, gratia iſta mel quoddam eſt, multas ærumnas & tribulationes coniugij pediſſequas aut comites inſeparabiles, fellis inſtar amarulentas. dulcorans. Si memineris ollæ colocynthidas & agreſtes herbas continentis, quam famuli Prophetę Eliſæi igni appoſuerant, videbis figuram matrimonij. Illa tantâ amaritudine inſperſa erat, vt diceretur Prophetæ: *Mors in olla Vir Dei.* At ipſe pugillum farinæ immiſcens, ſuſtulit amaritudinem. Sic vita coniugalis amaritudine aſperſa, mortis olla videretur, niſi Chriſtus Prophetarum ſummus, immixta farinula gratiæ, eius amaritudinem dulcoraſſet, per quam fit vt multis non videatur inſipida. 4. *Reg.* 4.

vlteriùs gratiam adiungi matrimonio congruum fuit; quia in remedium concupiſcentiæ coniugibus debet ſeruire, vtà fornicatione alijſque corruptelis eſſe poſſint liberi. At concupiſcentia ex actu coniugali potius accenditur, quam extinguitur; pro vt patet in Dauide & Salomone, qui licet plurimas haberent vxores, in illis tamen non tam extincta eſt libido, quàm accenſa; ita vt huius ſapientiam, illius aduſſerit ſanctitatem. Carnis quoque voluptas facilè à licitis ad illicita diffluit, etiam in matrimonio circa propriam coniugem: nam multi ex coniugali lecto, non tantum ad ſcorta accedunt, ſed & turpitudinibus in ipſo coniugio dediti ſunt. Quapropter imperfectum foret remedium in matrimonio pro concupiſcentia, niſi accedat & gratia, hanc ſanans & refrænans. Adde quod multæ in lubrica hac via occaſiones ſeſe offerunt, in hominum carnalium conuerſatione; quæ non infrequenter caſtitatem coniugalem infeſtant, illique inſidias ſtruunt. Præterea ſæpè accidit, vt ob morbum vel abſentiam coniugis, alter diuturno tempore abſtinere cogatur, quod voluptati carnis aſſuetis, difficilius eſſe ſolet. Opus ergo fuit coniugibus ſacramentali gratia, ad omnes illecebras forti animo ſuperandas, vt iuxta Apoſtolum *vnusquisque vas ſuum poſſideat in ſanctificatione & honore,* 1. *Theſſ.* 4.

non

non in deſiderijs paſſionis, ſicut gentes quæ Deum non nouèrunt. Quocirca in benedictione ſacerdotali hãc gratiam adprecamur mulieri, quia ſexus magis lubricus eſt, ſic orantes. *Reſpice propitius Domine ſuper hanc famulam, quæ maritali iuncta conſortio, tua ſe expetit protectione muniri: ſit in ea iugum dilectionis & pacis, & quæ fidelis & caſta in Chriſto nupſit, imitatrix ſanctarum permaneat faminarum, ſit amabilis vt Rachel viro ſuo, ſapiens vt Rebecca, longæua & fidelis vt Sara. Nihil in ea ex actibus ſuis ille auctor prænaricationis vſurpet, nexa fidei mandatis permaneat vni thoro iuncta, contactus illicitos fugiat, muniat infirmitatem ſuam robore diſciplinæ, ſit verecundiâ grauis, pudore venerabilis, doctrinis cæleſtibus inſtituta.*

Denique, Matrimonio gratiam adiungi oportuit, quandoquidem vinculum inſolubile ſecum vehat, quod in qualibet vitæ conditione permanet, quamlibet aduerſa ſuccedant, vel duri præfractiq́ue mores coniugis accedant. Cùm ergo hæc vita alternantibus malis infauſta ſit & infeſta, vt tolerabiliores forent, benedictionis gratiam infundi voluit Deus coniugibus: & vt pacificè ſe ſupportent adiuuentq́ue, non ſolùm amorem naturalem, ſed & ſupernaturalem in charitate fundatum, adiunxit. Sic enim firmior fit amicitia, & ſocietas quamlibet moroſa tolerabilior, dum natura & gratia iunctim trahunt hoc iugum, rotaſq́ue ſtridentes bigę matrimonialis: vt coniugatos tandem pertrahant & perducant ad ſenectam & fælicem vitæ finem, licet oporteat per ignem & aq́uam, per anfractuoſas orbitas aut ſemitas paupertatis, diuturnæ ægritudinis, alteriuſve calamitatis, pertranſire. Hoc ſignificat illa Eccleſiæ benedictio: *Reſpice quæſumus Domine, ſuper hanc nuptiarum ſolemnitatem, & ſicut mittere dignatus es Angelum tuum ad Tobiam, ita mittere digneris gratiam tuam cæleſtem ſuper coniuges iſtos, vt in tua pace viuant, ſeneſcant, & multiplicentur in longitudinem dierum.*

1. Tim. 2. Ex his concludo, quàm verè dixerit Apoſtolus: *Saluabitur mulier per filiorum generationem (hoc eſt, in ſtatu coniugij & generá-*

nerationis) si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione, cum sobrietate. Quibus verbis, indicat ad hæc omnia iam accepisse gratiam in Sacramento, ideòque in illis debere permanere. Enumerat enim quatuor bona, fidem, dilectionem, sanctificationem, sobrietatem; quę opponuntur quatuor malis, quæ sine gratia Dei in matrimonio vitari non possunt. Primum malum est, non seruare coniugij fidem. Secundum, odium & rixę, quę subindè oriuntur inter coniuges. Tertium, immunditia & turpitudo ex rebellione membrorum. Quartum est intemperantia. Quibus malis medetur gratia in Sacramento accepta, vt ex iam dictis constat.

PROPOSITIO TERTIA.

MAtrimonium facit consensus partium, licet copula non accedat nec eius voluntas.

Aduerte, hoc Sacramentum consistere in contractu, ideòque illius materiam, formam, ministrum, designari sicut in contractibus. Cum ergo ministri contractus sint contrahentes, ministri huius Sacramenti sunt coniuges. Verba vel signa consensum exprimentia, sunt materia & forma. Materia quidem, quatenus traditionem mutuam corporum significant: forma, quatenus acceptationem includunt. Et licet post Trid. oporteat consensum exprimi coram Parocho & testibus, Parochus tamen non est minister Sacramenti, sed præsidet matrimonio nomine Ecclesiæ, tanquam primarius & auctoritatiuus testis. Vnde nec verba eius, *ego vos coniungo*, sunt forma, sed tantum est Cęremonia Sacramento posterior, per quam nomine Dei & Ecclesiæ, significat se confirmare quod est peractum, tanquam minister Cæremoniarum ab Ecclesia adiectarum. Vnde licet nulla verba pronunciet, Sacramentum perfici potest.

Copula verò coniugalis est vsus matrimonij, ideòque

Digitized by Google

quid posterius, illud præsupponens: Quapropter licet copula non subsequatur, validū est ratumq́; Sacramentū; quia matrimoniū non in corporū contactu, aut sensu, sed in mutuo contractu & consensu consistit; *non defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis.* Vterque ergo paciscens de præsenti, accipit ius in corpus alterius: sed vterque potest renunciare vsui, & mutuo consensu in castitate viuere, illamque vouere. Nec infrequens fuit id in Ecclesia noua, Deo Spiritum gratiæ & castitatis cōiugibus suggerente, antequam virginitas dispendium pateretur. Et hanc aliqui thoro, non tamen cohabitatione, separati, integram conseruarunt, quasi in igne illęsi, verè Eunuchi Euangelici, ob regnum cælorum se castrantes.

Amb. in instit. Virg. c. 6

De hac re interpretantur quidam prophetiam Isaię, ad Ecclesiam nouam sub nomine Sion dicentis cap. 62. *Non vocaberis vltra derelicta aut desolata, sed vocaberis, voluntas mea in ea: Habitabit enim iuuenis cum virgine, & habitabunt filij tui in te.* Quomodò habitabit iuuenis cum virgine? Habitabit Sponsus incorruptus Ioseph cum Maria, Valerianus cum Cæcilia, Elzearius cum Delphina, Henricus cum Chunegunde, Iulianus cum Basilissa.

Cæcilia in festiuitate nuptiali cantantibus organis, in corde suo decantabat: *Fiat Domine cor & corpus meum immaculatum.* Sicque meruit Valerianum Sponsum, & ad fidem & ad castitatem traducere.

V. Sur.

Elzearius & Delphina Dei consilio coniuncti fuere, & casti ad coniugium accedentes, virginitatis florem Iesu Nazareno consecrare voluerunt. Vnde sacram ædem adeuntes, sumpto Christi Corpore, oratione factâ, flexis genibus, iunctis manibus, erectis in cælum animis, vterque hoc votum fecit: *Domine Iesu à quo donum omne, ego peccator fragilis sine spirituali dono non possum castè viuere, sed in ope tua singulari confidens, vouco & promitto tibi, & Sanctissimæ Matri, omnibusq́; Sanctis, toto tempore vitæ me castè victurum, & virginitatem seruaturum, quam huc vsque tuâ benignitate in me custo-*

cuſtodiſti: & vt promiſsionem hanc exequar, paratus ſum quaſlibet pœnas, imò mortem pati. Surius 27. Septemb.

Iulianus vrgebatur à parentibus vt vxorẽ duceret, tum vt familiam conſeruaret, tum vt adoleſcentiæ lapſus euaderet. At Deo ſe, virginitatemque dum commendat, monetur ab Angelo acquieſcere parentum voluntati, naturam autem ſe coniugem, quæ Virgo perſeueret. Peragitur ergo feſtiuitas nuptialis, in thalamum cum ſponſa introducitur: At ſtatim roſarum liliorumque odor locum perfundit, hyemis licet tempore. Miratur ſponſa, inquiritque vnde tanta fragrantia? Reſpondet, eſſe odorem munditię virginalis, hortaturque vt florem hunc Deo acceptiſſimum, velit ſecum ſeruare illibatum. Illa cæleſti hâc ſuauitate capta, conſentit. Cùm ergo caſtitatem vouiſſent, ſubitò lux cubiculum perfundit. Hinc Chriſtus cum Sanctorum choro, hinc Maria cum Virginibus. Ortus deinde cantus ex parte Sanctorum, *Viciſti Iuliane, viciſti*: ex choro quoque Virginum, *Beata es Baſiliſſa, ſalutaribus monitis conſentiens.* Datuſque eſt liber Iuliano, in quo aureis litteris ſcriptum: *Iulianus qui pro amore meo mundum contempſit, deputetur in numero eorum, qui cum mulieribus non ſunt inquinati: Baſiliſſa in numero Virginum, quarum Maria tenet Principatum.* Reſponderuntque Chori: Amen, amen. *V. Sur. 9. Ian.* Tunc duo Angeli duas coronas afferentes, eis dextras iunxerunt, & in propoſito confirmarunt. Reliquum ergo noctis in laude tranſigentes, cæperunt ſpiritu, non carne fructificare. Nec dinumerari poſſunt animæ, quæ per Iulianum præmittebantur ad Dominum, nec agmina Virginum, quæ per Baſiliſſam præmittebantur in cælum. Sic, *multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum,* *Iſa. 54.* vt vaticinatus eſt Iſaias.

Hi verò omnes ſecuti ſunt Mariam & Ioſeph, qui primi vexillũ virginitatis in coniugio erexerunt; nam inter illos matrimoniũ interceſſiſſe non eſt ambigendum. Licet enim Sancti Patres de illis loquentes, quandoque re-

fugiant nomen mariti vel coniugis, solùm volunt non fuisse matrimonium consummatum, nec copulam coniugalem. Neque verò votum Virginitatis, quod primiceria Virginum Maria prima feciſſe creditur, eius impedinit matrimonium: quia ſicut ex diuino inſtinctu vouerat; ita ex diuina reuelatione contrahebat. In omnibus enim à Spiritu S. regebatur, multò certiùs in re ad totius vitę ſtatum ſpectante. Vndè non habebat propoſitum conſummandi matrimonium, quia ſciebat Ioſephum in perpetuam virginitatem conſenſurum. De hac re hic Hugo Victorinus. *De incorrupta virginitate Matris Domini, hoc ſides piè & pietas fideliter confitetur, quod eius perfectionem nullo modo imminuit coniugalis conſenſus; ſicut caſtitatem illius non violauit conceptus, nec integritatem abſtulit partus. Ipſa namque eadem Virgo perpetua & cùm deſponſaretur viro, non deſeruit aut mutauit propoſitum continentiæ, & cùm fœcundaretur non à viro, concepit ſine libidine, & cùm filium ederet, peperit ſine dolore.*

LECTIO SECVNDA.

DE MATRIMONII PERFECTIONE.

1. *Docet Continentiam præferendam matrimonio.*
2. *Multos ſaluari per matrimonium.*
3. *Plerosq; ingerere ſe matrimonio non vocatos.*

PROPOSITIO PRIMA.

STATVS *continentiæ perfectior eſt, & ſecurior matrimoniali.*

Cor. 7. Primò, de perfectione notum eſt ex Apoſtolo. *Qui matrimonio iungit Virginem ſuam, bene facit, qui non iungit, melius facit.* Quaſi diceres, Argentum non eſt reprobandum, aurum tamen

men est præferendum. Ex Euangelio quoque discimus, agrum Ecclesiæ tripliciter coli, triplici messe adornari, fructu 30. 60. 100.

Prima pars agri colitur per coniugatos piè conuersantes, & fructum affert trigesimum.

Secunda per vidualem continentiam, & duplicem profert fructum.

Tertia per castitatem virginalem, & centuplum infert in Domini horreum. Matrimonium Susannæ fidelitate & pietate excultum, non fuit sine fructu: Castitas vidualis Iudith aut Annæ in templo, longè ampliorem produxit: Virginitas Mariæ supereminet sine comparatione. Etenim status castitatis, imitatio est vitæ cælestis, quia in Cœlo non nubunt, neque nubentur: & sicut Angelica vita Deo purè intendit, ita castitas corpus mentemque Deo dicat: Audi D. Cyprianum. *Domini vox est dicentis, filij huius sæculi generant & generantur, qui autem habuerint dignationem sæculi illius & resurrectionis à mortuis, non nubunt, neque matrimonium faciunt, neque enim incipiẽt mori, æquales enim sunt Angelis Dei, cùm sint filij resurrectionis. Quod futuri sumus, iam vos esse cœpistis, vos resurrectionis gloriam in ipso sæculo tenetis, per sæculum sine sæculi contagione transitis.* Idem Cyprianus vocat Virgines, illustriorem portionem gregis Domini, decus & ornamentum gratiæ spiritualis, florem Ecclesiastici germinis: Quare flos dicitur Ecclesiastici germinis? Id sanctus Martinus aptâ comparatione declarauit teste Sulpitio. Contigit eum per prătum transire, cuius partem depauerant boues, secundam porci suffoderant, tertia illæsa erat, floribus vernans. Hoc ille ad sublimiora assumens dicebat: *Prima pars speciem coniugij gerit, quæ pecore depasta, licet gratiam herbarum non penitus amisit, nullam tamen florum retinet dignitatem. Secunda quam porci immunda pecora suffoderunt, fornicationis fædam exhibet imaginem.* Ter-

Cypr. de hab. virg.

Sulp. dial. 2. c. 11.

Tertia quæ nullam ſenſit iniuriam, gloriam virginitatis oſtendit, vnde herbis fœcunda eſt floribuſque decora. Sed non mihi hic immorandum, vt eminentiam virginitatis ſupra coniugium oſtendam, cùm illa ex Scriptura & doctrina Sanctorum nimis euidens ſit: cùm etiam tot exempla Virginum, quæ ſæculum mortemque calcarunt, vt virginitatis lauream conſeruarent, nimis hanc rem probent. Videndum autem præclarum ad hanc rem exemplum S. Victoriæ, de quo egi Tom. 1. Tract. 2. Lect. 6.

Secundò, de ſecuritate, etiam claret ex 7. ad Corinth. vbi aſſerit Apoſtolus, multa eſſe impedimenta in matrimonio, multa ſalutis adiumenta in cælibatu: *Qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt Domini, quomodò placeat Deo: qui cum vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodò placeat vxori, & diuiſus eſt. Et mulier innupta cogitat quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu: nupta cogitat quæ ſunt mundi, quomodò placeat viro.* Summa moniti Apoſtolici hęc eſt. Cùm breue hoc tempus vitæ noſtrę datum nobis ſit ad placendum Deo, æternorumque bonorum conſecutionem, ad id conſulo cælibatum, quia coniugati per onera coniugij variè diſtrahuntur, in cælibatu licet Deo ex integro ſe impendere. In coniugio oportet partiri animum in vxorem, proles, familiam, in cogitationes de negotijs, de lucro, de opibus, de ſtatu filiorum, de collocandis in matrimonio filiabus, de emendis fundis, de domibus exſtruendis, de perpetuanda familia: hæc omnia animum cælo auocant, terræ immergunt, & ſic quandoque abſorbent, vt multi per diem vix de Deo ſemel cogitent. Contrà, cælibatus colligit animum in Deum & diuina, dat otium & guſtum ad cęleſtia, iter præparat ad æterna, dat facultatem ſine impedimento ſeruiendi Patri ſpirituum, obſecrandi illum, eiuſq, gratiam ieiunijs & alijs operibus bonis promerendi. Hæc eſt prima ratio Apoſtoli.

Altera ratio eſt quia cælibatus eximit à tribulationibus carnis, quibus ſcatet vita coniugalis. Etenim multa viro

mole-

moleſtia incumbit. 1. ſi in vxorem imprudentem inciderit, ſuperbam, dicacem, impatientem, moroſam & rixoſam, aut quæ non ſit bona mater familias: in talem autem non incidere, difficile eſt. 2. multa afflictio, ſi liberi proterui ſint, capitoſi, prodigi, ſi ad mala conſortia abrepti, ſi poculis aleisque dediti, ſi ſtupidi, aut defectuoſi animo vel corpore. An non hæc parētibus etiā bonis contingunt? Cain, Cham, Iſmahel, Eſau, Abſalon, nonne parentibus crux fuerunt? 3. vxori eſt tribulatio, non ſolum viri dominatus, cholera, ebrietas, prodigalitas, zelotipia; ſed & paupertas, rerum damna, mors prolium, filiarum incontinentia, vel certè nimia libertas, conſortiaque periculoſa. 4. licet omnia dicta remoueas, tribulatio tamen carnis eſt, onus vteri, faſtidia, vertigines, dolores partus, anxia cura prolis, dum mundanda, faſcianda, veſtienda, cunis agitanda vt dormiat, eximenda vt ſugat, mulcenda ne ploret. Ob hæc enim omnia matres noctu diuque circa infantes occupantur, vt vix aliud cogitare poſſint. An non hic multa orationis ſalutiſque impedimenta? Rectè dixit D. Gregorius. *Bonum eſt coniugium, ſed mala ſunt quæ circa illud ex huius mundi cura ſuccreſcunt; dum ergo tenetur quod non nocet, ex rebus iuxta poſitis committitur plerumque quod nocet. Sicut ſæpè iter rectum & mundum pergimus, & tamen ortis iuxta viam vepribus, per veſtimenta retinemur. In via quidem munda non offendimur, ſed à latere naſcitur, quo pungamur.*

Greg. 12. Moral.

Hæc conſiderans Ammon Sanctiſſimus, qui tempore S. Antonij vixit, cū adoleſcens eſſet, à nuptijs abhorruit. Attamen propinquorum importunitati tandem morem gerens, vxorem duxit. At primâ nuptiarum nocte, in conclaue ſecretum cum ſponſa ingreſſus, producens librum epiſtolarum S. Pauli cępit prælegere coniugij caput 7. ad Corinth. & illi exponere, quę ibi de nuptiarum incommodis tradit Apoſtolus; onera conceptus, partus, educationis, diſerto ſermone recenſere, impedimenta ſalutis exaggerare; ac deinde de virginitatis commodis, &

quàm

quàm pura sit & læta cœlebs vita, differere. Quo sermone ita sponsa commota est, vt vltrò castitatem amplecteretur, sine matrimonij consummatione. Itaque in solitudinem se conferentes, plures annos illibatè simul egerunt, tandem vtriusque consensu separati, in Monasticæ vitæ genere reliquum ætatis contriuerunt, vt refert Nicephorus lib. 8. Palladius, Sozomenus, Theodoretus, & alij. Vide etiam ad hanc rem illustrem historiam S. Domitillæ apud Surium vel Ribadeineram 12. Maij. Hæc cùm se ad nuptias præpararet, à suis Eunuchis Nereo & Achilleo, propositis vitæ coniugalis incommodis, castitatisq; perfectione, ita ad eam colendam exstimulata fuit, vt pro illa tuenda etiam martyrium subierit.

Porrò S. Bernardus vt ostendat in cælibatu securiorem salutem, dicit in Ecclesia esse ordines tres designatos per Noe, Danielem, & Iob. Prælatos vult designari in Noe, continentes in Daniele, coniugatos in Iob: omnesque dicit transire hoc sęculum quasi mare spatiosum, sed primos per nauem, secundos per pontem, tertios per vadū, ideòque minùs securè. Sed audienda sunt eius verba. *Hoc mare magnum & spatiosum, non aliud est quàm præsens sæculum fluctibus amarum, quod tribus generibus hominum suo modo est peruium, vt transeant liberati. Tres enim sunt, Noe, Daniel, Iob; Primus naui, secundus ponte, tertius vado transit, & tres ordines Ecclesiæ signant. Noe arcam erexit ne periret diluuio, Rectorum Ecclesiæ formam agnosco. Daniel vir desideriorum abstinentiæ & castimoniæ deditus, ipse est pœnitentium & continentium ordo, soli Deo vacans. Iob substantiam mundi benè dispensans in coniugio, fidelem designat populum, terrena licitè possidentem. Coniugatorum ergo ordo est, qui mare magnum vado pertransit, laboriosum & periculosum & longum habens iter, nulla viæ captans compendia. Quod periculosum sit patet, cùm tam multos in eo perire videmus, tam paucos sicut necesse est, pertransire. Valdè est difficile, præsertim modò cum malitia inualuit inter vndas huius mundi, vorāginem vitiorum & criminalium peccatorum foueas declinare.* Hæc Bernardus sermone de tribus ordinibus.

PROPOSITIO SECVNDA.

Licet perfectior sit cælibatus, multi tamen per Matrimonium vocantur ad salutem.

Hoc indicat Apostolus, dum dicit: *Volo omnes sicut me ipsum esse, sed vnusquisque proprium donum habet à Deo, vnus sic, alius verò sic.* Quasi dicat. Cuperem omnes continentiam amplecti, sicut & ego; & vitæ genus perfectum sequi, in quo liberi à sollicitudine & carnis tribulatione, in aula mentis, diuinæ possint vacare sapientiæ, inhiare dulcedini verbi, gustare donum Dei, virtutesque venturi sęculi, ac soli Deo placere, corpore puro & corde. Sed quia Deus nolens castitatem concludere sub pręcepto, diuersa instituit vitę genera, matrimonium, cælibatum, religionem, viduitatem, sic neminem adstringo. Aliquos enim vocat ad hunc statum, alios ad illum, & vnicuique dat donum cæleſtis auxilij & gratiæ, vt si cooperari velit, in statu suo salutem possit inuenire. Vnusquisque igitur attendat quò vocetur à Deo, & cùm statum ex diuino instinctu elegerit; aduocet Dei donum, inuocet auxiliũ, illique strenuè cooperetur; nec enim Deus ei deerit, si Deo non desit ipse. Et quia aliqui tantæ sunt infirmitatis, vt se non contineant, sed ardore libidinis inualescente, vrantur lædanturque, succumbentes fornicationi, vel libidinosæ corruptioni: ideò his etiam consulo, vt matrinium ineant, infirmitatis remedium. *Melius enim est nubere quàm vri*, quàm carnis desiderijs continuò agi & angi, vinciri & vinci, cum salutis dispendio. Hęc est in summa mens Apostoli eo loco. *Cor. 7.*

Ex quo colligimus primò quosdã vocari ad matrimoniũ, tanquã ad remedium & tabulam arripiendam, ne fluctibus carnis in pernicię abripiãtur: vel vt in coniugio suppeditetur eis velut aquæ frigidæ remediũ, quo cupiditatis

Digitized by Google

ignis in illicitas libidines exæstuans, licito modo temperetur. Secundò quosdam etiam vocari ad Matrimonium, vt perfectionem in eo assequantur, per patientiam inter tot onera & tribulationes, per sanctam prolis educationem, per alia virtutis opera, statui huic congrua, sicque cæteris exemplo præfloreant. Ita in coniugio perfectus fuit Noë, Abraham, Isaac, Iacob, Iob. Nec tamen defuerunt eis variæ tribulationes & sollicitudines, à filijs, ab vxoribus, à seruis & ancillis, à propinquis, à domesticis negotijs. Nam Noë à filio patitur irrisionem, illique infligit maledictionem: ob diluuium quoque multam passus est anxietatem, dum arcam diuturno fabricat labore & sollicitudine, dum propinqui & amici fluctibus inuoluuntur, dum arca tanto tempore tristibus vndis concutitur, dum egrediens, terram cadaueribus conspersam cernit. Abraham verò & Sara ob ancillam Agar non parum torquentur, dum illa Dominam pati non vult, nec sub eius manu humiliari; sed sterilem contemnit, fugit in solitudinem cum puero, in vtero sibi ex Abraham progenito. Deinde quantam putas anxietatem Abraham pati debuit, dum timet vitæ suæ, dum timet & vxori ob pulchritudinem? quibus cogitationibus æstuabat ei animus anxius, dum Abimelec dilectam sibi vnicè vxorem in suam tollit Regiam? An non Isaac & Rebecca multa passi sunt ab Esau? dum adhuc vtero concluditur, luctatur cum fratre Iacob, non sine grauissima materni vteri concussione, ita vt illa cogatur inclamare: *Si sic mihi futurum erat, quid necessè erat concipere?* Priùs affligitur, quia sterilis, nunc multo magis, ob geminam prolem sese collidentem. Deinde illi & Isaaco multa tribulatio, dum Esau continuâ contra fratrem æmulatione consurgit, & ob benedictionem surreptam molitur ei necem: *venient dies luctus Patris mei, inquit, & occidam Iacob fratrem meum.* Ideò coactus est Iacob paternam domum deserere, & ad Laban Auunculũ profugere. Sed quid de coniugio Iacob dicam,

dicam, quanta & ipse perpessus est ob inuidiã & contentionẽ inter Liam & Rachelẽ vxores? quanta à prolibus anxietas, dũ Dina filia rapitur & violatur; dũ filij propriâ auctoritate raptum vlciscentes, integram Ciuitatem internecioni deuouent? Quanta ei afflictio, dũ Ruben cubile paternum incestu polluit cum Bala vxore? Hac de re morti vicinus adhuc coqueritur, & priuat eum primogenitura, atque: *Ruben principium doloris mei, effusus es sicut aqua, ne crescas, ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius.* Taceo contentiones varias inter domesticos Patriarchatum, ob greges, ob curam rei familiaris: quæ omnia magnam molestiam Patribus-familias ingenerabant. His interim non obstantibus, assecuti sunt perfectionem, transeuntes per varias curas & molestias, sed his animum non immergentes, nec illum à Deo auocantes. *Gen.* 49.

Verùm, ne existimes antiquo tantùm tempore coniugio perfectionem adhæsisse, considera tempore gratiæ Christi plura exempla nos posse recensere, illorum qui in coniugio sanctitate floruerunt, clariùsque nunc patescere illud: *Mulier saluabitur per filiorum generationem, si permanserit in fide & dilectione.* Quis ambigat sanctam Felicitatem ad matrimonium vocatam, vt per filiorum generationem & piam institutionem, coronam gloriæ assequeretur? Poterat dicere illa de filijs naturalibus, quod Apostolus de spiritualibus: *Gaudium & corona mea, sic state in Domino charissimi.* Septem filios sic post se timuit viuos relinquere, sicut carnales parentes solent metuere, ne mortuos præmittant. In persecutionis enim labore deprehensa, filiorum corda in amore supernæ patriæ roborabat; & parturiebat spiritu, quos carne pepererat. Optabat verò ipsa posterior mori, non enim amittebat filios, sed præmittebat; nec intuebatur quam vitam finirent, sed quam inchoarent: Desinebant viuere vbi quandoque fuerant morituri, & incipiebant viuere sine fine vi- 1. *Tim.* 2

cturi. Videnſque certantes, in omnibus ipſa certabat, & in omnibus vincentibus, ipſa vincebat.

An non & Symphoroſa ad connubium à Deo vocata eſt, vt per 7. filios cæleſtis Ieruſalem ruinas inſtauraret? Hos Deo conſecrans per martyrium, Dux eis fuit & verbo hortans, & exemplo præiens, prima victima Deo.

Quis non videat & S. Monicam per matrimonij tribulationes ad perfectionem à Deo vocatam? Hęc cum mundo Auguſtinum peperiſſet, quantis anguſtijs egit, vt & Deo iterum parturiret? quânam patientiâ & humilitate ſe geſſit, vt maritum infidelem conuerteret.

Quid de Aletha matre Bernardi, an non per ſanctam generationem & inſtitutionem filiorum, ſalutem eſt aſſecuta? Hęc ſeptem proles genuit, non tam viro ſuo quàm Deo, vnam filiam quæ Sanctimonialis facta eſt, ſex filios, qui Religioſi. Quos Bernardus frater, aut potius ſpiritu & verbo vitę pater, ad religionis clauſtrum Clareuallem deduxit, excepto minimo adhuc puero. At cùm huic in plateis ludenti occurriſſet in diſceſſu, Guido primogenitus eum compellans, dixit: *Eia Frater Niuarde, ad te ſolum reſpicit terra poſſeſſionis noſtræ.* Quid verò ille? Puer quidem, at non pueriliter reſpondit: *Vobis ergo cælum, mihi terra? Non ex aquo diuiſio hæc facta eſt.* Quo dicto abeuntibus illis, tunc quidem domi cum patre remanſit: ſed modico poſt tempore, fratres ſecutus, nec à patre, nec ab amicis potuit retineri.

Guilel. Abbas l. 1. c. 3. vitæ Bernar.

Poteſt his adnumerari S. Regina S. Adelberti coniux, neptis Pipini Regis, fũdatrix Dononij iuxta Valencenas, vbi eius corpus quieſcit. Hæc decem habuit filias, quæ omnes per cælibem vitam Deo ſe conſecrarunt.

Molan. 3. Iul.

Sic ſanctæ mulieres plurimæ ad matrimonium à Deo fuerunt deſtinatæ, non tam ad orbis huius, quàm ad cæli propagationem, ſancto germine. Et modò ſpeciali lætitia in cęlo exultant, dum filios ſuos vident in circuitu menſæ

Domi

Domini, in festiuo æternitatis epulo: dum & illis quasi corona specialis gloriæ, circumcinguntur in Sponsi cælestis thalamo. Hæc ergo exempla virtutis (quæ plurima in Sanctorum gestis reperies) proponuntur coniugibus imitanda. Nempè sicut Iacob, vt diuersi coloris agnos in grege haberet, virgas variegatas populeas in canalibus proponebat; vt dum in his canalibus biberent, illos colores varios imaginationi suæ imprimerent; & dum in feruore concipiunt, iuxta imaginationi repræsentatas virgas, fœtus ederent: ita Deus in scripturis & sacris historijs, omnis generis exempla proponit, Virginibus, Viduis, Coniugatis, vt quisque iuxta statum suum similes virtutum fœtus edat, prius illa exẽpla menti cordiq́ue imprimens.

PROPOSITIO TERTIA.

MVlti ingerunt se in matrimonialem statum non vocati à Deo. Deus licet auctor sit matrimonij, non tamen quemlibet indifferenter ad illud vocat, sed prouidentiâ particulari illis inspirat, quibus nouit congruum esse ad salutem. Homines autem carnales & mundani id non attendentes, cæco gressu, sine deliberatione matura, sine consultatione cum Deo, quò passio eos turbulenta tulerit, matrimonia nectunt; sicque æternitatis aleam iactant: O verè momentum, à quo pendet æternitas, quando de status electione decernitur! Quapropter vt agnosci possit voluntas Dei, dum status eligendus est, aliqua media prę-scribunt viri Sancti.

Primò, vt seriò cogitet homo finem ad quem creatus est; vt scilicet æternùm Deo fruatur: ad hunc omnis ætatis suæ cursum debet ordinare, huc omnis eius intentio collimare.

Secundò, se corã Deo sistat purgata conscięntia, & remota passione vel affectu inordinato ad terrena, intret in cor suũ, coneturq; cũ indifferẽtia perfectè voluntatẽ offerre

Deo, vt inſpiret quod voluerit: nec inclinanda eſt voluntas ad hunc potiùs ſtatum quàm illum, ſed animus debet eſſe paratus ad firmiter amplectendum quod voluntatis eſt diuinæ, licet propriæ contrarium. Lutum figulo reſignetur, vt quam placuerit formam imprimat. Audiendus eſt Dominus quid loquatur, etenim loquitur quæ ad pacem ſpectant & ſalutem, ſuper eos qui conuertuntur ad cor; illiq́ue reſpondendum eſt: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.*

Tertiò ne fortè mundus oculos terreno inſpergat puluere, bonum eſt tunc in horam mortis illos conijcere, & conſiderare quid tunc velles elegiſſe, quem ſtatum quamq́ue viam inijſſe, de qua putes te melius reddere poſſe rationem.

Quartò conſideret talenta, inclinationes, complexionem, vires, rationes pro vno ſtatu vel altero, & hæc omnia ſecundum Deum appendat. His verò omnibus benè perpenſis, ſi quamdam auerſionem ſibi videtur ſentire ab aliquo ſtatu, non cenſetur ad illum vocari; ſi ad alterū ſe moueri ſentiat, cum pace interiori, cum fiducia magna in Deum, cum gaudio conſcientiæ, hunc poteſt eligere, ſemper in illo ſibi præſcribens vt finem, maiorem Dei gloriam, ſalutemq́ue ſuam. Neque refert quod ille non ſit perfectior, non enim ſtatus perfectior omnibus conuenit. Non omnes qui voluerunt ſequi Chriſtum, ſtatim ab eo in ſuam ſequelam ſunt adoptati, ſed aliquos illorum in ſuam domum remiſit, huic ſequelæ perfectæ non idoneos. Non paucis conuenit dicere cum Loth: *Non poſſum* Gen. 19. *in monte ſaluari, eſt hic ciuitas parua, ſaluabor in ea.* Hoc interpretatus moraliter S. Gregorius dicit: *Ardentem Sodomam fugere eſt illicita carnis incendia declinare, altitudo verò montium eſt munditia continentium: qui ergo ad montana ſcandere non poſſunt, ciuitatem paruam eligunt, in qua ab ignibus defenduntur. Coniugium ciuitas parua eſt, non incolarum numero, ſed comparata cum altitudine continentiæ & caſtitatis, quia coniug-*

lis vita non quidem in virtutibus mira, ſed tamen à ſupplicijs eſt ſecura, nec à mundo longè diuiſa eſt, nec tamen à gaudio ſalutis aliena. Vide Greg. 3. parte Paſtor. admonitione 28.

Ex his patet in electione ſtatus matrimonialis à multis errorem committi. Primò enim aliqui eligunt ſtatum & officium, quia parentes volunt imitari, qui illo fruiti ſunt, imò ab illis illuc ferè prouehuntur inſcij & inuiti. Non conſiderant ſtatum qui parenti congruebat, filio non ſemper conuenire, nec qui vni fratri, etiam alteri congruere; cùm non ſit eadem complexio, talentum, inclinatio, in parente & filio, in fratre & fratre etiam gemello, quod in Eſau & Iacob nimis claruit.

Secundò aliqui primariò reſpiciunt terrena, opes, honores, ſic occaſionem oblatam opulenti matrimonij arripiunt, vt hæc aſſequantur.

Tertiò aliqui committunt ſe aleæ, & dicunt: Si poſſum ſaluari in iſto ſtatu, ſatis eſt, ad perfectionem non obſtringor. Nec cogitant nullum eſſe viatorem, qui breuiorem & ſecuriorem viam non eligat, licet fortè per aliam poſſit domum pertingere, ſed ſerò, laſſus, lutoſus, periculis obnoxius.

Quartò alij conſulunt cum Deo, cùm iam præuenerũt eius inſpirationem & conſilium, præuio affectu & penè firmatâ reſolutione, non tam optantes ſe conformare diuinæ voluntati, quam vt Deus ſe conformet illorum inclinationi & reſolutioni. Attamen in matrimonio eligendo, voluntas diuina prius exquirenda eſt, quàm noſtra. Neque ſolùm ab illo exquirendum eſt, an ineundum ſit, ſed etiam cum qua perſona: quia contingit perſonam eligi quæ impedimenta ſaiutis ſit allatura, ſi alteram elegiſſes, ſecurior tibi ſalus fuiſſet. Porrò Angelus in his inuocandus, qui dirigit hominem in omnibus vijs ſuis. Hunc Abraham voluit comitem eſſe Eilezer famulo ſuo, dum eum miſit ad quærendum vxorem Iſaac filio. Hic prouidit Tobię in ſua peregrinatione. Vide dicta de cuſtodia Angelorum.

LECTIO TERTIA.

DE MATRIMONIIS INFAVSTIS.

1. *Docet multiplicem Originem infausti Matrimonij.*
2. *Agit de remedijs Matrimonij infausti.*

PROPOSITIO.

INFAVSTA *Matrimonia variam habent originem, ex multiplici defectu hominum.*

Quadruplicem hic latiùs describemus causam infaustorum Matrimoniorum, vt clariùs dicta eluceſcant, de quibus etiam apud plebem differere conuenit Paſtorem, vt in tanto negotio maturiùs cæca iuuentus procedat.

Primam ergo cauſam infælicis Matrimonij aſſerimus defectum prudentis examinis perſonæ, cum qua ineundum eſt. Hæc in multis euidens eſt, qui præcipiti greſſu Matrimonio ſe inuoluunt, ſolâ conſideratione arridentis commoditatis terrenæ, quam à perſona cui iunguntur, expectant; aut ob ſpem promotionis ad aliquod officium, honoratumve gradum, non examinatis perſonę moribus, genio, ingenio, quod poſtea reperitur morosum & difficile, ſuperbum & iracundum, ſtultum leueque. Audi Hieronymum: *Pleriſque nulla eſt vxoris electio, ſed qualis obuenerit habenda: Si iracunda, ſi fatua, ſi ambitioſa, ſi fœtida, quodcumque vitij eſt, poſt nuptias diſcimus. Equus, Aſinus, Bos, mancipia, veſtis, vrceolus, probantur priùs & ſic emuntur; ſola vxor non oſtenditur, ne ante diſpliceat quàm ematur.* Examinanda ergo eſt, ſed non tam oculis quàm mente, quia vt monet D. Pe-

Hier. con. Ion. c. 28.

D. Pettus cap. 3. non attendenda est *extrinsecus capillatura, sed absconditus cordis homo*, quia pulchritudo morum, magis quàm exterior ponderanda. Satis pulchram inuenit, qui bonam inuenit, quia præcipua species vxoris in moribus est, dicente Ecclesiastico 26. *Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata*. Quasi dicat. Quæ pudicitię probos mores copulare deprehenditur, multiplici specie & pulchritudine ornata censetur. Frequenter id repetit Sapiens: *Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum* Prou. 15. Vtique qui inuenit castam, sobriam, domus curam habentem, non vulgare bonum censetur reperire. Dicimur autem inuenire quod diligenter quæsiuimus, & sic Sapiens iudicat prudentem curam adhibendam in quærenda coniuge: & si occurrat bona, pro magno Dei beneficio id habendum. Quod de muliere dixi, idem de viro. Sed quia non sufficit ad quærendum sola prudentia humana, quę frequenter fallitur, iungenda est oratio, & cum Deo consultatio.

Secunda igitur causa infausti matrimonij, est defectus debitę orationis & consultationis cum Deo. *Etenim, domus & diuitiæ à parentibus, à Domino autem vxor prudens*, inquit Sapiens. Hoc est, duo à maioribus filij hæreditario iure accipiunt, nobilitatem & opes: at vxorem prudentem, licet parentes filijs magno studio perquirant, sæpè falluntur, quia talem non tam parentes dant, quàm Deus suâ prudentiâ & beneuolentiâ, ideò rogandus est, vt dignetur prouidere. Legunt 70. *Aptatur vxor viro à Domino*. Non quælibet cuilibet viro apta vxor, sed illa tantũ quę similes mores habet, morũ enim similitudo iacit fundamenta coniugalis amoris. At similem simili copulare, solius Dei est, qui cùm omnium mores temperet, eorum concordiam aut discordiam solus perfectè nouit. Sicut verò aptanda est vxor viro, sic etiam vir vxori aptari debet, tum in morum similitudine, tum etiam in conditionis quâdam æqualitate. *Prou.* 18.

Tertia ergo infausti Matrimonij causa est inæqualitas viri & vxoris, vnde frequenter à Deo punitur eorum temeritas, qui cùm sint humiles aut inopes, cum nobilibus aut diuitibus inire matrimonia contendunt, nec considerant illud Poëtæ:

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra juuenci,
Tam premitur magno coniuge, nupta minor. Ouid.

Nec iterum considerant, quod cùm Adæ Deus vxorem dare voluit, similem effinxit & dixit: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*: simile non solùm in natura, sed & in conditione & morum conformitate illi quæsiuit, vt aptum foret adiutorium, docens & hoc obseruandum illis qui connubium ambiunt; nam disparitas conditionis frequentes inuehit dissensiones. Ferrum non cum argento & auro, sed cum alio ferro cohæret, & se commiscet, fœdere quodã in eandem massam conueniens. Sic de viro & vxore dicendum, non benè vilis cum nobili, nec diues cum paupere cohæret; sed sicut, quando ferrum auro vel argento commiscetur, inuicem dissiliunt, ita inæqualium coniugia dissidijs sunt plena. Aliâ similitudine disparitatem in matrimonio improbat Euripides apud Stobeum sermone 73. *Nauclerus gubernacula eligit, pro magnitudine nauis.* Qui ergo cùm ignobiles sint, cum sublimious connubia ambiunt, perinde faciunt, ac si magnæ naui exiguum gubernaculum apponant, vel è contrà; quandoquidem vir pro gubernaculo sit, vxor verò nauim imitetur. Ac sicut cùm nauis parua, gubernaculum verò magnum est, nauis non regitur, sed immergitur; sic cùm vir nobilis est, vxor tenuis non tam ab eo regitur, quàm opprimitur. Item cùm nauis est magna, & gubernaculum paruum, nauis impelli & conuerti non potest; sic cùm vxor illustris, aut opulenta est, vir tenuis, non potest vxorem regere, & ad nutum vertere. Hæc omnia considerans D. Chrysostomus de virginitate cap. 53. dehortatur graui oratione pauperem, ne diuitem ducat, & ait: *Est superbiã mulierum genus*

genu elatum, & perturbationibus expoſitum; & cùm ſuperbiæ occaſiones habent, non poſſunt in officio contineri. Sed ſicut vbi ſylua concepit ignem, flamma fertur in altum, ſic elatæ ordinem peruertunt, & ſumma faciunt infima, dominatum in virum occupant: Taceo vitia & contumelias, nihil illis intolerabilius. Sed quia fortè perſuadet ſibi vir, ſe ſuâ ſeueritate hunc faſtum excuſſurum & ſubiugaturum, audiat Sapientem: *Sicut ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem ſocij.* Maritus & vxor ſociantur, ſed ſicut ferrei duo gladij, ſi inuicem ſint affricti, alter alterius acumen acuit; ita ſi vir & vxor duri ſint, ſe mutuò acuunt ad iram, nec alter vult alteri cedere, ideoque difficile eſt vxorem ſuperbam & rigidam, viri ſeueritate domari. Addit S. Chryſoſtomus, etiamſi ita contingat, non parũ adhuc detrimenti eſt. *Quod enim vi & timore in poteſtate viri mulier eſſe cogitur, id viro grauius eſt ac moleſtius, quàm ſi ipſa imperandi haberet poteſtatẽ: quia omnem amorem mutuum, & voluptatem eijcit ex animo ipſa vis, ſublatâ autem amicitiâ, & metu ac neceſſitate illius locum occupante, quid tali coniugio ad dignitatem reliqui eſſe poteſt?*

Denique hæc diſparitas coniugij improbatur faceta fabula quarti Reg. 14. vbi dicitur, quod cùm Carduus libani miſiſſet nunçium ad Cedrum, vt daret filiam ſuam in vxorem filio ſuo, factum eſſe in pœnam huius ſuperbię & ęqualitatis prætenſæ, vt ab animantibus illac tranſeuntibus acriter cõculcaretur Carduus. Huc etiã ſpectat Æſopi fictio dicentis, Carbonariũ rogaſſe Fullonẽ, vt in eadem domo ſecũ habitaret, ac filiam ſuam filio ſuo traderet, ſed prudenter reſpondiſſe illum: *Timeo ne quæ ego dealbo, tu fuligine repleas.* Sic indicauit, quantũ detrimenti & morum & conditionis diſſimilitudo pariat.

Quarta cauſa infælicis matrimonij, eſt mala vita præterita, quæ punitur electione in coniugio infauſta. Hoc etenim contingit iuſtâ Dei prouidentiâ, ſicut ob vitam bonã peractã, meretur quis à Deo dirigi in hac electione. Ideò dicit Eccleſ. cap. 26. *Pars bona, mulier bona, dabitur viro*

profectis suis. Habes huius rei exemplum in prato spirit. cap. 201. vbi narrat quidam quomodo fælix sibi coniugium contigisset, ob spem in Deo collocatam; & eleemosynas in pauperes. Ego inquit filius fui viri clarissimi & eleemosynis maximè dediti. Die quâdam vocauit me Pater, & ostendit mihi omnes pecunias, dicens: Fili quid tibi gratius est, vt dimittam tibi pecunias istas, an Christum Curatorem tuum? Ego cùm placerent mihi, quæ faciebat, respondi, me Christum malle. Ista enim omnia prætereunt, & hodie sunt, & cras non erunt; Christus manet in æternum. Quod ille cùm audisset, omnia iam liberè & largâ manu pauperibus erogabat, ita vt moriẽs pauca admodum mihi relinqueret. Ego iam pauper effectus, humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui ille me reliquerat. Erat autem alius quidam diues valdè & primarius, habens vxorem fidelem Christo, & timentem Dominum: habebat autem & filiã vnicam. Dixit ergo illa viro suo. Hanc solã habemus filiam, tantaque bona nobis largitus est Deus, cuius ergo rei indiget? Si quæsierimus illam dare alicui primario & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam, quęramus illi virum timentem Deum, & humilem, qui illam diligat. Qui dixit illi: Rectè dixisti. Perge ergo in Ecclesiam, & orationi insiste, qui primus ingressus fuerit, à Domino illi missus est sponsus. Fecit igitur vt iusserat vir: cumq; orasset & sederet, ingressus sum ego primus. Mittens illa seruum, accersiuit me, & interrogauit, vnde essem? ego autem dixi ex ciuitate hac sum, filius talis. Dixit autem mihi, illiusne Eleemosynarij? Tunc ait, habes vxorem? Dixi non. Et narraui quæ mihi Pater dixerat. Illa verò glorificans Deum, ait: *Ecce bonus curator tuus misit tibi vxorem & pecunias, vt vtaris vtrisque, cum timore Dei.* Deditque mihi filiam suam, & ego oro vt Patris mei viam, vsque in finem teneam. Hæc ibi.

Quomodò verò possunt fęlix coniugium sperare iuue-

nes perditi, dissolutionibus, impudicitijs, ebrietatibus dediti, salutis incurij? Cur non potiùs timent, ne Deus eos plectat infaustâ electione, ob demeritum vitæ improbę? Quare volunt inuenire vxorem castam, sobriam, piam, cùm non sint casti, nec sobrij, nec pij? Si aptatur à Domino vxor viro, in pœnam potius expectent incontinentem, leuem, maledicam, rixosam, quales ipsi sunt. Aut certè discant hæc emendare in tempore oportuno, quando agitur de statu totius vitæ, de salute, de æternitate, quæ pendet ab hac electione. Rectè illos monet Augustinus: *Si ducturi estis vxores, seruate vos vxoribus vestris; quales vultis eas inuenire, tales & ipsæ inueniant vos. Quis est qui non castam velit ducere? Intactam queris, intactus esto, puram, purus esto. Non enim illa potest, & tu non potes.* Idem alibi docet, quomodò vir tanquam caput debet præcedere virtute & exemplo vxorem inito iam matrimonio: & si ab ea castitatem pietatemque requirit, oportere vt illã priùs in se exprimat. *Cùm tu caput inquit vxoris sis, præcedit te ad Deum, & sic vis domum tuam, capite deorsum pendere: Caput enim mulieris, vir est, vbi autem meliùs viuit mulier quàm vir, capite deorsum pendet domus.*

Aug. de verb. Dom.

Aug. de 10 chordis.

DE REMEDIIS INFAVSTI MATRIMONII.

QVæritur quid remedij, si quis imprudenter matrimonio se ingessit, vel non vocatus, vel certè in delectu personæ errarit, odiosam, peruersi moris & humoris coniugem sortitus.

Respondeo non ideò debere nimiùm cruciari, aut animum despondere, quia Deus in quolibet statu à se instituto, non deserit hominem; sed dat gratiam sufficientem, statui congruam, vt in eo rectè viuere possit, si velit. Hoc spectat ad ordinatam Dei prouidentiam, vt cùm

est enim Dei de tribulis vuas, de spinis flores, de infelici lolio frugem producere, & mala nostra in bonum conuertere. Potens est gratiam nobis impertiri, vt possimus *mel de petra, oleumq; de saxo durissimo sugere*: quod fit dum de matrimonialibus angustijs cor lancinantibus, patientiam & humilitatem aliqui discunt. Ad illum ergo cum fiducia recurrendum est, qui immisso ligno dulcorauit aquas amaras pro Hæbræis, & aquas fœtentes sale salubres reddidit per Elizeum, aquamque in vinum in nuptijs transtulit per seipsum.

Quartò, consideret se quidem coniugis vitia moresque prauos posse odio habere, at personam quatenus sibi vinculo Christi coniuncta est, amare debere; omniq; modo satagere, vt possit eam Christo lucrifacere. Sic monet Chrisostomus hom. 26. 1. ad Corin. Si maritum diligis, quia bonus est, benignus, facilis, quàm speras mercedem? At si iracundus est, difficilis, turbulentus, & diligis, coronam in cælo tibi comparas, quia nonnisi propter Deum diligis. Sic Christus onera & peccata Ecclesiæ sponsæ suæ, patienter tulit & sanguine suo expiauit. Rectè Varro: *Vitium coniugis aut tollendum est, aut ferendum. Qui tollit, commodiorem coniugem præstat. Qui fert, seipsum efficit meliorem.* Lepidè Socrates, qui cùm rixosam vxorem Xantippem nactus foret, ita vt illo studente mensam euerteret, & iurgia concitaret, cùm interrogaretur quomodò illam perferret? Respondit: *Qui ouis vesci vult, glocitantium gallinarum strepitu offendi non debet.* Ut sapienter adiecit: *Equidem sic domi patientiam disco, vt foris melius exercere queam.* Sic cogitet Christianus se habere domesticum patientiæ exercitium, vt & alia ferre possit & superare: se habere domi Crucem, quam foris quidam quærunt, hæc autem crux patientiam docere debet.

Varro in Nonipea.

Laertius in vita Socr.

Quintò, consideret etiam in coniugijs sanctorũ spinas varias, mores dissimiles, & prauos alterius coniugis, aliaque

neribus donabat. Hâc tantâ patientiâ, prudentiâ, charitate, sic tandem mariti animum euicit, vt fidem coniugalem postea conseruarit.

LECTIO QVARTA.

DE DISPOSITIONE AD MATRIMONIVM.

1. *Docet oportere accedentem esse in gratiæ statu.*
2. *Oportere rectam esse eius intentionem.*
3. *Operibus pietatis seſe debere disponere.*

PROPOSITIO PRIMA.

ACCEDENS *ad Matrimonium, debet esse in statu gratiæ.*

Ratio est, quia Matrimonium est Sacramentum, ad augmentum sanctificationis pro coniugibus institutum: indignè igitur censetur accedere, qui in statu peccati mort. existit, effectuiq; illius, & benedictioni obicem ponens, nouo se peccato obstringit. Prę̃mittenda igitur est vel confessio, vel contritio, ne iniuria fiat sanctitati Sacramenti, conspurcata conscientia illud suscipiendo. Sed & ex eo capite peccatum aggrauatur, quod coniuges non solùm sint suscipiẽtes, verùm etiam Ministri Sacramenti: ideoque duplici ratione gratiæ statum non debent negligere, tum vt dignè suscipiant, tum vt dignè ministrent. Dixi aggrauari peccatum, nam Doctores Scholastici censent non esse nouum mortale peccatum, ratione ministerij: quia ad illud non sunt specialiter coniuges consecrati, ideoque specialem obligationem ministrandi in gratia non habẽt,

qualem Sacerdotes & miniſtri aliorum Sacramentorum in ordinatione ſuſcipiunt. Nemo tamen negat, ex parte indignæ ſuſceptionis illos mortale peccatum incurrere, ſicut in alijs Sacramentis.

Hinc collige originem tot malorum & ſcelerum in coniugijs: quia nimirum coniuges Sacramenti ſanctitatem gratiamque vel negligunt, vel ignorant, ideòque ad eam nullatenus ſe præparant. Quot irruunt paſſim, poſt impudicitias & fæditates, inter ſponſos & ſponſas non infrequentes, quas pudor vetat confeſſione expiare? Quot, poſt frauduletas promiſſiones, & perniciosa mendacia in contractu matrimoniali ingeſta, vt voto quacumque via potirentur? Quot, poſt iuramenta illicita, poſt ebrietates & commeſſationes etiam mortiferas, vel alia peccata? Pauci attendunt ſanctitatem Sacramenti, nec alia diſpoſitione ad contractum nundinarum, ad conuiuia profanaſque ſolemnitates proruerent. Si moniti ſunt de confeſſione & communione, illam pluribus diebus antè premittunt, & quidem perfunctoriè, vt reliquos dies non conſcientiæ & Deo, ſed negotijs & curis vxorijs immergant, interim adrepentia grauia peccata, negligunt. An mirùm ſi aliqui infelicia nanciſcantur coniugia, dum peccata peccatis adijciunt, laqueum laqueo cumulant, conſcientiam & felicitatem coniugalem præfocant? An mirùm ſi quandoque maleficia & ligamenta in illis ſatanica poteſtate locum reperiant, cùm in gratiæ ſtatu non exiſtant? De his maleficijs, vide quæ dixi ſuper 1. præcepto Decal.

Nouerat B. Cæcilia ſanctitatem Sacramenti, quæ cùm à parentibus Valeriano deſponderetur, tribus ante nuptias diebus, ieiunabat, ſub byſſina veſte cilicium gerebat, orationi continuò vacabat, negotium iſtud Domino ſupplex commendans. Hæc erat eius præparatio. Ac dum alij lætitiæ profanæ vacabant, ipſa muſicos ſonos, organorumque dulciſonam melodiam ad Deum referebat, & in cor-

in corde ſuo ſuauius melos Domino promebat, pſallens ſpiritu, pſallens & mente: *Fiat cor & corpus meum immaculatum, vt non confundar.* Sic meruit à Deo gratiam impetrare ſponſum conuertendi, & integritatem cum nuptijs conſeruandi.

PROPOSITIO SECVNDA.

ACcedens ad Matrimonium, debet habere rectam intentionem finis, ad quem illud inſtitutum eſt.

Triplex autem finis poteſt intendi. Primò mutuum auxilium. Habet enim homo inclinationem naturalem ad viuendum ſocialiter, vt ex mutuo auxilio, & ope, facilius vitæ huius incommoda poſſit tolerare, & labentis ſęculi tumultuantes vndas tranſuadare. Nam & ad hunc finem Matrimonium inſtitutum eſt, vt homini ſit ſolatium, tum ſolitudinis, tum ſollicitudinis: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium.* Qua in re adiutorium? Ad prolis propagationem, ad familiæ gubernationem, ad curarum, laborum, dolorum leuamen, cæteraſque vitæ neceſſitates. Ad id mirè iuuat inſolubilis aſſociatio, quam nulla ſuperueniens infælicitas, non morbus, non exilium, non paupertas, ſed ſola mors diſſoluit. Sic etiam intellexere Gentiles apud quos laudatur Theogena vxor Agatoclis Regis Siciliæ, quæ ab ægro marito nullo modo ſe diuelli paſſa eſt, dicebat enim: *Nubendo non ſolùm proſperæ fortunæ, ſed & aduerſæ ſocietatem iniui, quare nec inuita ſpiritus mei periculo emptura ſum, vt viri ſpiritus extremos excipiam.* Sed & ſexus diuerſitas admodum vtilis eſt ad mutuum ſolatium & opem, ob propria munia à natura ſibi indita. Nã ex habitudine naturali ad aliud apta eſt mulier, ad aliud vir. Mulier domũ regit, familiã alit, proles benignè educat, digiti eius apprehẽdunt fusũ, ancillis partitur officia, multaq; alia peragit viris incõgrua. Vir verò negotia grauia peragit, ad negotiationes procedit, prouidet familię, eãq, tuetur cõtra incurſantes.

LECTIO TERTIA.

DE MATRIMONIIS INFAVSTIS.

1. *Docet multiplicem Originem infausti Matrimonij.*
2. *Agit de remedijs Matrimonij infausti.*

PROPOSITIO.

INFAVSTA *Matrimonia variam habent originem, ex multiplici defectu hominum.*

Quadruplicem hic latiùs describemus causam infaustorum Matrimoniorum, vt clariùs dicta eluceſcant, de quibus etiam apud plebem differere conuenit Paſtorem, vt in tanto negotio maturiùs cæca iuuentus procedat.

Primam ergo cauſam infælicis Matrimonij aſſerimus defectum prudentis examinis perſonæ, cum qua ineundum eſt. Hæc in multis euidens eſt, qui præcipiti greſſu Matrimonio ſe inuoluunt, ſolâ conſideratione arridentis commoditatis terrenæ, quam à perſona cui iunguntur, expectant; aut ob ſpem promotionis ad aliquod officium, honoratumve gradum, non examinatis perſonę moribus, genio, ingenio, quod poſtea reperitur morоſum & difficile, ſuperbum & iracundum, ſtultum leueque. Audi Hieronymum: *Pleriſque nulla eſt vxoris electio, ſed qualis obuenerit habenda: Si iracunda, ſi fatua, ſi ambitioſa, ſi fœtida, quodcumque vitij eſt, poſt nuptias diſcimus. Equus, Aſinus, Bos, mancipia, veſtis, vrceolus, probantur priùs & ſic emuntur; ſola vxor non oſtenditur, ne ante diſpliceat quàm ematur.* Examinanda ergo eſt, ſed non tam oculis quàm mente, quia vt monet D. Pe-

Hier. con. Ion. c. 28.

D. Pettus cap. 3. non attendenda est *extrinsecus capillatura, sed absconditus cordis homo*, quia pulchritudo morum, magis quàm exterior ponderanda. Satis pulchram inuenit, qui bonam inuenit, quia prȩcipua species vxoris in moribus est, dicente Ecclesiastico 26. *Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata*. Quasi dicat. Quæ pudicitię probos mores copulare deprehenditur, multiplici specie & pulchritudine ornata censetur. Frequenter id repetit Sapiens: *Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum* Prou. 15. Vtique qui inuenit castam, sobriam, domus curam habentem, non vulgare bonum censetur reperire. Dicimur autem inuenire quod diligenter quæsiuimus, & sic Sapiens iudicat prudentem curam adhibendam in quærenda coniuge: & si occurrat bona, pro magno Dei beneficio id habendum. Quod de muliere dixi, idem de viro. Sed quia non sufficit ad quærendum sola prudentia humana, quę frequenter fallitur, iungenda est oratio, & cum Deo consultatio.

Secunda igitur causa infausti matrimonij, est defectus debitę orationis & consultationis cum Deo. *Etenim, domus & diuitiæ à parentibus, à Domino autem vxor prudens*, inquit Sapiens. Hoc est, duo à maioribus filij hæreditario iure accipiunt, nobilitatem & opes: at vxorem prudentem, licet parentes filijs magno studio perquirant, sæpè falluntur, quia talem non tam parentes dant, quàm Deus suâ prudentiâ & beneuolentiâ, ideò rogandus est, vt dignetur prouidere. Legunt 70. *Aptatur vxor viro à Domino*. Non quælibet cuilibet viro apta vxor, sed illa tantũ quę similes mores habet, morũ enim similitudo iacit fundamenta coniugalis amoris. At similem simili copulare, solius Dei est, qui cùm omnium mores temperet, eorum concordiam aut discordiam solus perfectè nouit. Sicut verò aptanda est vxor viro, sic etiam vir vxori aptari debet, tum in morum similitudine, tum etiam in conditionis quâdam æqualitate. *Prou. 18.*

Digitized by Google

Tertia ergo infausti Matrimonij causa est inæqualitas viri & vxoris, vnde frequenter à Deo punitur eorum temeritas, qui cùm sint humiles aut inopes, cum nobilibus aut diuitibus inire matrimonia contendunt, nec considerant illud Poëtæ:

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra juuenci,
Tam premitur magno coniuge, nupta minor. Ouid.

Nec iterum considerant, quod cùm Adæ Deus vxorem dare voluit, similem effinxit & dixit: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*: simile non solùm in natura, sed & in conditione & morum conformitate illi quæsiuit, vt aptum foret adiutorium, docens & hoc obseruandum illis qui connubium ambiunt; nam disparitas conditionis frequentes inuehit dissensiones. Ferrum non cum argento & auro, sed cum alio ferro cohęret, & se commiscet, fœdere quodã in eandem massam conueniens. Sic de viro & vxore dicendum, non benè vilis cum nobili, nec diues cum paupere cohæret; sed sicut, quando ferrum auro vel argento commiscetur, inuicem dissiliunt, ita inæqualium coniugia dissidijs sunt plena. Aliâ similitudine disparitatem in matrimonio improbat Euripides apud Stobeum sermone 73. *Nauclerus gubernacula eligit, pro magnitudine nauis.* Qui ergo cùm ignobiles sint, cum sublimious connubia ambiunt, perinde faciunt, ac si magnæ naui exiguum gubernaculum apponant, vel è contrà; quandoquidem vir pro gubernaculo sit, vxor verò nauim imitetur. Ac sicut cùm nauis parua, gubernaculum verò magnum est, nauis non regitur, sed immergitur; sic cùm vir nobilis est, vxor tenuis non tam ab eo regitur, quàm opprimitur. Item cùm nauis est magna, & gubernaculum paruum, nauis impelli & conuerti non potest; sic cùm vxor illustris, aut opulenta est, vir tenuis, non potest vxorem regere, & ad nutum vertere. Hæc omnia considerans D. Chrysostomus de virginitate cap. 53. dehortatur graui oratione pauperem, ne diuitem ducat, & ait: *Est superbia mulierum genus*

genus elatum, & perturbationibus expoſitum; & cùm ſuperbiæ occaſiones habent, non poſſunt in officio contineri. Sed ſicut vbi ſylua concepit ignem, flamma fertur in altum, ſic elatæ ordinem peruertunt, & ſumma faciunt infima, dominatum in virum occupant: Taceo vitia & contumelias, nihil illis intolerabilius. Sed quia fortè perſuadet ſibi vir, ſe ſuâ ſeueritate hunc faſtum excuſſurum & ſubiugaturum, audiat Sapientem: *Sicut ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem ſocij.* Maritus & vxor ſociantur, ſed ſicut ferrei duo gladij, ſi inuicem ſint affricti, alter alterius acumen acuit; ita ſi vir & vxor duri ſint, ſe mutuò acuunt ad iram, nec alter vult alteri cedere, ideoque difficile eſt vxorem ſuperbam & rigidam, viri ſeueritate domari. Addit S. Chryſoſtomus, etiamſi ira contingat, non parũ adhuc detrimenti eſt. *Quod enim vi & timore in poteſtate viri mulier eſſe cogitur, id viro grauius eſt ac moleſtius, quàm ſi ipſa imperandi haberet poteſtatẽ: quia omnem amorem mutuum, & voluptatem eijcit ex animo ipſa vis, ſublatâ autem amicitiâ, & metu ac neceſſitate illius locum occupante, quid tali coniugio ad dignitatem reliqui eſſe poteſt?*

Denique hæc diſparitas coniugij improbatur faceta fabula quarti Reg. 14. vbi dicitur, quod cùm Carduus libani miſiſſet nunçium ad Cedrum, vt daret filiam ſuam in vxorem filio ſuo, factum eſſe in pœnam huius ſuperbię & ęqualitatis prætenſæ, vt ab animantibus illac tranſeuntibus acriter cõculcaretur Carduus. Huc etiã ſpectat Æſopi fictio dicentis, Carbonariũ rogaſſe Fullonẽ, vt in eadem domo ſecũ habitaret, ac filiam ſuam filio ſuo traderet, ſed prudenter reſpondiſſe illum: *Timeo ne qua ego dealbo, tu fuligine repleas.* Sic indicauit, quantũ detrimenti & morum & conditionis diſſimilitudo pariat.

Quarta cauſa infælicis matrimonij, eſt mala vita præterita, quæ punitur electione in coniugio infauſta. Hoc etenim contingit iuſtâ Dei prouidentiâ, ſicut ob vitam bonã peractã, meretur quis à Deo dirigi in hac electione. Ideò dicit Eccleſ. cap. 26. *Pars bona, mulier bona, dabitur viro*

profactis suis. Habes huius rei exemplum in prato spirit. cap. 201. vbi narrat quidam quomodo fælix sibi coniugium contigisset, ob spem in Deo collocatam; & eleemosynas in pauperes. Ego inquit filius fui viri clarissimi & eleemosynis maximè dediti. Die quâdam vocauit me Pater, & ostendit mihi omnes pecunias, dicens: Filj quid tibi gratius est, vt dimittam tibi pecunias istas, an Christum Curatorem tuum? Ego cùm placerent mihi, quæ faciebat, respondi, me Christum malle. Ista enim omnia prætereunt, & hodie sunt, & cras non erunt; Christus manet in æternum. Quod ille cùm audisset, omnia iam liberè & largâ manu pauperibus erogabat, ita vt moriẽs pauca admodum mihi relinqueret. Ego iam pauper effectus, humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui ille me reliquerat. Erat autem alius quidam diues valdè & primarius, habens vxorem fidelem Christo, & timentem Dominum: habebat autem & filiã vnicam. Dixit ergo illa viro suo. Hanc solã habemus filiam, tantaque bona nobis largitus est Deus, cuius ergo rei indiget? Si quæsierimus illam dare alicui primario & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam, quęramus illi virum timentem Deum, & humilem, qui illam diligat. Qui dixit illi: Rectè dixisti. Perge ergo in Ecclesiam, & orationi insiste, qui primus ingressus fuerit, à Domino illi missus est sponsus. Fecit igitur vt iusserat vir: cumq; orasset & sederet, ingressus sum ego primus. Mittens illa seruum, accersiuit me, & interrogauit, vnde essem? ego autem dixi ex ciuitate hac sum, filius talis. Dixit autem mihi, illiusne Eleemosynarij? Tunc ait, habes vxorem? Dixi non. Et narraui quæ mihi Pater dixerat. Illa verò glorificans Deum, ait: *Ecce bonus curator tuus misit tibi vxorem & pecunias, vt vtaris vtrisque, cum timore Dei.* Deditque mihi filiam suam, & ego oro vt Patris mei viam, vsque in finem teneam. Hæc ibi.

Quomodò verò possunt fęlix coniugium sperare iuue-

nes

nes perditi, dissolutionibus, impudicitijs, ebrietatibus dediti, salutis incurij? Cur non potiùs timent, ne Deus eos plectat infaustâ electione, ob demeritum vitæ improbę? Quare volunt inuenire vxorem castam, sobriam, piam, cùm non sint casti, nec sobrij, nec pij? Si aptatur à Domino vxor viro, in pœnam potius expectent incontinentem, leuem, maledicam, rixosam, quales ipsi sunt. Aut certè discant hæc emendare in tempore oportuno, quando agitur de statu totius vitæ, de salute, de æternitate, quæ pendet ab hac electione. Rectè illos monet Augustinus: *Si ducturi estis vxores, seruate vos vxoribus vestris; quales vultis eas inuenire, tales & ipsæ inueniant vos. Quis est qui non castam velit ducere? Intactam queris, intactus esto, puram, purus esto. Non enim illa potest, & tu non potes.* Idem alibi docet, quomodò vir tanquam caput debet præcedere virtute & exemplo vxorem inito iam matrimonio: & si ab ea castitatem pietatemque requirit, oportere vt illã priùs in se exprimat. *Cùm tu caput inquit vxoris sis, præcedit te ad Deum, & sic vis domum tuam, capite deorsum pendere: Caput enim mulieris, vir est, vbi autem meliùs viuit mulier quàm vir, capite deorsum pendet domus.*

Aug. de verb. Dom.

Aug. de 10 chordis.

DE REMEDIIS INFAVSTI MATRIMONII.

QVæritur quid remedij, si quis imprudenter matrimonio se ingessit, vel non vocatus, vel certè in delectu personæ errarit, odiosam, peruersi moris & humoris coniugem sortitus.

Respondeo non ideò debere nimiùm cruciari, aut animum despondere, quia Deus in quolibet statu à se instituto, non deserit hominem; sed dat gratiam sufficientem, statui congruam, vt in eo rectè viuere possit, si velit. Hoc spectat ad ordinatam Dei prouidentiam, vt cùm

est enim Dei de tribulis vuas, de spinis flores, de infelici lolio frugem producere, & mala nostra in bonum conuertere. Potens est gratiam nobis impertiri, vt possimus *mel de petra, oleumq; de saxo durissimo sugere*: quod fit dum de matrimonialibus angustijs cor laucinantibus, patientiam & humilitatem aliqui discunt. Ad illum ergo cum fiducia recurrendum est, qui immisso ligno dulcorauit aquas amaras pro Hæbræis, & aquas fœtentes sale salubres reddidit per Elizeum, aquamque in vinum in nuptijs transtulit per seipsum.

Quartò, consideret se quidem coniugis vitia moresque prauos posse odio habere, at personam quatenus sibi vinculo Christi coniuncta est, amare debere; omnique modo satagere, vt possit eam Christo lucrifacere. Sic monet Chrisostomus hom. 26. 1. ad Corin. Si maritum diligis, quia bonus est, benignus, facilis, quàm speras mercedem? At si iracundus est, difficilis, turbulentus, & diligis, coronam in cælo tibi comparas, quia nonnisi propter Deum diligis. Sic Christus onera & peccata Ecclesiæ sponsæ suæ, patienter tulit & sanguine suo expiauit. Rectè Varro: *Vitium coniugis aut tollendum est, aut ferendum. Qui tollit, commodiorem coniugem præstat. Qui fert, seipsum efficit meliorem.* Lepidè Socrates, qui cùm rixosam vxorem Xantippem nactus foret, ita vt illo studente mensam euerteret, & iurgia concitaret, cùm interrogaretur quomodò illam perferret? Respondit: *Qui ouis vesci vult, glocitantium gallinarum strepitu offendi non debet.* Et sapienter adiecit: *Equidem sic domi patientiam disco, vt foris meliùs exercere queam.* Sic cogitet Christianus se habere domesticum patientiæ exercitium, vt & alia ferre possit & superare: se habere domi Crucem, quam foris quidam quærunt, hæc autem crux patientiam docere debet.

Varro in Nonipea.

Laercius in vita, Socr.

Quintò, consideret etiam in coniugijs sanctorũ spinas varias, mores dissimiles, & prauos alterius coniugis, aliaque

neribus donabat. Hâc tantâ patientiâ, prudentiâ, charitate, sic tandem mariti animum euicit, vt fidem coniugalem postea conseruarit.

LECTIO QVARTA.

DE DISPOSITIONE AD MATRIMONIVM.

1. *Docet oportere accedentem esse in gratiæ statu.*
2. *Oportere rectam esse eius intentionem.*
3. *Operibus pietatis seſe debere disponere.*

PROPOSITIO PRIMA.

ACCEDENS *ad Matrimonium, debet esse in statu gratiæ.*

Ratio est, quia Matrimonium est Sacramentum, ad augmentum sanctificationis pro coniugibus institutum: indignè igitur censetur accedere, qui in statu peccati mort. existit, effectuiq; illius, & benedictioni obicem ponens, nouo se peccato obstringit. Prę̃mittenda igitur est vel confessio, vel contritio, ne iniuria fiat sanctitati Sacramenti, conspurcata conscientia illud suscipiendo. Sed & ex eo capite peccatum aggrauatur, quod coniuges non solùm sint suscipiẽtes, verùm etiam Ministri Sacramenti: ideoque duplici ratione gratiæ statum non debent negligere, tum vt dignè suscipiant, tum vt dignè ministrent. Dixi aggrauari peccatum, nam Doctores Scholastici censent non esse nouum mortale peccatum, ratione ministerij: quia ad illud non sunt specialiter coniuges consecrati, ideoque specialem obligationem ministrandi in gratia non habẽt,

in corde ſuo ſuauius melos Domino promebat, pſallens ſpiritu, pſallens & mente: *Fiat cor & corpus meum immaculatum, vt non confundar.* Sic meruit à Deo gratiam impetrare ſponſum conuertendi, & integritatem cum nuptijs conſeruandi.

PROPOSITIO SECVNDA.

ACcedens ad Matrimonium, debet habere rectam intentionem finis, ad quem illud inſtitutum eſt.

Triplex autem finis poteſt intendi. Primò mutuum auxilium. Habet enim homo inclinationem naturalem ad viuendum ſocialiter, vt ex mutuo auxilio, & ope, facilius vitæ huius incommoda poſſit tolerare, & labentis ſęculi tumultuantes vndas tranſuadare. Nam & ad hunc finem Matrimonium inſtitutum eſt, vt homini ſit ſolatium, tum ſolitudinis, tum ſollicitudinis: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium.* Qua in re adiutorium? Ad prolis propagationem, ad familiæ gubernationem, ad curarum, laborum, dolorum leuamen, cæteraſque vitæ neceſſitates. Ad id mirè iuuat inſolubilis aſſociatio, quam nulla ſuperueniens infælicitas, non morbus, non exilium, non paupertas, ſed ſola mors diſſoluit. Sic etiam intellexere Gentiles apud quos laudatur Theogena vxor Agatoclis Regis Siciliæ, quæ ab ægro marito nullo modo ſe diuelli paſſa eſt, dicebat enim: *Nubendo non ſolùm proſperæ fortunæ, ſed & aduerſæ ſocietatem iniui, quare nec inuita ſpiritus mei periculo emptura ſum, vt viri ſpiritus extremos excipiam.* Sed & ſexus diuerſitas admodum vtilis eſt ad mutuum ſolatium & opem, ob propria munia à natura ſibi indita. Nã ex habitudine naturali ad aliud apta eſt mulier, ad aliud vir. Mulier domũ regit, familiã alit, proles benignè educat, digiti eius apprehẽdunt fusũ, ancillis partitur officia, multaq; alia peragit viris incõgrua. Vir verò negotia grauia peragit, ad negotiationes procedit, prouidet familię, eãq, tuetur cõtra incurſantes.

Hunc ergo finem ſocietatis & auxilij licitè & meritoriè poteſt quis intendere, ordinando omnia ad finem ſuper-naturalem, ad quem maximè opem ſibi debent ferre in idem iugum iuncti, vt ſe perducant ad eandem metam ſupernam. Hinc licitum eſt matrimonium, licet ſpes pro-lis non fuerit, vt patet in ſterilibus, & matrimonio ſenũ.

Secundò, & principaliter matrimonium iniri poteſt ad procreationem prolis, ineſt enim homini naturale deſi-derium propagandæ ſpeciei. Vt verò ſit meritoria hæc intentio, debet intendi prolis generatio, vt inſtruatur in fide, pietate, timore Dei, ſicque benedictionem diuinam poſſit participare, non tantùm temporalem, ſed & æter-nam; vt per filiorum multiplicationem, Filij Dei multi-plicentur, & electorum numerus adimpleatur. Hæc eſt enim prima ratio inſtituti matrimonij, & teſte Auguſtino lib. 1. de nuptijs cap. 4. hoc eſt potiſſimùm matrimo-nij bonum, vt parentes filios ſuos ex membris primi hominis, transferant in membra Chriſti. Non ergo pri-maria intentio debet eſſe, vt hæredem Domui relinquat (quo carens Abraham dolebat, dicens: *Vernaculus meus erit hæres meus*) ſed vt æternorum bonorum hæredes ſibi acquirat, proles à Deo dilectas & electas, ideò Patriar-chis promiſit Deus proles multiplicandas, vt ſtellas cæli, indicans parum eſſe quod filios producturi ſint, terræ ſę-culoque labenti; niſi & illi in cælum eleuandi ſint, vt ful-geant ſicut ſtellę in perpetuas æternitates, lucis cæleſtis & æternæ conſortes. Hanc etiam intentionem edocetur Tobias ab Angelo cap. 6. *Accipies Virginem cum timore Do-mini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, vt in ſemine Abrahæ, benedictionem in filijs conſequaris.* Vnde poſtea ora-bat Tobias. *Domine Deus, Patrum noſtrorum, benedicant te cæli & terra, & omnes creaturæ tuæ: Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtiq; illi adiutorium Euam. Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ causâ accipio ſororem meam coniugem, ſed ſolâ poſtè-ritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæcu-lorum.*

Tertiò iniri potest matrimonium in remedium concupiscentiæ. Cùm enim homo priuatus originali iustitiâ, multos fluctus patiatur à carne, quibus aliqui valdè difficulter possunt resistere, in remediũ morbi huius, matrimoniũ est ordinatũ. Vnde Apost. dicit infirmis: *Propter fornicationem, vnusquisque habeat vxorem suam.* Et ad Timotheũ 5. *Volo juniores nubere, filios procreare, matres-familias esse, nullam occasionem aduersario dare, maledicti gratiâ.* Nempè Apostolus offert illis nuptias, in remedium incontinentiæ, quia aliquæ illarum iam incontinentiâ suâ scandalum suscitarant. Quod indicat subijciens: *Iam quædam conuersæ sunt retro Satanam*, ita vt non tam stantibus coronam, quàm jacentibus manum porrigat auxiliarem Apostolus.

Hę igitur sunt principales rationes, quas debent intendere, qui volunt matrimonium inire, & piè in illo viuere, omnesque sunt ex Christi institutione. Nam & de postrema dicit D. Greg. 12. mor. *Qui tentationum procellas cum difficultate tolerant, coniugij portum petant, sine culpa enim ad coniugium veniunt, si meliora non vouerunt.* Possunt & accedere aliæ rationes, sed secundariò, non principaliter; verbi gratiâ, honorabilitas coniugij, nobilitas, prudentia, gratia, modestia, indoles bona, morum parilitas, pulchritudo: propter quas rationes inducitur quis secundariò ad matrimonium cum aliqua persona ineundum sine peccato. Hæc enim non sunt repugnantia fini matrimonij, vt patet in Iacob, qui Liæ prætulit Rachelem, ob pulchritudinem.

PROPOSITIO TERTIA.

QVi matrimonium init, debet insistere bonis operibus, pietatisque exercitijs, vt gratiam Dei aduocet, qui matrimonij & auspex & præses est.

Olim gentiles in suis nuptijs, laudibus & hymnis aduocabant Hymenęũ, vt coniugio benediceret, existimabant

Digitized by Google

enim eum esse Deum nuptiarū Præsidē. Depingebant verò tanquā inuenem speciosum, corona ex floribus odoriferis redimitum: & gerebat in vna manu faciem ardentem, in sinistra velum sericum pallidi coloris ab Antiquis *flammeum* vocatum, quia Flaminum vxores illo caput ornabant. Pedes etiam habebat calceatos calceis pallidi coloris, quod genus calceorum proprium erat fœminarum. Cur coronam ex floribus gerit, nisi in signum lęti & festiui animi? Sed cùm talis corona facilè marcescat, per illam significabant coniugij corporisque voluptatem non diu perdurare. Dicunt & Mirrhæ folia admixta fuisse, quia voluptati cōiugali amaritudo sese solet inspergere; quamuis & per Myrrham incorruptionem corporibus impertientem, perpetuum matrimonij vinculum, quod incorruptum debet permanere, potuerit designari. Dicit verò Plutarchus agens de præceptis connubialibus, in Boëtia moris fuisse, asparagis sponsam coronari, vt significaretur ei, citiùs quàm asparagi coquuntur, tristitiā quam ex paternæ domus discessu conceperat, abolendam; est enim asparagus facillimæ concoctionis. Cur verò facem accensam gerit? Quia olim noctu sponsa in sponsi domum traducebatur ob verecundiam adhuc recentē. Imò in tenebris viri thalamum adibant, vnde deceptus in tenebris fuit Iacob, putans Rachelem, cùm Lia foret. dicit verò Plutarchus præfixum fuisse numerum facularum, nec potuisse plures esse quàm quinque, varias illius numeri afferens rationes. Significabat porrò fax ardens in manu Hymenęi, in nocte aduersitatis affectum coniugalem nunquam extinguendum, & fidelitatem continuò ardere debere. Cur etiam in sinistra velum gerit, nisi vt subiectionem perpetuam, quam sponsa sponso se habituram profitetur, denotet? Denique, cur pallidi calcei, nisi ad significandam clausuram à sponsa seruandam? Calceis enim pallidis per calles vagari indecorum. Hunc itaque Deum suum varijs laudibus, & hymnis sibi optabant propitium,

Catul. in Epithal.

pitium, vnde & Hymni nomen deriuatum eſt, Hymnus enim quaſi Hymenæus cantus.

Sed procul figmenta Gentilium, procul fictitij, factitijque Dei, excluſi ſunt veniente veritate, & velut veſpertiliones tenebris immerſi, veniente luce. Nuptiarum ergo Deus & verus Hymeneus Chriſtus eſt, qui primum diuinitatis ſignum à nuptijs auſpicatur, aquam in vinum conuertens, in ſymbolum benedictionis Chriſtianorum nuptijs impertiendæ, per quam aqua carnalis concupiſcentię in amorem ſupernaturaſem verteretur, quo coniuges ſe amarent, vt ipſe Eccleſiam ſponſam ſuam, vt ſuprà dictum eſt. Aduocandus ergo eſt ille, qui ſuum ſpirituale connubium, & amorem, quem ſponſæ defert, voluit eſſe exemplar, ſpeculum, prototypum omnium Matrimoniorum; vt cætera illius ſignificationem contineant, & imitationem præ ſe ferant. Ipſe in finem vſq; ſæculi ſacrat connubia, Præſes & Auſpex. Vbi adeſt, omnia fælicia; vbi abeſt, omnia infauſta. Vbi adeſt, dæmoniũ nullã habet poteſtatẽ; vbi abeſt, Aſmodeus accipit poſſeſſionem, vt luxuriantẽ ex ſeſe naturã in fœda & indecora coniugio, propellat. Vbi adeſt, thorus eſt immaculatus, & per omnia honorabile connubiũ, vbi abeſt, zelotypia, æmulatia, diſcordia, aliaque vitia, vel irrepunt, vel irrumpunt. Vbi adeſt, vinum non deeſt, gratia & amor quo onera matrimonij leuiter ferãtur, vbi abeſt, fæces ſolùm manẽt, & amaritudo mixta cum aqua carnalis concupiſcentiæ diffluente. Denique vbi adeſt, inter matrimonij ſpinas etiam flores producit, flores bonorum deſideriorum, ſanctorum operum ac meritorum, ex quibus æternæ gloriæ coronas licet contexere; vbi abeſt, non niſi coronas infælices pungentium ſpinarum, augmẽtum curarum, ingentium malorum, eſt reperire. Vis vno verbo complectar? vbi adeſt, nuptiæ habent ſpeciem & initium Paradiſi; vbi abeſt, inferni. veniat ergo Ieſus oratione, &

præuijs

præuijs operibus ſanctis adductus, vt coniugio fælicitatem & fœcunditatem impertiatur. Procul Venus & Cupido, procul & Iuno, quam Pronubam dixere Gentiles, fæliciſque connubij conciliatricem: loco illius adſit Maria, Virgo, & Sponſa, Virginum & Sponſarum Primiceria & Tutelaris Diua. Non niſi per illam impetratur nuptijs vinum pro aqua, non niſi eius interceſſione, coniugibus adeſt amor ſanctus & gratia. Aduocentur & diſcipuli, quos Dominus ſecum adduxit. Hi enim ſunt optimi teſtes, hi ſunt amici cæleſtis Sponſi, qui gaudio gaudent propter vocem eius, fauoremque ipſius nobis conciliant. Aduocetur & Angelus tanquam Paranymphus, qui Eliezer famulum Abrahę eſt comitatus, vt Iſaaco deſponſaretur Rebecca: & Tobiam deduxit, vt relegato dæmonio in deſertum, ab illo acciperetur vxor Sara incorrupta. Hos omnes inuocat Eccleſia, cuius eſt oratio illa. *Domine Ieſu Chriſte, Fili Dei, & B. Virginis Mariæ, qui in Paradiſo Matrimonium inſtituiſti in officium, & pro nobis homo factus, etiam in Sacramentum; tua præſentia, ac miraculorum primitijs dignanter illuſtrans: Tu per merita & preces Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, hos quos ſacro matrimonio coniunxiſti, benedicere digneris, & liberare ab omni ligamento, faſcinamento, & maleficio ſatanæ, & dare eis fœcunditatem, & gratiam, quâ liberi poſſint vti matrimonio ad generandum, concipiendum, geſtandum pariendum, & fouendum, prolem gratam Deo & hominibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Sacerdotale Rom.

LECTI

LECTIO QVINTA,

DE CÆREMONIIS MATRIMONII.

1. *Agit de præuijs Matrimonio interrogationibus.*
2. *Agit de cæremonijs adhibitis in Sacramento isto.*

Tertiò de Benedictione Matrimoniali.

Quartò de conuiuijs nuptialibus.

PRIMO interrogantur, an castitatis votum non emiserunt? Licet enim votum simplex non irritet matrimonium, facit tamen illicitum; ita vt post votum contrahens peccati mort. reatum incurrat, nec debitum possit exigere à coniuge, sine Episcopi dispensatione. Meritò verò hæc interrogatio præmittitur, quia experientia docet, adolescentes quodam pietatis & ætatis indiscreto feruore, ad castitatis vota prosilire; & postea cùm sit illis mobilis cum ætate animus, coniugij occasione arridente, sæculique illecebrâ illectante, vota negligere, fidem Deo fallere. Frustrà verò excusationes quæruntur tunc, ob ætatem immaturam, ob indiscretionem & imprudentiam, quod nexũ tanti vinculi non ponderarint, nec difficultates secuturas peruiderint; quia sacri Doctores non plus exigũt ætatis & maturitatis ad obligandũ se Deo per votũ, quàm dęmoni per mort. peccatum, vel Deo per actum meritorium. Vndè eleganter Ambrosius: *Non mireris in adolescentulis castitatis professionem, cùm legis in paruulis passionem: Nam & scriptum est de his: Adolescentulæ dilexerunt te nimis.* De nubentibus igitur post votum, audi Apost. *Habent damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt*, quia scilicet per votum *Thimot. c. 5.*

votum, fecerunt cum Christo pactum, fidem illi dantes, nunc contra illam, cum marito paciſci volunt, Christique fœdus diſſoluere. Addit Apoſtolus, *Iam conuerſæ ſunt retrò ſatanam* quia relicto illo cui ſe per continentiam deſponderant, ſequuntur Dæmonem libidinis incentorem ad inceſtas nuptias inuitantem. Et quidem aliquæ vt ſibi ad illas viam ſternant, prius luxuriantur cum ſponſis quos ambiunt, & hoc vocat Apoſtolus, *Luxuriari in Chriſto*, hoc eſt, in iniuriam Chriſti. Conſonat Apoſtolo Auguſtinus diſertè pronuncians: *In illis qui vouerunt caſtitatem, non ſolum capeſſere nuptias, ſed & nubere velle, damnabile eſt.*

Aug. de adult. coning. c. 24.

Licet verò inuencularum vota in ſæculo non reprobemus, ſi ſeriò ſe probent (Non ætas reijcitur florentior, vbi morum eſt ſenecta, Theclam non ſenectus, ſed virtus probauit, inquit Ambroſius) Multarum tamen inconſtantia etiam poſt plures caſtitatis annos comperta, indicat frequentiùs ſuadendum, vt aut virum, aut murum eligant, vt ſe clauſtris recludant aut nubant, quia ob ſexus infirmitatem multis periculoſum eſt inter conſortia & illecebras mundi vouere caſtitatem. Hinc illud conſilium Apoſtoli ad adoleſcentiores viduas, quibus ob habitum coniugij difficilior eſt continentia: *Volo iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario maledicti gratia.* Quaſi dicat. Conſulo illis ob periculum otiandi, vagandi, impurè viuendi, vt iuuenilis inconſtantia coniugij iugo adſtringatur, & ſic curis domeſticis occupentur, ne cuipiam detur occaſio ſcandali, & maledicti contra eos qui ad caſtitatis votum ſic inconſtantes vellent adducere.

Ex his omnibus conſulitur Confeſſarijs, vt iuuenculas quæ domi debent degere inter ſuos, non facilè permittant edere vota perpetuæ caſtitatis, ne poſtea ſint in laqueum: nihil tamen vetat, vt de menſe in menſem, aut de anno in annum, concedant ad probationem.

Secundò interrogantur, an alteri fidem non dederint? Quia

Quia qui ſciens volenſque alteri ſpopondit, obligatus eſt vinculo oris ſui, teneturque implere promiſſum, nec ſine perfidia mortali poteſt recedere niſi in caſibus à iure permiſſis, de quibus vide Nauarrum cap. 22. Imò ſi quis fidem matrimonij alicui dederit, non tamen iuramento firmarit, ſi poſtea alteri fidem iuret, tenetur priori: quia iuramentum poſterius cadit in materiam indebitam, & illicitum eſt, nec ligat. Interim paruipendunt cæci iuuenes fidem etiam iuratam, ſufficit promiſſione ad turpia puellas illectare & deflorare, poſtea deſerunt & deſpiciunt, cum illarum dedecore, lachrymiſque parentum: ſicut Ammon cùm violaſſet Thamar, deſpexit, & exoſam eam habuit. Hoc verò Deus permittit in pœnam leuitatis puellaris, vt diſcant ſerpenti per os eorum ſibilanti non credere, ne inſtar Euæ decipiantur fallaci promiſſione, & vt diſcant ſe matrimonio integras conſeruare. Sic exemplum alijs eas exhibet Deus, quomodò & Dinam violatam ob nimiam leuitatem & curioſitatem, quâ voluit excurrere, vt videret filios & filias regionis alienæ. Sed & ex parte puellarum falſa hæc fides non deeſt, quę illaqueant iuuenes ad ſuam ſequelam, allidunt que ad graues expenſas fallaci promiſſione; poſtea ſi opulentior occurrerit conditio, eam captant, non obſtante fide & iuramento, ſed non ſine animæ periculo. *V. Paru. chiale Leod.*

Audi exemplum memorabile. In Saxonia virgo opulenta formoſo juueni Matrimonium ſpopondit, at qui tenuioris erat fortunę, diriſque ſe deuouerat, dicens: *Si alteri nupſero, dæmon me in illis nuptijs abripiat.* Poſt interuallum, animum mutans alteri nubit, non obſtante quod prior eam promiſſi & imprecationis admoneret. Ipſo nuptiali die omnibus conuiuis ad hilaritatē ſe excitantibus, ipſa triſtior fit ſolitò vrgente conſcientiâ. Tandem duo dęmones ſub ſpecie equitum adueniunt, & in ędes nuptiales menſamque adducuntur, deinde ad choreas. Vni

ex illis honoris causa quasi extraneo, sponsa ducenda iungitur; cum ea aliquoties tripudiat, deinde in sublime effert, in conspectu parentum & amicorum, cùm eorum eiulatu. Altero die amici mœsti sponsum quærunt, vt fortè delapsam sepeliant: & ecce ijdem occurrunt, vestes & aurum referentes dicentesque: Non in has res, sed in sponsam nobis à Deo potestas est concessa. Ita Delrio. l. 3. 4. 7. sect. 1.

Tertiò interrogantur, an adsit parentum consensus? Ratio est, quia parentum est, prolibus prouidere & cõsulere in hoc graui negotio. Nam & ratio naturalis docet, debere parentes de statu prolis satagere, illisque obtemperandum esse, & consilio eorum vtendum hac in re. Scriptura veteris & nouæ legis, hanc curam delegat parentibus. Apostolus: *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit &c.* Ecclesiasticus verò: *Filiæ tibi sunt, serua corpus illarum, & non ostendas faciem hilarem ad illas. Trade filiam, & grande opus feceris, Homini sensato da illam.* Hinc Abraham Gen. 24. vbi nubilem Isaac attigit ætatem, mittit fidelem domus suæ Oeconomum Elieser, vt illi despondeat vxorem. Et laudatur Isaac tanquam filius obediens, quod totam hanc curam Patri defert: nihil disputat quod è longinquo adducantur, cùm non deesset quam posset eligere, è multis quas suis oculis lustrarat. Non etiam contendit ipse proficisci, vt eligat, sed patris directioni, & illius qui mittebatur fidelitati, se committit. Ideò vt obedientiæ exemplar illum proponit S. Ambrosius, laudans illud puellæ apud Euripidem responsum: *Sponsalium quidem meorum Pater curam subibit, hoc enim non est meum.*

Cor. 7. *Eccl. 7.*

Amb. lib. de Abraham.

Sic Catullus in Epithalamio, alloquens puellam vt assentiatur voluntati parentum, dicit lepidè.

Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est.
Tertia pars Matri data, pars data tertia Patri.
Tertia sola tua est, noli pugnare duobus,
Qui genero sua iura, simul cum dote dederunt.

Itaque

Itaque inuitis parentibus contrahere, ordinariè eſt graue peccatum, ob irreuerentiam & iniuriam patriæ poteſtatis. Grauiter Eſau offendit & contriſtauit parentes, duas ſine eorum aſſenſu ducens vxores. Et infeliciter cedere ſolet filijs hac in re in pœnam peccati. Aliud eſt cum quis religionem ingreditur: quia tunc non tam cum parentibus (qui ſolent obicem inijcere) quàm cum Deo, conſulendum. Si vocat oriens, non attendas ad occidentem; ſi vocat magni conſilij Angelus, noli aliena conſilia præſtolari: *Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos*, tu viam vitæ ingredere. Sufficit verò parentum conſenſus interpretatiuus. Sic Tobias abſens ducit vxorem, & Iacob peregrinus apud Laban. Si verò non adſit conſenſus, ratum tamen eſt matrimonium, vt definit Trid. ſſ. 24. c. 1. quia illorum conſenſus etiam iure naturæ ſufficit, quorum eſt onera matrimonij ferre: hoc autem non parentum eſt, ſed coniugum; & licet peccent contra obedientiam, dum de matrimonio decernunt, de re tamen ſua non de aliena diſponunt.

Grauiſſimè verò monendi ſunt parentes, ne metu graui, miuis, verberibus, in electione ſtatus cum prolibus agant. Nec ad nuptias cogant, quæ ſtatum eligunt caſtitatis, niſi Dei iram vindicem in ſe velint accerſere, neq; ad caſtitatem importunè vrgeant, quæ nubere volunt. Exinde enim in Religione & clauſtris tot infauſta, tot ſcandala & apoſtaſiæ, quia plures irrepunt non à Deo vocati; ſed à parentibus intruſi, vt ſpem hæreditatis amplioris alijs prolibus parent, aut cæco alio affectu. Denique ſi connubia eligant, non ad placita ſibi, prolibus autem ingrata, impellant: quia magnâ opus eſt libertate, cùm de vinculo inſolubili agitur, & ad tot onera ferenda opus ſpontaneo amore; nec tam vxor, quàm hoſtis dicenda eſt, quæ inuita nuptui datur. Eheu quot malorum origo eſt parentum importuna poteſtas, & maleſuada voluntas, colligans filias cum exoſis maritis!

Mihi contigit in varijs locis hac de re casus lachrymis dignos audire. Quædam fassæ sunt, se per plures annos à maritis ita fuisse auersas, vt necse attingi patērētur ad matrimonium consummandum: exponebant interim eos certo turpitudinis periculo. Quædam cùm parentum voluntati non possent refragari, resoluebant secum: Si opus sit huic viro mihi exoso iungi, cogitatione alio perfruar. Sicque in congressu maritali ad alium, affectum, cogitationemque conuertebant. Cùm quandam vrgerem, an non interrogata fuisset à Ministro assistente, num in illum virum consentiret? An non saltem tunc asseruerit, se consentire? Respondit se verbo quidem asseruisse, mentem tamen, quantum in se erat, aliò diuertendo. Nec defuit quæ tandem veneno maritum & infeciisse, fassa est. Denique, quàm multæ *hanc* ob causam, adulterio matrimonia polluerunt? Sic discite, ô infausti parentes, non abuti patriâ potestate, liberos morosè premendo, opprimendo, perimendo vosque ipsos; dum tot periculis salutem eorum exponitis, quæ quidem in caput vestrum retorquentur.

Quartò, dextræ contrahentium iunctæ sacrâ stolâ colligantur, in symbolum fidelitatis, & vinculi insolubilis, quo vi Sacramenti in Christo copulantur. Est Matrimonium insolubile ob vnionem significatam Christi cum Ecclesia, per amorem & vnionem hypostaticam in humanitate assumpta. Stola autem symbolum humanitatis Christi est, quâ tanquam vestem & stolam sibi adstrinxit, & nos per illam, sic verò astrinxit, vt nunquam dimiserit. Hanc significationē Matrimonio Christiano inserens, vult coniugū corpora animosq; ita vniri, vt quamdiu spirant, non diuidantur, dicens in illius institutione: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Hæc omnia stolæ colligatio mysticè repræsentat. Vnde sic colligati, mutuum consensum exprimunt, & iuramento solēni in præsentia Dei & Angelorū, asserunt per fidem quam Deo debēt, per Baptismum

ptiſmum quo in Chriſto regenerati ſunt, per partem quam cum electis expectant, ſe mutuam fidelitatem tam cordis quàm corporis, tota vita inuiolabilem adſeruaturos quocumque in ſtatu : ſimulque auxilium, bonorum communicationem, protectionem, ſibi compromittunt: quę olim per Pallium quod vir ſupra coniugem extendebat, deſignabatur, vt colligitur Ruth 3. Vtinã huius iuſiurandi ſępius coniuges meminerint. Vtinã non ſe periurij reos coram Deo ſiſtant, & in caput ſuum damnationem accerſant; dum opere vel corde mœchantur, vel deſponſatas deſerunt, repudiant, in deſperationẽ & perditionem adigunt. Per hanc fidem datam fit, vt mulier poteſtatem corporis ſui non habeat, ſed vir; & vir poteſtatem corporis ſui non habeat, ſed mulier, vt dixit Apoſtolus. *V. formã in Parochiali.*

Huius juramenti & poteſtatis ſibi mutuò datæ per illud, memores fuere vir ille & mulier, de quo in Prato ſpirit. c. 189. Mercator quidam naufragium paſſus omnium rerum ſuarum, diuinâ prouidentiâ incolumis euaſerat. Vbi domum appulit, à creditoribus carceri traditur, omniaq; ad vxoris vſque veſtes diuenduntur. Hæc omni ope deſtituta mœrebat, quod nec viro panem ſuppeditare poſſet. Cùm quâdam die in carcere mariti ſortem defleret, acceſſit diues quidam incarceratis eleemſinam largiturus, & mulieris ſpecie captus eſt. Dicitq; cuſtodi, vt adducatur ad ſe. Venit illa eleemoſynã ſperans, narratq; mariti infęlicẽ ſortem. At ille. Vis hâc nocte mihi iungi, eximã te anguſtijs, & creditoribus ſatisfaciã? Cui mulier caſta & fidelis : Domine intellexi Apoſtolum dicere: *Mulier corporis ſui poteſtatem non habet, ſed vir,* remitte me ad maritum, quod juſſerit, peragam. Regreſſa, narrat marito rem. At ille non ſe hâc occaſione abripi paſſus eſt. Ait ergo lachrymans dilectę coniugi. Vade ô Soror, dic ei nos ſpem figere in Ieſum, qui ſuos non deſerit, mortemque potius obire nos paratos, quàm eum offendere. Renunciat illa mariti reſponſum, rubore perfundens virum caſtitati

ſtitati ſuæ inſidiantem. Nec verò Chriſtus defuit ſpei illorum. Nam per id temporis latro etiam carcere detentus, viri-mulieriſque colloquium audiens, compunctus in ſe dixit. Ecce hi pudicitiam Deumque pluris faciunt, quàm pecuniam vitamque. At ego quid faciam, qui de Deo nunquam cogitaui, tot homicidiorum auctor? Vocat ergo eos, & dicit: Ego ſcio me ad mortem damnatum, audienſque pudicum veſtrum conſilium, compunctus ſum: pergite ad talem locum, & fodite, pecuniam reperietis, vt debitum perſoluatis, & orate vt ego inueniam miſericordiam. Poſt paucos ergo dies latro neci datus eſt, & mulier pergens ad locum, pecuniam reperit, & paulatim ſatisfaciebat creditoribus, vt exiſtimarent pecuniam ab eo mutuò accipi. Hæc ibi.

Quintò, non ſolùm dextræ coniunctæ colligantur, ſed etiam in Sponſæ digitum annulus inſeritur; vt hoc pignore ſacro dilectione mutuâ ſic corda iungantur & obſignentur, vt nullus amori extraneo acceſſus detur, nulluſque odio locus. Etenim & huius rei ſymbolùm eſt, quod quarto digito ſiniſtræ manus annulus hic imponitur; qui & annularis, digitus fidei, digitus cordis, nuncupatur. Tradunt enim ab illo neruum quemdam tenuiſſimum, venamque ſanguinis ad cor pertingere, Aulus Gellius, Macrobius, Plinius, Iſidorus, & alij. Neque verò mos annulum exhibendi in nuptijs recens eſt, cùm & apud Hebreos vſitatus fuerit, Græcos, ac Romanos, apud quos ciues vtebantur aureo, libertini argenteo, ſerui ferreo, teſte Iſidoro. Neque ſolùm in vſu erat Signatorius aut Honorarius annulus, ſed & maximè Sponſalis ac Pronubus. Apud Hæbreos annuli vſus colligitur ex multis Scripturis. Nam Thamar dixit Iudæ: *Patiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonem. Ait Iudas, quid pro arrhabone vis dari? Reſpondit, annulum tuum.* Iterum cùm de fabrica tabernaculi agitur, ad quam monilia, aurum, argentum, byſſus, afferebantur; inter cætera etiam annulos oblatos, teſta-

teſtatur Scriptura Exod. 35. & Iſaiæ 3. minatur Dominus ſe ablaturos à filiabus populi ſui monilia, mitras, diſcriminalia, Annulos. Inter Chriſtianos verò iam ab initio vſitatos annulos, teſtatur Clemens Alexandrinus, docetque quo ſigno Chriſtianorum annuli forent ſculpendi: *Sint nobis ſignacula, Columba, Piſcis, vel Nauis, quæ celeri curſu à vento fertur; vel Lyra muſica, quâ vſus eſt Polycrates, vel Anchora, quam inſculpebat Seleucus: & ſi ſit piſcans aliquis, meminerit Apoſtoli, & puerorum qui ex aqua extrahuntur. Neque idolorum imprimendæ ſunt facies, quibus vel ſolum attendere, prohibitum eſt; ſed nec enſis, vel arcus, ijs qui pacem proſequuntur, nec loculi, ijs qui ſunt inordinati & temperantes.* Sed apud Chriſtianos, teſte Baronio, vſus olim fuit, vt in annulo ſponſali, ſculperetur ſignum mutui fœderis & concordiæ, hoc eſt, *Dextræ ſimul iunctæ*, quia porrectione dextræ, apud omnes ferè nationes fides ſponderi ſolita eſt; & coniunctione manuum (ex qua efficitur numerus denarius) perfecta animorum conſenſio aptè exprimitur. Plura ea de re vide apud Baron. ad Chriſti annum 57.

Sed & Annuli Pronubi vſus ſatis ex eo probatur, quod adhuc aliqui ſacri in Eccleſia habeantur. Nam Coloniæ reſeruatur annulus S. Vrſulæ aureus opere ſimplici, quo eam ſibi Conanus Gallo-Britanniæ Præfectus, nondum è paternis abductam laribus deſponſarat, ſed illa virginitatem amans, fugienſque ſponſum, ex maiori Britannia fælici naufragio Coloniam appulit, cum Virginum cohortibus, vbi Chriſto fidem datam, coniugiumque per caſtitatem cum illo initum, ſanguine ſuo ſanxit.

Annulus quoque quo S. Ioachim Annam Mariæ Parentem ſibi coniunxit, ſeruatur Romæ apud Sanctimoniales S. Annæ; eſtque argenteus & rudis, cum criſtallina gemmula, maculis circumcingentibus nigris, in medio pellucida, ex qua imago, veluti è ſpeculo reſilit, quo hebetes & caligantes oculos, quibus admoueri ſolet in feſto S. Annæ, plurimùm iuuari tradunt.

Digitized by Google

Seruatur & Perusij in Italia, in templo Sancti Laurentij, summâ veneratione, & populorum concursu, annulus quo B. Ioseph Mariam desponsauit, estque miraculis clarus, à Clusinis ad Perusinos diuinâ prouidentiâ delatus, Historiam describit eleganter Ioannes Baptista Laurus Perusinus. Hunc annulum sæpiùs se spectasse mihi asseruit Clariss. I. V. D. Ioannes Baptista de Ninis Illustrissimi D. P. Aloysij Carafę Nuncij Apost. ad Germaniam, Auditor Generalis; sed non posse dignosci ex qua materia sit; non enim ex argento aut auro, sed ex lapilli alicuius genere est. Solent verò Matronæ conflatos ex ebore annulos, Perusium mittere, attactu illius consecrandos, in partu profuturos, de quo sic Baptista Laurus: *Ego quoque Romæ abhinc quadriennio, Principum aliquot fœminarum rogatu, annulos ex ebore conflatos Perusium transmisi, curauique attactu nostri quasi diuinam ex eo hausturos indolem, consecrari: eo quod asserebant, partui propinquas mulieres difficili nixu se excrucianies, si hos annulos digito gestassent, subleuari.* Annulus quoque iste sacratissimus Deiparę, reconciliandis coniugum dissidentibus animis, mirè prodest; cuius rei gratia, plures voto adstricti, se Perusium conferunt, & fructu domesticæ pacis fruuntur elimenata discordia. Denique multi à dæmonibus vexati & obsessi ad aram sacram, vbi hic annulus seruatur, confugientes; liberati sunt.

Nec hoc silendum, quod cùm nobilis & regij sanguinis fœmina nomine Waldrada præcipiti pietate dum ei gemma spectanda exhiberetur, manu eam accepisset, & digito annulari inseruisset, illum protinus digitum exaruisse in pœnam temeritatis. Quæ res in populi concursu contigit, dum adhuc Clusij existeret. Nec mirum tibi videatur, tanta in veneratione illum haberi, quandoquidem annulus ille pronubus humanæ fælicitati auspicium dederit: quo Maria hortus conclusus, fons signatus, Porta Cęli, soli æterni

Primo

Principi peruia, fuit obſignata, & tradita Ioſepho virginitatis ſocio & conſorti. De hoc annulo ſic quondam luſiſſe fertur Vrbanus Octauus, qui modò in ſede Petri agit, dum adhuc S. R. E. Cardinalis foret.

Imbriferis arcus fulgens in nubibus, Orbem,
Effera diluuij damna, timere vetat.
Sic Deus Omnipotens, voluit. Decus annule, maius
Eſt tibi, quem ſupplex Vrbs Peruſina colit.
Is gemino conſtans arcu, fœlicior index,
Nam peragit Virgo nupta, ſalutis opus.
Virgineo terræ coniungens fœdere Cœlum:
Hâc duce, non pelagi, non ſtygis vnda nocet.

Cæterum, cùm Sponſus Sponſæ annulum tradat in digito cordis (ex quo neruulus in cor deriuari anatomia Medicorum obſeruauit) frequenter illum attendat Sponſa: oculumque mentis non debet ab illo dimouere; ſicut nec oculis corporis expoſitum, facilè obliuioni tradit. Meminerit ergo amoris cordatiſſimi, ad quem ſe obſtrinxit, & illius aſpectu reſuſcitet gratiam in coniugio datam, nec obliuiſcatur benedictionis illi annulo datæ, à Sacerdote Chriſtum repræſentante, quæ ſic habet: *Benedic, Domine, hunc annulum, quem in tuo nomine benedicimus, vt quicumque eum portauerit, in tua pace conſiſtat, & in tua voluntate permaneat, & in tuo amore viuat, creſcat & ſeneſcat, & multiplicetur in longitudinem dierum.*

DE BENEDICTIONE SACERDOTALI.

POst interrogationes, ſtolæ colligationem, annuli traditionem, mutui conſenſus expreſſionem, coniugibus benedictionem impertitur Sacerdos, in qua benedictione legi ſolet Pſalmus 127. *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius &c.* Qui quidem Pſalmus, quoniam bona matrimonij inſinuat, paulò latiùs à nobis explicandus eſt.

Primò incipit: *Beati omnes qui timent Dominum*, quia initium omnis boni timor Domini eſt: *A timore tuo Domine, concepimus, & parturiuimus ſpiritum ſalutis, inquit Prophæta*. Timor autem ille ſanctus in hoc eluceſcit, ſi ſollicitè quis illi placere, illius ſe voluntati ſtudeat conformare; & nihil ita vereatur, quàm in eius offenſam incurrere. Hoc nempè etiam eſt in vijs eius ambulare, eius mandata, conſilia, inſpirationes ſequi, nec declinare à via regia iuſtitiæ. Qui ergo timet Dominum, in vijs eius ambulat, & ideò beatus eſt initiali quâdam beatitudine, nunc expectatione certâ, poſtea poſſeſſione ſecurâ.

Secundò addit: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit.* Vbi indicat hominem non ad otium creatum, ſed ad laborem, ſicut auis ad volatum, inquit Iob. Nam prima ſententia ad id eum condemnat: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* At huic labori Deus benedicit, abundantiam tribuens timentibus ſe, vel certè ſufficientiam pro ſe, & liberis alendis. Non ergo debent hoc adſcribere Patres-familias ſoli ſuæ induſtriæ, aut labori, ſed maximè diuinæ prouidentię & benedictioni. Etenim quidquid laboris & induſtriæ adhibeatur: *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam.* Quid eſt ædificare domum? prolem, familiamque fælicem conquirere. Nec enim domus hic tam pro loco mãſionis, quàm pro familia accipiẽda eſt. Sic Exodi 1.

Deus

Deus dicitur ædificasse domos obstetricibus, eoquod peperciſſent maſculis Hæbræorum. Dauid quoque promittit ædificare domum, hoc eſt, proſapiam amplam, & fælicem. 1. Paral. 7. Fruſtrà ergo quis adlaborat, vt prolem fœcundam habeat, opeſque illi prouideat, niſi Dominus collaborarit. *Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere, ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris.* Vanum eſt Deo non iuuante, ſurgere ad laborem, quo victum conquiratis; & licet valdè manè, poſtquam paululùm ſederitis, ſiue quieueritis, ad laborem redeatis, non vobis ſuccedet, niſi Domino opitulante. Vos ergo, *qui manducatis panem doloris*, qui cibo ærumnoſo veſcimini, edentes in triſtitia panem magnis laboribus partum, confidite magis in Domino, vt labori manuum veſtrarum benedicat. Hanc benedictionem promiſit populo ſuo: *Si mandata mea cuſtodieris, venient ſuper te benedictiones iſtæ, Benedictus eris in ciuitate, & benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſque iumentorum tuorum.* Vide cætera Deut. 28. Quod ſi quandoque timentes Dominum has benedictiones non aſſequantur, ſed non obſtante quod labori inſudent, egeſtate torqueantur, compenſat id Deus amplioribus donis ſpiritualibus & æternis. Vnde ſi vix panem poſt laborem ad manducandum habent, certiùs præparat eis Deus panem, qui non deficit in regno Dei, eumque colligunt ibi de opere manuum ſuarum, de fructu meritorum, quæ hic ſeminarunt. Quapropter omnibus iuſtis conuenit illud in ſenſu ſpirituali: *Labores manuum tuarum quia manducabis*, & magis quod ſequitur.

Beatus es, & benè erit. Beatus es in ſpe in præſenti, & benè tibi erit in re in futuro, in ampla illa operum tuorum remuneratione. Quo eodem ſenſu per Iſaiam dicit Dominus: *Dicite iuſto quoniam benè, fructum adinuentionum ſuarum comedet: Væ impio in malum, retributio manuum eius fiet ei.* Iſa 3.
Conſolatoria admodum monitio iſta eſt, ex ore Domini proce-

procedens, & paucis multa complectens. An non rectè dicitur iusto quod benè, rectèque impio væ nunciatur? Nihil enim iusto, nisi benè; nihil impio, nisi væ: quia iusto omnia etiam mala cooperantur in bonum, impio bona quæ habet vertuntur in malum, ceduntque ei in damnationem. Si enim opes habet, si honore fulget, si felicitate fruitur, his peccata accumulat, & vę sibi multiplicat: nec illi benè esse vnquam dici potest, quia hæc à miseria pœnæ & culpæ non valent eum liberare. Sic nec ægro benè esse dicimus, licet opibus affluat, licet famulorum turba circumstet, licet honores omnes, diademata, sceptra, insulæ, deferantur. Pessima autem ægritudo est ægritudo peccati, quę non sinit homini benè esse, cùm & conscientia semper inquieta pauorem, & affectus praui turbidam mentem ei ingenerent. Iusto autem sine limitatione vult Dominus nunciari, *Quoniam benè*; indicans omne genus boni humano cordi optabile ei dari, initialiter quidem in hac vita per spem & promissionem, consummatiuè in altera per promissionis exhibitionem. Dicite ergo iusto quoniam benè, quia benedicta hora, in qua natus est, benedicta vita, benedicta mors, & quicquid illam sequitur. Dicite quod benè ei succedet, siue in laboribus, siue in quiete, siue in honoribus, siue in ignominia, siue in copia, siue in inopia, *Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Annunciate ei omne bonum, siue ex parte animę, siue ex parte corporis; siue ex parte Dei, siue ex parte hominum; siue ex parte huius vitæ, siue ex parte futuræ. Licet enim per aduersa eius probetur patientia, tamen damna in lucrum, labores in meritum, certamina cedunt ei in coronam & præmium. Dicite ei quoniam benè, quia nomen eius scriptum est in libro vitæ, illique pręparatum est summum omniũ bonorum, à mundi constitutione. Vnde licet omnia in eum mundi mala incidant, licet omnia elementa conspirent, licet totus infernus obluctetur, nihil trepidare debet: ——*Si*

fractus

fractus illabatur orbis, impauidum ferient ruinæ. Etenim ruente sæculo dicitur iustis: *Leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Et cuilibet illorum dici potest: *Beatus es, & benè tibi erit.*

Est & hoc aduertendum, quod dum in benedictione coniugatorum dicitur: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es,* indicari illis verbis eos debere hanc vitam transigere, non de laboribns alienis, sed de suis, non de hęreditate pauperis, aut pupilli, non de pane viduæ, aut impotentis resistere; sed de propria industria & cura. Fælix qui quietè manducare potest panem suum sub ficu, & vite sua, hęc est Dei benedictio, dum nihil iniustè possidet, non per fraudes, non per dolos & circumuentiones, non per lites & exactiones. Significatur etiã hanc esse à Deo benedictionem, si non molestetur, aut inquietetur diffidijs, litibus, processibus, exemptus ab illa maledictione: *Diripiant alieni labores illius, non sit illi adiutor, nec sit qui misereatur pupillis eius.* Denique significatur, quod non debeat esse inquietus nimiâ sollicitudine, auaritiâ, cupiditate, ob quam vix cibum necessariamque relaxationem audeat sibi & familię indulgere, vel amicis frugaliter communicare. Etenim & hoc reprehensibile est, dicente Ecclesiaste. *Quid proderit homini de vniuerso labore & afflictione spiritus, quâ sub sole cruciatus est? Cuncti dies doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit, & hoc nonne vanitas est? Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est.* Itaque extrema hęc vitanda sunt, vel nimiâ sollicitudine, auaritiâque laborare, & terrenis bonis inhiare; vel otio etiam nimio marcescere, nec commoda ad vitam hanc transigendam quærere: *Stultus enim, inquit, complicat manus suas, & comedit carnes suas, dicens: Melior est pugillus cum requie, quàm plena vtraque manus cum labore & animi afflictione.* Eccl. 4.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò dicit: *Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Hoc est, sicut vitis propagines suas diffundit per omnia latera domus, fructum suum proferens; ita & vxor tua filijs elegantibus & suauibus domum tuam replebit. Hęc enim benedictio Dei est, in matrimonio proles fælices producere, & quasi vuas multas ad maturitatem perducere. Vt sicut vinum reficit, colore, odore, sapore delectans; ita & filij bonæ conuersationis odore & gustu, parentum ætatem & senectam solentur. Rectè autem dicitur vxor in lateribus domus fructificare; illius enim est quietè domum incolere, prolium curam habere, non diuagari, non otiari, sed adiutorium esse viro in domestica gubernatione: & dum is externis negotijs se impendit, vt domui procuret necessaria, illius est fideliter omnia dispensare, non prodigè & inutiliter administrare: *Confidit enim in illa cor viri sui, reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ: Considerauit semitas (siue statum domus suæ) & panem otiosa non comedit. Vnde surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt, vir eius & laudauit eam.* Quomodò autem Deus sicut viti tribuit vuarum abundantiam, ita & timentibus se fœcunditatem filiorum ac nepotũ, patet ex filijs Israël. Hi cùm tantùm 70. ingressi fuerint Ægyptum, post 215. annos, quibus in Ægypto vixerunt, ita numero aucti sunt, vt præter paruulos & vxores, sexies centena millia peditum in egressu numerata sint Exodi 12. Vnde de illis dicitur Exodi cap. 1. *Erant igitur omnes, qui ingressi sunt è femore Iacob 70. Ioseph autem in Ægypto erat, quo mortuo & vniuersis fratribus eius, omni cognatione illâ, filij Israël creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleuerunt terram,* terram scilicet Gessen sibi attributam. Sic manifestè adimpleta fuit multiplicatio seminis Abrahæ Gen. 13. & 15. promissa. Et quidem hæc fœcunditas potuit esse naturalis, quia naturaliter fieri potuit, vt omnes mulieres Hębręæ essent fœcundæ, & singulis annis parerent: item vt matu-

maturè inciperent parere, & ſerò deſinerent; & vt Hæbræi tradunt, binas aliquando & ternas proles ſimul parerent, nam hoc in Ægypto non ita fuiſſe inſolitum, teſtis Ariſtoteles eſt lib. 7. animalium cap. 4. Tamen hæc propagatio etiam prouidentiæ ſpeciali Dei, & benedictioni adſcribenda eſt, quandoquidem Hæbræi ita creuerint, non obſtante quod ſummis & continuis laboribus & afflictionibus tam animi quàm corporis, opprimerentur; licet enim hæc oppreſſio fœcunditati contraria eſſet, tamen quanto magis opprimebantur, tanto magis creſcebant: Vnde dicit Auguſtinus 18. Ciuitatis cap. 7. *Creuerunt Hæbræi, diuinitus fœcundatâ eorum multiplicatione.*

Mirabilis certè fœcunditas in genus humanum prouenit, ex prima illa benedictione Domini; *Creſcite & multiplicamini, &c.* Vnde ex tribus Noë filijs 250. annis in tantum propagati ſunt homines, vt Diodorus Siculus doceat Ninum (qui regnare cæpit ſub annum 250. à diluuio) eduxiſſe contra Bactrianos, peditũ decies ſepties centena millia, & equitum ducenta millia. *Diodorus lib. 3. c. 2.*

Sed parum eſt filios producere, niſi benè moratos, ideò dicitur coniugij benedicti fructus, fore inſtar vuarum ſuauiũ: Mali enim filij ſunt vua acerba dentibus Patrum ſuorum, quibus obſtupeſcunt & torquentur. De bonis autem filijs attende quod ſequitur.

Quartò ſubdit: *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Hoc donum Dei eſt, circa ſe videre proles quaſi nouas plantulas oliuarum, ductiles, delectabiles, virentes, & bonæ ſpei; illaſque alere, irrigare, & ſi quid curuum ſit, erigere, manuducere, vt frondes, flores, fructuſque ſuaues parere tandem poſſint, oliuas & oleum, hoc eſt, probos, pacificos, frugiferoſque mores, quibus parentes Deuſque oblectetur. Cùm autem dicit filios hos in circuitu menſæ conſpici, indicat maritum qui benedictione matrimoniali frui vult, non debere frequentare ſympoſia, popinas, tabernas, ibique ſua prodigere: ſed

Digitized by Google

potiùs panem ſuum cum pueris & vxore diuidere, illas in circuitu menſæ alere, cum eis quandoque animum relaxare. Sic Iob dicit: *Omnipotens erat mecum, & pueri mei in circuitu meo.*

Hæc quoque allegoricè Chriſto competunt, cuius vxor Eccleſia, fæcunda eſt *quaſi vitis, quæ extendit palmites ſuos vſq; mare, & vſq; ad flumē propagines ſuas.* Filij eius sūt quaſi nouellæ oliuarū in circuitu mensæ, quam ſponſus ſuus inſtruxit, virtute cuius irrigantur, fęcundantur; vt abundans oleum bonorum operum, gratiæque pinguedinem per odoriferam conuerſationem poſſint producere.

Quintò denique cùm repetēs benedictiones iam dictas dixiſſet: *Ecce ſic benedicetur homo qui timet Dominum*, adijcit & hanc finalem. *Benedicat te Dominus ex Sion, vt videas bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ. Et videas filios filiorum tuorum pacem ſuper Iſrael.* Quæ quidem benedictio, vel terrena & temporalis, vel cæleſtis ſpiritualis, & æterna intelligi poteſt. Temporalis quidem & terrena erit, hoc ſenſu: Ex cæleſti Sion Deus ſic te benedicat, vt non ſolùm priuatam familiæ fęlicitatem experiaris, ſed & publicam Ciuitatis tuæ ac Patriæ, vt eius ſtatum videas tempore vitæ tuę florentem & pacificum, ſine turbine bellorum, ſine vaſtitate & procella afflictionum publicarum, bonis omnibus circumfluum: ita vt quiſque ſub vite & ficu ſua illis quæ Deus de cælo dedit cum pace gratias agens fruatur, & comedat cum quiete. Spiritualis autem & ęterna hoc ſenſu erit. Benedictionem & hanc poſtremam poſt omnes temporales dictas impertiatur tibi Dominus, qui ex Sion, ſiue ex ſpecula æternitatis omnia contemplatur ab æterno, vſque in æternum prouidentiam & miſericordiam extendens: vt ſcilicet perducat te ad bona illa cæleſtis & ſupernæ Ieruſalem, quæ pijs & timentibus ſe ſunt reſeruata, quibus fruaris omnibus diebus vitæ tuæ. Quæ cum futura ſit poſt hoc ſęculum immortalis, opto vt & ęternùm illis bonis perfruaris, & illa in Sion bona contemplētis, quæ hic oculus non vidit, nec auris audi-

uit, nec in cor hominis ascenderunt.

Et postquam ad bonam senectutem perduxerit te in hoc sæculo, ita vt filios & nepotes tuos felici iucunditate conspexeris: tandem ad pacem illam æternam Israëlis siue populi electi videntis Deum, pertingere tibi donet, ad pacem inquam illam imperturbabilem. quam nomen *Ierusalem*, importat quod interpretatur, *Visio pacis*, nomen quoque, *Israel*, quod idem est ac *Videns Deum*.

Has itaque benedictiones iuuat explicare coniugatis, vt non solùm opibus & felicitati terrenæ & externę inhient, sed & maximè fælicitati ac paci internæ, ac bonis æternis: ad quorum participationem filios se debere generare agnoscant.

DE CONVIVIIS NVPTIALIBVS.

IAm olim conuiuia in nuptijs celebrari solita, constat ex Gen. 29. Vbi Laban cùm traderet in vxorem Rachelem filiam, *vocatis amicorum turbis ad conuiuium, fecit nuptias*. A pijs autem hęc conuiuia exercebantur cum timore Dei, vt dicitur Tob. 9. Sed & Athenæus cõuiuij nuptialis dans causam, dicit: *Moribus & legibus scitum est, vt in nuptijs epulum fiat, tum nuptiales Deos vt veneremur, tum vt pro testimonio id sit conuiuis, quod nuptis placeant suæ nuptiæ*. Athen. l. 5 Verùm hęc cõuiuia, passim in luxum & abulus in dignos Christianis excreuerunt. Tunc quidlibet licitum videtur. Quis enumeret grauissima mala, quæ quotidiè cõuiuia nuptialia vltra omnes limites Christianæ modestiæ exundantia, pariunt? Bacchus illis præsidet & Proserpina, furięque infernales cum tędis suis ardentibus; non Christus aut Maria, Genijque boni; hinc non solùm ebrietates, sed & rixæ, homicidia, sanguinis effusio, dissolutioneque grauissimæ passim ex illis oriri cernuntur. Vide Chrisost. in gen. c. 29.

Sed has dissolutiones quandoque vltio diuina à tergo consequitur. Paucis id exemplis cõprobemus. Agebãtur Qualenses in Lubica nuptiæ, aderatq; frequens vtriusque

ſexus multitudo choreas ducens. Et ecce ignis ignotâ origine locum inuadit, & 180. vtriuſque ſexus, perempti ſunt; ſoli Sponſi nudi è lecto euaſere. Vnde & Prouerbio locus datus, *Nuptiæ Qualenſes*. Nempè ſponſi ritè ſuſcepto Sacramento, in gratiæ ſtatu exiſtebāt, vnde eis diuinus fauor affulſit: alij in peccatis hærentes, diuinamque irritantes clementiam diſſolutionibus ſuis, vltioni fuere obnoxij. Teſtis eſt Albertus Crautzius & Maiolus colloq. 4. art. 144.

Alexander 3. Scotorum Rex, cùm tertiò ſibi vxorem deſponderet iam ſenex, Druydam Comitis filiam, & nocturnum in fine choreæ carnibus exutum ſaltantem. Quod cùm Rex cæteriq́ue aduerterent, attoniti primùm ſubſtitêre, deinde omen auerſati, non ſolùm tunc, ſed & in poſterum nuptiales iocos dimiſerunt. Nec inaniter hoc viſum eſt, nam eodem anno Rex equo inſidens, excuſſus & occiſus eſt. Inde etiam clades & ſeditiones ortę, quæ florentiſſimum alioqui regnum euerterunt. Contigere hæc anno 1250. Ita Hector Boëtius in Scotię Annalibus.

Audi & aliud infauſtum. Celebrabantur in aula Regis Galliæ Caroli 6. Nobilis cuiuſdam nuptiæ. Rex recreandi animi gratiâ (erat enim mente pauliſper læſus) cum quinque alijs, nocturno ludo in cænaculum prodijt, vultu in Leonini oris imaginem perſonato, reliquum verò corpus delibutum pice, & multo lino depexo, ac in villos cofecto, ita contexit, vt hiſpidi portenti ſpeciem gereret. Sic fit chorea & ſpectaculum, ad quod tota Regia concurrit. At Ludouicus Aurelianenſis, frater Regis, volens clariùs rem inſpicere, facem propiùs admouit: ex qua ſcintilla in Regem incidens, in omnes effuſa flamma, repentinum concitauit incendium. Rex fuit ſeruatus, vxoris Biturgis veſte caudata fluxaq́ue; quâ inuolutus eſt, antequam flamma iam lambens, ad viuum corpus pertigiſſet: quatuor miſerè vſtulati perierunt; quintus in pro-

Belforeſt in hiſt. Paulus Aemilius & alij.

in propinquam promi-cellam ruens, aquâ & vino ſe perluens, ſalutem inuenit.

Altera adiungi poteſt ſolemnitas Matrimonij, traductio Sponſæ in domum Sponſi, quæ repræſentari ſolet in Eccleſia Chriſtiana quibuſdam in locis, dum ad oblationem ſacram inter officia diuina procedunt Sponſus & Sponſa, & vtriuſque parentes. Deducitur autem Sponſa à duobus iuuenibus ſibi proximis conſanguineis; deinde reducitur & ſuſcipitur à duobus conſanguineis vel propinquis Sponſi, quâdam valedictione ſuis parentibus factâ, per oſculum datum ſignificatâ. Et his cæremonijs ſignificatur tranſire in poteſtatem viri, vt ei adhæreſcat, relicto etiam ſi neceſſe fuerit patre & matre; ſimulq; traduci in eius familiam, nomen illius, tituloſque honoris, ac prærogatiuas familiæ illi communicatas participando.

Neque noua eſt traductio ſolemnis ſponſi in domum ſponſæ, nam & quid ſimile indicatur Gen. 24. dum de Iſaac dicitur, quod Rebeccam ſibi deſponſatam & adductam per Eliezer, *introduxit in tabernaculum Saræ matris ſuæ*; vbi notant aliqui ſponſam olim ductam fuiſſe in tabernaculum vel cubiculum Socrus ſuæ, vt ſignificaretur, quod nouella ſponſa eſſet futura mater-familias, ex qua liberorum, ſucceſſionis, & familiæ filum produceretur, & propagaretur; quodque ipſa in pari honore & gradu futura eſſet apud domeſticos, quàm fuerat Sponſi mater. Et aduertunt Interpretes, ſeorſim à viris habitaſſe vxores apud Hæbræos: Vnde dicitur in tabernaculum matris, non verò patris introducta ſponſa. Sic & Rebecca cùm apud parentem ſuum exiſtens, inaures aureas accepiſſet ab Eliezer, dicitur cucurriſſe in domum matris ſuæ, vt nunciaret quæ audierat. Ex quo colligitur, alia habitacula virorum, alia mulierum fuiſſe; ſeorſim enim in gynecæo mater cum puellis degebat.

Tertiò, aduerte differentiam : In nuptijs enim mundi ſponſæ poſt nuptias non manẽt virgines, at Chriſti ſponſæ, quaſi prius virgines non fuerint, poſt nuptias cum Chriſto virgines fiunt, hoc eſt, fiunt in fide puriſſimæ, in ſpe & charitate integræ, in moribus incorruptæ, ob hæc enim Eccleſia & anima dicitur virgo. Et hoc vult Apoſtolus, dum Corinthijs etiam coniugatis dicit : *Deſpondi vos virginem caſtam exhibere Chriſto.* Audi Bernardum *Propter Æthyopiſſam Filius Dei è longinquo venit, vt ſibi illam deſponſaret. Moyſes quidem Æthyopiſſam duxit, ſed non potuit eius mutare colorem, Chriſtus verò quam adamauit ignobilem adhuc & fœdam, glorioſam ſibi exhibuit Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam. Vnde tibi ô humana anima, tam inæſtimabilis gloria, vt illius ſponſa merearis eſſe, in quem deſiderant Angeli proſpicere?* Bern. ſer. Dom. 1. poſt Epiph.

Quartò, cùm deſponſatio hæc fiat per fidem, ſpem, & charitatem, & velut per hunc contractum, *Eris mihi in populum, & ego ero tibi in Deum* (ſicut & in nuptijs dicitur : Accipio te in meum, accipio te in meam) meritò vocatur anima meretrix & adultera, quando conſentit infidelitati & peccatis, quando admittit ſuggeſtiones dæmonis, illiuſque obſequitur voluntati. Audi Origenem. *Si ſuſceperis, ô homo, in cubili animæ tuæ adulterum diabolum, ſi ſpiritus iræ, inuidiæ, ſuperbiæ, impudicitiæ, ingreſſus fuerit, & receperis eum, delectatuſq; fueris in his quæ ſuggerit, meretricatus es cum eo.* Conſequenter dicendum, eſſe lenones Satanæ, qui ad peccatum alios pertrahunt prauis conſilijs & ſuggeſtionibus: quique ad hæreſim pelliciunt prauitate doctrinæ. Hi enim ſponſam ſurripiunt Chriſto, & ſatanæ conſtuprandam tradunt.

Quintò, in hoc matrimonio annulus datur, ornamentaque ſponſalia, de quibus Ezech. 16. *Veſtiui te diſcoloribus, & calceaui te hyacintho, & cinxi te byſſo, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos auribus tuis, & coro-*

hibet per voluntatem, diligens ſicut dilecta eſt. Ergo ſi perfectè diligit, nupſit. Quid conformitate hâc iucundius? Quid optabilius charitate, quâ ſit vt humano magiſterio non contenta, per temet, ô anima, fiducialiter accedens ad verbum, verbo inhærens, verbum familiariter percunctéris, conſulteſque de omni re. Verè ſpiritualis ſanctiſque connubij contractus eſt iſte. Parum dixi contractus, complexus eſt, vbi idem velle & nolle vnum facit ſpiritum de duobus, quæ enim inter ſponſos alia connexio præter amari & amare? Quę ergo amat, & aliud nouit nihil, ſponſa eſt. Hæc Bernardus.

Septimò, ex illa deſponſatione pulchrę concipiuntur proles. Has deſcribens Origenes, dicit. *Dum anima adhæret ſponſo, & audit verbum eius, & ipſum complectitur, ſine dubio ab ipſo ſemen ſuſcipit, ſicut ille dixit: De timore tuo Domine in vtero concepi, & parturiui ſpiritum ſalutis. Inde naſcetur generoſa progenies, inde pudicitia orietur, inde iuſtitia, inde patientia, inde manſuetudo & charitas, & omnium virtutum proles venerandа.* Sic è contrario ſi ſponſum anima deſeruerit, & ſatanæ ſe adiunxerit per fornicationem ſpiritualem, ſemen peſſimum ſuſcipit, ex quo omne vitiorum genus concipitur & oritur. Origen. in 25. nu.

PROPOSITIO SECVNDA.

EST & alia deſponſatio ſpiritualis ſpecialior, per ſtatum caſtitatis.

De hac ſic loquitur D. Auguſtinus, Tract. 9. in Ioan. *Quæ virginitatem Deo vouent, licet ampliorem honoris gradum in Eccleſia teneant, tamen ſine nuptijs non ſunt; nam & ipſæ pertinent ad nuptias cum tota Eccleſia, in quibus Sponſus eſt Chriſtus.* Explicemus ergo particulariùs deſponſationis illius circumſtantias & cæremonias, illarumque ſignificationes; & comparationem ineamus cum nuptijs terrenis, nuptiarum harum ſpiritualium.

1. igitur, ſicut ſponſa contrahens dicit: *Accipio te in meum*, & exinde totũ amorẽ, & ſeipſam tradit marito; ita & qui caſtitatẽ vouet, Chriſto totũ amorẽ, & ſeipſum conſecrat, illiq; obligationẽ habet viuendi ſecundum eius voluntatem, ſicut ſponſa obligationem habet erga maritum.

2. ſicut ſponſus in ſuã protectionẽ ſponſam accipit, eiq; familiaritatem & cõmuniçationem exhibet; ita & Deus protectionem aſſumit ſibi vouentiũ, illiſq; cõmunicationem ac familiaritatem non denegat: ſi voto & vocationi reſpondeant, illis ſapientiæ ſuæ dona impertitur.

Hoc aliquando in viſione oſtenſum fuit B. Gregorio Nazianzeno. Cùm ipſe iuuenis caſtiſſimus Athenis ſtudijs vacaret, vidit per ſoporem, ſedenti ſibi & legẽti duas decoras fæminas ad dextram & ſiniſtram conſediſſe. At ipſe caſtitatis inſtinctu, inſpiciens eas oculo torniore, quænam eſſent, quid vellent, percunctatur. Familiariter verò ipſum complectentes aiunt: *Ne moleſtè accipias iuuenis; natæ tibi & familiares ſumus: altera ex nobis ſapientia, altera caſtitas dicitur, & miſſæ ſumus à Domino tecum habitare, quia iucundum nobis in tuo corde habitaculum præparaſti.*

Simile habes de B. Laurentio Iuſtiniano. Hic cùm annum ageret vndevigeſimum, qui ætatis flexus lubricus eſſe ſolet, apparuiſſe ei dicitur Dominus Ieſus ſpecie Virginis, cuius ſplendor, Solis ſplendorem facilè ſuperaret, vultuque placidiſſimo hæc ei dixiſſe. *Cur Adoleſcens cor tuum effundis, & pacem ſectando, teipſum per multa ſpargis? Quod quæris, penes me eſt. Ergo ſi me ſponſam accipere decreueris, pacem hanc certiſſimè polliceor.* Ille tantâ pulchritudine, tamque magnifico promiſſo delectatus, quæſiuit quod ei nomen, quod genus eſſet? Tum illa. *Ego ſum Dei Sapientia, quæ ad homines reformandos, humanam formam indui.* Cum ergo adoleſcens reſpondiſſet ſe eam libentiſſimè accipere, dato oſculo læta abſceſſit: Ipſe verò, non multò poſt, in Monaſterium ad oblatas ſe contulit nuptias.

Tertiò, cæremoniæ exteriores quas Eccleſia adhibet, dum Virgines caſtitatis votum emittunt, hanc deſponſa-

tionem rectè indicant. Velum enim eis ſolet imponi, ſicut & olim in nuptijs, velum flammeum dictum gerebãt puellę, quo obtegebantur. Hinc verbum, *Nuptiæ*, à verbo nubere, quod idem eſt ac velare, quia ergo Chriſto nubunt, ideò velantur. Sic Rebecca cùm ducta fuit in ſponſi ſui Iſaac domũ, velo ſe ornaſſe legitur Gen. 24. Et ſpõſa in canticis inter iniurias quas à cuſtodibus noctis ſibi illatas conqueritur, vẽlum ſibi ablatum commemorat. Nam licet Interpres noſter, *Pallium* nominet, originale tamen hæbræum vtitur nomine etiam ſignificãte velum ſericum. De hoc velo agit Tertul. lib. de velandis virginibus. *Pura Virginitas*, inquit, *ſemper timida oculos fugit, confugit ad velamen capitis, quaſi ad galeam contra ictus tentationum, contra jacula ſcandalorum, contra ſuſpiciones & ſuſurros.* Significare etiam poteſt iſtud velum debere operiri virginem, tanquam imaginem Dei ſpecialem, eius ſigillo inſignitam, & ab eo ad perfectionis decorem, penicillo cæleſti perducendam: vt ergo imago iſta à Chriſto Sponſo reformanda, terreno puluere nequaquam aſpergẽ la deſignetur, velo obuoluitur. Adde hoc eſſe ſeruitutis perpetuę ſymbolum, vnde in illius ſuſceptione ſolent virgines canere: *Suſcipe me ſecundum eloquium tuum, & viuam, & non confundas me ab expectatione mea.* Pſ. 118. Velum verò illud ſolet benedici, in ſignum benedictionis, quam Chriſtus Sponſus his nuptijs impertitur: qui etiã à ſe velum hoc imponi, miraculis quandoque demonſtrauit.

Illuſtre exẽplum eius rei habemus in vita S. Aldegũdis. Hæc vrgebatur à parẽtibus nobiliſſimis, vt nuberet Principi, Angliæ Regis filio. Dies nuptiarũ iam decreta erat, ipſa licet diſſentiente. Eâ nocte quâ aduẽtabat Princeps, è domo paterna ſeſe ſurripit, in ſyluam Malbodium nuncupatã perrectura, vt ibi lateat. Quęritur puella à domeſticis, quæritur & à Sponſo; præſidio noctis ſe tutam arbitrabatur, at illo inſequente, in anguſtijs deprehenditur, Sambrâ fluuio vlteriorẽ greſſum prohibẽte. Quid ageret?

Tumultum ad ſe aduentantium equitum inaudit; nec tam ſponſum exiſtimat, quàm Virginitatis hoſtem aduenire. Rem igitur tacita oratione Deo commendat: & magna in Deum iacta fiducia, ſuper liquidum & impermeabile elementum gradum figit ſolidum, opitulantibus duobus dextra lęuaque Angelis. Sic euadit incolumis, ſpectante vt dicitur ſponſo, qui diuinum admiratus miraculum, plenus ſtupore, ab incepto deſiſtens retrogreditur. Quid deinde illa? Cum paucis exinde diebus audiſſet SS. Aubertum & Amandum Epiſcopos, in Cænobium Altimontenſe (Malbodio horâ diſtans) adueniſſe, nudis pedibus illuc pergit, perfuſa lachrymis eis aduoluitur, obſecrat vt eorum ope cæleſti ſponſo per votum caſtitatis conſecretur, ſicque parentum importuno deſiderio ad coniugium terrenum adſpiranti, terminum imponat: Dum verò annuunt illi, & per preces ſacras benedictum Virginitatis velum, ſolemni ritu imponere parant: ecce Columba diuinitus miſſa velum è terra pedibus roſtroque in ſublime eleuat, & Virginis vouentis capiti imponit, cum omniũ ſtupore. Huius rei adhuc memoria eſt (quam licuit mihi cernere) in dicto Monaſterio, in Sacello dicto S. Aldegundis. Et velum iſtud maximo cum honore ſeruatur apud Malbodienſes Nobiles Canoniſſas, quæ patrimonio & patrocino S. Aldegundis fruuntur.

Quartò, dum Virgines in Religione Chriſto deſponſantur, crines eis abſcinduntur. Sic adimpletur figura Deut. 21. vbi decernitur vt fœmina gentilis bello capta, ſi velit nubere Hæbręo, prius raſa cæſarie & pręciſis vnguibus, veſteque in qua capta erat depoſita, patrem, matremque lugeat. Si huius rei rationem quæras, id fieri decretum fuit, vt his luſtrationibus ſancta & munda reddita, ad populum ſanctum adiungeretur, oblita generis & cognationis ſuæ. Vel ne fortè Iudæus ob crinium, vnguium, & veſtium ornatum, temerè mulierem adamaſſet, ſicque per horum ſpoliationem probaretur, an vanus eſſet amor,

& ad

& ad perpetuum vinculum minùs idoneus. Deinde id fieri poterat, vt puella lugubres sordes, & funebrem corporis habitum susciplens, triginta diebus parentes defleret & amicos, quos in bello perdiderat: & postea luctu satiata, ad epuli gaudia, & nuptiarum lætitiam conuerteretur. Sed mysticè significabatur 1. Christum animas è captiuitate sæculi ac satanæ eductas, sibi in sponsas velle assumere, si & ipsæ velint vestem in qua captæ sunt, mutare; hoc est, pristinos mores exuere, quos sub mundi captiuitate tenebant. Hoc Apostolus vocat, *exuere veterem hominem cum actibus suis, & induere nouum, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate*. Vtique noua vestis gratiæ, non est superaddenda vesti culpæ; sed deponenda est vetus, vt noua induatur. 2. Deinde adhibenda est nouacula abnegationis propriæ, quâ radantur crines, hoc est, terrenæ & superfluæ curæ & cogitationes, omnisque mundana ac vana pulchritudo & jactantia. 3. Debent & circumcidi vngues, hoc est, omnis affectus sæuitiæ & rebellionis; quia simplicitas, mansuetudo, humilis obedientia requiritur. 4. Oportet denique sedere vno mense, hoc est, oportet sufficienti tempore vitam præteritam recogitare cum quiete; considerando quem Patrem habueris in mundi conuersatione, satanam nempè, quam verò Matrem, malignantium congregationem; sicq; culpas pręteritas lachrymis oportet diluere. Vel etiam flere debet patrem, flere matrem, quasi mortui essent, & ita se gerere erga illos, quasi non essent: imò eos sancto odio prosequi oportet, si Christo aduersentur: Qui non odit patrem & matrem, non potest meus esse discipulus. Sic adimpletur illud: *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum.*

Solebant vestales Virgines abrasam capillaturam, suspendere ad arborem Lotos dictam, quæ fructus adeò suaues dicitur protulisse, vt semel ad eam allecti, non possent ab ea diuelli. Sponsæ Christi ad arborem Crucis

capillaturam ſuam debent ſuſpendere, & ab ea nunquam diuelli. Hæc enim arbor eſt vitæ, ſuauiſſimos fructus producens. immò thronus eſt & thalamus Sponſi, in quo primum animas deſponſauit. In hoc thalamo poterunt ſponſum inuenire, hanc arborem conſcendentes poterunt Chriſtum cum Zacchęo videre, eiuſque ęternam benedictionem participare. Intueantur præuium Reginæ Chunegundis exemplum, ſolemni ritu Chriſto nubentis, Crucemque Sponſi amplectentis. Sic habet eius vita.

Chunegundis Henrici 2. Imp. coniux, quæ virgo manſit, Conrado ſibi in regnum ſuccedente, curis ſæcularibus, vt optârat exonerata, ipſo anniuerſario die obitus Sancti Henrici, vocauit Archiepiſcopos ad dedicationem Eccleſiæ Confugienſis. Vbi inter Miſſæ ſolemnia, in imperiali ornatu ante primum altare proceſſit, & obtulit ligni crucis partem, quàm vti theſaurum incomparabilem habebat. Recitato ergo Euangelio, quod in Eccleſiæ dedicatione ſolet legi (de Zachæo aſcendente ſuper sycomorum, vt Chriſtum videre mereretur, eiuſque benedictionem impetrare, regalem purpuram exuit, & fuſcio-rem tunicam, quam proprijs operata erat manibus, ab Epiſcopis benedictam, induit Religionis veſtem. Deinde capillis abraſis (qui adhuc iu eadem Eccleſia pretioſi ſeruantur) multis flentibus pro ſe, pro illa gaudentibus, ſæculo renunciauit. Exinde impoſito ſibi velo, traditoq; annulo præcinuit: *Poſuit ſignum in faciem meam, & annulo ſuo ſubarrhauit me Dominus.* Ita conſcendit ipſa in Crucem, vt Ieſum mereretur videre, quia ſtatura ſibi puſilla videbatur: ita ſuſpendit ad arborem illam capillaturæ benedictam, Regiam ſuam cæſariem, vt iam ſignificaret omnes cogitationes Crucifixo dicatas: ita pro imperatoria veſte cilicium aſſumpſit, cui iugiter indormire, immò immori voluit. Cùm enim agonizans videret ſibi parari regales exequias, & aurea feretro obtendi velamina, illa reſpuens

reſpuens aiebat: *Amictus iſte non eſt meus, auferte hinc, alienus eſt: his terreno ſponſo, iſtis cæleſti copulata ſum; nuda de vtero matris egreſſa, nuda regrediar illuc. His vilibus vilem miſeræ carnis materiam inuoluite, & corpuſculum meum iuxta tumulum fratris mei, ac D. Henrici Imperatoris, quem me iam vocantem video, in proprio locello reponite.* Atque his dictis, ſpiritum Chriſto Sponſo reddidit.

Quintò, annulus tradi ſolet in virginum conſecratione. Vnde hâc formâ vti ſolet Epiſcopus: *Deſponſo te Ieſu Chriſto Filio ſummi Patris, qui te illæſam cuſtodiat, accipe ergo annulum fidei, ſignaculum Spiritus Sancti, vt Sponſa Dei voceris, & ſi fideliter ei ſeruieris, in perpetuum coroneris.* Tunc illa hunc annulum oſtentans, nuptiale ſymbolum ſolita eſt decantare: *Annulo ſuo ſubarrhauit Dominus Ieſus, & quaſi ſponſam decorauit me coronâ*, vt iam diximus de S. Chunegunde. Sic & Epiſcopis, dum conſecrantur & ſponſantur nomine Eccleſiæ Sponſæ Chriſti, ſolet annulus dari, & dici: *Accipe annulum, fidei ſignaculum, quatenus ſponſam Dei, Sanctam Eccleſiam, intemeratâ fide ornatus, illibatè cuſtodias.* Sed aduerte differentiam, nam Virgines & Epiſcopus recipiunt annulum in quarto digito manus dextræ, coniuges in quarto manus ſiniſtræ; vt diſtinguantur nuptiæ ſpirituales à corporalibus, nuptiæ huius vitæ à nuptijs futuri ſæculi. Nam illæ incipiunt à gaudijs, & deſinunt in luctum; ideoque per ſiniſtram ſignificantur: hæ à luctu initiantur, ſed in gaudium terminantur, vel certè initium habent à ſolido Spiritus S. gaudio, & deinde in æternum gaudium tranſfunduntur; vnde rectè per dextram ſignificantur.

Vt verò oſtenderet Chriſtus non eſſe inanem hanc annuli traditionem & ſignificationem, quandoque ſponſis ipſemet annulos exhibuiſſe legitur, qui adhuc in Eccleſia pignora ſacra ſeruantur. Coloniæ Agrippinæ apud Patres Auguſtinianos, inter ſacras reliquias exhibitus mihi fuit annulus, qui dicebatur eſſe S. Agnetis à Chriſto ei traditus.

ditus. Celebris est annulus B. Edmundi, quo virginitatem in ipso vernantis ætatis flore Deo vouit coram imagine B. Mariæ Virginis; cui imagini annulum in digito inseruerat, insculptum gerentem *Aue Maria*; quem quidem annulum, volunt esse in signum coniunctionis indissolubilis, quam pacisebatur cum Maria tanquam Domina & Sponsa, & Filio eius Iesu Christo. Hic verò annulus, post mortem ei diuinitus redditus est, & digito eius insertus, quem cùm extrahere vellet Religiosus Saxista Pontiniacensis (vbi corpus adseruabatur) nullâ vi id potuit. Supplici tamen prece ad aures Viri sancti facta, statim sine difficultate dimisit, & per illum multæ sanitates infirmis redditæ sunt.

Sed inter omnia dignissimum commemoratione est, quod circa S. Catharinam Senensem visibiliter à Christo Sponso gestum est. Hæc vt posset Sponso cælesti inuiolabili fidelitate manere subiecta, valde aspirabat ad perfectum fidei gradum, dicens cum Apostolis: *Domine adauge mihi fidem, eamque ita in me perfice, vt nullâ vi vnquam possit deficere*. Sæpè id orabat, sæpè respondebat Dominus: *Despondabo te mihi in fide*. Tandem in Bacchanalibus, ventris festa aliis celebrantibus, inclusit se in cellula, non respiciens in vanitates, & insanias falsas; sed ardentissimè petens à Domino dictam fidei perfectionem. Adimpletum igitur est in ea illud Prophetæ: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*. Etenim Christus ei apparens cum Matre sua, & aliquibus Sanctis, eam mirabili modo despondit, hortatus vt deinceps ageret virilitet, quæ ex diuina prouidentia incumberent peragenda. Post illam desponsationem, cæpit eam sensim trahere ad hominum conuersationem, quia volebat eius operâ vti ad multorum salutem. Exinde etiam secuta est mira cum Christo familiaritas & vnio: nam licet familiæ & ægris seruiret, nihil ab æterni sponsi amplexibns recedebat, ineratque illi tanta promptitudo, mentem suam cum Christo quo-

uis

uis loco & tempore coniungendi, vt nullo actu externo impediretur, quominus tenderet ad cæleſtia, vnde & frequentiſſimè extra ſe rapiebatur. Porrò cauſam deſponſationis hanc dedit Chriſtus: *Quia tu ſpreuiſti vanitates mundi, amplexa crucem & pœnitentiam, quærens ſummum & æternum bonum, his diebus quibus mundani vacant gulæ & luxuriæ, ideò ego te deſponſabo.* Ritus fuit iſte. Accipiens Maria dexteram Catharinæ digitumque annularem, petebat à filio hanc deſponſationem. Matri annuens Chriſtus, annulum ſponſalitium digito eius inſeruit, dicens: *Ecce ego Creator & Saluator tuus, te mihi deſpondeo in fide, quæ perdurabit ex hac hora immutabilis, donec nuptijs æternis & me facie ad faciem perfruaris. Superereſt vt viriliter decertes, & in robore fidei quā infixi tuo cordi, ſuperes omnes illecebras & anguſtias mundi; omnes ſtimulos carnis, & tentationem inimici.* Hæc Raymundus eius Confeſſarius. Adhuc hodiè Romæ ſeruatur hic annulus in Magnanapoli, in Monaſterio Virginum Dominicanarum.

LECTIO SEPTIMA,

DE AMORE CONIVGALI.

1. *Docet qualis debeat eſſe amor coniugum.*
2. *quibus effectibus poſſit probari.*

PROPOSITIO PRIMA.

INTER *coniuges debet eſſe amor perfectus ſecundum Deum.*

Ratio eſt, quia ſine amore, non poſſunt onera matrimonij, vt decent tolerari, per illum autem amorem, onus fit leue, iugum ſuaue. Cùm oſtium perſtrepit in cardine, aut rota in horolo-

rologio non facilè voluitur, aliquid olei adijciendum est, ita facilius quo volueris, verterur. Sic in matrimonio multus strepitus & stridor, nisi amoris oleum molliens accesserit, quo fit vt rota maior minorque debitam suam reuolutionem teneat; hoc est, vt vir & vxor debitum officium cum suauitate exequantur. Quapropter Scriptura tam noua quàm antiqua, frequenter ad hanc dilectionem adhortatur. Audi Sapientem in veteri. *In* Eccl. 25. *tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes.* Et iterùm: *Sit tibi vxor quasi cerua charissima & gratissimus hinnulus, latare cum muliere adolescentiæ tuæ.* Comparatur amor coniugum amori cerui & ceruæ; tum quia cerua amabilis homini est, & in delicijs; tum quia inter ceruum & ceruam amor singularis est, & felle carere dicuntur. Sic olim (teste Plutarcho) sacrificantes Iunoni Pronubæ, fel eximebant animalis immolati, significantes charitatem coniugum debere esse sine felle. Sunt etiam ceruus & cerua velocibus suis fidissimæ, vt meritò propter hæc omnia, amor coniugum à Sapiente, amori ceruæ & hinnuli comparetur. Vide Bedam Prou. 5.

Audi modò Apostolum in lege noua: *Viri diligite vxores vestras, sicut Christus Ecclesiam. Viri diligere debent vxores, vt corpora sua. Qui vxorem diligit, seipsum diligit.* Eph. 5. His omnibus, triplicem indicare videtur rationem Apostolus, dilectionis coniugalis.

Prima est, quia cùm matrimoniũ repræsentet vnionem & amorem Christi & Ecclesiæ, ne inanis sit hæc significatio, oportet vt opere exprimatur: & ita debet amare vir vxorem perfectâ & purâ dilectione, vt Christus Ecclesiam, & vxor virum, vt Ecclesia Christum.

Secunda est, quia cùm vir & mulier sint vna caro, & morali quâdam ratione vna persona, & vnus homo; quo

mo

modò ſeipſum quis diligit, ſibi omne bonum optans & quærens, ſeipſum fouens, excuſans, ſupportans; ita circa vxorem vir ſe gerat, vxorque circa virum.

Tertia eſt, quia iſtud eſt præceptum Domini in inſtitutione Matrimonij, dum decernit, vt etiam relicto patre & matre, vir adhæreat vxori perfecto amore. Vt verò hunc amorem in mulieris formatione deſignaret, formauit eam de latere, & coſta cordi proxima, vt cordatè diligeretur tanquam collateralis & ſocia. Et aduertunt Sancti Patres non eſſe de pedibus formatam, ne conculcaretur vt inferior & ſerua: non de çapite, ne dominium ſibi vſurparet ambitioſa: non de oculis, ne nimis foret curioſa: non de renibus, ne exiſteret carnalis nimis & lubrica: non de brachijs, ne audax nimis foret & factioſa. Coſta verò iſta de ſub brachio viri detracta eſt, vt ſignificetur ſub manu & directione eſſe mariti: & ideò non ſolùm debere amare, ſed & reuereri. Vnde cùm dixiſſet Apoſtolus, vir diligat vxorem, vt Chriſtus Eccleſiam, ſubdit: *Vxor timeat virum*, id eſt reuereatur, vt Eccleſia Chriſtum; non obloquatur procaciter & inuerecũdè, ſed alloquatur, & ſe gerat cum reuerentiali amore.

Quarta ratio inſinuatur Malach. 2. quia mulier non ſolum eſt os de oſſibus Adæ, & caro de carne, pars carnis, pars coſtæ, ſed eſt & ſpiritus de ſpiritu, ſiue reliquiæ ſpiritus eius, ideo eodem ſpiritu amoris debent ferri vxor & vir, participes eiuſdem ſpiritus diuini & humani. *Nonne vnus fecit, & reſiduũ ſpiritus eius eſt?* inquit Dominus: Quaſi dicat. Nonne vnus Deus primitus fecit Euam & Adam, & ex ſe ſpiritum halitumque vitalem produxit; cuius vnam quaſi partem dedit Adæ; reliquam dedit Euæ? ergo cùm non ſolum formati ſint ex eodem corpore, ſed ex eodem halitu vitali, debent eodem ſpiritu perpetuò ſociari, eodem affectu ſeſe diligere. Voluit enim Deus tali formatione, ſummum viri cum vxore amorem, ac coniunctionem non ſolum carnis, ſed & ſpiritus inſinuare, & ingenerare. *Malach. 2.*

Procul ergo diuortia, procul diſcordiæ & iurgia, per quę diuiditur vnum corpus viri & fæminæ, vnuſque ſpiritus à Deo eis adſpiratus. Vnde addit Prophęta: *Cuſtodite ergo ô viri ſpiritum veſtrum*, hoc eſt vxorem, quæ reſiduum & dimidium eſt ſpiritus veſtri, & dimidium ſine altera pars corporis & animæ veſtræ, cuſtodite amorem & affectum, quem illi debetis.

PROPOSITIO SECVNDA.

HÆc *dilectio multis debet effectibus comprobari*. Explicemus id particulariùs.

Primò, quicquid alter alteri gratum nouit, procurare debet & exequi, ſi licitum ſit, & ſtatui congruum; quidquid autem moleſtum vel tædioſum eſt, reſcindere: ſic conari debẽt ſibi mutuò cõplacere, vt in nulla re velint offendere. Ideò oculis comparantur, quo vnus reſpicit, illuc & alius conuertitur. Habent hac in re exemplar Chriſtum & Eccleſiam, cui ſe monentur ab Apoſtolo conformare in dilectione. Audiant Eccleſiam modò de Chriſto dicentem, *Dilectus meus mihi & ego illi*; modò verba transferentem: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi*. Quaſi dicat: ego illi ex integro complacere ſtudeo, quia & ipſe mihi totus incumbit, purum amorem, puro amori refundo: ipſe ſollicitus eſt de commodo, gloria, & honore meo; & ego illius honori me conſecrans, quantum in me eſt, illum honoro, illius gloriam quęro: ipſe quicquid mihi nocet, tollere nititur, ego quicquid illi diſplicere poteſt, procul elimino. Hoc exemplar, hoc ſpeculum intueantur, & imitentur coniugati, vt defectus ſibi mutuò diſplicẽtes, quo ad fieri poteſt, corrigant; & in familia cuncta ſic ordinent, vir in famulis, mulier in ancillis, vterque in prolibus, vt omnis inquietudinis tollatur occaſio, & pax perfecta reperiatur iuncta amori ſolido.

Cant. 2. *Cant. 6.*

Secundò, debẽt de ſe mutuò occaſione occurrẽte loqui honorificè, defectus ſi qui ſint excuſando, & charitatis

pallio

pallio illos operiendo; habent iterum exemplar Chriſtum & Eccleſiam. Chriſtus in Canticis multa dicit in laudem Sponſæ, & quam nouerat delictorum venialium puluere aſperſam, nihilominus vocat totam pulchram, quaſi charitate defectus operiens, & illos obliuione voluntariâ ſepeliens. Sic ergo coniuges benè de ſe loquantur, imperfectiones domeſticas non euentilent. Nec prudentiæ eſt, nec amoris coniugalis, mulierem per domos diſcurrere, de marito conqueri, quod turbulentus ſit, moleſtus familiæ, ſuſpicioſus, zelotypus, ebrioſus, prodigus, aut vitioſæ alterius complexionis. Nec ſimilia viro de vxore euulgare conuenit. Eſto enim ita ſe res habeat. Quid iuuat illos id noſſe, qui nec remedium, nec conſilium adhibituri ſunt? Quid, quod frequenter his hæc dicantur, qui etſi videantur audire cum compaſſione, poſtea improperant cum paſſione, aut fabulas inde nectunt cum irriſione?

Tertiò, cùm vix in matrimonio non contingat aliquid turbidum ob diuerſitatem naturalem conditionum, vel alia accidentia diſcordiam ingenerare nata; tunc maximè debet ſeſe exerere virtus amoris coniugalis, ſi in charitate ſit fundatus. *Charitas enim patiens eſt & benigna, non æmulatur, non agit perperam, non cogitat malum*, monet alterius onera portare, & ſic legem Chriſti adimplere. Itaq; tunc imponat coniunx amans ſibi impatientiæque ſuæ frænum; nec debet exiſtimare ſe immeritò pati & offendi, ſciens quia & ipſe quandoque offenſionis cauſam afferat grauiorem, velitque ſupportari. Si alterius lingua in clamores, & conuitia ſoluitur, non debet clamor, ſed amor opponi clamori: *Reſponſio mollis frangit iram, durus ſermo ſuſcitat furorem.* Ferrum ferro, contentio contentione acuitur; ſed ſilentio, aut prudenti reſponſo (quod amor coniugalis poteſt ſuggerere) pax reducitur. Torrens de monte erumpens, non ita nocet, ſi eius impetus ſinatur ſine obice præterfluere; quod ſi quis ei obſtare velit,

prata inundat, agros depaſcitur. Ita ſæpè coniugis ira ſubitò in verba & aërem diffluens, perit ſine graui damno: niſi altera contentioſa lingua verbis verba volens retundere, grauius damnum inuehat. Sic enim agit, ac ſi quis oleum flammæ addat, aut ligna igni, non enim extinguit, ſed accendit.

Quartò, in hoc etiam amor charitatis pateſcit, ſi ſe ad bonum mutuò exhortentur, ad opera pietatis & virtutis iuxta ſtatum ſuum peragenda. Habent exemplar iterùm in Chriſto, toties monente & inſtigante ſponſam ſuam ad ſanctificationem. Sic & coniuges, erudiant ſe & inſtigent ad timorem Dei & amorem; Chriſto enim gratum eſt, ſi ſe de mutuis defectibus moneant, & corripiant ad emendationem. Quod quamuis viro magis congruat ob auctoritatem, quia caput eſt, cui debet ex amore mulier obedire; tamen & id conuenit mulieri ſuo loco & tempore amanter facere, ſecundum leges prudentię. Iacob monet præcipitque omnia idola è familia eijci, Rachel obedit ſtatim, cum reuerentia. Abigail nacta erat virum ſtultum, durum, ebrietati deditum, ſicque familiam perturbantem: Ipſa verò prudens erat, nec iracunda, tamen ſuo eum tempore corripiebat cum efficacia. Vndè laudat ſcriptura, quod occurrerit Dauidi, vltionem paranti ob Nabal virum ſuum, qui nuncios Dauidis iniuriâ affecerat; quodque prudenti Sermone ipſum potuerit placare, & vltricem gladium iam domui ſuæ incumbẽtem, remouere. Sed non minoris fuit prudentiæ, quod rediens & inueniens virum ſuum ebrium, non locuta eſt ei verbum ea de re. Sed diluculo cùm vinum digeſſiſſet, ei omnia efficaci ſermone indicauit, factumque eſt cor viri mortuum intrinſecus, ita vt rigeſceret ipſe, quaſi lapis. Exemplum ſumant fœminæ loquendi & ſuauiter efficaciterque corripiendi tempore oportuno; tacendi verò dum mariti animum irâ ſuccenſum conſpiciunt, omnia potius domi vertentem, quàm verba, quibus tunc moneretur, aduertentem.

Quintò, debent ſibi in aduerſis ſolatium, opem, protectionem. Eſt enim perfectiſſima amicitia in cõiugio, omni verò tẽpore diligit, qui verè amicus eſt. Dicunt, olim nouiter coniugatis ſolitum proponi ignem & aquam, vt hæc attingerent, & profiterentur ſe per aduerſa quælibet mutuâ ope pertranſire debere: quæ quidẽ per elementa contrariatũ qualitatũ deſignabantur, ſecundùm illud Pſaltis: *Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigeriũ.* Idẽ ſignificarunt antiqui, dum dixere fęlices illas nuptias, à quibus gratiæ & charites non exulant. Tres charites vocabant tres gratias, & quia nuptiarum fælicitas in mutua gratia & amore conſiſtit, ideò illę fælices, à quibus gratiæ ſiue charites non abſunt. Per has triplicis temporis gratia deſignatur, præteriti, præſentis, futuri; & ſignificatur quædã conſtans gratia, & amor in coniugio. Nam multi nubunt per amorem præuium nuptijs, ſed vix coniuncti ſunt, & amor tepeſcit: his nuptijs, vna tantum ex charitibus præfuit. In alijs aliquãdiu amor perdurat, curſu tamen tẽporis perit: His nuptijs duæ charites interfuere. At ſi amor ante nuptias, in nuptijs, ac totâ inde vitâ conſtans eſt, trium gratiarũ fauor adfuit. Ad hoc videri poſſet alluſiſſe Sapiens Prou. 18. *Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum*, 70. ibi legunt, *inuenit gratias.* *Plutar: apud Stobæum.*

Itaq; obligatio mutua amoris, poſcit à cõiugibus, vt alter alterius curam ſpecialẽ habeat in aduerſis; curam, inquã, bonorum, honoris, ſanitatis, vitæ tam corporis quàm animæ. Ita vt teneantur ſeſe exponere alicui periculo pro alterius ſalute. Neque hic deeſt exemplar in Chriſto, & Eccleſia illuſtre. Nam ipſe pro ea liberanda ſe tradidit, ipſa pro Sponſi honore tuendo, tot mortes & martyria ſanguinolenta non detrectauit.

Exempla coniugalis amoris in aduerſis, nec noua, nec antiqua deſunt. Non exiguum amoris indicium exhibuit Michol erga Dauidem, cùm iuſſu Saulis quæreretur ad necem 1. Reg. 19. Dimiſit enim eum per feneſtram, &

effigiem

effigiem ligneam lecto imponens, finxit ægrotantem: nec verita est Saulis Patris iram grauissimam, si modò marito subueniret.

Sed audiamus recentiora: Sanctia Comitis Castellæ vxor, cùm maritus eius à Legionensi Rege per fraudem & inuidiam in vincula coniectus foret, peregrinantis induta personam, Compostellam Religionis gratiâ se proficiscì finxit; factoque per Legionem itinere, primùm copiam videndi mariti sibi fieri postulauit: deinde petijt, vt eâ saltem nocte sine catenis esset, Rex per omnia satisfaciendum voluntati tantæ matronæ duxit. At illa postridiè antelucano, mutatis cum marito vestibus, vicariâ captiuitate illum liberauit. Cumque Comitem iam esse in tuto arbitraretur, Regi nunciat se in carcere teneri, rogare vt soluеret, neque durius quicquam in fæminam regiam, & cognatam suam consuleret. Rex vbi dolum sensit, primò stomachari, mox admirari constantiam, ac virtutem Sanctiæ: postremò laudatâ illius in maritum pietate, cum honorifico comitatu iussit ad Comitem deduci.

Vasæus ad art. 932.

Enituit etiam vxorum pietas in maritos, cùm Conradus Imperator obsedisset oppidum Winspergam, & armis fameque deditionem facere coëgisset. Mandauit tum Cæsar omnes equestris ordinis viros capi: mulieribus abire permissum est cum tanta sarcina bonorum, quantam humeris suis gestare possent. Guelphi vxor, & cæteræ matronæ nobiles, neglectâ supellectili, & relictis rebus omnibus, suos maritos humeris impositos, & liberos ex sinu pendentes asportare maluerunt, videntibus cunctis, & industriam mirantibus. Id verò cùm calumniarentur quidam, qui retinere captiuos viros volebant, (nam bonorum, non hominum beneficium propositum esse) adeò delectatus est Cæsar, hâc virtute fæminarum nobilium, vt omnium etiam opum copiam fecerit, quas secum auferrent. Quin etiam cùm Fredericus frater Imperatoris

peratoris contradiceret, & de viris non esse cogitatum diceret, respondit Conrardus: Non decet, verbũ regium immutari. Et si enim ipsius cõcessio vafrè eludi videretur, tamen tantoperè Imperator pietate & coniugũ fide commotus est, vt & pœnam Guelpho hosti capto condonarit, & pacem & amicitiam cum eo fecerit. *An. 1138 Nauc. Trithemius. & alij.*

Audi & aliud. Cùm Eduardus Regis Anglię primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset à Mauro quodam proditoriè gladio venenato est percussus. Cumque medicorum remedijs non tam alleuaretur, quàm alligaretur; tandem in Angliam sine salutis spe est reuersus. Eius verò vxor Regis Hispaniæ filia, nouam & inauditam, sed amore & pietate plenam adhibuit medelam: Plagam enim quę veneni vi claudi non poterat, lingua dietim lingebat, sugebatque humorem venenosum, sibi liquorem dulcissimum. Sic verò fidei vxoriæ virtute omnem veneni materiam attraxit, vt integratis vulnerum cicatricibus, ille planè curatus, ipsa incolumis euaserit. *Roderic. Sanctius. Hist. Hisp. c. 4.*

Neque minùs memorabile est, quod Fulgosus lib. 4. cap. 6. refert. Dominicus Catalusus vir nobilis & magnus tanto in vxorem fuit amore, vt cùm illa in lepram incidisset, essetque magis illuuies, quàm viuum corpus, ille nec aspectus horrore, nec contagij discrimine, nec tetro odore ab vlceribus manante, vnquam eam aut mensa aut lecto prohibuit. Coniugalis enim charitas, contagij timorem tetrumque aspectum & odorem, in securitatem verterat & voluptatem; quod eam iuxta Dei verbum eandem secum esse carnem consideraret. Quid non potest coniugalis fides amori in charitate fundato coniuncta?

LECTIO OCTAVA,

DE INORDINATO AMORE CONIVGVM.

1. *Docet in amore posse peccari per excessum.*
2. *Amorem esse culpabilem, si in zelotypiam desinat.*
3. *Si ob illum violetur Dei lex.*

PROPOSITIO PRIMA.

IN *amore coniugum peccari potest, non solùm per defectum, sed etiam per excessum.*

Sicut virtus in medio existens, extremitates habet vitiosas, ita & dilectio: Et qui viam regiam vult tenere, ad dextram vel sinistram non debet nimiùm declinare: ita & coniuges cauere debent, ne dissidijs, aut radice amaritudinis germinante, ad sinistram deuient; ne etiam vltra rationis diuinæque legis limites, quasi ad dextrā amor nimius exorbitet. Apud Scriptores Gentiles commendantur pleræque mulieres, quæ licet magno se animo gesserint erga maritos, neutiquam apud Deum gloriam consequi possunt; quia & rationis & diuinæ legis terminos excesserunt.

Talis fuit Portia M. Catonis filia, de qua Valer. Max. lib. 4. sic ait. *Tuos quoque castissimos ignes, ô Portia, cuncta secula admiratione prosequentur, quæ cùm apud Philippos interemptum virum tuum Brutum cognosceres, quia ferrum non dabatur, ardentes carbones ore haurire non dubitasti: muliebri spiritu virilem patris exitum imitata. Sed nescio an hoc fortiùs, quod ille vsitato, tu nouo genere mortis es assumpta.*

Talis & altera, Panthia nomine, quæ cùm audisset mariti

riti sui necem in prælio, in mediam aciem veniens, & inueniens eum totum sanguine consperſum, animam exhalantem, illius cruore se perfundens & abluens, in eius amplexum ruit: & ferro simul cordi infixo, mortem sibi consciuit, idem sortita sepulchrum.

Nec absimilis his Artemesia Mausoli Cariæ Regis vxor, quę tanto affectu virum amasse perhibetur, vt ad eius funus, viros vndique eloquentissimos accersierit, ad laudes eius decantandas. Quæ & sepulchrum à nomine Regis Mausolum dictum erexit, adeò splendidum, vt inter septem miracula mundi annumeretur, indeque magnifica sepulchra Mausoleola dicta sunt. Nec hic stetit amor, ossa enim viri in puluere redigi iussit, & vino mixtos ebibit: vt sic quodammodò eum vitæ redderet, & à mortuis eius puluĕres excitaret, sepulchro viuente condens, & in se viuentem tanquam alimentum transformans. *Valerius Max.*

Denique, his annumeranda Blanca Patauina. Cum vir in deditione Bassiani Municipij Patauini ab Acciolino Tyranno obtruncatus fuisset anno 1233. ipsa quoque armis induta fortiter dimicans captiua facta est. Tyrannus eius formâ & magnanimitate delectatus, primò blanditijs, deinde vi eam adortus est, vt corrumperet. Illa cùm aliter non posset euadere, per fenestram se præcipitem dedit. Ex casu saucia, vix tandem curatur; at curatam tyrannus iterum aggreditur, & ligatam à seruis, obluctantem constuprat. Illa dolorem dissimulans, impetrat ab amicis, vt ad leuandum mœrorem & desiderium, aperto sepulchro, possit iterum mariti cadauer respicere. Morem gerũt illi, illa verò aperto sepulchro, emisso magno eiulatu, in illud se præcipitat: & tanto impetu lapidem impellit, vt vna ruens, ei ceruicem infringeret. Sic pudicitiam vlta, ex voto suo commune cum marito sepulchrum obtinuit. Ita Bernardus Scardeonius lib. 3. hist. Patauiuæ.

Digitized by Google

PROPOSITIO SECVNDA.

AMor culpabilis est, si in zelotypiam desinat.

Vermis ingenerari solet pomo etiam delicatissimo: sic & zelotypia oritur ex amore nimis tenero & excessiuo. Et sicut vermis pomi corrumpit substantiam, ita illa amoris veritatem, inducitque dissidium & contentionem. Vbi amor verus, purus, perfectus, in charitate & virtute fundatus est, zelus ille non habet locum; supponit enim in amato amoris reciproci rectitudinem. Vbi ergo oritur, signum est amorem esse sensualem, crassum, diffidentem, impurum, imperfectum. Hunc amoris excessum à coniugio remouendum sæpè monet Scriptura, illius describens incommoda. Eccl. 26. *Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa*: *In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.* Vtique talis mulier affligit virum dolore cordis, & sub iugo facit gementem: Lingua eius quasi flagellum, strepitum continuò edit, verbis molestis, querulis, iniuriosis, virum lacessens; eius gressus & gesta omnia suspecta habens, inquieta est, & importuna. Vnde ex illa oriuntur grauissima peccata, iudicium temerarium, detractio, odium, contumelia, &c. Hæc autem zelotypia pernicioſior est, si in viro locum fomitemque reperiat, quanto ille potentior est, vt vxorem affligat. Hanc domo concludit quasi carcere, instar mancipij eam tractat, nullam indulget libertatem, verbis & verberibus enecat, nihil ei fidit, singula explorat dicta, facta, gressus, nutus, semper angustias corde gerit. Explodendum igitur est adeò graue malum, tot mala & infælicia pariens germina, excindenda arbor infælix & virulenta, tot fructus amaros, tot pira angustiæ producens: quia non habet originem & radicem suam, nisi ab illo qui matrimonij, & hominis fælicitati inuidet ac insidiatur. Ideoque semen diffidij in quocumque statu & loco, ab initio cæpit

pit ſerere, in Cælo, in Paradiſo, in mundo, in Religione, in cælibatu, in matrimonio: gaudetque ſi ſemen hoc maledictum exurgat in germen, per quod poſſit ſuffocare ſemen Dei, pacem, gratiam, charitatem, & in animas ſortiri poſſeſſionem.

Audiant ergo tales Eccleſiaſticum: *Non zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.* Senſus eſt: Ne zelotypia proſequaris vxorem, quæ in ſinu tuo recumbit, oſtendens te malè de illa ſuſpicari, ne fortè dilectionem auertat à te, & des illi occaſionem peragendi, quod priùs nec illi in mentem venerat. Tu enim malè ſuſpicando, nec ei confidendo, quin potiùs affligendo, docere eam potes in caput tuum, vel certè anſam præbere alijs, vt ei id ſuadeant, & inſtigent in vindictam. Certè non deſunt exempla earum, quæ priùs caſtæ, ſed à viris zelotypis diuexatæ, coarctatæ inſtar mancipiorũ, tandẽ in vindictã matrimonia contaminarunt, & libertate vſæ ſunt: *Neceſſitas & coarctatio violenta, non eſt caſtitatis ſecura cuſtodia.* Quæ caſta eſt, amore detinetur pudicitiæ, frænoq; timoris & amoris Dei, timoris & amoris mariti, ne vtatur libertate, vel prępediatur oblatâ occaſione. Patet in Suſanna. Quæ laſciua eſt, fruſtrà muris concluditur; vis & metus tollit amorem, multamque ingerit turbulentam cogitationem: deinde in alienum transfert mentem, ſuggeritque media euadendi (viâ quâlibet etiam illicitâ) poteſtatem, & aſſerendi ſe in damnoſam libertatem. Ingenioſior plerumq; eſt, timor quàm amor, ſeruitus quàm libertas, ſed vbi ingenij vis non ſuppetit, extrema quęruntur etiam per impietatem extremam: quia ſicut *non eſt caput nequius ſuper caput colubri, ita nec ira ſuper iram mulieris.*

Oſtendit id ſuo facto Roſimunda Alboini Regis Longobardorum vxor. Is quodam die vino ſuperbiâque in conuiuio temulentus Veronæ, vxorem ea patera bibere compellebat, quam ex capite Patris ipſius Chunimundi,

quondam à ſe occiſi, in poculum redigi fecerat, dicebatque coniugi, vt lætè biberet cum patre ſuo. Iniuriam vlciſci mulier decernit. Erat quidam Helmechildus, forma præſtans armiſque ferox, qui puellam in obſequio Roſimundæ agentem, deperibat. Sciens Regina ſuadebat concubitum: recuſante puella, hoc vtitur impio ſtratagemate. Monet puellam, vt ſaltem illum aduocet clanculum & diſcedat. Et ita factum eſt, induitque Regina ancillæ veſtes, & loco deſignato conſedit. Venit ille, & voluntatem adimpleuit. Volenti abire detegit ſe Regina, cauſamque facinoris exponens, ait. Aut Regi acculatus peribis, aut illo obtrũcato cato, regno & cõiugio meo frueris. Sic arctatus, aggreditur facinus, Regem dormientem obtruncat. Conatur Roſimunda peracto funere eum declarare Regem, armis repugnant Longobardi. Vnde vt ſibi conſuleret, aurum regiamque ſupellectilem naui imponit, cum adultero per Padum & Adriaticum mare Rauennam appellit, & à Longino rerum ibidem potiente, cum honore recipitur, Longinus auro formaque illius accenſus, pertentat eam, vt Helmechildum de medio tollat, ſibique iungatur, ſic fore vt regnum Italiæ & Longobardorum obtineant. Aſſentitur inconſtans & impudica; marito poculum virulentum porrigit. At ipſe ſentiens venenum, per capillos eam apprehensã, venenũ quod remãſerat bibere cogit, & diuino iudicio ambo perierũt per venenum.

Nauc. vol. gener. 20 a. 574

Sic comprehendit Deus impietatem in conſilijs ſuis. Sic ad impia conſilia traducit vel amor peruerſus, vel maritorum ſeueritas & tyrannis, vt meritò moneat Eccleſiaſticus: *Ne zeles vxorem, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.* Cuius quidem ſententiæ, aliqui hunc vlteriorem dant ſenſum: Ne proſequaris zelotypia vxorem, ne fortè ſuggeras ei occaſionem vtendi peſſima doctrina maleficarum, vt ſe liberet de manibus tuis. Quis neſciat ob maritorum tyrannidem eo deductas mulieres, vt etiam ſe maleficijs traderent & Satanæ poteſtati?

Ponde-

Ponderent hæc zelotypæ & insupportabiles mariti, audiantque Chrysostomum dicentem: *Qui zelotypia laborant, & bonum pacis amittunt, turbas & fluctus sibi mutuo excogitant, nullam voluptatem habere possunt, interno bello omnia confundente, multamq; eis amaritudinem inuehente.* Chrisost. Hom. 38 in gen.

Concludo & ostendo quomodò inde homicidia quandoque contingant, exemplo funesto, quod anno 1528. accidit Basiliæ. Ciuis quidam diues Christoforus Bongartenerus, vxorem de adulterio suspectam habuit. Suspicionem auxit, quod in famuli caligis, ligulas sericas inuenit, quas esse suas nouerat. Extorquet vi ab vxore vt fateatur, promittitque impunitatem, si neget, præsentem minatur mortem. Illa fatetur, quod verè non fecerat; sed mox fugit ad sororem in quemdam pagum. Amicorum tandem interuentu, redit conciliata marito. Eâ nocte dicitur ad commune admissa cubile; altera die ablegata famula & liberis ex priore coniuge, primò grauidam vxorem confodit, inde filiam vix quadrimam: mox epistolam scribit ad Senatum, deinde ter inuocato nomine Iesu è summa ædium parte se præcipitem dedit, fractis cernicibus. Epistola continebat, quid, & quo animo fecisset. At de eo mortuo graue sumptum est supplicium, corpus eius fractis ossibus, sublimi rotæ impositum. Certè vnicum hoc exemplum, à maledicto zelotypiæ semine coniuges deberet deterrere. Sur. in Chron. a. 1528.

PROPOSITIO TERTIA.

AMor culpabilis est, si ad complacendum, vir vel vxor Dei præceptum violet.

Sic Adamum nimius amor ad esum pomi traduxit, de quo Augustinus. *Noluit Adam vxorem contristare, non quidem carnis concupiscentia aut pulchritudine victus (non enim ante peccatum eam passus fuit) sed amicabili beneuolentia, qua sæpè offenditur Deus, ne offendatur amicus.* Sic Salomon vxorum cæcatus amore, etiam ad cultum idolorum Aug. in gen.

rum defluit. Sic Sampſon illecebris Dalilę conſentiens, abraſis capillis, ſpiritu Dei deſtituitur.

Legendus Eſdras lib. 3. cap. 4. vbi ait: *Multi dementes facti ſunt propter vxores & ſerui. Et multi perierunt, & iugulati ſunt: & peccauerunt, in furta, fraudes, rapinas, homicidia delapſi ſunt, vt eorum voto ſatisfacerent.* Intelligant illi, quod Dominus Luc. 14. dicit: *Qui non odit vxorem, non poteſt meus eſſe diſcipulus*: odiſſe vxorem (more Scripturæ loquendo) eſt minùs eam amare quàm Deum. Odit vxorem, qui propter eam Dei legem non vult infringere; ſed odium hoc bonum eſt, verè amor eſt, quamuis odium vocetur: quia hæ ſe odiri clamant, dum eorum peruerſæ voluntati maritus non obſequitur. Sic vxor Sampſonis ei improperabat: *Odiſti me, & non diligis, idcirco problema quod propoſuiſti filijs populi mei, non vis mihi exponere*. Et iterum: *Quomodò dicis quod amas me, cùm animus tuus non ſit mecum, & non vis dicere, in quo ſit maxima tua fortitudo?* Tandē & blanditijs & importunitate eius victus, Sampſon aperuit veritatem, ſed in caput ſuum.

Theod. lib. 4. hiſt. Frequenter nimis verum eſt illud: *Vxor naufragium viri.* Ieſabel, Achab viro ſuo, ruinæ eſt occaſio. Quàm multi ad hæreſes deducti ab vxoribus? Valens Imperator lenocinijs coniugis ſuæ delinitus, erroris Arriani laqueis irretitur, fitque Catholicorum perſecutor; ſed poſtea miſerè perit. Sic Arcadius Imperator importunitate vxoris Eudoxiæ ſeductus, S. Chryſoſtomum ſe de Conſtantinopolit. depellit. Baro. tom. 5. anno 404. Multi ſimiles illi (de quo in Euangelio, qui vocatus ad cænam illam opiparam, æternæ menſæ delicias deſignantem, excuſauit ſe, & dixit: *Vxorem duxi, non poſſum venire*). Inordinatus coniugis affectus eis compedes injicit, ne veniant, & delicijs fruantur æternis. Sicè contrà, vir mulieri quandoque occaſionem præbet ruinæ; & cùm coniugium à Deo ſit ordinatum in auxilium mutuum (non ſolùm ad domeſticæ rei gubernationem, ſed & ad ſpiritualem profectum fæli-

fælicisque&æternæ vitæ adiumentum) cedit vtriq, coniugi in laqueum & ſcandalum.

Interim,cùm vir caput ſit mulieris, illi maximè incumbit vxori auxilium directionemque præſtare ad ſalutem; multo magis lenocinijs eius ad malum illectantibus obſiſtere. Hoc ſuo etiam exemplo viri fortes docuere: Audi de Saturo,domus Hunerici Regis Wandalorum procuratore. Vrgebatur vt Arianus fieret, primò opibus & honoribus, deinde minis & tormentis. Ille omnia contemnit, pro confeſſione veritatis. Adductis vxor liberis, ad genua mariti aduoluitur, & per omnia ſacra obſecrat, vt miſereatur ſui, & pendentis à lacte filiolæ aliorumque pignorum:nec committat, vt quos generis nobilitas reddidit claros, ſeruili conditioni ſubijciantur, & ipſa turpi matrimonio copuletur Camerarij ſeruo,ad quod vrgebatur: Deum haud dubiè reſpecturum,quod inuitus faciat. At is ex Iob ei reſpondet: *Tamquam vna ex inſipientibus mulieribus locuta es. Formidarem ô mulier, ſi tantùm huius vitæ dulcedo foret amara, in earum rerum amiſsione. Imò ſi verè maritum diligeres, non conareris eum inſidioſis blanditijs in ſecundæ mortis exitium præcipitare. Age, diſtrahant liberos, auferant vxorem, diripiant facultates; ego de Domini promiſsione ſecurus, fixum mente tenebo: Si quis non dimiſerit vxorem, filios, agros, propter nomen meum, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Vxor diſcedit, & ipſe ſpoliatis omnibus, & ſupplicijs debilitatus, mendicus relinquitur. Victor Vticenſis l. 1. de perſecut. Wandalica.

Eâdem fortitudine ſe geſſit erga maritum matrona cui nomen Victoria. Hęc dum continuato ſuſpendio cruciaretur à marito iam perdito, filijs præſentibus, ita rogabatur: *Quid pateris coniunx, ſi mè deſpicis, vel horum quos genuiſti miſerere paruulorum? Quare obliuiſceris vteri tui, & pro nihilo ducis, quos cum gemitu peperiſti? Vbi ſunt fœdera coniugalis amoris? Vbi ſocietatis vincula, & inter nos tabulæ conſcriptæ? Reſpice filios & maritum, & Regis imple præceptum, vt tormenta*

euadas & mihi liberiſq; doneris. Sed illa, nec filiorum fletus, nec ſerpentis blandimenta audiens, affectum eleuans à terra, mundum cum ſuis deſiderijs contemnebat. Et iam continuatione ſuſpendij, vulſis humeris conſpiciebatur mortua, ſicque exanimis eſt depoſita. At poſt retulit quamdam ſibi Virginem aſtitiſſe, ſingulaque membra tetigiſſe, & ilicò fuiſſe ſanatam. Victor Vticenſis. lib. 3.

Necillius prætereunda memoria, quæ videns mariti oculos ad fletū proſilire, ob filios Arrianâ impietate à ſe ſeparatos; illius lachrymas graui auctoritate increpauit, & ſiccauit. *Eia, inquit, an ob filios animam es perdituru? Computa non fuiſſe natos, nam & Chriſtus ſibi eos vendicat, dum audis clamantes, Chriſtiani ſumus.* Cùm verò ipſa & maritus carcere diuerſo tenerentur, veniunt impij, & dicunt mulieri: Solue duritiam, ecce vir tuus paruit Regis imperio, & noſter factus eſt. At illa. Videam illum, & faciā quod voluerit Chriſtus. Educta inuenit virum cum multitudine, pro tribunali ſtantem; æſtimanſque verū eſſe, quod dictum erat, apprehendit oram veſtis ſupremam, ſuffocans eum & dicens: *Perdite & reprobe, gratiâ Dei indigne, quare vis ad modicum gloriari, & æternùm perire? Quid proderit tibi aurum, quid argentum? An liberabit te de camino gehennæ?* Dixit & alia multa. Cui maritus: *Quid pateris mulier? Quid audiſti de me? Ego in nomine Chriſti Catholicus permaneo, nec amittere vnquam potero quod teneo.* Sic detecta fuit Hæreticorum fraus. Victor Vticenſis ſuprà.

Excellit in hoc genere exemplum S. Nataliæ vxoris S. Adriani. Cùm illa reſciret Adrianum in vincula coniectum, gaudio exultans, accurrit ad carcerem, procidenſque ad pedes eius, vincula oſculabatur dicens: *Beatus es, Domine mi Adriane, quia inueniſti opes non à parentibus relictas: iam ſecurus pergis ad Chriſtum, recondens in ipſo diuitias pro tempore neceſſitatis, quando nemo liberabit, non Pater filium, aut mater filiam, non opes, non amici, non ſerui. Perge intrepidus, non reuocet te intuitus rerum, vt vmbra tranſeuntium, non gemi-*

tus

tus parentum, non ſpecies tormentorum; Habes Chriſtum cuius promiſſa percipies. Aſpice illorum conſtantiam, qui tecum ſunt, his ſolis intende. Deinde ſingulorum martyrum vincula deoſculans, dicebat: *Rogo vos, ô ſerui Chriſti, confortate Adrianum beatis monitis, lucri facite eum Chriſto, eſtote ei Patres, naſcatur per vos æternæ vitæ.* Tunc Adrianus. Vade ſoror in domum, cùm videro fieri quæſtionem, accerſam te, vt videas rei finem. Poſt aliquos dies imminente quæſtione, dato cuſtodibus pretio, & fide iuſſore, domum perrexit vocare Nataliam. Agnouit eum quidam, & præcurrens nunciat. Suſpicans illa quod martyrium refugiſſet, flebat amarè, & claudens oſtium clamabat; *Longè à me, qui mentitus es Domino. Quis te coegit ſuſcipere opus Chriſti, nec perficere, quis te ſeduxit, quis ſeparauit à Sanctis?* Adrianus autem: Aperi Soror, non eſt ſicut putas, ego veni, quia tormenta inſtant, vt promiſſi ſtarem. Iterum illa non credens: *En me ſeducit tranſgreſſor, recede potius, quàm tibi ſocier, me interficiam.* Lætatur Martyr de zelo, efficit tandem credentem verbis ſuis; oſtium ergo aperiens, Adriani prouoluitur pedibus, gratulans. Currunt ſimul ad locum tormenti. Dicit ei Adrianus. Quomodò ô Soror, ordinaſti de ſubſtantia mea? At illa: *Noli precor memorare quæ mundi ſunt, ne animum trahant, illa ſolùm reſpice, quæ tibi in cælo ſeruantur.* Cùm exhibitus fuiſſet coram tyranno, ignito charitatis eloquio iterum illum animabat, & dicebat. *Vide vt ſolùm ad Deum ſiat mens tua, nec trepidet cor tuum, dum videris tormenta. Labor modicus nunc, ſed in ſæcula tibi quies.*

Itaque hic eſt verus amor coniugum, qui ad ſpiritum ſalutis ſibi mutuò communicandum ordinatur, vt iam non tantũ ſint vna caro, ſed verè eiuſdẽ ſpiritus participes in Chriſto. Ad hoc debent adſpirare coniuges, hoc Deum obſecrare. De S. Gorgonia ſorore ſua atteſtatur B. Gregorius Nazianz. quod adeò vnũ cũ marito ſuo ſe fatebatur, vt eapropter ex parte tantũ ſe baptiſatã putaret, quod eius maritus non eſſet baptiſatus, quẽ dimidiã ſui partem eſſe

censebat. Ideò continuis precibus apud Deum efflagitabat, vt sui spiritus eum redderet participem per Baptismum, quod & impetrare meruit. Verba Nazianseni sunt: *Porrò cùm vnum hoc ad omnia accedere cuperet, vt maritus quoque perficeretur (vt sic corpore consecraretur, & non dimidia tantùm ex parte initiata discederet, ipsiusq; imperfectum aliquid relinqueretur) hoc quoque impetrauit.*

Orat. de laud. Gorgon.

LECTIO NONA.

DE CASTITATE CONIVGALI.

1. *Docet illam excludere omnem de alio concupiscentiam.*
2. *Moderari tempora actus coniugalis.*

PROPOSITIO PRIMA.

CASTITAS *coniugalis non solùm omnem alterius contactum, sed & concupiscentiam debet eliminare.*

Non desunt coniugatis tentationes & illecebræ, à concupiscentia & dæmone, suggerente maiorem voluptatem inesse alienis amplexibus. Videtur enim insusurrare auribus quorundam illud: *Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior.* Furto sublata videntur suauiora; quia sicut maiori desiderio desiderantur, ita maiori voluptate percipiuntur: & ferè nostra nobis vilescunt, aliena optantur. Hâc similitudine, mulier improba persuadet vecordi, congressum cum non sua maiorem afferre voluptatem. Idem multis satan insinuat fallaci tentatione. Sic senes, castam Susannam in abscondito pomarij, ad absconditam & furtiuam libidinem proritare conantur. Sic vxor Putipharis, desiderio

derio furtiuæ voluptatis, castum Ioseph sollicitat. Sed nec vecors Ioseph fuit, nec Susanna, scientes illud: *Propter inopiam cordis adulter perdit animam suam.* Verè enim qui adulterium mente gerunt, inopiâ cordis laborant: nec aduertunt quàm amara sit aqua hæc furtiua, quàm virulentus panis iste absconditus, & in decuplum soluendus. *Nouissima enim eius quasi absynthium, & quasi gladius biceps.* Animam corpusque transfigit libido illa, instar romphęæ bis acutæ. *Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & eradicans omnia genimina.* Deuorat substantiam, famam, honorem, eradicat omnem animæ tranquillitatem, domesticam pacem, amicorum concordiam, totius familiæ fælicitatem. Filios qui sunt germina sancta matrimonij, vredine pessimâ infamiæ lædit & vstulat, arboremque ipsam coniugij vitiat. Ideò monet Sapiens: *Bibe de cisterna tua* (non de aliena) *& fluenta putei tui* (non alieni) *deriuentur foras fontes tui & riuuli, & in plateis aquas tuas diuide.* Hoc est, filij tui in publico possint apparere, sine pudore tanquã tui, non tanquam illegittimi & communes.

Frustrà alijs bonis operibus Deo placere, vel illum placare contendunt, qui in hoc vitio adulterij computrescunt; fœtorem enim suum etiam vsque ad cælum diuinumque thronum exhalant. Sic aliquando fertur B. Virgo ostendisse Hugoni Hetruriæ Marchioni 6. Huic enim post venationem lassato, & nocte iam appetente ingresso tuguriolum, vt fame se penè enectum radicibus aut glãde reficeret, apparuit Virgo, vas vile & luto sordidum, delicatis tamen cibis refertum, offerens. Ille cibum quidem appetebat, sed ob fœtidum & lutosum vas, gustare renuebat. Tunc Virgo rei significationem ei exponens, dixit: Huic vasculo corpus tuum est simillimum, carnalium vitiorum fœtore conspurcatum. *Impositæ epulæ adumbrant animum, qui ob vasis siue corporis graueolentiam, etiam sui nauseam excitat aspicienti, & puros beatarum mentium cœtus quasi fastidiosos à te dimittit. Ego quoque abominor animum faculentũ,*

ſicut tu cibum hunc ſordidum. Atqui ego mater pulchræ dilectionis & Sanctæ ſpei, meliore de te in poſterum concepta ſpe, tibi me in obſcuro ſyluarum anfractu lucidam oſtendo, vt mentem è turpis amoris veterno excites, & corpus ab adulterinis amplexibus dimoueas, agnoſcenſq; errorem, panitentiam agas. Nec fuit ſine fructu hæc reprehenſio. Nam in melius vitam emendans, ſeptem monaſteria ſuis ſumptibus ædificauit. Eſt ſepulchrum eius memorabile Florentiæ, habeturque codex vitæ eius apud Monachos Sancti Saluatoris Ord. Ciſter.

Io. Bap. Laurus l. de virg. annulo.

Sic amat Virgo caſtitatem coniugalem, amant & beatę mentes, Etenim & multi Sancti adhuc viuentes, contra adulteros clamarunt adeò conſtanti voce, vt & mortem oppetere parati fuerint pro caſtitatis defenſione; fortiùs condemnantes adulterium apud Deum & homines, ſanguinis ſui voce.

Sic Ioannes Baptiſta occiſus eſt ab Herode, quod adulterij & incæſtus intrepidè eum argueret. Dicebat enim *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Inclamabat id ſæpius, ideò coniectus eſt in carcerem, tandemque adultera vrgente perimitur, & à reis in iudicem capitalis ſceleris pæna conuertitur, ſed eius ſanguis non deſinit clamare, ſuoſque peremptores ac luxurioſos homines coarguere. Vnde Ambr. *Intuere Rex acerbiſſime tuo ſpectacula digna conuiuio, porrige dexteram, ne quid ſæuitiæ tuæ deſit, vt inter digitos tuos riui defluant ſacri cruoris. Et quia non ſaturari epulis fames, non reſtingui poculis potuit inauditæ ſæuitiæ ſitis; bibe ſanguinem, ſcaturientibus adhuc venis exſecti capitis profluentẽ. Cerne oculos in ipſa morte ſceleris tui teſtes, claudũtur non tam mortis neceſſitate, quàm horrore luxuriæ.* Os aureum iſtud exangue, cuius ſententiam ferre non poteras, conticeſcit & adhuc timetur. Sic Staniſlaus pro caſtitate contra Boleſlaum Poloniæ Regem depugnans, ab ipſomet Rege cuius notam libidinem publicè arguebat, obtruncatus eſt, ad altare offerens ſacrificium.

Similiter & ſanctiſſimus Patronus noſter Lambertus, pro

pro caſtitatis & veritatis defenſione velut alter Ioannes ſanguinem fudit. Cùm enim Pipini adulterium cum quadam Alpaide ferre non poſſet, non deſtitit Principem arguere, & à flagitioſo ſtatu deterrere. Reuerebatur eum Pipinus, ſed Alpais altera Herodias odio furiebat, timens repudiari. Fratris ergo ſui Dodonis furorem in eum concitauit, qui orantem coram altare SS. Coſmæ & Damiani, brachijſque extenſis in modum crucis, vouentem ſe Chriſto Crucifixo victimam, confodit. Sed nec deſtitit ipſe etiam poſt mortem luxuriam miraculoſis ſignis condemnare. Cum enim corpus eius Traiectum à diſcipulis tranſlatum fuiſſet, illud mirabile fuit, quod omnibus ad illud honorandum concurrentibus, nemo prohibebatur accedere, & corpus attingere; ſpeciali autem miraculo remouebantur, nec accedere aut attingere poterant corpus caſtiſſimum pro caſtitatis honore tuendo interemptum, Aulici impudici aut concubinarij, vel filiæ libidini proſtitutæ. Sic voce ſuâ viuens, voce ſanguinis ſui moriens, voce corporis exanguis poſt mortem, oſtendit ſe odio habere & condemnare impudicitiam, ſummus amator & propugnator caſtitatis.

Sed de adulterio eiuſq; pænis fusè dixi ſuper præcepto 6. Videri poteſt Iob cap. 24. & ibi Interpretes. Item Sapiens prou. 5. & 9. & Eccleſiaſt. c. 23.

Quod ſi ex Scripturis puniti adulteri exempla requiris, intuere Dauidem & Abſalonem. Dauidi dicit Natan 2. Reg. 12. *Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis, in oculis ſolis huius. Tu enim feciſti, abſconditè, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis.* Abſalon autem, licet permiſſus ſit iuſto Dei iudicio violare vxores Patris, ſui, tamen & ob id breui vltorem ſenſit Deum. Propterea enim permiſit Deus, vt Ioab cor ei transfigeret triplici lanceâ, quia triplici vitio abominabili infe-

infectus fuit; insatiabili ambitione, paricidali rebellione, adulterio incestuoso. Et quia decem violatat vxores, à decem armigeris, cùm adhuc palpitaret, confossus est.

Porrò castitas coniugalis non solùm adulteria abegare debet, sed & impudicitias, quæ exerceri possunt extra vsum coniugij ab altero coniugum circa se, vel circa coniugem. In his enim potest interuenire peccatũ mortale; sic coniux in absentia alterius per sui corruptionẽ, peccat mortaliter: & omnes contactus, pollutionis periculum extra vas naturale inuoluentes, peccato mortali sunt obnoxij. Habes in Scriptura de vindicta Her & Onan, qui semen fundebant in terram, ne proles eis nascerentur. Hoc aliquando contingit aliquibus, ne fortè plures proles alere teneantur; Est tamen peccatũ grauissimum directè repugnans fini Matrimonij.

PROPOSITIO SECVNDA.

CAstitas coniugalis restringit etiam immoderatum vsum coniugij, sola voluptatis causa factum.

Licet copulam carnis matrimoium admittat, debet tamen fieri vel prolis desiderio, vel ad succurrendum carnis infirmitati, vel ad reddendum debitum coniugi. *Oportet*, inquit Apostolus, *vas suum possidere in honore & sanctificatione, non in passione desiderij, sicut gentes, quæ Deum non nouerunt.* Hoc non attendentes multi, putant sibi licitum quidlibet in coniugio cum sua, & ita fiunt, *sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Nec aduertunt documenta Angeli ad Tobiam, nec monita Sanctorum. Inter hos D. Hieronymus ait: *Sapiens vir debet iudicio amare coniugem, non affectu; reget impetus voluptatis, ne præceps feratur ad coitum: nihil fœdius, quàm amare vxorem quasi adulteram: In aliena vxore omnis amor turpis est, in sua nimius.*

Præclarè B. Ægidius Francisci discipulus, cuidam glorianti se castum esse, se fidem vxori seruare, respondit: *An*

An putas, quod ex ſuo quis dolio ebrius fieri non poſsit? Inſinuabat non eſſe illi gloriandum de caſtitate, niſi etiam exceſſum voluptatis in coniugio noſſet temperare. Nam ſicut vinum moderatè ſumptum conducit ſanitati, exceſſus autem eam peruertit; ſic immoderatus voluptatis vſus, ruina eſt ſpiritualis ſanitatis. Et ſicut contingit aliquem inebriari non ſolùm alieno vino, ſed etiam ſuo: ſimiliter ſpecies quædam ebrietatis eſt, in vſu coniugij immoderato, quâ ratio abſorbetur, & contra perfectam rationem caſtitatis coniugalis peccatur. Sed & animalia quædam in hoc hominem condemnant. Ceruus enim & cerua nonniſi caſtè & ſecretè congrediuntur, & poſt conceptum congreſſu abſtinent: diciturque ceruus mox à cõgreſſu in ſcrobem ſeſe abdere, quaſi libidinis pudeat, donec pluuiâ ablutus, & quaſi purificatus, in paſcua redeat, vt propterea Sapiens etiam dicat: *Vxor ſit tibi quaſi cerua gratiſsima*, teſte Beda in Prou. c. 5. Simile quid de elephante legimus. Sint ergo hæc animalia coniugatis exẽplum honeſtatis & coniugalis caſtitatis. Audiant & ipſi S. Fulgentium. *Iuſtitia vtendi coniugij hæc eſt, vt non explendæ libidinis, ſed ſubſtituendæ prolis obtentu, coniuges ſibi miſceantur congruo tempore. In illis namque bonis quæ fecit Deus, inuenitur iuſta copulatio vxoris & viri, in quibus Dei operibus libido non poteſt reperiri, quæ hominibus non ex dono conditionis, ſed peccatoribus ex vitio primæ præuaricationis acceſsit. Sed quia ſine illa, in corpore mortis huius, proles humana non ſeritur, non eam affectant coniugia caſta, ſed tolerant; eique imponit nuptialis honeſtas modum, ſine qua non poteſt in carne peccati, naturalis explere fœcunditatis officium. Sic ergo quæri debet ex nuptijs fructus, vt cohibendus ſit lubricæ voluptatis exceſſus.* At ne fortè quis exiſtimaret ſtatim eſſe peccatum mortale, in coniugio voluptatem quærere; eam opinionem remouet Fulgentius, ſubijciens: *Coniugatus ſi thori fidem non deſerat, ſed in vxore ſua naturali dumtaxat vſu aliquantum excedat, non ſolùm generationem quærens, ſed carnis libidini obediens, hoc equidem*

Fulg. ep. 1. de coniug. debit.

ſine culpa non facit. Talis autem culpa, citius bene operanti atque oranti remittitur; quia ipſi coniugi ſernat maritalis charitas fidem, in qua non poteſt maritalis infirmitas cuſtodire temperiem. Et ſi nuptialis in vxore modeſtia non tenetur, à nuptiali tamen fide, nulla immoderatione diſceditur.

Cæterum licet in coniugij vſu, carnis quædam impuritas reperiatur, cordis tamen etiam perfecta poteſt puritas reperiri; ſi ſolùm prolis deſiderium, vel debitum coniugale ad id impellat. Hinc in vitis PP. Legimus S. Macarium in deſerto hanc è cælo vocem audiuiſſe. *Nondum ô Macari, attigiſti perfectionem duarum mulierum coniugatarum, in vicina ciuitate.* Deſiderio autem inquirendæ viæ quam ad perfectionem aſſequendam tenerent, adit ciuitatem, & ſpiritus diuini ductu, ingreditur domum in qua duæ mulieres duobus fratribus matrimonio copulatæ agebant; à quibus precibus importunis efflagitat, vt enarrare velint, quem teneant vitæ modum. Tandem eius precibus acquieſcentes, dicunt ſe annis vndecim in eadem Domo viris cohabitaſſe ſumma pace, & ſæpiùs enixè poſtulaſſe, vt vitam vellent cęlibem agere; id verò cùm impetrare nequirent, Deo puritatem cordis obtuliſſe. Inſuper ſummo ſemper ſtudio inuigilaſſe, ne verbo vel opere Deum offenderent. Hoc audiens vir ſanctus, exclamare cæpit: *Verè in quocumque ſtatu, puritas cordis Deo placet, ita vt quandoque puritas coniugatorum, puritatem Virginum & Monachorum excedat.*

Aueroul. ex vitis Patrum.

Sed cùm non poſſint coniugati puritatem corporis per abſtinentiam à coniugij vſu ſeruare, niſi ex conſenſu mutuo: contingit quandoque, vt qui cordis puritatem Deo offerunt illamque ſectantur, impetrent poſtea à Deo vtramque; ita vt animum refragrantis aut diſſentientis, inflectat Deus in fauorem alterius puriorem vitam optantis. Habemus huius rei præclarum exemplum in Annal. Franciſcanis.

Tranſeunti Franciſco circa ſyluam Cortonæ, occurrit Matro-

Matrona nobilis benedictionem poſcens. Hâc impertitâ, infælicem ſtatum ſuum enarrat. Nempè quod cum Deo ex integro ſeruire, iam diu inſpiratione cæleſti impelleretur, maritum ſortita ſit ita infeſtum, vt in eius potius perniciem conſpirare videretur. Itaque obſecrat amore Dei opem Franciſci. Cui vir ſanctus: Confide filia, & ſi firmam fidem conceperis, aderit Deus piæ voluntati. Regredere domum, & alloquere virum in hæc verba: *Ex parte Dei tibi annuncio, tempus modò eſſe miſericordiæ, poſtea iuſtitiæ; ideoq; per Chriſti vulnera te obſecro, vt in pace, timore, & amore Dei, modò viuamus.* Abit mulier, interim Franciſcus orationi ſe addicit. Res mira. Ingreſſa domum, rogante marito, vnde veniat, omnia ordine recitat. Et cùm verba à Franciſco inſinuata pronunciaſſet, ita ſtatim ille mutatus eſt, vt exinde reſoluerit vitam meliorem inire, vxoriſque votis ſatisfacere. Cui vxor. Quidni ô marite, per caſtitatis votum nos Deo conſecramus, cùm nihil illi gratius, nec fælicius ſanctitatis fundamenta jacere poſſimus Acquieſcit ipſe, nouam & miram initians ſanctitatis viam, in qua vterque peſeuerauit, cum omnium qui eum nouerant admiratione. Et quidē id ita Deo gratum fuit, vt eodem die obierint, mulier mane tanquam ſacrificium matutinum, vir veſperi tanquam ſacrificium veſpertinum. Sic voluit Deus, vt qui concordes vixerant in pietate, ſimul vnirentur per mortem in æterna beatitudine. Huiuſque tanti miraculi æterna eo in loco manſit memoria.

Chron. tom. 1. c. 86.

Licet verò hæc vota non facilè ſint emittenda, ne vergant in laqueum, monet tamen coniugalis caſtitas tempora moderari, & abſtinere, dum rebus ſpiritualibus incumbendum eſt. Sic monet Apoſtolus: *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & reuertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas.* Hinc Nicolaus 1. in reſponſis ad quæſtiones Bulgarorum cap. 50. ſcribit, vt tota Quadrageſima vxoribus abſtineant.

1. Cor. 7.

Et licet id ſit conſilij, pij tamen meritò obſequuntur, vt abſtrahant animum à carne, & Deo ſeruiant ſpiritu mentis ſuæ, cum perfectiori cordis ac corporis puritate. Sic verè adimplent monitum Apoſtoli: *Qui vxores habent, tanquam non habentes ſint.* Hoc enim congruit, dum Deo, orationi, ieiunijs, vacandum eſt. Si alijs temporibus fiant vna caro: quidni ſacro tempore fiant vnus ſpiritus, & communi zelo conſpirent, ad ea quæ Dei honorem, propriamque concernunt ſalutem? Certè ſic fæliciùs fruentur Matrimonij bonis, ſic tolerabiliùs eius onera ferent, ſic protegentur contra infauſta, aut ingruentes perturbationes. Denique ſic renouabunt & reſuſcitabunt gratiam in Sacramento ſuſceptam, ſi mutuo impulſu pietati vacent, Deumque coniugij auſpicem & præſidem pro fælicitate ſpiritus & animæ inuocent. Maximè autem abſtinendum, dum Communio ſuſcipienda eſt. Si enim pro pane Propoſitionis edendo, interrogabatur Dauid à Sacerdote, an caſta eſſent puerorum vaſa à mulieribus, quanto magis pro pane hoc cæleſti edendo id procurandum?

Cor. 7.

LECTIO

LECTIO DECIMA,

DE PROLE, PRIMO MATRIMONII BONO.

1. *Docet parentes posse desiderare prolem.*
2. *Agit de cura prolis in vtero.*
3. *Agit de cura prolis iam ab vtero.*

PROPOSITIO PRIMA.

PARENTES *possunt pro prole habenda Deum orare, si tamen careant, non debent nimio affligi desiderio.*

Primùm patet, quia fæcunditas est Matrimonij bonum à Deo veniens: & sicut sterilitas ab illo prouenit, ita & per illum tolli potest. Ideò dixere Hæbræi Deũ sibi reseruare quatuor claues naturę.

1. Clauem pluuiarum, vt eas ad libitum emittat ex thesauris suis. Deuteron. 28. 12. versu.

2. Clauem vitæ, id est generationis. Genesis 30. *Num. pro Deo ego sum, qui te priuauit fructu ventris tui?*

3. Clauem alimoniæ ad famem pellendam. Ps. 144. 16. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.*

4. Clauem sepulchrorum, id est resurrectionis. Patet Ezechiel 37. *Aperiam tumulos vestros, &c.*

Cùm ergo illi clauis generationis assignetur, non est fortunæ aut casui adscribenda fęcunditas; sed benedictioni Dei, quam sæpè promisit in compensam bonorũ operum. Sic rectè Mater Machabæorum proles dona Dei esse agnoscens dicebat: *Nescio quomodò apparuistis in vtero meo, nec ego enim spiritum donaui vobis & vitam, & singulorum membra*

non ego ipſa compegi; ſed enim mundi Creator qui formauit hominis natiuitatem, quique omnium inuenit originem, & ſpiritum vobis iterum cum miſericordia reddet & vitam. Patet quoque fœcunditatem donum Dei eſſe in tot ſterilibus, Sara, Rachele, Anna, quas poſtea Deus prole donauit, oſtendens quomodò habeat clauem generationis. Vnde & dicere ſolet Scriptura, Deum claudere vulnus, vel aperire. Si autem quæras cur Deus olim tot ſteriles fœcundarit, & prole electâ donarit: Reſpondeo: Quia cùm Deus omnia diſponeret in ordine ad Chriſtum ſemen electum ex Patriarchis otiundum; voluit per minora miracula viam ſternere ad maximũ miraculorum: vt ſcilicet ſteriles parerent in antiqua lege, & lex noua oriretur, dum non ſolùm ſterilis generat, ſed & Virgo Deum parit & hominem.

Quantum ad ſecundum, non debere nimiùm affligi parentes ſteriles, declaratur, quia ſic poſſent diuinæ prouidentiæ iniuriam irrogare. Etenim illa iuſta eſt, & ſæpiùs permittit ſterilitatem in bonum varijs de cauſis.

Primò ob ſalutem parentum, quia ſi eis prolem dediſſet, peccati occaſio non defuiſſet, vel ob nimiũ affectum, vel ob rerum temporalium accumulationem, cui neglectâ ſalute inhęſiſſent. Quis enim neſcit multos parentes perire ob proles, quibus cum diſpendio ſalutis, cum iniuſtitia & ambitione opes procurãt, & ſtatus honoratos?

Secundò ob bonum prolium, quia ptæuidet proles eis oriundas infælices fore & improbas: ita vt melius ſit nõ naſci quàm perire, & parentibus ignominiæ eſſe & tormento. Sic de Iuda dicit Dominus: *Melius fuiſſet, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Et in perſona impiorum dicit Iob: *Pereat dies in quo natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Quare non concluſit oſtia ventris, qui portauit me?* Iob. 3. *Quare non in vulua mortuus ſum, cur exceptus genibus, lactatus vberibus?*

Tertiò ob damnum corporale, vel etiam diſpendium vitæ,

vitæ, quod Deus nouit parentibus à prole obuenturum. Quàm multæ matres vitâ periclitantur, ob prolis natiuitatem? Rebecca cùm diu sterilis fuisset, magnoque desiderio fructum optaret, tandem fęcunda reddita est ob preces Isaac, dicente Scripturâ: *Deprecatus est Isaac Dominum pro vxore, eoquod sterilis esset: qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.* Sed quid deinde? Collidebantur in vtero eius paruuli, luctam cum matris graui periculo ineuntes, ita vt diceret: *Si sic mihi futurum erat, Quid necesse fuit concipere?* Infælicius Racheli contigit: hæc tanto desiderio liberorum angebatur, vt diceret viro suo: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Vnde iratus Iacob respondit: *Num pro Deo ego sum, qui priuauit te fructu ventris tui?* Tandẽ fæcunda reddita, enixa secundum filium mortua est. Vnde vocauit nomen eius Benoni, hoc est filium doloris. Sic & alij gnati necem parentibus suis attulere. Inter hos Iulius Cęsar sic dictus à cæso matris vtero. His quoque adnumeratur S. Drogo natus propè Valẽcenas, qui miro modo calculosis & ruptis inuocatus subuenit. Ex parentibus nobilibus ortus est, sed posthumus puer & Cęsar. Cùm enim nondum natus Patrem amisisset, inter diros parturientis matris labores, consilio obstetricum per maternum latus est editus in lucem. Sic natus est vtroque parente orbatus: quod cùm decennis intelligeret, sæpius contristabatur, recogitans se maternæ necis esse occasionem. Item refertur de S. Lamberto Vencienſi Episcopo, qui floruit anno 1154. cuius mater in partu obijt doloribus victa, & de ventre illius inciso, puer extractus est, ideò matris sępius lugebat interitum. *Molanus 14. Iunij*

Quartò, permittit Deus sterilitatem, in peccati alicuius vindictam. Sic Michol vxor Dauid, filia Saul, quia despexerat Dauidem coram arca ludentem, sterilitatis opprobrium incurrit.

Quintò, quia vult Deus, vt steriles corpore, non sint animis steriles, sed virtutibus & bonis operibus fæcun-

Digitized by Google

fæcundæ: vt & temporalia bona quæ in filiorum luxum erant erogaturæ, in eleemosinas & pia opera conuertant, membrilque Christi impendant. Sic faciebant Ioachim & Anna, quę teste D. Hieronymo bonorum suorum, vnam partem templo Domini impertiebantur, alteram pauperibus, tertiam necessitati suæ adseruabant. Igitur prole carentes, orarioni & ieiunio pietatique vacabant, ita vt tandem post viginti annos fæcunditate donati, prolem illam electam Virginem Deiparam orbis lucem, edere meruerint. Sic Ioannes Patritius Romanus & vxor eius paris nobilitatis, cum liberos non suscepissent, quos bonorum hæredes relinquerent; suam hæreditatem Matri Dei vouerunt, assiduis instantes precibus, vt significaret in quod pium opus veller eas opes impendi. Vnde miraculo niuis æstiuo tempore locum designantis & contegentis, Basilicam S. Mariæ maioris erexerunt.

Possemus hic adscribere plurimos coniuges, qui ob sterilitatem se suaque omnia Deo vouerunt. Nec desunt multi, qui cum pijs operibus, eleemosynis, orationibus vacarent, post longos annos speciali Dei fauore Sanctorumque intercessione, proles sanctas generarunt, quas Deo vouerunt. Sic S. Nicolaus Tolentinas ex sterilibus intercessione S. Nicolai orbi datus est. Item S. Libertus precibus S. Rumoldi ex Adone Comite & Eliza iam senibus natus est Mecliniæ. Item S. Stanislaus ex nobilibus & pijs parentibus post annos triginta sterilitatis ortus est. S. Albertus Carmelita post annos 26. Item S. Ludouicus Rex impetratus fuit oratione S. Dominici, & deuotione matris Blanchæ ad rosarium. Sic alij plures.

Sed non est prætereundum de S. Remigio, cuius ortum prædixit Anachoreta quidam, Montanus nomine, angelicis sæpius fruens alloquijs. Hic nocte quâdam orabat pro pace Ecclesiæ afflictissimæ apud Gallos & Belgas. Tandem obdormiens, visus est sibi interresse Angelorum & Sanctorum choris hac de re agentibus, voxque cælesti intonuit

intonuit: *Dominus prospexit de excelso sancto suo, Dominus de Cælo in terram respexit, vt audiret gemitus compeditorum, in conueniendo populos in vnum, & Reges vt seruiant Domino.* Itaque monuit vir sanctus Æmilium & Ciliniam, genere nobiles, sed steriles & senes, de prole edenda, per quam Deus pacem Gallicanæ & Belgicæ Ecclesiæ esset allaturus. Cùm vix crederent oraculo, ait ipse matri: *Vt scias me vera nunciare, ablacto infante óculos meos lacte tuo vnges, & ego infantis meritis visum recipiam.* Remigio ergo nato, matris ille lacte visum recipit, qui vtroque lumine orbatus erat.

Addenda est hic & memoria eius miraculi, quod Romæ extat, in templo S. Saluatoris de Lauro. Anno 1474. Ioannes Mates & Catharina Calagnira Barcinonenses, cùm annos octo egissent sine prole, pro ea obtinenda voto domi concepto, & in S. Seueri Ecclesia renouato, Sacrum solemne celebrandum curarunt in honorem duodecim Apostolorum, accensis duodecim cereis, cum nomine vnius Apostoli ad singulos cereos. Audierunt Apostoli vota precantium; nam spatio tredecim annorum sequentium, duodecim proles habuere, octo masculos, & quatuor fœminas: quorum singulis vnius Apostoli nomen indiderunt. Et licet diu superuixerint, nullam vltrà prolem susceperunt. Filij deinde post parentum mortem, singuli circa festum sui Apostoli, cuius nomen gerebant, obierunt. Horum vltimus Petrus Mates I. V. D. Cubicularius Apostolicus, hæc Romę in marmore incidi curauit in Sancto Saluatore. Quod marmor translatum est in Claustrum, dum Ecclesia conflagrauit.

PROPOSITIO SECVNDA.

PRolis curam tenetur habere mater, iam à conceptu.

Explicemus id particulariùs cum breuitate, quia conuenit Paſtores, ſæpius in Concione & Catechiſmo, ad inſtructionem parentum hac de re agere, & munia eorum explicare.

Primò igitur tenetur mater ſtatim vbi concepit, abſtinere ab his quæ fœtui poſſunt nocere. Quapropter cùm iam animatus eſt fœtus, in genere cuiuſdam homicidij cenſetur, ſi non aduigilet, ſed inordinatè ſe gerens illi noceat, ſiue in cibis, appetitui prauo nimis indulgens; ſiue fatigatione nimiâ, aut oneribus ferendis, quibus impar eſt; ſiue indiſcretis afflictionibus, ieiunijs, abſtinentijs; ſiue paſſionibus violentis, irâ, odio, impatientiâ, triſtitiâ; alijſve modis. Debet & aduigilare maritus, ne vxori horum ſit occaſio, indiſcreto mandato, obiurgatione graui, percuſſione, alijſve modis. De hac re fusè egi ſuper præcepto 5. Decal.

Secundò, iuuat ex tunc Angelo fœtum frequentiùs commendare; quia ſicut hic cuſtodit matrem, ita & prolem, dum adhuc pars matris eſt; donec ſpecialis Angelus ei deputetur à Natiuitate. Hic ergo eſt qui impedit ne dæmon noceat, ne procuret extinctionem, vt ad Baptiſmi gratiam non pertingat. Id ob peccata parentum aliquando permittit Deus, & indulget diabolo poteſtatem proles enecandi necdum natas, vel per maleficia, vel per alia media quæ ſuſcitat, vtens hominum operâ. Semper enim inſidiatur dæmon vitæ ſpiriruali prolis, & ita angelica cuſtodia & protectio multùm neceſſaria eſt. Sed & propter ipſam prolem, ſpecialiter quandoque Deus matres è periculis liberat, Angelorum ſubſidio. Cum Sigridis Birgittam materno adhuc geſtaret vtero, contigit eam naufragio periclitari in quodã maris ſinu, vbi multi

perie-

perierunt. At Dux Regni Suediæ Henricus frater Regis, videns eam periclitantem, omnibus modis ad littus perduxit. Eâdm nocte adstitit ei Angelus radianti specie, dicens: *Salua euasisti propter illud bonum, quod gestas in vtero, nutri ergo illud pro Dei amore, sciens specialiter tibi donatum.* Visibiliter quoque aliquando Angelos apparuisse legimus, vt benedictionem matribus impertirentur pro prole. Mater S. Eucherij cùm se quieti dedisset, ecce Angelus in veste fulgida ei apparet, dicitque se missum vt benedictionem proli impertiatur adhuc in vtero; & benedictione impertitâ, prædicit fore promouendum ad Aurelianensem Episcopatum. Pium verò est, vt à Sacerdotibus qui Angelorum officium gerunt, benedictionẽ matres expoſcant pro se ac fœtu suo, idque cum viua fide. De S. Stephani iunioris Martyris matre, apud Suriũ legimus 28. Nouem. quod cùm S. Germanus Patriarcha in thronum Pathriarchalem ascensurus esset; circumfluẽte multitudine, ascendit illa scamnum, vt virum Dei intueri posset. Cumque per Ecclesiam transiret, mulier clamare cæpit: *Benedic Domine, quod in vtero meo est.* Ille autẽ perspicaci animæ oculo eum qui vtero gestabatur intuens, respondit: *Benedicat hunc Dominus per intercessionem primi Martyris Stephani.* Apud omnes verò affirmabat illa, se ea hora qua hoc audisset, igneam flammam ex diuino illo ore prosilientem vidisse. Sic mulieris fides, & benedictio illius qui locum Dei gerebat, magnam habuit efficaciam, in puero materno adhuc carcere cõcluso, qui à Stephano 1. Martyre nomen & sanctitatem est mutuatus. *Sur. 23. Iulij.* *Sur. 20. Februar.*

Tertiò, aduigilet mater, vt in gratię statu existat, similiter & Pater: tum ne propter peccata parentũ, proli aliquid cõtingat mali, tum vt iuxta illis inhærentẽ gratiam, Deus in prole affectiones dispositioneſq; bonas operetur. Quia non solũ corpus mirabiliter format, sed & animam infundens, dotibus diuersis iam in radice adornat: idq; meritis parentum, dum sese per gratiæ statũ, & bonorum

operum exercitium, ad id disponunt, vt Deus initialem benedictionem in prole operetur. Similiter & eorum demeritis infælicia nonnunquam prodigia contingunt.

Audi quid contigerit in Baccharach Oppido inter Confluentiam & Moguntiam, ex vini præstantia celebri: quod quidam à Bacchimara sic nominatum putant. Illic anno 1595. 14. Martij natum est monstrum horrendum, anteriore superioreque parte serpenti simile, caudam habens tribus vlnis longam: nec diutiùs vixit, quàm quo ad munere ob quod missũ fuerat, perfunctũ fuit. Cùm enim pater impius & ebriosus, contemptor Dei & hominum, Dominicâ Quinquagesimæ in cauponam abijsset, ad potationes, aleas, & impietatem more suo exercendã: vxor partui vicina, secuta est, vt moneret, & domum eum reduceret. Ille monentem non solùm contemnit, sed & percutit, dicens, vt cum suo viuo dæmone, quem vtero gereret, domum abeat, alioqui se gladio eam transfossurum. Illa verò: Itane ego viuum gero dæmonem? Esto igitur. Non plura locuta domum reuertitur, doloresque partus statim sensit, & terribile hoc monstrum peperit. Ille cùm iam potando & ludendo libidinem expleuisset, domum reuertitur. Ingressus ad locum vbi partus jacebat, monstrum illud in eum inuolat, & caudæ suæ implicatum venenosis ictibus ita pungit & transfigit, vt paulò post infælicem animam exhalarit. Marito mortuo, puerpera quoque extincta est, tandemque monstrum viuere desijt.

Michael Isselt Mercur. Gallo. Belgicus. a. 1595.

Quartò, deuotio concipienda erga Christum in Venerabili Sacramento, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; erga Deiparam, ac alios Sanctos, quos puerperis opem frequẽtiùs attulisse, ex sacris notum est historijs. Vide quæ dixi Tom. 1. Tractatu 3. Lect. 15.

PROPO-

PROPOSITIO TERTIA.

TEnentur quoque parentes, ſtatim à partu ſpecialem curam proli exhibere.

Primò quidem ſolliciti ſint per baptiſmum vitam ſpiritualem proli procurare. Nam Chriſtiani non ſolùm carnis, ſed & ſpiritus & animæ eſſe debent parentes, vt obſequantur æterno Patri ſpirituum. Prouideant ergo filijs de regeneratione in vitam æternam ex aqua & Spiritu S. Nec per multos dies differant, ne proli periculum ingeneretur; fragilis enim admodum vita infantis, & minimo incommodo perimi poteſt. Matres cum generent infantes per peccatum mortuos, matres ſunt mortuorum: proles ſtatim offerendo per baptiſmum, fiant matres viuentium. Non patiantur vt nomen Eua ipſis conueniat ſolum per antiphraſim aut irronicè: fiat quælibet mater Eua, hoc eſt *Mater viuentium*, per veritatem, procurando infanti vitam gratiæ in Saluatore promiſſam. Debent quoque ſimul cum baptiſmo eligere tales Patrinos, ſiuè Patres ſpirituales puerorum, vt ſi contingat parentes intermori, poſſint ipſi in fide & probitate vitæ illos inſtruere. Sed de Patrinis & nomine imponendo, fuſè dixi tract. de Baptiſmo.

Secundò, poſt partum munus matris eſt, ad Eccleſiam reuerenter procedere cum prole, tempore ſcilicet ſufficienti ad reſtaurandam debilitatem ex partu relictam: nec hic ponenda eſt vis in numero dierum, aut hebdomadarum, ne iudaiſmo videantur accedere. Non aliâ autem intentione moneantur venire, quàm vt in gratiarum actionem, acceptam diuino fauore ſobolem, diuinæ offerãt maieſtati, adinſtar Annæ Samuelem offerentis. Quapropter diuinæ tunc maieſtati monetur non debere eſſe ingrata, quod è doloribus & periculis partus, cum fructu euaſerit libera. Nouam igitur gratiam imploret ſibi proliſque, & ad hoc

ad hoc Sacerdotis aduocet benedictionem, quæ multum efficax eſt per Eccleſiæ preces ad Spiritum, ſi accedentis diſpoſitio reperiatur. Vnde & in cæremonijs Eccleſiæ monetur cum lumine accenſo venire, in ſymbolum vitæ proli datæ ac lucis gratiæ, cuius incrementum ſibi illiq́ue optat. Ac ſimul indicatur, quod ſicut candela in honorem Dei conſumitur, ita & ipſam debere vitam ſuam ac prolis, quoad in ſe eſt, in honorem Dei conſumere. Capiti quoque ſuperimpoſita ſtola, indicat omnem benedictionem à Chriſto mortalitatis noſtræ ſtola induto, deriuari: per quem immortalitatis ſtolam in Adam perditam, recuperare ſperamus. Vnde & tunc legitur Euangelium Ioan. in cuius fine ſignificatur, quomodò Verbum Caro factum ſit, vt habitaret in nobis, & oſtenderet tandem gloriam ſuam, gloriam quaſi vnigeniti à Patre. Itaq; longè alia ratio eſt purificationis antiquæ & nouæ. Illa enim quadrageſimo fiebat die ex præcepto cæremoniali; at illud iam ceſſauit, ſicut & ſacrificium quod tunc offerebatur, de quo Luc. 2. & Leuitici 12. Remanſit interim in Eccleſia conſuetudo pia, qua Mater ſe cum prole offert, non Iudaico errore aut ſuperſtitione, ſed ad ſacrificandam hoſtiam Deo viuenti in Miſſæ myſterio, & ſeipſum cum illa. Et licet hæc generalis ſit oblatio, quandoque tamen oblatio prolis ſpeciali deuotione facta, multam efficaciam habuit, tam in antiqua, quàm in noua lege. Declaremus exrmplo.

Lauduna Comitiſſa S. Elzearij Mater, vbi partum hunc primogenitum edidiſſet, ſtatim feruenti deuotione, & gratiarum actione obtulit Deo, dicens: *Domine Deus ad cuius imperium exiſtunt Creaturæ omnes, gratias ago pro hoc filio tuâ benignitate donato, teque humiliter oro, vt eum tibi ſeruum accipias, & tuæ benedictionis gratiam ei largiaris. Quod ſi tu illum noſti fore diuinæ voluntati tuæ rebellem, vbi ſacro Baptiſmate erit candidatus, illum ſine mora tollas*

tollas è medio: Satius enim eſt innocentem, & nullis proprijs auctum meritis tecum viuere, & mundo emori, quàm in hac mortali vita tuam offendere Majeſtatem. Vt autem Deus oſtenderet, ſe hoc ſacrificium accepiſſe in odorem ſuauitatis; tantam pietatem infantis illius animo in ipſis cunabulis inſtillauit, vt cùm necdum triennij ætatem compleuiſſet, erga Chriſti pauperes mirabili commiſeratione afficeretur. Nam cùm baiularum brachijs portaretur, in caſtri Auſoiſij porta ſæpè pauperes humaniſſimè intuens, nullo pacto vlteriùs progredi volebat, immò verò etiam ſine intermiſſione acerbè plorabat, niſi illis præſtita eſſet eleemoſyna. Atque ea de cauſa nutrices eius vel laturæ panem in caſtrum redibant, vel ſecum ferebant, vt illi infanti ſatisfacerent. Cumque pauperes accepiſſent eleemoſynam, lętus & alacer tranſibat. Surius in vita S. Elzearij.

Tertiò, Mater filio debet lactationem, natura enim hoc onus illis impoſuit, ideò mamillas & vbera ipſis adaptauit. Calor nempè naturalis, ex ſanguine menſtruo lac candidum & ſuaue efficit: quem ſanguinem vi attractiuâ per venas alliciunt ad ſe mamillæ, & facultate ſibi innatâ, candore & dulcedine, alijſq; proprietatibus lactis imbuunt, ad alendum congruis. Et hæc certè prouidentia meritò deberet impellere matres, ad proprio lacte nutriendas proles. Nam iam in vtero infans illi nutrimento aſſueuit, & quod tunc per vmbilicum trahebat, optat iam ſibi defæcatius propinari in mamillis, per venas vtero vberibuſque communes. An non & Maria Virgo Ieſum proprijs lactauit vberibus? *Paruoq; lacte paſtus eſt, per quem nec ales eſurit.* Hic tamen ſpeciale miraculum interuenit: ille enim qui aquam eduxit de petra, lac virgineo potuit elicere ex pectore, lac puriſſimum, candidiſſimũ, planè virgineum. Hæc decoctio non iam à vi naturali, ſed à vi Spiritus S. facta

facta est; ab illo scilicet qui eam sanctificauit & fæcundauit. Vnde canit Ecclesia: *Saluatorem sæculorum, ipsum Regem Angelorum, sola Virgo lactabat vbere de cælo pleno.* Quapropter non est dubium maioris fuisse puritatis, candoris, & efficaciæ ad alendum, quàm lac vllius mulieris; vt potè à cælesti efficacia gratiæ, & à Spiritus S. igne primitus originem habens.

Interim in Maria Matribus ostenditur exemplum proles alendi, sicut & in antiqua lege illustribus fœminis. Nam Sara lactat Isaac, Rebecca Iacob, Anna Samuelem, & nobilis illa mater Machabæorum filios septem: vt proptereà laude dignum non sit, quin potiùs vituperabile, dum fœminæ nobiles, absque iusta causa & necessitate, filios alere dedignantur. Hoc aliqui dixerunt esse peccatum mortale. Nauarrus tamen cum quibusdam existimat tantùm esse veniale. Plures interim graueſque rationes non desunt (vltra supra dicta) quæ matres ad id officij impellant.

Prima est, quia sæpè contingit infantium corpora animoſque corrumpi, dum alieno lacte educantur. Corpora quidem non ita viuida fiunt aut nobilia; quia lac sugere compelluntur naturæ suæ non conforme: est enim lac maternum naturę prolis cõuenientissimum vtilissimumque. Et sicut plurimùm valet ad animi corporisque similitudinem communicandam vis seminis: ita vis lactis ad ingenium & proprietatem lactantis assequendam. Sic in naturalibus, si hœdi ouium lacte alantur, pilos teneriores gignunt; & agni si caprarum lac sugant, lanâ existunt duriore. Similiter nutrix si sit iracunda, si crudelis, si temulenta, si improba & impudica, facilè transmittit cum lacte hæc vitia; infirmitatem quoque corporis si illa laboret. De S. Catharina Suedica legimus, speciali prouidentia Dei ab infantia refugisse vbera, si aliqua mulier incontinens admouisset: abhorrebat enim cum lachrymis & vagitu; sed suæ matris, & aliarũ pudicarum mulie-

mulierum, ſine difficultate ſugebat. Idem dicitur de S. Catharina filia Brigittæ, & de S. Roberto. Vide Surium 22. Maij & 24. Aprilis.

Secunda cauſa: quia ex eo quod filius non lactetur à matre, fit vt mater filium, filiuſque matrem minùs amet: matres enim ſolent plus amare filios, quos proprijs lactauerunt vberibus. Vnde aduertunt aliqui, in cõmuni plebe maiorem eſſe amorem parentum & filiorum, quàm in familijs Nobilium. Solent enim Nobiles per nutrices lactare, & aliquando vix vident proles ſuas per annum: Hinc fit, vt maior affectus inueniatur erga nutricem, quàm erga matrem.

Addi tertia cauſa poteſt, quod aliquando poſſit contingere, vt proles commutentur, dum nutricibus extra domum degentibus committuntur, nec de die in diem viſuntur. Huius rei fidem facit exemplum, quod Lutetiæ Pariſiorum, quaſi in publico Orbis theatro notum factum fuit anno poſtremi Iubilęi 1626. Quidam inter primarios vrbis Conſiliarios prolem enutriendam & lactandam commiſerat coniugi Vinitoris cuiuſdam ſui, extra vrbem in agris & vinetis commoranti. Cùm de ſedulitate & fidelitate mulieris nihil ambigeretur, tota ei recenter natæ puellulæ cura ita concredita eſt, vt ferè curam ipſius, parentes viderentur ad tempus deponere & reſignare. Contigit autem infantulam Nutricis negligẽtiâ igni propiùs admotam, in facie vſtulari, & grauem ei deformemque maculam inuri. Quid faceret illa, quæ parenti id nunquam auſa eſſet nuntiare? Inito conſilio cum coniuge, ſuam ipſa prolem neç ætate nec facie abſimilẽ, loco alterius ſupponit: & cùm per plures hebdomadas, & fortè menſes, altera viſa non foret, credunt parentes ſine ſcrupulo ſuam eſſe. Itaque ætate creſcens educatur in vrbe more nobilium, quæ filia ruſtici erat; quæ autem filia Conſiliarij, ignobiliter in agris verſatur, & more ruſtiço enutritur. Tandem & illa ruſtica, ſecundum nobile

Digitized by Google

genus putatitium, alterius Consiliarij filio nobiliter & opulentè in matrimonium datur cum dote correspō dente. Altera penes Vinitorem commoratur ignobilis. Quid faceret mater, non mater? Vrgetur scrupulis conscientiæ ob fraudem, & ob damnum legittimæ proli inde ortum. Post multos tandem annos, Iubilæo adueniente cōpuncta, suasu Confessarij fraudem detegit illis, quos res ista concernebat. Agnoscitur puellula legittima, per notam quandam secretam, quam in ortu attulerat in parte aliqua corporis. Instatur tunc pro recuperanda dote extraneæ data, res apud Iudices decernenda defertur: Matrimonium illud prioris non sine perturbatione est, tanquā in quo error fuerit circa personam. Quid autē deciderint Iudices, pleniùs forsan Mercurius Gallicus proximè excudendus poterit aperire. Hoc solùm enarro Lutetiæ & Galliæ notissimum, vt ostendam neglectam lactationem prolium & curam, damna non pauca posse generare.

LECTIO VNDECIMA.

DE INSTRVCTIONE PROLIS.

Primò tractat de obligatione parentum ad instruendum. Secundò affert exempla praua institutionis.

PROPOSITIO PRIMA.

TENENTVR *Parentes, prolem vbi adolescit in pietate instruere.*

Ratio est, quia finis matrimonij est, non solùm prolem generare huic sæculo, sed etiam instituere, vt perfectè generetur Deo, dicente Lactantio: *Hâc quidem conditione gignimur, vt generati Deo, deinde*

debita obsequia præstemus, hunc solum noverimus, hunc sequamur. Sed quia post peccatum, ab hoc fine facilè deuiat homo; ideò educatione & magisterio parentum ad rectum viam dirigi debet: & hoc quidē iam ab adolescentia, quia qualiter educatus fuerit, sic ferè perseverat. Est enim ætas tenera, sicut charta candida, quæ primos characteres suscipit, non facilè delendos: Est velut tabula, quę primos colores ita imbuit, vt omni tempore refermet, nec facilè expungas. Arbusculæ, si rectè plantatæ fuerint, & postea in rectitudine sollicitè adminiculis quibusdā conseruentur, in illa perseverant. Sic adolescentum ingenia, si virtutis rectitudini assuescant, illam in ætatem vltimam transmittunt: è contrà, si vitio imbuantur à teneris, illud etiam quasi natiuum sibi adscisount. Testatur id Ieremias: *Ossa eius implebuntur vitijs ab adolescentia, & cum eo in pulvere dormient.* Quæ sunt illa ossa, nisi consuetudines prauæ & duræ, quæ vsque ad mortem perdurant, semper cum ætate crescentes in duritia? Quod clariùs ibidē expressit, dicens: *Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Lanæ albæ postquā semel alio colore sunt imbutæ, non redeunt ad candorem. Certè adolescentiæ vitia non tam ætati (quæ imbecillis est) adscribuntur, quàm parentibus, quorum negligentia, hæc in animos pueriles sunt illapsa. Vnde D. Gregorius epistola 79. dicit, peccata puerorum ad annum vsque septimum redundare in parentes.

Itaque conuenit illos imitari Aquilam, de qua dicitur: *Sicut Aquila prouocans ad volandū pullos suos & super eos volitās.* Ita parentes erga filios se gerāt; doceant eos cælū solemq; respicere, & mentis aciem in radios fulgurientes diuinæ gratiæ dirigere, vt aperiant oculos ad virtutem, relicto vitio & vanitate. Quid iuuat hortum plantasse, nisi etiam irrigetur, excolatur, & germina infelicia diffluentiaque extirpentur? Quid iuuat pueros in hunc mundum edidisse, si infructuosi sint, aut silvescere permittātur, sine

cura & sollicitudine, sine instructione & directione? Pietatis ergo germen producant, & sint *sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ*; non sint infructuosæ plantationes, abscindendæ & in ignem mittendæ. Sis ô homo, non solùm pater carnis, sed & spiritus; non solùm vitæ generans corpus, sed & immortalitati animũ; non solùm tempori, sed & æternitati; non solùm sæculo, sed & cœlo. Hoc fit per institutionem â teneris annis datam. Audi Ecclesiasticum cap. 30. de filijs dicens: *Ne despicias cogitatus illius, doce & operare in illo.* Non sat sibi videtur dixisse, *doce*, sed addit *operare*: quia continua cura parentis, debet in animo adolescentis quasi nouello agro arare, monitaque salutis serere, & doctrina sancta instruere, vt hoc germen sacrum, tandem in vitæ probitatem assurgat.

Sic practicarunt viri sancti. Exemplum enim habes in Bersabæe, de qua Salomon: *Filius fui tenellus, vnigenitus coram matre, & docebat me dicens, Suscipiat verba mea cor tuum.* Prou. 4. Hæc Bersabæe, filium suum vocabat Lamuel, Prou. vltimo quasi diceremus, *Deus cum ipso* (quod vernaculè diceres, *Garde de Dieu*) vt doceret matres Deo proles dicare, & de Deo eas alloqui; non verò acerbis verbis vti, aut circa eas diabolum nominare, aliaque dissona pronunciare. Sic verò blandiens adolescentulo, sesuria monita immiscebat: *Quid dilecte mi? Quid dilecte veteri mei? Quid dilecte votorum meorum?* Vocat sibi specialiter dilectum veteri, siue viscerum suorum, vt meminerit cruciatuum quos mater sustinuit, & sic magis deuinciat ad audiendum & obediendum. Sicut mater Machabęorum: *Fili miserere mei, quæ te nouem mensibus portaui, lac trienio dedi, & in ætatem istam perduxi*: Vocat etiam dilectum votorum: quasi dicat, quod omnia vota, & desideria, in illum vnicè intendant, de nulla alia re sollicita, præterquam de eius salute & fælicitate, pro qua vota & preces etiam Deo fundat. Sic eum attentum reddebat ad monita

nita quæ dabat: & ideò, fortè ter repetit, *dilectum*, quia triplex tunc dabat monitum. Primum de libidine fugienda: *Ne dederis substantiam tuam & robur mulieribus.* Secundum de ebrietate vitanda, regio animo indigna. Tertium de non inuadendo alieno, & iustitia etiam pauperi seruanda. Optimè autem hic, Chaldæa legunt: *Quale væ, fili mi? Quale væ, fili uteri mei? Quale væ, fili votorum meorum?* Quasi dicat ô fili, quem visceribus genitum, monitis & votis iterùm parturio: Qualis infælicitas mihi tibique, si dederis te mulieribus, si ebrietati vaces, si iniustè erga proximum te geras? Absit id à te ô fili mi, auertat Deus ab illo quem amo vt viscera, quin potiùs audi vocem matris, caue eam contristare, quæ sic amat, quæ te votis & animo iterum generat. Hæc ergo verè mater fuit, & matrum exemplar, tanta sollicitudine adolescentis filij animum imbuens, eiusque salutem respirans.

Accipe inter Christianos exempla non inferiora.

Primum sit S. Monicæ, de qua dicit Augustinus filius: *Mater mea, præcepta vitæ quæ in animo plantauerat verbo, rigabat lachrymis, alebat exemplis.* Cùm is ætatem adolescentiæ, in lubrico carnis, & hæresis contagio contereret, nullam non sollicitudinem mater adhibebat, lachrymis apud Deum & homines instans, vt eum erueret è luto carnis & erroris. Nocte dieque, nec corpore nec spiritu quiescebat, perditione filij maternum cor lancinante. Id agnoscit Augnstinus c. 11. lib. 3. Confess. *Misisti manum tuam ex alto Domine, & de profunda caligine eruisti animã meam, cùm pro me ploraret ad te mater mea fidelis tua, amplius quàm flẽt matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam, fide & spiritu quem ex te habebat: & exaudisti eam Domine, nec despexisti lachrymas eius, cùm rigarent terram in omni loco orationis eius.*

Cùm illa quodam die S. Episcopum consuleret, obsecraretque vt ad viam veritatis reduceretur filius, per ipsius monita & doctrinam: Respondit ille; necdum tem-

pus esse, eoquod indocilis adhuc foret, inflatus nouitate hæresis. Cumque illa magis instaret deprecando, & vberrimum flendo. Respondit ille. *Vade, fieri non potest, vt filius tantarum lchrymarum pereat.* Sed nec ipsa quieiscens secuta est eum ex Africa Mediolanum, maiori sollicitudine filium generans spiritu, quàm carne pepererat. Et nescio quod remedium eius dolori potuisset afferri, si in eo statu vidisset eum morientem. Quod iterum agnoscit Augustinus: *De sanguine cordis matris meæ, per lachrymas eius, diebus ac noctibus pro me sacrificatur tibi, & egisti mecum miris & occultis modis: Tu illud egisti Deus meus, nam à Domino gressus hominis dirigentur, & viam eius volet.* Vlteriùs explicat Augustinus bona opera, quæ ad filij salutem impetrandam, Mater Deo præsentabat. *Non aurum & argentum petebat à te Domine, aut aliquod volubile donum, sed salutem animæ filij sui: An tu Deus misericordiarum, sperneres cor contritum & humiliatum viduæ castæ ac sobriæ, frequentantis eleemosynas, seruientis Sanctis tuis, nullo die prætermittentis oblationem ad altare tuum; bis in die, manè & vesperè ad Ecclesiam tuam sine intermissione venientis, vt te audiret in sermonibus tuis, & tu illam in suis orationibus.* Denique desiderium eius erga salutem filij in hoc enituit, quod vbi is fidē suscepit, statim & illa mortē obire paratissima fuit; quasi voto propter quod vitam desiderabat, iam adimpleto.

V. l. 5. confess. c. 9.

Secundum sit Blanchæ circa filium S. Ludouicum. Hunc à pueritia docuit, non ambitiosa sequi, non erigi superbia, non equos calcaribus subigere, aut armis alienum sanguinem appetere: sed tanquam fundamentum futuræ sanctitatis, timorem Domini in eius corde construxit; ita vt soleret dicere, se licet sciret filium natum ad sceptrum & diadema Regum, malle tamen oculis proprijs eius cernere necem, quàm peccatum; & ita ad pietatem eum informabat, vt nihil hac in re curæ prætermitteret. Ad omnem actionem cùm seipsum signo crucis muniret, solitus erat dicere: *Ita me puerum mater instruxit.*

ed by Google

ſtruxit. In tantum igitur monitis matris profecit, vt ſpeculum omnibus Principibus meritò exhibeatur pietatis & virtutis. Licet enim Rex foret, tamen cum auſteritate ſingulis ferijs ſextis ieiunabat, ſingulis hebdomadis Corpus Chriſti ſumebat, vel ſaltem confeſſione peccata expiabat. Rex vtique & in hoc admiratione dignus, quod pauperibus lauabat pedes, cibum miniſtrabat, quod mediis noctibus ſurgens, laudibus diuinis vacabat. Vnde hæc omnia, niſi à matris pia cum lacte inſtitutione? Ergo & matrem hanc matres imitentur piæ.

Tertium exemplum habes in matre S. Edmundi. Cùm hæc adoleſcentulum filium Paryſios mitteret ſtudiorum gratiâ; timens eius tenerę ætati, monebat ſanctiſſimis verbis, vt puritatem & caſtitatem pietatemque, quam cum lacte ſuxerat, conſeruaret. Monebat laſciuam ſocietatem tanquam peſtem vitare. Monebat Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ purè & diligenter frequentare. Cùm verò induſia, & alia linea ei mitteret, ciliciolum interſerebat, quo carnis petulitiam coerceret. Quantos verò matris monitis in virtute progreſſus fecerit, eius vita ſatis eloquitur: per illam enim ita in timore Dei fuit eruditus, vt ordinariè in ore gereret illud ex Anſelmo deſumptũ: *Si ex vna parte peccatum viderem, ex altera infernum cum pœnis ſuis, lubentiùs inferni pœnis me immergerem, quàm vel vnum peccatum in Deum admitterem.*

Ex his ſatis eluceſcit vis educationis & inſtitutionis, quæ certè tantam aliquando efficaciam ſortita eſt, vt ad Martyria pueros ſufficienter obarmarit. Notiſſima eſt inſtructio matris Machabęorum, S. Fęlicitatis, S. Symphoroſæ. Nota & vox illa matris ad Symphorianum adoleſcentem in tormentis: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, Cælum ſuſpice, & ibi regnantem intuere, tibi enim vita non eripitur, ſed in melius mutatur*. De hac re aliqua dixi Tom. 1. Tract. 1. lect. 8. & 9. Duas iterum ea de re hiſtorias memorabiles, hic adnecto.

Sęuien-

Sæuiente Romæ Imp. Adriano, Matrona nobilis Sophia nomine in eam curam incumbebat, vt filias non solùm in pietate, sed etiam, in fortitudine ad martyrium obeundum instrueret. Erant autem ei tres, nomina gerentes rebus mirè consona. *Fides* annorum duodecim, *Spes* decem, *Charitas* nouem. Cum autem pietate excellerent; accusatæ sunt cum matre, quod multos à Deorum cultu auerterent. Sistuntur itaque ad Imp. tribunal. Ac primò matter interrogata nomen, patriam, religionem; liberè respondit, se ex nobili Italiæ prosapia ortam, à parentibus Sophiæ nomen accepisse: interim in alio non gloriari, quàm quod à Christo, Christiana dicatur. Libertate offensus tyrannus, cum Filiabus eam in custodiam tradit. Tertio die ad quęstiones producuntur. Ac primum blanditijs promissisque, filias à matris fide, quam suxerant ab vberibus, contendit sperare. At illæ. *Nos nec tuas opes aut honores in hac vita expetimus, sed nec tormenta tua formidamus. Quid enim Christianis incundius, quàm pati pro Christo, qui & hanc vitam contulit nobis, & æternam sanguine suo promeruit.* Abiecta igitur spe tantam constantiam blanditijs superandi, tradit eas Imp. Iudici torquendas. *Fides*, vestibus prima nudatur, virgisque crudelissimè cæditur. At cùm triumpharet de tortoribus, Iudicis præcepto mamillæi exscinduntur: Diuinum interim adfuit prodigium, dum pro sanguine, lactis riuuli fluunt, & eam dealbant, mirèque exornant. Stupet Iudex fremitque, & ideò in Sartaginem pice & bitumine bullientem, iubet præcipitari. Sed cùm exultaret illa in flammis, capitis cõdemnatur. Concedemnata matrem & sorores sic affatur: *Vide, ô mater, quàme benignitate Christus prosecutus sit; reliquum est, vt etiam hoc certamen vltimum, tuis precibus munire pergas. Vos ô Sorores, nihil formidate, pro Christi nomine glorioſam mortem oppetere. Vna mater nos genuit, eadem tres aluit, sit etiam vnus tribus finis, sint Sororibus sororia & germanæ voluntates.* His verbis confirmatæ, lachrymantes præ gaudio, vltimum vale dixerunt sorores

sorores cum matre: & illa porrecta ceruice, ad Christum migrauit. Iudex se victum non ferens, sperat victoriam de alijs duabus. Secundam ergo aggreditur, ac primum blanditijs ad Dianæ sacrificium inuitat. At illa: *Si me credis sororem illius cuius iam feciſti periculum, ſcias fore vt conſtantiâ eius etiam ſoror ſim.* Iubetur ergo crudis boum neruis flagellari, post flagella in fornacem ardentem mittitur, & cùm non læderetur, in ligno suspensa, ferreis dilaniatur vnguibus, itavt ossa carne denudata, miserabile spectaculum forent. At illa oculis in cęlum erectis, Deum precabatur, ne quid indignum Christiana sanctitate permitteret eam pati. Et, Tyrãno insultans dicebat: *Ego de Chriſti gratia & virtute confiſa, de te cum Sorore triumphum agam.* Accenditur iterum lebes pice & resina plenus, injcitur in eam: at instar vitri contracto lebete, liquore dissiliente, non pauci ex tortoribus nece sunt affecti. Nec potuit ei mortem afferre, nisi gladius cui gloriosè ceruicem subijcit, vt eandem, cum sorore palmã assequatur. Tabescit furore Iudex, tertiam eisdem ferè pœnis aggreditur, equleo, fornace, flamma, tandemque corpusculum terebris transfigi iubet. Exultat & illa, insultatque eadem constantia. Et cum capitis damnaretur, exultat & Mater inclamans: *O me beatam, quæ tribus filiabus SS. Trinitatem honorare merui! O ſummum Dei in me beneficium, qui eas hodie Martyrij gloria coronatas, in ſuum tranſtulit regnum! perge ô filia, Angelos video cum lætitia conſummationem tuam expectantes. Perge ad cæleſtem thalamum Chriſti, quo ſorores iam perfruuntur.* His verbis dum postremam filiam prosequitur, ipsa lætè certamine glorioso, sponso se victimam præbet. Mater deinde filiarum corpora honorificè tumulauit. Et post tertium diem ad locum accedens reliquarum, fusis precibus, & ipsa Deo spiritum reddidit, filiabus fidelium operâ in eodem tumulo adiunctã. Historiam fusè refert Metaphrastes & alij. Idque dicitur contigisse sub Alexandro Papa. 2. anno 122.

Adiungamus his nobilem adhortationem Matris, ad

Melitonem filium, ex historia 40. Martyrum. Hunc cùm tyrannica astutia adhuc viuentem reperiisset (alijs mortuis, postquam bacillis eorum crura confracta essent) noluit ad rogum eius corpus efferre, si fortè tandem resiliret à Christi confessione. At mater in humeros eum assumens, defert ad rogum Martyribus præparatum, illiq; in itinere hæc verba insonabat. *O me beatam fili, si persene-res pro Christo mortem obire! O felicem vterum meum, qui te gestauit, felicia vbera quæ te lactarunt! Esto fili animo inuicto, licet hanc lucem perdas, breui æternâ fruiturus es. Quando ad prælium properabas pro Imperatore terræ, prosequebar te cũ lachrymis, cernens periculum quod subibas, exiguum nacturus præmium. At modò cum gaudio te sequor, sciens post breue certamen, vitam tibi fore, & lauream immortalem. Angelus ille qui coronam in frigore gelido obtulit, expectat vt illius tibi perennem possessionem donet. Adhuc modicum te pati oportet, vt Matrem lætifices, Angelumque Tutelarem: Aqua & ignis iter sunt, ad refrigerium æternum, & Angelorum consortium. Aquæ frigus passus es animo inuicto, ego te ad ignem & rogum paratum defero, vt quem mihi Deus commodauit, repræsentem ei cum gaudio. Lugeant Matres de filiorum salute incertæ, ego secura iterum te pario Æternitati caloque, vt ibi me expectes.* Hæc illa commemorante, spiritum reddit Melithon inter amplexus maternos: & ab illa in vehiculum Martyrum injicitur, nec ab eo recedit, donec vi ignis, corpus eius in cineres versum cernit. Sic fœmineæ cogitationi, masculinum cælestemque animum inserens, docet matres filios instruere, & instigare ad cælestia bona æternùm participanda perituris quibus filij huius sæculi seducuntur, tenello eorum animos abstrahendo.

EXE

EXEMPLA PRAVÆ INSTITVTIONIS.

PROPOSITIO SECVNDA.

MAxima est efficacia praua educationis, ad ingenerandam & instillandam teneris animis malitiam.

Ratio est, quia cùm naturæ à primæuo originis vulnere, insita sit pronitas in malum; si accedat praua institutio vel exemplum, ita malitiam imbuit, vt quodammodò naturalis videatur. Ideò dicebat Propheta quibusdam: *Si potest Æthiops mutare pellem suam, sic & vos benè facere, cùm didiceritis malum.* Multùm verò confert exemplum prauum parentum, ad impietatem filiorum. Etenim frequẽter verum est illud Prophetę: *Filij colligunt ligna, Patres succendunt ignem, mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ Cæli.* Quid his verbis vult Propheta? Insinuat quod cùm aliqui Patres-familias Lunam tanquam cæli Reginam adorarent, illiq́ue sacrificia offerrent, statim etiam filios eam rem edoctos fuisse; & iam à puerili ætate solitos cooperari huic parentum sacrilegio, ligna colligendo apta huic sacrificio. Sanè, si Patres succendissent ignem ad sacrificium Dei veri, nónne & filij ad id etiam ligna collegissent, & sacrificij veri pietatem edocti fuissent? Immò, nónne & mulieres ad idem cooperatæ fuissent? Tantum scilicet est virus in doctrina pranoq́; exemplo Patrum, vt ita mox in familiam serpat, inficiatq́ue eius cuncta membra lue suâ, vt vix sanitati locus relictus videatur.

Hæc porrò adeò vera sunt, vt etiam parẽtum impietas, ad nefanda cum dæmone pacta & horrẽda maleficia, proles non infrequenter instituat à teneris annis, à quibus eas reuocare penè sit impossibile. Audi quid acciderit Leodij anno 1610. Tres erant maleficijs & lycanthropiæ dediti, viri duo, & puer vnus duodennis. Hi sub

forma adſcititia, magnã infantium carnificinam exerce-
bant, poteſtate dæmonis transformati in lupos. Filiũm
parens ſeptimo ætatis anno ſatanæ addixerat, & impijs
ſacris initiauerat: quia verò vires ei deficiebant, diabo-
lus eum in coruum transformabat, & cùm pater in ſyluã
tranſportaret infantes more belluino vorandos, ipſe in
forma corui aduolabat ad has epulas. Poſtea cum vberi-
bus & ſtatura paulò firmior factus foret, etiam in lupum
à dæmone transformabatur. Capti fuere hi ſpeciali quâ-
dam Dei prouidentiâ. Cùm enim lictores, vni eorum ni-
hil minus cogitantes occurriſſent; ſtatim ille ob conſciẽ-
tiam trepidantem perturbatus, cępit pallere, genibus
contremiſcere, fugam velle arripere. Illi ſuſpicantes ali-
cui crimini virum obnoxium, appropinquant ei, ipſe
verò mox inclamat: Sinite me, & omnia aperiam vo-
bis. Statimque atrociſſima facinora propalat, & deinde
ad Iudicem tractus, etiam ſocios criminis renelat. Fate-
batur autem ſe ferè 40. annos dæmoni & veneficijs ſer-
uiiſſe, antequam hac ab illo auctoritate Lycantropiæ,
quæ ſuprema inter eos eſt, donaretur. Itaque duo illi vi-
ri, ignis ſupplicio perempti ſunt: puer autem quẽ ætas
excuſabat, & qui non ſuâ malitiâ, ſed parentis flagitio ad
tale ſcelus venerat; à ſupplicio liber dimittendus vide-
batur, & in ſecretiorem locum ablegandus, niſi veritum
fuiſſet, ne ob prauam inſtitutionem & conſuetudinem,
ſimulque ob infeſtationem, quam patiebatur mali genij,
ad eadem flagitia rediret. Quare pertusâ venâ, leui mor-
tis genere interemptus eſt.

Neque verò exempla in Scripturis deſunt, quibus edu-
cationis prauæ aut bonæ vis agnoſcatur. Conſidera vitam
moreſque Iſmaelis, mores vitamque Iſaaci. Vndenam
putas tanta in illis differentia, cùm eodem patre ſint na-
ti? Nempè Iſmael cum Agar matre ſua, in tenera ætate
diſcedens à domo Abrahæ, in ſyluis eſt educatus, & in
infidelitate adoleuit; vnde crudelis factus eſt & impius,
de quo

de quo Gen. 16. *Erit homo ferus, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum.* At verò Isaac sub institutione sancta Patris sui Abrahę, & Matris suæ Saræ domi adoleuit; & sic in pietate, fide, mansuetudine profecit. Sic nimirum fratres moribus disiunxit, naturæ simili adiuncta dissimilis educatio & conuersatio.

Vide idem in Venceslao & Boleslao ex Historia Boëmica Fratres erant, at hic impijssimus, ille sanctissimus; hic Cain, iste Abel; hic Ismael, ille Isaac; hic mitis, ille sanguinolentus. Orti erant ijsdem parentibus, sed non habuerant eandem educationem institutionemque teneræ ætatis. Nam Venceslaus Boëmiæ Princeps, à Ludmilla auia muliere religiosissima, à puero in pietate fuerat educatus; Boleslaus à Drahomira impia fœmina; ideò impius & crudelis, ad summum malitiæ gradum pertigit. Nam Drahomiræ vestigia secutus (quæ Ludmillam socrum, multosque Christi Sacerdotes occiderat) Venceslaum fratrem interemit, diuina humanaque iura violans. Et templi paries cruore Venceslai aspersus, nunquam detergi potuit, vt cædis nefariæ testis foret æternus. *Ioan. Eubrauius in Boem. Hist.*

Licurgus diuersam educationis vim volens Lacędemonijs palam exhibere, duos catulos in theatrum produxisse legitur, quorum vnus in culina inter tripodes, cacabos, ollas, educatus fuerat; alter in sylua venationi assuetus. Cùm ergo hinc ollam, & inde leporem in medium exhibuisset cum vtroque catulo; vnus in ollam insiluit, neglecto lepore, alter verò in leporem, neglectâ ollâ & carne. Inde accepit Licurgus occasionem differendi ad populum, de proba filiorum iam à pueritia institutione neutiquam negligenda.

LECTIO DVODECIMA,

DE CORRECTIONE PROLIVM.

1. *Docet parentes obligari ad correctionem.*
2. *Correctionem debere esse discretam.*
3. *Oportere illi adiungere bonum exemplum.*

PROPOSITIO PRIMA.

DEBENT *Parentes filijs non solùm instructionem, sed & correctionem.*

Hoc frequenter indicat Scriptura: *Stultitia alligata est collo pueri, sed virga disciplina fugabit illam.* Quasi dicat. Paruulis facilè innascitur stultitia & indisciplinatio, crescitque cum ætate, nisi correctionis virga illam tempestiuè effugarit. Addit Sapiens: *Qui parcit virgæ, odit filium, qui autem diligit, instanter erudit.* Hæbræa habent: *Maturat ei correctionem, siue manè quærit ei castigationem.* Manè; id est, ante omnia, tempestiuè scilicet, dum malum necdum adoleuit vel induruit: aut etiam manè, hoc est matutino tempore, vt scilicet id faciat sedato animo, non ex ira aut passione animum obnubilante, & vltra discretæ correctionis limites illum proripiente. Certè filios indisciplinatos non corrigere, quid aliud est quàm eorum vitia alere, & velut oua aspidum fouere, quæ tandem adolescant & erumpant in proprium & parentum perniciem? Neque enim tantùm segnes facit indulgentia gnatos: sed & superbos, audaces, indomitos, ad quælibet flagitia projectos. De quo iterum Sapiens: *Equus indomitus euadet durus, & filius remissus euadet præceps.* Frænum igitur timoris illi inijciendum est, vt

à præ

à præcipitio dimoueatur, idque tempestiuè, ne serò cogantur conqueri parentes de indomita indole eis dolorem grauissimum ingenerante, dum vix remedium adhiberi potest. Disciplinatam & generosam prolem, vel solus timor correctionis ad debita munia compellere solet. Sicut enim nobilis equus vmbrâ virgæ regitur, cùm tamen ignauus nec calcaribus concitari possit: sic generosa indoles, vel vnico verbo parentis ad quęlibet excitatur; peruersum verò ingenium, contra stimulum recalcitrans, frænum iugumque excutere nititur. Sed peruersitas illa ab initio tolli debet, vel domari animaduersione prudenti. Explorent diligenter parentes filiorum mores & inclinationes, vt eos dirigere possint vel corrigere: *Ex studijs puer cognoscitur, si recta sunt opera eius*, inquit Sapiens. Vult dicere, conijci posse ad quam viam puer declinaturus sit, ex illis ad quæ in sua pueritia inclinatus reperitur. Quapropter obseruandæ sunt eius actiones, nec, vt ferè fit, pro joco & voluptate habendæ, conandumque vt bonis assuescat, & praue propensiones refrænentur.

Dicuntur Lacædemonij puerum regij sanguinis interemisse, quod captas auiculas soleret cum voluptate necare, indè conijcientes futuram eius crudelitatem.

Sanctus Gregorius Nissenus cùm Iulianum adhuc adolescentem, in ludum literarium ingredientem conspexisset; eius gestus, faciem, oculos ac mores turbulentos, penitus contemplatus, suspirans dixit: *O quantum malum Imperium Romanum in hoc alit adolescente*! Sic ex moribus puerilibus, non malè coniecit ætatis maturioris studia turbulentiora in hoc adolescente. Verùm ergo est, *Ex studijs puer cognoscitur*, si attentiùs spectetur: quia iam à tenera ætate, quædam futuræ vitæ semina licet expectare. Si ex tunc munda sunt opera eius, futurorum bonum præsagium est; nec parui faciendum bonæ indolis tunc exhibitum specimen. Si enim casti & pudi-

cura & ſollicitudine, ſine inſtructione & directione? Pietatis ergo germen producant, & ſint *ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ*; non ſint infructuoſæ plantationes, abſcindendæ & in ignem mittendæ. Sis ô homo, non ſolùm pater carnis, ſed & ſpiritus; non ſolùm vitæ generans corpus, ſed & immortalitati animũ; non ſolùm tempori, ſed & æternitati; non ſolùm ſæculo, ſed & cę-lo. Hoc fit per inſtructionem â teneris annis datam. Audi Eccleſiaſticum cap. 30. de filijs dicens: *Nè deſpicias cogitatus illius, doce & operare in illo.* Non ſat ſibi vidętur dixiſſe, *doce*, ſed addit *operare*: quia continua cura parentis, debet in animo adoleſcentis quaſi nouello agro arare, monitaque ſalutis ſerere, & doctrina ſancta inſtruere, vt hoc germen ſacrum, tandem in vitæ probitatem aſſurgat.

Sic practicarunt viri ſancti. Exemplum enim habes in Berſabæe, de qua Salomon: *Filius fui tenellus, vnigenitus coram matre, & docebat me dicens, ſuſcipiat verba mea cor tuum.* Prou. 4. Hæc Berſabæe, filium ſuum vocabat Lamuel, Prou. vltimo quaſi diceremus, *Deus cum ipſo* (quod vernaculè diceres, *Garde de Dieu*) vt doceret matres Deo proles dicare, & de Deo eas alloqui; non verò acerbis verbis vti, aut circa eas diabolum nominare, aliaque diſſona pronunciare. Sic verò blandiens adoleſcentulo, ſeria monita immiſcebat: *Quid dilecte mi? Quid dilecte mei? Quid dilecte votorum meorum?* Vocat ſibi ſpecialiter dilectum vteri, ſiue viſcerum ſuorum, vt meminerit cruciatuum quos mater ſuſtinuit, & ſic magis deuinciat ad audiendum & obediendum. Sicut mater Machabęorum: *Fili miſerere mei, quæ te nouem menſibus portaui, lac trienio dedi, & in ætatem iſtam perduxi*: Vocat etiam dilectum votorum: quaſi dicat, quod omnia vota, & deſideria, in illum vnicè intendant, de nulla alia re ſollicita, præter quam de eius ſalute & fælicitate, pro qua vota & preces etiam Deo fundat. Sic eum attentum reddebat ad monita

uita quæ dabat: & ideò, fortè ter repetit, *dilectum*, quia triplex tunc dabat monitum. Primum de libidine fugienda: *Ne dederis substantiam tuam & robur mulieribus.* Secundum de ebrietate vitanda, regio animo indigna. Tertium de non inuadendo alieno, & iustitia etiam pauperi seruanda. Optimè autem hic, Chaldęa legunt: *Quale væ, fili mi? Quale væ, fili uteri mei? Quale væ, fili votorum meorum?* Quasi dicat ô fili, quem visceribus genitum, monitis & votis iterùm parturio: Qualis infælicitas mihi tibique, si dederis te mulieribus, si ebrietati vaces, si iniustè erga proximum te geras? Absit id à te ô fili mi, auertat Deus ab illo quem amo vt viscera, quin potiùs audi vocem matris, caue eam contristare, quæ sic amat, quæ te votis & animo iterum generat. Hæc ergo verè mater fuit, & matrum exemplar, tanta sollicitudine adolescentis filij animum imbuens, eiusque salutem respirans.

Accipe inter Christianos exempla non inferiora.

Primum sit S. Monicæ, de qua dicit Augustinus filius: *Mater mea, præcepta vitæ quæ in animo plantauerat verbo, rigabat lachrymis, alebat exemplis.* Cùm is ætatem adolescentię, in lubrico carnis, & hæresis contagio contereret, nullam non sollicitudinem mater adhibebat, lachrymis apud Deum & homines instans, vt eum erueret è luto carnis & erroris. Nocte dieque, nec corpore nec spiritu quiescebat, perditione filij maternum cor lancinante. Id agnoscit Augnstinus c. 11. lib. 3. Confess. *Misisti manum tuam ex alto Domine, & de profunda caligine eruisti animā meam, cùm pro me ploraret ad te mater mea fidelis tua, amplius quàm flēt matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam, fide & spiritu quem ex te habebat: & exaudisti eam Domine, nec despexisti lachrymas eius, cùm rigarent terram in omni loco orationis eius.*

Cùm illa quodam die S. Episcopum consuleret, obsecraretque vt ad viam veritatis reduceretur filius, per ipsius monita & doctrinam: Respondit ille; necdum tem-

pus esse, eoquod indocilis adhuc foret, inflatus nouitate hæresis. Cumque illa magis instaret deprecando, & vbertim flendo. Respondit ille. *Vade, fieri non potest, vt filius tantarum lachrymarum pereat.* Sed nec ipsa quiescens secuta est eum ex Africa Mediolanum, maiori sollicitudine filium generans spiritu, quàm carne pepererat. Et nescio quod remedium eius dolori potuisset afferri, si in eo statu vidisset eum morientem. Quod iterum agnoscit Augustinus: *De sanguine cordis matris meæ, per lachrymas eius, diebus ac noctibus pro me sacrificatur tibi, & egisti mecum miris & occultis modis: Tu illud egisti Deus meus, nam à Domino gressus hominis dirigentur, & viam eius volet.* Vlteriùs explicat Augustinus bona opera, quæ ad filij salutem impetrandam, Mater Deo præsentabat. *Non aurum & argentum petebat à te Domine, aut aliquod volubile donum, sed salutem animæ filij sui: An tu Deus misericordiarum, sperneres cor contritum & humiliatum viduæ castæ ac sobriæ, frequentantis eleemosynas, seruientis Sanctis tuis, nullo die prætermittentis oblationem ad altare tuum; bis in die, manè & vesperè ad Ecclesiam tuam sine intermissione venientis, vt te audiret in sermonibus tuis, & tu illam in suis orationibus.* Denique desiderium eius erga salutem filij in hoc enituit, quod vbi is fidē suscepit, statim & illa mortē obire paratissima fuit; quasi voto propter quod vitam desiderabat, iam adimpleto.

V. l. 5. confess. c. 9.

Secundum sit Blanchæ circa filium S. Ludouicum. Hunc à pueritia docuit, non ambitiosa sequi, non erigi superbia, non equos calcaribus subigere, aut armis alienum sanguinem appetere: sed tanquam fundamentum futuræ sanctitatis, timorem Domini in eius corde construxit; ita vt soleret dicere, se licet sciret filium natum ad sceptrum & diadema Regum, malle tamen oculis proprijs eius cernere necem, quàm peccatum; & ita ad pietatem eum informabat, vt nihil hac in re curæ prætermitteret. Ad omnem actionem cùm seipsum signo crucis muniret, solitus erat dicere: *Ita me puerum mater instruxit.*

ſtruxit. In tantum igitur monitis matris profecit, vt ſpeculum omnibus Principibus meritò exhibeatur pietatis & virtutis. Licet enim Rex foret, tamen cum auſteritate ſingulis ferijs ſextis ieiunabat, ſingulis hebdomadis Corpus Chriſti ſumebat, vel ſaltem confeſſione peccata expiabat. Rex vtique & in hoc admiratione dignus, quod pauperibus lauabat pedes, cibum miniſtrabat, quod mediis noctibus ſurgens, laudibus diuinis vacabat. Vnde hæc omnia, niſi à matris pia cum lacte inſtitutione? Ergo & matrem hanc matres imitentur piæ.

Tertium exemplum habes in matre S. Edmundi. Cùm hæc adoleſcentulum filium Paryſios mitteret ſtudiorum gratiâ; timens eius tenerę ætati, monebat ſanctiſſimis verbis, vt puritatem & caſtitatem pietatemque, quam cum lacte ſuxerat, conſeruaret. Monebat laſciuam ſocietatem tanquam peſtem vitare. Monebat Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ purè & diligenter frequentare. Cùm verò induſia, & alia linea ei mitteret, ciliciolum interſerebat, quo carnis petulãtiam coerceret. Quantos verò matris monitis in virtute progreſſus fecerit, eius vita ſatis eloquitur: per illam enim ita in timore Dei fuit eruditus, vt ordinariè in ore gereret illud ex Anſelmo deſumptũ: *Si ex vna parte peccatum viderem, ex altera infernum cum pœnis ſuis, lubentiùs inferni pœnis me immergerem, quàm vel vnum peccatum in Deum admitterem.*

Ex his ſatis elucelcit vis educationis & inſtitutionis, quæ certè tantam aliquando efficaciam ſortita eſt, vt ad Martyria pueros ſufficienter obarmarit. Notiſſima eſt inſtructio matris Machabęorum, S. Fęlicitatis, S. Symphoroſæ. Nota & vox illa matris ad Symphorianum adoleſcentem in tormentis: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, Cælum ſuſpice, & ibi regnantem intuere, tibi enim vita non eripitur, ſed in melius mutatur*. De hac re aliqua dixi Tom. 1. Tract. 1. lect. 8, & 9. Duas iterum ea de re hiſtorias memorabiles, hic adnecto.

Sęuien-

Sæuiente Romæ Imp. Adriano, Matrona nobilis Sophia nomine in eam curam incumbebat, vt filias non solùm in pietate, sed etiam, in fortitudine ad martyrium obeundum instrueret. Erant autem ei tres, nomina gerentes rebus mirè consona. *Fides* annorum duodecim, *Spes* decem, *Charitas* nouem. Cum autem pietate excellerent; accusatæ sunt cum matre, quod multos à Deorum cultu auerterent. Sistuntur itaque ad Imp. tribunal. Ac primò mater interrogata nomen, patriam, religionem; liberè respondit, se ex nobili Italiæ prosapia ortam, à parentibus Sophiæ nomen accepisse: interim in alio non gloriari, quàm quod à Christo, Christiana dicatur. Libertate offensus tyrannus, cum Filiabus eam in custodiam tradit. Tertio die ad quęstiones producuntur. Ac primum blanditijs promissisque, filias à matris fide, quam suxerant ab vberibus, contendit sperare. At illæ. *Nos nec tuas opes aut honores in hac vita expetimus, sed nec tormenta tua formidamus. Quid enim Christianis incundius, quàm pati pro Christo, qui & hanc vitam contulit nobis, & æternam sanguine suo promeruit.* Abiecta igitur spe tantam constantiam blanditijs superandi, tradit eas Imp. Iudici torquendas. *Fides*, vestibus prima nudatur, virgisque crudelissimè cæditur. At cùm triumpharet de tortoribus, Iudicis præcepto mamillæ ei exscinduntur: Diuinum interim adfuit prodigium, dum pro sanguine, lactis riuuli fluunt, & eam dealbant, mirèque exornant. Stupet Iudex fremitque, & ideò in Sartagine pice & bitumine bullientem, iubet præcipitari. Sed cùm exultaret illa in flammis, capitis cõdemnatur. Concõdemnata matrem & sorores sic affatur: *Vide, ô mater, quâ me benignitate Christus prosecutus sit; reliquum est, vt etiam hoc certamen vltimum, tuis precibus munire pergas. Vos ô Sorores, nihil formidate, pro Christi nomine glorioſam mortem oppetere. Vna mater nos genuit, eadem tres alutt, sit etiam vnus tribus finis, sint Sororibus sororia & germanæ voluntates.* His verbis confirmatæ, lachrymantes præ gaudio, vltimum vale dixerunt sorores

ſorores cum matre: & illa porrecta ceruice, ad Chriſtum migrauit. Iudex ſe victum non ferens ſperat victoriam de alijs duabus. Secundam ergo aggreditur, ac primum blanditijs ad Dianæ ſacrificium inuitat. At illa: *Si me credis ſororem illius cuius iam feciſti periculum, ſcias fore vt conſtantiâ eius etiam ſoror ſim.* Iubetur ergo crudis boum neruis flagellari, poſt flagella in fornacem ardentem mittitur, & cùm non læderetur, in ligno ſuſpenſa, ferreis dilaniatur vnguibus, itavt oſſa carne denudata, miſerabile ſpectaculum forent. At illa oculis in cęlum erectis, Deum precabatur, ne quid indignum Chriſtiana ſanctitate permitteret eam pati. Et, Tyranno inſultans dicebat: *Ego de Chriſti gratia & virtute confiſa, de te cum Sorore triumphum agam.* Accenditur iterum lebes pice & reſina plenus, inijcitur in eam: at inſtar vitri confracto lebete, liquore diſſiliente, non pauci ex tortoribus nece ſunt affecti. Nec potuit ei mortem afferre, niſi gladius cui gloriosè ceruicem ſubijcit, vt eandem, cum ſorore palmã aſſequatur. Tabeſcit furore Iudex, tertiam eiſdem ferè pœnis aggreditur, equleo, fornace, flamma, tandemque corpuſculum terebris transfigi iubet. Exultat & illa, inſultatque eadem conſtantia. Et cum capitis damnaretur, exultat & Mater inclamans: *O me beatam, quæ tribus filiabus SS. Trinitatem honorare merui! O ſummum Dei in me beneficium, qui eas hodie Martyrij gloria coronatas, in ſuum tranſtulit regnum! perge ô filia, Angelos video cum lætitia conſummationem tuam expectantes. Perge ad cæleſtem thalamum Chriſti, quo ſorores iam perfruuntur.* His verbis dum poſtremam filiam proſequitur, ipſa lætè certamine glorioſo, ſponſo ſe victimam præbet. Mater deinde filiarum corpora honorificè tumulauit. Et poſt tertium diem ad locum accedens reliquiarum, fuſis precibus, & ipſa Deo ſpiritum reddidit, filiabus fidelium operâ in eodem tumulo adiunctæ. Hiſtoriam fusè refert Metaphraſtes & alij. Idque dicitur contigiſſe ſub Alexandro Papa. 2. anno 122.

Adiungamus his nobilem adhortationem Matris, ad

Melitonem filium, ex hiſtoria 40. Martyrum. Hunc cùm tyrannica aſtutia adhuc viuentem reperiſſet (alijs mortuis, poſtquam bacillis eorum crura confracta eſſent) noluit ad rogum eius corpus efferre, ſi fortè tandem reſiliret à Chriſti confeſſione. At mater in humeros eum aſſumens, defert ad rogum Martyribus præparatum, illiq; in itinere hæc verba inſonabat. *O me beatam fili, ſi perſeueres pro Chriſto mortem obire! O felicem vterum meum, qui te geſtauit, felicia vbera quæ te lactarunt! Eſto fili animo inuicto, licet hanc lucem perdas, breui æternâ fruiturus es. Quando ad prælium properabas pro Imperatore terræ, proſequebar te cũ lachrymis, cernens periculum quod ſubibas, exiguum nacturus præmium. At modò cum gaudio te ſequor, ſciens poſt breue certamen, vitam tibi fore, & lauream immortalem. Angelus ille qui coronam in ſtagno gelido obtulit, expectat vt illius tibi perennem poſſeſſionem donet. Adhuc modicum te pati oportet, vt Matrem lætifices, Angelumque Tutelarem: Aqua & ignis iter ſunt, ad refrigerium æternum, & Angelorum conſortium. Aquæ frigus paſſus es animo inuicto, ego te ad ignem & rogum paratum defero, vt quem mihi Deus commodauit, repræſentem ei cum gaudio. Lugeant Matres de filiorum ſalute incertæ, ego ſecura iterum te pario Æternitati caloque, vt ibi me expectes.* Hæc illa commemorante, ſpiritum reddit Melithon inter amplexus maternos: & ab illa in vehiculum Martyrum inijcitur, nec ab eo recedit, donec vi ignis, corpus eius in cineres verſum cernit. Sic fœmineæ cogitationi, maſculinum cæleſtemque animum inſerens, docet matres filios inſtruere, & inſtigare ad cæleſtia bona æternùm participanda; à perituris quibus filij huius ſæculi ſeducuntur, tenellos eorum animos abſtrahendo.

EXEM

EXEMPLA PRAVÆ INSTITVTIONIS.

PROPOSITIO SECVNDA.

MAxima est efficacia praue educationis, ad ingenerandam & instillandam teneris animis malitiam.

Ratio est, quia cùm naturæ à primæuo originis vulnere, insita sit pronitas in malum; si accedat praua institutio vel exemplum, ita malitiam imbuit, vt quodammodò naturalis videatur. Ideò dicebat Propheta quibusdam: *Si potest Æthiops mutare pellem suam, sic & vos benè facere, cùm didiceritis malum.* Multùm verò confert exemplum prauum parentum, ad impietatem filiorum. Etenim frequẽter verum est illud Prophetę: *Filij colligunt ligna, Patres succendunt ignem, mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ Cæli.* Quid his verbis vult Propheta? Insinuat quod cùm aliqui Patres-familias Lunam tanquam cæli Reginam adorarent, illiq́ue sacrificia offerrent, statim etiam filios eam rem edoctos fuisse; & iam à puerili ætate solitos cooperari huic parentum sacrilegio, ligna colligendo apta huic sacrificio. Sanè, si Patres succendissent ignem ad sacrificium Dei veri, nónne & filij ad id etiam ligna collegissent, & sacrificij veri pietatem edocti fuissent? Immò, nónne & mulieres ad idem cooperatæ fuissent? Tantum scilicet est virus in doctrina pranoq́; exemplo Patrum, vt ita mox in familiam serpat, inficiatq́ue eius cuncta membra lue suâ, vt vix sanitati locus relictus videatur.

Hæc porrò adeò vera sunt, vt etiam parẽtum impietas, ad nefanda cum dæmone pacta & horrẽda maleficia, proles non infrequenter instituat à teneris annis, à quibus eas reuocare penè sit impossibile. Audi quid acciderit Leodij anno 1610. Tres erant maleficijs & lycanthropiæ dediti, viri duo, & puer vnus duodennis. Hi sub

forma adſcititia, magnã infantium carnificinam exerce-
bant, poteſtate dæmonis transformati in lupos. Filiúm
parens ſeptimo ætatis anno ſatanæ addixerat, & impijs
ſacris initiauerat: quia verò vires ei deficiebant, diabo-
lus eum in coruum transformabat, & cùm pater in ſyluã
transportaret infantes more belluino vorandos, ipſe in
forma corui aduolabat ad has epulas. Poſtea cum vberi-
bus & ſtatura paulò firmior factus foret, etiam in lupum
à dæmone transformabatur. Capti fuere hi ſpeciali quâ-
dam Dei prouidentiâ. Cùm enim lictores, vni eorum ni-
hil minus cogitantes occurriſſent; ſtatim ille ob conſciẽ-
tiam trepidantem perturbatus, cępit pallere, genibus
contremiſcere, fugam velle arripere. Illi ſuſpicantes ali-
cui crimini virum obnoxium, appropinquant ei, ipſe
verò mox inclamat: Sinite me, & omnia aperiam vo-
bis. Statimque atrociſſima facinora propalat, & deinde
ad Iudicem tractus, etiam ſocios criminis reuelat. Fate-
batur autem ſe ferè 40. annos dæmoni & veneficijs ſer-
uiuiſſe, antequam hac ab illo auctoritate Lycantropiæ,
quæ ſuprema inter eos eſt, donaretur. Itaque duo illi vi-
ri, ignis ſupplicio perempti ſunt: puer autem quẽ ætas
excuſabat, & qui non ſuâ malitiâ, ſed parentis flagitio ad
tale ſcelus venerat; à ſupplicio liber dimittendus vide-
batur, & in ſecretiorem locum ablegandus, niſi veritum
fuiſſet, ne ob prauam inſtitutionem & conſuetudinem,
ſimulque ob infeſtationem, quam patiebatur mali genij,
ad eadem flagitia rediret. Quare pertusâ venâ, leui mor-
tis genere interemptus eſt.

Neque verò exempla in Scripturis deſunt, quibus edu-
cationis prauæ aut bonæ vis agnoſcatur. Conſidera vitam
moreſque Iſmaelis, mores vitamque Iſaaci. Vndenam
putas tanta in illis differentia, cùm eodem patre ſint na-
ti? Nempè Iſmael cum Agar matre ſua, in tenera ætate
diſcedens à domo Abrahæ, in ſyluis eſt educatus, & in
infidelitate adoleuit; vnde crudelis factus eſt & impius,
de quo

de quo Gen. 16. *Erit homo ferus, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum.* At verò Isaac sub institutione sancti Patris sui Abrahę, & Matris suæ Saræ domi adoleuit; & sic in pietate, fide, mansuetudine profecit. Sic nimirum fratres moribus disiunxit, naturæ simili adiuncta dissimilis educatio & conuersatio.

Vide idem in Venceslao & Boleslao ex Historia Boëmica Fratres erant, at hic impijssimus, ille sanctissimus; hic Cain, iste Abel; hic Ismael, ille Isaac; hic mitis, ille sanguinolentus. Orti erant ijsdem parentibus, sed non habuerant eandem educationem institutionemque teneræ ætatis. Nam Venceslaus Boëmiæ Princeps, à Ludmilla auia muliere religiosissima, à puero in pietate fuerat educatus; Boleslaus à Drahomira impia fœmina, ideò impius & crudelis, ad summum malitiæ gradum pertigit. Nam Drahomiræ vestigia secutus (quæ Ludmillam socrum, multosque Christi Sacerdotes occiderat) Venceslaum fratrem interemit, diuina humanaque iura violans. Et templi paries cruore Venceslai aspersus, nunquam detergi potuit, vt cædis nefariæ testis foret æternus. *Ioan. Eubrauius in Boem. Hist.*

Licurgus diuersam educationis vim volens Lacędemonijs palam exhibere, duos catulos in theatrum produxisse legitur, quorum vnus in culina inter tripodes, cacabos, ollas, educatus fuerat; alter in sylua venationi assuetus. Cùm ergo hinc ollam, & inde leporem in medium exhibuisset cum vtroque catulo; vnus in ollam insiluit, neglecto lepore, alter verò in leporem, neglectâ ollâ & carne. Inde accepit Licurgus occasionem differendi ad populum, de proba filiorum iam à pueritia institutione neutiquam negligenda.

LECTIO DVODECIMA,

DE CORRECTIONE PROLIVM.

1. *Docet parentes obligari ad correctionem.*
2. *Correctionem debere esse discretam.*
3. *Oportere illi adiungere bonum exemplum.*

PROPOSITIO PRIMA.

DEBENT *Parentes filijs non solùm instructionem, sed & correctionem.*

Hoc frequenter indicat Scriptura: *Stultitia alligata est collo pueri, sed virga disciplina fugabit illam.* Quasi dicat. Paruulis facilè innascitur stultitia & indisciplinatio, crescitque cum ætate, nisi correctionis virga illam tempestiuè effugarit. Addit Sapiens: *Qui parcit virgæ, odit filium, qui autem diligit, instanter erudit.* Hæbræa habent: *Maturat ei correctionem, siue manè quærit ei castigationem.* Manè; id est, ante omnia, tempestiuè scilicet, dum malum necdum adoleuit vel induruit: aut etiam manè, hoc est matutino tempore, vt scilicet id faciat sedato animo, non ex ira aut passione animum obnubilante, & vltra discretæ correctionis limites illum proripiente. Certè filios indisciplinatos non corrigere, quid aliud est quàm eorum vitia alere, & velut oua aspidum fouere, quæ tandem adolescant & erumpant in proprium & parentum perniciem? Neque enim tantùm segnes facit indulgentia gnatos: sed & superbos, audaces, indomitos, ad quælibet flagitia projectos. De quo iterum Sapiens: *Equus indomitus euadet durus, & filius remissus euadet præceps.* Frænum igitur timoris illi inijciendum est, vt

à præ-

à præcipitio dimoueatur, idque tempestiuè, ne serò cogantur conqueri parentes de indomita indole eis dolorem grauissimum ingenerante, dum vix remedium adhiberi potest. Disciplinatam & generosam prolem, vel solus timor correctionis ad debita munia compellere solet. Sicut enim nobilis equus vmbrâ virgæ regitur, cùm tamen ignauus nec calcaribus concitari possit: sic generosa indoles, vel vnico verbo parentis ad quęlibet excitatur; peruersum verò ingenium, contra stimulum recalcitrans, frænum iugumque excutere nititur. Sed peruersitas illa ab initio tolli debet, vel domari animaduersione prudenti. Explorent diligenter parentes filiorum mores & inclinationes, vt eos dirigere possint vel corrigere: *Ex studijs puer cognoscitur, si recta sunt opera eius*, inquit Sapiens. Vult dicere, conijci posse ad quam viam puer declinaturus sit, ex illis ad quæ in sua pueritia inclinatus reperitur. Quapropter obseruandæ sunt eius actiones, nec, vt ferè fit, pro joco & voluptate habendæ, conandumque vt bonis assuescat, & prauę propensiones refrænentur.

Dicuntur Lacæ lemonij puerum regij sanguinis interemisse, quod captas auiculas soleret cum voluptate necare, indè conijcientes futuram eius crudelitatem.

Sanctus Gregorius Nissenus cùm Iulianum adhuc adolescentem, in ludum literarium ingredientem conspexisset; eius gestus, faciem, oculos ac mores turbulentos, penitus contemplatus, suspirans dixit: *O quantum malum Imperium Romanum in hoc alit adolescente!* Sic ex moribus puerilibus, non malè coniecit ætatis maturioris studia turbulentiora in hoc adolescente. Verùm ergo est, *Ex studijs puer cognoscitur*, si attentiùs spectetur: quia iam à tenera ætate, quædam futuræ vitæ semina licet expectare. Si ex tunc munda sunt opera eius, futurorum bonum præsagium est; nec parui faciendum bonæ indolis tunc exhibitum specimen. Si enim casti & pudi-

cura & ſollicitudine, ſine inſtructione & directione? Pietatis ergo germen producant, & ſint *ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ*; non ſint infructuoſæ plantationes, abſcindendæ & in ignem mittendæ. Sis ô homo, non ſolùm pater carnis, ſed & ſpiritus; non ſolùm vitæ generans corpus, ſed & immortalitati animũ; non ſolùm tempori, ſed & æternitati; non ſolùm ſæculo, ſed & cęlo. Hoc fit per inſtructionem â teneris annis datam. Audi Eccleſiaſticum cap. 30. de filijs dicens: *Ne deſpicias cogitatus illius, doce & operare in illo.* Non ſat ſibi vidętur dixiſſe, *doce*, ſed addit *operare*: quia continua cura parentis, debet in animo adoleſcentis quaſi nouello agro arare, monitaque ſalutis ſerere, & doctrina ſancta inſtruere, vt hoc germen ſacrum, tandem in vitæ probitatem aſſurgat.

Sic practicarunt viri ſancti. Exemplum enim habes in Berſabæe, de qua Salomon: *Filius fui tenellus, vnigenitus coram matre, & docebat me dicens, ſuſcipiat verba mea cor tuum.* Prou. 4. Hæc Berſabæe, filium ſuum vocabat Lamuel, Prou. vltimo quaſi diceremus, *Deus cum ipſo* (quod vernaculè diceres, *Garde de Dieu*) vt doceret matres Deo proles dicare, & de Deo eas alloqui; non verò acerbis verbis vti, aut circa eas diabolum nominare, aliaque diſſona pronunciare. Sic verò blandiens adoleſcentulo, ſeria monita immiſcebat: *Quid dilecte mi? Quid dilecte vteri mei? Quid dilecte votorum meorum?* Vocat ſibi ſpecialiter dilectum vteri, ſiue viſcerum ſuorum, vt meminerit cruciatuum quos mater ſuſtinuit, & ſic magis deuinciat ad audiendum & obediendum. Sicut mater Machabęorum: *Fili miſerere mei, quæ te nouem menſibus portaui, lac trienio dedi, & in ætatem iſtam perduxi*: Vocat etiam dilectum votorum: quaſi dicat, quod omnia vota, & deſideria, in illum vnicè intendant, de nulla alia re ſollicita, præterquam de eius ſalute & fælicitate, pro qua vota & preces etiam Deo fundat. Sic eum attentum reddebat ad monita

nita quæ dabat: & ideò, fortè ter repetit, *dilectum*, quia triplex tunc dabat monitum. Primum de libidine fugienda: *Ne dederis substantiam tuam & robur mulieribus.* Secundum de ebrietate vitanda, regio animo indigna. Tertium de non inuadendo alieno, & iustitia etiam pauperi seruanda. Optimè autem hic, Chaldęa legunt: *Quale væ fili mi? Quale væ, fili uteri mei? Quale væ, fili votorum meorum?* Quasi dicat ô fili, quem visceribus genitum, monitis & votis iterùm parturio: Qualis infælicitas mihi tibique, si dederis te mulieribus, si ebrietati vaces, si iniustè erga proximum te geras? Absit id à te ô fili mi, auertat Deus ab illo quem amo vt viscera, quin potiùs audi vocem matris, caue eam contristare, quæ sic amat, quæ te votis & animo iterum generat. Hæc ergo verè mater fuit, & matrum exemplar, tanta sollicitudine adolescentis filij animum imbuens, eiusque salutem respirans.

Accipe inter Christianos exempla non inferiora.

Primum sit S. Monicæ, de qua dicit Augustinus filius: *Mater mea, præcepta vitæ quæ in animo plantauerat verbo, rigabat lachrymis, alebat exemplis.* Cùm is ætatem adolescentię, in lubrico carnis, & hæresis contagio contereret, nullam non sollicitudinem mater adhibebat, lachrymis apud Deum & homines instans, vt eum erueret è luto carnis & erroris. Nocte dieque, nec corpore nec spiritu quiescebat, perditione filij maternum cor lancinante. Id agnoscit Augnstinus c. 11. lib. 3. Confess. *Misisti manum tuam ex alto Domine, & de profunda caligine eruisti animā meam, cùm pro me ploraret ad te mater mea fidelis tua, amplius quàm flēt matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam, fide & spiritu quem ex te habebat: & exaudisti eam Domine, nec despexisti lachrymas eius, cùm rigarent terram in omni loco orationis eius.*

Cùm illa quodam die S. Episcopum consuleret, obsecraretque vt ad viam veritatis reduceretur filius, per ipsius monita & doctrinam: Respondit ille; necdum tem-

pus esse, eoquod indocilis adhuc foret, inflatus nouitate hæresis. Cumque illa magis instaret deprecando, & vberrimum flendo. Respondit ille. *Vade, fieri non potest, vt filius tantarum lachrymarum pereat.* Sed nec ipsa quiescens secuta est eum ex Africa Mediolanum, maiori sollicitudine filium generans spiritu, quàm carne pepererat. Et nescio quod remedium eius dolori potuisset afferri, si in eo statu vidisset eum morientem. Quod iterum agnoscit Augustinus: *De sanguine cordis matris meæ, per lachrymas eius, diebus ac noctibus pro me sacrificatur tibi, & egisti mecum miris & occultis modis: Tu illud egisti Deus meus, nam à Domino gressus hominis dirigentur, & viam eius volet.* Vlteriùs explicat Augustinus bona opera, quæ ad filij salutem impetrandam, Mater Deo præsentabat. *Non aurum & argentum petebat à te Domine, aut aliquod volubile donum, sed salutem animæ filij sui: An tu Deus misericordiarum, sperneres cor contritum & humiliatum viduæ castæ ac sobriæ, frequentantis eleemosynas, seruientis Sanctis tuis, nullo die prætermittentis oblationem ad altare tuum; bis in die, manè & vespere ad Ecclesiam tuam sine intermissione venientis, vt te audiret in sermonibus tuis, & tu illam in suis orationibus.* Denique desiderium eius erga salutem filij in hoc enituit, quod vbi is fidē suscepit, statim & illa mortē obire paratissima fuit; quasi voto propter quod vitam desiderabat, iam adimpleto.

V. l. 5. confess. c. 9.

Secundum sit Blanchæ circa filium S. Ludouicum. Hunc à pueritia docuit, non ambitiosa sequi, non erigi superbia, non equos calcaribus subigere, aut armis alienum sanguinem appetere: sed tanquam fundamentum futuræ sanctitatis, timorem Domini in eius corde constrvxit; ita vt soleret dicere, se licet sciret filium natum ad sceptrum & diadema Regum, malle tamen oculis proprijs eius cernere necem, quàm peccatum; & ita ad pietatem eum informabat, vt nihil hac in re curæ prætermitteret. Ad omnem actionem cùm seipsum signo crucis muniret, solitus erat dicere: *Ita me puerum mater instruxit.*

ſtruxit. In tantum igitur monitis matris profecit, vt ſpeculum omnibus Principibus meritò exhibeatur pietatis & virtutis. Licet enim Rex foret, tamen cum auſteritate ſingulis ferijs ſextis ieiunabat, ſingulis hebdomadis Corpus Chriſti ſumebat, vel ſaltem confeſſione peccata expiabat. Rex vtique & in hoc admiratione dignus, quod pauperibus lauabat pedes, cibum miniſtrabat, quod mediis noctibus ſurgens, laudibus diuinis vacabat. Vnde hæc omnia, niſi à matris pia cum lacte inſtitutione? Ergo & matrem hanc matres imitentur piæ.

Tertium exemplum habes in matre S. Edmundi. Cùm hæc adoleſcentulum filium Paryſios mitteret ſtudiorum gratiâ; timens eius tenerę ætati, monebat ſanctiſſimis verbis, vt puritatem & caſtitatem pietatemque, quam cum lacte ſuxerat, conſeruaret. Monebat laſciuam ſocietatem tanquam peſtem vitare. Monebat Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ purè & diligenter frequentare. Cùm verò induſia, & alia linea ei mitteret, ciliciolum interſerebat, quo carnis petulãtiam coerceret. Quantos verò matris monitis in virtute progreſſus fecerit, eius vita ſatis eloquitur: per illam enim ita in timore Dei fuit eruditus, vt ordinariè in ore gereret illud ex Auſelmo deſumptũ: *Si ex vna parte peccatum viderem, ex altera infernum cum pœnis ſuis, lubentiùs inferni pœnis me immergerem, quàm vel vnum peccatum in Deum admitterem.*

Ex his ſatis elucelcit vis educationis & inſtitutionis, quæ certè tantam aliquando efficaciam ſortita eſt, vt ad Martyria pueros ſufficienter obarmarit. Notiſſima eſt inſtructio matris Machabęorum, S. Felicitatis, S. Symphoroſæ. Nota & vox illa matris ad Symphorianum adoleſcentem in tormentis: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, Cælum ſuſpice, & ibi regnantem intuere, tibi enim vita non eripitur, ſed in melius mutatur*. De hac re aliqua dixi Tom. 1. Tract. 1. lect. 8. & 9. Duas iterum ea de re hiſtorias memorabiles, hic adnecto.

Sequen-

Sæuiente Romæ Imp. Adriano, Matrona nobilis Sophia nomine in eam curam incumbebat, vt filias non ſolùm in pietate, ſed etiam, in fortitudine ad martyrium obeundum inſtrueret. Erant autem ei tres, nomina gerentes rebus mirè conſona. *Fides* annorum duodecim, *Spes* decem, *Charitas* nouem. Cum autem pietate excellerent; accuſatæ ſunt cum matre, quod multos à Deorum cultu auerterent. Siſtuntur itaque ad Imp. tribunal. Ac primò mater interrogata nomen, patriam, religionem; liberè reſpondit, ſe ex nobili Italiæ proſapia ortam, à parentibus Sophiæ nomen accepiſſe: interim in alio non gloriari, quàm quod à Chriſto, Chriſtiana dicatur. Libertate offenſus tyrannus, cum Filiabus eam in cuſtodiam tradit. Tertio die ad quęſtiones producuntur. Ac primum blanditijs promiſſisque, filias à matris fide, quam ſuxerant ab vberibus, contendit ſperare. At illæ. *Nos nec tuas opes aut honores in hac vita expetimus, ſed nec tormenta tua formidamus. Quid enim Chriſtianis incundius, quàm pati pro Chriſto, qui & hanc vitam contulit nobis, & æternam ſanguine ſuo promeruit.* Abiecta igitur ſpe tantam conſtantiam blanditijs ſuperandi, tradit eas Imp. Iudici torquendas. *Fides*, veſtibus prima nudatur, virgiſque crudeliſſimè cæditur. At cùm triumpharet de tortoribus, Iudicis præcepto mamillæei exſcinduntur: Diuinum interim adfuit prodigium, dum pro ſanguine, lactis riuuli fluunt, & eam dealbant, mirèque exornant. Stupet Iudex fremitque, & ideò in Sartaginem pice & bitumine bullientem, iubet præcipitari. Sed cùm exultaret illa in flammis, capitis cõdemnatur. Concõdemnata matrem & ſorores ſic affatur: *Vide, ô mater, quã me benignitate Chriſtus proſecutus ſit; reliquum eſt, vt etiam hoc certamen vltimum, tuis precibus munire pergas. Vos ô Sorores, nihil formidate, pro Chriſti nomine glorioſam mortem oppetere. Vna mater nos genuit, eadem tres alutt, ſit etiam vnus tribus finis, ſint Sororibus ſororia & germanæ voluntates.* His verbis confirmatæ, lachrymantes præ gaudio, vltimum vale dixerunt ſorores

sorores cum matre: & illa porrecta ceruice, ad Christum migrauit. Iudex se victum non ferens sperat victoriam de alijs duabus. Secundam ergo aggreditur, ac primum blanditijs ad Dianæ sacrificium inuitat. At illa: *Si me credis sororem illius cuius iam fecisti periculum, scias fore vt constanter eius etiam soror sim.* Iubetur ergo crudis boum neruis flagellari, post flagella in fornacem ardentem mittitur, & cùm non læderetur, in ligno suspensa, ferreis dilaniatur vnguibus, itavt ossa carne denudata, miserabile spectaculum forent. At illa oculis in cęlum erectis, Deum precabatur, ne quid indignum Christiana sanctitate permitteret eam pati. Et, Tyranno insultans dicebat: *Ego de Christi gratia & virtute confisa, de te cum Sorore triumphum agam.* Accenditur iterum lebes pice & resina plenus, inijcitur in eam: at instar vitri confracto lebete, liquore dissiliente, non pauci ex tortoribus nece sunt affecti. Nec potuit ei mortem afferre, nisi gladius cui gloriosè ceruicem subijcit, vt eandem, cum sorore palmã assequatur. Tabescit furore Iudex, tertiam eisdem ferè pœnis aggreditur, equleo, fornace, flamma, tandemque corpusculum terebris transfigi iubet. Exultat & illa, insultatque eadem constantia. Et cum capitis damnaretur, exultat & Mater inclamans: *O me beatam, quæ tribus filiabus SS. Trinitatem honorare merui! O summum Dei in me beneficium, qui eas hodie Martyrij gloria coronatas, in suum transtulit regnum! perge ô filia, Angelos video cum lætitia consummationem tuam expectantes. Perge ad cæleſtem thalamum Christi, quo sorores iam perfruuntur.* His verbis dum postremam filiam prosequitur, ipsa lætè certamine glorioso, sponso se victimam præbet. Mater deinde filiarum corpora honorificè tumulauit. Et post tertium diem ad locum accedens reliquarum, fusis precibus, & ipsa Deo spiritum reddidit, filiabus fidelium operâ in eodem tumulo adiunctã. Historiam fusè refett Metaphrastes & alij. Idque dicitur contigisse sub Alexandro Papa. 2. anno 122.

Adiungamus his nobilem adhortationem Matris, ad

Melitonem filium, ex historia 40. Martyrum. Hunc cùm tyrannica astutia adhuc viuentem reperisset (alijs mortuis, postquam bacillis eorum crura confracta essent) noluit ad rogum eius corpus efferre, si fortè tandem resiliret à Christi confessione. At mater in humeros eum assumens, defert ad rogum Martyribus præparatum, illiq; in itinere hæc verba insonabat. *O me beatam fili, si perseueres pro Christo mortem obire! O felicem vterum meum, qui te gestauit, felicia vbera quæ te lactarunt! Esto fili animo inuicto, licet hanc lucem perdas, breui æternâ fruiturus es. Quando ad prælium properabas pro Imperatore terræ, prosequebar te cũ lachrymis, cernens periculum quod subibas, exiguum nacturus præmium. At modò cum gaudio te sequor, sciens post breue certamen, vitam tibi fore, & lauream immortalem. Angelus ille qui coronam in flagno gelido obtulit, expectat vt illius tibi perennem possessionem donet. Adhuc modicum te pati oportet, vt Matrem lætifices, Angelumque Tutelarem: Aqua & ignis iter sunt, ad refrigerium æternum, & Angelorum consortium. Aquæ frigus passus es animo inuicto, ego te ad ignem & rogum paratum defero, vt quem mihi Deus commodauit, repræsentem ei cum gaudio. Lugeant Matres de filiorum salute incertæ, ego secura iterum te pario Æternitati caloque, vt ibi me expectes.* Hæc illa commemorante, spiritum reddit Melithon inter amplexus maternos: & ab illa in vehiculum Martyrum inijcitur, nec ab eo recedit, donec vi ignis, corpus eius in cineres versum cernit. Sic fœmineæ cogitationi, masculinum cælestemque animum inserens, docet matres filios instruere, & instigare ad cælestia bona æternùm participanda; à perituris quibus filij huius sæculi seducuntur, tenellos eorum animos abstrahendo.

EXEM

EXEMPLA PRAVÆ INSTITVTIONIS.

PROPOSITIO SECVNDA.

MAxima est efficacia praue educationis, ad ingenerandam & instillandam teneris animis malitiam.

Ratio est, quia cùm naturæ à primæuo originis vulnere, insita sit pronitas in malum; si accedat praua institutio vel exemplum, ita malitiam imbuit, vt quodammodò naturalis videatur. Ideò dicebat Propheta quibusdam: *Si potest Æthiops mutare pellem suam, sic & vos benè facere, cùm didiceritis malum.* Multùm verò confert exemplum prauum parentum, ad impietatem filiorum. Etenim frequẽter verum est illud Prophetę: *Filij colligunt ligna, Patres succendunt ignem, mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ Cæli.* Quid his verbis vult Propheta? Insinuat quod cùm aliqui Patres-familias Lunam tanquam cæli Reginam adorarent, illiąue sacrificia offerrent, statim etiam filios eam rem edoctos fuisse; & iam à puerili ætate solitos cooperari huic parentum sacrilegio, ligna colligendo apta huic sacrificio. Sanè, si Patres succendissent ignem ad sacrificium Dei veri, nónne & filij ad id etiam ligna collegissent, & sacrificij veri pietatem edocti fuissent? Immò, nónne & mulieres ad idem cooperatæ fuissent? Tantum scilicet est virus in doctrina prauoq; exemplo Patrum, vt ita mox in familiam serpat, inficiatque eius cuncta membra lue suâ, vt vix sanitati locus relictus videatur.

Hæc porrò adeò vera sunt, vt etiam parẽtum impietas, ad nefanda cum dæmone pacta & horrẽda maleficia, proles non infrequenter instituat à teneris annis, à quibus eas reuocare penè sit impossibile. Audi quid acciderit Leodij anno 1610. Tres erant maleficijs & lycanthropiæ dediti, viri duo, & puer vnus duodennis. Hi sub

forma adſcititia, magnã infantium carnificinam exercẽbant, poteſtate dæmonis transformati in lupos. Filiũm parens ſeptimo ætatis anno ſatanæ addixerat, & impijs ſacris initiauerat: quia verò vires ei deficiebant, diabolus eum in coruum transformabat, & cùm pater in ſyluã transportaret infantes more belluino vorandos, ipſe in forma corui aduolabat ad has epulas. Poſtea cum viribus & ſtatura paulò firmior factus foret, etiam in lupum à dæmone transformabatur. Capti fuere hi ſpeciali quâdam Dei prouidentiâ. Cùm enim lictores, vni eorum nihil minus cogitantes occurriſſent; ſtatim ille ob conſciẽtiam trepidantem perturbatus, cępit pallere, genibus contremiſcere, fugam velle arripere. Illi ſuſpicantes alicui crimini virum obnoxium, appropinquant ei, ipſe verò mox inclamat: Sinite me, & omnia aperiam vobis. Statimque atrociſſima facinora propalat, & deinde ad Iudicem tractus, etiam ſocios criminis reuelat. Fatebatur autem ſe ferè 40. annos dæmoni & veneficijs ſeruiuiſſe, antequam hac ab illo auctoritate Lycantropiæ, quæ ſuprema inter eos eſt, donaretur. Itaque duo illi viri, ignis ſupplicio perempti ſunt: puer autem quẽ ætas excuſabat, & qui non ſuâ malitiâ, ſed parentis flagitio ad tale ſcelus venerat; à ſupplicio liber dimittendus videbatur, & in ſecretiorem locum ablegandus, niſi veritum fuiſſet, ne ob prauam inſtitutionem & conſuetudinem, ſimulque ob infeſtationem, quam patiebatur mali genij, ad eadem flagitia rediret. Quare pertusâ venâ, leui mortis genere interemptus eſt.

Neque verò exempla in Scripturis deſunt, quibus educationis prauæ aut bonæ vis agnoſcatur. Conſidera vitam moreſque Iſmaelis, mores vitamque Iſaaci. Vndenam putas tanta in illis differentia, cùm eodem patre ſint nati? Nempè Iſmael cum Agar matre ſua, in tenera ætate diſcedens à domo Abrahæ, in ſyluis eſt educatus, & in infidelitate adoleuit; vnde crudelis factus eſt & impius, de quo

de quo Gen. 16. *Erit homo ferus, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum.* At verò Isaac sub institutione sancta Patris sui Abrahę, & Matris suæ Saræ domi adoleuit; & sic in pietate, fide, mansuetudine profecit. Sic nimirum fratres moribus disiunxit, naturæ simili adiuncta dissimilis educatio & conuersatio.

Vide idem in Venceslao & Boleslao ex Historia Boëmica Fratres erant, at hic impijssimus, ille sanctissimus; hic Cain, iste Abel; hic Ismael, ille Isaac; hic mitis, ille sanguinolentus. Orti erant ijsdem parentibus, sed non habuerant eandem educationem institutionemque teneræ ætatis. Nam Venceslaus Boëmiæ Princeps, à Ludmilla auia muliere religiosissima, à puero in pietate fuerat educatus; Boleslaus à Drahomira impia fœmina, ideò impius & crudelis, ad summum malitiæ gradum pertigit. Nam Drahomiræ vestigia secutus (quæ Ludmillam socrum, multosque Christi Sacerdotes occiderat) Venceslaum fratrem interemit, diuina humanaque iura violans. Et templi paries cruore Venceslai aspersus, nunquam detergi potuit, vt cædis nefariæ testis foret æternus. *Ioan. Eubrauius in Boem. Hist.*

Licurgus diuersam educationis vim volens Lacędemonijs palam exhibere, duos catulos in theatrum produxisse legitur, quorum vnus in culina inter tripodes, cacabos, ollas, educatus fuerat; alter in sylua venationi assuetus. Cùm ergo hinc ollam, & inde leporem in medium exhibuisset cum vtroque catulo; vnus in ollam insiluit, neglecto lepore, alter verò in leporem, neglectâ ollâ & carne. Inde accepit Licurgus occasionem differendi ad populum, de proba filiorum iam à pueritia institutione neutiquam negligenda.

à præcipitio dimoueatur, idque tempestiuè, ne serò cogantur conqueri parentes de indomita indole eis dolorem grauissimum ingenerante, dum vix remedium adhiberi potest. Disciplinatam & generosam prolem, vel solus timor correctionis ad debita munia compellere solet. Sicut enim nobilis equus vmbrâ virgæ regitur, cùm tamen ignauus nec calcaribus concitari possit: sic generosa indoles, vel vnico verbo parentis ad quęlibet excitatur; peruersum verò ingenium, contra stimulum recalcitrans, frænum iugumque excutere nititur. Sed peruersitas illa ab initio tolli debet, vel domari animaduersione prudenti. Explorent diligenter parentes filiorum mores & inclinationes, vt eos dirigere possint vel corrigere: *Ex studijs puer cognoscitur, si recta sunt opera eius*, inquit Sapiens. Vult dicere, conijci posse ad quam viam puer declinaturus sit, ex illis ad quæ in sua pueritia inclinatus reperitur. Quapropter obseruandæ sunt eius actiones, nec, vt ferè fit, pro joco & voluptate habendæ, conandumque vt bonis assuescat, & praue propensiones refrænentur.

Dicuntur Lacædemonij puerum regij sanguinis interemisse, quod captas auiculas soleret cum voluptate necare, indè conijcientes futuram eius crudelitatem.

Sanctus Gregorius Nissenus cùm Iulianum adhuc adolescentem, in ludum literarium ingredientem conspexisset; eius gestus, faciem, oculos ac mores turbulentos, penitus contemplatus, suspirans dixit: *O quantum malum Imperium Romanum in hoc alit adolescente!* Sic ex moribus puerilibus, non malè coniecit ætatis maturioris studia turbulentiora in hoc adolescente. Verùm ergo est, *Ex studijs puer cognoscitur*, si attentiùs spectetur: quia iam à tenera ætate, quædam futuræ vitæ semina licet expectare. Si ex tunc munda sunt opera eius, futurorum bonum præsagium est; nec parui faciendum bonæ indolis tunc exhibitum specimen. Si enim casti & pudi-

pudici mores aduertantur, ſi placidi ac dociles, quis non ſperet fructum? Si autem rigidi & proterui, frugem vix pollicentur, & ideò ſunt corrigendi. Si libido in adoleſcente iam appareat, virtutum ſemina & probitatis radices adurit, & ſpem frugis futuræ facilè exſcindit. Tenera illa ætas in herba vel flore eſt, vt ergo maturos fructus in vlteriori reddat ætate, æſtus libidinis, & rigor morum indocilium debet abeſſe: quia hæc inſtar caloris aut frigoris nimij, florem illum adurunt, & ſic perimunt ſpem fructus. Pulchra autem eſt lectio Hebręa: *In ſtudijs ſuis effoditur puer*, eſtque ſimilitudo ducta à venis metallicis, quaſi diceres. Sicut certa quædam indicia, ſuadent auri & argenti, vel aquæ venam alicubi latere, & ſic oportere illam effodere; ita ſtudia, affectus, propenſiones puerorum, indices ſunt in ipſis latentis venæ virtutis, quam ſcrutari, fodere, elaborare, oportet. Sunt quædam in pueris ſcintillæ, velut ab igne ſub cinere adhuc latente erumpentes, quę indices ſunt illius ignis. Ideòque videndum ne vitiorum accedentium pondere ſuffocentur; paulatimque flatu iuuandus eſt hic ignis, vt accendatur. Hoc eſt, per correctionem debent aduigilare parentes, ne miniæ vanitatis, peruerſæ ſocietatis, diſſolutæ libertatis cinis, vel aqua concupiſcentiæ diffluentis, extinguat bonam indolem.

Ex Sanctorum hiſtorijs declarare poſſumus, quanti facienda ſit, & quàm diligenter excolenda puerilis indoles, quę quandoque ſecum affert ſanctitatis futuræ indicia non obſcura.

S. Carolus Borromæus, iam à pueritia, ſapientiæ & ſanctitatis futuræ ſpecimen exhibuit. Cùm enim quodam die in occulto paterni caſtri cubiculo ageret, inuentus eſt pomum in diuerſas partes ſecans, illaſque in ordinem varium dirigens. Rogatus verò quid ageret: Reſpondit: *Totus hic eram occupatus, in orbe varias in partes regiones ſq; diuidendo.* Ex quibus verbis magna aggreſſurus, & ex tunc

tunc præsagire iudicatus est; quę & expleuit, cum Pij quarti tempore, ad Ecclesiæ gubernacula adiunctus est, eiusque consilio & diligentia Concilium Trid. coronidem suam accepit. Cùm etiam ipse puer altariolis erigendis & exornandis vacaret, & frequens Ecclesiasticis interesset officijs, boni ominis signa dedit, ecclesiasticiq; zeli, quo postea exardescere visus est. Vnde R. P. Bonauentura Castilionensis, Præpositus S. Ambrosij maioris apud Mediolanenses, vir grauis, eruditus, & zelosus, cum fortè præteriret Carolus adhuc puer, substitit illicò, eumque obtutu defixo benè diu est intuitus; nec abijt donec ampla illi exhibita reuerentia, intuentes in admirationem vocaret. Quibus respondit: *Mirari desineritis, nisi puer hic vos lateret, futurus est enim aliquando totius Ecclesiæ lumen & columen.* *Guissanus in vita Caroli.*

B. Theresia ætatis anno octauo, Sanctorum vitas legens, martyrij cupiditate incendebatur: & iam paruulo fratri suo persuadebat, vt ad Mauros proficiscerentur, eleemosynam petendo; sic fore vt ob fidem ab illis necè afficerentur. Cumq; domum reducta esset à patruo haud procul ab vrbe ei obuiam facto, aliò vertens consilia, quasdam eremiticas cellulas puerili amore, sed maturo sensu in paterno horto construebat: iamque id præsagium erat cellularum quas constructura erat postmodum, & solitariorum locorum, quę eius operâ & institutione incolere debebant Religiosi ipsius reformationis sectatores.

S. Vincentius necdum ætatis annum decimum attigerat; & iam prudentiâ, natu maiores longè superabat, pueris rarò colludebat; si tamen id quandoque contingeret, post breuem & honestum lusum, terrę tumulum cõscendebat, & socios conuocans, dicebat: *Audite pueri quæ loquor, & iudicate aptusne Prædicator sim futurus.* Considentibusque ac silentibus illis, facto signo crucis, quę Valentiæ à Concionatoribus audiuerat, pronunciabat: idque tam fæliciter, vt neminem vnquam audierit, quem gestibus, *Surius in vita.*

ſtibus, dictis, aut ſententijs quibuſdam non potuerit æmulari. Simile quid refertur de S. Bernardino.

S. Athanaſius iudicatus eſt ad Eccleſię ordines aggregandus ab Epiſcopo Alexandro, dum in puerili ætate ab ipſo viſus eſt Epiſcopum agere, & Cathecumenos baptiſare, ludo quidem puerili, attamen ſeriò. Vnde conuocatis parentibus, ſub Dei obteſtatione ipſum tradidit Eccleſię nutriendum; tanquam alterum Samuëlem, ad portandum poſt ſe Ephod ſacerdotale.

Poſſem hic de Moyſe ex Ioſepho referre, quomodò adhuc puer, diadema regium conculcarit coram Pharaone, non ſine infauſto omine Ægyptiorum: qui regno ſuo nihil boni portendere id iudicarũt, cui iam videbatur puer inſultare. Vide Ioſephum in antiquitatibus lib. 2. c. 5. Poſſem & de Alexandro adiungere, qui virtutis ſuæ bellicæ in ætate tenera in hoc præſagium dedit, quod quoties audiret Patrem ſuum Philippum vrbem aliquam fælici auſpicio oppugnaſſe, ſuoque imperio adiunxiſſe, toties triſtem vultum, & quandoque non ſine lachrymis exhibebat. Cauſam interrogatus, reſpondit: *Quia Pater meus nihil mihi relinquit, ſed omnia ſibi ſubijcit.*

Debent ergo iuuari à parentibus hæ virtutis ſcintillæ, in ætate tenera exſilientes: Debent aduigilare, ne fortè ſuffocentur ſpinis vitiorum ſuccreſcentibus inclinationes hæ bonæ, hæc ſemina vitæ. Sic enim fatetur Theresia, ſcintillantia pietatis deſideria quodam tempore ſopita in animo ſuo fuiſſe, eoquod exemplo matris ſuæ libros curioſos & vanos lectitaret, qui ei propinarent lac ſæculi: quandoq; ſtuderet ornatui exteriori nimio affectu, quãuis non prauâ intẽtione. Maximè verò ex cõſortio quarũdam conſanguinearũ vanitati deditarũ, à quibus pulueres mũdanos contrahebat, animæ puritatem maculantes. Quapropter hoc deplorat, monetque parentes, vt ſolliciti ſint, quam proles ineant in ætate prima conuerſationem, & cum quibus: quia non parum ætati poſteriori id impor-

importat, quod & de ſe ipſa fatetur. Nam cùm ad Monaſterium miſſa foret à Patre, vt cum alijs puellulis educaretur in pietate, ibi iterum ob bonam ſocietatem prodiderunt ſe primæ ætatis ſcintillæ, rerumque æternarum deſideria: maximè ex conuerſatione cuiuſdam religioſæ, quæ eam frequenter de rebus diuinis alloquebatur, de præmio illorum, qui ſæculum deſerunt amore Chriſti: enarrabatque ei quomodo religioſum ſtatũ adſumpſiſſet, ex eo ſolum quod ex Euangelio audiſſet, *Multi vocati pauci verò electi.* Sic ergo & ex conuerſatione hac pia, & ex librorum ſacrorum lectione, Spiritum aluit quo æterna ſuſpiceret, vana deſpiceret.

Sed ſicut alendæ ſunt in pueris hæ inclinationes bonę, ita expungendę ſunt per correctionem inclinationes peruerſæ; non ſolum verbis, ſed ſi neceſſe ſit etiam verberibus. Nec dicant parentes, fletum & lachrymas puerorum dilectorum ſibi cor commouere, nec ideò poſſe adduci, vt virgam adhibeant: Præſtat enim filij plorent leuiter fluentibus lachrymis, quàm matres poſtea conficiantur grauiſſimis angoribus, ob vitam indiſciplinatam puerorum: ob eamque à Deo plectantur, & filij æternum fletum nanciſcantur

Heli nimis indulgens, filiorum perditam vitam (quam certo rumore agnouerat) paterna indulgentia & lenitate nõ coarguit; ſed poſtea plorare coactus eſt eorũ mortem infauſtam eodem die: Statim verò & ipſe mortuus concidit, nurus eius, ſubitis doloribus conſternata nuntio de morte viri ſui, pariens obijt, Sic multiplex luctus ſecutus eſt, eoquod filios ſuos corrigendo noluit contriſtare. De quo nec laudatur Dauid, quod Ammon filium, cum violaſſet ſororem ſuam, non reprehendit, timens eius contriſtationem. Et quia Ammon & Abſalon nimio amore enutriuerat, in vtroque punitus fuit, dum alter gladio, & alter lançea percuſſus, cor patris grauiùs percutit.

Nec dicant quoque parentes: adhuc iuuenculus eſt non ita iudicio præditus; diſſimulandum videtur: in ætate maturiori ſeſe agnoſcet, emendabit, aut tunc à patre emendabitur, grauiuſque cum illo agetur. Non enim intelligunt illud Eccleſiaſtici: *Lude cum filio, & contriſtabit te*: Et iterum: *Filius qui dimittitur voluntati ſuæ, confundet matrem ſuam.* Similes hi ſunt Medico, qui initio morbi nihil dicit vel præſcribit; cùm verò iam morbus inſanabilis eſt, plurima ordinat remedia. Nam pueros ſuos nolunt corrigere, cùm pueri ſunt; volunt corrigere cùm adoleuerunt, cumque vitium inueteratum iam medelam non patitur. Ipſi enim ætate grandeſcentes, ſui iuris volunt eſſe, nolunt ligari aut obiurgari, excutiunt iugum, gerunt vlcus, quod dicitur; *Noli me tangere*. Monita paterna aſpernantur, minantur militiam aut diſceſſum è paterna domo, ſi ſeuerior ſit. Sic ſerò medicina paratur, cùm mala per longas inualuere moras; & cùm ex parte ægri nulla ſit diſpoſitio.

Eccl.30. *Prou.29.*

Verumtamen attendant hic filij quàm iniquè agant, dum paternam diſciplinam reſpuunt, ad quam illi duino mandato tenentur. Aduertant quanto ſe diſcrimini exponant: *Non amat peſtilens eum qui ſe corripit*, inquit Sapiens, *qui autem increpationes odit, morietur.* Plutarchus in morali tria diſtinguit hominum geneta. Primum eorum qui Præceptores ſuos adeunt, vt ab his corripiantur. Secundum eorum quidem qui non quærunt, tamen cùm in eos inciderint, non ægrè ferunt correctiones. Tertium eorum qui nec quærunt, nec ſuſtinent. *Qui dentibus, inquit, laborant, Medicum ipſi adeunt, malum exponunt; qui febre tenentur, accerſunt: At phreneticus nec accerſit, nec admittit.* Ita his qui vitia ſua celant, & admonitiones recuſant, nulla ſpes ſalutis. Vt enim difficillimè ſanantur, qui ſui ſenſu carent in morbo, ſicut Letargici: ita difficillimè ad bonam mentem reuocantur, qui vitia ſua non agnoſcunt, nec ab alijs ſibi repræſentata agnoſce-

Prou.15.

agnoſcere volunt. Initium ſanitatis eſt ſenſus morbi, ita & correctionis initium, agnoſcere culpam. Qui ergo admoueri recuſant, ſatis ſe peccatorum ſuorum grauitatem ignorare produnt. Audiant Augnſtinum cap. 5. de correct & grat. *Quicumque corripi non vis, ex eo ſanè corripiendus es, quia non vis corripi: Non vis enim tua tibi vitia demonſtrari, non vis vt feriantur, fiatq; tibi vtilis dolor, quo medicum quæras: non vis tibi tuipſe oſtendi, vt cùm te deformem vides, reformatorem deſideres, eiq; ſupplices ne in illa maneas fœditate.*

Audiant & Chryſoſt. hom. 44. ad Corynth. Qui arguitur, non ægrè ferat, quod enim fit medicina eſt, non odium & inimicitia, ſi Medici vrunt & non reprehenduntur, vel in ius vocantur, etiamſi ſæpè aberrent à fine; ſed & qui dolent dum vruntur, beneficio ſe affici exiſtimant. Sic qui ſuſcipit reprehenſionem, pro medico habent corripientem, non pro inimico. Hoc attendant filij; & parentes ſuos conſiderent tanquam diuino obſtrictos iudicio, vt de filijs rationem reddant, curamque gerant. Ergo cædentem eorum manum lubentes ſuſcipiant, ne diuinam vltricem ſentiant: *Quod ſi extra diſciplinam ſunt, iam non ſunt filij*, inquit Apoſtolus, ſed adulteri. Parentes quoque non debent curare quod turbentur, quia infirmus delirat & renuit medicinam; nec Medicus curat, attendens non quid velit, ſed quomodò ſanitatem recuperet.

PROPOSITIO SECVNDA.

COrrectio Parentum erga proles debet esse discreta.

Ratio est, quia sicut nimia indulgentia eas perdit, ita & nimia crudelitas. Modus igitur seruandus est in regenda adolescentia, & prudentia adhibenda ad ingenia discernenda. Sicut enim quædam ligna flexibilia & lenta sunt, quædam rigidiora, quæ si nimiùm flectas, aut curues, diffringis: ita de ingenijs adolescentum iudicandum est, ideoque diuersis modis iuxta leges prudentis regiminis sunt moderanda. Sic & medici quandoque fomentis & ligaturis, quandoque incisione vel cauterio, medentur vulneribus, quandoque amaram potionem exhibent, quandoque suauem & lenientem propinant. Inuat autem plurimùm si filij agnoscant seueritati disciplinæ commixtam mansuetudinem paternæ beneuolentiæ. Oportet ergo cum Samaritano vinum & oleum adhibere, vinum acre est & pungens, oleum suaue est & vngens. Idem significat antiquũ illud Prouerb. *Oportet oleum & salem emere.* Oleum lenit & humectat, sal mordet & siccat, sicque significant suauitatem beneuolentiæ, iungendam esse cum rigore disciplinæ. Idem significat illud Domini apud Zachariam: *Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem alteram vocaui funiculum, & paui gregem.* Docet his verbis Dominus, illos qui alios debent regere, duplici regimine vti debere: primo quidem virga decoris, hoc est humanitate, amore, clementia, beneficentia, promissis, præmijs. Hoc nempè est regimen decorum & speciosum, quo etiam Deus suos regit, disponens omnia suauiter. Quod si aliqui duri & seruilis ingenij, amore regi nolint, secundo regimine vtendum est, virga scilicet funiculi, quæ seueritatem ac pœnam metumque incutit ceruicosis & duris. Interim mixtum hoc regimen vtrumque, efficacius solet esse, dicente Apostolo: *Argue obsecra, increpa,*

Zach. 11.

Increpa, cum rigore increpationis, miſcendo benignitatem charitatis.

Quapropter attendant Patres illud monitum Apoſtoli: *Nolite ad iracundiam prouocare filios, ſed educate eos in diſciplina & correctione Domini.* Hoc eſt: Nolite veſtrâ duritie & aſperitate, continuis minis & verberibus, eos exaſperare: neque tamen ab eis omnem etiam diſciplinam & correctionem auertite, ſed extrema vitantes, moderationem adhibete. Certè pueri qui nimio rigore tractantur, quandoque à fructu impediuntur, fiunt deteriores. Id eleganti ſimilitudine declarauit S. Anſelmus cuidã Prælato conquerenti, quod pueri quos in clauſtro inſtruebat, nocte dieque vapularent, nec libertatis quidquam eis indulgeretur; attamen deteriores deprehenderentur. Dic mihi, inquit, ſi plantam in horto haberes, & illam ex omni parte concluderes, vt ramos extendere non poſſet, qualis arbor prodiret? Certè inutilis, incurua & perplexis ramis. Sic vos, qui minis & verberibus vndique coarctatis pueros ſine vlla libertate, ita vt nihil amoris, & pietatis circa ſe à vobis ſentiant, quin immò putent omnia ex odio procedere; tantùm abeſt vt fructificent, quin proni potiùs & incurui ad vitia remaneant. Attendant hæc patres qui auctoritate & ſeueritate ſuâ proles potiùs opprimunt quàm inſtruunt; quaſi ſeruos eos tractantes non vt filios, quaſi mancipia non pignora; exhibenteſque ſe eis vt Dominos & tyrannos, non vt patres & genitores. Sunt enim inſtar leonum inter domeſticos omnia euertentes, vix vllam aliquando beneuolentiam exhibentes; quin potiùs ob rem nihili imprecantes, iurantes, mates; quin potiùs ob rem nihili imprecantes, iurantes, maledicentes, minantes, exſecrantes, percutientes. Quid mirum, ſi tales parentes quandoque ad impatientiam & deſperationem filios adigant, aut etiam ad iugum paternum excutiendum animo fractos, propellant? Quid mirum, ſi quandoque tot maledictis diuinam vindictam in ſe & filios accerſant? Notum eſt exemplum ex Auguſtino,

Eph. 6.

no, de matre quæ Cæſareæ per iracundiam decem filijs maledixit. Maternam verò imprecationem ſtatim efficax vindicta ſecuta eſt. Nam omnes corporis tremore correpti fuere, & præ verecundia patriam relinquentes, vagi per orbẽ, exemplo ſuo omnibus oſtenderunt, quàm pernicioſus ſit maternæ execrationis effectus. Mater verò filiorum miſeriam & opprobrium conſpiciens, etiam deſperationis funeſto laqueo luctuoſam vitam concluſit. Poſt illius mortem, cùm illi diuerſa quærerent remedia, quidam eorum liberati ſunt: & quidem duo in præſentia S. Auguſtini, ad reliquias S. Stephani in Eccleſia Hyponenſi. Vide Auguſtinum 2. de Ciuit. c. 2.

Plurima ſuppetũt ſimilia exempla, quæ paſſim occurrent. Audi hoc vnicum. Ciuis quidam Mediolanenſis, cùm filium rebus ludicris addictum prẽter conſuetudinem increpaſſet, & filius indignè ferens inſolita Patris monita, obtemperare renuiſſet, Pater his eum maledictis cæpit onerare: Egredere nequam domo mea, nunquam te videant oculi mei, niſi fodiendum & terrâ tumulandum. Abit filius furijs quibuſdam inſtar Cain actus, fugiens paternam domum & conſortium. Paulò poſt obuium habuit quemdam debitorem, à quo cùm importunè pecuniam exigeret; à verbis ventum eſt ad verbera, & graui excitatâ rixâ occiſus eſt, & in domum Patris illatus mortuus. Quid Pater infælix ageret? Memi-nit maledicti, quo filium onerarat & exaſperarat. Itaque dolore ac pœnitentiâ cor paternum lancinante, barbam ſibi euellit, quibuſdam ſe furijs flebiliter agitat, infælicitatem ſuam ita deplorat, vt vix remedio locus foret. Nẽpè hic fuit effectus paternæ execrationis, non ſolùm in filium, ſed & in Patrem redundans.

Quàm multi reperiuntur, qui hæc non attendunt, qui ob rem nullius momenti, ſtatim filijs imprecantur: *Peſtis te corripiat*: *Auferat te dæmon*. Quàm multi, iniurijs eos grauibus laceſſunt, inſtar Saulis, qui Iona-

Ionatham filium, pro Dauidis innocentia benignè se alloquentem, verbis iniurioſis ipſi & ſibi onerat, & ait: *Fili mulieris, vltrò virum rapientis*. Quaſi dicat, fili meretricis & adulteræ. Sic ignominiam aſpergit filio, ac thoro ſuo maculã, prę impatientia & impotentia animi. Quem certè non pauci imitantur, ſtatim ad conuitia proſilientes, ſi vel vxorem vel filios volunt reprehendere. Hoc verò non eſt eos educare in diſciplina & correptione Domini, ſed ad iracundiam, & ad deteriora prouocare. Itaque quandoque virgam debet Pater gerere, ſed talem qualem vidit Hieremias c. 1. *Virgam vigilantem*, ſiue vt alij legunt, *Virgam oculatam*. Oculus ſignificat vigilantiam & prudentiam, quæ debet ineſſe Parenti, vt filios moderetur, & dirigat in virtutis ſemitam. Sit ergo in manu eius virga directionis; ſit & virga correctionis, ſed cum oculo, id eſt, cum prudentia, vt videat quando & quomodò ferire debeat, vt ſcilicet id cum debita fiat diſcretione.

PROPOSITIO TERTIA.

MOnitioni & correctioni parentum, vt efficax ſit, debet præmium boni operis, & vitæ exemplum iungi.

Parum prodeſt vox oris, ſi deſit ſermo operis, efficaciùſque influit in prolis animum exemplum parẽtis praauum, quàm bonum illius monitum, exemplo deſtitutum. Quomodò poteſt efficaciter mater filias edocere caſtitatem, temperantiam, pietatem, quæ incontinenter viuit, quæ vanitatibus ſæculi dedita eſt, neglecto Dei cultu? Quomodò probos mores monitis ſuis, tenero prolis animo inſtillabit, & ad veritatem modeſtiamque erudiet, quæ mendacijs, detractionibus, maledictis, contumelijs, à familia ſcatere agnoſcitur? Non illepidè, puer quidam interrogatus, quod eſſet nomen matris ſuæ, reſpondiſſe fertur: ſe neſcire aliud eius nomen, niſi quod à Patre ordinariè vocaretur, *Charogne*, *Morieu*. Similia verba imbi-

bunt pueri à parentibus, potius quàm bona monita; fructuſque inſtructionis eliditur per praua exempla. An efficaciter poterit Pater hortari filios ad ſobrietatem, qui ebrioſus eſt, qui popinas quotidiè frequentat, qui temulentus domum repetens familiam totam perturbat? An fructuosè ad ad frugalitatem & laborem eos exſtimulabit, ſi dum illi laborant & expenſis parcunt, ipſe otioſus, diſſolutus, ludis vacans, omnia diſſipet & prodigat? Quomodò in timore Dei eos inſtruere poterit, ſi Sacramenta ipſe negligat, Miſſę Sacrificieum parui pendat: ſi iuramentis & blaſphęmijs contra diuinum honorem, leui de cauſa os aperiat? An non potius hæc vitia prauique mores in proles tranſmittentur imitatione praua, & irrita reddent omnia recta monita? Profectò non malè dixit ille: *Quorum vita turpis eſt, illi ne ſeruos quidem obiurgandi poteſtatem habent.* Et fortius dicendū, illos tot eſſe mortibus dignos, quot praua exēpla in filios tranſmittunt; ſua improba vita, illis mortē & perniciē generantes æternā.

Cùm verò vitia hæc commemorata in Patribus familias non infrequenter reperiantur, an mirùm ſi familiæ multæ de generatione in generationem peruerſis moribus deprehendantur infectæ? An non mali corui malum ouum? An non verum eſt & illud Poetę: *Et ſequitur leuiter filia matris iter.* Si ergo quęris, cur tam multę paſſim malæ proles? In promptu reſponſio eſt. Quia multi mali parentes; ſed non tam parentes quàm ſerpentes & viperæ, quia genimina viperarum pariunt, in ſuam illorū que perniciem. Conqueruntur plerique de filijs immorigeris, inobedientibus, contumacibus, diſſolutis; & ipſi ſimiles ſunt, vel certè in iuuentute ſua fuerunt. Non exiguum tormentum & contriſtationem tunc parentibus attulerunt: ideòque iuſto Dei iudicio, ſimiliter in filijs plectūtur, ob præterita ſcilicet vel præſentia peccata.

Debent itaque coniugati ſe liberis ſuis velut ſpeculum nitidum exhibere, in quo videre poſſint & corrigere mores

mores ſuos peruerſos: ita vt in vitam eorum piam, mentis oculos conijcientes, ab omni turpitudine abſterreantur. Debent eis facem prę ferre bonis & lucidis operibus, viamque præmonſtrare, & in virtutis ſtadio præcurrere: vt poſt curſum huius vitæ fælicem poſſint eis dicere: *Tibi lampadē trado.* Vtinā in morte poſſint dicere, quod olim Seneca moriens, amicis ſuis legitur dixiſſe: *Teſtamento vobis conſigno imaginem vitæ meæ.* Quid aliud eſt Pater in familia ſua, quàm centrum in circulo? Sicut à centro multæ ducuntur lineæ, & omnes illæ reſpiciunt, centrum: ita à Patre multæ proles deriuantur, & illæ Patrem, Patriſque mores reſpiciunt, vt imitentur. An non id indicaſſe videtur Iob multis abundans prolibus, dum ait de tempore fęlicitatis ſuæ: *Omnipotens erat mecum, & pueri mei in circuitu* meo. Quare in circuitu? Niſi vt tanquam lineæ circuli, in ipſum centrum, oculorum animęque aciem intenderent? Audi & aliam ſimilitudinem.

Debet Pater in familia eſſe inſtar Solis, Mater inſtar Lunæ, Filij inſtar Sellarum. Indicatur id in viſione Patriarchę Ioſeph: *Vidi inquit Solem & Lunam & Stellas vndecim adorare me.* Quid aliud illis verbis ſignificatur, quàm Patrem ac Matrem cum vndecim fratribus, adoraturos Ioſeph dum in Ægypto exaltabitur? Ergo Sol Pater eſt, Luna Mater, & in vnaquaque domo debent eſſe luminaria duo, vnum maius, alterum minus; quæ per bonum exemplum influant lucem in Stellas, hoc eſt gratiam cōuerſationis ſanctæ in proles, vt & ipſæ inſtar ſiderum effulgeant. Sed eheu Sol iſte Lunaque, non infrequenter obſcuritatem patiuntur & eclipſim Luna quidem per interpoſitionem terræ, hoc eſt Mulier, terrenis affectibus & paſſionibus ſeſe interponentibus inter eam & virum: Sol verò per oppoſitionem. Lunæ, hoc eſt Vir, dum ei vxor opponitur & contradicit. Et ſic fit, vt lumen ad ſtellas non deriuetur; hoc eſt, lux boni exēpli piæque conuerſationis, ad filios non transfundatur. Quin potius

tenebræ familiam obnubilāt, dum domeſtica diſſidia perſtrepunt, dum peruerſi mores ſcandalum & caliginem generant: & filij facilè vitioſam parentum vitam imitantur. Sicut qui in domo fumo turbidâ habitant, facilè fuligi-nem contrahunt maculoſam.

Cæterùm, graue manet iudicium parentes illos, qui prauo exemplo proles ad peruerſitatis latum tramitem traducunt: vel defectu inſtructionis & correctionis, ab erronea eas via non reuocarunt. Gemunt filij, quod propter parentes ſint in opprobrium dati ſempiternum; & planctus eorum in ſuos genitores redundat, à quibus vitæ improbæ exempla hauſerunt. An non hic vel ſimilis eſt illorum apud inferos lamentatio & planctus? O parentes, non parentes, ſed peremptores! O patres, minimè patres, ſed paricidæ! An oportebat à vobis nos vitam fugacem & temporaneam haurire, vt morti deſtinaremur æternæ. An oportebat exiguum lucis mutuare, oriendo ex vobis, vt in inferno perennis luminis horridum occidentem reperiremus? Quid iuuat eheu nos è vobis natos fuiſſe, vt ſupplicijs renaſceremur æternis? Quid profuit Chriſtianiſmi Sacramento initiatos fuiſſe, ſi nos non iuxta gratiam Chriſti, ſed iuxta legem mundi & inferni educaſtis? Sic ſignaculum Chriſti, & character Baptiſmi, ad pænæ incrementum & damnationis nobis vertitur cumulum, vermem pariens non intermoriturū, & viuam tormentorum imaginem nobis repræſentans continuò exagitantem. O vtinam in vtero ſuffocati eſſemus, & abortiui in ſterquilinium proiecti, ne æternis flammis ſuccenderemur, & colluctaremur cum ardoribus ſempiternis. Aut cur genitos, ſtatim neci non deſtinaſtis, vt criminis exortes mortem obiremus? Oportuitne nos naſci, & adeò infælicem ſortē nanciſci, noctis mortiſque æternæ eſſe filios? Oportuitne coniugio vos ſociari, ad propagandum animas æternùm infælices? An ignoraſtis Deum ad hoc coniugium ſanxiſſe, vt proles ex illo progna-

prognatæ, timorem ſanctum, legem, obedientiam, virtutem à parentibus diſcerent? At verò potius in perniciem noſtram conſpiraſſe, aut certè conſenſiſſe videmini. Etenim in vanitate nos erudiuiſtis, diſſolutos mores toleraſtis, inſolentes animos quaſi ingenij ſpecimen approbaſtis: ſi vox in iuramenta proteruè erumpebat, magnanimitati adſcribebatis; ſi fraudes dololaque mendacia ad lucrum inueniebat animus, artificio ingenioſo tribuebatis. Nec defuit nobis exemplum veſtrum ad praua illectans, ſed defuit correctio & monitio ab erroneo greſſu improbiſque moribus reuocans; quæ ſi adfuiſſet, ad meliora impulſi iam à ſupplicijs eſſemus liberi. Nihil vobis fuit cordi, pietatis exempla tanquam hereditatem ſacram nobis relinquere, ſed hæreditatem terrenam magnâ ſollicitudine nobis quæſiuiſtis, vt hæreditatis æternæ exortes fieremus, gloriam mundi nos ambire voluiſtis, vt cæli gloriâ priuaremur. Maledicti igitur patres, maledictæ matres, maledicta hæreditas nobis relicta, maledicti ſæculi honores, veſtro nobis labore parti, maledicta viſcera quæ nos geſtarunt, maledicta vbera quæ aluerunt. Sit maledictio & iuſta Dei vindicta ſuper vos, vt qui progenitores eſtis corporum, ſed incentores vitiorum, ſitis & conſortes pœnarum. Hic eſt lugubris cantus, in veſperis illis æternæ noctis, in horridis tenebris delubri Plutonis apud inferos reſonans ſine fine, quia fumus tormentorum eorum, aſcendet cum blaſphemia in ſæcula ſæculorum.

Concludendo adijcio, quandoquidem non infrequenter parentes ob varias ſollicitudines ac negotia impediãtur, nec poſſint diligenter aduigilare inſtructioni proliũ, eruditionique cum in moribus, tum in doctrina; teneri eos tradere Præceptoribus, Magiſtris, Pedagogis, à quibus in tenera ætate haurire poſſint documenta pietatis, virtutis, eruditionis. Hoc certè dolendũ eſt, quod multorum terrena adeò ſit vita, & nihil cæleſte ſapiens, vt plus

plus ſollicitudinis impendant pecoribus ſuis, equis, vaccis, ouibus, quàm filijs educandis. Ideò dicebat Diogenes: *Mallem Negarenſis eſſe aries, quàm filius*, inſinuans maiorem illis animalium curam eſſe, quàm prolium. Alij quidem ſat ſollicitudinis pro filijs gerunt, ſed non tam ad ſalutem, quàm ad ſæculi ambitioſam vanitatem. Vnde ſolliciti ſunt, vt filij & filiæ inſtructoribus tradantur ad artes ſæculi moreſque diſcendos; vt diſcant dextrè armata tractare, ad numeros ſaltare, geſtus ordinatos, & auliciſmum ſæculi præ ſe ferre, in cæremonijs mundi eruditum eſſe: at negligunt ſcientiam Dei & Sanctorum, & vanitas hæc ſæculi, ſuffocat in illis ſpiritum Chriſti, curamque ſalutis: arbos vanæ ſcientiæ exterminat germina piæ vitæ.

Quantum verò pia inſtructio præceptorum efficax ſit, ſi à teneris imbibatur, multis poſſet exemplis declarari. Vnicum ſubijcio ex Chryſoſtomo & Metaphraſte de S. Babyla, qui cum tribus pueris quos in fide erudiuerat, paſſus eſt Antiochiæ. Res ſic habet.

Numerianus Imperator immolans dæmonijs apud Antiochiam, ingredi voluit Eccleſiam Dei. Prohibuit eum Babylas Epiſcopus, ideoque in vincula coniectus fuit. Interrogatus ab Imperatore facti ſui rationem, reſpondit: *Placuit Deo me humilem ſeruum plebis ſuæ conſtituere Paſtorem, ideo cùm vidi te lupum venientem, timens ouibus, prohibui ab ingreſſu ouilis.* Cùm autem de Chriſtianis interrogaretur, & de doctrina ſua: *Si, inquit, vis ſcire quæ ſit doctrina mea, habeo tres paruulos, quos gratiâ Dei erudiui, iube adduci, & videbis in eis ſcientiam Dei.* Adducuntur paruuli, adducta eſt & mater, interrogatur nomen, & an iſti filij eius ſint. Reſpondet, *Theodula vocor, eos genui, & Deo obtuli per Paſtorem bonum Babylam, qui erudiuit eos in doctrina Dei.* Alapis cæditur illa, & iubetur tormentis filiorum aſſiſtere. Pueri ergo in ſublime eleuantur, vni duodecim plagæ inflguntur, alteri nouem, tertio ſeptem. Illis autem Deum benedi-

benedicentibus dicebat & mater: *Gratias tibi ago Domine, quia singuli secundum numerum annorum cæsi sunt.* Cùm verò à confessione per hoc nihil deterrerentur, iussus est & Babylas suspendi cum eis, & grauissimè cædi. At ipse exultans insonabat: *Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in portentum. Ecce nihil tormentorum sentio, quia patitur pro me Christus.* Pueri autem inclamabant: *Crudelis tyranne, gloriam nobis accumulas, dum pœnam aggerus, tu autem non effugies iudicium Dei. An non erubescis à pusillis vinci? Non sentimus tormenta iuuante Deo, tu verò magis cruciaris.* Cùm nihil proficeret tyrannus, iussus est Babylas cum infantibus gladio percuti. Dicebat autem iterum: *Ecce ego & pueri mei mecum, quos dedit mihi Dominus in portentum.* Pueri autem eius manus osculantes, respondebant: *O Pater ac Domine, Magisterque bone; quale nobis erit gaudium, si tecum pariter consummemur.* At ipse. *Benedictus es Domine, qui ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem, vt destruas inimicum & vltorem.* Osculatusque singulos, tradidit eos tortoribus, vt in sua præsentia percuterentur; postea tradidit & seipsum. Sic pariter educati, pariter coronati, ad cælestia migrarunt; & quatuor victimæ ad Deum missæ sunt, Aries Dux, cum tribus agnis.

LECTIO

LECTIO DECIMA-TERTIA.

BREVIS REPETITIO DE OFFICIO PARENTVM.

BReviter hic repetamus munus parentum erga proles iam ab infantia, quod à Catechistis eis frequentiùs insinuari conuenit.

Primò igitur dicimus, oportere proles sæpè Deo offerre, tanquam depositum sacrum à Deo parentibus commendatum, cuius cura specialis eis incumbit.

Secundò statim ac eloqui potest puer, prima vox cui debet assuescere, sit salutatio angelica, deinde oratio dominica, discatque cum lacte nomen *Iesus & Maria* cum affectu & reuerentia pronunciare.

Tertiò, cùm paulatim adolescit, instruatur in rudimentis fidei & pietatis, vt confusâ quâdam ratione concipiat, quid Deus, quid Christus, quomodò amandus, quomodò timendus, quomodò omne obsequiũ nostrum ei consecrandum.

Quartò discat mandata Dei, vt tempestiuè agnoscere possit, quid sit peccatum, quomodò Dei offensiuum, qualiter illud oporteat abhorrere: & iuxta ætatis capacitatem proponatur eis punitio malorum, præmium bonorum, inferni tormentum, Cæli Regnum. Audiendus est Dominus, dicẽs: *Sinite paruulos, & nolite prohibere eos ad me venire, talium est enim Regnum Calorum.* Ducendi ergo sunt ad Christum, docendo eos quæ sunt pietatis & regni cælestis.

leſtis. Imitandi illi de quibus Euangeliſtæ teſtantur: *Afferebant ad illum infantes, vt tangeret illos, & manus eis imponeret, & oraret.*

Ioannes Gerſon Theologiæ Doctor & Cancellarius Pariſienſis, plurimum temporis impendere delectabatur, informando paruulos in fidei Chriſtianæ rudimentis. Vnde & libellum conſcripſit: De paruulis ad Chriſtum trahendis, in quo ſic ait: *Vſquequò paruuli diligitis infantiam, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Venite fidenter, nullæ viarum inſidiæ, nullus latet anguis in herba; communicabimus mutuò bona ſpiritualia, quia temporalia veſtra nulla requiro: ego vobis doctrinam, vos mihi orationem impendetis, immò orabimus pro inuicem, vt ſaluemur. Sic Angelos noſtros viciſsim lætificabimus, in quorum ſolemnitate hæc ſcribo: ſic fortè, nec iam fortè, ſed certa ſpe miſericordiam inueniemus apud Patrem noſtrum, dum obediemus voci eius in acceſſu noſtro ad eum, ego prouocando, vos exequendo. Nec deerunt piæ gratiæ & deuotionis amplexus in præſenti miſeria conſolatorij: Poſtmodum gloriæ conſummatæ perpetua vnitas ſubſequetur. Ad quam nos omnes, qui ſpiritu paruuli eſſe debemus, inuitat ipſe Ieſus ſpirituali collocutione & afflatu iugiter inſpirans, & dicens: Sinite paruulos venire ad me.*

Retulerunt viri fide digniſſimi, dictum Ioannem Gerſon ante obitus ſui diem in ea vrbe, in qua tum habitabat, multos collegiſſe puerulos, quorum tanquam præceptor erat; quos quotidiè ante ſummam Miſſam in templũ adduxit, clauſiſq; vndiq; oſtijs, ipſe in medio eorum ſtans jubebat vt verbis gallicis poſt ſe in hunc loquerentur tenorem: *Mon Dieu, mon Createur, ayez pitié de voſtre pauure ſeruiteur Iean Gerſon*, hoc eſt, *Deus meus, Creator meus, miſerere miſeri famuli tui Ioannis Gerſon.* Itaque poſt tam ſanctos & vtiles labores, poſt tam feruentem animarum zelum, tam exacta ſcripta, poſt tantam deuotionem, nouiſſimè infantium & innocentium interpellationem tantus Vir quæſiuit.

Quintò edoceantur quid ſacrificium, quomodò illi cum reuerentia & modeſtia ſit aſſiſtendum, quid ibi adoretur & contineatur. Imò diſcant pueri ſtatim vbi capaces ſunt, illi miniſtrare cum humilitate & veneratione. Placet enim Deo puerilis innocentia hic miniſtrans, Angelorum miniſterium imitans.

Audi hac de re quod refert Antonius Senenſis in Chronicis Prædicatorum. Circa annum 1240. pietate claruit F. Bernardus in Portugallia, qui in Conuentu Sanctarenenſi Ordinis Prædicatorum agens ſacriſtam, puerulos aliquot religionis habitum geſtantes, peracto miſſæ myſterio informabat litteris & moribus. Hos docuerat miſſis inſeruire, & poſtea ex materna domo ientacula ferentes, ſoliti erant ad Capellam quamdam diuertere, & ibi ientaculum ſumere. Erat verò in altari Virginis imago, & in ſinu eius Puer Ieſus, qui paruulorum ſimplicitate delectatus, è ſinu matris deſcendens, cum illis ientaculum ſumebat. Poſtquam id aliquot vicibus fecit, paruuli quepruli rem ad magiſtrum deferunt, narrantes quod ille parruulus ad eorum ientaculum ſemper deſcendebat, & nihil in ſymbolum apportabat. Prudens ac religioſus pater, re iſtâ ab ore innocentium perceptâ eos inſtruxit, vt ſi ille iterum more ſolito ad eos deſcenderet, eum ſic alloquerentur. *En Domine, tu ſemper nobiſcum comedis, & nihil ſymboli ferre conſueuiſti ad ientaculum: inuita ergo nos & magiſtrum noſtrum ſemel in domo patris tui.* Et ſic illi inſtructi faciũt, cùm paruulus Ieſus more ſolito ad eos deſcendit. Qui eorum petitioni annuens, diem certum deſignauit, quo id præſtaret, & erat dies Aſcenſionis Domini iam iam inſtans. Id mox illi referunt magiſtro, qui ſe præparans vt cæleſti intereſſet cõuiuio, illâ die maturè ſe ad celebrandũ diſpoſuit, paruulis eiſdem illi miniſtrantibus, & ſacrificio peracto, omnes tres ibi ſimul viuere deſierunt, & omnes tres ſimul eodem fuere reconditi tumulo. Aliquanto tempore poſtmodum elapſo, eorum corpora fuerunt ex humili loco

loco ad altiorem trauſlata, & repoſita in vno ſepulchro, in capella quæ Regum dici conſueuit, & miraculoſa hæc hiſtoria fuit ſuper idem ſepulchrum depicta: & per traditionem quandam ab antiquis acceptam, fama ad hæc noſtra tempora peruenit. Tandem anno Domini 1277. cùm in eodem loco portam quandam oporteret aperiri, inuentæ ſunt horum ſacrorum corporum Reliquiæ, & quidem paruulorum, vno ſuperte&æ linteamine, prædi&i verò patris eorum magiſtri, alio. Quod verò eaſdẽ omnes illorum trium Reliquias ſimul cooperiebat linteamen, adeò candidum, integrum, & incorruptum fuit repertũ, quaſi à paucis diebus antè fuiſſet ibi repoſitum. Huius rei fama repentè per ciuitatem ſpargitur, accurrit mox ad rem ſtupendam vniuerſus populus, & quæ erga hos Beatos habebatur deuotio & memoria augetur, & inſtrumento publico ad poſterorum memoriam hęc omnia per teſtes priùs Sacramento aſtri&os examinata ſcripto traduntur. Ita Senenſis, ad annum 1240.

Sextò oportet pueros Pœnitentiæ Sacramento aſſueſcere, modumque confeſſionis edoceri, & inculcar ieis illius integritatem: quia iam ætate puerili impuritates quædam ſat graues ſerpere agnoſcimus, de quibus conſcientia cum rationis illuceſcentis iudicio eos arguit; verecundiâ tamen deterrente, in confeſſione eas rericẽt, & in multam ætatem vermem rodentẽ protrahunt, cum nullitate confeſſionum, & cum iniuria Sacramenti. De qua re grauiter poſtea multi anguntur, & multiplicatis confeſſionibus generalibus, vix adhuc ſibi ſatisfaciunt.

Septimò puer inſtruatur de oratione manè & veſperè facienda ad Angelum ſuum, ad Sanctos Tutelares, ad Virginem, ad Chriſtum: exciteturque eius affe&us, vt in his exercitijs pijs oble&etur. Habeat imagunculas & altariolum in quo ſit imago Chriſti & Virginis, coram quo genu flexio fiat: immò Sabbato & Feſtis B. Mariæ cereolum ibidem accendat, vt ſic reuerentiæ & pietati maiori

viam ſternat. Purimùm enim iuuat à teneris annis erga Deiparam deuotionem imbibere, & gaudet Virgo ex ore infantium & lactentium perfici laudem ſuam. Vide exempla quæ attuli de S. Thoma, de S. Thereſia, de S. Catharina Senenſi, Lectione 2. de ſalutatione angelica. Vnum hic iterum adnecto de puero Salun, de quo ſic legimus.

Ioan. de Longoeſ. neu Abbas de Landeuenec hac ſe teſtatur vidiſſe. Raderus Virid. p. 2 legenda Sanctorũ 1. Nou.

Tempore Vrbani V. circa annum Domini 1350. Florebat in innocentia, ſimplicitate & ſanctitate vitę admodum auſteræ, pauper, rudis, & ſimplex mendicus nomine Salun: qui in annis puerilibus ad ſcholas miſſus, nihil aliud potuit diſcere, quàm hæc verba latina, Aue Maria. Cùmque in Britannia Gallica oſtiatim per pagos panem quæritaret, repetebat ſupradicta verba ter, quater quinquies & ſexies. Quamobrem illius Prouincię habitatores ipſius ſanctam ſimplicitatem intuentes, porrigebant ei quod comedere ipſimet ſtatuerant. Tunc Salun conferebat ſe ad quemdam fontem ab vrbe Landeuenec vnâ fermè leucâ diſſitum, in cuius aquis ſuum panem macerare & condire ſolebat, nullo vnquam alio potu ciboue vtens; quàm pane madefacto in dicto fonte. Lectus eius nuda erat humus, capitis ceruical lapis, idque ſub arbore tortuoſa, & modicum à terra erecta iuxta illum fontem. Hyberno tempore cùm præ frigore rigeſceret, aſcendebat illam arborem, & ramos flexiles apprehendẽs, librabat corpus ſurſum deorſumque, & hâc motoriâ agitatione temperabat algoris ſæuitiam, pleno decantans ore ſexies, *O Maria*. Cùmque aliquando increſceret hyemis aſperitas, in aquas fontium (per antiperiſtaſin & contrarietatem qualitatum fumantes) inſiliebat, hinc factum eſt, vt incolæ eum fatuum vocitarent: ſed Deus admirabilis in ſanctis ſuis, voleus Matris ſuæ famulum excuſatum habere ob innocentiam, & nomen Virginis Marię celebratius reddere, miraculum quod ſequitur edidit: nã cùm defunctum hunc innocentem & ſimplicem Salun, vici-

vicini ſub arbore ſepelijſſent, eodem loco vbi ſolebat ſibi lectum ſternere (qui erat nuda humus fonti adiacens) accidit vt poſtea pulcherrimum lilium miraculosè ſuper ipſius tumulum creſceret, cuius flores repræſentabant hæc verba, *Aue Maria*, aureis litteris exarata.

Octauò ſexus vterque ſuo iungatur ſexui, nec permittantur pueri cum pueris diuerſi ſexus ludere, propter periculum impuritatis, quam inſtigante etiam Satanâ ſibi mutuò facilè pueri affricant, quod experientia nimis notum eſt. Vnde etiam cauere debent parentes, ne proles tenerę ætatis diuerſi ſexus in eodem lecto decumbant; vt alibi iterùm monui, & quàm periculoſum ſit, exemplo declaraui. Sed nec impudicum aut ſcurrile vllum verbum proferre permittantur, ne aſſueſcant turpibus, diſcantque impuritatē, tum in verbis, tum in moribus, immò & à mendacijs abſterreantur, nihilque nouerint niſi quod ad timorem Dei pertinet. Vnde etiam cauere debent parentes, ne ipſimet exemplum prauum exhibeant, aut ne in familiam admittant famulos vel ancillas, conuerſationem bonam prolium inficere natas.

Nonò, vt iam ab infantia puer ad miſericordiam inclinetur, non abs re erit, ſi per manus prolium eleemoſynas erogent parentes: ſic enim imitari poterunt Iob dicētem: *Ab infantia mecum creuit miſeratio.* Incumbit quoque parentibus cura ſollicita, ne pueri diſcant in otium diffluere: ideoque alicui rei cuius per ætatem capaces ſint, ſunt applicandi, vel ſtudijs litterarum, vel arti addiſcendæ. Propterea Carolus Magnus (teſte Eginhardo) filios ſuos mechanicam aliquam artem, & filias ſuas lanificium vel linificium diſcere voluit. Et Paulus licet nobilis foret, & ſacris litteris eruditus, didicit ſcenofactoriam artem, quâ etiam vtebatur cum prædicatione Euangelij. Conſuebat nimirum tabernacula ex pellibus, quibus milites vterētur in caſtris. Vnde Origenes dicit: *Paulus à faciendis tabernaculis*

terrenis, ad cælestia construenda translatus est. Defectu curæ parentum hac in re, multi ad otiosam immò & flagitiosam vitam transeunt.

Decimò, vbi adoleuerint, moneantur vt Deum feruenter orent pro certo vitæ statu, vt in illo possint ipsi seruire. In magna enim mundi familia, superni Patris-familias est, vnicuique officium & statum suum distribuere; vnde parentes qui volunt ex proprio de liberis disponere, Deo iniurij sunt, quod Dei est, Deo eripientes. Si ergo vocatum viderint ad aliquem statum, non impediant, sed promoueant.

DE INORDINATO AMORE PARENTVM.

Vndecimò, vitent inordinatum amorem erga filios, curamque præposteram, & non tam terræ genitos, quàm cælo agnoscant. Quod si quæras, in quo hic inordinatus amor, aut præpostera cura consistat? Respondeo in diuitijs conquirendis, honorato staru, beneficijs Ecclesiasticis quâcumque viâ etiam prematuræ filiorum ætati prouidendis. In his enim non infrequenter reperitur dispendium salutis, tum filiorum, tum parentum. Ac in primis si sollicitudinem parentum in congerendis opibus spectemus, videre licet plurimos ita se totos effundere, vt cæteris neglectis, quæ animum concernunt, huic vni rei insudent: contristantur de filijs, quod abiecti videantur & ignobiles, si autem improbi sint, & Deo exosi, negligũt. Propterea dicit D. Chrysostomus, hanc esse primariam causam, cur tam multi filij parum probi reperiantur; quia nimirum Patres opes terrenas ita respiciunt, vt æternas nihil suspiciant. Nec considerant illud: *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Pellicanus, dicitur pectus suum dilacerare, & cruore conspergere, vt pullos enutriat: Sic illi vt opes filijs parent, totos se dilacerant, animo sunt corporeque saucij.

ſaucij. Hinc dicebat Crates Thebanus : *Si liceret, in altiſſimam vrbis partem conſcenderem, & acclamarem: Quò ruitis, ô ſtulti homines? Quid agitis, qui totum ſtudium in opibus corrogandis ponitis, filiorum verò veſtrorum quibus illas relinquatis eruditiendorum, curam non ſuſcipitis.*

Hanc etiam vanitatem notans Eccleſiaſtes dicit : *Deteſtatus ſum omnem induſtriam, quâ ſub ſole ſtudioſiſsimè laboraui, habiturus hæredem, quem ignoro vtrùm Sapiens, an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis quibus deſudaui, & eſt quicquam tam vanum?* Taxat nimiam ſollicitudinem parentum, duas adferens cauſas, quibus in illa vanitatem oſtendat. Prima eſt, ex mortis neceſſitate, per quam, velit nolit, in manus hæredis debet ſua relinquere, nec ſecum poteſt quicquam efferre. Secunda eſt, quod neſciat qualem hæredem habiturus ſit. Licet enim habeat filios, illis tamen fortè ab alijs oppreſſis, hæreditas ad alienos ventura eſt. Deinde neſcit qualis futurus ſit filius, & an benè vſurus; ſolent enim animum opes immutare, ſolēt ad vitia transferre. Et licet viuente parente ſpem det bonam, fortè tamen poſtea occaſione oblatâ præceps ibit in vitia & delitias, & tāto labore quæſita breui diſperdet. Vnde addit: *Homini otioſo quæſita dimittit*, hoc eſt, nimio ſuo labore facit hęredem otioſum ; videns enim ſe habere ad ſufficientiam, laborem refugit, & exercitium quo honeſtè occuparetur. Non ergo proliu m prorſus immemores debent eſſe parentes, quia *ſi quis ſuorum maximè domeſticorum curam non habet, infidelis eſt, & infideli deterior*; ſed nec immodici in ſollicitudine, quia *melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas.*

Vnde S. Chryſoſtomus hic hom. 9. in morali: *Magnum, inquit, habemus pretioſumq; depoſitum, ſcilicet filios, ingenti illos ſeruemus curâ, atque omnia faciamus ne fur id nobis aſtutus auferat, nulla vobis poſſeſſio, nullus fundus æquè nobis gratus & charus eſſe debet: quippe hæc omnia filijs quærūtur. Si igitur maior poſſeſſionum nobis eſt cura, quàm eorum quorum illæ gratia comparantur,*

tur, id profectò abſurdiſſimum & ſtolidiſſimum eſt. Exerceamus ergo ad virtutem atque pietatem molles filiorum animos, cætera omnia ſecundo loco quæramus. Nam ſiquidem illi improbi fuerint, nihil eis pecuniæ proderunt: ſin autem probi, nihil ex paupertate ladentur. Vis filium relinquere diuitem? Bonum illum ac benignum eſſe doce, ita enim etiam rem familiarem auctiorẽ facere poterit. Filijs non ritè inſtitutis præſtat pauperes eſſe quàm diuites. Paupertas enim vel inuitos coercet, atque intra virtutis limites continet: opes verò ne volentes quidem pudicè temperanterque viuere ſinunt, verùm exorbitare faciunt atque peruertunt.

Quod ſpectat ad honores, quanto labore & importunitate videmus parentes pro filijs inhiare, & nihil non intentatum relinquere? Mater filiorum Zebedæi huius rei exemplum ſuppeditat, magna ambitione pro filijs obſecrans, vt vnus ſedeat ad dextram, alter ad ſiniſtram: *hæreditario mater dilinquebat errore*, inquit Ambroſius. *Conſiderate Æuæ illius primæ mulieris hæredem, tranſfuſa in omnes immoderata cupiditate labentẽ, cui pro filiorũ honore ſollicitæ, immoderatior quidem ſed ignoſcenda menſura votorum eſt.* Sic & de Rebecca, quid non agit, vt filio Iacob dilecto vltra Eſau, primogeniturę dignitatem adoptet cum Patris benedictione? Quo non aſtu vtitur, vt ei conſulat, & Iſaac fallat, repugnante licet filio, ne maledictionem ſibi adſciſcat? Illa verò maledictionis periculum in ſe ſuſcipit amore filij; & certè illi ſeſe exponit, niſi inſpiratione diuinâ rei euentum agnoſcat. Sic quidam parentes periculum maledictionis æternæ parum curant, ſi modò filij promoueantur. Quàm multi officia emunt, permutant, fraude acquirunt, nec attendunt an illorum capaces ſint filij, an ſaluti hæc promotio congruat, an ſiniſtrum ſucceſſum non ſint habituri empti honorum ſtatus. Etenim quæ emuntur in groſſo, minutatim ſolent vendi, & exinde corruptelæ ſequuntur, violatio iuſtitiæ, furta, fraudes. Oportebat olim per templũ Virtutis, ingredi ad templũ Honoris: nunc per nũmum tanquam numen ſummum, honor venalis habetur.

Hæc

Hæc porrò inordinatio maior eſt, ſi circa officia beneficiaque Eccleſiaſtica verſetur. Ex eo enim quod iam ab adoleſcentia filijs quacunque via parentes de illis prouideant, grauiſſima ſequuntur incommoda. Vnde enim videmus in Eccleſia tot inundantia mala? Ex Eccleſiaſticorum praua vita, ex diſſolutorum iuuenum promotione immatura, qui nihil minus quærunt quàm Dei honorem, & à parentibus quandoque inſcij, quandoque & inuiti promouentur, nec eorum eſt vocatio. Vnde & ad præcipitium ducuntur, dum ad pinnaculum templi euehuntur, ſera querela dicentes: *Quia eleuans alliſiſti me* Sic non cingulum honoris, ſed funem aureum perditionis, parentes filijs nectere reperiuntur. Quis non videat parentum impulſu, ad ſacerdotium vel Eccleſiæ gradum multos conſcendere, ſine tantæ rei examine, ſine deſiderio, ſine deuotione? Non aliâ ſanè ratione, quàm vt habeant ad commodè viuendum: eâdem planè intentione quâ alij artem mercatoriam, vel mechanicam addiſcunt. Quibus aſſimilabimus homines generationis huius? Similes ſunt ciuibus Sichem, qui libenter admiſerunt Hębreorum circumciſionem, vt eorum bonis fruerentur, dicebant enim: *Si circumcidamus maſculos noſtros ſicut & Hebræi, ſubſtantia eorum & pecora & quæ poſſident noſtra erunt.* Quid iterum dicemus de ſimilibus Eccleſiæ miniſtris? Certè non ingrediuntur Eccleſiã per oſtium, diceres potius quod per caminum. Quapropter videmus eos fuliginoſos & fumigantes: in vno fumat ignis concupiſcentię, in altero flammà turbida ambitionis exæſtuat, in tertio ignis caliginoſus auaritiæ animum obſcurat. Reditus verò Eccleſiaſtici, ſunt tanquam ligna igni, quibus eorum auiditas & vitioſi affectus magis ac magis ſuccenduntur.

Inordinatus quoque amor reperitur in parentibus, dum ſpoliant ſe poſſeſſionibus & rebus neceſſarijs, vt de coniugio honorato, vel aliquo ſtatu filijs prouideant. Vnde

monet Ecclesiasticus c. 23. *Non despotes patrem super te in vi-*
ta tua filio & mulieri, fratri & amico: & non dederis alijs posses-
nem tuam ne forte pœniteat te, & deprecetis pro illis Dum adhuc
superes & aspiras, non immutabit te omnis caro. Melius est enim,
vt filij tui te rogent, quàm te respicere in manu filiorum tuorum.
Etenim sæpius accidit, cùm totam spem collocarint parentes iam senescentes in filijs, in quorum gratiam bonis suis spoliarunt se, hâc spe defraudari ob ingratitudinem illorum, delerique ab eis, nec debita statui sustentatione honorari.

Habes exemplum ex Thoma à Cantiprato l. 2. apum c. 7. In Normanniæ partibus vir dives vnicum filium habebat, quem nobilis quidam adiens, proponit ei filiam suam in matrimonium filio dandam, si modò possessione velit bonorum cedere in gratiam filij: eâ tamen cõditione, quod filius ei abundantissimè prouidebit, reliquo vitæ tempore. Consulentibus idipsum amicis, nobilis coniugij illecebra allectis, consentit Pater. Et primis quidem annis honoratur à filijs, postea autem vt onerosus eis non foret cohabitans; ædificant ei domunculam vicinam, insufficiẽter etiam necessaria ministrantes: ita vt non modicam egestatem pateretur senex Pater cum vxore decrepita. Quâdam die cùm vidisset mulier assandum anserem in domo filij, insinuauit viro, vt illuc iret, ventremque esurientem pasceret, de cibo præparato. Videns filius aduenientem, curat ab igne abstrahi & abscondi dictum anserem, obuiusque Patri quid quæreret, inquisiuit. Ille dissimulans, redit domum contristatus. Sic dum igni iterum apponere volunt cibum assandum, inuenitur bufo illi adhærens, quem cùm excutere niteretur ingratus filius, insilijt in faciem eius, nec vlla vnquam arte dirimi potuit. Et hoc stupendum erat, quod si aliquando monstri aliqua pars tangebatur, ita sensibiliter homo lędebatur, ac si in corde percutteretur. Conterritus tandem ipse & contritus, adijt Episcopum, & ingratitudinem con-

fessus

festus pro pœnitentia accepit Normanniæ & Galliæ fines circuire facie apertâ, & rei euentum populis enarrare ingratis filijs exemplum. Tandem autem Dei misericordiâ per sanctas preces aduocatâ, disparuit fœdum monstrum. Hæc ex Cantipratano asserente se id audiuisse, ab his qui Parisijs virum viderunt.

Neque verò tantùm filios monet hoc exemplum vitandæ ingratitudinis, sed & parentes euitandi inordinati amoris, & audiendi monitum Ecclesiastici: *In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui distribue hæreditatem tuam.* Sapienti hac in re fraude & stratagemate vsus fuit quidam Ioannes Conaxa, videns se deceptum nimis maturâ patrimonij distributione. Huic diuitissimo duæ filiæ erant, quas duobus nobilibus nuptui tradidit, & in tantum generos dilexit, vt omnia sua eis partiretur. Aduertens tandem eorum iugratitudinem, adinuenit hoc consilium. Adijt quemdam mercatorem familiarem, & decem millia mutuò petijt ad tres dies. Instabat festum quoddam, generos & filias inuitat ad opiparum conuiuium. Finito conuiuio intrat conclaue, & pecuniam mutuatam diligenter calculat, commouet cum sonitu, quem facilè percipiebant filiæ. Vnde occultè ad ianuam accedentes, per rimas cernunt grauem pecuniæ summam, quam post calculum, Pater imponebat clanculum cistæ tribus clausuris obfirmatæ. Occasione acceptâ interrogant quanta foret pecunia in cista illa reposita? Fingit ille viginti quinque millia se reseruasse in testamentum, vt impertiatur post mortem, his qui maioribus beneficijs inter generos eum affecerint. Spe igitur remunerationis allecti, certant vtrimque filiæ & generi Patri obsequium, honorem, alimenta deferre. Cùm tandem mors ei instaret, conuocat eos, & ait: Antequam moriar nullũ aliud instituo testamentum, quàm quod cista obfirmata contiuet: Vidi charitatem vestram, volo ex æquo participetis de illis quæ relinquo. Et vt nemo præter vos quicquã illo-

illorum tangat; dum adhuc viuo, Fratribus Prædicatoribus, Minoritis, Augustinianis, assignare quinquaginta libras, & ab his post mortem claues cistæ, quas apud se habent depositas, repetite, in qua inuenietis sigillum meum. Curauit deinde cuilibet Ecclesiæ ciuitatis aliquid pecuniæ donari. Cùm ergo diem clausisset extremum, celebratis exequijs, redditæ sunt claues, & aperâ cistâ, nihil repertum est (retulerat enim post triduum pecuniã ad negotiatorem) præter clauam magnam cuius manubrio inscriptum etat. *Ego Ioannes Conaxa tale condo testamentum, vt seriatur hâc clauâ qui se neglecto alterius curam gerit.*

Concludamus hactenus dicta de institutione filiorum, & cura parentum, sancta illa institutione, quam S. Ludouicus Rex, sub mortem dedit Philippo primogenito filio suo, tanquam testamentum legans eius cordi firmiter imprimendum, omnibusque Principibus meritò imitandum.

INSTRVCTIO S. LVDOVICI AD FILIVM Philippum.

FIli mi, ante omnia diligenter in eam curam incumbe, vt diligas Deum: nemo enim potest esse saluus, nisi Deum amet.

Odium peccati.

2. Caue ne vnquam admittas peccatum mortiferum, sed omnia potius ferre velis genera tormentorum, quàm aliquam talem perpetrare culpam.

Patientia.

3. Cùm aduersa accidunt, feras æquo animo, & cogites te commeruisse, atque ita lucrum inde tibi accedet.

Humi-

Humilitas.

4. Cùm rebus prosperis frueris, humiliter agas gratias Deo ne inde animo elatus, efficiaris deterior, vnde te oportuit fieri meliorem.

Confessio.

5. Crebrò confitearis peccata tua, deligasque tibi sapientes Confessarios, qui te possint instituere & docere, quid agere; quid vitare te oporteat: & coram illis ita te cõpares, vt audeant sincerè te reprehendere, & vitia tua indicare tibi.

Precandi studium.

6. Officium diuinum deuotè auscultes, faceſſant ibi fabulæ & nugæ, ne oculi huc atque illuc circumferantur: sed ores Deum ore, & etiam meditando, corde, idq; præcipuè sub sacrificio post peractam consecrationem.

Misericordia.

7. Animo sis pio & humano erga pauperes & calamitosos homines, illisque pro viribus opituleris. Si quid angat animum, id mox explices Confessario tuo, aut alicui viro bono: ita fiet vt facilius id feras.

Qui adsciscendi, itemq; vitandi.

8. Da operam vt quorum veteris consuetudine & familiaritate, ij sint homines probi & integri, siue religiosi illi sint, siue sæculares, & cũ illis libenter misce colloquia: Porrò nequam & improborum virorum cõmercia deuita.

Conciones, indulgentiæ.

9. Sermones qui fiunt de Deo publicè & priuatim, lubens audias: preces quoque & cõdonationes, siue indulgentias, studiosè expetas. Amato bonum, odito malum omne.

Digitized by Google

Obtrectationes cauendæ.

10. Vbicumque fueris, nemo auſus ſit quicquam eiuſmodi te præſente eloqui, quod alliciat ad mortiferum peccatum, aut alterius famæ deroget: nec tu vnquam de vllo malè loquaris obtrectandi animo. Non patiaris quemquam, te audiente, peruersè de Deo & Sanctis eius loqui, nec id ſinas impunè abire.

Gratitudo.

11. Crebrò gratias agas Deo pro bonis omnibus ab illo tibi collatis, vt dignus ſias potioribus eius beneficijs affici & augeri.

Iuſtitia.

12. In adminiſtranda iuſtitia ſis rectus & ſeuerus, & ita vt leges præſcribunt, eam exerceas erga ſubditos, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram deflectens: pauperumque querimonias non reijcias, donec veritas innoteſcat. Si quis habeat aduerſum te querelam aut controuerſiam, ſemper ab illo ſtes contra teipſum, donec rem certam comperias. Ita enim fiet, vt Conſiliarij tui fidentiùs iuſtam ferant ſententiam.

Reſtitutio.

13. Si quid poſſideas rei alienæ, etiamſi id acceperis à maioribus tuis, incunctanter reſtituas iuſto poſſeſſori, vbi certò id tibi conſtiterit. Sin autem dubia res eſt, cura vt viri ſapientes accuratè & ſine mora inquirant; id enim vel maximè ſtudere debes, vt qui ſunt in ditione tua, pace & iuſtitiâ fruantur, in primis homines Religioſi, & qui in clero ſunt, parentibus tuis debes amorem, reuerentiam, & obedientiam.

Eccleſia-

Eccleſiaſtica beneficia dignis conferenda.

4. Beneficia Eccleſiaſtica non conferas niſi benè dignis, & qui nulla eiuſmodi beneficia habeant, idque ex conſilio bonorum virorum.

Pax.

15. Bellum præſertim aduerſum quemlibet Chriſtianum ſine multo conſilio vide ne ſuſcipias. Si neceſſitas cogat ſuſcipere, Eccleſias & inſontes nullo patiaris damno affici. Si qua exiſtat vel tibi vel ſubditis tuis contentio, vel bellum, quoad poteris, componere & ſedare coneris. Vide vt bonos habeas Prætores & Magiſtratus, & de illis ſolerter exquiras vti ſe gerant.

Reuerentia erga Romanum Pontificem.

16. Semper ſis addictus & deuotus Romanæ Eccleſiæ, & eius Pontifici haud ſecus atque ſpirituali Patri te morigerum præbeas. Da operam vt impenſæ tuæ moderatæ ſint, & rationi conſentaneæ. Sub finem hortor, & adiuro te fili mi, vt ſi me contigerit ante te migrare ex hac vita, vt toto Regno Franciæ pro anima mea cures offerri Deo preces & Miſſæ ſacrificia. Ad extremum, fili chariſſime, quidquid boni poteſt bonus & pius Parens precari filio ſuo, id ego tibi precor. Sacro-ſancta Trinitas, & Sancti omnes ſeruent te ab omni malo, præſtetque tibi Deus gratiam rectè ſemper agendi, & ipſius faciendi voluntatem, ita vt ille per te honoretur, & nos poſſimus poſt hanc vitam pariter eſſe cum illo, eum contemplari, & laudare per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

LECTIO

LECTIO DECIMA-QVARTA.

DE INSOLVBILITATE MATRIMONII.

1. *Docet olim ſolutum per libellum repudij.*
2. *Solui Matrimonium non conſummatum per Religionis Profeſſionem.*
3. *Multas affert cauſas diſſolutionis quoad thorum.*

PROPOSITIO PRIMA.

MATRIMONIVM *conſummatum, in noua lege non poteſt diſſolui*, quod potuit olim in veteri. Matrimonium antiquitus duo vulnera paſſum, ſuprà inſinuauimus, *Polygamiam, & libellum repudij.* Polygamiam quidem, quia licitũ fuit plures habere vxores, ex quadam indulgentia & diſpoſitione diuina. Nam & Patriarchas plures duxiſſe conſtat, non quidem cauſa variandę voluptatis, ſed ratione multiplicandæ prolis, vt docet Auguſtinus, lib. 1. de nuptijs, c. 8. Cùm enim eſſent pauci cultores veri Dei, indultum fuit, vt numeroſitate prolium, Dei cultũ & conſeruarent & propagarent; quod cùm non poſſent conqui per ſteriles, adiunxerunt ſibi diuina permiſſione plures fœcundas: & ſic ſucceſſio non ſolùm fuit numeroſa, ſed & Religio ſumpſit incrementa. Neq, exiſtimandum eſt ideò non fuiſſe propriè vxores, quod concubinæ vocentur, nam dictæ ſunt concubinæ à principali actu coniugij; ſed & quandoque etiam vocantur vxores, vt patet

25. Gen.

25. Gen. vbi dicitur: *Abraham aliam duxit vxorem nomine Ceturam.* Vnde aduertendum, fuisse quasdam primarias vxores, quæ ducebantur solemni ritu cum dote, erantque matres familias, & bonorum omnium cum marito consortes, domus gubernatrices, quarum filij erant hæredes patris. Concubinæ autem non habebant hanc auctoritatem, nec filij eorum succedebant, sed erant ignobiliores, & pleræque manebant seruilis conditionis, quamuis vero coniugio iungerentur. Sed nec defuit in pluribus vxoribus Patriarcharum mysterium. Nam cùm Abraham vltra Saram accepit Agar concubinam, per eos qui nasci debebant ex Sara sub nomine Isaac, designabantur veri filij Ecclesiæ: per eos qui ex Agar sub nomine Ismaël, illi qui eijciendi erant ex Ecclesia, hæretici & infideles. Nam Agar cum filio suo fugitiua est, sed per Angelum iubetur redire; sic & illi à vera domo Dei Abrahæ fugitiui iubentur redire ad gremium S. Matris Ecclesiæ. Adde quando vnus plures duxit, significatum fuisse Christum Synagogam, & gentium multitudinem sibi coniuncturum, & in vnam Ecclesiam redacturum. Vna verò non permissa est nubere pluribus, vt significaretur Ecclesiam non posse nubere, nisi vni viro, hoc est Christo.

Quantum ad libellum repudij, vsitatus etiam fuit in antiqua lege, vnde de eo sic legimus Deut. 24. *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fa ditatem; scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.* Vbi per fœditatem non solùm fornicationis fœditas intelligenda est, sed etiam fœditas tum animi, tum corporis. v. g. lepra, sterilitas, veneficium, rixæ perpetuæ, ebriositas, praui mores incorrigibiles. Non ergo assentimur Tertuliano, & quibusdam alijs existimantibus ob solam fornicationem licitum fuisse repudium. Imò vix videtur locum habuisse ob fornicationẽ, si enim erat adultera, lapidabatur; si suspecta, aquis zelotipiæ probebatur, vt patet Num. 5.

Digitized by Google

Hic autem libellus repudij ſcribebatur, traduntque ex Hæbręis hanc fuiſſe formam. *Ego R. Simeon filius, R. Abraham filij, R. Dauid filij, R. Salomonis, die prima menſis ſecundi anno 5295. à creatione mundi hic & in hac Ciuitate, ex animi mei conſenſu, & ſine vlla coactione repudiaui Rachel, filiam R. Moyſis, filij R. Ioſeph, filij R. Iacob; & dedi illi libellum repudij in manu, ſchedam abſciſſionis & ſignaculum diuiſionis, vt ſit à me abiecta, & abeat quocumque velit, & nemo poſſit illi prohibere iuxta conſtitutiones Moyſis & Iſrael.* Vſitatiſſimum fuit repudium etiam apud Romanos, ac alias Gentes, Medos & Perſas, nam Aſſuerus repudiat Vaſthi Eſth. 1. apud Philoſtræos patet iudicum 15. Formula autem apud Romanos hæc erat. *Res tuas tibi habeto.* Debebatque fieri repudium coram iudice forma iudiciaria vt patet ex iure ciuili tit. de diuort. Sed cur erat conſcribendus libellus? Reſpondet Aug. 19. contra fauſtum c. 26. Deum interpoſuiſſe hanc moram, vt in diſſidium animus præceps, libelli cõſtitutione refractus abſiſteret, & quid mali eſſet dimittere vxorem cogitaret; præſertim quia ſcribę, quorum erat litteras ſcribere, quaſi viri prudentes, diſſidij erant diſſuaſores. Deinde Scriptura conueniens fuit vt legitimè & iuridicè res fieret, ne repudians poſtea repudium negaret, & repudiatam contra legem reciperet, & vt ſic etiam repudiatæ conſuleretur, vt per libellum demonſtraret ſe nouas nuptias inire poſſe. Sed dices: Chriſtus Mathei 19. ſolùm dicit ob duritiem cordis Moyſem permiſiſſe repudium; ergo non ſoluebatur matrimonium, nec repudiata alteri nubere poterat. Reſpondeo hanc duritiem fuiſſe cauſam non ſolùm permiſſionis, ſed etiam cuiuſdam diuinę diſpenſationis in lege matrimonij, ne ſcilicet Iudęi vxores quas repudiare non poſſent, occiderent; & ita nomine permiſſionis non ſolùm intelligendum eſt quod non puniretur, ſed diſpenſatio inſinuatur, qua repudium fiebat licitum iuſta cauſa accedente, ſoluebatque matrimonium. Vnde & de facto pleræque alteri nube-

nubebant, idque significatur Deut. 24. dum dicitur: *Cùmque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, & dederit illi libellum repudij, vel mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere.* Vbi dum vetatur ad maritum repudiantem redire, significatur matrimonium solutum esse, & posse alteri nubere. Nec refert, quod ideò dicitur prior maritus eam non posse recipere, quia polluta est, & abominabilis coram Deo facta est. Ideò enim vocat pollutam, non quod peccasset ineundo secundas nuptias, (nam alioquin deberet etiam prohiberi ne alicui tertio nuberet) sed quod ab alio, puta secundo marito cognita esset, eiusque semine polluta; ideoque ad priorem redire ei non liceret, quia respectu eius abominabilis erat. Vel vt habent Hæbræa: *Quia abominatio hæc est coram Domino*, quia scilicet reditus ad maritum qui eam repudiauit, abominabilis est, & omnino vetitus à Domino; tum quia specimen præ se fert adulterini concubitus hic orbicularis nuptiarum regressus, videturque fucatum, & palliatum tantùm fuisse diuortium: tum quia alioqui facilior datus fuisset aditus ad diuortia & repudia, si post secundas nuptias licitum fuisset redire ad primas: iam verò maritus ægriùs repudiabat vxorem, sciens se eam nunquam recipere posse. Ita Caiet. & Oleaster. Itaque valde probabile manet, & grauissimorum sententia Doctorum est, Deum infirmitati Iudæorum subueniendo, mitigasse legem de insolubili Matrimonio, repudiumque concessisse vt licitum: maximè cùm hoc ordinaretur ad mysterium significandum, significabatur enim repudium, quod Deus daturus erat Synagogæ Iudęorum, vt Ecclesiam ex gentibus desponsaret. Adde quod alioqui foret durissimum in illa lege, si repudiata tota vita continere cogeretur, cùm & vir aliam ducere posset, cuius tamen vitio secutus separatio accideret. Sic Deo jubente Abraham repudiauit Agar, nec verisimile est eam deinceps perpetuò cæli-

cælibem agere debuiſſe. Similiter exodi 21. conſtituitur, ſi Dominus ſeruo ſuo hæbræo vxorem alienigenam, quæ verè ſerua eſſet, dediſſet, eaque filios peperiſſet, ſeruus hæbræus euoluto ſeptennio liber egrederetur, ſed vxor & filij Domino manerent. Nec videtur iterum ad perpetuam continentiam illa coacta fuiſſe, ſed potiùs ſoluto matrimonio cum alio conttahere potuiſſe. Hoc verò ius repudij non habebant vxores, ſed viri, poterant tamen illæ ob iuſtas cauſas facere thori diuortium.

PROPOSITIO SECVNDA.

MAtrimonium fidelium non conſummatum ſolui poteſt per alterutrius religionis ingreſſum ſiue profeſſionem. Patet ex Trid. ſeſſ. 14. Can. 6. Ratio congruentię eſſe poteſt, quia duplex in matrimonio vinculum reperitur, vnum ſpirituale, quod ex ſolo conſenſu nascitur, alterum carnale, quod ex copula coniugali: ergo cum carnale dirimatur per mortem corporalem, conueniens fuit vt ſpirituale dirimeretur per mortem ſpiritualem, ſiuè per ciuilem. Atque talis mors eſt in profeſſione monaſtica, qua homo toti mundo quodammodo moritur; quo ad animum ſeu voluntatem, per votum obedientiæ; quo ad corpus, per votum caſtitatis; quo ad res exteriores, per votum paupertatis. Idem declaratur exemplis Sanctorum, qui ante matrimonij conſummationem coniuges ſuos relinquentes, ſtatum perfectionis ſunt amplexi. Sic teſtatur Epiphanius Hæreſi 78. Theclam à D. Paulo à nuptijs reuocatam ante matrimonij conſummationem, ſtatum caſtitatis fuiſſe amplexam. Vnde ſponſi furore vrgente, ad beſtias damnata fuit, ſed leoni obiecta propriæ illę feritatis oblitus, pedes Virginis exoſculans, ſactis indicauit ſacrum caſtumq; corpus ſe violare non poſſe. Idem refert D. Hier. de S. Machario. Celebrato enim nuptia-

nuptiarum conuiuio, cùm veſpere thalamum eſſet ingreſſus, vrbem egrediens, eremum petijt, vbi ad mortem vſque permanſit. Teſtatur idipſum Metaphraſtes de B. Alexio quod propter eximium Ieſu Chriſti amorem prima nuptiarum nocte diuina gratia vocatus, ſponſam intactam relinquens, nudus Chriſto famulari cæperit, peregrinationemque illuſtrium orbis Eccleſiarum ſuſceperit, vt ignotus vitam caſtam perpetuò duceret. Denique de S. Leobardo Aruernenſi refert B. Greg. Turonẽſis, quod poſtquàm parentum importunitate, dato annulo, oſculo porrecto, exhibitoque calceamento, celebraſſet ſponſalium diem feſtum: nocte quadam diuino excitatus ſpiritu, cæperit intra ſe dicere: *Quid agis anima? Quid in ambiguo ſuſpenſa teneris? Vanum eſt ſæculum, vana concupiſcentia eius, vana gloria, & in eo omnia vanitas: melius eſt igitur illud deſerere, & ſequi Dominum, quàm ad eius opera præbere conſenſum* His dictis orieute diei luce, ad S. Martini tumulum ſpiritus ductu proceſſit, vt per illius preces à Domino viam vitæ edoceretur. Oratione ergo ibi facta, in cellulam viçinam tranſijt, vbi aguouit verum eſſe, quod Dominus inſpirarat, illiuſque obſequio ſe ibi in perpetuum conſecrauit. Vide ſimile apud Auguſtinum l. 8. confeſſ. c. 6. de duobus aulicis iuxta Treuiros.

Si quandoque inueniantur SS. Patres condemnare eos, qui prætextu religionis coniugia ſoluunt, intelligendi ſunt de coniugio conſummato. Sic etiam intellige illud Domini: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Licet etiam rectè dicatur non ſeparare eos homo, ſed potius Deus, quando diuini amoris intuitu coniuges ſeparantur. Quapropter etiamſi matrimonium iam conſummatũ quo ad vinculũ nunquam diſſoluatur; tamen quo ad torũ, & habitationẽ vtriuſq; conſenſu diſſolui poteſt, ſuſcepto religionis ſtatu, quod etiam ſæpè aliquibus inſpirauit Deus.

S. Amelberga Mater Sancti Aldeberti Cameracenſis Epiſcopi, & Sanctarũ Reineldis, Pharaildis, Ermelendis,

& Gudilæ (quæ sorores fuere quatuor Deo dicatæ in Belgio celebres) diuinitus monita fuit sæculum relinquere. Cùm enim Gudilam vtero gestaret, & instar parturientium iam angeretur, Angelico alloquio recreata est: *Ne timeas Amelberga, lachrymæ, preces, eleemosynæ tuæ, ascenderunt ad Deum, paries dilectam Deo filiam, castitate conspicuam, illiq; totâ vitâ famulaturam. Deinceps nullam concepturæ ei prolem, sed in castitate cum marito, Religionis sumpto habitu gratam Deo hostiam immolabis. Filiam autem Gudilam, Gertrudi offerres salutari lauacro suscipiendam, & in Christo lacte Dei enutrien-dam.* Cùm igitur filias ab infantia castam ducere vitam docuisset, & non obstante importunitate procerum ad matrimonium eas postulantium, Christo Sponso perpetuæ castitatis votum coniunxisset; tandem mundo valedixit, sacrum velum à S. Auberto Cameracensi Episcopo accipiens, virque eius Witgerus Princeps Monasticam vitam est professus. Surius 10. Iulij.

Idem fecerunt S. Vincentius Comes Hannoniæ cum Waldetrude vxore, de quibus sic Molanus: Cùm Beatus Vincentius totus inhians cęlestibus, in Alto-Monte monasticum habitum suscepisset, & relicto sæculi naufragio, Monasterij portum expetiuisset; iugalis eius S. Waldetrudis quæ id ei annuerat, admonitione S. Gleni à Beato Auberto velamen sacrum impetrauit, & cellulam, seu monasteriolum construxit in monte, qui Castri-locus dicitur. Quæ cellula est hodiè in primaria Hannoniæ vrbe Ecclesia S. Waldetrudis, conuersa in Canonicarum nobilium Collegium. Cùm autem illa ante conuersionem secum luctaretur, dum esset in Basilica villæ quam vulgus *Buxetum*, vel vt hodiè, *Bossutum* vocat, apparuit ei S. Gaugericus Episcopus, qui dixit: Age quod agis, & calicem vino plenum per visionem ebibendum dedit. Quam visionem illa passim narrauit, & meditatum opus perfecit, tolerans calumnias & opprobria, quæ hinc consequebantur.

Mol. 9. Aprilis.

Memo-

Memorabilis quoque est hac in re S. Eucherius Lugduni Episcopus anno 440. Hic cùm esset Senator, ingenio, opibus, eloquentiâ, dignitate nobilis, coniugem habens illustrem, & liberos vtriusque sexus, vniuersis relictis, secessit in Monasterium Lirinense, & postea in solitudinem. Ibi in spelunca totum se ieiunio & orationi addixit, donec sede vacante Angeli monitu designatus est Lugduni Episcopus. Cùm verò à Clero & populo ad id requisitus, omnino abnueret, è spelunca vi extractus, vinctusque in vrbem ductus, in Cathedra Episcopali violenter est collocatus, quam mirâ sanctitate & doctrinâ administrauit. Extant eius docta scripta in Genesim & libros Regum, quæ filijs suis Veramo & Salonio dedicauit. Hos à puero in Monasterio educari curauit, qui deinde ob illustrem virtutem & sapientiam ad Episcopatum sunt euocati. Vxor verò eius nomine Galla, in spelunncam mariti, cùm ipse ad Episcopatum raperetur, secessit, eique in vitę & loci rigore successit, totam se pœnitentiæ & orationi consecrans. Filiæ verò Consortia & Tullia, Patrem & Matrem imitatæ, virginitatem vouerunt, & miraculorum gloriâ sicut & Pater ac Mater claruerunt. Ita Ado in Martyrologio 16. Nou. Et Claudianus lib. 2. de statu animæ sic de illo scribit: *Eucherius viridis æui, maturi animi, terræ despuens, Cæli appetens humilis spiritu, arduus merito, ingenio subtilissimus, scientiâ plenus, eloquij profluus, magnorum sui sæculi Pontificum longè maximus, edidit in rem fidei multorum operum volumina.*

Aduertendum verò ex communi sententia, bimestres inducias à iure concessas esse vtrique coniugi, ad deliberandũ de ingressu Religionis ante Matrimoniũ consummatũ, intra quod tempus neuter alteri reddere debitum tenetur, illo verò transacto, tenetur consummare altero exigente, vel statim ingredi: quod si lapsum sit iam tẽpus termini, non potest ingredi, altero repugnante; De quo relatiùs DD. Scholastici in 3. partem D. Thomæ agentes de Matrimonio.

PROPOSITIO TERTIA.

SVnt aliæ multæ cauſæ ob quas ſoluitur matrimonium quoad thorum.

Primaria eſt, adulterium alterius partis, ob illud enim, coniunx innocens poteſt in perpetuum dimittere coniugem. Hæc cauſa exprimitur in Euangelio à Domino: Qui dimiſerit vxorem niſi ob fornicationem mæchatur. Vbi ſolam fornicationem nominat, quia illa ſola eſt cauſa matrimonio intrinſeca, propter quam in perpetuum dimitti poteſt, ita vt emendatam non teneatur recipere. In alijs verò vitijs, accedente emẽdatione tenetur recipere. Dico non teneri recipere, loquendo de ſtricta obligatione, nam aliquando etiam decens eſt, & conſulunt. SS. PP. pœnitentem & emendantem ſe recipi. Inter quos Auguſt. ſic ait ad Pollent. l. 2. c. 6. *Quod autem durum tibi videtur, vt poſt adulterium reconcilietur coniugi coniunx ſi fides adſit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos pœnitentia credimus ſanatos? Hæc crimina in veteri lege, nullis ſacrificijs mundabantur, quæ in nouo teſtamento ſanguine Chriſti procul dubio ſanãtur. Et ideò prohibitum fuit ab alio contaminatam recipere vxorem; quamuis Dauid Saulis filiam qnam pater alteri dederat receperit nouæ teſtamenti præfigurator. Nunc autem poſtquam Chriſtus adulteræ dixit: Nec ego te condemnabo, vade noli amplius peccare: quis non videat debere ignoſcere maritum, qui videt ignouiſſe amborum Dominum: nec iam ſe debere adulteram dicere, cuius pœnitentis crimen diuina creditur miſeratione deletum?* Itaque quod in proverbijs Sapiens dicit: *Qui tenet adulteram ſtultus eſt & impius*, intelligendum eſt, ſi conſentiat, aut inde quæſtum faciat, aut certè non reſipiſcat ob tolerantiam mariti.

Porrò nõ deſunt exẽpla Sanctorum, qui vxores deſeruere ob adulterium, & ſtatum perfectiorem ſunt amplexi. Vxor S. Gangulphi ruptâ coniugij fide, nefariâ commixtione ſeſe polluerat; ille rei indignitate permotus, debitas ab ea pœnas exigere ſtatuebat. Sed veritus ne ſi illi cauſa fuiſſe

fuiſſet necis, ſuperioris vitæ innocentiam alieni ſceleris næuo obſcuraret: tandem rem totam diuino iudicio commiſit. Accidit interim, vt die quodam cum ſola coniuge, prædij fines luſtrando circuiret; & ad quemdam fontem veniret, vbi vxorem his verbis compellauit. *Multa quidem de te coniunx, paſſim feruntur fœda & indigna natalibus tuis, quæ veranè an falſa ſint mihi non conſtat; ſed diuina prouidentia, quam nihil fugit, vt ſe res habeat, iam certis declarabit indicijs. En fons hic propoſitus eſt, nec frigidus valdè, nec immodice calidus. In hunc manum immitte, & è fundo lapillum extrahe, & ſi quidem à culpa es aliena, nihil mali patieris, ſin autem polluta es, non ſinet Dens latere ſcelus tuum.* Tum illa cùm intrepidè iurando, falſos de ſe rumores ſparſos aſſereret, & illos beati viri ſermones contemneret, vecordiæque adſcriberet, incunctanter in fontem manum inieçit. Ecce autem ſimul atque lapillum ad ſe retrahere conata eſt, membris omnibus obriguit, abſtractaque à digitis & brachio quouſque aqua pertigerat cute, nihil aliud miſera niſi repentinum interitum expectabat. Tunc Gangulphus. *Optaram quidem ſi fidem ſeruaſſes, omnia tecum vitæ huius diſcrimina perpeti ſed quia te ſcelere ibſtrinxiſti, morte quidem digna es, ſed meis manibus nolim tibi necē afferre, diuino potius te iudicio relinquo. Quod ſi dignos pœnitentiæ fructus egeris, veniam à Deo impetrabis: ſi malitiæ finem non impoſueris, cum auctore eius diabolo flammis æternis obnoxia eris. Meo ſanè deinceps contubernio nequaquam frueris: habeas autem tibi meam propter nuptias donationem, qua poſsis vitam ſuſtentare.* His dictis aſcenſo curru, ad prædia ſua procul in Auabenſi territorio ſita profectus eſt, pietatis illic & miſericordiæ continuò vacans operibus. Surius 11. Maij.

Eadem ratione Paulus ſimplex Antonij diſcipulus, ad monaſticam diſciplinam amplexandam permotus fuit. Cùm enim ruſticam vitam ageret cum coniuge, eamque in flagranti crimine deprehendiſſet: adhibito iureiuran-

do coniunctioni eius renunciauit, eaque statim dimissa ad Antonium venit, sub quo in obediētia & religiosa disciplina maximè profecit.

Secunda diuortij causa est, si alter cum altero securè viuere nequeat, vel propter enormem viri sæuitiam, vel propter vxoris maleficia, quibus vitæ viri, aut etiam liberorum insidietur.

Tertia causa, est hæresis vel apostasia subuersionis periculo coniuncta. Hæc tamē causa non est perpetua, quia si conuertatur, coniunx debet recipi.

Quarta causa generaliter à Doctoribus adfertur, si alter coniugum alterum ad peccatum impellat, ita vt illi cohabitare nequeat sine iniuria Creatoris, siue sine periculo Deum offendendi. Id verò colligunt Doctores ex verbis Domini: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te*. Propter hæc omnia Trid. sess. 24. can. 8. anathema dicit illi, *qui dixerit Ecclesiam errare, quando ob multas causas, separationem inter coniuges quoad thorum seu cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit.*

LECTIO

LECTIO DECIMA-QVINTA.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

DVPLICIA sunt Matrimonij impedimenta, quædam enim tantùm prohibent, ne contrahatur, si tamen de facto contractum fuerit, validum est. Sic impedit votum simplex castitatis, sponsalia priùs cõtracta cum alio sponso, imò & quædam crimina, inter quæ numeratur incæstus, occisio prioris vxoris, raptus alienæ sponsę, coniugium sacrilegum cum sanctimoniali, homicidium Presbyteri, Baptismus proprij filij. Quorum tamen criminum aliqua, consuetudo videtur abrogasse; ita vt nõ censeantur multis in locis impedimenta, saltem in illis potest Episcopus dispensare. Alia sunt impedimenta dirimentia, quæ nullum reddunt Matrimonium, solentque his versibus comprehendi.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas:
Si sis affinis, si fortè coire nequibis,
Hæc iungenda vetant connubia, facta retractant.

Non est autem instituti mei singula pertractare, & casus varios circa illa occurrentes decidere, de quibus passim videri possunt Toletanus, Nauarrus, Binsfeldus, & alij. Pauca attingemus communiora, vt quando contigit Pastores apud plebem de his agere, possint impedimentorum illorum rationem exemplis adstruere.

Primò igitur inter impedimenta communiora, recensemus consanguinitatem & affinitatem. Hæc vtraq; dirimit

rimit mattimonium vſque ad quartum gradum: quod ſi affinitas oriatur ex illicita copula, dirimit ſolum vſque ad ſecundum. Et de hac quidem affinitate ex illicita copula orientc, opus eſt quandoque Paſtores apud plebem differere, quia non infrequenter contingit diſſolutos iuuenes conuerſari, vbi plures ſunt ſorores vel conſanguineæ, & iam commercio carnali cum pluribus conſanguineis habito, cum alterutra illarum matrimonium inire incæſtuoſum & inualidum.

Ratio verò cur Eccleſia inter conſangineos & affines inualidet coniugiũ, eſt, quia reuereretia aliqua propinquitati debetur; ita vt incongrua iudicetur valde propinquorum copula coniugalis. Vnde Leuit. 18. dicitur: *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet turpitudinem eius.* Turpitudinem vocat membra inhoneſta, quę hæbraicè vocantur nuditas, à contrario ſenſu, eoquod minimè deceat illa nuda eſſe: turpitudinem ergo reuelare, eſt illam cognoſcere, ſiue in matrimonio, ſiue extrà.

Secunda ratio eſt, quia dum abſtinetur à ſanguine iunctis, latius ſe diffundit charitas & neceſſitudo humanæ ſocietatis; quando hi qui ſanguine ſunt alieni matrimonio fiunt propinqui.

Tertia ratio eſt, S. Greg. in reſponſa ad Auguſtinũ Anglorum Epiſcopum, vbi ait: *Experimento diſcimus, quod ex coniugio adeò propinquorum, ſoboles non ſoleat ſuccreſcere.* Quia ſcilicet non tam facilè vt ex coniugijs minùs propinquorum; etenim duplicatus ardor & carnis & ſanguinis procreationem aliquo vſque ſolet impedire. Hic autẽ cõcubitus illegitimus, incęſtus nominatur, quaſi dicas non caſtus: quamuis aliqui deducant à cæſto, id eſt cingulo quo vxor cingebatur cum maritalis illi fides dabatur à mairto. Eſt ergo incæſtus concubitus reprobus, cui cingulum legitimarum nuptiarum inſigne, ob conſanguinitatem adhiberi nequit.

Qua-

Quapropter viri ſancti, non ſolùm oris, ſed & ſanguinis ſui voce incæſtas nuptias dãnarunt. Sic fecit Baptiſta arguens Herodem: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Tandemque pro caſtitatis defenſione, capitis ſubijt detruncationem & ſuum oppignorauit ſanguinem. Similiter Apoſtolus fortiter increpat Coryntheos quod ſuſtinerent aliquem, qui nouercam ſiue vxorem patris ſui detineret.

Audi & de S. Dunſtano, quàm conſtanter inceſtis nuptijs obſtiterit. Comes quidam potens conſanguineam ſibi copularat, nec poſt trinam monitionem inceſtum dinortio expiare volebat. Quare à liminibus Eccleſiæ excommunicatione eſt ſeiunctus; & gladio ſpiritus à viro Dei percuſſus. Is ſuperbia erectus Regem Angliæ adit, Dunſtanum impiæ ſeueritatis accuſat, regia ſanctione ab eius tyrannide liberari obſecrat. Preci Rex acquieſcẽs mandat Dunſtano vt hominem in pace ſinat, Eccleſiæque reſtituat. Videns Dunſtanus Regem mendaci lingua circumuentum, dolet, iterumque adit reum, vt increpet, & ad correctionem cor eius emolliat: At ille contumaci ſpiritu furere minarique, imò ſe totum ad id impendere cæpit, vt Dunſtano excitaret ſcandalum, & Chriſtianæ legis iugum, quo à ſua libidine coercebatur, ſibi faceret alienum. Legatos Romam deſtinat, & quorumdam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam largo munere permutat. Mandat itaque Pontifex litteris, vt Comitem gremio Eccleſiæ reſtituat. Ad quæ Dunſtanus: *Vbi hominem pœnitentiam agere videro, ſedis Apoſtolicæ præcepto parebo, abſit autem vt in peccato hærens, inſultet nobis, ab Eccleſiaſtica diſciplina immunis: auertat Deus vt ego cauſa alicuius hominis mortalis, vel pro Redemptione capitis mei poſtponam legem quam ſeruandam dedit in ſua Eccleſia Dominus meus Ieſus Chriſtus.* Audiens ille Dunſtanum inflexibilem, timore diuinæ vindictæ conſtrictus, obſtinationem deponit, & abdicato

dicato illicito coniugio pœnitentiam assumit. Celebrante enim Dunstano consilium generale totius Regni, sui oblitus, nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgam manu ferens, concilio sese medium ingessit, ad pedes Dunstani gemebundus. Sic moti sunt omnes qui aderant ad pietatem, & ipse Pater omnium, maiori præ cæteris pietate lachrymans, culpam indulsit. Surius in vita eius, & Baronius anno 970. Tom. 10.

Secundum impedimentum non infrequens est cognatio spiritualis: propinquitas scilicet orta ex Baptismo aut Confirmatione, inter baptisantem & baptisatum, eiusque Patrem & Matrem, inter susceptorem & baptisatum, ac vtrumque eius parentem; & de Confirmatione similiter dicendum. Vide Trid. sess. 34. c. 22. Neque in hoc impedimento dispensat Episcopus, sed ad arbitrium Pontificis res est referenda. Vnde anno 998, cùm Robertus Francorum Rex cum sua commatre & affine coniugiũ inijsset, celebrata est in Gallijs Synodus, in qua adulatione Episcoporum indultum ei fuit tale coniugium; sed reclamante Gregorio V. dissolutum est, fueruntque Episcopi pœnitentiâ castigati. Nec defuit iudicium Dei. Nam ex illa vxore, suscepit Rex filium habentem anserinum per omnia collum & caput. Ac postea Regem & vxorem omnes ferè Galliarum Episcopi à summo Pontifice coerciti, communi simul excommunicauere sententiâ. Cuius sententiæ tantus omnes terror inuasit, vt ab eius societate recederent, nec vlli præter duos seruulos ad necessarij victus obsequiũ illi remanerent: qui tamen & ipsi, omnia vasa in quibus Rex edebat & bibebat, abominabilia iudicantes, pabulum ignis exhibebant. Sic coarctatus Rex, suasu Albonis Floriacensis Abbatis viri magni nominis, ad sanam mentem rediens, diuortium fecit, inijtque legale connubium, & peccatum pœnitentiâ diluit. Baron. Tom. 10. anno 998. ex P. Damiani & alijs.

Sic

Sic & Otho Imp. duxit in coniugem Adalaidem Italiæ Reginam commatrem ſuam, ſed filius eius Almificus Moguntinus Epiſcopus publicè coniugium iſtud cõdemnauit; quem Pater comprehendi iubens, per annum carceri mancipauit. Cùm verò circa Quadrageſimæ tempus eductus fuiſſet, zelo accenſus excommunicationis ſententiam in Patrem intorſit: & in cauſa Dei, nec imperiale faſtigium, nec parentelæ agnouit affectum. Dicebat autem parenti: *Tu arbitraris me inſolenter agere contra te, ſed ſcito, quia die ſancto Pentecoſtes, adſtabimus ſimul ante Deum, & ventilabitur cauſa iſta, ibi apparebit, quis Dei legi contradicat.* Et factum eſt in die ſolemnitatis illius, dum Auguſtus imperiali ornatu, Pontificum & Procerũ vallatus agmine, Miſſæ intereſſet, repentino iudicio concidit mortuus. Epiſcopus autẽ iam in Domino quieuerat. Sic qui de incæſtu inter homines contempſerat iudicari, ad tribunal æterni Iudicis coactus eſt pertrahi: & qui noluit audire Pontificem, diuinã non euaſit Majeſtatem. P. Damiani Tract. de miraculis apud Surium, Tom. 7.

Tertium impedimentum, eſt cultus diſparitas, quando Matrimonium contrahitur cum infideli. Olim prohibebantur Hæbræis Deut. 7. Matrimonia cum Chananæis: & ratio legis indicatur, periculum ſeductionis à fide. Eadem ratio mouit Eccleſiam ad conſtituendum impedimentum dirimens: quia ex tali diſparitate grauiſſima oriuntur incommoda; periculum educationis prolium in infidelitate, periculum ſeductionis à fide, periculum diſſidiorum ob ea quæ religionis ſunt. Neque tamen ſolo iure naturali hęc coniugia irrrita ſunt, nam & olim in lege antiqua, & in initijs Eccleſiæ fuere frequentia, & certis circumſtantijs licita. Iacob duxit filias Laban, Moyſes Æthyopiſſam, Dauid filiam Regis Ieſſur. In noua lege S. Monica maritum habuit Patricium, quem in fine vitæ ad fidem adduxit, & hoc fuiſſe frequens teſtatur Auguſtinus & Hieronymus. Quapropter ignorantia quæ ex contra-

ritas non eſt, nihil niſi diſſidium & discordantia reperiri poteſt.

Exiſtimant tamen aliqui, non eſſe peccatum mortale, contrahere matrimonium cum hæretico vel hæretica, in partibus valde infectis hæreſi v. g. in Germania & Gallia, vbi cum Catholicis permixti viuunt hæretici. Hoc enim licere putant, ſi coniunx catholica libera permittatur, & abſque peruerſionis periculo, in fide permanere, in eaque prolem educare. Ita docet Sanches diſp. 72. num. 3. Tom. 2. Quia tamen hoc difficile eſt, ideò paſſim talia connubia ſunt diſſuadenda. Nec facilè ſibi perſuadeat vir catholicus aut mulier, ſe vxorem hæreticam, vel virum ad fidem poſſe traducere. Hoc enim rarum eſt ob ingenium ſiue muliebre ſiue virile, quod ſæpè eſt contumax: *Vnde ſcis mulier, quod virum ſaluum facies*, inquit Apoſtolus? Si enim Cęcilia Valerianum, Theodora Siſinninm, Clotildis Clodouęum, Chriſantus Dariam, ad fidem conuertit, non omnibus ea gratia datur: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed eſt Dei miſerentis & illuminantis*. Eſtque opus altiori illius prouidentiâ & miſericordiâ, efficacique lumine, ad infidelitatis cęcitatem abſtergendam. Adde ex talibus matrimonijs, ſæpè oriri babyloni. cam quamdam in familia confuſionem; dum proles diuiſæ, & in varias ſectas diſſectæ, diſſentiunt; dum vna patris errorem ſectatur, altera maternæ fidei adhæreſcit: ſicque fit, vt ſeſe mutuò non agnoſcant, corporum quidem & ſanguinis propagatione fratres, animis verò & mente extranei. Apparetque in illis quędam Ægypti facies, dum vna pars in tenebris palpabilibus hæret; altera in luce verſatur, ſed non ſine periculo tenebrarum. Denique etiam quandoque tales nuptiæ Dei prouidentiâ puniuntur ſterilitate. Iucundum mihi fuit hac de re audire ſententiam Conſiliarij cuiuſdam Nobilis & Aulici Principis & Abbatis Fuldenſis. Mirabar ego adſcitus in ſequelam Illuſtriſſimi Patris Aloyſij Carafa Nuncij Apoſtolici

Digitized by Google

ſtolici in viſitatione Germanica, in familijs & miniſterio Principum Eccleſiaſticorum, Treuirenſis, Moguntini, Fuldenſis, agere quoſdam vel Caluiniſmo vel Lutheraniſmo infectos. Reſpondit ille mihi, rem non debere videri miram in perturbatiſſimo & exulceratiſſimo Germaniæ ſtatu, vbi libertas nobilitati eſt indulta. Sic enim fieri, vt Principes Eccleſiaſtici, pati cogerẽtur vaſallos cuiuſlibet religionis, ſibi ad certa obſequia obſtrictos. Et cùm valde cordatè mecum ageret, ecce inquit, ego Catholicus ſum, fidemque illam ſemper gnauiter fui profeſſus: attamen vxorem duxi Caluinianam, vt paris nobilitatis conſortem nanciſcerer: confidens quod eam ad huc iuuenculam, ingraueſcente ætate, maturioribus conſilijs, blandis veritatis ſermonibus, vel etiam coniugalis auctoritatis pondere, ad veram fidem inflecterem. At hactenus omnibus conſilijs pertentatis, cùm oleum & operam me perdere vidi, & auri ſurdæ verba dare, coactus ſum ei libertatis fræna laxare. Interim cùm forſitan Deo diſplicuerit diſpar hoc meum in religione connubium, non permiſit ex illo proles naſci, ne fortè in adulterina religione matris blanditijs educarentur; & ita diuinæ prouidentiæ, connubij noſtri ſterilitatem adſcribo. Hæc ille mihi prudenter & verè.

Cùm ergo in diſpari cultu & coniugio, non parum diſcriminis inuoluatur, laude dignæ ſunt Virgines illæ, quæ nec parentum minis, vel auctoritate, nec quorumlibet importunâ irâ vel prece, adduci potuere, vt cum infidelibus vel hæreticis Matrimonij fœdera iungerent. Vis harum exempla?

Sancta Euroſia Bohemiæ Regis filia, capta à Mauroꝝ rum Principe, mori maluit quàm ei nubere. Cumque ferrientis gladium patienter expectaret, audita eſt vox angelica: *Veni electa mea ſponſa Chriſti, accipe coronam, quam tibi Dominus præparauit; & donum, vt quoties pro pluuia, vel contra tempeſtatem fueris inuocata, Fidelium oratio exaudiatur.* Cùm

hoc

hoc audijſſet, brachijs, pedibuſque obtruncata exſpirauit miraculis celebris : Marineus l. 5. de rebus Hiſpan.

Cæſara Regina vxor Arnulphi Perſarum Regis, tempore Mauricij Imp. Conſtantinopolim ſecretò fugit, ibique connerſa & baptiſata eſt. Cùm autem maritus eam repetereret, ad eũ redire noluit niſi Chriſtianus fieret. Quare Conſtantinopolim veniens, ibi baptiſatus eſt, & ab Auguſto de fonte leuatur, acceptâq; coniuge, lætus ad ſuos redijt. Id contigiſſe anno 593. teſtatur Baronius.

Quartum impedimentum, eſt vis & raptus. Vis quidem irritat Matrimonium, quia debet eſſe liber conſenſus. Hinc metus cadens in virum conſtantem, ſi ad extorquendum conſenſum iniuſtè incuſſus fuerit, inualidũ reddit Matrimonium: imò & metus reuerentialis, qui à patre vel parentibus incutitur (maximè cùm verbera aut graues minæ accedunt) irritum reddit Matrimonium, etiamſi copula carnalis accedat. Habes exemplũ in Thereſia Alphonſi Regis Legionis Sorore, hanc iple inuitam Abdallæ Regi Arabum, qui Toleti regnabat anno Domini 1010. voluit tradere in vxorem. Illa vt potè Chriſtiana negauit ſe conſenſuram, niſi eiuſdem Religionis Chriſtianæ fieret. Simplex Virgo promiſſione decepta, quod vir fieret Chriſtianus, ſe duci paſſa eſt; vbi autem tempus aduenit, promiſſionem exigens, ſerò tandem ſe deluſam agnouit; illa comminatur diuinam vltionem, ſi quid præter fas in inuitam ac renitentem tentare præſumat. At ille deridens, libidinis œſtro percitus, puellæ vim intulit: at mox offenſi Numinis expertus eſt vltionem, affectus morbo grauiſſimo. Cuius ſalutem deſperans, niſi cauſam protinus dimoueret, eandem Thereſiam cum amplis muneribus ad fratrem ſponte remiſit. Ita Rodericus Sanctius & Vazæus & Baronius Tom. 11. anno Chriſti 983.

Raptus, eſt ablatio quâ fœmina violenter, contra ſuam voluntatem, aut ſaltem parentũ ſub quorũ poteſtate eſt, ex

ex vno loco trahitur in alium, siue ad copulam carnalem, siue ad eam ducendam in vxorem. Statuit autem Concilium Tridentinum, vt inter raptorem & raptam non possit contrahi validum Matrimonium, quamdiu rapta est in potestate raptoris; quantumuis ipsa liberè & sponte velit in Matrimonium consentire. Statuitque vt fœmina priùs libera dimittatur; atque in tuto loco consistens possit si velit consentire. Attamen ne spes coniugij nefarios ad raptum inuitet, grauissimas pœnas decernit in raptores; in primis excommunicationem tam ab ipso quàm ab adiutoribus de facto incurrendam; deinde perpetuam infamiam & incapacitatem omnium dignitatum, & vt raptam siue duxerit, siue non, dotare tenatur.

Quintum impedimentum, est impotentia, si sit perpetua, hoc est defectus viri seu fœminæ, quo impediatur actus coniugalis. Cùm enim Matrimonium inuoluat traditionem mutuam corporum in ordine ad actum coniugalem, meritò constituit Ecclesia, vt tale Matrimonium sit inualidum, quod etiam conforme est iuri naturali. Tales ergo separari possunt & debent, nisi velint vt frater & soror cohabitare sine amplexu coniugali. Et parum est vnde proueniat illa impotentia, siue à natura, siue ab accidente, per maleficium, castrationem, vel aliam causam, si modò perpetua iudicetur: & qui noscens hoc impedimentum, nihilominus contrahit, peccat, & in re graui decipit.

Carolus iunior dictus, cognomento crassus, Richardem habuit vxorem, Regis Scotiæ filiam, fœminam vitæ sanctitate & castitate insignem. Cui cùm adulterij crimen obijceret, quod familiariùs ageret cum Lituualdo Vercellensi Episcopo, vnico suo Consiliario, cui rerum suarum omnem administrationem concesserat; factus zelotypus ac delirus, vxorem in concionem vocat, iurat à se integram hactenus relictam, nec vllo concubitu cum ea se commiscuisse. Casta fœmina quæ impotentiam viri

tot

tot annos celauerat, gaudet hanc occasionem offerri, & ait: *Ecce quandoquidem mariti iuramento virgo ab eo relicta sum, adsint obstetrices & matronæ, quæ integritatem meam attestari possint; nec enim mihi mens est vlterius tali marito cohabitare. Quod si vultis, insuper parata sum ignitis vomeribus castitatem meam palam cunctis facere.* Itaque facto diuortio, acceptis bonis suis, in Allatia Monasterium constituxit Virginum, quod hodiè vocatur Andalauu, vbi Deo se dicauit, & sepulta jacet. Quæ res vt multis commiserationem, ita Augusto peperit extremam calamitatem. Ioan. Cuspin. in Carolo Crasso, Platus l. 2. de statu religionis c. 27. & alij.

LECTIO DECIMA-SEXTA.

DE VIDVIS.

Docet 1. *morte alterius dissolui Matrimonium.*
2. *Manere libertatem ad vlteriores nuptias.*
3. *Statum viduitatis amore continentiæ susceptum esse maximè meritorium.*

PROPOSITIO PRIMA.

VSTA *Dei prouidentia per mortem alterutrius coniugis vinculum Matrimonij dissoluit.*

Hanc Dei prouidentiam debet attendere is qui viduatur, aut relinquitur, vt diuinæ voluntati ex integro se offerat & conformet, licet ob derelictionem grauissimis se affectum incommodis deprehendat. Hæc autem conformitas ad diuinam volun-

voluntatem, triplicì poteſt niti ratione.

Prima eſt ex parte Dei, qui ſeparationis huius auctor eſt, ſicut & coniunctionis fuerat. Ad eum ſpectat ex libera voluntatis ſuæ æternæ diſpoſitione connubia quando vult & quomodò vult iungere, & proſpera in prole, opibus, honore reddere, alijſque cumulare bonis. Ad eius quoque prouidentiam iuſtam & ſanctam ſpectat ea dirimere, licet ſucceſſu fælicißima. Vnde non aliud habent dicere coniuges, quàm illud Iob: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum.* Eſt ergo & in hoc adoranda Dei prouidentia, licet aſperior, tamen iuſta. Neminem enim iniuriam facit, repetendo quod commodauit: imò debet gratias referre coniux quæ derelinquitur pro tempore quo coniuge vti potuit, ex beneplacito Dei: debetque diuinam diſpoſitionem propriæ conſolationi anteferre.

Huius rei exemplum voluit Dominus in perſona Ezechielis, nobis exhibere. c. 24. *Et factum eſt verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum in plaga, & non planges, neque plorabis, neque fluent tuæ lacrymæ. Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies, zona tua circumligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. Locutus ſum ergo ad populum manè, & mortua eſt vxor mea veſpere; feciq; mane ſicut præceperat mihi.* Nempè voluit Deus, vt Propheta ſe conformaret voluntati ſuæ in caſu licet illi acerbo & funeſto, quandoquidem tollebatur id quo nihil illi chariùs & deſiderabiliùs, vxor ſcilicet dimidium cordis ſui, & deſiderium oculorum ſuorum. Prohibet verò ne plangat, aut ploret, more & clamore eiulantium & lugentium. Et quia ſolebant lugere mortuos, aperto capite, & nudis pedibus, attonſis etiam crinibus, oreque velato per amictum, & certis cibis vti, certis abſtinere tempore luctus: hæc omnia prohibet ei, vt agnoſcat populus, quàm forti & erecto animo diui

diuino decreto licet peraſpero ſeſe conformet. Sufficit enim illi verbum iſtud diuino ab ore procedens: *Fili hominis, ecce ego tollo.* Ego Pater tuus, ego Dominus, ego Deus tuus, ego tollo qui dedi: ego tollo quod magis meum eſt quàm tuum, ego tollo iuxta meum beneplacitum. Tu caue refragari, nec interiùs curua aut rebelli voluntate, nec exterius luctus publici demonſtratione. Quia tamen ſcio te ob amorem rei tibi chariſſimæ non poſſe omni ſenſu doloris carere (homo enim es, humani nihil à te alienum) hinc concedo vt humano affectui nonnihil indulgeas. Poteris ergo ingemiſcere & ſuſpirare, ſed tacens: nolo ex ore tuo effluat vel verbum quo conqueraris aut deplores miſeram ſortem tuam; multominùs murmuris aut impatientiæ ſignum vel minimum oſtentabis. Quod ſi os aperueris, ad glorificandum me id perages, & ad gratias agendum diuino huic meo decreto, quo non tua voluntas, ſed mea adimpletur. Hæc ad Ezechielem dirigens Dominus, in illo & per illum videtur alloqui omnes, quos ſimili ſorte plectit, charorum ſuorum ſcilicet morte. Nam quamuis eis luctus moderatus permittatur, adoranda tamen hac in re illis diuina voluntas proponitur; ne limites excedant doloris, aut impatientiæ iactentur fluctibus nimiùm amaris.

Secunda ratio eſſe poteſt ex parte eius qui decedit. Diuina enim Sapientia ſic diſponit omnia ſua ad ſalutem electotum, vt mors etiam accelerata illis in maius bonum ordinetur: *Scimus enim quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti.* Et vt idem Apoſtolus ait electis: *Omnia veſtra ſunt, ſiue mundus, ſiue mors, ſiue vita, ſiue præſentia, ſiue futura.* Ordinat enim Deus eis vitam, vt colligant merita, ordinat mortem, vt finiant exilium, vt ærumnas fugiant & peccata. Vnde de multis verum eſt il-

Rom. 8.

1. Cor. 3.

est illud: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam eius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & transuertit sensum sine malitia.* Item illud: *Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Sapient. 4. Itaque coniugi relicto hoc sperandum est, & quoad fieri potest, ad hoc cooperandum, sacrificijs, orationibus, eleemosynis, vt refrigerij locum qui decessit, quantocius assequatur; ad quod nihil confert luctus aut immoderata desolatio, quin potius remoram inijcere potest.

Sap. 4.

Tertia ratio, est ex parte illius qui relinquitur. Hic enim considerare debet, hoc sic à Deo ordinatum esse ad ipsius probationem, & melius bonum. Vnde cum humilitate debet hic bonorare diuinum beneplacitum, tanquã salutis suæ procuratiuum. Et quoniam Dominus dixit neminem se de discipulatu suo agnoscere, *qui non odit patrem, aut matrem, aut vxorem propter nomen suum*, hoc est, nisi minùs amet patrem, aut vxorem, quàm Deum: ideò amore inordinato coniugi non debet adhęrere, sed illum cùm Deo placuerit, liberè debet deserere, ne censeatur plus amare coniugem, quàm Dei voluntatem.

Iacob licet ardenter amaret Rachelem, illam tamen in partu morientem haud immoderato luctu est prosecutus. Quinimò cùm puerum Mater vocasset *Benoni*, hoc est filium doloris; ipse eum *Benjamin* nominauit, hoc est filium dexterę: agnoscens hunc funestum casum à dextera Dei potente prouenire. Quæ quidem percutit, sed in bonum; à dextra enim bona proueniunt & fælicitas, etiam inter aspera: à sinistra mala procedunt & infælicitas, etiam inter prospera. Adoremus ergo eius manum dextram etiam percutientem, refugiamus sinistram etiam blandientem. Dexteram adorabat Iacob, qui etiam noluit filium nominari Benoni, ne frequenter audito nomine, dolorem renouaret immoderatum.

Gen. 35.

Adde, coniugem dum relinquitur, morte præmaturâ ereptâ

ereptâ ſibi comparte, inde moneri quod etiam mortalis ſit, & morti ſe debeat præparare: ita vt mors alterius ſit quaſi quædam vox Dei excitans mentem ad contemnenda hæc caduca, & ad mortis propriæ cogitationem, immortalitatisque futurę conſiderationem inſtigans: in qua iam degit fortè beatus qui præceſſit, & promouet apud Deum ſalutem coniugis à quo receſſit, vt in eundem tandem adducat locum, vbi æterno copulentur amore.

Appendo hic epiſtolam hac de re tractantem, & tres rationes iam dictas neruosè declarantem, quam ad fratrem Iuriſconſultum, dilectiſſimâ ſibi coniuge recenter viduatum, & in luctu agentem, ſolatij gratia deſtinaui.

Fraternus affectus litteras à me prolixioris conſolationis exigere videretur, niſi mihi perſuaderem, te non adeò animo repentem eſſe & deiectum, quin illum noueris erigere ad diuinæ voluntatis beneplacitū, quo omnis emanat afflictio, ſapienter ordinata ad ſalutem illius cui infligitur. Nouit enim Deus vt medicus ſapiens ſuauiora amaritudine aſpergere, & licet cum faſtidio ęgri, ad ſalutem tamen ægri. Sic alternantibus ſæculi malis, inter caſus aſperos, per charorum mortem vult nos erudire, vt ſcilicet agnoſcamus in manu eius eſſe vitam & necem, dicente Propheta: *In manibus tuis ſortes meæ & tempora mea.* Vult etiã docere, nos nihil hic poſſidere, nec vitam, nec vxorem, nec filios, nec quidlibet carum, niſi velut depoſitum, aut acceptum precario vel commodato breui repetendum; ne nimiùm inhæreamus, ſed à perituris ad æterna, vbi poſſeſſio noſtra firma erit, retorqueamus animum & affectum. Vnde monet Apoſtolus: *Reliquum eſt, vt qui habent vxores tanquam non habentes ſint, & qui flent tanquã non flentes, & qui gaudent tanquam non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtentes. Præterit enim figura huius mundi.* Satis id clarè intueri tibi datur, ſi oculos habes, & ſi hactenus nõ videris, iam tandem intuere, aperi illos ſciaſque magis perſpicaces eſſe debere, ex eo tempore quo felle illiti ſunt,

pſ. 30.

1. *Cor.* 7.

sunt, & afflictionis collyrio inuncti: *Fel valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur*, inquit Angelus Tobiæ. Sic tibi deseruiet hæc fellis amaritudo, vt clariùs videas, & perspicaciùs intuearis æterna, ad quę contendendum est directo itinere, à latere respiciendo & despiciendo quæcumque in orbe sunt. His haud debet cor affigi aut immorari, sed erigi decet, & euolare ad illum, qui fecit illud. Itaque age gratias Deo, etiam de hac tibi immissa afflictione, & dic cum Propheta: *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui.* Sit tibi stimulus & calcar excitans ad se, & absit à te, vt vllatenus recalcitres: *Durum enim esset tibi contra stimulum calcitrare.* Nec id debet agere, quisquis rectus est corde. Rectus ille est, teste Diuo Gregorio, *qui aduersis non frangitur, qui ad temporalia non inclinatur, qui ad superiora totus erigitur, qui diuinæ voluntati totus subijcitur.* Age diuinæ bonitati gratias, quod hactenus vsus fueris coniuge, tanquam re ad ipsum spectante, & ab illo tibi commodata. Imitare vocem illam nobilem Iob inter decem cadauera liberorum stantis, & libero ac constante animo dicentis: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.* Sed & ad hoc nitere, vt cum qua tot annis pacificè demoratus es in terris, tandē possis æternùm viuere & perennare in cęlis, quando perfectius erit cor vnum & anima vna. Noueriſque, te Dei dono ex illa per sacrum connubium liberos suscepisse, vt Dei cooperator existeres, & animas multiplicares quibus cęlum impleatur, & angelicæ instaurentur ruinæ. Iam aliquas Deo pręmisisti in tenera ætate defunctas proles, cura vt reliquæ Deo educentur, & non tam in sæculi vanitate, quàm in Dei timore & vera pietate instituantur. Interim ego tui memor ero rem diuinam faciens, & sacro appropinquans altari, vt Spiritus ille bonus qui deducit nos in terram rectam, ipspiret tibi, quod rectum est, & saluti tuæ proficuum. Tu etiam noli tibi hac in re deesse, in sacrificijs diuinis frequentior quàm soles esse, qui

Tob. 6.

Greg. in 1. cap. Iob.

quia ſcriptum eſt : *Sacrificium laudis honorificabit me , & illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei.* Pſ. 49.

PROPOSITIO SECVNDA.

PEr mortem coniugis manet libertas alteri aliarum nuptiarum. Hæc eſt definitio Apoſtoli. *Mulier alligata eſt legi , quādiu vir eius viuit : ſi autem dormierit vir eius , liberata eſt à lege viri, cui vult nubat tantum in Domino : beatior autem erit , ſi ſic permanſerit, ſecundum conſilium meum : puto autem quod & ego Spiritum Dei habeam.* 1. Cor. 7.

Hinc ſequitur primò, poſſe coniugem relictum tranſire non ſolùm ad ſecundas, ſed etiam ad tertias, & quartas nuptias. Nec enim id prohibet Eccleſia, licet incontinentiæ notentur Bigami, & à ſacris miniſterijs arceantur: eoquod illis deſit perfecta ſignificatio illius ſacri matrimonij, quod eſt inter Chriſtum & Eccleſiam, quod eſt vnicum, habens vnionem perfectam vnius cum vna.

Sequitur ſecundò poſſe manere in ſtatu viduitatis, vel liberè, vel adiuncto voto ſimplici continentiæ : Talium plura in ſacris hiſtorijs occurrunt exempla. Inter hiſtorias Leodienſis Eccleſiæ, celebris eſt S. Oda, quæ traditur fuiſſe amita S. Huberti , Ducis Aquitaniæ vxor: quæ cum Huberto ad Sanctum Lambertum Tongrenſem Epiſcopum mortuo marito Chriſtianæ perfectionis deſiderio vènit. Atq; ita eiuſdem monitis, diuitiarum & ſæculi faſtu contempto , Hubertus arctioris vitæ ſtatum inijt: Oda verò ad conſummādum ſanctæ viduitatis cæptum certamẽ viriliter accincta , poſſeſſiones ſuas amplißimas in vſus pauperũ abundanter erogare cæpit. Pietatis igitur & miſericordiæ operibus totã ſe addicens, varijs locis Xenodochia & Eccleſias conſtruxit , Deoq; ibi famulãtibus, de vitę neceſſarijs ſedula prouidit. Ac ſingulariter in ſuo prædio Amanij prope Huum , vbi in ſancto viduitatis propoſito perſeuerãter, Deo, eius Sacerdotibus,

Digitized by Google

& ſacris Eccleſiæ miniſtris, pauperibus, peregrinis, cæteriſque miſerabilibus perſonis ſeruiens, fæliciter quieſcit, ac honorificè ſepulta eſt. De qua & memoriæ proditur, ipſam ſemel, deficiente prorſus domeſtica prouiſione, quâ familiæ & peregrinis ſubueniret, ad orationem recurriſſe; & eâ peractâ, Dominum ipſum cęlorum in ſpecie pauperis aduentantis excepiſſe, atque illicò non ſolùm cunctis ſuperabundaſſe, ſed & ab eo ſe demũ prodeunte, bonorum æternorum pro temporalibus reprimiſſionem accepiſſe. Cuius corporis reliquias S. Floribertus Leodienſis Epiſcopus, ipſius miraculis permotus, ad altare ſacrum ſublimauit. Ita Breuiarium Eccleſię Leodienſis 24. Octobris.

2. Celebris eſt etiam S. Elizabeth Filia Regis Hungariæ, quæ mortuo marito adhuc iuuencula, caſtam & operibus miſericordiæ eximiam viduitatẽ tranſegit, in pauperum & ægrorum cura. Vide Ribadeineram, & alios 19. Nouembris. Vide & de S. Monica, 4. Maij.

3. Celebris quoque eſt apud S. Chryſoſtomum epiſt. 5. Olimpias quę mortuo Nebridio marito, Vrbis Conſtantinopolitanæ Præfecto, poſt ſecundum coniugij annum reſpuit coniugium etiam nobiliſſimum, à quo vrgebatur ab Imperatore, illi ſic reſpondens: *Imperator meus ſi voluiſſet me vitam tranſigere cum marito quopiam, vtique non ademiſſet primum: nunc eum adimens, matrimonij moleſtijs me extricauit, & ſuaue continentiæ iugum mihi impoſuit, mentiq; meæ infudit.* Quare ſe totam addixit miniſterijs templi, eleemolynis, & pijs opetibus.

4. Celebris etiam eſt apud Hieronymum S. Marcella Romana, quæ ſeptimo menſe poſt nuptias, viro nobiliſſimo eſt orbata. Cumque Conſul Romanus Cerealis, ob nobilitatem & decorem corporis ac morum eam ambiret in vxorem grandior iam ætate, & ſuas omnes in eam transfundere vellet diuitias: Albina mater idipſum appetebat, tanquam viduatæ domus pręclarum præſidium. At

At illa respondit: *Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtique maritum quærerem, non hæreditatem.* Cumque ille diceret, *posse & senes diu viuere, & iuuenes citò mori*, eleganter lusit dicens: *Iuuenis quidem potest citò mori, sed senex diu viuere non potest.* Ita Hieronymus in Epitaphio Marcellæ: apud quem etiam celebrantur, S. Paula Rom. Blesilla, Melania, viduæ quarum vitam scripsit.

Sequitur tertiò, coniugem relictam posse transire ad Religionem. Vnde multæ sunt celebres viduæ, quæ post thorum maritalem in statu Religionis sanctè vixerunt. Sic in Ordine Carmelitissarum celebris est quædam Soror Maria de Incarnatione, quæ post coniugium Religioni isti se addixit; ac in Gallia eius initia iecit. Celebris etiam est S. Brigitta vidua, in Regno Sueciæ, Ordinis sancti Fundatrix. Item & S. Cunegundis, Henrici 2. Imperatoris vidua, de qua egi suprà. Hæ omnes imitatrices fuere Iudith in veteri testamento, quæ clausa morabatur in conclaui & oratorio secreto agens in cilicio & ieiunio: & Annæ Viduæ in nouo Testamento, Luc. 2. *Cuius diuersorium erat in templo, colloquium in prece, vita in ieiunio*, inquit Ambrosius.

Celebris etiam hac in re fuit S. Galla Consulis Rom. Filia, de qua S. Gregorius l. 4. dialog. c. 13. & Fulgentius epist. ad Gallam. Hęc primo anno orbata marito, ab omnibus vrgebatur ad secundas nuptias, asserẽtibus medicis nisi nuberet, eam ob igneam complexionem barbam habituram, quod & factum est. Illa constans in viduitate permansit, nec hanc extetiùs deformitatẽ timuit, quæ interiùs cęlestis Sponsi speciem amauit. Mox ergo abiecto sæculari habitu, in Monasterio iuxta Ecclesiam S. Petri, Dei obsequio se mancipauit, multis annis simplicitati cordis & orationi dedita. Cumque Deus mercedem eius laboribus reddere decreuisset, cancri vlcere in mamilla est percussa. Nocte autem ad lectum eius duę lampades lucere consueuerant, quia amica lucis non solùm spiritua-

les, ſed & corporales oderat tenebras. Apparuit verò ei B. Petrus nocte inter lampades; quem agnoſcens cum fiducia interrogat: *Quid eſt Domine mi? Dimiſſane mihi peccata mea?* Cui benigno vultu annuit, dicens: *Dimiſſa. Veni.* At illa quandam ſanctimonialem ibidem diligens, ſubiunxit: *Rogo vt ſoror Benedicta mecum veniat.* Reſpondit ipſe: *Non ſed talis veniat tecum; hæc verò quam petis, die 3. eſt ſecutura.* His expletis, accuit matrem Congregationis, & cuncta ei indicat. Tertia ergo die, cum ſorore altera eſt defuncta, & trigeſimo poſt die ſoror Benedicta Hęc ex S. Gregorio.

Sequitur quartò, Virum poſſe tranſire ad Sacerdotium, niſi ſit bigamus. Si enim matrimonio manente, ex conſenſu vtriuſque partis, vir poteſt ſacerdotium aſſumere, & mulier Religioſum ſtatum; multò magis id poteſt fieri ab alterutra parte iam libera; idque ſine diſpenſatione, niſi vt iam dixi, vir ſit bigamus, tunc enim eget diſpenſatione ad Sacerdotium. Atque antiquitus non fuit inſolitum, quoſdam aſſumi ad Sacerdotium de ſtatu matrimoniali, imò & ad Epiſcopatum. Sic S. Saluianus, de quo ſuprà. S. Hilarius, & alij (qui paſſim occurrere poſſunt legentibus ſacras hiſtorias) ad Ordinem Epſcopalem de matrimonio ſunt euecti. Addo hic, quandoque Deum ordinare mortem coniugis proliúmque, vt ad ſublimiorem ſtatum quoſdam vocet diſruptis vinculis. Hinc cuidã ſacrę amicitiæ fœdere mihi coniũcto, dum poſt thalamos coniugales, ad Cælibatum & ſacerdotium (erepta ſibi coniuge ac prole per mortem præmaturam) pertranſiret, congratulari mihi viſum fuit & aptare ei Pſalmum 22. per ſingulos verſus, in hunc qui ſequitur modum.

Non ſine Numinis lumine factum reor, quod à thalamo ad ſacrum Tabernaculum, à thoro ad Dei thronum, à nuptijs aſcenderes ad Sacerdotium. Vellem in *ſcypho noſtri Ioſeph*, ſcypho ſapientiæ, augurari poſſe, quid de te velit, talem mutationem faciens in te. Gratulor tibi animo calamoque, & dediço Pſalmum Euchariſticum, ſacræ pi-

gnus

gnus amicitiæ: quem per singulos versus tibi adaptatum, poteris in pondere Sanctuarij ponderare, tecūq; sæpius considerare, nec hoc erit sine fruge. Sic orditur:

Dominus regit me, & nihil mihi deerit.
In loco pascuæ ibi me collocauit.

Dominus regit te, qui *Sortes hominum in Vrna suæ prouidentiæ* suo tēperat arbitrio. Quid ergo tibi poterit deesse? Ecce nunc tuam inuertens sortem, *Dignum fecit in partem Sortis Sanctorum in lumine*. Et de coniugio ad cælibem vocans vitam, quasi de loco sterili ad vberiorem transtulit, *in loco pascuæ ibi te collocauit*, vbi possis & pasci & pascere. Quid est enim Cælibatus, nisi pascuæ locus? Ibi Sponsus *pascit in meridie*: Ibi Agnus pascitur totâ die. Quid est Cælibatus, nisi *Hortus conclusus* Sponsi? Ibi flores rosarum, Lilia conuallium, Areolæ Aromatum. Quid est Cælibatus, nisi ager fœcundus Dei? ibi castæ mentis deliciæ, *Adeps frumenti, vbertas vini & olei.*

Prou. 1. Col. 1. Psal. 4.

Super aquam Refectionis educauit me,
animam meam conuertit.

Sacerdotij status quem eligis, habet *Aquas refectionis*, *aquas fluentes cum silentio*, quibus reficitur animus. Rore cæli est circumfluus, habet riuos vberes *Aquæ salientis in vitam æternam*. Habet fluenta pleniſſima, iuxta quæ residebant mentes candidæ, quasi *Columbæ lacte lotæ*. Tu esto de illis.

Isa. 8. Cant.

Deduxit me super semitas iustitiæ, propter
nomen suum.

Sunt in cælibe vitâ, viæ spatiosæ, semitæ speciosæ. *Viæ pulchræ*, *Semitæ pacificæ*: per quas deducit Agnus, *ad vitæ Fontes Aquarum*. Multa ergo tibi fælicitas, multa amænitas, sed tamen non omnis securitas. Quare non omnis securitas? Quia latet coluber in via, *Cerastes in semita, mordens vngulas equi, vt cadat*

Prou 3. Apoc. 7. Gen. 49.

cadat aſcenſor eius retrò. Vis clariùs edisſeram? Latet ibi ſa-
tan, anguis in herba, dolos ſtruens caſtitati, inſidians cal-
caneo, vt is qui fæliciter graditur, retrò cadat, & cùm
Gen. 3. *ſpiritu cæperit, carne conſummetur.* Sed tu intrepidus dicas:

Nam etſi ambulauero in medio vmbræ mortis,
non timebo mala.

Quare non timebis? quia ipſe tecum eſt, qui lux eſt in
tenebris, Dux in periculis, ignis fulgidus in nocte, nubes
roſcida de die. Nunquid illo Duce, *ſuper aſpidem & baſiliſ-*
Exod. *cum ambulabis*? Nunquid ſub eius gradiens luce, omnia ca-
liginoſæ vitæ crimina, omnia lubricæ huius viæ diſcri-
mina euitabis?

Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.

Aptè hoc tibi conſonat. Mors enim præmatura & con-
iugis & prolis, quid aliud fuit, quàm virga caſtigans?
Deut. 32. Sed ex illa didiciſti ſolatium elicere, quaſi *Oleum de ſaxo,*
mel de petra. Didiciſti enim verum eſſe, *Tempus eſt, vt qui*
habent vxores, tanquam non habentes ſint, & qui vtuntur hoc mũ-
1. Cor. 7. *do tanquam non vtentes.* Virga ergo iſta non tam caſtigans
fuit quàm erudiens te, non tam percutiens quàm exci-
tans te, vt ad ſublimioris vitæ genus oculos erigeres, &
ad perfectiorem Dei aſpirares ſeruiturem. Vnde cæleſti-
bus obtemperans monitis, in Sacerdotio totum te illi vo-
ues, in ipſo ſæculo calcans ſæculum, in ipſo mundo nun-
tium remittens mundo. Iam ergo lætus Domino canis:

Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.

Quæ vincula? Proles vinculum, Coniux vinculum.
Vtrumque à te non tam ſeparans, quàm auellens Deus;
tua non tam diſſoluit viucula, quàm diſrupit. Auulſit à
te quidquid poterat cor tuum cum ipſo diuidere, vt to-
tum illi dicare poſſis & dicere.

In toto CorDe Meo eXqVIsIVI te.

Chron. a. 1624. Hunc verſum anni quo Primitias offers, pro ſacro mo-
nili cordi tuo appendo; vt moneat te ſemper ad illũ ten-
dere,

dere, qui centrum eſt cordis, cui ſacris initiatus dixiſti, *Dominus pars hæreditatis meæ.* Nonne agnoſcis, quod *funes cecidérunt tibi in præclaris?* Sed mundus id non agnoſcet, nam cùm diuini luminis ſequaris ductum, facilè pronunciabit te ſeductum. Arguet hanc mutationem quaſi profeſſioni & talento tuo incongruam; & eris ſcopus in quẽ iacula dirigent procaces linguæ. Attamen; *Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.* Illius menſæ te miniſtrum memento, quæ fortitudinem dat contra omnes nobis aduerſantes. Dic ergo. *Pſal* 15.

Paraſti in conſpectu meo menſam, Aduerſus eos qui tribulant me.

Illa dabit tibi clypeum patientiæ, quo omnia lubricæ linguæ tela & elidas & eludas. Sic tandem, *iniquitas oppilabit os ſuum.* Sed & inter omnia aduerſa gaudens gaudebis in Domino, & dices cum ſono epulantis. *Pſal.* 105

Impinguaſti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quàm præclarus eſt.

Tu enim vnctionis es particeps, Sacrorum Myſta inauguratus: particeps es olei odoriferi, à Chriſti capite, veri Aaronis, *ad oram veſtimenti eius defluentis*: Diſpenſator es Calicis inebriantis, ſed vino illo quod *ſapientia miſcuit*, quod generat Prophetas, conſecrat Nazaræos, *germinat Virgines.* An non Calix hic præclarus? Sed quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur, ſolus enim ille intrabit in domum & gaudium Domini. Ideò ergo concludens cane: *Prou.* 9. *Zach.* 9. *Cor.* 4.

Miſericordia tua ſubſequetur me vt inhabitẽ in domo Dñi. *Pſal.* 20.

Miſericordia eius præueniens, *præuenit te in benedictionibus dulcedinis*, concomitans deducet te, ſubſequens perducet, coronans introducet, vt poſſis dicere: *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me*, Deus cordis mei pars mea Deus in æternum. Sic opto. Sic voueo. *Pſal.* 72.

PRO-

PROPOSITIO TERTIA.

Viduitas quæ dicitur matrimonio perfectior, amore continentiæ & propter Deum ſuſcipi debet.

De illa nempè loquuntur ſancti PP. quando tot laudibus viduas extollunt, & ſtatum earum. Alioqui ſi propter rationes quaſdam humanas, ſiue pollicitas, & propter reſpectus quoſdam ſæculi, ab aliquibus vidualis ſtatus eligitur; tales habere poſſunt gloriam, ſed non apud Deũ. Exempla adducit. D. Hieronymus de quibuſdam Romanis Matronis, quæ ab antiquis Hiſtoricis laudantur ob repudiatas nuptias ſecundas.

Æmilia quædam nomine vrgebatur à parentibus transire ad ſecundum connubium, quod adhuc iuuenis foret, formoſa, diues. Reſpondet ſe id facere non poſſe, quia bonum nacta fuerat maritum; ideòque ſi ſecundum acciperet, aut bonus ille foret, aut prauus. Si bonus, iam ſibi ſemper timendum eſſe ne illum denuò perderet, ſi malus, in continuo agendum ſibi fore mœrore, quod tam infæliciter poſt optimi mariti thalamum, aſpero viro & prauo ſe adiunxiſſet.

Martia filia Catonis, interrogata quare non acciperet ſecundum virum? Reſpondit. *Se non inuenire virum qui velit eam propter ſe, ſed propter ſua*; nempè diues erat, ſed deformis. Altera quædam reſpondit, mortuo viro ſe iam ſemimortuam, cùm fuerint vna caro, non conuenire autem ſemimortuam nubere.

Valeria Romana ad eandem quæſtionem reſpondit: ſe virum ſecundum accipere non poſſe, quod vir ſuus non foret mortuus. *Quamdiu enim, ego viuo, viuit & vir meus in corde meo, alijs defunctis apud me viuit, viuetque ſemper.*

Sublimiùs reſpondit S. Macrina ſoror ſancti Baſilij. Hæc licet vouiſſet virginitatem, à Patre tamen cuidam iuueni nobili deſponſata & promiſſa fuit, mirè adamata ob pulchritudinem quam nullus Pictorum penicillo potuit perfectè exprimere. At illa, precibus aſſiduis à Deo impe-

trauit, vt iuuenis ille ſponſus ſuus paulò poſt dies ſuos finiret. Iterùm verò ſollicitata ab altero, nuptias eaſdem ambiente. Reſpondit non eſſe ſibi licitum diſſoluere matrimonium vel ſponſalia nomine ſuo, per patrem prius contracta: quia nec ſponſus ſuus inter mortuos ſed inter viuos cenſendus foret: licet enim de hoc mundo exiſſet, accepiſſe tamen ſolum licentiam ab ipſa, ſub certa ſpe ac velut conditione ſimul ſe paulò poſt videndi, & vnitis cordibus perfectiori vita in Deo viuendi. Dicebat ergo illa, *Quandoquidem ſponſus meus viator eſt & peregrinus ad tempus abſens, & ſpem conceperim certam breui eum intuendi, cur promiſſam illi fidem non ſeruarem? cur tam citò eius obliuiſcerer, & inter mortuos eum computarem?* Itaque inter viduas, quædã veræ viduæ ſunt, quædam exteriori tantùm ſpecie: ideò Apoſt. Timothæo ſcribit c. 5. *Honora viduas quæ verè vidua ſunt*; ſiue quæ conformem perfectioni ſtatus ſui vitam agunt.

Primò quidem, vt verè ſit vidua, requiritur vt non ſolum ſit corpore, ſed & perfecto corde, reſoluta ad conſeruandam inuiolabiliter continentiam & caſtam viduitatem. Nam quæ iterùm expectant occaſionẽ mariti, cortade non ſunt viduæ, ſi corpore. Quapropter cõſulit S. Auguſtinus, vt mulier ſe cõfirmet in ſtatu viduitatis per votum, quo corpus ſuum Deo offerat & caſtitatem; vt ſic omnes matrimonij tanquam iam ſibi illiciti cogitationes longè à ſe reijciat, poſtremam ætatis ſuæ partem Deo conſecrans. Id tamen ſi fiat, debet valde prudenter fieri & ſolidè, idque præcedente examine ſagaci conſtantiæ ſuæ, auxilioque Spiritus S. diuturnis precibus inuocato. Eſt enim vita vidualis obnoxia ærumnis, cogitationibus, actationibus, vt facilè retrocedat à continentiæ propoſito, niſi animus in Deo obfirmetur. Quapropter D. Amb. in libde viduis illas varijs rationibus adhortatur ad reſiſtẽdum fluctuantibus cogitationibus in diuerſa eas rapientibus.

1. O vidua, ſi dicis & quereris te eſſe ſolam: Amat caſtitas ſolitudinem, ſed & Chriſtus in tua eſt ſocietate.

2. Si allegas te carere adiutore, aut mediatore, qui negotiorum tuorum curam gerat, aut apud Iudices interueniat: Deus Iudex tuus erit, Aduocatus & Mediator, legis ſuæ zeloſus obſeruator, quâ præcipit pupilli & viduæ cauſam protegi.

3. Si dicis te exiguum habere patrimonium: continentia bonum patrimonium eſt, & hæreditas copioſa multâ benedictione cumulata, ſecũ vehens opes ad ſufficientiã.

4. Si excuſas te ratione prolium, allegans tibi opus eſſe aliquo cooperante, vt educentur & inſtituantur: & contrà dum iterum nubis, perdunt matrem: & quandoquidem hæredem habes, cur nouis nuptijs nouos quæris hæredes? Cur fraudas proles primi thori integro illo amore materno, quem eis debebas, diuiſura illum non ſine diſcordia in futuri thalami futuras proles? Quid eſt enim generare nouam ſobolem, niſi ſpoliare iam ex altero thoro generatam, & orbare eam multis pietatis maternæ officijs & ſolatijs.

5. Si dicis te non habere prolem, & ideò ambire nuptias, ne tibi deſit ſemen & hæres. Vnde ſcis non idem fore in ſecundo connubio ac in primo, Deo tibi ſobolem denegante per ſterilitatem, aut poſtea natas eripiente, idque fortè per aſperiorem quàm anteà afflictionem? His ferè rationibus vtitur S. Ambroſius, non quidẽ prohibens ſecundas nuptias, ſed præferens viduitatis cæleſtes opes.

Secundò, vt ſit verè vidua, debet renunciare ſecundis nuptijs purâ & ſimplici intentione, vt poſſit perfectiùs diuino obſequio ſe mancipare, & maiori cum puritate affectus ſuos Chriſto dicare, & in Deum profundere, illique cor ſuum ex integro vnire. Nam ſi viduitatis ſtatum amplectitur, vt liberior ſit, quia iam marito ſubijci non oporteat, aut matrimonialis ſeruitutis iugo premi, vel etiam vt relinquat filios ſuos diuites, ob alioſve reſpectus humanos: talis apud Deum laudem veræ viduitatis non conſe-

consequitur, quia non propter Deum purè illam amplectitur, nec spem solùm figit in Deo, sed & in sæculo. Intelligat ergo verè vidua, se in Deo ita purè amorem debere constituere sicut sponsa in sponso. Ipse est enim Vir & Maritus viduarum, Protector & Consolator earum: Ipse speciali intuitu earum lachrymas respicit, nec despicit, dicente Ecclesiastico c. 35. *Nonne lachrymæ viduæ ad maxillas descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? Ascendunt vsq; ad Cælum, & Dominus exauditor delectabitur in illis.*

Tertiò, quæ verè vidua est, orationibus & pijs operibus sese ex professo addicit, dicente Apostolo 1. ad Timotheum 5. *Quæ autem verè vidua est & desolata, speret in Deum, & instet orationibus, & obsecrationibus nocte ac die.* Nempè Christus volens eorum esse Consolator, Pater, & Maritus, orationem instituit tanquam medium, per quod vult familiariter cum eis conuersari, tanquam remedium, quo eorum desolationi & infirmitati vult prouisum. Quapropter Augustinus scribens ad viduam nomine Probam, monet vt vincat hoc sæculum assiduâ oratione, vt oret cum spe, vt oret cum fide & amore, vt oret cum instantia & compunctione, vt oret tanquam vidua Iesu Christi. Quia licet oratio ad omnia Christi membra spectet, potissimùm tamen viduis commendatur, quæ aspirare debent ad faciem Iesu Christi Mariti sui & Protectoris, quẽ necdum vident præsentem in specie, intuentur tamen in spe, & eius opem experiuntur certâ fide. Exemplum eis fit Iudith in suo clausa Oratorio cor effundens ad Dominum, & Anna in templo orationi instans, & expectans Christum redemptionem Israël, quem cùm oculis fidei ac spei iam diu intuita fuisset, tandem meruit & oculis corporis cernere, & brachijs pietatis amplecti, & lachrymis deuotionis faciẽ eius rigare. Denique paulò post vinculis exsoluta corporeis, ac dimissa in pace, diuinitatis eius speciem lympidè contueri potuit in Christi resurrectione, ab illo cum alijs Sanctis educta de captiuitate.

Quartò,

Quartò, vt verè sit vidua, debet quantum fieri potest, à sæculi vanitatibus se subtrahere, vt sit alijs exemplum modestiæ, & speculum virtutis omnigenæ. Debet enim sancta non solùm spiritu & corpore, sed & exteriori cõuersatione exemplaris esse. Quapropter nitor & simplicitas tanquam duplex ornamentum eluceat in eius veste, humilitas & charitas in conuersatione, honestas & affabilitas in actione & voce, modestia & pudicitia in oculis ac externa facie, & amor Iesu Christi Crucifixi interiùs in corde. Vnde etiam tria vitia his aduersa debet fugere, otiositatem, curiositatem, loquacitatem. De quibus Apostolus ad Timoth. 5. *Otiosæ discunt circuire domos, & non solùm otiosæ, sed & verbosæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet.* Nempè hæc sunt vitia viduarum, quę viduæ non sunt, vitia fœmineo sexui agnata. Non enim paucæ sunt in ciuitatibus, quæ otio assuetæ, & laboris inimicæ fabulis solùm vacant, ac risu oblectantur: Et vt occasionem nanciscantur, pio titulo visitationis charitatiuæ de domo in domum discurrentes, maximam diei partem otio & tabulis conterunt: immò vix adhuc ortâ luce, quas domos obire debeant visitando, mente reuoluunt. Interim linguosæ sunt & loquaces, varia inutilia comminiscentes, & colloquijs quæ seria esse videntur, cõmiscentes. Sunt etiam & ipsæ curiosæ, quid in aliorum domibus fiat, explorantes, & quę rumore volatili feruntur inuestigantes. Denique etiam loquuntur quæ non oportet, ex suspicione & iudicio temerario, quæ in animo gerunt statim profundentes, euomentes etiam quæ famæ, aut bonori proximi maculam valent affricare. Interim volunt videri tanquam viduæ religiosæ & piæ, quia templa quandoq; frequentant & Sacramenta, aliaque exteriora opera in conspectu hominum speciosa exhibent. Sed non attendunt illud D. Iacobi c. 1. *Si quis autem putat se Religiosum esse, nec refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est Religio. Religio munda & immaculata apud Deum & Pa-*

tren

trem hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum & immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Non etiam attendunt Apostoli monita viduas concernentia Timotheo insinuata, qui quinque dotes videtur in vidua requirere.

Prima est, filios & domum piè regere, ac in pietate imbuere, Parentesque colere, & mutuam eis vicem reddere si adhuc viuant, eis ministrando, alendo, opitulando; sicut enim ab illis à puero alita fuit & educata, ita imitari debet Ciconiarum in parentes reciprocam pietatem. Si verò sint defuncti parentes, reddat eis vicē in filijs & nepotibus; ipsis illam curam impendat, quā parentibus impendisset. Secunda est, mortuo marito sperare in Deum, & instare orationi prout iam dixi. Tertia est, fugere delicias. *Nam quæ in delicijs est, viuens mortua est*, inquit Apostolus, hoc est, licet corpore viuat, spiritu non viuit; atq; ita viuens non viuit, quia vitam corporis obruit animæ morte. Immodicis enim delicijs & gulositate ratio obruitur, & fit vt in corpore tanquam in aliquo sepulchro iaceat. Exemplum viduis sit Iudith, tantum facinus oratione & ieiunio nobilis vidua perfecit, obtruncauit tanti agminis Ducem, & insperatā populo Dei reddidit libertatē. Tantùm potuit humilis castitas, cuius mater fuit sobrietas. Quarta est, vt sint irreprehensibiles, hoc enim expressè dicit Apostolus: *Præcipe vt irreprehensibiles sint*, in cōuersatione scilicet, in verbo, in incessu, in actione. Quinta est, pijs operibus se addicere, maximè hospitalitatis & misericordiæ.

Has omnes dotes in Matre sua Monica agnoscit Augustinus l. 9. confess c. 9. vbi dicit: *Fuerat vnius viri vxor, mutuam vicem parentibus reddiderat domum suam piè tractauerat, in operibus bonis testimonium habebat, nutrierat filios, toties eos parturiens, quoties abs te deuiare cernebat. Postremò, nobis Domine omnibus, qui ex munere tuo ante dormitionem eius in te iam consociati viuebamus percepta gratia baptismi tui ita curam impendit, quasi omnes genuisset, ita seruiuit, quasi ab omnibus genita fuisset.*

RESO-

RESOLVTIONES QVÆSTIONVM ET CASVVM PASTORALIVM,

CIRCA MATRIMONII SACRAMENTVM.

CAPVT PRIMVM.

DE DENVNCIATIONIBVS.

QVAERO PRIMO. Quot Denunciationes, & quando ſint faciendæ? Reſpondet Tridentinum, *tres denunciationes à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus feſtiuis, in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè faciẽdas*. Hic autem aliqua notanda.

Primò, peccari mortaliter ſi illæ omittantur, quia præceptum eſt de re graui: Putat tamen Rebellus cum quibuſdam, non eſſe mortale vnam omittere, quando moraliter certum eſt nullum eſſe impedimentum. Quod eſſe probabile exiſtimant alij.

Secundò, quando eſſet aperta & grauis neçeſſitas contrahendi ſine proclamationibus, nec poſſet Epiſcopus adiri; Poſſet tunc illis non præmiſſis Parochus Matrimonio aſſiſtere: quia cùm illæ non ſint de eſſentia matrimonij, ſed tantùm ex præcepto Eccleſiæ, in tali cauſa neceſſitatis, quando ſcilicet imminet graue damnum, præceptum iſtud non obligat. Exempli gratia: ſi quis in periculo mortis cum concubina vult contrahere, vt legitimet prolem.

Caſus huc ſpectans paucis ab hinc diebus occurrit. Quidam

dam miles inuenculam quamdam post fornicationes in vxorem cupit ducere, imò & de facto cum ea sponsalia iurat: deinde accedit Parochum puellæ, coram illo matrimonium cupiens contrahere, sed sine denunciationibus, sibi enim ad castra redeundum citò esse asserit: vultque deserere puellam sibi iam affidatam, potius quàm expectare tempus denunciationum. Quærebatur, an Parochus posset assistere talium matrimonio, vt consulat huic puellæ, quæ relinquenda est ab illo, vel in fornicationis statu cum illo permansura? Respondi, cùm Episcopus facilè adiri non posset ad dispensandum, & moraliter esset certus Parochus nullum subesse impedimẽtum (de qua re etiam consulebam iuramentum peti à contrahentibus) potuisse in foro conscientiæ assistere, & hanc esse sufficientem causam, bonum animæ vtriusque. Non tamen excuso contrahentes, si fictio intercedat festinationis, ad euitandas denunciationes. Posset tamen & in illis etiam excusatio esse à mortali ex aliqua ignorantia, quia fortè non putent has denunciationes esse præcepti rigorosi, sed cuiusdam solum solemnitatis, quam omittendi existimãt se habere ob pudorem iustam aliquam causam, ideoque non esse hic fraudem in re graui.

Tertiò, aduerte quosdam existimare, quando timetur probabiliter matrimoniũ malitiosè impediendum, si præmittantur proclamationes, solâ tunc auctoritate Parochi posse ante eas contrahi; si modò proclamationes fiant antequam matrimoniũ consummetur. Et hoc habet fundamentum in Tridentino sess. 24. c. 1. vbi dicit: *Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes; tunc vel vna tantum denunciatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant; vt, si aliqua subsunt impedimenta facilius detegantur.*

Quartò, non censetur mortale si contingat sine fraude inter-

interpellari denunciationes, ita vt non fiant continuis festiuis diebus, modò non diu intermittantur. Imò nec veniale erit, si ex inaduertentia intermittatur aliquis festiuus dies, aut ex aliqua causa. Adde si tres dies festiui statim sese mutuò subsequantur, magis haberi finem intentum per Tridentinum, si non continuis illis festis denunciationes omnes fiant, sed expectetur, donec intercedant alij feriales, vt possint impedimenta detegi. Hoc tamen etiam non est præcepti.

Quintò, debent fieri in Ecclesia, in Missa, iuxta Trid: Quorumdam tamẽ locorum etiam consuetudo obtinuit, vt in Concione extra Missam, si ad eam confluit ordinariè populus, possint fieri. Imò & in his partibus non fit scrupulus, si aliqua ex denunciationibus in Vesperis fiat, ad quas maior pars populi concurrit, maximè si omissa fuerit in Missa, inaduertenter, vel etiam quia nondum fuerat insinuata voluntas contrahentium, vel alia ex causa. Atque in his omnibus habetur finis intentus per Tridentinum, quod scilicet maiori parti Parochiæ innotescat Matrimonium.

An verò eodem die quo tertia denunciatio fit, iungi possint matrimonio, vide consuetudinem. Alicubi id prohibetur, alibi proclamatis bannis in Missa, non fit scrupulus, si in vesperis coniungãtur. In diœcesi nostra id aliquãdo puto fieri, nec prohibitionem reperio in Parochiali aut Synodo. Prohibetur verò eodem die coniungi, si vnica solùm fiat proclamatio, remissis alijs per Rubrũ sigillũ. Voluit tamen Anton. Albergatus Nuncius Apost. in decretis Visitationis id etiam non fieri in tertia die proclamationis sine licẽtia Episcopi: sed non puto vsu receptũ, nec solere peti licentiam etiam in ipsa vrbe Leodiensi.

QVAERO SECVNDO. Quid intelligatur nomine diei festi? R. intelligi festos ex præcepto & consuetudine, vel etiam ex deuotione, etiamsi non seruetur festus dies, nisi vsq, ad meridiem, inquit Posseuinus. Rationem dat, quia vbi Conciliũ nõ distinguit, nec nos distinguere debemus,

& in omnibus ſaluatur mens Concilij, quæ eſt vt denunciationes fiant tempore quo audiantur à populo, his autẽ diebus populus confluit ad Eccleſiam. Addit doctiſſimos Romæ conſultos ſic reſpondiſſe.

QVAERO TERTIO. An matrimonium poſt denunciationes ſtatim ſit celebrandum, aut ſi diu differatur, iterum ſint denunciationes faciendæ? R. eſſe quandã declarationẽ Congregationis Cardinalium, quâ approbauit decretum Concilij Rauennatis 2. quod hi qui peractis denunciationibus intra quatuor menſes non contraxerint, non poſſint contrahere, niſi iterũ peractis denunciationibus, arbitrio tamen Epiſcopi. In Dioœceſi noſtra cùm ſponſalia contrahunt in facie Eccleſiæ, iurant ſe ante quadrageſimam diem matrimonium celebraturos.

QVAERO QVARTO. A quo debeant fieri denunciationes? Reſp. à proprio contrahentium Parocho. Ita enim exprimit Trid. Quando verò contrahentes ſunt ex diuerſis Parochijs, proclamationes debent fieri in vtraque. Sed quæres quis ſit proprius contrahentium Parochus? Reſpondet Congregatio Concilij, illum eſſe hic proprium Parochum, in cuius Parochia contrahentes habitant, quo tempore matrimonium contrahunt. Vnde quod Sanchez debere fieri in Parochia, in qua diutiſſimè habitarũt, non eſt neceſſarium. Imò nec aliquando conuenit, cùm enim aliqui iam diu antiquas Parochias deſeruerunt, non cenſentur amplius qui ibi ſunt Paſtores, horum Parochi, nec quantum ad Sacramentum pœnitentiæ, aut Euchariſtiæ, nec quantum ad Matrimonium, aut alia Sacramenta, igitur nec etiam quo ad denunciationes. Ergo generaliter, Parochus qui cenſetur proprius Sacerdos quoad effectũ Confeſſionis annuæ & Communionis Paſchalis, cenſetur etiam proprius pro adminiſtratione matrimonij, & conſequenter pro denunciationibus faciendis. Prudẽs tamen Parochus ſi dubitet de aliquo impedimento, exiget teſtimoniũ à Paſtore illius loci à quo hic cõiungendus receſſit.

Hinc patet quid dicendum de famulis & ancillis, quæ modò in vno loco habitant per vnum annum aut alterũ, modò in altero loco per ſimile ſpatium, & ſic frequenter mutant; quæritur pro illis, in quo loco denunciationes faciendæ ſint? Reſpondent aliqui, in loco originis; ſed id non eſt neceſſarium. Poſſunt enim fieri in loco, in quo contrahunt, ſi ibi fixerint domicilium, & maximè ſi per maiorem partem anni commorati fuerint, & animo illic commorandi venerint. Sicut enim quantum ad confeſſionem & Communionem Paſchalẽ ſunt illius Parochiæ, in qua iam degunt: ita & quantum ad matrimonium, ac eius denunciationes. Non nego tamen ſi non ſint ſatis noti, oportere diligentiam adhibere, vt teſtimonia afferant de loco, in quo diutiùs morati ſunt; vel in quo magis noti eſſe poſſunt. Vnde in Namurcenſi Synodo, tit. 6. c. 17. rectè ſic ordinatur. *Parochi extraneos in parochijs ſuis commorantes, nonniſi viſis Ordinariorum aut Parochorum ſuorum litteris, quod ſoluti ſint fidẽ facientibus, matrimonio iungant. Quod ſi eas ob nimiam diſtantiam habere non poſsint, iuramentum ab eis exigant, quod nullum norint impedimentum.*

QVAERO QVINTO. An Epiſcopus poſſit diſpenſare in omnibus denunciationibus pro arbitrio? Reſpõdeo, cùm Tridentinum relinquat hoc non liberæ voluntati, ſed prudentiæ Epiſcopi, cenſent Theologi requiri iuſtam cauſam; Iuſtæ autem cauſæ multæ ſunt, & aliquæ ſpecificantur apud Sanchez & Filiuciũ. Miror verò cùm tam multæ ſint, cur vnica tantùm exprimatur, in omnibus remiſſionibus bannorum quæ fiunt per Rubrum, vt vocant, ſigillum, in hac Diœceſi. Semper enim exprimitur pro cauſa, quod ſit ſuſpicio probabilis, malitioſè matrimonium illud, pro quo petitur proclamationũ remiſſio, impeditum iri; cùm nec hoc ita ſe habeat plerumque, nec id narrent partes aut impetrantes; imò nec de ea re cogitent. Et quidem non eſt meum de illis quæ Superiores concernunt, inquirere. Non erit tamen abs re, ſi fortè noue-

nouerint Paſtoribus aliquibus per id non ſatisfieri. Vnde quidam hac in re ſcrupuloſior, quærebat à me, an tutò poſſet tali diſpenſatione, vel impetratione vti, cum contineret falſam narrationem & cauſam. Reſpondi verò ei non debere inquietum eſſe ea de re, cùm ſit ſtylus ordinarius; & licet aliæ adſint, vel narratæ ſint cauſæ, non propterea ſtylum ordinarium mutari per Notarium. Aduerte quando duo diuerſę Diœceſis contrahunt, ſufficere relaxationem bannorum ab illo Epiſcopo in cuius contrahitur Diœceſi.

QVAERO SEXTO. An teneatur quis aperire impedimentum factis denunciationibus, quamuis ſit occultum? Reſp. affirmatiuè. Et ratio eſt, quia maior eſt ratio habenda ſalutis proximi, quàm famę: Et quia quilibet tenetur Superiore præcipiente detegere peccatum inferẽs damnum tertio. Et quamuis non poſſit probari, nihil refert, quia non tendit hæc denunciatio ad punitionẽ criminis admiſſi, ſed ad impediendum, ne admittatur. Sed quid ſi quis acceperit ſub ſecreto, & iurauerit ſecretum tenere? Reſp. non teneri tunc iuramento, quia lex de vitando animæ periculo, vincit legem de iuramento & de ſeruandp naturali ſecreto. Si tamen ex ſacramentali confeſſione ſciret, non poteſt aperire. Item multi putant non teneri denunciare, ſi ſine grauiſſimo ſuo incommodo nõ poſſis, aut ſine magno etiam ſcandalo; quia tunc nec correptio fraterna obligaret, nec pręceptũ Superioris. Quod ſi impedimentum coniunctum eſſet cum infamia, & illud tantùm quis audiſſet à perſonis fide indignis, aut incertis, non tenetur aperire, quia tum foret inefficax; conſultum tamen eſſet monere contrahentes, ſi commodè fieri poteſt, & ſperatur fructus.

QVAERO SEPTIMO. An ante denunciationes debeant præcedere ſponſalia? Reſp. multis in locis non fieri denunciationes niſi prius ſponſalia coram Parocho in facie Eccleſię contraxerint. Id verò non eſſe neceſſe patet ex

praxi aliorum etiam multorum locorum, vbi ſufficit conſenſus vtriuſque partis parocho intimatus, ſine ſponſalibus ſaltem publicis; & hoc in vſu eſt in his partibus. Permittitur verò libertati contrahentium, ſi ſponſalia prius contrahere voluerint. Si in aliquibus Diœceſibus ſtatutum ſit de prȩmittendis ſponſalibus ante denunciationes, obſeruetur.

QVAERO OCTAVO. An poſt ſponſalia contracta ſi alter vter fornicetur cum alio, ſit circumſtantia neceſſariò in confeſſione explicanda? Reſpondet Sanchez cum quibuſdam alijs ex parte ſponſi non eſſe confitendam, quia licet videatur circumſtantia ſpecialis, ea tamen iniuria quæ fit ſponſæ, reputatur arbitrio prudentum leuis, ideòque non excedit culpam venialem. De hoc tamen ego dubitarem. Quando ſe tenet ex parte fœminæ, vt quando quis fornicatur cum ſponſa alterius de futuro, eſt confitenda, quia eſt duplex malitia, vna fornicationis, altera fidei datæ in ſponſalibus. Nam licet per ſponſalia non acquiratur ius in copulam, acquiritur tamen ius in corpus alterius, quod violatur per fornicationem, ideòque irrogatur maxima ſponſo iniuria.

Aduerte etiam hic, inter ſponſos de futuro non eſſe peccata mortalia niſi tactus ex ſe impudicos. Vnde eis licent oſcula, amplexus, attactus faciei & manuum, & ſimilia quæ non inuoluunt aliquam impudicitiam. Cùm enim habeãt inchoatum quoddam ius ad matrimonium, quatenus ſponſalia ſunt diſpoſitio ad illud, ideò etiam illis permittuntur illa quæ ſunt ſolùm diſpoſitio & præparatio ad fouendum affectum, licet adiungatur voluptas aliqua remota & præambula voluptati matrimonij. Quod tamen intelligendum venit, ſi cautela adhibeatur ne cõtingat pollutio, nec periculum probabile illius, vel periculum conſenſus vlterioris in copulam, aut impudicitiam.

Aduerte ſecundò, ſponſos non poſſe ſe oblectare imaginatione copulæ futurę, eam tanquam præſentem fingẽdo:

do: quia opus & corporis immutatio, quæ indè ſequitur, eſt illis illicita in eo ſtatu, & ideò etiam illicita voluptas indè proximè reſultans. Si tamen apprehendāt ſolùm vt futuram, poſſunt de ea gaudere. Hoc enim non eſt aliud quàm gaudere de ſpe boni futuri, quæ ſpes eſt præſens & licita.

CAPVT SEDVNDVM.

DE PRÆSENTIA PAROCHI ET TESTIVM.

QVAERO PRIMO. An ſit de eſſentia matrimonij vt Parochus interſit? R. eſſe, in locis vbi Concilium eſt publicatum & receptum. Dico *publicatum*, quia hoc requirit ipſum Concilium, vt decretum hoc in ſingulis locis publicetur; & poſt triginta dies à publicatione robur habet. Dico etiam *receptum*; quia publicatum, ſed non receptum, ſaltem quando decem anni tranſierunt non obligat, inquit Filiucius ex Nauarro, Ledeſma, Sanchio, & alijs.

QVAERO SECVNDO. Quid de matrimonijs quæ contrahuntur in Regionibus ſubiectis tyrannidi hæreticorū? R. ſi in Parochia vbi contractus ſit non fuerit publicatū, impedientibus hæreticis, valida eſſe matrimonia, quæ ibi etiam ab hæreticis contrahuntur ſine Parocho & teſtibus. Reſpondeo 2. declaratum eſſe ab Interpretibus, ſi in Parochia tali publicatum fuerit legitimè hoc decretum; irrita ibi eſſe coniugia, quæ ſine Parocho aut teſtibus contrahuntur, ſiue ab hæreticicis, ſiue à Catholicis. Poſteà verò ſcripſit ex Vrbe Cardinalis Bellarminus ad Nuncium Apoſtolicum Belgij, quod in Regionibus ſubiectis hæreticis, vbi Paſtores proprij nulli ſunt, quantumuis olim ibi publicatum fuerit Concilium, rata eſſe matrimonia etiam ſine Parochi præſentia: eoquod ſatis conſtet decretū Concilij, quod iubet matrimonia fieri coram Parocho, non ſe extendere ad ea loca, vbi nulli

ſunt

ſunt Parochi. Poſtremò tandem pro ſimilibus difficultatibus, iterum à ſacra Congregatione declaratum eſt, vt in locis quæ ſubiecta ſunt hæreticis, ſi concilium ibi olim publicatum fuerit, irrita ſint coniugia, quæ citra formã concilij contrahuntur, quãdo ibi aliquis Parochus inueniri poteſt: ſi verò nulli ibi Parochi ſint (ſub quibus comprehende Sacerdotes alios, qui de licentia Ordinarij matrimonio intereſſe poſſunt) vel ſint quidem, ſed adiri nequeant, rata ſint etiam ſine præſentia Parochi. Ita docuit publicè in Academia Louanienſi Iacobus à Caſtro Theol. Doctor, & modò Epiſcopus Ruremundanus.

QVAERO TERTIO. An valeat matrimonium, ſi incolę locorum, vbi Concilium eſt publicatum, tranſeant ad Parochiam, vbi non eſt publicatum, & ibi clam contrahãt, & ſtatim redeant? Reſp. validum eſſe, quia hoc decretum ſic obligat perſonas, vt tamen neceſſariò reſpectus debeat haberi ad locum contractus: ideoque cùm contractus naturam loci ſequatur, ſiue fraude, ſiue non, ad illum locum acceſſerint, validè contraxerunt; quia quod fuit neceſſarium in eo loco, adhibuerunt. E contrà, ſi hi qui locum incolunt, vbi non eſt publicatum Concilium, accedant ad alium locum, vbi publicatum eſt, & ibi contrahant ſine Parocho, inualidum eſt matrimonium: quia deeſt ſolemnitas neceſſariò & eſſentialiter requiſita, vt in eo loco validus ſit contractus. Vnde licet peregrini diuertentes ad alium locum per modum tranſitus vel hoſpitij, non autem animo ibi commorandi, non teneantur ordinariè ad leges huius loci, tamen exceptio ſolet fieri in contractu, in quo adhibenda eſt ſolemnitas requiſita à lege loci illius vbi fit.

Caſus iſte nouiſſimè hic contigit. Aduenit Nobilis quidam cum puella Nobili in nuptias cum eo conſentiente. Et quia puellæ Auunculus impedimento erat, ne voto potirentur, è Gallia diſcedebant. Ibi autem non eſt publicatum hoc decretum Tridentini, & ideò coram quo-

libe-

libet Sacerdote contrahere ad validitatem sufficit. Sic ipsi vt sine strepitu matrimonium inirent, & tamen in facie Ecclesiæ, adueniebant ad Ecclesiam Fratrum Minorum in Eremo nostrâ, adducentes secum Sacerdotem è Gallia, qui eos coniungeret, nec is tamen erat Parochus alterutrius partis, nec à Parocho vllo licentiam habens. Quærebat à me per litteras loci Guardianus, an nõ posset hac in re merè permissiuè se habere, non interdicendo eis Ecclesiam suam? Respondi Sacerdotem illum ac contrahentes in errore versari, & ideò monendos esse de nullitate contractus huius matrimonialis: quandoquidem in eo loco contrahatur, vbi decretum Tridentini Concilij receptum est, quod afficit quascumque personas ibi contrahentes, etiam venientes de loco vbi decretum istud non est receptum. Contractus enim sequitur naturam & leges loci in quo fit, vnde si aliquid de essentia in illo loco requisitum omittatur, nullus est contractus, in hoc autem loco præsentia Parochi proprij partium contrahentium necessaria est, & ideò nullum fuisset matrimonium. Quâ re intellectâ recesserunt ad Parochiam vicinam quæ erat in Gallia, & ibi coniuncti sunt.

QVAERO QVARTO. Qualis præsentia Parochi & testium requiritur. Resp. 1. non tantum præsentia physica, sed & morali ipsos adesse debere, ita vt appareat ipsos à contrahentibus adhibitos esse, & possint ea quæ geruntur cognoscere: quia si coram dormientibus, vel ebrietate omnino sepultis, vel alàis vsu rationis carentibus contraheretur, matrimonium foret inualidum. Resp. 2. testes cum Parocho simul debere concurrere: non enim sufficeret prius coram Parocho, deinde coram testibus absente Parocho contrahere. Sufficiunt autem testes qualescumque qui vsu rationis sufficienti polleant. Vnde infames, excommunicati, consanguinei, serui, fœminæ, Religiosi, possunt hic esse testes. Est enim causa matrimonij fauorabilis, & concurrunt cum alio fide digno

nempè Parocho, cuius idoneitas ſupplet.

QVAERO QVINTO. Quid ſi Parochus vel teſtes inuiti adſint, vel etiam per vim aut dolum adducti ſint? Reſp. valere matrimonium, vt declarauit Congregatio. Nihil etiam obſtat quod tanquam alia de cauſa vocati ſint, atq; inter conuiuandum (verbi gratia) coram illis res geratur etiam non pręmonitis, modò tunc appareat, contrahentes ipſorum præſentiam requirere, poſſintq; ea quæ geruntur, cognoſcere. Dico *poſſint*, quia ſi Parocho affectante de facto non intellexerit, iudicat Congregatio valori matrimonij non obſtare. Itaque non eſt neceſſarium, vt Parochus matrimonio adſit tanquam ex intentione exhibendi ſuam pręſentiam auctoritatiuam in perſona Eccleſiæ, ſed omnino ſufficit quod præſens ſit, & poſſit teſtari, appareatque quod ad illum actum adhibitus ſit. Quod etiam iuri conforme eſt, ex lege *Coram Titio, de verborum ſignificatione*, vbi dicitur: *Coram Titio aliquid facere iuſſus, non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat ſcire, non autem is vel debet, nam inuito eo rectè fit quod iuſſum eſt.*

QVAERO SEXTO. Vtrum Parochus poſſit dare licentiam alteri, ad aſſiſtendum matrimonio? R. affirmatiuè, ita vt validum ſit matrimonium, etiamſi contra Epiſcopi prohibitionem alteri licentiam dediſſet, vel ipſe interfuiſſet. Neque neceſſaria eſt licentia in ſcriptis, ſed ſufficit verbalis, etiamſi probari non poſſit: imò non requiritur vt ſpecificè ad matrimonium ſolemnizandum detur, ſed ſufficit generalis ad omnia Sacramenta adminiſtranda, ſiue ad exercenda in ſua Parochia illa quæ pertinent ad curam animarum in ſua abſentia, vt ſolent Paſtores committere dum abſunt. Non ſufficit autem tacita licentia ex ratihabitione vel tolerantia, vt declarauit Congregatio Cardinaliũ. Requiritur enim vel commiſſio generalis adminiſtrandi omnia Sacramenta, vel ſi hæc non adſit, expreſſa & ſpecialis licentia.

QVAERO SEPTIMO. An Saçellani qui hanc delegatam habent

habent auctoritatem, possint alteri Sacerdoti eam committere? R. non posse, nisi sint delegati ad vniuersitatem causarum. Vnde aduerte, quod deseruitor qui ad tempus vel per Episcopum vel per Parochum constitutus est ad administrandam curam pastoralem, alium sublegare possit ad hunc effectum, eoquod delegatus sit ad omnia negotia Pastoralia: & hæc est potestas talis delegati iuxta communem sententiam Iurisperitorum. Vicarius, autem Pastoris qui simul cum ipso curam administrat eoquod non censeatur delegatus ad vniuersitatem causarum alium sibi substituere non potest, multòminùs quilibet alius Sacerdos, quem fortè Parochus in aliquo negotio sibi adiutorem adhibuerit.

QVAERO OCTAVO. Quid si Parochus vel Sacerdos ab eo delegatus assistat extra Parochiam, an valeat matrimonium? R. affirmatiuè, quia iurisdictio voluntaria qualis est assistentia in matrimonio, potest exerceri extra Parochiam: cùm nulla irrogetur iniuria alteri iudici, fiatque sine strepitu iudicij. Sic etiam in confessione, potest absolui subditus extra Parochiam.

QVAERO NONO. An Parochus debeat esse Sacerdos? R. non esse necesse, quamuis is quem delegat Sacerdos esse debeat. Sic enim restringit Tridentinum dicens, *coram Parocho vel alio Sacerdote*. Nec refert quod illa dictio, *Alius Sacerdos*, videatur implicare similem qualitatem Sacerdotij in Parocho: nec enim vniuersaliter id est verum, vt patet Math. 25. *Cũ eo crucifixi sunt alij duo latrones*, vbi particula, *Alij*, non implicat similẽ qualitatẽ, cum de Christo sit sermo. Itaq; cũ Parochus non Sacerdos exercere possit omnia quæ ad iurisdictionem spectant, nec ordinem requirunt, poterit assistere matrimonio validè, non tamen licitè; quia cum Parochus debeat benedictionem dare, & ex præcepto Ecclesiæ dicere. *Ego vos coniungo*, hoc vt decenter fiat, à Sacerdote debet fieri. Itaque si contingeret Parochum non Sacerdotem assistere, non potest stola vti,

vti, nec dare benedictionem.

QVAERO DECIMO. Quid ſi fuerit Parochus excommunicatus, hæreticus, ſchiſmaticus, aut ſuſpenſus à diuinis? Reſpondeo ſi habuerit Canonicam inſtitutionem, aut paſſim exiſtimatam talem, quamdiu ipſe gerit ſe pro Parocho, nec ab Eccleſia per ſententiam eſt priuatus officio aut poſſeſſione beneficij, non impedit aliquid ex prædictis validitatem matrimonij. Exhibitio enim præſentiæ, non eſt propriè actus iuriſdictionis, ideoque fieri poteſt etiam ab inuito, etiam ab excommunicato, vt declarauit Congregatio. Vnde poteſt & alteri licentiam dare, quia non eſt propriè actus iuriſdictionis, ſed tantùm conceſſio alicuius actus, in quo Parochus eſt legitimus teſtis. Manet ergo in eo poteſtas ſubſtituendi alium ad talem actum. Sed quid ſi aliquis ſit intruſus in Parochiã, nec legitimus ſit Parochus? Reſp. ſi ſit intruſus abſque titulo prouenieute à legitimo Superiore, matrimonium coram ipſo cenſetur inualidum; quia geſta per talem, in neutro foro valent. Si verò habuit titulum à Superiore legitimo, ſed inualidum ob vitium aliquod occultum, valet matrimonium; quia iuxta communem ſententiam valent geſta per eum in vtroque foro. Vide quę dixi in Reſolutione Caſuum de Sacramentis in genere cap. 4. in fine.

CAPVT TERTIVM.

DE TEMPORE ET LOCO MATRIMONII contrahendi.

QVAERO PRIMO. An in omni loco poſſit matrimonium contrahi? Reſp. ordinariè in loco ſacro debere fieri. cùm etiam præſcribant Parochialia, vt Sacerdos aſſiſtens ſit cum ſtola & ſuperpelliceo. Ex cauſa tamen poſſet aſſiſtere etiam in loco non ſacro; puta ſi malitiosè impediendum eſt matrimonium, vel ſine periculo ad locum ſacrum acceſſus non eſt. Vnde inter declarationes Cardi-

Cardinalium lego hanc: *Ordinarius non poteſt prohibere quin matrimonium domi celebretur ſeruata forma Concilij: cùm tamen maximè deceret, vt in Eccleſia celebretur, ad hoc hortari debet, non tamen præcipere*. Ex quo colligere quis poſſit non eſſe mortale aſſiſtere domi, etiamſi non adeò graues cauſæ intercedant, ſi modò ſolẽnitates poſtea in Eccleſia peragantur, puta benedictio, & aliæ cæremoniæ in Rituali præſcriptæ. Aduerte etiam quod in Parochialibus ſolet præſcribi, vt clarâ luce fiat. Ratio eſt, quia nocturno tẽpore tumultus, & alia inconuenientia ſubſequi poſſent; alioqui bis ceſſantibus, ex cauſa aliqua etiam nocturno aut matutino tempore ante lucem celebrare licet matrimonia. Nam nec aliud habet noſtrum Rituale quàm hęc verba. *Clarâ luce illud celebrari conueniet.* Vide fol. 193.

QVAERO SECVNDO. An teneatur Parochus ſcribere Matrimonia? Reſp. teneri. Ita enim decernit Concilium Trident. An tamen ſit peccatum mortale, quæri poteſt. Ex vi ſolius Tridentini Concilij non videtur colligi poſſe adeò graue, nullo enim verbo rigoroſo vtitur. Quapropter non facilè condẽnarim peccati mortalis in locis vbi hactenus non eſt conſuetum, nec vlla Epiſcopalis acceſſit Conſtitutio rigoroſa ea de re. Sic omnino etiam conueniens eſſet, vt liber Confirmatorum in Parochia haberetur, quia contingit Sacramentum iſtud iterari defunctis parentibus, & pueris non ſatis certam habentibus memoriam confirmationis. De hac re tamen etiam ſtrictum præceptum paucis in locis reperitur. Idem dic de libro Defunctorum. De his enim omnibus videndum quo rigore obſeruetur cõſtitutio vel conſuetudo in quolibet Epiſcopatu.

QVAERO TERTIO. An illicitum ſit matrimoniũ contrahere tempore quod vocant feriatum, ſiue clauſum, in Aduentu, aut Quadrageſima? Reſp. iſtis temporibus prohibitas eſſe ſolemnitates nuptiarum. Inter quas primò recenſe ſolemnem benedictionem, deinde traductionem ſponſi

ſponſi ad domum ſponſæ cum ſolemnitate. Item celebrationem conuiuij nuptialis, cum ſua pompa & ſolitis vanitatibus. Sed quęritur, an ſine Ordinarij licentia, ſine ſolemnitate matrimonium licitè contrahatur? Reſp. ex vi Concilij Trid. licitè contrahi. Ex vi tamen particularium conſtitutionum, vel conſuetudinis vim legis habentis, in certis Diœceſibus non eſſe licitum. Et quidem prohibitionem eſſe in Diœceſi Leodienſi niſi de Ordinarij licentia, ſatis manifeſtè conſuetudo interpretatur; quæ etiam paſſim in vicinis Prouincijs vigorem obtinet. Imò eam prohibitionem apertè exprimunt Epiſcopales diſpenſationes in denunciationibus, clauſulam continentes ordinariam, quâ concedunt ſine denunciationibus coniungi partes, *non tamen tempore clauſo, ſed tempore aperto*. Quæ clauſula demitur, ſi licentia ſpecialis pro illo tempore petitur, & hæc clauſula inſeritur, *etiam tempore clauſo, &c.* Hanc ergo licentiam eſſe neceſſariam, vix remanet dubio locus; quamuis pauco abhinc tempore dubium illud mouere voluerint Dionantenſes. In Diœceſibus quibuſdam, res eſt clarior, quia expreſsè per ſtatuta Synodalia prohibetur matrimonium eo tempore etiam ſine ſolemnitate, prout patet ex Synodo Mechlinienſi, & alijs.

QVAERO QVARTO. An ſponſalia & denunciationes cenſeantur inter nuptiarum ſolemnitates prohibitas? Reſp. non eſſe, neque lege, neque conſuetudine, atque ita omni tempore poſſe fieri. Non ita tamen decet hæc etiam fieri tempore illo quo matrimonia prohibentur, quia mens Eccleſiæ conſtituentis tempus feriatum, fuiſſe videtur vt Chriſtiani circa maiores anni ſolemnitates, & maximè tempore pœnitentiæ, ſepoſitis curis ſæculi & carnis, magis vacarent negotijs ſpiritualibus, & animæ ſaluti. Vnde tunc tractare de matrimonio, ſponſalia inire, denunciationes facere, non eſt ita conforme menti Eccleſiæ. Sed cùm intentio Eccleſię non cadat ſub præceptum, non cenſentur prohibita hæc. Vnde conſuetum eſt

est alicubi tempore feriato ad finem tendente proclamationes fieri, puta in festis Natalitijs, aut Paschalibus.

QVAERO QVINTO. An sit peccatum mortale consummare matrimonium ante benedictionem? Resp. nō esse, quia copula ista est inter veros coniuges, nec est prohibitio aliqua rigorosa. Nam Concilium Trid. hortatur tantùm coniuges, vt ante illam benedictionem non consummẽt.

QVAERO SEXTO. An teneantur statim coniuges consummare matrimonium, si alteruter vrgeat? R. non teneri, sed dari eis à iure bimestres inducias, si de statu Religionis alteruter cogitare voluerit, etiamsi alter inuitus sit. Quod si lapsum sit tempus duorum mensium, tenetur consummare, nec licet ingredi altero repugnante, quamuis si ante consummationem ingrediatur, quantumlibet temporis sit elapsum, valida sit professio. Hanc Sanchez etiam tunc putat licitam; sed repugnat Rebellus, & quidam alij.

QVAERO SEPTIMO. Quid si sponsa statim post matrimonium violentè cognita fuerit, an Religionem ingredi possit? Resp. probabile esse quod sic, quia fraus & malitia oppressori patrocinari non debent; & alioqui sine culpa sua & inuita iure suo priuabitur. Aduerte tamen actu etiam violento matrimonium consummari, & omnino insolubile fieri, quandoquidem per talem copulam coniuges fiant vna caro. Vnde si violata ingrediatur Religionem, vir in sæculo manens non potest aliud coniugium inire illâ viuente, quandoquidem per illam copulam coniugium sit factum insolubile.

CAPVT

CAPVT QVARTVM.

DE CONSENSV NECESSARIO AD MATRIMONIVM.

QVAERO PRIMO. An matrimonium metu contractum ſit validum? Reſp. primò, metus grauis ad extorquẽdum conſenſum iniuſtè incuſſus, inualidum reddit matrimonium. Reſp. ſecundò, metus quicumque, qui non eſt incuſſus ad extorquendum matrimonium, non reddit illud irritum. Reſpondeo tertiò, metus grauis ſi iuſtè incutiatur etiam ad extorquendum conſenſum, non reddit matrimonium inualidum. Ex his reſponſionibus deducitur reſolutio caſuum ſequentium.

Caſus primus. Si parentes alicuius filiæ defloratæ comprehendant illum qui defloruit, & verberibus (aut metu mortis ſiue verberum quæ minantur ei manibus proprijs infligere, & ſeſe vindicare) extorqueant ab illo conſenſum, inualidum eſt matrimonium; niſi metu depoſito, liberè poſtea conſentiat. Ratio eſt, quia hic iniuſtè vim & metum pati cenſetur, cùm nec mortem vel verbera, ſimilemque vindictam grauem per ſe & proprià auctoritate liceat inferre.

Caſus ſecundus. Si tales parentes defloratori vim talem non inferant, per verbera aut minas mortis à ſe inferendæ, ſed ſolùm minentur, niſi nubat cum ea, ſe à Iudice pœnas debitas huic delicto procuraturos, atque actionem litemque intentaturos, validum eſt matrimonium, licet talis hoc metu inducatur ad conſentiendum. Ratio eſt; quia talis metus non eſt iniuſtè incuſſus, ideoque magis cenſetur oriri ab intrinſeco, cùm procedat ex lege & natura delicti, quàm ab extrinſeco: & non tam cenſetur incuti metus, quàm declarari quid debeat ſibi metuere ratione delicti. Et ita potius cenſetur auferri metus ob delictum concipiendus, offerendo ei matrimoniũ tanquam medium

medium ad illum euadendum. Vnde patet iudicem posse stupratori virginis mortem minari, nisi eam ducat; cum id legibus sit consonum. Sicut & potest iudex per excommunicationem cogere sponsos ad contrahendum : nec propterea irrita erunt hæc matrimonia, licet metu mortis vel excommunicationis contracta.

Casus tertius. Si quis matrimonium cum concubina metu morbi vel naufragij contrahit, aliàs non consensurus, valet matrimonium: quia hic metus ab intrinseco est nec inducitur ab alio ad matrimonium, sed à seipso: voluntariè enim eligit hoc, tanquam medium, vt euadat periculum animę vel corporis.

Casus quartus. Idem dicendum, si quis in carcere positus contrahat cum aliqua, vt euadat illum carcerem, aut id faciat vt euadat mortem aliàs iustam, si modò tamen non sit in illum carcerem detrusus, aut in istud periculum mortis, animo extorquendi matrimonium.

QVAERO SECVNDO. An matrimonium metu reuerentiali contractum irritum sit? R. affirmatiuè quando metus ille grauis censetur. Metus autem reuerentialis is dicitur, qui contingit ex reuerentia quæ debetur Prælatis, Parentibus ac Superioribus v. g. quo filius patrem, pupillus tutorem, vxor maritum, subditus Principem timet. Itaque cum hic metus censetur grauis, non solum matrimonium, sed & professionem Religionis irritare, certum est. Censetur autem grauis, quando minæ, grauia verba, vel iurgia, interseruntur ab illo quem reueremur & timemus. Vnde si filius vel subditus in aliquam consentit, solum quia vult Pater aut Princeps, aut aliàs si non faciat, offensio existimatur fore magna & diuturna, cum asperitate vultus vel verborum, censetur graui metu consentire. Addunt aliqui, si parens vel alius cui hæc reuerentia debetur, importunè vrgeat & assiduè petat, preces illas & importunitatem coniunctam cum illa reuerentia quæ superiori debetur, æquiualere metui graui. Vidimus de facto

ob similem importunitatem declaratum matrimoninm nullum in Diœcesi nostra nouissimè in Parochia Aduennæ Palisiensi: vbi quædam quæ ob metum reuerentialem & importunitatem parentum consenserat, & coram Parocho consensum expressérat, nunquam tamen à viro post longam licet cohabitationem adduci potuit vt consummaret matrimonium. Vnde postea allegato & probato hoc metu, matrimonium nullum declaratum est, manetque ex nunc illa libera.

QVAERO TERTIO. An qui ex tali metu contrahit peccet? R. quando coactus fictè consentit, peccat saltem venialiter, quia mentitur; secus si æquiuocaret vt iustè poteſt; non est verò mortale, quia non est mendacium pernicioſum inquit Filiucius ex Sanchez. Quãdo autem verè consentit, nullo modo peccat, quia licet Sacramentum sit irritum, tamen ipse non est qui irritat, sed Ecclesia, & talis consensus desinit esse vera materia & forma, vt docet Sanchez disp. 16.

QVAERO QVARTO. Quid si accedat copula carnalis? R. si accedat copula, quia matrimonium prius metu contractum validum putetur, nullum erit matrimonium. Ratio est, quia non additur copula vt matrimonium perficiatur, sed quia perfectum putatur, priùs autem non erat perfectum, ergo nec iam perfectum dicetur. Quod si sicut prior consensus ex metu graui expressus fuit, ita etiam copula ex metu fiat, nullum erit matrimonium, etiam si esset intentio consummandi illud. Imò cùm matrimoniũ sit irritũ copula etiã subsequens est mortalis, nisi ignorãtia excuset existimantẽ hâc copulâ ratificari matrimoniũ. Itaq, vt validetur hoc matrimonium, debet pars coacta metu iam depoſito consentire libere & sponte, & tunc affectu cõiugali liberè copula habita potest illud ratificare. Atq, sufficit per copulã affectu coniugali habitã consensum exprimere. Imò per diuturnam habitationem spontaneam ratificatur, data oportunitate recedendi. Talis enim censetur sufficiens signum consensus spontanei

de nouo habiti. De quo Sanchez disp. 9.

QVAERO QVINTO. An non sit necessarium tales exprimere consensum de nouo, coram Parocho & testibus? R. non esse. Imò generaliter tradunt DD. quando aliqui semel contraxerunt coram Parocho & testibus, si ob impedimentum aliquod occultũ non valuit matrimonium, sublato illo impedimẽto, sufficere quod inter se coniuges renouent consensum. De quo Sanchez latè disp. 37.

QVAERO SEXTO. An non possit Pater præcipere matrimoniũ certum filio? R. quando multum interest parentũ, vt filius ineat certũ matrimonium, possunt præcipere, & filius nisi iustam causam habeat, tenetur obedire, si modò velit statum matrimonij. Talis casus erit si necessariũ iudicetur matrimonium ad sedandas graues inimicitias, aut ad subuenienoũ necessitari parentum. Extra similes casus, non tenetur filius obedire patri præcipienti coniugiũ aliquod. Imò non peccat contrahendo inuitis parentibus, si iustã causam habeat; vt si iniustè prohiberetur ab illis à matrimonio prætenso, aut si vellent eũ collocare in matrimonio, à quo abhorret; puta, quia imprudẽti vel ægritudine laboranti volunt eũ couiungere. Quod si filius non habeat iustã causam contrahẽdi inuitis parentibus, tenetur eos consulẽre, non tamen tenetur sequi eorũ consiliũ sub peccato mort. Vnde nec peccabit mortaliter, si contrahat ipsis inuitis postquã consiliũ petijt. Ratio est, quia in matrimonio est quasi seruitus perpetua, ad quam nemo potest compelli, cùm sit liberæ conditionis, & quisq; libertatem debet habere in electione status sui.

QVAERO SEPTIMO. Qualiter peccent parentes inducendo vel impediendo? Resp. Parentes non possunt cogere per metum grauem, nisi sub graui peccato, ad certũ matrimonium. Posset tamen pater metum leuem ex paterna increpatione inducere, ad hoc vt filius consentiat in certum matrimonium. Resp. 2. non posse absque iusta causa impedire matrimonium prolium, quia sunt sui iu-

ris in electione ſtatus. Iuſta autem cauſa eſt, ſi filius inæ-quale & indignum ineat matrimonium. Dicitur autem indignum quod ſine dedecore iuxta loci mores inire non poteſt; ſiue indignitas oriatur ex bonis animi, pùta quia malis moribus eſt coniux; ſiue ex bonis fortunæ, quia valde pauper. Quod ſi filius ad tale matrimonium tenere-tur, vel quia defloravit, vel quia fidē dedit, peccat mor-taliter Pater, ſi impediat per vim aut metum.

Petes, an incurrat excommunicationem Pater metu vel vi impediens, aut ad certum matrimonium cogens? Id enim videtur indicari in Trident. ſeſſ. 24. c. 9. Reſp. non incurrere, quia illa excommunicatio tantum fertur contra Principes temporales, Magiſtratus, & alios ha-bentes iuriſdictionem in foro externo, vt docet commu-nis ſententia.

CAPVT QVINTVM.

DE DEBITO CONIVGALI.

QVAERO PRIMO. An teneatur ſub peccato mortali coniux alteri debitum reddere? Reſp. non ſemper eſſe mortale, quia non ſemper petit coniux cum inten-tione obligandi adeò grauiter. Sic nec creditor pecuniā ſibi debitam ſub illa ratione ſemper exigit, vt ſit pecca-tum non reddere. Sic à mortali excuſatur negans, imò quandoque & à veniali, cùm remiſsè petitur, cùm nimis frequenter & immoderatè, cùm rationabilis item alia cauſa intercedit, puta inualetudo aliqua, vel quia plures proles ſunt, quàm poſſit ab eis enutriri. Intelligi autem hæc debent; niſi in petente periculum incontinentiæ ad-uertertetur. Aduerte, quando vxor etiam ſolùm tacitè petit, virum teneri reddere: imo quando inquie-tetur petere quando ſcilicet quibuſdam ſignis percipit vi-rum e[illegible] voluntatem petendi, ed ob verecundiā abſtinet;

tunc enim vir non tã censetur petere, quàm reddere. Si verò coniux nonnisi cum magna difficultate, & quàm rarissimè reddere vellet, præsertim cùm sentiret incontinentiæ periculum in coniuge, esset peccatum mortale non reddere. Item si grauiter sentit offendi coniugem, cui negatur, quia tunc censetur sub obligatione petere. Item si ad vindicandum se de coniuge, negetur.

QVAERO SECVNDO. An sit aliquando peccatum, petenti debitum reddere? Resp. in multis casibus posse cõtingere peccatum etiam exigenti reddendo.

Casus primus. Si petatur & reddatur cum periculo abortus vxore grauidâ. Aliqui putant si fœtus nõdum sit formatus, non esse mortale vti matrimonio cum dicto periculo. Quicquid sit de hoc, vix coniugibus de eiusmodi periculo constare potest, vt ideo teneantur abstinere sub mortali. Potest igitur communiter vir vxorem grauidam cognoscere. Et licet Sancti Patres videantur docere abstinendum tunc esse; consilium magis dant quàm præceptum. Et si quandoque vtantur nomine obligationis vel debiti, intelligendi sunt de debito honestatis & congruentiæ.

Casus secundus. Si petatur tempore fluxus menstrui, quia vsus matrimonij tunc continet aliquam indecentiã: adeò vt aliqui putent tunc esse peccatum mortale, propter periculum infectionis in prole. Sed contrarium est verius; tum quia tale periculum est rarissimum ipsâ experientiâ teste; tum quia vix contingit prolem tunc concipi, vt colligitur ex Philosopho 1. de generat. animal. cap. 19.

Casus tertius. Si petatur tempore puerperij, tunc enim debere abstinere coniuges significat D. Gregorius epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum. Sed licet sit aliqua indecentia statim à partu vti matrimonio, tamen nõ est mortalis, nisi aliunde periculum immineat: imò accedente iustâ causâ, posset esse licitum. Non tenentur

verò abstinere per integrum mensem, sicut nec mulier ab ingressu Ecclesiæ; si aliàs sana sit.

Casus quartus. Si petat coniux amens vel ebrius, cum periculo morali pollutionis extra vas, quod his ebrijs aliquando contingit. Vnde aduerte quod coniux sanę mentis alteri planè ratione destituto, vel ob amentiam, vel ob ebrietatem, aut similem causam, per se non tenetur debitum reddere. Ratio est, quia talis est incapax omnis dominij. Sicut enim dominium non potest esse in subiecto irrationali, sic nec vsus in subiecto hic & nunc non potente vti ratione. Per accidens tamen ad vitandum grauia mala, tenetur coniux amenti vel ebrio debitum reddere. Si vterque sit amens, illicitus erit vsus matrimonij, ob periculum imminens proli, tum in conceptione, tum in educatione, & ideò separandi sunt. Idem dicendum, si vxor sit furiosa.

Casus quintus. Si sit detrimentum notabile sanitatis, non solùm non tenetur reddere exigenti, sed etiam illicitè reddit, quia quisque obligatur habere curam moderatam suæ salutis. Sic ratione febris, aut alterius morbi, potest præcipi à medico, vt ad tempus abstineat ob periculum. Quod si periculum illud iudicetur moraliter certum & graue, tenetur abstinere.

Casus sextus. Si petatur loco non debito, puta in loco aperto, vel publico, aut sacro. Reddere enim aut petere in loco publico, censetur mortale; tum quia contra humanam honestatem & decentiam in re graui; tum quia daretur occasio ruinæ spiritualis aspicientibus. Tactus etiã si tales forent, vt adstantes inducere possent ad venerea, essent mortales. Vnde existimo quandoque grauiter peccari à coniugatis vtentibus matrimonio insolenter, & sine vlla cautela in proprio etiam lecto: ita vt proles, ancillæ, vel famuli, quæ decumbunt in eodem vel vicino cubiculo, patenter aduertant & audiãt eos vacare rei carnali: ideoq; periculo exponũtur cogitationum, motuum, & de-

& delectationum carnalium. Quantũ ad locum ſacrum, petere aut reddere in loco illo, extra caſum neceſſitatis, peccatum mortale eſt, quia Eccleſia polluitur. Caſus autem neceſſitatis excuſat, vt ſi coniuges diu obſeſſi eſſent intra locum ſacrum, & ideò exponerentur periculo incõtinentiæ. Tactus autem turpes ſi ſint abſque periculo pollutionis, non ſunt ſacrilegia, quia nõ ſunt ſpecialiter prohibiti, ſicut eſt pollutio, ideoq; non ſunt neceſſariò confitendi ratione circumſtantiæ loci ſacri: quod idem dicendum eſt de tactibus reſpectu non coniugatorum, vt docet Sanchez diſputatione 15. q. 2. & ex eo Filliucius.

QVAERO SECVNDO. An peccent coniuges & qualiter, non ſeruando debitum modum in coniugio? Reſp. ordinariè eſſe niſi veniale peccatum, quando ſeruatur legitimum vas, ſiue organum generationis debitũ in muliere, ſine periculo effuſionis. Quod aduertendum eſt ob multos modos incongruos, & à modo quem natura inſtituit deuios, quos reperire eſt inter carnales coniuges, qui tamen peccati mortalis reatum non inuoluunt: & propterea non neceſſariò à Confeſſarijs interrogandi ſunt ipſimet confitẽtes, nec de alia re interrogãdi, niſi an periculum fuerit effuſionis ſeminis extra vas. Siue ergo à latere, ſiue ſedendo, ſiue ſtando, ſiue muliere loco viri ſuperincumbente, ſiue etiam præpoſterè more brutorũ, alijſque modis in vaſe muliebri actus coniugalis exerceatur, non cenſent DD. peccatum mortale: quia nullus ex illis generationi aduerſatur, eoquod ſemen in matrice recipiatur per attractionem. Eſſet verò mortale ſi ex tali modo concumbendi generatio impediretur, aut fieret ad talem finem. Poteſtque fieri vt talis modus quandoque excuſari poſſit iuſtam ob cauſam: puta, quia diſpoſitio ipſius coniugis non aliud patitur, aut ſi fiat vt vitetur pericum fœtus in grauida. Excuſaturque vt plurimum reddens, ſi timeat diſplicere coniugi, aut indignationem excitare,

citare, ideoque patitur. Quod si in vase indebito copula consummetur, non solùm peccatum mortale est: sed ad sodomiam spectat, nec potest vxor pati licitè similem copulam.

QVAERO TERTIO. Quid de tactibus, aspectu, verbisque turpibus inter coniuges? Resp. tactus qui fiunt circa corpus mulieris, etiamsi non ordinentur ad copulam, non sunt mortales, nisi fiant cum periculo pollutionis: aut nisi pertineant ad sodomiam quamdam. inchoatam, vel aliam speciem contra naturam. Idem dic de aspectu & turpiloquio.

QVAERO QVARTO. Quale peccatum sit, post actum coniugalem impedire conceptionem? Resp. esse mortale. Hinc resolutio patet casuum sequentium.

Casus primus. Si vir aut mulier se retrahit in actu seminationis, ne proles concipiatur, peccat mortaliter.

Casus secundus. Si mulier post actum coniugalem se ad hunc finem erigit, aut aliud facit, vt semen excutiat, vel vt non sit prolificum, peccat item mortaliter: quia est voluntariè frustrare semen fine ad quem institutum est. Et aduerte hos casus non esse infrequentes inter aliquos qui multâ prole grauantur, & nihilominus volunt coniugij actu delectari sine prole & generatione vlteriori, quantum in ipsis est. Item in quibusdam alijs mulieribus, quæ ob incommoditates partus ac dolores, timẽt denuò concipere. Inueni autem ex confessionibus, non paucas huic vitio obnoxias, sed existimantes se mortaliter non peccare. In his tamen exquirendis, debent magnâ cautelâ vti Confessarij. Atque de his satis.

QVAERO QVINTO. An coniux in absentia alterius possit delectari morosè de copula cogitata, tanquã præsenti? Resp. si absit periculum pollutionis, non esse peccatum mortale, vt multi docent, quia cùm in eo statu sint, vt eis actus liceat, cogitatio illius aut imaginaria delectatio de illo cogitato non videtur eis interdicta saltẽ sub mor-

tali

tali; quãuis quia caret debito fine venialis esse possit. Vidua autem non potest delectari actu coniugij præterito, si illum sibi tanquam præsentem per imaginationẽ constituat: quia ille actus, & corporis immutatio quæ inde sequitur, in hoc statu non ei licent. Secus erit si solum gaudeat de illo tanquam de re preterita, hoc enim non est aliud quam consentire in rem licitam, seu approbare actum præteritum, absque tamen delectatione venereâ præsenti.

CAPVT SEXTVM.

DE COHABITATIONE CONIVGVM, ET BONORVM ADMINISTRATIONE.

QVAERO PRIMO. An vir & vxor teneantur simul cohabitare? R. affirmatiuè. Id enim ex ipsa matrimonij natura colligitur, quod non solum ad prolis educationem, sed & ad mutua obsequia præstanda ordinatum est. Hæc autem præstari non possunt sine ea cohabitatione, cum etiam vxorem alere vir teneatur. Si tamen marito dos cum vxore promissa non solueretur, non tenetur eam alere, nec adducere in domum suam ad eam sustentandam, & onera matrimonij sustinenda. Imo potest illam remittere in domum parentum, licet antea in domum suam adduxisset. Ratio est, quia dos quasi in pretium datur tum pro alenda vxore, tum pro sustinendis oneribus matrimonij. Ergo illa deficiente, non tenetur maritus stare conrractui quantum ad hoc onus.

QVAERO SECVNDO. An propter non solutam dotem possit negare vxori debitum, & maritale consortium? R. non posse, vt docet Couarr. Mol. & alij, sed solam potest negare sustentationem, pro iila enim dos promittitur & datur.

QVAERO TERTIO. Quid ſi vir mutet domicilium, an teneatur vxor ſequi? R. teneri, niſi inde ei animæ vel corporis periculum immineret: aut niſi ab initio cõiugalis cõtractus, deductum eſſet in pactum, vt vir certo loco cum vxore habitare teneretur. Tamen ſi vrgens cauſa locum mutandi marito ſuperuenerit, v.g. periculum capitis, tũc non obſtante pacto teneretur vxor maritum ſequi, niſi ſine iuſta cauſa maritus inciperet vagari. Adde ſi maritus ſolebat vagari ante matrimonium, & illa id non ignorabat, tenetur ſequi.

QVAERO QVARTO. Quomodò peccet vxor circa adminiſtrationem bonorum familiæ? Reſp. peccat mortaliter, ſi ſummam notabilem marito inuito det vel alienet. Ratio eſt, quia non poteſt accipere aliquid iuſtè, inuito illo ad quem ſpectat dominium, vel adminiſtratio, vel vſus fructus. Cùm ergo bona communia adminiſtrare ſpectet ad maritum, fit illi iniuria contra eius voluntatem ea donando. Quia tamen in praxi res hæc poſſet ſcrupulis multis obnoxia eſſe, & difficultatibus, recenſentur multi caſus, in quibus vxor excuſatur à mortali.

Caſus primus. Si quantitas iudicio prudentis non cenſeatur notabilis, conſiderato ſtatu aut opibus: aut ſi maritus rogatus cenſeretur conſentire, aut irrationabiliter inuitus eſſe. Sic poteſt facere donationes & eleemoſynas ſecundum morem mulierum ſuæ ſortis. Quod ſi maritus vetet, cenſetur vetare exceſſum: & cùm conſuetudo iusquoddam hac in re tribuat mulieri rationi conſonum; non videtur maritus poſſe abſolutè illam priuare tali iure. Quia tenetur vxori ad decentem ſuſtentationem iuxta ſtatum, in qua ſuſtentatione includi cenſetur, non tantum victus, veſtitus, ornamenta & famulatus; ſed etiam alia quæ mulieribus ſuæ ſortis ad recreationes & largitiones concedi ſolent, maximè iuxta morem loci aut Regionis. Et cùm vxor non ſit mancipium viri, ſed adminiſtrationis ſocia, irrationabiliter maritus omnem donationem prohiberet.

Casus secundus. Si mulier det ex his quorum habet liberam administrationem, vt ex paraphernis, vel ex lucro suæ industriæ. De his enim liberior dispositio ei competere censetur, maximè si mulier attulit dotem sufficientem ad se alendum.

Casus tertius. Si det ad impediendum damnum, vel spirituale, vel temporale. In temporali casus ordinarius esse solet, si ad vitandam litem aliquid inscio marito parti aduersæ soluit, vt faciliorem ineat compositionem; ne expensę per litem excrescant, marito animum obfirmante. In spirituali casu esse solet, si det vt celebrentur Missæ pro fælici successu familiæ, aut mariti conuersione. Cùm vtiliter negotium familię, ac ipsius mariti in his omnibus gerat, non censetur rationabiliter inuitus. Sic Nabal non poterat cum ratione inuitus esse, quod Abigail multa munera afferret ad Dauid aduentantem, vt se vlciscereturde iniuria. 1. Reg. 25.

Casus quartus. Si mulier det in extrema aut graui necessitate proximi. Tunc enim tenetur. Item si maritus est absens, potest secundum administrationem prudentem donare, quia tunc censetur ad eam administratio pertinere.

Casus quintus. Si maritus est dissipator, cùm tunc faciat vxori iniuriam (ad quam dimidia pars bonorum in matrimonio acquisitorum cum dote spectat) potest occultè vti compensatione, accipiendo ex bonis mariti, vt sibi vel liberis consulat, quantum opus est, vt pars sua salua sit.

Casus sextus. Si pater vel mater vxoris sint pauperes, ita vt miserè secundum statum suum viuant, potest marito nolente eis succurrere ex bonis communibus, vel ex dote sua subtrahere, vt illis det. Idem dicendum, si habeat proles ex alio matrimonio, quæ similiter egeant. Ratio est, quia habent ius ad alimenta ab ea petenda: vnde maritus non potest iure id iniquè ferre. Ita Lessius ex Petro, Nauarra & Corduba. Idem probabiliter dicitur, si frater

Digitized by Google

vel ſoror vxoris ſimili vrgeantur paupertate.

QVAERO QVINTO. Quid de filijs familias occultè ex bonis parentũ ſurripientibus? R. ſi fiat ipſis inuitis, & ſumma ſit notabilis, eſt furtum mortiferum. In furtis autem filiorum, vel vxoris, longè maior quantitas requiritur, quàm in furtis externorum. Vnde dè ea debet formari prudens iudicium, iuxta conditionem ſtatus, ætatis, perſonarum, locorum &c. Quare ſi filius ſubtraxit duos vel tres aureos parenti prædiuiti, non ſtatim putandum eſt mortale, præſertim cum parens talis, ſæpè non ſit multum inuitus: ſecus ſi parens ſit mechanicus, aut mediocris fortunę.

Sic etiam cenſetur peccare mortaliter, ſi in res turpes aut vanas expendat notabilem ſummam contra voluntatem parentum, ex pecunijs ei ad honeſtos vſus conceſſis. Exempli gratia pecuniam pro veſte comparanda expendit in aleas, compotationes, vel mulieres. Vide Nauarr. c. 17. 164. Sunt verò caſus, in quibus excuſatur à peccato ſaltem mortifero filius familias, aliquid accipiendo.

Caſus primus. Si quantitas pro conditione ſtatus non cenſetur notabilis. Aut ſi putetur parens ſi rogaretur facilè conceſſurus. Tunc enim non videtur inuitus circa ſubſtantiam, ſed tantum circa modum: aut ſi more aliorum ſuæ conditionis in eleemoſynas, ludum & honeſtas recreationes expendat.

Caſus ſecundus. Si in extrema vel graui neceſſitate proximi ſurripiat, ad eis ſubueniendum. Parens enim non eſt tunc rationabiliter inuitus, cum teneatur ipſe.

Caſus tertius. Si accipiat ex bonis ſuis caſtrenſibus, vel quaſi caſtrenſibus; puta quæ habet ratione beneficij, vel officij publici, vel militiæ, horum enim habet diſpoſitionem, quod ſi pater illa vendidiſſet expendens in alimenta filii, poteſt tantumdem repetere à patre, vel etiam à coheredibus; quod ſi non audeat, poteſt vti occultè compenſatione.

Caſus

Casus quartus. Si filius gerit negotia patris, potest deductis expensis quas pater facit in illo alendo, pro suo labore & industria tantum accipere, quantum daretur extraneo, si pater per se non erat facturus, sed per alium. Notant tamen aliqui, vsum fructum istius lucri non debere sibi vendicare ante mortem patris, vel suam emancipationem; quia cùm hoc lucrum censeatur in bonis aduentitijs, censetur adhuc spectare ad patrem. Hæc notent Confessarij, pro filijs villicorum, artificum, vel mercatorum, qui frequenter multa expendunt inscijs parentibus, sed quia ipsis negotiorum administratio incumbit, suosque omnes labores vouent paterno obsequio & familiæ bono, & quia multum lucri possent congerere vltra expensas si alibi permitterentur operas locare; ideò tales non tenentur ad restitutionem; nec facilè ad graue peccatum sunt condemnandi: quamuis dehortari eos oporteat à similibus, maximè quando expensæ sunt inutiles, nec statui eorum congruæ, tunc enim Parentes rationabiliter sunt inuiti. Atque de his satis.

Tandem extremam huic operi manum impono, doctrinamque omnem hic traditam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ censuræ ac iudicio lubens substerno, quo tanquam lydio lapide, doctrina vera à falsa & adulterina discernitur. Pro meo verò labore haud exiguo, Lector Beneuole, Sacrificiorum vel precum communicationem impertire, ac sicubi aberraui, inscitiæ meæ adscribe, si quæ verò tibi proficua, vel Pastorum instructioni oportuna reperies, non nisi seruo inutili, confusione & verberibus digno, sed Deo laudem refer: hîc enim & vbique, in omnibus, & per omnia, initians & finiens, illud decantare opto:

GLORIA PATRI ET FILIO AC SPIRITVI SANCTO, SIT IN SAECVLA SAECVLORVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAPVT QVINTVM.

De intentione ministri. pag. 113

CAPVT SEXTVM.

De suscipiente Sacramentum. 117

TRACTATVS II.

DE SARRAMENTO

Baptismi. Proemium. 119

LECTIO PRIMA.

De materia Baptismi.

Propositio 1. Docet materiam esse aquam. 121

2. Congruè aquam esse designatam in materiam. 127

3. Agit de aqua benedicta, & eius vtilitate. 129

LECTIO SECVNDA.

De fontibus baptismalibus.

Explicatio sententiæ Prophetiæ vaticinantis de Baptismo. 133

Miracula fontium. 143

LECTIO TERTIA.

De forma Baptismi.

Propos. 1. Docet quibus verbis Baptismus constet. 147

2. Quando fuerit ea forma instituta. 152

3. Quomodo etiam laicos conueniat scire formam. 155

LECTIO QVARTA.

De suscipientibus Baptismum.

Propos. 1. Docet etiam paruulos esse Baptismi capaces. 159

2. Non posse infantes saluari nisi per Baptismum. 164

3. Baptismum sanguinis supplere baptismum aquæ. 169

LECTIO QVINTA.

De effectibus Baptismi.

Propos. 1. Docet remittere peccatum originale, & actuale. 174

2. Remittere omnem pœnam peccati. pag. 177

3. Non tollere concupiscentiam, nec pœnalitates. 177

LECTIO SEXTA.

De Susceptoribus in baptismo.

Propos. 1. Docet ex ordinatione Ecclesiæ adhiberi patrinos.

Item eos suscipere Baptisatum in curam suam. pag. 189

2. Ipsorum est nomen imponere. 195

LECTIO SEPTIMA.

De Cæremonijs Baptismi.

Propos. 1. Explicat ad quem finem cæremoniæ fiant. 201

2. Particulariter de singulis agit.

De cæremonijs baptismum præcedentibus. 206

De cæremonijs baptismum comitantibus. 209

De cæremonijs baptismum subsequentibus. 215

Recapitulatio & exhortatio. 219

RESOLVTIONES

Quæstionum & Casuum Pastoralium,

De Baptismo.

CAPVT PRIMVM.

De materia Baptismi. 221

CAPVT SECVNDVM.

De forma Baptismi. 227

CAPVT TERTIVM.

De cæremonijs baptismi. 227

CAPVT QVARTVM.

De patrinis. 229

De patrino confirmationis. 235

TRACTATVS III.

De Sacramento Confirmationis.

Proemium. 237

LECTIO PRIMA.

De institutione Confirmationis.

Explicatur à quo & quando hoc Sacramentum fuerit institutum. 238

LECTIO SECVNDA.

De materia Confirmationis. 242

LECTIO TERTIA,

De forma Confirmationis. 248

LECTIO QVARTA,

De effectibus huius Sacramenti,

Propos. 1. Docet differentiam gratiæ baptismi & confirmationis. 252

2. Agit de charactere confirmationis. pag. 256

LECTIO

Digitized By Google

LECTIO QVINTA.

De ministro & suscipiente.

Propositio 1. Docet solos Episcopos esse ministros. 258

2. Omnem baptisatum capacem esse Confirmationis. 259

LECTIO SEXTA.

De Cæremonijs Confirmationis.

Explicat hæc lectio sigillatim Cæremonias. 263

Recapitulatio, & exhortatio ad confirmatos.

TRACTATVS IV.

De Sacramento Eucharistiæ.

Proemium. 270

LECTIO PRIMA.

De Eucharistiæ mysterio abscondito.

Propos. Verè tu es Deus absconditus. Deus Israel Saluator. Isaiæ 45 pa. 272

LECTIO SECVNDA.

De causa institutionis huius Sacramẽti.

Propos. 1. Vt foret memoriale perfectionum admirabilium Dei. 283

2. Mysteriorum veteris testamenti 288

3. Mysteriorum omnium noui testamenti. 292

LECTIO TERTIA.

De præsentia reali Christi in hoc Sacramento.

Propositio. Ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur. Luc. 2. pag. 300

Argumenta Ecclesiæ Catholicæ veritatem hanc stabilientia. 307

LECTIO QVARTA.

De mirabilibus contentis in hoc Sacramento.

Propositio. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Psal. 11. 317

Mirabile secundum. 319

Mirabile tertium. 322

Mirabile quartum. 324

Mirabile quintum. 326

Mirabile sextum. 328

Mirabile septimum. 329

Mirabile octauum. 330

De quatuor dimensionibus Christi. 334

LECTIO QVINTA.

De materia & forma Eucharistiæ.

Propos. 1. Docet materiam esse panem & vinum. 339

2. Vino aliquid aquæ admiscendum esse. 345

3. Explicat formam huius Sacramenti. pag 349

LECTIO SEXTA.

De Adoratione Eucharistiæ.

Propositio 1. Docet Eucharistiam cultu latriæ adorandam. 353

2. Rectè peculiari festo eam coli. 362

Rationes morales festi Sacramenti. 368

Miracula Eucharistica. 375

LECTIO SEPTIMA.

De sumptione, & præcepto Eucharistiæ.

Propos. 1. Docet Christum suscepisse corpus suum, & sanguinem. 381

2. Dedisse præceptum illud sumendi fidelibus. 384

LECTIO OCTAVA.

Exhortatio Adolescentum & Adolescentularum ad frequentem Eucharistiæ sumptionem.

Propos. Quod bonum eius, & quod pulchrum eius, nisi frumentum electorum & vinum germinans Virgines. Zachar. 9. 390

LECTIO NONA.

De dispositione ad Eucharistiam.

Prop. 1. Docet communicantem debere esse in statu gratiæ. 401

2. Si communicans sit in peccato notorio debere repelli. 411

LECTIO DECIMA.

Prop. Ecce panis Angelorum,
Factus cibus viatorum,
Verè panis filiorum,
Non mittendus canibus.

LECTIO VNDECIMA.

De impedimento peccati venialis.

Prop. Docet veniale non impedire accessum ad Eucharistiam. 435

2. Impedire aliquem effectum Eucharistiæ. 438

3. Ag-

5. Agit de deuotione post Eucharistiam. 442

LECTIO DVODECIMA.

De sumptione vnius speciei.

Prop 1. Docet quandoq; fuisse concessum vsum Calicis laicis. 445

2. Iustis de causis subtraxisse illum, Ecclesiam. 449

LECTIO DECIMATERTIA.

De Eucharistia vt est sacrificium.

Prop. 1. Docet ex antiquis Scripturis probari nostrum sacrificium. 456

2. Etiam probari ex scripturis noui testamenti. 464

LECTIO DECIMAQVARTA.

De ratione instituti sacrificij.

Prop. 1. Docet maximum Dei cultum Exhiberi per hoc sacrificium 471

2. Docet beatis tam hominibus, quàm Angelis esse honorificum. 481

LECTIO DECIMAQVINTA.

De eminentia Sacrificij Missæ. 487

Prop. 1. Docet nostrum sacrificium esse propitiatorium. 488

2. Esse Impetratoriũ & Eucharisticũ. 491

3. In illo contineri hostiã pacificã. 495

4. Esse etiam verum holocaustum. 498

Recollectio & Exhortatio ad Sacrificium Missæ. 503

RESOLVTIONES

CASVVM ET QVAESTIONVM pastoralium, circa Eucharistiæ Sac.

CAPVT I.

De materia & forma Eucharistiæ. 512

CAPVT II.

De suscipientibus Eucharistiam. 515

CAPVT III.

De præcepto Communionis. 520

CAPVT IV.

De celebratione Missæ. 526

CAPVT V.

De requisitis ad celebrandum, & de stipendio celebrantes. 530

CAPVT VI.

De causis à Missa audienda excusantibus; 538

CAPVT VII.

De Missa parochiali audienda. 544

CAPVT VIII.

Exempla de Missa audienda. 549

De contemptoribus Missæ. 554

TRACTATVS V.

De Sacramento pœnitentiæ.

Proemium. pag 556

LECTIO PRIMA.

De institutione sacramenti pœnitẽtiæ.

Propos. 1. docet à Christo esse institutum. 558

2. Esse necessarium lapsis post Baptismum. 561

3. Etiam merita lapsis restituere. 566

LECTIO SECVNDA.

De gratia excitante ad pœnitentiam.

Prop. 1. docet non posse hominem pœnitere sine gratia. 574

2. Nulli ad id gratiam sufficientem denegari. 583

3. Gratiam non diminuere arbitrij libertatem. 590

LECTIO TERTIA.

De partibus pœnitentiæ.

Prop. 1. docet esse tres partes materiales. 597

2. Explicat quid sit contritio in genere. pag 602.

LECTIO QVARTA.

de conditionibus perfectæ contritionis. 607

LECTIO QVINTA.

de tempore eliciendæ Contritionis. 625

LECTIO SEXTA.

de Confessione.

Propos. 1. docet confessionem esse de iure diuino. 634

2. multa cõmoda afferre Ecclesiæ. 638

3. multis casibus præceptũ obligare. 642

LECTIO SEPTIMA.

de conditionibus præcipuis cõfessionis.

Prima conditio, vt sit præmeditata. 646

2. Vt sit humilis, & cum erubescentia coniuncta. 652

3. Vt sit pura & sincera. 657

4. Vt sit integra. 662

Digitized by Google

LECTIO OCTAVA.

De impedimentis integræ cõfeſsionis.
De 1. impedimento, qui eſt pudor. 668
De 2. impedimento, qui eſt timor. 674
De 3. impedimento, qui eſt ſpes. 679
De 4. impedimento, quædam deſperatio melioris vitæ. 684

LECTIO NONA.

De Satisfactione.

Propoſitio 1. Docet Satisfactionem dici pœnitentiam impoſitam à Confeſſario. 687
2. Docet eam relictam Confeſsarij arbitrio. 693
3. Cum multa prudentia docet eſſe iniungendam. 697

LECTIO DECIMA.

De forma Sacramenti pœnitentiæ.

Explicat verba formæ, illiuſque effectus ex Pſalmo 28. 706

LECTIO VNDECIMA.

De munere pœnitentis perceptâ abſolutione. 715

RESOLVTIONES

Quæſtionum aliquot Paſtoralium.
De Sacramento pœnitentiæ.

CAPVT PRIMVM.

De approbatione Confeſsariorum. 724
Quæſtiones quotidianæ Paſtores & Sacellanos concernentes. 727

CAPVT SECVNDVM.

De officio Confeſsarij. 731

CAPVT TERTIVM.

De integritate Confeſsionis. 741

CAPVT QVARTVM.

De complice & ſigillo cõfeſsionis. 747

CAPVT QVINTVM.

De peccatis reſeruatis. 751

CAPVT SEXTVM.

De caſibus Epiſcopo reſeruatis. 757

APPENDIX.

De vſurpantibus bona Eccleſ. 779

QVAESTIO POSTREMA.

Quid agendum cùm Confeſsarius habet pœnitentem cum caſu reſeruato, à quo non poteſt abſoluere. 782

TRACTATVS VI.

De Sacramento Extremæ-Vnctionis.

Proemium. 783

LECTIO PRIMA.

De inſtitutione Extremæ-Vnctionis.

Propoſ. 1. Explicat cur Extrema-Vnctio vocetur. 784
2. docet, quando à Chriſto ſit inſtituta, pag. 789.

LECTIO SECVNDA.

Explicat verba S. Iacobi Apoſtoli.

Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, vt orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.
De perſona capaci Extremæ-Vnctionis. 795

LECTIO TERTIA.

De miniſtro Extremæ-Vnctionis. 797
De Extrema-Vnctione, & alijs Sacramentis tempore peſtis miniſtrandis, pag. 804.

LECTIO QVARTA.

De materia Extremæ-Vnctionis. 811

LECTIO QVINTA.

De forma Extremæ-Vnctionis. 815

LECTIO SEXTA.

De effectibus Extremæ-Vnctionis.

Explicat tres effectus ex Apoſtolo. 817

RESOLVTIONES

Caſuum Paſtoralium.
De moribundis & mortuis.

CAPVT PRIMVM.

De Extremam-Vnctionem ſuſcipientibus, & miniſtrantibus. 826

CAPVT SECVNDVM.

de modo adiuuandi moribundum. 828

CAPVT TERTIVM.

de ſepultura mortuorum. 831

TRACTATVS VII.

de Sacramento Ordinis.

Proemium. 836

LECTIO PRIMA.

de diuerſitate Ordinum.

Propoſ.

Propoſ. 1. docet rectè in Eccleſia diuerſos Ordines inſtituros. 837
2. Ordinationem eſſe verè & propriè Sacramentum. 842

LECTIO SECVNDA.
de numero Ordinum. 850

LECTIO TERTIA.
de prima Tonſura. 852

LECTIO QVARTA.
de minoribus Ordinibus.
de Oſtiario. pag. 855
de Lectore. 856
de Exorciſta. 857
de Acolyto. 861

LECTIO QVINTA.
de Subdiacono & diacono. 863

LECTIO SEXTA.
de Sacerdotio. 869

LECTIO SEPTIMA.
de alijs in Eccleſia Ordinibus. 876
Explicat verba Apoſtoli; Obſecro vos, vt dignè ambuletis, vocatione qua vocati eſtis. Ad Epheſ. 4. 879

RESOLVTIONES QVAESTIONUM PASTORALIUM,
de Ordinandis vel Ordinatis.

CAPVT PRIMVM.
de impedimentis Ordinum. 896

CAPVT SECVNDVM.
de lectione horarum ratione Ordinis. pag. 901.

TRACTATVS VIII.
de ſacramento Matrimonij.
Proemium. 908

LECTIO PRIMA.
de Matrimonio vt ſacramento.
Propoſ. 1. docet Matrimonium à Deo inſtitutum. 909
2. eſſe ſacramentum gratiam conferens, 914
3. perfici conſenſu partium. 921

LECTIO SECVNDA.
De Matrimonij perfectione.
Prop. 1. docet continentiam præferendam Matrimonio. 924
2. multos ſaluari per Matrimonium. 929
3. pleroſque ingerere ſe Matrimonio non vocatos. 933

LECTIO TERTIA.
De Matrimonijs infauſtis.
Prop. 1. Docet multiplicem originem infauſti Matrimonij. 936
2. Agit de remedijs infauſti Matrimonii. 941

LECTIO QVARTA.
De diſpoſitione ad Matrimonium.
Propoſ. 1. Docet oportere accedentem eſſe in gratiæ ſtatu. 945
2. Oportet rectam eſſe eius intentionem. 947
3. Operibus pietatis ſeſe debere diſponere. 949

LECTIO QVINTA.
De cæremonijs matrimonij.
Primò agit de præuijs matrimonio interrogationibus. 953
2. agit de cæremonijs adhibitis in Sacramento iſto. 958
3. de benedictione matrimoniali. 964
4. de connubijs nuptialibus. 978

LECTIO SEXTA.
De matrimonio ſpirituali.
Propoſ. 1. docet quale ſit matrimonium animæ cum Chriſto. 977
2. Illud matrimonium perfici per votum caſtitatis. 977

LECTIO SEPTIMA.
De Amore coniugali.
Prop. 1. Docet qualis eſſe debeat amor coniugum. 983
2. Quibus effectibus poſſit probari. 988

LECTIO OCTAVA.
De inordinato amore coniugum.
Propoſ. 1. docet in amore poſſe peccari per exceſſum. 994
2. Amorem eſſe culpabilem ſi in zelotypiam deſinat. 996
3. ſi ſub illum violetur Dei lex. 999

LECTIO NONA.
De caſtitate coniugali.
propoſ. 1. docet illam excludere omnem de alio concupiſcentiam. 1004

2. Moderari tempora actus coniugalis. pag. 1003.

LECTIO DECIMA.

De prole, primo matrimonij bono.

Prop. 1. Docet parentes posse desiderare prolem. 1013
2. Agit de cura prolis in vtero 1018
3. Agit de cura prolis iam ab vtero 1021

LECTIO VNDECIMA.

De institutione prolis.

Primò tractat de obligatione parentum ad instruendum 1026
2. Affert exempla praux institutionis. 1035

LECTIO DVODECIMA.

De correctione prolium.

Prop. 1. Docet parentes obligari ad correctionem 1038
2. Correctionem debere esse discretam. 1046
3. Oportere illi adiungere bonum exemplum. 1049

LECTIO DECIMA TERTIA.

Breuis repetitio de Officio parentum. 1056
De inordinato Amore parentum. 1062
Instructio S. Ludouici ad filium 1068

LECTIO DECIMA.

QVARTA.

De solubilitate matrimonii.

Prop. Dolet olim solutum per libellum repudii 1072
2. Solui matrimonium non consummatum per Religionis professionem. 1076
3. Multas affert causas dissolutionis quoad thorum. 1080

LECTIO DECIMA.

QVINTA.

De impedimentis matrimonii. 1085

LECTIO DECIMA SEXTA.

De viduis.

Prop. 1. Docet morte alterius dissolui matrimonium. 1093
2. Manere libertatem ad vlteriores nuptias. 1099
3. Statum viduitatis amore continentiæ susceptum, esse maximè meritorium. 1106

RESOLVTIONES

Quæstionum & casuum Pastoralium, Circa Matrimonij Sacramentum.

CAPVT PRIMVM.

De denunciationibus. 1113

CAPVT SECVNDVM.

De præsentia parochi, & testium 1119

CAPVT TERTIVM.

De tempore & loco matrimonii contrahendi 1124

CAPVT QVARTVM.

De consensu necessario ad matrimonium 1128

CAPVT QVINTVM.

De debito coniugali 1132

CAPVT SEXTVM.

De cohabitatione coniugum, & bonorum administratione 1137

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google